SFÎNTUL IOAN GURĂ DE AUR

SCRIERI

COLECȚIA

"PĂRINȚI ȘI SCRIITORI BISERICEȘTI"

APARE

DIN INIȚIATIVA PATRIARHULUI

IUSTIN

ȘI SE CONTINUĂ SUB ÎNDRUMAREA

PREA FERICITULUI PĂRINTE

TEOCTIST

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

COMISIA DE EDITARE:

P.S. TEOFAN SINAITUL, Vicar patriarhal (președinte), P. C. Pr. SABIN VERZAN, Consilier Patriarhal, Pr. Prof. ȘTEFAN ALEXE, Pr. Prof. TEODOR BODOGAE, Pr. Prof. CONSTANTIN CORNIȚESCU, Prof. ALEXANDRU ELIAN, Prof. IORGU IVAN, Pr. Prof. DUMITRU STĂNILOAE, ION CIUTACU (secretar)

PĂRINŢI ŞI SCRIITORI BISERICEŞTI

23

SFÎNTUL IOAN GURĂ DE AUR

SCRIERI

PARTEA A TREIA

OMILII LA MATEI

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVÎNTAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE

TEOCTIST

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

TRADUCERE, INTRODUCERE, INDICI ŞI NOTE DE

Pr. D. FECIORU

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREŞTI - 1994

CUVÂNT ÎNAINTE

În opera exegetică a Sfântului Ioan Gură de Aur, Omiliile la Matei - a căror versiune modernă ne-a dăruit-o Părintele Dumitru Fecioru - ocupă un loc special, greu de definit în câteva rânduri prefaţatoare. De bună seamă, nu în primul rând calitatea de cel mai vechi comentariu complet la Evanghelia după Matei, datând din perioada patristică, face din această lucrare un capitol de referinţă al întregii literaturi creştine. Există alte particularităţi care totdeauna o vor putea impune atenţiei oricărui iubitor autentic de spiritualitate, chiar şi celui care încă ar mai ezita, simţindu-se puţin copleşit, în faţa dimensiunilor ei impresionante.

Probabil ar trebui subliniat, mai întâi, că Omiliile la Matei constituie o parte substanţială din acele omilii exegetice care, o dată rostite, au făcut ca numele autorului lor să fie însoţit - şi câteodată chiar înlocuit - de un supranume: Hrisostom, pe care posteritatea l-a refuzat oricărei alte personalităţi bisericeşti.

Dacă, de multe ori, proclamarea clasicităţii unor autori a condus la diminuarea numărului de cititori ai lor - elogierea artificială substituindu-se contactului nemijlocit, mai anevoios, dar extrem de fertil, cu opera lor - atunci, această carte sigur este una dintre cele care pot să redeştepte interesul faţă de nişte texte care aparţin unui Părinte al Bisericii, recunoscut dintru început ca inegalabil în arta călăuzirii prin cuvânt a sufletelor omeneşti către Hristos.

În acelaşi timp, socotim că, într-un fel, va fi reabilitată şi noţiunea de "omilie", care a ajuns, de prea multe ori, să fie asociată cu orice cuvântare searbădă, monotonă, lipsită de dinamism şi, deci, total necaptivantă; de altfel, cuvântul grecesc din care provine termenul "omilie" poartă şi înţelesul de "relaţie strânsă, vie" între vorbitor şi auditoriul său. Cât despre forma literară aleasă pentru expunerea comentariului la Matei, aceasta ar putea trimite la genul aporetic, atât de familiar tradiţiei de gândire elene. Astfel, fără a evita pasajele problematice printr-o conspiraţie a tăcerii, Sfântul Ioan Gură de Aur însuşi identifică dificultăţile, aparentele contradicţii ale textului

evanghelic, lămurindu-le apoi printr-o exegeză ce uimeşte şi astăzi prin soluţiile ei inspirate.

Desigur, este indiscutabilă virtutea didactică a comunicării unei învăţături, prin alternarea ridicării de probleme cu oferirea de răspunsuri convingătoare. Dar, nu numai grija pentru asimilarea corectă a mesajului său l-a determinat pe Sfântul Ioan Gură de Aur să adopte o asemenea modalitate de adresare, ci şi conştiinţa că "mărgăritarele" trebuiau, simultan, şi împărtăşite unora, dar şi apărate împotriva altora, mai ales din elita intelectuală a vremii, care preluaseră critici minuţios formulate, de la anticreştini notorii, precum Aelius Aristide, Fronto, Galenus, Celsus şi, mai cu seamă, Porfiriu.

Aşadar, cuvântul de învăţătură al Patriarhului Constantinopolei se îndreaptă, deopotrivă, către păstoriţii săi şi către duşmanii Adevărului, pe unii zidindu-i duhovniceşte, pe ceilalţi dezarmându-i printr-o argumentare exemplară.

Nu trebuie să uităm că educaţia retorico-dialectică şi-a primit-o Sfântul Ioan Gură de Aur la şcoala ilustrului retor Libaniu - un fervent iubitor al elenismului, dar a valorizat-o pentru cauza Evangheliei lui Hristos la şcoala episcopului Diodor de Tars, binecunoscutul adversar al arianismului dar şi al elenismului păgân, pe care încerca să-l reînvie împăratul Iulian Apostatul.

Calităţile dobândite în perioada uceniciei, dar purificate şi iluminate în anii de aspră asceză care au urmat, sunt transparente şi în cartea de faţă şi, poate, mai cu seamă, în primele două Omilii. Acestea două ar putea să constituie ele singure o edificatoare, dar şi inedită, introducere ortodoxă în studiul Sfintelor Scripturi. Bineînţeles, nu printr-o meşteşugită cuvântare reaprinde Sfântul Ioan Hrisostom dragostea şi veneraţia ascultătorilor săi faţă de Scripturi, ci prin nişte cuvinte care ar putea să zguduie şi astăzi multe conştiinţe creştine mai puţin veghetoare: "Spuneţi-mi, vă rog, care din cei de faţă ar putea, dacă i-aş cere, să-mi spună un psalm sau un text din dumnezeieştile Scripturi? Nici unul! Şi nu-i numai asta grozăvia. Grozăvia este alta, că suntem atât de nepăsători faţă de cele duhovniceşti, pe cât suntem de iuţi, ba mai iuţi decât focul, faţă de cele satanice. De v-aş întreba de ştiţi cântece de lume, cântece de dragoste, cântece desfrânate aş vedea că mulţi le ştiu pe de rost şi că le cântă cu multă plăcere. Dar ce scuză găsiţi că nu ştiţi un text din Scriptură? Nu-s călugăr, mi se răspunde? Am femeie şi copii şi trebuie

să mă îngrijesc de casa mea! Ei bine, scuza asta vă pierde, că socotiți că numai călugărilor li se cuvine să citească dumnezeieștile Scripturi, când de fapt voi aveți cu mult mai multă nevoie de ele decât călugării, pentru că voi trăiți în lume, voi vă răniți în fiecare zi; și de aceea voi aveți mai cu seamă nevoie de leacul Sfintelor Scripturi. Prin urmare, a socoti de prisos citirea Sfintelor Scripturi este cu mult mai rău decât a nu le citi. Astfel de gânduri sunt gânduri drăcești". (Omilia II, 5).

Dacă în tonul grav al acestei mustrări descoperim pe părintele duhovnicesc care se cutremură de lipsa de maturitate duhovnicească și de ignoranța spirituală în care se complac mulți dintre fiii săi, în discutarea raporturilor dintre Vechiul și Noul Testament, a veridicității și armoniei tuturor celor patru redactări ale Sfintei Evanghelii, precum și în comentarea propriu-zisă a Evangheliei după Matei, recunoaștem pe gânditorul convins că propovăduirea Adevărului nu poate niciodată nesocoti exigențele logice ale minții omenești. Așa se explică, printre altele, și insistența sa asupra explicării mult discutatelor deosebiri dintre cele patru Evanghelii. Astfel, din locurile cu care criticii dintotdeauna ai Bibliei și-au susținut îndoielile, Sfântul Ioan Gură de Aur extrage dovada decisivă a adevărului acestor texte ale Sfintei Scripturi: "Dar tocmai această deosebire este cea mai mare dovadă a adevărului. Dacă toate spusele lor s-ar fi potrivit cu de-amănuntul în ce privește timpul și locul, iar asemănarea ar fi mers chiar până la cuvinte, nici unul din dușmani n-ar fi crezut că evangheliștii n-au alcătuit Evangheliile fără să se adune și fără să urmărească vreun scop omenesc oarecare. Și pe bună dreptate, pentru că o asemănare atât de mare nu s-ar fi putut datora unei simple întâmplări. Dar aparenta deosebire între cei patru evangheliști, care este numai în lucrurile de mică însemnătate, îi scapă de orice bănuială și dovedește strălucit chipul alcătuirii Evangheliilor. Nu este vătămat cu nimic adevărul spuselor lor, dacă au scris ceva deosebit unul de altul, cu privire la timpul și locul unor fapte sau cuvinte ale Domnului" (Omilia I, 3).

Unii vor fi, poate, puțin surprinși constatând că, în timp ce consolidării credinței ascultătorilor săi în adevărul și autoritatea dumnezeiască a Evangheliilor Sfântul Ioan Gură de Aur le acordă atâta grijă, referirile la scrierile profane sunt, uneori, depreciative.

De fapt, replicile Sfântului Ioan Hrisostom sunt adresate oricărei culturi profane care își propune să anihileze certitudinile fundamentale ale creștinismului, supunându-le, fie unor critici acerbe, dar și oarbe, fie unor

perfide încercări de alterare. Deci, intransigența Sfântului Ioan Gură de Aur în această privință este explicată doar de observația că, evaluate după criteriile Evangheliei, anumite creații ale culturii profane devin criticabile din pricina nocivității lor morale. Așadar, sunt respinși doar aceia "care au arătat prin scrierile lor că au fost inspirați de un duh rău, un demon sălbatic, care duce război oamenilor, un dușman al creștinătății, un vrăjmaș al bunei rânduieli, un demon care răstoarnă totul. Poți spune altceva, când ei în scrierile lor... amestecă și răstoarnă totul și calcă în picioare legile firii?... Nici prin vis nu s-au gândit filosofii aceia la feciorie, și nici la numele ei, la sărăcia de bunăvoie, la post sau la ceva asemănător" (Omilia I, 4, 5).

Pe acestea le-au găsit, însă, vrednice de cinste și de consemnat Sfinții Evangheliști. De aceea, Omiliile la Matei se constituie, de fapt, într-o inițiere în practica vieții creștine, a virtuților, prin pătrunderea, sub călăuzirea Sfântului Ioan Gură de Aur, a tainelor credinței celei dreptmăritoare.

Socotind ca deosebit de oportună publicarea acestei cărți, acum, când Sfânta Scriptură este răstălmăcită adesea, în scopul susținerii a tot soiul de rătăciri, dorim celor ce se vor apleca cu fior sfânt asupra paginilor ei, să-și afle, prin lucrarea lui Dumnezeu, mângâierea, răspunsurile și leacurile duhovnicești pe care, poate, le așteaptă de la ea.

La sărbătoarea
Bunei Vestiri 1994

† TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

INTRODUCERE

Guillaume de Toco, biograful marelui teolog apusean Toma d'Aquino, relatează că într-o zi doctorul angelic, însoţit de studenţii săi, a făcut o plimbare prin Paris. Însoţitorii săi i-au lăudat frumuseţile arhitectonice ale capitalei şi l-au întrebat dacă n-ar dori să aibă nişte frumuseţi ca acelea; la care Toma d'Aquino a replicat: „Aş dori să am în locul tuturor acestor frumuseţi Omiliile Sfîntului Ioan Gură de Aur la Evanghelia după Matei"[1]. *Atît de mult preţuia acest mare teolog apusean omiliile la Matei ale Sfîntului Ioan Gură de Aur! Pentru Toma d'Aquino frumuseţile Parisului păleau în faţa frumuseţilor cu care teologul ortodox a împodobit textul Evangheliei după Matei.*

Traducerea pe care o prezint acum a avut un ilustru înaintaş, pe Isaac Dascălul, primul traducător în româneşte al Omiliilor la Matei ale Sfîntului Ioan Gură de Aur. Le-a tradus în anul 1795, după cum aflăm din manuscrisul Nr. 110[2] *al Bibliotecii Mînăstirii Neamţu:* „Ioann Gură de Aur, Tîlcuire la Matthei Evanghelistul. Izvod. Isaac Dascălul au tălmăcit la an 1795"[3]. *Cuvîntul „izvod" vrea să spună că e vorba de manuscrisul autograf al lui Isaac Dascălul. Manuscrisul 110 de la Neamţu a fost scris între 1800 şi 1825*[4]*; deci între aceşti ani se afla în Biblioteca de la Neamţu volumul – după cum notează condica, un volum*[5] *– cu traducerea lui Isaac Dascălul, a Omiliilor la Matei ale Sfîntului Ioan Gură de Aur. Se afla în Biblioteca de la Neamţu volumul acesta şi în anul 1843:* „3 tomuri a sv. Ioann Gură de Aur", *care sînt:* „Manuscripturi: izvoade di pe cele greceşti"[6]. *Din catalogul vechi de cărţi de la Neamţu aflăm care erau cele trei tomuri ale Sfîntului Ioan Gură de Aur, traduse de Isaac Dascălul. Acestea sînt: 1.* Arătare de Scripturile lui Ioann Gură de Aur, *traducere de Isaac Dascălul*[7]*; 2.* Tîlcuire la Matei Evanghelistul, *traducere de Isaac Dascălul*[8]*; 3.* Tîlcuire la Psalm 140, *traducere de Isaac Dascălul*[9]. *Deci trei volume, aşa cum ne arată manuscrisul 102 din*

1. Denys Gorce, *Petite introduction à l'étude des Pères.* Avec une préface de Pierre de Labriolle, Paris, 1928, p. 102–103.
2. *Condică pentru cărţile moldoveneşti întîiu şi pentru ceale greceşti cîte să află în vivliothica sfintei Monastirii Neamţului,* publicată de Pr. D. Fecioru; *Un catalog vechi de manuscrise şi cărţi al Bibliotecii Mînăstirii Neamţului,* în „Biserica Ortodoxă Română", 1941 (59), p. 414–443.
3. Pr. D. Fecioru, *op. cit.,* p. 423.
4. *Ibidem,* p. 415.
5. *Ibidem,* p. 419.
6. *Ibidem,* p. 439.
7. *Ibidem,* p. 419.
8. *Ibidem,* p. 423.
9. *Ibidem,* p. 424.

Biblioteca Mînăstirii Neamțului[10], scris în 1843, toate avînd ca traducător pe Isaac Dascălul, după mărturia manuscrisului 110[11].

În anul 1941, cînd am întocmit la Mînăstirea Neamțu catalogul manuscriselor Bibliotecii[12], am avut în mîini manuscrisul autograf al lui Isaac Dascălul cu Omiliile la Matei ale Sfîntului Ioan Gură de Aur[13]. Dînd acum, pe românește aceleași omilii, am socotit că este bine să vorbesc mai pe larg de cea dintîi traducere în limba română a acestor omilii, așa cum am făcut în Introducerea la Catehezele Sfîntului Chiril al Ierusalimului[14]. În acest scop am cerut Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist – pe atunci Locțiitor de Patriarh – încuviințarea de a mă duce la Mînăstirea Neamțu spre a cerceta manuscrisul 58 care cuprindea traducerea lui Isaac Dascălul. Prea Fericirea Sa, cu bunăvoința care-l caracterizează și cu dragostea lui cunoscută pentru scrierile sfinților părinți, mi-a aprobat îndată cererea. Am avut însă prudența ca, înainte de a pleca la Mînăstirea Neamțu, să fac o întrebare la Mînăstire: dacă în Bibliotecă se mai află manuscrisul cu Omiliile la Matei ale Sfîntului Ioan Gură de Aur, pe care l-am văzut în 1941. Răspunsul mi l-a dat părintele stareț al Mînăstirii Neamțu, prin Părintele Ciprian, starețul Mînăstirii Bistrița, că un astfel de manuscris nu se găsește în bibliotecă.

Sînt, deci, nevoit să mă opresc aici, să nu mai vorbesc de prima traducere în românește a Omiliilor la Matei ale Sfîntului Ioan Gură de Aur, care l-au copleșit cu frumusețea lor pe cel mai ilustru teolog apusean. Mă bucur, cel puțin, că am putut-o consemna – și nu-i puțin lucrul acesta pentru istoria teologiei românești – și că cercetarea în 1941 a Bibliotecii

10. *Ibidem*, p. 439.

11. Tot manuscrisul 110 ne dă mărturie și de alte traduceri ale lui Isaac Dascălul, aflate la Neamțu între 1800 și 1820: a) 1 volum: *Varsanufie Marele. Isaac Dascălul l-au scos și s-au îndreptat de Ilarion* (f. 4–r); b) 1 volum: *Duminecescul drum 275 foi, Isaac Dascălul tălmăcitoriu* (f. 7–v); c) 1 volum: *Duminecescul drum, a doa parte, Izvoade, 336 foi, tot de Isaac la leat 1798* (f. 7–v); d) 1 volum: *Ervan, Izvod, Isaac Dascălul* (f. 8–v); e) 1 volum: *Efrem Sirul, Izvod, Isaac Dascălul* (f. 8–v); f) 1 volum: *Isaia, Cartea 2, Izvod, Isaac Dascălul* (f. 11–r); g) 1 volum: *Chirill Ierusalimteanul, Izvod, 272 foi, Isaac Dascălul tîlmăcitoriu* (f. 15–v); h) 1 volum: *Chiprian, Tîlcuire la Cîntarea Cîntărilor, Izvod, Isaac Dascălul* (f. 15–v); i) 1 volum: *Carte cu patru cuvinte la tundere, Izvod, Isaac Dascăl* (f. 15–v); j) 1 volum: *Carte cu cuvinte la praznice preste tot anul, 504 foi, Isaac Dascălul* (f. 16–r); k) 1 volum: *Tîlcuire la piiatra sminteliii, Izvod, Isaac Dascal* (f. 18–r); l) 3 volume: *Dascălul Evghenie, Cuvinte sfătuitoare, Isaac, Ștefan Dascalii, Ieroshimonah Ioann* (f. 18–r); m) 1 volum: *Nichifor Theotoc, 4 cuvinte la tundere, Isaac Dascalul au tălmăcit* (f. 21–v); n) 2 volume: *Simeon Noul Bogoslov, 802 foi, Isaac Dascălul au tălmăcit și au prescris Gherontie cel Mic* (f. 26–r); o) 1 volum: *Theodorit episcopul Chirului, Tîlcuire la Psalmii lui David 150, Isaac Dascal au tălmăcit-o pe hîrtie trecapelion , la anul 1800* (f. 27–r); p) 1 volum: *Hotărîri ale sfîntului sobor, Isaac Dascal* (f. 27–v); r) 1 volum: *Psaltire tîlcuită a lui Theodorit, Izvod, Isaac Dascalul pe trecapelion* (f. 28–r). Se aflau deci, la începutul secolului al nouăsprezecelea, la Mînăstirea Neamțu, 19 volume cu traduceri din limba greacă, poate dintre acestea una tradusă din limba latină: „Tîlcuire la Cîntarea Cîntărilor a lui Ciprian" – replica moldovenească a traducerilor din părinții bisericești a lui Samuil Micu Klein.

12. Rămas nepublicat.

13. Manuscrisul purta numărul 58.

14. Sfîntul Chiril al Ierusalimului, *Catehezele,* Partea I, traducere de Pr. D. Fecioru, București, 1943, p. 12–32.

Mînăstirii Neamțu mi-a dat prilejul să trasez un palid tablou al neobositului traducător al scrierilor Părinților bisericești, Isaac Dascălul.

*

Omiliile la Matei, în număr de 90[15]*, au fost rostite în Antiohia pe cînd Sfîntul Ioan Gură de Aur era preot. Însuși Sfîntul Ioan Gură de Aur dă, în Omiliile acestea, mărturie, vorbind în multe locuri de orașul în care s-a născut și în care și-a desfășurat, ca diacon și preot, strălucitul său talent de orator creștin.*

În Omilia VII, 7, admonestînd pe credincioșii care se duceau la băile publice, unde femeile făceau baie complet dezbrăcate, le spune cu tărie: „Dacă omul care se uită la o femeie spre a o pofti, a și făcut desfrînare" *(Matei 5, 28), cum să nu ajungă prizonier cel care vede o femeie în pielea goală? Nu ca potopul de pe timpul lui Noe, care a ucis tot neamul omenesc, ucid cu multă rușine aceste femei care fac baie în pielea goală, pe toți cei ce le privesc; apa potopului aceluia, da, a ucis trupul, dar a tăiat răutatea sufletului; apa aceasta însă face tocmai dimpotrivă: omoară sufletul, lăsînd trupurile vii! Cînd e vorba de întîietate, se adresează Sfîntul Ioan Gură de Aur antiohienilor, „pretindeți că stați în fruntea întregii lumi, pentru că orașul vostru este cel dintîi care și-a pus cununa cu numele de creștin* (Faptele Apostolilor *11, 27). Dar nu vă e rușine ca la întrecerea în cumințenie să fiți în urma celor mai din urmă orașe?".*

În Omilia LXVI, 3, Sfîntul Ioan Gură de Aur, pentru a-i îndemna pe credincioșii săi să dea milostenii, recurge la numărătoarea locuitorilor Antiohiei: „Mă rușinez să vă mai vorbesc despre milostenie. V-am vorbit de multe ori, dar n-am dobîndit mare lucru de pe urma sfaturilor ce vi le-am dat. Ați făcut ceva, dar nu atît cît am voit. Vă văd că semănați, dar nu cu mînă plină. De aceea mă și tem ca nu cumva să secerați cu zgîrcenie. Ca să vă convingeți că semănăm cu zgîrcenie, să cercetăm, dacă vreți, cine sînt mai mulți în oraș: săracii sau bogații? Și cine nu sînt nici săraci, nici bogați, ci ocupă locul de la mijloc? Zece la sută din populația orașului e formată din bogați, iar zece la sută din săraci, care n-au nici un fel de avere; restul populației e formată din oameni de mijloc. Să împărțim numărul locuitorilor orașului la numărul săracilor și veți vedea ce rușine este pentru orașul nostru. Cei foarte bogați sînt puțini, cei cu averi mijlocii, mulți; săracii, cu mult mai puțini decît aceștia. Cu toate acestea, deși sînt atît de mulți oameni în oraș, care pot să hrănească pe cei flămînzi, totuși mulți se culcă fără să fi mîncat ceva. Și se culcă flămînzi, nu pentru că cei ce au nu pot să-i îndestuleze cu ușurință, ci pentru că mare e cruzimea și neomenia lor. Dacă cei bogați și cei cu averi mijlocii ar împărți între ei pe cei ce au nevoie de pîine și îmbrăcăminte, abia dacă ar reveni un sărac la cincizeci sau la o sută de locuitori. Cu toate acestea, deși sînt atît de mulți cei care pot hrăni pe cei nevoiași, totuși săracii își plîng în fiecare zi sărăcia lor. Și ca să cunoști neomenia lor, gîndește-te pe cîte văduve și pe cîte fecioare ajută în fiecare zi Bise-

15. *Patrologia Greacă*, Migne, vol. 47 și 48, col. 13–794, Paris, 1862.

rica! Şi Biserica are numai venitul unuia dintre cei mai bogătaşi din oraşul nostru. Iar numărul celor ajutaţi de Biserică se urcă la trei mii. În afară de aceste trei mii de suflete, Biserica mai ajută zilnic pe cei din închisori, pe bolnavii din spitale, pe sănătoşi, pe străini, pe schilozi, pe cei care stau la uşa bisericii pentru hrană şi îmbrăcăminte, pe scurt, pe toţi cei care cer ajutor în fiecare zi. Cu toate acestea averea Bisericii nu se împuţinează. Deci dacă numai zece bogaţi ar vrea să ajute pe săraci, aşa cum ajută Biserica, n-ar mai fi nici un sărac în oraşul nostru".

În Omiliile: LV, 5-6; LXVIII, 3-5; LXIX, 3-4; LXX, 3-5; LXXII, 3-4, Sfîntul Ioan Gură de Aur vorbeşte de călugării şi călugăriţele care populau munţii din jurul Antiohiei – el însuşi trăitor în aceşti munţi înainte de a fi hirotonit diacon – şi ne transmite peste veacuri tabloul autentic al vieţuirii din mînăstirile de lîngă Antiohia.

Admiraţia Sfîntului Ioan Gură de Aur pentru aceşti vieţuitori ai pustiei este fără margini. „Se scoală, spune el, înainte de răsăritul soarelui şi cîntă cu toţii, într-un glas, imne lui Dumnezeu; după rugăciune se duce fiecare la lucrul său şi adună din munca lor mult cîştig pentru ajutorarea celor nevoiaşi; mănîncă o dată în zi, spre seară; la masa lor, lăcomia nu-şi găseşte loc, masa lor e plină de filosofie; nu curg pîraie de sînge, nu se taie carne, nu se aude de dureri de cap de pe urma băuturii, nu se văd mîncări drese, nu simţi mirosuri de carne friptă , nici fum înecăcios, nu se văd alergături, zgomote, tulburări şi strigăte supărătoare; pe masa lor, pîine şi apă; apă din izvor curat, pîinea din munca mîinilor lor; iar dacă vor să mănînce ceva deosebit, mănîncă fructe. După masă rostesc cu cîntare această rugăciune: „Binecuvîntat eşti, Dumnezeule, Cel ce mă hrăneşti din tinereţile mele, Cel ce dai hrană la tot trupul. Umple de bucurie şi de veselie inimile noastre, ca, avînd toată îndestularea, să prisosim spre tot lucrul bun, întru Hristos Iisus Domnul nostru, cu Care Ţie slavă, cinste şi putere se cuvine, împreună cu Sfîntul Duh, în vecii vecilor, Amin! Slavă Ţie, Doamne, slavă Ţie, Sfinte; slavă Ţie, Împărate, că ne-ai dat nouă mîncare spre bucurie. Umple-ne pe noi de Duhul Sfînt, ca să fim găsiţi bineplăcînd înaintea Ta, şi nu ruşinaţi, cînd vei răsplăti fiecăruia după faptele lui".

Şi Sfîntul Ioan Gură de Aur se adresează credincioşilor, spunîndu-le: „Ar trebui să vă duceţi acolo, printre monahi, ca să culegeţi de la ei aceste roade; dar pentru că nu voiţi, ascultaţi cel puţin din gura mea melodia aceasta duhovnicească". După cum se vede din aceste cuvinte, Sfîntul Ioan Gură de Aur nu le-a reprodus credincioşilor săi numai cuvintele rugăciunii, ci le-a şi fredonat melodia. „Monahii aceştia, continuă Sfîntul preot din Antiohia zugrăvirea vieţii lor, fac din noapte zi, petrecînd noaptea în rugăciuni de mulţumire şi cîntări de psalmi; se culcă pe jos şi mulţi dintre ei nu au nici acoperiş, ci, în loc de acoperiş, cerul. Se îmbracă cu haine făcute de ei din păr de capră sau din sac, alţii din piei. Printre ei nu se găsesc slugi. Ei singuri îşi aprind focul, ei îşi taie lemne, ei îşi fac de mîncare, ei slujesc pe cei care vin la ei. Nu-i om căruia să i se poruncească, nici om care să poruncească, ci toţi sînt slugi

şi fiecare spală picioarele străinilor; şi toţi se iau la întrecere unii cu alţii; şi fac aceasta fără să cerceteze cine e străinul venit la ei; nici dacă e rob, nici dacă e liber, ci tuturor le spală picioarele. Acolo nimeni nu-i mare, nimeni nu-i mic. Toţi sînt egali. Chiar de-ar fi cineva mic, cel mare nu se uită ce este, ci cel mare se socoteşte a fi mai mic decît cel mic şi prin aceasta ajunge mai mare. Acolo este mare acela care sare să facă cea mai de jos slujbă; acolo nu se aud cuvintele: „al meu" şi „al tău". Sînt şi mici şi mari în ce priveşte virtutea. Cel mic nu suferă că are să fie dispreţuit, că nici nu este cine să-l dispreţuiască. Toţi caută să fie de ajutor celor neputincioşi: unul tămăduieşte rănile celor bolnavi, altul călăuzeşte pe cel orb, iar altul sprijină pe cel schilod. Toţi sînt smeriţi; chiar îndeletnicirile lor îi fac să fie smeriţi. Se va îngîmfa, oare, vreodată un om care sapă pămîntul, care udă grădinile, care sădeşte legume şi pomi, care împleteşte coşuri de nuiele, care ţese pînză de sac sau care face o muncă la fel cu aceasta?".

Datorită acestei vieţi minunate şi sfinte, Sfîntul Ioan Gură de Aur numeşte munţii Antiohiei „cetate a virtuţii". Atît de îndrăgostit este de vieţuirea acestor monahi, încît le spune credincioşilor săi: „Vă trimit la locuinţele lor, că ar trebui să vedeţi cu proprii voştri ochi traiul acestor oameni!". Şi Sfîntul Ioan Gură de Aur merge mai departe; se oferă să le fie el călăuză, spunîndu-le: „Vino cu mine şi-ţi voi arăta eu locuinţele sfinţilor acelora! Vino şi învaţă ceva folositor de la ei! Sînt făclii care luminează faţa întregului pămînt! Sînt ziduri de apărare pentru oraşe! Să ne ducem, aşadar, la monahi! De la ei vom învăţa cu cîte legături sîntem legaţi!".

Dacă locul în care au fost rostite aceste omilii s-a putut afla cu uşurinţă din însuşi textul omiliilor, apoi cu anevoie sînt de găsit în omilii temeiuri pentru aflarea anului sau anilor în care au fost rostite. Un singur reper cronologic ne oferă Sfîntul Ioan Gură de Aur în Omilia LII, 3, cînd spune: „Dar pentru că a venit vorba de milostenie, haide să reluăm astăzi cuvîntul acela despre milostenie început acum trei zile, *pe care l-am lăsat neterminat. Vă amintiţi că atunci cînd am vorbit despre luxul încălţămintelor, despre truda aceea zadarnică şi despre ticăloşenia tinerilor, pornisem de la milostenie şi am ajuns să vorbesc de păcatele legate de lux". Omilia pe care o începuse „acum trei zile" este Omilia XLIX, 4–6. Cum Omilia LII este a patra omilie, urmează că Sfîntul Ioan Gură de Aur a ţinut patru omilii în trei zile şi deci putem deduce că rostea şi două omilii în aceeaşi zi. Dacă textul de mai sus ne ajută să vedem cît de neobosit era ilustrul predicator din Antiohia în interpretarea Evangheliei după Matei, apoi el nu ne este de folos pentru aflarea anului în care au fost rostite omiliile. De aceea biografii Sfîntului Ioan Gură de Aur se mărginesc la conecturi.*

Astfel, Tillemont *le plasează în anul 388 sau 389*[16]*;* l'abbé J. Bareille[17] *şi* l'abbé Joly[18] *le pun între anii 390 şi 398, iar* Chrysostomas

16. Bernard de Montfaucon, *Prefaţa*, în *Patrologia Greacă*, Migne, vol. 47, col. 3–4.

17. *Oeuvres complètes* de Saint Jean Chrysostome d'après toutes les éditions faites jusqu'à ce jour. Nouvelle traduction française par l'abbé J. Bareille, Tome XI, Paris, 1868, p. 281.

18. Saint Jean Chrysostome, *Oeuvres complètes*, traduites du grec en français par l'abbé Joly, Tome VI, Paris, 1868, p. 347

Baur[19], *cel mai bun biograf al Sfîntului Ioan Gură de Aur, spune: „Acum aproape toată lumea este de acord că Omiliile la Matei trebuie plasate în anul 390 şi această dată ar putea fi în chip real justă".*

*

Abatele J. Bareille, în introducerea la traducerea operelor complete ale Sfîntului Ioan Gură de Aur, caracterizează sintetic şi judicios Omiliile la Matei în aceşti termeni: „Omiliile la Sfîntul Matei cuprind o măreaţă învăţătură de morală şi de virtute; se găsesc în ele principiile care trebuie să dirijeze toată viaţa creştină, tot ce poate conduce la facerea binelui şi la depărtarea de viciu; nu este omis nimic din ceea ce poate face un Sfînt şi converti un păcătos. Poate că nu există o carte mai eminamente moralizatoare; nici în altă parte Sfîntul Ioan Gură de Aur n-a făcut dovadă de atîta pătrundere, de elocvenţă şi de supleţe în îndemnurile sale"[20].

Voi încerca şi eu să schiţez cîteva consideraţii asupra sufletului şi gîndirii Sfîntului Ioan Gură de Aur, aşa cum se desprind ele din lectura Omiliilor sale la Sfînta Evanghelie după Matei.

Ceea ce impresionează în mod deosebit în aceste omilii este marea smerenie a Sfîntului Ioan Gură de Aur. Atinge culmi atît de înalte cu smerenia sa, că nu-şi atribuie lui strălucitul său talent oratoric, ci harului lui Dumnezeu. Harului lui Dumnezeu îi atribuie totul; el nu este decît o unealtă în mîna lui Dumnezeu, pusă în slujba instruirii credincioşilor săi, în slujba îmbunătăţirii vieţii lor şi a călăuzirii lor spre mîntuire, spre împărăţia lui Dumnezeu. Smerenia lui merge pînă acolo că se numără printre păcătoşi, printre cei ce trebuie să se teamă de judecata lui Dumnezeu. Adevărul acestor spuse o strigă Biserica Ortodoxă cîntînd: „Din gura ta ca o lumină de foc strălucind harul, lumea a luminat, vistieriile neiubirii de argint lumii a cîştigat, înălţimea smereniei nouă ne-a arătat"[21].

19. Chrysostomas Baur, *Der heilige Johannes Chrysostomus und seine Zeit,* Erster Band, Antiochien, München, 1929, p. 239.

20. J. Bareille, *op. cit.,* p. 281.

21. Despre sfinţenia vieţii Sfîntului Ioan Gură de Aur, literatura creştină patristică ne transmite această mărturie: „Ava Atanasie ne spunea de Iania, sora episcopului Adelfie, că spunea: Cînd Ioan Gură de Aur, episcopul Constantinopolei, a fost surghiunit în Cucuson, a găzduit în casa noastră. Cît a stat la noi, am avut mare îndrăznire şi dragoste către Dumnezeu. Fratele meu, episcopul Adelfie, mi-a spus: Cînd a murit fericitul Ioan în surghiun, m-a cuprins o durere de nesuferit, că acest bărbat, dascălul întregii lumi, care a înveselit cu cuvintele sale Biserica lui Dumnezeu, n-a adormit întru Domnul pe scaunul său. Şi eu m-am rugat lui Dumnezeu, cu multe lacrimi, să-mi arate în ce stare se află el. După ce m-am rugat multă vreme, într-o zi, am căzut în extaz şi am văzut un bărbat frumos la chip, care m-a luat de mîna dreaptă şi m-a dus într-un loc luminos şi slăvit. Acolo mi-a arătat pe predicatorii credinţei şi pe dascălii Bisericii. Eu mă uitam de jur împrejur să văd pe cel pe care-l doream, pe marele Ioan. După ce mi-a arătat pe toţi şi mi-a spus numele fiecăruia, m-a apucat iarăşi de mînă şi m-a scos afară. L-am urmat întristat că n-am văzut împreună cu părinţii pe cel întru sfinţi Ioan. La ieşire, cel ce stătea la poartă, văzîndu-mă trist, mi-a spus: „Nici unul din cei care vin aici nu iese întristat!". Eu i-am răspuns: „Asta mi-i durerea, că n-am văzut cu ceilalţi dascăli pe prea iubitul meu Ioan, episcopul Constantinopolei". Acela m-a întrebat iarăşi: „Vorbeşti de Ioan, dascălul pocăinţei?". „Da!", i-am răspuns eu. „Pe el, mi-a spus acela, nu-l poate vedea om în trup, pentru că el stă acolo unde este tronul Stăpînului" (Ioan Moshu, *Limonariul,* cap. CXXVIII).

OMILIA I

I

Ar fi trebuit să n-avem nevoie de ajutorul Sfintelor Scripturi, ci să avem o viaţă atît de curată încît harul Duhului să fi ţinut locul Scripturilor în sufletele noastre. Şi după cum Sfintele Scripturi sînt scrise cu cerneală, tot aşa ar fi trebuit ca şi inimile noastre să fi fost scrise cu Duhul cel Sfînt.

Dar pentru că am îndepărtat harul acesta, haide să pornim pe o nouă cale, ca să-l dobîndim iarăşi. Prima cale era negreşit mai bună; şi Dumnezeu a arătat aceasta şi prin spusele Sale, şi prin faptele Sale.

Dumnezeu n-a vorbit prin scrieri cu Noe, cu Avraam şi cu urmaşii lui, cu Iov şi cu Moise, ci a vorbit cu ei faţă către faţă, pentru că a găsit curat sufletul lor. Cînd însă întregul popor a căzut în păcate grele, atunci da, atunci a fost nevoie de scrieri, de table, de însemnarea în scris a tuturor faptelor şi cuvintelor lui Dumnezeu. Şi vei vedea că acelaşi lucru s-a petrecut nu numai pe vremea sfinţilor din Vechiul Testament, ci şi pe vremea sfinţilor din Noul Testament. Dumnezeu n-a dat ceva scris apostolilor, ci în loc de scrieri le-a făgăduit că le va da harul Duhului, zicînd: *„Acela vă va aduce aminte de toate"*[1].

Şi ca să cunoşti că era mai bună această cale, ascultă ce spune Dumnezeu prin profetul Ieremia: *„Şi voi face cu voi testament nou, dînd legile Mele în mintea lor şi le voi scrie pe inimi şi toţi vor fi învăţaţi de Dumnezeu"*[2]. Pavel, de asemenea, arătînd superioritatea acestei căi, spunea că a primit legea *„nu pe table de piatră, ci pe tablele de carne ale inimii"*[3]. Cu vremea, însă, oamenii s-au abătut de la drumul cel drept; unii din pricina învăţăturilor greşite, iar alţii din pricina vieţii şi a purtărilor lor; de aceea a fost nevoie să fie însemnate iarăşi în scris faptele şi cuvintele lui Dumnezeu. Gîndeşte-te cît de rău am ajuns! Noi, care eram datori să vieţuim atît de curat, încît să nu mai fi avut nevoie de Sfintele Scripturi, ci în loc de hîrtie să fi dat Duhului inimile noastre spre a scrie pe ele, am pierdut cinstea aceasta şi am ajuns să avem nevoie de scrieri. Şi, cu toate acestea, nici de acest de al doilea leac, de Sfintele Scripturi, nu ne-am folosit cum trebuie. Noi sîntem de vină că am avut trebuinţă de

1. *Ioan* 14, 26.
2. *Ier.* 31, 31, 33.
3. *II Cor.* 3, 3.

Sfintele Scripturi şi că n-am atras asupra inimilor noastre harul Duhului. Gîndeşte-te acum ce mare vină avem că nu voim să dobîndim harul Duhului, nici după ce am primit ajutorul Sfintelor Scripturi, ba, dimpotrivă, dispreţuim Scripturile, socotindu-le zadarnice şi fără de rost! Prin aceasta ne atragem mai mare osîndă. Dar, ca să nu se întîmple asta, să citim cu toată atenţia cele scrise în Scripturi şi să cunoaştem cum a fost dată Legea Veche şi cum a fost dat Noul Testament.

– Cum a fost dată Legea Veche, cînd şi unde?

– Legea Veche a fost dată după pieirea egiptenilor în Marea Roşie, a fost dată în pustie, în Muntele Sinai; s-a dat cînd fum şi foc se urca din Munte, cînd răsuna trîmbiţa, cînd tuna şi fulgera şi cînd Moisi a intrat în ceaţă[4].

Noul Testament nu s-a dat aşa. Nu s-a dat nici în pustie, nici în munte; nu era nici fum, nici întuneric; nici ceaţă, nici furtună. Noul Testament a fost dat cînd s-a început ziua; a fost dat în casă, cînd toţi apostolii stăteau la un loc; toate s-au făcut în linişte şi potolit[5]. Într-adevăr, iudeii de pe timpul lui Moisi, pentru că erau mai puţin pricepuţi şi greu de stăpînit, aveau nevoie de închipuiri trupeşti, cum au fost de pildă: pustia, muntele, fumul, sunetul de trîmbiţă şi altele asemenea acestora. Apostolii însă pentru că erau mai pătrunzători la minte şi ascultători, pentru că depăşiseră cele trupeşti, nu aveau nevoie de nici una din acestea. Dacă s-a făcut zgomot şi peste ei, apoi zgomotul acesta nu s-a făcut pentru apostoli, ci pentru iudeii care se găseau în preajma casei; tot pentru ei s-au arătat şi limbile de foc. Dacă iudeii au spus că apostolii sînt plini de must chiar după ce au auzit zgomotul şi au văzut limbile, apoi cu mult mai mult ar fi spus aceasta dacă n-ar fi văzut nimic. În Legea cea Veche, Dumnezeu S-a pogorît după ce Moise s-a suit în munte; în Noul Testament, însă, Duhul Sfînt Se pogoară după ce firea noastră s-a urcat la cer, dar, mai bine spus, la tronul cel împărătesc. Dacă Duhul ar fi fost mai mic acum, faptele Duhului n-ar fi fost mai mari şi mai minunate decît cele din Legea Veche. Plăcile pe care au fost scrise acum cuvintele Duhului au fost cu mult mai bune, iar faptele mai minunate. Apostolii nu se coborau din munte, purtînd, ca Moisi, în mîini table de piatră, ci purtînd în sufletul lor Duhul cel Sfînt; erau o vistierie şi un izvor de învăţături, de harisme şi de toate bunătăţile; prin harul Duhului erau, pretutindeni pe unde mergeau, cărţi şi legi însufleţite. Aşa au atras la credinţă pe cele trei mii de suflete, aşa pe cele cinci mii de suflete, aşa popoarele lumii, pentru că prin limba lor vorbea Dumnezeu cu toţi cei ce se apropiau de ei.

4. *Ieş.* 19, 18–19.
5. *Fapte* 2, 1–4.

Plin de Duhul Sfînt a scris şi Matei Evanghelia sa. A scris-o Matei vameşul. Nu mi-e ruşine să-l numesc după meseria sa nici pe el, nici pe ceilalţi apostoli şi evanghelişti. Tocmai aceasta arată şi harul Duhului şi virtutea lor.

II

Pe bună dreptate şi-a intitulat Matei lucrarea sa Evanghelie, adică Vestea cea bună. A vestit tuturora, duşmanilor, neştiutorilor, celor ce şedeau în întuneric: eliberare de pedeapsă, dezlegare de păcate, dreptate, sfinţenie, răscumpărare, înfiere, moştenirea cerurilor, înrudirea cu Fiul lui Dumnezeu. Care bunătăţi ar putea egala aceste bune vestiri ale Evangheliei Sale? Dumnezeu pe pămînt, om în cer; toate s-au împreunat: îngerii dănţuiau împreună cu oamenii, oamenii petreceau împreună cu îngerii şi cu celelalte puteri de sus. Puteai vedea că războiul cel îndelungat s-a sfîrşit şi s-a făcut împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii: diavolul a fost ruşinat, demonii au fugit, moartea a fost biruită, raiul s-a deschis, blestemul a pierit, păcatul s-a îndepărtat, înşelăciunea a fost izgonită, adevărul s-a reîntors, cuvîntul credinţei s-a semănat pretutindeni şi a crescut, petrecerea celor de sus pe pămînt s-a răsădit, puterile cereşti cu slobozenie ne vorbesc, îngerii vin adesea pe pămînt şi multă nădejde avem pentru bunătăţile viitoare.

Pentru aceste pricini şi-a intitulat Matei scrierea sa Evanghelie, Veste Bună. Toate celelalte scrieri ale lumii acesteia cuprind numai cuvinte lipsite de conţinut; vorbesc de pildă de avuţia de bani, de măreţia puterii, de funcţii înalte, de slavă, de cinste şi de celelalte cîte se socotesc bune de oameni. Cele vestite, însă, de pescari poţi să le numeşti cu adevărat şi pe bună dreptate bunevestiri, nu numai pentru că sînt bunuri sigure, statornice şi mai presus de vrednicia noastră, dar şi pentru că ne-au fost date şi cu uşurinţă. Am primit ceea ce am primit fără să ne ostenim, fără să asudăm, fără să ne trudim şi fără să ne chinuim, ci numai pentru că am fost iubiţi de Dumnezeu.

– Dar pentru ce din atîţi de mulţi ucenici ai lui Hristos au scris Evanghelii numai doi apostoli şi doi ucenici ai apostolilor? Că pe lîngă apostolii Ioan şi Matei, au scris Evanghelii şi Luca, ucenicul lui Pavel, precum şi Marcu, ucenicul lui Petru.

– Aceasta, pentru că ucenicii nu făceau nimic din ambiţie, ci toate din trebuinţă.

– Dar ce? Nu era de ajuns ca un singur evanghelist să spună totul?

– Era de ajuns! Dar dacă sînt patru cei care scriu Evangheliile şi dacă nu le scriu *nici în acelaşi timp, nici în acelaşi loc*, dacă nu le scriu adunaţi împreună, sfătuindu-se unii cu alţii şi dacă totuşi istorisesc toate ca şi

cum ar fi rostite de o singură gură, atunci avem cea mai mare dovadă că spun adevărul.

– Lucrurile nu stau însă tocmai aşa, ci dimpotrivă, pentru că în multe locuri cei patru evanghelişti se deosebesc.

– Dar tocmai această deosebire este cea mai mare dovadă a adevărului. Dacă toate spusele lor s-ar fi potrivit cu de-amănuntul în ce priveşte timpul şi locul, iar asemănarea ar fi mers chiar pînă la cuvinte, nici unul din duşmani n-ar fi crezut că evangheliştii n-au alcătuit Evangheliile fără să se adune şi fără să urmărească vreun scop omenesc oarecare. Şi pe bună dreptate, pentru că o asemănare atît de mare nu s-ar fi putut datora unei simple întîmplări. Dar aparenta deosebire între cei patru evanghelişti, care este numai în lucrurile de mică însemnătate, îi scapă de orice bănuială şi dovedeşte strălucit chipul alcătuirii Evangheliilor. Nu este vătămat cu nimic adevărul spuselor lor, dacă au scris ceva deosebit unul de altul, cu privire la timpul şi locul unor fapte sau cuvinte ale Domnului. Şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom căuta să arătăm aceste deosebiri în cursul tîlcuirii noastre; iar vouă vă cer ca odată cu spusele mele să observaţi că în problemele principale, de care atîrnă viaţa noastră şi care alcătuiesc temelia propovăduirii credinţei creştine, nu veţi găsi nici cea mai mică deosebire între cei patru evanghelişti.

– Dar care sînt aceste probleme principale?

– Iată-le! Dumnezeu S-a făcut om, a făcut minuni, a fost răstignit, a fost îngropat, a înviat, S-a înălţat, are să judece lumea, a dat porunci mîntuitoare, n-a adus o lege potrivnică Legii Vechi, este Fiu, este Unul-Născut, este adevărat Fiu, este de aceeaşi fiinţă cu Tatăl şi altele asemănătoare acestora. Vom vedea că în aceste probleme evangheliştii sînt cu totul de acord între ei. În ce priveşte minunile, n-au spus toţi toate minunile; unii au istorisit unele, alţii altele. Aceasta să nu te tulbure; dacă un evanghelist ar fi istorisit toate minunile, ar fi făcut de prisos Evangheliile celorlalţi; iar dacă toţi ar fi istorisit alte minuni, deosebite ale unora faţă de cele ale celorlalţi, n-am fi avut dovada simfoniei dintre Evanghelii. Din pricina aceasta toţi au spus multe lucruri comune, dar fiecare din ei a spus şi ceva deosebit, pentru ca nici unul să nu pară de prisos şi să fie înlăturat ca netrebnic, ba, dimpotrivă, să ne dea o dovadă şi mai mare a adevărului spuselor lor.

III

Evanghelistul Luca ne spune şi pricina pentru care şi-a scris Evanghelia sa: *„Ca să cunoşti temeinicia învăţăturilor pe care le-ai primit”*[6]. Cu alte cuvinte Luca vrea să spună aşa: „Am scris Evanghelia aceasta pentru ca, aducîndu-ţi aminte de învăţăturile primite, să cunoşti temeini-

6. *Luca* 1, 4.

cia lor şi să rămîi în această temeinicie". Evanghelistul Ioan nu ne-a spus pricina pentru care şi-a scris Evanghelia. Dar cuvînt din părinţi, pogorît din vechime la noi, spune că nici el nu şi-a scris Evanghelia la întîmplare. Ioan a văzut că ceilalţi trei evanghelişti au stăruit în chip deosebit asupra omenirii Mîntuitorului, asupra firii Lui omeneşti; era deci primejdie să se treacă sub tăcere dogma Dumnezeirii lui Hristos, a firii Sale dumnezeieşti. Pentru aceasta Hristos l-a mişcat şi aşa a ajuns să-şi scrie Evanghelia, stăruind mai cu seamă asupra firii dumnezeieşti a lui Hristos. Lucrul acesta se vede foarte bine şi din cuprinsul Evangheliei sale şi din începutul ei. Nu-şi începe Evanghelia precum ceilalţi trei evanghelişti, de jos, de pe pămînt, ci de sus, din ceruri, spre care se şi grăbea, şi cu acest scop a şi scris întreaga sa carte. Ioan este mai înalt decît ceilalţi trei evanghelişti nu numai în prolog, ci şi de-a lungul întregii sale Evanghelii. Despre Matei se spune că iudeii, care au crezut în Hristos, au venit la el şi l-au rugat să aştearnă în scris ce le-a spus cu cuvîntul şi să compună Evanghelia în limba ebraică. Marcu a făcut acelaşi lucru în Egipt, la rugămintea ucenicilor lui. Din pricina aceasta Matei, pentru că a scris evreilor, n-a căutat să dovedească altceva mai mult decît că Iisus Se pogoară din Avraam şi David; iar Luca, pentru că a scris tuturor oamenilor, urcă genealogia Mîntuitorului şi mai sus, pornind de la Adam. Matei îşi începe Evanghelia sa chiar cu genealogia Domnului, deoarece ştia că nimic nu putea face plăcere mai mare iudeului decît să afle că Hristos era strănepot al lui Avraam şi al lui David; Luca, însă, nu face aşa, ci face genealogia Mîntuitorului după ce vorbeşte mai întîi de alte multe lucruri.

Acordul dintre Evanghelii este dovedit nu numai de întreaga lume care a primit cele spuse în ele, dar şi de duşmanii adevărului. După moartea evangheliştilor s-au ivit multe erezii cu învăţături potrivnice învăţăturilor scrise în Evanghelii; unele din aceste erezii au primit toate cele spuse în Evanghelii, altele au tăiat unele părţi din Evanghelii şi au Evangheliile lor sub forma aceasta trunchiată. Acum, dacă ar fi contrazicere între cele patru Evanghelii, nici ereziile acelea care au învăţături potrivnice n-ar fi primit tot textul celor patru Evanghelii, ci numai acele părţi din Evanghelii, care, după părerea lor, se potriveau cu propriile lor învăţături; şi nici ereziile, care au primit numai o parte din textul Evangheliilor, n-ar fi putut fi combătute pe temeiul părţilor evanghelice acceptate de ele, deoarece nici aceste părţi nu lasă necunoscute părţile evanghelice date la o parte de erezii, ci vădesc înrudirea cu tot textul Evangheliilor. După cum, dacă iei din corpul unui animal o parte, găseşti în partea aceea toate părţile componente ale animalului: nervi, vine, oase, artere, sînge – şi – ca să spun aşa – vei cunoaşte din proba aceea întreaga alcătuire a trupului animalului, tot aşa şi cu Sfintele

Evanghelii; în fiecare parte din ele iese la iveală înrudirea cu întregul. Dacă Evangheliile s-ar deosebi între ele, atunci această înrudire dintre parte și întreg nici nu s-ar vedea și de mult ar fi dispărut învățătura noastră, căci *„orice împărăție,* spune Domnul, *care se dezbină în sine nu rămîne"* [7]. Dar așa, și prin aceasta strălucește puterea Duhului Sfînt, care-i convinge pe oameni ca, la judecarea Evangheliilor, să aibă în vedere problemele mari absolut necesare mîntuirii și să nu se lase vătămați sufletește de micile și neînsemnatele deosebiri dintre Evanghelii.

IV

Nu trebuie să stăruim în chip deosebit asupra locului în care fiecare evanghelist și-a scris Evanghelia sa. Dar voi căuta să dovedesc, în tot cursul acestei tîlcuiri, că n-a scris unul împotriva altuia. Iar dacă tu faci aceasta, acuzîndu-i că se deosebesc între ei, apoi nu faci altceva decît să ceri ca asemănarea dintre ei să meargă chiar pînă la cuvinte și la formele cuvintelor. În privința aceasta țin să spun că retori și filozofi vestiți, care au scris multe cărți despre aceleași probleme, nu numai că se deosebesc între ei, dar chiar și scriu unii împotriva altora. Altceva este a scrie deosebit de altcineva și altceva este a scrie împotrivă. Nu vreau să vorbesc mai mult de aceștia. Să mă ferească Dumnezeu să apăr Evangheliile întemeiat pe nebuniile cuprinse în cărțile lor și nici nu vreau să apăr adevărul sprijinindu-mă pe minciună.

Dar cu dragă inimă aș întreba: Cum au putut fi crezute de lume Evangheliile, dacă se deosebesc unele de altele? Cum au putut birui? Cum s-a făcut că evangheliștii, niște oameni care în scrierile lor au spus lucruri potrivnice între ele, au fost admirați, au fost crezuți, au fost lăudați pretutindeni în lume? Cînd evangheliștii au scris Evangheliile trăiau mulți oameni care au fost martori ai faptelor istorisite de ei, dar și mulți dușmani și mulți vrăjmași; n-au scris Evangheliile într-un colț al pămîntului și le-au îngropat, ci le-au răspîndit de-a lungul uscatului și mării, în auzul tuturora. Cînd se citeau Evangheliile erau de față și dușmani, așa cum se întîmplă și acum, dar nimic din cele spuse n-a scandalizat pe nimeni. Și e ușor de înțeles de ce. Era puterea dumnezeiască; ea făcea și săvîrșea totul în toți. Dacă n-ar fi fost puterea dumnezeiască, cum ar fi putut, oare, și vameșul și pescarul și neînvățatul să filozofeze unele ca acestea? Ceea ce filozofii păgîni n-au putut să-și închipuie nici în vis, aceea evangheliștii au vestit lumii cu multă putere de convingere și au fost crezuți nu numai pe cînd erau în viață, ci și după moartea lor. N-au crezut în ei doi sau douăzeci de oameni, nici o sută sau o mie sau zece mii,

7. *Luca* 11, 17.

ci orașe, neamuri, popoare, pămîntul și marea, Grecia și țările barbare, locurile locuite și pustia. Și au vorbit de lucruri care depășeau cu mult natura noastră. Lăsînd deoparte pămîntul, vorbeau de cele din ceruri. Aducîndu-ne pe lume o altă viețuire și un alt trai, toate au dobîndit o nouă înfățișare: bogăția și sărăcia, libertatea și robia, viața și moartea, lumea și traiul în lume.

Evangheliștii și-au scris Evangheliile lor nu ca Platon[8], care a scris acea lucrare numită „Republica" sau ca Zenon[9] sau ca altcineva care a dat reguli de purtare în viață și a alcătuit legi. Toți aceștia au arătat prin scrierile lor că au fost inspirați de un duh rău, un demon sălbatic, care duce război oamenilor, un dușman al creștinătății, un vrăjmaș al bunei rînduieli, un demon care răstoarnă totul. Poți spune altceva, cînd ei, în scrierile lor, cer ca femeile să fie comune tuturor bărbaților, cînd aduc pe fecioare goale în arene în văzul bărbaților, cînd îngăduie concubinajul, cînd amestecă și răstoarnă totul și calcă în picioare legile firii? Toate cele spuse de ei sînt născociri ale demonilor și împotriva firii. Despre acestea însăși firea ne poate da mărturie, că ea însăși nu îngăduie astfel de lucruri. Și acești filozofi au scris cărțile lor fără să fie prigoniți, fără să fie în primejdie, fără să li se ducă război, ci în toată liniștea și în toată libertatea, într-o limbă frumoasă și aleasă; pescarii, însă, au scris Evangheliile fiind prigoniți, biciuiți și mereu în primejdie de moarte; cu toate acestea, scrierile lor au fost primite cu toată dragostea de neînvățați și de învățați, de robi și de liberi, de împărați și de ostași, de barbari și de eleni.

V

Nu poți spune că Evangheliile au fost primite de toți pentru că sînt scurte și simple. Nu, pentru că sînt cu mult superioare scrierilor amintite mai sus. Nici prin vis nu s-au gîndit filozofii aceia la feciorie, și nici la numele ei, la sărăcia de bună voie, la post sau la ceva asemănător tot atît de înalt. Pescarii noștri, însă, n-au izgonit numai pofta, nici n-au pedepsit numai fapta, ci și privirea desfrînată, insultele, rîsul dezmățat, îmbrăcămintea nepotrivită, mersul necuviincios, strigătul, mergînd cu purtarea de grijă pînă la cele mai mici fapte din viața omului. Au umplut toată lumea cu sadul feciorie. Au convins pe oameni să filozofeze despre Dumnezeu și despre cele din ceruri așa cum nimeni dintre filozofi n-a filozofat vreodată. Cum ar fi putut filozofa așa, cînd ei au îndumnezeit

8. Platon, filozof grec (428–348 î.d.Hr.), discipolul lui Socrate și dascălul lui Aristotel. Autorul a numeroase lucrări filozofice, scrise în formă de dialog: Criton, Fedon, Gorgias, Banchetul, Republica și altele. Filozofia sa are ca metodă dialectica și ca încoronare teoria ideilor.

9. Zenon din Citium, filozof grec (336–264 î.d.Hr.) intemeietorul stoicismului.

chipurile animalelor sălbatice, ale fiarelor, ale tîrîtoarelor şi ale altor animale mult mai nevrednice? Şi iată, învăţăturile înalte ale pescarilor sînt primite şi crezute, înfloresc şi se răspîndesc în fiecare zi, pe cînd învăţăturile filozofilor se duc, pier, dispar mai iute ca pînza de păianjen. Şi pe bună dreptate, pentru că demonii le-au propovăduit. Din pricina aceasta sînt pline de desfrînare, pline de multă întunecime şi de mai multă nerozie. Poate fi, oare, ceva mai de rîs decît o lucrare ca „Republica" lui Platon, în care filozoful, în afară de cele spuse mai sus, ca să poată arăta ce este dreptatea, a scris pagini întregi pline de neclaritate? Chiar dacă spusele sale ar avea vreun folos, totuşi sînt cu totul netrebuincioase pentru viaţa oamenilor. Dacă un plugar, un fierar, un zidar, un corăbier, într-un cuvînt un meseriaş, care se hrăneşte din lucrul mîinilor sale, şi-ar părăsi meseria şi munca sa cinstită şi şi-ar cheltui atîţia şi atîţia ani ca să înveţe din scrierile acestui filozof ce este dreptatea, ar ajunge să moară de foame înainte de a o învăţa şi ar pleca de pe lumea aceasta sfîrşindu-şi viaţa în chip silnic, fără să ajungă să înveţe ceva practic. Învăţăturile noastre creştine nu sînt aşa. Hristos ne-a învăţat dreptatea, cuviinţa, folosul, într-un cuvînt virtutea, în cuvinte puţine şi lămurite. Uneori spune: *„În aceste două porunci se cuprind toată legea şi profeţii"*[10], adică în dragostea de Dumnezeu şi dragostea de aproapele; iar alte ori: *„Toate cîte voiţi să vă facă vouă oamenii faceţi şi voi lor, că aceasta este legea şi profeţii"*[11]. Toate aceste învăţături sînt uşor de înţeles şi le poate învăţa cu uşurinţă şi plugarul şi sluga şi văduva şi copilul şi chiar omul care pare redus cu totul la minte. Aşa este natura adevărului. Şi o mărturiseşte sfîrşitul lucrurilor. Toţi oamenii au aflat ce trebuie să facă; şi nu numai că au aflat, dar s-au şi străduit să trăiască aceste învăţături. Şi este trăită învăţătura creştină nu numai în oraşe, ci şi pe vîrfurile munţilor. Da, acolo, pe vîrfurile munţilor vei vedea că este multă filozofie, vei vedea cete de îngeri strălucind în chip de trup omenesc, vei întîlni pe pămînt vieţuire cerească. Că reguli de vieţuire ne-au dat nouă pescarii! Nu ne-au poruncit, aşa cum fac filozofii, să studiem din copilărie, nici n-au legiuit că, pentru a pune în practică virtutea, trebuie să avem atîţia şi atîţia ani. Nu, pescarii s-au adresat oricărei vîrste fără deosebire. Învăţăturile filozofilor, jocuri de copii; ale evangheliştilor, adevărul lucrurilor. Acestei vieţuiri i-au dat ca loc cerul; meşterul ei este Dumnezeu şi tot Dumnezeu este legiuitorul legilor de acolo. Aşa şi trebuia. Răsplăţile unei astfel de vieţuiri nu sînt frunze de dafin, nici frunze de măslin, nici întreţinere pe seama statului, nici statui de aramă, lucruri lipsite de căldură şi valoare, ci viaţă fără de sfîrşit; ajungem copii ai lui Dumnezeu, dănţuim împreună cu îngerii, stăm alături de tronul împărătesc, sîntem necontenit cu Hristos.

10. *Matei* 22, 39.
11. *Matei* 7, 12.

VI

Povățuitori ai acestei viețuiri sînt vameși, pescari, făcători de corturi; n-au trăit un șir mărginit de ani, ci trăiesc veșnic. Din această pricină și după moartea lor sînt de foarte mult folos celor ce duc o astfel de viață. Acest fel de viețuire nu duce război împotriva oamenilor, ci împotriva demonilor, a puterilor celor fără de trup. Din pricina aceasta și marele conducător al luptelor lor nu este un om, nici un înger, ci Însuși Dumnezeu. Iar armele acestor ostași sînt la fel cu natura războiului: nu sînt făcute din piele și fier, ci din adevăr, din dreptate, din credință, din întreaga filozofie.

Dar pentru că despre această viețuire scrie și Evanghelia de care ne ocupăm acum, să cercetăm cu toată atenția cele spuse atît de lămurit de Matei despre ea. Că toate cele spuse de Matei nu sînt ale lui, ci ale lui Hristos, Care a legiuit o astfel de viețuire. Să o cercetăm cu atenție, ca să putem fi înscriși și noi în ea, să strălucim împreună cu cei care au și trăit această viețuire și au primit cununile cele nemuritoare.

Multora li se pare că Evanghelia este foarte ușor de înțeles și că numai profeții sînt grei. Această părere pot să o aibă numai cei care nu-și dau seama de adîncimea ideilor cuprinse în Evanghelie. Pentru aceea vă rog să mă urmăriți cu multă atenție, pentru ca, avînd conducător pe Hristos, să intrăm în oceanul celor scrise în Evanghelie.

Dar pentru ca să înțelegeți mai ușor cuvintele mele, vă cer și mă rog – lucru pe care l-am făcut și la tîlcuirea celorlalte cărți ale Sfintei Scripturi – să citiți mai dinainte pericopa evanghelică pe care o tîlcuiesc, pentru ca citirea mai dinainte a pericopei să fie deschizătoare de drum cunoștinței, așa cum a făcut eunucul[12]. Dacă veți face așa, îmi va fi și mie mai ușoară tîlcuirea. Că multe sînt locurile grele de înțeles din Evanghelia lui Matei și se întîlnesc la tot pasul.

Iată chiar în primul capitol al Evangheliei cîte locuri grele de dezlegat sînt. În primul loc: pentru care pricină se face genealogia lui Iosif, care n-a fost tatăl lui Hristos? În al doilea loc: de unde știm că Hristos Se pogoară din neamul lui David, odată ce ne sînt necunoscuți strămoșii Mariei, din care S-a născut Hristos? În al treilea loc: pentru ce se face genealogia lui Iosif, care n-a contribuit cu nimic la nașterea lui Hristos, iar Fecioarei, care a fost mamă, nu i se arată părinții, bunicii și strămoșii? În afară de asta, merită să cercetăm și aceea: pentru ce se amintesc în această genealogie și femei, odată ce genealogia este făcută prin bărbați? Dar de vreme ce a hotărît așa, atunci pentru ce n-a amintit de toate femeile, ci a trecut sub tăcere pe femeile vestite pentru viața lor curată, de pildă pe Sarra, pe Rebeca și pe altele asemenea lor, și a amintit de

12. *Fapte* 8, 26-39.

femei vestite ca păcătoase, de pildă: desfrînate, adultere, femei născute din căsătorii nelegitime, femei de alt neam, păgîne? Că a amintit de nevasta lui Urie, de Tamara, de Rahav şi de Rut, dintre care una era de alt neam, alta desfrînată, alta s-a culcat cu socrul ei; şi aceasta din urmă n-a făcut-o pe temeiul legii căsătoriei, ci a trăit cu socrul ei prin înşelăciune, dîndu-se drept desfrînată, iar pe femeia lui Urie o cunoaşte toată lumea din pricina grozăviei păcatului ei. Cu toate acestea, evanghelistul Matei a lăsat la o parte pe toate celelalte femei şi a pus în genealogia lui Hristos numai pe acestea. Dacă trebuia să amintească de femei, apoi trebuia să le amintească pe toate; dar dacă nu trebuia să le amintească pe toate, ci numai pe unele, atunci ar fi trebuit să le amintească pe cele vestite prin virtutea lor, nu pe cele vestite prin păcatele lor. Vedeţi, dar, de cîtă luare aminte, de cîtă cercetare avem nevoie chiar în primul capitol al Evangheliei lui Matei, cu toate că pare mai clar decît toate celelalte capitole, iar multora poate că li se pare chiar de prisos, deoarece în el este vorba numai de înşirarea unor nume. În afară de aceasta merită să fie cercetată şi aceea: pentru ce Matei a lăsat de o parte trei împăraţi[13]? Dacă a trecut cu vederea numele lor, pentru că erau foarte necredincioşi, atunci ar fi trebuit să nu amintească nici pe alţii tot atît de necredincioşi. Capitolul întîi mai pune încă o problemă: Matei spune că sînt patrusprezece neamuri, dar în al treilea şir de neamuri nu sînt patrusprezece neamuri. Apoi, pentru care pricină Luca dă alte nume, nu numai pe ale aceloraşi, ci chiar cu mult mai multe, iar Matei dimpotrivă dă şi mai puţine nume şi alte nume, deşi şi el îşi termină genealogia cu Iosif, ca şi Luca.

Vedeţi, dar, cîtă luare aminte trebuie să avem nu numai în dezlegarea acestor probleme, dar şi în cunoaşterea locurilor grele ce trebuie dezlegate. Că nici nu este puţin lucru să poţi descoperi locurile grele de dezlegat. Un alt loc greu este şi acesta: cum se face că Elisabeta, care era din seminţia lui Levi, era rudă cu Maria?

VII

Dar[14] ca să nu vă încarc memoria cu prea multe lucruri, voi opri aici avîntul meu. Vă este de ajuns pentru trezirea atenţiei voastre chiar şi numai cunoaşterea acestor probleme ridicate de capitolul întîi al Evangheliei lui Matei. Dar dacă doriţi să cunoaşteţi şi dezlegarea acestora apoi vă las ca voi să hotărîţi, înainte de a începe eu vorbirea. Şi anume, dacă voi vedea că sînteţi cu mintea trează şi că doriţi să cunoaşteţi, atunci voi încerca să dau şi dezlegarea; dar dacă voi vedea că voi căscaţi şi vă uitaţi în altă

13. Ohazia, Ioas şi Amasia *(II Paralipomene, capitolele 21-25)*.
14. De aici începe partea morală: *Predica trebuie ascultată cu mintea trează şi cu luare aminte.*

parte, voi ascunde şi problemele şi dezlegarea lor, plecîndu-mă legii dumnezeieşti, care spune: *„Nu daţi cele sfinte cîinilor, nici nu aruncaţi mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca să nu le calce în picioare"*[15].

– Dar cine-i cel ce le calcă în picioare?

– Cel ce nu socoteşte de preţ cuvintele Scripturii, cel ce nu le respectă.

– Şi cine-i atît de ticălos încît să nu respecte cuvintele Scripturii, să nu le socotească mai de preţ ca orice?

– Cine? Cel ce nu dă atîta timp cuvintelor Scripturii cît femeilor desfrînate din teatrele satanice. Că mulţi oameni îşi pierd toată ziua la teatru şi, din pricina acestei pierderi deşarte de vreme, îşi neglijează multe treburi de-ale gospodăriei; prind iute şi precis tot ce aud şi ţin minte cele auzite, spre vătămarea propriului lor suflet. Aici în biserică vorbeşte Dumnezeu şi oamenii nu vor să rămînă nici cîtăva vreme. Din pricina asta nu mai avem nici o părtăşie cu cerul, iar vieţuirea noastră creştină se mărgineşte numai la cuvinte. Din pricina asta Dumnezeu ne-a ameninţat cu iadul, nu ca să ne arunce în el, ci ca să ne înduplece să fugim de această cumplită tiranie. Noi, însă, facem cu totul dimpotrivă şi alergăm în fiecare zi pe drumul ce duce la iad. Dar Dumnezeu ne porunceşte nu numai să auzim, ci să şi facem cele spuse; noi, însă, nu vrem nici să le auzim. Spune-mi, te rog, cînd vom face ce ni s-a poruncit, cînd vom săvîrşi faptele pe care ni le cere, cînd nici cuvintele pe care ni le spune Dumnezeu nu vrem să le auzim, ci ni se pare apăsătoare şi plicticoasă predica, deşi e foarte scurtă? Noi înşine, cînd vedem că cei din jurul nostru nu ne dau atenţie cînd vorbim despre lucruri obişnuite, spunem că purtarea lor este o insultă, dar nu socotim, oare, că-L mîniem pe Dumnezeu, cînd El ne vorbeşte despre lucruri atît de mari, iar noi nu dăm atenţie spuselor Lui şi ne uităm în altă parte? Un bătrîn, care a călătorit mult, poate să ne spună cu de-amănuntul despre depărtarea, poziţia şi înfăţişarea oraşelor pe care le-a văzut, poate să ne vorbească despre porturi şi pieţe. Noi, însă, nu cunoaştem nici la ce depărtare de noi se găseşte cetatea cea din ceruri. Dacă am şti care e distanţa, poate ne-am da osteneala să-i scurtăm lungimea. Nu-i atît de departe de noi cetatea aceea cît e de departe cerul de pămînt. Dacă ne trîndăvim este cu mult mai departe; dar dacă ne sîrguim, ajungem în scurtă vreme la porţile ei. Pentru că distanţa aceasta nu se măsoară cu măsurătorile de pe pămînt, ci cu sufletul şi cu purtarea.

15. *Matei* 7, 6.

VIII

Cunoşti, dragul meu, cu de-amănuntul istoria lumii, pe cea nouă, pe cea veche şi pe cea străveche; poţi enumera stăpînitorii sub care ai luat mai înainte parte la războaie, poţi enumera pe arbitrii luptelor atletice, pe învingătorii în lupte, pe generali, cunoştinţe care nu-ţi sînt de nici un folos. Dar nici în vis nu te-ai gîndit vreodată să ştii cine este stăpîn în cetatea cea cerească sau să ştii cine este primul sau al doilea sau al treilea sau să ştii de cîtă vreme este fiecare acolo sau să ştii ce-a lucrat şi ce-a făcut fiecare. Nu vrei să te interesezi de legiuirile acestei cetăţi şi nici nu vrei să le asculţi de ţi le spune altul. Spune-mi, te rog, cum te mai aştepţi să dobîndeşti bunătăţile făgăduite, cînd nici nu asculţi cele ce ţi se spun? Dacă n-am ascultat mai înainte, să ascultăm acum. Că, de va vrea Dumnezeu, vom intra într-o cetate de aur, ba mai de preţ decît aurul. Să-i cunoaştem bine temeliile ei, să-i cunoaştem porţile bătute în safire şi mărgăritare. Că avem un foarte bun conducător, pe Matei. Prin poarta lui intrăm acum şi avem nevoie de multă luare aminte. Dacă va vedea pe cineva că nu-i atent, îl scoate îndată afară din cetate. Că-i cetate împărătească, cetate vestită. Nu-i precum cetăţile noastre, împărţite în piaţă şi palate împărăteşti. Nu! Acolo peste tot numai palate împărăteşti. Să deschidem dar porţile minţii, să deschidem auzul şi, păşind cu multă frică în pridvor, să ne închinăm Împăratului cetăţii. O singură privire aruncată în acea cetate ne încremeneşte de uimire. Acum porţile cetăţii ne sînt încuiate; dar cînd le vom vedea deschise atunci vom vedea că tot interiorul cetăţii este strălucitor ca fulgerul. Că acest vameş, călăuzit de ochii Duhului, făgăduieşte să-ţi arate totul; unde stă Împăratul, care sînt ostaşii care sînt alăturea de El, unde stau îngerii, unde stau arhanghelii, care este locul hotărît, în acest oraş, noilor cetăţeni şi care este drumul care duce acolo; ce loc au primit primii cetăţeni, cei de după ei şi cei de mai tîrziu; în cîte cete se împart locuitorii oraşului, cine formează senatul şi cîte feluri de dregătorii sînt.

Să nu intrăm cu zgomot şi tulburare, ci cu tainică tăcere. Dacă în teatru se face tăcere mare cînd se citesc scrisorile împăratului, cu mult mai liniştiţi trebuie să stăm toţi în cetatea aceasta şi să avem treze şi sufletele şi urechile. Nu se vor citi scrisorile unui stăpîn pămîntesc, ci ale Stăpînului îngerilor. Dacă astfel ne vom rîndui sufletele noastre, însuşi harul Duhului ne va călăuzi pas cu pas, vom ajunge la tronul împărătesc şi vom dobîndi toate bunătăţile, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos. Căruia slava şi puterea împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

Omilia II

„Cartea nașterii lui Iisus, Fiul lui David, Fiul lui Avraam"[1]

I

Vă mai amintiți, oare, de sfatul pe care vi l-am dat mai înainte, rugîndu-vă să ascultați în adîncă tăcere și cu tainică liniște tot ce vă voi spune? Că azi am de gînd să pășesc în sfintele pridvoare ale Evangheliei lui Matei. De aceea v-am și amintit de sfatul dat. Cînd iudeii au trebuit să se apropie de muntele în flăcări, de foc, de ceață, de întuneric și de furtună[2], dar, mai bine spus, cînd nici nu li s-a îngăduit să se apropie de munte, ci să audă și să vadă muntele și pe toate celelalte de departe, au primit poruncă să se abțină de la femei cu trei zile înainte și să-și spele hainele; și toți erau cuprinși de spaimă și cutremur; și Moise împreună cu iudeii. Apoi cu mult mai mult noi, care avem să auzim cuvinte atît de înalte, noi care nu stăm ca iudeii departe de un munte ce fumegă, ci avem să intrăm chiar în cer, cu mult mai mult noi trebuie să arătăm mai mare filozofie, nu spălîndu-ne hainele, ci curățindu-ne îmbrăcămintea sufletului și depărtîndu-ne de orice amestec lumesc. Nu veți vedea acum nici ceață, nici fum, nici furtună, ci chiar pe Împărat stînd pe tronul acelei negrăite slave; veți vedea pe îngeri și pe arhangheli alături de El; veți vedea popoare de sfinți în nenumărate cete.

Așa este cetatea lui Dumnezeu! În ea este Biserica celor întîi născuți, duhurile drepților, adunarea sărbătorească a îngerilor, sîngele izbăvitor al Domnului, prin care toate s-au unit: cerul a primit pe cele de pe pămînt, pămîntul a primit pe cele din cer, iar pacea de mult dorită de îngeri și de sfinți s-a împlinit. În această cetate se înalță strălucitorul și slăvitul semn de biruință al crucii, prăzile de război ale lui Hristos, pîrga firii noastre, trofeele Împăratului nostru. Pe toate le vom cunoaște cu de-amănuntul din Evanghelie. Dacă mă veți urmări cu liniște și cu cuvenită luare aminte voi putea să vă plimb peste tot și să vă arăt unde zace, trasă în țeapă, moartea, unde este spînzurat păcatul, unde se găsesc multele și minunatele trofee ale acestui război, ale acestei lupte. Veți vedea

1. *Matei* 1, 1.
2. *Ieș.* 19, 18.

acolo şi pe tiran legat, urmat de mulţimea prinşilor de război; veţi vedea acropola, de pe care acel demon spurcat ataca pe toţi mai înainte; veţi vedea ascunzătorile şi peşterile tîlharului, acum sparte şi deschise, pentru că Împăratul a intrat şi în ele. Să nu vi se pară, iubiţilor, obositoare plimbarea! Dacă v-ar povesti cineva de un război purtat de oameni, de trofeele şi victoriile lui, aţi uita şi de mîncare şi de băutură de dragul acelei povestiri. Este într-adevăr plăcută povestirea aceea, dar cu mult mai plăcută este povestirea luptei duse de Hristos!

Gîndeşte-te, iubite, cîte lucruri minunate ai de auzit! Ai să auzi că Dumnezeu, sculîndu-Se de pe tronurile Sale împărăteşti, a venit din cer pe pămînt, S-a pogorît chiar şi în iad, stînd în linia întîi de bătaie; ai să auzi că diavolul I s-a împotrivit, dar, mai bine spus, nu s-a împotrivit numai unui Dumnezeu, ci unui Dumnezeu ascuns în fire omenească. Şi lucru minunat este că vei vedea, prin moarte, biruită moartea; prin blestem, blestemul nimicit; iar prin armele prin care diavolul biruia, prin acelea i s-a surpat tirania lui.

Să ne deşteptăm deci, să nu dormim! Iată văd că porţile ni se deschid! Să intrăm cu bună rînduială şi cu cutremur. Păşim chiar în pridvor.

– Şi care-i pridvorul?

– Iată-l: *„Cartea naşterii lui Iisus, Fiul lui David, Fiul lui Avraam"*.

– Ce spui? Ne-ai făgăduit că ne vorbeşti de Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu şi ne pomeneşti de David, un om care a trăit cu nenumărate generaţii înainte, spunîndu-ne că el este tată şi strămoş al lui Iisus Hristos?

– Aşteaptă! Nu căuta să afli totul dintr-odată, ci cu binişorul şi încetul cu încetul! Eşti încă pe treptele pridvorului! Pentru ce te grăbeşti să intri în locuri în care nu poţi încă intra? N-ai văzut bine nici pe toate cele dinafară! Că n-am să-ţi vorbesc de naşterea Lui din veşnicie, dar, mai bine spus, nici de naşterea Lui în timp; că şi aceasta-i neînţeleasă şi cu neputinţă de spus prin cuvînt. Aşa a grăit, mai înainte de mine, şi profetul Isaia. Proorocind patimile lui Hristos şi marea Lui purtare de grijă pentru lume şi minunîndu-se cine este şi ce a ajuns şi pînă unde S-a pogorît, a strigat, tare şi strălucit, zicînd aşa: *„Şi neamul Lui cine-l va spune?"*[3]

II

Dar nu despre naşterea cea din veşnicie ne este acum cuvîntul, ci despre naşterea Lui de jos, de pe pămînt, care a avut nenumăraţi martori. Şi voi vorbi de ea aşa cum mi-a dat putere harul Duhului să vorbesc. Că nici de naşterea Lui de pe pămînt nu se poate vorbi cu toată claritatea,

3. *Isaia* 53, 8.

că şi ea este plină de spaimă şi cutremur. Totuşi să nu socoteşti că ai să auzi lucruri de mică însemnătate, cînd auzi că am să-ţi vorbesc de naşterea cea de pe pămînt! Dimpotrivă, deşteaptă-ţi mintea, înfricoşează-te îndată, cînd auzi că Dumnezeu pe pămînt S-a pogorît! Atît de minunată şi de neobişnuită a fost venirea Sa, că îngerii dănţuiau şi vesteau bucuria adusă omenirii, iar profeţii încă de demult se spăimîntau că Dumnezeu *„pe pămînt S-a arătat şi cu oamenii împreună a locuit”*[4].

Da, este un lucru cu totul neobişnuit că Dumnezeul Cel negrăit, Cel netălmăcit, Cel neînţeles, Cel asemenea Tatălui, a primit să vină pe pămînt din pîntece feciorеsc, a primit să Se nască din femeie şi să aibă strămoşi pe David şi pe Avraam. Dar pentru ce spun pe David şi pe Avraam? Lucru plin cu totul de spaimă şi uimire este că a avut strămoşi pe acele femei păcătoase despre care am vorbit mai înainte. Cînd auzi acestea, ridică capul sus! Nu te gîndi la ceva umilitor. Dimpotrivă, minunează-te că, fiind Fiu al Dumnezeului celui fără de început şi adevărat Fiu, a primit să audă spunîndu-I-se Fiu al lui David, pentru ca pe tine să te facă fiu al lui Dumnezeu! A primit să Se facă rob Tatălui, pentru ca ţie, robului, să-ţi facă Tată pe Stăpînul.

Ai văzut chiar din primele cuvinte ale Evangheliei cum sînt Evangheliile! Dacă te îndoieşti că ai să ajungi fiu al lui Dumnezeu, atunci încredinţează-te de aceasta prin aceea că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Fiu al Omului. Pentru că este cu mult mai greu pentru mintea omenească să înţeleagă că Dumnezeu S-a făcut om, decît să înţeleagă ca omul să ajungă fiu al lui Dumnezeu. Aşadar cînd auzi că Fiul lui Dumnezeu este Fiu al lui David şi al lui Avraam, nu te îndoi că şi tu, fiu al lui Adam, vei fi fiu al lui Dumnezeu. Că Fiul lui Dumnezeu nu S-ar fi smerit în zadar şi în deşert atît de mult, dacă n-ar fi vrut să ne înalţe pe noi. S-a născut după trup, ca tu să te naşti după Duh; S-a născut din femeie, ca tu să încetezi de a mai fi fiu al femeii. Pentru aceasta Fiul lui Dumnezeu a avut o îndoită naştere: una asemenea nouă, şi alta mai presus de noi. Pentru că S-a născut din femeie, Se aseamănă cu noi; dar pentru că nu S-a născut nici din sînge, nici din voinţa trupului sau a bărbatului[5], ci de la Duhul Sfînt, ne arată naşterea cea mai presus de noi, naşterea cea viitoare, pe care ne-o va dărui nouă de la Duhul. Toate celelalte fapte ale Fiului lui Dumnezeu au fost la fel. Botezul Domnului de pildă. Avea şi ceva vechi, dar avea şi ceva nou. Botezarea Lui de către profet a arătat vechiul, iar pogorîrea Duhului a vădit noul. După cum un om care stă la mijloc între doi oameni îi uneşte pe aceştia întinzîndu-şi mîinile şi spre unul şi spre altul, tot astfel şi Fiul lui Dumnezeu a unit firea cea veche cu cea nouă, firea dumnezeiască cu cea omenească, pe cele ale Lui cu cele ale noastre.

4. *Baruh* 3, 38.
5. *Ioan* 1, 13.

Ai văzut cît de străfulgerătoare este cetatea în care ai să intri? Ai văzut cîtă strălucire au chiar primele cuvinte ale Evangheliei? Ai văzut că ți-a arătat pe Împărat, ca într-o tabără, îmbrăcat în acelaşi trup ca şi tine? Ştii doar că, în tabără, împăratul nu poartă totdeauna semnele demnității sale; dezbracă purpura, dă jos de pe cap coroana şi îmbracă adeseori haină de ostaş; face asta ca să nu fie recunoscut, ca să nu atragă pe duşmani asupra sa. Împăratul nostru dimpotrivă: îmbracă trupul nostru cu totul pentru alt scop: vrea să fie necunoscut, să nu facă pe duşman să fugă de luptă şi să nu tulbure pe ostaşii Săi. Că Împăratul nostru a căutat să mîntuie, nu să înspăimînte. Din pricina aceasta Evanghelia chiar de la început L-a numit cu acest nume, spunîndu-I Iisus. Numele Iisus nu este un nume elinesc, ci ebraic, care tîlcuit în limba greacă înseamnă Sotir, adică Mîntuitor; şi se numeşte Mîntuitor, pentru că a mîntuit pe poporul Său.

III

Ai văzut cum evanghelistul Matei a întraripat pe ascultător, deşi a rostit cuvinte foarte cunoscute? Ai văzut cum prin ele ne-a făcut să ne gîndim la lucruri pe care nici nu le bănuiam? Numele de Iisus şi de Mîntuitor erau foarte cunoscute la iudei. Şi pentru că faptele viitoare ale Domnului Iisus aveau să fie neobişnuite, de aceea numele acesta a fost purtat şi de altul, de Iisus al lui Navi, preînchipuire a Domnului Iisus, ca de la început să se înlăture orice tulburare ce ar fi putut fi provocată de un nume nou. În Scriptură se spune că Iisus al lui Navi, urmînd lui Moise, a dus pe poporul iudeu în pămîntul făgăduinței. Aceasta e preînchipuire. Iată acum şi faptul! Iisus al lui Navi a dus pe poporul iudeu în pămîntul făgăduinței; Domnul Iisus a dus pe poporul Său în cer şi la bunătățile cele cereşti. Iisus al lui Navi, după moartea lui Moise, Domnul Iisus, după încetarea legii. Acela, conducător de popor, acesta, împărat.

Dar ca nu cumva cînd auzi numele Iisus să te rătăceşti din pricina acestui nume, evanghelistul Matei a adăugat: *„Iisus Hristos, Fiul lui David"*. Celălalt Iisus nu era din seminția lui David, ci din altă seminție.

– Dar pentru care pricină evanghelistul numeşte Evanghelia sa „Cartea naşterii lui Iisus Hristos"? Doar nu cuprinde numai naşterea, ci toată iconomia mîntuirii neamului omenesc!

– Pentru că naşterea lui Iisus este capul întregii iconomii a Mîntuirii, pentru că este începutul şi rădăcina tuturor bunătăților date nouă. După cum Moise îşi intitulează cartea sa *„Cartea cerului şi a pămîntului"*[6], deşi nu vorbeşte numai de cer şi de pămînt, ci şi de cele ce sînt în ele, tot astfel

6. *Fac.* 2, 4

şi Matei a dat numele cărţii sale de la capul faptelor istorisite în ea. Lucru plin de uimire, mai presus de nădejde şi de aşteptare este că Dumnezeu S-a făcut om. Odată săvîrşit acest lucru, toate celelalte decurg logic şi firesc.

– Dar pentru ce evanghelistul a spus întîi: *„Fiul lui David"* şi apoi *„Fiul lui Avraam"?*

– N-a spus aşa pentru că evanghelistul nu voia, aşa cum socot unii, să facă genealogia lui Iisus chiar de la Adam. Ar fi făcut la fel ca şi Luca. Matei însă procedează altfel.

– Dar pentru ce l-a pus mai întîi pe David?

– Pentru că David era pe buzele tuturora şi din pricina renumelui său, şi din pricina timpului; nu murise de mult, ca Avraam. Amîndurora le dăduse Dumnezeu – şi lui Avraam şi lui David – făgăduinţa că din ei Se va naşte Mîntuitorul; dar Matei l-a pus în urmă pe Avraam pentru că era mai vechi, iar pe David l-a pus la început pentru că era viu în mintea poporului şi pe buzele tuturora. Chiar iudeii spuneau: *„Oare nu din sămînţa lui David şi din oraşul Betleem,* de unde era David, *avea să vină Hristos?"*[7] Nimeni nu-L numea pe Hristos Fiul lui Avraam, ci toţi Îl numeau Fiul lui David. Că David era, după cum am spus, în mintea tuturora şi din pricină că a trăit în urma lui Avraam, dar şi din pricină că a fost împărat, de asta şi iudeii şi Dumnezeu pomenesc şi numele lui David cînd vorbesc de toţi împăraţii de mai tîrziu, pe care îi preţuiau. Iezechiel şi alţi profeţi spuneau iudeilor că David va veni şi va învia; negreşit profeţii nu vorbeau de cel mort, ci de cei care vor merge pe urmele virtuţilor lui David. Dumnezeu spunea lui Iezechia: *„Voi apăra cetatea aceasta pentru Mine şi pentru David, robul Meu"*[8]. La fel lui Solomon i-a spus că nu-i va împărţi împărăţia în timpul domniei lui, din pricina lui David[9]. Da, mare a fost slava lui David şi la oameni, şi la Dumnezeu! Pentru asta deci evanghelistul Matei începe genealogia cu David, pentru că era mai cunoscut, iar pe Avraam îl pomeneşte după David. Şi pentru că a adresat iudeilor Evanghelia sa, a socotit de prisos să urce mai sus genealogia. Că aceşti doi bărbaţi erau mai cu seamă admiraţi de iudei; unul ca profet şi împărat, altul ca patriarh şi profet.

Aş putea fi întrebat:

– Dar de unde ştim că Iisus este din neamul lui David? Dacă Iisus nu S-a născut din bărbat, ci numai din femeie şi dacă nu se face genealogia Fecioarei, de unde ştim că este strănepot al lui David?

– Două sînt deci problemele care se pun. Prima: pentru ce nu se face genealogia mamei? A doua: pentru ce Iosif, care n-a fost tatăl lui Iisus, este pomenit şi de Matei şi de Luca? Prima pare necesară, a doua, de prisos.

7. *Ioan* 7, 42.
8. *IV Regi* 19, 34.
9. *III Regi* 11, 34.

Despre care, dar, trebuie să vorbesc mai întîi? Negreşit despre aceea că Fecioara se coboară din David.

– Dar cum vom şti că se coboară din David?

– Ascultă pe Dumnezeu, Care-i spune lui Gavriil să se ducă *„la o Fecioară din casa şi neamul lui David, logodită cu un bărbat care se numea Iosif"*[10]. Ce răspuns mai clar decît acesta vrei cînd afli că Fecioara era din casa şi neamul lui David?

IV

Tot din aceste cuvinte se vede apoi că şi Iosif era tot din casa şi neamul lui David. Legea poruncea să nu se facă căsătorie cu altcineva, ci numai cu cineva din aceeaşi seminţie. Patriarhul Iacov a spus mai dinainte că Mîntuitorul Se va ridica din seminţia lui Iuda, grăind aşa: *„Nu va lipsi domn din Iuda, nici povăţuitor din coapsele lui pînă la venirea Celui Căruia Îi este pregătit sceptrul; Acesta va fi aşteptarea neamurilor"*[11].

– Profeţia aceasta, mi se poate spune, arată numai atîta: că Iisus este din seminţia lui Iuda, dar nicidecum că era şi din neamul lui David; iar în seminţia lui Iuda nu era numai neamul lui David, ci şi alte multe neamuri; se poate, dar, ca Iisus să fie din seminţia lui Iuda, dar nu şi din neamul lui David.

– Dar, ca să nu spui aşa, evanghelistul îţi curmă această bănuială, zicînd că Iisus era *„din casa şi din neamul lui David"*. Iar dacă vrei să afli acest lucru şi din altă parte, nu-mi lipsesc dovezile. Legea interzicea nu numai căsătoriile cu cineva din altă seminţie, dar chiar şi cu cineva din altă familie, adică din alt neam. Deci dacă raportăm cuvintele de la Luca *„din casa şi neamul lui David"* la Fecioară, am răspuns la întrebare; dacă le raportăm la Iosif, prin Iosif avem acelaşi răspuns, anume că Iisus era din neamul lui David. Dacă Iosif era *„din casa şi din neamul lui David"*, apoi legea îl obliga să nu ia femeie din altă casă şi din alt neam, ci din acela din care era şi el.

– Dar dacă a călcat legea?

– Matei, ca să nu spui asta, ţi-o ia înainte, mărturisind că Iosif era drept[12]; iar odată ce îi cunoşti virtutea, ştii că n-a călcat legea. Ar fi putut, oare, să calce legea, mînat de plăcere, un bărbat atît de iubitor de oameni şi atît de lipsit de pasiune, ca Iosif, încît, chiar silit de bănuială, să nu vrea să pedepsească pe Fecioară? Omul care s-a ridicat cu mintea mai presus de lege – că hotărîrea lui de a o lăsa pe Fecioară şi a o lăsa întru ascuns

10. *Luca* 1, 27.
11. *Fac.* 49, 10.
12. *Matei* 1, 19.

era hotărîrea unui om care s-a ridicat cu mintea mai presus de lege – ar fi putut săvîrşi, oare, o faptă împotriva legii, mai cu seamă atunci cînd nici o pricină nu-l silea? Deci din cele spuse se vede că Fecioara era din neamul lui David.

Dar neapărat trebuie să spun acum pentru care pricină evanghelistul n-a făcut genealogia Fecioarei, ci pe a lui Iosif.

– Pentru ce?

– Nu era obiceiul la iudei să se facă genealogia femeilor. Deci ca să ţină obiceiul iudaic şi să nu se pară că de la primele cuvinte ale Evangheliei nu spune adevărul şi totuşi să ne facă nouă cunoscută pe Fecioară, evanghelistul a trecut sub tăcere pe strămoşii ei şi a făcut numai genealogia lui Iosif. Dacă ar fi făcut genealogia Fecioarei ar fi dat să se creadă că face inovaţii; iar dacă ar fi trecut sub tăcere pe Iosif, n-am fi cunoscut pe strămoşii Fecioarei. Dar ca să aflăm de Maria cine este, din ce neam se trage şi totuşi să nu strice obiceiurile, Matei a făcut genealogia logodnicului ei şi a arătat că era din casa lui David. Odată demonstrat că Iosif se pogoară din casa lui David este demonstrat şi aceea că şi Fecioara este tot din aceeaşi casă, din pricină că dreptul Iosif n-ar fi suferit, după cum am mai spus, să se logodească cu o femeie din altă casă şi din altă familie.

Este însă şi un alt motiv, mai tainic, pentru care au fost trecuţi sub tăcere strămoşii Fecioarei. Dar nu-i timpul să descopăr aceasta acum, pentru că sînt multe de spus.

De aceea[13], oprind aici cuvîntul despre cele cercetate pînă acum, să ţineţi bine minte cele ce v-am spus. De pildă: pentru ce în genealogie a fost pus David înaintea lui Avraam; pentru ce Matei şi-a numit Evanghelia sa *„Cartea naşterii"*; pentru ce a spus: *„a lui Iisus Hristos"*; pentru ce naşterea Lui este şi la fel, dar nu şi la fel cu a oamenilor; pe ce dovezi ne întemeiem că Maria este din casa lui David; pentru ce a făcut Matei genealogia lui Iosif şi au fost trecuţi sub tăcere strămoşii Mariei.

Dacă veţi ţine minte toate răspunsurile la aceste întrebări, îmi veţi da mai mult curaj să merg mai departe; dar dacă le veţi dispreţui şi le veţi scoate din sufletul vostru, atunci voi pregeta să mai vorbesc de celelalte. Nici plugarul nu vrea să mai semene un pămînt care i-a stricat seminţele. De aceea, vă rog să ţineţi minte ce v-am spus. Că grija de astfel de lucruri va aduce sufletului vostru un mare şi mîntuitor bine. Îngrijindu-ne de acestea vom putea să placem lui Dumnezeu; vom avea gurile noastre curate de ocări, de cuvinte de ruşine şi de defăimări, pentru că cercetăm cuvinte duhovniceşti; vom fi de temut şi demonilor, pentru că limba noastră este întrarmată cu astfel de cuvinte; în sfîrşit vom atrage asupra noastră şi mai mult harul lui Dumnezeu, pentru că privirea noastră va fi

13. De aici începe partea morală: *Mare ne este folosul studierii Sfintelor Scripturi.*

şi mai pătrunzătoare. Că pentru asta ne-a dat Dumnezeu ochi, gură şi auz, ca toate aceste mădulare să-I slujească Lui; să rostim cuvintele Lui, să facem poruncile Lui, să-I cîntăm neîncetat imne, să-I înălţăm mulţumiri şi prin toate aceste mădulare să ne curăţim conştiinţa. După cum trupul ajunge mai sănătos cînd respiră aer curat, tot astfel şi sufletul ajunge mai înţelept dacă este hrănit cu nişte gînduri ca acestea.

V

Nu vezi că şi ochii trupului lăcrimează mereu dacă-i ţinem la fum, dar dacă stăm la aer curat, în livezi, lîngă izvoare, în grădini sînt mai pătrunzători şi mai sănătoşi? Tot aşa şi cu ochiul sufletului; dacă paşte în livada cuvintelor duhovniceşti va fi curat, limpede şi ager; dar dacă umblă în fumul grijilor lumeşti va scoate nenumărate lacrimi şi va plînge şi acum pe pămînt, dar şi atunci pe lumea cealaltă. Da, cu fumul se aseamănă grijile lumeşti. De aceea spunea cineva: *„S-au stins ca fumul zilele mele"*[14]. David a spus aceste cuvinte gîndindu-se la scurtimea anilor şi la nestatornicia vieţii; eu însă nu mă gîndesc numai la asta, ci aş spune că trebuie să raportăm aceste cuvinte şi la tulburările din viaţă. Că nimic nu întristează şi tulbură atîta ochiul sufletului ca mulţimea grijilor lumeşti, ca roiul poftelor; ele sînt lemnele acestui fum. Şi după cum focul scoate o mulţime de fum cînd pui peste el lemne umede şi jilave, tot aşa şi pofta cea puternică şi învăpăiată face şi ea mult fum, cînd cuprinde un suflet moliu şi slăbănog. De asta e nevoie de roua Duhului, de acea adiere lină ca să stingă focul, să risipească fumul, să ne întraripeze mintea. Că nu-i cu putinţă, nu-i cu putinţă să ne înălţăm la cer cînd sîntem împovăraţi cu atîtea păcate. Ar fi de dorit să fim sprinteni, ca să ne putem croi acest drum; dar mai bine spus, nici aşa n-am putea, dacă nu luăm aripile Duhului. Aşadar, dacă avem nevoie de minte limpede şi de har duhovnicesc ca să ne urcăm la acea înălţime, cum ne vom putea înălţa, cînd nu avem nici una, nici alta, ba, dimpotrivă, traşi în jos de atîta greutate, atragem asupra noastră şi pe toate cele potrivnice şi povară satanică? Dacă ai încerca să cîntăreşti cu un cîntar bun cuvintele rostite de fiecare din noi, ai găsi abia o sută de dinari de cuvinte duhovniceşti între zece mii de talanţi de cuvinte lumeşti; dar mai bine spus, nu vei găsi nici zece oboli[15]. Nu este, oare, o ruşine şi cea mai mare batjocură ca pe o slugă de-a noastră s-o punem să ne facă cele mai de seamă treburi, iar gura noastră, propriul nostru mădular, să nu o folosim nici ca pe o slugă, ci dimpotrivă s-o între-

14. *Ps.* 101, 4.

15. Un obol era a şasea parte dintr-un dinar; o sută de dinari valora 0,87 franci; un talant avea 6000 de dinari, adică 5220 franci aur deci (exact 5560,90 franci aur); deci zece mii de talanţi valorau 52 200 000 franci aur.

buințăm la lucruri nefolositoare și de prisos? Și de-am întrebuința-o numai la lucruri de prisos! Dar nu; o întrebuințăm la lucruri potrivnice, vătămătoare și la nimic folositoare. Că de ne-ar fi nouă de folos cele ce rostim, atunci negreșit spusele noastre ar fi plăcute și lui Dumnezeu. Dar așa, grăim tot ce ne sfătuiește diavolul cînd rîdem, cînd spunem glume, cînd blestemăm și ocărîm, cînd ne jurăm, cînd mințim și jurăm strîmb, cînd sîntem morocănoși, cînd vorbim prea mult, cînd flecărim mai rău decît babele, discutînd numai fleacuri. Spuneți-mi, vă rog, care din cei de față ar putea, dacă i-aș cere, să-mi spună un psalm sau un text din dumnezeieștile Scripturi? Nici unul! Și nu-i numai asta grozăvia. Grozăvia este alta, că sîntem atît de nepăsători față de cele duhovnicești, pe cît sîntem de iuți, ba mai iuți decît focul, față de cele satanice. De v-aș întreba de știți cîntece de lume, cîntece de dragoste, cîntece desfrînate aș vedea că mulți le știu pe de rost și că le cîntă cu multă plăcere. Dar ce scuză găsiți că nu știți un text din Scriptură? „Nu-s călugăr, mi se răspunde! Am femeie și copii și trebuie să mă îngrijesc de casa mea!" Ei bine, scuza asta vă pierde, că socotiți că numai călugărilor li se cuvine să citească dumnezeieștile Scripturi, cînd de fapt voi aveți cu mult mai multă nevoie de ele decît călugării, pentru că voi trăiți în lume, voi vă răniți în fiecare zi; și de aceea voi aveți mai cu seamă nevoie de leacul Sfintelor Scripturi. Prin urmare a socoti de prisos citirea Sfintelor Scripturi este cu mult mai rău decît a nu le citi. Astfel de gînduri sînt gînduri drăcești.

VI

N-ați auzit pe Pavel spunînd că: *„s-au scris toate acestea spre povățuirea noastră"?*[16] Dacă ar trebui să iei Sfînta Evanghelie în mîini, n-ai face-o dacă ți-ar fi mîinile nespălate! Pentru ce dar nu socotești că cele cuprinse în ea sînt cu mult mai de preț? O astfel de socotință a întors totul cu susul în jos!

Vrei să știi ce mare folos ai de pe urma citirii Sfintelor Scripturi? Cercetează-te să vezi ce gînduri îți vin în minte cînd auzi cîntîndu-se un psalm și ce gînduri îți vin cînd auzi un cîntec de lume! Ce gînduri îți vin cînd ești în biserică, și ce gînduri cînd ești la teatru! Și vei vedea cîtă deosebire este între o stare sufletească și alta, deși sufletul este unul! De aceea Pavel spunea: *„Vorbele rele strică obiceiurile bune"*[17]. Să căutăm deci să avem necontenit în gurile noastre cîntările Duhului. Asta ne face să fim superiori animalelor necuvîntătoare, deși în alte privințe sîntem cu mult inferiori lor. Cîntările Duhului sînt hrană sufletului, podoabă și tărie; lipsa lor, foamete, foamete cumplită. Scriptura spune: Le voi da lor *„nu foamete de pîine, nici sete de apă, ci foamete de auzirea cuvîntului*

16. *I Cor.* 10, 11.
17. *I Cor.* 15, 33.

Domnului"[18]. Ce poate fi mai groaznic decît să-ți atragi de bună voie asupra capului tău răul cu care Dumnezeu te amenință, ca pedeapsă, să-ți înfometezi adică sufletul și să-l slăbănogești! Că prin cuvinte ne stricăm sau ne mîntuim sufletul. Cuvintele ne pornesc spre mînie și tot ele ne îmblînzesc din nou. Un cuvînt de rușine ne aprinde în suflet pofta, iar un cuvînt cuminte ne face curați la suflet și la trup. Dacă un simplu cuvînt are atît de mare putere, spune-mi, te rog, cum de disprețuiești cuvintele Scripturii? Dacă un sfat omenesc poate atît de mult, apoi cu mult mai mult, cînd sfaturile sînt date de Duhul lui Dumnezeu! Cuvîntul scos din dumnezeieștile Scripturi înmoaie mai bine decît focul un suflet învîrtoșat și-l face în stare să săvîrșească orice lucru bun. Așa i-a potolit și i-a îmblînzit Pavel pe îngîmfații și semeții corinteni; că ei, corintenii, se lăudau tocmai cu fapte de care trebuiau să se rușineze și să-și acopere fețele. Dar ascultă ce schimbare s-a petrecut în ei, după ce au primit epistola lui Pavel! Însuși dascălul o mărturisește, spunînd astfel: *„Că aceasta, că v-ați întristat așa cum vrea Dumnezeu, cîtă sîrguință v-a adus, ba încă și dezvinovățire și mîhnire și frică și dorință și rîvnă și ispășire"*[19]. Sfătuind pe cei din jurul nostru cu cuvintele lui Dumnezeu îndreptăm viața slugilor noastre, a copiilor noștri, a soțiilor noastre, a prietenilor noștri, iar pe dușmani ni-i facem prieteni. Prin cuvintele Sfintelor Scripturi au ajuns mai buni chiar marii bărbați, chiar prietenii lui Dumnezeu. De pildă David, după ce a păcătuit, a ajuns la acea minunată pocăință datorită cuvintelor lui Dumnezeu[20]. Apostolii iarăși tot datorită cuvintelor lui Dumnezeu au ajuns ce-au ajuns și au atras la ei întreaga lume.

– Dar ce folos are un om dacă aude cuvintele lui Dumnezeu și nu le face?

– Nu mic îi va fi folosul chiar numai dacă aude cuvintele lui Dumnezeu. Se va osîndi, va ofta și va ajunge cîndva și la săvîrșirea celor spuse de Dumnezeu. Că dacă nu are conștiința păcatului, cînd se va depărta de păcat, cînd se va osîndi?

Să nu disprețuim, dar, auzirea dumnezeieștilor Scripturi. Gîndul acesta este un gînd drăcesc, care nu ne lasă să vedem comoara, care nu ne lasă să ne îmbogățim. Diavolul ne șoptește la ureche că nu-i de nici un folos auzirea legilor lui Dumnezeu, pentru că se teme ca nu cumva noi să trecem de la auzirea cuvintelor lui Dumnezeu la săvîrșirea lor. Cunoscîndu-i dar viclenia, să ne întărim cu aceste arme, pentru a-i zdrobi capul și a ajunge de nebiruit. Și astfel, încununați cu strălucite victorii, să dobîndim și bunătățile viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

18. *Amos* 8, 11.
19. *II Cor.* 7, 11.
20. *II Regi* 12, 1-16.

OMILIA III

„Cartea naşterii lui Iisus Hristos, Fiul lui David, Fiul lui Avraam”[1].

I

Iată aceasta-i a treia cuvîntare şi încă n-am răspuns la toate problemele puse de primele cuvinte ale Evangheliei lui Matei. Aşa că nu în zadar spuneam că acest început cuprinde gînduri foarte adînci. Haide, dar, să vorbim astăzi de cele rămase încă nelămurite.

– Ce vom căuta să aflăm acum?

– Pentru care pricină se face genealogia lui Iosif, odată ce el n-a contribuit cu nimic la naşterea lui Iisus Hristos?

O pricină am arătat-o în cuvîntarea de mai înainte. Trebuie să arăt şi o altă pricină, mai tainică, mai greu de spus prin cuvinte decît cea dintîi.

– Care-i aceasta?

– Dumnezeu nu voia să arate iudeilor, înainte de naştere, că Hristos Se va naşte din Fecioară. Să nu vă tulburaţi din pricina unui răspuns atît de ciudat. Răspunsul nu-i al meu, ci al sfinţilor noştri părinţi, al acelor bărbaţi minunaţi şi vestiţi. Dacă Domnul dintru început a umbrit multe fapte ale mîntuirii noastre, numindu-Se pe Sine Fiul Omului, şi nici nu ne-a descoperit complet întotdeauna egalitatea Lui cu Tatăl, pentru ce te minunezi dacă a umbrit deocamdată şi naşterea Sa, cînd urmărea ceva mare şi minunat?

– Dar ce lucru minunat urmărea?

– Voia s-o scape pe Fecioară, s-o ferească de bănuială rea. Dacă iudeii ar fi ştiut aceasta dintru început, printr-o interpretare greşită a cuvintelor Scripturii, ar fi osîndit-o pe Fecioară pentru adulter. Dacă s-au purtat cu neruşinare faţă de alte fapte ale Domnului, despre care de multe ori aveau şi pilde în Vechiul Testament – de pildă Îl numeau îndrăcit, cînd izgonea dracii din oameni, Îl socoteau potrivnic lui Dumnezeu, cînd vindeca pe bolnavi sîmbăta, cu toate că şi mai înainte fusese de multe ori călcată sîmbăta –, ce n-ar fi zis dacă li se spunea că Hristos Se va naşte din Fecioară? Se puteau întemeia pe toată istoria care nu avea nici un fapt de acest fel. Dacă iudeii Îl numeau pe Domnul tot Fiul lui Iosif[2]

1. *Matei* 1, 1.
2. *Ioan* 1, 45; 6, 42

după ce făcuse atîtea minuni înaintea lor, cum ar fi putut crede că S-a născut dintr-o Fecioară înainte de facerea acestor minuni? Pentru aceasta deci a făcut şi genealogia lui Iosif şi a logodit-o şi pe Fecioara cu Iosif. Cînd Iosif, bărbat drept şi minunat, a avut nevoie de multe mărturii pînă să creadă în ceea ce se săvîrşise – a avut nevoie de înger, de vedenie în vis, de mărturiile profeţilor –, cum ar fi putut, oare, iudeii primi această idee, cînd ei erau suciţi, stricaţi şi vrăjmaşi ai lui Hristos? Cumplit i-ar fi tulburat această faptă nouă şi străină, despre care n-au auzit să se mai fi întîmplat vreodată pe vremea strămoşilor lor. Cel care-i încredinţat că Iisus este Fiul lui Dumnezeu nu mai pune la îndoială nici naşterea Sa din Fecioară; dar cel care-L socoteşte pe Iisus un înşelător, un potrivnic al lui Dumnezeu, cum să nu se scandalizeze şi mai mult de naşterea din Fecioară, cum să nu-i întărească şi mai mult bănuiala sa? De aceea nici apostolii nu vorbesc la început îndată de naşterea din Fecioară, ci vorbesc mai mult şi mai des de învierea Domnului, pentru că istoria poporului iudeu le oferea nenumărate cazuri de înviere, cu toate că nu era nici o asemănare între aceste învieri şi învierea lui Iisus. Apostolii deci vorbesc rar de naşterea din Fecioară; dar nici mama Lui n-a îndrăznit să dea pe faţă naşterea Lui minunată. Iată ce spune Fecioara chiar Fiului ei: *„Iată eu şi tatăl Tău Te căutăm"*[3]. Dacă s-ar fi bănuit că Iisus nu-i fiul lui Iosif, atunci n-ar mai fi fost socotit nici Fiu al lui David; iar de aici s-ar fi născut şi alte multe rele. De aceea nici îngerii nu vorbesc altora de naşterea Lui din Fecioară, ci numai Mariei şi lui Iosif; păstorilor le binevestesc naşterea, dar nu le vorbesc de felul naşterii[4].

– Pentru care pricină evanghelistul, cînd a amintit de Avraam, a spus: *„Avraam a născut pe Isaac şi Isaac a născut pe Iacov"*[5] şi n-a amintit şi de Isav, fratele lui Iacov; dar cînd a venit la Iacov a amintit şi de Iuda şi de fraţii lui?

II

– Unii interpreţi spun că evanghelistul a făcut aceasta din pricina răutăţii lui Isav şi a altor fapte săvîrşite de el mai înainte. Eu nu sînt însă de această părere. Dacă aceasta ar fi pricina lăsării la o parte a lui Isav, atunci pentru ce sînt pomenite puţin mai jos nişte femei, tot aşa de stricate ca şi Isav? Că din cele contrarii se vădeşte slava lui Iisus, nu din faptul că a avut strămoşi străluciţi, ci din aceea că a avut strămoşi mici şi neînsemnaţi. Pentru cineva mare este mare slavă cînd poate să se umilească mult.

3. *Luca* 2, 48.
4. *Luca* 2, 10-12.
5. *Matei* 1, 2.

– Deci pentru care pricină nu l-a amintit pe Isav?

– Pentru că saracinii, ismailiţii, arabii şi toţi cîţi s-au născut din Isav nu aveau nici o legătură cu neamul israiliţilor. Pentru aceasta deci a trecut sub tăcere pe aceia şi s-a îndreptat numai spre strămoşii lui Iisus, spre poporul iudeu. De aceea evanghelistul zice: *„Iar Iacov a născut pe Iuda şi pe fraţii lui"*[6]. Prin aceştia este arătat poporul iudeu.

Iar Iuda a născut pe Fares şi pe Zara din Tamar"[7].

– Ce faci, omule? Îmi vorbeşti de istoria unei împreunări nelegiuite?

– Şi ce-i cu asta? Dacă aş face genealogia unui om vestit, de bună seamă că aş trece sub tăcere astfel de strămoşi. Dar cînd fac genealogia lui Dumnezeu întrupat, trebuie nu numai să n-o ascund, ci s-o spun în auzul tuturora spre a arăta puterea lui Dumnezeu şi purtarea Sa de grijă. Că pentru asta a venit Hristos pe pămînt, nu ca să fugă de ocările noastre, ci ca să le nimicească. După cum nu ne minunăm că a murit, ci pentru că a fost şi răstignit – deşi răstignirea era o ocară; dar cu cît a fost mai de ocară, cu atît L-a arătat mai iubitor de oameni –, tot aşa trebuie să spunem şi despre naşterea Lui. Nu este drept să ne minunăm numai că a luat trup şi S-a făcut om, ci că a voit să aibă astfel de neamuri, că nu I-a fost ruşine deloc de păcatele noastre.

Evanghelistul deci, chiar de la primele cuvinte ale istorisirii naşterii, a arătat că Iisus nu S-a ruşinat de nici una din slăbiciunile noastre, învăţîndu-ne prin asta ca noi să nu ne ruşinăm de păcatele strămoşilor, ci să căutăm un singur lucru, virtutea. Un om care caută virtutea nu va putea fi vătămat cu nimic, chiar dacă strămoşul lui a fost de alt neam, chiar dacă a fost desfrînat, chiar dacă a avut alte păcate. Dacă pe un stricat, întors pe calea cea dreaptă, nu poate să-l facă de rîs viaţa lui de mai înainte, cu atît mai mult nu va putea face de ruşine păcătoşenia părinţilor pe un om virtuos, născut dintr-o desfrînată şi dintr-o adulteră.

Genealogia lui Iisus nu ne instruieşte numai pe noi, ci spulberă şi îngîmfarea iudeilor. Iudeii nu se îngrijeau de virtutea sufletului, dar spuneau la tot pasul că sînt strănepoţii lui Avraam, socotind că virtutea strămoşilor le scuză păcatele; de aceea evanghelistul le arată, chiar de la primele cuvinte ale Evangheliei, că nu trebuie să se laude cu strămoşii, ci cu faptele lor.

În afară de această învăţătură, evanghelistul ne mai spune şi altceva; anume ne arată că toţi oamenii sînt păcătoşi, chiar şi strămoşii Domnului. Patriarhul Iuda, cel de la care iudeii îşi trag numele, nu pare că a făcut puţine păcate; Tamara a stat înaintea lui şi l-a acuzat de desfrînare; David a născut pe Solomon cu o femeie desfrînată. Deci dacă de oameni

6. *Matei* 1, 2.
7. *Matei* 1, 3.

mari n-a fost îndeplinită legea, cu atît mai puțin de oameni mici; iar dacă n-a fost îndeplinită, înseamnă că toți oamenii au păcătuit și, deci, a fost de neapărată trebuință venirea lui Hristos. De aceea evanghelistul a amintit și de cei doisprezece patriarhi, ca și prin asta să spulbere iarăși îngîmfarea iudeilor, care se lăudau cu noblețea strămoșilor lor. Mulți dintre patriarhi au fost născuți din slujnice; totuși nu s-a făcut deosebire între fii din pricina deosebirii de mame. Toți au fost fără deosebire patriarhi și conducători de seminții.

Această prerogativă o are și Biserica; ea este creatoarea nobleței noastre; modelul și l-a luat de sus. De aceea de ai fi sclav sau liber, aceasta nici nu te avantajează, nici nu te micșorează; Biserica îți cere un singur lucru: ce gînd ai și cum ți-i sufletul.

III

În afară de cele spuse mai este și o altă pricină pentru care evanghelistul a amintit de istoria Tamarei. Nu fără motiv a pus pe Zara alături de Fares, deși era de prisos să mai pomenească și pe Zara, de vreme ce a pomenit pe Fares, prin care avea să facă mai departe genealogia lui Iisus.

– Pentru ce dar l-a amintit pe Zara?

– Cînd Tamarei i-au venit durerile naşterii şi avea să nască pe cei doi fii, Zara a scos primul mîna. Moaşa, văzînd aceasta, ca să ştie cine s-a născut întîi, i-a legat mîna cu roşu; dar îndată ce l-a legat copilul şi-a tras mîna îndărăt; iar după ce şi-a tras el mîna s-a născut Fares şi apoi Zara. Cînd moaşa a văzut aceasta a zis: *„Pentru ce s-a rupt din pricina ta gardul?"*[8]. Ai văzut lucruri ascunse şi tainice? Că nu fără pricină ni s-au scris acestea în Scriptură. Merita, oare, să cunoaştem aceasta şi să ştim ce-a grăit moaşa? Merita, oare, să ni se spună că primul copil a scos mîna şi că cel de-al doilea s-a născut întîi? Ce taină, deci, se ascunde aici? Mai întîi din numele copilului aflăm dezlegarea tainei. Numele Fares înseamnă despărţitură, ruptură. Apoi aflăm dezlegarea tainei din însăşi întîmplarea aceasta. Nu era firesc ca Zara să-şi scoată mîna şi să şi-o retragă, după ce i-a fost legată; nu era o mişcare logică şi nici firească; firesc era poate să iasă al doilea copil, iar celălalt să rămînă cu mîna scoasă afară; dar să şi-o retragă, ca să lase loc de trecere celuilalt, asta nu s-a mai petrecut potrivit legilor naşterii. Harul lui Dumnezeu însă era lîngă copii şi Dumnezeu a rînduit ca să se întîmple aşa lucrurile, pentru că a vrut să ne dea prin întîmplarea aceasta o icoană a celor viitoare.

– Care?

– Unii interpreţi, care au cercetat cu de-amănuntul istoria naşterii lui Fares şi Zara, spun că aceşti copii preînchipuiesc două popoare. Ca să

8. *Fac.* 38, 29.

cunoşti că vieţuirea celui de al doilea popor a strălucit înainte de naşterea primului popor, Zara îşi întinde numai mîna, nu se arată în întregime şi apoi şi-o retrage; şi după ce a ieşit fratele său, iese şi el. Aşa s-au petrecut lucrurile şi cu cele două popoare. Vieţuirea bisericească s-a arătat pe vremea lui Avraam; între timp s-a retras şi a venit poporul iudaic şi vieţuirea după lege, iar mai pe urmă s-a arătat în întregime şi noul popor, cu legile sale. De aceea a spus moaşa la naşterea lui Fares: *„Pentru ce s-a rupt din pricina ta gardul?"*. Că venind legea a rupt vieţuirea cea liberă. Sfînta Scriptură totdeauna obişnuieşte să numească legea veche gard. De pildă profetul David zice: *„Pentru ce ai dărîmat gardul ei şi o culeg pe ea toţi cei ce trec pe cale?"*[9]; profetul Isaia: *„Şi gard împrejurul ei am pus"*[10]; iar Pavel: *„A dărîmat peretele cel din mijloc al gardului"*[11].

IV

Alţi interpreţi raportează cuvintele moaşei: *„Pentru ce s-a rupt din pricina ta gardul"* la poporul cel nou; ei spun: Cînd a venit acest popor a pus capăt legii.

Vezi, dar, că evanghelistul Matei a amintit întreaga istorie a lui Iuda, nu pentru lucruri mici şi de puţină însemnătate? Cu acelaşi scop a amintit şi de Rut şi de Rahav[12], una de alt neam, iar alta o desfrînată, ca să afli că Iisus a venit ca să dezlege toate păcatele noastre. Că a venit ca doctor, nu ca judecător. După cum strămoşii lui Iisus s-au căsătorit cu femei desfrînate, tot aşa şi Dumnezeu S-a unit cu firea omenească cea desfrînată. Şi profeţii au spus mai dinainte că lucrul acesta s-a petrecut şi cu sinagoga; dar sinagoga a fost nerecunoscătoare faţă de Dumnezeu, Care locuia în ea, pe cînd Biserica, odată ce a fost eliberată de păcatele strămoşeşti, a rămas lipită de Mirele ei.

Să trecem acum la Rut; vom vedea că şi istoria vieţii sale se aseamănă cu cele ale noastre. Rut era de alt neam, trăia în cea mai neagră sărăcie. Totuşi cînd a văzut-o Booz n-a dispreţuit nici sărăcia ei şi nici nu s-a scîrbit de prostul său neam. Tot aşa şi Hristos S-a căsătorit cu Biserica, deşi Biserica era de alt neam şi foarte săracă, făcîndu-o părtaşă marilor Sale bunătăţi. Şi după cum Rut, de n-ar fi părăsit mai întîi pe tatăl ei, de n-ar fi dispreţuit casa, neamul, patria şi rudele, n-ar fi avut parte de o înrudire atîta de mare, tot aşa şi Biserica, după ce a părăsit obiceiurile strămoşeşti, a ajuns dragă Mirelui. Acelaşi lucru îl spune şi profetul David, adresîndu-se Bisericii: *„Uită pe poporul tău şi casa părintelui tău*

9. *Ps.* 79, 13.
10. *Isaia* 5, 2.
11. *Efes.* 2, 14.
12. *Matei* 1, 5.

şi va pofti Împăratul frumuseţea ta"[13]. Aşa a făcut şi Rut; de aceea a şi ajuns mamă de împăraţi, precum şi Biserica. Că David se trage din Rut.

Evanghelistul Matei a întocmit genealogia şi a vorbit de aceste femei pentru ca, prin toate acestea, să ruşineze pe iudei şi să-i convingă să nu se mai laude. Rut, prin urmaşii săi, a născut pe David, marele împărat; iar David nu se ruşinează de strămoşii săi.

Nu-i cu putinţă, da, nu-i cu putinţă să te socoţi virtuos sau păcătos, strălucit sau neînsemnat, pe temeiul virtuţii sau viciului strămoşilor tăi; iar dacă e nevoie, am să spun ceva şi mai ciudat: acela-i mai strălucit care ajunge bun fără să aibă strămoşi străluciţi.

Nimeni[14], dar, să nu se laude cu strămoşii. Gîndeşte-te la strămoşii Stăpînului şi toată îngîmfarea să-ţi dispară! Laudă-te cu faptele tale bune! Dar, mai bine spus, nici cu acestea nu trebuie să te lauzi. Fariseul a rămas în urma vameşului, tocmai pentru că s-a lăudat cu faptele lui bune[15]. Dacă vrei să arăţi lumii o faptă bună, nu te lăuda, şi atunci te-ai arătat mai mare! Nu socoti că ai săvîrşit mare lucru cînd ai făcut ce trebuia să faci. Dacă ne socotim păcătoşi atunci cînd sîntem păcătoşi, precum şi sîntem, ne îndreptăm cum s-a îndreptat şi vameşul, cu cît mai mult ne vom îndrepta cînd ne socotim păcătoşi deşi sîntem drepţi? Dacă smerenia face din păcătoşi drepţi – cu toate că aceasta nu-i smerenie, ci o recunoaştere a propriei stări sufleteşti –, deci dacă recunoaşterea propriei stări sufleteşti poate atît de mult asupra păcătoşilor, gîndeşte-te ce minuni poate săvîrşi smerenia asupra drepţilor! Nu strica deci, prin îngîmfare şi laudă, ostenelile tale! Nu-ţi pierde sudorile! Nu alerga în zadar! Nu-ţi irosi toată munca, după ce o viaţă întreagă te-ai ostenit! Stăpînul ştie mai bine decît tine faptele tale! El nu trece cu vederea nici un pahar de apă pe care l-ai dat![16]. Un bănuţ dat, un suspin numai, pe toate le primeşte Stăpînul cu multă dragoste; Îşi aduce aminte de ele şi le dă mare plată. Pentru ce vorbeşti mereu de faptele tale cele bune şi mi le pui necontenit în faţa ochilor? Nu ştii că dacă te lauzi nu te mai laudă Dumnezeu? Şi, dimpotrivă, dacă te smereşti, nu încetează a te lăuda înaintea tuturora. Stăpînul nu vrea ca ostenelile tale pentru săvîrşirea faptelor bune să fie micşorate! Dar pentru ce spun să fie micşorate? Face totul ca să te încununeze chiar pentru fapte mici şi cercetează, căutînd prilejuri, să te scape de gheenă.

13. *Ps.* 44, 12–13.
14. De aici începe partea morală: *Despre smerenie.*
15. *Luca* 18, 10–14.
16. *Matei* 10, 42.

V

Pentru smerenia ta vei primi întreaga plată chiar dacă ai lucrat din ceasul al unsprezecelea[17]. *„Chiar dacă nu vei avea nici o pricină de mîntuire,* zice Scriptura, *pentru Mine voi face, ca să nu se necinstească numele Meu"*[18]. Suspinul tău numai, lacrimile tale, pe toate le ia în seamă Domnul şi le face pricină de mîntuire. Aşadar să nu ne lăudăm, ci să ne numim nefolositori, ca să ajungem folositori! Dacă spui că eşti plin de fapte bune, le-ai pierdut pe toate, chiar dacă ai săvîrşit într-adevăr fapte bune; dar dacă spui că nu eşti bun de nimica, ai ajuns folositor, chiar dacă n-ai făcut nici o faptă bună. De aceea este de neapărată trebuinţă să uităm toate faptele noastre bune.

– Dar cum putem să uităm ceea ce ştim?

– Ce spui! Necontenit păcătuieşti înaintea Stăpînului! Chefuieşti, trăieşti în lux, rîzi şi nici nu ştii că ai păcătuit. Le-ai uitat pe toate, iar faptele bune nu le poţi scoate din minte, nu le poţi uita? Îţi uiţi păcatele şi nu-ţi uiţi faptele bune? Şi-ţi uiţi păcatele, deşi frica de pedeapsă pentru ele este mai mare? Noi însă facem dimpotrivă! În fiecare zi păcătuim, fără să ţinem minte păcatele săvîrşite; dar dacă dăm cîţiva bănuţi unui sărac, răsturnăm lumea cu fapta noastră bună. Asta-i cea mai mare nebunie şi aduce numai pagubă celui ce adună în acest chip laudele oamenilor. Vistierie sigură a faptelor bune este uitarea faptelor bune! Faptele bune sînt ca lucrurile de preţ. Dacă am pune în piaţă în văzul tuturora hainele noastre scumpe şi aurul nostru, am atrage asupra noastră tîlharii; dar dacă le ţinem în casă şi le ascundem, le punem în deplină siguranţă. Tot aşa şi cu faptele bune: dacă ni le aducem mereu aminte, mîniem pe Stăpîn, întrarmăm pe duşman, pe diavol, şi-l chemăm să ni le fure; dar dacă nu le ştie nimeni, ci numai Cel Care trebuie să le ştie, le-am pus la loc sigur. Nu spune, dar, tuturor faptele tale bune, ca să nu ţi le răpească cineva! Aşa a păţit fariseul, care-şi avea faptele sale cele bune în vîrful limbii; de aceea i le-a şi răpit diavolul. Şi totuşi fariseul le pomenea mulţumind lui Dumnezeu şi afierosea totul lui Dumnezeu; dar lui Dumnezeu nu I-a plăcut. Nu înseamnă că mulţumeşti lui Dumnezeu cînd prin mulţumirea ta ocărăşti pe alţii, cînd prin mulţumirea ta te lauzi în faţa lumii, cînd prin mulţumirea ta te ridici împotriva celor ce păcătuiesc. Dacă mulţumeşti lui Dumnezeu pentru faptele tale bune, mărgineşte-te numai la El, şi nu le mai rosti înaintea oamenilor, nici nu osîndi pe semenul tău. Asta nu-i mulţumire. Vrei să ştii ce cuvinte de mulţumire să întrebuinţezi? Ascultă cuvintele celor

17. *Matei* 20, 9.

18. Ediţia lui Migne dă: *Iezechiel* 36, 22, 32, dar n-am găsit în toată Biblia citatul acesta.

trei tineri: „Greşit-am, nelegiuit-am! Drept eşti, Doamne, întru toate cîte ne-ai făcut nouă! Că pe toate le-ai adus cu dreaptă judecată”[19]. Mulţumeşti lui Dumnezeu cînd îţi mărturiseşti păcatele! Mulţumeşti mai cu seamă lui Dumnezeu cînd arăţi că eşti vinovat de nenumărate păcate, cînd nu refuzi dreapta pedeapsă. Să ne ferim deci să vorbim de noi înşine. Aceasta atrage şi ura oamenilor, şi dispreţul lui Dumnezeu. De aceea cu cît facem fapte bune mai mari, cu atît vorbim mai puţin de noi. Că aşa vom dobîndi cea mai mare slavă şi de la oameni, şi de la Dumnezeu; dar, mai bine spus, de la Dumnezeu nu dobîndim numai slavă, ci şi mare plată şi mare răsplată. Nu cere deci plată ca să iei plată! Mărturiseşte că te mîntui prin harul lui Dumnezeu, ca Dumnezeu să-ţi mărturisească că ţi-i datornic nu numai pentru faptele tale bune, ci şi pentru smerenia ta cea mare. Cînd facem fapte bune, Îl avem pe Dumnezeu datornic numai pentru aceste fapte bune; dar cînd nici nu socotim că am făcut vreo faptă bună, atunci Dumnezeu ne este mai dator pentru starea noastră sufletească decît pentru faptele noastre bune. Deci starea sufletească cîntăreşte mai mult ca faptele bune. Dacă nu avem o astfel de stare sufletească, atunci nici faptele bune nu sînt mari înaintea lui Dumnezeu. Avem şi noi slugi; şi atunci mai cu seamă le lăudăm cînd vedem că ne slujesc cu dragoste, fără să se gîndească că au făcut cine ştie ce mare lucru.

Dacă vrei deci să faci mari faptele tale bune, nu le socoti mari, şi atunci vor fi mari! Aşa spunea şi sutaşul: *„Nu sînt vrednic să intri sub acoperişul meu”*[20]. De aceea a ajuns vrednic şi mai minunat decît toţi iudeii. Tot aşa a spus şi Pavel: *„Nu sînt vrednic să mă numesc apostol”*[21]; de aceea a ajuns primul dintre toţi apostolii. Tot aşa spunea şi Ioan Botezătorul: *„Nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălţămintei Lui”*[22]; de aceea a şi fost prietenul Mirelui, iar Hristos a atras asupra capului Lui mîna, despre care Ioan a spus că este nevrednică să-I dezlege încălţămintea. Tot aşa a spus şi Petru: *„Ieşi de la mine că sînt om păcătos”*[23]; de aceea a ajuns temelia Bisericii. Nimic nu este atît de plăcut lui Dumnezeu cît a te număra printre cei din urmă. Acesta este începutul întregii filozofii. Omul smerit şi cu inima zdrobită nu umblă după slava deşartă, nu se mînie, nu pizmuieşte pe aproapele, nu are nici o altă patimă. Nu putem să ridicăm mîna împotriva cuiva, oricît ne-am strădui, dacă mîna ni-i zdrobită; tot aşa, dacă ni-i sufletul zdrobit, nu putem să ne îngîmfăm, chiar dacă nenumărate patimi ne-ar porni spre mîndrie. Cînd jelim o pagubă

19. *Dan.* 3, 27, 29, 31.
20. *Matei* 8, 8.
21. *I Cor.* 15, 9.
22. *Marcu* 1, 7; *Matei* 3, 11.
23. *Luca* 5, 8.

materială alungăm din suflet toate celelalte patimi sufletești; ei bine, cu mult mai mult ne vom bucura de această filozofie dacă ne jelim păcatele.

– Dar cine poate să-și zdrobească așa de tare inima? m-ar întreba cineva.

– Ascultă pe David, care mai cu seamă pentru asta a strălucit, pentru asta îi vezi zdrobirea sufletului lui! După ce făcuse nenumărate fapte bune, era aproape să-și piardă patria, casa și chiar viața; în această mare nenorocire fiind, a văzut un soldat de nimica, o lepădătură că se năpustește asupra lui și-l ocărăște; David nu numai că nu i-a răspuns cu alte ocări, dar a și oprit pe un general de-al lui care voia să-l omoare pe soldat, spunîndu-i: *„Lasă-l, că Domnul i-a poruncit"* [24]. Și iarăși, cînd preoții l-au rugat să ia cu el chivotul legii, David n-a vrut. Și ce-a spus? *„Să stea în templu chivotul legii! Dacă mă va scăpa Dumnezeu din mîinile celor răi, voi vedea frumusețea lui; iar dacă-mi va spune: „Nu te voiesc", iată eu sînt gata să-mi facă ce-I va plăcea"* [25]. Dar ce mare filozofie n-a arătat David față de Saul, nu numai o dată, ci de mai multe ori! A depășit chiar legea veche și a împlinit aproape poruncile apostolilor! De aceea primea cu bucurie tot ce-i trimitea Domnul; nu judeca cele ce i se întîmplau, ci un singur lucru căuta: să se supună în toate împrejurările voinței lui Dumnezeu și să împlinească legile date de El. După atîtea fapte mari, cînd a văzut că Saul, tiranul, ucigașul de tată, ucigașul de frate, ocărîtorul, nebunul i-a luat tronul, David nu s-a scandalizat, ci a zis: „Dacă așa vrea Dumnezeu ca eu să fiu alungat, să rătăcesc, să fug, iar Saul să aibă domnia, sînt mulțumit; primesc și dau slavă lui Dumnezeu pentru nenumăratele necazuri ce le-a trimis asupra mea". N-a făcut cum fac mulți oameni fără rușine și obraznici, care n-au săvîrșit nici cea mai mică faptă bună din cele săvîrșite de David, și totuși, dacă văd pe alții că o duc bine, iar ei suferă un mic necaz, își pierd sufletele lor cu nenumărate hule împotriva lui Dumnezeu. David n-a făcut așa; a arătat, în toate, bunătate și blîndețe. De aceea și Dumnezeu spunea despre el: *„Am aflat pe David, fiul lui Iesei, bărbat după inima Mea"* [26].

Să căutăm să dobîndim și noi un astfel de suflet și vom îndura cu ușurință toate necazurile; și, chiar înainte de a ajunge în împărăția cerurilor, vom culege, aici pe pămînt, roadele smereniei. Domnul a spus: *„Învățați de la Mine că sînt blînd și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre"* [27]. Dar ca să ne bucurăm de odihnă și aici și dincolo, să sădim cu multă rîvnă în sufletele noastre smerenia, mama tuturor bunătăților. Așa, vom putea străbate fără valuri și oceanul acestei vieți și vom ajunge și în limanul cel liniștit al împărăției cerurilor, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

24. *II Regi* 16, 11.
25. *II Regi* 15, 25-26.
26. *Ps.* 88, 20.
27. *Matei* 11, 29.

OMILIA IV

„Aşadar toate generaţiile de la Avraam pînă la David patrusprezece; şi de la David pînă la mutarea în Babilon, generaţii patrusprezece; şi de la mutarea în Babilon pînă la Hristos, generaţii patrusprezece"[1]

I

Matei a împărţit toate generaţiile în trei grupe, ca să arate că iudeii nu s-au făcut mai buni chiar dacă li s-a schimbat forma de guvernămînt; au fost tot atît de păcătoşi şi cînd au fost guvernaţi de aristocraţi, şi cînd au fost guvernaţi de stăpînitori, şi cînd au fost guvernaţi de oligarhi; n-au ajuns mai virtuoşi nici cînd au fost ocîrmuiţi de conducători de popoare, nici cînd au fost ocîrmuiţi de preoţi, nici cînd au fost ocîrmuiţi de împăraţi.

Dar pentru care pricină a lăsat Matei deoparte trei împăraţi în grupa a doua de generaţii, iar în grupa a treia a pus numai douăsprezece generaţii, cînd spune că sînt patrusprezece generaţii?

Las în seama voastră dezlegarea primei întrebări. Nici nu-i nevoie să vă dezleg eu însumi toate locurile grele, pentru ca să nu vă trîndăviţi. La a doua întrebare vă voi răspunde eu.

După părerea mea, evanghelistul a socotit ca generaţie şi timpul robiei babilonice, precum şi pe Hristos însuşi, unindu-L cu noi în totul.

Evanghelistul aminteşte şi de robia babilonică; şi bine face, pentru a ne arăta că iudeii n-au ajuns mai înţelepţi nici cînd au fost luaţi robi. Prin urmare, oricum ai privi lucrurile, vezi că era absolut necesară venirea lui Hristos.

– Pentru care pricină, aş putea fi întrebat, evanghelistul Marcu nu procedează aşa şi nici nu face genealogia lui Hristos, ci pe toate le spune pe scurt?

– După părerea mea, Matei şi-a scris Evanghelia sa înaintea celorlalţi; de aceea face cu mai multă grijă genealogia Mîntuitorului şi stăruie asupra faptelor mai importante; evanghelistul Marcu a scris Evanghelia sa în urma lui Matei; de aceea urmează o cale mai scurtă, istorisind fapte spuse şi cunoscute deja.

1. *Matei* 1, 17.

– Dar atunci pentru ce evanghelistul Luca mai face genealogia Domnului, ba încă mai pe larg?

– Pentru că Matei deschisese această cale înaintea lui Luca, Luca vrea să ne învețe mai multe lucruri decît cele spuse de Matei. Fiecare din cei doi evangheliști, Marcu și Luca, a călcat pe urmele dascălilor lor. Luca l-a imitat pe Pavel, ale cărui cuvinte curgeau mai năvalnic și mai bogat decît apa rîurilor; Marcu l-a imitat pe Petru, care se îngrijea mai mult de scurtimea cuvintelor.

– Dar pentru ce Matei, cînd și-a început Evanghelia, n-a spus așa cum spuneau profeții: *„Vedenia pe care am văzut-o"*[2], sau: *„Cuvîntul care s-a făcut către mine"*[3].

– Pentru că și-a adresat Evanghelia unor oameni de bună credință, care îl ascultau cu foarte mare atenție. În afară de asta, minunile săvîrșite de Mîntuitorul strigau încă în urechile lor, iar cei care primiseră Evanghelia erau niște oameni foarte credincioși. Pe timpul profeților nu s-au făcut atîtea minuni care să adeverească spusele lor; apoi profeții mincinoși făceau un mare abuz de cuvinte, iar poporul iudeu le dădea lor mai multă atenție decît profeților adevărați. Din pricina asta era necesar ca profeții să-și înceapă așa profețiile lor. Dacă se făceau minuni și pe vremea lor, apoi acestea se făceau pentru barbari, ca să-i aducă la credința într-un singur Dumnezeu și ca să le arate puterea lui Dumnezeu; iar dacă uneori inamicii îi biruiau, atunci iudeii socoteau că sînt biruiți pentru că zeii dușmanilor lor erau mai puternici, ca în Egipt – de unde a ieșit un popor foarte amestecat –, iar mai tîrziu în Babilon, minunile din cuptor și visurile; s-au făcut minuni și în pustie, cînd erau numai ei singuri, așa precum s-au făcut minuni și la noi. Da, și la noi s-au făcut multe minuni la început cînd lumea a părăsit rătăcirea idolească; dar mai tîrziu, după ce s-a sădit pretutindeni dreapta credință, minunile au încetat. Iar dacă mai tîrziu s-au făcut minuni la iudei, ele au fost puține și rare, cum e de pildă atunci cînd s-a oprit soarele în loc și a mers înapoi[4].

Minuni s-au făcut chiar și în vremea noastră. În zilele noastre, pe timpul domniei lui Iulian, care i-a întrecut pe toți cu necredința lui, s-au făcut multe și neobișnuite minuni. Cînd iudeii au încercat să înalțe din nou templul din Ierusalim, a ieșit foc din temeliile templului și i-a împiedicat, iar cînd Iulian, în beția sa, a poruncit să fie luate sfintele vase, vistiernicul său a murit mîncat de viermi, iar unchiul său, numit tot Iulian, a crăpat la mijloc. Minunea cea mai mare însă a fost că secau izvoarele în locurile în care Iulian voia să aducă jertfă idolilor și că izbucnea foamete în orașele în care intra împăratul.

2. *Isaia* 1, 1.
3. *Ier.* 1, 2.
4. *Isus Navi* 10, 12-13.

II

Aşa obişnuieşte Dumnezeu să facă. Cînd nenorocirile se înmulţeau şi vedea că poporul Său este chinuit şi împilat de tirania duşmanilor, atunci Dumnezeu Îşi arăta puterea Sa. Aşa a făcut cu iudeii, cînd erau în Babilon.

Din cele spuse mai sus deci este clar că evanghelistul Matei n-a împărţit fără rost şi la întîmplare pe strămoşii lui Hristos în trei grupe. Uită-te cu cine începe şi cu cine sfîrşeşte fiecare grupă! Prima grupă merge de la Avraam pînă la David; a doua, de la David pînă la strămutarea în Babilon; a treia, de la strămutarea în Babilon pînă la Hristos. Cînd începe genealogia, aminteşte pe cei doi: pe David şi pe Avraam; iar cînd face recapitularea, tot pe ei îi aminteşte. Şi precum am spus mai înainte, evanghelistul stăruie atît de mult asupra lor, pentru că lor le-au fost făcute făgăduinţele.

– Dar pentru ce n-a amintit Matei şi de ducerea în Egipt, aşa cum a amintit de mutarea în Babilon?

– Pentru că iudeii nu se mai temeau de egipteni, pe cînd de frica babilonenilor încă tremurau. În afară de aceasta, ducerea în Egipt era un fapt petrecut de mult de tot, pe cînd robia babilonică era încă vie în amintirea lor. În Egipt, apoi, nu s-au dus din pricina păcatelor lor; în Babilon însă au fost duşi tocmai din pricina păcatelor lor.

Dar dacă ai încerca să tălmăceşti şi numele tuturor persoanelor menţionate în genealogie, vei vedea că aceste nume cuprind în ele gînduri foarte adînci şi că ele contribuie mult la înţelegerea Noului Testament, cum sînt de pildă numele lui Avraam, Iacov, Solomon, Zorobabel; că nu la întîmplare li s-au dat lor numele acestea.

Dar ca să nu par că vă plictisesc, stăruind prea mult asupra genealogiei lui Hristos, voi trece peste explicarea acestor nume şi mă voi îndrepta spre versetele următoare ale capitolului întîi.

Aşadar după ce Matei a numit pe toţi strămoşii lui Hristos şi a ajuns la Iosif, nu s-a oprit aici, ci a adăugat: *„Iosif, bărbatul Mariei"*[5], arătînd cu aceste cuvinte că din pricina Fecioarei l-a trecut pe Iosif în genealogie.

Dar pentru ca nu cumva la auzul cuvintelor *„bărbatul Mariei"* să-ţi treacă prin minte că naşterea s-a făcut potrivit legilor firii, află că evanghelistul, prin cuvintele ce urmează, îndepărtează un astfel de gînd. „Ai auzit, spune evanghelistul, cuvîntul *„bărbat"*; ai auzit cuvîntul *„mamă"* ai auzit de numele dat copilului[6], ascultă acum şi felul naşterii!"

„Iar naşterea lui Iisus Hristos aşa a fost"[7].

5. *Matei* 1, 18.
6. *Matei* 1, 16.
7. *Matei* 1, 18.

– Spune-mi, evangheliste, de ce fel de naştere îmi vorbeşti? Mi-ai spus doar care sînt strămoşii lui Hristos!

– Da, răspunde evanghelistul, ţi-am vorbit de strămoşii Lui, dar acum vreau să-ţi vorbesc de felul naşterii Sale!

Ai văzut cum a deşteptat Matei curiozitatea ascultătorului? Pentru că avea să spună ceva nou, făgăduieşte că va vorbi şi de felul naşterii lui Hristos.

Uită-te cît de minunat înşiră faptele. Nu şi-a început Evanghelia sa dintr-o dată cu naşterea lui Hristos, ci aminteşte mai întîi cîte generaţii erau de la Avraam, cîte de la David şi cîte de la strămutarea în Babilon; prin menţionarea acestor generaţii evanghelistul pune pe cititorul atent să cerceteze timpul cuprins între Avraam şi Iosif, arătîndu-i că acest Iisus este Hristosul cel propovăduit de prooroci. Iar cînd numeri generaţiile şi pe temeiul timpului afli că acest Iisus este Hristos; atunci primeşti cu uşurinţă şi minunea petrecută la naşterea Sa.

Pentru că avea să spună ceva de o însemnătate deosebită, anume că Iisus Hristos S-a născut din Fecioară, evanghelistul, înainte de recapitulaţia genealogiilor, ascunde taina, spunînd: „bărbatul Mariei"; dar, mai bine spus, întrerupe istorisirea naşterii. Face deci numărătoarea anilor ca să amintească cititorilor că Cel născut este Acela despre care patriarhul Iacov a spus că va veni atunci cînd nu vor mai fi peste iudei domni din Iuda[8], despre care profetul Daniel a prezis că va veni după acele multe săptămîni[9]. Iar dacă vrei să numeri anii spuşi de înger lui Daniel şi cuprinşi în numărul de săptămîni, de la zidirea Ierusalimului şi pînă la naşterea lui Hristos, vei vedea că anii aceştia ne dau exact data naşterii lui Hristos.

– Spune-mi acum, evangheliste, cum S-a născut Hristos?

„Logodită fiind Maria, Mama Lui"[10].

Evanghelistul n-a spus: „Fecioara" ci simplu: *„Mama"*, ca să fie uşor de primit cuvîntul său. Şi, după ce mai întîi îl pregăteşte pe ascultător, care credea că are să audă de o naştere obişnuită, şi după ce pune astfel stăpînire pe atenţia lui, îl uimeşte apoi prin anunţarea minunii, spunînd:

„Mai înainte de a fi ei împreună, s-a aflat avînd în pîntece de la Duhul Sfînt"[11].

Evanghelistul n-a spus: „înainte de a fi dusă ea în casa mirelui", că şi era în casa lui Iosif. Era obicei la cei vechi că logodnicele stăteau, de cele

8. *Fac.* 49, 10.
9. *Dan.* 9, 25-27.
10. *Matei* 1, 18.
11. *Matei* 1, 18.

mai multe ori, în casa mirelui. Obiceiul acesta se vede şi acum. Ginerii lui Lot locuiau în casă cu socrul lor[12]. Prin urmare Maria era şi ea cu Iosif.

III

– Dar pentru ce n-a zămislit înainte de a se fi logodit?

– Pentru ca, aşa precum am spus de la început, să rămînă ascuns deocamdată felul naşterii, pentru ca Fecioara să scape de orice bănuială rea. Cînd Iosif, care trebuia s-o bănuiască mai mult decît toţi, nu numai că n-o vădeşte, nici n-o face de ocară, ci o ţine mai departe în casa lui, are grijă de ea după naştere, atunci este limpede că dacă n-ar fi fost pe deplin încredinţat că zămislirea se datoreşte lucrării Duhului Sfînt n-ar fi ţinut-o şi nici nu i-ar fi slujit întru toate.

Evanghelistul a spus: *„S-a aflat avînd în pîntece"* cu o intenţie bine precizată. Astfel de cuvinte obişnuieşte să le spună evanghelistul despre întîmplări neobişnuite, mai presus de orice nădejde, nu despre unele ce se petrec de obicei.

Nu merge deci mai departe cu iscoditul! Nu căuta mai mult decît spun cuvintele evanghelistului! Nu te întreba: cum a lucrat Duhul Cel Sfînt această zămislire din Fecioară? Dacă nu ne putem explica chipul în care se plăsmuieşte copilul cînd se naşte în chip firesc, cum putem să ne explicăm, oare, o naştere săvîrşită prin minunea Sfîntului Duh? Ca să nu mai hărţuieşti pe evanghelist, ca să nu te mai necăjeşti punînd mereu aceste întrebări, scapă de orice nedumerire spunînd: Dumnezeu a făcut minunea! Chiar evanghelistul spune aşa: „Nu ştiu nimic mai mult; atît ştiu, că ceea ce s-a făcut, s-a făcut de la Duhul Sfînt".

Să se ruşineze dar cei care caută să pătrundă cu mintea lor naşterea cea de sus a Fiului! Dacă nimeni nu poate explica naşterea aceasta în timp din Fecioară, naştere cu nenumăraţi martori, prezisă cu atîţia ani înainte, văzută şi pipăită, cît de mare trebuie să fie nebunia acelora care iscodesc şi încearcă să pătrundă cu mintea naşterea cea nespusă a Fiului din Tatăl? Nici arhanghelul Gavriil, nici Matei n-au putut să spună ceva mai mult, ci atît doar că S-a născut de la Duhul Sfînt; dar cum de la Duhul şi în ce chip, nici unul din ei nu ne-a explicat. Nici nu era cu putinţă.

Să nu socoteşti apoi că ai aflat totul, dacă ai auzit că S-a născut de la Duhul Sfînt. Chiar dacă ştim asta, totuşi sînt multe lucruri pe care nu le cunoaştem. De pildă: în ce chip Cel nemărginit este cuprins în pîntece? În ce chip Cel care ţine lumea este purtat în pîntece de o femeie? În ce chip Fecioara naşte şi rămîne Fecioară? Spune-mi, în ce chip a plăsmuit Duhul templul acela, în ce chip a plăsmuit trupul lui Hristos? În ce chip

12. *Fac.* 19, [illegible].

n-a luat tot trupul din pîntecele mamei, ci numai o parte, care apoi a crescut şi a crescut şi a ajuns la forma lui deplină? Că a luat trup din trupul Fecioarei, evanghelistul a arătat-o spunînd: *„Că cel zămislit în ea"*[13]; iar Pavel spune: *„Cel născut din femeie"*[14]. Aceste cuvinte închid gura acelora care spun că Hristos a trecut prin Fecioară ca printr-un canal[15]. Dacă aşa s-ar fi petrecut lucrurile, ar mai fi fost, oare, nevoie de pîntece? Dacă aşa s-ar fi petrecut lucrurile, atunci Hristos n-ar mai avea nimic comun cu noi, atunci trupul Lui ar fi din altceva, nu din frămîntătura noastră. Ar mai putea fi, oare, din rădăcina lui Iesei[16], ar mai putea fi numit toiag[17], ar mai putea fi numit Fiul omului[18] şi ar mai putea fi Maria mama Lui[19], ar mai putea fi din sămînţa lui David[20], s-ar mai putea spune că a luat chip de rob?[21] Nu! Pentru ce atunci Ioan a scris: *„Cuvîntul trup S-a făcut"*[22]? Pentru ce atunci Pavel a spus în Epistola către Romani: *„Dintre care după trup este Hristos, Care este peste toate Dumnezeu"*[23]? Din aceste texte şi din altele mai multe încă este limpede că Hristos este din noi, din frămîntătura noastră şi din pîntece fecioresc. Dar cum, nu ştim. Aşadar nici tu nu căuta, ci primeşte ce ţi s-a descoperit; nu iscodi ce-a fost trecut sub tăcere!

„Iar Iosif, bărbatul ei, drept fiind, spune Matei, *şi nevoind s-o vădească, a vrut s-o lase în ascuns"*[24].

După ce evanghelistul a spus că Hristos S-a născut de la Duhul Sfînt şi fără împreunare, vine acum şi dovedeşte spusele sale şi cu alte temeiuri.

Ca să nu spună cineva: De unde ştii că S-a născut de la Duhul Sfînt? Cine a văzut, cine a auzit să se fi întîmplat vreodată una ca aceasta? Şi nici să nu bănuieşti pe ucenic că a scris aceste lucruri ca să facă plăcere Dascălului său, aduce ca mărturie pe Iosif, care, prin cele pătimite de el, îi întăreşte spusele. Şi, prin cuvintele sale, parcă ar spune: „Dacă nu mă crezi pe mine şi bănuieşti mărturia mea, crede-l pe Iosif".

„Iosif, bărbatul ei, drept fiind". „Drept" aici înseamnă virtuos în toate. Cuvîntul dreptate are două sensuri: unul, cînd nu iei dreptul altuia;

13. *Matei* 1, 20.
14. *Gal.* 4, 4.
15. Aşa spuneau ereticii valentinieni.
16. *Rom.* 15, 12.
17. *Isaia* 11, 1.
18. *Matei* 8, 20; 9, 7; 10, 23; *Luca* 19, 10 etc.
19. *Matei* 1, 18; 2, 11; 12, 46; *Luca* 1, 43 etc.
20. *Ioan* 7, 42; *Rom.* 1, 3; *II Tim.* 2, 8.
21. *Filip.* 2, 7.
22. *Ioan* 1, 14.
23. *Rom.* 9, 5.
24. *Matei* 1, 19.

altul, cînd săvîrşeşti toate faptele de virtute. Scriptura întrebuinţează cuvîntul dreptate mai cu seamă în acest din urmă sens, ca atunci cînd zice: *„Iov era om drept, adevărat"*[25]; sau *„Erau drepţi amîndoi"*[26].

IV

„Drept fiind", adică bun şi blînd, *„a vrut s-o lase în ascuns"*.

Evanghelistul istoriseşte zămislirea lui Hristos de la Duhul Sfînt înainte de a istorisi cunoaşterea acestei zămisliri de către Iosif, tocmai pentru ca să crezi în cele ce s-au întîmplat după ce Iosif a aflat de zămislire. O fecioară însărcinată nu ajungea numai de batjocura şi rîsul lumii, ci era şi pedepsită de lege. Iosif n-a vrut s-o dea nici pe mîna legii, pedeapsa cea mai mare, dar n-a vrut nici s-o facă de rîs, pedeapsa cea mai mică. Ai văzut bărbat filozof, lipsit de cea mai tiranică patimă, gelozia? Ştiţi doar ce cumplită patimă e gelozia! Din pricina asta un bărbat, care cunoştea bine chinurile geloziei, spunea: *„Plin de mînie este bărbatul gelos; nu o va cruţa în ziua judecăţii"*[27]; iar în altă parte: *„Crudă ca iadul este gelozia"*[28]. Cunosc mulţi oameni care preferă să-şi piardă viaţa decît să îndure chinurile geloziei. La Iosif nici umbră de gelozie, cu toate că sarcina era destul de înaintată. Era aşa de puţin gelos, încît nu voia s-o supere pe Fecioară nici cu cea mai mică mustrare. A o tăinui i se părea o nelegiuire; iar a o vădi şi a o duce înaintea judecăţii însemna să o dea morţii. De aceea n-a făcut nici una, nici alta, ci s-a purtat cu Fecioara într-un chip mai desăvîrşit decît poruncea legea. Că trebuia, ca odată cu venirea harului, să se arate şi semnele vieţuirii celei înalte. După cum soarele, înainte de a-şi arunca razele sale pe pămînt, luminează cu lumina lui de departe cea mai mare parte a lumii, tot aşa şi Hristos, cînd a răsărit din pîntecele Fecioarei, a luminat, înainte de a Se naşte, întreaga lume. De aceea înainte de durerile naşterii, profeţii săltau de bucurie, femeile preziceau cele viitoare, iar Ioan Botezătorul, cînd încă nu ieşise din pîntece, sălta în pîntecele maicii sale[29]. Aceasta e pricina că şi Iosif a arătat multă filozofie: n-a învinuit-o, n-a ocărît-o, ci a vrut numai s-o lase.

Deci pe cînd aşa stăteau lucrurile, cînd totul părea fără ieşire, a venit îngerul şi a dezlegat toate nelămuririle.

Merită însă să cercetăm pentru ce îngerul nu i-a spus lui Iosif totul mai înainte de a intra el la astfel de gînduri, ci a venit cînd se gîndea s-o lase.

25. *Iov* 1, 1.
26. *Luca* 1, 6.
27. *Pilde* 6, 34.
28. *Cînt.* 8, 6.
29. *Luca* 1, 41.

Evanghelistul spune:

„Acestea gîndind el, iată îngerul vine"[30].

Îngerul binevestește Fecioarei Maria, înainte de zămislire, că va naște Fiu. Acest lucru pune iarăși o altă întrebare. Dacă îngerul nu i-a spus lui Iosif mai înainte, atunci pentru ce nu i-a spus Fecioara, doar ea auzise de la înger buna vestire? Pentru ce nu i-a risipit nedumerirea, cînd a văzut că logodnicul ei se tulbură?

Pentru ce dar îngerul nu i-a spus lui Iosif de taina zămislirii înainte de a se fi tulburat? Trebuie să dăm mai întîi răspuns la această întrebare. Așadar pentru ce nu i-a spus lui Iosif?

Pentru ca nu cumva să nu creadă și să pățească ce-a pățit Zaharia[31]. Crezi cu ușurință într-un fapt cînd vezi acel fapt; dar nu crezi cu atîta ușurință spusele cuiva despre un fapt, cînd acel fapt nici n-a început să existe. De aceea îngerul nu i-a spus lui Iosif nimic de la început de taina zămislirii. Și Fecioara, tot pentru aceeași pricină a tăcut. Era pe deplin încredințată că logodnicul ei n-ar fi crezut-o de i-ar fi vestit un lucru atît de neobișnuit, ci l-ar fi mîniat mai mult; Iosif ar fi crezut că încearcă să-și acopere păcatul săvîrșit. Dacă ea, care avea să primească un har atît de mare, a judecat omenește buna vestire ce i se făcuse și a spus: *„Cum va fi aceasta, de vreme ce nu știu de bărbat?"*[32] cu mult mai mult Iosif ar fi pus la îndoială spusele ei! Și auzind mai cu seamă acestea de la o femeie pe care o bănuia!

V

Pentru asta Fecioara nu i-a spus lui Iosif nimic, iar îngerul i se arată lui Iosif la timpul potrivit.

– Dar pentru ce îngerul n-a făcut același lucru și cu Fecioara? aș putea fi întrebat. Pentru ce nu i-a adus vestea cea bună după zămislire?

– Ca să nu se tulbure, să nu fie cuprinsă de spaimă. Era firesc, dacă nu știa precis pricina zămislirii, să-și pună gînd rău, să se arunce în vreo prăpastie sau să se junghie, pentru că nu putea îndura rușinea. Minunată a fost Fecioara, iar Luca ne arată virtutea ei spunînd că la auzul salutării îngerului n-a tresărit îndată de bucurie, nici n-a primit spusele lui, ci s-a tulburat și l-a întrebat ce înseamnă salutarea aceea[33]. Dacă îngerul n-ar fi vestit-o mai dinainte, Fecioara ar fi căzut doborîtă de durere, gîndindu-se la rușinea de oameni; că nu nădăjduia să convingă pe cineva, orice ar fi spus, că sarcina nu se datorește adulterului. Deci, ca să nu se

30. *Matei* 1, 20.
31. *Luca* 1, 8–22.
32. *Luca* 1, 34.
33. *Luca* 1, 34.

întîmple asta, îngerul a venit la ea înainte de zămislire. Se cădea să fie netulburat pîntecele acela în care a păşit Creatorul universului! Se cădea să fie lipsit de orice frămîntare sufletească sufletul care a fost învrednicit să slujească unor taine atît de mari! Aceasta este pricina pentru care îngerul o vesteşte pe Fecioară înainte de zămislire, iar pe Iosif, atunci cînd avea să nască.

Mulţi oameni, mai puţin pătrunzători la minte, neînţelegînd Scripturile, spun că este o contrazicere între evanghelişti, pentru că Luca spune că îngerul i-a binevestit Mariei naşterea lui Hristos, pe cînd Matei spune că această bună vestire a fost făcută lui Iosif; nu-şi dau seama însă că s-a întîmplat şi una şi alta. De acest lucru trebuie să ţinem seama cînd citim Evangheliile; aşa vom lămuri multe contraziceri aparente dintre evanghelişti.

Prin urmare îngerul se arată lui Iosif atunci cînd sufletul îi era răvăşit. I se arată mai tîrziu şi pentru pricinile arătate mai sus, dar şi pentru a-i vădi filozofia lui. A venit atunci cînd Hristos avea să Se nască.

„Acestea gîndind el, îngerul i se arată în vis lui Iosif"[34].

Uită-te la bunătatea lui Iosif! Nu numai că n-a pedepsit-o, dar nici n-a suflat cuiva cuvînt, nici chiar celei bănuite! Se frămînta în el însuşi şi se străduia să-şi ascundă chiar de Fecioară chinurile sufletului său. N-a zis: „Vreau s-o izgonesc din casă", ci: *„Vreau s-o las"*[35]. Atît era de blînd şi de bun!

„Acestea gîndind el, îngerul i se arată în vis". Pentru ce nu i s-a arătat pe cînd era treaz, cum s-a arătat păstorilor, lui Zaharia şi Fecioarei? Iosif era un om foarte credincios şi n-avea nevoie de o astfel de arătare. Fecioara însă avea nevoie de o arătare neobişnuită, pentru că i s-a binevestit, înainte de înfăptuirea ei, o noutate foarte mare, mai mare decît a lui Zaharia; păstorii, la rîndul lor, aveau şi ei nevoie de o astfel de arătare a îngerului, pentru că erau nişte oameni simpli; Iosif, însă, primeşte vestea de la înger după zămislire, cînd sufletul îi era stăpînit de rea bănuială şi era deci pregătit să-şi schimbe bănuiala în bune nădejdi, dacă ar fi venit cineva să-i spună adevărul; aşa că a primit cu uşurinţă descoperirea făcută de înger. Pentru aceea deci i se binevesteşte după ce cade în bănuială, pentru ca însăşi bănuiala să-l încredinţeze de adevărul celor spuse de înger. Faptul că Iosif nespunînd nimănui, a auzit de la înger tocmai ceea ce gîndea el, i-a dat o dovadă neîndoielnică, că de la Dumnezeu a venit cel care a vorbit cu el, pentru că numai Dumnezeu poate cunoaşte tainele inimii.

34. *Matei* 1, 20.
35. *Matei* 1, 19.

Iată cîte lucruri s-au săvîrşit, dacă îngerul a venit mai tîrziu la Iosif! S-a vădit filozofia bărbatului; cuvintele spuse de înger la timp potrivit i-au întărit credinţa; şi în sfîrşit ne dovedeşte că spusele Evangheliei sînt adevărate, pentru că venirea îngerului ne-a arătat că Iosif a avut chinurile pe care în chip firesc le are orice bărbat într-o împrejurare ca aceasta.

VI

Dar cum l-a încredinţat îngerul pe Iosif? Ascultă şi minunează-te de înţelepciunea spuselor lui! Venind la el i-a spus:

„Iosife, fiul lui David, nu te teme să iei pe Maria, femeia ta"[36].

Chiar de la început îi aminteşte de David, din neamul căruia avea să fie Hristos şi nu-i dă răgaz să se tulbure; pentru că, spunîndu-i de David, îi aminteşte de făgăduinţa făcută de Dumnezeu întregului neam.

– Pentru ce îl numeşte fiul lui David?

– Ca să nu se teamă, de aceea îi spune: *„Nu te teme, Iosife!"*, deşi cu alt prilej Dumnezeu n-a făcut aşa. Cînd Faraon a gîndit ce nu trebuia faţă de Sarra, soţia lui Avraam, Dumnezeu S-a folosit de cuvinte ameninţătoare, de cuvinte grele, deşi fapta lui Faraon era tot neştiinţa; că luase pe Sarra, neştiind că este soţia lui Avraam[37]; totuşi Dumnezeu l-a mustrat. Cu Iosif însă S-a purtat mai cu blîndeţe. De altfel, strălucită era şi măreţia faptelor ce se orînduiau şi mare şi deosebirea între Faraon şi Iosif!

Cuvintele: *„Nu te teme!"* ni-l arată pe Iosif ca pe un om care se temea să nu supere cumva pe Dumnezeu că ţine în casă o adulteră. De n-ar fi avut această teamă, nici nu s-ar fi gîndit s-o lase. Totul îi arată lui Iosif că îngerul a venit de la Dumnezeu; îi spune şi ce-i trecuse prin minte, şi-i vorbeşte şi de chinurile sufletului său.

Îngerul nu s-a mărginit să spună numai numele Mariei, ci a adăugat: *„femeia ta"*. N-ar fi numit-o aşa, dacă era o stricată. Cuvîntul *„femeie"* înseamnă aici logodnică; tot astfel Scriptura obişnuieşte să numească pe logodnici gineri chiar înainte de căsătorie.

– Ce înseamnă *„să iei"?*

– Să o ţină în casă, pentru că Iosif cu sufletul o lăsase. „Pe aceasta pe care tu ai lăsat-o, îi spune îngerul, ţine-o în casă. Ţi-o dă Dumnezeu, nu părinţii ei! Nu ţi-o dă ca să te căsătoreşti cu ea, ci ca să o ţii sub acoperişul tău. Ţi-o dă prin vocea mea!". Aşa cum mai tîrziu Hristos o dă pe Mama Lui ucenicului Său[38], tot aşa şi acum îngerul o dă lui Iosif. Îngerul îi spune apoi cu dibăcie şi pricina pentru care trebuie s-o ia; nu i-a

36. *Matei* 1, 20.
37. *Fac.* 12, 14-20.
38. *Ioan* 19, 26-27.

dat pe faţa bănuiala cea rea pe care o avea despre Fecioară, dar pe o cale mai potrivită şi mai sfîntă i-a îndepărtat din suflet şi bănuiala, spunîndu-i pricina sarcinii Fecioarei şi arătîndu-i că tocmai pricina pentru care s-a temut şi pentru care a voit s-o lase, tocmai ea îl obligă – de este om drept – să o ia şi să o ţină în casă. Îngerul a risipit cu totul neliniştea sufletului său, spunîndu-i oarecum: „Maria nu poate fi bănuită de împreunare nelegiuită, pentru că ea a zămislit mai presus de fire; iar tu, nu numai că trebuie să alungi frica, dar trebuie să te şi bucuri mult,

„Căci Cel zămislit în ea este de la Duhul Sfînt"[39].

Neobişnuite sînt cuvintele, depăşesc mintea omenească şi sînt mai presus de legile firii!

– Va crede, oare, Iosif, el care nu mai auzise petrecîndu-se astfel de lucruri?

– Da, va crede, pe temeiul tulburării lui sufleteşti, pe temeiul celor descoperite de înger. Îngerul îi descoperise toate frămîntările sufletului lui, îi descoperise toată teama lui, îi descoperise ce avea de gînd să facă, pentru ca, pe temeiul acestora, Iosif să creadă şi în zămislirea cea mai presus de fire; dar, mai bine spus, nu numai pe temeiul acestora, ci şi pe temeiul celor ce îngerul avea să-i spună îndată:

„Va naşte Fiu şi vei chema numele Lui Iisus"[40].

„Să nu socoteşti, Iosife, îi spune îngerul, că tu nu slujeşti tainei întrupării Fiului lui Dumnezeu, pentru că Hristos este născut de la Duhul Sfînt! Da, n-ai ajutat cu nimic la naştere, Fecioara a rămas nevătămată, dar îţi dau o însărcinare proprie unui tată, să pui nume Celui născut, fără ca asta să pîngărească vrednicia Fecioarei! Tu îi vei pune numele! Nu-i copilul tău, dar poartă-te cu El ca un tată! De aceea, chiar de la punerea numelui, te fac tată Celui născut!".

Apoi, ca nu cumva să bănuiască cineva că Iosif este tatăl Lui, pentru că I-a pus numele, ascultă cu atenţie cuvintele îngerului. Îngerul a spus: *„Va naşte Fiu";* n-a spus: „Îţi va naşte", ci numai *„Va naşte",* în general; că Maria nu L-a născut lui Iosif, ci întregii lumi.

VII

Pentru această pricină îngerul a adus din ceruri numele Lui! A arătat cu asta că naşterea este minunată, de vreme ce Dumnezeu a trimis de sus lui Iosif prin înger numele copilului. Numele acesta nu-i un nume ca oricare altul, ci o vistierie de nenumărate bunătăţi. De aceea îl şi tălmă-

39. *Matei* 1, 20.
40. *Matei* 1, 21.

cește îngerul și-i dă lui Iosif bune nădejdi, întărindu-i încă și mai mult credința. În chip obișnuit sîntem mai înclinați spre astfel de lucruri și de aceea ne place să credem în ele.

Deci după ce îngerul l-a întărit pe Iosif prin descoperirea stării lui sufletești, prin descoperirea celor ce aveau să se întîmple în viitor și prin cinstea pe care i-a dat-o de a pune nume copilului, aduce la timp potrivit ca mărturie și pe Isaia, care adeverește toate cele descoperite de înger. Dar înainte de a aduce mărturia profetului, îngerul vestește bunătățile pe care Iisus le va aduce lumii.

– Care sînt aceste bunătăți?

– Izbăvire și iertare de păcate!

„Că El va mîntui pe poporul Său de păcatele sale"[41].

Și aceste cuvinte ale îngerului sînt neobișnuite! Nu binevestesc izbăvire de războaie, nici de barbari, ci ceva mai mult decît acestea, izbăvire de păcate. Ei bine, lucrul acesta nu era cu putință mai înainte!

Aș putea fi însă întrebat:

– Pentru ce îngerul a spus: *„pe poporul Său"* și n-a adăugat și: neamurile?

– Ca să nu-l sperie deocamdată pe Iosif, care asculta aceste cuvinte. Dar un om, care pricepe Scripturile, știe că îngerul prin cuvîntul: *„popor"* a arătat și neamurile. Că nu numai iudeii sînt popor al lui Hristos, ci toți care se apropie de Hristos și primesc învățătura Lui. Iată dar că îngerul ne-a lăsat să întrevedem și vrednicia poporului, numind pe poporul iudeu popor al Său. Cuvintele acestea nu arată altceva decît că Cel născut este Copilul lui Dumnezeu și că este vorba de Împăratul celor de sus. Că nici o altă putere nu poate ierta păcatele, ci numai puterea acelei ființe.

Așadar[42] pentru că am dobîndit acest dar atît de mare al iertării păcatelor, să facem totul ca să nu batjocorim o binefacere ca aceasta. Dacă și înainte de primirea cinstei acesteia, păcatele erau vrednice de pedeapsă, cu atît mai mult după ce am primit această nespusă binefacere.

Cele ce spun acum nu le spun la întîmplare, ci pentru că văd pe mulți creștini că duc după botez o viață mai păcătoasă decît cei nebotezați, că nu se vede nici un semn în viața lor că sînt creștini. De aceea nici în oraș, nici în biserică nu poți ști degrabă cine-i credincios și cine-i necredincios, afară doar de ai sta în timpul împărtășirii cu sfintele taine ca să vezi cine iese afară și cine rămîne să se împărtășească. Și-ar trebui să cunoaștem pe credincioși nu după locul în care se găsesc, ci după viața lor. Marile dregătorii lumești le recunoaștem după insignele purtate de oameni;

41. *Matei* 1, 21.
42. De aici începe partea morală: *Omul credincios trebuie să aibă și viață curată.*

calitatea noastră de creştini însă trebuie s-o cunoaştem după sufletul nostru. Creştinul trebuie să se arate creştin nu numai după darul pe care-l aduce la altar, ci şi după viaţa nouă pe care o duce; trebuie să fie lumina lumii[43] şi sarea pămîntului[44]. Dar cînd nici pe tine nu te luminezi, nici nu-ţi micşorezi putreziciunea, de unde să ştiu că eşti creştin? Că te-ai botezat? Dar tocmai botezul îţi măreşte mai mult pedeapsa. Că măreţia cinstei aduce un adaos de pedeapsă peste cei care nu voiesc să trăiască la înălţimea cinstei. Se cuvine ca un creştin să strălucească nu numai prin cele ce a luat de la Dumnezeu, ci şi prin cele ce aduce el lui Dumnezeu. Totul să-l arate creştin: mersul, privirea, îmbrăcămintea, glasul. Vă spun acestea, nu pentru a ne lăuda că sîntem creştini, ci pentru a ne pune viaţa în rînduială spre folosul celor ce ne văd. Aşa însă, oricum aş căuta să te cunosc, văd că faci cu totul alte fapte decît fapte de creştin. Dacă aş vrea să te cunosc după locul în care îţi petreci timpul, te văd petrecîndu-ţi toată ziua la hipodrom, la teatru, în fărădelegi, la întrunirile cele pierzătoare de suflet din oraş, în întovărăşiri cu oameni stricaţi. Dacă aş vrea să te cunosc după expresia feţei, te văd mereu pufnind în rîs şi moliu ca o femeie stricată, care rîde în gura mare. Dacă aş vrea să te cunosc după haine, te văd că nu eşti îmbrăcat cu mai multă cuviinţă decît comedianţii. Dacă aş vrea să te cunosc după cei ce te însoţesc, te văd înconjurat de paraziţi şi de lichele. Dacă aş vrea să te cunosc după vorbe, nu te aud rostind vreo vorbă sănătoasă şi la locul ei, care să ajute la îmbunătăţirea vieţii noastre. Dacă aş vrea să te cunosc după mîncărurile de la masă, apoi masa ta te acuză şi mai mult.

VIII

Spune-mi dar după care fapte să te cunosc că eşti creştin, cînd totul te arată necreştin? Dar pentru ce spun: creştin? Nu pot şti bine nici dacă eşti om. Cînd te văd că arunci cu picioarele ca un măgar, că sari ca un taur, că nechezi după femei ca un armăsar, că eşti lacom la mîncare ca un urs, că-ţi îngraşi trupul ca un catîr, că eşti ranchiunos ca o cămilă, că răpeşti ca un lup, că te mînii ca un şarpe, că răneşti ca o scorpie, că eşti şiret ca o vulpe, că ţii în tine veninul răutăţii ca o aspidă şi viperă, că lupţi împotriva fraţilor tăi ca demonul cel rău, cum voi putea să te număr cu oamenii cînd nu văd în tine caracteristicile firii omeneşti? Căutînd să fac deosebirea între un necredincios şi un credincios, mi-e teamă că nu voi găsi nici deosebirea dintre un om şi o fiară. Cum să te numesc? Fiară? Dar fiarele au numai unul din cusururile amintite! Tu însă ai adunat în tine toate cusururile şi mergi chiar mai departe decît fiarele sălbatice. Să

43. *Matei* 5, 14.
44. *Matei* 5, 13.

te numesc drac? Dar dracul nu slujeşte tiraniei stomacului, nici nu îndrăgeşte banii. Spune-mi, te rog, pot să te mai numesc om cînd ai mai multe cusururi decît fiarele şi dracii? Dacă om nu pot să te numesc, cum pot să te mai numesc creştin? Şi marea grozăvie este că sîntem atît de plini de păcate, că nu ne vedem sluţenia sufletului nostru şi nici nu ne dăm seama de urîţenia lui. Cînd te duci la frizerie ca să-ţi tunzi părul, iei oglinda şi te uiţi cu atenţie la pieptănătura părului, întrebi pe cei de faţă şi chiar pe frizer dacă ţi-e aranjat bine părul de pe frunte; chiar cînd eşti bătrîn nu te ruşinezi să-ţi piepteni şi să-ţi aranjezi părul ca unul tînăr; dar nu ne sinchisim deloc că sufletul nostru nu-i numai pocit, ci şi sălbăticit, ajungînd ca Scila[45] sau Himera[46] din miturile păgîne. Şi avem totuşi şi pentru suflet o oglindă duhovnicească, cu mult mai bună şi mai de folos decît cealaltă. Oglinda aceasta nu ne arată numai sluţenia sufletului, ci, dacă voim, ne arată şi cum să ne schimbăm sluţenia într-o frumuseţe fără seamăn.

– Care-i oglinda aceea?

– Viaţa bărbaţilor virtuoşi, istoria vieţii lor fericite, citirea Sfintelor Scripturi, legile date de Dumnezeu. Dacă ai vrea să te uiţi numai o dată la chipurile sfinţilor acelora, vei vedea şi urîţenia sufletului tău; şi odată ce ţi-ai văzut-o nu mai ai nevoie de altceva ca să scapi de urîţenia lui. La asta ne şi foloseşte oglinda: ne ajută să ne schimbăm cu uşurinţă înfăţişarea.

Nimeni deci să nu mai aibă chip de fiară. Dacă robul nu intră în casa tatălui, cum vei putea tu să intri în pridvoarele acelea, cînd eşti şi fiară? Dar pentru ce spun fiară? Un om ca acesta este mai cumplit ca o fiară. Că fiarele, deşi sălbatice prin firea lor, ajung de multe ori blînde dacă sînt dresate de oameni. Dar tu, care schimbi sălbăticia firească a fiarelor şi le faci blînde împotriva firii lor, ce cuvînt de apărare mai poţi avea cînd însuţi schimbi blîndeţea ta firească într-o sălbăticie potrivnică firii tale? Îmblînzeşti fiara, care-i sălbatică prin firea ei, şi tu, împotriva firii tale, te sălbăticeşti, deşi eşti blînd prin fire. Domesticeşti pe leu, ţi-l faci ascultător, dar faci ca mînia să-ţi fie mai sălbatică decît leul! Pentru îmblînzirea leului îţi stau în faţă două piedici: lipsa de raţiune a fiarei şi sălbăticia lui mai cumplită decît a tuturor fiarelor; şi totuşi birui firea leului, datorită prisosului de înţelepciune dat ţie de Dumnezeu. Pentru ce, omule, tu, care birui firea animalelor sălbatice, pentru ce-ţi trădezi odată cu firea şi frumuseţea voinţei? Dacă ţi-aş porunci să îmblînzeşti pe un alt om, n-ai socoti porunca peste puterile tale, deşi ai putea să-mi spui că nu eşti stăpîn pe voinţa altuia, nici nu-ţi stă în putere totul; acum însă e vorba de fiara din tine, peste care eşti deplin stăpîn.

45. Monstru marin cu zece capete şi douăsprezece picioare.
46. Monstru cu trei capete: de leu, de capră şi de şarpe.

IX

Ce cuvînt de apărare mai ai, ce scuză vrednică de crezut îmi mai poţi spune, cînd eşti în stare să faci om din leu, dar la tine nici nu te uiţi şi te faci leu din om? Dăruieşti leului însuşiri mai presus de firea lui, iar ţie nu ţi le păstrezi nici pe cele legate de propria-ţi fire? Ai ambiţia să faci ca animalele sălbatice să capete nobleţea firii omeneşti, dar pe tine te dai jos de pe tronul împărătesc şi te împingi spre sălbăticia fiarelor?

Închipuie-ţi, dacă vrei, că şi mînia este tot o fiară. Arată şi tu faţă de tine tot atîta zel cît îl arată alţii pentru îmblînzirea leilor; îmblînzeşte şi tu, domesticeşte şi tu mînia din sufletul tău. Şi mînia are dinţi şi unghii groaznice; dacă nu-ţi domesticeşti mînia, mînia omoară totul. Nu pot sfîşia leul şi vipera atît de cumplit măruntaiele ca mînia, sfîşiindu-le necontenit cu unghiile ei de fier. Nu vatămă numai trupul, ci strică şi sănătatea sufletului, mîncîndu-i, rupîndu-i, rozîndu-i toată puterea, făcîndu-l cu totul nefolositor. Dacă un om are viermi intestinali nu poate nici respira, căci viermii îi macină toate cele dinăuntrul lui; ei bine, cum vom putea da noi naştere la gînduri bune cînd avem în noi un şarpe ca acesta, adică mînia, care ne mistuie toate gîndurile?

– Cum să ne scăpăm de această vătămare?

– Dacă bem băutura care poate ucide toţi viermii şi toţi şerpii aceştia dinăuntru nostru!

– Şi care-i băutura cu o putere aşa de mare?

– Cinstitul Sînge al lui Hristos, dacă te împărtăşeşti cu îndrăznire. El poate stinge toată boala. Împreună cu cinstitul Sînge al lui Hristos, ascultarea cu atenţie a dumnezeieştilor Scripturi, apoi milostenia unită cu ascultarea predicii. Prin acestea toate vor putea fi omorîte patimile care ne vatămă sufletul. Numai atunci vom trăi cu adevărat; acum nu sîntem întru nimic mai buni decît morţii. Că nu-i cu putinţă să trăim cînd trăiesc în noi acele patimi; cu ele neapărat pierim. Dacă nu ajungem să omorîm aici pe pămînt aceste patimi, dincolo ele ne omoară pe noi; dar, mai bine spus, chiar înainte de moartea de dincolo vom primi şi aici pe pămînt cea mai cumplită pedeapsă. Da, fiecare din astfel de patimi, crudă, tiranică şi nesăturată, nu se opreşte nici o clipă de a ne mînca în fiecare zi. Dinţii lor sînt dinţi de leu; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai cumpliţi. Că leul, odată ce s-a săturat, se depărtează de trupul care i-a căzut pradă; aceste patimi însă nici nu se satură vreodată, nici nu se depărtează pînă ce nu aduc pe omul robit de ele aproape de diavol. Atît de mare este puterea lor, încît cer ca oamenii stăpîniţi de aceste patimi să fie tot atît de înrobiţi lor pe cît de înrobit era Pavel faţă de Hristos, de dragul Căruia dispreţuia şi iadul şi cerul. Că un om stăpînit de dragostea de femei, de dragostea de bani, de dragostea de slavă

își bate joc și de iad, disprețuiește și împărăția cerurilor, numai ca să-și satisfacă poftele. Să nu punem deci la îndoială cuvintele lui Pavel, care spune că atît îi este de mare dragostea de Hristos. Cum să pară neadevărate cuvintele lui, cînd vedem oameni tot atît de înrobiți de patimile trupului? Că de asta dragostea noastră de Hristos este mai slabă, pentru că ne irosim toată puterea dragostei noastre în dragostea de cele lumești; răpim, ne lăcomim, sîntem robi slavei deșarte. Poate fi, oare, ceva mai de plîns? Chiar de-ai ajunge de nenumărate ori mai slăvit de cum ești, nu vei fi cu nimic mai bun decît cei lipsiți de slavă, odată ce ești robit de aceste patimi; ba, dimpotrivă, tocmai pentru aceasta, mai lipsit de slavă. Cînd vezi că aceia care voiesc să te slăvească și să te arate strălucit își bat joc de tine pentru că dorești slava dată de ei, pentru ce nu-ți îndrepți o astfel de rîvnă spre slava cealaltă, spre slava dată de Hristos?

X

Așa ar trebui să faci, deoarece dorința ta de slavă deșartă este o dorință pentru care vei fi tras la răspundere. După cum omul care laudă sau lingușește pe cel ce dorește să facă desfrînare mai mult îl acuză decît îl laudă pe cel cu o astfel de poftă, tot așa și cu cel care dorește să fie slăvit; cînd cu toții îl lăudăm sîntem mai degrabă acuzatorii lui decît lăudătorii lui. Pentru ce, dar, te mai atrage dorința de slavă, cînd ți se întîmplă de obicei contrariul? Vrei să fii slăvit? Disprețuiește slava și vei fi mai strălucit ca toți! Pentru ce vrei să pățești ce-a pățit Nabucodonosor? Și el a pus să i se înalțe o statuie[47], în nădejdea că lemnul și chipul neînsuflețit al statuii îi vor aduce adaos de slavă. Era viu și voia să pară mai strălucit prin o statuie lipsită de viață. Ai văzut ce cumplită nebunie? Credea că se cinstește, dar s-a făcut mai mult de ocară. Cum să nu fie vrednic de rîs, cînd îl vezi că are mai multă încredere într-un lemn neînsuflețit decît în el însuși și în sufletul lui viu, cînd îl vezi că dă atîta slavă lemnului, cînd îl vezi că se silește să se împodobească cu scînduri, nu cu fapte? E întocmai ca un om care pretinde să fie lăudat mai mult că are în casă dușumea și scară frumoasă decît că este om. Mulți oameni din timpul nostru fac la fel. După cum Nabucodonosor cerea să fie lăudat pentru statuia lui, tot așa unii oameni cer să fie lăudați pentru hainele lor, alții pentru casa lor, alții pentru catîrii și trăsurile lor, alții pentru coloanele din casele lor. Au uitat că sînt oameni și de aceea merg de colo-colo, strîngîndu-și din altă parte o slavă plină de batjocură.

Slujitorii cei mari și vrednici ai lui Dumnezeu aici pe pămînt n-au făcut așa; au strălucit prin cele prin care se cuvenea să strălucească. Cei trei tineri din Babilon erau prizonieri, robi, tineri, străini, lipsiți de orice

47. *Dan.* 3, 1.

lucru de trebuinţă; cu toate acestea s-au arătat atunci cu mult mai slăviţi decît împăratul Nabucodonosor, înconjurat de toate bunurile. Lui Nabucodonosor nu-i ajungea, ca să-şi potolească dorinţa de slavă, dorinţa de a se arăta mare, nici o statuie ca aceea, nici satrapii, nici generalii, nici oştirea nenumărată, nici mulţimea de aur şi nici celălalt lux; celor trei tineri, lipsiţi de tot ce avea Nabucodonosor, le-a fost de ajuns numai filozofia lor ca să ajungă mari şi slăviţi; ei, care n-aveau nimic, s-au arătat mai strălucitori decît cel cu coroană, decît cel îmbrăcat cu purpură, decît cel înconjurat cu atîtea bogăţii, pe cît este mai strălucitor soarele decît noroiul. Tinerii aceia au fost duşi în mijlocul unei mari mulţimi de oameni; erau tineri, prizonieri şi robi; cînd au apărut în mijlocul mulţimii, împăratul Nabucodonosor arunca foc din ochi; generalii, prefecţii, guvernatorii provinciilor şi toată priveliştea aceea diavolească erau în jurul lor; din toate părţile se înălţa la ceruri şi răsuna în urechile celor de acolo sunetul surlelor, al trîmbiţelor şi a fel de fel de instrumente muzicale; cuptorul, foarte înalt, ardea cu tărie, iar flăcările lui atingeau norii; totul era înfricoşător, totul era groaznic. Pe cei trei tineri însă nimic din toate acestea nu i-a înspăimîntat; rîdeau de toate ca de nişte copii care se joacă; pe faţa lor era zugrăvită bărbăţia şi blîndeţea; şi-au deschis gura şi au dat drumul unui glas mai puternic decît sunetul trîmbiţelor acelora, spunînd: *„Cunoscut să-ţi fie ţie, împărate!"*[48]. Nici cu cuvîntul n-au vrut să insulte pe tiran! Voiau să-i arate credinţa lor. De asta n-au vorbit mult, ci au arătat în puţine cuvinte totul: *„Este Dumnezeu în cer, puternic să ne scoată"*[49]. „Pentru ce ne arăţi, păreau a spune tinerii, mulţimea de oameni? Pentru ce ne arăţi cuptorul? Pentru ce ne arăţi săbiile cele ascuţite? Pentru ce ne arăţi pe înfricoşătorii purtători de suliţe? Stăpînul nostru este mai mare şi mai puternic decît toţi!". Gîndindu-se, apoi, că s-ar putea întîmpla ca Dumnezeu să îngăduie să fie arşi şi, dacă vor arde, să nu pară că spun minciuni, au adăugat şi aceste cuvinte, zicînd: *„Iar dacă nu se va întîmpla aceasta, cunoaşte, împărate, că noi nu vom sluji zeilor tăi"*[50].

XI

Dacă tinerii ar fi spus: „Pentru păcatele noastre nu ne scapă Dumnezeu!" chiar dacă n-ar fi fost scăpaţi, tot n-ar fi fost crezuţi. De aceea tac; dar cînd sînt în cuptor nu încetează să-şi spună păcatele. Înaintea împăratului nu grăiesc aşa, ci îi spun că, chiar dacă vor arde, nu-şi vor tăgădui credinţa. Nu pentru plată şi răsplată au făcut ce au făcut, ci numai din

48. *Dan.* 3, 18.
49. *Dan.* 3, 17.
50. *Dan.* 3, 18.

dragostea de Dumnezeu. Şi erau doar prizonieri, în robie, nu se bucurau de nici un bine, pierduseră patria, libertatea, totul! Nu-mi vorbi mie de onorurile din curţile împărăteşti! Erau sfinţi şi drepţi! Ar fi preferat de mii de ori să cerşească pe la casele oamenilor numai să se poată bucura de bunătăţile cele din templu. *„Ales-am să fiu lepădat în casa Dumnezeului meu, mai vîrtos decît să locuiesc în locaşurile păcătoşilor"*[51]; şi: *„Mai bună este o zi în curţile Tale decît mii"*[52]. De mii de ori ar fi preferat să fie nişte lepădături în casa lui Dumnezeu, decît să împărăţească în Babilon. Şi aceasta s-a văzut din cele rostite de ei în cuptor, cînd spuneau că şederea lor în Babilon a fost apăsătoare. Chiar dacă s-au bucurat de mari onoruri în palatele împărăteşti, totuşi li se rupea inima de durere cînd vedeau suferinţele celorlalţi iudei. Aşa sînt sfinţii! Nu pun slava, cinstea sau altceva înaintea mîntuirii aproapelui! Iată-i, stau în cuptor şi se roagă pentru tot poporul! Noi însă nu ne gîndim la fraţii noştri nici cînd ne merge bine. Mai tîrziu, cînd explicau visele împăratului, nu aveau în vedere propriul lor interes, ci interesul celor mulţi. Că dispreţuiau moartea, au arătat-o de multe ori şi mai tîrziu. În orice împrejurare se sacrificau pe ei înşişi, cînd voiau să înduplece pe Dumnezeu; iar cînd vedeau că rugăciunile lor sînt neîndestulătoare, luau în ajutorul lor părinţii, spunînd despre ei că nu-i pot aduce lui Dumnezeu decît duh umilit.

Pe aceşti tineri să-i imităm şi noi. Şi acum stă în faţa noastră o statuie de aur, tirania lui mamona. Să nu ne aplecăm urechile la sunetele de timpane, la sunetele de flaute, la sunetele de alăută, într-un cuvînt la tot fastul bogăţiei. Să preferăm să cădem, de-ar fi nevoie, în cuptorul sărăciei, ca să nu ne închinăm chipului de aur al lui mamona, şi ne va fi răcoare în mijlocul cuptorului. Să nu tremurăm cînd auzim de cuptorul sărăciei. Şi atunci cei aruncaţi în cuptor au ieşit mai strălucitori, iar cei care s-au închinat statuii au pierit. Atunci, în acelaşi timp, a fost şi proslăvirea celor trei tineri şi pieirea păcătoşilor; acum însă unele vor fi pe pămînt, altele, pe lumea cealaltă, iar altele, şi pe lumea aceasta şi pe lumea cealaltă, la ziua judecăţii. Cei care preferă să trăiască în sărăcie în loc să se închine lui mamona vor fi mai strălucitori şi aici şi dincolo; cei care se îmbogăţesc aici în chip nedrept vor primi atunci, în ziua judecăţii, cea mai cumplită pedeapsă. Din acest cuptor a ieşit şi Lazăr tot aşa de strălucitor ca şi cei trei tineri, pe cînd bogatul, ca unul ce s-a închinat chipului de aur, a fost osîndit în iad[53]. Cele spuse despre cuptorul cel din Babilon sînt o preînchipuire a celor de pe lumea cealaltă. După cum cei aruncaţi în cuptor n-au suferit deloc, iar cei ce stăteau în afara

51. *Ps.* 83, 11.
52. *Ps.* 83, 10.
53. *Luca* 16, 19-31.

cuptorului au fost răpiţi de foc cu multă putere, tot aşa va fi şi atunci, în ziua judecăţii; sfinţii vor păşi prin rîul cel de foc fără să sufere vreo vătămare şi vor fi strălucitori, pe cînd cei ce s-au închinat chipului de aur vor vedea cum se repede la ei focul, mai cumplit ca fiara sălbatică, trăgîndu-i înlăuntru. De nu crezi în existenţa iadului, uită-te la acest cuptor şi cele de acum să te încredinţeze de cele viitoare! Nu te teme de cuptorul sărăciei, ci de cuptorul păcatului. Acesta-i flacără şi chin; celălalt, rouă şi odihnă. Lîngă cuptorul păcatului stă diavolul, lîngă cuptorul sărăciei stau îngerii, care alungă flacăra.

XII

Să audă acestea bogaţii, cei care aprind cuptorul sărăciei! Pe săraci flăcările cuptorului nu-i vatămă, că roua se pogoară peste ei; bogaţii însă se aruncă singuri în flacăra pe care o aprind cu mîinile lor. Atunci, în Babilon, îngerul s-a pogorît la tinerii aceia; acum, să ne pogorîm noi la cei ce sînt în cuptorul sărăciei, să-i răcorim cu milosteniile noastre, să stingem flacăra, ca să ajungem şi noi părtaşi cununilor lor, ca glasul lui Hristos să stingă flacăra iadului, spunîndu-ne: *„Flămînd M-aţi văzut şi M-aţi hrănit"*[54]. Glasul acesta ne va fi atunci ca o răcoreală ce străbate prin mijlocul flacării. Să ne coborîm, dar, cu milosteniile noastre în cuptorul sărăciei; să vedem pe cei ce filozofează cum păşesc prin el, cum calcă pe cărbuni aprinşi; să vedem minune nouă şi străină, om cîntînd psalmi în cuptor, om mulţumind lui Dumnezeu în mijlocul focului, om înlănţuit de neagră sărăcie aducînd laude multe lui Hristos. Da, cei care îndură cu mulţumire sărăcia sînt egali cu cei trei tineri din Babilon. Sărăcia este mai groaznică decît focul şi arde mai cumplit. Pe cei trei tineri focul cuptorului nu i-a ars, ci, cînd au adus mulţumiri Stăpînului, îndată li s-au dezlegat legăturile focului. Tot aşa şi acum; dacă vei mulţumi lui Dumnezeu atunci cînd sărăceşti, legăturile se rup, flacăra se stinge. Şi chiar dacă flacăra nu se stinge, totuşi se întîmplă ceva cu mult mai minunat: flacăra se preface în izvor. Aşa s-a întîmplat şi în Babilon; tinerii erau în mijlocul cuptorului, dar se bucurau de rouă curată; focul nu s-a stins, dar nu putea să-i ardă pe cei aruncaţi în el. Acelaşi lucru îl poţi vedea şi la cei ce filozofează; sînt săraci într-adevăr, dar au mai puţine nevoi decît bogaţii. Să nu stăm aşadar în afara cuptorului, uitîndu-ne fără milă la săraci, ca să nu păţim ce-au păţit şi cei din Babilon care stăteau alături de cuptorul cel de foc. Dacă te vei coborî lîngă săraci, vei sta cu cei trei tineri şi nu-ţi va face focul nici un rău; dar dacă stai sus şi treci cu vederea pe cei cuprinşi de flacăra sărăciei, te va arde şi pe tine focul. Coboară-te deci în foc, ca să nu fii ars de foc! Nu sta lîngă foc, ca să nu te răpească flacăra! Dacă te va vedea

54. *Matei* 25, 35.

împreună cu săracii, flacăra se va depărta de tine; dar dacă te vei înstrăina de săraci, se va repezi iute asupra ta şi te va răpi. Să nu te depărtezi de cei aruncaţi în cuptor. Iar cînd diavolul va porunci să arunce în cuptorul sărăciei pe cei care nu s-au închinat aurului, nu te alătura de cei care aruncă în cuptor, ci de cei aruncaţi, ca să ai parte cu cei mîntuiţi, nu cu cei arşi. Mare răcoreală simţi cînd nu eşti stăpînit de patima bogăţiei şi stai alături de săraci! Cei care calcă în picioare patima bogăţiei sînt cei mai bogaţi oameni; că şi cei trei tineri au dispreţuit atunci pe împărat şi au ajuns mai strălucitori ca împăratul. Deci şi tu, dacă dispreţuieşti lucrurile lumeşti, vei fi mai cinstit decît toată lumea, vei fi ca sfinţii aceia *„de care lumea nu era vrednică"*[55]. Ca să fii, dar, vrednic de bogăţiile cele cereşti să nu pui nici un preţ pe cele de aici! Aşa vei fi şi aici pe pămînt mai strălucitor şi te vei bucura şi de bunătăţile cele viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

55. *Evr.* 11, 38.

OMILIA V

«Iar acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin profetul, care zice: „Iată, Fecioara în pîntece va avea şi va naşte Fiu şi vor chema numele Lui Emanuel"[1].

I

Aud pe mulţi spunînd: „Cînd sîntem în biserică şi ascultăm predica ne căim de păcatele noastre; dar, după ce plecăm, ajungem alţii; focul rîvnei ni se stinge. Ce să facem ca să nu se mai întîmple asta?".

Să vedem de unde vine! Din ce pricină se petrece în noi o schimbare atît de mare? Pricina o găsesc în aceea că nu ne ocupăm de ce trebuie şi că avem legături cu oameni răi. N-ar trebui ca, după ce plecăm de la biserică, să ne ocupăm cu lucruri care n-au nici o legătură cu biserica, ci îndată ce ajungem acasă să luăm Biblia, să chemăm în jurul nostru soţia şi copiii şi să le împărtăşim şi lor cele spuse la biserică şi numai după aceea să ne apucăm de treabă. Dacă atunci cînd ieşim de la baie nu ne ducem în piaţă, ca nu cumva cele din piaţă să ne strice buna dispoziţie ce-o avem în urma băii, cu mult mai mult trebuie să facem aşa cînd ieşim de la biserică. Dar noi facem tocmai dimpotrivă. De aceea pierdem totul. Nu s-a întărit încă bine în sufletul nostru folosul celor spuse la predică, că furia cea mare a treburilor lumeşti se năpusteşte peste noi şi tîrăşte cu ea toate cele auzite în biserică. Ca să nu se întîmple asta, după ce pleci de la biserică nu fă altă treabă mai de neapărată trebuinţă decît repetarea celor spuse în predică. Ar fi cu totul lipsit de judecată să dăm treburilor lumeşti cinci-şase zile pe săptămînă, iar celor duhovniceşti, nici măcar o zi, dar, mai bine spus, nici o mică parte din zi. Uitaţi-vă la copiii noştri! Nu citesc ei toată ziua lecţiile pe care le au de învăţat? Aşa să facem şi noi! Altfel nu ne va fi de nici un folos venirea la biserică; că turnăm în fiecare zi în noi, ca într-un vas găurit, învăţăturile, că pentru păstrarea celor spuse în predică nu ne dăm nici atîta silinţă cîtă o dăm pentru aur şi argint. Cînd primeşti cîţiva dinari[2], îi pui în pungă, ba mai şi strîngi la gură punga; iar noi

1. *Matei* 1, 22-23.
2. Pentru valoarea dinarului să se vadă nota 15, omilia II.

în biserică primim cuvinte mai de preţ ca aurul şi pietrele scumpe, primim vistieriile Duhului, dar nu le depunem în tainiţele sufletului, ci, fără de nici o grijă, le lăsăm să zboare la întîmplare din mintea noastră. Cine va avea milă de noi, cînd noi sîntem proprii noştri duşmani, cînd noi înşine ne aruncăm într-o atît de mare sărăcie sufletească? Ca să nu se întîmple asta, să ne punem o lege de netrecut nouă, soţiilor noastre şi copiilor noştri: să afierosim o zi întreagă din săptămînă predicii şi celor auzite la biserică. Aşa vom prinde mai uşor cele ce se vor mai spune; oboseala mea va fi mai mică, iar cîştigul vostru mai mare, pentru că, avînd în minte predicile de mai înainte, înţelegeţi iute cele ce am să vă spun. Şi nu puţin ajută la înţelegerea celor spuse buna cunoaştere a şirului de idei expuse în predicile mele.

Dar pentru că nu-i cu putinţă să fac tîlcuirea Evangheliei după Matei într-o singură zi, trebuie ca voi, ajutaţi de memorie, să faceţi din şirul de predici rostite timp de mai multe zile o salbă pe care s-o puneţi în jurul sufletului vostru, în aşa fel încît toată Evanghelia să se înfăţişeze ca un întreg.

Aducîndu-ne, dar, aminte de cele spuse în predica de mai înainte, să începem tîlcuirea versetelor ce urmează:

II

Care este versetul pe care trebuie să-l tîlcuim azi?

„Iar acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin profetul care zice"[3].

După vrednicia minunii, atît cît i-a fost cu putinţă, îngerul a strigat, spunînd: *„Iar acestea toate s-au făcut!"*.

Cînd îngerul a văzut oceanul şi adîncul iubirii de oameni a lui Dumnezeu, cînd a văzut înfăptuit ce nici nu era nădăjduit, cînd a văzut suspendarea legilor firii şi împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii, cînd a văzut pe Cel mai presus de toate pogorît la cele mai prejos de toate, cînd a văzut dărîmarea zidului din mijloc, desfiinţarea piedicilor şi altele cu mult mai mari decît acestea, într-un singur cuvînt a înfăţişat minunea, spunînd: *„Iar acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul"*. „Să nu socoteşti, îi spune lui Iosif îngerul, că acum s-au hotărît acestea! Au fost propovăduite cu multă vreme înainte!". Aceasta caută şi Pavel să o arate în toate epistolele sale. Şi-l trimite îngerul pe Iosif la profetul Isaia, pentru că de s-ar întîmpla ca la trezirea sa din somn Iosif să uite cuvintele spuse în vis, să-şi aducă aminte de cuvintele profetice citite necontenit de el şi astfel să-şi amintească şi de cele ce i-a spus. Îngerul nu

3. *Matei* 1, 22.

i-a vorbit Fecioarei de proorocia lui Isaia, pentru că era tînără şi nu cunoştea bine Scripturile; lui Iosif, însă, îi vorbeşte, pentru că era un bărbat drept, un bărbat care citea cu zel pe profeţi. În timpul visului îngerul i-a spus: *„pe Maria, femeia ta"*[4]. Acum, însă, după ce i-a adus ca mărturie pe profetul Isaia[5], îngerul îi dă Mariei şi numele: *„Fecioară"*[6]. Dacă Iosif ar fi auzit de la înger numele de Fecioară înainte de a-l fi auzit de la Isaia, s-ar fi tulburat mult; dar aşa nu s-a tulburat deloc, că nu auzea o noutate, ci un lucru cunoscut, citit şi studiat de multă vreme. Îngerul, deci, aduce mărturia lui Isaia pentru ca Iosif să primească cu mai multă uşurinţă spusele sale. Dar nu se mărgineşte numai la atît, ci atribuie lui Dumnezeu cuvîntul: „Cuvîntul acesta, spune îngerul, nu-i al lui Isaia, ci al lui Dumnezeu". De aceea n-a spus: „Ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Isaia", ci: *„Ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul"*. Gura era a lui Isaia, dar proorocia venea de sus, de la Dumnezeu.

Ce spune profeţia?

„Iată Fecioara va avea în pîntece şi va naşte Fiu şi vor chema numele Lui Emanuel"[7].

Aş putea fi întrebat:

– Dar atunci pentru ce nu s-a numit Emanuel, ci Iisus Hristos?

– Îngerul n-a spus: „Vei chema", ci: *„Vor chema"*, adică mulţimile de oameni şi faptele săvîrşite de Hristos. În acest text, numele Emanuel este dat de faptele săvîrşite de Hristos. Că are obicei Scriptura să numească pe cineva nu cu numele său, ci cu faptele săvîrşite de el. De aceea cuvintele: *„Îl vor chema Emanuel"* nu înseamnă altceva decît că vor vedea că Dumnezeu este cu oamenii. Totdeauna a fost Dumnezeu cu oamenii, dar niciodată atît de lămurit ca acum.

Dacă iudeii n-ar fi fără ruşine, i-aş întreba: Cînd a fost copilul numit: *„Degrab pradă, curînd jefuieşte!"*[8]? Dar nu vor putea să-mi răspundă. Deci: Pentru ce spunea profetul Isaia: „Pune-i numele lui: *Degrab pradă"*?[9] Pentru că după naşterea lui s-a făcut jefuirea şi împărţirea prăzilor. I se dă, deci, ca nume tocmai fapta săvîrşită. Un alt exemplu. Citim în Scriptură: *„Iar cetatea va fi numită cetatea dreptăţii, metropolă credincioasă, Sion"*[10]. Şi nicăieri nu găsim în Scriptură că cetatea a fost numită *„Dreptate"*, ci totdeauna *„Ierusalim"*. Dar pentru că avea să ajungă *„cetate a dreptăţii"* prin schimbarea ei în mai bine, de

4. *Matei* 1, 20.
5. *Matei* 1, 23.
6. *Matei* 1, 20.
7. *Is.* 7, 13; *Matei* 1, 22.
8. *Is.* 8, 3.
9. *Is.* 8, 3.
10. *Is.* 1, 26.

aceea profetul a spus că se va numi aşa. Cînd se întîmplă un fapt care defineşte mai bine decît numele pe cel ce a săvîrşit fapta sau pe cel care se bucură de rezultatele ei, atunci i se dă acelei persoane chiar numele faptei săvîrşite.

Odată cu acestea zise am închis gura iudeilor, rămîne să cercetăm o altă obiecţie cu privire la cuvîntul *„Fecioară"* din profeţia lui Isaia. Ni se pun înainte alţi traducători ai Scripturii, care spun că Isaia n-a zis: *„Fecioara va avea în pîntece"*, ci: *„Tînăra va avea în pîntece"*.

Acestei obiecţii voi răspunde mai întîi aşa: textul Septuagintei este mai vrednic de credinţă decît toate celelalte traduceri ale Vechiului Testament. Cei care au tradus Vechiul Testament după venirea lui Hristos, rămînînd iudei, pot fi pe bună dreptate bănuiţi că intenţionat au tradus greşit profeţiile, din ură faţă de Hristos. Cei şaptezeci, însă, au tradus Vechiul Testament cu mai bine de o sută de ani înaintea venirii lui Hristos şi au fost mulţi la număr, aşa că nu li se poate aduce o astfel de bănuială; ei sînt mai vrednici de credinţă şi din pricina timpului cînd au făcut traducerea şi din pricina mulţimii traducătorilor şi din pricina acordului dintre ei la facerea traducerii.

III

Dar chiar dacă iudeii aduc mărturia celorlalte traduceri ale Vechiului Testament, şi atunci biruinţa va fi tot de partea noastră. Scriptura obişnuieşte să dea numele de *„tinereţe"* şi *„fecioriei"*; şi face asta nu numai cînd e vorba de femei, ci şi cînd e vorba de bărbaţi. *„Tinerii şi fecioarele,* spune psalmistul, *bătrînii cu cei mai tineri"*[11]. Iar în alt loc, unde este vorba de siluirea unei fete, Scriptura spune: *„Dacă va striga tînăra"*[12], adică fecioara. Dar şi cuvintele din textul lui Isaia, aflate înaintea cuvintelor spuse de înger lui Iosif, sprijină ideea că în această profeţie este vorba de o fecioară. Profetul Isaia n-a spus numai: *„Iată Fecioara va avea în pîntece"*[13], ci mai înainte a spus: *„Iată Însuşi Domnul va da vouă semn"*[14] şi apoi a adăugat: *„Iată Fecioara va avea în pîntece"*. Dacă aceea care avea să nască n-ar fi fost fecioară, dacă avea să nască pe temeiul legii căsătoriei, ce semn ar mai fi naşterea? Semn se dă numai atunci cînd trebuie să se întîmple ceva ce depăşeşte ceea ce se petrece de obicei, cînd se întîmplă ceva străin, ceva neobişnuit. Altfel cum ar mai putea fi semn?

„Şi sculîndu-se Iosif din somn, a făcut precum i-a poruncit lui îngerul Domnului"[15].

11. *Ps.* 148, 12.
12. *Deut.* 22, 27.
13. *Is.* 7, 13.
14. *Is.* 7, 13.
15. *Matei* 1, 24.

Ai văzut ascultare şi supunere? Ai văzut suflet treaz şi cu totul cinstit? Cînd o bănuia pe Fecioară de o faptă urîtă şi ruşinoasă nu suferea s-o ţină lîngă el; dar cînd a scăpat de această bănuială nici nu s-a mai gîndit s-o lase, ci a ţinut-o şi a slujit întregii iconomii a întrupării Domnului.

„Şi a luat pe Maria, femeia lui"[16].

Ai văzut că evanghelistul numeşte pe Fecioară mereu *„femeia lui"?* Face acest lucru pentru că nu vrea să descopere deocamdată taina aceea, îndepărtînd bănuiala cea rea.

„Şi luîndu-o, n-a cunoscut-o pînă ce a născut pe Fiul ei Cel Întîi Născut"[17].

Cuvîntul *„pînă"* nu l-a folosit aici evanghelistul ca să bănuieşti că a cunoscut-o după ce a născut pe Fiul ei, ci ca să afli că Fecioara era fecioară înainte de naştere.

– Dar atunci pentru ce a mai pus cuvîntul *„pînă"?*

– Adeseori Scriptura obişnuieşte să facă asta, folosind cuvîntul cînd e vorba de timpuri nedeterminate. De pildă: Cînd a fost vorba de corabia lui Noe de pe timpul potopului a spus: *„Corbul nu s-a mai întors pînă ce nu s-a uscat pămîntul"*[18], cu toate că nici după aceea nu s-a mai întors. Vorbind despre Dumnezeu, Scriptura spune: *„Din veac şi pînă-n veac Tu eşti"*[19]; dar prin aceste cuvinte Scriptura nu pune hotare existenţei lui Dumnezeu. În altă parte Scriptura binevesteşte şi spune: *„Va răsări în zilele lui dreptatea şi mulţimea păcii pînă ce va dispărea luna"*[20]; asta nu înseamnă că pune capăt acestui frumos corp ceresc. Tot astfel şi în textul din Evanghelie, Matei a spus *„pînă"* ca să ne arate că Fecioara a fost fecioară înainte de naşterea Pruncului; cît priveşte timpul de după naştere, l-a lăsat pe seama gîndirii tale. Matei ţi-a spus numai ceea ce era de neapărată trebuinţă să afli, anume că Fecioara a rămas fecioară pînă la naştere; iar ceea ce-i o consecinţă firească şi evidentă a spuselor sale, a lăsat-o pe seama conştiinţei tale. Că Iosif, care era un om drept, n-ar fi vrut cu nici un preţ să o cunoască nici după naşterea Fiului ei, cînd ştia că era o Mamă, care a fost învrednicită de o naştere nouă şi străină. Dacă ar fi cunoscut-o şi ar fi avut-o ca femeie, pentru ce Domnul o încredinţează ucenicului ca pe o femeie fără de apărare, care nu are pe nimeni, şi-i porunceşte s-o ia cu el?[21]

– Atunci pentru ce Iacov şi cei dimpreună cu el sînt numiţi fraţii lui Hristos?[22]

16. *Matei* 1, 24.
17. *Matei* 1, 25.
18. *Fac.* 8, 7.
19. *Ps.* 89, 2.
20. *Ps.* 71, 7.
21. *Ioan* 19, 26-27.
22. *Matei* 13, 55; *Marcu* 6, 3.

– Aşa precum şi Iosif a fost numit bărbatul Mariei. Au fost puse multe văluri pentru ca să se acopere pentru moment o naştere ca aceasta. De aceea şi Ioan Evanghelistul îi numeşte tot fraţi: *„Că nici fraţii Lui nu credeau în El”*[23]. Şi totuşi cei ce n-au crezut la început au ajuns mai tîrziu apostoli minunaţi şi vestiţi. Cînd Pavel şi cei cu el s-au suit la Ierusalim ca să capete lămuriri asupra învăţăturii creştine, s-au dus îndată la Iacov[24]. Atît era de minunat Iacov, încît a fost primul episcop al Ierusalimului. Se spune despre el că ducea o viaţă atît de aspră, că i s-au uscat toate mădularele şi că din pricina deselor rugăciuni şi a multelor metanii la pămînt, fruntea i s-a făcut atît de tare că nu era mai moale decît genunchii unei cămile din cauza acelor izbituri. Tot Iacov, cînd Pavel s-a suit mai tîrziu la Ierusalim, îl încurajează, spunîndu-i: *„Vezi, frate, cîte mii sînt cei care au crezut?”*[25]. Atît de mare îi era înţelepciunea şi zelul! Dar, mai bine spus, atît de mare era puterea lui Hristos! Oameni care Îl luaseră în rîs pe Hristos pe cînd trăia, după moartea Lui atît de mult au fost zguduiţi, încît au fost în stare să şi moară pentru El cu dragă inimă. Aceasta mai cu seamă arată puterea învierii Lui. Acesta a fost şi motivul pentru care au fost păstrate pentru mai tîrziu faptele cele mai strălucite ale lui Hristos, pentru ca dovada scoasă din ele să fie mai presus de orice îndoială. Dacă noi uităm, după ce-au murit, pe cei pe care i-am admirat pe cînd erau în viaţă, te întreb cum au putut mai tîrziu cei care-şi bătuseră joc de Hristos pe cînd trăia să-L socotească Dumnezeu, dacă Hristos ar fi fost un om ca toţi oamenii? Cum au putut primi chiar să moară pentru El, dacă n-ar fi avut dovada clară a învierii Lui?

IV

Nu v-am spus[26] toate acestea numai ca să le auziţi, ci ca să şi imitaţi bărbăţia şi toată dreptatea apostolilor, ca nimeni să nu-şi piardă nădejdea, chiar dacă pînă acum a dus o viaţă plină de păcate, ca, după ce aţi primit mila şi harul lui Dumnezeu, să nu vă puneţi nădejdea în altcineva, ci în virtutea voastră.

Dacă Iacov şi ceilalţi, cîtă vreme n-au fost virtuoşi, n-au avut nici un folos de pe urma unei astfel de înrudiri, cu toate că erau din aceeaşi familie şi din aceeaşi patrie cu Iisus, vom putea noi, oare, să fim iertaţi dacă ne sprijinim pe virtuţile rudelor şi fraţilor noştri de sînge, fără să fim noi înşine buni, fără să ducem noi o viaţă virtuoasă? Asta ne-a dat a

23. *Ioan* 7, 5.
24. *Fapte* 15, 1. 29.
25. *Fapte* 21, 20.
26. De aici începe partea morală: *Nu trebuie să ne gîndim că ne poate ajuta virtutea altora, ci noi înşine să ducem o viaţă virtuoasă; şi împotriva cămătarilor.*

înțelege profetul cînd a spus: *„Fratele nu izbăvește; izbăvi-va, oare, omul?"*[27]. Nu poate, chiar de-ar fi Moise, Samuel sau Ieremia. Ascultă ce spune Dumnezeu lui Ieremia: *„Nu te ruga pentru poporul acesta, că nu te voi asculta!"*[28]. „Şi pentru ce te minunezi că nu te ascult, pare a-i spune Dumnezeu. Chiar dacă însuşi Moise ar fi alături de tine, chiar dacă ar fi Samuel, nu voi primi rugăciunea lor pentru poporul acesta!" De s-ar ruga chiar Iezechiel pentru ei, şi el va auzi: *„Chiar dacă ar sta înaintea Mea Noe, Iov şi Daniel, fiii voştri şi fiicele voastre nu se vor mîntui!"*[29] Chiar de-ar fi patriarhul Avraam şi s-ar ruga pentru cei bolnavi de boli grele, dacă aceştia nu se întorc la Dumnezeu, Dumnezeu Îşi va întoarce fața de la el şi-l va părăsi, ca să nu audă glasul rugăciunii lui. Chiar de-ar fi Samuel, şi-ar face acelaşi lucru, Dumnezeu îi va spune şi lui: *„Nu plînge pentru Saul"*[30]. De s-ar ruga cineva pentru sora lui, fără să aibă îndreptățire, va auzi din nou ca şi Moise: *„Dacă tatăl ei ar fi scuipat-o în obraz"*[31].

Să nu stăm, dar, cu gura căscată aşteptînd ajutor de la alții. Au într-adevăr foarte mare putere rugăciunile sfinților, dar atunci cînd şi noi ne căim şi ne îndreptăm. Moise a scăpat de mînia dumnezeiască pe fratele său Aaron şi pe cele şase sute de mii de iudei, dar n-a putut s-o scape pe sora lui. Şi totuşi păcatul ei nu era la fel cu al celorlalți. Maria insultase pe Moise; poporul îndrăznise să nu mai creadă în Dumnezeu. Las, însă, în grija voastră dezlegarea acestei probleme, iar eu voi încerca să dezleg una încă şi mai grea decît aceasta. Dar pentru ce să vorbesc de sora lui Moise? Chiar Moise, conducătorul unui popor atît de mare, nu şi-a putut ajuta luişi, ci, după nenumărate oboseli şi necazuri, după ce a condus poporul patruzeci de ani, a fost oprit să intre în pămîntul pentru care primise atîtea făgăduințe şi juruințe. Care este pricina? Harul acesta nu i-ar fi fost folositor, ci i-ar fi adus multă pagubă şi ar fi smintit pe mulți iudei. Cînd Moise i-a scăpat din robia Egiptului, iudeii, părăsind pe Dumnezeu, se uitau numai la Moise şi socoteau că toată scăparea se datoreşte lui Moise. Pînă unde credeți că n-ar fi mers cu necredința lor, dacă l-ar fi văzut că-i mai duce şi în pămîntul făgăduinței? De aceea nici locul mormîntului lui Moise nu se cunoaşte[32]. Samuel n-a putut să-l scape pe Saul de mînia lui Dumnezeu[33], în schimb pe israeliți de multe ori i-a mîntuit. Ieremia n-a putut să mîntuie pe iudei, dar a scăpat pe un altul, aşa cum spune în profeția sa. Daniel a

27. *Ps.* 48, 7.
28. *Ier.* 11, 14.
29. *Iez.* 14, 14. 16.
30. *I Regi* 16, 1.
31. *Num.* 12, 14.
32. *Deut.* 34, 6.
33. *I Regi* 16, 1.

scăpat de moarte pe barbari[34], dar n-a putut să scape pe iudei din robie. În Evanghelii vom vedea că mîntuirea şi pieirea nu se întîmplă asupra unor persoane diferite, ci asupra uneia şi aceleiaşi persoane. Aceeaşi persoană se mîntuie într-un moment prin rugăciunile lui, dar mai tîrziu rugăciunile nu-i ajută. Cel care datora zece mii de talanţi, rugîndu-se, a scăpat de primejdie; dar mai tîrziu rugăciunea lui n-a mai avut nici o putere[35]; altuia, dimpotrivă, mai întîi rugăciunea nu i-a fost de folos, dar mai pe urmă l-a ajutat nespus de mult. Cine-i acesta? Fiul care a mîncat averea părintească[36].

Deci, dacă ne trîndăvim nu ne vom putea mîntui nici cu rugăciunile altora; dar dacă sîntem treji vom reuşi noi înşine, mai mult decît cu rugăciunile altora. Că şi Dumnezeu mai degrabă vrea să ne dea nouă harul decît altora care se roagă pentru noi, ca să avem şi îndrăznire şi să ne facem şi mai buni, silindu-ne să potolim mînia lui Dumnezeu. Aşa a miluit pe cananeanca[37], aşa a mîntuit pe femeia cea păcătoasă[38], aşa şi pe tîlhar[39]. Nici unul n-a avut mijlocitor şi apărător.

V

Nu vă spun asta ca să nu ne mai rugăm sfinţilor, ci ca să nu ne trîndăvim, şi nici cuprinşi de lenevie şi de somn să rugăm pe alţii să facă ce trebuia să facem noi. Cînd Domnul a spus: *„Faceţi-vă prieteni"*, nu s-a oprit numai la aceste cuvinte, ci a adăugat: *„din mamona al nedreptăţii"*[40], ca să ajungă iarăşi faptă bună a voastră. Că la nimic altceva n-a făcut aici aluzie Hristos decît la milostenie. Şi minunat lucru este că Dumnezeu nu ne mai ia la bani mărunţi, dacă ne despărţim de bogăţia strînsă pe nedrept. Ţi-ai strîns bogăţia în chip rău? Cheltuieşte-o bine! Ai adunat averi în chip nedrept? Împrăştii-le drept!

– Dar ce virtute mai este aceea de a face milostenie din nişte bogăţii ca acestea?

– Totuşi Dumnezeu, fiind iubitor de oameni, Se pogoară pînă la a socoti virtute o astfel de milostenie. De facem aşa, ne făgăduieşte multe bunătăţi. Noi, însă, am ajuns la atîta nesimţire că nu dăm nici din averile strînse pe nedrept, ci răpim şi furăm cu nemiluita; iar dacă dăm cîţiva bănuţi, socotim că am făcut totul. N-ai auzit pe Pavel spunînd că *„cel care seamănă cu zgîrcenie, cu zgîrcenie va şi secera"?*[41] Pentru ce te zgîr-

34. *Dan.* 2, 24.
35. *Matei* 18, 23-34.
36. *Luca* 15, 11-32.
37. *Matei* 15, 21-28.
38. *Luca* 7, 37-50.
39. *Luca* 23, 43.
40. *Luca* 16, 9.
41. *II Cor.* 9, 6.

cești? Nu cumva milostenia-i risipă? Nu cumva e cheltuială? Nu, ci cîștig, afacere bună! Iar unde-i afacere bună acolo-i și cîștig; unde-i sămînță, acolo-i și seceriș. De ai avea de lucrat o țarină cu pămînt bun și gras, pe care trebuie să arunci multă sămînță, și n-ai mai avea sămînță, ai mai și împrumuta de la alții; ei bine zgîrcenia într-o treabă ca aceasta ai socoti-o pagubă; dar cînd e vorba să semeni în cer, unde nu te poți aștepta la timpuri neprielnice, ci culegi rod îmbelșugat de pe urma semințelor aruncate, șovăi, pregeți și nu te gîndești că pierzi de te zgîrcești și cîștigi de nu te zgîrcești. Împrăștie-ți, dar, bogăția, ca să n-o pierzi! N-o ține la tine, ca s-o ai! Aruncă-o, ca s-o păstrezi! Cheltuiește-o, ca s-o cîștigi! Chiar de-ar trebui s-o păstrezi, n-o păstra, că negreșit o pierzi! Încredințeaz-o lui Dumnezeu! Din mîna Lui nimeni n-o poate răpi! Nu da bani cu camătă, că nu știi de-ai să cîștigi! Ci împrumută-L pe Cel Ce-ți dă o dobîndă mai mare decît capitalul! Dă-ți banii tăi cu împrumut acolo unde nu-i invidie, unde nu-s pîrîși, unde nu-i viclenie, unde nu-i teamă! Împrumută-L pe Cel Ce n-are nevoie de nimic, dar are nevoie de dragul tău! Împrumută-L pe Cel Ce hrănește pe toți, dar suferă de foame, ca tu să nu flămînzești! Împrumută-L pe Cel Ce s-a făcut sărac, ca tu să te îmbogățești! Dă-ți banii tăi cu împrumut acolo unde nu-i moarte, ci culegi viață în loc de moarte! Dobînda aceasta îți dă împărăția cerurilor; cealaltă, iadul; una e rodul filozofiei, cealaltă a iubirii de argint; una e rodul iubirii de oameni, cealaltă a cruzimii. Ce cuvînt de apărare vom avea, dar, cînd putem cîștiga și mai mult și mai sigur și la timp potrivit și în multă libertate și fără batjocură și fără teamă și fără primejdie, dar părăsim acest cîștig și alergăm după celălalt, rușinos, murdar, primejdios, pierzător, care ne pregătește cuptorul cel îngrozitor?

Nimic, nimic nu-i mai rușinos, mai neomenos decît cîștigul de pe urma cametei! Camăta negutătorește nenorocirile altora, preface în cîștig nefericirea altuia, cere plată pentru iubirea de oameni; și ca și cum cămătarului i-ar fi teamă să nu pară milostiv, sub masca iubirii de oameni sapă și mai adînc prăpastia nenorocirii; ajută, dar mărește sărăcia; întinde mîna, dar îmbrîncește în adînc; primește ca într-un port pe cel pe care-l împrumută, dar îl aruncă în valurile înfuriate ale mării, care-l izbesc de stîncile de la suprafața mării, de cele din fundul mării și de cele de la țărm.

– Dar ce-mi poruncești? mă poate întreba cineva. Banii strînși de mine și de trebuință mie să-i dau altuia să-și facă treburile, iar eu să nu cer nici o dobîndă?

– Doamne ferește! Nu spun asta, ci vreau să iei dobîndă, nu una mică și neînsemnată, ci cu mult mai mare. Vreau să iei în loc de aur,

cerul. Pentru ce, dar, te străduieşti să fii sărac, tîrîndu-te pe pămînt, umblînd după cîştiguri mici şi nu după cele mari? Purtarea ta nu te arată că ştii să te îmbogăţeşti. Cînd Dumnezeu îţi făgăduieşte să-ţi dea în schimbul cîtorva bani avuţiile din cer, Îi spui: „Nu-mi da cerul, ci în locul cerului aurul cel trecător!". Asta înseamnă că vrei să rămîi sărac! Pentru că cel ce doreşte să se îmbogăţească şi să trăiască în belşug preferă pe cele veşnice în locul celor trecătoare, pe cele ce nu se împuţinează în locul celor ce se irosesc, pe cele multe în locul celor puţine, pe cele nestricăcioase în locul celor stricăcioase. Aşa va avea şi pe unele şi pe altele. Dar cel ce caută pămîntul în locul cerului pierde şi pămîntul; pe cînd cel ce preferă cerul în locul pămîntului se bucură din belşug şi de cer şi de pămînt. Ca să se întîmple şi cu noi aceasta, să dispreţuim pe toate cele de aici şi să căutăm bunătăţile cele viitoare. Aşa vom dobîndi şi pe unele şi pe altele, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA VI

**„Iar dacă S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii,
în zilele lui Irod împăratul,
iată magi de la răsărit au venit în Ierusalim zicînd:
«Unde este Împăratul iudeilor care S-a născut?
Că am văzut steaua Lui în răsărit
şi am venit să ne închinăm Lui»"[1].**

I

Avem nevoie de multe privegheri, de multe rugăciuni, ca să putem interpreta textul acesta, să aflăm cine erau aceşti magi, de unde au venit, din ce pricină, ce i-a făcut să vină şi în sfîrşit ce e cu steaua aceasta. Dar mai bine spus, dacă vreţi, să vorbim mai întîi de cele ce spun duşmanii adevărului. Că atît de mult i-a pornit pe ei diavolul împotriva noastră, încît încearcă şi din textul acesta să facă arme împotriva cuvintelor adevărului.

– Dar ce spun ei?

– Ei spun: „Iată că s-a arătat o stea şi la naşterea lui Hristos! Deci aceasta-i o dovadă că astrologia este adevărată. Dacă Hristos S-a născut după legile astrologiei, pentru ce mai spuneţi voi, creştinii, că Hristos a pus capăt astrologiei, că a arătat că destinul nu are putere, că a închis gurile demonilor, că a alungat rătăcirea şi că a făcut să piară orice vrăjitorie ca aceasta?".

– Te întreb însă: Ce află magii de la stea? Că Hristos era Împăratul iudeilor? Dar nu era Împăratul acestei împărăţii, precum Însuşi a spus lui Pilat: *„Împărăţia Mea nu este din lumea aceasta"*[2]. Nimic nu L-a arătat ca Împărat: nici lăncierii, nici scutaşii, nici caii, nici perechile de catîri; nici altceva de acest fel n-a avut în jurul Lui, ci a dus o viaţă smerită şi săracă, purtînd cu El din loc în loc doisprezece oameni smeriţi.

Dar chiar dacă ştiau că este Împărat, pentru ce au venit? Că nu e treaba astrologiei, după cum înşişi astrologii spun, să cunoască din stele pe cei care se nasc, ci să prezică, după ceasul în care s-a născut cineva, care-i va fi viitorul. Magii, însă, n-au fost de faţă cînd a născut Mama,

1. *Matei* 2, 1-2.
2. *Ioan* 18, 36.

nici n-au ştiut timpul cînd S-a născut Hristos, aşa că n-au putut lua de aici un temei, ca să spună, după mişcarea stelelor, care va fi viitorul Pruncului; dimpotrivă, ei au văzut în ţara lor, cu multă vreme înainte, arătîndu-se steaua şi au venit să vadă pe Cel născut.

Dar acest lucru este mai nelămurit decît cel mai dinainte. Ce motiv i-a convins? Nădejdea căror bunătăţi i-a făcut să plece de la atîta distanţă ca să se închine Împăratului? Chiar dacă avea să fie Împăratul lor, nici aşa plecarea lor n-ar fi fost motivată. Iar dacă Pruncul s-ar fi născut în palatele împărăteşti şi dacă tatăl Lui, împăratul, ar fi fost de faţă, atunci de bună seamă ai fi putut spune că au venit să se închine Pruncului născut, cu gîndul de a cinsti pe tatăl Lui, iar prin asta să atragă asupra lor bunăvoinţa împăratului. Dar aşa, nici nu se gîndeau că este Împăratul lor, ci Împăratul unui popor străin şi al unei ţări tare departe de ţara lor şi nici nu se aşteptau să vadă un bărbat în puterea vîrstei! Atunci pentru ce au făcut o călătorie atîta de lungă, pentru ce I-au adus daruri, pentru ce au făcut toate acestea cu riscul atîtor primejdii? Într-adevăr şi Irod s-a turburat şi poporul s-a neliniştit, cînd au auzit din gura magilor că au venit să se închine Împăratului iudeilor, Care S-a născut.

– Dar magii n-au prevăzut asta!

– N-ai nici un motiv să grăieşti aşa. Chiar de-ar fi fost tare proşti, atîta lucru puteau să-şi închipuie că se duc într-o ţară unde împărăţeşte un alt împărat şi că dacă vestesc un alt împărat decît împăratul de atunci îşi vor atrage asupra lor moartea.

Atunci ce i-a făcut să vină să se închine unui prunc înfăşat în scutece? Dacă ar fi fost bărbat în puterea vîrstei s-ar putea spune că se aşteptau la vreun ajutor din partea lui de venea peste ei primejdie. Dar şi asta ar fi fost cea mai mare prostie, ca un persan, un barbar, care nu avea nici o legătură cu poporul iudeu, să vrea să plece de acasă, să-şi părăsească ţara, rudele şi cunoscuţii, ca să se ducă şi să se supună unei împărăţii străine.

II

Dacă asta ar fi fost o prostie, apoi cele făcute de ei mai pe urmă ar fi fost o prostie şi mai mare.

– Care?

– Să plece îndată după ce au făcut o călătorie atît de îndelungată, după ce s-au închinat Pruncului, după ce au tulburat pe toată lumea! La drept vorbind, ce simbol împărătesc au văzut? Au văzut doar o colibă, o iesle, un Copil în scutece şi o Mamă săracă. Cui i-au dus darurile? Pentru ce? Oare era pentru ei lege şi obicei să cinstească aşa pe împăraţii nou născuţi de pe faţa întregului pămînt? Aveau, oare, datoria să

colinde mereu toată lumea şi să se închine, înainte de urcarea lor pe tronul împărătesc, celor despre care ştiau că vor ajunge împăraţi, chiar dacă sînt de origine joasă şi neînsemnată? Asta n-o poate susţine nimeni. Aşadar pentru ce I s-au închinat? Dacă s-au închinat pentru nişte cîştiguri imediate, atunci ce se aşteptau să primească de la un Copil şi de la o Mamă nevoiaşă? Iar dacă s-au închinat pentru nişte cîştiguri viitoare, de unde puteau şti că-şi va aminti, de tot ce-au făcut ei, Copilul Căruia I s-au închinat pe cînd era în scutece? Şi dacă şi-ar fi spus că Mama are să-I aducă aminte de toate, apoi nici aşa nu erau vrednici de laudă, ci de pedeapsă, că L-au aruncat pentru atîta lucru într-o primejdie atîta de mare. De altfel se vede din Evanghelie că Irod tulburîndu-se, Îl căuta, se interesa de El şi încerca să-L omoare. Cel care vesteşte peste tot locul că va ajunge împărat cineva care în copilărie nu-i decît un simplu muritor, nu face altceva decît să se arunce în ascuţişul sabiei şi să aprindă nenumărate războaie împotriva lui.

Ai văzut cîte lucruri absurde se ivesc, dacă judecăm omeneşte şi după simţul comun venirea magilor? Şi nu-s numai atîtea, ci poţi găsi şi mai multe, care pun probleme şi mai mari decît cele amintite.

Dar ca să nu îngrămădesc nedumeriri peste nedumeriri şi să vă ameţesc, haide să dezlegăm problemele puse de cuvintele Evangheliei, începînd cu dezlegarea problemelor puse de steaua de la naştere. Dacă vom afla ce stea a fost, de unde a fost, dacă a fost o stea din multele stele sau alta decît celelalte, dacă a fost o stea adevărată sau numai una aparentă, atunci vom înţelege cu uşurinţă şi pe toate celelalte.

– De unde vom căpăta răspuns la aceste întrebări?

– Chiar din cele scrise în Evanghelie. Că n-a fost una din stelele cele multe, dar, mai bine spus, după părerea mea, n-a fost nici stea, ci o putere nevăzută, care a luat chip de stea, se vede în primul loc din mersul ei. Nu este, nu este vreo stea care să meargă pe cer cum a mers steaua aceasta; noi vedem că şi soarele şi luna şi toate celelalte stele merg de la răsărit la apus; steaua aceasta, însă, mergea de la miazănoapte la miazăzi, că aşa se află Palestina faţă de Persia. În al doilea loc, şi din timpul în care s-a arătat putem vedea că steaua aceasta n-a fost una din multele stele. Nu se vedea noaptea, ci ziua nămiaza mare pe cînd strălucea soarele; putere pe care n-o au nici stelele, nici luna; că luna depăşeşte în strălucire pe toate celelalte stele, dar cînd se ivesc razele soarelui, se ascunde îndată şi dispare. Steaua aceasta, însă, prin mărimea strălucirii sale, a biruit şi razele soarelui; strălucea mai tare decît ele; lumina mai puternic, deşi era atîta lumină.

În al treilea rînd, se vede că nu era una din celelalte stele, pentru că apărea şi apoi iarăşi dispărea. Pe drumul pînă în Palestina steaua se

arăta conducînd pe magi; cînd au ajuns în Ierusalim s-a ascuns; apoi iarăşi, cînd magii au părăsit pe Irod, după ce-i spuseseră pricina pentru care veniseră şi au plecat, steaua iar s-a arătat; şi acest lucru nu poate fi mişcarea firească a unei stele, ci a unei puteri înzestrate cu o raţiune deosebită. Nici nu avea un drum propriu; mergea cînd magii trebuiau să meargă; cînd stăteau ei, stătea şi ea; slujea tuturor celor de trebuinţă. Era ca stîlpul cel de nor din pustie: oprea şi scula tabăra iudeilor atunci cînd trebuia[3]. În al patrulea rînd, se vede bine că nu era o stea precum celelalte din chipul în care a arătat locul unde s-a născut Pruncul. Că n-a arătat locul rămînînd sus pe cer – de altfel nici nu putea să le arate locul de rămînea sus –, ci l-a arătat pogorîndu-se jos. Ştiţi doar că locul era atît de mic cît putea încăpea o colibă, dar mai bine spus, cît putea încăpea trupul unui prunc; iar o stea obişnuită nu putea să arate un astfel de loc pentru că o stea stă la o înălţime foarte mare şi nu poate să arate un loc atît de mic, nici să-l facă cunoscut celor care vor să-l găsească. De lucrul acesta poţi să te încredinţezi uitîndu-te la lună; deşi este cu mult mai mare decît stelele, totuşi pare că este aproape de toţi locuitorii lumii răspîndiţi pe o întindere atît de mare de pămînt. Spune-mi, te rog, cum ar fi putut steaua să arate locul aşa de îngust al ieslei şi al colibei de n-ar fi părăsit înălţimea aceea, de nu s-ar fi pogorît jos şi n-ar fi stat chiar deasupra capului Pruncului? Acest lucru îl lasă evanghelistul să se înţeleagă cînd spune: *„Şi iată steaua mergea înaintea lor, pînă a venit şi a stat deasupra unde era Pruncul"*[4].

Iată, dar, cîte pricini ne arată că steaua aceasta nu era una din multele stele ale cerului şi că ea nu s-a arătat potrivit legilor care guvernează creaţia văzută.

III

Aş putea fi întrebat:

– Dar pentru care pricină s-a arătat steaua?

– Ca să mustre nesimţirea iudeilor şi să le ia orice cuvînt de apărare pentru nerecunoştinţa lor. Pentru că Cel născut avea să pună capăt vechii vieţuiri, pentru că avea să cheme întreaga lume la închinarea Lui – că avea să fie închinat şi pe apă şi pe uscat –, de aceea chiar de la început deschide neamurilor uşa, voind să instruiască pe ai Săi prin cei străini. Pentru că iudeii n-au ţinut seamă de profeţii lor, care necontenit le vorbeau de venirea Lui, Dumnezeu a făcut să vină nişte păgîni, dintr-un pămînt îndepărtat, să caute pe Împăratul născut printre ei, şi astfel să afle iudeii din gura perşilor ceea ce nu voiseră să afle de la pro-

3. *Ieş.* 13, 21-22.
4. *Matei* 2, 9.

feţi; şi astfel să se convingă de naşterea lui Hristos, de vor fi oameni cu judecată; dar de se vor împotrivi, să fie lipsiţi de orice apărare.

Ce cuvînt de dezvinovăţire ar mai putea găsi iudeii că n-au primit pe Hristos după ce au avut mărturiile atîtor profeţi, după ce au văzut că magii L-au primit numai prin arătarea unei stele şi că s-au închinat Celui născut? Ceea ce au făcut cu ninivitenii trimiţînd pe Iona[5], ceea ce au făcut cu samarineanca[6] şi cu cananeanca[7], aceea au făcut şi cu magii. De asta le şi spunea Hristos: *„Bărbaţii niniviteni se vor scula şi-i vor osîndi! Împărăteasa de la miazăzi se va scula şi va osîndi neamul acesta"*[8]. Îi vor osîndi, că aceia au crezut în El pe temeiul unor mărturii foarte slabe, pe cînd iudeii n-au crezut, deşi au avut cele mai puternice mărturii.

– Dar pentru ce Dumnezeu, mi s-ar putea spune, i-a adus pe magi prin arătarea stelei?

– Şi ce-ar fi trebuit să facă? Să le trimită profeţi? Magii n-ar fi primit mărturia profeţilor! Să le trimită glas din cer? Nu l-ar fi luat în seamă! Să le fi trimis înger? Dar şi pe acesta l-ar fi trecut cu vederea! De aceea Dumnezeu lasă la o parte toate aceste mărturii şi, făcînd mare pogorămînt, îi cheamă pe o cale obişnuită lor: le arată o stea mare şi deosebită de celelalte stele, ca să-i minuneze şi prin mărimea şi prin frumuseţea înfăţişării ei, dar şi prin felul mersului ei. Pavel a făcut la fel: elenilor le vorbeşte pornind de la altarul de pe Aeropag[9], aducînd ca mărturie pe poeţii lor; iar iudeilor, care trăiau după lege, le vorbeşte pornind de la tăierea împrejur şi de la jertfe. Pentru că fiecare om iubeşte acelea cu care este obişnuit, de aceea atît Dumnezeu cît şi oamenii trimişi de El pentru mîntuirea lumii se folosesc de ideile şi de faptele cu care lumea era obişnuită. Să nu socoteşti, dar, că e ceva nevrednic de Dumnezeu că a chemat prin o stea pe magi ca să se închine lui Hristos! Dacă gîndeşti aşa, atunci ataci toate prescripţiunile iudaice: şi jertfele şi curăţirile şi începuturile de lună nouă şi chivotul şi însuşi templul. Că toate acestea şi-au luat început din pricina neputinţei lor de a se ridica cu mintea mai presus de cele materiale. Totuşi Dumnezeu, pentru mîntuirea celor rătăciţi, a îngăduit iudeilor să I se slujească prin aceste acte de cult, prin care şi păgînii, cu mici deosebiri, slujeau demonilor, pentru ca, depărtîndu-se încetul cu încetul de obiceiul lor, să-i ridice la filozofia cea înaltă. Aşa a făcut şi cu magii; a vrut să-i cheme prin arătarea unei stele, ca să-i înalţe cu mintea mai sus de propria lor gîndire. Pentru că, după ce i-a condus şi i-a călăuzit şi după ce i-a adus lîngă iesle, nu le mai

5. *Iona* 1, 2.
6. *Ioan* 4, 7.
7. *Matei* 15, 22.
8. *Matei* 12, 41. 42.
9. *Fapte* 17, 22-31.

vorbeşte prin stea, ci prin înger. Aşa au ajuns încetul cu încetul mai buni. Acelaşi lucru l-a făcut Dumnezeu şi cu ascalonitenii şi cu gazeii. Cînd a fost dus chivotul legii în cele cinci oraşe, oraşele au fost lovite cu rană de moarte şi nu găseau nici o scăpare din nenorocirile venite peste ele; atunci au chemat ghicitori, au adunat tot poporul şi căutau să găsească scăpare de rana aceea trimisă de Dumnezeu. Ghicitorii le-au spus să înjuge la un car, în care să pună chivotul legii, două vaci, cu viţei primi-născuţi, nepuse încă la jug, şi să le lase să meargă fără să le mîne cineva; aşa vor cunoaşte dacă nenorocirea a fost trimisă de Dumnezeu sau dacă a fost adusă de o boală oarecare. Ghicitorii au spus că dacă vacile vor rupe jugul, pentru că n-au mai fost puse la jug şi se vor întoarce la viţeii care mugesc, atunci nenorocirea se datoreşte întîmplării; dar dacă vor merge drept, fără să le pese de mugetul viţeilor şi fără să se rătăcească, cu toate că nu cunosc drumul, atunci e lămurit că mîna lui Dumnezeu s-a atins de oraşele acelea. După ce ghicitorii au grăit aşa, locuitorii acelor oraşe au crezut spusele lor şi au făcut cum le-au poruncit[10]. Şi Dumnezeu, făcînd iarăşi pogorămînt, a urmat sfatul ghicitorilor şi n-a socotit nevrednic de El să împlinească spusele ghicitorilor şi să-i facă vrednici de credinţă în cele spuse de ei. Fapta săvîrşită atunci a fost mai mare, pentru că chiar potrivnicii lui Dumnezeu au dat mărturie de puterea lui Dumnezeu şi pentru că dascălii lor au grăit aşa cum voia Dumnezeu. Se pot vedea şi alte multe cazuri în care Dumnezeu rînduieşte la fel lucrurile. De pildă cazul vrăjitoarei din Endor[11] se aseamănă cu cazul de mai sus al rînduielii lui Dumnezeu; pe acesta îl puteţi lămuri singuri pe temeiul spuselor mele de mai înainte.

Acestea v-am spus despre steaua de la Naşterea Domnului; dar voi puteţi spune şi mai multe, că zice Scriptura: *„Dă prilej înţeleptului şi mai înţelept va fi"*[12].

IV

Trebuie, însă, să ne întoarcem la începutul cuvintelor citite din Evanghelie.

– Care este începutul?

„Iar dacă S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii, în zilele lui Irod împăratul, iată magi de la răsărit au venit în Ierusalim"[13].

Magii mergeau după steaua care îi conducea şi au crezut; dar iudeii n-au crezut nici pe profeţi, deşi le vorbiseră în urechile lor.

10. *I Regi* 5, 1–6. 13.
11. *I Regi* 28, 7–25.
12. *Prov.* 9, 9.
13. *Matei* 2, 1.

– Dar pentru ce evanghelistul ne-a spus şi timpul şi locul naşterii lui Iisus, zicînd: *„în Betleem"* şi: *„În zilele lui Irod împăratul"*? Pentru ce ne-a vorbit şi de dregătoria lui Irod?

– Pentru că mai era un Irod, acela care omorîse pe Ioan Botezătorul[14]; acela era tetrarh, pe cînd acesta împărat. Evanghelistul a arătat deasemeni şi timpul şi locul naşterii lui Iisus, pentru ca să ne amintească nişte profeţii vechi. Dintre acestea, una a profeţit-o Miheia, spunînd: *„Şi tu, Betleeme, pămîntul lui Iuda, nicidecum nu eşti mai mic între domnii lui Iuda"*[15]; alta a profeţit-o patriarhul Iacov, arătîndu-ne exact timpul şi dîndu-ne un mare semn al venirii Lui: *„Nu va lipsi domn din Iuda, nici povăţuitor din coapsele lui, pînă vor veni cele gătite lui şi Acela va fi aşteptarea neamurilor"*[16].

Merită, însă, să răspundem şi la întrebarea: De unde le-a venit magilor gîndul să se ducă să se închine lui Hristos şi cine i-a îndemnat?

După părerea mea, lucrul acesta nu se datoreşte numai stelei, ci şi lui Dumnezeu, Care a pus în mişcare sufletul lor, aşa precum a făcut şi cu împăratul Cir, determinîndu-l să elibereze pe iudei din robie[17]. Dumnezeu n-a făcut asta nimicindu-le libera lor voinţă. La fel şi cu Pavel, l-a chemat printr-un glas de sus[18], iar prin aceasta a făcut cunoscut şi harul Său, dar şi ascultarea lui Pavel.

– Dar pentru ce Dumnezeu n-a descoperit tuturor magilor naşterea lui Hristos?

– N-aveau să creadă toţi; aceştia erau mai înclinaţi a crede decît ceilalţi. Nenumărate neamuri au pierit, dar profetul Iona a fost trimis numai la niniviteni[19]; doi tîlhari au fost pe cruce, dar numai unul s-a mîntuit[20].

Vezi-le virtutea magilor nu din aceea că au venit în Palestina, ci şi din aceea că au vorbit cu îndrăznire cu Irod. Ca să nu-i dea impresia că sînt nişte înşelători, îi spun de steaua care i-a călăuzit, de lungimea drumului, grăindu-i cu îndrăznire: *„Am venit să ne închinăm Lui"*[21]. Nu s-au temut nici de mînia poporului, nici de tirania împăratului. De aceea eu cred că aceşti magi au ajuns şi în ţara lor dascălii concetăţenilor lor. Dacă nu s-au ferit să facă asta în Iudeea, apoi cu atît mai mult au avut curajul să vorbească acasă la ei, mai ales că acum aveau în urechile lor şi cuvintele dumnezeieşti ale îngerului şi mărturia profetului.

14. *Matei* 14, 1–12.
15. *Mih.* 5, 2.
16. *Fac.* 49, 10.
17. *I Ezdra* 1, 1–11.
18. *Fapte* 9, 4–6.
19. *Iona* 1, 2.
20. *Luca* 23, 39–43.
21. *Matei* 2, 2.

„Şi auzind Irod s-a tulburat şi tot Ierusalimul împreună cu el"[22].

Pe bună dreptate s-a tulburat Irod, pentru că, fiind împărat, îşi temea tronul lui şi al copiilor lui.

– Dar Ierusalimul, pentru ce s-a tulburat? Doar profeţii Îl preziseseră de demult pe Hristos, că va fi mîntuitor, binefăcător şi liberator. Pentru ce, dar, s-au tulburat iudeii?

– Mînaţi de acelaşi gînd, pentru care şi mai înainte se depărtaseră de Dumnezeu, binefăcătorul lor, şi se gîndeau la cărnurile din Egipt[23], deşi dobîndiseră o libertate ca aceea.

Tu, însă, uită-mi-te cît de precişi sînt profeţii! Profetul Isaia a vestit mai dinainte naşterea, zicînd: *„Şi ar fi dorit să fi fost arse cu foc, că Prunc s-a născut nouă, Fiul, şi ni s-a dat nouă"*[24]. Dar iudeii tulburîndu-se n-au căutat să vadă ce s-a întîmplat, nici să meargă după magi, nici să-L afle. Aşa au fost iudeii! Mai certăreţi şi mai nepăsători decît toţi oamenii. Ar fi trebuit ca chiar ei să se mîndrească că printre ei s-a născut Împăratul, că au atras la ei pe perşi, că au să aibă pe toţi oamenii supuşi lor, că lucrurile mergeau spre mai bine şi că împărăţia lor ajunsese chiar de la început aşa de strălucită. Dar ei nici aşa nu s-au făcut mai buni; şi doar nu de mult scăpaseră de robie. Dar chiar dacă iudeii n-ar fi ştiut nimic de aceste lucruri înalte şi nespuse, era firesc să se gîndească, numai pe temeiul celor petrecute sub ochii lor, că dacă acum tremură atîta de Împăratul nostru abia născut, cu mult mai mult se vor teme şi se vor supune Lui mai tîrziu, cînd Pruncul va creşte şi cînd cele ale noastre vor fi mai strălucite decît cele ale barbarilor. Dar nimic din acestea nu i-a trezit. Atît de mare le era prostia şi odată cu asta şi invidia.

Pe amîndouă[25] trebuie să le izgonim cu toată grija din sufletele noastre; mai iute ca focul trebuie să fie cel ce vrea să lupte împotriva lor. De aceea şi Hristos spunea: *„Foc am venit să arunc pe pămînt şi cît voiam ca el să fie aprins acum"*[26]. De aceea Duhul se arată în chip de foc.

V

Noi, însă, am ajuns mai reci decît cenuşa şi mai morţi decît morţii. Şi am ajuns aşa, cu toate că vedem pe Pavel că zboară mai presus de cer şi de cerul cerului, că biruie şi depăşeşte toate mai iute ca flacăra, pe cele de jos, pe cele de sus, pe cele prezente, pe cele viitoare, pe cele ce sînt, pe cele ce nu sînt. Dar dacă pilda lui Pavel ţi se pare prea mare

22. *Matei* 2, 3.
23. *Ieş*. 16, 3; *Num*. 11, 4–5.
24. *Isaia* 9, 5–6.
25. De aici începe partea morală: *Plînsul după voia lui Dumnezeu pricinuieşte mare bucurie şi folos; mare rău este rîsul; trebuie să fugim de teatre.*
26. *Luca* 12, 49.

pentru tine, cu toate că scuza aceasta porneşte din pricina trîndăviei sufletului tău – că în ce-ţi este superior Pavel, ca să spui că ţi-i cu neputinţă să-l imiţi? –, dar ca să nu ne certăm, să-l las pe Pavel şi să ne gîndim la primii creştini, care au aruncat banii, moşiile şi orice preocupare şi grijă lumească şi s-au afierosit cu totul lui Dumnezeu, stăruind ziua şi noaptea în învăţătura cuvîntului. Aşa e focul cel duhovnicesc! Nu îngăduie să dorim cele de pe pămînt, ci ne mută spre o altă dragoste. Din pricina aceasta cel îndrăgostit de astfel de lucruri face cu uşurinţă totul chiar de-ar trebui să-şi părăsească averile, luxul şi desfătarea, chiar de-ar trebui să dispreţuiască slava, chiar de-ar trebui să-şi dea sufletul. Odată intrată în suflet căldura acelui foc, izgoneşte toată trîndăvia şi-l face pe cel cuprins de ea mai uşor ca pana. Dispreţuind pe toate cele văzute, unul ca acesta se căieşte neîncetat, varsă mereu izvoare de lacrimi şi culege de pe urma lor mare plăcere. Da, nimic nu apropie şi nu uneşte atît de mult pe om de Dumnezeu ca astfel de lacrimi. Unul ca acesta nu se uită la cele din jurul lui fie de locuieşte în mijlocul oraşelor, fie de trăieşte în pustie, în munţi şi în vîlcele; şi nici nu se mai satură de lacrimi fie că-şi plînge păcatele lui, fie că le plînge pe ale altora. De aceea pe aceştia, înainte de alţii, i-a fericit Dumnezeu, zicînd: *„Fericiţi cei ce plîng"*[27]. Cum ar fi putut Pavel să spună: *„Bucuraţi-vă pururea în Domnul"*[28], dacă aceste lacrimi n-ar naşte plăcere? După cum plăcerea lumească este unită cu durerea, tot aşa lacrimile vărsate după placul lui Dumnezeu odrăslesc bucurie neîncetată şi nevestejită. Aşa a ajuns mai curată decît fecioarele femeia cea păcătoasă[29], pentru că a fost cuprinsă de acest foc. Cînd pocăinţa i-a cuprins sufletul, cînd a fremătat de dorul pentru Hristos, şi-a despletit părul capului ei, a spălat sfintele Lui picioare cu lacrimile sale, le-a şters cu cosiţele ei şi a vărsat pe ele mir. Toate acestea erau fapte din afară, văzute de toată lumea; dar cele ce se petreceau în sufletul ei erau cu mult mai mari decît acestea şi le vedea numai Dumnezeu. De aceea cînd auzim cele făcute de femeia păcătoasă ne veselim împreună cu ea, ne bucurăm de faptele ei şi o slobozim de toate păcatele ei.

Dacă noi, deci, care sîntem nişte răi, o judecăm aşa, gîndeşte-te la bunătăţile de care s-a bucurat de la Dumnezeu! Gîndeşte-te cîtă fericire a cules de pe urma pocăinţei ei, chiar înainte de a primi darurile lui Dumnezeu! După cum văzduhul se curăţeşte după o ploaie bogată, tot aşa, după lacrimi îmbelşugate, se pogoară în suflet linişte şi alinare şi dispare întunecimea păcatelor. După cum ne curăţim de păcate prin

27. *Matei* 5, 4.
28. *Filip.* 4, 4.
29. *Luca* 7, 37-50.

apă şi prin Duh, tot aşa ne curăţim iarăşi prin lacrimi şi mărturisire; cu o singură condiţie, să nu lăcrimăm de ochii lumii şi spre laudă. Cel ce varsă lacrimi de ochii lumii şi spre laudă trebuie ţinut de rău mai mult decît o femeie care se împopoţonează, care îşi încondeiază sprîncenele şi se sulemeneşte. Eu caut acele lacrimi care nu se varsă de ochii lumii, ci din zdrobirea inimii; lacrimile cele ascunse, vărsate în cămara ta de rugăciune, fără să fii văzut de cineva; lacrimile cele ce picură liniştit şi fără zgomot, cele izvorîte din adîncul inimii, cele pornite din zdrobirea şi durerea sufletului, cele vărsate numai de dragul lui Dumnezeu, aşa cum erau lacrimile Anei. *„Buzele i se mişcau,* spune Scriptura, *dar glasul nu i se auzea"*[30]*;* lacrimile ei sunau mai puternic decît trîmbiţa. De aceea Dumnezeu i-a şi deschis pîntecele, iar piatra cea vîrtoasă a fost prefăcută în ţarină afînată.

VI

De vei lăcrima şi tu aşa, vei merge pe urmele Stăpînului. Şi El a lăcrimat; şi pentru Lazăr[31], şi pentru Ierusalim[32], şi pentru Iuda[33]. Şi vei vedea că de multe ori Domnul lăcrimează; dar niciodată nu-L vei vedea rîzînd, nici zîmbind măcar. Nici unul din evanghelişti n-a spus-o. La fel şi Pavel; a lăcrimat şi el; şi a făcut asta trei ani, ziua şi noaptea; a spus-o şi el şi au spus-o şi alţii despre el; dar că a rîs, n-a spus-o nici el, nici altul; nici unul din sfinţi n-a rîs; şi n-au spus-o nici ei, nici despre alţii. Numai despre Sarra s-a spus că a rîs[34], cînd a fost ţinută de rău, şi despre fiul lui Noe, cînd a ajuns din liber sclav[35].

Nu spun asta ca să opresc rîsul, ci ca să curm rîsul dezmăţat. Spune-mi, te rog, pentru ce te strici de rîs, pentru ce trăieşti nepăsător, cînd eşti vinovat de atîtea păcate, cînd trebuie să te înfăţişezi înaintea înfricoşătoarei judecăţi şi să dai amănunţită socoteală de toate faptele săvîrşite pe pămînt? Da, vom da socoteală de păcatele săvîrşite cu voie şi fără de voie. *„De cel care se va lepăda de Mine înaintea oamenilor,* spune Hristos, *Mă voi lepăda şi Eu de el înaintea Tatălui Meu"*[36]. Chiar dacă lepădarea de Hristos este fără voia noastră, totuşi nu scăpăm de pedeapsă, ci vom da socoteală şi de ea. Vom da socoteală şi de cele pe care le ştim şi de cele pe care nu le ştim. *„Nu mă ştiu vinovat cu nimic,* spune Pavel, *dar nu cu aceasta m-am îndreptăţit"*[37].

30. *I Regi* 1, 13.
31. *Ioan* 11, 35.
32. *Matei* 23, 37.
33. *Matei* 26, 50.
34. *Fac.* 18, 12.
35. *Fac.* 9, 22-23.
36. *Matei* 10, 33.
37. *I Cor.* 4, 4.

Vom da socoteală de cele făcute cu știință și de cele făcute cu neștiință. *„Le mărturisesc lor,* spune Pavel, *că au rîvnă pentru Dumnezeu, dar nu cu știință"*[38]; totuși aceasta nu le e de ajuns pentru apărarea lor. Scriindu-le corintenilor, le spune: *„Dar mă tem ca nu cumva, precum șarpele a amăgit pe Eva cu vicleșugul său, tot așa să abată gîndurile voastre de la curăția cea întru Hristos"*[39]. Așadar, cînd avem să dăm socoteală de atîtea păcate, mai stai și rîzi, mai spui glume, te mai desfătezi?

– Dar ce folos am, aș putea fi întrebat, dacă nu fac acestea, ci plîng?

– Foarte mare folos! Atît de mare, încît nici nu pot să ți-l înfățișez prin cuvinte. La tribunalele acestea din lume, oricît ai lăcrima, nu scapi de osîndă după ce sentința a fost pronunțată. Dar la tribunalul cel duhovnicesc, de suspini numai ai schimbat sentința, ai căpătat iertare. De aceea Hristos spune multe despre plîns, fericește pe cei ce plîng[40] și nefericește pe cei ce rîd.

Locul acesta în care ne găsim nu-i pentru rîs, nici nu ne-am adunat aici să rîdem cu hohote, ci să suspinăm; și prin acest suspin să moștenim împărăția cerurilor. Cînd stai înaintea împăratului acestuia pămîntesc, nici nu îndrăznești să zîmbești; dar cînd stai în biserică, unde este Stăpînul îngerilor, nu stai cu cutremur, nici cu cuviință, ci rîzi și de multe ori te mînii. Nu te gîndești că Îl mînii prin asta mai mult decît prin celelalte păcate ale tale? De obicei Dumnezeu nu-Și întoarce atît de mult fața de la cei ce păcătuiesc, cît de la cei ce nu se pocăiesc după ce-au păcătuit.

Cu toate acestea, sînt unii oameni atît de nesimțiți că și după aceste cuvinte spun:

– Să dea Dumnezeu să nu plîng niciodată, ci să-mi facă parte de rîs și de joacă toată viața.

– Poate fi un gînd mai copilăresc decît acesta? Că nu Dumnezeu îți face parte să joci, ci diavolul! Ascultă ce-au pățit cei ce au jucat! *„A șezut poporul,* spune Scriptura, *a mîncat și a băut și s-a sculat să joace!"*[41]. Așa au făcut și sodomenii, așa au făcut și cei de pe vremea potopului. Că și despre ei spune Scriptura că *„erau mîndri, aveau de toate și se răsfățau de belșugul pîinii"*[42]. Iar cei de pe timpul lui Noe vedeau că de atîția ani se lucra la facerea corăbiei și totuși o duceau numai în petreceri ca niște nesimțiți, fără să se gîndească la cele ce aveau să se întîmple. De aceea, cînd a venit potopul pe toți aceștia i-a măturat, iar năvala apelor a înecat atunci întreaga lume.

38. *Rom.* 10, 2.
39. *II Cor.* 11, 3.
40. *Matei* 5, 4.
41. *Ieș.* 32, 6.
42. *Iez.* 16, 49.

VII

Nu cere, deci, de la Dumnezeu acelea pe care le primeşti de la diavol. Dumnezeu dă inimă zdrobită, smerită, trează, curată, frîntă, pocăită şi pătrunsă de durere. Acestea sînt darurile Lui, pentru că de ele mai cu seamă avem noi nevoie. În fața noastră stă un război cumplit; lupta noastră este împotriva puterilor nevăzute; bătălia noastră, împotriva duhurilor răutății; războiul nostru, împotriva începătoriilor, împotriva stăpîniilor[43]. Ar fi de dorit ca să ne sîrguim să fim treji, să ne deşteptăm ca să putem face față acelei oştiri sălbatice. Dar dacă rîdem şi jucăm, dacă stăm toată vremea nepăsători, vom cădea, chiar înainte de a ne ajuta diavolul, din pricina propriei noastre nepăsări. Nu e al nostru să rîdem neîncetat, să ne îmbuibăm şi să petrecem, ci a celor de pe scenă, a femeilor stricate, a bărbaților desfrînați, a paraziților şi a linguşitorilor; nu a celor chemați la cer, a celor înscrişi în cetatea cea de sus, a celor care au în mîini armele cele duhovniceşti, ci a celor ce fac voile diavolului. Diavolul, diavolul este acela care a făcut din rîs şi din joc o artă, ca să atragă la el pe ostaşii lui Hristos, ca să le moaie tăria rîvnei lor. De aceea a zidit şi teatre în oraşe, a făcut iscusiți pe actori ca, prin vătămarea sufletească adusă de cuvintele lor, să răspîndească o ciumă ca aceasta în tot oraşul. Cele pe care Pavel ne-a poruncit să le evităm – vorbele proaste şi glumele – pe acelea diavolul ne îndeamnă să le căutăm. Şi ceea ce-i mai cumplit din toate sînt lucrurile de care se rîde. Cînd actorii spun vreo vorbă de ocară sau cuvinte de ruşine mulți oameni proşti rîd şi se veselesc; aplaudă vorbe şi gesturi ce-ar trebui pietruite; iar prin plăcerea aceasta atrag asupra capetelor lor cuptorul cel de foc. Cei care laudă pe actori, aceia sînt mai cu seamă cei care-i încurajează să vorbească aşa; de aceea e şi drept ca ei să fie pedepsiți şi pentru pedeapsa ce-i amenință pe actori. Dacă nu s-ar mai duce nimeni să-i privească, n-ar mai juca nimeni pe scenă; dar cînd vă văd că părăsiți atelierele, meseriile, cîştigul de pe urma îndeletnicirilor voastre, că lăsați totul la pămînt ca să vă duceți la teatru, atunci actorii capătă şi mai mult curaj şi-şi dau şi mai mare silință ca să joace cît mai bine. Nu spun aceste lucruri ca să-i dezvinovățesc, ci ca să aflați că voi sînteți pricina şi rădăcina unei nelegiuiri ca aceasta, voi care vă pierdeți toată ziua la teatru, bătîndu-vă joc de sfințenia căsătoriei şi făcînd de ocară această taină mare. Nu este atît de păcătos cel ce joacă astfel de roluri cît tu, mai mult decît el, tu care-i porunceşti să facă asta; dar mai bine spus, nu-i porunceşti numai, ci prin rîvna, prin veselia, prin rîsul şi prin laudele jocului lor contribui în toate chipurile la înființarea unor astfel

43. *Efes.* 6, 12.

de oficine drăceşti. Spune-mi, te rog, cu ce ochi te mai poţi uita acasă la femeia ta cînd o vezi batjocorită pe scenă? Cum nu roşeşti, gîndindu-te la tovarăşa ta de viaţă, cînd vezi că pe scenă toate femeile sînt făcute de ocară?

VIII

Nu-mi spune că sînt ficţiuni piesele de teatru! Ficţiunile acestea au făcut pe mulţi să ajungă desfrînaţi şi multe case au stricat. Şi mai cu seamă pentru asta suspin, pentru că văd că nu vi se par rele cele de pe scenă, ci le aplaudaţi, strigaţi şi rîdeţi cînd desfrîul este prezentat fără de ruşine.

– Ce spui? Spui că piesele jucate sînt ficţiuni?

– Dar tocmai pentru asta sînt vrednici de pedeapsă şi cei ce le fac şi cei ce le joacă, pentru că se străduiesc să înfăţişeze pe scenă ceea ce toate legile interzic. Dacă desfrîul este un rău, apoi este un rău şi prezentarea lui pe scenă. Nu mai spun cît de desfrînaţi sînt actorii care joacă astfel de piese, care reprezintă desfrîul şi adulterul pe scenă! Nu mai spun cît de neînfrînaţi şi de neruşinaţi îi fac pe spectatori! Nu este privire mai desfrînată şi mai neînfrînată decît privirea celui care doreşte să vadă astfel de spectacole. În ce te priveşte, n-ai dori să-ţi vezi nevasta umblînd în pielea goală prin oraş; dar, mai bine spus, nici în casă, ci ai socoti asta o ocară. Dar te duci la teatru ca să faci de ocară şi pe bărbaţi şi pe femei, ca să-ţi faci de ruşine proprii tăi ochi! Nu-mi spune că actriţa care joacă în pielea goală este o stricată! Gîndeşte-te, că au aceeaşi fire şi acelaşi trup şi femeia stricată şi femeia cinstită! Dacă nu-i ceva rău ceea ce vezi pe scenă, atunci pentru ce te revolţi de ai vedea o femeie umblînd goală pe stradă, pentru ce huiduieşti pe neruşinată? Sau vrei să spui că e o neruşinare asta cînd mergem de unii singuri pe stradă, dar cînd sîntem strînşi şi stăm toţi la un loc nu mai e neruşinare? Cuvintele acestea sînt, însă, o batjocoră, o insultă şi cea mai mare nebunie. Este mai bine să-ţi pui pe ochi glod şi ţărînă decît să priveşti o nelegiuire ca aceasta. Nu-i atît de vătămător glodul pentru ochi cît de vătămătoare este privirea pofticioasă şi vederea unei femei goale. Ascultă cine a adus pe lume întîia oară umbletul în pielea goală şi teme-te de temeiul unei neruşinări ca aceasta!

– Dar cine a adus pe lume umbletul în pielea goală?

– Neascultarea şi ispita diavolului. Astfel, chiar de la început, obiceiul acesta se datoreşte diavolului. Primii oameni s-au ruşinat cînd s-au văzut goi; voi, însă, vă şi lăudaţi cu asta şi după spusele apostolului *„slava voastră e în neruşinarea voastră"*[44]. Cum se va mai uita la tine soţia ta, cînd te întorci de la o nelegiuire ca aceasta? Cum te va mai primi? Cum îţi va vorbi cînd ai batjocorît în aşa hal pe toate femeile, cînd ai ajuns prizonierul unor astfel de spectacole şi ai ajuns robul unei femei stricate?

44. *Filip.* 3, 19.

Dacă suferiți cînd auziți aceste cuvinte, îmi faceți o mare bucurie. *„Cine este cel ce mă înveselește dacă nu cel întristat de mine?"*[45] spune Pavel.

Nu încetați, dar, niciodată de a suspina și de a vă căi de astfel de fapte! Tristețea pricinuită de niște fapte ca acestea este începutul schimbării voastre în mai bine. De aceea și eu am fost mai aspru în predica mea de azi, pentru ca, tăind mai adînc, să vă scap de puroiul care vă amețește mințile și să vă redau sănătatea sufletului. Să dea Dumnezeu ca noi toți să ne bucurăm de toate și să avem parte și de răsplățile gătite celor ce fac fapte bune, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

45. *II Cor.* 2, 2.

OMILIA VII

„Şi adunînd pe toţi arhiereii şi cărturarii poporului, i-a întrebat: «Unde este să Se nască Hristos?» Iar ei i-au spus lui: «În Betleemul Iudeii»”[1].

I

Ai văzut că toate s-au făcut spre mustrarea iudeilor? Atîta vreme cît iudeii nu-L vedeau pe Hristos, nu erau stăpîniţi de invidie şi dădeau mărturie despre adevăr; dar cînd I-au văzut slava adusă de minuni, stăpîniţi de invidie, n-au mai spus adevărul. Adevărul, însă, ieşea la lumină pe toate căile şi tocmai duşmanii îl întăreau mai mult.

Iată şi aici cît de minunat şi de neobişnuit a rînduit Dumnezeu lucrurile! Şi magii şi iudeii află unii de la alţii ceva mai mult decît ştiau; şi se învaţă unii pe alţii. Iudeii au aflat de la magi că o stea L-a propovăduit pe Hristos în ţara perşilor; iar magii au aflat de la iudei că Cel propovăduit de stea a fost vestit de profeţi cu multă vreme înainte. Astfel întrebarea pusă de Irod a ajuns dovada unei învăţături mai clare şi mai precise şi pentru magi şi pentru iudei. Şi astfel duşmanii adevărului sînt siliţi să citească înaintea lui Irod şi a magilor, fără voia lor, scrierile care vorbeau despre adevăr, sînt siliţi să tălmăcească profeţia, chiar dacă n-o tălmăcesc toată. Au vorbit numai de Betleem şi că din el va veni Cel ce păstoreşte pe Israel, dar n-au mai adăugat continuarea profeţiei, ca să linguşească pe împărat.

– Şi care-i continuarea profeţiei?

– *„Şi ieşirile Lui dintru început, din zilele veacului!”*[2].

– Dar pentru ce Hristos, dacă avea să vină din Betleem, a trăit după naştere în Nazaret şi a întunecat profeţia?

– N-a întunecat-o, ci a lămurit-o mai mult. Tocmai faptul că Mama Sa locuia în Nazaret arată că naşterea lui Hristos în Betleem s-a făcut potrivit rînduielii lui Dumnezeu. De aceea n-a plecat îndată după naştere, ci a mai rămas încă patruzeci de zile, ca să dea prilej celor ce voiau să cerceteze totul cu de-amănuntul. Că multe erau cele ce îndreptăţeau o astfel de cercetare pentru cei ce ar fi voit să examineze în mai de

1. *Matei* 2, 4-5.
2. *Mih.* 5, 1.

aproape lucrurile. Cînd au venit magii în Ierusalim, tot oraşul a fost puternic tulburat şi odată cu oraşul şi împăratul; a fost adus ca mărturie profetul Miheea, au făcut mare sfat şi s-au mai întîmplat în Ierusalim şi alte multe fapte, pe care Luca le povesteşte cu de-amănuntul; de pildă cele cu privire la Ana şi la Simeon[3], la Zaharia[4], la îngeri şi la păstori[5]. Toate acestea sînt îndestulătoare pricini pentru cei ce vor să examineze mai de aproape lucrurile, ca să descopere cele petrecute în Betleem. Dacă magii, care veniseră din Persia, au cunoscut locul naşterii lui Hristos, apoi cu mult mai uşor puteau să-l afle locuitorii Ierusalimului. La început, la naştere, Hristos S-a arătat iudeilor prin multe minuni; dar pentru că iudeii n-au voit să-L vadă, a stat un timp ascuns; apoi, printr-un alt început, S-a descoperit cu mai multă strălucire[6]. Acum nu magii, nici steaua, ci Tatăl L-a propovăduit de sus; şi Duhul S-a pogorît atrăgînd glasul acela peste capul Celui botezat; şi Ioan, cu toată îndrăznirea, striga de-a lungul întregii Iudei, umplînd cu învăţătura sa ţinuturile locuite şi nelocuite; şi mărturia minunilor şi pămîntul şi marea şi toată zidirea slobozeau strălucit glasul despre El. La naşterea Sa s-au petrecut atîtea minuni cîte puteau să arate în linişte pe Cel venit pe lume. Şi ca să nu spună iudeii: „Nu ştim cînd S-a născut şi nici în ce loc", Dumnezeu a rînduit venirea magilor şi celelalte pe care le-am spus. Deci iudeii nu pot avea nici o scuză că n-au cercetat cele ce se petrecuseră.

II

Uită-te cît de precise sînt cuvintele profeţiei! Profetul n-a spus: „Va locui în Betleem", ci *„din tine va ieşi"*[7]. Deci profeţia spune că se va naşte acolo. Dar unii iudei au neruşinarea să spună că aceste cuvinte s-au spus despre Zorobabel. Cum s-ar putea susţine asta? Doar *„ieşirile lui"* n-au fost *„dintru început, din zilele veacului!"*[8]. Cum s-ar putea aplica lui Zorobabel cuvintele de la începutul profeţiei *„din tine va ieşi"*, cînd Zorobabel nu s-a născut în Iudeea, ci în Babilon? De aceea a şi fost numit Zorobabel, pentru că acolo s-a născut. Cei care cunosc limba siriană înţeleg cuvîntul Zorobabel. Pe lîngă cele spuse şi timpul de mai tîrziu întăreşte mărturia. Căci ce spune profeţia?

„Şi tu, Betleeme, nicidecum nu eşti cel mai mic între domnii lui Iuda"[9].

3. *Luca* 2, 25–38.
4. *Luca* 1, 5–25.
5. *Luca* 2, 8–18.
6. *Matei* 3, 13–17.
7. *Mih.* 5, 2.
8. *Mih.* 5, 2.
9. *Matei* 2, 6.

Profetul arată pricina strălucirii Betleemului spunînd că *„din tine va ieşi"*. Şi nimeni altcineva n-a făcut strălucit şi vestit locul acela, ci numai Hristos. După ce S-a născut, vin să vadă ieslea şi locul colibei oameni de la marginile lumii. Acest lucru l-a arătat mai dinainte profetul spunînd: *„Nicidecum nu eşti cel mai mic între domnii lui Iuda"*, adică între conducătorii de seminţii. Prin aceste cuvinte a cuprins şi Ierusalimul. Dar nici aşa iudeii n-au luat în seamă profeţia, deşi folosul îi privea pe ei. Aceasta e pricina că profeţii nu vorbesc la început atît de vrednicia lui Hristos cît de binefacerile făcute de Hristos iudeilor. Cînd Fecioara a născut, îngerul zice: *„Vei chema numele Lui: Iisus"*; şi adaugă: *„că El va mîntui pe poporul Său de păcatele sale"*[10]. Iar magii n-au spus: „Unde este Fiul lui Dumnezeu", ci: *„Cel ce S-a născut, Împăratul iudeilor"*[11]. În profeţie iarăşi nu s-a spus: „Din tine va ieşi Fiul lui Dumnezeu", ci *„povăţuitor Care va păstori pe poporul Meu Israel"*[12]. Că profetul trebuia să vorbească la început cu mai mult pogorămînt, şi ca să nu-i scandalizeze, dar să şi propovăduiască mîntuirea lor, spre a-i atrage mai mult. Primele mărturii, cele din timpul de după naştere, nu spun ceva deosebit despre Hristos, cum spun mărturiile despre minunile săvîrşite mai tîrziu de El, care vorbesc mai lămurit despre slava Lui. Ascultă ce spune profetul despre copiii care-I cîntau imne după săvîrşirea multelor Sale minuni: *„Din gura pruncilor şi a celor ce sug ai săvîrşit laudă"*[13]; şi iarăşi: *„Că vor vedea cerurile, lucrul degetelor Tale"*[14]. Aceste din urmă cuvinte Îl arată Creator al universului. Profeţia spusă despre El după înălţare, Îl arată de aceeaşi cinste cu Tatăl: *„Zis-a Domnul Domnului meu: Şezi de-a dreapta Mea"*[15], iar Isaia spune: *„Cel ce S-a ridicat să conducă neamurile; în El vor nădăjdui neamurile"*[16].

– Dar pentru ce, m-ar putea întreba cineva, profetul Miheia spune că Betleemul nu este cel mai mic între domnii lui Iuda, cînd satul acesta a ajuns vestit nu numai în Palestina, ci în toată lumea?

– Cuvîntul profetului a fost adresat deocamdată iudeilor; de aceea a şi adăugat: *„Va păstori pe poporul Meu Israel"*, cu toate că a păstorit lumea întreagă. Dar, după cum am spus, profetul nu vrea să scandalizeze deocamdată pe iudei, dar le descoperă că va păstori şi pe toate celelalte neamuri.

– Dar pentru ce profetul spune că va păstori pe poporul iudeu, cînd nu l-a păstorit?

10. *Matei* 1, 21.
11. *Matei* 2, 2.
12. *Matei* 2, 6.
13. *Ps.* 8, 2.
14. *Ps.* 8, 3.
15. *Ps.* 109, 1.
16. *Isaia* 11, 10.

– Dar asta mai cu seamă s-a şi întîmplat! Spunînd aici *„Israel"* a arătat pe iudeii care au crezut în El, iar Pavel, interpretînd acest loc, spunea: *„Nu toţi din Israel sînt Israel, ci numai cîţi s-au născut prin credinţă şi făgăduinţă"*[17]. Iar dacă nu i-a păstorit pe toţi, e păcatul şi vina lor. Ar fi trebuit să I se închine împreună cu magii şi să slăvească pe Dumnezeu, că a venit peste ei un timp ca acela care să le dezlege toate păcatele lor. Şi doar nu auziseră nimic de judecată, nici de pedepse, ci de un păstor liniştit şi blînd! Dar ei fac dimpotrivă: se tulbură, se frămîntă şi mai tîrziu pun la cale fel de fel de viclenii.

„Atunci Irod chemînd în ascuns pe magi, i-a întrebat cu de-amănuntul despre vremea în care s-a arătat steaua"[18].

Irod căuta să omoare pe Cel născut; dar asta nu mai e furie, ci curată nebunie; căci cele spuse şi cele întîmplate erau de ajuns să-l oprească de la orice încercare ca aceasta. Cele întîmplate nu erau fapte omeneşti; nu erau fapte omeneşti ca o stea să cheme din înaltul cerului pe magi, să-i pornească pe nişte barbari într-o călătorie atît de îndepărtată spre a se închina Celui aflat în scutece şi în iesle şi ca profeţii să-L prezică de demult; toate acestea, precum şi toate celelalte, erau fapte mai presus de om. Totuşi Irod n-a ţinut seama de nici una din ele.

III

Aşa e răutatea! Cade în groapa săpată de ea însăşi; încearcă lucruri imposibile. Uită-te la nebunia lui Irod! De credea profeţia şi de-o socotea de neschimbat, trebuia să ştie lămurit că încerca ceva cu neputinţă; şi iarăşi, de nu credea profeţia şi nu se aştepta să se înfăptuiască spusele ei, atunci n-ar fi trebuit să se teamă şi să se înfricoşeze şi nici să pună la cale viclenia. Deci şi într-un caz şi în altul viclenia lui era de prisos. Apoi era o nebunie fără margini să-şi închipuie că magii au să-l prefere pe el în locul Celui născut, pentru Care făcuseră atîta drum. Cînd magii ardeau atîta de dragul Pruncului, înainte de a-L vedea, cum mai putea Irod nădăjdui să-i convingă să-L trădeze după ce-L văzuseră şi fuseseră încredinţaţi şi de profeţie? Şi totuşi, deşi erau atîtea motive care să-l oprească de la acest gînd, Irod a încercat: *„Şi chemînd în ascuns pe magi, i-a întrebat"*. Îşi închipuia că iudeii vor căuta să scape Pruncul; nici Irod nu-şi putea închipui ca iudeii să alunece în atîta nebunie, încît să vrea să dea în mîinile vrăjmaşilor pe apărătorul lor, pe mîntuitorul lor, pe Cel ce a venit pentru eliberarea poporului. Irod, deci, îi cheamă în ascuns şi-i întreabă, nu de timpul în care S-a născut Pruncul, ci de timpul în

17. *Rom.* 9, 6–7.
18. *Matei* 2, 7.

care s-a arătat steaua, întinzînd cu multă dibăcie cursa. După părerea mea steaua trebuie să se fi arătat cu multă vreme înainte de naşterea Pruncului, pentru că magii au trebuit să facă multă vreme pe drum ca să ajungă în Palestina chiar în momentul naşterii; că trebuia să I se închine Lui pe cînd era în scutece. Deci steaua li s-a arătat cu mult mai înainte, pentru a arăta că naşterea Lui este minunată şi neobişnuită. Dacă li s-ar fi arătat în răsărit chiar în momentul în care S-a născut Pruncul în Palestina, magii n-ar mai fi ajuns să-L vadă înfăşat în scutece, deoarece călătoria le lua mult timp. Să nu ne minunăm deloc, deci, dacă Irod a poruncit să fie ucişi pruncii de doi ani şi mai mici[19]; mînia şi teama îl fac să mărească timpul, pentru mai multă siguranţă, ca să nu-i scape nimeni.

Aşadar, Irod a chemat pe magi şi le-a spus:

„Mergeţi şi cercetaţi cu de-amănuntul despre Prunc; şi dacă-L veţi afla, vestiţi-mă, ca şi eu venind să mă închin Lui"[20].

Ai văzut cît de lipsit de judecată a fost Irod? Dacă vorbeşti drept, pentru ce întrebi în ascuns pe magi? Iar dacă vrei să pui la cale o nelegiuire, pentru ce nu-ţi dai seama că magii vor descoperi viclenia ta tocmai pentru că i-ai întrebat întru ascuns? Dar, după cum am spus, cînd un om e stăpînit de răutate face prostii din ce în ce mai mari. Irod n-a spus: „Mergeţi de aflaţi de împărat", ci: *„de Prunc"*. Nici numele de împărat nu voia să-l rostească. Dar magii, datorită bunei lor credinţe, nu şi-au dat seama de asta; că nu-şi puteau închipui că Irod ar putea merge atît de departe cu răutatea încît să încerce a vicleni împotriva unei rînduieli atît de minunate a lui Dumnezeu. Au plecat, deci, magii fără nici o bănuială, gîndindu-se la cele ce ştiau ei şi la cele ce auziseră de la alţii.

„Şi iată steaua, pe care o văzuseră în răsărit, mergea înaintea lor"[21].

Că pentru asta s-a şi ascuns steaua, ca magii, pierzîndu-şi călăuza, să fie siliţi să întrebe pe iudei şi să se facă tuturora cunoscută naşterea lui Hristos. După ce au întrebat şi după ce au avut dascăli pe duşmanii lui Hristos, steaua iar s-a arătat. Uită-te cît de minunat se desfăşoară lucrurile! Din mîna stelei îi ia de mînă pe magi poporul şi împăratul; iar aceştia îl aduc pe profet ca să-i înveţe cele ce se petreceau în Betleem. Iar mai tîrziu din mîna profetului îi ia îngerul, care-i învaţă totul. Deci de la Ierusalim la Betleem steaua le arată drumul; că steaua i-a însoţit de acolo iarăşi. Şi s-a făcut aceasta ca să afli şi de aici că steaua nu era o stea ca toate celelalte, că nici o stea nu merge cum a mers această stea.

19. *Matei* 2, 16.
20. *Matei* 2, 8.
21. *Matei* 2, 9.

Şi nu numai că merge, dar mergea înaintea lor, îi trăgea după ea şi-i călăuzea în miezul zilei.

IV

Poate că cineva ar întreba:

– Dar de ce mai aveau nevoie de stea de vreme ce cunoşteau locul naşterii?

– Ca să le fie arătat şi Pruncul. Asta n-o ştiau! Casa nu era mare; iar Mama Pruncului era lipsită de strălucire şi necunoscută. Trebuia, deci, ca steaua să-i ducă chiar la locul unde S-a născut. De aceea, îndată ce-au ieşit din Ierusalim s-a arătat steaua şi nu s-a oprit înainte de a ajunge la ieslea naşterii. Minunea a urmat minunii. Amîndouă erau pline de minune: şi închinarea magilor şi mergerea stelei înaintea lor; erau îndestulătoare să atragă chiar pe cei cu totul împietriţi la suflet. Dacă magii ar fi spus că au auzit de naşterea Pruncului din gura profeţilor sau că îngerii au vorbit cu ei îndeosebi, n-ar fi fost crezuţi; dar aşa, steaua arătată pe cer a închis gura tuturor, chiar a celor mai neruşinaţi. Mai mult: cînd steaua a ajuns deasupra Pruncului, steaua s-a oprit. Iar ca o stea, cînd să se ascundă, cînd să se arate şi în sfîrşit să se oprească după ce iar s-a arătat, înseamnă că era o stea cu o putere mai mare decît a unei stele obişnuite. Asta a întărit şi mai mult credinţa magilor. De aceea s-au şi bucurat. S-au bucurat că au găsit ce căutau; s-au bucurat că au ajuns vestitorii adevărului; s-au bucurat că n-au făcut în zadar atîta cale. Atît de mare le era dorul de Hristos! Şi venind steaua s-a oprit chiar deasupra capului Pruncului, arătînd că dumnezeiesc este Pruncul. Oprindu-se, steaua i-a făcut să se închine Pruncului, nu ca nişte simpli barbari, ci ca unii din cei mai înţelepţi dintre barbari. Vezi ce rost mare a avut steaua? În afară de profeţie şi de interpretarea arhiereilor şi cărturarilor magii au dat atenţie şi stelei.

Să se ruşineze Marcion[22], să se ruşineze Pavel din Samosata[23], care nu vor să vadă ce-au văzut magii, strămoşii Bisericii![24] Nu mi-i ruşine să-i numesc strămoşi ai Bisericii! Să se ruşineze Marcion, cînd vede că Dumnezeu este închinat în trup! Să se ruşineze Pavel, cînd vede că nu este închinat numai ca simplu om! Că este Dumnezeu în trup o arată scutecele şi ieslea; iar că magii nu I s-au închinat ca unui simplu om, o

22. Marcion, eretic din secolul al doilea, predica antiteza dintre dreptate şi har, lege şi Evanghelie, iudaism şi creştinism. După el totul îşi are originea în două principii veşnice şi necreate: un Dumnezeu bun şi un Dumnezeu drept, dar rău, creatorul lumii materiale şi autorul Vechiului Testament.

23. Pavel din Samosata, episcop al Antiohiei, eretic din sec. III, condamnat de trei sinoade ţinute în Antiohia între 264 şi 268, tăgăduia Dumnezeirea lui Hristos.

24. Sf. Ioan Gură de Aur numeşte pe magi strămoşi ai Bisericii, pentru că, înainte de întemeierea Bisericii, magii au propovăduit pe Hristos.

arată darurile acelea atît de bogate aduse de ei lui Hristos, pe cînd era încă Prunc, daruri care de obicei se aduc numai lui Dumnezeu. Să se ruşineze şi iudeii împreună cu Marcion şi Pavel, cînd văd că le-o iau înainte barbarii şi magii şi cînd nici după aceştia nu înţeleg să vină să se închine lui Hristos! Că tot ce s-a făcut atunci a fost o preînchipuire a celor viitoare! Chiar de la început, de la naşterea lui Hristos, s-a arătat că neamurile păgîne o vor lua-o înaintea poporului iudeu.

– Atunci pentru ce, ar putea întreba cineva, pentru ce Hristos n-a spus de la început apostolilor, ci mai tîrziu: *„Mergînd, învăţaţi toate neamurile"?*[25]

– Pentru că, aşa cum am spus şi mai înainte, închinarea magilor era o preînchipuire şi mai înainte-vestire a celor viitoare. Trebuia ca iudeii să vină întîi la Hristos; dar cînd de bunăvoie şi-au trădat propria lor binefacere, lucrurile au luat o altă întorsătură. Nici la naştere nu trebuia să vină magii înaintea iudeilor; nici nu trebuia ca nişte oameni de la o aşa depărtare să le-o ia înaintea celor care locuiau chiar în Ierusalim şi nici nu trebuia ca nişte oameni, care nici nu auziseră de profeţi, să alerge înaintea celor ce cunoşteau din copilărie profeţiile. Dar pentru că şi-au ignorat cu totul propriul lor bine, perşii o iau înaintea ierusalimlenilor, lucru pe care îl spune şi Pavel: *„Trebuia să vă grăim vouă mai întîi cuvîntul Domnului; dar pentru că v-aţi judecat pe voi nevrednici, iată ne întoarcem la neamuri"*[26]. Iudeii ar fi trebuit să alerge după ce au auzit de la magi, dacă mai înainte nu crezuseră; dar n-au voit. De aceea, pe cînd iudeii dormeau, păgînii au alergat înaintea lor.

V

Să căutăm[27] deci să fim şi noi ca magii! Să ne liberăm de obiceiurile cele păgîneşti, să ne depărtăm mult de ele, ca să vedem pe Hristos; că şi magii nu L-ar fi văzut dacă nu s-ar fi depărtat mult de ţara lor. Să ne depărtăm de lucrurile cele pămînteşti, că şi magii, atîta vreme cît erau în Persia, vedeau numai steaua; dar cînd s-au depărtat de Persia au văzut pe Soarele dreptăţii; dar, mai bine spus, nici steaua n-ar fi văzut-o dacă nu s-ar fi ridicat de-acolo cu rîvnă. Să ne ridicăm, dar, şi noi. Lasă-i pe toţi ceilalţi să se tulbure! Noi să alergăm la casa Pruncului! Să nu ni se potolească dorul chiar dacă împăraţi, popoare şi tirani ne-ar tăia drumul! Aşa, vom departa din calea noastră toate greutăţile. Că şi magii n-ar fi scăpat de primejdia ce le venea din partea împăratului, dacă n-ar fi văzut Pruncul. Înainte de a-L vedea, erau înconjuraţi din

25. *Matei* 28, 19.
26. *Fapte* 13, 46.
27. De aici începe partea morală: *Cei ce se împărtăşesc cu nevrednicie se vatămă pe ei înşişi: despre milostenie; să fugim de sminteli.*

toate părţile de frică, de primejdii, de tulburări; după ce I s-au închinat, linişte şi siguranţă! Acum nu-i mai primeşte steaua, ci îngerul, că, prin închinare ajungînd preoţi, I-au adus şi daruri. Părăseşte, dar, şi tu poporul iudeu, oraşul tulburat, pe tiranul ucigaş, nălucirea cea lumească, grăbeşte-te spre Betleem, unde este casa pîinii celei duhovniceşti. Eşti păstor? Vino şi vei vedea pe Prunc în colibă! Eşti împărat? Nu vii să-L vezi? Atunci nu ţi-i de folos porfira împărătească! Eşti mag? Asta nu te împiedică deloc, numai dacă vii să-L cinsteşti şi să I te închini Lui, nu ca să calci în picioare pe Fiul lui Dumnezeu! Fă aceasta cu cutremur şi cu bucurie! Pot sta împreună bucuria şi cutremurul! Vezi să nu fii ca Irod şi să spui: *„Că venind, să mă închin Lui”* şi venind să vrei să-L ucizi! Că lui Irod se aseamănă toţi cei care se împărtăşesc cu nevrednicie cu sfintele taine! *„Unul ca acesta,* spune Pavel, *va fi vinovat faţă de trupul şi sîngele Domnului”*[28], pentru că au în ei înşişi pe mamona, pe tiranul pe care-l supără împărăţia lui Hristos, tiran mai nelegiuit decît Irod. Mamona vrea să stăpînească şi trimite pe cei ai lui să se închine lui Hristos numai de formă, dar Îl junghie cînd I se închină. Să ne temem, dar, ca nu cumva să avem chip de rugători şi de închinători, dar cu fapta să facem cele potrivnice. Cînd vrem să ne închinăm, să aruncăm totul din mîini! De avem aur să-l dăm lui Hristos, să nu-l îngropăm în pămînt! Dacă barbarii aceia I-au adus atunci aur ca să-L cinstească, cine eşti tu de nu dai nimic celui ce are nevoie de ajutor? Aceia au făcut atîta drum ca să vadă pe Cel născut, dar tu ce apărare mai poţi avea cînd n-ai de trecut nici o uliţă ca să cercetezi pe un bolnav sau pe un întemniţat? Ni-i milă negreşit de bolnavi, de întemniţaţi şi de vrăjmaşi, dar tu n-ai milă nici de Stăpînul şi Binefăcătorul tău! Magii I-au adus aur, dar tu abia de-I dai o pîine! Magii au văzut steaua şi s-au bucurat, dar tu vezi chiar pe Hristos, străin şi gol, şi nu-ţi tresare inima! Care dintre voi cei de faţă, care aţi fost încărcaţi cu atîtea binefaceri, aţi făcut o cale atîta de lungă de dragul lui Hristos, ca barbarii aceia, dar mai bine spus, mai filozofi decît filozofii? Dar pentru ce vorbesc de cale lungă? Multe femei de ale noastre sînt atît de trîndave încît nu merg nici o uliţă ca să vadă pe Hristos în ieslea cea duhovnicească, dacă nu sînt purtate de catîri! Alţii, deşi pot merge pe picioarele lor, totuşi în loc să vină la biserică preferă afacerile şi teatrele. Barbarii aceia, înainte de a-L vedea, au făcut atîta cale de dragul lui Hristos; tu, însă, nici după ce L-ai văzut n-ai rîvna lor, ci-L laşi pe Hristos şi dai fuga să vezi pe actori – că iarăşi vorbesc de cele ce-am vorbit în cuvîntul de mai înainte –, Îl vezi pe Hristos culcat în iesle şi-L părăseşti ca să vezi femei pe scenă. De cîte trăsnete nu-s vrednice astfel de purtări?

28. *I Cor.* 11, 27.

VI

Spune-mi, te rog: Dacă ți-ar făgădui cineva să te ducă la palatul împărătesc ca să-ți arate pe împărat pe tron, ai alege oare teatrul în locul împăratului? Şi totuşi într-un palat împărătesc n-ai nimic de cîştigat! Aici însă, în biserică, izvor de foc duhovnicesc izvorăşte din masa aceasta; şi tu o laşi şi alergi la spectacol ca să vezi femei care fac baie în pielea goală, să vezi cum sînt batjocorite femeile, şi-L părăseşti pe Hristos Care stă lîngă izvor? Şi acum stă Hristos lîngă izvor, nu vorbind cu samarineanca, ci cu tot oraşul. Dar poate că şi acum Hristos vorbeşte tot numai cu samarineanca. Că nici acum nu-i nimeni lîngă El, ci unii numai cu trupurile, iar alții nici cu atît. Totuşi Hristos nu pleacă, ci rămîne şi cere de la noi de băut, nu apă, ci sfințenie; căci cele sfinte le dă El sfinților. Nu ne dă apă de izvor, ci sînge viu, care nu-i simbol al morții, ci pricină a vieții. Tu, însă, părăseşti izvorul sîngelui, potirul cel înfricoşător, şi te duci la izvorul cel drăcesc, ca să vezi femei desfrînate făcînd baie în pielea goală, ca să ți se înece sufletul. Că apa aceea este un ocean de desfrînare; nu învăluieşte cu apă trupurile, ci îneacă sufletele. Femeia îşi cufundă trupul gol în baie, dar tu, cînd o vezi, te scufunzi în adîncul desfrînării. Aşa e mreaja diavolului; nu îneacă pe cei care înoată, ci mai ales pe cei care stau sus în porticele din jurul bazinului de înot; îi îneacă mai cumplit decît pe Faraon, care a fost înecat atunci cu caii şi căruțele lui. Dacă ar fi cu putință să vedeți sufletele înecate, v-aş arăta multe suflete plutind moarte la suprafața acestor ape, aşa cum odinioară pluteau la suprafața Mării Roşii trupurile egiptenilor. Dar ceea ce-i mai cumplit decît toate este că oamenii numesc o pieire ca aceasta desfătare, iar oceanul acesta al pierzaniei loc de plăcere, deşi poți străbate Marea Egee şi Marea Tireniană mai cu uşurință şi în mai multă siguranță decît priveliştea aceasta. Mai întîi diavolul ține toată noaptea sufletele în aşteptare; apoi după ce le-a arătat ce aşteptau, le înlănțuieşte şi le face prizoniere. Să nu-ți închipui că eşti lipsit de păcat dacă nu te-ai apropiat de o desfrînată; poftindu-o ai săvîrşit totul. Că, fiind stăpînit de poftă, îți ațîți şi mai mult flacăra. Iar dacă spui că aceste spectacole nu te vatămă, atunci eşti vrednic de mai mare osîndă pentru că, încurajînd prin prezența ta astfel de spectacole, sminteşti şi pe alții, iar ție îți faci de ruşine obrazul şi odată cu obrazul sufletul.

Dar ca să nu vă țin numai de rău, haide să vă dau şi un mijloc de îndreptare.

– Care?

– Vreau să vă încredințez soțiilor voastre, ca ele să vă instruiască. Ar fi trebuit, după legea lui Pavel, ca voi să fiți dascălii lor! Dar, pentru că, prin păcat, s-a stricat ordinea şi a ajuns capul jos, iar trupul sus, să

alegem cealaltă cale. Dacă ţi-i ruşine ca nevasta ta să-ţi fie dascăl, fugi de păcat şi vei putea să te urci iute pe tronul ce ţi l-a dat Dumnezeu! Dar atîta vreme cît trăieşti în păcat, Scriptura te trimite nu numai la femeie, ci chiar la animalele cele mai de jos. Nu se ruşinează să te trimită pe tine, om înzestrat cu raţiune, să fii ucenicul furnicii[29]. Cu asta nu învinuiesc Scriptura, ci pe cei ce-şi trădează nobleţea lor de oameni. Aşa voi face şi eu! Te voi da acum pe mîna soţiei tale! De o vei dispreţui, te voi trimite la şcoala celor necuvîntătoare şi-ţi voi arăta cîte păsări, cîţi peşti, cîte patrupede, cîte tîrîtoare sînt mai cuviincioase şi mai înţelepte decît tine. Dacă nu-ţi place şi îţi este ruşine cu o astfel de apropiere, ridică-te la cinstea ta de om, fugi de oceanul iadului, de rîul cel de foc, de spectacolul de la baie! Că baia aceea dă naştere oceanului iadului şi aprinde acel adînc al flacării.

VII

Dacă omul *„care se uită la o femeie spre a o pofti a şi făcut desfrînare"*[30], cum să nu ajungă prizonier cel care vede o femeie în pielea goală? Nu ca potopul de pe timpul lui Noe, care a ucis tot neamul omenesc, ucid cu multă ruşine aceste femei, care fac baie în pielea goală, pe toţi cei ce le privesc; apa potopului aceluia, da, a ucis trupul, dar a tăiat răutatea sufletului; apa aceasta, însă, face tocmai dimpotrivă: omoară sufletul, lăsînd trupurile vii.

Cînd e vorba de întîietate, pretindeţi că staţi în fruntea întregii lumi, pentru că oraşul vostru[31] este cel dintîi care şi-a pus pe cap cununa cu numele de creştin[32]. Dar nu vi-i ruşine ca la întrecerea în cuminţenie să fiţi în urma celor mai din urmă oraşe?

– Da, ne este ruşine, îmi veţi răspunde. Şi ce ne porunceşti să facem? Să ne ducem în munţi şi să ne facem călugări?

– De aceea suspin, că socoţi că numai călugărilor li se potriveşte buna-cuviinţă şi cuminţenia, deşi Hristos a dat legile Sale pentru toţi oamenii. Cînd a spus *„cel care se uită la o femeie spre a o pofti"* n-a spus aceste cuvinte numai călugărului, ci şi omului însurat. Că muntele acela, Muntele Fericirilor, era atunci plin de oameni însuraţi. Gîndeşte-te, deci, la priveliştea aceea, urăşte priveliştea cea drăcească de la baie, şi nu osîndi greutatea cuvîntului meu! Nu te împiedic să te căsătoreşti, nici nu te opresc să te distrezi, dar vreau să faci asta cu cuminţenie, nu cu ruşine, nu cu osîndă, nu cu mii şi mii de păcate. Nu legiuiesc să te duci în munţi şi în pustie, ci să locuieşti în mijlocul oraşului, dar

29. *Prov.* 6, 6.
30. *Matei* 5, 28.
31. Antiohia.
32. *Fapte* 11, 26.

cinstit, blînd şi cuminte. Cu toţii avem aceleaşi legi de împlinit ca şi monahii, în afară de legea căsătoriei; dar mai bine spus, chiar şi în această privinţă Pavel ne porunceşte să fim în toate ca monahii, spunînd: *„Chipul lumii acesteia trece"*[33], aşa că aceia care au femei să fie ca şi cum n-ar avea[34]. Nu-ţi poruncesc, deci, să locuieşti în creierii munţilor, deşi aş dori-o, pentru că oraşele noastre fac ce făceau sodomenii; dar nu silesc pe nimeni. Rămîi în casa ta, lîngă copiii tăi, lîngă soţia ta, dar îţi cer: nu-ţi insulta soţia, nu-ţi bate joc de copii, nu aduce în casa ta stricăciunea de la teatre şi băi. N-auzi, oare, pe Pavel spunînd că *„bărbatul nu este stăpîn pe trupul său, ci femeia"*[35], dînd aceeaşi lege la amîndoi? Îţi mustri cu asprime soţia dacă se duce des la biserică, dar tu îţi petreci toată ziua la teatru şi nu te socoteşti vrednic de mustrare! Ţii foarte mult ca femeia să-ţi fie cinstită, ba faci şi lucruri de prisos şi depăşeşti măsura, neîngăduindu-i să iasă din casă nici pentru treburile neapărat trebuincioase; dar cînd e vorba de tine, socoteşti că ţi-i îngăduit totul! Dar nu ţi-o îngăduie Pavel, care a dat şi femeii aceeaşi putere, că spune: *„Bărbatul să dea femeii cinstea cuvenită"*[36]. Ce cinste-i dai cînd o insulţi în ce are ea mai scump şi dai desfrînatelor trupul tău, care-i al ei? Ştii doar că trupul tău este al ei! Ce cinste-i dai cînd aduci în casă gîlceavă şi război? Ce cinste-i dai cînd faci în oraş fapte pe care povestindu-le acasă fac să roşească soţia care te ascultă, fiica ta care-i de faţă; dar înainte de ele te faci tu însuţi de ruşine. Trebuie neapărat sau să taci sau să te faci în aşa hal de rîs povestind nişte necuviinţe, pentru care de le-ar povesti slugile tale, ai avea tot dreptul să le biciuieşti. Spune-mi: Mai poţi avea vreun cuvînt de apărare cînd te uiţi cu atîta patimă la nişte spectacole de care nu-i frumos nici să vorbeşti de ele, cînd preferi aceste spectacole, pe care nu-i cu cale nici să le povesteşti?

Deocamdată, dar, ca să nu vă obosesc, îmi opresc aici cuvîntul. Dar dacă veţi stărui în aceleaşi fapte, îmi voi ascuţi mai mult cuţitul şi-l voi înfige mai adînc. Nu voi înceta pînă nu voi distruge acest teatru al diavolului, pînă nu voi face curată adunarea Bisericii. Aşa ne vom scăpa şi de ruşinea de acum şi vom dobîndi şi viaţa cea viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

33. *I Cor.* 7, 31.
34. *I Cor.* 7, 29.
35. *I Cor.* 7, 4.
36. *I Cor.* 7, 3.

OMILIA VIII

„Și intrînd în casă au văzut Pruncul cu Maria Mama Lui; și căzînd s-au închinat Lui; și deschizînd vistieriile lor, I-au dat daruri: aur, tămîie și smirnă”[1].

I

– Pentru ce evanghelistul Luca a spus că Pruncul era culcat în iesle?[2] Pentru că Mama Lui îndată ce L-a născut L-a culcat acolo, că erau mulți oameni veniți în Betleem să se înscrie și n-au putut găsi casă. Aceasta o arată Luca cînd zice: *„Pentru că nu era loc, L-au culcat”*[3]. După aceea Mama L-a ridicat de acolo și-L ținea pe genunchi.

Cînd Maria a ajuns în Betleem, au și apucat-o durerile nașterii, ca să afli și de aici toată rînduiala; că toate acestea nu s-au petrecut obișnuit și la întîmplare, ci s-au împlinit potrivit proniei dumnezeiești și profețiilor.

– Dar ce i-a făcut pe magi să I se închine? Fecioara nu era cu vază, nici casa nu era strălucită și nici altceva din cele văzute nu erau în stare să trezească uimirea și să atragă privirile. Apoi magii nu numai că I s-au închinat, ci, deschizînd vistieriile lor, I-au adus daruri; și daruri nu ca unui om, ci ca unui Dumnezeu. Că tămîia și smirna sînt simboluri ale lui Dumnezeu. Ce i-a făcut, dar, pe magi să se închine Lui?

– Aceea ce i-a făcut să plece din țara lor și să facă un drum atît de lung, anume: steaua și lumina pusă de Dumnezeu în sufletul lor; ele i-au călăuzit treptat spre o cunoaștere mai desăvîrșită a lucrurilor. De n-ar fi fost asta, nici nu I-ar fi arătat Pruncului o cinste atît de mare, cînd toate cele din jurul Lui erau sărăcăcioase. Nimic din cele văzute de ei nu era strălucitor și mare, ci o iesle, o colibă și o Mamă săracă, ca să vezi descoperită filozofia magilor, ca să cunoști că n-au venit la El ca la simplu om, ci ca la Dumnezeu și binefăcător. De aceea nu i-a smintit nimic din cele văzute, ci I s-au închinat și I-au adus daruri, lipsite de toată greutatea legii iudaice; că nu I-au jertfit oi și viței, ci daruri care erau aproape de filozofia Bisericii noastre, adică: credință, ascultare și dragoste.

1. *Matei* 2, 11.
2. *Luca* 2, 7.
3. *Luca* 2, 7.

„Luînd înștiințare prin vis să nu se mai întoarcă la Irod, s-au dus în țara lor pe altă cale"[4].

Vezi și de aici credința magilor! Nu s-au revoltat, ci sînt supuși și de bună credință; nu s-au tulburat și nici n-au spus în ei înșiși: „Dacă Pruncul Acesta este mare și are vreo putere, pentru ce să fugim și să plecăm pe ascuns? Pentru ce ne trimite îngerul din oraș ca pe niște fugari și surghiuniți, cînd noi am venit aici în văzul tuturora cu îndrăznire și am înfruntat atîta popor și furia împăratului?" Magii n-au spus și nici n-au gîndit asta! Da, atunci mai cu seamă crezi, cînd nu cauți să afli pricina celor ce ți se poruncesc, ci simplu împlinești poruncile.

„Iar după ce au plecat ei, iată îngerul Domnului se arată lui Iosif în vis, zicînd: «Sculîndu-te, ia Pruncul și pe Mama Lui și fugi în Egipt»"[5].

Se cuvine acum să fii nedumerit și cu privire la magi și cu privire la Prunc. Dacă magii nu s-au tulburat, ci au primit totul cu credință, merită să ne întrebăm: pentru ce magii, fiind acolo, n-au salvat din mîinile lui Irod și pe Prunc odată cu salvarea lor, ci ei fug în Persia, iar Pruncul în Egipt împreună cu Mama Lui? Dar ce? Trebuia să cadă Pruncul în mîinile lui Irod, și căzînd să nu fie ucis? Dar atunci nu s-ar mai fi crezut că a luat trup, n-ar mai fi fost crezută măreția tainei întrupării! Dacă întîmplîndu-se, după rînduială omenească, acestea și altele multe, au cutezat totuși unii să spună că este un basm întruparea Domnului, la ce rătăcire de la credință nu s-ar fi ajuns dacă toate le-ar fi săvîrșit Domnul în chip dumnezeiesc și potrivit puterii Lui? Dar așa, pe magi îi trimite degrab în Persia, îi face în același timp și dascăli în țara perșilor și-i scapă și de furia tiranului, ca Irod să afle că încearcă lucruri cu neputință de îndeplinit, ca să-și potolească mînia și să se depărteze de la această deșartă osteneală.

Vrednică de puterea lui Dumnezeu este nu numai biruirea dușmanilor pe față, ci și biruirea lor prin înșelăciune. Așa a înșelat Dumnezeu și pe egipteni, pe cînd erau iudeii în Egipt; Dumnezeu putea să treacă pe față bogăția egiptenilor în mîinile iudeilor, dar a poruncit ca luarea bogățiilor lor să se facă pe ascuns și cu înșelăciune. Iar prin aceasta Dumnezeu i-a înfricoșat pe dușmani tot atît de mult ca și cu celelalte minuni săvîrșite în Egipt.

II

Ascaloniții și cei de alt neam, cînd au luat chivotul legii și au fost pedepsiți de Dumnezeu, au fost sfătuiți de vrăjitori să nu mai lupte și să nu mai stea împotriva lui Dumnezeu, spunîndu-le, în afară de alte

4. *Matei* 2, 12.
5. *Matei* 2, 13.

minuni făcute de Dumnezeu, şi aceasta: *„Pentru ce vă învîrtoşaţi inimile voastre, cum şi-au învîrtoşat egiptenii şi Faraon inimile lor? Oare nu după ce Domnul i-a înşelat, atunci au eliberat poporul Lui şi au plecat?”*[6] Vrăjitorii au grăit aşa pentru că au socotit că şi înşelăciunea aceasta nu este cu nimic mai prejos de celelalte minuni făcute de Dumnezeu pe faţă în Egipt spre dovedirea puterii şi măreţiei Sale. Acelaşi lucru l-a făcut Dumnezeu şi acum, îndestulător să înspăimînte pe Irod. Gîndeşte-te cît trebuie să fi suferit, cît trebuie să se fi mîniat Irod cînd s-a văzut înşelat de magi şi atît de batjocorit. Şi ce-i dacă Irod n-a ajuns mai bun? Nu-i Dumnezeu de vină, Care a dat poruncă magilor şi Pruncului să plece, ci covîrşitoarea lui furie; Irod e de vină, pentru că n-a ascultat de cei ce puteau să-l sfătuiască şi să-l îndepărteze de la răutatea lui, el care a mers şi mai departe, ca să-i fie şi mai cumplită pedeapsa pentru o nebunie ca aceasta.

– Dar pentru ce a fost trimis Pruncul în Egipt? ar putea întreba cineva.

– Pricina o spune chiar evanghelistul:

„Ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul: «Din Egipt am chemat pe Fiul Meu»”[7].

S-au vestit mai dinainte întregii lumi începuturile unor bune nădejdi. Babilonul şi Egiptul, mai mult decît orice altă ţară, erau pîrjolite de flacăra necredinţei; şi Dumnezeu, pentru a arăta chiar de la început că va îndrepta şi va face mai bune aceste două ţări, iar prin ele vestind întregii lumi să aştepte aceleaşi bunătăţi, a trimis pe magi în Babilon, iar El S-a dus în Egipt cu Mama Lui.

Pe lîngă cele spuse, mai învăţăm de aici şi un alt lucru, nu de mică importanţă pentru a ne întări filozofia noastră.

– Care?

– Acela anume că Hristos chiar de la început a fost întîmpinat de vrăjmăşie şi ispite. Iată că s-a întîmplat aceasta chiar de pe cînd era în faşă! Abia Se născuse şi tiranul se înfurie; vine apoi fuga şi strămutarea în Egipt; iar Mama, fără să fi făcut vreun rău, fuge în ţară barbară. Toate, ca şi tu auzindu-le, să nu te tulburi, cînd, învrednicit cu o slujire duhovnicească, vezi că suferi necazuri cumplite şi înduri multe primejdii, atunci să nu zici: „Ce înseamnă asta? Ar fi trebuit să fiu încununat şi lăudat, să fiu slăvit şi strălucit, pentru că am împlinit porunca Stăpînului!” Nu, ci ai curaj, ştiind bine că urmarea firească a îndeletnicirilor duhovniceşti este a întîlni la tot pasul numai încercări. Iată, încercări au venit nu numai peste Mamă şi peste Prunc, ci şi peste barbarii aceia. Ei

6. *I Regi* 6, 6.
7. *Matei* 2, 15.

au plecat pe ascuns ca nişte fugari, iar Mama, care nu trecuse niciodată pragul casei, primeşte poruncă să îndure greutăţile unei călătorii atît de lungi, pentru această naştere minunată şi pentru duhovniceştile ei dureri de naştere.

Dar iată încă un lucru minunat! Palestina prigoneşte pe Prunc, iar Egiptul Îl primeşte şi scapă pe Cel prigonit. Amîndouă ţările au fost tipuri nu numai pentru fiii patriarhului Iacov, ci şi pentru Însuşi Stăpînul. Că multe din cele ce aveau să se întîmple mai tîrziu cu Domnul au fost vestite mai dinainte de Scriptură, cum a fost cu asina şi cu mînzul ei.

Îngerul, dar, s-a arătat, dar n-a vorbit cu Maria, ci cu Iosif.

– Şi ce-i spune?

– *„Sculîndu-te, ia Pruncul şi pe Mama Lui"*. Acum nu mai spune: *„Pe femeia ta"* [8], ci *„pe Mama Lui"*. După ce naşterea s-a săvîrşit, după ce bănuiala a dispărut, iar bărbatul s-a încredinţat, îngerul îi vorbeşte deschis; nu-L mai numeşte pe Prunc copilul lui, nici pe Fecioară femeia lui, ci: *„Ia Pruncul şi pe Mama Lui şi fugi în Egipt"*. Îi spune şi pricina fugii: *„Că Irod vrea să caute sufletul Pruncului"* [9].

III

Iosif auzind nu s-a revoltat, nici n-a spus îngerului: „Nu mai înţeleg nimic! Nu spuneai mai înainte că va mîntui pe poporul Său, iar acum că nu Se poate mîntui nici pe El, ci trebuie să fugim, să plecăm în străinătăţi, să ne mutăm departe de ţara noastră? Una ai făgăduit şi alta se întîmplă!" Dar Iosif n-a grăit aşa. Era bărbat credincios; nu l-a întrebat nici de timpul întoarcerii. Îngerul îi spusese atît doar că are să se întoarcă: *„Stai acolo pînă ce-ţi voi spune!"* [10]. Nici asta nu-l supără, ci ascultă, se supune, răbdînd cu bucurie toate încercările. Şi iubitorul de oameni Dumnezeu a presărat şi bucurii printre aceste necazuri. Aşa face şi cu toţi sfinţii. Nu le dă numai primejdii, nici numai linişte necurmată, ci urzeşte viaţa drepţilor şi cu unele şi cu altele. Aşa a făcut şi cu Iosif. Şi iată cum! Iosif a văzut pe Fecioară însărcinată; asta l-a tulburat, l-a neliniştit cumplit; o bănuie pe Fecioară de desfrîu; dar îndată apare îngerul, îi risipeşte bănuiala, îi curmă teama; iar cînd vede pe Prunc născut se bucură nespus de mult; acestei bucurii îi urmează din nou nu mică primejdie: tulburarea Ierusalimului, furia împăratului, care căuta pe Cel născut; dar acestui necaz îi urmează iarăşi o altă bucurie: steaua şi închinarea magilor. După această bucurie, însă, frică şi primejdie: *„Irod caută sufletul Pruncului"*. Pruncul trebuie să fugă şi să se ducă în

8. *Matei* 1, 20.
9. *Matei* 2, 13.
10. *Matei* 2, 13.

altă ţară ca orice om; deocamdată nu trebuie să facă minuni; dacă ar fi făcut minuni din pruncie, n-ar mai fi fost socotit om. Pentru acelaşi motiv nici templul trupului Său n-a fost plăsmuit necondiţionat de nimic, ci au loc zămislirea, purtarea în pîntece nouă luni, durerile naşterii, naşterea, hrănirea cu lapte, tăcere în tot timpul copilăriei, aşteptarea vîrstei cuvenite bărbaţilor, pentru ca prin toate să fie primită taina întrupării.

– Atunci, ar întreba cineva, pentru ce s-au făcut la naşterea Sa minunile care s-au făcut?

– S-au făcut pentru Mama Lui, pentru Iosif, pentru Simeon, care avea să plece de pe lumea asta, pentru păstori, pentru magi, pentru iudei. Că dacă iudeii ar fi privit cu multă luare-aminte la cele petrecute, ar fi cules mare folos din ele pentru cele viitoare.

Să nu te tulburi dacă profeţii nu vorbesc de magi! Că profeţii nici n-au prezis totul, nici n-au trecut pe toate sub tăcere. După cum te minunezi mult şi te tulburi cînd vezi că se întîmplă fapte de care n-ai auzit nimic, tot aşa, dacă ai fi ştiut totul, te-ai fi pus pe dormit şi n-ai mai fi dat nici o atenţie evangheliştilor.

Iar dacă iudeii pun la îndoială profeţia lui Osea, spunînd că aceste cuvinte: *„Din Egipt am chemat pe Fiul Meu"*[11] au fost spuse despre ei, le voi răspunde că profeţiile au această lege: multe profeţii sînt spuse adeseori de unii, dar sînt împlinite de alţii. De pildă cuvintele: *„Îi voi împărţi pe ei în Iacov şi-i voi risipi în Israel"*[12] s-au spus de Simeon şi Levi, dar s-au împlinit pe timpul urmaşilor lor. La fel cu spusele lui Noe despre Canaan[13], s-au împlinit cu gabaoniţii, strănepoţii lui Canaan. Acelaşi lucru îl poţi vedea şi cu Iacov; binecuvîntarea lui Isaac dată lui Iacov, care glăsuieşte aşa: *„Fii domn fratelui tău şi se vor închina ţie fiii tatălui tău"*[14], nu s-a împlinit cu Iacov, ci cu urmaşii lui. Cum ar fi putut să se împlinească cu Iacov, cînd Iacov se temea, tremura în faţa fratelui său şi i s-a închinat lui de nenumărate ori? Tot aşa şi cu privire la proorocia lui Osea. Cine poate fi numit cu adevărat Fiul lui Dumnezeu? Cel care s-a închinat viţelului de aur, cel care a slujit lui Beelfegor, cel care a jertfit pe fiii lui demonilor sau Cel ce este prin fire Fiu şi cinsteşte pe Cel Ce L-a născut? Deci dacă Fiul Său n-ar fi fost chemat din Egipt, profeţia n-ar fi primit sfîrşitul potrivit.

IV

Iată că şi evanghelistul a lăsat să se înţeleagă acelaşi lucru cînd a spus: *„Ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul"*[15], arătînd că nu s-ar fi împlinit profeţia dacă Hristos n-ar fi venit.

11. *Osea* 11, 2.
12. *Fac.* 49, 7.
13. *Fac.* 9, 25–26.
14. *Fac.* 27, 29.
15. *Matei* 2, 15.

Chemarea din Egipt a Fiului lui Dumnezeu a făcut-o şi pe Fecioară mare şi strălucită. Dacă tot poporul iudeu socotea o laudă ieşirea lui din Egipt, apoi şi Fecioara putea să socotească laudă chemarea Sa din Egipt. Într-adevăr iudeii se făleau şi se mîndreau cu plecarea lor din Egipt, lucru pe care şi profetul îl lasă să se înţeleagă, cînd zice: *„N-am scos, oare, pe cei de alt neam din Capadochia şi pe asirieni din groapă?”*[16]. Este şi pentru Fecioară o prerogativă chemarea din Egipt! Dar mai bine spus, ducerea în Egipt şi întoarcerea din Egipt a poporului iudeu şi a patriarhului Iacov a fost o preînchipuire a ducerii şi întoarcerii Fecioarei din Egipt. Iudeii s-au dus în Egipt, ca să scape de moarte; îi ameninţa foametea; Pruncul S-a dus, tot ca să scape de moarte; Îl ameninţa ura lui Irod. Ducîndu-se iudeii în Egipt, au scăpat de foamete; ducîndu-Se Pruncul, a sfinţit, prin ducerea Lui, toată ţara. Iată cum prin fapte de mică însemnătate se descoperă Dumnezeirea.

Cînd îngerul le-a spus: *„Fugi în Egipt”*, nu le-a făgăduit că-i va întovărăşi, nici la ducere, nici la întoarcere. A lăsat să se înţeleagă că au un mare tovarăş de drum, Pruncul născut.

Pruncul, la arătarea Sa, a schimbat deodată toate lucrurile: vrăjmaşii slujesc tainei întrupării; magii şi barbarii îşi părăsesc falsa lor credinţă strămoşească şi vin să I se închine; împăratul August slujeşte naşterii din Betleem, prin porunca înscrierii; Egiptul scapă de moarte pe Pruncul fugar şi vrăjmăşit şi are prilejul să şi-L facă prieten, pentru ca atunci cînd va auzi pe apostoli predicîndu-L pe Hristos, să se laude că a fost cea dintîi ţară care L-a primit pe cînd era Prunc. Prerogativa aceasta o avea numai Palestina; dar Egiptul a ajuns mai înflăcărat decît Palestina.

Du-te[17] acum în pustiul Egiptului şi vei vedea că pustiul acesta a ajuns mai frumos decît o grădină; vei vedea nenumărate cete de îngeri în trup omenesc, popoare de mucenici, roiuri de fecioare; vei vedea că tirania diavolului a fost surpată şi că străluceşte împărăţia lui Hristos; vei vedea că Egiptul, mama poeţilor, înţelepţilor şi magilor, descoperitoarea a tot felul de vrăjitorii, ţara care le-a răspîndit şi altor ţări, se mîndreşte acum cu pescarii, dispreţuieşte pe poeţi, pe înţelepţi şi magi şi pune în frunte pretutindeni crucea, pe vameş şi pe Pavel, făcătorul de corturi. Nu sînt numai oraşele pline de aceste bunătăţi, ci şi pustiile; ba mai mult ele decît oraşele. Poţi vedea în tot locul în ţara aceea armata lui Hristos, turma cea împărătească, traiul şi vieţuirea puterilor celor de sus. Şi nu numai la bărbaţi, ci şi la femei. Femeile filozofează nu mai puţin decît bărbaţii; nu iau în mînă scutul, nu se urcă pe cal, aşa precum

16. *Amos* 9, 7.
17. De aici începe partea morală: *Despre viaţa monahilor.*

porunceau înțelepții legiuitori și filozofi greci, ci duc o luptă cu mult mai grea. Lupta este comună și lor și bărbaților; luptă împotriva diavolului și împotriva puterilor lui, iar gingășia firii femeiești nu-i o piedică în aceste lupte. Că soarta acestor lupte nu-i hotărîtă de trup, ci de voință. De aceea, de multe ori, femeile au luptat mai bine decît bărbații și au avut victorii mai strălucite. Nu-i atît de frumos cerul cu puzderia lui de stele, cît e de frumos pustiul Egiptului, care ne arată la tot pasul chiliile monahilor.

V

Cine cunoaște vechiul Egipt, Egiptul cel înnebunit, cel ce lupta împotriva lui Dumnezeu, Egiptul care se închina pisicilor și se temea și tremura în fața unei cepe, acela își dă seama bine de puterea lui Hristos; dar mai bine spus, nici n-avem nevoie de aceste vechi istorii, că se văd și acum rămășițele rătăcirii de odinioară, dovada nebuniei lor de mai înainte. Și totuși locuitorii Egiptului, care ajunseseră în vechime la o atît de mare nebunie, astăzi toți filozofează despre cer și despre lucrurile cele mai presus de cer, rîd de obiceiurile strămoșești, îi caină pe străbuni și nu pun nici un preț pe filozofi. Însăși viața i-a învățat că înțelepciunea vechilor filozofi nu era altceva decît o născocire de babe bețive și că adevărata filozofie, vrednică de ceruri, este filozofia propovăduită de pescari. De aceea locuitorii Egiptului, pe lîngă curăția dogmelor arată mare rîvnă și pentru viața creștină. S-au despărțit de toate averile, s-au răstignit cu totul pentru lume și merg încă și mai departe că își agonisesc, cu lucrul mîinilor lor, hrana cea de trebuință. Nu pretind, pentru că postesc și priveghează, să stea degeaba toată ziua, ci nopțile și le petrec în sfinte cîntări și privegheri, iar zilele și le cheltuiesc împletind rugăciunea cu lucrarea mîinilor, urmînd rîvna apostolului Pavel. Că își spun ei: „Dacă Pavel, spre care sînt ațintiți ochii întregii lumi, lucra în atelier și avea o meserie ca să hrănească pe cei lipsiți, și dacă nici nopțile nu da odihnă mîinilor sale, cu mult mai mult este drept ca noi, care am îmbrățișat pustia, care n-avem nimic comun cu zgomotul orașului, să întrebuințăm răgazul liniștii în lucrarea cea duhovnicească!"

Să ne rușinăm, dar, cu toții, și bogații și săracii, cînd cei ce n-au nimic în afară de trup și de mîini se silesc și se sîrguiesc ca prin munca mîinilor lor să aibă un cîștig pentru a veni în ajutorul celor nevoiași, iar noi, care avem îngrămădite în casa noastră averi cu nemiluita, nu dăm la săraci nici ce ne prisosește. Spune-mi, te rog, ce cuvînt de apărare mai putem avea, ce iertare? Și totuși gîndește-te că mai înainte acești oameni erau și iubitori de averi și lacomi la mîncare, în afară de alte păcate; că în Egipt erau căldările de carne, de care-și aminteau iudeii, în Egipt era cumplită tirania pîntecelui; dar, pentru că au voit, s-au schimbat, au primit focul lui Hristos și s-au mutat dintr-o dată de pe

pămînt la cer, fiind mai înfierbîntaţi decît alţii în dragostea de Hristos, mai porniţi decît alţii împotriva mîniei şi a plăcerilor trupeşti; iar prin bunătatea lor şi prin lipsa totală de simţire faţă de patimi, datorită filozofiei lor imită puterile cele netrupeşti. Cine a fost în Egipt ştie ce spun.

Iar dacă cineva dintre voi n-a călcat niciodată în chiliile monahilor egipteni, să se gîndească la omul care pînă astăzi este pe buzele tuturora, pe care l-a odrăslit Egiptul după ce au propovăduit apostolii, la fericitul şi marele Antonie, şi să se gîndească la aceea că el a trăit tot în ţara în care a trăit şi Faraon; totuşi asta nu l-a vătămat, ci a fost învrednicit de vedenie dumnezeiască şi a dus o viaţă aşa cum o cer legile lui Hristos. Şi poţi afla totul cu de-amănuntul dacă citeşti cartea care cuprinde istoria vieţii Marelui Antonie[18], în care vei găsi şi multe profeţii ale lui: a prezis de cei care vor împărtăşi rătăcirile lui Arie şi a vorbit de vătămarea pe care o vor aduce arienii asupra Bisericii, Dumnezeu arătîndu-i-le pe acestea şi punîndu-i înaintea ochilor pe toate cele viitoare. Faptul că nici o şcoală filozofică n-a avut un om ca Marele Antonie este printre altele o dovadă a adevărului filozofiei noastre. Dar ca să nu vă mărginiţi numai la cele auzite de la mine, plecaţi-vă şi voi ochii pe literele cărţii şi veţi afla totul cu de-amănuntul, iar multa sa filozofie vă va instrui. Vă mai rog încă un lucru: să nu trecem numai cu ochii peste cele scrise, ci să le şi facem. Să nu spunem că nu ne putem schimba viaţa, punînd scuza ţara în care ne-am născut, creşterea ce-am primit-o sau păcatele strămoşilor. Că dacă vrem să fim cu luare-aminte asupra noastră înşine, nimic din acestea nu ne va fi piedică. Avraam a avut tată necredincios, dar nu i-a moştenit necredinţa; împăratul Iezechia a avut de tată pe Ahaz, şi totuşi a ajuns prietenul lui Dumnezeu; Iosif în mijlocul Egiptului de pe vremea aceea şi-a împletit în jurul frunţii cununile castităţii; cei trei tineri, în mijlocul Babilonului şi în casa în care se întindeau mese sibaritice[19], au arătat înaltă filozofie; Moise în Egipt şi Pavel în întreaga lume; dar pentru nici unul din ei scuzele de care vorbeam n-au fost o piedică în calea virtuţii.

Gîndindu-ne şi noi la toate acestea, să scoatem din mintea şi sufletul nostru aceste gînduri şi aceste scuze şi să ne străduim pentru virtute pînă asudăm. Aşa vom atrage asupră-ne şi mai mult bunăvoinţa lui Dumnezeu, Îl vom îndupleca să ne ajute în ostenelile noastre şi vom dobîndi şi bunătăţile cele veşnice, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să le dobîndim cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

18. Scrisă de sfîntul Atanasie cel Mare († 373).

19. Mese sibaritice, mese cu fel de fel de mîncăruri alese, care puteau satisface pe deplin poftele gurmanzilor. Sibaritic, de la numele oraşului Sibaris. Locuitorii acestui oraş decernau premii celor care născoceau noi voluptăţi; pentru a avea linişte au izgonit cocoşii din oraş şi au îndepărtat atelierele care făceau zgomot.

OMILIA IX

„Atunci Irod, văzînd că a fost amăgit de magi, s-a mîniat foarte şi trimiţînd a ucis pe toţi pruncii din Betleem şi din toate hotarele lui, de doi ani şi mai mici, după vremea ce aflase de la magi"[1].

I

Irod n-ar fi trebuit să se mînie, ci să se teamă, să se pocăiască şi să vadă că încearcă lucruri cu neputinţă. Dar nu s-a pocăit. Cînd un om este nejudecat şi nu vrea să se căiască, nu ia nici unul din leacurile date de Dumnezeu. Iată-l şi pe Irod! La luptele de mai înainte adaugă altă luptă; adaugă ucideri lîngă ucideri şi se aruncă în toate chipurile în prăpastie. Înnebunit de mînie şi de invidie ca de un demon, nu mai ţine seamă de nimic, ci se porneşte cu furie împotriva neamului omenesc: dă drumul mîniei împotriva magilor, care şi-au bătut joc de el, împotriva copiilor, care nu i-au făcut nici un rău; îndrăzneşte să dezlănţuie în Palestina o tragedie înrudită cu tragedia petrecută altădată în Egipt. Că spune Evanghelia: *„Trimiţînd a ucis pe toţi pruncii din Betleem şi din toate hotarele lui, de doi ani şi mai mici, după vremea ce aflase de la magi".*

Ascultaţi cu toată atenţia cele ce vă voi spune! Despre pruncii aceştia mulţi flecăresc multe, spunînd că s-a făcut o nedreptate cu uciderea pruncilor. Unii îşi exprimă nedumerirea mai cu măsură, alţii mai aspru şi mai nebuneşte. Dar ca să scap pe unii de nebunie, iar pe alţii de nedumerire, îngăduiţi-mi să stărui puţin asupra acestui lucru. Dacă aceştia aduc acuzaţia că a fost scăpat Pruncul cu preţul uciderii altor prunci, atunci vor acuza şi pe Petru de uciderea ostaşilor care îl păzeau. După cum aici, fugind Pruncul, au fost ucişi alţi prunci în locul celui căutat, tot aşa atunci liberînd îngerul pe Petru din temniţă şi din lanţuri, un alt tiran, cu acelaşi nume şi cu aceleaşi purtări ca şi tiranul acesta, a ucis în locul lui Petru pe paznicii lui[2].

– Ce vrei să spui? aş putea fi întrebat. Cu cele ce spui nu dezlegi nedumerirea, ci adaugi una nouă.

– Ştiu şi eu! De aceea şi amintesc toate faptele asemănătoare, ca să dau o singură dezlegare tuturor. Care-i dezlegarea? Ce răspuns potrivit

1. *Matei* 2, 16.
2. *Fapte* 12, 19.

și bun pot să dau? Acesta: că nu Hristos a fost autorul uciderii pruncilor, ci cruzimea lui Irod împăratul, după cum nici Petru n-a fost autorul uciderii paznicilor, ci nebunia lui Irod Agripa. Dacă Irod Agripa ar fi văzut zidul găurit sau ușile sfărîmate, ar fi putut acuza de neglijență pe ostașii care-l păzeau pe Petru; dar așa toate rămăseseră în starea lor de mai înainte, iar lanțurile la mîinile paznicilor, că fuseseră legați împreună cu Petru. Deci Irod, dacă ar fi judecat drept cele petrecute, s-ar fi putut gîndi că liberarea lui Petru nu se datora puterii omenești, nici vicleniei, ci unei minunate puteri dumnezeiești; ar fi trebuit să se închine lui Dumnezeu, Care a făcut acestea, și nu să omoare paznicii. Dumnezeu a făcut așa tot ce a făcut, ca nu numai să nu dea morții pe paznici, ci prin ei să călăuzească și pe împărat spre adevăr. Dacă Irod a fost un nepriceput, ce vină are înțeleptul Doctor al sufletelor, Care a făcut totul spre a-l vindeca, dacă bolnavul s-a împotrivit? Același lucru trebuie spus și de uciderea pruncilor. „Pentru ce te-ai mîniat, Iroade, că ai fost amăgit de magi? Nu știai că dumnezeiască era nașterea? N-ai chemat tu pe arhierei? N-ai adunat tu pe cărturari? N-ai adus odată cu aceia la scaunul tău de judecată și pe profetul, care a prezis de mult această naștere? N-ai văzut că sînt de acord cele noi cu cele vechi? N-ai auzit că și steaua a slujit nașterii Pruncului? Nu te-a rușinat rîvna magilor? Nu te-a minunat îndrăznirea lor? Nu te-a înfiorat adevărul rostit de prooroc? N-ai înțeles din cele spuse mai înainte de profet pe cele întîmplate mai pe urmă? Pentru ce n-ai socotit în tine însuți din toate acestea, că cele petrecute nu se datoresc amăgirii magilor, ci puterii dumnezeiești, care a rînduit așa lucrurile? Dar chiar dacă ai fi fost amăgit de magi, ce-ai avut cu pruncii, care nu ți-au făcut nici un rău?"

II

Mi s-ar putea, însă, spune:

– Da! L-ai lăsat pe Irod fără cuvînt de apărare și ai dovedit că e un ucigaș! Dar n-ai răspuns, însă, la întrebarea că n-a fost o nedreptate uciderea pruncilor. Da, Irod a făcut un lucru nedrept! Dar pentru ce Dumnezeu i-a îngăduit?

– Ce voi răspunde la aceasta? Ceea ce nu încetez să spun mereu și în biserică și în oraș, pretutindenea; ceea ce vreau să vă intre adînc în minte. Este un principiu care dezleagă toate nelămuririle de felul acesta.

– Care-i principiul și care-i răspunsul?

– Sînt mulți oameni care fac nedreptăți, dar nu-i nici unul care să sufere vreo nedreptate. Dar ca să nu vă tulbure prea multă vreme enigma aceasta, vă voi spune iute și dezlegarea ei. Orice nedreptate, pe

care o suferim de la cineva, este socotită de Dumnezeu fie pentru izbăvire de păcate, fie pentru răsplătire. Ca să fiu mai înțeles, vă voi da o pildă. Să presupunem că o slugă datorează o sumă mare de bani stăpînului său; apoi sluga aceea este atacată de nişte oameni nedrepți, care-i răpesc o parte din avere. Acum, dacă stăpînul, care putea împiedica pe răpitor şi lacom, nu-i completează ce i s-a răpit, ci-l socoteşte dator cu toată suma împrumutată, înseamnă că stăpînul a nedreptățit pe sluga aceea? Nicidecum! Dar dacă îi dă încă mai mult? Oare sluga n-a cîştigat mai mult! Negreşit! Tot aşa trebuie să privim şi nedreptățile pe care le suferim. Că pentru necazurile pe care le suferim pe nedrept sau căpătăm iertare de păcatele noastre,sau primim cununi mai strălucitoare, de nu avem prea multe păcate. Ascultă-l pe Pavel, care grăieşte aşa de desfrînatul din Corint: *„Să dați pe unul ca acesta satanei spre pieirea trupului, ca duhul să se mîntuie"*[3].

– Ce dovedeşti cu asta? aş putea fi întrebat. A fost vorba de cei nedreptățiți de alții, nu de cei îndreptați de învățătorii lor!

– Nu-i nici o deosebire! Întrebarea era: dacă e o nenorocire să suferi răul sau nedreptatea. Dar ca să aduc cuvîntul mai aproape de ceea ce vreau să spun, amintiți-vă de David. David a văzut pe Semei că îl atacă, că se bucură de nenorocirea lui şi că îl umple de ocări; cînd generalii săi au vrut să-l omoare pe Semei, David i-a împiedicat zicînd: *„Lăsați-l să blesteme, ca să vadă Domnul smerenia mea; şi-mi va răsplăti mie cu bine pentru blestemul acesta în ziua aceasta"*[4]; iar în Psalmi, cîntînd, spunea: *„Vezi pe vrăjmaşii mei, că s-au înmulțit şi cu ură nedreaptă m-au urît, şi-mi iartă toate păcatele mele"*[5]. Iar săracul Lazăr a avut parte de odihnă, tocmai pentru că a suferit nenumărate necazuri în viața aceasta. Aşadar nu sînt nedreptățiți cei care suferă nedreptăți dacă îndură cu curaj tot ceea ce suferă, ci cîştigă chiar mai mult fie că sînt încercați de Dumnezeu,fie că sînt biciuiți de diavol.

Poate că mi s-ar pune şi această întrebare:

– Dar ce păcat făcuseră pruncii aceia ca să-l ispăşească? Poți spune asta de nişte oameni în vîrstă, care, de bună seamă, au făcut multe păcate, dar pruncii aceia, care au murit în fragedă vîrstă şi au suferit o astfel de nedreptate, ce păcate au avut de şters ca să sufere aşa de cumplit?

– Dar nu m-ai auzit că am spus că dacă cineva suferă aici pe pămînt necazuri şi nedreptăți, fără să fi făcut păcate, suferința de aici se preface dincolo în răsplată? Cu ce au fost vătămați pruncii ucişi, cînd au fost duşi degrabă spre limanul cel neînvălurat?

3. *I Cor.* 5, 5.
4. *II Regi* 16, 11-12.
5. *Ps.* 24, 20, 19.

Dar se poate ca cineva să-mi spună:

– Dacă pruncii ar fi trăit, ar fi săvîrşit poate fapte de virtute!

– Dar tocmai pentru că au murit aşa, au un spor de răsplată. De altfel Dumnezeu nici n-ar fi îngăduit să fie răpiţi înainte de vreme, dacă pruncii aceştia aveau să fie nişte oameni de ispravă. Dacă Dumnezeu suferă cu atîta îndelungă răbdare pe cei care trăiesc necontenit în păcat, apoi cu atît mai mult n-ar fi îngăduit ca aceşti prunci să fie în acest chip smulşi din viaţă, dacă ştia că au să săvîrşească fapte mari.

III

Aceste cuvinte am avut a vi le spune; şi nu sînt toate, ci mai sînt şi altele mai tainice, pe care le ştie bine Cel ce le-a rînduit. Lăsînd, dar, pe seama Lui înţelegerea mai adîncă a acestora, să mergem mai departe, iar din suferinţele altora să învăţăm să îndurăm totul cu curaj.

Nu mică jale s-a abătut atunci asupra Betleemului! Pruncii erau răpiţi de la sînul mamelor şi duşi să fie ucişi pe nedrept. Dar dacă eşti încă mic la suflet şi nu te poţi înălţa la filozofia uciderii pruncilor, află sfîrşitul împăratului ucigaş şi linişteşte-te puţin. Foarte curînd a venit peste el pedeapsa. Dumnezeu i-a dat o osîndă pe măsura nelegiuirii lui; şi-a sfîrşit viaţa cu o moarte mai groaznică şi mai jalnică decît moartea pruncilor şi a suferit şi alte multe rele pe care le veţi afla de citiţi istoria lui Iosif Flaviu. Am socotit că nu e nevoie să le amintesc aici, ca să nu lungesc cuvîntul şi să nu întrerup şirul ideilor.

„Atunci s-a împlinit ceea ce s-a zis de Ieremia profetul, care spune: «Glas din Rama s-a auzit, plîngere şi tînguire multă, Rahila plîngînd pe fiii ei şi nu voia să se mîngîie, pentru că nu mai sînt»"[6].

Dar pentru că v-aţi cutremurat cînd evanghelistul a povestit uciderea silnică, nedreaptă, crudă şi nelegiuită a pruncilor, vrea acum să vă mîngîie iarăşi, spunîndu-vă că Dumnezeu n-a împiedicat nelegiuirea, pentru că nu putea sau nu ştia, ci a şi ştiut-o şi a şi prezis-o prin profetul Ieremia. Nu te tulbura, deci, nici nu-ţi pierde curajul, cînd e vorba de tainica purtare de grijă a lui Dumnezeu, pe care o poţi vedea mai ales şi în cele ce le lucrează şi în cele ce le îngăduie. Asta a lăsat-o să se înţeleagă şi altădată, pe cînd vorbea cu ucenicii Săi. Le-a spus mai dinainte că au să fie duşi înaintea judecăţii, că au să fie tîrîţi la moarte, că au să se războiască şi să ducă luptă neîmpăcată cu toată lumea[7]; dar, pentru a le întări sufletul şi a-i mîngîia, le spune: *„Nu se vînd, oare, două păsări la un ban? Şi nici una din ele nu cade pe pămînt fără ştirea Tatălui vostru Celui din*

6. *Matei* 2, 17–18.
7. *Matei* 10, 17–22.

ceruri"[8]. A spus acestea ca să arate că nimic nu se întîmplă fără ştirea Lui, ci le ştie pe toate, dar nu le lucrează pe toate. Cu alte cuvinte a spus aşa: „Nu vă temeţi, nici nu vă tulburaţi! De vreme ce Tatăl vostru ştie ce suferiţi şi poate să şi oprească suferinţa voastră, atunci este lămurit că nu pune capăt suferinţei voastre pentru că vă poartă de grijă şi pentru că se îngrijeşte de voi!" La fel trebuie să gîndim şi noi despre încercările noastre; şi îndestulătoare mîngîiere vom primi.

– Dar ce legătură este între Rahila şi Betleem? ar putea să mă întrebe cineva. Profeţia spune doar atît: *„Rahila plîngînd pe fiii ei"*. Apoi ce legătură este între Rama şi Rahila?

– Rahila a fost mama lui Veniamin; cînd a murit a fost îngropată în hipodromul de lîngă Betleem[9]. Şi pentru că mormîntul era aproape de Betleem, pe care Rahila l-a dat moştenire fiului ei Veniamin – că Rama aparţinea seminţiei lui Veniamin – pe bună dreptate profetul Ieremia numeşte pe pruncii ucişi fiii Rahilei şi din pricină că ea este începătoarea seminţiei lui Veniamin şi din pricină că mormîntul ei este aproape de Betleem. Apoi ca să arate că uciderea pruncilor era o rană dureroasă şi de nevindecat, profetul spune: *„Nu voia să se mîngîie, pentru că nu mai sînt"*. Şi din aceste cuvinte învăţăm tot ce spuneam mai înainte, anume să nu ne tulburăm niciodată cînd cele ce se întîmplă în viaţă sînt în aparenţă contrare făgăduinţei lui Dumnezeu. Iată, Hristos a venit pentru mîntuirea poporului Israel, dar, mai bine spus, pentru mîntuirea lumii şi chiar de la naşterea Sa lucrurile s-au petrecut cu totul împotriva celor făgăduite. Mama fuge, patria este bîntuită de mari nenorociri, se pune la cale cea mai grozavă dintre ucideri, jale mare, plîngere şi bocete pe toate drumurile. Dar nu te tulbura! Dumnezeu totdeauna obişnuieşte să-şi împlinească planurile Sale prin contrarii şi tocmai prin asta ne dă cea mai mare dovadă a puterii Sale. Tot aşa îi povăţuia şi pe ucenicii Săi şi-i pregătea să săvîrşească toate, rînduind contrariile prin contrarii, pentru ca să fie mai mare minunea. Apostolii au fost biciuiţi, prigoniţi, au suferit nenumărate rele, dar, deşi biciuiţi şi prigoniţi, au biruit pe cei ce-i biciuiau şi-i prigoneau.

„Iar după ce a murit Irod, iată îngerul Domnului se arată în vis lui Iosif, zicînd: «Sculîndu-te, ia Pruncul şi pe Mama Lui şi mergi în pămîntul lui Israil»"[10].

Îngerul n-a mai spus: *„Fugi"*[11], ci *„Mergi"*.

8. *Matei* 10, 29.
9. *Fac.* 48, 7.
10. *Matei* 2, 19-20.
11. *Matei* 2, 13.

IV

Ai văzut că după necazuri a venit liniştea? Apoi după primejdie iarăşi linişte? A părăsit Egiptul, s-a întors în ţara Lui şi a văzut junghiat pe ucigaşul pruncilor. Cînd a ajuns acasă, găseşte iarăşi rămăşiţele vechilor primejdii, pe fiul tiranului, viu şi pe tron.

– Cum se face că Arhelau domnea în Iudeea, cînd conducător era Pilat din Pont?

– Irod murise de curînd şi ţara nu se împărţise încă în mai multe părţi; dar pentru că Irod murise de curînd, domnea deocamdată fiul în locul lui Irod tatăl său. Fratele lui Irod se numea tot Irod şi de aceea evanghelistul a adăugat:

„În locul lui Irod, tatăl său"[12].

– Dar dacă se temea să se ducă în Iudeea, pentru că era condusă de Arhelau, trebuia să se teamă să se ducă şi în Galileea din pricina lui Irod.

– Odată cu schimbarea locului i s-a pierdut şi urma Pruncului. Betleemul şi hotarele lui fuseseră puse sub urmărire, iar Arhelau socotea că odată ce au fost junghiaţi pruncii se pusese capăt oricărei primejdii, deoarece, credea el, trebuia ca odată cu cei mulţi să fi fost ucis şi Pruncul căutat. De altfel Arhelau, văzînd cît de jalnic şi-a sfîrşit tatăl său viaţa, a căutat să trăiască mai cucernic şi să lupte împotriva nelegiuirilor.

A venit, deci, Iosif în Nazaret, fugind şi de primejdie, dar în acelaşi timp şi bucuros că va locui în patria sa. Şi ca să fie Iosif şi mai încredinţat, îngerul îl înştiinţează în vis să se ducă *„în părţile Galileii"*[13]. Luca spune, însă, că nu s-a dus în Galileea prin înştiinţare îngerească, ci că s-a întors în Nazaret după ce s-au îndeplinit legile pentru curăţire[14]. Ce putem spune? Luca vorbeşte aici de timpul de dinaintea fugii în Egipt. Că Iosif nici n-ar fi plecat de acolo înainte de curăţire, ca să nu fie întru nimic călcător de lege, ci a rămas să se curețe, să vină în Nazaret şi de acolo să se pogoare în Egipt. Mai tîrziu, după ce s-au întors din Egipt şi erau în Iudeea, îngerul le-a poruncit să se ducă în Nazaret. Înainte, cînd s-au dus în Nazaret după curăţire, n-au fost înştiinţaţi de înger să se ducă acolo, ci au făcut asta de buna lor voie, pentru că doreau să se ducă în ţara lor; că nu veniseră pentru altceva în Betleem, ci numai ca să se înscrie – de altfel nici nu aveau unde sta –, iar după ce au terminat lucrurile pentru care veniseră s-au înapoiat în Nazaret. Iar după întoarcerea din Egipt îngerul îi trimite acasă; nu fără motiv, ci întemeiat pe o profeţie:

12. *Matei* 2, 22.
13. *Matei* 2, 22.
14. *Luca* 2, 39.

„Ca să se plinească ceea ce s-a zis de profeți, că Nazarinean se va chema"[15].

– Care profet a spus aceasta?

– Nu întreba, nici nu iscodi! Multe din cărțile profeților au dispărut. Poți vedea asta în istoria Paralipomenelor. Iudeii fiind nepăsători și adesea abătîndu-se de la credința în Dumnezeu, au lăsat ca unele cărți să se piardă, iar pe altele le-au ars și le-au rupt. Ieremia istorisește că iudeii au ars unele cărți profetice[16], iar autorul cărții a patra a Regilor spune că abia după multă vreme a fost găsit Deuteronomul, îngropat undeva și pierdut acolo[17]. Dacă pe vremea cînd nu era nici un barbar în țara lor au aruncat cărțile, apoi cu mult mai mult cînd au venit peste ei barbarii.

Pentru că profeții L-au numit mai înainte Nazarinean, de aceea și apostolii în multe ocazii Îl numesc la fel.

– Prin urmare, ar spune cineva, profeția aceasta a pus în umbră profeția despre Betleem?

– Nicidecum, aceasta mai cu seamă a dat imbold și a deșteptat interesul pentru cercetarea celor spuse în Scriptură despre Hristos. De pildă Natanail cercetează Scriptura cu privire la Hristos și spune: *„Din Nazaret poate fi ceva bun?"*[18]. Că Nazaretul era într-adevăr un sat necunoscut; dar, mai bine spus, nu numai Nazaretul, ci toată Galileea. De aceea spuneau fariseii: *„Cercetează și vezi că din Galileea nu s-a ridicat profet"*[19]. Și totuși Hristos nu Se rușinează să Se numească galileean, arătînd prin asta că nu are nevoie de nimic din cele omenești. Pe ucenici îi alege tot din Galileea. Totdeauna caută să curme scuzele celor ce voiau să trăiască nepăsători, arătînd că n-avem nevoie de nimic din cele din afară, dacă vrem să fim virtuoși. De aceea Hristos nici casă n-a avut. *„Fiul omului,* spune El, *n-are unde să-și plece capul"*[20]. Cînd Irod se pornește cu ură împotriva Lui, fuge; cînd Se naște, este culcat în iesle, locuiește într-o casă străină; Mama Lui, o femeie din popor; prin toate acestea ne învață să nu ne rușinăm de unele ca acestea, ci să călcăm în picioare, chiar de la început, mîndria omenească și să săvîrșim fapte de virtute.

V

„Pentru ce te lauzi cu patria și neamul tău, ne spune Hristos, cînd îți poruncesc ca toată lumea să-ți fie străină și cînd poți ajunge atît de mare, încît toată lumea să nu fie vrednică de tine?"

15. *Matei* 2, 23.
16. *Ier.* 36, 23.
17. *IV Regi* 22, 8.
18. *Ioan* 1, 46.
19. *Ioan* 7, 52.
20. *Luca* 9, 58.

Atît sînt de uşor de dispreţuit, încît chiar filozofii greci nu puneau nici un preţ pe ele; le numeau lucruri din afară şi le dădeau cel din urmă loc.

– Totuşi Pavel, mi-ai putea spune, pune preţ pe strămoşi şi pe patrie, de pildă cînd spune: *„după alegere sînt iubiţi, pentru părinţii lor"*[21].

– Spune-mi, te rog, cînd a spus Pavel aceste cuvinte, despre cine şi cui?

– Creştinilor dintre păgîni, care se lăudau cu credinţa lor, care se ridicau împotriva iudeilor, iar prin mîndria lor se îndreptau mai mult spre pieire. Unora le frînge mîndria, iar pe alţii îi mîngîie, ca să-i facă să aibă aceeaşi rîvnă ca şi ceilalţi. Pentru că atunci cînd vorbeşte de bărbaţii cei mari şi vestiţi, ascultă ce spune: *„Cei ce grăiesc unele ca acestea arată că îşi caută patrie. Şi dacă s-ar fi gîndit la patria din care au ieşit, ar fi avut vreme să se întoarcă; dar aşa, doresc alta mai bună"*[22]. Şi iarăşi: *„În credinţă au murit aceştia toţi, fără să fi primit făgăduinţele, ci văzîndu-le de departe şi îmbrăţişîndu-le"*[23]. Iar Ioan Botezătorul spunea celor ce veneau la el: *„Nu începeţi să ziceţi: Avem tată pe Avraam!"*[24] Pavel iarăşi: *„Că nu toţi cei din Israel sînt israeliţi, nici copiii trupului sînt copiii lui Dumnezeu"*[25]. Spune-mi, te rog, ce-au folosit fiii lui Samuil de pe urma vredniciei tatălui lor, dacă n-au fost şi moştenitorii virtuţii lui? Ce-au cîştigat urmaşii lui Moise, dacă n-au fost virtuoşi ca el? Nu i-au urmat la conducerea poporului; îl numeau tatăl lor, dar conducerea poporului a trecut la altul, care i-a fost fiu prin virtute. Cu ce a fost vătămat Timotei, că a avut tată păgîn?[26] Şi iarăşi, ce a cîştigat fiul lui Noe de pe urma virtuţii tatălui său, dacă din liber a ajuns rob?[27] Vezi, dar, că nu-i de ajuns nobleţea tatălui, pentru ca fiii să fie cu vază. Răutatea voinţei biruie legile firii şi face ca un fiu să piardă nu numai nobleţea părintelui său, ci şi libertatea. Dar Isav? Nu era, oare, fiul lui Isaac şi nu-l avea pe tatăl lui sprijinitor? Da, tatăl său şi-a dat toată silinţa şi dorea să-l binecuvînteze, iar Isav a făcut tot ce i s-a poruncit, ca să primească binecuvîntarea. Şi totuşi, pentru că era rău, la nimic nu i-au folosit acestea, ci, deşi era primul născut şi avea şi pe tatăl său alături de el, care făcea totul ca să-l binecuvînteze, a pierdut totul, pentru că n-a avut pe Dumnezeu cu el[28]. Dar pentru ce vorbesc de oameni? Iudeii au fost fii ai lui Dumnezeu şi nimic n-au cîştigat din nobleţea lor. Dacă unul care e fiu al lui Dumnezeu e pedepsit mai mult dacă nu face fapte vrednice de nobleţea sa, atunci pentru ce-mi

21. *Rom.* 11, 28.
22. *Evr.* 11, 14–16.
23. *Evr.* 11, 13.
24. *Luca* 3, 8.
25. *Rom.* 9, 6–8.
26. *Fapte* 16, 1.
27. *Fac.* 9, 22–25.
28. *Fac.* 27, 33–35.

pui înainte nobleţea strămoşilor şi străbunilor tăi? Nu numai în Vechiul Testament, ci şi în Noul Testament vei găsi aceeaşi lege! Că spune Evanghelia: *„Tuturor celor ce L-au primit, le-a dat putere să ajungă fii ai lui Dumnezeu”*[29]. Şi totuşi Pavel a spus că mulţi din aceşti fii nu vor avea nici un folos din înrudirea cu Tatăl: *„Dacă vă veţi tăia împrejur,Hristos nu vă va folosi la nimic”*[30]. Dacă Hristos nu foloseşte celor ce nu vor să fie cu luare-aminte asupra lor, cum le va fi de folos omul? Aşadar să nu ne lăudăm nici cu nobleţea neamului nostru, nici cu bogăţia noastră, ci chiar să dispreţuim pe cei ce se laudă cu ele! Nici să ne pierdem curajul de sîntem săraci, ci cealaltă bogăţie să o căutăm, bogăţia în fapte bune! De acea sărăcie să fugim, de sărăcia care ne aruncă în păcat, din pricina căreia şi bogatul acela era sărac, din pricina căreia n-a avut nici un strop de apă, cu toate că mult se ruga![31] Şi cine-i atît de sărac printre noi încît să nu aibă nici apă? Nimeni! Chiar cei lihniţi de foame pot avea un strop de apă; şi nu numai un strop, ci chiar mai multă mîngîiere. Bogatul acela, nu! Atît era de sărac! Şi grozăvia cea mai mare e că n-a putut nicicînd căpăta stropul de apă! Pentru ce, dar, ne minunăm de bogăţie, cînd în cer nu ne poate duce? Spune-mi, te rog, dacă un împărat ar spune că bogaţii nu pot fi străluciţi în palatele împărăteşti sau că nu se pot bucura de cinste, spune-mi, oare, nu şi-ar arunca bogaţii cu dispreţ averile? Ei bine, dacă dispreţuim cu uşurinţă bogăţiile, de ştim că ele ne lipsesc de cinstea de a fi în palatele împărăteşti, cum nu vom arunca banii, cum nu ne vom depărta de averi cînd vedem că împăratul cerurilor strigă şi ne spune în fiecare zi că încărcaţi cu ele e greu să păşim pragul cel sfînt, să intrăm cu îndrăznire în împărăţie?

VI

De[32] ce iertare sîntem vrednici, cînd cu multă rîvnă ne îngrădim cu bogăţiile, care pun zid în calea spre împărăţie, cînd nu numai că le încuiem în sipete şi lăzi, ba le mai îngropăm şi în pămînt, în loc să le dăm să le păzească cerul? Te asemeni cu un plugar, care în loc să-şi semene grîul într-un pămînt bun, lasă pămîntul cel bun şi-şi îngroapă tot grîul într-o groapă, ca să nu se bucure nici el de grîu, iar grîul să se strice.

Dar ce spun bogaţii cînd îi acuz aşa?

– Nu mică ne este mîngîierea, îmi răspund ei, cînd ştim în siguranţă averile noastre!

29. *Ioan* 1, 12.
30. *Gal.* 5, 2.
31. *Luca* 16, 24.
32. De aici incepe partea morala: *„Impotriva bogaţilor şi a iubitorilor de argint”*.

– Cînd nu le ştii în siguranţă, atunci ai mare mîngîiere! Chiar dacă nu te temi de foame, trebuie să-ţi temi averea şi din alte pricini mai cumplite: moartea, războaiele, vicleniile. Dacă e foamete, poporul silit de stomac, îşi înarmează mîna împotriva casei tale. Dar, mai bine spus, cînd îţi încui banii în lăzi, tu aduci foametea în oraşe şi pregăteşti casei tale un prăpăd mai cumplit ca foametea. Nu ştiu să fi murit cineva repede de foame; că poţi găsi oricînd ceva ca să scapi de răul acesta; dar din pricina banilor, din pricina bogăţiei, din pricina afacerilor, ştiu că mulţi au fost ucişi, unii în taină, alţii în văzul mulţimii. Drumurile, tribunalele, oraşele sînt pline de crime. Dar pentru ce vorbesc de drumuri, tribunale şi oraşe? Şi marea-i plină de sîngele celor omorîţi din pricina bogăţiei. Tiranul acesta nu s-a mărginit să stăpînească numai pămîntul, ci a năvălit cu multă furie şi asupra mării. Unul porneşte pe mare de dragul banilor, iar altul, tot pe mare, ucide tot de dragul banilor; tiranul acesta a făcut pe unul negustor, iar pe altul ucigaş. Ce poate fi mai puţin credincioasă decît bogăţia, cînd ea te pune pe drumuri, cînd îţi primejduieşte viaţa, cînd îţi bagă cuţitul în inimă?" *„Cui îi este milă,* spune Scriptura, *de îmblînzitorul de şerpi muşcat de şarpe?"*[33] Cei ce cunosc cruda tiranie a bogăţiei ar trebui să fugă de robie şi să se scape de această dragoste cumplită.

– Cum putem s-o facem? mă veţi întreba.

Îndrăgosteşte-te de altceva! Îndrăgosteşte-te de bogăţia cea din ceruri! Cine se îndrăgosteşte de împărăţia cerurilor dispreţuieşte lăcomia; cine-i rob al lui Hristos nu mai este rob al lui mamona, ci stăpîn. Că bogăţia obişnuieşte să meargă după cel ce o alungă, dar fuge de cel ce-o urmăreşte. Nu cinsteşte atît pe cel ce-o urmăreşte cît pe cel ce o dispreţuieşte. De nimeni nu-şi bate atîta joc cît de cel ce o doreşte; şi nu numai că-şi bate joc, ci-l mai şi înlănţuieşte cu mii şi mii de lanţuri. Să rupem, dar, odată aceste îngrozitoare lanţuri! Pentru ce-ţi robeşti sufletul tău, înzestrat cu raţiune, unei materii fără raţiune, mamă a mii şi mii de răutăţi? Dar ce batjocură! Eu lupt împotriva bogăţiei cu vorbele, iar ea luptă împotriva mea cu faptele! Îi poartă pretutindeni pe cei îndrăgostiţi de ea şi-i tîrăşte ca pe nişte robi cumpăraţi în piaţă şi-i necinsteşte biciuindu-i. Poate fi, oare, o mai mare ruşine şi necinste? Dacă nu putem birui materia cea neînsufleţită, cum vom putea birui netrupeştile puteri? Dacă nu putem dispreţui pămîntul cel netrebnic şi pietrele cele de lepădat, cum vom putea înfrînge începătoriile şi puterile[34], cum vom putea trăi curaţi la suflet şi la trup? Dacă ne uimeşte argintul cel strălucitor, cum vom putea evita frumosul chip al aurului? Sînt unii atît de

33. *Inţ. Sir.* 12, 17.
34. *Efes.* 6, 12.

îndrăgostiți de această tiranie, încît suferă cînd văd aurul și spun glumind că le face bine la ochi vederea monezilor de aur. Dar nu glumi, omule, cu niște lucruri ca acestea! Că nimic nu vatămă atîta ochii, și cei trupești și cei sufletești, ca pofta monezilor de aur! Această dragoste cumplită a stins candelele fecioarelor acelea și le-a lipsit de Mire![35] Vederea aurului, care, după cum spui, face bine la ochi, nu l-a lăsat pe ticălosul Iuda să audă glasul Domnului, ci i-a pus ștreangul de gît, i-a frînt în două trupul, iar apoi l-a trimis în iad[36]. Poate fi ceva mai nelegiuit, poate fi ceva mai înfricoșător? Nu vorbesc de aur, ci de pofta deșartă și nebună după aur! Pofta aceasta scoate picătură cu picătură sîngele din oameni, ucide și-i mai cumplită ca o fiară, sfîșiind pe cei ce-i cad în ghiare; și ceea ce-i mai rău e că nu-i lasă pe cei sfîșiați să simtă sfîșierea. Ar trebui ca aceia care îndură niște suferințe ca acestea să întindă mîna la cei ce trec pe lîngă ei și să-i cheme-n ajutor, dar ei dimpotrivă se bucură de aceste sfîșieri. Poate fi, oare, o ticăloșie mai mare ca aceasta?

Gîndindu-ne la toate acestea, să fugim de boala aceasta greu de vindecat. Să tămăduim mușcăturile ei și să stăm departe de o vătămare ca aceasta, ca să ducem și aici viață lipsită de primejdii și netulburată și să dobîndim și comorile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui împreună cu Sfîntul Duh slavă, putere, cinste, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

35. *Matei* 25, 1–13.
36. *Fapte* 1, 16–19.

OMILIA X

„În zilele acelea a venit Ioan Botezătorul, propovăduind în pustia Iudeii şi zicînd: Pocăiţi-vă, că s-a apropiat împărăţia cerurilor"[1].

I

În care *„acele zile"?* Nu atunci cînd Hristos era copil şi s-a dus în Nazaret, ci după treizeci de ani; atunci a venit Ioan, precum mărturiseşte şi Luca[2].

– Dar, m-ar întreba cineva, pentru ce evanghelistul spune: *„În zilele acelea"?*

– Scriptura obişnuieşte totdeauna să întrebuinţeze această expresie, nu numai cînd vorbeşte de evenimente contemporane, ci şi cînd vorbeşte de evenimente care se vor întîmpla după mulţi ani, ca atunci de pildă cînd la Muntele Măslinilor s-au apropiat de Domnul ucenicii Lui şi I-au cerut să le spună de a doua Sa venire şi de căderea Ierusalimului[3], deşi ştiţi cîtă distanţă de timp este între un eveniment şi altul. După ce a vorbit de distrugerea oraşului şi şi-a terminat cuvîntul despre Ierusalim, voind să vorbească de sfîrşitul lumii, a adăugat: *„Atunci vor fi şi acestea"*. Prin cuvîntul *„atunci"* n-a făcut contemporane cele două evenimente, ci a vrut să arate numai acel timp în care va avea loc sfîrşitul lumii. Acelaşi lucru îl face şi acum evanghelistul Matei cînd spune: *„În zilele acelea"*. A folosit aceste cuvinte, nu pentru a arăta zilele imediat următoare ducerii lui Iisus în Nazaret, ci zilele în care aveau să se întîmple evenimentele de care se pregătea să vorbească.

– Şi pentru ce a venit Iisus după treizeci de ani să se boteze? m-ar întreba cineva.

– Pentru că după botezul acesta avea să pună capăt legii vechi. Şi deoarece pînă la vîrsta de treizeci de ani omul poate săvîrşi toate păcatele, de aceea Hristos a rămas pînă la această vîrstă, ca să plinească toată legea, ca să nu spună nimeni că a desfiinţat-o, pentru că n-a putut-o împlini. Nu ne asaltează toată viaţa aceleaşi patimi; în copilărie mai cu seamă naivitatea şi zburdălnicia; în tinereţe plăcerea este mai

1. *Matei* 3, 1-2.
2. *Luca* 3, 23
3. *Matei* 24, 1-14

puternică, iar după tinereţe vine şi pofta de bani şi de avere. De aceea Domnul a aşteptat să treacă toate vîrstele, ca în toate să împlinească legea; şi aşa vine la botez, adăugîndu-l ultimul la plinirea celorlalte porunci. Că botezul era cea din urmă faptă a legii pe care trebuia s-o împlinească. Hristos o spune El Însuşi. Ascultă: *„Că aşa se cuvine nouă să împlinim toată dreptatea"*[4]. Cu alte cuvinte spune aşa: „Am împlinit toate poruncile legii n-am călcat nici una. Şi pentru că lipsea numai aceasta, am adăugat-o şi pe ea; şi aşa am împlinit toată dreptatea". Numeşte aici dreptate împlinirea tuturor poruncilor. Deci din cele spuse se vede că pentru asta a venit Hristos la botez.

– Dar pentru care pricină a izvodit Ioan botezul acesta?

– Nu l-a izvodit fiul lui Zaharia din capul lui, ci i-a venit acest gînd inspirat de Dumnezeu; o spune Luca, zicînd: *„Cuvîntul Domnului a fost către el"*[5], adică: poruncă. Dar chiar Ioan Botezătorul o spune: *„Cel ce m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a spus: «Peste Care vei vedea Duhul pogorîndu-Se ca un porumbel şi rămînînd peste El, Acela este Cel ce botează cu Duh Sfînt»"*[6].

– Dar pentru ce a fost trimis să boteze?

– Tot Botezătorul ne răspunde la această întrebare, zicînd: *„Eu nu-L cunoşteam; dar ca să fie arătat lui Israel, de aceea am venit eu, botezînd cu apă"*[7].

Dacă asta e singura pricină, pentru ce Luca evanghelistul spune că Ioan *„a venit în împrejurimea Iordanului, propovăduind botezul pocăinţei spre iertarea păcatelor"?*[8], deşi botezul lui Ioan nu era spre iertarea păcatelor, ci darul acesta era al botezului dat de Hristos mai tîrziu; că în acesta ne-am îngropat împreună cu Hristos, iar omul nostru cel vechi atunci a fost răstignit împreună cu Hristos; înainte de cruce nu se vede nicăieri iertare de păcate, că iertarea se dă prin sîngele lui Hristos. Pavel spune: *„Dar v-aţi spălat, dar v-aţi sfinţit"* nu prin botezul lui Ioan, ci *„în numele Domnului nostru Iisus Hristos şi în Duhul Dumnezeului nostru"*[9]. Iar în altă parte spune: *„Ioan a predicat botezul pocăinţei"* – nu spune al iertării – *„ca poporul să creadă în Cel ce vine după el"*[10]. Cum avea să dea iertare botezul lui Ioan, cînd încă nu fusese adusă jertfa, nu se pogorîse Duhul, nu fusese dezlegat păcatul, nu fusese îndepărtată vrăjmăşia şi nici blestemul nimicit?

4. *Matei* 3, 15.
5. *Luca* 3, 2.
6. *Ioan* 1, 33.
7. *Ioan* 1, 31.
8. *Luca* 3, 3.
9. *I Cor.* 6, 11.
10. *Fapte* 19, 4.

II

Aşadar ce înseamnă cuvintele: *„spre iertarea păcatelor”?*

Iudeii erau nişte oameni nesocotiţi; niciodată nu-şi dădeau seama că păcătuiesc; erau vinovaţi de cele mai mari păcate şi se lăudau pe toate drumurile că sînt drepţi. Asta mai cu seamă i-a pierdut şi i-a depărtat de credinţă. Mustrîndu-i pentru asta, Pavel le zicea: *„Necunoscînd îndreptăţirea lui Dumnezeu şi căutînd să statornicească îndreptăţirea lor, nu s-au supus îndreptăţirii lui Dumnezeu”*[11]. Şi iarăşi: *„Ce vom zice, deci? Că păgînii, care nu căutau îndreptăţirea, au dobîndit îndreptăţirea, iar Israel, care urmărea legea îndreptăţirii, n-a ajuns la legea îndreptăţirii? Pentru ce? Pentru că nu o căutau din credinţă, ci ca din faptele legii”*[12]. Aşadar, pentru că aceasta era pricina păcatelor iudeilor, a venit Ioan, nu pentru altceva decît pentru a-i face să se gîndească la păcatele lor. Acest lucru îl arată şi chipul acestui botez, fiind botez de pocăinţă şi de mărturisire. Acelaşi lucru îl arată şi predica lui; nu spunea altceva decît: *„Faceţi roade vrednice de pocăinţă”*[13]. Pentru că nerecunoaşterea propriilor lor păcate, aşa precum o arată şi Pavel, i-a făcut pe iudei să se depărteze de Hristos; dar recunoaşterea păcatelor le-a născut dorinţa de a căuta pe Răscumpărător şi de a dori iertarea păcatelor. Acest lucru a venit să-l pregătească Ioan: să-i convingă să se pocăiască; nu ca să fie pedepsiţi, ci, ajungînd mai smeriţi prin pocăinţă şi osîndindu-se pe ei înşişi, să alerge să ia iertare de păcate. Iată cît de precis o spune evanghelistul! După ce a spus: *„A venit predicînd botezul pocăinţei în pustiul Iudeii”*,a adăugat: *„spre iertare”*[14] ca şi cum ar fi spus: „I-am convins să se mărturisească şi să se pocăiască de păcate, nu ca să fie pedepsiţi, ci ca să primească mai uşor mai tîrziu iertarea”. Că dacă nu şi-ar fi recunoscut păcatele, n-ar fi cerut nici harul; şi necerîndu-l, n-ar fi dobîndit iertare. Deci Ioan, prin botezul lui, deschidea cale celuilalt botez. De aceea şi Pavel spunea: *„Ca să creadă poporul în Cel ce vine după el”*[15], punînd cu cele spuse şi o altă pricină botezului lui Ioan. Că nu era cu putinţă ca Ioan, luîndu-L pe Hristos de mînă, să meargă din casă în casă şi să le spună: „În Acesta credeţi!”, ci ca în faţa şi în văzul tuturora să se pogoare acel glas fericit şi să se săvîrşească toate celelalte.

Din pricina asta a venit Iisus la botez. Faima Botezătorului şi noutatea faptei atrăgeau şi chemau la Iordan tot Ierusalimul. Malurile Iordanului ajunseseră un mare teatru. Pe cei veniţi acolo Ioan îi făcea să se smerească, convingîndu-i să nu se mai creadă grozavi; le arăta că sînt

11. *Rom.* 10, 3.
12. *Rom.* 9, 30–32.
13. *Luca* 3, 8.
14. *Marcu* 1, 4.
15. *Fapte* 19, 4.

vinovați de cele mai mari păcate și că vor putea primi pe Cel ce vine, dacă se vor pocăi, lăsînd pe strămoși în pace, nemailăudîndu-se cu ei.

Viața lui Hristos era umbrită deocamdată și se credea că ar fi fost ucis odată cu pruncii din Betleem. Chiar dacă S-a mai arătat în lume la doisprezece ani, totuși îndată a trecut iarăși în umbră. De aceea trebuia ca ieșirea Sa în lume să se facă în chip strălucit, să aibă început măreț. Aceasta e pricina că atunci, pe malurile Iordanului, au auzit iudeii ce nu auziseră nici de la profeți, nici de la alții. Ioan le propovăduia cu strălucită voce, amintindu-le de ceruri și de împărăția cea de sus, nespunîndu-le nimic de pămînt. Iar prin împărăția cerurilor Ioan Botezătorul înțelege întîia și a doua venire a lui Hristos.

– Dar ce legătură au toate acestea cu iudeii? l-ar putea întreba cineva pe Ioan. Nu înțeleg ce le spui!

– De asta le vorbesc așa, răspunde Ioan, ca prin neclaritatea spuselor mele să le deștept curiozitatea și să vină să mă întrebe de Cel propovăduit.

Astfel Ioan a dat bune nădejdi celor ce veneau la el, încît mulți vameși și ostași îl întrebau ce trebuie să facă și cum să-și rînduiască viața. Era un semn că se desprind de lucrurile pămîntești, că-și ridică ochii spre lucruri mai mari și că visau la cele viitoare. Tot ce vedeau, tot ce auzeau le ridica la înălțime gîndul.

III

Gîndește-te ce priveliște minunată era să vezi un om de treizeci de ani pogorîndu-se din pustie, fiu de arhiereu, neavînd nevoie de vreun lucru omenesc, prin toate arătînd sfințenia și avînd cu el pe proorocul Isaia. Alături de el era și Isaia, propovăduind și zicînd: „Acesta este despre care am spus că va veni strigînd și propovăduind totul cu strălucită voce în pustie!" Atîta rîvnă puneau profeții pentru aceste lucruri, încît au vestit cu mult înainte nu numai pe Stăpînul lor, ci și pe cel ce avea să-I slujească. Isaia n-a vorbit numai de Ioan, ci și de locul în care avea să locuiască, de felul propovăduirii sale, de Cel pe Care avea să-L propovăduiască și de marea faptă ce acesta avea s-o săvîrșească.

Iată că și profetul și Botezătorul exprimă aceleași idei, deși nu cu aceleași cuvinte. Profetul spune că Botezătorul va veni spunînd:

„Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui"[16].

Botezătorul cînd a venit a spus: *„Faceți roade vrednice de pocăință"*[17], cuvinte la fel cu ale profetului: *„Gătiți calea Domnului"*. Vezi că spusele profetului și predica lui Ioan arată unul și același lucru, că Ioan a venit

16. *Matei* 3, 3; *Isaia* 40, 3.
17. *Matei* 3, 8.

să deschidă şi să gătească calea Domnului? N-a venit să dăruiască un dar, adică iertarea păcatelor, ci să pregătească mai dinainte sufletele celor ce aveau să primească pe Dumnezeul tuturora. Luca spune chiar ceva mai mult, că n-a citat numai începutul profeţiei, ci întreaga profeţie: *„Toată valea se va umple şi tot muntele şi dealul se vor smeri; cele strîmbe se vor îndrepta, iar cele colţuroase căi netede vor fi; şi va vedea tot trupul mîntuirea lui Dumnezeu"*[18]. Ai văzut cum profetul, luîndu-o înainte, a spus totul: şi alergarea poporului şi schimbarea lucrurilor în mai bine şi uşurinţa propovăduirii şi pricina tuturor celor ce vor fi, chiar dacă pe toate le spune figurat? Trebuia să grăiască aşa, că spusele sale erau o profeţie. Cînd a spus: *„Toată valea se va umple şi tot muntele şi dealul se vor smeri şi cele colţuroase căi netede vor fi"*, arată că cei smeriţi se vor înălţa, cei mîndri se vor smeri şi că greutatea legii se va schimba în uşurinţa credinţei. „Nu vor mai fi de acum sudori şi osteneli, ne spune Ioan, ci har şi iertare de păcate, care uşurează mult mîntuirea". Apoi adaugă şi pricina uşurinţei mîntuirii, spunînd: *„Tot trupul va vedea mîntuirea lui Dumnezeu"*; nu numai iudeii şi prozeliţii, ci tot pămîntul şi marea, tot neamul omenesc, că prin cuvintele: *„cele strîmbe"* a lăsat să se înţeleagă toţi oamenii cu viaţă stricată: desfrînate, tîlhari, magi, care, fiind stricaţi mai înainte, au mers mai pe urmă pe calea cea dreaptă. Acelaşi lucru l-a spus şi Hristos: *„Vameşii şi desfrînatele intră înaintea voastră în împărăţia lui Dumnezeu"*[19], pentru că au crezut. Şi profetul a arătat cu alte cuvinte acelaşi lucru, grăind aşa: *„Lupii şi mieii vor paşte împreună"*[20]. După cum mai înainte, prin văi şi dealuri, indicînd inegalitatea moravurilor a vrut să spună că se va ajunge la o egalitate de gîndire, tot aşa şi acum, arătînd prin firea animalelor necuvîntătoare feluritele năravuri omeneşti, a vrut să spună iarăşi că oamenii vor ajunge la o armonie a dreptei credinţe. Iar Isaia dă şi pricina: *„Va fi Cel ce se va scula să stăpînească neamurile; în El vor nădăjdui neamurile"*[21], la fel cum se spune şi în Evanghelie: *„Va vedea tot trupul mîntuirea lui Dumnezeu"*[22]. Pretutindeni se arată că pînă la marginile lumii se va răspîndi puterea şi cunoştinţa acestor Evanghelii, că neamul omenesc se va schimba; din sălbatic şi aspru va ajunge blînd şi paşnic.

„Şi acest Ioan avea îmbrăcămintea lui din peri de cămilă şi cingătoarea de piele împrejurul mijlocului său"[23].

18. *Luca* 3, 5–6; *Isaia* 40, 4–5.
19. *Matei* 21, 31.
20. *Isaia* 65, 25.
21. *Isaia* 11, 10.
22. *Luca* 3, 6.
23. *Matei* 3, 4.

Ai văzut că unele au fost spuse de profeți mai înainte, iar altele au fost lăsate evangheliștilor? De aceea Matei amintește și profețiile, dar adaugă și cele știute de el despre Ioan, socotind că nu este de prisos să vorbească și de îmbrăcămintea dreptului.

IV

Minunat și neobișnuit lucru era să vezi atîta răbdare într-un trup omenesc! Asta îi atrăgea mai cu seamă pe iudei, văzînd în el pe marele Ilie, că prin cele ce vedeau atunci își aduceau aminte de fericitul prooroc; dar, mai bine spus, Ioan îi uimea și mai mult; Ilie locuia și în orașe și în case; Ioan, însă, din copilărie a trăit numai în pustie. Trebuia ca înainte Mergătorul Celui ce avea să pună capăt tuturora celor vechi, ca de pildă: oboselii, blestemului, întristării, sudorii, să aibă și el simbolurile unui dar atît de mare și să se arate mai presus de osînda legii vechi. Ioan n-a arat nici pămînt, n-a tăiat nici brazdă, n-a mîncat nici pîinea în sudoarea feței, ci masa îi era improvizată, îmbrăcămintea mai simplă decît masa, iar locuința mai ușor de găsit decît îmbrăcămintea. N-avea nevoie de acoperiș, de pat, de masă, de nimic din toate acestea, ci arăta în trupul lui viață îngerească. De aceea și haina lui era de păr, pentru ca prin îmbrăcămintea lui să ne învețe să ne depărtăm de cele omenești, să nu avem nimic cu pămîntul, ci să ne întoarcem la noblețea de la început, în care era Adam înainte de a avea nevoie de haine și de îmbrăcăminte. Astfel îmbrăcămintea lui era simbol al pocăinței și împărăției. Să nu mă întrebi de unde-și procura haină de păr și cingătoare, trăind în pustie! Că dacă ești nedumerit de asta, atunci te vei întreba și de altele mai multe. De pildă: Cum trăia în pustie pe ger și pe căldură, fiind plăpînd la trup și fraged cu vîrsta? Cum trupul său de copil a putut ține piept atîtor schimbări ale vremii, unei mese atît de sărăcăcioase și tuturor celorlalte greutăți ale pustiei?

Unde-mi sînt acum filozofii greci, care în zadar și fără de rost imitau nerușinata filozofie cinică [24] – căci ce folos aveau că ședeau într-un butoi[25] și se apucau apoi de fel de fel de blestemății –, care se împodobeau cu inele, pietre prețioase și aveau în casele lor slugi și slujnice și alte multe lucruri netrebnice, căzînd dintr-o extremă în alta? Ioan Botezătorul n-a fost ca unul din aceștia, ci locuia în pustie ca în cer, arătînd prin viața lui mare filozofie. Cînd s-a pogorît din pustie în orașe era ca un înger din cer: luptător al bunei credințe, încununat al lumii, filozof

24. Întemeietorul filozofiei cinice este Antistene (444–365 î.Hr.), discipolul lui Socrate. Antistene susținea că știința este inutilă, că sănătatea, bogățiile, dregătoriile nu sînt adevăratul bine, de aceea trebuie disprețuite; omul are datoria să se silească să ajungă liber, înfrîngîndu-și poftele; virtutea este binele suveran.

25. Cum făcea filozoful cinic Diogene (413–327 î.Hr.), ucenicul lui Antistene.

al unei filozofii vrednice de ceruri. Şi era aşa cînd încă nu se pusese capăt păcatului, cînd încă nu încetase legea, cînd încă nu fusese legată moartea, cînd încă nu fuseseră sfărîmate porţile cele de aramă, ci cînd stăpînea încă vechea vieţuire. Aşa-i un suflet curajos şi treaz! Merge înainte mereu şi depăşeşte piedicile puse, ca şi Pavel pe timpul noii vieţuiri!

– Dar pentru ce a mai întrebuinţat la haină şi cingătoare? ar putea să mă întrebe cineva.

– Era obiceiul acesta la cei vechi, înainte de a apărea la bărbaţi îmbrăcămintea aceasta femeiască, care se coboară pînă la picioare. Astfel şi Petru purta cingătoare, ca şi Pavel: *„Pe bărbatul a căruia este cingătoarea aceasta"*[26], spun Faptele Apostolilor despre Pavel. Şi Ilie purta cingătoare şi la fel toţi sfinţii, fie pentru că lucrau mereu, fie pentru că erau în călătorii, fie pentru că munceau şi se osteneau pentru altceva din cele de trebuinţă; dar nu numai pentru aceasta, ci şi pentru ca să calce în picioare orice fel de podoabă şi pentru ca să ducă o viaţă aspră. Hristos spunea că o îmbrăcăminte ca aceasta este cea mai mare laudă a virtuţii, grăind aşa: *„Ce aţi ieşit să vedeţi? Om îmbrăcat în haine moi? Iată, cei ce poartă haine moi sînt în casele împăraţilor"*[27].

V

Dacă Ioan Botezătorul, care era aşa de curat, care era mai strălucitor decît cerul şi mai presus decît toţi profeţii, decît care n-a fost nimeni mai mare, care a avut atîta îndrăznire, care a trăit cu atîtea nevoinţe, care a dispreţuit cu totul luxul şi desfătarea trecătoare, a dus o viaţă atît de aspră, ce cuvinte de apărare mai putem avea noi, care după atîtea binefaceri şi cu nenumărate poveri de păcate nu arătăm nici cea mai mică parte din pocăinţa lui Ioan, ci ne îmbătăm, ne lăcomim la mîncare, ne parfumăm, nu sîntem mai buni decît femeile stricate, care joacă pe scenă, trăim în moleşeală toată vremea şi cădem uşor în cursele diavolului?

„Atunci ieşea la dînsul toată Iudeea şi Ierusalimul şi toată împrejurimea Iordanului şi erau botezaţi de el, mărturisindu-şi păcatele lor"[28].

Ai văzut ce putere a avut venirea profetului? Ai văzut cum toate acestea întraripau poporul, cum îi făcea să-şi cunoască păcatele lor? Vrednic de minune era să vezi că un om are o atît de mare putere, că foloseşte atîta îndrăznire, că mustră pe toţi ca pe nişte copii şi că are un chip din care strălucea mult har! Îi mai uimea pe iudei şi aceea că de multă vreme profeţi nu se mai arătaseră; pierise dintre ei harisma aceasta şi se întor-

26. *Fapte* 21, 11.
27. *Luca* 7, 25.
28. *Matei* 3, 5-6.

sese acuma după multă vreme. Dar şi felul predicii lui Ioan era străin şi cu totul altul. Nu mai auzeau cele ce spuneau de obicei profeţii, de pildă de războaie, de bătălii şi de victorii, de foamete şi ciumă, de babiloneni şi perşi, de căderea Ierusalimului şi de altele ca acestea, ci de ceruri, de împărăţia de acolo şi de chinurile iadului. De aceea iudeii se duceau zoriţi la Ioan, cu toate că nu de multă vreme partizanii lui Iuda[29] şi Teuda[30], care fugiseră în pustie, fuseseră ucişi[31]. De altfel Ioan nici nu-i cheamă pe iudei pentru aceleaşi scopuri, de pildă să se ridice împotriva tiraniei, să se răscoale, să introducă o nouă orînduire, ci să-i povăţuiască spre împărăţia cea de sus. De aceea nici nu-i ţinea în pustie alături de el, ducîndu-i de colo pînă colo, ci îi boteza, îi învăţa cuvintele filozofiei sale şi le dădea drumul. Îi învăţa să dispreţuiască pe cele de pe pămînt, să aleagă pe cele viitoare şi să se grăbească spre ele în fiecare zi.

Să-l imităm[32] şi noi pe Ioan; şi, părăsind desfătările şi beţia, să ducem o viaţă cumpătată. Este timp de pocăinţă şi pentru catehumeni şi pentru cei botezaţi; unii, pocăindu-se, să aibă parte de sfînta taină a botezului, iar ceilalţi, spălîndu-şi prin mărturisire păcatele săvîrşite după botez, să se apropie cu conştiinţa curată de Sfînta Masă. Să ne depărtăm dar de această viaţă păcătoasă şi stricată. Că nu-i, nu-i cu putinţă să te şi pocăieşti şi să te şi desfătezi. Să vă înveţe aceasta Ioan cu îmbrăcămintea sa, cu hrana sa, cu casa sa!

– Ce vrei să spui? aş putea fi întrebat. Ne porunceşti să trăim la fel ca Ioan?

– Nu vă poruncesc, ci vă sfătuiesc şi vă îndemn! Dacă nu puteţi face ce-a făcut Ioan, atunci, trăind în oraşe, să ne pocăim, că judecata bate la uşă. Dar chiar dacă ar fi departe, n-ar trebui să ne bizuim pe asta, că sfîrşitul vieţii fiecăruia are pentru cel chemat din lumea aceasta aceeaşi putere ca şi cum ar fi sunat sfîrşitul lumii. Că judecata bate la uşă o spune Pavel. Ascultă: *„Noaptea e pe sfîrşite, iar ziua s-a apropiat"*[33]; şi iarăşi: *„Că Cel ce va să vină va veni şi nu va întîrzia"*[34]. Semnele care cheamă ziua aceea s-au împlinit. Că spune Hristos: *„Şi se va propovădui această Evanghelie a împărăţiei în toată lumea spre mărturie la toate neamurile şi atunci va veni sfîrşitul"*[35].

29. Iuda Galileanul, în anul 7, a format o organizaţie împotriva stăpînirii romane, pentru a nu se supune recensămîntului, pe care îl socotea un început de robie.
30. Şeful unei răscoale iudaice, cu caracter mesianic. După uciderea lui Teuda, cei 400 de partizani s-au risipit.
31. *Fapte* 5, 36–37.
32. De aici începe partea morală: *A te pocăi înseamnă a săvîrşi fapte contrare păcatelor pe care le-ai făcut; şi despre stăruinţa în rugăciune.*
33. *Rom.* 13, 12.
34. *Evr.* 10, 37.
35. *Matei* 24, 14.

VI

Uită-te bine la cele spuse! N-a spus: cînd Evanghelia va fi crezută de toţi oamenii, ci cînd va fi predicată la toţi. De aceea a şi spus: *„Spre mărturie neamurilor"*, arătînd că nu aşteaptă să creadă toţi şi apoi să vină. Cuvintele: *„spre mărturie"* înseamnă spre învinuirea, spre mustrarea şi spre osînda celor ce n-au crezut. Iar noi, cu toate că auzim şi vedem acestea, dormim şi visăm cufundaţi în adîncă noapte. Că lucrurile din lumea aceasta, fie vesele, fie triste, nu-s cu nimic mai bune decît visele. De aceea vă îndemn să vă deşteptaţi şi să priviţi Soarele dreptăţii. Nimeni nu poate vedea soarele dacă doarme, şi nici nu-şi poate bucura privirile cu frumuseţea razei sale, ci pe cele ce le vede, le vede ca în vis. Dar pentru ca să ne putem deştepta, avem nevoie de pocăinţă adîncă şi de multe lacrimi, ca să dobîndim iertare, pentru că am păcătuit – dar nu simţim păcatul – şi pentru că păcatele noastre-s mari, mai mari decît iertarea. Şi că nu mint îmi sînteţi martori voi cei mai mulţi din cei ce mă ascultă. Totuşi, chiar dacă păcatele noastre-s mai mari decît iertarea, dacă ne pocăim vom fi încununaţi. Iar prin pocăinţă nu înţeleg numai depărtarea de păcatele de mai înainte, ci şi săvîrşirea de fapte bune, mai mari decît păcatele. Că spunea Ioan: *„Faceţi roade vrednice de pocăinţă!"*[36].

– Cum să le facem?

– Dacă vom face fapte bune contrare păcatelor ce-am săvîrşit. De pildă: Ai răpit averile altora? Dă-le şi pe ale tale! Te-ai desfrînat mult? Depărtează-te şi de femeia ta anumite zile, înfrînează-te! Ai ocărît şi ai bătut pe cei din jurul tău? Binecuvîntează pe cei ce te ocărăsc şi fă bine celor ce te bat! Că nu-i de ajuns pentru însănătoşirea noastră să scoatem numai săgeata din trup, ci trebuie să punem şi leacuri pe rană. Ai chefuit şi te-ai îmbătat mai înainte? Posteşte şi bea numai apă, ca să speli vătămarea pricinuită de chefuri şi beţie! Te-ai uitat cu ochi pofticioşi la frumuseţe străină? Nu te mai uita deloc la vreo femeie, ca să fii în mai mare siguranţă! Că spune Scriptura: *„Fereşte-te de rău şi fă binele!"*[37] şi iarăşi: *„Opreşte-ţi limba de la rău şi buzele tale să nu grăiască vicleşug"*[38].

– Dar spune-mi, profete, şi binele pe care trebuie să-l fac!

– *„Caută pacea şi-o urmează"*[39]. Cu asta nu vreau să spun să urmăriţi pacea numai cu oamenii, ci şi cu Dumnezeu!

Şi bine-a spus David: *„Urmeaz-o!"*, că a fost izgonită şi aruncată, iar ea, părăsind pămîntul, s-a suit la cer. Dar dacă vrem, o vom putea

36. *Matei* 3, 8.
37. *Ps.* 36, 27.
38. *Ps.* 33, 12.
39. *Ps.* 33, 13.

întoarce, aruncînd mînia, îngîmfarea şi tot ce stă în calea păcii, ca să urmărim o viaţă simplă şi cuminte. Nimic nu-i mai cumplit decît mînia şi mîndria. Ne fac în acelaşi timp şi mîndri şi slugarnici; prin una ajungem de batjocură, iar prin alta sîntem urîţi de oameni, căzînd în păcate potrivnice: în îngîmfare şi în linguşeală. Dar dacă tăiem ce-i prea mult din aceste două patimi, vom fi smeriţi fără să fim umiliţi şi mîndri fără să fim încrezuţi. Că şi tulburările din trupurile noastre se datoresc lăcomiei la mîncare; cînd organele trupului nostru sînt silite să depăşească hotarele lor fireşti şi să lucreze peste măsură, atunci se nasc în trupul nostru nenumărate boli şi moarte chinuitoare. Tot aşa se întîmplă şi cu sufletul.

VII

Să tăiem, deci, ceea ce-i peste măsură; şi, bînd leacul cel mîntuitor al cumpătării, să fim măsuraţi în toate şi să fim cu mare luare-aminte la rugăciune. Dacă nu ni se împlinesc rugăciunile, să stăruim să ni se împlinească; dacă ni s-au împlinit, să stăruim tocmai pentru că ni s-au împlinit. Nici Dumnezeu nu vrea să amîne datul, dar prin întîrzierea datului meşteşugeşte stăruinţa în rugăciune. De aceea şi amînă împlinirea cererilor, iar adesea chiar îngăduie să vină încercări, ca să alergăm mereu la El; şi, alergînd, să stăruim în rugăciune. Tot aşa fac şi părinţii care-şi iubesc copiii; cînd îi văd pe copii că pleacă de lîngă ei şi se duc să se joace cu alţi copii, pun slugile s-o facă pe sperietorii, pentru ca, fiind cuprinşi de frică, să alerge copiii la sînul mamei lor. Tot aşa şi Dumnezeu; trimite de multe ori asupra noastră ameninţări, nu ca să aducă ameninţarea, ci ca să ne atragă la El. Iar cînd ne întoarcem la El, Dumnezeu stinge îndată ameninţarea. Că de ne-am purta la fel şi în încercări şi în zile de linişte n-am mai avea nevoie de încercări. Dar pentru ce vorbesc despre noi? Chiar sfinţii s-au înţeleptit mult din aceasta. De aceea şi profetul spune: *„Bine este mie că m-ai smerit!”*[40]. Iar Hristos le spunea apostolilor: *„În lume necazuri veţi avea!”*[41]. Aceasta a lăsat şi Pavel să se înţeleagă cînd a spus: *„Mi s-a dat un ghimpe în trup, înger al satanei, ca să mă pălmuiască”*[42]. Şi cu toate că Pavel s-a rugat să-l scape de această încercare, n-a reuşit, din pricina marelui folos pe care avea să-l aibă de pe urma acestei încercări. Dacă ne uităm la toată viaţa lui David, vom vedea că-i mai strălucitor în primejdii; şi el şi ceilalţi asemenea lui. Iov atunci a strălucit mai mult; Iosif tot pentru asta a fost mai vestit; la fel şi Iacov şi tatăl lui şi bunicul lui şi toţi cîţi şi-au pus

40. *Ps.* 118, 71.
41. *Ioan* 16, 33.
42. *II Cor.* 12, 7.

vreodată cununi strălucitoare pe capetele lor; datorită necazurilor şi încercărilor au fost încununaţi şi lăudaţi.

Ştiind toate acestea, potrivit înţeleptului cuvînt, *„să nu ne tulburăm în timp de încercare"*[43], ci numai un singur lucru să avem în minte: să îndurăm toate cu curaj, fără să ne întrebăm de ce şi fără să cercetăm pricinile necazurilor noastre. Nu-i al nostru a şti cînd necazurile vor lua sfîrşit, ci al lui Dumnezeu, Care a îngăduit să vină peste noi; al nostru este de a le îndura cu mulţumită şi recunoştinţă. De vom face aşa, apoi toate bunătăţile se vor revărsa asupra noastră. Dar ca să vină acestea, ca să fim aici pe pămînt mai buni, iar dincolo, în ceruri, mai străluciţi, să primim tot ce vine peste noi, mulţumind pentru toate Celui ce ştie mai bine decît noi folosul, Celui ce ne iubeşte mai mult decît părinţii noştri.

Aceste două gînduri şoptindu-le la fiece necaz ce vine peste noi, să căutăm să potolim tristeţea şi să slăvim în toate pe Dumnezeu, Care face şi săvîrşeşte totul spre binele nostru. Aşa vom îndepărta cu uşurinţă şi necazurile de la noi şi vom dobîndi şi cununile cele nestricăcioase, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui slavă, putere, cinste împreună cu Sfîntul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

43. *Înţ. Sir.* 2, 2.

OMILIA XI

„Văzînd pe mulți din saduchei și farisei venind la botezul lui, le-a zis: «Pui de viperă, cine v-a arătat să fugiți de mînia cea viitoare?"[1].

I

Pentru ce Hristos a spus că saducheii și fariseii n-au crezut în Ioan Botezătorul? Pentru că nu înseamnă că au crezut odată ce n-au primit pe Cel propovăduit de Ioan. Ei păreau că ascultă și pe profeți și pe legiuitor și totuși Hristos a spus că nu i-au ascultat, pentru că n-au primit pe Cel propovăduit de ei. *„Dacă ați fi crezut în Moise, ați fi crezut în Mine"*[2], le spune Hristos. Mai tîrziu, cînd i-a întrebat Hristos: *„Botezul lui Ioan de unde este?"*, ei spuneau: *„Dacă vom zice, de pe pămînt, ne temem de popor; dacă vom zice, din cer, ne va întreba: Pentru ce n-ați crezut în el?"*[3]. Din toate acestea, deci, se vede că veneau la Ioan și se botezau, dar nu rămîneau în credința predicii lui Ioan. Și Ioan evanghelistul le dă pe față viclenia lor; cînd vorbește de cei trimiși la Ioan Botezătorul ca să-l întrebe: *„De ești tu Ilie? De ești tu Hristos?"*[4], evanghelistul a adăugat: *„Iar cei trimiși erau dintre farisei"*[5].

– Dar ce? aș putea fi întrebat. Oare nu și poporul gîndea la fel?

– Poporul gîndea așa din pricina simplității lui; dar fariseii, pentru că voiau să-l atace. Știau doar destul de bine că Ioan nu este Hristos, deoarece Hristos se trăgea din seminția lui David, pe cînd Ioan din seminția lui Levi; dar prin întrebarea lor îi întindeau cursă, ca să pună îndată mîna pe el dacă ar fi spus că este Hristos. Că acesta le era gîndul se vede din spusele imediat următoare ale trimișilor fariseilor; cu toate că Ioan n-a dat răspunsul pe care-l așteptau, totuși nu se pot stăpîni să nu-l atace, întrebîndu-l: *„Atunci pentru ce botezi, dacă nu ești Hristos?"*[6].

Dar ca să cunoști că fariseii se duceau cu un gînd la Ioan Botezătorul, iar poporul cu alt gînd, ascultă că evanghelistul ne-o spune și pe

1. *Matei* 3, 7.
2. *Ioan* 5, 46.
3. *Matei* 21, 25-26.
4. *Ioan* 1, 21.
5. *Ioan* 1, 24.
6. *Ioan* 1, 25.

asta. Despre popor spune că venea şi se boteza de la Ioan, mărturisindu-şi păcatele lor; dar despre farisei nu spune aşa, ci că Botezătorul *„văzînd pe mulţi din saduchei şi farisei venind, le zice: «Pui de viperă, cine v-a arătat să fugiţi de mînia cea viitoare?»"*[7]. Vai, ce suflet mare! Cum vorbeşte unor oameni însetaţi totdeauna de sîngele profeţilor, unor oameni mai veninoşi ca şerpii! Cum îi atacă cu mare îndrăznire şi pe ei şi pe părinţii lor!

– Da, mi s-ar putea spune, îndrăznirea lui e mare. Dar întrebarea este dacă era şi îndreptăţită. Nu i-a văzut păcătuind, ci pocăindu-se. De aceea n-ar fi trebuit să-i mustre, ci să-i laude şi să-i primească, pentru că, părăsind oraşul şi casele, alergau să-i asculte predica.

– Ce-aş putea răspunde? Ioan nu se uita nici la cei ce-i stăteau în faţă, nici la cele ce se petreceau, ci la ascunzişurile inimilor lor, descoperite lui de Dumnezeu. Pentru că se lăudau cu strămoşii şi pentru că aceasta era pricina pieirii lor şi-i făcea să trăiască nepăsători, Ioan Botezătorul taie rădăcina îngîmfării lor. Din pricina aceasta şi Isaia îi numeşte *„conducători ai Sodomei"* şi *„popor al Gomorei"*[8]; iar un alt profet spune: *„Oare nu sînteţi voi ca fii etiopienilor?"*[9]. Toţi profeţii au aceeaşi părere despre ei; toţi vor să le scoată din suflet mîndria, pricină a mii şi mii de păcate.

– Profeţii, mi s-ar putea spune, pe bună dreptate au grăit aşa; îi vedeau păcătuind. Dar pentru ce Ioan Botezătorul îi mustra aşa cînd îi vedea că vin la el plecaţi şi supuşi?

– Ca să-i înduplece şi mai mult. Dar dacă te-ai uita bine la mustrările lui Ioan, vei vedea că strecoară odată cu mustrarea şi lauda. Îi mustra, dar în acelaşi timp îi admira, că în sfîrşit au putut să facă nişte fapte ce păreau aproape cu neputinţă. Mustrarea, deci, era mai mult pentru a-i atrage şi pentru a-i pregăti să se trezească. În aparenţă îi mustră, dar de fapt le arată atît marea lor răutate de mai înainte, cît şi minunata şi neobişnuita lor schimbare. Pare a le spune: „Ce s-a întîmplat de aţi luat calea pocăinţei, cînd sînteţi fii acelor părinţi şi aţi fost crescuţi în atîta răutate? De unde vine schimbarea aceasta? Cine a înmuiat învîrtoşarea sufletului vostru? Cine a tămăduit ce era de netămăduit?". Uită-te apoi cum îi înspăimîntă chiar de la primele cuvinte, vorbindu-le de gheenă. Nu le-a spus cuvintele obişnuite ale profeţilor: „Cine v-a arătat să fugiţi de războaie, de năvălirile barbarilor, de căderi în robie, de foamete, de ciumă?", ci le pune în faţă o altă pedeapsă, de care nu le mai vorbise nimeni niciodată, grăindu-le aşa: *„Cine v-a arătat să fugiţi de mînia cea viitoare?"*

7. *Matei* 3, 7.
8. *Isaia* 1, 10.
9. *Amos* 9, 7.

II

Pe bună dreptate i-a numit Ioan şi pui de viperă! Se spune că puiul de viperă iese la lumină omorînd pe aceea care i-a dat naştere, mîncîndu-i pîntecele. Aşa au făcut şi saducheii şi fariseii; şi-au ucis părinţii, iar pe dascălii lor i-au sfîşiat cu mîinile lor.

Dar Ioan Botezătorul nu se mărgineşte numai la mustrări, ci îi şi sfătuieşte:

„Faceţi roade vrednice de pocăinţă"[10].

„Nu-i de ajuns să fugiţi de păcat, le spune Ioan, ci să săvîrşiţi şi fapte de virtute! Să nu mai faceţi ce făceaţi de obicei, cînd vă pocăiaţi pentru o vreme, dar apoi vă întorceaţi iarăşi la răutatea voastră. Că n-am venit să vă vestesc ceea ce vesteau profeţii mai înainte. Altele şi mai înalte sînt cele ce vi le vestesc, că vine Însuşi Judecătorul, Însuşi Stăpînul împărăţiei, povăţuindu-ne spre o filozofie mai înaltă, chemîndu-ne la cer şi atrăgîndu-ne spre locaşurile de acolo. De aceea vă şi descopăr învăţătura despre iad, pentru că nemuritoare sînt şi bunătăţile din cer şi chinurile iadului! Nu mai stăruiţi în păcatele voastre, nici nu mai puneţi înainte obişnuitele voastre vorbe, pe Avraam, pe Isaac, pe Iacov şi nobleţea strămoşilor voştri!". Aceste cuvinte le spunea Ioan saducheilor şi fariseilor, nu ca să-i oprească să spună că se trag din acei sfinţi, ci ca să-i oprească să se mai bizuie pe ei, neglijînd virtutea. Ioan dădea pe faţă ascunsul inimilor lor şi profeţea cele viitoare. Dar şi după mustrarea lui Ioan, saducheii şi fariseii tot îi spun lui Hristos: *„Noi avem tată pe Avraam şi nimănui n-am fost robi vreodată"*[11]. Pentru că gîndul acesta îi făcea să se mîndrească şi-i pierdea, Ioan Botezătorul caută să le frîngă mai întîi acest gînd. Dar uită-te în ce chip Botezătorul îi duce pe calea cea bună, dînd în acelaşi timp şi patriarhului cinstea cuvenită! După ce le-a spus:

„Să nu vi se pară că puteţi zice că avem tată pe Avraam"[12], n-a continuat: „patriarhul nu va putea să vă fie de vreun folos", ci, într-un chip mai dulce şi mai potolit, a lăsat să se înţeleagă acelaşi lucru spunînd

„că Dumnezeu poate şi din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam"[13].

Unii comentatori socot că Ioan Botezătorul a spus despre neamuri aceste cuvinte, numindu-le metaforic pietre. Eu, însă, cred că ele au şi altă interpretare.

– Care?

10. *Matei* 3, 8.
11. *Ioan* 8, 33.
12. *Matei* 3, 9.
13. *Matei* 3, 9.

– „Să nu credeţi, le spune Ioan Botezătorul, că dacă voi veţi pieri, veţi lăsa pe patriarhul Avraam fără copii!" Nu, asta nu! Că Dumnezeu poate să-i dea lui Avraam oameni chiar din pietre şi să-i ridice la înrudirea cu el, pentru că şi la început aşa s-a întîmplat. Că a face din pietre oameni este la fel cu a scoate copil din pîntecele de piatră al Sarrei[14]. Acest lucru l-a lăsat profetul Isaia să se înţeleagă cînd spunea: *„Uitaţi-vă la piatra cea tare din care aţi fost cioplţi şi la adîncimea gropii din care aţi fost săpaţi; uitaţi-vă la Avraam tatăl vostru şi la Sarra care v-a născut"*[15]. Ioan Botezătorul le aminteşte saducheilor şi fariseilor profeţia aceasta, arătîndu-le că dacă dintru început Dumnezeu l-a făcut pe Avraam tată într-un chip atît de minunat, ca şi cum chiar din pietre l-a făcut, apoi este cu putinţă să se întîmple aceasta şi acum. Uită-te cum îi înfricoşează şi le frînge mîndria! N-a spus că i-a şi ridicat lui Avraam fii, ca să nu-i descurajeze, ci că: *„poate să ridice"*. N-a spus că poate să facă oameni din pietre, ci ceva cu mult mai mult: rude şi fii ai lui Avraam. Ai văzut cum le-a scos din cap toate închipuirile lor trupeşti şi gîndul că-şi pot găsi scăpare la strămoşi, ca să-şi pună nădejdea mîntuirii lor în pocăinţă şi în curăţenie trupească şi sufletească? Ai văzut cum a dat la o parte înrudirea după trup şi a pus în locul ei înrudirea după credinţă?

III

Dar uită-te cum şi prin cuvintele ce urmează le măreşte frica şi le sporeşte neliniştea.

După ce a spus: *„Dumnezeu poate şi din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam"*[16], a adăugat:

„Iată şi securea stă la rădăcina pomilor"[17].

Botezătorul caută în tot chipul să-şi facă înfricoşător cuvîntul. Viaţa lui curată şi aspră îl îndreptăţea să le vorbească cu atîta îndrăznire, iar saducheii şi fariseii trebuiau zguduiţi puternic, deoarece de multă vreme erau ca un pămînt înţelenit. Ioan Botezătorul le spune: „Dar pentru ce vă spun că aveţi să pierdeţi înrudirea voastră cu Avraam şi că aveţi să vedeţi pe alţii ridicaţi din pietre în locul vostru de cinste? Pentru că pedeapsa voastră nu se opreşte aici, ci merge mai departe; că *„iată securea stă la rădăcina pomilor!"* Nimic mai înfricoşător decît această întorsătură de cuvinte! Nu-i înfricoşează nici cu seceră zburătoare[18], nici cu dărîmarea gardului[19], nici cu călcarea în picioare a viei[20], ci cu o

14. *Fac.* 21, 2.
15. *Isaia* 51, 1-2.
16. *Matei* 3, 9.
17. *Matei* 3, 10.
18. *Zah.* 5, 2.
19. *Isaia* 5, 5.
20. *Isaia* 16, 8.

secure ascuţită; şi ceea ce-i mai înfricoşător este că securea stă la uşă. Pentru că adeseori iudeii nu dădeau crezare profeţilor şi ziceau: *„Unde este ziua Domnului?"* şi: *„Să vină odată sfatul Sfîntului lui Israel ca să-L cunoaştem!"* [21], pentru că spusele profeţilor se împlineau adesea după mulţi ani, de aceea Ioan, ca să le scoată din cap această liniştire, le spune că nenorocirile sînt aproape de ei. Lucrul acesta l-a arătat Ioan şi prin cuvintele *„iată"* şi prin aducerea securii lîngă rădăcină. „Nu-i departe securea, spune el, ci stă chiar la rădăcină!" N-a spus că securea ameninţă ramurile sau fructele, ci rădăcina, arătîndu-le că dacă se vor trîndăvi vor suferi nenorociri groaznice, care nu mai au nici o nădejde de vindecare. Că Cel care vine nu este rob, ca profeţii de mai înainte, ci Însuşi Stăpînul universului, care aduce pedeapsă grea şi prea cumplită. Dar deşi-i înfricoşează iarăşi, totuşi nu-i lasă să cadă în deznădejde, ci după cum mai înainte n-a spus: „a ridicat", ci: *„poate să ridice fii lui Avraam"* înfricoşîndu-i şi liniştindu-i în acelaşi timp, tot aşa şi acum n-a spus că s-a atins securea de rădăcină, ci că stă lîngă rădăcină şi că este aproape de ea. Arată că nu mai este vorba de amînare. „Deşi Domnul a adus securea atît de aproape, le spune Ioan Botezătorul, totuşi în puterea voastră stă să fiţi tăiaţi sau nu. Dacă vă veţi schimba şi vă veţi face mai buni, securea se va depărta şi nu vă va face nici un rău; dar dacă stăruiţi în aceleaşi păcate, va smulge pomul din rădăcini. De aceea Domnul nici nu depărtează securea de rădăcină, dar nici nu taie încă pomul, deşi stă alături; pe de o parte ca să nu vă trîndăviţi, iar pe de altă parte ca să aflaţi că este cu putinţă, chiar în scurtă vreme, să vă mîntuiţi dacă vă schimbaţi viaţa". Ioan Botezătorul le măreşte totdeauna frica, pentru a-i trezi din amorţeala lor şi a-i împinge spre pocăinţă. I-a înfricoşat că vor pierde dreptul de a se mai numi fii ai lui Avraam, că au să fie înlocuiţi cu alţii, că nenorocirile stau la uşă, că vor îndura suferinţe neînchipuit de mari. Toate acestea îndestulător de puternice să-i ridice şi pe cei căzuţi tare jos şi să-i facă să lupte. Acelaşi lucru îl arată şi Pavel cînd zice: *„Cuvînt scurt va face Domnul în întreaga lume"*[22]. „Nu te teme, le grăieşte Ioan Botezătorul; dar, mai bine spus, teme-te, dar nu deznădăjdui! Mai ai încă nădejde de schimbare; nu-i dată sentinţa şi nici securea n-a venit să taie – pentru că ce-ar opri-o să taie cînd stă lîngă rădăcină? –, ci ca prin frica de secure să te facă mai bun şi să te pregătească să aduci rod!" De asta a şi adăugat:

„Orice pom care nu face rod bun se taie şi în foc se aruncă"[23].

21. *Isaia* 5, 19.
22. *Rom.* 9, 28; *Isaia* 10, 23.
23. *Matei* 3, 10.

Cînd spune *„orice pom"*, le scoate iarăşi din minte gîndul că au vreun merit pentru că au strămoşi de bun neam. „Dacă rămîi fără rod, spune Ioan Botezătorul, vei suferi o îndoită osîndă, chiar dacă eşti nepotul lui Avraam, chiar dacă poţi număra printre strămoşii tăi patriarhi nenumăraţi!" Cu aceste cuvinte îi înfricoşa şi pe vameşi şi zguduia şi sufletul ostaşilor; nu-i împingea la deznădejde, dar îi scăpa de o viaţă petrecută în nepăsare. Cuvintele *„care nu face rod bun"* şi înfricoşau, dar aduceau şi multă mîngîiere; arătau că acela care face rod scapă de orice pedeapsă.

IV

Poate că Ioan Botezătorul ar fi putut fi întrebat:

– Cum vom putea face rod, cînd sîntem ameninţaţi cu tăierea, cînd timpul e atît de scurt, cînd sorocul bate la uşă?

– Vei putea face rod, le răspunde Botezătorul. Roadele oamenilor nu-s ca roadele pomilor; n-au nevoie să aştepte timp îndelungat, nu-s supuse vremilor, n-au nevoie de atîta îngrijire, ci e de ajuns numai să voieşti şi pomul îndată a rodit. Te ajută nespus de mult la o rodire ca aceasta nu numai natura rădăcinii tale, ci şi măiestria grădinarului, a lui Dumnezeu.

De aceea, ca să nu spună ascultătorii săi: „Ne răvăşeşti sufleteşte, ne sileşti, ne strîngi de gît apropiind de noi securea, ameninţîndu-ne cu tăierea, cerîndu-ne roade în timp ce vrei să ne pedepseşti", Ioan Botezătorul a adăugat!

„Eu vă botez cu apă spre pocăinţă; dar Cel care vine după mine este mai puternic decît mine, Căruia nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălţămintei; Acesta vă va boteza cu Duh Sfînt şi cu foc"[24].

Prin aceste cuvinte, Ioan Botezătorul arată că pentru a face roade este nevoie numai de voinţă şi de credinţă, nu de oboseli şi de sudori; şi după cum le era uşor să se boteze, tot atît de uşor le era să-şi schimbe viaţa şi să se facă mai buni. După ce le-a zguduit sufletul cu frica de judecată, cu aşteptarea osîndei, cu securea, cu pierderea înrudirii cu strămoşii lor, cu înlocuirea lor cu alţi urmaşi ai lui Avraam, cu îndoita pedeapsă – tăierea şi arderea –, după ce le-a înmuiat prin toate mijloacele învîrtoşarea inimilor lor şi i-a făcut să dorească scăparea de nişte rele atît de mari, începe să vorbească şi de Hristos; nu vorbeşte la întîmplare, ci cu foarte multă grijă. Apoi, vorbind de deosebirea dintre el şi Hristos, ca să nu pară că Îi face o favoare vorbind aşa, arată deosebirea dintre ei, întemeiat pe comparaţia dintre darurile unuia şi ale altuia. N-a spus chiar de la început *„Nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălţă-*

24. *Matei* 3, 11.

mintei Lui", ci mai întîi a vorbit de neînsemnătatea botezului lui; şi arătînd că n-are altă putere decît să-i ducă spre pocăinţă pe cei botezaţi de el – că n-a spus: „vă botez cu apă spre iertare", ci *„spre pocăinţă"* – vorbeşte de botezul lui Hristos, plin de dar nespus. „Ca nu cumva, spune Ioan, la auzul spuselor mele că Hristos vine după mine, să-L dispreţuieşti pentru că a venit în urma mea, află puterea darului Lui, cunoaşte bine că n-am spus atît cît trebuia cînd am spus: *Nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălţămintei Lui.* Cînd mă auzi spunînd că este mai puternic decît mine, să nu crezi că spun aceasta punîndu-L în comparaţie cu mine. Eu nu sînt vrednic nici în rîndul robilor Lui să fiu rînduit, nici chiar printre cei din urmă robi, nici să-I fac cea mai josnică slujbă". De aceea Ioan n-a spus numai: *„încălţămintea"*, ci: *„nici cureaua"*, care pare a fi treaba cea mai de jos din toate.

Apoi, ca să nu socoteşti că a vorbit aşa numai din smerenie, aduce dovada deosebirii dintre ei întemeiat pe fapte, spunînd: *„Acela vă va boteza cu Duh Sfînt şi cu foc"*. Ai văzut cît de mare este înţelepciunea Botezătorului? Cînd predică, înfricoşătoare-i sînt cuvintele, insuflă neliniştea în sufletele celor ce-l ascultau; dar cînd îi trimite la Hristos, cuvintele-i sînt potolite, în stare să cîştige suflete. Nu mai vorbeşte de secure, nici de pom tăiat, ars şi aruncat în foc, nici de mînia viitoare, ci de iertare de păcate, de înlăturarea pedepsei, de dreptate, de sfinţenie, de răscumpărare, de înfiere, de frăţietate, de participarea la moştenire, de dăruirea cu îmbelşugare a Duhului Sfînt. Că pe toate acestea le-a lăsat să se înţeleagă prin cuvintele: *„Vă va boteza cu Duh Sfînt"*, arătînd prin însăşi metafora cuvîntului bogăţia harului; că n-a spus: „vă va da Duh Sfînt", ci: *„Vă va boteza cu Duh Sfînt"*; iar prin cuvîntul următor: *„şi cu foc"* scoate la iveală tot puterea şi belşugul harului.

V

Gîndeşte-te în ce stare sufletească trebuie să fi fost ascultătorii lui Ioan, gîndindu-se că vor fi dintr-o dată la fel cu profeţii şi cu bărbaţii cei mari. De aceea Ioan a şi vorbit de foc, ca să-i facă să-şi amintească de profeţi. Că aproape toate vedeniile cîte li s-au arătat acelora, cele mai multe cu foc s-au arătat: Aşa a vorbit Dumnezeu prin rug cu Moise[25]; aşa întregului popor în muntele Sinai[26]; aşa lui Iezechiel prin heruvimi[27].

Uită-te cum îl şi deşteaptă Ioan pe ascultătorul său, vorbindu-i mai înainte de cele ce aveau să se întîmple mai pe urmă. Că trebuia să se

25. *Ieş.* 3, 2.
26. *Ieş.* 19, 6.
27. *Iez.* 10, 2.

junghie Mielul, să fie nimicit păcatul, să se pună capăt vrajbei, să fie îngroparea şi învierea, şi apoi să vină Duhul. Dar de acestea nu spune deocamdată nimic, ci vorbeşte întîi de ultimul dar, în vederea căruia s-au făcut toate celelalte şi care erau mai cu seamă în stare să facă cunoscută vrednicia lui Hristos. Ioan le vorbeşte, deci, mai întîi de Duhul Sfînt, pentru ca atunci cînd ascultătorii lui vor auzi că primesc atîta Duh să-l întrebe cum şi în ce chip va fi aceasta, cînd păcatul are atîta putere; iar de patimile lui Hristos le vorbeşte după ce mai întîi a pregătit spre ascultare sufletul lor, pentru ca nimeni să nu se scandalizeze de aşteptarea unui dar atît de mare. De aceea iarăşi strigă spunînd: *„Iată Mielul lui Dumnezeu Care ridică păcatul lumii"*[28]. N-a spus: „Care lasă", ci: *„care ridică"*, cuvinte care arată o mai mare purtare de grijă a lui Dumnezeu pentru lume. Nu este acelaşi lucru „a lăsa" cu *„a ridica"*. Lăsarea nu este însoţită de primejdie, pe cînd ridicarea este însoţită de moarte. A mai spus Ioan că Hristos *„este Fiul lui Dumnezeu"*[29]. Dar nici cuvintele *„Fiu al lui Dumnezeu"* nu arătau clar ascultătorilor vrednicia lui Hristos; nici nu-L puteau încă înţelege ca Fiu al lui Dumnezeu, dar puteau înţelege aceasta pe temeiul darului atît de mare al Duhului Sfînt. De aceea şi Tatăl, cînd l-a trimis pe Ioan la propovăduire, i-a dat o primă dovadă a vredniciei Celui ce avea să vină, spunîndu-i: *„Peste Care vei vedea Duhul pogorîndu-Se şi rămînînd peste El, Acesta este Cel ce botează cu Duh Sfînt"*[30]. De aceea Ioan spune: *„Eu am văzut şi am mărturisit că Acesta este Fiul lui Dumnezeu"*[31]. Că prin Duhul Sfînt se arată clar că Hristos este Fiul lui Dumnezeu.

Apoi, pentru că Ioan a spus cuvinte plăcute şi cu ele a liniştit şi potolit pe ascultători, îşi înăspreşte din nou cuvintele, ca să nu se trîndăvească. Aşa erau iudeii; cînd le vorbeai frumos, se trîndăveau şi deveneau mai răi. De aceea iarăşi îi înfricoşează, spunînd:

„A cărui lopată este în mîna Lui"[32].

Mai înainte vorbise de pedeapsă; acum Îl arată pe Judecător şi vorbeşte de pedeapsa veşnică:

„Şi va arde pleava în foc nestins"[33].

Iată că Hristos este Stăpîn al universului şi lucrător, deşi în alt loc Însuşi Hristos spune acelaşi lucru despre Tatăl: *„Tatăl Meu este lucrătorul"*[34]. Mai înainte Ioan vorbise de *„secure"*, care cere oboseală şi

28. *Ioan* 1, 29.
29. *Ioan* 1, 34.
30. *Ioan* 1, 33.
31. *Ioan* 1, 34.
32. *Matei* 3, 12.
33. *Matei* 3, 12.
34. *Ioan* 15, 1.

muncă; dar ca să nu socoteşti că pedepsirea celor răi este treabă care are nevoie de oboseală, Ioan se foloseşte de o altă pildă, de foc, ca să arate că pedepsirea celor răi e un lucru uşor. Prin cuvintele sale despre curăţirea ariei Sale cu lopata, Ioan Botezătorul arată că Hristos este Stăpînul întregii lumi. Cum ar putea să pedepsească pe cei răi dacă n-ar fi toţi oamenii ai Lui? Acum pe pămînt sînt amestecaţi cei buni cu cei răi. Chiar dacă se vede strălucind grîul, totuşi el este amestecat cu pleava, ca într-o arie, nu ca în hambar. Atunci, la judecată, se va face deosebire între grîu şi pleavă. Unde-mi sînt acum cei care nu cred în iad? Două lucruri a spus Ioan despre Hristos: unul, că va boteza cu Duh Sfînt şi altul, că va arde pe cei necredincioşi. Dacă unul e vrednic de credinţă, atunci negreşit şi celălalt. De aceea Ioan a făcut două proorocii despre Hristos, pentru ca pe temeiul celei care s-a împlinit să crezi şi în aceea care nu s-a împlinit încă. Hristos face la fel; adeseori despre aceleaşi lucruri sau despre lucruri contrare, face două proorocii, una care se împlineşte pe pămînt, alta pe care o făgăduieşte că se va împlini pe lumea cealaltă. Face asta pentru ca oamenii, cărora le place să discute mult, să creadă pe temeiul profeţiei împlinite şi profeţia care nu s-a împlinit încă. Hristos a făgăduit că va da în viaţa aceasta însutit celor care au părăsit tot ce-au avut, iar în veacul viitor viaţă veşnică[35]; şi a făcut vrednice de credinţă şi darurile viitoare prin împlinirea darurilor date pe pămînt. Aşa şi Ioan Botezătorul; a făcut două profeţii: una că Hristos va boteza cu Duh Sfînt, alta că va arde pe cei păcătoşi în focul cel nestins.

VI

Deci dacă Hristos n-ar fi botezat cu Duhul pe apostoli şi în fiecare zi pe cei ce voiesc, ai putea pune la îndoială şi pe celelalte, adică pedeapsa veşnică şi focul cel nestins; dar dacă s-a săvîrşit şi se săvîrşeşte în fiecare zi ceea ce este mai mare şi mai greu, ceea ce depăşeşte orice cuvînt – botezul cu Duh Sfînt –, cum poţi spune că nu-i adevărat ceea ce-i uşor, ceea ce-i potrivit minţii omeneşti, adică pedeapsa veşnică şi focul cel nestins? Ioan Botezătorul a spus mai întîi: *„Cel ce vine după mine va boteza cu Duh Sfînt şi cu foc"*[36] şi a făgăduit mari bunătăţi în urma acestui botez, ca să nu te descurajezi că ai părăsit viaţa de mai înainte; apoi a vorbit de lopată şi judecata care se va arăta prin lopată. „Să nu socotiţi, spune Ioan Botezătorul, că vi-i de ajuns botezul pentru mîntuire, dacă după botez trăiţi în păcate". Că ne trebuie şi virtute şi multă filozofie. De aceea îi îndreaptă pe ascultătorii săi spre har şi spre botez,

35. *Marcu* 10, 30.
36. *Matei* 3, 11.

vorbindu-le de secure; iar după ce le-a vorbit de har îi înfricoşează cu lopata şi cu focul cel nestins. Nu face nici o deosebire între cei care nu primiseră botezul, ci le spune în general: *„Tot pomul care nu face roadă bună se taie"*[37], osîndind pe toţi cei ce nu cred; dar după botez se face deosebire, pentru că mulţi din cei ce au crezut aveau să ducă o viaţă nevrednică de credinţă.

Nimeni[38], aşadar, să nu fie pleavă, nimeni să nu fie nestatornic, nici să se supună poftelor celor rele, fiind cu uşurinţă purtat de ele, cînd într-o parte, cînd în alta! Dacă rămîi grîu, nu vei avea de suferit, chiar dacă încercări vor veni, că nici în arie grîul nu este sfărîmat de roţile dinţate ca fierăstrăul ale treierătoarei. Dar dacă vei fi slab ca pleava sau ca paiele, şi aici pe pămînt vei suferi mulţime de nenorociri, fiind lovit din toate părţile, dar şi dincolo pe lumea cealaltă, vei suferi veşnică pedeapsă. Că toţi cei asemenea paielor, chiar înainte de a fi aruncaţi în cuptorul iadului, vor fi hrană patimilor necugetate, aşa cum paiele sînt hrană animalelor necuvîntătoare; iar dincolo, iarăşi materie şi hrană pentru foc.

Dacă Ioan Botezătorul ar fi spus direct: „Cel ce vine după mine va judeca faptele oamenilor", n-ar fi făcut uşor de primit cuvîntul său; dar pentru că a învrîstat cu pilde gîndurile sale, alcătuindu-şi aşa întreaga sa vorbire, convingea mai repede pe ascultători şi-i atrăgea cu mai multă uşurinţă. De aceea şi Hristos de cele mai multe ori făcea la fel; învrîstează cu pilde cuvintele Sale, vorbind despre arie, seceriş, vie, teasc, ţarină, mreajă, pescuire; toate pilde obişnuite, luate din viaţa lor de toate zilele. Acelaşi lucru l-a făcut şi Ioan aici: a arătat darea Duhului ca cea mai mare dovadă a adevărului spuselor sale. „Cel ce poate atîta, spune Ioan, încît să ierte păcatele şi să dea Duhul, Acela va putea face mai mult decît atîta". Ai văzut cît de firesc ajunge să vorbească mai dinainte de taina învierii şi a judecăţii viitoare?

– Dar pentru ce Ioan Botezătorul, aş putea fi întrebat, n-a vorbit de semnele şi minunile pe care avea să le facă Hristos îndată după ieşirea Sa la propovăduire?

– Pentru că darea Duhului era o minune mai mare decît toate şi pentru că în vederea acesteia s-au făcut toate celelalte. Punînd capul, a cuprins pe toate: nimicirea morţii, ştergerea păcatelor, pieirea blestemului, încetarea războaielor celor de mulţi ani, intrarea în rai, urcarea la cer, vieţuirea cu îngerii, participarea la bunătăţile cele viitoare. Că darea Duhului este arvuna acestora. Ioan, vorbind de aceasta a vorbit şi de învierea trupurilor şi de arătarea semnelor de la înviere şi de parti-

37. *Matei* 3, 10.
38. De aici începe partea morală: *Despre judecată*.

ciparea la împărăţia cerurilor şi de bunătăţile *„pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit"*[39]. Că toate acestea ni s-au dat prin acea harismă. Era de prisos, deci, ca Ioan să vorbească de minunile pe care avea să le facă Hristos îndată după ieşirea la propovăduire şi pe care ascultătorii Săi aveau să le judece cu proprii lor ochi. Ioan trebuia să le vorbească de acelea, de care s-ar fi îndoit, de pildă: că Hristos este Fiul lui Dumnezeu, că este incomparabil superior lui, că ridică păcatul lumii, că va cere socoteală oamenilor de faptele săvîrşite, că viaţa noastră nu se termină odată cu viaţa de aici, că dincolo, pe celălalt tărîm, fiecare va primi plata cuvenită. Pe acestea ascultătorii lui Ioan n-aveau cum să le vadă.

VII

Ştiind, dar, acestea, să ne sîrguim mai mult cîtă vreme sîntem în arie; că aici este cu putinţă să se schimbe paiele în grîu, aşa precum e cu putinţă ca din grîu mulţi să ajungă paie. Să nu cădem, deci, să nu ne lăsăm purtaţi de orice vînt încoace şi încolo, să nu ne despărţim de fraţii noştri, chiar dacă sînt neînsemnaţi şi mici. Că şi bobul de grîu, după măsură, este mai mic decît paiul, dar mai bun după natură. Nu te uita la toată nălucirea celor din afară, că toate-s destinate focului, ci la smerenia cea după Dumnezeu, tare şi de nefărîmiţat, care nu poate fi nici tăiată, nici arsă de foc! Că pentru boabele de grîu, Dumnezeu se îndură şi de paie, ca să se facă mai bune, stînd alături de boabe. De aceea nu vine încă judecata, ca să fim de obşte încununaţi cu toţii, ca mulţi să se schimbe din răi în virtuoşi. Să ne cutremurăm, dar, cînd auzim pilda aceasta; că focul acela este foc nestins.

– Dar cum poate să fie foc nestins? aş putea fi întrebat.

– Nu vezi că soarele acesta arde necontenit şi niciodată nu se stinge? N-ai auzit de rugul ce ardea şi nu se mistuia de flăcări?[40] Deci şi tu, dacă vrei să scapi de flacără, fă milostenie şi nu vei face cunoştinţă cu focul acela. Dacă aici pe pămînt vei crede celor spuse, nu vei vedea cuptorul acela, cînd vei pleca acolo; dar dacă nu crezi în cuptor aici pe pămînt, dincolo îl vei cunoaşte bine pe propria-ţi ta piele, cînd nici nu-i cu putinţă să te scapi de el. Că nu pot scăpa de pedeapsă cei care n-au dus o viaţă dreaptă şi curată. Nu-i de ajuns numai să crezi, pentru că şi dracii tremură de Dumnezeu[41] şi totuşi vor fi pedepsiţi. De aceea trebuie să fim cu multă luare aminte asupra vieţii noastre. Că şi pentru asta vă chemăm des la biserică, nu ca să intraţi numai, ci ca să şi culegeţi

39. *I Cor.* 2, 9.
40. *Ieş.* 3, 2.
41. *Iacov* 2, 19.

roade de pe urma venirii aici. Dacă veniți regulat, dar nu plecați de aici cu roade, nu veți avea nici un folos, nici de venirea la biserică și nici de șederea în biserică. Dacă vedem pe copiii noștri că nu învață nimic de la învățătorii la care i-am trimis, ținem de rău pe învățători și trimitem copiii la alți învățători, ce cuvînt de apărare mai putem avea cînd nu ne îngrijim de virtute nici atît cît ne îngrijim de cele pămîntești, cînd totdeauna ne întoarcem de la biserică cu tăblițele goale? Și totuși aici în biserică avem învățători mai mulți și mai buni! La fiecare slujbă vă dăm ca învățători pe profeți, pe apostoli, pe patriarhi și pe toți drepții. Și nici așa nu folosiți ceva! Ci, dacă bombăniți doi sau trei psalmi, iar rugăciunile obișnuite le spuneți la întîmplare și cum se nimerește, plecați acasă socotind că asta-i de ajuns pentru mîntuirea voastră. N-ați auzit pe profetul care spune, dar, mai bine spus, pe Dumnezeu, Care grăiește prin profet, că *„poporul acesta cu buzele Mă cinstește, dar inima lor este departe de Mine?"*[42] Ca Dumnezeu să nu ne spună tot așa și nouă, șterge literele, dar, mai bine spus, zgîrieturile, pe care diavolul le-a întipărit în sufletul tău și adă-mi mie inima ta curățită de toate grijile lumești, ca să pot înscrie pe ea cele ce vreau în toată libertatea. Acum, cînd mă uit în inima ta, nu văd altceva decît scrisul diavolului: jafuri, lăcomie, invidie, clevetire. De aceea cînd iau în mîini tăblițele sufletelor voastre, nici nu pot să le citesc, că nu găsesc pe ele cuvintele pe care duminica trecută v-am lăsat să vi le scrieți, ci altele în locul acelora, neînsemnate și urîte. Apoi, după ce am șters ce-a fost scris și am scris din nou cuvintele Duhului, voi, plecînd de la biserică, dați din nou în mîinile diavolului inimile voastre și-l lăsați să scrie iarăși pe ele cuvintele lui în locul cuvintelor mele. Cum se vor sfîrși toate acestea, nu-i nevoie să v-o spun! O știe conștiința fiecăruia! Eu, însă, nu voi înceta de a-mi face lucrul meu, de a scrie pe inimile voastre cuvintele cele drepte și adevărate. Dacă voi îmi veți zădărnici strădania mea, apoi să știți că plata mea e neștirbită, dar primejdia voastră nu mică. Nu vreau să vă spun, însă, nimic împovărător.

VIII

Dar iarăși mă rog și mă cucernicesc vouă, fiți tot atît de silitori ca și copiii mici. Aceștia învață mai întîi forma literelor, apoi caută să recunoască literele una cîte una și în sfîrșit pornesc și la citirea cuvintelor. Tot așa să facem și noi; să împărțim virtutea; să învățăm mai întîi să nu înjurăm, să nu jurăm strîmb, să nu blestemăm; apoi să trecem la altă literă: să nu clevetim, să nu ne fie dragi trupurile, să nu ne îmbuibăm, să nu ne îmbătăm, să nu fim cruzi, să nu fim trîndavi; de la acestea iarăși să trecem la cele duhovnicești; să învățăm înfrînarea, disprețul pîntece-

42. *Isaia* 29, 13.

lui, cumințenia, dreptatea; să învățăm să ne arătăm superiori slavei lumii; să fim buni la inimă, să fim cu inima zdrobită; acestor litere ale virtuții să adăugăm mereu altele; să le înscrim pe toate în sufletele noastre. Să căutăm să punem în practică aceste virtuți în casă, față de prieteni, față de soție, față de copii. Să începem deocamdată cu cele dintîi litere ale virtuții, cu cele mai ușoare: de pildă cu a nu înjura; să studiem necontenit această literă în casă, că și în casă sînt mulți care ne împiedică să învățăm această literă: ne supără slugile, ne supără soția și ne face să ne înfuriem, ne supără copiii cînd nu învață și sînt obraznici și ne fac să-i amenințăm și să-i înjurăm. Dacă ajungi, deci, să nu mai înjuri în casă, cînd ești necăjit adesea de ai tăi, ușor vei putea să nu înjuri nici cînd ești în oraș. Și vei ajunge să nu mai înjuri dacă n-ai să-ți mai înjuri nici soția, nici sluga, nici pe altcineva din casă. Adeseori soția, lăudînd un alt bărbat și spunînd că trăind cu tine a ajuns o nenorocită, te împinge să-l vorbești de rău pe celălalt. Asta să nu te silească să ocărăști pe cel lăudat de soția ta, ci îndură totul cu bărbăție! Dacă vezi că slugile tale laudă pe alți stăpîni, nu te tulbura, ci rabdă cu tărie! Cîmp de bătălie și arenă a virtuții să-ți fie ție casa, pentru ca exercitîndu-te acolo bine, cu multă iscusință să ții piept celor ce te înfurie în oraș. Așa fă și cu dragostea de slava deșartă! Dacă te vei strădui să nu umbli după slava deșartă nici în fața soției, nici în fața slugilor, atunci cu ușurință nu vei fi doborît de această patimă nici față de străini. În orice împrejurare boala aceasta este cumplită și tiranică, dar mai cu seamă cînd soția e de față. Dacă vom doborî, deci, față de cei din casă puterea patimii acesteia, cu ușurință o vom birui și față de alții. Să facem la fel și cu celelalte patimi, exercitîndu-ne în casă împotriva lor, pregătindu-ne în fiecare zi. Și, ca să ne fie exercițiul acesta mai ușor, să ne pedepsim cînd călcăm hotărîrea luată. Să nu socotiți pagubă pedeapsa aceasta, ci răsplată, pricinuitoare de foarte mult cîștig. Și ne pedepsim, dacă ne osîndim la post îndelungat, la culcatul pe pămînt gol și la alte încercări aspre de acest fel. Făcînd așa, ne vor veni din toate părțile multe cîștiguri: aici pe pămînt vom viețui viața plăcută a virtuții, vom avea parte de bunătățile cele viitoare și vom fi necontenit prietenii lui Dumnezeu.

Dar ca să nu se mai repete cele de mai înainte, ca, aici în biserică, să nu vă minunați de cuvintele mele, iar după ce plecați să aruncați unde se nimerește tăblițele inimilor voastre și să-l lăsați pe diavol să șteargă tot ce-ați scris pe ele, fiecare cînd ajunge acasă să-și cheme soția, să-i spună ce a auzit la predică, să și-o ia ca ajutor; și din ziua de azi să intre în această minunată școală avînd în ajutor harul Duhului Sfînt. Chiar dacă în timpul exercițiului cazi o dată, de două ori, sau de mai

multe ori, nu te descuraja, ci scoală-te şi luptă mai departe! Să nu încetezi pînă ce nu-ţi încununezi fruntea cu cunună strălucită împotriva diavolului, pînă ce nu-ţi pui averea cîştigată în vistieria cea nejefuită a virtuţii. Dacă transformi în obişnuinţă această frumoasă filozofie, nici cînd te-i trîndăvi, nu vei putea călca vreuna din hotărîrile luate, pentru că obişnuinţa ta a ajuns a doua natură. După cum ne e uşor să dormim, să mîncăm, să bem şi să respirăm, tot aşa de uşor ne va fi să săvîrşim şi virtutea; vom simţi o curată bucurie, pentru că stăm în portul cel neînvălurat, ne bucurăm de vreme bună, şi pornind cu corabia încărcată spre oraşul cel împărătesc, în ziua aceea mare, vom dobîndi şi cununile cele neveştejite, de care facă Dumnezeu să avem parte noi toţi, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XII

„Atunci a venit Iisus din Galileea la Iordan către Ioan ca să fie botezat de el"[1]

I

Cu robii vine Stăpînul, cu vinovații Judecătorul, ca să Se boteze. Dar nu te tulbura, că între aceștia smeriți strălucește mai ales înălțimea Lui!

Pentru ce te minunezi că a primit să fie botezat, că a venit împreună cu alți robi la un alt rob, cînd a primit să fie purtat în pîntece feciorese atîta vreme, cînd a primit să Se nască cu firea noastră, cînd a primit să fie pălmuit, să fie răstignit și să pătimească tot ce-a pătimit? Lucru de mirare este că, Dumnezeu fiind, a voit să se facă om; toate celelalte urmează în chip logic.

De aceea și Ioan, luîndu-o înainte, spunea ceea ce a spus, că nu-i vrednic să-I dezlege cureaua încălțămintei Lui și toate celelalte, că este Judecător, că va răsplăti fiecăruia după vrednicie, că va da tuturora cu îmbelșugare Duhul.

Și pentru ca atunci cînd Îl vezi că vine la botez să nu gîndești ceva rău, Ioan Îl oprește zicînd:

„Eu am trebuință să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine?"[2].

Pentru că botezul lui Ioan era un botez de pocăință, care-i făcea pe oameni să-și osîndească păcatele lor și, deci, ca să nu socotești că și Hristos a venit cu un astfel de gînd la Iordan, Ioan îți îndreaptă mai dinainte socotința asta, numindu-L Miel și Răscumpărătorul tuturor păcatelor din lume. Se înțelege de la sine că este fără de păcat Cel Care poate ridica păcatele întregului neam omenesc. De aceea Ioan n-a spus: „Iată pe Cel fără de păcat!", ci ceva mai mult: *„Iată pe Cel ce ridică păcatul lumii!"*[3], ca să primești cu deplină încredere și una și alta – și că este fără de păcat și că ridică păcatul lumii –, iar odată ce-ai primit aceasta, să înțelegi că a venit la botez pentru a rîndui altele. Pentru asta cînd a venit la botez, Ioan I-a zis: *„Eu am trebuință să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine?"* Nu i-a spus: „Să fii Tu botezat de mine?" S-a temut să grăiască așa.

– Dar ce i-a spus?

1. *Matei* 3, 13.
2. *Matei* 3, 14.
3. *Ioan* 1, 29.

– *„Şi Tu vii la mine?”*
– Şi ce-a făcut Hristos?
– Ce-a făcut mai tîrziu cu Petru, aceea a făcut şi cu Ioan atunci. Petru L-a oprit să-i spele picioarele; dar cînd a auzit pe Domnul spunîndu-i: *„Ceea ce fac, tu nu ştii acum; vei şti mai tîrziu”*[4], şi: *„N-ai parte cu Mine”*[5], Petru nu s-a mai împotrivit şi L-a lăsat să-i spele picioarele[6]. Tot aşa şi Ioan Botezătorul, cînd L-a auzit pe Domnul spunîndu-i:

„Lasă acum, că aşa se cuvine să plinim toată dreptatea”[7],

îndată I s-a supus. Nici lui Petru, nici lui Ioan, nu le plăcea să vorbească fără măsură, ci şi-au arătat dragostea şi supunerea, gîndindu-se ca în toate să se plece Stăpînului.

Uită-te că Hristos îl convinge pe Ioan să-L boteze, tocmai pe temeiul bănuielii ce-o avea că nu-i vrednic. Hristos nu i-a spus: „Că aşa este drept”, ci: *„că aşa se cuvine”*. Pentru că Ioan socotea că este un lucru nevrednic ca Stăpînul să fie botezat de rob, Hristos a întrebuinţat nişte cuvinte care i-au răsturnat cu totul împotrivirea sa, ca şi cum i-ar fi spus: „Nu fugi şi nici nu împiedica botezul acesta, pentru că socoteşti că nu se cuvine să fiu botezat de tine. Tocmai de aceea: *„Lasă* – botează-Mă –, *pentru că aşa se cuvine”*. N-a spus numai *„lasă”*, ci a adăugat şi *„acum”*. „Nu va fi totdeauna aşa, îi spune Hristos, ci Mă vei vedea şi aşa cum doreşti; *acum,* însă, fă ce-ţi spun!” Apoi îi arată şi pentru ce *„se cuvine aşa”*.

– Pentru ce, dar, *„se cuvine aşa”?*

– *„Pentru ca să plinim toată legea”*, a răspuns Hristos. Că aceasta a vrut să arate prin cuvintele: *„ca să plinim toată dreptatea”*. Dreptatea este împlinirea poruncilor. „Pentru că am împlinit toate celelalte porunci, spune Hristos, şi a rămas numai aceasta, trebuie s-o adaug şi pe aceasta. Am venit să dezleg blestemul, care stătea peste omenire prin călcarea legii. Trebuie, dar, ca Eu mai întîi să împlinesc toate şi, scoţîndu-vă de sub osîndă, să pun capăt legii. Se cuvine, dar, ca Eu să împlinesc toată legea, pentru că se cuvine să dezleg blestemul scris în lege împotriva voastră. De aceea am şi luat trup şi am venit”.

„Atunci L-a lăsat. Şi după ce s-a botezat Iisus, îndată a ieşit din apă; şi iată I s-au deschis cerurile şi a văzut Duhul lui Dumnezeu pogorîndu-Se ca un porumbel şi venind peste El”[8].

4. *Ioan* 13, 7.
5. *Ioan* 13, 8.
6. *Ioan* 13, 9.
7. *Matei* 3, 15.
8. *Matei* 3, 15-16.

II

Mulţi socoteau că Ioan este mai mare decît Iisus, pe de o parte pentru că Ioan trăise tot timpul în pustie, pentru că era fiu de arhiereu, pentru că purta o îmbrăcăminte ca aceea, pentru că-i chema pe toţi la botez şi pentru că s-a născut dintr-o femeie stearpă, iar pe de altă parte, pentru că Iisus era născut de o fată sărmană – că nu era cunoscută încă de toţi naşterea din Fecioară –, pentru că locuise în casă, pentru că trăise la un loc cu toţi oamenii, pentru că purta haine la fel cu toţi ceilalţi. Îl socoteau mai mic decît Ioan şi pentru că nu ştiau încă nimic de tainele mari ale lui Hristos. S-a mai întîmplat apoi să mai fie şi botezat de Ioan, fapt care le întărea şi mai mult bănuiala, chiar dacă n-ar fi fost nici una din pricinile de mai sus. Gîndeau, deci, că şi Hristos este unul din cei mulţi. Că îşi spuneau: „N-ar fi venit la botez odată cu toţi oamenii, dacă n-ar fi fost ca unul din ei; Ioan este, deci, mai mare decît El şi cu mult mai minunat".

Prin urmare ca să nu mai stăpînească această părere în mintea multora, cerurile s-au deschis cînd S-a botezat Iisus, Duhul S-a pogorît şi glas odată cu Duhul, propovăduind vrednicia Celui Unuia-Născut.

Dar pentru că glasul care a spus:

„Acesta este Fiul Meu cel iubit"[9]

părea multora mai potrivit lui Ioan decît lui Iisus – că glasul din cer n-a spus: „Acesta, care Se botează", ci numai: *„Acesta"*, aşa că fiecare din cei ce au auzit au bănuit că glasul a fost mai degrabă despre cel ce botează decît despre cel botezat şi din pricina vredniciei Botezătorului, dar şi din pricina tuturor celor spuse – a venit Duhul în chip de porumbel, atrăgînd glasul către Iisus şi făcînd tuturora cunoscut că *„Acesta"* a fost spus nu despre Ioan care boteza, ci despre Iisus care Se boteza.

– Dar cum se face, m-ar putea întreba cineva, că n-au crezut în Hristos odată ce s-au întîmplat acestea?

– Şi pe timpul lui Moise s-au făcut multe minuni, deşi nu aşa de mari; şi după toate acele minuni: vocile, trîmbiţile şi fulgerele[10], iudeii şi-au turnat viţel de aur şi s-au închinat idolului Beelfegor[11]. Aceiaşi iudei, care au fost de faţă şi au văzut învierea lui Lazăr, atît de puţin au crezut în Cel ce făcuse minunea încît adeseori au încercat să-L omoare[12]. Deci dacă, văzînd înaintea ochilor învierea morţilor, au fost atît de răi, pentru ce te mai minunezi că n-au primit glasul pogorît de sus? Cînd sufletul e lipsit de judecată şi stricat şi mai este stăpînit şi de

9. *Matei* 3, 17.
10. *Ieş.* 19, 16.
11. *Ieş.* 32, 1-9.
12. *Ioan* 11, 45-46.

invidie, nu crede în minune; cînd, însă, e cu judecată, primeşte cu credinţă totul şi n-are nevoie de minuni.

Nu spune, deci, că n-au crezut, ci caută altceva: dacă s-a făcut tot ce trebuia pentru a-i face să creadă. Acest fel de apărare l-a întrebuinţat Dumnezeu prin profet, pentru a arăta că a făcut totul pentru a-i întoarce pe iudei. Astfel cînd iudeii erau pe cale de a pieri şi aveau să fie daţi celei mai grele pedepse, Dumnezeu spune prin profetul Isaia: *„Ce trebuia să fac viei acesteia şi n-am făcut?"* [13], pentru ca nu cumva iudeii, din pricina răutăţii lor, să învinuiască purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

Acelaşi lucru caută-l şi aici: Ce trebuia să se facă şi nu s-a făcut? Şi ori de cîte ori e vorba de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, foloseşte-te de acest fel de apărare faţă de cei care, încercînd să o atace, fac vinovat pe Dumnezeu de răutăţile multora.

Iată cîte lucruri minunate s-au făcut la botez! Şi acestea sînt numai începutul celor viitoare! Nu s-a deschis încă raiul, ci cerul se deschide! Să amîn, însă, pentru altădată cuvîntul meu către iudei! Acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, să revin la tălmăcirea Evangheliei.

„Şi după ce a fost botezat Iisus, îndată a ieşit din apă şi iată I s-au deschis cerurile" [14].

– Pentru ce s-au deschis cerurile?

– Ca să afli că şi la botezul tău s-au deschis cerurile, ca Dumnezeu să te cheme spre patria cea de sus şi să te înduplece să n-ai nimic comun cu pămîntul. Iar dacă n-ai văzut, nu fi necredincios! La începuturile creştinismului s-au arătat totdeauna înfăţişări văzute ale lucrurilor mai presus de fire şi duhovniceşti precum şi semne ca acestea, din pricina celor care erau mai puţin pricepuţi, care aveau nevoie de înfăţişări văzute şi care nu puteau avea nici o înţelegere pentru cele nemateriale, ci îi uimeau numai cele văzute. S-au făcut acestea, odată şi la început, pentru ca să crezi, chiar dacă mai tîrziu nu s-au mai făcut minuni. Pe timpul apostolilor s-a făcut sunet de suflare de vînt ce vine repede şi s-au arătat înfăţişări de limbi de foc[15]; dar nu pentru apostoli, ci pentru iudeii care erau atunci de faţă. Chiar dacă acum nu se mai fac semne văzute, totuşi credem în cele ce s-au arătat odată. Atunci la botez s-a arătat şi porumbelul ca să arate, ca şi cum ar fi arătat cu degetul, celor de faţă şi lui Ioan pe Fiul lui Dumnezeu. Dar nu numai pentru aceasta, ci ca să afli şi tu că vine Duhul şi peste tine cînd te botezi.

13. *Isaia* 5, 4.
14. *Matei* 3, 16.
15. *Fapte* 2, 2–3.

III

Noi, deci, n-avem nevoie de înfăţişare văzută, deoarece credinţa noastră ţine loc de minuni. Că n-au nevoie de minuni credincioşii, ci necredincioşii.

– Dar pentru ce S-a pogorît Duhul în chip de porumbel?

– Porumbelul este o pasăre blîndă şi curată. Şi s-a arătat în chip de porumbel, pentru că Duhul Sfînt este duh de blîndeţe. De altfel porumbelul ne mai aduce aminte şi de o istorie veche. De demult, cînd potopul a cuprins toată faţa pămîntului şi tot neamul omenesc era ameninţat cu pieirea, s-a arătat această pasăre; a arătat că a încetat potopul şi prin ramura de măslin, pe care a adus-o, a binevestit liniştea obştească a lumii[16]. Toate acestea au fost o preînchipuire a celor viitoare. Pe vremea aceea faptele oamenilor erau cu mult mai rele şi oamenii erau vrednici de mult mai mare pedeapsă. Îţi aduc aminte de istoria aceasta, ca să nu deznădăjduieşti. Că şi atunci, deşi faptele erau de deznădăjduit, totuşi Dumnezeu a adus dezlegare şi îndreptare; atunci prin pedeapsă; acum, însă, prin har şi dar nespus. De aceea se arată şi la botez porumbelul, nu aducînd o ramură de măslin, ci arătînd pe Cel ce ne eliberează din toate relele şi dîndu-ne bune nădejdi. Porumbelul nu mai scoate din corabie un singur om, ci, arătîndu-se, ridică la cer întreaga lume, iar în loc de stîlpare de măslin aduce întregii lumi înfierea.

Gîndeşte-te, dar, la măreţia darului, să nu socoteşti că vrednicia Duhului este mai mică pentru că s-a arătat în o înfăţişare ca aceasta. Că aud chiar pe mulţi spunînd, că pe cît e de mare deosebirea între om şi porumbel, pe atît de mare e deosebirea între Hristos şi Duhul, pentru că Hristos S-a arătat în fire omenească, iar Duhul în chip de porumbel.

– Ce putem spune faţă de acestea?

– Că Fiul lui Dumnezeu a luat fire de om, dar Duhul Sfînt n-a luat fire de porumbel. De aceea şi evanghelistul n-a spus: „în fire de porumbel" ci: *„în chip de porumbel"*. Mai tîrziu nu s-a mai arătat sub această înfăţişare, ci numai atunci la botez. Iar dacă spui că din pricina aceasta vrednicia Duhului e mai mică, se va găsi, întemeiat pe acest fel de judecată, că heruvimii sînt cu mult superiori Duhului Sfînt, pe cît de superior este vulturul faţă de porumbel, că heruvimii sînt înfăţişaţi în chip de vulturi. Îngerii chiar ar trebui să fie superiori Duhului, că adeseori s-au arătat în chip de oameni. Dar nu-i aşa, nu-i aşa! Altceva este adevărul întrupării Fiului lui Dumnezeu şi altceva pogorămîntul unei înfăţişări trecătoare. Nu fi nerecunoscător, dar, faţă de Binefăcător, nici nu răsplăti cu fapte şi gînduri rele pe Cel ce ţi-a dăruit izvorul fericirii.

16. *Fac.* 8, 8 11.

Unde-i vrednicia înfierii, acolo-i şi ştergerea păcatelor şi darea tuturor bunătăţilor. De aceea a încetat botezul iudaic şi a început botezul nostru. Ceea ce s-a întîmplat cu paştele iudaic, se întîmplă şi cu botezul. La Cina cea de Taină s-au întîlnit amîndouă paştele: şi paştele iudaic şi paştele nostru; Hristos a pus unuia capăt, iar celuilalt i-a dat început. Şi acum la Iordan a împlinit botezul iudaic, dar în acelaşi timp a deschis uşile botezului Bisericii; precum atunci la o singură masă, tot aşa acum la un singur rîu, a săvîrşit şi umbra, dar a adăugat şi adevărul.

Numai botezul nostru are harul Duhului; al lui Ioan era lipsit de acest har. De aceea cu nimeni altul din cei botezaţi de Ioan nu s-a întîmplat minunea aceasta, ci numai cu Acela Care a dat botezul nostru, ca să afli pe lîngă cele spuse şi aceea că nu curăţia celui ce boteza, ci puterea Celui botezat a făcut aceasta. Atunci şi cerurile s-au deschis şi Duhul S-a pogorît. Deschizîndu-se porţile cele de sus, trimiţînd de acolo Duhul şi chemîndu-ne în patria cea din ceruri, Hristos ne duce de la vechea vieţuire la noua vieţuire. Nu numai că ne cheamă, ci ne dă şi cea mai mare vrednicie. Nu ne-a făcut îngeri şi arhangheli, ci fii ai lui Dumnezeu, fii iubiţi; şi astfel ne dă să moştenim cerul.

IV

Gîndindu-ne[17] la toate acestea, să ducem o viaţă vrednică de dragostea Celui ce ne cheamă, de vieţuirea cea cerească, de cinstea dată nouă. Răstignindu-te pentru lume şi răstignind lumea în tine, trăieşte cu toată scumpătatea vieţuirea cea din cer! Să nu socoteşti că ai ceva comun cu pămîntul, pentru că trupul tău nu-i mutat în cer! Ai sus în cer Capul, pe Hristos! Pentru asta Stăpînul, la venirea Lui cea dintîi, a adus şi pe îngeri, iar la întoarcere te-a luat şi pe tine, adică firea ta omenească, pentru ca să ştii că poţi trăi pe pămînt ca în cer, chiar înainte de a te urca la cer. Să stăruim, dar, să ne păstrăm nobleţea, pe care am primit-o dintru început, să căutăm în fiecare zi palatele cele împărăteşti din cer şi să socotim pe toate cele de aici umbră şi vis. Dacă un împărat de pe pămînt te-ar lua pe tine, un sărac şi un cerşetor, şi te-ar face pe neaşteptate fiul său, nici nu te-ai mai gîndi la coliba ta, nici la sărăcia colibei tale, deşi nu-i mare deosebire între palatul împărătesc şi coliba ta. Aşadar şi acum, nu te mai gîndi la ceea ce erai înainte de a fi înfiat de Dumnezeu! La o viaţă cu mult mai bună ai fost chemat. Cel ce te-a chemat este Stăpînul îngerilor, iar bunătăţile date ţie depăşesc mintea şi cuvîntul. Nu te mută de pe un pămînt pe alt pămînt, ca împăratul pămîntesc, ci de pe pămînt în cer, de la o fire muritoare la o slavă

17. De aici începe partea morală: *„Creştinul care nu duce o viaţă foarte bună se pedepseşte mai aspru"*.

nemuritoare şi nespusă, care se poate cunoaşte bine numai atunci cînd ne vom bucura de ea. Cînd e vorba să participi la bunătăţi atît de mari, te mai poţi, oare, gîndi la bani, mai poţi fi, oare, robit de nălucirea celor de aici? Nu socoteşti, oare, tot ce vezi mai de puţin preţ decît zdrenţele unui cerşetor? Cum te vei arăta vrednic de această cinste? Ce cuvînt de apărare vei avea? Dar, mai bine spus, ce pedeapsă vei primi, dacă, după un dar atît de mare, alergi la vărsătura de mai înainte?[18] Nu vei mai fi pedepsit ca un simplu om, ci ca un fiu al lui Dumnezeu, care a păcătuit; iar măreţia cinstei îţi va fi povară de mai mare pedeapsă. Că şi noi nu pedepsim slugile care ne greşesc la fel ca pe fiii noştri care fac aceleaşi greşeli, mai cu seamă cînd s-au bucurat din partea noastră de mari binefaceri. Dacă primul om care a avut ca moştenire paradisul a suferit atîtea nenorociri din pricina unei singure neascultări săvîrşite după ce primise cinstea, ce iertare vom avea noi, care am primit ca moştenire cerul, care am ajuns împreună-moştenitori cu Unul-Născut, dacă alergăm la şarpe, după ce S-a pogorît asupra noastră Porumbelul? Nu ni se va mai spune ca lui Adam: *„Pămînt eşti şi în pămînt te vei întoarce!"*[19] şi: *„Vei lucra pămîntul"*[20], ci cuvinte cu mult mai cumplite: întunericul cel mai din afară, legăturile cele nedezlegate, viermele cel veninos, scrîşnirea dinţilor[21]. Şi pe bună dreptate. Omul care n-a ajuns mai bun după ce i s-a făcut un atît de mare bine merită să primească cea mai mare şi cea mai cumplită pedeapsă. Ilie odinioară a deschis şi a închis cerul ca să plouă şi să nu plouă[22], ţie nu pentru asta ţi se deschide cerul, ci ca să te urci la cer; şi, ceea ce-i mai mult, nu ca să te urci singur, ci ca să urci şi pe alţii, de-ai voi. Atît de mare îndrăznire şi putere ţi-a dat ţie Dumnezeu în toate cele ale Lui! Aşadar, pentru că acolo-i casa noastră, să ducem acolo totul; să nu lăsăm nimic pe pămînt, ca să nu pierdem nimic. Aici, chiar de pui sub cheie averile tale, chiar de le întăreşti cu uşi şi cu zăvoare, chiar de pui de pază nenumărate slugi, chiar de le scapi din mîinile răufăcătorilor, chiar de le fereşti de ochii invidioşilor, chiar de la scapi de molii, chiar de nu le pierzi de scurgerea vremii, lucru cu neputinţă, totuşi tu nu vei scăpa de moarte; şi, într-o clipită, toate-ţi vor fi răpite; dar nu numai răpite, ci tu însuţi le vei trimite în mîinile duşmanilor tăi. Dacă, însă, le trimiţi în casa cea din ceruri, nimic nu le atinge. Nu trebuie nici să le încui, nici să pui uşi şi zăvoare. Atît de mare este puterea oraşului aceluia. Acolo nu poate pătrunde picior de tîlhar, nici stricăciune şi nici răutate.

18. *II Petru* 2, 22.
19. *Fac.* 3, 19.
20. *Fac.* 4, 12.
21. *Matei* 8, 12.
22. *III Regi* 17, 1.

V

Nu este, oare, cea mai mare nebunie să îngrămădim averi peste averi aici, unde cele adunate se pierd şi se strică, iar acolo, unde rămîn neatinse şi se înmulţesc, să nu depunem nici cea mai mică parte, şi aceasta cînd toată viaţa noastră o vom petrece pe lumea cealaltă? De aceea nici păgînii nu cred spusele noastre; ei vor dovada credinţei noastre din cele ce facem şi din cele ce grăim. Cînd păgînii văd că ne zidim case strălucitoare, că ne facem grădini şi băi, că ne cumpărăm moşii, nu vor să ne creadă cînd le spunem că noi creştinii ne pregătim de plecare într-un alt oraş. „Dacă ar fi aşa, ne spun ei, aţi vinde tot ce aveţi în oraşul acesta şi aţi depune preţul vînzării în celălalt oraş". Gîndesc aşa din cele ce văd că se petrec aici. Vedem doar că oamenii foarte bogaţi, în oraşele în care au de gînd să locuiască, îşi adună averile lor: case, moşii şi tot ce au. Dar noi facem dimpotrivă; ne dăm în vînt să dobîndim pămînt, pe care-l vom părăsi după puţină vreme, să cumpărăm hectare de pămînt şi case, nu numai cu bani, ci chiar cu sîngele nostru; dar nu ne îndurăm să dăm nici ce ne prisoseşte trebuinţei noastre, ca să cumpărăm cerul, cu toate că cerul îl putem cumpăra la un preţ mic, şi odată cumpărat rămîne în proprietate veşnică. De aceea vom primi cea mai cumplită pedeapsă dacă vom pleca acolo goi şi săraci; dar, mai bine spus, vom suferi cele mai groaznice chinuri, nu pentru sărăcia noastră, ci şi pentru cele prin care am sărăcit pe alţii. Cînd păgînii ne văd că noi, care ne bucurăm de taine atît de mari, ne dăm în vînt după averi, atunci ei le îndrăgesc cu mult mai mult. Prin asta adunăm pe capul nostru mare foc. Dacă noi, care ar trebui să-i învăţăm pe păgîni să dispreţuiască tot ce văd în jurul lor, noi, mai mult decît alţii, le aţîţăm pofta după averi, cum ne vom mai putea mîntui cînd sîntem răspunzători şi de pierderea altora? N-auzi pe Hristos spunînd că ne-a lăsat pe noi să fim în lumea aceasta sare şi lumină[23], ca să întărim cu sarea vieţuirii noastre pe cei stricaţi de desfătare şi să luminăm cu lumina faptelor noastre pe cei întunecaţi de grija de averi? Dar cînd noi mai mult îi aruncăm pe păgîni în întuneric şi-i facem şi mai păcătoşi, ce nădejde de mîntuire mai putem avea? Nici una; ci plîngînd, scrîşnind din dinţi, cu mîinile şi picioarele legate, vom merge în focul gheenii, pentru că am fost biruiţi cu totul de grija de averi.

Gîndindu-ne, aşadar, la toate acestea, să dezlegăm legăturile unei astfel de înşelăciuni, ca să nu cădem în lanţurile acelea care ne dau pe mîna focului nestins. Omul robit de bani şi de averi este înlănţuit şi aici pe pămînt şi va fi înlănţuit veşnic şi pe cealaltă lume; dar cel eliberat de această poftă va avea o îndoită libertate, şi aici şi dincolo. Ca să avem şi noi parte de această libertate, să zdrobim jugul împovărător al iubirii de avuţii şi să ne luăm zborul spre cer, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

23. *Matei* 5, 13. 14.

OMILIA XIII

„Atunci a fost dus Iisus în pustie de Duhul, ca să fie ispitit de diavol”[1]

I

„Atunci”.

– Cînd?

– După pogorîrea Duhului, după ce glasul venit de sus a spus: *„Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit”*[2].

Lucru minunat este că a fost dus de Duhul; că aşa spune evanghelistul, că Duhul L-a dus în pustie. Aceasta, pentru că Hristos a făcut şi a suferit totul pentru învăţarea noastră; a primit să fie dus şi în pustie şi să se lupte cu diavolul, ca fiecare om botezat să nu se tulbure dacă după botez suferă încercări şi ispite mai mari la care nu se aştepta, ci să îndure totul cu curaj, ştiind că tot ce i se întîmplă e firesc să i se întîmple. De aceea ai luat arme, nu să trîndăveşti, ci să lupţi! De aceea nici Dumnezeu nu opreşte încercările şi ispitele care vin peste tine după ce te-ai botezat: în primul rînd, ca să cunoşti că prin botez ai ajuns cu mult mai puternic; în al doilea rînd, ca să rămîi smerit şi să nu te mîndreşti cu măreţia darurilor primite la botez, pentru că încercările pot să-ţi înfrîngă cerbicia; în al treilea rînd, ca vicleanul diavol, care pune încă la îndoială îndepărtarea ta de el, să se încredinţeze, prin încercările la care te supune, că l-ai părăsit depărtîndu-te definitiv de el; în al patrulea rînd, ca să ajungi, prin încercări, mai tare chiar decît fierul; în al cincilea rînd, ca să capeţi o dovadă evidentă a vistieriilor încredinţate ţie. Nici nu s-ar năpusti diavolul asupra ta, dacă nu te-ar vedea într-o mai mare cinste. De aceea şi la început s-a năpustit asupra lui Adam, tocmai pentru că-l văzuse bucurîndu-se de mare slavă. De aceea a pornit războiul cu Iov, pentru că-l văzuse încununat şi lăudat de Dumnezeul universului.

– Atunci pentru ce Hristos spune: *„Rugaţi-vă ca să nu intraţi în ispită”?*[3] m-ar putea întreba cineva.

– Tocmai pentru a ne arăta că Iisus nu S-a dus în pustie că a vrut să Se ducă, ci că a fost dus de Duhul potrivit unei rînduieli dumnezeieşti,

1. *Matei* 4, 1.
2. *Matei* 3, 17.
3. *Matei* 26, 41.

lăsîndu-ne să înțelegem să nu ne băgăm singuri în încercări, ci să le înfruntăm cu curaj atunci cînd sîntem tîrîți în ele.

Şi uită-te unde L-a dus Duhul! Nu L-a dus în oraş sau în piață, ci în pustie, pentru că Duhul voia ca diavolul să-L ispitească pe Iisus nu numai prin foame, ci voia ca şi pustietatea locului să-i dea diavolului prilej de ispită. Că atunci mai cu seamă ne atacă diavolul cînd ne vede singuri, cu noi înşine. Aşa a ispitit-o şi pe femeie la început, cînd era singură şi nu era cu ea bărbatul. Dimpotrivă, cînd diavolul vede că sîntem cu alții şi adunați mai mulți la un loc, nu are atîta cutezanță şi nici nu ne atacă. Mai cu seamă pentru aceasta trebuie să venim cît mai des la biserică, ca să nu fim prinşi uşor de diavol.

Găsindu-L, dar, pe Iisus în pustie, într-o pustie necălcată de picior omenesc – că aşa era pustia ne-o spune evanghelistul Marcu prin cuvintele: *„Şi era Iisus împreună cu fiarele sălbatice"*[4] – uită-te cu cîtă răutate şi viclenie se apropie diavolul de Iisus şi ce timp caută! Nu s-a apropiat cînd postea, ci cînd flămînzea, ca să cunoşti ce mare bun este postul, ce armă puternică împotriva diavolului; ca să cunoşti că după botez nu trebuie să ne apucăm de chefuri, de beții, de mese îmbelşugate, ci de post. De aceea a postit şi Iisus, nu că avea nevoie de el, ci ca să ne învețe pe noi. Pentru că păcatele săvîrşite înainte de botez au adus robia pîntecelui, Iisus – ca un doctor priceput, care porunceşte unui bolnav pe care l-a făcut sănătos să nu mai săvîrşească faptele din pricina cărora s-a îmbolnăvit – introduce după botez postul. Pe Adam neînfrînarea pîntecelui l-a izgonit din rai; ea a adus potopul pe timpul lui Noe; ea a pogorît trăsnete peste sodomeni. Cu toate că păcatul sodomenilor era desfrîul, totuşi în neînfrînarea pîntecelui îşi au originea şi o pedeapsă şi alta. Acest lucru l-a lăsat Iezechiel să se înțeleagă, cînd a spus: *„Aceasta era fărădelegea sodomenilor: erau mîndri, se îmbuibau cu pîine şi trăiau numai în chefuri şi în desfătări"*[5]. Aşa au ajuns şi iudeii să săvîrşească cele mai mari păcate; de la beție şi de la trai bun au alunecat în fărădelegi.

II

De aceea şi Iisus posteşte patruzeci de zile, ca să ne arate leacurile mîntuirii; şi nu şi-a prelungit postul mai mult, ca nu cumva iarăşi, prin covîrşirea minunii, să pui la îndoială adevărul întrupării. Aşa, n-ai putea spune asta, pentru că şi Moise şi Ilie au putut, întăriți de puterea lui Dumnezeu, să postească, înainte de postul lui Iisus, tot atîtea zile. De-ar fi prelungit postul, mulți şi de aici ar fi luat temei să spună că nu-i vrednică de credință luarea trupului omenesc.

4. *Marcu* 1, 13.
5. *Iez.* 16, 49.

„Postind, deci, patruzeci de zile și tot atîtea nopți, în urmă a flămînzit"[6].

Flămînzind, i-a dat diavolului prilej să se apropie de El, ca să ne arate cum trebuie să-l biruim cînd ne luptăm cu el. Așa fac și atleții; vrînd să-și învețe elevii să biruie, se luptă de bună voie cu alții în locurile de exercițiu, dîndu-le astfel prilejul să observe cum lovesc trupurile adversarilor și astfel îi învață chipul în care pot birui. La fel a făcut și Hristos atunci. Pentru că voia să-l atragă pe diavol pentru a-l ispiti, i-a făcut cunoscută foamea: apropiindu-se, l-a primit; și primindu-l l-a doborît la pămînt o dată, de două ori, de trei ori, cu ușurința proprie lui Hristos.

Dar ca să nu trecem cu ușurință peste biruințele acestea, lipsindu-vă de folosul învățăturilor ce le putem scoate din ele, să cercetăm cu de-amănuntul fiecare biruință, începînd cu prima.

După ce a flămînzit, evanghelistul spune:

„Venind ispititorul, I-a zis Lui: «De ești Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pîini»"[7].

Diavolul auzise glasul pogorît de sus, care a spus: *„Acesta este Fiul Meu cel iubit!"*[8]; auzise și pe Ioan care mărturisise atîtea despre El; apoi L-a văzut flămînd. Era, deci, nedumerit: nu putea crede că este simplu om, din pricina cuvintelor spuse despre El; dar iarăși nici nu putea accepta că este Fiul lui Dumnezeu, din pricină că-L vedea flămînd. Și astfel, nedumerit fiind, îi ies din gură cuvinte în care se vede îndoiala. Și după cum la început cînd s-a apropiat de Adam se servește de o minciună ca să afle adevărul[9], tot așa și acum, pentru că nu cunoștea bine taina negrăită a întrupării Fiului lui Dumnezeu și cine este Cel din fața lui, încearcă să împletească alte curse cu ajutorul cărora socotea că va afla ce-i era ascuns și nelămurit.

– Și ce spune diavolul?

– *„Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pîini!"* N-a spus: „Pentru că ți-i foame!", ci: *„Dacă ești Fiul lui Dumnezeu"*. Socotea că prin laude are să-L înșele. De aceea I-a trecut sub tăcere foamea, ca să nu pară că-I dă pe față slăbiciunea și să pară că-L insultă. Necunoscînd măreția celor ce se rînduiseră, diavolul socotea că pentru Iisus foamea era o rușine. De aceea, lingușindu-L cu viclenie pomenește numai de vrednicia Lui.

– Ce a răspuns Iisus?

6. *Matei* 4, 2.
7. *Matei* 4, 3.
8. *Matei* 3, 17.
9. *Fac.* 3, 1.

– Îi înfrînge mîndria; şi arătîndu-i că flămînzirea nu-i vrednică de ruşine, dar nici nevrednică de înţelepciunea Sa, dă pe faţă tocmai ceea ce diavolul, prin linguşeală, trecuse sub tăcere şi zice:

„Nu numai cu pîine va trăi omul”[10].

Îşi începe Domnul răspunsul cu nevoile pîntecelui. Tu, însă, uită-mi-te la răutatea acelui demon viclean! Uită-mi-te de unde-şi începe lupta şi cum nu-şi uită propria sa artă! Prin cele prin care a scos din rai pe primul om, iar pe alţii i-a umplut de rele, prin acelea şi acum îşi împleteşte viclenia, adică cu neînfrînarea pîntecelui. Poţi auzi şi acum pe mulţi oameni fără judecată spunînd că tirania pîntecelui îi împinge să săvîrşească mulţime de păcate. Dar Hristos, arătînd că pe omul virtuos tirania pîntecelui nu-l poate sili să facă ceva din cele ce nu se cuvin, stă flămînd şi nu ascultă de porunca diavolului, învăţîndu-ne ca în nimic să nu ascultăm pe diavol. Pentru că primul om, prin ascultarea de diavol, a păcătuit faţă de Dumnezeu şi a călcat legea, Hristos te învaţă cu prisosinţă să nu asculţi de diavol nici cînd îţi porunceşte să faci o faptă care nu-i călcare de poruncă. Dar pentru ce vorbesc de călcare de lege? Chiar de ţi-ar spune demonii să faci ceva folositor, nu le da ascultare! De pildă Hristos a închis gura acelor demoni care-L predicau Fiu al lui Dumnezeu[11]. Pavel iarăşi la fel a certat pe demonii care strigau, deşi spusele lor erau cuvinte de folos; ci, mustrîndu-i cumplit şi oprind viclenia lor, i-a alungat, cu toate că predicau învăţături mîntuitoare, închizîndu-le gurile şi poruncindu-le să tacă[12].

Pentru aceasta nici în pustie Hristos n-a dat ascultare spuselor diavolului.

– Ce i-a spus?

– *„Nu numai cu pîine va trăi omul!”*.

Cuvintele Sale au acest înţeles: Dumnezeu poate şi cu cuvîntul hrăni pe cel flămînd. Prin aceste cuvinte Hristos îi aduce diavolului mărturie din Vechiul Testament[13], iar pe noi ne învaţă să nu ne depărtăm niciodată de Stăpîn, fie de flămînzim, fie de suferim un alt necaz.

III

Dacă cineva mi-ar spune că Hristos ar fi trebuit să-i arate diavolului că El este Fiul lui Dumnezeu, îl voi întreba: Pentru ce şi cu ce scop? Că diavolul n-a grăit aşa ca să creadă, ci ca să vădească, după cum socotea el, necredinţa lui Hristos. Pentru că şi pe cei dintîi oameni tot aşa i-a

10. *Matei* 4, 4; *Deut.* 8, 3.
11. *Luca* 4, 41.
12. *Fapte* 16, 16–18.
13. *Deut.* 8, 3.

înşelat şi i-a vădit că nu cred destul de puternic în Dumnezeu; făcîndu-le cu totul alte făgăduieli decît cele făcute de Dumnezeu, le-a umplut mintea cu nădejdi deşarte[14]; le-a strecurat în suflet necredinţa şi aşa i-a scos din bunătăţile pe care le aveau. Dar Hristos şi-a arătat propria Sa putere; nici atunci nu S-a plecat diavolului şi nici mai tîrziu iudeilor, care gîndeau la fel cu diavolul, şi-I cereau semne[15]. Hristos ne învaţă mereu să nu facem nimic fără rost şi în zadar, chiar dacă sîntem în stare, nici să ascultăm de diavol, oricît de mult ne-ar sili.

– Ce a făcut atunci spurcatul acesta?

– Fiind învins şi neputînd să-L înduplece să facă ce I-a poruncit, deşi Hristos era atît de chinuit de foame, încearcă o altă ispită zicînd:

„Dacă eşti Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te jos, că scris este: «Îngerilor Lui va porunci pentru Tine şi pe mîini Te vor ridica”[16].

– Pentru ce diavolul la fiecare ispită începe cu aceste cuvinte: *„Dacă eşti Fiul lui Dumnezeu”?*

– Diavolul face şi acum tot ce făcuse cu cei dintîi oameni. După cum atunci hulea pe Dumnezeu, spunînd: *„În ziua în care veţi mînca vi se vor deschide ochii voştri”*[17], voind să le arate că Dumnezeu i-a înşelat, i-a păcălit şi nu le-a făcut nici un bine, tot aşa şi acum, lasă să se înţeleagă acelaşi lucru, spunîndu-I: „În zadar Te-a numit Fiul lui Dumnezeu! Te-a păcălit cu darul acesta! Dacă nu-i aşa, fă-mi dovada unuia care are puterea aceea!” Apoi, pentru că Iisus îi adusese mărturia Scripturii[18], şi diavolul aduce mărturia profetului[19].

– Ce a făcut Hristos?

– Nu S-a revoltat, nu S-a mîniat, ci cu multă blîndeţe îi vorbeşte iarăşi din Scripturi, zicîndu-i:

„Să nu ispiteşti pe Domnul Dumnezeul tău”[20].

Prin acest răspuns Hristos ne arată că nu trebuie să învingem pe diavol cu minuni, ci cu blîndeţe şi îndelungă răbdare şi că nu trebuie să facem nimic de ochiii lumii şi din ambiţie.

Vezi-i prostia diavolului chiar din mărturia pe care o aduce din Scriptură! Cele două mărturii ale Scripturii aduse de Domnul se leagă armonic una cu alta, pe cînd mărturiile aduse de diavol sînt luate la întîmplare şi n-au nici o legătură cu cele spuse mai înainte de el. Că nu s-a scris: „Că va porunci îngerilor Lui pentru Tine”, ca să-L îndemne să

14. *Fac.* 3, 5.
15. *Matei* 12, 38.
16. *Matei* 4, 6; *Ps.* 90, 11–12.
17. *Fac.* 3, 5.
18. *Deut.* 8, 3.
19. *Ps.* 90, 11–12.
20. *Matei* 4, 7; *Deut.* 6, 16.

se arunce în prăpastie; de altfel cuvintele acestea nici n-au fost spuse despre Domnul. Totuşi Iisus nu l-a mustrat pe diavol deocamdată, deşi a folosit insultător cuvintele Scripturii şi într-un sens cu totul contrar. Nimeni nu cere de la Fiul lui Dumnezeu aceasta. A diavolului şi a demonilor este a cere a te arunca jos; a lui Dumnezeu este a ridica pe cei căzuţi. Dacă trebuia ca Hristos să-Şi arate puterea Lui, apoi n-ar fi făcut-o aruncîndu-Se în prăpastie, ci mîntuind pe alţii. În prăpăstii şi în adîncuri se aruncă numai cei ce fac parte din falanga diavolului. Aşa face totdeauna înşelătorul acela cu ai lui.

Cu toate că diavolul I-a grăit astfel, totuşi Hristos nu-Şi descoperă încă puterea Sa, ci-i vorbeşte deocamdată ca om. Răspunsurile Sale: *„Nu numai cu pîine va trăi omul"* şi: *„Nu ispiti pe Domnul Dumnezeu tău"* nu erau ale unuia care Se descoperă pe Sine, ci ale unuia din cei mulţi.

Să nu te miri, însă, dacă diavolul vorbind cu Hristos se învîrte mereu ca într-un cerc. După cum cei care se luptă cu pumnii cînd primesc lovituri puternice, de le curge sînge din nas şi se buimăcesc, se învîrt ca într-un cerc, tot aşa şi diavolul buimăcit, de prima şi a doua lovitură, vorbeşte la întîmplare ce-i vine în minte şi trece la a treia ispitire.

„Şi urcîndu-L pe un munte înalt I-a arătat Lui toate împărăţiile şi-I zice: «Pe toate acestea Ţi le voi da, dacă vei cădea şi Te vei închina mie!» Atunci Iisus îi zice: «Mergi înapoia Mea, satano!» Că scris este: «Domnului Dumnezeului tău să te închini şi numai Lui să-I slujeşti!»"[21].

Cînd diavolul a păcătuit faţă de Tatăl, spunînd că sînt ale lui toate cele ale Aceluia, şi a căutat să se declare dumnezeu şi creator al lumii, atunci Hristos l-a mustrat; dar nici atunci cu asprime, ci i-a zis numai: *„Mergi înapoia Mea, satano!"*; mai mult o poruncă decît o mustrare. Cînd Hristos i-a spus: *„Mergi!"*, diavolul, la cuvîntul acesta, a şi luat-o la fugă şi n-a mai adăugat alte ispitiri.

IV

Aş putea fi întrebat:

– Pentru ce evanghelistul Luca spune că diavolul a sfîrşit toată ispita?[22]

– După părerea mea, evanghelistul Matei a vorbit de toate ispitele cînd a vorbit de ispitele principale, pentru că şi celelalte sînt cuprinse în acestea. Că toate păcatele sînt cuprinse în: slujirea pîntecelui, dragostea de slavă deşartă şi patima după averi şi bani. Cunoscînd deci acest lucru, spurcatul diavol a pus în urma tuturora ispita cea mai puternică: dorinţa de a avea mai mult. Chiar de la început dorea să-L ispitească cu

21. *Matei* 4, 8–10; *Deut.* 6, 13.
22. *Luca* 4, 13.

pofta de avere şi de bani, dar a lăsat-o la urmă de tot, pentru că era mai puternică decît celelalte. Lupta diavolului împotriva oamenilor are această lege: de a aduce tocmai la sfîrşit acele ispite care sînt în stare să încătuşeze pe om. Aşa a făcut şi cu Iov. De aceea şi acum a început cu ispitele care par mai neînsemnate şi mai slabe, ca apoi să înainteze spre cea mai puternică.

– Cum trebuie, dar, să-l biruim pe diavol?

– Aşa cum ne-a învăţat Hristos, alergînd la Dumnezeu. Nici în vreme de foamete să nu ne simţim zdrobiţi, avînd încredere în Cel Ce ne poate hrăni şi cu cuvîntul; nici cînd primim bunătăţi să nu ispitim pe Cel Ce ni le-a dat, ci să ne mulţumim cu slava cea de sus, nepunînd preţ pe slava omenească; în sfîrşit, în toate împrejurările, să dispreţuim tot ce depăşeşte trebuinţa. Că nimic nu ne face să ne supunem atît diavolului ca dorinţa de a avea mai mult, ca lăcomia. Şi aceasta se poate vedea chiar din cele ce se petrec în timpul nostru. Şi acum sînt unii oameni care spun: „Toate acestea ţi le vom da, dacă vei cădea înaintea noastră şi te vei închina nouă!". Aceştia sînt oameni după fire, dar au ajuns unelte ale diavolului. Pentru că şi pe timpul Mîntuitorului diavolul s-a apropiat de Iisus nu numai personal, ci şi prin alţii, aşa precum a arătat-o evanghelistul Luca, spunînd: *„Pînă la o vreme diavolul s-a depărtat de El"*[23], arătînd că mai tîrziu diavolul s-a apropiat de Iisus prin uneltele lui.

„Şi iată îngerii au venit la El şi-I slujeau Lui"[24].

În timpul ispitirii, Domnul n-a îngăduit să se arate îngerii, ca nu cumva prin arătarea lor să sperie pe cel ce-şi căuta prada; dar după ce l-a biruit în toate încercările sale şi l-a pus pe fugă, s-au arătat şi îngerii, ca să afli şi tu că după ce-l vei birui pe diavol, te vor primi şi pe tine îngerii, lăudîndu-te şi însoţindu-te în toate împrejurările vieţii. Astfel Lazăr după cuptorul sărăciei, al foamei şi a tot felul de suferinţe, a plecat, fiind luat de îngeri[25].

După cum[26] spuneam mai înainte, Hristos ne arată acum acelea de care putem să avem şi noi parte. Pentru că toate acestea pentru tine s-au făcut; de aceea mergi pe urmele Lui şi imită-I biruinţa. Dacă se apropie de tine unul din slujitorii demonului aceluia, cu aceleaşi gînduri ca şi el, şi începe să ocărască şi să-ţi spună: „Dacă eşti om minunat şi puternic în credinţă, mută muntele acesta din locul lui", nu te tulbura, nu te neliniști, ci răspunde-i cu blîndeţe şi spune-i cuvintele auzite de la Stăpînul:

23. *Luca* 4, 13.
24. *Matei* 4, 11.
25. *Luca* 16, 22.
26. De aici începe partea morală: *Nu trebuie să căutăm la faţa oamenilor cînd ne sfătuiesc, ci să punem la încercare cuvintele celor ce ne vorbesc; şi despre înviere, despre împărăţia cerurilor şi despre pedeapsă.*

„Nu ispiti pe Domnul Dumnezeu tău!”. Dacă-ți propune slavă, putere, mulțime nenumărată de bani și-ți poruncește să i te închini lui, rezistă-i iarăși cu bărbăție! Că diavolul n-a făcut această propunere numai Stăpînului nostru obștesc, ci o face în fiecare zi fiecăruia din noi robii Săi; nu numai în munți și în pustietăți și nici numai el, ci și în orașe și în piețe și în tribunale și prin oameni de aceeași fire cu noi.

– Ce trebuie să facem?

– Să nu-i dăm crezare, să ne astupăm urechile, să urîm pe cel ce ne lingușește și atunci mai cu seamă să-l urîm și să ne scîrbim de el mult, atunci cînd ne făgăduiește daruri mai mari. Pentru că și pe Eva, cînd i-a dat nădejdi[27] mai mari, atunci a doborît-o și a adus peste ea cele mai mari nenorociri. Că dușman de moarte ne este diavolul și a pornit împotriva noastră război neîmpăcat. Nu ne sîrguim noi atît pentru mîntuirea noastră, cît se sîrguiește el pentru pierderea noastră.

Să-l urîm, deci, de moarte, nu numai cu cuvintele, ci și cu faptele; nu numai cu mintea, ci și cu lucrurile și să nu facem nimic din cele ce ne poruncește el, că așa vom face pe acelea ce ni le poruncește Dumnezeu. Diavolul, da, făgăduiește multe, nu ca să dea, ci ca să ia. Ne făgăduiește bunuri din furtișaguri și răpiri, ca să ne răpească împărăția și dreptatea; pune înaintea noastră comorile cele de pe pămînt, ca niște curse și lațuri, ca să ne lipsească și de acestea și de comorile cele din ceruri; voiește să ne îmbogățim aici, ca să nu ne îmbogățim dincolo. Dacă nu poate cu bogăția să ne scoată din moștenirea cea cerească, atunci apucă altă cale, calea sărăciei. Cum a făcut cu Iov. Cînd a văzut că bogăția cu nimic nu l-a vătămat, împletește cu sărăcia curse, nădăjduind să-l biruie prin ea. Poate fi, oare, ceva mai fără judecată? Nu! Că cel ce poate îndura cu cumințenie bogăția, cu mult mai mult îndură cu bărbăție sărăcia; cel ce nu dorește averile cînd le are, nu le caută nici cînd îi lipsesc, așa precum nici atunci fericitul acela, ci prin sărăcie a ajuns din nou mai strălucit. Acel demon viclean i-a putut răpi averile, dar nu i-a putut răpi dragostea cea către Dumnezeu, ci chiar mai puternic l-a făcut; și încercîndu-l cu tot felul de necazuri, l-a făcut să se împodobească cu și mai multe bunuri. De aceea diavolul era în încurcătură mare; cu cît îi dădea mai multe lovituri, cu atît îl vedea că ajunge mai puternic. De aceea după ce a folosit și a încercat toate mijloacele și a văzut că nimic nu reușește, a alergat la vechea lui armă, la femeie; femeia ia masca purtării de grijă, plînge cu mare jale suferințele lui Iov și, prefăcîndu-se că vrea să-l scape de necazuri, îi dă acel pierzător sfat. Dar nici așa nu l-a biruit. Că acel minunat bărbat și-a dat seama de momeala diavolului; și cu multă înțelepciune a închis gura femeii prin care vorbea diavolul[28].

27. *Fac.* 3, 5.
28. *Iov* 2, 10.

V

La fel trebuie să facem şi noi. Dacă diavolul, ascuns în fratele tău sau într-un prieten scump sau în soţia ta sau în cineva din cei foarte apropiaţi ţie, îţi dă vreun sfat nepotrivit, nu trebuie să primeşti sfatul de dragul celui ce ţi-l dă, ci îndepărtează pe cel ce-ţi grăieşte, din pricina sfatului lui pierzător de suflet. Multe de acestea face şi acum diavolul, luînd masca prieteniei; pare că ne este binevoitor, dar ne spune cuvinte pierzătoare de suflet, mai ucigătoare ca otrava. A diavolului este a linguşi pentru a vătăma; a lui Dumnezeu, a învăţa, pentru a fi de folos. Să nu ne facem socoteli greşite şi nici să căutăm cu orice chip să ducem o viaţă lipsită de griji. Scriptura spune: *„Domnul îl ceartă pe cel pe care îl iubeşte"*[29]. Atunci mai cu seamă să ne întristăm cînd ne merg toate din plin, ducînd o viaţă plină de păcate. Totdeauna trebuie să ne temem cînd păcătuim, dar mai cu seamă atunci cînd nu avem necazuri. Dacă Dumnezeu ne-ar pedepsi pentru fiecare păcat în parte, pedeapsa ne-ar fi uşoară; dar cînd rabdă îndelung pentru fiecare păcat ce săvîrşim, ni se strînge mare osîndă, de stăruim în astfel de păcate. Dacă cei ce fac fapte de virtute trebuie să sufere necazuri, apoi cu mult mai mult cei păcătoşi. De cîtă îndelungă răbdare nu s-a bucurat Faraon! Dar la urmă pentru toate a primit cea mai grea pedeapsă[30]. Cîte păcate n-a făcut şi Nabucodonosor; dar la sfîrşit pe toate le-a plătit[31]. Bogatul din Evanghelie pentru că n-a suferit deloc pe pămînt a fost un ticălos, tocmai pentru că a trăit în desfătări în viaţa de aici; şi a plecat să fie pedepsit pentru toate acestea pe lumea cealaltă, unde n-a mai putut găsi mîngîiere suferinţei sale[32]. Şi totuşi sînt unii oameni aşa de nesocotiţi şi de proşti, că urmăresc necontenit numai pe cele de aici şi rostesc aceste cuvinte pline de batjocură: „Să mă desfătez deocamdată de toate cele ce văd şi apoi mă voi gîndi la cele pe care nu le văd! Îmi voi sătura pîntecele, voi robi plăcerilor, mă voi folosi de viaţa de aici! Dă-mi mie ziua de astăzi şi ia-ţi ţie pe cea de mîine!". Ce cumplită nebunie! Cu ce se deosebesc de ţapi şi de porci cei care rostesc cuvintele acestea? Dacă profetul nu îngăduie să fie socotiţi oameni cei care nechează după femeia aproapelui[33], cine mă va ţine de rău de numesc ţapi şi porci şi mai lipsiţi de minte ca măgarii pe cei ce socotesc nesigure pe cele ce sînt mai sigure decît cele ce se văd? Dacă în nimeni altul nu crezi, gîndeşte-te cum sînt chinuiţi demonii care se gîndesc să spună şi să facă totul spre vătămarea noastră! Că n-ai să-mi răspunzi la cele ce-ţi spun,

29. *Prov.* 3, 12; *Evr.* 12, 6.
30. *Ieş.* 14, 27-28.
31. *Dan.* 4, 28-30.
32. *Luca* 16, 24-25.
33. *Ier.* 5, 8

că demonii nu fac totul ca să ne mărească trîndăvia, să ne alunge din suflet frica de iad şi să ne facă să nu mai credem în judecata de apoi! Deşi voiesc aceasta, totuşi cu strigăte şi vaiete propovăduiesc chinurile iadului.

– Cum se face că demonii spun acestea, dar rostesc alte cuvinte decît cele pe care le voiesc?

– Nu pentru altceva decît că sînt siliţi să asculte de o putere mai mare decît ei. Că de bună voie n-ar vrea să mărturisească nici că sînt chinuiţi de oameni morţi, nici că suferă ceva groaznic.

Dar pentru ce spun toate acestea? Le spun, pentru că demonii mărturisesc că este iad, ei care vor să nu credem în iad. Tu, însă, care te bucuri de atît de mare cinste, care ai parte de taine ce nu pot fi rostite prin cuvînt, nici pe demoni nu-i imiţi, ci ai ajuns mai rău ca ei.

– Dar cine a venit din iad, m-ar putea întreba cineva, şi ne-a vorbit de chinurile de acolo? Cine s-a pogorît din cer şi ne-a spus că este un Dumnezeu Care a creat totul? Apoi de unde ştim că avem suflet?

– Dacă vrei să crezi numai ce vezi, dacă te îndoieşti de existenţa lui Dumnezeu, a îngerilor, a minţii şi a sufletului, atunci toate cunoştinţele tale despre lume sînt clădite pe nisip. Dacă spui că trebuie să crezi numai în ce vezi, îţi voi spune şi eu că trebuie să crezi mai mult în cele pe care nu le vezi decît în cele pe care le vezi. Par ciudate cuvintele mele, totuşi sînt adevărate; şi totuşi oamenii cu judecată sînt de acord cu mine. Ochii noştri în multe greşesc, nu numai în cele nevăzute – că pe acelea nici nu le cunosc –, ci chiar în cele ce par a le vedea; îi împiedică să cunoască precis şi distanţa, şi aerul şi mintea – cînd e împrăştiată în altă parte – şi mînia şi grija şi alte nenumărate pricini. Gîndirea, însă, dacă primeşte lumina Dumnezeieştilor Scripturi, este un mijloc de cunoaştere mai precis şi mai fără de greşeală. Să nu ne înşelăm, deci, în zadar pe noi înşine, nici să grămădim foc şi mai cumplit peste capetele noastre şi din pricina acestor învăţături, pe lîngă focul adus asupra noastră din pricina trîndăviei noastre izvorîte din astfel de învăţături. Dacă nu este pe acea lume judecată, atunci nu vom da socoteală de faptele noastre, nici nu vom fi răsplătiţi pentru ostenelile noastre. Gîndiţi-vă unde poate duce hula voastră, cînd spuneţi că dreptul, blîndul şi iubitorul de oameni Dumnezeu ar trece cu vederea atîtea osteneli şi sudori! Poate, oare, mintea să gîndească aşa ceva?

Dacă nu-ţi poţi dovedi pe altă cale existenţa judecăţii viitoare, atunci gîndeşte-te la cele ce se petrec în casa ta şi vei vedea cît de absurd este acest gînd! De-ai fi neomenos şi crud şi mai sălbatic decît fiarele, n-ai vrea la moartea ta să laşi nerăsplătit pe un rob credincios, ci îi vei da şi bani şi libertate. Şi pentru că atunci cînd pleci din lume, nu

mai poți să-i faci vreun bine, îl recomanzi moștenitorilor tăi, îi rogi, faci totul ca să nu rămînă robul nerăsplătit. Dacă tu, un rău, ești atît de bun și milostiv cu sluga ta, oare Dumnezeu, bunătatea nemărginită, iubirea nespusă de oameni, blîndețea cea nemăsurată, va lăsa neîncununați și nerăsplătiți pe slujitorii Săi, pe Petru, pe Pavel, pe Iacov și Ioan, pe cei care pentru El au flămînzit în fiecare zi, au fost întemnițați, biciuiți, înecați, dați fiarelor sălbatice, omorîți, pe cei ce au suferit atîtea necazuri, pe care nu-i cu putință să le numeri? Președintele jocurilor olimpice laudă și încununează pe luptătorii învingători, stăpînul sluga sa, împăratul pe ostași și, într-un cuvînt, fiecare răsplătește pe cel care-l slujește cu darurile cu care poate; și, oare, numai Dumnezeu să nu răsplătească cu nici un bine, mare sau mic, pe cei care au îndurat pentru El atîtea sudori și osteneli? Oare drepții și binecredincioșii, cei care au săvîrșit toate virtuțile vor sta la un loc cu desfrînații, cu cei ce și-au ucis părinții, cu cei ce-au ucis oameni, cu jefuitorii de morminte? Poate, oare, mintea să gîndească așa ceva? Dacă nu-i nimic după ce plecăm de aici, ci totul se mărginește la cele din lumea aceasta, atunci aceeași soartă o au și unii și alții; dar, mai bine spus, nu aceeași; că dacă, după cuvîntul tău, toți au aceeași soartă după ce mor, totuși aici pe pămînt unii trăiesc bine toată viața, iar alții se chinuie. Care tiran ar face așa, care om ar fi atît de crud și nemilos încît să nutrească astfel de gînduri față de slugile și de supușii săi?

Ai văzut cît de absurdă este tăgăduirea existenței judecății viitoare? Ai văzut unde duce gîndul acesta? Așadar, dacă nu vrei să fii încredințat din altă parte de existența judecății viitoare, să te încredințeze și să te învețe gîndurile de mai sus. Alungă această bănuială rea, fugi de păcat, stăruie în ostenelile cele pentru virtute, și atunci vei ști lămurit că viața noastră nu se mărginește la viața de aici.

Iar dacă cineva te-ar întreba: „Dar cine a venit de pe lumea cealaltă și ți-a spus ce-i acolo?”, tu răspunde-i așa:

– N-a venit nici un om; și chiar dacă ar fi venit tot n-ar fi fost crezut; i s-ar fi spus că se laudă și că înflorește lucrurile. Dar Stăpînul îngerilor ne-a vorbit lămurit despre acelea. Așadar pentru ce să mai avem nevoie de un om de pe cealaltă lume, cînd Cel Ce are să ne ceară socoteală de faptele noastre ne strigă în fiecare zi că a pregătit și iadul și a gătit și împărăția, dîndu-ne dovezi clare de toate acestea? Dacă Domnul nu ne-ar judeca pe lumea cealaltă, apoi nu ne-ar pedepsi nici aici, pentru că atunci cum s-ar explica faptul că pe lumea aceasta unii păcătoși sînt pedepsiți, iar alții nu? Dacă Dumnezeu nu caută la fața oamenilor, după cum nici nu caută, atunci pentru ce pe un păcătos îl pedepsește, iar pe altul îl lasă să plece nepedepsit? Iar această întrebare dă naștere la o nedumerire și mai mare decît cea de mai înainte. Dar dacă vreți să ascultați cu luare aminte spusele mele, vă voi dezlega și nedumerirea aceasta.

– Care-i dezlegarea?

– Aici pe pămînt, Dumnezeu nici nu pedepseşte pe toţi păcătoşii, ca să nu pierzi credinţa în înviere şi în judecata viitoare, întemeiat pe faptul că toţi dau socoteală aici pe pămînt de faptele lor; nici nu-i lasă pe toţi păcătoşii să plece nepedepsiţi, ca să nu socoteşti iarăşi că Dumnezeu nu poartă de grijă lumii, ci pedepseşte şi nu pedepseşte. Prin cei pe care-i pedepseşte, arată că dincolo va pedepsi pe cei nepedepsiţi aici, iar prin cei pe care nu-i pedepseşte, te pregăteşte să crezi că este un scaun înfricoşător de judecată după plecarea de aici. Dacă Dumnezeu nu S-ar îngriji deloc de noi, apoi nici n-ar pedepsi pe unii aici pe pămînt şi nici n-ar face bine altora. Dar aşa, vezi că Dumnezeu pentru tine a întins cerul, a aprins soarele, a întemeiat pămîntul, a revărsat mările, a răspîndit aerul, a rînduit lunii drumuri, a pus legi nemişcătoare anotimpurilor anului şi la semnul Lui toate celelalte îşi urmează neabătut drumul rînduit lor. Că şi oamenii şi animalele, care se tîrăsc, care merg, care zboară şi care înoată, animalele din lacuri, din izvoare, din rîuri, din munţi, din cîmpii, din case, din aer, din şesuri, plantele, seminţele şi arborii, sălbatici şi domestici, roditori şi neroditori, într-un cuvînt, toată făptura care se mişcă de mîna cea neobosită a lui Dumnezeu, totul serveşte la întreţinerea vieţii noastre şi Dumnezeu ne dă nu numai cele de trebuinţă, ci mai mult decît ne trebuie. Văzînd, dar, în lume o atît de mare armonie, deşi n-am spus nici a mia parte, mai îndrăzneşti să spui că Dumnezeu, Care a făcut pentru tine lucruri atît de mari şi de minunate, te va trece cu vederea în ce ai mai de preţ şi te va lăsa să zaci la un loc cu măgarii şi cu porcii după ce mori, mai îndrăzneşti să spui că Dumnezeu, Care te-a cinstit cu un dar atît de mare, darul credinţei, prin care te-a făcut egal cu îngerii chiar, te va trece, oare, cu vederea şi nu va ţine seamă de nenumăratele tale sudori şi osteneli? Poate, oare, mintea să gîndească asta? Că dacă vom tăcea noi, pietrele vor striga! Atît este de clar şi de evident, mai evident chiar decît raza soarelui!

Gîndindu-ne la toate acestea şi fiind convinşi că după plecarea de aici ne vom înfăţişa înaintea înfricoşătoarei judecăţi, că vom da cuvînt de tot ce am făcut, că vom fi traşi la răspundere şi vom fi pedepsiţi dacă rămînem în păcate, iar dacă am voi să fim cît de puţin cu luare aminte asupra noastră înşine ne vom bucura de cununi şi de bunătăţi nespuse, să închidem gura celor ce gîndesc aşa, iar noi să alegem calea virtuţii, pentru ca plecînd cu îndrăznirea cuvenită spre scaunul cel de judecată, să avem parte şi de bunătăţile făgăduite nouă, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIV

"Auzind Iisus că Ioan a fost prins,
S-a dus în Galileea"[1]

1

Pentru care pricina S-a dus Iisus in Galileea? Iarăşi, ca să ne învețe să nu mergem in intîmpinarea încercărilor, ci să fugim de ele şi să le evităm. Că nu i o crimă să nu te arunci singur în primejdie, ci să nu i te împotriveşti cu bărbăție, cînd ai căzut în ea.

Deci, după ce ne-a invățat aceasta şi a potolit invidia iudeilor, a plecat in Capernaum[2], ca in acelaşi timp să împlinească şi profeția şi să Se grăbească să pescuiască şi pe dascălii lumii, că acolo trăiau ei, ocupîndu-se cu pescuitul.

Uită-mi-te că de cîte ori Iisus vrea să plece la neamuri, ia pricină de la iudei. Aşa şi acum: uneltind iudeii împotriva Înainte Mergătorului şi aruncîndu-l în inchisoare, Îl împing în Galileea neamurilor.

Iată cum profetul determină locul in care S-a dus Iisus! Nu vorbeşte numai de o parte a poporului iudeu şi nici de toate semințiile, zicînd aşa:

„Pămîntul Zabulonului şi pămîntul Neftalimului, calea mării, dincolo de Iordan, Galileea neamurilor; poporul ce şedea în întuneric a văzut lumina mare"[3].

„Întuneric" aici nu inseamnă intunericul acesta material, ci inşelaciunea şi necredința. De aceea profetul a şi adăugat:

„Celor ce şedeau in latura şi în umbra morții lumină le-a rasarit"[4].

A adăugat aceste cuvinte, ca să ştii că nu este ceva material nici „întunericul" nici „lumina". Vorbind de lumină, n-a spus numai lumină, ci *„lumina mare"*, numită în altă parte *„lumina cea adevărată"*[5]; tălmăcind *„intunericul"*, il numeşte *„umbra morții"*. Apoi arătînd că n-au găsit lumina, căutind o ei inşişi, ci că Dumnezeu de sus li s-a arătat, profetul spune: *„lumina le a răsărit"*, cu alte cuvinte Însăşi lumina li s-a arătat şi a strălucit; n au alergat ei mai intîi la lumină; că omenirea, înainte

1. *Matei* 4, 12
2. *Matei* 4, 13
3. *Matei* 4, 15-16; *Isaia* 9, 1-2
4. *Matei* 4, 16; *Isaia* 9, 2
5. *Ioan* 1, 9

de venirea lui Hristos, era cu totul decăzută; nu mergea în întuneric, ci zăcea în întuneric, semn că nici nu mai nădăjduia să scape de-ntuneric; omenirea se aseamănă unor oameni, care, înconjurați din toate părțile de întuneric, nu știau nici în ce parte să-și îndrepte pașii și nici să stea pe loc.

„De atunci a început Iisus să propovăduiască și să spună: «Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor»"[6].

– *„De atunci"*. De cînd?

– De cînd a fost aruncat Ioan în închisoare.

– Dar pentru ce Iisus n-a predicat chiar de la început? Într-un cuvînt, pentru ce avea nevoie de Ioan, cînd mărturia propriilor Sale fapte Îl predicau?

– Ca să cunoști și de aici vrednicia dumnezeiască a lui Iisus, că precum Tatăl a avut profeți așa și El – și aceasta a spus-o Zaharia, zicînd: *„Și tu, pruncule, prooroc al Celui Prea Înalt te vei chema"*[7] – și ca să nu dea nici un prilej de hulă nerușinaților iudei; iar aceasta a spus-o Însuși Hristos: *„Că a venit Ioan nici mîncînd, nici bînd și zic: «Are demon». A venit Fiul Omului mîncînd și bînd și spun: «Iată om mîncăcios și băutor de vin, prietenul vameșilor și păcătoșilor». Și înțelepciunea a fost socotită dreaptă de fiii ei"*[8]. De altfel era chiar nevoie să dea mai întîi altul mărturie despre El și nu El Însuși. Dacă și după atît de mari și de multe mărturii și dovezi, iudeii spuneau: *„Tu mărturisești despre Tine; mărturia Ta nu este adevărată"*[9], ce n-ar fi spus dacă El primul ar fi mărturisit despre El cînd a venit în mijlocul lor, fără ca Ioan să fi spus ceva? De aceea Hristos nici n-a propovăduit înainte de Ioan, nici n-a făcut minuni pînă ce acela n-a fost aruncat în temniță, ca să nu împartă mulțimea. De aceea nici Ioan n-a făcut vreo minune, ca să-I dea lui Iisus mulțimile, atrase de minunile făcute de Iisus. Dacă după atîtea mărturii – și înainte și după întemnițare – ucenicii lui Ioan priveau cu pizmă la Iisus, iar mulți bănuiau că nu El, ci Ioan este Hristos, ce nu s-ar fi întîmplat dacă n-ar fi fost nici o mărturie? Aceasta e pricina că Matei însemnează că *„de atunci"*, adică după întemnițarea lui Ioan, a început Iisus să predice. Și începîndu-Și predica, învăța tot ceea ce predica și Ioan, fără ca în predica Sa să vorbească încă ceva de El Însuși. Este bine să se știe, deocamdată, că ucenicii lui Ioan nu aveau încă despre Iisus părerea pe care trebuiau s-o aibă.

6. *Matei* 4, 17.
7. *Luca* 1, 76.
8. *Matei* 11, 18–19.
9. *Ioan* 8, 13.

II

Din pricina aceasta, cînd a început predica, Iisus n-a rostit cuvinte grele şi împovărătoare ca Ioan, vorbind de pildă: de secure, de pom tăiat, de lopată, de arie, de focul cel nestins, ci îşi începe predica Sa cu cuvinte plăcute, binevestindu-le ascultătorilor Săi cerurile şi împărăția cea cerească.

„Şi umblînd pe lîngă marea Galileii a văzut doi frați, pe Simon ce se numeşte Petru şi pe Andrei, fratele lui, aruncîndu-şi mreaja în mare, că erau pescari. Şi le-a zis lor: «Veniți după Mine şi vă voi face pescari de oameni». Iar ei lăsîndu-şi mrejele, au mers după El"[10].

Evanghelistul Ioan istoriseşte în alt chip chemarea lui Petru şi a lui Andrei[11]. Din aceasta se vede că aici, la evanghelistul Matei, este vorba de a doua chemare a lor. Mai multe pricini îndreptățesc aceasta. Ioan spune că au fost chemați înainte de întemnițarea lui Ioan; Matei, că au fost chemați după ce a fost aruncat Ioan în închisoare. În Evanghelia lui Ioan, Andrei îl cheamă pe Petru; aici Iisus îi cheamă pe amîndoi. Ioan evanghelistul spune: *„Văzînd Iisus pe Simon venind, îi spune: «Tu eşti Simon, fiul lui Iona; tu te vei chema Chifa, care se tîlcuieşte, Petru»"*[12]. Matei spune că Petru avea chiar numele acesta: *„Văzînd pe Simon,* zice Matei, *care se numeşte Petru"*[13]. Că e vorba de două chemări o poți vedea şi din locul de unde au fost chemați şi din alte texte din Scriptură, ca şi din aceea că s-au supus cu uşurință lui Hristos şi că au părăsit totul. În Evanghelia lui Ioan, îl vedem pe Andrei venind în casa în care locuia Iisus şi ascultînd cuvintele Lui; în Evanghelia lui Matei, Andrei şi Petru L-au urmat îndată ce le-a spus cîteva cuvinte.

Se poate, deci, ca ei, după ce L-au urmat pe Iisus cîtva timp la început, să-L părăsească şi să se întoarcă la meseria lor, cînd au văzut că Ioan a fost întemnițat şi că Iisus a plecat. Aşa se explică faptul că Iisus îi găseşte la pescuit. La început, cînd au vrut să plece Hristos nu i-a oprit, dar nici nu i-a lăsat pînă în sfîrşit după ce au plecat. Le-a dat voie să plece, dar S-a întors din nou ca să-i cîştige definitiv. Acesta-i cel mai măiestru mod de pescuire.

Uită-te la credința şi la ascultarea celor doi apostoli! Erau cu totul adînciți în lucrul lor – ştiți doar cît de atent trebuie să fie un pescar –, dar cînd au auzit pe Iisus că-i cheamă, n-au întîrziat, n-au zăbovit, n-au spus: „Să ne ducem pînă acasă să ne sfătuim cu rudele!", ci lăsînd totul, L-au urmat, cum făcuse şi Elisei cu Ilie[14]. O ascultare ca aceasta cere

10. *Matei* 4, 18-20.
11. *Ioan* 1, 36-42.
12. *Ioan* 1, 42.
13. *Matei* 4, 18.
14. *III Regi* 19, 19-21.

Hristos de la noi: să nu zăbovim nici o clipă, chiar dacă cele mai grabnice treburi ne-ar sili. De aceea cînd un alt ucenic al Său i-a cerut să-l lase să se ducă să-şi îngroape tatăl, Iisus nu l-a lăsat[15], arătînd că urmarea lui Hristos trebuie pusă înaintea tuturor.

Iar dacă îmi spui că este foarte mare făgăduinţa ce a făcut-o Hristos lui Andrei şi Petru de a-i face pescari de oameni, îţi răspund că mai cu seamă pentru aceasta îi admir, că, fără să fi văzut încă vreo minune, au crezut în măreţia făgăduinţei şi au pus urmarea lui Hristos mai presus de toate. Au crezut că prin cuvintele cu care ei au fost pescuiţi, vor putea, tot cu acelea, pescui şi pe alţii. Lui Andrei şi Petru le-a făcut, deci, Hristos această făgăduinţă; lui Iacov şi lui Ioan şi celorlalţi apostoli nu le-a spus ceva asemenea, că ascultarea celor dintîi chemaţi le deschisese şi lor drumul spre aceeaşi făgăduinţă. De altfel ei auziseră mai înainte multe despre Hristos. Uită-te, că şi sărăcia lui Iacov şi Ioan ne-o arată cu precizie evanghelistul:

„I-a găsit cîrpindu-şi mrejele lor"[16].

Atît de mare era sărăcia lor, că îşi cîrpeau mrejile, neputînd să-şi cumpere altele. Nu mică dovadă de virtute este deocamdată şi asta că îndurau cu uşurinţă sărăcia, că se hrăneau din munca lor cinstită, că erau uniţi unii cu alţii prin puterea dragostei, că aveau alături de ei pe tatăl lor şi-i slujeau.

Aşadar după ce i-a pescuit, Iisus începe să facă minuni de faţă fiind şi ei, adeverind, prin cele ce făcea, spusele lui Ioan. Se ducea des în sinagogi, învăţîndu-i cu asta că nu este un potrivnic al lui Dumnezeu şi un înşelător, ci că a venit fiind întru totul de acord cu Tatăl. Cînd Se ducea în sinagogi nu predica numai, ci făcea şi minuni.

III

De obicei Dumnezeu face minuni totdeauna atunci cînd se întîmplă ceva nou şi neobişnuit şi cînd vrea să aducă un nou fel de vieţuire; minunile fiind nişte garanţii ale puterii Sale date celor ce aveau să-I primească legile. De pildă, cînd a fost să facă pe om, a creat mai întîi tot universul şi apoi i-a dat omului legea cea din paradis; cînd a fost să dea lui Noe o nouă lege, a făcut iarăşi mari minuni, prin care a înnoit întreaga creaţie şi a făcut ca apele acelea înfricoşătoare ale potopului să acopere un an întreg faţa pămîntului, din care a scăpat pe dreptul Noe, aflat într-o tulburare atîta de mare. Şi pe timpul lui Avraam a făcut iarăşi multe semne, de pildă: i-a dat biruinţă în război, l-a lovit pe Faraon şi l-a scăpat pe Avraam dintr-o mulţime de primejdii. Cînd a

15. *Matei* 8, 21-22.
16. *Matei* 4, 21.

voit să dea legi iudeilor, Dumnezeu a făcut acele mari minuni şi apoi a dat legea. Tot aşa şi acum, vrînd să aducă în lume o înaltă vieţuire şi să spună omenirii ce nu se mai auzise pînă atunci, întăreşte prin minuni cuvintele Sale. Şi pentru că împărăţia cerurilor pe care o propovăduia nu se vedea, Hristos o face văzută prin minunile săvîrşite de El în văzul tuturora.

Priveşte cît de scurt vorbeşte evanghelistul! Nu vorbeşte de fiecare bolnav vindecat în parte, ci, în puţine cuvinte, ne trece sub ochi un roi de minuni.

„Şi au adus la El pe toţi cei ce pătimeau de felurite boli şi erau ţinuţi de chinuri, pe cei îndrăciţi, pe lunatici, pe slăbănogi, şi-i vindeca”[17].

Se pune, însă, întrebarea: Pentru ce Hristos n-a cerut de la nici unul din aceştia credinţă, nici n-a spus nimănui ceea ce mai tîrziu spunea: *„Credeţi că pot face aceasta?”*[18]. Pentru ce? Pentru că Hristos nu dăduse încă dovada puterii Sale. De altfel nu mică dovadă de credinţă dădeau cei bolnavi cînd veneau sau erau aduşi la El. Dacă n-ar fi avut încredere mare în El, nici n-ar fi venit bolnavii de la o atîta depărtare, nici n-ar fi fost aduşi la El şi nici n-ar fi mers după El.

Să mergem, dar[19], şi noi după Hristos, că şi noi avem multe boli sufleteşti, pe care vrea să ni le vindece înainte de-a I-o cere. Că pentru asta vindecă bolile cele trupeşti, ca să izgonească pe cele sufleteşti. Să ne ducem, aşadar, la El! Să nu-I cerem nimic pămîntesc, ci iertare de păcate! De-I cerem cu sîrguinţă, ne împlineşte şi acum cererea noastră.

Atunci vestea despre El s-a răspîndit în toată Siria[20]; acum în toată lumea. Sirienii, cînd au auzit că vindecă pe îndrăciţi, au alergat la El, dar tu, care ştii cu mult mai bine decît sirienii puterea lui Hristos, tu nu te scoli, tu nu alergi? Sirienii îşi părăseau ţara, prietenii şi rudele, dar tu nu te înduri nici casa să ţi-o părăseşti, ca să te duci la El şi să primeşti cu mult mai multe daruri? Dar, mai bine spus, nici asta nu ţi-o cer, ci-ţi cer numai să-ţi laşi răul tău obicei! Chiar rămînînd acasă poţi uşor să te mîntui cu toţi ai tăi! Cînd ni-i bolnav trupul, facem totul şi ne zbatem ca să scăpăm de suferinţe; dar cînd ni-i bolnav sufletul, amînăm şi nu ne sinchisim. De aceea nu scăpăm nici de bolile trupeşti, pentru că pentru noi sînt fără importanţă cele necesare, iar cele fără importanţă, necesare. Lăsăm izvorul păcatelor şi curăţim rîurile. Că pricina bolilor trupeşti este păcatul cuibărit în suflet a arătat-o slăbănogul de treizeci şi

17. *Matei* 4, 24
18. *Matei* 9, 28
19. De aici începe partea morală. *Trebuie să avem totdeauna în minte păcatele noastre şi să-L rugăm pe Dumnezeu pentru ele şi despre judecata viitoare.*
20. *Matei* 4, 24

opt de ani[21], bolnavul coborît prin acoperiş[22], iar înainte de toţi Cain[23]. Dovezi despre adevărul acesta găseşti cîte vrei şi unde vrei. Să secăm, dar, izvorul păcatelor şi vom opri toate pîraiele bolilor trupeşti. Nu vei pune capăt numai bolilor, ci şi păcatului; şi păcatului mai mult decît bolii, pe cît este sufletul mai bun decît trupul.

Să ne ducem, dar, la Hristos şi acum; să-L rugăm să ne întărească slăbănogitul nostru suflet; şi, lăsînd la o parte toate cele trupeşti, să-I vorbim numai de cele duhovniceşti. Iar dacă le vrei neapărat şi pe cele trupeşti, îngrijeşte-te de ele după cele duhovniceşti. Nu dispreţui păcatul, pentru că nu simţi dureri cînd păcătuieşti, ci tocmai de aceea mai ales suspină, că nu simţi dureri. Şi nu simţi dureri, nu pentru că nu te muşcă păcatul, ci pentru că sufletul, fiind plin de păcate, nu simte muşcătura. Gîndeşte-te la cei care au conştiinţa propriilor lor păcate, că se vaită mai cumplit decît cei tăiaţi şi arşi cu fierul înroşit; şi cîte nu fac, cîte nu suferă, cît nu plîng şi se tînguie, numai ca să scape de chinurile conştiinţei? N-ar face-o, dacă nu i-ar durea sufletul!

IV

Deci cel mai bun lucru este să nu păcătuieşti, iar dacă păcătuieşti, să simţi păcatul şi să te îndrepţi. Dacă nu simţim păcatele, dacă nu vorbim de ele, cum vom ruga pe Dumnezeu, cum Îi vom cere iertare de păcate? Cînd tu, cel ce păcătuieşti, nici asta nu vrei să ştii, că ai păcătuit, pentru care păcate Îl rogi pe Dumnezeu? Pentru cele pe care nu le ştii? Iar dacă nu ştii ce păcate îţi iartă Dumnezeu, cum poţi şti măreţia facerii Lui de bine? Spune-ţi, dar, păcatele tale unul cîte unul, ca să ştii pentru care păcate iei iertare de la Dumnezeu şi ca astfel să-I fii recunoscător Binefăcătorului tău. Cînd superi pe vreun om, rogi pe prietenii lui, pe vecinii lui şi chiar pe slugile lui, cheltuieşti bani, pierzi zile întregi, ducîndu-te la uşa lui şi rugîndu-l de iertare; iar dacă cel supărat te respinge o dată, de două ori, chiar de mai multe ori, să nu te descurajezi, ci, fiind mai neliniştit, să îţi măreşti şi mai mult rugămintea; dar cînd supărăm pe Dumnezeu căscăm, ne lenevim, ne desfătăm, ne îmbătăm şi ne căutăm de treburile noastre. Cînd Îl mai putem face milostiv? Şi cum să nu-L supărăm mai mult? Că Îl facem să Se supere şi să Se mînie şi mai mult cînd nu ne doare sufletul că păcătuim. De aceea merităm să fim acoperiţi de pămînt, să nu mai vedem soarele, să nu mai respirăm, că avînd un Stăpîn atît de uşor de împăcat, Îl mîniem; şi mîniindu-L, nici nu ne pocăim. Şi totuşi Dumnezeu cînd Se mînie pe

21. *Ioan* 5, 2–15.
22. *Luca* 5, 18–25.
23. *Fac.* 4, 8.

noi, n-o face cu ură şi cu duşmănie, ci vrînd să ne atragă şi mai mult la El. Dacă ţi-ar face mereu bine, deşi Îl insulţi, L-ai dispreţui mai mult. Dar ca să nu faci asta, Îşi întoarce cîtăva vreme faţa de la tine, ca să te aibă necontenit alături de El.

Să avem, deci, încredere în iubirea Sa de oameni şi să ne pocăim cu toată purtarea de grijă, înainte de a sosi ziua în care pocăinţa nu mai este de folos. Acum totul stă în puterea noastră; atunci Judecătorul este stăpîn pe hotărîrea Lui: *„Să întîmpinăm faţa Lui întru mărturisire"*[24], să plîngem, să ne tînguim. De-am putea ruga pe Judecătorul, înainte de ziua cea mare a judecăţii, să ne ierte de păcate, n-ar mai fi nevoie să venim la judecată; dar dacă n-o facem, vom spune păcatele în auzul întregii lumi şi nu vom mai avea nici o nădejde de iertare. Nimeni din cei care nu şi-au şters aici pe pămînt păcatele, nu poate scăpa dincolo de pedeapsă; ci, după cum cei din închisori sînt duşi cu lanţurile lor la tribunal, tot aşa toate sufletele, cînd pleacă de aici, sînt duse la înfricoşătorul scaun de judecată, avînd în jurul lor fel de fel de lanţuri de păcate. Viaţa de aici nu-i deloc mai bună decît o închisoare; ci după cum atunci cînd intrăm în locaşul acela îi vedem pe toţi înlănţuiţi cu lanţuri, tot aşa şi în lume, dacă am îndepărta tot învelişul care acoperă faţa lumii şi al oamenilor, am intra în viaţa fiecăruia, în sufletul fiecăruia, atunci am vedea că fiecare este înlănţuit cu lanţuri mai grele decît cele de fier; dar mai ales, dacă ai intra în sufletele bogătaşilor, ai vedea că sînt cu atît mai înlănţuiţi cu cît sînt mai bogaţi. După cum pe un întemniţat îl nefericeşti cînd îl vezi legat la gît şi la mîini, iar adeseori cu cătuşe la picioare, tot aşa şi pe bogat, cînd îl vezi înconjurat de bogăţii nenumărate, nu-l socoti bogat pentru că are bogăţii, ci nefericit, tocmai din pricina lor! În afară de aceste lanţuri, mai are şi crud temnicer: urîta dragoste de bani, care nu-l lasă să treacă pragul închisorii; îi pune în butuci picioarele, pune străjeri la poarta temniţei, zideşte alte porţi, pune noi zăvoare şi-l aruncă tocmai în fundul temniţei, convingîndu-l să se bucure chiar de aceste lanţuri, ca să nu mai aibă nici o nădejde de scăpare din relele ce l-au cuprins. Ce bine ar fi de-ai putea citi gîndurile sufletului lui! I-ai vedea sufletul nu numai înlănţuit, ci şi murdar, întinat şi plin de stricăciuni!

Nici plăcerile trupeşti nu sînt mai bune decît dragostea de bani şi de avere, ba chiar mai rele, pentru că pîngăresc şi trupul împreună cu sufletul şi aduc, şi peste unul şi peste altul, nenumărate boli.

24. *Ps.* 94, 2.

Pentru acestea toate, să rugăm pe Izbăvitorul sufletelor noastre, să sfărîme şi lanţurile, să îndepărteze de noi şi pe acest groaznic temnicer şi, liberîndu-ne de greutatea acelor lanţuri de fier, să ne facă mintea mai uşoară decît pasărea. Rugîndu-L acestea, să aducem şi pe cele ale noastre: rîvnă, gînd curat şi voinţă bună. Aşa vom putea, chiar în scurtă vreme, să scăpăm de păcatele care ne stăpînesc, să cunoaştem starea fericită în care eram mai înainte şi să primim în schimb libertatea cuvenită, pe care facă Dumnezeu să o dobîndim cu toţii, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XV

„Şi văzînd Iisus mulţimile, S-a suit pe munte; şi şezînd El, au venit la Dînsul ucenicii Lui. Şi deschizîndu-Şi gura, îi învăţa pe ei zicînd: Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este împărăţia cerurilor"[1]

I

Cît de puţin iubea Hristos onorurile şi cît de modest era! Nu tîra cu El mulţimile, ci, cînd trebuia să vindece, mergea El pretutindenea, cercetînd sate şi oraşe; iar cînd vedea mulţime multă se oprea acolo; nu Se oprea în mijlocul oraşelor şi al pieţelor, ci în munţi şi în pustie, învăţîndu-ne să nu facem nimic de ochii lumii, ci să fugim departe de tulburările din viaţă, mai ales cînd trebuie să filozofăm şi să cugetăm la lucrurile cele de neapărată trebuinţă.

După ce Iisus S-a urcat pe munte şi a şezut, ucenicii au venit lîngă El. Ai văzut propăşirea lor în virtute? Ai văzut cît de repede li s-a îmbunătăţit viaţa? Mulţimile priveau numai la minunile lui Hristos; ucenicii, dimpotrivă, doreau să audă lucruri mari şi înalte. Lucrul acesta l-a şi îndemnat pe Iisus să înveţe şi să înceapă predica Sa de pe munte.

Hristos nu vindeca numai trupurile, ci îndrepta şi sufletele; trecea necontenit de la purtarea de grijă a sufletelor la tămăduirea trupurilor; era de folos deodată în mai multe chipuri, unind învăţătura cu fapta. Purtînd grijă şi de trup şi de suflet, arăta că este Însuşi Creatorul întregii fiinţe omeneşti şi închidea astfel gurile cele neruşinate ale ereticilor. Pentru aceasta Se îngrijea şi de trup şi de suflet, vindecînd cînd pe unul cînd pe altul.

Aşa a făcut şi cînd S-a suit pe munte.

Evanghelistul spune: *„Deschizîndu-Şi gura, îi învăţa pe ei"*.

– Dar pentru ce evanghelistul a mai adăugat cuvintele: *„Deschizîndu-Şi gura"?*

– Ca să afli că Hristos învăţa şi cînd tăcea, nu numai cînd grăia; uneori deschidea gura, alteori glăsuia prin fapte.

1. *Matei* 5, 1-3.

Cînd auzi: *„îi învăța pe ei”*, să nu-ți închipui că grăia numai ucenicilor Săi! Nu, ci prin ei tuturora. Dar pentru că mulțimea era alcătuită din oameni de rînd, ba chiar din oameni a căror minte era lipită de cele pămîntești, Hristos Și-a adus lîngă El ceata ucenicilor Săi și lor le adresează cuvintele Sale, iar prin ei și tuturor celor care aveau nevoie de învățăturile Lui. Procedînd așa, Hristos făcea ca învățătura filozofiei Sale să fie ușor de primit. Aceasta a lăsat-o și evanghelistul Luca să se înțeleagă cînd spunea că Iisus Își îndrepta spre ucenici cuvintele Sale[2]; iar evanghelistul Matei, arătînd același lucru, scria: *„au venit la Dînsul ucenicii Lui și-i învăța”*. În acest chip ceilalți Îl ascultau pe Hristos cu mai multă atenție decît dacă S-ar fi adresat tuturora.

– Cu ce începe Iisus cuvîntarea Sa și ce temelie pune El noului fel de viețuire ce ni-l dă?

– Să ascultăm cu mare luare-aminte cuvintele Sale! Au fost grăite ucenicilor, dar s-au scris pentru toți cei de mai tîrziu. Da, cînd vorbea Se uita la ucenicii Săi, dar nu-Și mărginea spusele Sale la ei, ci întindea fericirile Sale la toți oamenii fără deosebire. Hristos n-a spus: „Fericiți sînteți voi, ucenicii Mei, dacă sînteți săraci”, ci a spus: *„Fericiți cei săraci”*. Deși le grăia lor, totuși cuvintele Lui se adresau tuturor oamenilor. La fel cînd spune: *„Iată Eu sînt cu voi în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului”*[3], nu Se adresa numai ucenicilor, ci prin ei întregii lumi. Deci cînd îi fericește pe ucenici că vor fi prigoniți și alungați și că vor suferi chinuri groaznice, împletește cunună nu numai ucenicilor, ci și tuturor celor ce vor săvîrși aceleași fapte ca și ucenicii.

Dar pentru ca lucrul acesta să-ți fie mai clar și pentru ca să afli – numai de vrei să fii cu luare-aminte – că spusele lui Hristos au multă legătură cu tine și cu toți oamenii, ascultă cum începe Hristos aceste minunate învățături!

„Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor”.

– Cine sînt *„cei săraci cu duhul”?*

– Cei smeriți și cu inima zdrobită. Aici sufletul și voința liberă sînt numite *„duh”*. Și pentru că sînt mulți oameni smeriți, dar nu de buna lor voie, ci constrînși de împrejurări, Hristos îi lasă la o parte pe aceștia – că nici nu merită laudă! – și fericește mai întîi pe cei ce de buna lor voie se smeresc și se micșorează pe ei înșiși.

– Dar atunci de ce n-a spus: „cei smeriți”, ci *„cei săraci”?*

– Deoarece cuvîntul *„sărac”* spune mai mult decît cuvîntul „smerit”. Hristos Se gîndește aici la cei care se tem și tremură de poruncile lui Dumnezeu; pe aceștia Dumnezeu îi laudă tare prin profetul Isaia,

2. *Luca* 6, 20.
3. *Matei* 28, 20.

zicînd: *„Spre cine voi căuta, decît spre cel blînd şi liniştit, care tremură de cuvintele Mele?"*[4].

II

Smerenia este de mai multe feluri. Smerenia unuia e cu măsură, a altuia fără de hotar. Pe aceasta din urmă o laudă şi fericitul profet David, dîndu-ne ca pildă, nu smerenia aceea care ne pleacă puţin mintea, ci aceea care ne zdrobeşte desăvîrşit, spunînd: *„Jertfă lui Dumnezeu: duh umilit; inima înfrîntă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi"*[5], iar cei trei tineri aduc lui Dumnezeu, în loc de mare jertfă, această smerenie, zicînd: *„Ci cu suflet zdrobit şi cu duh de smerenie să fim primiţi"*[6]. Această smerenie o fericeşte Hristos acum!

Cele mai mari rele, care au pîngărit toată lumea, au venit din pricina mîndriei. Diavolul, înainte de a se mîndri, nu era diavol; dar prin mîndrie a ajuns diavol. Pavel, voind să arate aceasta, spunea: *„Pentru ca nu cumva, îngîmfîndu-se, să cadă în osînda diavolului"*[7]. Cel dintîi om, fiind ispitit de diavol cu nădejdea că va ajunge Dumnezeu, s-a mîndrit; dar şi-a frînt gîtul şi a ajuns muritor; nădăjduind să ajungă Dumnezeu a pierdut şi ceea ce era. Dumnezeu l-a ocărît pe Adam şi a rîs de nesocotinţa lui, spunînd: *„Iată Adam a ajuns ca unul din Noi"*[8]. Toţi oamenii de mai tîrziu, care au alunecat spre necredinţă, au ajuns aici, datorită mîndriei, pentru că s-au închipuit egali cu Dumnezeu.

Aşadar pentru că mîndria este unul din cele mai mari păcate, rădăcină şi izvor al oricărui păcat, Domnul a dat acestei boli leacul cel potrivit: smerenia; a pus în primul loc această lege vieţuirii creştine, ca o temelie puternică şi de nezdruncinat. Odată pusă această temelie, poţi clădi pe ea totul; dar fără ea, de-ai atinge cerurile cu vieţuirea ta, totul se dărîmă uşor şi o sfîrşeşti amarnic. Şi postul şi rugăciunea şi milostenia şi castitatea, într-un cuvînt orice faptă bună fără smerenie dispare şi piere. Aşa s-a întîmplat cu fariseul. Ajunsese pînă la culmile virtuţii; dar cînd s-a pogorît de la templu îşi pierduse toate faptele lui bune, pentru că nu avusese smerenia, mama faptelor bune[9]. Că după cum mîndria este izvorul oricărui păcat, tot aşa smerenia este începutul oricărei filozofii. De aceea şi Hristos cu ea Îşi începe predica, smulgînd din sufletul ascultătorilor din rădăcini mîndria.

4. *Isaia* 66, 2.
5. *Ps.* 50, 18.
6. *Dan.* 3, 39.
7. *I Tim.* 3, 6.
8. *Fac.* 3, 22.
9. *Luca* 18, 10-14.

Poate că cineva m-ar întreba:

- Dar pentru ce le spune ucenicilor aceasta, cînd ei erau cu desăvîrşire smeriţi? De altfel ucenicii nici n-aveau vreun motiv să se mîndrească: erau pescari, oameni săraci, oameni neînsemnaţi, oameni de rînd!

- Da, Hristos n-a adresat aceste cuvinte ucenicilor, ci celor ce erau atunci de faţă şi celor ce aveau să primească mai tîrziu pe ucenici, pentru ca să nu-i dispreţuiască cînd îi vedeau că nu aveau cu ce să se mîndrească. Dar, mai bine spus, Hristos a dat şi ucenicilor această învăţătură. Dacă nu aveau nevoie atunci de folosul smereniei, aveau să aibă nevoie de smerenie mai tîrziu, după ce vor fi săvîrşit semne şi minuni, după ce vor fi fost cinstiţi de întreaga lume, după ce vor fi căpătat îndrăznire către Dumnezeu. Că nici bogăţia, nici puterea politică, nici chiar împărăţia nu puteau mîndri atîta pe cineva, cît faptele săvîrşite de ucenici. De altfel, chiar înainte de a fi săvîrşit minuni, era cu putinţă ca ucenicii să se mîndrească, să fie cuprinşi de o slăbiciune omenească, văzînd strînsă în jurul Dascălului lor atîta mulţime de lume. De aceea Domnul le smereşte îndată gîndul lor.

Hristos nu dă aceste învăţături ca sfaturi şi porunci, ci ca fericiri, pentru a face plăcut la auz cuvîntul Său şi pentru a deschide tuturor oamenilor uşa învăţăturii Sale. N-a spus: „Cutare şi cutare este fericit", ci: „Toţi cei ce faceţi acestea sînteţi fericiţi". Deci, fie că eşti rob, fie că eşti sărac, fie că eşti nevoiaş, fie că eşti străin, fie că eşti om de rînd, nimic nu te împiedică să fii fericit, dacă săvîrşeşti această virtute, smerenia.

Începînd Hristos, deci, de aici predica Sa, de unde mai cu seamă se cuvenea, trece la o altă poruncă, potrivnică în aparenţă părerii întregii lumi. Deşi toţi oamenii socot că trebuie invidiaţi cei ce sînt necontenit veseli, totuşi Hristos, în loc să-i fericească pe aceştia, îi fericeşte pe cei mîhniţi, pe cei săraci, pe cei ce plîng, spunînd aşa:

„Fericiţi cei ce plîng"[10],

cu toate că toţi oamenii îi nefericesc pe aceştia. De aceea Hristos, înainte de a da aceste învăţături, a făcut minuni, pentru ca să găsească crezămînt cuvintele Sale. Şi iarăşi, în această fericire Hristos n-a vorbit îndeobşte de cei care plîng pentru fel de fel de pricini, ci de cei ce plîng pentru păcatele lor. Orice alt plîns este oprit cu străşnicie, cum este plînsul pentru vreunul din bunurile acestei lumi. Aceasta a arătat-o şi Pavel zicînd: *„Întristarea după lucrurile lumii aduce moarte; dar întristarea după Dumnezeu lucrează pocăinţă spre mîntuire, fără părere de rău"*[11].

10. *Matei* 5, 4.
11. *II Cor.* 7, 10.

III

Aici Hristos fericeşte pe cei întristaţi după Dumnezeu; şi nu vorbeşte de cei întristaţi puţin, ci de cei tare întristaţi. De aceea nici n-a spus: „cei ce se întristează", ci *„cei ce plîng"*.

Porunca aceasta este, la rîndul ei, dascăl de filozofie. Dacă cei care plîng moartea copiilor sau a soţiei sau a unei rude, nu mai iubesc, în timpul durerii lor, nici banii, nici trupurile, nu se mai dau în vînt după slavă, nu-i mai supără ocările altora, nu mai sînt măcinaţi de invidie şi nu mai sînt asaltaţi de nici o altă patimă, că jalea şi plînsul pun stăpînire desăvîrşită pe sufletul lor, apoi mai multă filozofie decît aceasta vor arăta cei ce-şi plîng păcatele lor, aşa cum trebuie să le plîngă.

– Şi care le e răsplata?

„Că aceia se vor mîngîia"[12].

– Unde se vor mîngîia?

– Şi aici şi dincolo! Şi pentru că porunca aceasta este împovărătoare şi grea, Hristos a făgăduit să dea ceea ce o face mai cu seamă uşoară.

Deci, dacă vrei să te mîngîi, plîngi!

Să nu socoteşti enigmă cuvintele acestea! De-ar veni asupră-ţi volburi de supărări, vei fi deasupra tuturora, dacă Dumnezeu te mîngîie. Că Dumnezeu dă totdeauna cu mult mai multe răsplăţi decît dureri. Aşa face şi aici: fericeşte pe cei ce plîng, nu după vrednicia plînsului lor, ci după iubirea Sa de oameni. Cei care plîng, îşi plîng păcatele; iar acestora le e îndestulător că au dobîndit iertare şi dezvinovăţire. Dar pentru că Dumnezeu este iubitor de oameni nu-Şi mărgineşte răsplata numai la izbăvirea de muncile iadului, nici numai la iertarea de păcate, ci îi fericeşte pe cei ce-şi plîng din inimă păcatele şi le dă multă mîngîiere. Hristos ne porunceşte să plîngem nu numai pentru păcatele noastre, ci şi pentru păcatele altora. Suflete ca acestea aveau sfinţii. Aşa a fost sufletul lui Moise, aşa a fost sufletul lui Pavel, sufletul lui David! Că toţi aceştia au plîns de multe ori pentru păcatele altora.

„Fericiţi cei blînzi, că aceia vor moşteni pămîntul"[13].

– Spune-mi, te rog, ce pămînt vor moşteni?

– Unii spun că vor moşteni un pămînt spiritual. Dar nu-i aşa! Nici într-o parte a Scripturii nu găsim vorbindu-se de pămînt spiritual.

– Dar atunci cum trebuie înţelese aceste cuvinte?

– În această fericire este vorba de o răsplată materială, aşa cum face şi Pavel; că după ce a spus: *„Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta"*[14], a

12. *Matei* 5, 4.
13. *Matei* 5, 5.
14. *Efes.* 6, 2.

adăugat: *„ca să trăieşti mulţi ani pe pămînt”*[15]. Şi Hristos îi spune tîlharului: *„Astăzi vei fi cu Mine în rai”*[16].

Hristos ne îndeamnă, deci, nu numai cu bunătăţile viitoare, ci şi cu cele de aici, pentru că sîntem lipiţi de cele pămînteşti şi umblăm după acestea înaintea celor viitoare. De aceea şi spune puţin mai tîrziu: *„Împacă-te cu pîrîşul tău”*[17]; apoi arată şi răsplata unei astfel de filozofii, zicînd: *„Ca nu cumva pîrîşul să te dea judecătorului, iar judecătorul slujitorului”*[18]. Ai văzut cu ce înfricoşează? Cu mijloace materiale, cu cele ce se întîmplă în viaţa cea de toate zilele! Domnul spune iarăşi: *„Cel ce va zice fratelui său: «Netrebnicule», vinovat va fi sinedriului”*[19]. Şi Pavel dă aceleaşi răsplăţi materiale şi îndeamnă cu bunătăţi din lumea aceasta. De pildă, cînd vorbeşte de feciorie, nu vorbeşte de răsplăţile cele cereşti, ci de cele de aici spunînd: *„Pentru nevoia de acum”*[20]; şi: *„Dar eu vă cruţ”*[21]; şi: *„Şi vreau ca voi să fiţi fără grijă”*[22]. Tot aşa şi Hristos făgăduieşte pe lîngă bunătăţile cele duhovniceşti şi bunătăţi materiale.

Pentru că se crede că cel blînd pierde tot ce are, de aceea Hristos făgăduieşte contrariul, spunînd că omul blînd, omul care nu-i îndrăzneţ, nici mîndru, stăpîneşte cu deplină siguranţă bunurile sale, pe cînd cel lipsit de blîndeţe pierde de multe ori şi averea moştenită de la părinţi şi sufletul. Şi pentru că în Vechiul Testament profetul David spunea adeseori că *„cei blînzi vor moşteni pămîntul”*[23], de aceea şi Hristos Îşi urzeşte predica Sa şi cu cuvinte din Vechiul Testament, cunoscute ascultătorilor Săi, ca să nu le spună mereu cuvinte străine auzului lor.

Prin cuvintele acestei fericiri Hristos nu mărgineşte răsplata celor blînzi la cele de aici, ci împreună cu acestea le dă şi răsplată în ceruri. Că răsplata duhovnicească nu înlătură răsplata de pe lumea aceasta; şi iarăşi o răsplată făgăduită de Domnul pe lumea aceasta aduce după sine şi o răsplată duhovnicească. Că spune: *„Căutaţi împărăţia lui Dumnezeu şi acestea toate se vor adăuga vouă”*[24]; şi iarăşi: *„Oricine a lăsat case sau fraţi, însutit va lua în veacul acesta, iar în cel viitor va moşteni viaţa veşnică”*[25].

„Fericiţi cei ce flămînzesc şi însetoşează de dreptate”[26].

15. *Efes.* 6, 3.
16. *Luca* 23, 43.
17. *Matei* 5, 25.
18. *Matei* 5, 25.
19. *Matei* 5, 22.
20. *I Cor.* 7, 26.
21. *I Cor.* 7, 28.
22. *I Cor.* 7, 32.
23. *Ps.* 36, 11.
24. *Matei* 6, 33.
25. *Matei* 19, 29.
26. *Matei* 5, 6.

– Care dreptate?

– Sau virtutea dreptății în genere, sau cea specială potrivnică lăcomiei. Hristos avea tocmai de gînd să dea legi cu privire la milostenie; și pentru că milostenia nu trebuie făcută cu averi adunate din răpire sau din lăcomie, de aceea fericește pe cei care se străduiesc să facă dreptate.

IV

Uită-te la cuvintele folosite de Domnul în această fericire! N-a spus: „Fericiți cei ce țin la dreptate", ci: *„Fericiți cei ce flămînzesc și-însetoșează de dreptate"*. S-a folosit de aceste cuvinte ca să căutăm dreptatea, nu de mîntuială, ci cu toată dorința inimii noastre. Și pentru că semnul caracteristic al lăcomiei este dorința – și nu atît dorința de mîncăruri și băuturi cît dorința de a stăpîni mai mult și de a avea mai multe bogății în jurul nostru –, de aceea Domnul a poruncit să mutăm dorința aceasta a noastră spre dreptate, pentru a nu mai fi lacomi.

Și celor ce flămînzesc și însetoșează de dreptate Domnul le dă tot o răsplată materială spunînd:

„Că aceia se vor sătura"[27].

Pentru că lumea socotește că lăcomia îmbogățește pe mulți, Hristos spune că lucrurile se petrec cu totul dimpotrivă, că dreptatea îmbogățește pe om. Nu te teme dar de sărăcie cînd faci dreptate, nici nu tremura că ai să mori de foame! Hrăpăreții sînt mai ales cei care pierd totul, pe cînd cel ce iubește dreptatea își are în siguranță avutul său. Iar dacă cei ce nu doresc averile străine se bucură de atît belșug, de mult mai mult belșug se vor bucura cei ce-și dau la săraci averile lor.

„Fericiți cei milostivi"[28].

După părerea mea Domnul vorbește aici nu numai de cei care fac milostenii cu bani, ci și de cei care fac milostenii cu faptele lor. Că milostenia este de multe feluri, iar porunca aceasta este mult cuprinzătoare.

– Care este răsplata milosteniei?

„Că aceia se vor milui"[29].

S-ar părea că răsplata aceasta nu-i decît o întoarcere a milosteniei făcute; dar nu-i așa, pentru că răsplata e mai mare decît fapta. Cei milostivi miluiesc ca oameni, dar sînt miluiți de Dumnezeul tuturora; iar mila dumnezeiască nu este egală cu mila omenească; ci pe cît e de mare deosebirea între răutate și bunătate, pe atît e de mare deosebirea între mila omenească și mila dumnezeiască.

27. *Matei* 5, 6.
28. *Matei* 5, 7.
29. *Matei* 5, 7.

„Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu"[30].

Iată şi aici tot o răsplată duhovnicească. Prin *„cei curaţi cu inima"* Domnul înţelege sau pe cei care săvîrsesc toată virtutea şi nu au în cugetul lor nici un pic de răutate, sau pe cei care trăiesc în curăţenie trupească şi sufletească. Că de nici o altă virtute nu avem atîta nevoie pentru a vedea pe Dumnezeu ca de virtutea aceasta. De aceea şi Pavel spunea: *„Căutaţi pacea cu toţi şi sfinţenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul"*[31]. Prin *„vederea lui Dumnezeu"* Domnul vrea să spună că cei curaţi cu inima vor vedea pe Dumnezeu atît cît omului îi este cu putinţă.

Pentru că sînt mulţi oameni care sînt milostivi, nu răpesc, nu sînt lacomi, dar în schimb trăiesc în desfrînări, de aceea Domnul în această fericire arată că nu-i de ajuns numai milostenia, ci mai e nevoie şi de curăţenie sufletească şi trupească. Acelaşi lucru l-a mărturisit şi Pavel despre macedoneni, scriindu-le corintenilor, că nu erau bogaţi numai în milostenie, ci şi în curăţenie sufletească şi trupească; că după ce a vorbit de dărnicia lor a adăugat: *„şi pe ei înşişi s-au dat Domnului şi nouă"*[32].

„Fericiţi făcătorii de pace"[33].

În această fericire Domnul nu interzice numai dezbinarea şi ura unora faţă de alţii, ci cere ceva mai mult: să împăcăm pe cei învrăjbiţi. Şi adaugă tot o răsplată duhovnicească.

– Care?

– *„Că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema"*[34].

Că Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu pentru aceasta a venit pe pămînt: să unească pe cei despărţiţi şi să împace pe cei învrăjbiţi.

Dar ca să nu socoteşti că pacea este un lucru bun în orice împrejurare, a adăugat:

„Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate"[35].

Adică cei prigoniţi pentru virtute, pentru apărarea altora, pentru credinţă. De obicei prin *„dreptate"* se înţelege întotdeauna întreaga filozofie a sufletului.

„Fericiţi veţi fi cînd vă vor ocărî şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră, minţind pentru Mine. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi"[36].

Hristos spune: „Veţi fi fericiţi dacă oamenii vă vor numi şarlatani, înşelători sau altfel".

30. *Matei* 5, 8.
31. *Evr.* 12, 14.
32. *II Cor.* 8, 5.
33. *Matei* 5, 9.
34. *Matei* 5, 9.
35. *Matei* 5, 10.
36. *Matei* 5, 11–12.

Poate fi ceva mai nou decît aceste porunci, în care Domnul ne spune să dorim tocmai ceea ce lumea urăşte: sărăcia, plînsul, prigoana, ocara? Şi totuşi Domnul a spus şi a convins nu pe doi, zece, douăzeci, o sută sau o mie de oameni, ci pe toată lumea. Şi cînd mulţimile au auzit aceste porunci grele, împovărătoare şi potrivnice simţului comun au rămas cutremurate de uimire. Atît de mare era puterea Celui ce vorbea.

V

Dar ca să nu socoteşti că este fericit orice om ocărît, Hristos pune două condiţii fericirii: una, să fie ocărît pentru Hristos, a doua, să fie ocărît pe nedrept. Dacă ocara nu îndeplineşte aceste condiţii, cel ocărît nu numai că nu este fericit, ci şi ticălos.

Iată acum şi răsplata:

„Că plata voastră multă este în ceruri"[37].

Să nu te întristezi dacă nu auzi dăruindu-se de fiecare fericire împărăţia cerurilor. Chiar dacă răsplăţile sînt diferite, totuşi toate duc în împărăţia cerurilor. Cînd Domnul spune: *„se vor mîngîia cei ce plîng"*; *„se vor milui cei milostivi"*; *„vor vedea pe Dumnezeu cei curaţi cu inima"*; *„vor fi numiţi fii ai lui Dumnezeu făcătorii de pace"*, prin toate acestea nu arată altceva decît împărăţia cerurilor. Cei care se bucură de aceste răsplăţi vor dobîndi negreşit împărăţia cerurilor. Nu socoti, dar, împărăţia cerurilor numai răsplata celor săraci cu duhul, ci şi a celor ce flămînzesc pentru dreptate, a celor blînzi şi într-un cuvînt a tuturor celorlalţi. Tocmai de aceea Domnul a spus la fiecare din aceştia *„fericiţi"*, ca să nu te aştepţi la o răsplată materială. Că nici nu poate fi fericit cel răsplătit cu cele care pier odată cu viaţa aceasta, care trec mai iute decît umbra.

După cuvintele: *„Că plata voastră multă este"* a adăugat şi o altă mîngîiere, spunînd:

„Că aşa au prigonit pe profeţii cei mai dinainte de voi"[38].

Împărăţia cerurilor avea să fie răsplata celor prigoniţi; şi pentru că aveau să o dobîndească mai tîrziu, Domnul îi mîngîie spunîndu-le că vor avea aceeaşi parte cu profeţii prigoniţi mai dinainte de ei. Cu alte cuvinte Hristos spune aşa: „Să nu socotiţi că veţi suferi acestea pentru că grăiţi sau legiuiţi ceva împotrivă! Să nu socotiţi că veţi fi prigoniţi, pentru că sînteţi dascălii unor învăţături rele! Nu! Necazurile şi primejdiile voastre nu vor veni de pe urma răutăţii învăţăturilor voastre, ci de pe urma răutăţii ascultătorilor voştri. De aceea persecuţiile nu vor fi o mărturie împotriva voastră care suferiţi răul, ci împotriva celor care fac răul. Tot trecu-

37. *Matei* 5, 12.
38. *Matei* 5, 12.

tul dă mărturie de aceasta. Nici profeții n-au fost loviți cu pietre, n-au fost prigoniți și n-au fost chinuiți în atîtea și atîtea chipuri pentru că erau vinovați de fărădelegi sau de necredință în Dumnezeu! Prigonirile, dar, să nu vă tulbure. Toate cele ce se vor face pornesc din același gînd".

Ai văzut cum Domnul a înălțat gîndurile abătute ale ucenicilor Săi, punîndu-i alături de Moise și de Ilie? Tot așa spune și Pavel, scriind tesalonicenilor: *„Că voi v-ați făcut următori Bisericilor lui Dumnezeu, care sînt în Iudeea: că și voi ați îndurat aceleași suferințe de la cei de un neam cu voi, ca și aceia de la iudeii, care și pe Domnul Iisus L-au omorît și pe profeții lor și pe noi ne-au prigonit și lui Dumnezeu nu sînt plăcuți și tuturor oamenilor le sînt potrivnici"*[39]. La fel i-a învățat și Hristos pe ucenicii Săi în această fericire. În celelalte fericiri spunea: *„fericiți cei săraci"*, *„fericiți cei milostivi"*; aici nu vorbește în general, ci se adresează direct ucenicilor Săi, spunîndu-le: *„Fericiți veți fi cînd vă vor ocărî și vă vor prigoni și vor zice tot cuvîntul rău"*, arătîndu-le că ocara, prigoana și cuvintele rele sînt pentru ei ceva special și că acestea îi deosebesc de toți ceilalți învățători. În același timp, în această fericire Hristos face cunoscut în chip învăluit și vrednicia Sa, că este adică de aceeași cinste cu Tatăl. „După cum profeții au suferit pentru Tatăl, pare a le spune Hristos, tot așa veți suferi și voi pentru Mine". Iar cînd spune: *„pe profeții cei mai dinainte de voi"*, le arată că și ei sînt profeți.

Apoi, cînd le-a arătat că ocara, prigoana și cuvintele rele le vor fi mai cu seamă de folos și îi vor face străluciți, nu le-a spus: „Vă vor vorbi de rău și vă vor prigoni, dar Eu voi împiedica asta". Hristos nu vrea ca ucenicii Săi să-și găsească siguranța vieții lor în aceea ca nimeni să nu-i vorbească de rău, ci în aceea ca să îndure cu curaj atunci cînd sînt vorbiți de rău și să vădească prin fapte pe prigonitori. E cu mult mai mare lucru să suferi cu curaj răul decît să nu-l auzi deloc, după cum este cu mult mai mare lucru să nu socotești ceva rău bătaia cînd ești bătut, decît să nu fii bătut de loc.

Aici, în Evanghelia după Matei, Hristos a spus: *„Plata voastră multă este în ceruri"*; în Evanghelia după Luca, Hristos a spus același lucru, cu cuvinte mai tari, dar și mai mîngîietoare. Nu numai că îi fericește pe cei vorbiți de rău pentru Dumnezeu, dar îi nefericește pe cei care sînt vorbiți de bine de toți oamenii: *„Vai de voi cînd toți oamenii vă vor vorbi de bine"*[40]. Nu se poate spune că apostolii n-au fost vorbiți de bine de oameni, dar nu de toți. De aceea Hristos n-a spus: „Cînd vă vor vorbi de bine oamenii", ci: *„Cînd toți oamenii"*. Că nici nu-i cu putință ca toți

39. *I Tes.* 2, 14–15.
40. *Luca* 6, 26.

oamenii să vorbească de bine pe cei care duc o viaţă virtuoasă. Şi tot în Evanghelia după Luca Hristos spune: *„Cînd vor lepăda numele vostru ca un rău, bucuraţi-vă şi săltaţi"*[41].

Hristos hotărăşte mare răsplată nu numai pentru prigoanele pe care le vor suferi, ci şi pentru cuvintele rele. De aceea n-a spus: „Cînd vă vor prigoni şi cînd vă vor omorî", ci: *„Cînd vă vor ocărî şi vor zice tot cuvîntul rău"*. Că mai cu seamă ocările şi vorbitul de rău îndurerează mai cumplit decît înseşi faptele. Multe sînt în adevăr cele care uşurează durerea în prigoane, de pildă: încurajările tuturora, aplauzele, cununile, laudele multora; dar cînd eşti ocărît şi vorbit de rău ţi se ia şi această mîngîiere. Că ocara şi vorbitul de rău nu par în ochii lumii mare lucru; şi tocmai de aceea muşcă mai adînc decît prigoana inima celui ocărît şi vorbit de rău. Mulţi şi-au pus laţul de gît pentru că n-au putut suferi defăimarea şi ocara. Pentru ce să te mai miri de ceilalţi? Pe Iuda vînzătorul, neruşinatul, spurcatul, pe omul care nu se mai ruşina de nimic, vorbele rele l-au împins la spînzurătoare. O altă pildă: Iov, omul de oţel, omul mai tare decît piatra, cînd şi-a pierdut averile, cînd au venit peste el nenorociri cumplite, cînd a ajuns dintr-o dată fără de copii, cînd şi-a văzut trupul izvor de viermi şi pe femeia sa împotriva lui, le-a îndurat pe toate cu uşurinţă; dar cînd a văzut că prietenii săi îl ocărăsc, îl atacă, că au o părere proastă despre el, că spun că suferă aceste nenorociri pentru păcatele lui şi că-i pedepsit pentru răutatea lui, atunci curajosul şi marele bărbat s-a tulburat şi i s-a răvăşit sufletul.

VI

David a iertat pe toţi care l-au prigonit; numai pentru defăimare a cerut răzbunare de la Dumnezeu: *„Lasă-l să blesteme*, a zis el, *că Domnul i-a poruncit; ca să vadă Domnul smerenia mea, şi-mi va răsplăti mie pentru blestemul ce mi l-a făcut el în ziua aceasta"*[42].

Şi Pavel nu laudă numai pe cei prigoniţi, nici numai pe cei cărora li s-au luat averile, ci şi pe cei ocărîţi şi defăimaţi, grăind aşa: *„Aduceţi-vă aminte de zilele de mai înainte, în care, după ce aţi fost luminaţi, aţi îndurat multă luptă de suferinţă, fiind daţi în privelişte cu defăimări şi cu necazuri"*[43]. Pentru aceea şi Hristos dă mare răsplată celor ocărîţi şi defăimaţi. Dar pentru ca să nu zici: „De ce, Doamne, nu pedepseşti aici pe pămînt pe cei ce ocărăsc, pentru ce nu le astupi aici gurile, ci dai dincolo răsplată?", Domnul a dat ca pildă pe profeţi, ca să arate că nici pe timpul lor Dumnezeu n-a pedepsit pe cei ce i-au ocărît şi i-au defăimat. Dacă

41. *Luca* 6, 22–23.
42. *II Regi* 16, 11–12.
43. *Evr.* 10, 32–33.

pe timpul Vechiului Testament, cînd o faptă era îndată pedepsită sau răsplătită, Dumnezeu îi încurajează pe profeți să rabde ocările și defăimările cu nădejdea unor răsplăți viitoare, cu atît mai mult acum pe vremea Noului Testament, cînd nădejdea este mai vădită, cînd filozofia e mai mare.

Uită-te că Hristos a vorbit de suferirea prigoanelor, a ocărilor și defăimărilor numai după ce a dat atîtea fericiri. N-a făcut asta fără rost, ci a vrut să arate că un om care nu s-a deprins și n-a pus în practică fericirile nu poate ține piept prigoanelor, ocărilor și defăimărilor. De aceea fericirea dinainte deschide totdeauna drum celei următoare, așa că toate fericirile alcătuiesc un lanț de aur: omul smerit își va plînge negreșit păcatele; cel care plînge va fi și blînd și drept și milostiv; cel milostiv, drept și cu sufletul zdrobit, va fi negreșit și curat cu inima; iar cel curat cu inima va fi făcător de pace. În sfîrșit, cel care îndeplinește toate aceste fericiri va înfrunta prigoanele, nu se va tulbura cînd va auzi că e vorbit de rău și va fi în stare să sufere mii de necazuri.

După ce Hristos a dat ucenicilor Săi poruncile ce se cuveneau, îi încurajează iarăși, lăudîndu-i. Și pentru că poruncile erau mărețe, cu mult mai mari decît cele din Vechiul Testament, ascultă ce le spune Hristos ucenicilor Săi, ca nu cumva să se tulbure și să zică: „Cum vom putea îndeplini aceste porunci?". Spunîndu-le

„Voi sînteți sarea pămîntului"[44],

arătîndu-le că este nevoit să le dea aceste porunci, Domnul pare a le spune ucenicilor Săi: „Nu e vorba de viața voastră, ci de viața întregii lumi. Nu vă trimit în două sau zece sau douăzeci de orașe, nici la un singur popor, ca pe profeți, ci pe pămînt și pe mare, în întreaga lume, într-o lume stricată".

Prin cuvintele: *„Voi sînteți sarea pămîntului"* a arătat că toată omenirea este stricată și putredă de păcate. De aceea Hristos cere ucenicilor Săi să îndeplinească virtuțile fericirilor; că ele mai cu seamă sînt necesare și folositoare pentru purtarea de grijă a sufletelor mulțimilor. Omul blînd, îngăduitor, milostiv și drept nu mărginește numai la el faptele sale bune, ci face ca aceste bune izvoare să se reverse și spre folosul celorlalți. Și iarăși, omul curat cu inima, făcător de pace și prigonit pentru adevăr își pune viața în slujba folosului obștesc al lumii. „Să nu socotiți, spune Hristos ucenicilor Săi, că sînteți chemați la niște lupte întîmplătoare și nici că e vorba de lucruri mici! Nu!" *„Voi sînteți sarea pămîntului!"*

– Ce dar? Au îndreptat apostolii ce se stricase?

– Nicidecum! Că nici nu-i cu putință să mai fie de folos cele stricate, chiar dacă presari sare pe ele. Apostolii n-au făcut asta, ci au sărat

44. *Matei* 5, 13.

numai ceea ce fusese mai înainte reînnoit, ceea ce li se încredințase și scăpase de mirosul cel greu al putreziciunii, ținîndu-o și păstrîndu-o în prospețimea pe care o primise de la Stăpînul. A scăpa de putreziciunea păcatelor este lucrarea lui Hristos; dar a nu se mai întoarce iarăși la putreziciunea aceea este lucrarea sîrguinței și nevoinței ucenicilor.

Vezi cum Hristos le arată ucenicilor, încetul cu încetul, că sînt mai mari și decît profeții? Le spune că nu sînt numai dascălii Palestinei, ci ai întregului pămînt; și nu sînt simpli dascăli, ci dascăli înfricoșători. Minunat este că au ajuns atît de doriți și atît de dragi tuturora, nu prin lingușeli, nici prin slugărnicii, ci prin asprime, așa cum lucrează sarea. „Să nu vă mirați, le spune Hristos, dacă las la o parte pe ceilalți și vă grăiesc vouă și vă atrag spre primejdii atît de mari! Gîndiți-vă la cîte orașe, la cîte popoare, la cîte neamuri am să vă trimit ca păstori! De aceea vreau să nu fiți numai voi înțelepți, ci să faceți și pe alții înțelepți. Trebuie să fiți foarte pricepuți, pentru că în mîinile voastre stă mîntuirea celorlalți. Trebuie să aveți atîta belșug de virtute, pentru ca folosul ei să împrăștie și la alții. Dacă nu veți fi așa, nu vă veți fi nici vouă îndestulători".

VII

„Nu vă întristați, le spune Hristos mai departe, că sînt împovărătoare cele ce vă spun! Dacă ceilalți oameni se strică, pot, prin voi, să se mai întoarcă la starea lor de mai înainte; dar dacă voi vă veți strica, împreună cu voi veți pierde și pe ceilalți. Deci cu cît vi se încredințează lucruri mai mari, cu atît aveți nevoie de mai multă rîvnă".

Pentru aceea spune:

„Dacă sarea se va strica, cu ce se va săra? De nimic nu mai este bună decît să fie aruncată afară și călcată de oameni"[45].

Ceilalți oameni, de-ar păcătui de mii de ori, pot dobîndi iertare. Dar dascălul, dacă păcătuiește, este lipsit de orice apărare și va primi cea mai mare pedeapsă.

Pentru ca nu cumva ucenicii din pricina cuvintelor: *„Cînd vă vor ocărî și vă vor prigoni și vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră"* să se teamă a porni la propovăduire, Hristos le spune: „Dacă nu sînteți destul de tari ca să înfruntați ocările, prigonirile și cuvintele rele, în zadar ați fost aleși! Nu trebuie să vă temeți cînd sînteți vorbiți de rău, ci cînd sînteți fățarnici. Atunci vă veți strica și veți fi călcați în picioare! Dar dacă rămîneți la gust cum e sarea, și sînteți vorbiți de rău, bucurați-vă! Așa e lucrarea sării: să muște și să pricinuiască dureri celor răi. Este deci de neapărată trebuință să fiți vorbiți de rău; asta, însă, nu vă vatămă cu nimic, ci dă mărturie de tăria voastră; dar dacă vă temeți de ocări,

45. *Matei* 5, 13.

atunci ați trădat și tăria ce trebuie s-o aibă niște apostoli și veți suferi și necazuri cu mult mai mari; că veți fi și vorbiți de rău, și veți fi și disprețuiți de oameni".

Acest înțeles au cuvintele: *„Călcată de oameni"*.

Apoi Hristos îi compară pe ucenici cu altceva mai măreț:

„Voi sînteți lumina lumii!"[46].

Iarăși, a lumii, nu a unui neam, nici a douăzeci de orașe, ci-a întregii lumi; sînt lumină spirituală cu mult mai bună decît lumina razei soarelui, precum sînt și sare duhovnicească. Hristos i-a numit mai întîi sare și apoi lumină, ca să afli cît este de mare cîștigul unor cuvinte aspre și folosul unei învățături sfinte. Cuvintele aspre și învățătura sfîntă, ca și sarea și lumina, ne strîng, nu ne lasă să ne împrăștiem, ne fac să vedem, povățuindu-ne la virtute.

„Nu poate cetatea să se ascundă stînd deasupra muntelui. Nici nu aprind făclie și o pun sub obroc"[47].

Iarăși, prin aceste pilde, Hristos îi duce pe ucenicii Săi la desăvîrșirea vieții lor, învățîndu-i să lupte din toate puterile, pentru că stau înaintea ochilor tuturora și se luptă pe arena întregii lumi. „Nu vă uitați, le spune Hristos, că acum ne aflăm aici și stăm în acest mic colț de lume! Veți ajunge cunoscuți tuturora, ca o cetate așezată pe vîrful unui munte, ca o făclie așezată în sfeșnic, care luminează întreaga casă!".

Unde sînt acum cei care pun la îndoială puterea lui Hristos? Să audă acestea! Să se înspăimînte de puterea profeției lui Hristos! Să se închine tăriei Lui!

Gîndește-te ce mari făgăduințe făcuse Hristos ucenicilor Săi pe cînd nu erau cunoscuți nici în țara lor! Le făgăduise că-i vor cunoaște pămîntul și marea, că faima lor se va întinde pînă la marginile pămîntului; dar, mai bine spus, nu faima lor, ci lucrarea facerilor lor de bine. Că nu i-a făcut cunoscuți numai faima lor răspîndită pretutindenea, ci și faptele lor. Ca și cum ar fi fost întraripați, au străbătut tot pămîntul, mai repede ca raza, răspîndind lumina credinței.

Mi se pare că Hristos, prin această pildă, insuflă curaj apostolilor Săi. Cuvintele: *„Nu poate cetatea să se ascundă stînd deasupra muntelui"* arată puterea Lui. Că după cum nu este cu putință să se ascundă o cetate zidită pe vîrful muntelui, tot așa nu este cu putință să fie ascunsă și trecută sub tăcere propovăduirea Evangheliei. Și pentru că le spusese că vor fi prigoniți și vorbiți de rău, că se va unelti și se va porni război împotriva lor, ca să nu socotească cumva că aceste necazuri vor putea să le închidă gura, încurajîndu-i, le spune că predica lor nu numai că nu

46. *Matei* 5, 14.
47. *Matei* 5, 14-15.

va rămîne ascunsă, ci va lumina lumea întreagă. Şi tocmai pentru aceasta vor fi străluciţi şi vestiţi.

Prin pilda cu cetatea zidită pe vîrful muntelui, Hristos îşi arată propria Sa putere; prin pilda următoare cere curaj şi îndrăznire ucenicilor Săi, grăindu-le aşa:

„Nici aprind făclie şi o pun sub obroc, ci în sfeşnic şi luminează tuturor celor din casă. Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri"[48].

Hristos le spune ucenicilor Săi: „Eu am aprins lumina; grija voastră este ca lumina să rămînă aprinsă nu numai pentru voi, ci şi pentru cei ce se vor bucura de strălucirea ei şi vor fi conduşi la adevăr. Bîrfelile şi defăimările nu vor putea umbri strălucirea voastră, dacă veţi duce o viaţă desăvîrşită, ca unii ce veţi aduce la învăţătura Mea întreaga lume. Arătaţi, deci, o viaţă vrednică de harul ce-aţi primit; după cum harul se propovăduieşte pretutindeni, tot astfel şi vestea faptelor voastre bune merge împreună cu el".

Apoi împreună cu mîntuirea oamenilor Hristos le mai dă şi un alt cîştig, îndestulător să-i facă să lupte şi să le insufle rîvnă. „Dacă veţi trăi drept, le spune Hristos, nu numai că veţi îndrepta lumea, dar veţi face ca şi Dumnezeu să fie slăvit. Dar dacă veţi avea o viaţă păcătoasă, veţi duce şi pe oameni la pieire şi veţi face ca şi numele lui Dumnezeu să fie hulit".

VIII

Apostolii Îl puteau întreba:

– Dar cum se va slăvi Dumnezeu prin noi, cînd oamenii au să ne defaime?

– N-au să vă defaime toţi; dar chiar aceia care, mînaţi de invidie, vă vor defăima, şi ei, în cugetul lor, vă vor admira şi vă vor lăuda, aşa după cum alţii bîrfesc cu mintea lor pe cei cu viaţă stricată, deşi în faţă îi laudă şi-i linguşesc.

– Ce? Ne porunceşti să trăim pentru ochii lumii, pentru ambiţie?

– Nu, nu spun asta! Că nu v-am spus: Daţi-vă toată silinţa ca faptele voastre să fie cunoscute de lume! Nici nu v-am spus: Arătaţi-le oamenilor! Ci iată ce: *„Să lumineze lumina voastră!"* Cu alte cuvinte vă spun aşa: Mare să fie virtutea voastră, îmbelşugat focul, nespusă lumina! Cînd virtutea voastră va fi atît de mare, e cu neputinţă să rămînă tăinuită, chiar dacă voi, care o săvîrşiţi, aţi căuta s-o ascundeţi. Puneţi înaintea oamenilor o viaţă nepătată! Nu daţi oamenilor nici un prilej ca să vă

48. *Matei* 5, 15-16.

hulească pe bună dreptate! Şi chiar de-ar fi cu zecile de mii hulitorii voştri, nimeni nu va putea umbri virtutea voastră!".

Şi bine a spus Hristos: *„Lumina!"* Că nimic nu-l face pe om atît de vestit ca strălucirea virtuţii, oricît ar căuta el s-o ascundă! Omul virtuos străluceşte ca şi cum ar fi scăldat de razele soarelui, ba încă mai strălucitor chiar decît razele soarelui; că nu-şi trimite numai pe pămînt lumina sa, ci depăşeşte chiar cerurile.

Prin pilda cu lumina, Domnul îi mîngîie mult pe ucenici, spunîndu-le: „Chiar dacă veţi suferi fiind huliţi, totuşi vor fi mulţi care, datorită vouă, vor slăvi pe Dumnezeu. Veţi fi răsplătiţi şi pentru una şi pentru alta; şi pentru că, datorită vouă, Dumnezeu este slăvit, şi pentru că aţi fost defăimaţi pentru Dumnezeu".

Dar ca să nu căutăm cu orice preţ să fim vorbiţi de rău, ştiind că defăimarea aduce răsplată, Domnul ne spune că nu răsplăteşte orice defăimare, ci numai aceea care îndeplineşte două condiţii: prima să fii hulit pe nedrept, a doua să fii hulit pentru Dumnezeu. Hristos arată mai departe că nu numai vorbitul de rău are cîştig, ci şi vorbitul de bine, cînd slava de pe urma vorbitului de bine este îndreptată spre Dumnezeu. Hristos dă bune nădejdi ucenicilor Săi, spunîndu-le: „Defăimarea celor răi nu are atîta putere încît să întunece mintea celorlalţi ca să nu mai vadă lumina care este în voi. Numai atunci veţi fi călcaţi în picioare de oameni cînd vă veţi strica, nu cînd veţi fi defăimaţi, deşi faceţi fapte bune. Atunci mulţi vă vor admira, nu numai pe voi, ci, din pricina voastră, şi *„pe Tatăl vostru"*. Domnul n-a spus: „pe Dumnezeu", ci *„pe Tatăl"*, punînd mai înainte temeiurile nobleţei pe care le-o va da în viitor. Mai înainte, pentru a le arăta că sînt de aceeaşi cinste cu El, le spusese: „Nu vă întristaţi cînd sînteţi vorbiţi de rău; vă este de ajuns că sînteţi vorbiţi de rău pentru Mine". Acum vorbeşte de Tatăl şi arată că este întru totul egal cu El.

Cunoscînd[49], deci, cîştigul acestei rîvne şi primejdia trîndăvirii – că mai mare rău este defăimarea Stăpînului nostru din pricina noastră, decît pierderea noastră – *„să nu fim poticnire nici pentru iudei, nici pentru păgîni, nici pentru Biserica lui Dumnezeu"*[50]. Dacă avem o viaţă mai strălucitoare decît soarele, poate să ne vorbească de rău oricine pofteşte; că nu ne întristăm cînd sîntem vorbiţi de rău, ci cînd pe bună dreptate sîntem vorbiţi de rău. Dacă sîntem păcătoşi, sîntem cei mai ticăloşi oameni, chiar dacă nimeni nu ne vorbeşte de rău; dar dacă sîntem virtuoşi sîntem cei mai de invidiat, chiar dacă întreaga lume ne-ar vorbi de rău; şi vom atrage spre noi pe toţi cei care vor să se mîntuiască, că aceş-

49. De aici începe partea morală: *Dacă sîntem virtuoşi sîntem admiraţi chiar de vrăjmaşii noştri; şi despre vieţuirea desăvîrşită.*

50. *I Cor.* 10, 32.

tia nu se vor uita la defăimarea celor răi, ci la virtutea vieţii noastre. De-ar fi cu zecile de mii bîrfitorii, faptele noastre vor fi mai puternice decît glasul oricărei trîmbiţe, iar viaţa noastră curată mai luminoasă chiar decît lumina.

Dacă avem toate însuşirile amintite mai sus, dacă sîntem blînzi, smeriţi şi milostivi, dacă sîntem curaţi şi făcători de pace, dacă nu răspundem cu ocări cînd sîntem vorbiţi de rău, ci chiar ne bucurăm, ei bine atunci, ca şi cum am face minuni, vom atrage spre noi pe toţi cei ce ne văd. Toţi vor veni cu drag la noi, de-ar fi fiare, demoni, orice! Dacă totuşi ar fi unii care să te vorbească de rău, deloc să nu te tulburi, chiar de-ai vedea că te ocărăsc în piaţă publică. Nu te tulbura, ci cercetează-le conştiinţa şi vei vedea că, în adîncul sufletului lor, te aplaudă, te admiră şi-ţi împletesc nenumărate laude. Gîndeşte-te cît de mult lăuda Nabucodonosor pe tinerii din cuptorul cel de foc, deşi le era duşman şi potrivnic; da, cînd a văzut că tinerii rămîn cu fruntea sus şi neînduplecaţi, îi laudă şi-i încununează, nu pentru altă pricină, ci pentru că n-au ascultat de el şi au ascultat de legea lui Dumnezeu[51]. Diavolul chiar cînd vede că n-o poate scoate la capăt cu noi ne părăseşte de teama ca nu cumva el însuşi să ne dea prilejul să dobîndim mai multe cununi.Dacă, după ce diavolul s-a depărtat de tine, te-ar vorbi de rău un spurcat şi un stricat,totuşi si acesta îţi va recunoaşte virtutea, cînd întunericul se va ridica de pe cugetul lui; iar dacă oamenii vor stărui în nebunia lor, atunci de la Dumnezeu vei avea mai mare laudă, mai mare admiraţie.

IX

Nu te întrista, deci, nu te descuraja! Pentru că şi apostolii erau *„pentru unii mireasmă spre moarte, iar pentru alţii mireasmă spre viaţă"*[52]. De nu dai nimănui prilej temeinic, eşti scăpat de orice vină; dar, mai bine spus, ai ajuns chiar mai fericit. Luminează, dar, lumea cu viaţa ta şi nu te sinchisi de cei ce te vorbesc de rău! Nu-i cu putinţă, da, nu-i cu putinţă să nu aibă mulţi duşmani omul care săvîrşeşte virtutea! Dar asta nu-l supără pe omul virtuos; că unele ca acestea îl fac şi mai strălucit.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea, să urmărim un singur lucru: să ne chivernisim cu toată grija viaţa noastră. Făcînd aşa, vom duce şi pe cei ce stau în întuneric la viaţa cea de dincolo. Atît de mare este puterea acestei lumini că nu luminează numai aici pe pămînt, ci şi dincolo, însoţind pe cei ce o urmează. Cînd oamenii vor vedea că dispreţuim toate cele din lume şi ne pregătim pentru viaţa viitoare, faptele noastre îi vor convinge înaintea cuvîntului nostru. Căci cine-i atît de lipsit de

51. *Dan.* 3, 28-29.
52. *II Cor.* 2, 16.

minte, încît să nu capete chiar de aici de pe pămînt o dovadă clară a vieții ce va să fie, cînd vede că acela care pînă mai ieri-alaltăieri trăia în desfătări, în lux și bogăție, leapădă dintr-o dată totul și, ca și cum ar avea aripi, zboară ca să trăiască înfometat și sărac, să ducă o viață grea și anevoioasă, înfruntă primejdii, vărsări de sînge, junghieri și toate cele socotite groaznice de oameni? Dar dacă ne împletim viața noastră cu cele din lumea aceasta și ne lipim strîns inima de ele, cum vor mai putea fi convinși oamenii că ne grăbim să plecăm spre o altă lume? Ce cuvînt de apărare mai putem avea cînd frica de Dumnezeu nu este tot atît de puternică în noi cît de puternică era dorința de slava omenească la filozofii greci? Că unii din ei, ca să fie lăudați de oameni, au renunțat la averi și au disprețuit moartea; de aceea și deșarte au fost nădejdile lor. Ce vom spune întru apărarea noastră, cînd nu putem face nici ce făceau aceia, deși ne stau înainte atît de mari bunătăți și ni s-a dat o filozofie atît de înaltă, ci ne pierdem și pe noi și pe alții? Că nu aduce atîta vătămare un păgîn, care săvîrșește nelegiuiri, cît un creștin, care face același lucru. Și pe bună dreptate, că religia păgînilor este o religie falsă, pe cînd a noastră, datorită harului lui Dumnezeu, este cinstită și prețuită chiar de cei necredincioși. De aceea mai cu seamă cînd vor să ne ocărască și să ne mărească vina, adaugă: «Și e creștin!" N-ar grăi așa, dacă n-ar avea o părere bună despre religia noastră.

N-ai auzit, oare, cîte și ce fel de porunci a dat Hristos? Cînd vei putea săvîrși una din aceste porunci, odată ce lași totul la o parte și alergi să-ți aduni dobînzile, să dai bani cu împrumut, să faci afaceri, să cumperi turme de robi, să-ți faci vase de argint, să ți cumperi nenumărate moșii, case și mobile? Și de-ar fi numai atît! Dar cînd adaugi la aceste osteneli și sîrguințe zădarnice și nedreptate, furînd pămîntul altora, răpind casele străine, împilînd pe săraci, mărind foametea, spune-mi, cum mai poți păși pragul bisericii? Da, știu, ai și clipe cînd miluiești pe săraci! Dar și atunci cît prăpăd sufletesc! Miluiești sau din mîndrie sau din dorința slavei deșarte, ca să nu ai vreun folos sufletesc nici atunci cînd faci bine. Ce poate fi mai îngrozitor decît să fii în port și să te îneci!

Ca să nu se întîmple asta, cînd faci bine nu căuta laudă de la nimeni, ca să-L ai pe Dumnezeu datornic. *„Împrumutați,* spune Domnul, *pe cei de la care nu mai nădăjduiți să luați înapoi"*[53].

Ai datornic pe Dumnezeu! Pentru ce-L lași pe El și ceri de la mine, un om sărac și nenorocit? Datornicul acesta nu se supără de-I ceri înapoi împrumutul. Este, oare, sărac? Nu vrea să-ți întoarcă banii? Nu! Nu vezi, oare, nespusele Lui vistierii? Nu vezi nepovestita Lui dărnicie? Pe El apucă-L de haină! De la El cere! Se bucură mult cînd îi ceri! Cînd vede că ceri de la altul, și nu de la El, stă trist, ca și cum ar fi insultat.

53 *Luca* 6, 35

Nici nu-ți mai dă îndărăt împrumutul, ba te mai ține și de rău, și pe bună dreptate, spunîndu-ți: „Știi că sînt nerecunoscător? Ai aflat cumva că sînt sărac, de-ai plecat de la Mine și te-ai dus la altul? Ai împrumutat pe unul și ceri de la altul?"

Da, un om a primit banii tăi, dar Dumnezeu ți-a poruncit să-i dai aceluia. Dumnezeu vrea să fie și datornic și garant; și-ți dă mii de prilejuri ca să-I ceri înapoi împrumutul.

Pentru ce treci cu vederea dărnicia și bogăția cea atît de mare a lui Dumnezeu și ceri să iei de la mine care n-am nimic? Pentru ce te lauzi înaintea mea cînd miluiești pe vreun sărac? Ți-am spus eu: „Dăi"? Ai auzit de la mine acest cuvînt, ca să ceri de la mine? Dumnezeu însuși a spus: *„Cine miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu"*[54]. Ai împrumutat pe Dumnezeu, El ți-i datornic.

– Dar nu-mi dă întreg împrumutul acum!

– Și asta o face tot în interesul tău. Un datornic ca acesta este Dumnezeu. Nu face precum cei mai mulți oameni, care se silesc să înapoieze împrumutul, ci face totul și-Și dă toată silința ca să pună la loc sigur banii ce I-ai dat cu împrumut. De aceea o parte din împrumut ți-o dă aici pe pămînt, iar pe cealaltă o păstrează dincolo, în cer.

X

Știind dar acestea, să facem multă milostenie, să arătăm mare dragoste de oameni și cu banii și cu faptele. Dacă vedem în piață un om nenorocit și bătut de soartă, de putem să-i dăm bani, s-o facem; de putem să-l mîngîiem cu cuvîntul, să nu pregetăm. Are răsplata sa și cuvîntul; dar mai bine spus, chiar și suspinele. Asta o spunea fericitul Iov: *„Iar eu am plîns pentru orice neputincios și am suspinat cînd am văzut om în nevoie"*[55]. Iar dacă lacrimile și suspinele au răsplată, gîndește-te cît de mare va fi plata cînd adaugi și cuvinte de mîngîiere, ajutoare bănești și orice alt fel de milostenie!

Eram dușmani ai lui Dumnezeu; dar Fiul Unul-Născut ne-a împăcat cu El, punîndu-Se pe El Însuși mijlocitor, primind răni în locul nostru și suferind moarte în locul nostru. Să ne sîrguim, dar, și noi să scăpăm de nenumărate rele pe cei căzuți! Să nu facem ca acum, cînd ne uităm cum se bat și se sfîșie unii pe alții, și cînd, stînd în jurul acestei priveliști drăcești, ne bucurăm cum se batjocoresc și se fac de rîs. Poate fi, oare, o cruzime mai mare? Vezi că se ocărăsc, că se trag de păr, că-și sfîșie hainele, că se pălmuiesc, și rabzi să stai liniștit! Cine-i cel care se bate? Urs, fiară sălbatică, șarpe? Nu! E om ca și tine! E fratele tău! E

54. *Prov.* 19, 17
55. *Iov* 30, 25

mădularul tău! Nu te uita cum se bat, ci desparte-i! Nu te bucura, ci împacă-i! Nu îndemna şi pe alţii la bătaie, ci opreşte-i şi desparte-i pe cei ce se bat! De astfel de privelişti nenorocite pot să se bucure numai nişte oameni cărora le place să vadă case ruinate, numai nişte oameni fără de judecată, nişte lepădături. Vezi pe un om că se face de rîs şi nu socoteşti că se face de rîs? Nu intri între cei ce se încaeră? Nu împrăştii armata diavolului? Nu pui capăt atîtor nenorociri omeneşti?

– Dar ce? Vrei să fiu lovit şi eu? O astfel de poruncă îmi dai?

– Fii încredinţat că n-ai să fii lovit! Dar dacă vei păţi asta, atunci fapta ta este faptă de mucenic, că ai suferit pentru Dumnezeu. Dacă pregeţi să primeşti lovituri, gîndeşte-te că Stăpînul tău n-a pregetat să sufere crucea pentru tine. Cei încăieraţi sînt beţi şi întunecaţi la minte; mînia îi stăpîneşte ca un tiran, ca un general; au nevoie de un om cu mintea întreagă să-i ajute; şi cel vinovat şi cel nevinovat; unul, ca să înceteze de a mai face rău, celălalt ca să scape de rău. Du-te la dînşii, întinde-le mîna; tu,cel treaz,celui beat! Că este şi o beţie a mîniei, mai cumplită decît beţia cu vin. Uită-te la corăbieri! Cînd văd că alţi corăbieri sînt gata să se înece, întind pînzele corăbiei lor şi pleacă în grabă ca să smulgă din furtună pe cei de aceeaşi meserie cu ei. Dacă cei de aceeaşi meserie se ajută atît de mult unii pe alţii, apoi cu mult mai mult este drept să facă asta cei de aceeaşi fire! Că pe uscat primejdiile de înec sînt mai mari decît cele de pe mare: sau a ocărît, cînd a fost atacat, şi a pierdut totul; sau, stăpînit de mînie, a înjurat, şi este iarăşi aruncat în iad; sau a rănit şi a ucis şi se află tot în primejdie de înec. Du-te, deci, şi pune capăt răului! Scoate din valuri pe cei ce sînt pe cale să se înece! Coboară-te în învolburarea mării! Împrăştie priveliştea diavolului! Ia pe fiecare în deosebi şi sfătuieşte-i să stingă flacăra, să potolească valurile. Nu te teme dacă focul se face mai mare, iar cuptorul se încinge mai cumplit! Mulţi alţii vor veni alăturea de tine şi-ţi vor întinde mîna de ajutor. Fă tu numai începutul! Dar mai presus de toţi îţi va veni în ajutor Dumnezeul păcii. Dacă vei fi tu primul care vei încerca să potoleşti flacăra, te vor urma mulţi alţii; dar tu vei primi răsplata celor săvîrşite de aceia. Ascultă ce sfat le dă Hristos iudeilor, care nu se puteau ridica cu mintea mai presus de cele pămînteşti: *„De vei vedea vita duşmanului tău căzută sub povara ei, nu trece pe lîngă ea, ci ridică vita căzută"*[56]. Şi este mai greu să ridici de jos o vită căzută cu povară cu tot decît să desparţi şi să împaci doi oameni care se bat. Dacă trebuie să ridici vita de povară a duşmanilor tăi, apoi cu atît mai mult trebuie să ridici sufletele prietenilor tăi, mai ales cînd căderea este mai grozavă. Că ei, neputînd purta

56. Ieş. 23, 5

povara mîniei, nu cad într-o groapă, ci în focul gheenei. Tu, însă, vezi pe fratele tău căzut jos, strivit de povară, iar pe diavol, alături de el, ațîțînd focul, şi treci mai departe fără inimă, fără milă! E primejdios lucru să faci asta şi cu un animal!

XI

Samariteanul a văzut un rănit pe care nu-l cunoştea şi cu care n-avea nici o legătură; totuşi s-a dus la el, l-a suit pe animalul său, l-a dus la o casă de oaspeți, a plătit un doctor şi a lăsat hangiului bani ca să-i poarte de grijă şi i-a mai făgăduit şi alți bani[57]. Tu, însă, nu vezi un om căzut între tîlhari, ci pe unul asaltat de mînie şi de o armată de demoni; nu în pustie, ci în mijlocul pieții; nu ai de cheltuit bani, nici de închiriat animal de povară, ca să-l duci drum lung, ci numai să rosteşti cîteva cuvinte; şi totuşi pregeți, stai pe gînduri, treci pe alături fără inimă, fără milă! Ei bine, cum mai poți nădăjdui să-ți fie Dumnezeu îndurător, cînd Îl chemi în ajutor?

Vreau să mă adresez acum vouă celor care vă încăierați şi vă bateți în văzul lumii! Vreau să mă adresez mai cu seamă ție, care ai început cearta şi care faci rău! Spune-mi tu, care răneşti, care loveşti, care sfîşii, eşti porc sălbatic, eşti măgar sălbatic? Nu te ruşinezi, nu roşeşti că ai ajuns o fiară sălbatică, că ai aruncat noblețea firii tale omeneşti? Spui că eşti sărac? Da! Dar eşti om liber! Spui că eşti muncitor cu palmele? Da! Dar eşti creştin! Tocmai pentru că eşti sărac trebuie să fii liniştit! E treaba bogaților să se bată, nu a săracilor; că pe bogați multe pricini îi silesc să lupte. Nu ai, sărace, plăcerile bogaților, dar reuşeşti să-ți aduni neplăcerile şi necazurile lor: duşmănia, cearta, bătaia. Strîngi de gît pe fratele tău, îl înăbuşi, îl trînteşti la pămînt în văzul tuturor! Şi nu te gîndeşti că te faci de rîs şi de batjocură! Nu te gîndeşti că te apucă furii de fiară sălbatică! Dar, mai bine spus, ajungi mai rău decît fiarele sălbatice! Acelea au totul în comun; trăiesc mai multe la un loc, merg împreună de la o păşune la alta. Noi dimpotrivă nu avem nimic îndeobşte; toate s-au răsturnat cu susul în jos; peste tot bătăi, certuri, înjurături, duşmănii, ocări. Nu mai respectăm nici cerul, la care cu toții îndeobşte am fost chemați; nu mai respectăm nici pămîntul, pe care Dumnezeu l-a dat îndeobşte tuturora, şi nici propria noastră fire! Pe toate le-au spulberat şi le-au distrus mînia şi dragostea de bani! N-ai văzut, oare, că a suferit o mulțime de nenorociri şi că a fost dată osîndei veşnice sluga aceea care datora stăpînului său zece mii de talanți, pentru că a strîns de gît pe semenul său pentru o sută de dinari, după ce

57. Luca 10, 30-37.

i se iertase lui toată datoria?[58] Nu te înfricoşează pilda aceasta? Nu te temi să nu păţeşti şi tu la fel? Că şi noi datorăm Stăpînului datorii multe şi mari; şi totuşi El ne îngăduie, îndelung rabdă; nici nu ne sileşte cum silim noi pe fraţii noştri, nu ne sugrumă, nici nu ne strînge de gît; că de-ar fi voit să ne ceară cea mai mică parte din datorie, de mult am fi pierit.

Gîndindu-ne, dar, iubiţilor, la toate acestea, să ne smerim şi să iertăm pe datornicii noştri; că ne vor fi nouă, dacă filozofăm, prilej de nespus de mare iertare. Dăm puţin şi vom primi mult. Pentru ce, dar, ceri datoria, întrebuinţînd silnicia? Ar trebui, chiar dacă acela ar vrea să ţi-o plătească, să-l ierţi, ca să primeşti totul de la Dumnezeu. Dar aşa, tu faci cu totul altceva; îl sileşti, te cerţi cu el, ca nu cumva să rămînă vreun bănuţ de-al tău la el. Crezi că ataci pe datornic, dar îţi înfigi sabia în tine însuţi, sporindu-ţi osînda cea din iad! Dacă ai filozofa puţin, aici pe pămînt, ţi-ai îndulci mult osînda. Că şi Dumnezeu tocmai de aceea vrea să punem noi început unei dărnicii ca aceasta, ca să aibă El prilej să ne dea în schimb mai mult. Iartă, deci, pe toţi datornicii tăi – şi pe cei ce-ţi datorează bani şi pe cei ce ţi-au greşit – şi cere apoi de la Dumnezeu răsplată pentru o măreţie sufletească ca aceasta! Că atîta vreme cît aceia îţi sînt datornici, nu vei avea pe Dumnezeu datornic! Dar dacă le ierţi acelora datoria, vei putea trage la răspundere pe Dumnezeu şi vei putea să-I ceri, cu multă tărie, răsplata unei atît de mari filozofii. Dacă ar trece pe lîngă tine un om şi te-ar vedea că ai pus mîna pe un datornic, apoi ţi-ar porunci să-i dai drumul, pentru că îţi plăteşte el datoria lui, omul acela, luînd asupra lui datoria, ţi-ar fi recunoscător că la porunca lui ai iertat pe datornic, cum să nu dea Dumnezeu însutit şi înmiit, cînd vede că, de dragul poruncii Lui, iertăm pe toţi datornicii noştri, fără să le aducem nici cea mai mică vină? Să nu ne gîndim la plăcerea trecătoare ce o avem cînd cerem înapoi banii împrumutaţi, ci la paguba mare ce o vom avea pe lumea cealaltă, păgubindu-ne pe noi înşine veşnic. Să fim mai presus de toate cele din lume! Să iertăm datornicilor noştri şi datoriile de bani şi greşelile, ca să ne uşurăm şi pedepsele! Ce n-am putut reuşi cu alte virtuţi, să reuşim cu aceasta, iertînd pe aproapele nostru, ca să ne bucurăm de bunătăţile veşnice, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

58. *Matei* 18, 23-34.

OMILIA XVI

„Să nu socotiți că am venit să stric legea sau profeții"[1]

I

Cine L-a bănuit pe Hristos că a venit să strice legea sau profeții, cine L-a învinuit, ca Hristos să dea acest răspuns? O bănuială ca aceasta nu se putea naște din cele ce spusese pînă acum. Că poruncile ca oamenii să fie blînzi, îngăduitori, milostivi, curați cu inima, luptători pentru dreptate nu presupun un gînd ca acesta, ci unul cu totul potrivnic. Atunci pentru ce a spus acestea? Nu fără rost și nici la întîmplare, ci pentru că avea să dea legi mai mari decît legile Vechiului Testament – spunînd: *„Ați auzit că s-a zis celor de demult: să nu ucizi; iar Eu zic vouă: Nici nu vă mîniați"*[2] – și pentru că avea să deschidă drum unei viețuiri dumnezeiești și cerești. Deci, ca noutatea aceasta să nu tulbure sufletele ascultătorilor și ca să nu-i facă potrivnici spuselor Sale, Se folosește de aceste cuvinte. Deși ascultătorii Săi nu împlineau legea, totuși țineau la ea din tot sufletul lor; cu fapta o călcau în fiecare zi, dar voiau ca literele legii să rămînă neschimbate și să nu li se adauge nimic; dar, mai bine spus, conducătorii iudeilor adăugau ceva, nu pentru îmbunătățirea ei, ci pentru înrăutățirea ei. Așa au stricat, prin adaosurile lor, și cinstirea ce o datorau părinților lor; la fel, tot prin adăugiri nelalocul lor, au îndepărtat și alte multe porunci. Pentru că Hristos nu Se trăgea din seminția preoțească și pentru că poruncile, pe care avea să le dea, erau un adaos, care nu micșora virtutea, ci o întărea și o mărea – știind, deci, Hristos mai dinainte că aceste două lucruri aveau să-i tulbure –, de aceea, înainte de a da acele minunate legi, le scoate din minte ceea ce avea să le răvășească adîncul sufletului lor.

– Dar ce putea să răvășească adîncul sufletului lor și să-i supere?

– Ar fi crezut că Hristos dă aceste legi noi pentru a desființa legile Vechiului Tetament. De aceea, dintru început, le scoate din minte o astfel de bănuială. Și Hristos face aceasta nu numai acum, ci și alteori. De pildă iudeii Îl socoteau dușman al lui Dumnezeu din pricină că nu

1. *Matei* 5, 17.
2. *Matei* 5, 21. 22.

păzea sîmbăta; pentru a le scoate din cap părerea aceasta, Hristos Se apără în două chipuri: foloseşte cuvinte de apărare vrednice de Dumnezeirea Sa, spunîndu-le: *„Tatăl Meu lucrează şi Eu lucrez"* [3], dar şi cuvinte de apărare pe măsura minţii iudeilor, ca de pildă atunci cînd le vorbeşte de oaia care cade în groapă sîmbăta şi le arată că legea este călcată pentru salvarea oii[4]; şi iarăşi cînd le aminteşte că tot sîmbăta unii primesc tăierea împrejur[5]. Aceasta e pricina că adeseori Hristos rosteşte cuvinte mai smerite, pentru a îndepărta din mintea iudeilor părerea că este potrivnic lui Dumnezeu. Astfel, deşi a înviat nenumăraţi morţi numai cu cuvîntul, totuşi cînd l-a chemat pe Lazăr afară din mormînt a adăugat şi rugăciunea[6]; dar apoi, ca nu cumva aceasta să-L arate mai mic decît Tatăl, îndreaptă o astfel de bănuială, adăugînd: *„Acestea le-am spus pentru mulţimea care stă împrejur, ca să creadă că Tu M-ai trimis"*[7]. Hristos nu lucrează toate minunile ca Stăpîn, ca să îndrepte slăbiciunea acelora, nici nu le face pe toate rugîndu-Se, ca să nu lase celor de mai tîrziu temei de rea bănuială, că a fost slab şi neputincios, ci le săvîrşeşte cînd într-un fel, cînd în altul. Dar nici aceasta n-o face simplu, ci cu priceperea cuvenită Lui. Minunile mai mari le face ca Stăpîn; minunile mai mici le face uitîndu-Se la cer. Cînd iartă păcatele, cînd descoperă tainele, cînd deschide raiul, cînd alungă demonii, cînd curăţă leproşii, cînd pune frîu morţii şi învie nenumăraţi morţi, pe toate le face prin poruncă. Dar cînd săvîrşeşte minuni cu mult mai mici decît acestea, cum e de pildă înmulţirea pîinilor, atunci Se uită la cer[8], arătînd că nu din pricina slăbiciunii face asta; căci Cel Care a putut face ca Stăpîn minuni mai mari, cum ar putea avea nevoie de rugăciune la săvîrşirea unor minuni mai mici? Dar, după cum am spus, a făcut aşa ca să închidă gura neruşinată a iudeilor. Acelaşi lucru gîndeşte-l şi de cuvintele Lui, cînd Îl auzi că rosteşte cuvinte smerite. Că multe sînt pricinile unor cuvinte şi fapte ca acestea: ca să nu creadă iudeii că este străin de Dumnezeu, ca să-i înveţe şi să-i vindece pe toţi, ca să-i înveţe smerenia, ca să le arate că S-a întrupat – pentru că iudeii nu puteau pricepe totul dintr-odată –, ca să-i înveţe să nu rostească cuvinte mari despre ei. Pentru asta a vorbit adeseori despre El cu smerenie şi a lăsat ca alţii să-I laude faptele mari.

3. *Ioan* 5, 17.
4. *Matei* 12, 11.
5. *Ioan* 7, 23.
6. *Ioan* 11, 41.
7. *Ioan* 11, 42.
8. *Matei* 14, 19.

II

Vorbind iudeilor le spunea: *„Înainte de a fi Avraam sînt Eu"*[9]. Ucenicul Său, însă, n-a grăit aşa, ci a spus: *„La început era Cuvîntul şi Cuvîntul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvîntul"*[10]. Iarăşi, nicăieri n-a spus lămurit că El a făcut cerul şi pămîntul şi toate cele văzute şi cele nevăzute; dar ucenicul Său, cu multă îndrăznire şi fără sfială, spune asta o dată, de două ori, de mai multe ori: *„Toate prin El s-au făcut şi fără de El nimic nu s-a făcut"*[11]; şi: *„În lume era şi lumea prin El s-a făcut"*[12]. Pentru ce te miri că alţii au spus lucruri mai mari despre El decît El Însuşi, odată ce prin fapte a arătat multe, pe care nu le spune lămurit cu cuvîntul? Că El a făcut pe om a arătat-o lămurit şi cu vindecarea orbului[13]; iar cînd a vorbit de facerea de la început a omului, n-a spus: „Eu l-am făcut", ci: *„Cel Ce l-a făcut, bărbat şi femeie i-a făcut"*[14]. Iarăşi că El a creat lumea şi pe cele din ea a arătat-o prin pescuirea minunată[15], prin prefacerea apei în vin[16], prin înmulţirea pîinilor[17], prin potolirea furtunii pe mare[18], prin întunecarea soarelui în timpul răstignirii[19] şi prin multe altele; dar cu cuvîntul n-a spus-o niciodată lămurit, ci ucenicii Lui necontenit spun asta; şi Ioan şi Pavel şi Petru. Dacă apostolii, care zi şi noapte L-au auzit vorbind şi L-au văzut săvîrşind minuni, cărora le-a descoperit îndeosebi multe taine, cărora le-a dat o putere atît de mare încît să învie şi morţi, pe care i-a făcut atît de desăvîrşiţi, încît pentru El au lăsat totul, ei bine dacă apostolii, care au ajuns la o atît de înaltă virtute şi filozofie, n-au putut înţelege toate înainte de pogorîrea Sfîntului Duh, cum ar fi putut iudeii, lipsiţi de înţelegere şi cu totul depărtaţi de virtutea apostolilor, care întîmplător au văzut şi au auzit faptele şi cuvintele Domnului, cum ar fi putut fi convinşi că Hristos nu-i străin de Dumnezeul tuturora, dacă Domnul nu S-ar fi pogorît, prin tot ce spunea şi grăia, pînă la puterea lor de înţelegere? De aceea, atunci cînd Hristos a dezlegat sîmbăta[20], n-a dat această lege fără nici o pregătire, ci a arătat, în felurite chipuri, temeinicia legii Sale. Dacă atunci cînd a vrut să pună capăt unei singure porunci, Hristos a vorbit cu atîta purtare de grijă, ca să nu

9. *Ioan* 8, 58.
10. *Ioan* 1, 1.
11. *Ioan* 1, 3.
12. *Ioan* 1, 10.
13. *Ioan* 9, 1-38.
14. *Matei* 19, 4.
15. *Luca* 5, 4-6.
16. *Ioan* 2, 1-11.
17. *Matei* 14, 15-21.
18. *Matei* 8, 24-27.
19. *Matei* 27, 45.
20. *Matei* 12, 1-13.

supere pe ascultători, apoi cu atît mai mult acum, cînd a adăugat întregii legi a Vechiului Testament o altă legiuire, a avut nevoie de multă pregătire, de multă purtare de grijă, ca să nu tulbure pe ascultători.

Aceasta e şi pricina că Hristos nu vorbeşte totdeauna lămurit de Dumnezeirea Sa. Dacă o adăugire făcută legii vechi tulbura atît de mult pe iudei, apoi cu mult mai mult i-ar fi tulburat dacă spunea că este Dumnezeu. De aceea multe le grăieşte mai prejos de propria Sa vrednicie.

Şi acum, avînd să facă adăugiri legii, Se foloseşte de multă purtare de grijă. Că n-a spus o singură dată: *„Nu stric legea"*, ci a repetat acelaşi lucru a doua oară şi a adăugat încă ceva mai mult.

Deci, după ce a spus: *„Să nu socotiţi că am venit să stric legea"*, a adăugat:

„N-am venit să stric, ci să împlinesc"[21].

Aceste cuvinte închid nu numai gura neruşinată a iudeilor, ci şi gurile ereticilor, care spun că Vechiul Testament este de la diavolul. Dacă Hristos a venit să strice tirania legii, pentru ce atunci nu numai că nu o strică, ci o şi împlineşte? Că n-a spus numai: *„Nu o stric"*, deşi era de ajuns atîta, ci a adăugat şi: *„Să o împlinesc"*, cuvinte care nu sînt ale unuia care este potrivnic legii, ci ale unuia care a făcut legea.

Dar aş putea fi întrebat:

– Cum n-a stricat-o şi cum a împlinit legea şi profeţii?

– Pe profeţi i-a împlinit prin aceea că a adeverit prin fapte toate cele spuse de profeţi despre El. Pentru aceea evanghelistul Matei de fiecare dată spune: *„Ca să se împlinească ceea ce s-a zis de profetul"* şi cînd S-a născut[22], şi cînd copiii I-au cîntat minunatul imn[23], şi cînd a stat pe asină[24]; şi în alte multe împrejurări a împlinit spusele profeţilor. Că toate spusele profeţilor ar fi rămas neîmplinite, dacă n-ar fi venit Hristos.

Împlinirea legii n-a împlinit-o Hristos într-un singur chip, ci în două şi trei chipuri. Primul chip stă în aceea că n-a călcat nimic din cele legiuite de lege. Că a împlinit pe toate, ascultă ce-i spune lui Ioan Botezătorul: *„Că aşa se cuvine să împlinim toată dreptatea"*[25], ce le spune iudeilor: *„Cine din voi Mă vădeşte de păcat?"*[26]; şi iarăşi ce le spune ucenicilor Săi: *„Vine stăpînitorul lumii acesteia şi în Mine nu găseşte nimic"*[27]. Că profetul, cu mult înainte, spusese că El n-a făcut păcat[28]. Acesta este primul

21. *Matei* 5, 17.
22. *Matei* 1, 22.
23. *Matei* 21, 15.
24. *Matei* 21, 4.
25. *Matei* 3, 15.
26. *Ioan* 8, 46.
27. *Ioan* 14, 30.
28. *Isaia* 53, 9.

chip în care Hristos a împlinit legea. Al doilea este acela că a împlinit legea şi prin noi. Minunat lucru este nu numai că a împlinit legea, ci că ne-a hărăzit şi nouă acest lucru. Asta a arătat-o Pavel cînd spune: *„Sfîrşitul legii este Hristos spre îndreptăţirea oricărui care crede"* [29]. Tot Pavel spune că: *„Hristos a osîndit păcatul în trup, pentru ca îndreptarea legii să se împlinească în noi, care nu umblăm după trup"* [30]; şi iarăşi: *„Stricăm, deci, legea prin credinţă? Să nu fie! Ci întărim legea!"* [31]. Legea urmărea să facă pe om drept; dar nu putea, că era slabă, venind, însă, Hristos şi aducînd un nou fel de dreptate, acela prin credinţă, a întărit voinţa legii; şi ce n-a putut legea, prin litera ei, aceea a săvîrşit Hristos prin credinţă. De aceea a spus: *„N-am venit să stric legea"*.

III

Dar dacă vei cerceta cu de-amănuntul, vei găsi şi un alt chip, al treilea, prin care Hristos a împlinit legea.

– Care-i acesta?

– Acela al viitoarei legiuiri, pe care avea s-o dea. Noile Sale legi nu desfiinţau legile de mai înainte, ci le întăreau, le desăvîrşeau. Pentru că a nu te mînia nu desfiinţa porunca de a nu ucide, ci o desăvîrşea, îi dădea mai multă tărie. Şi aşa cu toate celelalte porunci. De aceea cînd mai înainte, în fericiri, aruncase seminţele acestor noi porunci, n-a dat naştere la nici o bănuială; dar cînd putea da mai lămurit naştere la bănuiala că ar fi împotriva legii vechi, prin punerea faţă în faţă a legilor noi cu cele vechi, atunci foloseşte foarte multă purtare de grijă. Aceste porunci noi le dăduse Hristos într-un chip ascuns în fericiri: în *„Fericiţi cei săraci"* [32] se cuprinde porunca de a nu te mînia [33]; în *„Fericiţi cei curaţi cu inima"* [34] este porunca de a nu te uita la femeie spre a o pofti [35]; porunca de a nu aduna comori pe pămînt [36] sună la fel cu: *„Fericiţi cei milostivi"* [37]. Plînsul [38], prigoana şi vorbirea de rău [39] sînt totuna cu a intra pe poarta cea strîmtă [40]. A flămînzi şi a înseta de dreptate [41] nu înseamnă altceva decît ceea ce a spus mai tîrziu: *„Cîte voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi şi voi lor"* [42].

29. *Rom.* 10, 4.
30. *Rom.* 8, 3-4.
31. *Rom.* 3, 31.
32. *Matei* 5, 3.
33. *Matei* 5, 22.
34. *Matei* 5, 8.
35. *Matei* 5, 28.
36. *Matei* 6, 19.
37. *Matei* 5, 7.
38. *Matei* 5, 4.
39. *Matei* 5, 11.
40. *Matei* 7, 14.
41. *Matei* 5, 6.
42. *Matei* 7, 12.

Cînd a fericit pe făcătorul de pace[43] a spus aproape același lucru ca atunci cînd a poruncit să lăsăm darul înaintea altarului și să ne grăbim a ne împăca cu cel pe care l-am supărat[44] și cu pîrîșul nostru[45]. În fericiri arată răsplățile primite de cei care săvîrșesc aceste fapte bune, aici arată pedepsele celor care nu fac aceste fapte bune. Deoarece dincolo spusese că cei blînzi vor moșteni pămîntul[46], aici spune că cel care face nebun pe fratele său este vinovat de focul gheenei[47]. Dincolo spusese că cei curați cu inima vor vedea pe Dumnezeu[48], aici spune că cel care se uită cu poftă la o femeie este un desfrînat[49]; dincolo numise pe făcătorii de pace fiii lui Dumnezeu[50], aici înfricoșează altfel, spunînd: *„Ca nu cumva pîrîșul să te dea Judecătorului"*[51]. Tot așa mai înainte fericise pe cei ce plîng[52], pe cei prigoniți[53], aici face același lucru, amenințînd cu pieirea pe cei ce nu merg pe această cale; căci cei ce merg pe calea cea largă, spune Hristos, merg la pieire[54]. Cuvintele: *„Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona"*[55] mi se par a fi la fel cu cuvintele: *„Fericiți cei milostivi"*[56] și cu *„Fericiți cei ce flămînzesc pentru dreptate"*[57]. Dar, după cum am spus, pentru că Hristos voia să spună aceleași porunci din fericiri într-un chip mai lămurit, dar nu numai mai lămurit, ci voia să adauge și altceva mai mult decît cele ce erau cuprinse în fericiri – că în aceste noi porunci nu cere numai ca omul să fie milostiv, ci-i poruncește să-și dea și cămașa[58], nu-i cere numai să fie blînd, ci să întoarcă și obrazul celălalt celui care vrea să-l lovească[59] –, de aceea mai întîi îndepărtează păruta contrazicere. Pentru asta, după cum am spus, nu o dată a spus aceasta, ci și a doua oară. Că după ce a zis: *„Să nu credeți că am venit să stric legea sau proorocii"*, a adăugat: *„N-am venit să stric, ci să împlinesc"*[60].

„Că amin vă grăiesc: pînă ce va trece cerul și pămîntul, o iotă sau o cirtă nu va trece din lege pînă ce nu vor fi toate"[61].

43. *Matei* 5, 9.
44. *Matei* 5, 24.
45. *Matei* 5, 25.
46. *Matei* 5, 5.
47. *Matei* 5, 22.
48. *Matei* 5, 8.
49. *Matei* 5, 28.
50. *Matei* 5, 9.
51. *Matei* 5, 25.
52. *Matei* 5, 4.
53. *Matei* 5, 10–12.
54. *Matei* 7, 13.
55. *Matei* 6, 24.
56. *Matei* 5, 7.
57. *Matei* 5, 6.
58. *Matei* 5, 40.
59. *Matei* 5, 39.
60. *Matei* 5, 17.
61. *Matei* 5, 18.

Cuvintele acestea au următorul înțeles: Este cu neputință ca legea să rămînă neîmplinită, ci chiar cea mai mică poruncă a ei trebuie împlinită. Lucru pe care l-a făcut Însuşi Hristos, că a observat legea cu cea mai mare scumpătate.

În aceste cuvinte ne mai lasă să înțelegem că întreaga lume se va schimba. Şi n-a spus-o la întîmplare, ci ca să atragă luarea-aminte a ascultătorilor şi să le arate că în chip drept introduce în lume un alt fel de viețuire, de vreme ce întreaga creație avea să fie schimbată, neamul omenesc avea să fie chemat spre o altă patrie şi să se pregătească pentru o viață mai înaltă.

„Cel ce va strica una din aceste cele mai mici porunci şi va învăța aşa pe oameni, cel mai mic se va chema în împărăția lui Dumnezeu"[62].

După ce Hristos a îndepărtat bănuiala cea rea şi a închis gurile celor care aveau de gînd să-L contrazică, înfricoşează acum şi amenință cumplit cu legile pe care le dă. Că în aceste cuvinte n-a vorbit de poruncile Vechiului Testament, ci de poruncile noi pe care avea să le dea, ascultă ce spune mai departe: *„Că zic vouă: De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decît a cărturarilor şi fariseilor, nu veți intra întru împărăția cerurilor"*[63].

Dacă Hristos i-ar fi amenințat pentru călcarea poruncilor Vechiului Testament, pentru ce ar mai fi spus: *„Dacă nu va prisosi"?* Căci cei care săvîrşeau faptele pe care le săvîrşeau cărturarii şi fariseii nu săvîrşeau un prisos de dreptate.

– Dar care era prisosul?

– Să nu te mînii, să nu te uiți cu gînd de desfrînare la o femeie.

IV

Mi s-ar putea spune:

– Dar pentru ce a numit mai mici aceste porunci, cînd ele sînt atît de mari şi înalte?

– Pentru că avea să dea aceste porunci; că după cum S-a smerit pe Sine Însuşi şi a rostit despre El cuvinte de smerenie, tot aşa şi despre legiuirea dată de El, învățîndu-ne chiar cu acest prilej să ne smerim în orice împrejurare. De altfel se foloseşte de cuvinte smerite şi pentru că legile Sale puteau părea o inovație.

Cînd auzi cuvintele: *„cel mai mic întru împărăția cerurilor"* să nu înțelegi nimic altceva decît iadul şi osînda. Căci cuvîntul: *„împărăție"* nu înseamnă numai desfătarea de bunătățile cele veşnice, ci şi timpul învierii şi venirea Lui cea înfricoşătoare. Ar fi, oare, drept să fie aruncat în iad cel

62. *Matei* 5, 19.
63. *Matei* 5, 20.

care face nebun pe fratele său şi calcă o singură poruncă, iar altul care calcă toate poruncile, ba mai şi face şi pe alţii să le calce, să fie în împărăţia cerurilor? Hristos n-a vrut să spună asta, ci că în acel timp (adică în timpul învierii şi al venirii Lui celei înfricoşătoare) *„cel mai mic"* va fi adică aruncat, fiind cel din urmă. Şi fiind cel din urmă, va cădea negreşit atunci în iad[64]. Hristos, fiind Dumnezeu, ştia mai dinainte trîndăvia multora, ştia că unii au să socotească spusele Sale numai o exagerare şi că au să discute legile Lui şi să zică: „să fiu pedepsit numai pentru că i-am spus cuiva: nebunule? Să fiu socotit desfrînat numai pentru că m-am uitat cu poftă la o femeie?" De aceea, pentru a înlătura mai dinainte această nepăsare, ameninţă cumplit şi pe unii şi pe alţii, şi pe cei care calcă poruncile şi pe cei care fac pe alţii să le calce. Cunoscînd, deci, ameninţarea, să nu călcăm nici noi poruncile şi nici să împiedicăm pe cei care vor să le păzească.

„Iar cel ce va face şi va învăţa, mare se va chema"[65].

Omul nu trebuie să fie de folos numai lui, ci şi altora. Răsplata, apoi, nu-i aceeaşi; altă răsplată primeşte cel care săvîrşeşte fapte numai spre folosul lui şi altă răsplată primeşte cel care săvîrşeşte fapte şi spre folosul altora. După cum este osîndit cel care învaţă, dar nu face – că spune Pavel: *„Tu care înveţi pe altul pe tine nu te înveţi?"*[66] –, tot astfel primeşte răsplata mai mică cel care face, dar nu învaţă pe alţii. Trebuie, dar, împlinite bine şi una şi alta. Săvîrşeşte tu mai întîi fapte bune şi aşa treci la purtarea de grijă a celorlalţi! Pentru asta a pus Domnul săvîrşirea faptelor bune înaintea învăţării pe alţii, arătînd că aşa mai cu seamă vei putea învăţa şi pe alţii; altfel nicidecum, ci vei auzi: *„Doctore, vindecă-te pe tine însuţi"*[67]. Că mulţi îl vor batjocori pe cel ce nu poate să se înveţe pe sine, dar încearcă să îndrepte pe alţii; dar, mai bine spus, unul ca acesta nici nu va putea să înveţe, că faptele vor vorbi împotrivă. Dacă împlineşte, însă, desăvîrşit şi pe una şi pe alta, mare se va chema în împărăţia cerurilor.

„Că vă spun vouă: De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decît a cărturarilor şi fariseilor, nu veţi intra întru împărăţia cerurilor"[68].

64. Pentru că textul de la: „Cînd auzi cuvintele.... atunci în iad" poate da naştere la felurite interpretări, pun înaintea cititorului textul original: Ὅταν δὲ ἀκούσῃς ἐλάχιστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μηδὲν ἄλλο ὑπόπτευε ἢ γέενναν καὶ κόλασιν. Βασιλείαν γὰρ οἶδεν οὐχὶ τὴν ἀπόλαυσιν μόνον λέγειν, ἀλλὰ καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀναστάσεως, καὶ τὴν παρουσίαν ἐκείνην τὴν φοβεράν. Ἐπεὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον, τὸν μὲν εἰπόντα τὸν ἀδελφὸν μωρόν, καὶ μίαν παραβάντα ἐντολήν, εἰς τὴν γέενναν ἐμπεσεῖν τὸν δὲ ὅλας λύοντα, καὶ ἑτέρους εἰς τοῦτο ἐνάγοντα, ἐν τῇ βασιλείᾳ εἶναι; Οὐ τοίνυν τοῦτό φησιν, ἀλλ ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐλάχιστος ἔσται, ἀπερριμμένος, ἔσχατος· ὁ δὲ ἔσχατος πάντως εἰς τὴν γέενναν ἐμπεσεῖται τότε.

65. *Matei* 5, 19.

66. *Rom.* 2, 21.

67. *Luca* 4, 23.

68. *Matei* 5, 20.

Aici Domnul numește *„dreptate"* toate virtuțile, așa precum spunea cînd vorbea de Iov: *„Și era om fără prihană, drept"*[69]. În același sens și Pavel a numit drept pe omul pentru care nu este pusă lege, spunînd: *„Legea nu este pusă pentru cel drept"*[70]. În toate locurile din Scriptură vei găsi că prin *„dreptate"* se înțelege virtutea în general.

Uită-mi-te cît de mare este harul în Noul Testament, odată ce Domnul vrea ca ucenicii Săi, de curînd veniți alături de El, să fie mai buni decît dascălii Vechiului Testament! Aici, vorbind de *„cărturari și farisei"*, n-a vorbit de cărturarii și fariseii călcători de lege, ci de cărturarii și fariseii împlinitori ai legii; că dacă n-ar fi împlinit poruncile legii, n-ar fi spus că săvîrșesc dreptatea și nici n-ar fi comparat o dreptate care nu există cu una care există. Uită-te și cum vorbește Hristos de Vechiul Testament, comparîndu-l cu Noul Testament și arătînd că cele două Testamente sînt înrudite; unul este mai mare, altul mai mic, dar aparțin aceleiași familii. Domnul nu hulește Vechiul Testament, ci vrea să-l desăvîrșească. Dacă ar fi fost rău, n-ar fi căutat să-l facă mai bun, n-ar fi căutat să-l îndrepte, ci l-ar fi aruncat.

– Dacă-i așa, pentru ce atunci Vechiul Testament nu duce în împărăția cerurilor? m-ar putea întreba cineva.

– Acum, după venirea lui Hristos, Vechiul Testament nu mai duce pe nimeni în împărăția cerurilor; dar i-a dus pe toți cei care, înainte de venirea lui Hristos, au trăit după legile Lui. Că *„mulți vor veni,* spune Hristos, *de la răsărit și de la apus și se vor odihni în sînurile lui Avraam, Isaac și Iacov"*[71]; iar săracul Lazăr se bucură de mari răsplătiri, fiind în sînurile lui Avraam[72]. Deci toți care au strălucit într-un chip deosebit în timpul Vechiului Testament, toți au strălucit prin poruncile Vechiului Testament. În sfîrșit, Hristos nu l-ar fi împlinit în întregime, cînd a venit pe pămînt, dacă ar fi fost rău și străin. Că dacă ar fi făcut aceasta numai ca să atragă pe iudei, și nu ca să arate că este înrudit și asemănător Noului Testament, atunci pentru ce n-a împlinit și legiuirile și moravurile elenilor, ca să-i atragă pe eleni?

V

Toate arată, deci, că acum Vechiul Testament nu mai duce pe nimeni în împărăția cerurilor; nu pentru că e rău, ci pentru că acum e timpul unor porunci mai mari. Chiar dacă-i mai nedesăvîrșit decît Noul Testament, dar aceasta nu arată că-i rău. Același lucru se poate spune și de Noul Testament. Da, cunoștința pe care ne-o dă Noul Testament în

69. *Iov* 1, 1.
70. *I Tim.* 1, 9.
71. *Matei* 8, 11.
72. *Luca* 16, 23.

comparaţie cu cunoştinţa pe care o vom avea pe lumea viitoare este mică şi nedesăvîrşită şi se va desfiinţa cînd va veni aceea. *„Cînd va veni ceea ce este desăvîrşit,* spune Pavel, *atunci ceea ce este în parte se va desfiinţa"*[73]. Va suferi şi el ce-a suferit Vechiul Testament, de la Noul Testament. Dar din pricina asta nu hulim Noul Testament cu toate că va fi desfiinţat şi el cînd vom dobîndi împărăţia cerurilor. *„Atunci ceea ce este în parte se va desfiinţa",* spune Pavel. Aşa stau lucrurile; totuşi spunem că Noul Testament este mare. Iar pentru că răsplăţile Noului Testament sînt mai mari, iar puterea Duhului e mai multă, este firesc să ni se ceară şi mai mari străduinţe. Că răsplăţile nu mai sînt: pămînt în care curge miere şi lapte, nici bătrîneţi fericite, nici copii mulţi, nici grîu şi vin, nici turme de oi şi cirezi de boi, ci cerul, bunătăţile cereşti, înfierea, răsplata de a ajunge fraţi cu Unul-Născut, de a lua parte la moştenire, de a fi împreună slăviţi cu El, de a împărăţi împreună cu El şi alte nenumărate răsplăţi. Că ne vom bucura şi de mai mare ajutor, ascultă-l pe Pavel, care spune: *„Drept aceea nici o osîndă nu este acum pentru cei ce sînt în Hristos Iisus, care nu umblă după trup, ci după duh. Că legea duhului vieţii m-a eliberat de legea păcatului şi a morţii"*[74].

Aşadar, după ce Hristos a ameninţat pe cei care calcă poruncile, după ce a făgăduit mari răsplăţi celor care le săvîrşesc şi după ce a arătat că pe bună dreptate ni se cer mai mari străduinţe, Hristos Îşi începe noua Sa legiuire, nu simplu, ci în comparaţie cu legea Vechiului Testament. Cu aceasta vrea să arate două lucruri: primul, că legile Sale nu sînt potrivnice legilor Vechiului Testament, ci, dimpotrivă, în totul de acord cu ele; al doilea, că pe bună dreptate şi la timp potrivit a adăugat legile Sale celorlalte legi.

Dar ca să fie mai clare cele spuse, să auzim chiar cuvintele Legiuitorului.

Ce spune?

„Aţi auzit că s-a zis celor de demult: Să nu ucizi!"[75].

Deşi tot El a dat şi această poruncă, totuşi vorbeşte impersonal. Dacă ar fi spus: „Aţi auzit că am zis celor de demult", cuvintele Sale ar fi fost primite cu greu şi ar fi revoltat pe toţi ascultătorii Săi. Şi iarăşi, dacă după ce ar fi spus: „Aţi auzit că s-a zis celor de demult de Tatăl Meu", ar fi adăugat: „Iar Eu vă zic", îndrăzneala ar fi părut şi mai mare. De aceea a vorbit impersonal, urmărind numai un singur lucru: să arate că a venit timpul potrivit pentru aceste porunci. Prin cuvintele: *„Că s-a zis celor de demult"* arată multa trecere de timp de cînd au primit iudeii

73. *I Cor.* 13, 10.
74. *Rom.* 8, 1-2.
75. *Matei* 5, 21.

această poruncă. A făcut aceasta pentru a ruşina pe ascultătorul care ar pregeta să se îndrepte spre îndeplinirea unor porunci mai înalte. Domnul grăieşte ascultătorilor Săi aşa cum ar grăi un dascăl unui copil leneş: „N-a trecut, oare, destulă vreme de cînd înveţi să silabiseşti?" Amintindu-le de cei de demult, îi cheamă la nişte învăţături mai mari, ca şi cum le-ar spune: „Aţi studiat destulă vreme aceste învăţături! Trebuie să vă grăbiţi spre învăţături mai înalte decît acelea!".

Bine a făcut Domnul că n-a amestecat ordinea poruncilor, ci a început cu cea dintîi, cu care începuse şi legea veche. Că şi lucrul acesta arată acordul dintre vechea şi noua legiuire.

„Iar Eu vă zic vouă: Că oricine se mînie pe fratele său în deşert, vinovat va fi judecăţii"[76].

Cu ce putere şi cu ce autoritate desăvîrşită vorbeşte Hristos! Ce chip potrivit de adevărat Legiuitor! Care profet a grăit vreodată aşa? Care drept? Care patriarh? Nici unul! Ei spuneau: *„Acestea zice Domnul"*[77]. Fiul nu grăieşte aşa! Aceia vesteau poruncile Stăpînului; Fiul, pe ale Tatălui. Dar cînd spun ale Tatălui, spun ale Lui, că zice Domnul: *„Ale Mele ale Tale sînt şi ale Tale, ale Mele"*[78]. Profeţii, drepţii şi patriarhii dădeau legi celor care erau robi ca şi ei; Hristos, robilor Săi.

Să întrebăm, dar, pe cei ce aruncă legea Vechiului Testament: Porunca de a nu te mînia este, oare, potrivnică poruncii de a nu omorî? Nu este mai degrabă desăvîrşirea şi plinirea ei? Lămurit, este plinirea ei şi de aceea este mai mare decît ea. Cel care nu-i stăpînit de mînie cu atît mai mult nu va ucide; iar cel ce-şi înfrînează mînia, cu atît mai mult îşi va stăpîni mîinile. Că mînia este rădăcina uciderii; iar cel care taie rădăcina, cu mult mai mult va tăia ramurile; dar, mai bine spus, nici nu va lăsa ca rădăcina să încolţească.

VI

Prin urmare Hristos n-a dat legiuirea Sa pentru desfiinţarea Vechiului Testament, ci pentru mai multa lui păzire.

Căci ce voia legea Vechiului Testament, cînd a dat această poruncă? Nu, oare, ca nimeni să nu ucidă pe aproapele său? Dacă Hristos ar fi dat porunca de a ucide, atunci, da, ar fi dus război împotriva legii Vechiului Testament, că porunca de a ucide este potrivnică poruncii de a nu ucide; dar dacă Hristos nu îngăduie nici mînia, lucru pe care-l voia şi legea Vechiului Testament, înseamnă că Hristos întăreşte şi mai mult legea. Cel care se gîndeşte să nu ucidă nu se va îndepărta de

76. *Matei* 5, 22.
77. *Isaia* 7, 7.
78. *Ioan* 17, 10.

ucidere atît de mult cît se îndepărtează unul care şi-a smuls din suflet şi mînia; acestuia din urmă nici nu-i trece prin minte să ucidă.

Dar ca să dovedim şi în alt chip greşeala acelora care spun că Hristos este potrivnic Vechiului Testament, să aducem înaintea voastră toate spusele lor.

– Ce spun ei?

– Spun că Dumnezeu, Care a făcut lumea, Care răsare soarele peste răi şi peste buni, Care plouă peste drepţi şi nedrepţi[79] este un Dumnezeu rău. Alţii, aşa-zicînd mai măsuraţi decît aceştia, nu împărtăşesc această părere; ei spun că Dumnezeul Vechiului Testament este drept, dar nu e bun; dau lui Hristos ca Tată pe un alt Dumnezeu, care nu există şi nici nu a făcut ceva din cele ce există. Spun mai departe că Dumnezeul Cel drept, Care nu e bun, rămîne în cele ale Lui şi păstrează pe cele ale Lui; Dumnezeul Cel bun, dimpotrivă, doreşte făpturile ce sînt străine împărăţiei Lui, al căror creator n-a fost şi vrea să ajungă aşa dintr-odată mîntuitorul lor.

Ai văzut pe fiii diavolului cum rostesc cuvinte din izvorul tatălui lor, diavolul, susţinînd că toată creaţia nu este opera lui Dumnezeu, cu toate că Ioan strigă că Hristos *„întru ale Sale a venit"*[80] şi că *„lumea prin El s-a făcut"*[81]?

Apoi aceşti fii ai diavolului, cercetînd legea Vechiului Testament, care porunceşte să scoţi ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte[82], atacă îndată şi spun: „Cum poate fi bun un Dumnezeu Care dă o astfel de poruncă?"

Ce le vom răspunde? Le vom răspunde că o astfel de poruncă este cea mai mare dovadă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Dumnezeu n-a pus această lege ca să ne scoatem ochii unii altora, ci ca să ne ferim de a face aşa ceva altora, de frică să nu păţim şi noi la fel. Precum pe niniviteni Dumnezeu i-a ameninţat cu pieirea, nu ca să-i piardă – că dacă ar fi voit să-i piardă, ar fi trebuit să tacă –, ci ca prin frică să-i facă mai buni şi să înceteze mînia[83], tot astfel a pus şi această pedeapsă pentru cei care sar iute să scoată ochii altora, pentru ca, dacă nu vor de bună voie să se lase de o astfel de cruzime, frica să-i împiedice de a vătăma ochii aproapelui. Dacă o astfel de poruncă ar fi semn de cruzime din partea lui Dumnezeu, apoi tot semn de cruzime ar fi şi porunca de a opri uciderea, ca şi porunca de a împiedica desfrînarea. Dar un astfel de raţionament nu pot face decît proştii şi nebunii. În ce

79. *Matei* 5, 45.
80. *Ioan* 1, 11.
81. *Ioan* 1, 10.
82. *Ieş.* 21, 24.
83. *Iona* 1, 2; 3, 5.

mă priveşte, atît de departe e de mine gîndul de a susţine că această poruncă este un semn de cruzime din partea lui Dumnezeu, încît afirm că a susţine, pe temeiul acestei porunci, contrariul, înseamnă a păcătui împotriva raţiunii omeneşti. Tu spui că Dumnezeu este crud pentru că a poruncit să scoţi ochi pentru ochi; dar eu îţi spun că atunci ar fi părut Dumnezeu crud în ochii multora, dacă n-ar fi dat această poruncă. Să ne închipuim că s-au desfiinţat toate poruncile legii vechi şi că nimeni nu se mai teme de nici o poruncă dată de lege şi că le este îngăduit tuturor celor răi să facă ce vor, în toată libertatea: şi desfrînaţilor şi ucigaşilor şi hoţilor şi călcătorilor de jurămînt şi ucigaşilor de părinţi. Oare n-ar ajunge totul cu susul în jos, nu s-ar umplea, oare, de mii de ticăloşii şi crime oraşele şi pieţele şi casele şi marea şi pămîntul şi toată lumea? Este clar oricui. Că dacă atunci cînd sînt legi, cînd e frică şi ameninţare, abia de pot fi înfrînate gîndurile rele, ar mai putea, oare, ceva împiedica săvîrşirea răului dacă ar fi desfiinţată toată siguranţa ce o avem de pe urma legilor? Cîtă vătămare nu s-ar năpusti peste viaţa omenească! Nu este cruzime numai să laşi pe cei răi să facă ce vor, ci şi o altă faptă, nu mai mică decît aceasta, anume de a trece cu vederea pe cel lipsit de apărare, pe cel care n-a făcut nimănui nici un rău, dar căruia i se face rău pe nedrept şi în zadar. Spune-mi, n-ar fi, oare, cea mai mare cruzime dacă cineva ar strînge pe toţi oamenii răi de pretutindeni, i-ar înarma cu săbii şi le-ar porunci să străbată tot oraşul, ca să înjunghie pe toţi pe care-i întîlnesc? Ce zici? Şi iarăşi, n-ar fi, oare, cea mai mare dragoste de oameni, dacă un altul ar pune în lanţuri pe cei înarmaţi de celălalt, i-ar arunca în temniţă fără pic de milă şi ar smulge din mîinile nelegiuiţilor acelora pe cei ce aveau să fie omorîţi? Aplică acum aceste două pilde legii vechi. Legea, care porunceşte să se scoată ochi pentru ochi, leagă, cu frica, sufletele celor răi, ca şi cum le-ar lega cu un lanţ şi se aseamănă cu cel ce a aruncat în temniţă pe cei înarmaţi cu săbii; dacă, însă, n-ar pedepsi pe cei răi, prin îngăduinţa sa, ar fi ca şi cum i-ar înarma şi s-ar asemăna cu acela care a dat celor răi săbii şi i-a lăsat să pornească împotriva oraşului.

VII

Vezi, deci, că poruncile Vechiului Testament, departe de a fi pline de cruzime, sînt, dimpotrivă, pline, de dragoste de oameni? Iar dacă numeşti pe Legiuitorul Vechiului Testament nesuferit şi împovărător, te rog să-mi spui ce este mai împovărător şi mai greu: să nu ucizi sau să nu te mînii? Care legiuitor e aspru: cel care pedepseşte uciderea sau cel care pedepseşte şi mînia, cel care pedepseşte pe desfrînat, după ce a săvîrşit fapta, sau cel care porunceşte să fie pedepsită – şi cu pedeapsă

veşnică – chiar numai pofta? Vedeţi că argumentul ereticilor s-a întors împotriva lor, că am ajuns la concluzia că este paşnic şi blînd Dumnezeul Vechiului Testament, despre Care ei spun că e crud; şi, dimpotrivă, Dumnezeul Noului Testament, despre Care mărturisesc că este bun, este, după nebunia lor, împovărător şi crud?

Noi, însă, spunem că unul şi acelaşi este Legiuitorul celor două Testamente, că le-a întocmit pe amîndouă pentru folosul oamenilor şi că deosebirea dintre ele se datoreşte deosebirii vremurilor în care au fost date. Deci nici poruncile Vechiului Testament nu sînt pline de cruzime şi nici cele ale Noului Testament nu sînt de nesuferit şi împovărătoare, ci şi unele şi altele izvorăsc din una şi aceeaşi purtare de grijă a lui Dumnezeu. Că Dumnezeul nostru a dat Vechiul Testament, ascultă ce zice profetul – dar, mai bine spus, pentru ce să nu spunem: Dumnezeul nostru şi Dumnezeul Vechiului Testament? –: *„Voi face cu voi Testament, nu ca Testamentul pe care l-am făcut cu părinţii voştri"*[84]. Iar dacă ereticii maniheii[85] nu primesc această mărturie, să asculte pe Pavel, care spune acelaşi lucru: *„Avraam a avut doi fii: unul din roabă şi altul din cea slobodă, iar acestea sînt cele două Testamente"*[86]. După cum acolo deosebite sînt femeile, dar bărbatul este unul, tot astfel şi aici, două sînt Testamentele, dar Legiuitorul este unul. Şi ca să vezi că poruncile celor două Testamente îşi au izvorul în aceeaşi blîndeţe a lui Dumnezeu, în Vechiul Testament spune: *„Ochi pentru ochi"*[87], iar în Noul Testament: *„Dacă te loveşte cineva peste obrazul drept, întoarce-l şi pe celălalt"*[88]. Deci după cum în Vechiul Testament Dumnezeu cuminţeşte pe cel ce face rău cu frica de pedeapsă, tot aşa şi în Noul Testament.

– Dar, mi s-ar putea spune, cum îl cuminţeşte pe cel ce face răul, cînd îi porunceşte celuilalt să-i dea şi celălalt obraz spre pălmuire?

– Şi ce are a face? Hristos n-a dat porunca aceasta pentru a pune capăt fricii, ci porunceşte să-i dea şi celălalt obraz, pentru a-l sătura pe

84. *Ier.* 31, 31–32.

85. Maniheii, adepţii lui Mani. Mani n-a fost un eretic creştin, cum este socotit uneori, ci un întemeietor de religii. Mani considera pe toate celelalte religii premergătoare religiei sale şi strict naţionale. Pentru aceasta tendinţa religiei sale este universalistă; s-a întins în apus pînă în Africa de Nord, iar în răsărit pînă în China şi s-a continuat în ereziile neomaniheice de mai tîrziu ale pavlicienilor în răsărit şi ale catarilor în apus. Mani s-a născut pe la 215–216 în Mesopotamia. La vîrsta de 24 de ani îşi începe predica. Călătoreşte mai întîi în India, unde întemeiază o comunitate; în 241 se întoarce în patria sa şi, favorizat de regele Sapur I, îşi continuă predica mai bine de 30 de ani, pînă cînd urgia magilor şi mînia noului rege, Bahram I, îl duseră la moartea pe cruce (276). Ideea care stă la baza meniheismului este dualismul. Sînt două principii opuse, concepute sub forma celor două împărăţii: împărăţia luminii, a binelui, în fruntea căreia stă Dumnezeu, şi împărăţia întunericului, a răului, în fruntea căreia stă satana; fiecare împărăţie are cîte o serie de eoni. Pe baza acestui dualism este construită întreaga cosmologie, antropologie, soteriologie şi eshatologie maniheică.

86. *Gal.* 4, 22. 24.

87. *Ieş.* 21, 24.

88. *Matei* 5, 39.

acela; nici n-a spus: „Acela să rămînă nepedepsit", ci: „Tu să nu pedepsești!", înspăimîntînd în același timp și mai mult pe cel care stăruie să lovească și mîngîind și pe cel lovit.

Dar toate acestea au fost spuse în treacăt despre toate poruncile. Trebuie să ne întoarcem acum la tema noastră și să continuăm cele spuse mai înainte.

Hristos a spus:

„Oricine se mînie pe fratele său în deșert, vinovat va fi judecății"[89].

Hristos nu interzice cu totul mînia. Mai întîi, pentru că nu este om care să fie lipsit de patimi; poate să și le înfrîneze, dar ca să scape cu totul de ele, cu neputință. Apoi, pentru că mînia este folositoare, dacă știm să o folosim la timpul cuvenit. Uită-te numai cîte lucruri bune a lucrat mînia lui Pavel, cînd s-a mîniat pe corinteni! I-a scăpat de mare prăpăd! Tot cu ajutorul mîniei, Pavel a cîștigat din nou pentru Hristos pe galateni, care căzuseră de la credință, ca și pe alții, mai mulți decît aceștia.

– Dar care este timpul cînd se cuvine să ne mîniem?

– Cînd nu ne mîniem pentru a ne răzbuna, ci pentru a ține drepți pe cei ce cad, pentru a întoarce pe căile cele drepte pe cei păcătoși.

– Și care este timpul cînd nu se cuvine să ne mîniem?

– Cînd ne mîniem pentru a ne răzbuna. Oprind această mînie, Pavel spunea: *„Nu vă răzbunați singuri, iubiților"*[90]. Cînd ne mîniem din pricina banilor. Și această mînie a interzis-o Pavel, spunînd: *„Pentru ce nu suferiți mai bine strîmbătatea? Pentru ce nu răbdați mai bine paguba?"*[91] Pe cît de prisos este această mînie, pe atît de necesară și folositoare este cealaltă. Dar mulți oameni fac tocmai dimpotrivă: se mînie, ajung niște fiare sălbatice, cînd li se face strîmbătate, dar sînt niște molîi, niște oameni fără vlagă, cînd văd că altul este nedreptățit. Dar și o purtare și alta sînt potrivnice legilor evanghelice. Prin urmare mînia nu este o călcare de lege; ci calci legea atunci cînd te mînii la timp nepotrivit. De aceea și profetul spunea: *„Mîniați-vă, dar nu păcătuiți"*[92].

„Și cel ce va zice fratelui său: «raca», vinovat va fi sinedriului"[93].

Prin *sinedriu* se înțelege aici tribunalul evreilor. A pomenit aici de „sinedriu", ca să nu pară că vine mereu cu noutăți și cu lucruri străine. Cuvîntul *raca* nu este un cuvînt de mare insultă, ci mai mult de dispreț și de lipsă de prețuire din partea celui ce-l rostește. După cum noi, cînd poruncim slugilor sau unora mai mici decît noi, le spunem: „Pleacă tu!

89. *Matei* 5, 22.
90. *Rom.* 12, 19.
91. *I Cor.* 6, 7.
92. *Ps.* 4, 4.
93. *Matei* 5, 22.

Spune tu cutăruia!", tot astfel şi cei care vorbesc limba siriană folosesc cuvîntul *„raca"* în loc de *„tu"*. Dar iubitorul de oameni Dumnezeu înlătură chiar cele mai nevinovate cuvinte de ocară şi ne porunceşte să vorbim unii cu alţii cum trebuie, cu cinstea cuvenită, ca prin acestea să stîrpească şi ocările mai mari.

„Iar cel care va zice: „Nebunule", vinovat va fi gheenei focului"[94].

Multora li s-a părut porunca aceasta aspră şi împovărătoare, dacă e vorba să fim pedepsiţi atît de cumplit pentru acest simplu cuvînt; alţii susţin că este o exagerare. Eu, însă, mă tem ca nu cumva să ne înşelăm aici pe pămînt cu cuvintele şi să suferim dincolo, cu faptele, cea mai cumplită pedeapsă.

VIII

Spune-mi, pentru ce ţi se pare împovărătoare porunca? Nu ştii, oare, că cele mai multe pedepse şi cele mai multe păcate îşi au începutul în cuvinte? Prin cuvinte iau naştere hulele, lepădarea de Dumnezeu, înjurăturile, ocările, jurămintele false, mărturiile mincinoase şi uciderile. Nu te uita, dar, la cuvînt, că este un simplu cuvînt, ci dacă nu cuprinde în el mare primejdie! Asta cerceteaz-o! Nu ştii, oare, că atunci cînd eşti în vrajbă cu cineva, cînd fierbi de mînie, cînd ţi-i sufletul aprins, cel mai neînsemnat cuvînt ţi se pare mare, iar o înjurătură cît de mică ajunge de nesuferit? De multe ori nişte lucruri mici au dat naştere la crime şi au distrus oraşe întregi. La fel atunci cînd ţi-i drag cineva, chiar cuvintele lui grele ţi se par uşoare; după cum cînd duşmăneşti pe cineva nu poţi suferi nici cele mai mici cuvinte; chiar cuvintele spuse la întîmplare le socoteşti spuse cu gînd rău. Ca la foc; dacă scînteia e mică, de s-ar afla alături nenumărate lemne, scînteia nu le cuprinde cu uşurinţă; dar dacă flacăra se întăreşte şi se înalţă, cuprinde nu numai lemnele, ci, cu uşurinţă, şi pietrele şi orice întîlneşte în cale; şi focul se aprinde mai mult tocmai cu materialele cu care de obicei se stinge; că spun unii că nu numai lemnele şi cîlţii şi celelalte materii care se aprind uşor, dar chiar şi apa vărsată pe foc măreşte mai mult puterea focului. Tot aşa şi mînia; orice cuvînt rostit este îndată hrană pentru această flacără rea.

Ca să înăbuşe mai dinainte toate acestea, Hristos a supus judecăţii pe cel care se mînie în zadar – pentru asta a şi spus: *„Cel care se mînie vinovat va fi judecăţii"* – şi a supus sinedriului pe cel care spune fratelui său: *„raca"*. Acestea însă nu sînt pedepse mari, că sînt pedepse pămînteşti; dar pe cel care spune fratelui său: *„nebunule"*, îl pedepseşte cu gheena focului. Acum, pentru prima dată, Hristos pomeneşte de gheenă. Mai

94. *Matei* 5, 22.

înainte, vorbise mult de împărăția cerurilor; dar abia acum vorbește de gheenă, arătînd cu asta că împărăția cerurilor se datorește iubirii Sale de oameni și voinței Sale, pe cînd iadul se datorește vieții noastre păcătoase.

Uită-te că Hristos mărește treptat pedepsele, ca și cum s-ar apăra, arătînd că nu vrea să ne pedepsească așa, dar noi îl silim la niște hotărîri ca acestea. Ascultă! Hristos îți grăiește așa: „Ți-am spus să nu te mînii în deșert, că vei fi vinovat judecății! Ai disprețuit această poruncă! Iată la ce a dat naștere mînia ta! Îndată te-a făcut să insulți și ai spus fratelui tău: *„raca”!* Pentru insultă ți-am dat o altă pedeapsă: judecata sinedriului! Dacă vei nesocoti și această poruncă și vei trece la celălalt păcat mai greu, spunînd: *„nebunule”* fratelui tău, atunci nu te voi mai pedepsi cu aceste pedepse de aici, ci cu osînda gheenei veșnice, ca să nu sari la crimă!”

Da, nu este nimic, nu este nimic mai greu de suferit ca insulta; ea, mai cu seamă, poate sfîșia sufletul omului. Iar cînd cuvintele insultei sînt mai insultătoare, atunci flacăra mîniei este de două ori mai mare. Să nu socotești că spui o vorbă întîmplătoare cînd numești *„nebun”* pe fratele tău! Răpind fratelui tău ceea ce ne deosebește de animale, ceea ce mai ales ne arată că sîntem oameni – mintea și judecata –, îl lipsești de orice noblețe. Să nu ne uităm numai la cuvinte, ci și la faptele și patimile la care ele dau naștere! Să ne gîndim ce rană mare face cuvîntul și la ce rău duce! Din pricina aceasta Pavel n-a scos din împărăția cerurilor numai pe desfrînați, pe destrăbălați, ci și pe cei ce insultă. Și pe bună dreptate! Cel care insultă pîngărește virtutea dragostei, aduce aproapelui mii de nenorociri, face ca dușmăniile să dăinuiască veșnic, desparte mădularele lui Hristos, alungă în fiecare zi pacea atît de dorită de Dumnezeu, dînd, cu insultele, loc larg diavolului în lume și făcîndu-l mai puternic. De aceea și Hristos a dat această lege, ca să taie cu totul vinele puterii diavolului. Că pentru Hristos dragostea valorează totul. Ea este mama tuturor bunătăților, semnul de recunoaștere al ucenicilor Lui[95], ține strîns legate pe toate cele ale noastre, este trebuincioasă tuturor. Pe bună dreptate, deci, Hristos taie cu multă tărie rădăcinile și izvoarele urii că ele vatămă dragostea. Nu socoti, deci, o exagerare cuvintele lui Hristos, ci gîndește-te la faptele mari săvîrșite prin îndeplinirea acestor porunci și minunează-te de blîndețea acestor legi! Nimic nu-I este atît de drag lui Hristos ca unirea și legătura în dragoste a unora cu alții. De aceea și El Însuși și prin ucenicii Lui – și prin cei din Noul Testament și prin cei din Vechiul Testament – vorbește foarte mult de porunca dragostei, răzbunînd și pedepsind aspru pe cei ce o disprețuiesc. Desființează dragostea și ai adus și înrădăcinat în lume păcatul. De aceea și

95. *Ioan* 13, 35.

spunea Hristos: *„Cînd se va înmulţi fărădelegea, se va răci dragostea multora"*[96]. Aşa a ajuns Cain ucigaş de frate, aşa Isav, aşa fraţii lui Iosif! Aşa au năvălit pe lume o mulţime de nenorociri! Pentru că s-a răcit dragostea! De aceea şi Hristos taie din rădăcină, cu foarte multă grijă, tot ce o vatămă.

IX

Şi Hristos nu Se mărgineşte numai la cele spuse, ci adaugă şi alte porunci, mai multe decît cele de mai înainte, prin care arată cît de scumpă Îi este dragostea.

După ce a ameninţat cu judecata, cu sinedriul şi cu gheena, a adăugat alte porunci, asemănătoare celor de mai înainte, grăind aşa:

„Dacă îţi aduci darul tău la altar şi acolo îţi aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău înaintea altarului şi du-te de te împacă cu fratele tău şi apoi vino şi adu-ţi darul tău"[97].

Ce bunătate! Ce iubire de oameni covîrşitoare! Pentru dragostea noastră de aproapele Dumnezeu renunţă la cinstea şi slujirea ce trebuie să I-o aducem. Lucrul acesta arată că nici pedepsele cu care ne-a ameninţat mai înainte nu le-a dat mînat de ură şi nici din dorinţa de a pedepsi cu orice preţ, ci dintr-o mare iubire de oameni.

Ce cuvinte ar putea fi mai blînde decît acestea? „Să fie întreruptă închinăciunea ce Mi-o aduci, ne spune Hristos, ca să rămînă dragostea ta! Pentru că şi împăcarea cu fratele tău este tot o jertfă!". De aceea n-a spus: „După ce Îmi vei aduce darul" sau: „Înainte de a-l aduce", ci îl trimite să se împace cu fratele său după ce darul este dus la altar şi jertfa începuse. Îi porunceşte, deci, să alerge, chiar în mijlocul slujbei; nici după ce s-a sfîrşit slujba, nici înainte de a începe.

– Pentru ce ne porunceşte să facem aşa? Care e pricina?

– După părerea mea, prin o astfel de poruncă, Domnul vrea să ne arate şi să ne dovedească două lucruri. Unul, de care am vorbit mai sus, pentru a ne arăta că preţuieşte mult dragostea, că o socoteşte a fi cea mai mare jertfă şi că fără dragoste nu este primită nici slujba şi nici închinăciunea adusă lui Dumnezeu; al doilea, pentru a ne constrînge să ne împăcăm cu fratele nostru. Cel care a primit porunca de a nu aduce închinăciune lui Dumnezeu înainte de a se împăca cu cel certat, se va grăbi să alerge la cel supărat, ca să pună capăt vrajbei, dacă nu din dragostea de aproapele, cel puţin să nu-i rămînă jertfa nesăvîrşită. Domnul a folosit aceste cuvinte tari, tocmai pentru a înfricoşa şi a deştepta. După ce a spus: *„Lasă darul tău"*, nu s-a oprit la atîta, ci a adăugat:

96 *Matei* 24, 12.
97 *Matei* 5, 23-24.

„înaintea altarului" – iarăşi ca să înfricoşeze şi cu locul – *„şi pleacă"*. Şi n-a spus numai: *„pleacă"*, ci a adăugat: *„Mai întîi şi apoi venind adu darul tău"*. Prin toate aceste cuvinte a arătat că această sfîntă masă a altarului nu primeşte pe cei care trăiesc în duşmănie unii cu alţii.

Să audă aceste cuvinte cei iniţiaţi[98], toţi cîţi se apropie de sfînta masă cu duşmănie în suflet! Să le audă şi cei neiniţiaţi[99], că şi către ei sînt adresate cuvintele acestea! Aduc şi ei jertfă şi dar, adică rugăciune şi milostenie. Şi rugăciunea e jertfă. Ascultă ce spune profetul: *„Jertfa de laudă Mă va slăvi"*[100]; şi iarăşi: *„Jertfeşte lui Dumnezeu jertfă de laudă!"*[101]; şi: *„Ridicarea mîinilor mele, jertfă de seară"*[102]. Deci dacă-ţi faci rugăciunea fără să fii împăcat cu fratele tău, e mai bine să laşi rugăciunea, să te duci să te împaci cu fratele tău şi apoi să te rogi.

Toate s-au făcut pentru a fi pace între oameni. Pentru asta chiar Dumnezeu S-a făcut om, a făcut toate acele lucruri mari, ca să ne aducă pace. Prin porunca aceasta Hristos trimite pe cel ce a făcut răul la cel căruia i-a făcut rău; în Rugăciunea Domnească trimite pentru împăcare pe cel năpăstuit la făptaş. În Rugăciunea Domnească spune: *„Iertaţi oamenilor greşalele lor"*[103]; aici zice: *„Dacă are ceva împotriva ta, du-te la el"*. Dar, mai bine spus, mi se pare că şi aici trimite Domnul tot pe cel năpăstuit la făptaş, că n-a spus: „Împacă pe fratele tău", ci: *„împacă-te!"*; spusa pare a fi pentru cel ce a săvîrşit răul, dar toate cuvintele sînt zise pentru cel năpăstuit. „Dacă te împaci cu el, îi spune Hristos, prin dragostea arătată aceluia Mă vei avea şi pe Mine milostiv şi vei putea aduce jertfa cu multă îndrăznire. Dacă mai urăşti încă, gîndeşte-te că şi Eu renunţ cu plăcere la cele ce Mi se cuvin, numai ca voi să fiţi prieteni. Să-ţi fie aceasta mîngîiere mîniei tale!". Hristos n-a spus „ Cînd ţi-a făcut un mare rău, atunci împacă-te", ci: *„Dacă are ceva cît de mic împotriva ta"*. Şi n-a adăugat: „Dacă pe drept sau pe nedrept", ci a spus numai atît: *„Dacă are ceva împotriva ta"*. Chiar dacă te-ar urî pe bună dreptate, nici aşa nu trebuie să întinzi mai departe ura. Că şi Hristos avea toată dreptatea să fie supărat pe noi, şi totuşi S-a dat pe Sine Însuşi spre junghiere, fără să ţină seamă de acele greşeli ale noastre.

X

De aceea şi Pavel, în alt chip, ne sileşte să ne împăcăm, spunîndu-ne: *„Soarele să nu apună peste mînia voastră"*[104]. După cum a luat ca

98. Cei ce au primit Sfîntul Botez.
99. Cei încă nebotezaţi.
100. *Ps.* 49, 24.
101. *Ps.* 49, 15.
102. *Ps.* 140, 2.
103. *Matei* 6, 14.
104. *Efes.* 4, 26.

pricină a împăcării jertfa, tot aşa şi Pavel, în acelaşi scop, a luat ziua. Se temea ca nu cumva noaptea, cel mînios rămînînd singur, să nu i se mărească şi mai mult mînia. Ziua întîlneşte o mulţime de oameni, aceştia îi pot risipi mînia şi-i pot abate gîndurile; dar noaptea, cînd omul este singur şi stă şi se socoteşte în el însuşi, valurile mîniei cresc şi furia ajunge mai mare. De aceea, dar, Pavel o ia înainte; vrea să-l predea nopţii împăcat, pentru ca diavolul să nu mai aibă vreun prilej, datorită singurătăţii, să aprindă cuptorul mîniei şi s-o facă mai cumplită. Tot aşa şi Hristos nu îngăduie nici cea mai mică amînare, pentru ca nu cumva, odată jertfa împlinită, cel cu mînia în suflet să se trîndăvească, să amîne împăcarea de pe o zi pe alta. Hristos ştie că duşmănia trebuie scoasă iute din suflet; şi, ca un doctor iscusit, nu dă numai doctorii ce ne pot feri de boli, ci şi doctorii care tămăduiesc bolile. Porunca de a nu spune nimănui: *„nebunule"* este o poruncă ce ne apără împotriva urii; iar porunca de a ne împăca cu duşmanii noştri este o poruncă ce distruge toate păcatele zămislite de duşmănie. Uită-te ce pedepse aspre îi aşteaptă pe cei ce calcă aceste porunci! Pe unul îl ameninţă cu gheena; iar celuilalt nu-i primeşte darul înainte de împăcare. Domnul îşi arată cu asta mînia Sa; dar prin pedepsele acestea, stîrpeşte şi rădăcina şi fructul. Mai întîi spune: *„Nu te mînia!"*; apoi: *„Nu insulta!"*. Amîndoua aceste păcate se ajută unul pe altul să crească; duşmănia dă mînă de ajutor insultei, iar insulta, duşmăniei. De aceea Hristos cu o poruncă stîrpeşte rădăcina, iar cu alta vindecă fructul; cu cea dintîi împiedică răul înainte de a lua început; iar dacă odrăsleşte şi face acel fruct foarte rău – duşmănia –, cu porunca cealaltă îl arde desăvîrşit. De aceea după ce a vorbit de *„judecată"*, de *„sinedriu"*, de *„gheenă"* şi de *„jertfa ce trebuie să I se aducă"*, adaugă iarăşi alte porunci, grăind aşa:

„Împacă-te cu pîrîşul tău degrab, pînă eşti pe cale cu el"[105].

Ca să nu spui: „Ce? Să mă împac cu duşmanul meu cînd m-a nedreptăţit, cînd mi-a răpit averea, cînd m-a tîrît în judecată?", deci ca să nu spui aşa, Domnul a înlăturat şi această obiecţie şi acest pretext, poruncindu-ţi ca nici în acest caz să nu porţi duşmănie vrăjmaşului tău. Apoi, pentru că e grea porunca, Domnul te sfătuieşte ca totuşi să te împaci cu duşmanul tău pentru foloasele materiale ce le vei avea de pe urma unei astfel de împăcări; face asta, pentru că ştie că pe oamenii îndrăgostiţi de cele materiale îi atrag de obicei spre virtute mai mult foloasele materiale decît bunătăţile cele viitoare.

„Ce spui? îţi răspunde Domnul. Pîrîşul tău e mai puternic şi te nedreptăţeşte? Fie! Dar dacă nu te împaci cu el, îţi va face şi mai mare rău; te va sili să ajungi în faţa judecăţii. Împăcîndu-te cu el, pierzi averile, dar ai trupul liber! Dar dacă ajungi sub sentinţa judecătorului, vei fi pus în lanţuri, vei primi pedeapsă cumplită. De eviţi lupta de la tribu-

105. *Matei* 5, 25.

nal, culegi două foloase: unul, că nu mai suferi ruşinea închisorii şi a condamnării; altul, că fapta se datoreşte ţie, şi nu violenţei celuilalt. Dacă nu vrei să asculţi de porunca Mea, apoi află că nu faci duşmanului tău atîta rău cît ţie!".

Uită-te cum îl sileşte Hristos şi acum! După ce a spus: *„Împacă-te cu pîrîşul tău!"*, a adăugat: *„degrab"*. Şi nu s-a mulţumit cu atîta, ci îi cere să facă chiar ceva mai mult, spunîndu-i: *„pînă eşti cu el pe cale"*. Prin aceste cuvinte îl împinge şi-l sileşte stăruitor să se împace cu duşmanul său. Într-adevăr nimic nu tulbură atît de mult viaţa noastră cît amînarea şi zăbovirea săvîrşirii faptelor bune. Adeseori amînarea a făcut să pierdem totul. Aşa precum Pavel a spus: *„Mai înainte de a apune soarele, pune capăt duşmăniei!"*, iar Hristos în cele de mai înainte spusese: *„Împacă-te, înainte de a-ţi aduce jertfa!"*, tot aşa şi aici: *„Degrab, pînă eşti cu el pe cale"*, înainte de a ajunge la uşa tribunalului, înainte de a te înfăţişa scaunului de judecată şi de a fi sub stăpînirea judecătorului. Că înainte de a intra pe uşa tribunalului tu eşti stăpînul; dar dacă îi păşeşti pragul, oricît te-ai strădui, nu vei putea să-ţi aranjezi treburile după voinţa ta, că eşti sub mîna altuia.

Ce înseamnă *„a se împăca"?* Înseamnă sau: Primeşte mai bine să ţi se facă nedreptate, sau: Aşa judecă pricina ta, ca şi cum ar judeca-o celălalt, ca nu cumva, din pricina egoismului tău, să strici dreptatea; şi, dimpotrivă, cînd judeci pricina altuia, judecă-o ca şi cum ar fi vorba de pricina ta şi aşa pronunţă sentinţa. Dacă e greu, nu trebuie să te minunezi; că pentru asta a dat Hristos mai înainte toate acele fericiri, ca, prin şlefuirea şi pregătirea mai dinainte a sufletului ascultătorului, să-l facă mai destoinic pentru primirea întregii Sale legiuiri.

XI

Unii comentatori spun că prin cuvîntul *„pîrîş"* Domnul a vrut să arate pe diavol şi că a poruncit să nu avem nimic cu el, adică să ne împăcăm cu el, pentru că după plecarea noastră de aici nu mai este cu putinţă o împăcare, deoarece ne aşteaptă osîndă de neînlăturat. După părerea mea aici este vorba de judecătorii de pe pămînt, de drumul pînă la judecătorie, de închisoarea aceasta pămîntească. Mai înainte Hristos îndemnase la îndeplinirea poruncilor Sale cu bunătăţi mai mari, cu bunătăţile cele viitoare; acum înfricoşează cu lucruri din lumea aceasta. La fel face şi Pavel; îndeamnă pe ascultător cînd cu bunătăţile cele viitoare, cînd cu lucruri din lumea aceasta. De pildă, pentru a îndepărta de la rău pe oameni, pune înaintea celui rău pe dregător înarmat, grăind aşa: *„Iar dacă faci rău, teme-te, că nu în zadar poartă sabie, pentru că este slujitor al lui Dumnezeu"*[106]. Şi iarăşi, poruncindu-i să

106. *Rom.* 13, 4

se supună dregătorului, nu-i aminteşte numai de frica de Dumnezeu, ci şi de ameninţarea şi purtarea de grijă a dregătorului: *„De aceea trebuie să vă supuneţi nu numai pentru mînie, ci şi pentru cugetul vostru"*[107]. Că, după cum am spus mai sus, pe oamenii cu mai puţină judecată îi îndreaptă de obicei bunurile care se văd şi le stau în faţă. De aceea şi Hristos n-a amintit numai de iad, ci şi de tribunal, de arestare, de închisoare şi de tot chinul de acolo, stîrpind, prin toate acestea, rădăcinile uciderii. Cum va ajunge un om să ucidă, cînd nu insultă, nu se judecă şi nu-şi prelungeşte duşmănia? Prin urmare se vede şi de aici că în folosul aproapelui stă folosul nostru. Cel care se împacă cu pîrîşul său îşi va folosi cu mult mai mult lui; că scapă de tribunale, de închisori şi de chinuirea de acolo.

Să dăm, dar, ascultare poruncilor Domnului, să nu ne împotrivim lor şi nici să le discutăm! Că poruncile acestea, prin ele însele, ne pricinuiesc mai cu seamă plăcere şi folos, chiar înainte de primirea răsplăţilor. Dacă multora li se par împovărătoare şi cu anevoie de îndeplinit, tu gîndeşte-te că le faci de dragul lui Hristos; şi atunci întristarea se va preface în bucurie. Dacă gîndim totdeauna aşa, nu vom mai simţi povara poruncilor, ci vom culege pretutindeni numai bucurii; osteneala n-are să ni se mai pară osteneală, ci, cu cît ne ostenim mai mult, cu atît osteneala ajunge mai plăcută şi mai dulce.

Deci cînd plăcuta obişnuinţă cu păcatele şi dragostea de bani te asaltează, atac-o şi tu cu gîndul acela care spune că vom primi mare răsplată de vom călca în picioare plăcerea cea trecătoare şi spune sufletului tău: „Te întristezi cumplit că te lipsesc de plăcere? Nu te întrista! Bucură-te, că îţi pricinuieşte cerul! N-o faci pentru om, ci pentru Dumnezeu. Rabdă puţin şi vei vedea cît de mare e răsplata! Rabdă în viaţa aceasta pămîntească şi vei primi nespusă îndrăznire!".

De vom grăi unele ca acestea sufletului nostru şi nu ne vom gîndi numai la oboselile virtuţii, ci vom socoti şi cununile ei, ne vom depărta repede de orice păcat. Dacă diavolul ne arată ca trecător ceea ce este plăcut şi ca veşnic ceea ce este dureros, şi astfel are putere asupra noastră şi ne stăpîneşte, să facem şi noi contrariul: să arătăm ca trecător ceea ce este dureros şi ca nemuritor ceea ce este bun şi folositor; şi atunci ce motiv am mai avea de a nu săvîrşi virtutea, după atîta mîngîiere? În locul tuturora ne este de ajuns temeiul ostenelilor noastre, acela anume că avem lămurit încredinţarea că suferim toate acestea pentru Dumnezeu. Dacă un om care are datornic pe împărat se socoteşte ferit de primejdii pentru toată viaţa sa, gîndeşte-te cît de ferit de primejdii va fi omul care-şi face, cu faptele lui mici şi mari, datornic pe

107. *Rom.* 13, 5.

iubitorul de oameni şi viul Dumnezeu? Nu-mi vorbi de oboseli şi de sudori, pentru că Dumnezeu ne uşurează săvîrşirea virtuţii nu numai prin nădejdea bunătăţilor ce vor să fie, ci şi în alt chip, ajutîndu-ne şi sprijinindu-ne totdeauna. De-ai vrea să-ţi dai cît de mică osteneală, toate celelalte vin de la sine. Dumnezeu vrea ca tu să te osteneşti puţin, pentru ca întreaga biruinţă să fie a ta. După cum un împărat vrea ca fiul său să fie şi să se arate pe cîmpul de bătaie, pentru a pune pe seama lui victoria, tot aşa face şi Dumnezeu în lupta noastră cu diavolul. Numai un singur lucru îţi cere Dumnezeu: să urăşti pe diavol din toată inima. De faci asta, duce Dumnezeu pînă la capăt lupta! De te-ar arde mînia sau dragostea de bani sau orice altă patimă tiranică, Dumnezeu le potoleşte iute dacă te vede că te înarmezi şi te pregăteşti de luptă. Pe toate le face uşoare şi te înalţă deasupra flacării, ca odinioară pe tinerii din cuptorul Babilonului[108]. Că şi aceia n-au adus nimic mai mult decît gîndul şi voinţa.

Aşadar, ca să stingem şi noi aici pe pămînt focul oricărei plăceri păcătoase şi ca să scăpăm şi dincolo de iad, acestea să le socotim, de acestea să ne îngrijim şi pe acestea să le facem în fiecare zi, atrăgînd asupra noastră, prin gînduri bune şi prin dese rugăciuni, bunăvoinţa lui Dumnezeu. Aşa, cele ce par acum grele vor fi uşoare, lesnicioase şi plăcute. Că atîta vreme cît patimile ne stăpînesc, socotim virtutea istovitoare, grea, cu urcuş anevoios, iar viciul, plăcut şi foarte dulce; dar dacă ne desprindem puţin de patimi, vedem că viciul este respingător şi urît, iar virtutea uşoară, lesnicioasă şi de dorit. Şi aceasta o poţi afla de la cei care au dus o viaţă virtuoasă. Ascultă că Pavel spune că patimile ne sînt o ruşine chiar după ce ne-am depărtat de ele, spunînd: *„Ce roadă aţi avut atunci de pe urma acelora de care acum vă ruşinaţi?"*[109]. Dimpotrivă,despre virtute spune că este uşoară după ostenelile de la început; numeşte necazul uşor şi trecător[110], se bucură de suferinţe[111], se veseleşte în necazuri[112] şi se laudă cu semnele lui Hristos[113].

Ca să ajungem şi noi în această stare sufletească, să ne punem în rînduială în fiecare zi, uitînd pe cele din urma noastră şi năzuind spre cele ce ne stau înainte. Să urmărim răsplata chemării celei de sus, pe care facă Dumnezeu să o dobîndim cu toţii, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

108. *Dan.* 3, 23.
109. *Rom.* 6, 21.
110. *II Cor.* 4, 17.
111. *Col.* 1, 24.
112. *Rom.* 5, 3.
113. *Gal.* 6, 17.

OMILIA XVII

„Ați auzit că s-a zis celor de demult: Să nu faci adulter; Eu, însă, vă zic vouă că oricine se uită la o femeie spre a o pofti a și făcut adulter cu ea în inima sa”[1].

I

După ce Domnul a desăvîrșit porunca întîia din Vechiul Testament, ridicîndu-o la cea mai înaltă filozofie, merge mai departe, în ordine, la porunca a doua, supunîndu-Se și aici legii.

– Dar aceasta nu-i porunca a doua, m-ar întreba cineva, ci a treia; că prima poruncă nu este: *„să nu ucizi”*, ci: *„Domnul Dumnezeul tău Domn, unul este”*[2]. De aceea se cuvine să întreb, pentru ce n-a început cu ea? Care e pricina?

– Dacă ar fi început cu această poruncă, ar fi trebuit să o completeze și pe ea și să vorbească despre El. Nu era încă timpul de o învățătură ca aceasta. Așa că a vorbit deocamdată de poruncile morale, vrînd ca, pe temeiul lor, mai întîi, și al minunilor, să convingă pe ascultătorii Săi că El este Fiul lui Dumnezeu. Dacă Hristos, chiar de la început, înainte de a grăi și a face ceva, ar fi zis: „Ați auzit că s-a zis celor de demult: Eu sînt Domnul Dumnezeul tău și în afară de Mine nu este altul; dar Eu vă spun vouă: Închinați-vă Mie ca și Aceluia”, ar fi făcut ca toți să se uite la El ca la un nebun. Dacă după ce a dat învățătura Sa și făcuse atîtea minuni, spuneau că-i îndrăcit[3], deși încă nu vorbise lămurit despre Dumnezeirea Sa, ce n-ar fi spus, ce n-ar fi născocit dacă ar fi încercat să facă asta înainte de toate acestea? Păstrînd, deci, învățătura despre Dumnezeirea Sa pentru timpul potrivit, Hristos a făcut ca dogma aceasta să fie bine primită de majoritatea ascultătorilor Săi. Aceasta e pricina că a lăsat la o parte porunca întîi: i-a pregătit mai întîi drumul prin minunile săvîrșite și prin minunata Sa învățătură; apoi o descoperă și cu cuvîntul. O descoperă la început puțin cîte puțin, pe nesimțite, prin strălucirea minunilor și prin însuși felul învățăturii. Faptul că Hristos dădea, cu deplină autoritate, astfel de legi și le îndrepta pe

1. *Matei* 5, 27–28.
2. *Deut.* 6, 4.
3. *Matei* 9, 34; *Marcu* 3, 22; *Luca* 11, 15

cele vechi făcea ca omul priceput şi cu luare aminte să descopere încetul cu încetul dogma despre Dumnezeirea Sa. *„Şi se minunau toţi de El,* spune Scriptura, *că nu-i învăţa aşa cum îi învăţau cărturarii lor"*[4].

Hristos Şi-a început învăţătura Sa vorbind de cele mai generale patimi omeneşti: mînia şi pofta, pentru că acestea sînt mai ales patimile care ne stăpînesc; ele sînt legate de firea noastră mai mult decît celelalte. Şi cu putere deplină, atîta cît se cuvenea unui legiuitor, a îndreptat aceste patimi şi le-a înfrumuseţat deplin. Nu s-a mărginit să spună că cel ce face adulter este pedepsit, ci a mers mai departe şi face şi aici ceea ce făcuse cu porunca din legea veche, *„Să nu ucizi":* pedepseşte şi privirea pofticioasă, ca să afli că dă o învăţătură superioară învăţăturii cărturarilor. De aceea spune: *„Cel care se uită la o femeie spre a o pofti a şi făcut adulter cu ea"*, adică cel care-şi face de lucru pentru a se uita cu curiozitate la trupurile strălucitoare, pentru a căuta cu privirea chipurile frumoase, pentru a hrăni sufletul cu vederea lor şi pentru a-şi pironi ochii pe obrajii frumoşi. Că Hristos n-a venit să mîntuie numai trupul de fapte rele, ci şi sufletul, înainte de trup. Şi pentru că primim harul Duhului în inimă, Hristos curăţeşte mai întîi inima.

– Dar cum e cu putinţă să scap de poftă?

– Da, dacă am vrea am putea s-o omorîm, să rămînă fără putere. De altfel Hristos nu cere aici să stîrpim orice fel de poftă, ci numai pofta aceea care se naşte datorită privirilor. Că omul care caută să vadă chipuri frumoase, acela mai cu seamă aprinde cuptorul patimii, îşi robeşte sufletul şi porneşte iute şi spre faptă. De aceea Hristos n-a spus: „Cel care pofteşte să facă adulter", ci: *„Cel care se uită la o femeie spre a o pofti"*. Mîniei îi pusese un hotar, spunînd: *„Cel care se mînie în deşert";* aici, însă, nu mai pune poftei hotar, ci o interzice cu totul, deşi amîndouă – şi mînia şi pofta – sînt înnăscute în firea omenească, deşi amîndouă ne sînt folositoare: mînia ca să pedepsim pe cei răi şi să îndreptăm pe cei care se uită urît, iar pofta ca să dăm naştere la copii, pentru a continua neamul omenesc prin astfel de moştenitori.

II

M-ar putea întreba cineva:

– Dar pentru ce n-a pus hotar şi poftei?

– Dacă te-ai uita cu luare aminte ai vedea că şi poftei îi pune mare hotar. Că nu s-a mărginit să spună: „Cel care va pofti – pentru că poate pofti şi cel ce şade în munţi –, ci: „Cel care se va uita spre a pofti", adică omul care adună în el însuşi pofta, care, fără să-l silească cineva, îşi bagă fiara în mintea lui potolită. O astfel de poftă nu porneşte datorită

4. *Matei* 7, 28-29; *Marcu* 1, 22.

firii, ci trîndăvirii. De altfel şi Vechiul Testament o interzicea, spunînd: „*Nu te uita la frumuseţe străină*"[5]. Apoi, ca să nu spui: „Ce păcat fac dacă mă uit la o femeie, dar nu cad?", Hristos pedepseşte chiar privirea, pentru ca nu cumva, prin această îngăduinţă, să prinzi curaj şi să cazi în păcat.

– Dar ce păcat fac dacă mă uit? O poftesc, dar nu săvîrşesc nici o faptă rea!

– Şi aşa eşti rînduit împreună cu cei ce fac adulter! Legiuitorul a hotărît şi nu trebuie să iscodeşti mai mult. Se poate ca, uitîndu-te aşa, să poţi să te stăpîneşti o dată, de două ori, de trei ori! Dar dacă vei continua să faci asta, dacă vei aprinde cuptorul, de bună seamă vei cădea, că nu eşti în afara firii omeneşti. După cum noi, cînd vedem pe copil cu cuţitul în mînă îl batem şi-i luăm cuţitul din mînă, deşi nu l-am văzut rănit, tot aşa şi Dumnezeu opreşte privirea pofticioasă, chiar înainte de păcat, tocmai pentru a nu cădea în păcat. Că omul, care şi-a aprins odată flacăra, îşi plăsmuieşte necontenit chipuri de lucruri ruşinoase, chiar în lipsa femeii văzute, şi de la ele ajunge adesea la faptă. Aceasta e pricina că Hristos opreşte chiar împreunările făcute în inimă.

În faţa unei astfel de porunci, ce-ar putea spune cei care trăiesc sub acelaşi acoperiş cu călugăriţele, cu fecioarele afierosite lui Dumnezeu? După legea pusă de Domnul, ei săvîrşesc nenumărate păcate de desfrînare, pentru că în fiecare zi se uită cu poftă la ele. De aceea fericitul Iov şi-a pus dintru început această lege de a nu se uita la fecioare[6]. Lupta e mai mare după ce te-ai uitat cu poftă la o femeie dar n-ai trăit cu ea. Că nu gustăm atîta plăcere de pe urma uitatului cu poftă la o femeie, cîtă suferinţă avem de pe urma creşterii poftei; împuternicim pe potrivnic, facem loc larg diavolului şi nu mai sîntem în stare să-l îndepărtăm, după ce l-am băgat în gîndurile noastre cele mai intime, după ce i-am deschis lui mintea. De aceea Hristos spune: „Nu fi desfrînat cu ochii şi nu vei fi desfrînat cu mintea!".

Este un alt fel de a te uita la o femeie, aşa cum se uită cei cu inima curată. De aceea Hristos n-a oprit uitatul, ci uitatul cu poftă. Dacă n-ar fi vrut asta, ar fi spus: „Cel care se uită la o femeie"; dar n-a spus aşa, ci: „*Cel care se uită spre a o pofti*", ca să facă plăcere ochilor. Dumnezeu nu ţi-a făcut ochii ca prin ei să-ţi bagi în suflet desfrînarea, ci ca văzînd făpturile Lui să admiri pe Creator. După cum este o mînie fără rost, tot astfel este şi un uitat fără rost, cînd faci aceasta de dragul poftei. Dacă vrei să te şi uiţi şi să ai şi plăcere, uită-te la femeia ta, iubeşte-o pe ea neîncetat! Nici o lege nu te opreşte! Dar dacă vrei să te uiţi cu nesaţiu la frumuseţi

5. *Inţ. Sir.* 9, 8.
6. *Iov* 31, 1.

străine, atunci nedreptăţeşti şi pe femeia ta, rotindu-ţi ochii pretutindenea, şi nedreptăţeşti şi pe aceea la care te uiţi, că o atingi cu ochi nelegiuiţi. Chiar dacă n-ai atins-o cu mîna, o atingi cu ochii. De aceea şi asta se socoteşte desfrînare şi aduce asupră-ţi chin greu, înaintea chinului din iad, că-ţi umple sufletul de nelinişte şi tulburare. Mare este ameţeala, nespus de cumplită durerea! Cel cuprins de această patimă este mai nefericit decît prinşii de război, decît cei înlănţuiţi. Adesea, aceea care a aruncat săgeata a plecat, dar rana a rămas. Mai bine spus, n-a aruncat aceea săgeata, ci tu te-ai rănit de moarte uitîndu-te cu poftă. Spun asta ca să scap de bîrfeli pe femeile cinstite. Pentru că femeile celelalte, care se împodobesc spre a atrage spre ele ochii celor cu care se întîlnesc, chiar dacă nu rănesc pe nimeni, îşi primesc osînda cuvenită lor. A făcut farmece, a pregătit otrava, deşi n-a dus paharul la gura nimănui; mai bine spus, paharul l-a dus, dar nu s-a găsit nimeni ca să-l bea.

– Pentru ce Hristos n-a adresat cuvintele sale şi femeilor, ci numai bărbaţilor?

– Pentru că Hristos dă legi care privesc şi pe bărbaţi şi pe femei, deşi pare că se adresează numai bărbaţilor. Vorbeşte capului, dar poruncile Sale sînt adresate întregului trup. Vede în femeie şi în bărbat o singură fiinţă şi nu face deosebire între sexe.

III

Dar dacă vrei să auzi mustrări împotriva femeilor, ascultă pe Isaia, care le spune multe, bătîndu-şi joc de îmbrăcămintea lor, de privirile lor, de mersul lor, de hainele lor care se tîrăsc pînă jos, de picioarele lor jucăuşe şi de grumajii goi[7]. Ascultă-l şi pe fericitul Pavel, care dă multe legi femeilor şi le mustră aspru pentru împletiturile părului, pentru podoabe şi pentru multe alte asemenea lucruri[8].

Acelaşi lucru, în chip ascuns, îl spune şi Hristos în cuvintele de mai jos, pentru că atunci cînd spune: *„Scoate şi taie pe cel ce te sminteşte"*, Hristos îşi arată mînia Sa faţă de astfel de femei. De asta a şi adăugat:

„Dacă ochiul tău cel drept te sminteşte, scoate-l şi-l aruncă de la tine"[9].

Ca să nu spui: „Ce? Dar dacă e rudă cu mine? Dar dacă am o altfel de legătură cu el?", de aceea Hristos nu vorbeşte aici de mădularele trupului – Doamne fereşte! –,că nicăieri n-a spus că trupul este de vină pentru săvîrşirea păcatelor, ci necontenit a spus că de vină este gîndul nostru cel rău. Nu este de vină ochiul, care vede, ci mintea şi cugetul.

7. *Isaia* 3, 15.
8. *I Tim.* 2, 9.
9. *Matei* 5, 29.

Adeseori cînd mintea ne e îndreptată în altă parte, ochiul nu vede pe cei din față. Prin urmare vederea nu se datorește în întregime ochiului. Dacă Hristos ar fi vorbit de mădularele trupului nostru, n-ar fi vorbit numai de un singur ochi și nici numai de ochiul drept, ci de amîndoi. Căci cine se smintește din pricina ochiului drept, apoi, fără îndoială, se va sminti și din pricina ochiului stîng.

– Pentru ce, deci, Hristos a vorbit de ochiul drept și a mai adăugat și mîna?[10]

– Ca să afli că nu e vorba de mădularele trupului, ci de cei care sînt în strînsă legătură cu noi, cu prietenii noștri. Hristos îți spune: „Dacă iubești pe cineva atît cît îți iubești ochiul cel drept sau socotești că-ți este tot atît de folositor cît de folositoare ți-i mîna, tai-o, dacă-ți vatămă sufletul!". Uită-te la tăria cuvintelor Lui. N-a spus: „Îndepărtează-l!", ci vrea o despărțire totală. De aceea spune: *„Scoate-l și-l aruncă de la tine!"*. Apoi, pentru că porunca Sa este neînduratoare, arată folosul pentru amîndouă părțile: Și pentru cei buni și pentru cei răi, întărind comparația:

„Că mai de folos îți este să piară unul din mădularele tale și nu tot trupul să fie aruncat în gheenă" [11].

Cînd prietenul tău nu se mîntuie, ba te mai duce și pe tine la pieire, ce fel de dragoste de prieten este aceea să pieriți amîndoi, cînd e cu putință să se mîntuie unul dacă sînteți despărțiți?

– Atunci pentru ce Pavel dorea să fie anatema?[12]

– Nu dorea să fie anatema pentru ca să nu cîștige nimic, ci ca să mîntuie pe alții. Aici, însă, paguba este pentru amîndoi. De aceea n-a spus: *„Scoate-l"*, ci și: *„Aruncă-l de la tine!"*, pentru ca să nu-l mai poți lua înapoi dacă rămîne așa. Făcînd aceasta îl scapi și pe el de păcat mai mare și te scapi și pe tine de pieire.

Dar ca să vezi mai bine folosul acestei porunci, să cercetăm, dacă vrei, spusele Domnului, aplicîndu-le chiar la mădularele trupului. Dacă ar fi vorba de ales și ai fi silit sau să rămîi cu ochii teferi, dar să te arunce într-o groapă și să pieri, sau să ți se scoată ochii și să-ți mîntui sufletul, oare n-ai alege a doua cale? Negreșit! N-ai făcut asta pentru că ți-ai urît ochii, ci pentru că ți-ai iubit întregul trup. Tot așa trebuie să gîndești și de bărbații și de femeile care-ți sînt prieteni. Dacă tai orice legătură de prietenie cu acela care te vatămă sufletește cu prietenia lui, dar nu-și tămăduiește boala, atunci te scapi și pe tine de orice vătămare, dar și pe el de un mare păcat, că nu va mai da socoteală, în afară de păcatele lui, și de pierderea ta. Ai văzut de cîtă blîndețe și de cîtă purtare de grijă

10. *Matei* 5, 30.
11. *Matei* 5, 30.
12. *Rom.* 9, 3.

este plină această poruncă? Ai văzut cîtă iubire de oameni arată chiar aşa păruta multora asprime? Să audă aceste cuvinte cei care se grăbesc spre teatre şi ajung în fiecare zi desfrînaţi! Dacă legea lui Hristos ne porunceşte să ne despărţim cu totul de prietenul care ne vatămă mîntuirea noastră, ce apărare mai pot avea aceia care ducîndu-se la teatru îşi fac în fiecare zi prieteni pe nişte necunoscuţi şi-şi gătesc nenumărate prilejuri de pierzanie? Hristos nu numai că nu ne îngăduie să vedem spectacole desfrînate, dar, pentru că a arătat paguba ce o avem de pe urma unor astfel de legături, întinde mai departe legea Sa şi ne porunceşte să rupem aceste legături şi să le aruncăm departe de noi. Şi Hristos, Care a grăit nenumărate cuvinte despre dragoste, dă aceste legi tocmai ca să cunoşti din aceste două feluri de legi marea Lui purtare de grijă, ca să cunoşti că el caută prin toate numai folosul tău.

„Şi s-a zis: Cel care-şi va lăsa femeia lui să-i dea carte de despărţenie. Iar Eu zic vouă: Că acela care va lăsa pe femeia lui, afară de cuvînt de desfrînare, o face să săvîrşească adulter; şi cel ce o va lua pe cea lăsată, face adulter" [13].

IV

Hristos nu dă altă lege pînă ce mai întîi nu curăţă deplin pe cele dinainte.

Iată că ne arată şi un alt fel de desfrînare.

– Care?

– Era o lege veche, care nu oprea pe bărbatul care-şi ura femeia să o alunge pentru orice pricină şi să ia alta în locul ei. Legea porunceşte ca bărbatul să facă ceva mai mult: să-i dea femeii şi carte de despărţenie, ca să nu mai poată să se întoarcă la bărbatul ei. Dacă legea n-ar fi dat această poruncă, ci ar fi îngăduit bărbatului să-şi lepede femeia şi să ia alta, şi apoi să o aducă în casă iarăşi pe cea dintîi, s-ar fi făcut mare amestec în căsnicii: bărbaţii ar fi luat atunci mereu femeile altora şi asta ar fi fost curată desfrînare. Din pricina asta cartea de despărţenie dădea un mare ajutor căsniciilor. În afară de asta, cartea de despărţenie înlătura un alt rău cu mult mai mare. Dacă legea ar fi silit pe bărbat să ţină în casă pe femeia pe care o urăşte, bărbatul ar fi ucis-o. Aşa de cruzi erau iudeii! Cum aveau să-şi cruţe femeile lor, cînd nu-şi cruţau proprii lor copii, cînd omorau pe profeţi, cînd vărsau sîngele ca apa? De aceea legea veche a îngăduit un păcat mai mic, dar a stîrpit unul mai mare. La început de tot nu era legea cărţii de despărţenie. Ascultă că Însuşi Hristos o spune: *„Moise a scris acestea din pricina învîrtoşeniei inimii*

13. *Matei* 5, 31–32.

voastre"[14]; a scris să-i dați drumul femeii, ca să n-o omorîți de-o țineți în casă!

Pentru că Hristos interzisese nu numai omorul, ci și simpla mînie, Îi este ușor să dea această lege. De aceea, înainte de a o da, amintește totdeauna de porunca dată celor de demult, ca să arate că legea Sa nu-I potrivnică aceleia, ci de acord cu ea; o întărește, nu o dărîmă; o îndreaptă, nu o strică.

Iată că și acum Hristos se adresează tot bărbatului: *„Cel care-și lasă pe femeia lui,* spune Hristos, *o face să săvîrșească adulter, iar cel care ia pe cea lăsată face adulter"*. Bărbatul care-și lasă femeia se face pe sine însuși vinovat de păcat, chiar dacă nu ia altă femeie, tocmai pentru că a făcut-o să săvîrșească adulter; iar cel care-și ia altă femeie săvîrșește și el adulter. Să nu-mi spui că a lăsat-o acela! Chiar dacă a lăsat-o, rămîne totuși femeia celui care a lăsat-o. Apoi, ca să nu facă pe femeie mai obraznică, pentru că toată vina a fost aruncată pe bărbatul care a lăsat-o, Hristos îi închide și ei ușa unei noi căsătorii, spunînd: *„Iar cel care ia pe cea lăsată face adulter"*. Prin aceste cuvinte Hristos duce pe femeie pe drumul cel bun, chiar fără voia ei: o oprește de a se mai căsători și nu-i îngăduie să aibă vreun prilej de micime sufletească. Într-adevăr, dacă femeia știe că vrînd-nevrînd trebuie sau să trăiască cu bărbatul pe care l-a avut de la început, sau, dacă pleacă din casa bărbatului ei, să nu mai aibă nicăieri nici o scăpare, atunci va fi nevoită, chiar fără voia ei, să-și iubească soțul.

Să nu te miri, dar, că Hristos nu Se adresează femeii cînd dă aceste porunci. Femeie este mai slabă. De aceea o și lasă la o parte, dar o pune pe calea cea bună, amenințînd pe bărbat. Hristos a făcut ceea ce face un tată care are un copil rău. Tatăl lasă la o parte pe copilul său și mustră pe cei care i-au stricat copilul, interzicîndu-le să mai aibă legături cu el, să se mai apropie de el.

Dacă ți se pare grea porunca aceasta, atunci adu-ți aminte de poruncile date de El mai înainte, în care a fericit pe ascultătorii Săi, și vei vedea că și această poruncă este cu putință de îndeplinit, fiind ușoară. Da, cum să-ți alungi femeia din casă cînd ești blînd, făcător de pace, smerit, milostiv? Cum să te cerți cu soția ta cînd tu împaci pe alții?

Nu numai prin asta, dar și în alt chip a făcut Hristos ușoară porunca aceasta. Prin cuvintele: *„În afară de cuvînt de desfrînare"*, Hristos lasă bărbatului numai un singur caz cînd își poate lăsa femeia; că altfel s-ar fi ajuns iarăși la același lucru. Dacă i-ar fi poruncit bărbatului să o țină în casă, deși femeia lui a trăit cu mulți bărbați, atunci fapta bărbatului ar duce iarăși tot la adulter.

14. *Matei* 19, 8.

Vezi ce acord este între porunca aceasta şi cele spuse mai sus? Bărbatul care nu se uită cu ochi desfrînaţi la o femeie nu săvîrşeşte adulter; iar dacă nu săvîrşeşte adulter nu dă prilej unui alt bărbat să-şi lase femeia lui. Pentru aceea, deci, Hristos îl strînge pe bărbat cu toată tăria, îl îngrădeşte cu frică, ridică asupra lui mare primejdie dacă îşi lasă soţia; căci pe bărbat îl face răspunzător dacă femeia săvîrşeşte adulter. Aşadar, ca să nu socoteşti la auzul cuvintelor: *„Scoate-ţi ochiul tău!"*, că aceste cuvinte le-a spus şi despre femeie, Domnul a adăugat la timp îndreptarea aceasta, îngăduindu-i bărbatului să-şi lase femeia numai într-un singur caz; în altul, nicidecum.

„Iarăşi aţi auzit că s-a zis celor de demult: Să nu juri strîmb, ci să dai Domnului jurămintele tale;iar Eu vă spun vouă: Să nu te juri deloc"[15]

– Pentru ce Domnul n-a vorbit îndată de furt, ci de jurămîntul strîmb, trecînd peste porunca aceea?

– Pentru că cel ce fură, acela se şi jură. Şi dimpotrivă cel care nu ştie nici să se jure, nici să mintă, cu atît mai puţin va fura. Prin urmare oprind jurămîntul, a oprit şi celălalt păcat, furtul; iar prin furt, minciuna.

– Ce înţeles au cuvintele: *„Să dai Domnului jurămintele tale"?*

– Înseamnă să spui adevărul cînd juri. *„Dar Eu vă spun vouă: Să nu te juri deloc"*.

V

Apoi mai departe, pentru a-i face să nu se jure pe Dumnezeu, spune:

„Nici pe cer, că este tronul lui Dumnezeu; nici pe pămînt, că este aşternut picioarelor Lui; nici pe Ierusalim, că este cetatea marelui Împărat"[16].

Folosind cuvintele profeţilor, Hristos arată că nu e împotriva celor de demult. Evreii aveau obiceiul să se jure aşa; şi evanghelistul vorbeşte, la sfîrşitul Evangheliei, de acest obicei[17].

Uită-te, te rog, la pricina pentru care Domnul preţuieşte atît de mult aceste stihii: cerul, pămîntul; nu din pricina firii lor, ci din pricina raportului lor cu Dumnezeu, exprimat pe măsura înţelegerii noastre. Pentru că era mare tirania închinării la idoli, Hristos, ca să nu pară a spune că stihiile acestea sînt de preţ prin ele însele, a arătat pricina preţuirii lor, care duce tot la slăvirea lui Dumnezeu. Hristos n-a spus: „Să nu vă juraţi pe cer, pentru că e mare şi frumos"; nici n-a spus: „Să nu vă juraţi pe pămînt, pentru că este folositor", ci: *„Pentru că cerul*

15. *Matei* 5, 33–34.
16. *Matei* 5, 34–35.
17. *Matei* 23, 16.

este tronul lui Dumnezeu, iar pămîntul este așternut picioarelor Lui". Totdeauna Hristos îndreaptă pe ascultătorii Săi spre Stăpînul lor.

„Nici pe capul tău, că nu poți să faci un fir de păr alb sau negru"[18].

Iarăși și aici, nu pentru că admiră pe om oprește jurămîntul făcut pe capul omului – că atunci ar trebui adorat și omul –, ci spre a înălța spre Dumnezeu slava. Arătîndu-ți că nu ești stăpîn pe tine însuți, înseamnă că nu ești stăpîn nici pe jurămintele făcute pe capul tău. Că dacă un tată nu-și dă altuia copilul lui, cu atît mai mult Dumnezeu nu va da pe mîna ta opera Lui. Chiar dacă capul e al tău, dar e bun al lui Dumnezeu; și ești atît de puțin stăpîn pe el, că nu poți face nici ceea ce este mai neînsemnat pe el. Că Hristos n-a spus: „Nu poți face un fir de păr", ci: „Nu poți nici culoarea să i-o schimbi".

– Dar ce să fac dacă cineva îmi cere să jur, dacă mă silește?

– Frica de Dumnezeu să fie mai puternică decît silnicia. Dacă ai de gînd să-mi vii cu astfel de scuze, atunci nu vei păzi nici o poruncă! Așa vei spune și cu porunca de a nu-ți lăsa femeia[19]: „Ce? Să n-o las, cînd e certăreață și cheltuitoare?" Așa vei spune și cu porunca de a-ți scoate ochiul drept[20]: „Ce? Să rup orice legătură cu prietenul meu, cînd îl iubesc și ard de dragul lui?" Așa vei spune și cu porunca de a nu te uita cu poftă[21]: „Ce să fac dacă nu pot să nu mă uit?" Așa vei spune și cu porunca de a nu te mînia pe fratele tău[22]: „Ce să fac, dacă sînt iute și nu pot să-mi stăpînesc limba?" Și așa vei călca toate poruncile Domnului. Totuși de legile omenești nici nu îndrăznești să-mi vii cu astfel de scuze, nici să spui: „Ce să fac, dacă sînt așa și așa?", ci, vrînd-nevrînd, te supui celor scrise.

De altfel, nici nu vei ajunge vreodată să fii silit să juri. Cel ce a auzit fericirile și și-a format sufletul, așa cum a poruncit Hristos, nu va fi silit niciodată de nimeni să se jure, fiind respectat și prețuit de toată lumea.

„Ci să fie cuvîntul vostru: da, da și nu, nu; iar ceea ce este mai mult decît acestea, de la cel rău este"[23].

– Dar ce este mai mult decît *„da"* și decît *„nu"*?

– Jurămîntul, nu jurămîntul strîmb. Că toată lumea știe – și nimeni nu mai are nevoie să o afle – că jurămîntul strîmb este de la diavolul și că nu e numai de prisos, ci și potrivnic. A fi de prisos înseamnă a fi mai mult, a fi din belșug, așa cum este jurămîntul.

– Cum? Jurămîntul este de la cel rău? Dacă-i de la cel rău, atunci pentru ce a fost legiuit de legea veche? Tot așa cu lăsarea femeii; pentru ce este socotită acum adulter cînd era îngăduită mai înainte?

18. *Matei* 5, 36.
19. *Matei* 5, 32.
20. *Matei* 5, 29.
21. *Matei* 5, 28.
22. *Matei* 5, 22–23.
23. *Matei* 5, 37.

– Ce putem răspunde acestor întrebări? Legiuirile Vechiului Testament erau legiuiri pe măsura slăbiciunilor celor ce primeau legile. Chiar cinstirea lui Dumnezeu, cu arderea de carne și de grăsime, era cu totul nevrednică de Dumnezeu, după cum gîngăvitul este nevrednic de un filozof. Dar acum, cînd Hristos ne-a ridicat la o vieţuire mai înaltă, lăsarea femeii este socotită adulter, iar jurămîntul, de la diavol.

Dacă legile Vechiului Testament ar fi fost de la diavol, apoi n-ar fi făcut atîta bine. Că n-ar fi fost primite acum cu atîta uşurinţă legile Noului Testament, dacă n-ar fi fost mai înainte legile Vechiului Testament. Nu-mi cere, dar, să-şi arate tăria lor acum, cînd a trecut folosul lor, ci atunci, cînd timpul o cerea! Dar, mai bine spus, dacă vrei, poţi să le-o ceri şi acum! Că şi acum îşi arată tăria lor, tocmai prin ceea ce noi hulim în ele; căci cea mai mare laudă a lor este că sînt aşa cum sînt. Dacă nu ne-ar fi crescut bine şi dacă nu ne-ar fi făcut destoinici pentru primirea unor legi mai bune, n-ar fi aşa cum sînt. Legile Vechiului Testament se pot asemăna cu sînul mamei. Sînul pare nefolositor după ce şi-a îndeplinit tot rostul lui şi după ce copilul poate mînca o altă mîncare; mamele chiar, care socoteau mai înainte sînul cu totul trebuincios copilului, acum îl batjocoresc înaintea copilului cu fel de fel de cuvinte urîte; multe din ele nu se mărginesc numai la batjocură, ci îşi ung sînurile cu alifii amare, pentru ca amărăciunea alifiei să-i stingă copilului pofta, atunci cînd cuvintele n-au destulă tărie să-l dezveţe de supt.

VI

În acest înţeles a spus şi Hristos că: *„ceea ce este mai mult decît da şi decît nu este de la cel rău”*, nu ca să arate că Vechiul Testament este de la diavol, ci ca să ne depărteze cu nişte cuvinte mai tari de tot ce era rău în Vechiul Testament.

Acestea le spunea Hristos ucenicilor Săi; iudeilor celor nesimţitori, însă, care stăruiau în ale lor, le-a uns cetatea sfîntă de jur împrejur cu frica de robie, ca şi cu o alifie amară, făcîndu-le-o de necălcat; iar cînd Hristos a văzut că nici aceasta n-are putere să-i stăpînească, ci doreau iarăşi să o vadă, alergînd la ea, ca şi copilul la sînul mamei, Domnul a acoperit desăvîrşit sfînta cetate, dărîmîndu-o, iar pe cei mai mulţi dintre iudei i-a dus departe de ea, aşa cum fac mulţi depărtînd viţeii de vaci, pentru ca să-i dezveţe cu trecerea timpului de vechiul lor obicei. Dacă Vechiul Testament ar fi fost de la diavol, atunci n-ar fi ţinut pe iudei departe de închinarea la idoli, ci, dimpotrivă, i-ar fi dus şi i-ar fi aruncat la slujirea idolilor. Că asta voia diavolul. Aşa, însă, vedem că Vechiul Testament a făcut cu totul altceva. Chiar jurămîntul, de care e vorba, a fost legiuit de legea veche, tocmai pentru ca iudeii să nu se jure pe idoli,

ci pe Dumnezeu. *„Jurați-vă,* spune profetul, *pe Dumnezeul cel adevărat"*[24]. Deci legea veche n-a săvîrşit fapte de mică însemnătate, ci foarte mari. Lucrarea strădaniei ei a fost de a-i aduce pe iudei la hrana cea tare a Noului Testament.

– Ce? aş putea fi întrebat. Jurămîntul nu mai este de la diavol?

– Ba da, este de la diavol! Dar aceasta abia acum, după ce am primit o atît de înaltă filozofie, atuncea nu!

– Dar cum se poate ca acelaşi lucru odată să fie bun şi altă dată rău?

– Eu spun cu totul dimpotrivă: Pentru ce nu poate fi un lucru odată bun şi altă dată rău, cînd toate lucrurile o arată: meseriile, fructele, toate celelalte? Uită-te la trupul nostru! Cu el se întîmplă mai întîi lucrul acesta. Mersul în patru labe, atunci cînd eşti copil mic, e un lucru bun; mai tîrziu, o nenorocire; hrănitul cu mîncare mestecată în gură este un lucru bun la începutul vieții noastre; mai tîrziu, plin de scîrbă; hrănitul cu lapte şi căutarea sînului, la început, este un lucru folositor şi mîntuitor; mai tîrziu, ruinător şi vătămător. Vezi că aceleaşi fapte sînt bune într-un timp, iar în alt timp nu mai sînt bune? E un lucru bun să porți haine copilăreşti cînd eşti copil, dar e o ruşine să faci asta cînd eşti bărbat. Vrei să vezi acum şi contrariul, anume că cele care se potrivesc bărbatului nu se potrivesc copilului? Dă-i unui copil o haină bărbătească şi pe toți îi apucă rîsul, iar copilul va fi în primejdie şi mai mare, că, îmbrăcat aşa, va cădea de multe ori în mers. Dă-i unui copil să facă politică, să facă negoț, să semene, să secere şi iarăşi pe toți îi apucă rîsul. Dar pentru ce vorbesc de nişte lucruri ca acestea? Crima, recunoscută de toți ca venind de la diavol, ei bine, chiar crima, săvîrşită la timp potrivit, a făcut ca Finees, care a ucis, să fie înălțat la treapta de preot[25]. Că uciderea este o faptă a diavolului, ascultă ce spune Hristos: *„Voi vreți să faceți lucrurile tatălui vostru* [26]*; acela a fost dintru început ucigător de oameni"*[27]. Finees a fost ucigaş de om şi totuşi *„i s-a socotit lui întru dreptate*[28], spune Scriptura. Avraam apoi n-a fost numai ucigaş de om, ci şi ucigaşul propriului său copil – ce-i cu mult mai rău – şi totuşi fapta lui l-a ridicat şi mai mult în ochii lui Dumnezeu[29]. Iar apostolul Petru a făcut un îndoit omor[30]; totuşi fapta lui a fost o faptă duhovnicească.

Aşadar să nu cercetăm numai faptele, ci să cercetăm, cu deosebită luare-aminte, şi timpul şi pricina şi intenția şi deosebirea de persoane şi tot ceea ce poate da unei fapte sensul adevărat. Că nu poți ajunge în alt chip la adevăr.

24. *Ier.* 4, 2.
25. *Num.* 25, 6–18.
26. *Ioan* 8, 41.
27. *Ioan* 8, 44.
28. *Ps.* 105, 32.
29. *Fac.* 22, 10.
30. *Fapte* 5, 1-10.

Să ne sîrguim, dar, de voim să avem parte de împărăţia cerurilor, să facem mai mult decît cele poruncite de legea veche; altfel nu-i cu putinţă să dobîndim cele cereşti. Dacă ne mulţumim cu măsura legilor vechi, vom rămîne dincoace de pridvoarele darurilor. *„Că de nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decît a cărturarilor şi fariseilor, nu veţi putea intra întru împărăţia cerurilor"*[31]. Şi cu toate că stă deasupra noastră o atît de mare ameninţare, totuşi sînt unii care nu numai că nu depăşesc dreptatea Vechiului Testament, ci sînt cu mult în urma ei. Nu numai că nu evită jurămîntul, dar se jură şi strîmb; nu numai că nu alungă privirile desfrînate, dar se şi desfrînează şi îndrăznesc să săvîrşească, fără să le pese, tot ce-i oprit. Aceştia un singur lucru mai aşteaptă: ziua osîndirii, cînd vor primi cea mai cumplită pedeapsă pentru păcatele lor. Acesta-i sfîrşitul celor ce şi-au cheltuit viaţa în păcate! De aceştia trebuie să deznădăjduim, pentru că ei nu mai au nimic altceva de aşteptat decît osînda. Iar cei care sînt încă pe pămînt mai pot lua lupta de la început; şi le va fi uşor şi să învingă şi să se încununeze.

VII

Nu te descuraja[32], deci, omule, nici nu-ţi slăbi rîvna! Poruncile lui Hristos nu-s grele! Spune-mi, te rog, ce oboseală este să fugi de jurămînt? Îţi cere să cheltuieşti bani? Trebuie să asuzi şi să te nevoieşti? Nu! E de ajuns numai să voieşti şi totul s-a făcut! Dacă-mi spui că te juri din obişnuinţă, îţi voi răspunde că tocmai obişnuinţa te va uşura să nu te mai juri. Reuşeşti totul dacă, în locul vechii obişnuinţe, iei o altă obişnuinţă. Gîndeşte-te că mulţi eleni, care se bîlbîiau, şi-au îndreptat limba lor greoaie prin îndelungată stăruinţă; alţii, care aveau umerii strîmbi şi-i mişcau necontenit, i-au îndreptat punînd deasupra lor săbii. Am fost silit să vă dau aceste exemple, luate de la păgîni, ca să vă fac cu ele de ruşine, pentru că nu vă conving cuvintele Scripturilor. Aşa făcea şi Dumnezeu cu iudeii, spunîndu-le: *„Duceţi-vă în insulele Hetiim, trimiteţi în Cedar şi vedeţi de-şi schimbă neamurile dumnezeii lor! Şi ei nu sînt dumnezei!"* [33]. Îi trimite adeseori şi la cele necuvîntătoare, grăindu-le aşa: *„Mergi la furnică, leneşule, şi urmează căile ei!* [34]*... Mergi la albină!"* [35]. Aşa vă voi spune şi eu acum: Uitaţi-vă la filozofii greci şi atunci veţi şti de cîtă osîndă sîntem vrednici noi, care nu ascultăm legile cele dumnezeieşti! Aceia s-au supus la nenumărate munci şi osteneli, pentru slavă ome-

31. *Matei* 5, 20.
32. De aici începe partea morală: *Despre a nu te jura.*
33. *Ier.* 2, 10-11.
34. *Prov.* 6, 6.
35. *Prov.* 6, 8.

nească; voi, însă, nu arătaţi aceeaşi rîvnă nici pentru cele cereşti! Iar dacă şi după acestea spui că obişnuinţa poate să-i fure chiar pe cei ce-şi dau toată silinţa să se lase de jurat, o mărturisesc şi eu; dar totodată îţi spun că, după cum este cu putinţă să te fure obişnuinţa, tot aşa de uşor este să te şi îndrepţi. Dacă-ţi pui în casa ta mulţi paznici, de pildă: sluga, soţia, prietenul, iute te vei dezbăra de deprinderea cea rea, fiind de toţi îndemnat şi încurajat. Fă asta zece zile numai! Nu-ţi trebuie mai mult! Totul se va întări, iar deprinderea cea bună va prinde rădăcină puternică. Cînd începi să faci asta, nu te deznădăjdui de calci legea o dată, de două ori, de trei ori, de douăzeci de ori chiar! Ai căzut? Scoală-te din nou! Ia munca de la început, cu aceeaşi rîvnă, şi vei birui negreşit!

Nici jurămîntul strîmb nu este un păcat întîmplător. Dacă jurămîntul este de la diavol, ce pedeapsă merită jurămîntul strîmb? Aplaudaţi spusele mele? Nu-mi trebuie aplauzele voastre, zgomotele voastre, nici aprobările voastre! Un singur lucru vreau numai: Să mă ascultaţi în linişte şi cu mintea trează şi să faceţi cele ce vă spun. Acestea-mi sînt aplauzele, aceasta-mi este lauda! Dar dacă-mi lauzi spusele şi nu faci ce lauzi, mai mare ţi-i osînda, mai multă vina, iar mie ruşine şi batjocură. Nu-i teatru aici; nu staţi aici ca să vedeţi tragedieni şi să aplaudaţi numai. Aici e şcoală duhovnicească! De aceea un singur scop am: să faceţi ce vă spun şi prin fapte să-mi arătaţi că mă ascultaţi. Atunci dobîndesc totul; acum, însă, sînt deznădăjduit. N-am încetat niciodată de a da aceste sfaturi şi celor pe care-i întîlneam îndeosebi şi celor cărora le vorbeam în biserică; dar nu văd nici un progres, ci sînteţi tot la cele dintîi lecţii. Iar aceasta îl face pe dascălul vostru să şovăie mult. Iată că şi Pavel era foarte supărat, tocmai pentru că ascultătorii săi rămîneau tot la primele lecţii. El spunea: *„Că deşi trebuia ca voi să fiţi învăţători, din pricina timpului, totuşi aveţi iarăşi trebuinţă să fiţi învăţaţi stihiile începutului cuvintelor lui Dumnezeu"*[36]. De aceea şi eu plîng şi mă jelui. Dacă vă voi vedea că nu puneţi capăt jurămîntului, vă voi opri de a mai călca aceste sfinte praguri şi de a vă mai împărtăşi cu nemuritoarele taine, cum îi opresc pe desfrînaţi, pe cei ce fac adulter şi pe cei învinuiţi de crime. E mai bine să înalţ lui Dumnezeu obişnuitele rugăciuni numai cu doi şi trei credincioşi, care păzesc legile lui Dumnezeu, decît să se strîngă o mulţime de păcătoşi care să strice şi pe ceilalţi. Să nu mi se laude aici bogatul, nici puternicul zilei! Să nu-mi ridice din sprîncene! Toate sînt pentru mine basm, umbră şi vis! Nici unul din cei bogaţi pe pămînt nu mă va putea apăra dincolo, cînd voi fi învinuit şi acuzat că n-am răzbunat, cu toată tăria cuvenită, legile lui Dumnezeu. Aceasta, aceasta a pierdut pe minunatul acela bătrîn, pe Ili, deşi viaţa-i era

36. *Evr.* 5, 12.

nepătată! Totuşi pentru că a trecut cu vederea pe cei care călcaseră legile lui Dumnezeu a fost pedepsit împreună cu copiii lui şi a primit cea mai cumplită pedeapsă[37]. Dacă Ili preotul a fost atît de cumplit pedepsit pentru că n-a întrebuinţat faţă de copiii lui bărbăţia cuvenită, deşi îl silea la asta dragostea firească de fii, ce iertare voi avea eu, care nu sînt silit nici de o astfel de dragoste şi mai stric şi totul datorită linguşelilor? Aşadar, ca să nu pier şi eu şi voi, lăsaţi-vă, vă rog, convinşi de cuvintele mele! Fiţi voi înşivă cercetătorii şi socotitorii vieţii voastre! Dezbrăcaţi-vă de deprinderea de a jura, pentru ca, pornind de la această poruncă, să săvîrşiţi cu uşurinţă şi toate celelalte virtuţi şi să vă bucuraţi de bunătăţile cele viitoare, pe care facă Dumnezeu să le dobîndim cu toţii cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

37. *I Regi* 4, 1–19.

OMILIA XVIII

**„Aţi auzit că s-a zis:
Ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte; iar Eu vă zic vouă:
Nu vă împotriviţi celui rău! Ci celui care te va lovi
pe obrazul drept, întoarce-i lui şi pe celălalt.
Şi celui ce vrea să se judece cu tine şi să-ţi ia haina,
lasă-i lui şi cămaşa!”[1]**

I

Vezi că Hristos nu s-a gîndit la ochi mai înainte cînd a poruncit să scoatem ochiul care ne sminteşte, ci la cel care ne vatămă cu prietenia lui şi ne aruncă în prăpastia pierzării? Cum ar fi putut porunci să ne scoatem ochii, cînd El, prin cuvintele acestea, spune tocmai contrariul, neîngăduind să scoţi ochiul nici chiar aceluia care-ţi scoate ţie ochiul?

Dacă cineva ar învinui legea veche că dă o astfel de poruncă, pentru a-ţi face dreptate, îi voi răspunde aşa: După părerea mea, un om, care aduce o astfel de învinuire legii vechi, nu cunoaşte înţelepciunea ce se cuvenea să o aibă un legiuitor, nu cunoaşte ce putere au împrejurările de timp în darea unei legi şi nici cîştigul de a da legi pe măsura priceperii acelora cărora le sînt date legile. Dacă acest om s-ar fi gîndit cine erau cei care aveau să primească această lege, dacă s-ar fi gîndit la puterea lor de judecată şi la timpul cînd au primit această legiuire, atunci ar fi lăudat nespus de mult înţelepciunea Legiuitorului: ar fi văzut că unul şi acelaşi este şi Legiuitorul Legii Vechi şi Legiuitorul Legii Noi şi şi-ar fi dat seama că amîndouă legiuirile sînt foarte folositoare şi au fost date la timpul potrivit. Ar mai fi văzut că dacă Legiuitorul ar fi dat chiar de la început aceste legi mărețe şi înalte ale Legii Noi, n-ar mai fi fost primite nici poruncile Legii Vechi, nici ale celei noi; dar aşa, pentru că amîndouă au fost date la timpul potrivit, prin amîndouă întreaga lume a fost îndreptată.

De altfel legea veche a dat porunca aceasta, nu ca să ne scoatem ochii unii altora, ci ca să ne stăpînim mîinile. Că frica de a nu ni se scoate ochii ne opreşte de a scoate şi noi ochii altora. Şi astfel Legiuitorul strecoară pe nesimţite în suflet multă filozofie prin aceea că porunceşte celui ce suferă răul să răsplătească răul cu rău, deşi ar merita mai

1. *Matei* 5, 38-40.

mare pedeapsă cel care începe răul; că aşa cere ideea de dreptate. Dar pentru că Legiuitorul vrea să amestece iubirea de oameni cu dreptatea, osîndeşte pe cel care a păcătuit mai mult cu o pedeapsă mai mică decît merită, învăţînd pe oameni să arate multă blîndeţe chiar cînd suferă răul.

După ce Domnul a rostit toate cuvintele Legii Vechi, a arătat iarăşi că nu fratele nostru este cel ce ne face rău, ci diavolul. De aceea a şi adăugat: *„Dar Eu zic vouă: Nu vă împotriviţi celui rău"*. N-a spus: „Nu te împotrivi fratelui", ci: *„Celui rău"*, arătînd că se îndrăznesc acestea la îndemnul diavolului. Iar pentru că vina a fost pusă în sarcina diavolului, Domnul slăbeşte şi taie mult din mînia ce o purtăm fratelui, care ne-a făcut răul.

– Ce? Nu trebuie să ne împotrivim celui rău? aş putea fi întrebat.

– Trebuie, dar nu aşa, ci cum a poruncit Hristos: Să suferim de bună voie răul. Numai aşa vei birui răul. Nu stingi focul cu foc, ci cu apă. Dar ca să afli că şi în Legea Veche cel ce suferă răul biruie şi că el este cel încununat, cercetează istoria Vechiului Testament şi vei vedea că acela ajunge în fruntea celorlalţi. Cel care a început răul este socotit că a scos doi ochi: şi ochiul aproapelui lui şi pe al lui. De aceea pe bună dreptate este urît şi învinuit de toţi. Dimpotrivă cel căruia pe nedrept i s-a scos ochiul este socotit nevinovat, chiar dacă plăteşte cu aceeaşi măsură. De aceea mulţi îl compătimesc, pentru că îl socotesc nevinovat chiar după săvîrşirea acestei fapte rele. Nenorocirea este aceeaşi şi pentru unul şi pentru altul; dar slava nu mai e aceeaşi nici la Dumnezeu, nici la oameni. De aceea nici nenorocirile lor nu sînt la fel.

Mai înainte Domnul spusese: *„Cel care se mînie pe fratele lui în zadar şi-l face nebun, vinovat va fi gheenei focului"* [2]. Acum Hristos cere mai multă filozofie; nu porunceşte numai ca cel nedreptăţit să stea liniştit, ci să-i dea celuilalt prilejul să facă şi mai mare rău, întinzîndu-i şi celălalt obraz. Hristos spune aceasta, nu pentru a legiui că trebuie să întoarcem obrazul cînd sîntem loviţi peste obraz, ci pentru a ne învăţa că trebuie să suferim răul în toate celelalte împrejurări din viaţă.

II

După cum atunci cînd Domnul a spus: *„Cel ce spune fratelui său nebun, va fi vinovat gheenei"*, n-a vorbit numai de această insultă, ci de orice fel de insultă, tot astfel şi aici n-a legiuit să suferim cu curaj numai pălmuirile, ci să nu ne tulburăm orice rău am suferi. Pentru aceasta dincolo a dat ca pildă cea mai grea insultă, iar aici lovirea peste obraz, care pare cea mai insultătoare lovire. Prin porunca aceasta Hristos Se adresează şi celui care loveşte şi celui lovit. Cel lovit nu se socoteşte lovit,

2. *Matei* 5, 22.

dacă e pregătit să filozofeze aşa – că nici nu va simţi lovitura, pentru că se vede mai mult un luptător decît un om lovit –, iar cel care loveşte, ruşinat de purtarea celui lovit, nu mai dă a doua lovitură chiar dacă ar fi mai sălbatic ca o fiară, ci se va osîndi şi pentru lovitura de mai înainte. Că nimic nu opreşte de la rău pe cel ce face răul atît de mult cît îl opreşte cel care suferă în tăcere răul ce i se face; nu-l face numai să nu-şi prelungească mai mult răul, ci-l face să se şi căiască de faptele sale şi să se depărteze, admirîndu-i bunătatea. Îl face prieten; în loc de duşman şi vrăjmaş îl face rob nu numai prieten. Dacă, însă, răzbună răul ce i s-a făcut, se întîmplă tocmai contrariul; amîndoi se fac de ruşine, se fac mai răi, aprind mai mult mînia; adeseori se ajunge chiar la crimă, dacă răul merge mai departe. De aceea Hristos a poruncit nu numai să nu te mînii de te pălmuieşte cineva, ci chiar să-i dai prilejul să-şi sature pofta de a te lovi, ca să nu-l faci să creadă că ai suferit prima lovitură, pentru că n-ai putut altfel. Aşa mai degrabă vei putea da neruşinatului aceluia o lovitură de moarte decît dacă l-ai lovi cu palma; şi vei face, dintr-un om pornit pe ceartă şi bătaie, un om blînd şi potolit.

„Celui care vrea să se judece cu tine şi să-ţi ia haina, lasă-i lui şi cămaşa". Hristos vrea să ai aceeaşi răbdare nu numai cînd e vorba de lovituri, ci şi cînd e vorba de bani şi de averi. De aceea dă o pildă tot atît de convingătoare ca şi cea de mai înainte. După cum atunci ne poruncise să învingem prin suferirea răului, tot aşa şi acum ne porunceşte să învingem pe lacom şi hrăpăreţ prin a-i da mai mult decît se aştepta să ia. Poruncii acesteia îi dă Hristos şi un adaos; că n-a spus: „Dă-i haina ce ţi-o cere!", ci: *„Celui care vrea să se judece cu tine"*, adică dacă vrea să te dea în judecată şi să-ţi ia bunurile tale. Şi precum atunci, după ce a spus să nu spui nimănui: *„nebunule"* şi nici să te mînii în deşert, Hristos a mers mai departe şi a cerut mai mult, poruncind să întorci şi celălalt obraz, tot aşa şi acum, după ce ţi-a spus să te împaci cu pîrîşul tău, îţi dă iarăşi o poruncă şi mai mare: porunceşte nu numai să dai mai mult decît vrea acela să-ţi ia, ci să-i arăţi şi mai mare dărnicie.

– Ce? Să umblu gol?

– Nu vom umbla goi, dacă vom îndeplini cu scumpătate poruncile lui Hristos, ci vom fi îmbrăcaţi mai mult decît toţi oamenii! Mai întîi nimeni nu va tăbărî asupra noastră dacă avem astfel de gînduri; în al doilea rînd, chiar dacă ar fi cineva atît de sălbatic şi de neomenos încît să meargă pînă acolo să ne ia ceea ce-i dăm de bună voie, se vor găsi cu mult mai mulţi oameni care ne vor îmbrăca pe noi, care filozofăm aşa, nu numai cu haine, dar, de-ar fi cu putinţă, chiar cu propriul lor trup!

III

Dar chiar dacă ar trebui să umbli gol de dragul unei astfel de filozofii, nici atunci n-ar fi o ruşine. Că şi Adam era gol în rai şi nu se ruşina[3]; Isaia era gol şi desculţ[4] şi era mai strălucit decît toţi iudeii; iar Iosif atunci a strălucit mai mult cînd a rămas fără haină[5]. Nu-i un rău, nu-i o ruşine să rămîi aşa dezbrăcat, ci să te îmbraci aşa cum ne îmbrăcăm noi toţi astăzi cu haine luxoase. Aceasta-i ruşine şi batjocură! De aceea Dumnezeu pe aceia i-a lăudat, iar pe aceştia îi mustră şi prin profeţi şi prin apostoli.

Să nu socotim, dar, poruncile lui Hristos cu neputinţă de îndeplinit! Dacă sîntem treji, sînt şi foarte folositoare şi uşoare. Au atît de mare cîştig, încît ne sînt de cel mai mare folos nu numai nouă, ci şi acelora care ne fac rău. Şi mai cu seamă acesta-i lucru minunat, că Hristos, convingîndu-ne să suferim răul, îi învaţă să filozofeze şi pe cei ce fac răul. Cînd hrăpăreţul socoteşte mare lucru că ia lucrurile tale, dar tu îi arăţi că-ţi este uşor să-i dai şi ce nu-ţi cere, cînd îi pui faţă în faţă sărăcia lui cu dărnicia ta, filozofia ta cu lăcomia lui, gîndeşte-te ce mare dascăl îi eşti, învăţîndu-l nu cu cuvîntul, ci cu fapta, să dispreţuiască viciul şi să îndrăgească virtutea. Dumnezeu vrea să nu ne fim de folos numai nouă, ci tuturor semenilor noştri. Dacă dai numai ca să nu mai ajungi în faţa judecăţii, ai urmărit doar interesul tău; dar dacă dai mai mult decît vrea să-ţi ia, urmăreşti şi interesul lui, că te desparţi de el după ce l-ai făcut bun.

Putere ca aceasta are sarea[6] – iar Hristos vrea ca aceia ce-L urmează să fie ca sarea – că sarea se păstrează şi pe ea, dar păstrează şi alimentele peste care se presară. Aceeaşi putere o are şi lumina: se luminează şi pe ea şi luminează şi pe alţii. Deci, pentru că Hristos te-a pus printre oameni sare şi lumină, fii de folos şi celui ce şade în întuneric; învaţă-l că nici mai înainte, cînd a luat de la tine, n-a luat cu forţa; convinge-l că nu ţi-a făcut rău! Dacă îi arăţi că i-ai dăruit şi nu te-a jefuit, vei fi mai respectat, mai preţuit. Prefă, dar, cu blîndeţea ta, păcatul lui în dărnicia ta.

Dacă socoţi că e mare porunca aceasta, aşteaptă! Vei vedea lămurit că n-ai ajuns încă la desăvîrşire. Că Domnul punînd legi suferirii răului, nu S-a oprit aici, ci merge chiar mai departe, grăind aşa:

„De te va sili cineva să mergi o milă, mergi cu el două"[7].

Ai văzut ce înaltă filozofie? Hristos îţi spune: „Dacă duşmanul tău, după ce i-ai dat haina şi cămaşa, ar vrea să te pună, în pielea goală, la munci istovitoare, nici aşa nu trebuie să-l opreşti!"

3. *Fac.* 2, 25.
4. *Isaia* 20, 3.
5. *Fac.* 39, 12.
6. *Matei* 5, 13.
7. *Matei* 5, 41.

Hristos vrea ca totul să avem în comun cu cei săraci şi cu cei ce ne insultă, şi trupurile şi averea. Una este o faptă de bărbăţie, cealaltă de iubire de oameni. Pentru aceea a spus: *„Dacă te va sili cineva să mergi o milă, mergi cu el două"*. Hristos te urcă iarăşi pe o treaptă mai înaltă de virtute, poruncindu-ţi să fii larg la suflet. Dacă poruncile date la început, cu mult mai mici decît acestea, aduc după sine o atît de mare fericire, gîndeşte-te ce soartă îi aşteaptă pe cei care îndeplinesc aceste porunci şi ce fel de oameni ajung, chiar înainte de a primi răsplăţile cereşti, odată ce au atins nepătimirea, deşi sînt în trup omenesc şi pătimitor! Cînd nu-i mai ustură nici ocările, nici loviturile, nici luarea averilor, nici ceva asemănător, ci, prin suferinţă, ajung şi mai mari la suflet, gîndeşte-te ce însuşiri are sufletul lor! De aceea Domnul ne-a poruncit să ne purtăm cu cel ce ne face silă tot aşa cum ne purtăm cu cel ce ne loveşte şi cu cel ce ne răpeşte averile. Dar pentru ce vorbesc de insultă şi de răpirea averilor? Chiar dacă ar vrea cineva să-ţi pună pe nedrept trupul la munci şi la osteneli, învinge-l din nou, fă mai mult decît pofteşte pofta lui nedreaptă! Cuvintele: *„De te va sili"* au înţelesul de a te tîrî pe nedrept şi fără motiv. Tu, însă, fii pregătit să suferi mai mult decît vrea acela să-ţi facă!

„Celui ce cere dă-i şi nu întoarce faţa de la cel ce vrea să se împrumute de la tine"[8].

Porunca aceasta e mai mică decît cele de mai înainte. Totuşi, nu te mira! Aşa obişnuieşte să facă Domnul totdeauna, să amestece poruncile mici cu cele mari. Dar dacă această poruncă este mică faţă de celelalte, să o audă cei care iau averile altora, cei care-şi risipesc averile lor cu desfrînatele şi-şi aprind un îndoit foc şi prin agoniseala lor nedreaptă şi prin cheltuiala lor pierzătoare.

Prin împrumut aici Hristos nu înţelege datul cu dobîndă a banilor, ci datul simplu. În altă parte întinde mai departe datul, spunînd să dăm acelora de la care nu aşteptăm să mai primim înapoi[9].

„Aţi auzit că s-a zis: Să iubeşti pe aproapele tău şi să urăşti pe duşmanul tău. Iar Eu vă zic vouă: Iubiţi pe duşmanii voştri şi rugaţi-vă pentru cei ce vă supără; binecuvîntaţi pe cei ce vă blestemă; faceţi bine celor ce vă urăsc, ca să fiţi asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri, Care răsare soarele Lui şi peste cei răi şi peste cei buni şi plouă şi peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi" [10].

Iată că a pus cea mai de preţ cunună a virtuţilor! Pricina pentru care Hristos ne-a învăţat nu numai să suferim cînd sîntem loviţi peste obraz, dar să-i întindem şi obrazul cel drept, nici numai să-i dăm şi

8. *Matei* 5, 42.
9. *Luca* 6, 30. 34.
10. *Matei* 5, 43-45.

cămaşa celui ce vrea să ne ia haina, ci să şi mergem două mile cu cel ce ne sileşte să mergem una, a fost ca noi să primim cu toată uşurinţa porunca aceasta de acum, care e cu mult mai mare decît celelalte.

– Dar ce are mai mult această poruncă decît celelalte? m-ar întreba cineva. Că acela care le împlineşte pe acelea nu are duşmani!

– Porunca aceasta are ceva mai mult decît celelalte, că Hristos n-a spus: „Nu-l urî pe duşman!", ci: *„Iubeşte-l!";* n-a spus: „Nu-i face rău!", ci: *„Fă-i bine!"*.

IV

Iar dacă ai cerceta cu de-amănuntul porunca aceasta, vei vedea că are un adaos care o ridică cu mult deasupra celorlalte: că Hristos n-a poruncit numai să iubeşti pe duşmani, ci să te şi rogi pentru ei. Ai văzut pe cîte trepte ne-a urcat şi că ne-a dus pe culmea virtuţii? Uită-te, numărînd treptele de jos în sus! Prima treaptă: să nu începi să faci rău; a doua: după ce răul a fost săvîrşit, să nu răsplăteşti răul cu rău; a treia: să nu faci celui ce te-a supărat ceea ce ai suferit tu, ci să fii liniştit; a patra: lasă să ţi se facă rău; a cincea: lasă să ţi se facă mai mult rău decît vrea cel ce-ţi face rău; a şasea: nu urî pe cel ce ţi-a făcut asta; a şaptea: iubeşte-l; a opta: fă-i chiar bine; a noua: roagă-te lui Dumnezeu pentru el.

Ai văzut ce înaltă filozofie? De aceea are şi răsplată strălucită! Pentru că porunca aceasta este mare şi are nevoie de un suflet tînăr şi de multă străduinţă, de aceea îi pune şi o atît de strălucită răsplată, cum n-a pus nici unei alte porunci de mai înainte. Aici nu mai pomeneşte de pămînt, ca acelora blînzi, nici de mîngîiere, nici de milă, ca acelora ce plîng şi celor milostivi, nici de împărăţia cerurilor, ci de ceva mai măreţ decît toate acestea: de asemănarea cu Dumnezeu, atît cît este cu putinţă omului, că zice: *„Ca să fiţi asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri"*.

Observă, te rog, că nici acum, nici mai înainte Hristos nu L-a numit pe Dumnezeu Tatăl Său, ci, atunci cînd a vorbit de jurămînt, L-a numit *Dumnezeu şi mare Împărat*[11], iar aici: Tatăl lor. Face asta, pentru că vrea să vorbească la timp potrivit de Dumnezeu ca Tată al Său.

Apoi arată în ce constă asemănarea, zicînd: *„Care răsare soarele Lui peste cei răi şi peste cei buni şi plouă peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi"*. „Că şi Dumnezeu, ne spune Hristos, nu numai că nu urăşte, dar face şi bine celor care-L ocărăsc. Te face asemenea cu Dumnezeu, deşi nu este vreo egalitate între tine şi El, nu numai din pricina covîrşitoarei Lui bunătăţi, ci şi din pricina nespusei Lui vrednicii. Tu eşti dispreţuit de un om ca şi tine; Dumnezeu este dispreţuit de un rob, căruia i-a făcut nenumărate binefaceri; tu, cînd te rogi pentru duşmanul tău, nu dai decît cuvinte; Dumnezeu dă duşmanilor Lui lucruri foarte mari şi minunate: le dă

11. *Matei* 5, 34. 35.

tuturora soare şi ploaie la vreme; şi totuşi te face asemenea cu El, atît cît este cu putinţă unui om".

Nu urî, deci, pe cel ce-ţi face rău, cînd el e pricinuitorul unor bunătăţi ca acestea şi te urcă la o atît de mare cinste! Nu blestema pe cel ce te prigoneşte! Altfel suferi şi prigoana şi eşti lipsit şi de rod; suferi şi paguba şi pierzi şi răsplata! Dar ar fi cea mai mare prostie să rabzi ce-i mai greu şi să nu înduri ce-i mai uşor!

– Dar cum poate fi cu putinţă asta? aş putea fi întrebat.

– Mă mai întrebi încă şi te mai îndoieşti cum e cu putinţă să ierţi pe duşmanii tăi cînd vezi că pentru tine Dumnezeu S-a făcut om, S-a înjosit atît de mult şi a pătimit atîtea? Nu-L auzi spunînd pe cruce: *„Iartă-le lor, că nu ştiu ce fac!"?*[12] Nu-l auzi pe Pavel spunînd: *„Cel Care S-a suit şi şade în dreapta lui Dumnezeu şi Se roagă pentru noi"?*[13] Nu vezi că, după răstignire şi înălţare, a trimis pe apostolii Săi la iudeii care L-au omorît, spre a le aduce mii de bunătăţi, deşi apostolii aveau să sufere nenumărate rele de la ei? Ţi-a făcut duşmanul tău un mare rău? Ce suferinţă e aceasta faţă de suferinţa Stăpînului tău, Care a fost legat, biciuit, pălmuit, scuipat de slugi, dat morţii, şi morţii celei mai ruşinoase din toate morţile, după ce făcuse iudeilor nenumărate binefaceri? Atunci mai cu seamă fă bine duşmanului tău cînd ţi-a făcut mai mare rău, ca să-ţi împleteşti mai strălucitoare cunună, scăpîndu-l pe fratele tău de cea mai cumplită boală! Doctorii cînd sînt loviţi şi insultaţi de bolnavii de nervi, atunci le e mai milă de ei şi se pregătesc să-i îngrijească, pentru că ştiu că insultele sînt urmări ale cumplitei lor boli! Şi tu, dar, gîndeşte la fel la cel ce te urăşte, poartă-te la fel cu cel ce-ţi face rău! El este cel bolnav, el suferă toată silnicia! Scapă-l, deci, de această asuprire, dă-i prilejul să-şi lase mînia, liberează-l de demonul cel cumplit, mînia! Cînd vedem pe îndrăciţi, plîngem şi nu ne silim să ne îndrăcim şi noi! Aşa să facem şi cu cei mînioşi! Mînioşii se aseamănă cu îndrăciţii; dar mai bine spus, mînioşii sînt mai de plîns decît îndrăciţii pentru că sînt conştienţi de nebunia lor. De aceea le este şi de neiertat.

V

Nu tăbărî, dar, asupra celui căzut la pămînt, ci ai milă de el! Dacă vedem pe cineva bolnav de fiere, cuprins de ameţeli, silindu-se să verse sucul acela rău, îi întindem mîna, îl sprijinim pe cel zguduit de boală; chiar dacă ne murdărim hainele, nu ne îngreţoşăm, ci urmărim un singur lucru, să-l scăpăm pe bolnav de acest chin cumplit. Aşa să facem şi

12. *Luca* 23, 34.
13. *Rom.* 8, 34.

noi cu duşmanul nostru. Să-l sprijinim, deşi debordează şi se frămîntă; să nu-l părăsim pînă ce nu-şi varsă toată amărăciunea. Atunci acela va şti să-ţi aducă mari mulţumiri; cînd se va potoli îşi va da seama bine de ce grozavă tulburare l-ai scăpat. Dar pentru ce vorbesc de mulţumirea lui? Dumnezeu te va încununa îndată şi te va răsplăti cu nenumărate bunătăţi pentru că ai scăpat pe fratele tău de o boală cumplită; iar cel mîntuit de boală te va cinsti ca pe stăpînul lui, respectîndu-te necontenit pentru bunătatea ta. Nu vezi cum muşcă femeile care nasc pe cele care stau lîngă ele, iar acestea nu simt durere? Dar, mai bine spus, simt durere, dar rabdă cu tărie, suferă împreună cu cele chinuite de durerile naşterii. Imită-le şi tu pe acestea şi să nu fii mai slab decît femeile.

De socoteşti grele poruncile acestea, atunci gîndeşte-te că pentru aceasta a venit Hristos, ca să le sădească în sufletul nostru, ca să ne facă folositori şi duşmanilor şi prietenilor noştri; pentru aceasta a poruncit să avem grijă şi de unii şi de alţii: de fraţi, cînd spune: *„De-ţi aduci darul tău"*[14]; de duşmani, cînd legiuieşte să-i iubim şi să ne rugăm pentru ei.

Hristos caută să ne convingă să-i iubim şi să ne rugăm pentru duşmanii noştri, nu numai dîndu-ne ca pildă pe Dumnezeu, ci dîndu-ne ca pildă chiar pe păcătoşi. Că spune:

„Dacă iubiţi pe cei ce vă iubesc pe voi, ce plată aveţi? Nu şi vameşii fac acelaşi lucru?"[15].

Aceasta o spune şi Pavel: *„Încă nu v-aţi împotrivit pînă la sînge luptînd cu păcatul"*[16].

Dacă iubeşti pe vrăjmaşi eşti alături de Dumnezeu; dacă părăseşti această poruncă eşti alături de vameşi. Ai văzut că nu este atît de mare deosebire între porunci cît de mare este deosebirea între persoane? Să nu ne gîndim, dar, că este grea porunca, ci să ne gîndim şi la răsplată, să ne gîndim cu cine ne asemănăm dacă o îndeplinim şi cu cine sîntem egali dacă o călcăm. Domnul ne porunceşte să ne împăcăm cu fratele nostru şi să nu încetăm pînă ce n-am stîrpit duşmănia; dar cînd vorbeşte de toţi nu ne supune la această nevoie, ci ne cere numai atît cît depinde de noi, făcîndu-ne şi prin aceasta uşoară legea. Pentru că Hristos spusese mai înainte ucenicilor: *„Au prigonit pe profeţii cei mai dinainte de voi"*[17], de aceea, ca nu cumva din pricina acestor cuvinte să se poarte duşmănos cu iudeii, le porunceşte nu numai să îndure pe prigonitori, dar să-i şi iubească.

14. *Matei* 5, 23.
15. *Matei* 5, 46.
16. *Evr.* 12, 4.
17. *Matei* 5, 12.

Vezi cum stîrpeşte Domnul din rădăcină mînia, pofta trupească, pofta de avere, pofta de slavă, pofta de cele din lumea aceasta? Lucrul acesta îl făcuse de la început, dar cu mult mai mult îl face acum. Omul sărac, omul blînd, omul care plînge nu se mînie; omul drept, omul milostiv nu iubeşte banii; omul cu inima curată nu-i stăpînit de pofta cea rea; omul prigonit, care suferă insultele şi vorbele rele, priveşte cu tot dispreţul lucrurile prezente, nu-i mîndru şi nici doritor de slavă deşartă.

Deci, după ce Domnul l-a dezlegat pe ascultătorul Său de aceste legături şi l-a făcut gata de luptă, smulge din nou, în alt chip, cu mai mare precizie, aceste patimi din sufletul lui. A început cu mînia şi taie de pretutindeni nervii acestei patimi, spunînd: „Să fie pedepsit cel care se mînie pe fratele său, cel care-l face nebun; cel care duşmăneşte să nu aducă darul la Sfînta Masă, pînă ce mai înainte nu stinge vrăjmăşia; cel care are un pîrîş să şi-l facă prieten, înainte de a ajunge la tribunal!". Domnul trece apoi la poftă şi-i spune: „Să fie pedepsit ca desfrînat cel care se uită cu ochi pofticioşi la o femeie; cel care se sminteşte de o femeie desfrînată sau de un bărbat sau de unul din cunoscuţii lui, să o rupă cu toţi aceştia; cel căsătorit să nu-şi lase niciodată femeia şi nici să nu se uite la alta!". Prin toate aceste porunci, Domnul stîrpeşte rădăcinile poftei celei rele. Apoi, pornind de aici, pune stavilă dragostei de bani, poruncind să nu juri, să nu minţi, să nu te împotriveşti cînd ţi se ia chiar haina cu care eşti îmbrăcat, ci să dai şi cămaşa şi trupul tău celui ce le voieşte. Prin toate aceste porunci Domnul stîrpeşte din rădăcină dragostea de bani şi de averi.

VI

În sfîrşit aduce şi cununa strălucitoare a acestor porunci, zicînd: *„Rugaţi-vă pentru duşmanii voştri"*[18]. Ne urcă pe cea mai înaltă culme a filozofiei! Că după cum este mai mult să fii pălmuit decît să fii blînd, să-ţi dai şi cămaşa odată cu haina decît să fii milostiv, să fii nedreptăţit decît să fii drept, să urmezi pe cel ce te loveşte şi te sileşte decît să fii făcător de pace, tot aşa este mai bine să binecuvintezi pe cei ce te prigonesc decît să fii prigonit. Vezi că Domnul ne urcă încetul cu încetul pînă la bolţile cerului?

De ce am fi vrednici, oare, noi, care am primit porunca să fim asemenea lui Dumnezeu, cînd nu sîntem egali nici vameşilor? Că vameşii, păcătoşii şi păgînii iubesc pe cei ce-i iubesc; cînd nu facem nici aceasta – că n-o facem odată ce pizmuim bunul nume al fraţilor noştri! – ce pedeapsă nu vom suferi stînd mai jos decît păgînii, deşi ni s-a poruncit

18. *Matei* 5, 44.

să depăşim pe cărturari? Spune-mi, cum vom vedea împărăţia cerurilor, cum vom păşi pragurile acelea sfinte, cînd nu sîntem mai buni nici decît vameşii? Aceasta a vrut să spună Hristos prin cuvintele: *„Nu şi vameşii fac acelaşi lucru?"*.

Ceea ce-i mai cu seamă de admirat în învăţătura lui Hristos este că totdeauna răsplăteşte cu îmbelşugare faptele noastre bune; ne răsplăteşte de pildă să vedem pe Dumnezeu[19], să moştenim împărăţia cerurilor[20], să ajungem fii ai lui Dumnezeu[21], să fim asemenea lui Dumnezeu[22], să fim miluiţi[23], să fim mîngîiaţi[24], să primim multă plată[25]. Cînd trebuie să amintească de lucruri pline de tristeţe, o face cu multă grijă; că numele gheenei numai o dată l-a amintit în această lungă cuvîntare; de celelalte pedepse vorbeşte reţinut; mai mult sfătuieşte decît ameninţă. Ca să îndrepte pe ascultătorii Săi se serveşte de cuvinte ca acestea: *„Nu şi vameşii fac acelaşi lucru?"*[26]; şi: *„Dacă sarea se va strica"*[27]; şi: *„Mic se va chema în împărăţia cerurilor"*[28]. Sînt, apoi, locuri unde Domnul pune păcatul în locul pedepsei, dînd ascultătorului să înţeleagă greutatea pedepsei, ca de pildă cînd spune: *„A făcut adulter cu ea în inima lui"*[29]; şi: *„Cel care o lasă o face să săvîrşească adulter"*[30]; şi: *„Ceea ce este mai mult decît atîta este de la cel rău"*[31]. Celor care au minte le este de ajuns pentru a se înţelepţi chiar numai mărimea păcatelor în loc de pedeapsă. Pentru aceasta, şi acum, Domnul dă ca pildă pe păgîni şi pe vameşi, ruşinînd pe ucenicul Său cu felul de viaţă al acestor oameni. Tot aşa face şi Pavel cînd spune: *„Ca să nu vă întristaţi ca şi ceilalţi care n-au nădejde"*[32]; şi: *„Ca neamurile care nu cunosc pe Dumnezeu"*[33].

Domnul arată că nu cere ceva peste măsură, ci cu puţin mai mult decît ce-i obişnuit, zicînd:

„Nu şi păgînii fac acelaşi lucru?"[34].

Dar Domnul nu-Şi opreşte aici cuvîntul, ci şi-l termină cu răsplătiri şi cu bune nădejdi, spunînd:

19. *Matei* 5, 8.
20. *Matei* 5, 3. 10.
21. *Matei* 5, 9.
22. *Matei* 5, 45.
23. *Matei* 5, 7.
24. *Matei* 5, 4.
25. *Matei* 5, 12.
26. *Matei* 5, 46.
27. *Matei* 5, 13.
28. *Matei* 5, 19.
29. *Matei* 5, 28.
30. *Matei* 5, 32.
31. *Matei* 5, 37.
32. *I Tes.* 4, 13.
33. *II Tes.* 1, 8.
34. *Matei* 5, 47.

„Fiți desăvîrșiți ca Tatăl vostru cel ceresc”[35].

Hristos împrăștie cu îmbelșugare pretutindeni numele cerului, ca să deștepte și prin el sufletele ascultătorilor Săi, care deocamdată erau mai slabi și mai legați de pămînt.

Gîndindu-ne, dar, la cele spuse[36], să iubim pe dușmanii noștri și să ne lăsăm de obiceiul prost, pe care îl au o mulțime de oameni fără cap, de a aștepta ca dușmanii noștri să ne salute mai întîi. Nu ne sîrguim să facem ceea ce atrage fericirile Domnului, ci urmărim ceea ce ne face de rîs.

– Spune-mi, pentru ce nu-l saluți tu mai întîi?

– Pentru că așteaptă să-l salut eu!

– Dar tocmai pentru aceasta ar trebui să i-o iei înainte, ca să iei tu cununa!

– N-o fac, pentru că urmărește el lucrul acesta!

– Poate fi, oare, o prostie mai mare? Gîndești cam așa: Tocmai pentru că urmărește să fie pricinuitorul răsplătirii mele, nu vreau să-i dau prilejul s-o facă! Dacă te salută celălalt mai întîi, tu nu mai ai nici o răsplată, chiar dacă îi răspunzi la salut; dar dacă tu i-o iei înainte cu salutul, ai negutătorit gestul și ai cules rodul îmbelșugat al faptei lui. Nu este, oare, cea mai mare prostie să pierzi tot cîștigul, cînd ai de cîștigat atîta de pe urma unor simple cuvinte? Nu este, oare, cea mai mare prostie să-l ții de rău că nu te salută, iar tu să cazi în aceeași greșeală? Dacă îl ții de rău că nu te-a salutat el mai întîi, pentru ce faci ceea ce ții de rău, pentru ce te sîrguiești să faci ceea ce spui că e rău? Nu este mai mare prostie decît aceea ca omul să trăiască în păcat! De aceea, vă rog, să fugim de acest obicei rău și rușinos. Că acest obicei a stricat nenumărate prietenii, a dat naștere la multe dușmănii. Să le-o luăm, deci, noi înainte cu salutul. Ce iertare mai merităm noi, care ne ambiționăm pentru un simplu salut, cînd ni s-a poruncit să răbdăm să fim pălmuiți, siliți și lăsați goi de dușmanii noștri?

– Dar dacă salutăm noi mai întîi, mi s-ar răspunde, vom fi disprețuiți și batjocoriți!

– Și ca să nu te disprețuiască un om, insulți pe Dumnezeu? Ca să nu te disprețuiască un om nesocotit, disprețuiești pe Dumnezeu, Care ți-a făcut atîta bine? Dacă este o nebunie să disprețuiești pe cel de o cinste cu tine, cu mult mai mare nebunie este să disprețuiești pe Dumnezeu, Creatorul tău! În afară de aceasta, mai gîndește-te și la aceea că atunci îți prilejuiești mai mare răsplată cînd ești disprețuit. Pentru Dumnezeu

35. *Matei* 5, 48.

36. De aici începe partea morală: *Despre a nu aștepta să fim salutați, ci de a face noi întîi aceasta; și despre smerenie.*

suferi asta! Pentru că ai ascultat de legile Lui! De cîtă cinste nu eşti vrednic, de cîte diademe? În ce mă priveşte aş dori mai degrabă să fiu ocărît şi dispreţuit pentru Dumnezeu decît să fiu cinstit de toţi împăraţii! Nimic, nimic nu-i egal cu această slavă!

Să urmărim, deci, această slavă, aşa cum ne-a poruncit Hristos! Să nu punem nici un preţ pe slava omenească, ci să arătăm, prin toate faptele noastre, filozofia cea adevărată. Aşa să ne orînduim viaţa! Vom culege de aici de pe pămînt bunătăţile cerurilor şi cununile cele de acolo dacă vom trăi ca îngerii printre oameni, dacă vom umbla pe pămînt ca puterile cele cereşti şi dacă vom rămîne în afară de orice poftă şi tulburare. Odată cu toate acestea, vom primi şi bunătăţile cele nespuse, pe care facă Dumnezeu să le dobîndim cu toţii, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea şi închinăciunea, împreună cu Cel fără de început al Lui Părinte şi cu Sfîntul şi Bunul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XIX

„Luaţi aminte, să nu faceţi milostenia voastră înaintea oamenilor spre a fi văzuţi de ei"[1].

I

Domnul alungă aici cea mai tiranică patimă: dragostea de slava deşartă, această patimă furioasă şi nebunească care se naşte în sufletele celor virtuoşi. La început n-a vorbit de ea; ar fi fost şi de prisos să-i înveţe pe ucenicii Săi chipul în care trebuie să săvîrşească virtuţile, înainte de a-i convinge să facă vreo faptă de virtute. Dar după ce i-a învăţat filozofia Sa, o curăţă şi de patima slavei deşarte, care stă lipită de ea. Că nici nu se naşte oricînd boala aceasta, ci numai atunci cînd săvîrşim multe din poruncile lui Hristos.

Trebuia, dar, să sădească mai întîi virtutea şi apoi să stîrpească boala, care-i vatămă fructul. Şi iată cu ce începe: cu postul, cu rugăciunea, cu milostenia. Că mai ales lîngă aceste fapte bune stă de obicei lipită patima slavei deşarte. Fariseul se lăuda tocmai pentru că făcuse astfel de fapte bune: *„Postesc de două ori pe săptămînă, dau zeciuială din tot ce cîştig"*[2]; se lăuda şi cînd se ruga; că şi rugăciunea şi-o făcea numai ca să fie văzut; şi pentru că nu era nimeni altul acolo, îl arată pe vameş, zicînd: *„Nu sînt ca ceilalţi oameni, nici ca acest vameş"*[3].

Uită-te cum îşi începe Hristos cuvintele Sale! Vorbeşte de această patimă, ca şi cum ar fi vorba de o fiară sălbatică greu de prins şi în stare să răpească pe cel ce nu-i cu mare luare aminte: *„Luaţi aminte,* spune El, *la milostenia voastră!"*. La fel grăieşte şi Pavel filipenilor: *„Păziţi-vă de cîini!"*[4]. Că fiara se strecoară pe furiş, adulmecă totul fără zgomot şi scoate pe nesimţite tot ce e înăuntru. Pînă acum Domnul vorbise mult despre milostenie; dăduse ca pildă de milostenie pe Dumnezeu, *„Care răsare soarele Lui peste răi şi buni"*[5] şi îndemnase, în toate chipurile, la milostenie şi convinsese pe ascultători să dea cît mai multe milostenii; acum stîrpeşte tot ce stînjeneşte milostenia, acest măslin roditor. De aceea

1. *Matei* 6, 1.
2. *Luca* 18, 12.
3. *Luca* 18, 11.
4. *Filip.* 3, 2.
5. *Matei* 5, 45.

spune: *„Luați aminte, să nu faceți milostenia voastră înaintea oamenilor!”*. Că milostenia de care a vorbit mai înainte era milostenia lui Dumnezeu.

După ce a spus: *„Să n-o faceți înaintea oamenilor”*, a adăugat: *„Spre a fi văzuți de ei”*. S-ar părea că spune a doua oară ce spusese mai înainte. Dar dacă te uiți cu luare aminte, nu spune același lucru, ci altceva întîia oară și altceva a doua oară. Și aceste cuvinte cuprind multă siguranță și o nespusă purtare de grijă și cruțare. Că poți face milostenie și înaintea oamenilor și să n-o faci spre a fi văzut de ei; și poți să n-o faci înaintea oamenilor și totuși s-o faci spre a fi văzut de ei. Pentru că nu-i pedepsită sau încununată simpla faptă, ci gîndul e încununat. Dacă Hristos n-ar fi făcut această precizare, atunci mulți s-ar fi trîndăvit de a mai face milostenie, pentru că negreșit nu-i cu putință ca, în orice împrejurare, milostenia să fie tăinuită. De aceea Domnul te dezleagă de această nevoie, nu în săvîrșirea milosteniei, ci în gîndul cu care o faci; și, după gînd, hotărăște paguba sau răsplata. Și ca să nu spui: „Ce pot face, dacă mă vede altul?”, Domnul îți spune: „Nu cer asta, ci gîndul tău și felul în care faci milostenia!”. Dumnezeu vrea să-ți formeze sufletul și să te scape de boală.

Așadar, după ce ne-a oprit să facem milostenia pentru a fi văzuți de oameni, după ce ne-a arătat paguba unei astfel de fapte, atunci cînd o facem în zadar și fără de folos, ne înalță iarăși gîndurile, amintindu-ne de Tatăl și de cer, ca nu numai cu paguba să ne atragă luarea aminte, ci să ne îndemne și cu pomenirea Celui Ce L-a născut, spunînd:

„Nu aveți plată de la Tatăl vostru Cel din ceruri”[6].

Și nu se oprește aici, ci merge mai departe, depărtîndu-ne de slava deșartă cu alte pilde. După cum mai înainte ne dăduse ca pildă pe vameși și pe păgîni, ca prin păcătoșenia lor să rușineze pe cei ce-i imită, tot așa și acum ne dă ca pildă pe fățarnici, spunînd:

„Deci, cînd faci milostenie, să nu trîmbițezi înaintea ta, ca fățarnicii”[7].

Nu doar că aceia aveau trîmbițe; ci, prin folosirea acestei comparații, Hristos vrea să le vădească nebunia, bătîndu-și joc de ei și rușinîndu-i.

Bine le-a zis: *„fățarnici”!* Milostenia lor nu era decît o mască; iar inima lor, crudă și neomenoasă! Că nu făceau milostenie de dragul semenilor lor, ci ca să fie slăviți de ei. Dar e cea mai cumplită cruzime să cauți lauda, și nu stingerea suferinței, cînd altul piere de foame! Deci, ceea ce ne cere Domnul nu este datul milosteniei, ci felul datului.

6. *Matei* 6, 1.
7. *Matei* 6, 2.

II

Bătîndu-şi, deci, joc din destul de farisei şi mustrîndu-i, pentru a-i face pe ascultătorii Săi să se ruşineze de o astfel de purtare, Domnul îndreaptă gîndul celor care suferă de această boală.

Şi, după ce a spus cum nu trebuie făcută milostenia, arată acum cum trebuie făcută.

– Şi cum trebuie făcută milostenia?

– *„Să nu ştie stînga ta ce face dreapta ta"*[8].

Nici aici nu vorbeşte de mînă, ci a spus-o figurat. „Cît de dorit ar fi, pare a spune Domnul, de-ar fi cu putinţă ca tu însuţi să nu ştii că faci milostenie; ca mîinile care slujesc milosteniei să rămînă tăinuite!".

Aici nu e vorba, aşa cum interpretează unii, că trebuie să ascundem milostenia de oamenii răi. Nu! Domnul ne-a poruncit s-o ascundem de toţi oamenii.

Gîndeşte-te, apoi, cît de mare e răsplata! Pentru că Domnul arătase mai înainte pedeapsa celor care fac milostenie de dragul slavei deşarte, arată acum cinstea celor ce fac milostenie în ascuns. Şi prin una şi prin alta ne împinge spre virtute şi ne urcă spre înalte învăţături. Vrea să ne facă să ştim că Dumnezeu este pretutindenea şi că viaţa noastră nu se mărgineşte aici, ci ne aşteaptă o înfricoşătoare judecată – cinste sau pedeapsă – pentru tot ce am făcut; că nu poate fi tăinuită nici o faptă de-a noastră, mică sau mare, chiar dacă ni se pare că am ascuns-o de ochii oamenilor. Toate acestea a vrut să le spună cînd a zis:

„Tatăl tău, Care vede întru ascuns, îţi va răsplăti ţie la arătare"[9].

Mare şi cinstit teatru îi oferă Domnul celui ce face milostenie într-ascuns! Şi ceea ce dorise – slava – i-o dă din belşug. „Ce vrei? îi spune Hristos. Nu-i aşa că vrei să ai spectatori ai milosteniei tale? Ei bine, iată îi ai, nu pe îngeri, nici pe arhangheli, ci chiar pe Dumnezeul tuturor!".

De doreşti să ai şi oameni ca spectatori, Domnul îţi împlineşte, la timpul cuvenit, şi această dorinţă. Dacă vrei să arăţi acum faptele tale de milostenie, apoi le poţi arăta numai la zece, douăzeci sau o sută de oameni; dar de te străduieşti să le ascunzi acum, atunci Însuşi Dumnezeu va striga numele tău şi milosteniile tale în faţa întregii lumi. Deci dacă mai ales vrei ca oamenii să-ţi vadă milosteniile tale, ascunde-le acum, pentru ca atunci să le vadă toţi oamenii, pline de mai multă cinste; că atunci Dumnezeu le face cunoscute, El le strigă înaintea tuturor. Acum cei care te văd te vor şi osîndi ca lăudăros; dar atunci, cînd te

8. *Matei* 6, 3.
9. *Matei* 6, 4.

vor vedea încununat, nu numai că nu te vor osîndi, ci toţi te vor admira. Cînd, deci, poţi primi şi plată şi poţi culege mai multă admiraţie, dacă aştepţi puţină vreme, gîndeşte-te ce prostie mare faci să pierzi şi una şi alta, cînd vrei să chemi cîţiva oameni să le arăţi milosteniile tale! Şi doar ai cerut plată de la Dumnezeu şi ştiai că Dumnezeu îţi vede milosteniile! Dacă trebuie să arăţi cuiva milosteniile tale, atunci arată-le Tatălui înainte de a le arăta tuturora; şi asta mai ales cînd Tatăl are puterea să te încununeze sau să te osîndească. Dar chiar dacă n-ar fi vorba de osîndă, n-ar trebui ca tu, care doreşti slava, să schimbi teatrul cel ceresc cu teatrul cel omenesc. Cine-i, oare, atît de ticălos încît atunci cînd Împăratul se grăbeşte să vină să-i vadă faptele lui mari, el să-L lase pe Împărat şi să se ducă să le arate săracilor şi cerşetorilor? Din pricina aceasta Hristos nu numai că ne porunceşte să nu ne arătăm milosteniile noastre, ci să ne dăm toate silinţele să le ascundem. Că nu-i acelaşi lucru a nu te strădui să le arăţi cu a te strădui să le ascunzi.

„Şi cînd vă rugaţi nu fiţi ca făţarnicii; că iubesc să se roage stînd în sinagogi şi în colţurile uliţelor. Amin zic vouă, că îşi iau plata lor. Tu, însă, cînd te rogi, intră în cămara ta şi, încuind uşa ta, roagă-te Tatălui tău întru ascuns"[10].

Şi pe aceştia îi numeşte tot făţarnici; şi pe bună dreptate, că, prefăcîndu-se că se roagă lui Dumnezeu, iscodesc pe ceilalţi oameni; nu au chip de rugători, ci de oameni vrednici de rîs. Omul care se roagă lasă totul şi se uită numai la Acela Care are puterea să-i împlinească cererea. Dar dacă Îl laşi pe Acela şi colinzi rătăcind, plimbîndu-ţi ochii de colocolo, vei pleca cu mîinile goale. Tu ai voit-o! De aceea Domnul n-a spus că unii ca aceştia nu vor primi plată, ci că îşi iau plata, adică vor primi plată de la cei de la care au dorit să aibă plată; Dumnezeu n-a vrut asta, ci a vrut să le dea plată; dar aceia au căutat plată de la oameni, aşa că nici nu era drept să primească plată de la Dumnezeu, pentru Care n-au făcut nimic. Tu uită-mi-te la iubirea de oameni a lui Dumnezeu! Dumnezeu făgăduieşte să ne dea plată chiar pentru acele bunătăţi pentru care Îl rugăm!

Aşadar, după ce ţine de rău pe cei care nu se roagă cum trebuie, nici unde trebuie, nici cu starea sufletească potrivită, şi după ce arată că se fac de rîs cu o astfel de rugăciune, Domnul spune care este cel mai bun chip de rugăciune; şi dă iarăşi răsplata acestei rugăciuni, spunînd: *„Intră în cămara ta!"*.

III

Aş putea fi întrebat:

– Ce? Nu trebuie să ne rugăm în biserică?

10. *Matei* 6, 5-6.

– Ba, dimpotrivă, mult, dar cu un gînd ca acesta! Că Dumnezeu cere totdeauna scopul faptelor noastre. Dacă intri în cămara ta şi te încui, dar dacă o faci pentru a arăta lumii că te rogi, uşile nu-ţi sînt de nici un folos. Vezi că şi aici a pus un hotar precis rugăciunii, spunînd: *„Ca să arate oamenilor că se roagă"*. Deci Dumnezeu vrea ca atunci cînd închizi uşile cămării tale să-ţi închizi uşile inimii înainte de a închide uşile cămării. Este bine ca în toate faptele noastre să ne scăpăm de slava deşartă, dar mai cu seamă cînd ne rugăm. Dacă fără să mai umblăm după slava deşartă, gîndurile noastre rătăcesc şi umblă de colo-colo, cum ne vom mai auzi rugăciunile noastre de ne ducem să ne rugăm însoţiţi şi de această boală? Dacă noi nu ne auzim rugăciunile şi cererile noastre, cum putem cere ca Dumnezeu să ni le audă? Totuşi sînt unii oameni care, după atîtea şi astfel de porunci, se schimonosesc cînd se roagă; îşi ascund trupul, dar ştie toată lumea că se roagă, pentru că strigă cît îi ţine gura, făcîndu-se de rîs şi cu trupul şi cu vocea. Nu vezi că chiar în piaţă, dacă s-ar apropia de tine, pe furiş, un cerşetor şi ţi-ar cere de pomană, strigînd în gura mare, te-ar speria; dar dacă-ţi cere cu voce liniştită şi cu înfăţişare cuviincioasă, îl miluieşti cu dragă inimă? Să nu ne facem, dar, rugăciunile cu înfăţişarea trupului, nici cu strigătul vocii, ci cu rîvna sufletului. Să nu ni le facem cu zgomot, cu strigăte şi cu gîndul de a atrage asupra noastră luarea aminte a celor din jur, ci cu toată măsura, cu zdrobire de inimă şi cu lacrimile cele dinăuntru. Te doare inima şi nu poţi să nu strigi? Dar cel care se roagă, aşa cum spun eu, arată că îl doare inima nespus. Şi Moise suferea; s-a rugat aşa şi a fost ascultat. De aceea Dumnezeu i-a spus: *„Pentru ce strigi către Mine?"*[11]. Tot aşa şi Ana, mama lui Samuil, se ruga, dar nu i se auzea glasul[12]; şi a dobîndit toate cîte a voit, pentru că inima ei striga. Iar Abel se ruga nu numai prin tăcere, ci şi prin moartea lui; că sîngele său dădea drumul la o voce mai puternică decît trîmbiţa[13]. Suspină aşadar şi tu ca şi sfîntul acela! Nu te opresc! Rupe-ţi, aşa cum a poruncit profetul, inima ta, nu hainele tale![14] Cheamă pe Dumnezeu dintru adîncuri, aşa cum a spus psalmistul: *„Dintru adîncuri am strigat către Tine, Doamne"*[15]. Scoate-ţi vocea din adîncul inimii! Fă taină din rugăciunea ta! Nu vezi că şi în palatele împărăteşti este alungat departe zgomotul şi pretutindeni e mare linişte? Şi tu, dar, cînd te rogi arată multă bună-cuviinţă, că intri în nişte palate împărăteşti, dar nu în cele de pe pămînt, ci în unele cu mult mai înfricoşătoare decît acestea, în cele din ceruri. Dănţuieşti împreună cu îngerii, eşti la un loc cu arhanghelii, cînţi împreună cu serafimii! Toate aceste popoare de îngeri cîntă în bună rînduială, cu

11. *Ieş.* 14, 15.
12. *I Regi* 1, 13.
13. *Fac.* 4, 10.
14. *Ioil* 2, 13.
15. *Ps.* 129, 1.

mult cutremur împăratului, Dumnezeului universului, acea cîntare tainică şi acele sfinte imne! Amestecă-te dar cu ele, cînd te rogi, şi imită tainica lor frumuseţe! Nu te rogi oamenilor, te rogi lui Dumnezeu Care-i de faţă pretutindeni, Care te aude înainte de a deschide gura, Care cunoaşte tainele inimii tale. Dacă te rogi aşa, vei primi mare plată!

„Şi Tatăl tău, Cel ce vede întru ascuns, îţi va răsplăti ţie la arătare"[16].

Domnul n-a spus: „Îţi va dărui", ci *„Îţi va răsplăti"*, adică îţi va da înapoi. Tatăl a ajuns datornicul tău şi te cinsteşte şi de astă dată cu mare cinste. Şi pentru că este Dumnezeu nevăzut, vrea ca şi rugăciunea ta să fie nevăzută.

Apoi ne spune chiar cuvintele rugăciunii:

„Şi cînd vă rugaţi, nu grăiţi multe cum fac păgînii"[17].

Cînd a vorbit de milostenie a îndepărtat-o numai de patima slavei deşarte şi n-a adăugat nimic mai mult, nici n-a spus din ce să facem milostenie, că adică să o facem din munca noastră cinstită, şi nu din bani adunaţi din răpire şi lăcomie, pentru că toată lumea ştie că milostenia aşa trebuie făcută. De altfel lucrul acesta îl lămurise mai înainte, cînd a fericit pe cei ce flămînzesc pentru dreptate[18]. Rugăciunii, însă, Domnul îi mai adaugă încă ceva: *„să nu grăim multe"*. După cum atunci cînd a vorbit de milostenie a batjocorit pe făţarnici, tot aşa acum pe păgîni, căutînd totdeauna să ruşineze pe ascultătorii Săi, prin josnicia persoanelor pe care le dă ca pildă. Într-adevăr, nimic nu pişcă şi nu îndurerează atîta pe cineva, ca a-i spune că se aseamănă cu oamenii de nimic. Cu această pildă Domnul îndreaptă pe ascultătorii Săi spre rugăciunea cea plăcută Lui. Prin „grăire multă" Domnul înţelege flecăreala; de pildă cînd cerem de la Dumnezeu cele ce nu se cad: putere, slavă, biruinţă asupra duşmanilor, belşug de bani, bogăţie, pe scurt lucruri care nu ne sînt de folos.

„Că ştie Tatăl vostru, spune Domnul, *de ce aveţi trebuinţă"*[19].

IV

După părerea mea, odată cu acestea, Domnul ne porunceşte aici să nu facem rugăciuni lungi; lungi, nu în ce priveşte timpul, ci în ce priveşte mulţimea şi lungimea celor spuse. Trebuie, însă, să stăruim în a cere de la Dumnezeu aceleaşi lucruri. *„Stăruind în rugăciune"*[20], după cum zice Pavel. Însuşi Domnul, prin pilda cu văduva, care, prin stă-

16. *Matei* 6, 6.
17. *Matei* 6, 7.
18. *Matei* 5, 6.
19. *Matei* 6, 8.
20. *Rom.* 12, 12.

ruința rugăciunii ei, a înduplecat pe judecătorul cel crud şi nemilos[21], şi prin pilda cu prietenul, care a venit la miezul nopții şi l-a sculat din pat pe cel ce dormea, nu din pricina prieteniei, ci din pricina rugăminții lui stăruitoare[22], n-a legiuit altceva decît ca noi toți să ne rugăm Lui stăruitor şi ne-a poruncit să ne apropiem de El şi să-I grăim simplu, nu alcătuind rugăciuni cu mii de stihuri. Asta a vrut să zică prin cuvintele: *„Că li se pare că în multa lor vorbă vor fi auziți"* şi: *„Că ştie de ce aveți trebuință"*.

– Dar dacă ştie de ce avem trebuință, pentru ce mai e nevoie să ne rugăm?

– Nu ca să-L înveți, ci ca să-L înduplеci, ca să ți-L apropii cu rugăciunea ta continuă, ca să te smereşti, ca să-ți aduci aminte de păcatele tale.

„Deci aşa vă rugați: «Tatăl nostru, Care eşti în ceruri»"[23].

Vezi că îndată a deşteptat luarea aminte a ascultătorilor, amintind, chiar, prin cel dintîi cuvînt al rugăciunii, de toate binefacerile lui Dumnezeu. Cel care numeşte Tată pe Dumnezeu, prin această singură numire, a mărturisit: iertarea păcatelor, ridicarea pedepsei, dreptatea, sfințenia, răscumpărarea, înfierea, moştenirea, însuşirea de frate cu Unul-Născut, dăruirea Duhului. Că nu-i cu putință să numeşti Tată pe Dumnezeu, dacă n-ai dobîndit toate aceste bunătăți. Hristos, deci, deşteaptă luarea aminte a ascultătorilor Lui prin două lucruri: şi prin vrednicia Celui pe Care Îl numesc Tată, şi prin măreția bunătăților de care se bucură. Cînd spune: *„Care eşti în ceruri"*, nu o spune ca să închidă pe Dumnezeu în cer, ci ca să îndepărteze de pămînt pe cel ce roagă şi să-l ridice la locurile cele înalte şi la locaşurile cele de sus. Tot prin aceste cuvinte, ne mai învață să facem rugăciune de obşte pentru toți frații. Că n-a spus: „Tatăl meu care eşti în ceruri", ci: *„Tatăl nostru"*, poruncindu-ne să înălțăm rugăciuni pentru toți oamenii şi să nu urmărim niciodată folosul nostru, ci totdeauna folosul aproapelui. Prin asta stîrpeşte duşmănia, doboară mîndria, alungă invidia, aduce dragostea, mama tuturor bunătăților, izgoneşte inegalitatea dintre oameni, arată că este de aceeaşi cinste şi împăratul şi săracul, pentru că participăm cu toții, în comun, la cele mai mari şi la cele mai necesare bunuri. Ce pagubă avem de pe urma obîrşiei noastre de jos, cînd, de pe urma obîrşiei noastre de sus, toți sîntem la fel, nimeni nu are ceva mai mult decît altul, nici bogatul mai mult decît săracul, nici stăpînul mai mult decît sluga, nici domnul mai mult decît supusul, nici împăratul mai mult decît ostaşul, nici filozoful mai mult decît barbarul, nici înțeleptul mai mult decît prostul? Tuturor ni s-a dăruit aceeaşi noblețe, învrednicindu-ne pe toți la fel să-I zicem lui Dumnezeu: *„Tată"*.

21. *Luca* 18, 2-8.
22. *Luca* 11, 5-8.
23. *Matei* 6, 9.

Deci după ce ne-a amintit de această noblețe, de darul cel de sus, de egalitatea de cinste dintre toți oamenii, de dragoste, după ce ne-a depărtat de la pămînt și ne-a urcat în ceruri, să vedem acum ce ne poruncește să cerem. De altfel este îndestulător numai cuvîntul *„Tată”*, ca să ne învețe toată virtutea. Că acela care-L numește pe Dumnezeu *„Tată”*, și *Tată obștesc,* trebuie să ducă o astfel de viață încît să nu se arate nevrednic de această noblețe și să se străduiască să fie egal cu darul primit.

Dar Domnul nu Se mulțumește cu atîta, ci adaugă și o altă cerere, spunînd așa:

„Sfințească-se numele Tău”[24].

Rugăciunea, vrednică de cel ce-L numește pe Dumnezeu Tată, este a nu cere nimic înainte de a slăvi pe Tatăl, ci de a socoti pe toate în urma laudei aduse Tatălui.

„Sfințească-se” înseamnă: „Slăvească-se”.

Dumnezeu are deplină slava Sa și este totdeauna aceeași; totuși Hristos poruncește ca acela ce se roagă să-L slăvească pe Tatăl, ca Tatăl să fie slăvit și prin viața noastră. Același lucru îl spunea Domnul și mai înainte: *„Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri”*[25]; că și serafimii, cînd slăvesc pe Dumnezeu, spun la fel: *„Sfînt, Sfînt, Sfînt”*[26]. Prin urmare, *„Sfințească-se”* înseamnă: „Slăvească-se”. Cu alte cuvinte, Hristos spune așa: „Învrednicește-ne să ducem o viață așa de curată, încît prin noi să Te slăvească toți oamenii”. Și iarăși, înseamnă să ai o filozofie desăvîrșită cînd oferi tuturor o viață atît de curată, încît fiecare din cei ce o văd să înalțe pentru aceasta laudă lui Dumnezeu.

„Vie împărăția Ta”[27].

Și aceste cuvinte sînt iarăși cuvintele unui copil recunoscător, care nu-și lipește sufletul de cele ce se văd, nici nu socotește mare lucru pe cele din lumea aceasta, ci se grăbește către Tatăl și dorește cu înfocare pe cele viitoare. Toate acestea se nasc dintr-o conștiință curată și dintr-un suflet desprins de lucrurile de pe pămînt.

V

Dorința aceasta o avea și Pavel în fiecare zi; de aceea și spunea: *„Și noi, care avem pîrga duhului, suspinăm, așteptînd înfierea, izbăvirea trupului nostru”*[28]. Cel ce are această dragoste nu poate să se îngîmfe nici cu fericirea vieții sale, dar nici nu poate să fie doborît de necazuri și supărări,

24. *Matei* 6, 9.
25. *Matei* 5, 16.
26. *Isaia* 6, 3.
27. *Matei* 6, 10.
28. *Rom.* 8, 23.

ci, ca şi cum ar trăi chiar în cer, este slobod şi de una şi de alta din aceste anomalii.

„Facă-se voia Ta, precum în cer şi pe pămînt"[29].

Ai văzut ce urmare minunată! Ne poruncise să dorim bunătăţile viitoare şi să ne grăbim pentru plecarea noastră dincolo; dar atîta vreme cît nu se întîmplă asta şi locuim aici, ne porunceşte să ne dăm toată silinţa ca să vieţuim ca îngerii din cer. Hristos ne-a spus: „Trebuie să doriţi cerurile şi cele din ceruri!"; dar a poruncit ca, înainte de a ajunge în cer, să prefacem pămîntul în cer; să trăim pe pămînt, ca şi cum am trăi în cer; să ne grăbim să facem aşa totul. Şi pentru acestea să-L rugăm pe Stăpînul nostru. Nimic nu ne împiedică să ajungem la viaţa desăvîrşită a puterilor celor de sus, chiar dacă locuim pe pămînt; că e cu putinţă ca acela care trăieşte aici să facă totul ca şi cum ar şi fi acolo.

Cererea aceasta vrea să spună: „După cum acolo sus în cer toate se petrec fără de nici o piedică, iar îngerii nu împlinesc numai unele porunci, iar pe altele le calcă, ci pe toate le fac şi cu toţii se supun – că *„sînt puternici în virtute,* spune psalmistul, *făcînd cuvîntul Lui"*[30] –, tot aşa învredniceşte-ne şi pe noi oamenii să nu facem pe jumătate voinţa Ta, ci să o împlinim în întregime, aşa cum Tu voieşti!".

Ai văzut că ne-a învăţat să fim modeşti, arătîndu-ne că virtutea nu se datoreşte numai rîvnei noastre, ci şi harului de sus? Şi iarăşi, ne-a poruncit ca fiecare din noi, cînd ne rugăm, să ne rugăm şi pentru binele întregii lumi. Că Domnul n-a spus: „Facă-se voia Ta în mine sau în noi", ci: „Facă-se voia Ta pretutindeni pe pămînt", ca să dispară înşelăciunea, să se sădească adevărul, să se stîrpească orice păcat, să se întoarcă din nou virtutea, să nu mai fie nici o deosebire între pămînt şi cer. „Dacă s-ar face asta, spune Domnul, nu s-ar mai deosebi cele de jos de cele de sus – deşi prin firea lor sînt deosebite unele de altele –, pentru că pămîntul ne-ar arăta alţi îngeri".

„Pîinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi"[31].

Ce înseamnă cuvintele: *„Pîinea noastră cea de toate zilele"?* Înseamnă: pîinea noastră cea din fiecare zi.

Pentru că Domnul spusese să ne rugăm: *„Facă-se voia Ta, precum în cer aşa şi pe pămînt",* poruncind să împlinim şi noi poruncile pe care le împlinesc îngerii, de aceea, prin cererea aceasta, face pogorămînt slăbiciunii firii omeneşti, pentru că grăieşte oamenilor îmbrăcaţi cu trup, supuşi nevoilor firii omeneşti, care nu pot avea aceeaşi nepătimire ca îngerii. „Vă cer şi vouă, oamenilor, spune Domnul, să-Mi îndepliniţi

29. *Matei* 6, 10.
30. *Ps.* 102, 21.
31. *Matei* 6, 11.

poruncile Mele în chip desăvîrşit ca şi îngerii, dar nu vă cer nepătimirea îngerilor, pentru că nu vă îngăduie tirania firii omeneşti, pentru că aveţi nevoie de hrana cea de toate zilele!".

Uită-mi-te cîtă duhovnicie este şi în cele trupeşti! Nu ne-a poruncit să ne rugăm nici pentru averi, nici pentru desfătări, nici pentru haine luxoase, pentru nimic din unele ca acestea, ci numai pentru pîine, anume pentru pîinea cea de astăzi, ca să nu ne îngrijim de ziua cea de mîine! De aceea a şi adăugat: *„Pîinea cea de toate zilele"*, adică pîinea care ne trebuie astăzi pentru hrana noastră. Şi nu S-a mulţumit numai cu acest cuvînt, ci a adăugat şi un altul după acesta, spunînd: *„Dă-ne-o nouă astăzi"*, pentru ca să nu ne mai zdrobim capul mai dinainte cu grija zilei de mîine. Pentru ce să te îngrijeşti de ea, odată ce nu ştii de vei vedea ziua de mîine? Porunca aceasta a dat-o şi mai tîrziu, spunînd: *„Nu vă îngrijiţi de ziua de mîine"*[32]. Hristos vrea ca noi să fim sprinteni şi într-aripaţi şi să-i dăm atîta firii cît nevoia firii o cere de la noi.

Apoi, pentru că se întîmplă să păcătuim şi după baia celei de a doua naşteri, Domnul Îşi arată şi aici multa Sa iubire de oameni şi ne porunceşte ca, pentru iertarea păcatelor, să ne apropiem de iubitorul de oameni Dumnezeu şi să spunem aşa:

„Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri"[33].

Ai văzut ce covîrşitoare iubire de oameni? După ce prin botez ne-a şters atît de multe păcate şi ne-a dat nespusa măreţie a darului Său, ne învredniceşte iarăşi de iertare după ce păcătuim! Că rugăciunea aceasta se cuvine să o spună numai cei botezaţi, o arată şi legile Bisericii, dar şi cuvintele de la începutul rugăciunii – că cel nebotezat nu poate să numească pe Dumnezeu Tată! Aşadar, dacă rugăciunea aceasta se cuvine să fie rostită numai de cei botezaţi, iar ei se roagă pentru că au nevoie să li se ierte păcatele, urmează că nici după botez n-a pierit cîştigul pocăinţei. Dacă Domnul n-ar fi vrut să arate asta, nu ne-ar fi poruncit să ne rugăm aşa. Pentru că Domnul în această rugăciune aminteşte de păcate, pentru că ne porunceşte să ne cerem iertare, pentru că ne învaţă că putem să dobîndim iertare şi pentru că prin aceasta ne-a făcut lesnicioasă cale, este lămurit că ştie şi că ne arată că putem, şi după botez, să ne curăţim păcatele; şi tocmai de aceea a pus în rugăciunea aceasta şi cererea pentru iertarea păcatelor. Astfel, pentru că ne pomeneşte de păcate, ne învaţă să fim smeriţi; pentru că ne porunceşte să iertăm altora greşelile, îndepărtează din sufletul nostru duşmănia; pentru că ne făgăduieşte şi nouă iertarea greşelilor dacă iertăm pe cei ce ne

32. *Matei* 6, 34.
33. *Matei* 6, 12.

greşesc, ne dă bune nădejdi şi ne învaţă să filozofăm despre nespusa iubire de oameni a lui Dumnezeu.

VI

Dar ceea ce trebuie mai cu seamă observat este că, în fiecare din cererile de pînă acum, Domnul a amintit întreaga virtute, cuprinzînd în ea şi porunca de a nu purta duşmănie – că a sfinţi numele lui Dumnezeu înseamnă a duce o viaţă desăvîrşită în toate privinţele; a se face voia Lui arată iarăşi acelaşi lucru; a putea să-I spui lui Dumnezeu: Tată înseamnă a arăta o vieţuire fără pată; în toate acestea este cuprinsă negreşit şi îndatorirea de a îndepărta din sufletul nostru orice ură faţă de cei ce ne-au greşit –, totuşi Hristos nu S-a mulţumit cu atîta, ci, vrînd să arate cît de mult ţine la iertarea duşmanilor, o aminteşte în chip special; iar după ce termină rugăciunea, nu mai revine asupra nici unei alte porunci decît asupra acesteia, spunînd aşa: *„Că de veţi ierta oamenilor greşelile lor, vă va ierta şi vouă Tatăl vostru cel ceresc"*[34]. Prin urmare, noi facem începutul iertării noastre, noi sîntem stăpînii judecării noastre. Şi pentru ca nici unul din cei nesocotiţi, cînd este judecat, să nu-I poată aduce lui Dumnezeu nici o învinuire, mare sau mică, Dumnezeu te face pe tine stăpîn, răspunzător al sentinţei şi-ţi spune: „După cum ai judecat, aşa te judec şi Eu! Dacă ierţi pe aproapele tău, te voi ierta şi Eu!" Cu toate că nu se potriveşte o iertare cu alta! Tu ierţi pentru că ai nevoie de iertare; Dumnezeu, însă, n-are nevoie de nimic; tu ierţi pe un om de aceeaşi fire cu tine; Dumnezeu, însă, iartă un rob; tu eşti vinovat de nenumărate păcate; Dumnezeu, însă, este fără de păcat. Şi cu toate acestea, şi aşa Dumnezeu Îşi arată iubirea Lui de oameni. Ar putea, chiar fără asta, să-ţi ierte toate păcatele tale, dar vrea, şi pe această cale, să-ţi facă bine, dîndu-ţi nenumărate prilejuri să fii blînd şi iubitor de oameni, să scoată din tine fiara, să stingă mînia şi prin toate să te înfrăţească cu mădularul tău. Ce ai putea să spui? Că ţi-a făcut rău pe nedrept semenul tău? Dar tocmai aceasta înseamnă greşeală! Dacă ţi-ar fi făcut rău pe bună dreptate, fapta lui n-ar mai fi socotită greşeală. Dar şi tu te apropii de Dumnezeu ca să dobîndeşti iertarea unor greşeli ca acestea, ba chiar cu mult mai mari. Şi înainte de a ţi se fi iertat păcatele te-ai bucurat de mari daruri din partea lui Dumnezeu: ai fost învăţat că ai suflet omenesc şi ai fost povăţuit să fii blînd. Odată cu acestea te aşteaptă şi mare răsplată dincolo, dacă nu ceri socoteală celor ce ţi-au greşit. Dar de ce pedeapsă nu sîntem vrednici, cînd puterea stă în mîinile noastre, iar noi ne trădăm mîntuirea? Cum mai putem pretinde să

34. *Matei* 6, 14.

ne asculte Dumnezeu în celelalte rugăciuni ale noastre, cînd noi înşine nu vrem să avem milă de noi în cele ce sîntem stăpîni?

„Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău, Că a Ta este împărăţia şi puterea şi slava în veci, Amin"[35].

În aceste cuvinte Domnul ne arată lămurit nimicnicia noastră şi ne potoleşte trufia, învăţîndu-ne să fugim de lupte şi să nu le căutăm. Aşa victoria ne va fi mai strălucită, iar înfrîngerea diavolului mai ruşinoasă. Cînd sîntem tîrîţi în lupte, da, atunci trebuie să le înfruntăm cu curaj; dar dacă nu sîntem chemaţi, să stăm liniştiţi şi să aşteptăm timpul luptelor, ca să arătăm şi că nu umblăm după slavă deşartă şi că sîntem curajoşi.

„Cel rău" este numit aici diavolul. Domnul ne porunceşte să purtăm cu el război neîmpăcat şi ne arată că diavolul nu-i prin fire aşa. Că răutatea nu vine de la fire, ci de la voinţă. Diavolul este numit prin excelenţă aşa din pricina covîrşitoarei lui răutăţi şi din pricină că duce cu noi război neîmpăcat, fără ca noi să-l fi nedreptăţit cu ceva.De aceea Domnul nici n-a spus: „Izbăveşte-ne de cei răi", ci: *„de cel rău"*, învăţîndu-ne să nu purtăm ură semenilor noştri pentru relele pe care le suferim de la ei, ci să mutăm ura noastră de la ei la diavol, pentru că el este pricina tuturor relelor.

Aşadar, după ce prin amintirea duşmanului nostru ne-a pregătit de luptă şi ne-a stîrpit toată trîndăvia, ne dă iarăşi curaj şi ne ridică gîndurile, amintindu-ne de Împăratul sub Care sîntem rînduiţi şi arătînd că El este mai puternic decît toţi, spunînd: *„Că a ta este împărăţia şi puterea şi slava"*. Deci dacă a Lui este împărăţia, nu trebuie să ne temem de nimeni, pentru că nu este nimeni care să I se împotrivească şi cu care să împartă stăpînirea.

Cînd spune: *„A Ta este împărăţia"*, Hristos arată că şi diavolul, care se luptă cu noi, este supus lui Dumnezeu, chiar dacă pare că I se împotriveşte, Dumnezeu îngăduindu-i deocamdată aceasta. Că şi diavolul face parte din robii Lui, din cei cărora li s-a luat cinstea şi au fost izgoniţi. De altfel diavolul n-ar îndrăzni să atace pe vreun om dacă n-ar lua mai întîi putere de la Dumnezeu. Dar pentru ce vorbesc de oameni? Nici împotriva porcilor n-a putut îndrăzni ceva pînă ce nu i-a îngăduit Domnul[36]; nici împotriva turmelor cu oi, nici împotriva cirezilor cu vite, pînă ce n-a luat îngăduinţă de sus.

„Şi puterea". Chiar de-ai fi slab de tot, drept este să ai curaj, pentru că ai un Împărat ca Acesta, Care poate săvîrşi, şi prin tine, cu uşurinţă totul.

„Şi slava în veci, Amin".

35. *Matei* 6, 13.
36. *Matei* 8, 30-32.

VII

Dumnezeu nu te scapă numai de necazurile care vin peste tine, dar poate să te facă şi slăvit şi strălucitor. După cum puterea Lui e multă, tot aşa şi slava Lui e nespusă; toate ale Lui sînt fără de hotar şi fără de sfîrşit.

Ai văzut cum Domnul a pregătit de luptă pe atletul Său şi l-a făcut să aibă curaj? Apoi vrînd, după cum spuneam mai sus, să arate că-Şi întoarce spatele şi urăşte mai mult decît orice duşmănia dintre oameni şi că iubeşte mai mult decît orice virtutea potrivnică acestui păcat, îndată, după Rugăciunea Domnească, aminteşte iarăşi de această virtute, îndemnîndu-ne să ne supunem acestei porunci, fie de frica pedepsei ce ne aşteaptă, fie pentru cinstea ce ni-i hotărîtă.

„Că de veţi ierta oamenilor greşelile lor, vi le va ierta şi vouă Tatăl vostru Cel ceresc; dar dacă nu veţi ierta, nici El nu vi le va ierta"[37].

Aminteşte iarăşi de ceruri şi de Tatăl, pentru ca să ne facă să ne ruşinăm, dacă, fiind copiii unui astfel de Tată, ne purtăm ca fiarele şi dacă, fiind chemaţi să fim locuitori ai cerului, avem gînduri pămînteşti şi lumeşti. Că trebuie să fim copiii Lui nu numai prin har, ci şi prin fapte! Nimic nu ne face atît asemenea cu Dumnezeu cît iertarea celor ce ne-au făcut rău şi ne-au nedreptăţit, aşa precum ne-a învăţat mai înainte, cînd a spus că Tatăl răsare soarele şi peste răi şi peste buni[38]. Tot în acest scop, Domnul, în fiecare din cererile Rugăciunii Domneşti, ne porunceşte să facem în comun rugăciunile, spunînd: *„Tatăl nostru"*; şi: *„Facă-se voia Ta, precum în cer şi pe pămînt"*; şi: *„Dă-ne nouă pîinea"*; şi: *„Iartă-ne nouă greşelile noastre"*; şi: *„Şi nu ne duce pe noi în ispită"*; şi: *„Şi ne izbăveşte"*. Peste tot, poruncind acestea, Domnul foloseşte pluralul pentru ca rugîndu-ne să nu avem nici o urmă de ură împotriva fratelui nostru.

De ce pedeapsă[39] n-am fi vrednici dacă, după toate aceste îndemnuri, nu numai că nu iertăm pe duşmanii noştri, ci mai şi rugăm pe Dumnezeu să-i pedepsească? Şi călcăm această poruncă ca şi cum am vrea să facem în ciuda lui Dumnezeu, deşi Dumnezeu face totul şi nu precupeţeşte nimic numai şi numai să nu ne duşmănim unii cu alţii. Şi pentru că rădăcina tuturor bunătăţilor este dragostea, Domnul stîrpeşte tot ce o vatămă, ca să ne apropie şi să ne unească pe unii cu alţii. Nu este, nu este nimeni, fie tată, fie mamă, fie prieten, oricine ar fi, care să ne iubească atît ca Dumnezeu, Cel ce ne-a făcut! Şi asta se vede şi din binefacerile pe care ni le face zilnic şi din poruncile pe care ni le dă. Iar

37. *Matei* 6, 14-15.
38. *Matei* 5, 45.
39. De aici începe partea morală: *Despre a nu blestema pe duşmani şi despre a sta cu frică, cu respect şi în tăcere în biserică".*

dacă-mi vorbești de supărările, de durerile și de necazurile pe care le ai în viață, gîndește-te de cîte ori păcătuiești față de El în fiecare zi și nu te mai mira chiar dacă vin peste tine necazuri și mai mari decît acestea; ci atunci miră-te, atunci minunează-te, cînd te bucuri de vreun bine! Așa noi vedem numai necazurile ce vin peste noi, dar păcatele pe care le facem în fiecare zi, pe acelea nu le vedem. De aceea ne supărăm. Dar dacă am ține socoteală precisă de toate păcatele noastre, pe care le facem numai într-o singură zi, atunci ne-am da bine seama de cîte păcate sîntem vinovați.

Dar să las la o parte pe celelalte păcate pe care fiecare le săvîrșește îndeosebi! Am să spun numai păcatele făcute azi, deși nu știu ce păcat a săvîrșit fiecare! Dar atît de mare e mulțimea păcatelor încît chiar cel care nu le știe precis pe toate, totuși poate înșira multe din ele. Cine din noi n-a stat cu trîndăvie pe cînd se ruga? Cine nu s-a trufit? Cine n-a umblat după slava deșartă? Cine n-a vorbit de rău pe fratele său? Cui nu i-a trecut prin inimă pofta cea rea? Cine nu s-a uitat cu ochi pofticioși? Cine nu și-a adus aminte cu ură de dușmanul său și n-a făcut să i se umfle inima? Dacă atunci cînd sîntem în biserică, într-un timp atît de scurt, facem atîtea păcate, cîte nu vom săvîrși după ce plecăm de aici? Dacă în port sînt atîtea valuri, cum vom mai putea să ne dăm seama de noi înșine cînd vom intra în vîltoarea păcatelor, adică în piață, în treburile publice, în grijile casei? Totuși Dumnezeu ne-a dat o cale scurtă și ușoară, lipsită de oboseală, ca să scăpăm de aceste păcate atît de multe și atît de mari. Într-adevăr, ce oboseală este să ierți pe cel ce te-a supărat? Oboseală este să nu ierți, ci să ții mai departe ura și dușmănia! Alungă din sufletul tău mînia ce o ai împotriva dușmanului tău și vei vedea cîtă liniște ți se pogoară în suflet! Este foarte ușor; de ajuns numai să vrei!

VIII

Ca să te împaci cu dușamnul tău nu trebuie să străbați mări, nici să faci drumuri lungi, nici să treci munți, nici să cheltuiești bani, nici să-ți chinuiești trupul, ci e de ajuns numai să voiești și ți s-au iertat toate păcatele. Ce nădejde de mîntuire mai poți avea cînd tu nu numai că nu ierți pe dușmanul tău, dar mai rogi și pe Dumnezeu să-l pedepsească, cînd îl superi pe Dumnezeu tocmai atunci cînd cauți să ți-L faci îndurător, cînd iei chip de rugător, dar din gura ta ies urlete de fiară sălbatică și ascuți împotriva ta însuți săgețile celui rău? De aceea și Pavel, vorbind de rugăciune, n-a cerut nimic altceva decît paza acestei porunci, spunînd: *„Ridicînd mîini cuvioase fără mînie și fără șovăire"*[40]. Dacă nu-ți lași ura și mînia împotriva dușmanului tău nici atunci cînd ai nevoie de

40. *I Tim.* 2, 8.

mila lui Dumnezeu, ci atunci mai ales o pomeneşti, deşi ştii bine că prin asta îţi împlînţi sabia în inima ta, cînd vei putea ajunge iubitor de oameni, cînd vei putea scoate din tine veninul acestei răutăţi? Dacă nu-ţi dai încă seama de grozăvia faptei tale, închipuie-ţi că te rogi de un om, aşa cum te rogi de Dumnezeu, şi atunci vei vedea cît de mare este insulta ce I-o aduci lui Dumnezeu! Închipuie-ţi că s-ar apropia de tine, care eşti om, cineva şi ţi-ar cere să-l miluieşti; apoi, pe cînd stă jos la pămînt şi te roagă aceasta, văzînd pe duşmanul său, ar înceta să te mai roage şi ar începe să-l bată. Oare nu ţi-ar spori şi mai mult mînia? Gîndeşte-te, deci, că acelaşi lucru îl faci şi tu cînd te rogi aşa lui Dumnezeu. Că şi tu, în timp ce te rogi, îţi întrerupi rugăciunea şi începi să loveşti cu cuvintele pe duşmanul tău şi să insulţi legile lui Dumnezeu,chemînd în ajutor tocmai pe Acela Care a poruncit să nu urîm pe cei ce ne-au făcut rău şi cerîndu-I Lui să lucreze El împotriva poruncilor Lui. Nu este, oare, destul motiv de pedeapsă că tu calci legea lui Dumnezeu, ci Îl mai şi rogi să facă asta? Oare Dumnezeu a uitat ce-a poruncit? Oare este om cel ce a dat această poruncă? Este Dumnezeu, ştie totul, vrea să I se păzească cu toată scumpătatea legile Lui. Departe de El de a-ţi împlini cererea! Dimpotrivă, îţi întoarce spatele, te urăşte şi-ţi dă cea mai mare pedeapsă numai pentru că îndrăzneşti să-L rogi să pedepsească pe duşmanul tău. Cum Îi poţi cere să-ţi facă tocmai ceea ce ţi-a interzis cu străşnicie să faci? Dar sînt unii oameni atît de nejudecaţi, care nu blestemă numai pe duşmanii lor, ci chiar şi pe copiii lor şi, dacă ar putea, le-ar mînca chiar trupurile. Dar, mai bine spus, chiar le mănîncă. Să nu-mi spui că nu-ţi înfigi dinţii în trupul duşmanului tău ! Ai făcut un lucru şi mai grozav, atît cît ţi-a stat în putere, cerînd lui Dumnezeu să pogoare asupra lui mînia cea de sus, să fie pedepsit veşnic, să se aleagă praful de casa lui! Blestemele acestea nu-s, oare, mai grozave decît muşcăturile? Nu-s, oare, mai dureroase decît săgeţile? Hristos nu te-a învăţat acestea, nu ţi-a poruncit să-ţi umpli aşa gura de sînge! Limbile acestea sînt mai groaznice decît gurile mînjite de sînge omenesc. Cum poţi să mai săruţi pe fratele tău cînd te duci să te împărtăşeşti, cum te mai poţi atinge de sfînta jertfă, cum mai poţi bea sîngele Stăpînului Hristos cînd ai atîta otravă în suflet? Nu te deosebeşti de un ucigaş, dar, mai bine spus, de o fiară care mănîncă oameni cînd spui: „Zdrobeşte-l, Doamne, fă praf din casa lui, prăpădeşte-i tot ce are!", cînd te rogi să vină peste el mii de nenorociri!

IX

Să punem, dar, capăt acestei boli, acestei nebunii! Să arătăm duşmanilor noştri dragostea poruncită de Hristos, ca să fim asemenea Tatălui nostru celui din ceruri! Şi i vom pune capăt, dacă ne aducem aminte de propriile noastre păcate, dacă cercetăm cu toată luarea

aminte de propriile noastre păcate, dacă cercetăm cu toată luarea aminte toate păcatele noastre cele cu gîndul, cele cu fapta, cele din piață, cele din biserică. Și sîntem vrednici de cea mai grea pedeapsă, dacă nu pentru alt păcat, apoi pentru nepăsarea ce-o arătăm cît stăm aici în biserică. Da, în timp ce profeții psalmodiază, apostolii cîntă și Dumnezeu ne vorbește, mintea noastră umblă pe afară și aducem aici în biserică toată zarva treburilor lumești. Nu păstrăm, în timp ce se citesc legile lui Dumnezeu, nici atîta liniște, atîta tăcere, cîtă tăcere păstrează spectatorii în teatre cînd se citesc scrisorile Împăratului. În teatre, cînd se citesc aceste scrisori, se scoală toată lumea în picioare: consulii, prefecții, senatul și poporul; toți ascultă în liniște spusele împăratului; dacă în mijlocul acestei tăceri adînci ar sări cineva și ar începe să strige, fapta lui ar fi socotită o insultă adusă împăratului și i s-ar da cea mai cruntă pedeapsă. Aici însă, în biserică, cînd se citesc scrisorile cele din cer, este mult zgomot pretutindeni. Și totuși Cel ce a trimis aceste scrisori este cu mult mai mare decît împăratul acesta de pe pămînt, iar adunarea de aici mai venerabilă decît adunarea cea din teatru. Aici nu sînt numai oameni, ci și îngeri; iar victoriile acestea, pe care le binevestesc scrisorile noastre, sînt cu mult mai mărețe decît toate victoriile de pe pămînt. Din pricina asta nu sîntem chemați numai noi oamenii și toți cei de pe pămînt să le lăudăm, ci și îngerii și arhanghelii și popoarele cerurilor, zicînd cu psalmistul: *„Binecuvîntați pe Domnul toate lucrurile lui"*[41]. Victoriile Lui nu sînt mici, ci depășesc cuvîntul, mintea și înțelegerea omenească. În fiecare zi le propovăduiesc profeții, fiecare vestind, în alt chip, victoriile cele mari ale lui Dumnezeu. Unul spune: *„Suitu-Te-ai la înălțime, robit-ai robime și ai luat daruri întru oameni"*[42]; și: *„Domn tare și puternic în război"*[43]; iar alt profet spune: *„Va împărți prăzile de război ale celor tari"*[44]. Că pentru asta a venit Hristos în lume, ca să propovăduiască celor robiți iertare și orbilor vedere[45]. Pavel, dînd glas de biruință asupra morții, zicea: *„Unde-ți este, moarte, biruința? Unde-ți este, iadule, boldul?"*[46]; un altul, binevestind iarăși pacea adîncă adusă de Hristos, spunea: *„Vor preface săbiile lor în pluguri și lăncile lor în seceri"*[47]; un profet cheamă Ierusalimul, spunînd: *„Bucură-te foarte, fiica Sionului, că iată Împăratul tău vine la tine blînd, călare pe asin și pe mînz tînăr"*[48]; iar altul predică a doua Lui venire, grăind așa: *„Va veni Domnul pe Care voi Îl căutați; și cine va putea suferi ziua intrării Lui? Săriți ca viței cei sloboziți din legături!"*[49]; un alt profet iarăși, uimit și

41. *Ps.* 102, 23.
42. *Ps.* 67, 19.
43. *Ps.* 23, 8.
44. *Isaia* 53, 12.
45. *Isaia* 61, 1; *Luca* 4, 18.
46. *I Cor.* 15, 55.
47. *Ioil* 3, 10.
48. *Zah.* 9, 9.
49. *Mal.* 3, 1. 2; 4, 2.

el de unele ca acestea, spunea: *„Acesta este Dumnezeu nostru; nu va fi socotit alt Dumnezeu alăturea de El"*[50]. Cînd auzim în biserică aceste cuvinte şi altele cu mult mai multe, ar trebui să ne cuprindă frica şi să nu ne mai socotim a fi pe pămînt; dar nu, ci ca şi cum am fi în piaţă, facem zgomot şi tulburare, vorbim de lucruri care n-au nici o legătură cu mîntuirea noastră şi cheltuim în zadar tot timpul cît îl stăm în biserică! Deci, cînd sîntem atît de nepăsători şi în lucrurile mici şi în cele mari şi în ascultarea cuvintelor lui Dumnezeu şi în fapte şi în afară de biserică şi în biserici şi cînd, pe lîngă toate acestea, ne mai rugăm şi împotriva duşmanilor noştri, de unde mai putem avea, oare, vreo nădejde de mîntuire, cînd pe lîngă aceste păcate atît de mari adăugăm şi celălalt păcat groaznic, tot atît de mare cît toate celelalte la un loc, rugăciunea aceea nelegiuită, prin care rugăm pe Dumnezeu să pedepsească pe duşmanii noştri? Mai este drept, dar, să ne mai mirăm că vin peste noi necazuri neaşteptate? Dimpotrivă, ar trebui să ne mirăm atunci cînd nu vin. Una este o urmare firească a faptelor noastre; cealaltă, mai presus de cuvînt şi aşteptare. Este mai presus de cuvînt că mai avem parte de soare, de ploi şi de toate celelalte binefaceri ale lui Dumnezeu, cînd sîntem duşmani ai lui Dumnezeu, cînd Îl supărăm şi întrecem în sălbăticie fiarele sălbatice – deşi sîntem oameni – şi ne luptăm unii cu alţii, avînd limba mînjită de sînge de pe urma muşcăturilor făcute semenilor noştri! Şi aceasta după ce ne-am împărtăşit de la această masă duhovnicească, după ce am primit atîtea binefaceri, după ce am primit atîtea porunci!

Gîndindu-ne la toate acestea, să vărsăm afară din noi veninul, să punem capăt duşmăniilor dintre noi şi să ne rugăm lui Dumnezeu aşa cum se cuvine! În locul sălbăticiei demonilor să luăm blîndeţea îngerilor! Oricît de mare rău ne-ar face nouă oamenii, noi să ne gîndim la cele ale noastre şi la răsplata împlinirii acestei porunci; să punem capăt mîniei, să potolim valurile, ca să străbatem netulburaţi viaţa aceasta, pentru ca, ajungînd dincolo, să dăm de un Stăpîn Care să se poarte cu noi aşa cum ne-am purtat şi noi cu semenii noştri. Dacă drumul spre împărăţia cerurilor este greu şi înfricoşător, să-l facem uşor şi de dorit, deschizînd uşile cele strălucitoare ale îndrăznirii către Dumnezeu. Şi ceea ce n-am putut reuşi din pricină că păcatele noastre ne ţineau departe, să o reuşim prin blîndeţea ce o arătăm celor ce ne-au greşit, că nu-i nici greu, nici împovărător! Dacă facem bine duşmanilor noştri vom atrage asupra noastră multă milă! Aşa şi în viaţa aceasta ne vor iubi toţi, dar, înainte de toţi ceilalţi, Dumnezeul universului ne va şi iubi şi ne va şi încununa şi ne va învrednici de toate bunătăţile cele viitoare, pe care facă Dumnezeu să le dobîndim cu toţii, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea, în vecii vecilor, Amin.

50. *Baruh* 3, 36.

OMILIA XX

„Iar cînd postiţi nu fiţi ca făţarnicii trişti, că îşi smolesc feţele lor ca să arate oamenilor că postesc"[1]

I

Bine ar fi ca la auzul acestor cuvinte să suspinăm şi să plîngem cu amar! Că nu numai că îi imităm pe făţarnici, dar îi şi întrecem. Cunosc, cunosc mulţi oameni care nu postesc şi arată lumii că postesc; îşi pun mască de postitori deşi nu postesc; iar apărarea lor este mai rea chiar decît păcatul, că spun: „Fac asta ca să nu smintesc mulţimea!" Ce spui, omule? Dumnezeiască e legea care ţi-a poruncit să posteşti, şi tu vorbeşti de sminteală? Păzindu-o, socoteşti că sminteşti, iar călcîndu-o, nu sminteşti? Poate fi, oare, o prostie mai mare decît aceasta? Nu încetezi odată să fii mai rău ca făţarnicii şi de două ori făţarnic? Nu te ruşinezi de tăria cuvintelor Domnului la gîndul cît de mare e păcatul ce-l săvîrşeşti? Domnul nu S-a mărginit să spună numai atît că aceia care arată lumii că postesc sînt nişte făţarnici, ci, voind să-i mustre mai mult, le spune *„că-şi smolesc feţele lor"*, adică şi le strică şi le pocesc. Dacă este pocire a chipului ca de dragul slavei deşarte să arăţi lumii un chip gălbejit, ce putem spune de femeile care-şi strică chipurile lor cu farduri şi cu încondeierile ochilor spre vătămarea tinerilor desfrînaţi? Cei ce-şi smolesc feţele lor se vatămă numai pe ei înşişi; femeile acestea, însă, şi pe ele şi pe cei ce le privesc. De aceea trebuie să fugim cu toată sîrguinţa şi de un păcat şi de altul. Domnul nu ne-a poruncit numai să nu arătăm lumii postul nostru, ci să ne şi străduim să-l ascundem, ceea ce a făcut şi mai înainte, vorbind de rugăciune. Cînd a vorbit de milostenie nu S-a mărginit numai să spună: *„Luaţi aminte, să nu faceţi milostenia voastră înaintea oamenilor"*, ci a adăugat: *„Spre a fi văzuţi de dînşii"*[2]. La post şi la rugăciune n-a pus această condiţie.

– Pentru ce?

– Pentru că e cu totul cu neputinţă [illegible]uieşti milostenia; rugăciunea şi postul le poţi ascunde de ochii lumii, dar milostenia nu. După cum atunci cînd a spus: *„Să nu ştie stînga ta ce face dreapta ta"*[3], n-a vorbit de

1. *Matei* 6, 16.
2. *Matei* 6, 1.
3. *Matei* 6, 3.

mîini, ci de datoria ce-o avem de a ascunde de toți, cu toată grija, milostenia. Și după cum atunci cînd ne-a poruncit să intrăm în cămara noastră[1], negreșit nu ne-a poruncit că neapărat numai acolo să ne rugăm, ci a arătat același lucru și acum, cînd ne poruncește să ne ungem capul, negreșit nu ne poruncește să-l și ungem; că atunci toți am fi călcătorii acestei legi și, înainte de toți, mai cu seamă cei care se străduiesc să o păzească, popoarele de monahi care acoperă munții. Hristos, deci, nu ne-a dat această poruncă; ci, pentru că cei vechi aveau obiceiul să-și ungă capetele lor ori de cîte ori erau veseli și bucuroși – și asta o poți vedea destul de bine la David și la Daniil – a spus să ne ungem și noi capetele, nu ca neapărat să o facem, ci ca să ne dăm silința să ascundem cu mare grijă, prin toate mijloacele, bunul acesta, postul. Dar ca să vezi că Hristos aceasta a vrut să spună, a îndeplinit El Însuși, cu fapta, ceea ce poruncise cu cuvîntul, postind patruzeci de zile; și postind, ascuns de lume, nu Și-a uns capul, nici nu S-a spălat; deși n-a făcut asta, totuși a săvîrșit totul fără să urmărească slava deșartă. Aceasta ne-o poruncește și nouă, dînd ca pildă pe fățarnici și îndemnîndu-ne prin o îndoită poruncă. Prin pilda fățarnicilor Domnul vrea să ne mai arate încă ceva. Vrea să îndepărteze de la noi această dorință rea de a posti de ochii lumii, nu numai pentru că un astfel de post este de rîs și de batjocură, nici numai pentru că nu aduce nici un folos, ci și pentru a arăta că o astfel de înșelare este trecătoare. Actorul pare strălucitor atîta vreme cît ține spectacolul; dar, mai bine spus, nici atunci nu-i socotit strălucitor de toți spectatorii, că mulți dintre ei știu cine este cel ce joacă rolul. Cînd, însă, spectacolul s-a terminat, actorii apar în fața lumii așa cum sînt. Așa pățesc și cei care umblă după slava deșartă, cei care postesc numai de ochii lumii. Pe aceștia mulți îi cunosc și aici pe pămînt și știu că nu sînt ce vor să pară, pentru că postul lor este numai o mască; dar, după ce se va termina spectacolul lumii acesteia, cînd toate vor fi goale și descoperite, atunci vor fi dați pe față, în fața întregii lumi. Domnul vrea apoi să ne îndepărteze de postul fățarnicilor și în alt chip, arătîndu-ne că porunca este ușoară. Nu ne poruncește să prelungim postul, nici să ținem un post mai aspru, ci să nu pierdem cununa postului. Ceea ce pare impovărător în post, este împovărător și pentru noi și pentru fățarnici, că și aceia postesc. „Dar ceea ce este foarte ușor, ne spune Hristos, este ca voi să nu pierdeți răsplata ostenelii voastre! Aceasta v-o poruncesc!". Domnul nu adaugă osteneli la osteneli, dar adună pentru noi, cu toată tăria, răsplăți și nu ne lasă să plecăm neîncununați, ca pe fățarnici. Cei ce postesc de ochii lumii nu vor să imite pe luptătorii de la jocurile olimpice, care, deși sînt în stadion atîția dregători și atît popor, vor să

1. *Matei 6, 6.*

placă unui singur om, cel care le încununează victoria, cu toate că acesta este cu mult inferior celorlalți! Tu, fățarnice, ai două pricini puternice să arăți Tatălui ceresc biruința ta: și pentru că El te încununează, și pentru că El este incomparabil superior tuturor celor ce se află în teatrul acestei lumi! Și totuși tu arăți postul tău, biruința ta, altora, care nu numai că nu-ți sînt de vreun folos, dar îți fac și foarte mare pagubă.

II

„Dar nici de la aceasta nu te oprești, îți spune Domnul. Dacă vrei să arăți oamenilor postul, așteaptă puțin, și-ți voi da cu prisosință prilej să te vadă o mulțime de oameni. Și cu mult folos! Dar, dacă vrei să arăți oamenilor, aici pe pămînt, postul tău, apoi pierzi slava ce vreau să ți-o dau; și, dimpotrivă, o cîștigi dacă disprețuiești laudele oamenilor. Atunci, pe lumea cealaltă, te vei bucura în toată voia de slavă. Dar, înainte de slava aceasta culegi mult folos chiar aici pe pămînt, pentru că supui sub picioarele tale toată slava omenească, scapi de robia amară a oamenilor și ajungi un adevărat postitor. Iar dacă postești ca să arăți oamenilor că postești, atunci, pe lumea cealaltă, te vei găsi ca într-o pustie: nu va fi nimeni care să te privească, pentru că de nicăieri nu se va vedea că ai postit. Insulți postul, dacă nu postești de dragul postului, ci ca să te vadă împletitorii de frînghii, fierarii, oamenii din piață! Insulți postul, dacă vrei să te admire păcătoșii și cei care nu postesc! Insulți postul, dacă chemi pe dușmanii postului să le arăți postul, să vadă postul! Faci întocmai ca unul care s-ar hotărî să trăiască în feciorie, nu pentru frumusețea feciorei, ci pentru ca să arate desfrînaților că el trăiește în feciorie! Tot așa și tu, nu te-ai hotărît să postești decît pentru dușmanii postului! Și pentru asta ar trebui lăudat postul, că îl laudă chiar dușmanii lui.

Iubește, dar, postul așa cum trebuie, nu pentru alții, ci pentru el însuși! Că și noi ne socotim insultați dacă nu sîntem iubiți pentru noi înșine, ci pentru alții! Gîndește așa și despre post! Nu căuta să postești pentru alții, nici nu te supune lui Dumnezeu pentru a plăcea oamenilor, ci supune-te oamenilor pentru a plăcea lui Dumnezeu! Dacă nu faci așa, ci altfel, chiar dacă ți se pare că postești, Îl superi pe Dumnezeu ca și cel care nu postește. Că după cum acela păcătuiește, tot așa și tu păcătuiești, că nu postești așa cum legiuiește Hristos.

„Nu vă adunați comori pe pămînt"[5].

Pentru că Hristos izgonise boala slavei deșarte, era potrivit să vorbească și de sărăcia de bună voie. Nimic nu ne face să iubim atît de mult banii ca dragostea de slavă! Pentru dragostea de slavă oamenii au

5. *Matei* 6, 19.

în jurul lor turme de robi, roiuri de eunuci, cai îmbrăcaţi în aur, mese de argint şi celelalte pe care le născocesc mai de batjocură decît acestea! Că nu le născocesc ca să împlinească o lipsă, nici ca să le facă plăcere, ci ca să le arate altora!

Mai înainte Domnul ne spusese numai că trebuie să miluim; acum ne arată şi cît trebuie să miluim, spunînd: *„Nu vă adunaţi comori".*

Pentru că nu putuse, dintr-odată şi de la început, să vorbească de disprețul averilor din pricina tiraniei acestei patimi, de aceea vorbeşte treptat şi familiarizează încetul cu încetul sufletul ascultătorilor cu această învăţătură, liberîndu-i, ca învăţătura să fie bine primită. De aceea, mai întîi a spus: *„Fericiţi cei milostivi"*[6]; apoi: *„Împacă-te cu pîrîşul tău"*[7]; iar mai tîrziu: *„Dacă cineva vrea să se judece cu tine şi să-ţi ia haina, dă-i lui şi cămaşa"*[8]. Acum, însă, spune cu mult mai mult decît ce spusese mai înainte. Mai înainte spusese: „Dacă vezi că cineva vrea să te dea în judecată ca să-ţi ia haina, dă-i şi cămaşa; că mai bine este să scapi de luptă lipsindu-te de ele, decît să le ai luptîndu-te". Acum, însă, nu mai aminteşte nici de pîrîş, nici de pîrît, nici de altcineva asemenea lor, ci vorbeşte direct de dispreţul averilor, arătînd că dă această poruncă nu atît în folosul celor miluiţi, ci în folosul celui ce miluieşte, pentru ca, chiar atunci cînd nu-i nimeni care să ne facă nedreptate şi să ne ducă la judecată, chiar atunci să dispreţuim averile noastre, dîndu-le celor nevoiaşi. Dar nici acum Hristos n-a spus totul, ci treptat, cu toate că în pustie a arătat cu prisosinţă ce lupte avem de dus pentru a birui dragostea de averi. Deci nici acum Domnul nu dezvăluie întreaga Sa învăţătură despre averi; nu venise încă timpul s-o descopere; deocamdată cercetează gîndurile ascultătorilor, fiind mai mult un sfătuitor decît un legiuitor.

După ce a spus: *„Nu vă adunaţi comori pe pămînt"*, a adăugat:

„Unde moliile şi rugina le strică şi unde furii le sapă şi le fură. Ci vă adunaţi comori în cer, unde nici moliile, nici rugina nu le strică şi unde furii nu le sapă, nici le fură"[9].

Deocamdată arată paguba ce o avem de pe urma comorilor adunate pe pămînt şi folosul ce-l avem de pe urma comorilor adunate în cer, datorită şi locului şi celor ce le vatămă. Nu se mărgineşte, însă, numai la atîta, ci mai adaugă încă un motiv. Şi mai întîi ne îndeamnă cu ceea ce de care mai ales ne temem. „Pentru ce te temi? ne întreabă Domnul. Te temi să nu-ţi cheltuieşti averile dacă dai milostenie? Dă milostenie, şi atunci nu se vor cheltui! Mai mult, nu numai că nu se

6. *Matei* 5, 7.
7. *Matei* 5, 25.
8. *Matei* 5, 40.
9. *Matei* 6, 19-20.

cheltuiesc, dar le vei primi înapoi cu mai mult adaos. Ţi se vor adăuga şi averile cele din ceruri!".

Dar Domnul nu spusese deocamdată asta; o va spune mai tîrziu.

III

Deocamdată spune ascultătorilor Săi ceea ce putea mai cu seamă să-i îndemne, anume că le rămîne necheltuită averea; şi-i atrage pe două căi. Nu le-a spus numai: „Dacă dai milostenie îţi păstrezi averea", ci i-a ameninţat şi cu contrariul: „Dacă n-o dai, o pierzi!". Uită-te la nespusa Lui înţelepciune! Nici nu le-a spus: „Las-o altora!" – că şi acest lucru este plăcut oamenilor –, ci-i înfricoşează cu altceva, arătîndu-le că nu reuşesc nici cu aceasta; pentru că dacă nu le-o răpesc oamenii, sînt alţii, negreşit, care le-o răpesc: molia şi rugina. Şi chiar dacă paguba aceasta pare a fi foarte uşor de înlăturat, totuşi e greu de luptat împotriva moliilor şi a ruginii, e greu de oprit stricăciunea. Orice vei născoci, nu vei putea împiedica această vătămare.

– Ce? Pe aur îl strică molia?

– Chiar dacă nu-l strică molia, dar îl fură hoţii!

– Ce? Toate averile au fost furate?

– Chiar dacă nu toate, dar cele mai multe!

Pentru aceasta Domnul mai adaugă, după cum am spus mai sus, şi alt motiv zicînd:

„Unde este comoara omului, acolo e şi inima lui"[10].

Domnul îţi spune: „Dar, chiar dacă averea ta nu-i mîncată nici de molii şi nu-i furată nici de hoţi, paguba ta e foarte mare: eşti pironit de cele de jos, schimbi libertatea cu robia, pierzi averile cele cereşti, nu mai poţi gîndi cele înalte, ci totdeauna bani, dobînzi, împrumuturi, cîştiguri şi afaceri înrobitoare".

Poate fi, oare, o ticăloşie mai mare? Un om ca acesta este într-o stare mai rea decît un rob; îşi pune pe umeri cea mai cumplită tiranie, îşi vinde cel mai mare bun al său: nobleţea de om şi libertatea. Orice ţi-ar spune cineva nu poţi auzi nimic din cele ce-ţi sînt de folos, pentru că mintea ţi-i pironită de bani. Ca pe un cîine legat de mormînt ca să-l păzească, tirania averilor te ţine legat mai cumplit decît lanţul; latri la toţi care se apropie; un singur gînd te stăpîneşte necontenit: să păstrezi pentru alţii cele adunate. Poate fi, oare, o mai mare ticăloşie?

Dar pentru că astfel de gînduri erau prea înalte pentru mintea ascultătorilor, pentru că marea mulţime nu putea înţelege uşor nici ce pagubă aduce cu sine averea şi nici ce folos aduce împărţirea ei – că era nevoie de o minte mai ascuţită ca să înţeleagă şi una şi alta –, de aceea,

10. *Matei* 6, 21.

după cele spuse mai înainte, Domnul a vorbit lămurit, grăind așa: *„Unde este comoara omului, acolo este și inima lui”*. Și ideea aceasta o face apoi mai limpede, ducînd cuvîntul de la cele spirituale la cele materiale, spunînd: *„Luminătorul trupului este ochiul”*[11].

Cu alte cuvinte spune așa: „Nu-ți îngropa în pămînt aurul și nici alte averi, că le aduni pentru molii, pentru rugină, pentru hoți. Iar dacă reușești să scapi de aceste pagube, totuși nu poți scăpa de înrobirea inimii, de pironirea ei de cele pămîntești, *că unde este comoara ta, acolo-i și inima ta*. Dacă-ți depui averile în cer, nu ai numai cîștigul că primești răsplată pentru ele, dar primești plată chiar aici pe pămînt: că le muți în cer, gîndești cele cerești și te îngrijești de cele de acolo; că este lămurit că acolo unde ți-ai depus comoara, acolo ți-ai mutat și inima; iar dacă depui averile tale pe pămînt, n-ai parte de ele”.

Ca să-ți fie limpezi cele spuse, ascultă cele ce urmează:

„Luminătorul trupului este ochiul. Deci de va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat; iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat. Deci dacă lumina, care este în tine, este întuneric, întunericul cu cît mai mult!”[12].

Prin aceaste cuvinte Hristos își îndreaptă vorbirea Sa spre idei mai apropiate de mintea ascultătorilor Săi. Mai înainte Domnul pomenise de minte că este înrobită și înlănțuită; dar această idee o înțelegea greu marea mulțime; de aceea Își mută învățătura Sa spre lucrurile din afară, spre cele ce stăteau înaintea ochilor ascultătorilor Săi, pentru ca, prin cele materiale, să înțeleagă și pe cele spirituale.

„Dacă nu știi, spune Domnul, ce înseamnă vătămarea minții, înțelege aceasta din cele trupești. Ceea ce este ochiul pentru trup, aceea este mintea pentru suflet. După cum n-ai prefera să porți bijuterii de aur, să te îmbraci cu haine de mătase, dar să ți se scoată ochii, ci socotești sănătatea ochilor mai de preț decît o bogăție ca aceasta – că dacă-ți pierzi vederea, nu-ți mai este de nici un folos viața – deci, după cum atunci cînd ochii sînt orbiți, cea mai mare parte a lucrării celorlalte mădulare este pierdută, pentru că li s-a stins lumina, tot așa și cînd mintea este stricată, sufletul se umple de nenumărate rele. Așadar, după cum căutăm să avem în trup ochi sănătoși, tot așa și în suflet mintea. Cum vom mai vedea, deci, dacă vom strica tocmai organul care dă lumină și celorlalte mădulare? După cum cel care stîrpește izvorul a secat și rîul, tot astfel cel care strică mintea a tulburat toată activitatea sufletului în viața aceasta. Pentru aceea spune Domnul: *„Dacă lumina, care este în tine, este întuneric, întunericul cu cît mai mult!”*. Cînd căpitanul corăbiei se îneacă, cînd lumina se stinge, cînd împăratul cade prizonier, ce nădejde mai pot avea supușii?

11. *Matei* 6, 22.
12. *Matei* 6, 22-23.

IV

Din pricina aceasta Domnul nu mai vorbeşte acum de necazurile, luptele şi judecăţile pentru avere – făcuse aluzie la ele mai înainte cînd spusese: *„Pîrîşul te va da judecătorului, iar judecătorul slujitorului”*[13] –, ci de ce este mai cumplit decît toate acestea, de pofta cea rea a dragostei de avere. Este cu mult mai cumplit să-ţi fie mintea înrobită de această boală decît să stai la închisoare. A sta la închisoare nu se întîmplă totdeauna. Dar totdeauna dragostea de bani robeşte mintea. Pentru aceasta Domnul vorbeşte de robirea minţii după ce a vorbit mai înainte de închisoare, pentru că robirea minţii este mai cumplită şi se întîmplă totdeauna. „Dumnezeu, spune Domnul, ne-a dat mintea, ca să risipim neştiinţa, ca să avem o judecată dreaptă despre lucruri, ca să rămînem nezdruncinaţi cînd vin peste noi necazuri şi nenorociri, folosindu-ne de minte ca de armă şi de lumină”. Noi, însă, am trădat darul acesta al lui Dumnezeu de dragul lucrurilor de prisos şi fără de folos. Ce folos de ostaşi îmbrăcaţi în aur, cînd generalul a căzut prizonier? Ce folos de corabie frumos împodobită, cînd căpitanul corăbiei s-a înecat? Ce folos de trup bine întocmit, cînd ochii sînt scoşi? După cum doctorul trebuie să fie sănătos ca să vindece bolile, dar dacă-l îmbolnăveşti nu va mai fi de nici un folos bolnavilor, chiar dacă l-ai pune să zacă în pat de argint şi în cameră de aur, tot aşa şi mintea poate vindeca patimile, dar dacă o strici, aşezîndu-o lîngă averi, nu numai că nu ţi-i de nici un folos, dar îţi mai aduce şi foarte mare pagubă şi-ţi vatamă şi sufletul.

Ai văzut cum Hristos îndepărtează pe oameni de păcat şi-i îndreaptă spre virtute, tocmai prin acelea prin care ei doresc totdeauna păcatul? „Pentru care pricină, întreabă Hristos, doreşti averi? Nu-i aşa că pentru plăcere şi desfătare? Dar tocmai acestea nu le ai de pe urma averilor, ci cu totul dimpotrivă! Cînd ochii ne sînt scoşi nu mai simţim nici o bucurie din pricina acestei nenorociri; cu atît mai mult nu vom simţi vreo bucurie cînd mintea ni-i stricată şi beteagă”.

– Pentru care pricină îţi îngropi în pămînt averile? te întreabă Hristos.

– Ca să le pun la loc sigur!

– Dar, făcînd aşa, ajungi la un alt rezultat decît cel aşteptat, îţi răspunde Domnul.

Pe cel care posteşte, care face milostenie, care se roagă de dragul slavei deşarte, Domnul îl îndepărtează de slava deşartă tocmai prin ceea ce-i satisface dorinţa de slavă şi-l întreabă:

– Pentru ce te rogi şi faci milostenie aşa?

– Pentru că mi-i dragă slava de la oameni.

13. *Matei* 5, 25.

– Nu te ruga aşa, îi răspunde Domnul, şi vei dobîndi slavă în ziua ce va să fie.

La fel face Domnul şi cu iubitorul de argint. Îl îndepărtează de bani şi de averi tocmai prin ceea ce căuta mai mult iubitorul de argint.

– Ce vrei? îl întreabă Domnul. Vrei să-ţi păstrezi averile şi să te desfătezi de plăcere? Îţi voi satisface cu prisosinţă şi o dorinţă şi alta dacă vei îngropa aurul tău acolo unde-ţi poruncesc Eu.

Mai tîrziu, cînd a vorbit de sămînţa căzută între spini[14], Domnul a arătat mai lămurit cît de mult este vătămată mintea din pricina dragostei de averi. Deocamdată nici acum n-a spus puţin, arătîndu-l întunecat pe cel îndrăgostit de bogăţie. Şi după cum cei care sînt în întuneric nu văd nimic lămurit, ci, dacă văd o frînghie, socotesc că este şarpe, iar cînd sînt în munţi şi în locuri prăpăstioase mor de frică, tot aşa cei îndrăgostiţi de averi, oameni cu mintea întunecată, privesc cu teamă lucruri care nu înfricoşează deloc pe cei cu mintea limpede. Te temi de sărăcie, dar, mai bine spus, nu numai de sărăcie, ci şi de cea mai mică pagubă. Dacă pierzi un lucru cît de mic te supără şi te tulbură mai mult decît cei care sînt lipsiţi de hrana cea de toate zilele. Mulţi bogaţi s-au spînzurat chiar pentru că n-au putut suferi o nenorocire ca aceasta. Ocările şi calomniile li se par bogaţilor atît de greu de suferit, încît mulţi şi-au pus capăt vieţii din pricina lor. Bogăţia îi face slabi pe bogaţi în faţa tuturor greutăţilor din viaţă, afară de slujirea bogăţiei. Cînd bogăţia le cere să-i slujească, merg pînă la crimă, la bătăi, insulte, la orice neruşinare. Dar este cea mai mare ticăloşie să fii mai slab decît toţi în cele ce trebuie să filozofezi, dar fără de ruşine şi îndrăzneţ în cele ce trebuie să fii cuvios şi cucernic. Pătesc ca şi cei care-şi cheltuiesc averea pe ce nu trebuie; cînd vine timpul unei cheltuieli neapărat trebuincioase, nemaiavînd ce mai cheltui, suferă cele mai groaznice necazuri pentru că-şi cheltuiseră rău averea.

V

După cum artiştii de circ sînt foarte pricepuţi şi înfruntă neînchipuit de mari primejdii în meseria lor, dar în celelalte treburi folositoare şi necesare sînt de rîsul tuturor, tot aşa şi bogaţii. Artiştii de circ cînd merg pe o sîrmă întinsă arată nespus de mare curaj; dar cînd li se cere îndrăzneală şi curaj în treburi de neapărată trebuinţă, nici nu pot să se gîndească la aşa ceva sau să sufere o astfel de sforţare. Tot aşa şi bogaţii: pentru bani şi averi îndrăznesc totul, dar pentru a filozofa nu vor să facă nici o sforţare. Şi după cum actorii de circ fac treburi fără de nici un folos, tot aşa şi bogaţii: înfruntă multe primejdii şi prăpăstii şi ajung la un sfîrşit întru

14. *Matei* 13, 7-22.

nimic folositor; stau într-un îndoit întuneric: sînt orbi, din pricină că li-i stricată mintea şi sînt înconjuraţi de mare ceaţă, din pricină că-i înşală mulţimea grijilor. De aceea nici nu pot vedea cu uşurinţă. Cel care stă în întuneric scapă de întuneric cînd se arată soarele; dar cel care-i lipsit de vedere nu scapă de întuneric nici cînd se arată soarele. Bogaţii sînt ca aceştia din urmă. Nu scapă de întuneric nici după ce Soarele dreptăţii[15] a răsărit, nici după ce I-au ascultat sfaturile, pentru că bogăţia le-a astupat ochii. De aceea şi stau într-un îndoit întuneric: unul din pricina lor, iar altul din pricină că nu ascultă pe Învăţător.

Să ascultăm, deci, de El[16] cu mare luare aminte, ca, deşi tîrziu, să vedem odată!

– Şi cum e cu putinţă să vedem?

– Dacă ştii cum ai orbit!

Aşadar, cum ai orbit? Datorită dragostei de averi, care strînge nori groşi în jurul tău şi nu te lasă să vezi, aşa precum nici ochiul nu poate să mai vadă de se varsă în el o scurgere rea. Putem, însă, cu uşurinţă împrăştia şi sparge aceşti nori dacă primim raza învăţăturii lui Hristos, dacă Îl ascultăm pe El, Care ne îndeamnă şi ne spune: *„Nu vă adunaţi comori pe pămînt"*.

– Dar ce folos mai am de pe urma ascultării, m-ar întreba cineva, cînd sînt stăpînit de dorinţă?

– Neîncetata ascultare a cuvîntului Domnului va putea stîrpi şi această dorinţă; dar de continui să fii stăpînit de ea, atunci gîndeşte-te că nici dorinţa nu mai e dorinţă. Căci ce fel de dorinţă e aceea să robotești cumplit averii, să te supui tiraniei ei, să fii legat din toate părţile, să locuieşti în întuneric, să fii tulburat, să suferi oboseli fără de nici un cîştig, să păstrezi pentru alţii averea şi de cele mai multe ori pentru duşmani? Sînt vrednice acestea de a fi dorite? Nu merită, oare, să fugi de ele? Ce dorinţă e aceea de a pune comoara ta între tîlhari? Dacă doreşti într-adevăr bogăţiile, atunci mută-le acolo unde pot rămîne întregi şi nevătămate. Ce faci acum nu-i fapta unui om care iubeşte averile, ci a unuia care iubeşte robia, asuprirea, paguba şi necontenita suferinţă. Dacă un om ţi-ar arăta pe pămînt un loc neştiut de nimeni şi ţi-ar făgădui că acolo este cel mai sigur loc pentru păstrarea banilor, n-ai pregeta, n-ai şovăi, chiar dacă te-ar duce în pustie, ci te-ai încrede în cuvîntul lui şi ţi-ai pune acolo banii. Cînd, însă, în locul unui om îţi făgăduieşte Dumnezeu acelaşi lucru, propunîndu-ţi nu pustia, ci cerul, tu faci tocmai contrariul. Chiar dacă locul acela de pe pămînt ar fi fost sigur, totuşi niciodată n-ai fi lipsit de griji. Dar dacă-ţi pui averile tale în cer, aceste

15. *Mal.* 4, 2.
16. De aici începe partea morală: *Împotriva iubitorilor de argint.*

griji nu te mai frămîntă. Ba, ceva mai mult, nu-ţi îngropi banii, ci-i răsădeşti. Şi acum nu-i numai comoară, ci şi sămînţă. Dar, mai bine spus, este mai mult şi decît una şi decît alta... Că sămînţa nu rămîne veşnic, pe cînd comoara rămîne veşnic. Şi iarăşi, comoara nu odrăsleşte, pe cînd banii tăi răsădiţi astfel îţi aduc roade nemuritoare. Dacă, însă, mă întrebi de timpul şi de termenul întoarcerii banilor, pot să ţi-l arăt şi să-ţi mai spun cît de mult primeşti chiar aici pe pămînt. Dar în afară de acestea, voi încerca să-ţi arăt, cu fapte luate din viaţă, că n-ai temei să te întrebi de timpul întoarcerii banilor.

VI

Faci multe lucruri în viaţă de roadele cărora nu te bucuri tu însuţi. Şi ţi se pare că ai găsit îndestulătoare mîngîiere pentru acele osteneli de prisos dacă-ţi spune cineva că se vor bucura de munca ta copiii şi nepoţii tăi. Clădeşti casă mare şi strălucitoare, la adînci bătrîneţe, şi, adeseori, pleci din lumea aceasta înainte de a o termina. Sădeşti pomi care vor rodi după mulţi ani; cumperi case şi moşteniri în stăpînirea cărora vei intra după trecere de multă vreme; şi faci şi alte multe lucruri asemănătoare acestora, de roadele cărora nu te bucuri personal. Deci, pentru cine faci acestea? Pentru tine sau pentru cei de după tine? Dar nu-i, oare, cea mai mare prostie ca în nişte treburi ca acestea să nu te tulbure de loc amînarea, cu toate că prin această amînare pierzi toată răsplata ostenelilor tale, iar dincolo să amorţeşti din pricina amînării, deşi îţi aduce mai mult cîştig, iar averile tale nu trec în mîinile altora, ci ţie ţi se dau darurile? În afară de asta, amînarea nu-i de lungă durată; sfîrşitul stă la uşă; nu ştim dacă nu cumva în generaţia noastră vor lua sfîrşit toate cele ale noastre, va veni ziua cea înfricoşătoare şi se va arăta dreapta şi înfricoşătoarea judecată. Cea mai mare parte din semnele sfîrşitului lumii s-au împlinit: Evanghelia s-a propovăduit în întreaga lume, au fost războaie, cutremure, foamete; aşa că nu mai este mult pînă la sfîrşit. Nu vezi semnele? Şi acesta este chiar cel mai mare semn. Nici cei de pe timpul lui Noe n-au văzut semnele prevestitoare ale prăpădului aceluia, ci continuau să joace, să mănînce, să se însoare şi să-şi facă treburile lor obişnuite; şi au fost surprinşi aşa de pedeapsa aceea înfricoşătoare. La fel şi cei din Sodoma; se desfătau şi nu se sinchiseau de cele ce se petreceau în jurul lor şi au fost făcuţi scrum de fulgerele coborîte atunci din cer.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea, să ne pregătim pentru plecarea noastră din lumea aceasta. Chiar dacă nu va veni acum sfîrşitul lumii,

dar sfîrşitul fiecăruia, bătrîn sau tînăr, bate la uşă. Şi odată plecaţi de aici nu mai putem cumpăra nici untdelemn[17] şi nici nu mai putem dobîndi iertare, oricît ne-am ruga, chiar dacă s-ar ruga pentru noi Avraam sau Noe sau Iov sau Daniil. Deci, cît mai avem vreme, să facem aşa ca să dobîndim îndrăznire multă înaintea lui Dumnezeu, să strîngem untdelemn din belşug, să mutăm toate averile noastre în cer, ca să ne bucurăm de toate la timpul cuvenit şi mai ales atunci cînd ne vor trebui, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

17. *Matei* 25, 1–13.

OMILIA XXI

„Nimeni nu poate sluji la doi domni, că sau pe unul va urî şi pe altul va iubi, sau de unul se va lipi şi pe altul va dispreţui”[1].

I

Vezi cum Domnul ne îndepărtează încetul cu încetul de lucrurile din lumea aceasta, cum ne vorbeşte tot mai mult de sărăcia de bună voie şi cum ne scoate din suflet tirania iubirii de argint? Nu S-a mulţumit cu cele spuse mai înainte, deşi erau multe şi de preţ, ci adaugă altele mai multe şi mai înfricoşătoare. Căci ce poate fi, oare, mai înfricoşător decît cele spuse acum, dacă de dragul banilor încetăm de a mai fi robi ai lui Hristos? Ce poate fi, oare, mai de dorit dacă, dispreţuind banii, cîştigăm bunăvoinţa şi dragostea lui Hristos? Ce am spus totdeauna o voi spune şi acum: Hristos ne îndeamnă pe două căi să-I urmăm spusele: şi prin cele ce ne sînt de folos şi prin cele ce ne vatămă. Ca un doctor înţelept, ne arată că ne îmbolnăvim dacă nu-I ascultăm sfaturile şi că ne facem sănătoşi de I le ascultăm.

Uită-te cum înfăţişează iarăşi cîştigul ce-l avem de pe urma dispreţului banilor şi cum ne face să ne dăm seama de folosul ce-l avem, dacă ne dezlipim inima de cele ce sînt potrivnice sănătăţii noastre! „Bogăţia, spune Domnul, nu vă vatămă numai pentru că înarmează pe hoţi împotriva voastră, nici numai pentru că vă întunecă desăvîrşit mintea, ci şi pentru că vă scoate din robia lui Dumnezeu, făcîndu-vă prizonieri banilor,fără suflet şi vătămîndu-vă de două ori: o dată pentru că vă face robi banilor, peste care ar trebui să fiţi voi stăpîni, şi a doua oară pentru că vă scoate din robia lui Dumnezeu, Căruia mai mult decît tuturor ar trebui să-I fiţi neapărat robi. După cum atunci cînd Domnul a vorbit de bogăţie[2], a arătat că este vătămată de două ori: şi pentru că este depusă aici, pe pămînt, unde o strică moliile şi pentru că nu este depusă dincolo, în cer, unde nu poate fi furată, tot astfel şi acum arată că pricinuieşte o îndoită pagubă sufletească şi pentru că ne depărtează de Dumnezeu, şi pentru că ne supune lui mamona. Dar nu spune dintr-odată

1. *Matei* 6, 24.
2. *Matei* 6, 20.

lucrul acesta, ci ne pregătește mai întîi cu ajutorul unor idei comune, grăind așa: *„Nimeni nu poate sluji la doi domni"*. Vorbește aici de doi domni, pentru că dau porunci potrivnice; că dacă n-ar fi așa, nici n-ar fi doi.

– *„Inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut era una"*[3], spune în altă parte Scriptura; deși mulțimea era împărțită în mai multe trupuri, totuși unirea făcea pe cei mulți una. Apoi, adîncind deosebirea dintre cei doi domni, spune că nu numai nu le va sluji, ci îi va și urî și le va întoarce spatele: *„Că sau pe unul va urî și pe altul va iubi, sau de unul se va lipi și pe altul va disprețui"*. S-ar părea că spune același lucru și în partea a doua a frazei; totuși n-a adăugat fără rost și aceste cuvinte, ci ca să arate că este ușor să-ți îmbunătățești viața. Ca să nu spui: „Ce mai pot face odată ce sînt robit și stăpînit de tirania banilor?", Domnul îți arată că poți să te schimbi; după cum ai venit de la un domn la celălalt domn, tot așa poți trece și de la celălalt la acesta.

Hristos nu spune cine sînt acești domni, pentru ca noi să fim judecătorii nepărtinitori ai cuvintelor Sale și să pronunțăm hotărîrea noastră întemeiați pe însăși natura acestora. Și după ce a văzut că sîntem de acord cu spusele Lui, atunci ne arată despre ce domni e vorba, adăugînd:

„Nu puteți sluji și lui Dumnezeu și lui mamona"[4].

Să ne cutremurăm la gîndul că noi sîntem aceia care L-am silit pe Hristos să spună aceste cuvinte, să pună adică aurul alături de Dumnezeu. Dacă înfricoșător este lucrul acesta, apoi cu mult mai înfricoșător este să o faci cu fapta, să preferi tirania aurului în locul fricii de Dumnezeu.

– Ce? Drepții din Vechiul Testament n-au făcut aceasta?

– Niciodată!

– Oare Avraam, oare Iov n-au bineplăcut lui Dumnezeu, deși au fost bogați?

– Nu-mi vorbi mie de bogați, ci de cei robiți de bogăție! Iov a fost bogat, dar n-a fost rob lui mamona; nu era stăpînit de mamona, ci-l stăpînea; era stăpîn, nu rob. Stăpînea toate averile lui, ca și cum ar fi fost administratorul unor averi străine; așa le stăpînea. Nu numai că nu răpea averile altora, ci chiar pe ale sale le dădea celor nevoiași. Și, ceea ce-i mai minunat, este că nici nu se bucura de averile sale; el însuși a arătat-o, spunînd: *„De m-aș fi bucurat de multa avuție pe care am avut-o"*[5]. De aceea nici n-a plîns cînd a pierdut-o. Bogații de azi nu sînt ca Iov, ci mai răi decît sclavii, ca și cum ar plăti biruri unui tiran cumplit. Dragostea de bani se așază în mintea bogaților ca într-o cetățuie și, de acolo de sus, le dă în fiecare zi porunci pline de toată fărădelegea; și nici un

3. *Fapte* 4, 32.
4. *Matei* 6, 24.
5. *Iov* 31, 25.

bogat nu i se împotriveşte! Nu-mi filozofa lucruri de prisos! Dumnezeu a hotărît, odată pentru totdeauna, şi a spus că nu se poate împăca o robie cu alta. Nu-mi spune că e cu putinţă! Cînd unul îţi porunceşte să răpeşti, iar altul să te desparţi de ale tale; cînd unul îţi porunceşte să fii cast, iar altul să trăieşti în desfrînare; cînd unul îţi porunceşte să te îmbeţi şi să chefuieşti, iar altul să-ţi înfrînezi pîntecele; cînd unul îţi porunceşte să dispreţuieşti tot ce vezi în jurul tău, iar altul să-ţi lipeşti inima de cele de aici; cînd unul îţi porunceşte să admiri marmura, zidurile şi acoperişurile, iar altul să nu pui nici un preţ pe ele, ci să preţuieşti filozofia, cum este cu putinţă să se împace o slujire cu alta?

II

Hristos l-a numit aici pe mamona domn, nu din pricina firii sale, ci din pricina stării nenorocite în care sînt cei supuşi lui. Tot astfel şi pîntecele este numit dumnezeu[6], nu din pricina vredniciei lui, ci din pricina ticăloşiei celor ce-i robesc. Robia asta a pîntecelui este mai rea decît orice osîndă şi-l pedepseşte destul pe cel robit, chiar înainte de osînda lui Dumnezeu. Nu sînt, oare, mai nenorociţi decît osîndiţii cei care, avînd pe Dumnezeu stăpîn, schimbă blînda Lui stăpînire cu cumplita tiranie a lui mamona, deşi ştiu că, chiar aici pe pămînt, au o mulţime de pagube şi necazuri de pe urma acestei tiranii? Pagubă nespusă, judecăţi, necazuri, lupte, munci, vătămarea sufletului şi ceea ce-i mai cumplit pierderea bunătăţilor celor de sus, adică robia lui Dumnezeu.

Aşadar, după ce ne-a învăţat că dispreţuirea banilor ne este de folos şi pentru păstrarea banilor şi pentru desfătarea sufletului şi pentru dobîndirea filozofiei şi pentru întărirea credinţei, ne arată că porunca Sa se poate îndeplini. Legiuirea cea mai bună este aceea care nu numai că dă porunci folositoare, ci şi cu putinţă de îndeplinit. De aceea şi continuă, spunînd:

„Pentru aceasta vă spun vouă: Nu vă îngrijiţi pentru sufletul vostru ce veţi mînca"[7].

Pentru ca să nu spunem: „Ce? Cum vom putea trăi dacă vom arunca totul?" Domnul rosteşte aceste cuvinte tocmai la timp. Dacă de la începutul cuvîntării Sale ar fi spus: *„Nu vă îngrijiţi pentru sufletul vostru ce veţi mînca"*, ar fi părut greu cuvîntul Său; dar pentru că a arătat ce vătămare pricinuieşte iubirea de argint, face ca porunca să fie bine primită. De aceea n-a spus mai înainte: *„Nu vă îngrijiţi"*, ci a dat porunca aceasta după ce înainte arătase şi cauza. Că după ce spusese: *„Nu puteţi sluji şi lui Dumnezeu şi lui mamona"* a adăugat: *„Pentru aceasta vă spun vouă: Nu vă îngrijiţi"*.

6. *Filip.* 3, 19.
7. *Matei* 6, 25.

– Ce vor să arate cuvintele: „Pentru aceasta”?

– Arată paguba nespusă de pe urma slujirii lui mamona. „Paguba voastră, spune Domnul, nu se mărgineşte numai la bani, ci se întinde la tot ce aveţi voi mai scump, pînă la pierderea mîntuirii voastre. Vă desparte de Dumnezeu Care v-a făcut, Care vă poartă de grijă şi Care vă iubeşte. *„Pentru aceasta vă spun vouă: Nu vă îngrijiţi!”*

După ce a arătat paguba nespusă ce o avem dacă slujim lui mamona, dă o poruncă mai mare. Acum nu ne porunceşte numai să ne despărţim de tot ce avem, ci să nu ne îngrijim nici de hrana de neapărată trebuinţă, spunîndu-ne: *„Nu vă îngrijiţi pentru sufletul vostru ce veţi mînca”.* Nu că sufletul ar avea nevoie de mîncare – că este imaterial – ci pentru că aşa obişnuim să vorbim. Dar chiar dacă sufletul n-are nevoie de hrană, totuşi nu poate rămîne în trup, dacă trupul nu-i hrănit.

Şi după ce a spus aceasta, nu s-a mărginit numai la atît, ci şi întăreşte spusele Sale, fie prin pilde luate din alcătuirea fiinţei noastre, fie prin pilde luate din afară de noi. Prin pilde luate din alcătuirea fiinţei noastre grăind aşa: *„Nu este oare sufletul mai mare decît hrana şi trupul decît haina?”*[8] Cel ce a dat ceea ce este mai mult, nu va da oare ceea ce este mai puţin? Cel ce a plăsmuit trupul, care trebuie să fie hrănit, nu va da, oare, hrană? De aceea n-a spus atît: *„Nu vă îngrijiţi ce veţi mînca şi cu ce vă ceţi îmbrăca”*, ci: *„pentru trupul vostru”* şi: *„pentru sufletul vostru”*.

Pentu că dăduse ca pilde trupul şi sufletul, de aceea îşi continuă cuvîntul tot cu pilde.

Dumnezeu, însă, ne-a dat sufletul odată pentru totdeauna şi rămîne acelaşi; pe cînd trupul ni-l creşte în fiecare zi.

Aşadar după ce ne-a arătat şi pe unul şi pe altul, unul nemuritor, celălalt trecător, a adăugat spunînd:

„Cine din voi poate să adauge statului său un cot?”[9] N-a vorbit de suflet, pentru că sufletul nu poate să crească, ci numai de trup. Cu aceasta a arătat şi aceea că nu hrana îl creşte, ci purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Pavel a spus acelaşi lucru, deşi cu alte cuvinte: *„Aşa că nici cel ce sădeşte, nici cel ce udă este ceva, ci Dumnezeu, Care face să crească”*[10].

Aşa ne-a îndemnat Domnul, slujindu-Se de pilde luate din alcătuirea fiinţei noastre; apoi cu pilde luate din afară de noi, zicînd:

„Uitaţi-vă la pasările cerului”[11].

Ca să nu spui că trebuie să ne îngrjim de hrană, Domnul ne îndeamnă şi cu pilde mai puternice şi cu pilde mai slabe. Pilde mai

8. *Matei* 6, 25.
9. *Matei* 6, 27.
10. *I Cor.* 3, 7.
11. *Matei* 6, 26.

puternice: sufletul şi trupul; pilde mai slabe: păsările cerului. „Cum nu vă va da vouă Dumnnezeu hrană, spune Domnul, cînd El Se îngrijeşte atît de mult de fiinţe cu mult inferioare vouă?”

Aşa a grăit către ascultătorii Săi de atunci; că erau nişte oameni de rînd. Cînd, însă, a vorbit cu diavolul nu a vorbit aşa.

– Dar cum?

– *„Nu numai cu pîine va trăi omul, ci cu tot cuvîntul care iese din gura lui Dumnezeu”*[12]. Acum aminteşte de păsările cerului; o pildă care are mare putere de convingere.

Dar unii oameni necredincioşi au ajuns la atîta nebunie încît au criticat această pildă, spunînd: „Nu trebuia ca Acela ce îndeamnă pe oameni să-şi exercite libera lor voinţă să dea ca exemplu însuşirile fireşti ale animalelor. Că animalele au prin fire aceasta”, spun ei.

III

Ce le putem răspunde? Chiar dacă păsările au prin fire aceste însuşiri, totuşi şi noi putem să le dobîndim cu ajutorul voinţei libere. Domnul n-a spus: „Uitaţi-vă că păsările cerului zboară!” –, că asta n-o poate face omul –, ci: „Hrăniţi-vă, fără să vă îngrijiţi”, lucru ce ne este uşor să-l săvîrşim, dacă voim. Iar cei care au împlinit porunca au arătat că e cu putinţă. De aceea se cuvine să admirăm mai ales înţelepciunea Legiuitorului nostru, că deşi putea da exemple de oameni, putea să numească pe Ilie, Moise, pe Ioan Botezătorul sau pe alţii ca aceştia, care nu s-au îngrijit de hrană, totuşi dă ca pildă păsările ca să convingă şi mai mult pe ascultătorii Săi. Dacă Hristos ar fi dat ca pildă pe aceşti drepţi, ascultătorii Săi ar fi putut spune: „N-am ajuns încă la virtutea acelora!” Aşa, însă, Domnul îi trece pe aceştia sub tăcere şi dă ca pildă păsările cerului, tăindu-le orice scuză. Domnul, prin această pildă, imită legea veche. Că şi Vechiul Testament ne trimite la albină[13], la furnică[14], la turturică şi la rîndunică[15]. Nu mic semn de cinste este şi acesta, că putem săvîrşi, prin voinţa noastră liberă, ceea ce animalele fac prin fire. Deci dacă Dumnezeu are atît de mare grijă de cele ce au fost făcute pentru noi, cu atît mai mult de noi; dacă are grijă de cei ce ne slujesc, cu atît mai mult de noi, stăpînii acelora. De aceea spune: *„Uitaţi-vă la păsările cerului!”*, n-a spus: „Nu precupeţesc, nici nu fac negoţ”, ci:

„Nici nu seamănă, nici nu seceră”[16].

12. *Matei* 4, 4.
13. *Prov.* 6, 8.
14. *Prov.* 6, 6.
15. *Ier.* 8, 7.
16. *Matei* 6, 26.

– Ce? Nu trebuie să semănăm?

– Hristos n-a spus că nu trebuie să semănăm, ci că nu trebuie să ne îngrijim; n-a spus nici că nu trebuie să muncim, ci că nu trebuie să fim fricoşi, să fim chinuiţi de griji. Ne-a poruncit să ne hrănim, dar să nu ne îngrijim de hrană. Acelaşi lucru l-a spus mai înainte David, în chip ascuns, grăind aşa: *„Deschizi Tu mîna Ta şi saturi pe tot cel viu de bună voinţă"*[17]; şi iarăşi: *„Cel ce dă dobitoacelor hrană şi puilor de corb, care Îl cheamă pe El"*[18].

– Dar care sînt cei care nu s-au îngrijit de hrană?

– N-ai auzit cîţi drepţi ţi-am dat ca pildă? Nu-l vezi, împreună cu aceia, pe Iacob că pleacă fără nimic din casa părintească? Nu-l auzi rugîndu-se şi zicînd: *„De mi-ar da Domnul pîine să mănînc şi haină să mă îmbrac"*[19]? Acestea nu-s cuvintele unuia care se îngrijeşte, ci ale unuia care cere totul de la Dumnezeu. Aşa au trăit şi apostolii. Au aruncat totul şi nu s-au îngijit. Aşa au trăit cei cinci mii[20] şi cei trei mii[21]. Dar dacă nu te înduri, la auzul acestor cuvinte, să-ţi dezlegi aceste legături cumplite, pune cel puţin capăt grijii tale, gîndindu-te la inutilitatea faptei tale.

„Cine dintre voi, îngrijindu-se, poate să-şi adauge statului său un cot?"[22].

Ai văzut cum prin ceea ce se vede a făcut cunoscut ceea ce nu se vede? „După cum nu poţi, spune Domnul, să adaugi trupului tău ceva, oricît te-ai îngriji, tot aşa nici hrană nu-ţi poţi aduna, chiar dacă socoteşti aşa". De aici se vede că nu rîvna noastră, ci purtarea de grijă a lui Dumnezeu săvîrşeşte totul, chiar în acelea în care ni se pare că noi lucrăm. Că dacă Dumnezeu ne părăseşte, nu ne-ar fi de nici un folos nici grija, nici munca, nici altceva din altele ca acestea, ci toate s-ar pierde.

IV

Să nu socotim[23], dar, poruncile lui Hristos cu neputinţă de îndeplinit, că şi acum sînt mulţi care le îndeplinesc. Nu-i de mirare dacă n-o ştii. Şi Ilie socotea că-i singurul om drept; dar a auzit din gura lui Dumnezeu: *„Şi Mi-am lăsat şapte mii de bărbaţi"*[24]. De aici se vede că şi acum sînt mulţi oameni care duc viaţă apostolică, aşa cum duceau atunci cei trei mii şi cei cinci

17. *Ps.* 144, 17.
18. *Ps.* 146, 10.
19. *Fac.* 28, 20.
20. *Fapte* 4, 4.
21. *Fapte* 2, 41.
22. *Matei* 6, 27.
23. De aici începe partea morală: *Dacă te laşi de lăcomie, poţi ajunge iute milostiv.*
24. *III Regi* 19, 18.

mii de pe vremea apostolilor. Iar dacă nu credem, apoi nu-i din pricină că n-ar fi oameni care împlinesc poruncile lui Hristos, ci din pricină că noi înşine nu le împlinim. După cum beţivul nu poate crede uşor că există om care să nu bea nici apă, deşi sînt printre noi mulţi monahi care au făcut aceasta, iar desfrînatul, care a trăit cu nenumărate femei, nu poate crede că este uşor să trăieşti în feciorie, şi nici cel care răpeşte averile străine nu poate crede că altul îşi dă cu uşurinţă şi averile lui, tot aşa nici cei măcinaţi, în fiecare zi, de nenumărate griji nu vor admite cu uşurinţă că pot exista oameni care trăiesc fără să se îngrijească de hrană şi de îmbrăcăminte. Că sînt mulţi oameni care trăiesc aşa, ne-o pot arăta, chiar în zilele noastre, cei ce filozofează[25].

Dar nouă ne este de ajuns deocamdată să învăţăm să nu fim lacomi, să învăţăm că lucru bun este milostenia şi să ştim că trebuie să dăm celor lipsiţi averile noastre.

Dacă vei face aceasta, dragul meu, iute vei păşi şi spre împlinirea acelor porunci. Deocamdată, deci, să îndepărtăm de la noi tot ceea ce este de prisos; să ducem o viaţă măsurată şi să căutăm să dobîndim, prin muncă cinstită, tot ce vrem să avem. Că şi fericitul Ioan Botezătorul, cînd vorbea vameşilor şi ostaşilor, le-a poruncit să se mulţumească cu lefurile lor[26]. Voia să-i înalţe spre o altă filozofie, mai înaltă; dar pentru că nu erau încă în stare de o astfel de viaţă, le dă porunci mai uşoare; că de le-ar fi dat nişte porunci mai mari ca acestea, apoi nu le-ar fi împlinit nici pe unele, nici pe altele. De aceea şi eu vă cer să vă exercitaţi în poruncile cele mai mici ale lui Hristos.

Deocamdată ştim că povara sărăciei de bună voie este prea mare pentru voi şi sînteţi tot atît de departe de această filozofie pe cît e de departe cerul de pămînt. Să începem dar chiar cu cele mai mici porunci. Nu mi-i mică nici mîngîierea aceasta. Deşi unii filozofi păgîni au îndeplinit şi porunca sărăciei de bună voie – chiar dacă n-au făcut asta mînaţi de gîndul cel cuvenit[27] – despărţindu-se de toate averile lor, totuşi aş fi mulţumit dacă voi aţi da cu îmbelşugare milostenii. Dacă vom face lucrul acesta, repede vom ajunge să-l săvîrşim şi pe celălalt; dar dacă nu facem nici atît, de ce iertare mai sîntem vrednici noi, carora, deşi ni s-a poruncit să depăşim pe cei din Vechiul Testament[28],

25. Adică monahii.
26. *Luca* 3, 14.
27. Că se despărţeau de averi ca să fie lăudaţi de oameni, nu de dragostea de om.
28. *Matei* 5, 20.

sîntem mai prejos de filozofii păgîni? Ce mai putem spune, cînd trebuind să fim îngeri şi fii ai lui Dumnezeu, nu sîntem nici măcar oameni? Răpirea şi lăcomia nu se potrivesc cu blîndeţea firii omeneşti, ci cu cruzimea fiarelor. Dar, mai bine spus, sînt mai răi decît fiarele cei ce se năpustesc asupra averilor altora. Fiarele o fac datorită firii lor; dar noi, care sîntem cinstiţi cu raţiune, de ce iertare mai putem avea parte cînd săvîrşim fapte potrivnice nobleţei firii noastre?

Gîndindu-ne, dar, la înălţimea filozofiei ce ne stă înainte, să o împlinim măcar pe jumătate, ca să scăpăm şi de pedeapsa ce va să fie şi înaintînd pe această cale să ajungem la piscul bunătăţilor, pe care, facă Dumnezeu să le dobîndim cu toţii cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor Amin.

OMILIA XXII

**„Uitați-vă la crinii cîmpului cum cresc;
nu se ostenesc, nici nu torc.
Şi vă spun vouă, că nici Solomon, în toată slava lui,
nu s-a îmbrăcat ca unul din aceştia.
Deci dacă iarba cîmpului, care astăzi este şi mîine se aruncă în cuptor, Dumnezeu aşa o îmbracă, nu cu mult mai vîrtos pe voi, puțin credincioşilor?"[1]**

I

După ce Domnul a vorbit de hrana cea de neapărată trebuință şi a arătat cu nu trebuie să ne îngrijim nici de ea, trece la ceva mai uşor, la îmbrăcăminte. Că îmbrăcămintea nu-i atît de necesară ca hrana.

– Dar pentru ce Hristos nu foloseşte şi acum tot pilda cu păsările, pentru ce nu ne vorbeşte de păun, de lebădă, de oaie, că a mai întrebuințat multe pilde asemănătoare?

– Pentru că vrea să ne arate pe două căi covîrşirea poruncii: şi prin nimicnicia celor care au o astfel de frumusețe, şi prin bogăția podoabei date crinilor. De aceea, după ce a spus cît sînt de frumoşi, nu-i mai numeşte crini, ci: *„iarba cîmpului"*. Şi nu se mulțumeşte nici cu această numire, ci adaugă şi altă nimicnicie a lor, spunînd: *„care astăzi este";* şi n-a spus numai: *„care astăzi este"*, ci ceva cu mult de mai puțin preț: *„în cuptor se aruncă"*. Şi n-a spus: „o îmbracă", ci: *aşa o îmbracă"*.

Vezi cîtă covîrşire şi tărie în cuvintele Sale? Face aceasta ca să țină trează atenția ascultătorilor Săi. De aceea a şi adăugat: *„nu cu mult mai vîrtos pe voi?"*

Multă tărie au şi cuvintele acestea! Cuvintele: *„pe voi"* nu arată altceva decît marea prețuire şi marea dragoste a lui Dumnezeu pentru neamul omenesc, ca şi cum ar fi zis: *„Pe voi,* cărora Dumnezeu v-a dat suflet, cărora v-a plăsmuit trup, pentru care a făcut toate cele văzute, pentru care a trimis profeți, a dat legea şi a făcut nenumărate faceri de bine, pentru care a dat pe Fiul Său cel Unul-Născut!"

După ce le-a arătat lămurit acestea, îi şi ceartă, zicînd: *„puțin credincioşilor"*. Aşa-i cel ce sfătuieşte! Nu îndeamnă numai, ci şi ține de rău, ca să trezească şi mai mult mintea spre ascultarea spuselor.

1. *Matei* 6, 28-30.

Prin aceste cuvinte Domnul nu ne învaţă numai să nu ne îngrijim de haine, ci nici să nu ne minunăm de hainele luxoase; au frumuseţea şi podoaba ierbii! Dar, mai bine spus, iarba este mai de preţ decît haina luxoasă. Pentru ce, dar, te lauzi cu cele ce sînt întrecute cu mult de iarbă?

Observă că, chiar de la început, Domnul arată că porunca Sa e uşoară, îndepărtînd pe ascultătorii Săi de ce le era greu şi de ce se temeau. După ce a spus: *„Uitaţi-vă la crinii cîmpului"*, a adăugat: *„Nu se ostenesc"*. Prin urmare Domnul ne-a dat aceste porunci vrînd să ne scape de oboseli. Deci nu-i oboseală a nu te îngriji, ci a te îngriji. Şi după cum atunci cînd a spus: *„nu seamănă"*[2], n-a oprit semănatul, ci grija, tot aşa şi acum cînd a spus: *„nu se ostenesc, nici nu torc"*, n-a interzis munca, ci tot grija. Dacă Solomon a fost biruit de frumuseţea crinilor, şi nu o dată, nici de două ori, ci tot timpul cît a fost împărat – că nu poţi spune de Solomon că odată se îmbrăca frumos, iar altă dată nu, ci în nici o zi nu se împodobea ca florile de crin, că asta a arătat Domnul prin cuvintele: *„în toată slava lui"* – şi Solomon n-a fost biruit numai de această floare, ci de toate florile; de aceea spune Domnul: *„ca unul din aceştia"*; că pe cît este de mare deosebirea între adevăr şi minciună, tot pe atît de mare a fost deosebirea între îmbrăcămintea lui Solomon şi podoaba acestor flori; deci dacă Solomon, cel mai strălucit împărat dintre toţi împăraţii care au fost vreodată, a mărturisit înfrîngerea, cînd vei putea tu să birui frumuseţea florilor, dar, mai bine spus, să te apropii cît de cît de frumuseţea lor? Prin acestea Domnul ne învaţă să nu umblăm deloc după o astfel de frumuseţe. Uită-te la sfîrşitul ei! După ce biruie, se aruncă în cuptor!

Dacă Dumnezeu arată o atît de mare purtare de grijă de nişte flori de rînd, nevrednice de cuvînt şi de un folos întîmplător, cum nu va purta grijă de tine, făptura cea mai necesară din toate?

– Pentru ce a făcut Dumnezeu aşa de frumoase florile?

– Pentru ca să-Şi arate înţelepciunea Lui şi bogăţia puterii Lui, ca să aflăm de pretutindeni slava Lui. Că nu numai cerurile spun slava lui Dumnezeu[3], ci şi pămîntul. David o arată şi pe aceasta, spunînd: *„Lăudaţi pe Domnul pomii cei roditori, toţi cedrii"*[4]. Toate înalţă Creatorului laude; unele prin fructele lor, altele prin măreţia lor, altele prin frumuseţea lor. Şi acesta este un semn al marii înţelepciuni a lui Dumnezeu, cînd din lucruri de foarte puţină valoare – căci ce poate fi, oare, mai de puţin preţ decît ceea ce astăzi este şi mîine nu mai este? – se revarsă pe faţa întregului pămînt o atît de mare frumuseţe! Deci dacă Dumnezeu a dat ierbii o frumuseţe de care nu are nevoie – căci cu ce contribuie fru-

2. *Matei* 6, 26.
3. *Ps.* 18, 1.
4. *Ps.* 148, 9.

musețea florii la întreținerea focului? –, cum nu-ți va da, oare, ție ceea ce-ți trebuie? Dacă Dumnezeu a împodobit cu prisosință ce-i mai neînsemnat decît totul din lume și a făcut asta, nu din nevoie, ci din dărnicie, cu mult mai mult te va cinsti cu cele de trebuință pe tine, ființa cea mai de preț de pe pămînt!

II

Așadar după ce Domnul a arătat că este mare purtarea de grijă a lui Dumnezeu, se cădea să-i și mustre pe ascultătorii Săi; dar chiar cînd îi mustră, îi cruță; nu-i învinuiește de necredință, ci de puțină credință: *„Dacă iarba cîmpului Dumnezeu așa o îmbracă, cu mult mai vîrtos pe voi, puțin credincioșilor"*.

Deși El este Cel ce a lucrat toate – că: *„Toate prin El s-au făcut și fără de El nimic nu s-a făcut"*[5] –, totuși deocamdată nu vorbește deloc de El. Se mărginește să-Și arate deocamdată autoritatea Sa, să spună la fiecare poruncă: *„Ați auzit că s-a zis celor de demult; dar Eu vă spun vouă"*[6]. Nu te minuna, dar, dacă și mai tîrziu Se ascunde pe Sineși sau dacă rostește despre El cuvinte care se potrivesc oricărui om. Un singur lucru urmărește deocamdată: să-I fie bine primite cuvintele Sale, să arate, prin tot ce spune, că nu este potrivnic lui Dumnezeu, ci gîndește la fel cu Tatăl și este de acord cu Tatăl. Așa face și acum în tot timpul cuvîntării Sale, Îl pune pe Dumnezeu înainte, Îi admiră înțelepciunea și purtarea de grijă arătată prin toate cele ce vedem în jurul nostru, fie mare, fie mic. Cînd a vorbit de Ierusalim, l-a numit cetatea marelui Împărat[7]; cînd a vorbit de cer, l-a numit iarăși tron al lui Dumnezeu[8]; iar cînd a vorbit de conducerea lumii, tot lui Dumnezeu Îi atribuie totul, spunînd că *„răsare soarele Lui peste răi și peste buni și plouă peste drepți și nedrepți"*[9], iar în Rugăciune ne-a învățat să spunem că *„a Lui este împărăția și puterea și slava"*[10]. Acum, cînd vorbește de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, arătînd că este cel mai desăvîrșit meșter, chiar în lucrurile cele mai mici, spune că *„îmbracă iarba cîmpului"*. Nicăieri nu-L numește Tată al Său, ci al ascultătorilor Lui, ca, prin această cinstire ce le-o dă, să-i atragă spre El și să nu se indigneze cînd va numi pe Dumnezeu Tată al Său.

Dacă nu trebuie să ne îngrijim nici de lucrurile de neapărată trebuință, nici de cele la îndemîna oricui, ce iertare merită cei care se

5. *Ioan* 1, 3.
6. *Matei* 5, 21, 27.
7. *Matei* 5, 35.
8. *Matei* 5, 34.
9. *Matei* 5, 45.
10. *Matei* 6, 13.

îngrijesc să aibă haine şi case luxoase? Dar, mai bine spus, ce iertare merită cei care nici nu dorm, ca să răpească averile altora?

„Deci nu vă îngrijiţi zicînd: Ce vom mînca? sau: Ce vom bea? sau: Cu ce ne vom îmbrăca? Că pe toate acestea păgînii le caută"[11].

Ai văzut că ne îndeamnă iarăşi şi ne arată că porunca Sa nu-i nici împovărătoare, nici grea?

După cum atunci cînd a spus: *„Dacă iubiţi pe cei ce vă iubesc nu faceţi mare lucru, că şi păgînii fac la fel"*[12], prin pomenirea păgînilor ne-a îndemnat să ducem o viaţă superioară, tot aşa şi acum, amintindu-ne iarăşi de păgîni, ne mustră şi ne arată că avem datoria să îndeplinim neapărat porunca Sa. De ce, oare, n-am fi vrednici noi, care trebuie să ducem o viaţă superioară cărturarilor şi fariseilor, nu numai că nu-i depăşim, ci, mai mult, continuăm să trăim tot atît de ticăloşi ca şi păgînii şi să fim la fel de mici la suflet?

Domnul, însă, nu Se mărgineşte numai să ne mustre; ci, după ce ne-a ţinut de rău şi ne-a făcut atenţi asupra vieţii noastre, după ce ne-a îndemnat cu toată tăria, vine acum şi ne mîngîie, spunînd:

„Că ştie Tatăl vostru cel ceresc, că aveţi trebuinţă de toate acestea"[13].

N-a spus: „Că ştie Dumnezeu", ci: *„Că ştie Tatăl"*, ca să ne dea şi mai mare nădejde. Dacă este Tată, – şi un astfel de Tată – apoi nu poate să treacă cu vederea pe fiii Lui, cînd sînt în cele mai mari nevoi. Nici părinţii cei de pe pămînt nu fac aceasta cu copiii lor.

Pe lîngă acest argument, Domnul adaugă un altul.

– Care?

– Acesta: *„Că ştie că aveţi trebuinţă de toate acestea"*. Cu alte cuvinte Domnul spune aşa: „Hrana, băutura şi îmbrăcămintea sînt, oare, lucruri de prisos, ca să le treacă Dumnezeu cu vederea? Dumnezeu nu trece cu vederea nici pe cele de prisos, de pildă iarba, dar mai ales pe cele de neapărată trebuinţă ?"

Deci ceea ce tu socoteşti că-ţi este pricină de grijă, aceea îţi spun că este îndestulător ca să te îndepărteze de această grijă. Dacă spui: „Tocmai de aceea trebuie să mă îngrijesc de hrană, de băutură şi de îmbrăcăminte, pentru că sînt de neapărată trebuinţă existenţei mele!", apoi eu îţi voi spune contrariul: Tocmai de aceea nu trebuie să te îngrijeşti de ele, pentru că sînt de neapărată trebuinţă. Nici dacă ar fi de prisos n-ar trebui să te deznădăjduieşti, ci să ai încredere că Dumnezeu ţi le va da! Dar pentru că îţi sînt de neapărată trebuinţă, nicidecum nu trebuie să te îndoieşti. Care e tatăl care să nu dea fiilor săi cele de neapărată tre-

11. *Matei* 6, 31-32.
12. *Matei* 5, 47.
13. *Matei* 6, 32.

buință? Deci, şi pentru această pricină, Dumnezeu îți va da negreşit şi hrană şi băutură şi îmbrăcăminte. El este Creatorul firii noastre şi ştie foarte bine trebuințele noastre.

Nici aceasta apoi n-o poți spune: „Da, e Tatăl nostru şi sînt de neapărată trebuință cele ce-I cer; dar El nu ştie că am trebuință de ele". Nu poți spune asta pentru că fiind Creatorul firii noastre, plăsmuindu-o aşa şi cunoscînd-o, negreşit ştie şi nevoile ei mai bine decît tine care ai aceste nevoi. Că El a hotărît ca firea noastră să aibă astfel de nevoi. Deci Dumnezeu nu Se va împotrivi propriilor Lui hotărîri, pe de o parte, făcîndu-te să ai astfel de nevoi, iar pe de altă parte, lipsindu-te de cele ce satisfac aceste nevoi.

III

Să nu ne îngrijim, deci, nici de hrană, nici de băutură, nici de îmbrăcăminte! Nu ne alegem cu nimic altceva decît că ne chinuim în zadar. Cînd Dumnezeu ne dă cele de neapărată trebuință – şi de ne îngrijim şi de nu ne îngrijim, dar, mai degrabă, dacă nu ne îngrijim – ce cîştigi de pe urma grijii, decît că-ți atragi asupră-ți degeaba pedeapsă. Nu ți pasă de hrană, cînd te duci la ospăț; nici nu te îngrijeşti de apă, cînd mergi la izvor. Deci nici noi, pentru care purtarea de grijă a lui Dumnezeu este mai bogată decît izvorul şi decît mii şi mii de ospețe, să nu ne îngrijim, nici să ne pierdem încrederea.

Pe lîngă cele spuse, Domnul aduce şi un alt argument pentru a ne face să avem încredere în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, grăind aşa:

„Căutați împărăția cerurilor şi acestea toate se vor adăuga vouă"[14].

După ce a liberat sufletul de grijă, Domnul vorbeşte de împărăția cerurilor. Că Hristos a venit să desființeze cele vechi şi să ne cheme la o patrie mai bună. De aceea face totul, ca să ne scape de cele de prisos şi de dragostea ce ne leagă de pămînt. De aceea a amintit de păgîni, spunînd că păgînii le caută pe acestea[15], că ei îşi dau toată osteneala pentru cele de pe pămînt, nu spun nici un cuvînt despre cele viitoare şi nici n au idee de ceruri. Voi, însă, nu urmăriți acestea, ci altceva! Că n-am fost făcuți să mîncăm, să bem şi să ne îmbrăcăm, ci să plăcem lui Dumnezeu şi să dobîndim bunătățile ce vor să fie. După cum atunci cînd năzuim la cer socotim de prisos mîncarea, băutura şi îmbrăcămintea, tot de prisos să le socotim şi cînd ne rugăm lui Dumnezeu! Aceasta a vrut să spună Hristos prin cuvintele: *„Căutați împărăția cerurilor şi toate acestea se vor adăuga vouă"*.

14. *Matei* 6, 33.
15. *Matei* 6, 32.

N-a spus: „se vor da vouă", ci: *„se vor adăuga vouă"*, ca să afli că darurile date de Dumnezeu pe lumea aceasta sînt o nimica în comparație cu măreția celor viitoare. De aceea ne și poruncește să nu le cerem pe acestea cînd ne rugăm, ci pe celelalte, fiind încredințați că ni se vor adăuga și acestea la celelalte. Caută, dar, pe cele viitoare și vei primi și pe cele de acum! Nu căuta pe cele văzute, și le vei dobîndi negreșit! Este nevrednic de tine să te apropii de Stăpîn cu niște cereri ca acestea! Te faci de rîs pe tine însuți de-ți cheltuiești toată rîvna cu dorul de cele trecătoare, cînd ești dator ca toată rîvna și grija ta să-ți fie pentru bunătățile cele nespuse.

– Cum? m-ar întreba cineva. Nu ne-a poruncit Hristos să cerem pîine?

– Da! Dar *„pîinea cea de toate zilele"*. Și a mai adăugat: *„Dă-ne-o nouă astăzi"*[16]. Tot așa facem și acum. Că n-a spus: „Nu vă îngrijiți", ci:

„Nu vă îngrijiți de ziua de mîine"[17].

Prin această poruncă ne-a dat în același timp și libertatea și ne-a alipit și sufletul de cele mai de neapărată trebuință. Tot acum ne poruncește să-I cerem lui Dumnezeu și cele de neapărată trebuință, nu pentru că Dumnezeu are nevoie să I le amintim, ci ca să cunoaștem că orice faptă bună ce săvîrșim, o săvîrșim cu ajutorul Lui și ca să ne obișnuim să I le cerem necontenit.

Ai văzut că și prin aceste cuvinte Domnul ne-a încredințat că vom primi negreșit și bunătățile din lumea aceasta? Cel ce dă cele mai mari, cu atît mai mult va da cele mai mici. „Nu pentru aceasta v-am spus să nu vă îngrijiți și să nu cereți hrană, băutură și îmbrăcăminte, ne spune Hristos, ca să n-aveți ce mînca și ce bea și să umblați goi, ci ca să aveți din belșug și acestea!" Aceste cuvinte, mai mult decît toate celelalte, sînt îndestulătoare să ne convingă să-I urmăm porunca. Cînd a dat porunci despre milostenie a îndepărtat din sufletul nostru dorința de a o arăta oamenilor, convingîndu-ne mai cu seamă prin aceea că ne-a făgăduit că ne va da prilejul să o arătăm la și mai multă lume: – *„Că Tatăl tău,* spune Domnul, *Care vede întru ascuns, îți va răsplăti ție la arătare"*[18]. Tot așa și acum cînd ne poruncește să nu cerem hrană, băutură și îmbrăcăminte, ne convinge prin aceea mai cu seamă că ne făgăduiește că ni le va da cu mai multă îmbelșugare dacă nu le cerem.

„De aceea îți poruncesc să nu le ceri, spune Domnul, nu pentru ca să nu le primești, ci ca să le primești din belșug, să le primești într-un chip cuvenit ție, să le primești însoțite de un cîștig potrivit ție. Îți porun-

16. *Matei* 6, 11.
17. *Matei* 6, 34.
18. *Matei* 6, 4.

cesc să nu ceri hrană, băutură şi îmbrăcăminte, pentru ca nu cumva îngrijindu-te de ele şi risipindu-te în atîtea şi atîtea griji să ajungi nevrednic şi de aceste daruri pămînteşti şi de darurile cele duhovniceşti, să te chinui în zadar şi să pierzi tocmai ceea ce ceri!"

„Nu vă îngrijiţi de ziua de mîine, că ziua de mîine va îngriji de ale sale. Ajunge zilei răutatea ei"[19].

Adică chinul şi zbuciumul de fiecare zi. Nu-ţi ajunge că-ţi mănînci pîinea în sudoarea feţei?[20] Pentru ce-ţi adaugi şi chinul grijei zilei de mîine, ca să-ţi pierzi şi ostenelile tale de mai înainte?

IV

Domnul înţelege aici prin *„răutate"* nu răutatea propriu-zisă – Doamne fereşte! – ci chinul, oboseala şi necazurile. La fel şi altundeva spune: *„Este, oare, în cetate răutate pe care să n-o fi făcut Domnul?"*[21]. Aici nu e vorba de răpiri, nici de lăcomii, nici de altceva din acestea, ci de pedepsele venite de sus. Şi iarăşi, în alt loc, spune: *„Eu sînt Cel ce face pace şi zidesc rele"*[22]. Şi aici prin *„rele"* nu se înţelege răutatea, ci foametea, ciuma, care par rele mulţimii oamenilor. Că mulţimea pe acestea obişnuieşte să le numească rele. Tot aşa şi preoţii şi vrăjitorii celor cinci domni de alt neam cînd au înjugat la carul cu chivotul legii vacile fără viţei şi le-au lăsat să meargă singure, au numit răutate bătăile lui Dumnezeu, ca şi supărarea şi durerea pricinuită de aceste bătăi[23]. Acest lucru îl arată şi aici Domnul cînd zice: *„Ajunge zilei răutatea ei"*. Că nimic nu îndurerează atîta sufletul precum grija. Tot aşa şi Pavel, cînd îndeamnă la feciorie, sfătuieşte zicînd: *„Dar eu vreau ca voi să fiţi fără de grijă"*[24].

Cînd Domnul spune că *„ziua de mîine va îngriji de ale sale"*, nu vrea să spună că ziua se îngrijeşte de ea însăşi; ci pentru că se adresează unor oameni nedesăvîrşiţi, vrînd să facă mai expresive spusele Sale, personifică timpul, vorbindu-le aşa cum oamenii au obiceiul să vorbească.

Acum Domnul sfătuieşte numai; mai tîrziu preface sfatul în poruncă, spunînd ucenicilor Săi: *„Să nu aveţi aur, nici argint*[25]*, nici traistă pe cale"*[26]. După ce Domnul a arătat prin fapte că nu are nici aur, nici argint, nici traistă, atunci a dat şi cu cuvîntul porunca aceasta mai mare; atunci cînd cuvîntul Său avea să fie primit de ucenici, pentru că întărise prin fapte spusele Sale.

19. *Matei* 6, 34.
20. *Fac.* 3, 19.
21. *Amos* 3, 6.
22. *Isaia* 45, 7.
23. *I Regi* 6, 1–15.
24. *I Cor.* 7, 32.
25. *Matei* 10, 9.
26. *Matei* 10, 10.

– Dar cînd a arătat prin fapte că nu are nici aur, nici argint, nici traistă?

– Ascultă că o spune Însuşi: *„Fiul Omului nu are unde să-Şi plece capul"*[27]. Şi nu S-a mulţumit numai cu atîta, ci arată că şi ucenicii Săi trăiesc la fel ca El. I-a format aşa şi nu i-a lăsat să ducă lipsă de ceva. Uită-te la purtarea Lui de grijă, că depăşeşte dragostea oricărui părinte!

„Vă dau această poruncă, spune Domnul, nu cu alt scop decît ca să vă scap de grijile cele de prisos. Dacă azi te îngrijeşti de ziua de mîine şi apoi mîine te vei îngriji tot de ziua de mîine, nu înseamnă că faci o muncă de prisos? Pentru ce sileşti ziua de azi să aibă mai mult necaz decît necazul sortit ei, adăugînd la propriile ei osteneli şi povara zilei de mîine? Nu uşurezi cu nimic ziua de mîine cu adaosul grijilor zilei de azi, ci o încarci cu oboseli şi frămîntări zadarnice".

Dar, ca să ne facă şi mai atenţi, Domnul personifică timpul şi ni-l înfăţişează ca şi cum ar fi nedreptăţit de noi, ca şi cum ne-ar striga că-l încărcăm cu griji şi necazuri de prisos.

„Ai apucat ziua de azi, ne spune Domnul, ca să te îngrijeşti de cele ale ei! Pentru ce-i adaugi grijile altei zile? Nu are destulă povară propria ei grijă? Pentru ce o împovărezi mai mult?"

Cînd Legiuitorul, Cel Care are să ne judece, ne spune acestea, gîndeşte-te ce bune nădejdi ne dă cînd Însuşi mărturiseşte că viaţa aceasta este anevoioasă şi împovărătoare, încît chiar grija unei singure zile este de ajuns ca să ne doboare şi să ne strivească!

Dar[28], cu toate că cele spuse de Domnul sînt atît de multe şi atît de puternice, totuşi noi ne îngrijim de cele de pe pămînt, iar de cele din ceruri deloc. Am răsturnat rînduiala. Luptăm pe două căi împotriva poruncilor lui Hristos. Şi iată cum! Hristos ne spune: „Nu căutaţi deloc cele de aici!", dar noi pe acestea le căutăm neîncetat. Hristos ne spune: „Căutaţi pe cele cereşti!", dar noi nu le căutăm nici o clipă, ci pe cît de mare ne e grija pentru cele lumeşti, tot pe atît de mare ne e nepăsarea pentru cele duhovniceşti, dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mare. Lucrul acesta, însă, nu poate merge la nesfîrşit şi nici nu poate rămîne pentru totdeauna aşa. Dispreţuim poruncile lui Hristos zece zile, douăzeci de zile, o sută de zile, dar odată şi odată tot trebuie să plecăm de pe lumea aceasta şi să cădem în mîinile Judecătorului!

– Dar cîtă mîngîiere are amînarea!

– Ce mîngîiere, să aştepţi în fiecare zi osînda şi pedeapsa! Dacă vrei să ai oarecare mîngîiere de pe urma acestei amînări, apoi capăt-o

27. *Matei* 8, 20.

28. De aici începe partea morală: *Trebuie să alegem binele. Dumnezeu săvîrşeşte totul. Să cerem lui Dumnezeu necontenit şi stăruitor cele duhovniceşti.*

îndreptîndu-ți viața prin pocăință. Dacă socotești că amînarea pedepsei te mîngîie, apoi cu mult mai mare e cîștigul să nu cazi sub pedeapsă. Să folosim, deci, amînarea aceasta ca să scăpăm de chinurile ce ne așteaptă! Nici una din poruncile Domnului nu-i nici împovărătoare, nici grea, ci toate atît de ușoare și lesnicioase, încît numai dacă voim pe toate le putem săvîrși, chiar dacă am fi încărcați cu mii și mii de păcate. Manase, împăratul iudeilor, săvîrșise nenumărate nelegiuiri: întinsese mîna împotriva sfinților, adusese în templu spurcăciuni, umpluse cetatea cu crime și săvîrșise încă și altele mai presus de orice iertare[29]; cu toate acestea, după atît de multe și de mari nelegiuiri, și le-a șters pe toate.

– Cum? În ce chip?

– Prin pocăință și voință.

V

Nu este, nu este nici un păcat care să nu fie biruit de puterea pocăinței, dar, mai bine spus,de harul lui Hristos. Să ne schimbăm numai și Îl avem pe Hristos alături de noi! De vrei să fii bun, nimeni nu te împiedică! Dar, mai bine spus, este cine să te împiedice: diavolul! Nu poate, însă, dacă ai ales calea faptelor bune și atragi prin ele ajutorul lui Dumnezeu. Dar dacă nu vrei, ci sari, cum va fi Dumnezeu alături de tine? Dumnezeu vrea să te mîntuie, nu cu sila, nici cu forța, ci cu buna ta voie. Dacă ai avea un slujitor care te-ar urî, ți-ar întoarce spatele și necontenit ar sări și ar fugi, n-ai dori să-l mai ții, oricîtă nevoie ai avea de serviciile lui. Cu mult mai mult Dumnezeu – Care face totul, nu pentru propria Lui trebuință, ci pentru mîntuirea ta – nu va vrea să te țină cu sila lîngă El; și dimpotrivă, dacă vrei să te apropii de Dumnezeu, Dumnezeu nu te părăsește, orice-ar face diavolul. Deci noi sîntem pricina pieirii noastre; că nici nu ne apropiem de Dumnezeu, nici nu ne întîlnim cu Dumnezeu, nici nu-L rugăm cum trebuie; ci, chiar cînd ne apropiem de Dumnezeu, n-o facem ca niște oameni care avem nevoie de ajutorul Lui, nici cu credința trebuitoare, nici ca niște oameni care Îi cerem, ci facem totul căscînd și dormind. Și totuși Dumnezeu vrea să fie rugat de noi; ba încă îți mai și mulțumește cînd Îl rogi. El e singurul datornic care-ți mulțumește cînd Îi ceri și-ți dă ceea ce nu I-ai împrumutat. Dacă te vede cerînd cu stăruință, îți dă și ce n-a luat de la tine; dar dacă te vede trîndav, amînă și El, nu pentru că nu vrea să dea, ci pentru că-I place să fie rugat de noi. De aceea ți-a spus și pilda cu prietenul acela care s-a dus noaptea și a cerut pîine[30] și pilda cu judecătorul

29. *IV Regi* 21, 1-17.
30. *Luca* 11, 5-8.

acela care de Dumnezeu nu se temea şi de oameni nu se ruşina[31]. Şi nu S-a mărginit numai la pilde, ci ţi-a arătat asta şi cu fapta, cînd a slobozit pe femeia cananeancă, după ce-i dăduse mare dar[32]. Prin femeia cananeancă a arătat că Dumnezeu dă celor ce cer stăruitor chiar cele ce nu li se cuvin. Că a spus Domnul: *„Nu este bine să iei pîinea fiilor şi s-o arunci cîinilor"*[33]; totuşi Domnul i-a dat, pentru că a cerut cu tărie. Iar iudeilor le-a arătat că acelora trîndavi nu le dă nici pe cele ale lor; că iudeii n-au primit nimic, ci au pierdut şi pe cele ale lor. Iudeii, pentru că n-au cerut, nici pe ale lor nu le-au primit; femeia cananeancă, însă, pentru că a cerut cu tărie, a putut să capete cele străine. Şi cîinele a primit cele cuvenite fiilor. Atît de bun lucru este stăruinţa! Cîine de-ai fi, dacă stărui, vei trece înaintea fiului trîndav! Pe cele pe care nu le poate săvîrşi prietenia, pe acelea le duce la bun sfîrşit stăruinţa. Să nu spui: „Dumnezeu mi-i duşman, nu mă ascultă!" Îţi răspunde îndată dacă-L rogi des! Dacă nu pentru prietenie, pentru stăruinţă! Nici duşmănia, nici timpul nepotrivit şi nici altceva nu-ţi sînt piedică! Să nu spui: „Sînt nevrednic! Nu mă rog!" Şi cananeanca era nevrednică! Să nu spui: „Am multe păcate! Nu pot să-L rog că e mîniat pe mine!" Dumnezeu nu se uită la nevrednicia ta, ci la sufletul tău. Dacă văduva a înduplecat pe judecătorul care de Dumnezeu nu se temea şi de oameni nu se ruşina, cu mult mai mult rugăciunea ta continuă va îndupleca pe bunul Dumnezeu. Să te apropii de El chiar dacă nu-I eşti prieten, iar dacă-I ceri cele ce n-ai dreptul, chiar dacă ai risipit toată averea părintească şi de multă vreme nu te-ai mai arătat în faţa Lui[34], chiar dacă eşti fără de cinste, chiar dacă eşti în urma tuturor, chiar dacă e mîniat şi supărat pe tine! Arată-I că vrei să I te rogi şi să te reîntorci la El; vei primi totul şi vei stinge îndată şi mînia şi osînda.

– Dar iată mă rog şi n-am nici un cîştig!

– Da, pentru că nu te rogi cum se rugau aceia, aşa cum se ruga cananeanca de pildă[35], ca prietenul care s-a dus la prietenul său la miezul nopţii[36], ca văduva care supăra necurmat pe judecător[37], ca fiul care a risipit toată averea tatălui său[38]. Dacă te-ai ruga ca ei, ai căpăta îndată.

– Chiar dacă a fost insultat?

– Este Tată!

– Chiar dacă S-a mîniat?

31. *Luca* 18, 2-8.
32. *Matei* 15, 22-28.
33. *Matei* 15, 26.
34. *Luca* 15, 11-32.
35. *Matei* 15, 22-28.
36. *Luca* 11, 5-8.
37. *Luca* 18, 2-8.
38. *Luca* 15, 11-32.

– Își iubește copilul! Un singur lucru caută Dumnezeu: nu să te pedepsească pentru insulte, ci să te vadă că te pocăiești, că te rogi!

VI

Dara-ar Dumnezeu să ne aprindem și noi tot atît de mult de dragoste de Dumnezeu cît de mult e aprinsă inima lui Dumnezeu de dragoste de noi! Focul dragostei lui Dumnezeu caută numai prilejul; dacă-i dai prilej să scînteieze puțin, aprinzi întreaga flacără a binefăcătoarei Sale dragoste. Dumnezeu nu se supără că este insultat, ci se supără că tu ești cel care-L insulți și că te porți ca un om beat. Dacă noi, răi fiind, suferim cînd ne insultă copiii noștri, cu mult mai mult Dumnezeu, Care nici nu poate fi insultat! Dacă noi ne purtăm așa, noi care avem o iubire firească, apoi cu mult mai mult Dumnezeu, care are o iubire suprafirească. *„Chiar de și-ar uita femeia rodul pîntecelui ei,* spune Domnul, *Eu nu te voi uita!"* [39]. Să ne apropiem, așadar, de El și să-I spunem: *„Da, Doamne, dar și cîinii mănîncă din firimiturile care cad de la masa stăpînilor lor"*[40]. Să ne apropiem de Dumnezeu cu timp și fără timp; dar, mai bine spus, niciodată nu te apropii fără timp; fără timp este cînd nu te apropii de El mereu. Totdeauna este cu timp să ceri de la Cel Ce dorește să-ți dea. După cum niciodată nu-i fără timp să respiri, tot așa nu-i fără timp să ceri de la Dumnezeu; să nu ceri este fără timp. Și după cum avem totdeauna trebuință de respirație, tot așa avem totdeauna trebuință de ajutorul Lui. Dacă vrem, Îl atragem cu ușurință lîngă noi. Profetul, vrînd să ne arate că Dumnezeu este totdeauna gata să ne facă bine, spune: *„Gata ca zorile Îl vom găsi"*[41]. Ori de cîte ori ne apropiem de El, Îl vedem că așteaptă cererile noastre. Iar dacă nu scoatem nimic din izvorul cel pururea curgător al binefacerilor Sale, a noastră e întreaga vină. Învinuirea aceasta o aducea și iudeilor, spunîndu-le: *„Iar mila Mea ca norul cel de dimineață și ca roua din zori se trece"*[42]. Cu alte cuvinte Dumnezeu spune așa: „V-am dat toate bunătățile Mele! Dar voi, prin marea voastră răutate, ați pus stavilă nespusei Mele dărnicii, așa precum căldura soarelui risipește și norul cel de dimineață și roua cea din zori". Și acesta-i iarăși un semn al purtării Sale de grijă. Cînd vede că sîntem nevrednici de binefacerile Lui nu ne mai face bine, ca să nu ajungem trîndavi. Dacă, însă, ne schimbăm puțin, atît cît să recunoaștem că am

39. *Isaia* 49, 15.
40. *Matei* 15, 27.
41. *Osea* 6, 3.
42. *Osea* 6, 4.

păcătuit, Își revarsă peste noi binefacerile Sale cu mai multă bogăție decît izvoarele apele lor și ne scaldă cu darurile Sale cu mai multă dărnicie decît scaldă marea țărmurile sale. Cu cît primim mai mult cu atît se bucură mai mult. Aceasta îl face să dea și mai mult. Că Dumnezeu socotește mîntuirea noastră propria Sa bogăție și o dă din belșug celor ce o cer. Acest lucru l-a arătat și Pavel prin cuvintele: *„Îmbogățește pe toți cei ce-L cheamă”*[43]. Se mînie atunci cînd nu-I cerem; ne întoarce spatele atunci cînd nu-L rugăm. Pentru asta a sărăcit, ca să ne îmbogățească[44]; pentru asta a suferit patimile, ca să ne îndemne să-I cerem.

Să nu ne pierdem, dar, nădejdea, ci, pentru că avem atîtea prilejuri și atît de bune nădejdi, chiar dacă am păcătui în fiecare zi, să ne apropiem de el, rugîndu-L, implorîndu-L, cerîndu-I iertare de păcate. Așa vom pune capăt păcatelor, vom pune pe fugă pe diavol, vom atrage asupra noastră iubirea de oameni a lui Dumnezeu și vom dobîndi bunătățile ce vor să fie, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor, Amin.

43. *Rom.* 10, 12.
44. *II Cor.* 8, 9.

OMILIA XXIII

„Nu judecați, ca să nu fiți judecați"[1]

I

Ce? Nu trebuie să mustrăm pe cei ce păcătuiesc? Același lucru îl spune și Pavel, dar mai bine spus, Hristos prin Pavel, zicînd: *„Tu de ce judeci pe fratele tău? Și tu de ce defaimi pe fratele tău?*[2] și: *„Cine ești tu cel ce judeci sluga străină?"*[3]; și iarăși: *„Așa, ca să nu judecați ceva înainte de timp, pînă ce va veni Domnul"*[4].

Dar pentru ce în alte locuri Pavel spune: *„Mustră, ceartă, îndeamnă!"*[5], și: *„Pe cei care păcătuiesc, mustră-i înaintea tuturor"*[6]; iar Hristos îi spune lui Petru: *„Mergi și-l mustră între tine și el singur; de nu te va asculta, mai ia împreună cu tine și pe altul; dar dacă nici așa nu te va asculta, spune-l Bisericii"*[7]. Dacă Domnul a poruncit să nu judecăm, pentru ce a rînduit aici atît de mulți oameni să judece; și nu numai să judece, ci să și pedepsească? Că a poruncit să fie socotit păgîn și vameș cel care nu ascultă de nici unul din ei[8]. Pentru ce le-a mai dat ucenicilor Lui și cheile? Că dacă apostolii nu vor judeca, nu vor avea nici o autoritate; degeaba au primit puterea de a lega și dezlega. Și altfel spus: dacă în lume ar stăpîni această lege, de a nu fi judecat nimeni, atunci s-ar distruge toată ordinea și în biserici și în cetăți și în case. Dacă n-ar judeca stăpînul pe slugă, stăpîna pe slujnică, tatăl pe fii, prietenul pe prieten, atunci s-ar întinde răutatea. Dar pentru ce spun prietenul pe prieten? Dacă n-am judeca pe dușmani, niciodată n-am putea pune capăt dușmăniei, ci toate s-ar întoarce pe dos.

Deci ce înțeles au cuvintele: *„Nu judecați, ca să nu fiți judecați"?*

Să le cercetăm cu mare luare aminte, ca să nu socotim leacurile mîntuirii și legile păcii, legi de distrugere și de dezordine. Domnul, puțin mai jos, a arătat, celor ce gîndesc drept, sensul cuvintelor Sale, spunînd:

1. *Matei* 7, 1.
2. *Rom.* 14, 10.
3. *Rom.* 14, 4.
4. *I Cor.* 4, 5.
5. *II Tim.* 4, 2.
6. *I Tim.* 5, 20.
7. *Matei* 18, 15–17.
8. *Matei* 18, 17.

„Pentru ce vezi paiul din ochiul fratelui tău și nu vezi bîrna din ochiul tău?"[9] Dacă totuși și acum vor părea cuvintele lui Hristos tot neclare celor cu mintea mai înceată, voi încerca să le explic. După părerea mea aici Hristos nu ne poruncește să nu judecăm în general nici un păcat, nici nu ne oprește să facem așa ceva, ci oprește pe cei care, plini de nenumărate păcate, tăbărăsc pe alții pentru păcate întîmplătoare. Cred că Hristos face aici aluzie și la iudei, care erau strașnici acuzatori ai semenilor lor pentru greșeli mici și neînsemnate, deși ei săvîrșeau, fără să se sinchisească, păcate mari. Pentru acest lucru, spre sfîrșitul activității Sale, Domnul îi mustră, spunîndu-le: *„Legați sarcini grele și anevoie de purtat, iar voi nici cu degetul nu vreți să le mișcați"*[10]; și: *„dați zeciuială din mentă și din mărar și ați lăsat cele mai grele ale legii, mila și credința"*[11]. Împotriva iudeilor mi se pare că sînt adresate aceste cuvinte, respingînd mai dinainte acuzațiile pe care aveau să le aducă iudeii ucenicilor Săi. Apostolii nu păcătuiseră; totuși îi socoteau păcătoși, de pildă pentru că nu păzeau sîmbăta[12], pentru că mîncau cu mîinile nespălate[13], pentru că stăteau la masă cu vameșii[14]. Aceleași mustrări le aduce Domnul iudeilor și altă dată, spunîndu-le: *„Voi care strecurați țînțarul și înghițiți cămila"*[15].

Prin porunca aceasta: *„Nu judecați, ca să nu fiți judecați"* Domnul pune o lege generală. Pavel n-a poruncit corintenilor să nu judece pe nimeni, ci să nu judece pe conducătorii lor; să nu judece nici faptele lor, ale căror pricini sînt cunoscute de toată lumea, dar nici celelalte fapte, ale căror pricini nu le cunosc și nu le știu precis[16]. Totuși Pavel n-a poruncit să nu îndreptăm pe cei care păcătuiesc, nici n-a ținut de rău pe toți, fără deosebire, ci a mustrat numai pe ucenicii care se purtau așa cu dascălii lor, care judecau și huleau pe cei nevinovați, deși ei erau vinovați de fel de fel de păcate. Aceasta a vrut și Hristos să arate cînd a spus: *„Nu judecați, ca să nu fiți judecați"*. Și nu numai că a arătat, ci a și înfricoșat și a amenințat cu pedeapsa, zicînd:

„Căci cu ce judecată judecați, veți fi judecați"[17].

„Nu-l judeci pe el, spune Hristos, ci pe tine însuți; îți înăsprești judecata și-ți mărești vinovăția".

După cum la iertarea păcatelor, Domnul a pus începutul iertării în mîinile noastre, tot așa și acum, cînd judecăm, tot în mîinile noastre a

9. *Matei* 7, 3.
10. *Matei* 23, 4.
11. *Matei* 23, 23.
12. *Matei* 12, 2.
13. *Matei* 15, 2.
14. *Luca* 5, 30.
15. *Matei* 23, 24.
16. *I Cor.* 4, 3-5.
17. *Matei* 7, 2.

pus măsura pedepsei. Nu trebuie să ocărîm, să tăbărîm cu gura, ci să sfătuim. Nu trebuie să vorbim de rău, ci să povățuim. Nu trebuie să criticăm cu trufie, ci să îndreptăm cu dragoste. Cînd judeci pe altul, fără cruțare, pentru păcatele lui, nu-l pedepsești pe el cu cea mai grea pedeapsă, ci pe tine.

II

Vezi că aceste două porunci sînt și ușoare și pricini de mari bunătăți pentru cei ce le îndeplinesc, după cum sînt pricini de mari necazuri pentru cei ce le calcă? Cine iartă pe aproapele său se izbăvește mai întîi pe el, fără oboseală, de păcatele lui; cine cercetează cu milă și cu duh de iertare păcatele altora, atrage, prin hotărîrea sa, asupra lui multă iertare.

– Ce? Dacă este cineva desfrînat, să nu-i spun că desfrînarea este un păcat, să nu-l îndrept pe cel ce trăiește în desfrîu?

– Îndreaptă-l, dar nu ca dușamn, nici nu-l pedepsi ca vrăjmaș; ci ca doctor pregătește-i leacul! Hristos n-a spus: „Să nu oprești pe păcătos", ci: „Să nu judeci!", adică să nu-i fii aspru judecător. De altfel, după cum am spus mai înainte, porunca aceasta nu privește păcatele mari, păcatele interzise cu desăvîrșire, ci păcatele ce nici nu par a fi păcate. De aceea a și spus Hristos:

„Pentru ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar bîrna din ochiul tău n-o vezi?" [18]

Mulți fac astăzi așa. Dacă văd pe un monah că are o haină mai bună pe el, îndată îi pun înainte legea lui Hristos, deși ei răpesc bunurile altora și își strîng, în fiecare zi, averi peste averi. Dacă văd pe un altul că gustă dintr-o mîncare mai aleasă, îndată îl critică cu asprime, deși ei, în toate zilele, o duc numai în beții, în chefuri și ospețe, nedîndu-și seama că, odată cu păcatele lor, își adună cu asta și mai mult foc și se lipsesc de orice apărare. Cînd judeci cu atîta asprime greșelile semenilor tăi, ai pus tu cel dintîi legea că trebuie cercetate cu toată luarea aminte și păcatele tale. Nu socoti, dar, aspră porunca lui Hristos, dacă și ție ți se va cere tot așa socoteală!

„Fățarnice, scoate întîi bîrna din ochiul tău!" [19].

Domnul vrea să-Și arate aici mînia Sa cea mare pe care o are față de cei ce se poartă așa. Și totdeauna începe cu o dojană ori de cîte ori vrea să arate că un păcat este mare și că atrage după el osînda și urgia lui Dumnezeu. După cum Domnul, plin de revoltă, spusese slugii ace-

18. *Matei* 7, 3.
19. *Matei* 7, 5.

faci pe grijuliul, fii grijuliu mai întîi cu tine însuţi, unde păcatul este şi mai vădit şi mai mare. Iar dacă nu eşti grijuliu cu tine însuţi, apoi lămu-

Cînd un om vede paiul din ochiul aproapelui său şi-l osîndeşte, sentinţa lui nu porneşte din purtarea de grijă, ci din ură; ia masca iubirii de oameni, dar fapta geme de răutate; acoperă pe semenii lui cu ocări şi acuzaţii neîntemeiate; o face pe dascălul, dar nici de ucenic nu-i vrednic. De aceea Domnul l-a numit făţarnic.

„Pentru ce tu, care judeci cu atîta asprime faptele altora, care vezi şi cele mai mici greşeli ale lor, pentru ce eşti atît de nepăsător, încît treci cu vederea chiar păcatele tale mari? *Scoate întîi bîrna din ochiul tău!*"

Vezi, dar, că Hristos nu ne opreşte să judecăm pe alţii, ci ne porunceşte să scoatem mai întîi bîrna din ochiul nostru şi apoi să îndreptăm păcatele celorlalţi? Fiecare cunoaşte mai bine păcatele lui decît pe ale altora; fiecare vede mai bine păcatele cele mai mari decît pe cele mai mici; şi fiecare se iubeşte mai mult pe el decît pe altul. Deci, dacă o faci pe grijuliul, fii grijuliu mai întîi cu tine însuţi, unde păcatul este şi mai vădit şi mai mare. Iar dacă nu eşti grijuliu cu tine însuţi, apoi lămurit lucru este că şi pe fratele tău nu-l judeci pentru că te îngrijeşte soarta lui, ci pentru că-l urăşti şi vrei să-l faci de ocară. Dacă aproapele tău trebuie judecat, apoi s-o facă unul care nu are astfel de păcate, nu tu.

Aşadar după ce Domnul a dat mari şi înalte învăţături filozofice, a spus şi pilda cu paiul şi bîrna, ca să nu spună cineva că este uşor să filozofezi în cuvinte. Prin această pildă a vrut să arate că îndrăzneşte să vorbească aşa, pentru că nu poate fi învinuit de nici un păcat din cele amintite, ci că a săvîrşit toate virtuţile. El Însuşi avea să judece mai tîrziu pe alţii, spunînd: *„Vai vouă, cărturari şi farisei făţarnici!"*[21], dar nu putea fi învinuit de vreun păcat. N-a scos paiul din ochiul altuia, dar nici nu avea în ochi bîrnă. Era cu desăvîrşire curat, aşa că putea să judece păcatele tuturora. Hristos ne spune: „Nu trebuie să judeci pe alţii atîta vreme cît şi tu eşti vinovat de aceleaşi păcate".

Pentru ce te minunezi că Hristos a dat această lege, cînd chiar tîlharul a cunoscut-o pe cruce, spunînd celuilalt tîlhar: *„Nu te temi de Dumnezeu, că în aceeaşi osîndă sîntem?"*[22] A exprimat aceleaşi idei ca şi Hristos. Tu, însă, nu numai că nu-ţi scoţi bîrna ta, dar nici nu o vezi; paiul altuia, însă, nu numai că-l vezi, dar îl şi judeci şi încerci să-l scoţi. Te asemeni cu un bolnav de dropică sau mai bine zis cu un altul, bolnav de o boală grea, care nu-şi vindecă boala, dar ţine de rău pe altul că nu-şi îngrijeşte o mică bubă. Dacă-i un păcat să nu-ţi vezi păcatele, apoi e un îndoit, un

20. *Matei* 18, 32.
21. *Matei* 23, 13. 14. 15. 23. 25. 27. 29.
22. *Luca* 23, 40.

întreit păcat, să le judeci pe ale altora, iar tu să te plimbi fără să simți că ochii îți sînt plini de bîrne. Și doar păcatul este mai greu decît bîrna.

III

Așadar porunca dată de Hristos este aceasta: cel vinovat de nenumărate păcate nu trebuie să fie aspru judecător al păcatelor altora, mai ales cînd păcatele lor sînt mici. Hristos nu ne oprește să mustrăm, nici să îndreptăm pe alții; dar ne interzice să trecem cu vederea păcatele noastre și să tăbărîm pe păcatele altora. Aceasta face ca păcatul să se întindă și aduce un îndoit rău. Că acela care are obiceiul să-și treacă cu vederea păcatele lui, deși sînt mari, dar judecă cu asprime pe ale altora, deși sînt mici și neînsemnate, păcătuiește de două ori: o dată, că nu-și vede propriile lui păcate; a doua oară, că-și atrage ura și dușmănia tuturor, și, pe zi ce trece, ajunge mai crud și mai fără milă.

După ce Hristos a stîrpit toate aceste păcate, prin această bună legiuire, adaugă iarăși o altă poruncă, spunînd:

„Nu dați cele sfinte cîinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare și întorcîndu-se să vă sfîșie"[23].

Deși mai tîrziu Hristos a poruncit: *„Ceea ce auziți la ureche propovăduiți de pe case!"*[24], totuși porunca aceasta nu-i potrivnică celeilalte. Nu ne-a poruncit să spunem tuturora, fără deosebire, ci să spunem cu îndrăznire acelora cărora trebuie să le spunem.

Prin *„cîini"* Hristos a arătat aici pe cei ce duc o viață nelegiuită, care nu mai au nici o nădejde de o schimbare în mai bine; prin *„porci"* a arătat pe aceia care duc necontenit o viață desfrînată. Și despre unii și despre alții, Domnul a spus că nu sînt vrednici să audă învățătura Sa. Același lucru l-a arătat și Pavel, spunînd: *„Omul sufletesc nu primește pe cele ale Duhului, că pentru el sînt nebunie"*[25]. Și în alte locuri Pavel spune că viața stricată este de vină că nu sînt primite învățăturile cele desăvîrșite. De aceea Domnul ne poruncește să nu deschidem ușile unor astfel de oameni, că ajung mai obraznici după ce ne cunosc învățăturile. Pentru cei înțelepți și cu judecată sînt sfinte cînd le descoperim lor; dar pentru cei fără de minte, atunci sînt de preț, cînd nu le cunosc. „Pentru că oamenii aceștia fără de minte, spune Hristos, nu pot cuprinde cu mintea lor învățăturile Mele, să nu le fie descoperite, ca să le prețuiască și să le respecte tocmai pentru că nu le cunosc. Nici porcul nu știe ce-i mărgăritarul; și pentru că nu știe, nici să nu-l vadă, ca să nu calce în picioare ceea ce nu știe. Niște oameni ca aceștia nici nu au vreun cîștig

23. *Matei* 7, 6.
24. *Matei* 10, 27.
25. *I Cor.* 2, 14.

dacă aud învățăturile Mele, ci mai multă pagubă. Cele sfinte sînt batjocorite de ei pentru că nu știu ce sînt; și aceștia, mai cu seamă, se ridică și se înarmează împotriva noastră". Asta vrea să spună Domnul prin cuvintele: *„Ca nu cumva să le calce în picioare și întorcîndu-se să vă sfîșie".*

– Dar învățăturile acestea, m-ar întreba cineva, ar trebui să fie atît de puternice încît să rămînă nebiruite după ce sînt cunoscute și să nu dea prilej altora să le atace.

– Aceasta, însă, nu din pricină că învățăturile noastre sînt slabe, ci din pricină că aceia sînt porci. La fel cu mărgăritarul călcat în picioare; nu-i călcat pentru că e de disprețuit, ci pentru că a căzut între porci. Și bine a spus Domnul: *„Întorcîndu-se să vă sfîșie".* Aceștia iau chip de blîndețe ca să cunoască învățăturile noastre; apoi după ce le-au cunoscut ajung cu totul alții: își bat joc de noi, ne batjocoresc, rîd de noi spunînd că sîntem niște înșelători. De aceea Pavel spunea lui Timotei: *„Ferește-te și tu de el, pentru că s-a împotrivit foarte mult cuvintelor noastre"*[26]; și iarăși: *„Ferește-te de unii ca aceștia"*[27]; și: *„De omul eretic, după întîia și a doua povățuire, ferește-te!"*[28]. Deci nu învățăturile noastre îi înarmează, ci ei, plini de îngîmfare, nu mai înțeleg nimic. De aceea nu e mic cîștigul dacă nu le cunosc, pentru că așa nu pot să le disprețuiescă; dacă le cunosc, paguba e dublă: nu au nici ei vreun folos din ele, ci mai mult se vatămă, și-ți pricinuiesc și ție o mulțime de necazuri.

Să audă acestea cei care spun tuturora, fără sinchiseală, învățăturile noastre și fac să fie disprețuite sfintele noastre învățături. Pentru aceea săvîrșim sfintele taine cu ușile încuiate și împiedicăm pe cei ce nu sînt botezați să ia parte la ele. Nu pentru că recunoaștem slăbiciunea tainelor săvîrșite, ci pentru că mulți nu sînt încă destul de desăvîrșiți ca să ia parte la ele. De aceea și Hristos vorbea adesea iudeilor în pilde, pentru că, văzînd, nu vedeau[29]. De aceea și Pavel a poruncit să știm cum trebuie să răspundem fiecăruia[30].

„Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide"[31].

Domnul a dat porunci mari și minunate. A poruncit să fim mai presus de patimi; ne-a ridicat chiar la cer; ne-a poruncit să ne străduim să fim asemenea, nu îngerilor, nici arhanghelilor, ci, atît cît e îngăduit firii omenești, să fim asemenea chiar Stăpînului întregii lumi. Ucenicilor Lui nu le-a poruncit să facă numai atîta, ci le-a poruncit să îndrepte și pe alții, să deosebească pe cei răi de cei care nu sînt răi, pe cîini de cei care

26. *II Tim.* 4, 15.
27. *II Tim.* 3, 5.
28. *Tit* 3, 10.
29. *Matei* 13, 13.
30. *Tit* 1, 9.
31. *Matei* 7, 7.

nu sînt cîini – că multe ascunzişuri are omul! –,ca nimeni să nu poată spune că poruncile Sale sînt grele şi aspre. Mai tîrziu, chiar apostolul Petru a rostit ceva asemănător, spunînd: *„Dar cine poate să se mîntuiască?"*[32]*;* şi iarăşi: *„Dacă aşa este pricina omului cu femeia, nu este de folos a se însura"*[33].

IV

Aşadar, ca să nu se mai spună aşa, Domnul a arătat că poruncile Sale sînt uşoare, aducînd temeiuri multe, puternice şi convingătoare.

Domnul pune acum şi coroana uşurinţei îndeplinirii poruncilor, anume ajutorul pe care-l avem de pe urma rugăciunilor stăruitoare; El ne uşurează mult oboselile săvîrşirii poruncilor. „Nu trebuie să vă străduiţi singuri, ne spune Domnul, ci cereţi şi ajutorul de sus!" Şi ajutor ne va veni; Hristos va fi alături de noi, ne va ajuta în luptele noastre şi le va face mai uşoare. De aceea ne-a şi poruncit să cerem şi ne-a garantat şi datul. Dar ne-a poruncit să nu cerem aşa de mîntuială, ci cu multă stăruinţă şi tărie. Lucrul acesta a vrut să-l spună Hristos prin cuvintele *„Căutaţi"*. Căci cine caută îşi scoate totul din minte; se gîndeşte numai la ceea ce caută; nu se uită la nimic din cele din jurul lui. Cei care-şi caută banii sau sclavii pierduţi ştiu ce vreau să spun. Asta înseamnă: *„a căuta"*. Prin cuvîntul *„a bate"*, Domnul a arătat că trebuie să ne apropiem de Dumnezeu cu rîvnă şi cu suflet aprins.

Nu-ţi pierde curajul, omule! Să nu-ţi fie rîvna pentru virtute mai mică decît pofta pentru bani! Banii de multe ori îi cauţi şi nu-i găseşti; şi cu toate că ştii destul de bine că nu-i vei găsi, faci totul ca să-i găseşti. Dincoace, însă, deşi ţi s-a făgăduit că vei primi ce ceri, nu arăţi nici cea mai mică parte din rîvna ce-o arăţi pentru bani. Dacă nu primeşti îndată, nici aşa nu te descuraja! De aceea Domnul ţi-a spus *„Bateţi"*, ca să-ţi arate că trebuie să stărui chiar de vezi că nu ţi se deschide îndată uşa. Dacă nu te conving cuvintele mele, să te convingă pilda aceasta:

„Care este omul acela dintre voi, de la care de va cere fiul său pîine îi va da piatră?"[34].

Oamenilor le pari plicticos şi supărător dacă le ceri necontenit; pe Dumnezeu Îl superi mai mult cînd nu-I ceri necontenit. Dacă stărui în cererea ta, se poate să nu primeşti îndată, dar negreşit primeşti. De aceea a închis uşa, ca să te facă să baţi; de aceea nu-ţi face îndată pe voie, ca să ceri. Nu înceta, deci, de a cere şi vei primi negreşit!

Ca să nu spui: „Dar dacă cer şi nu primesc?" Domnul te-a încredinţat cu pilda aceasta, aducînd iarăşi temeiuri şi dîndu-ţi curaj cu cele ce se petrec în viaţa de toate zilele. Prin pilda Sa ţi-a arătat nu numai că trebuie să ceri, ci şi ce trebuie să ceri. *„Care este omul acela dintre voi, de la care de va cere fiul său pîine, îi va da piatră?"*. Deci dacă nu primeşti, nu primeşti pentru că ai cerut piatră. Chiar dacă eşti fiu, nu-i de ajuns atîta ca să primeşti, ci tocmai faptul că eşti fiu te împiedică să primeşti. Nu cere, deci, nimic lumesc, ci pe cele duhovniceşti şi negreşit vei primi! Că şi Solomon, pentru că a cerut ce trebuia să ceară, iată că a primit îndată![35] Două lucruri trebuie să îndeplinească cel ce se roagă: unul, să ceară cu stăruinţă; altul, să ceară ce trebuie. „Pentru că şi voi, ne spune Domnul, deşi sînteţi părinţi, aşteptaţi ca fiii voştri să vă ceară; de vă cer ceva nefolositor, nu le daţi; după cum dacă vă cer ceva folositor, le faceţi voia şi le daţi".

Gîndindu-te şi tu la acestea, nu te depărta pînă nu primeşti; nu pleca, pînă nu găseşti; nu-ţi potoli rîvna, pînă nu se deschide uşa. Dacă te apropii de Dumnezeu cu acest gînd şi spui: „N-am să plec pînă nu iau", vei lua negreşit, dacă ceri acele lucruri pe care se cade să le dea şi Cel rugat şi care îţi sînt de folos şi ţie, celui ce ceri.

– Ce să cer?

– Cere cele duhovniceşti! Iartă pe cei ce ţi-au greşit şi aşa vino să ceri iertare! Înalţă mîini sfinte, fără mînie şi fără şovăire[36].

Dacă cerem astfel, vom primi. Aşa, însă, cererea noastră e o batjocură, cerere de beţivi, nu de oameni treji.

– Ce să fac dacă cer cele duhovniceşti şi nu le capăt?

– Negreşit, pentru că sau n-ai bătut cu stăruinţă sau ai fost nevrednic să primeşti sau ai plecat îndată.

– Dar pentru ce Hristos n-a spus ce trebuie să cerem?

– Pe toate le-a spus în cuvintele Sale de pînă acum şi ţi-a arătat şi ce lucruri trebuie să ceri. Nu spune dar: „Am cerut, dar n-am primit!" Este cu neputinţă să nu primeşti de la Dumnezeu, Care ne iubeşte atît de mult încît dragostea Lui biruieşte dragostea părinţilor noştri; şi atît de mult o biruie, pe cît de mult biruie binele pe rău.

„Dacă voi, răi fiind, ştiţi să daţi daruri bune fiilor voştri, cu cît mai vîrtos Tatăl vostru Cel ceresc"[37].

Domnul n-a spus aceste cuvinte pentru a huli firea omenească, nici pentru a osîndi neamul omenesc, ci în comparaţie cu bunătatea Lui numeşte răutate dragostea părintească. Atît de mare este iubirea Sa de oameni.

35. *II Regi* 3, 5-14.
36. *I Tim.* 2, 8.
37. *Matei* 7, 11.

V

Iată un temei de nebiruit, în stare să insufle bune nădejdi chiar celui mai deznădăjduit om! Domnul arată aici bunătatea Tatălui ceresc, dînd ca pildă bunătatea părinţilor noştri; mai înainte arătase bunătatea Lui întemeiată pe darurile cele mai mari date nouă, pe suflet şi trup. Dar Domnul n-a arătat încă cea mai mare bunătate a lui Dumnezeu faţă de oameni; n-a vorbit de venirea Sa printre noi. Şi cum să nu ne dăruiască Dumnezeu toate bunătăţile, cînd El S-a grăbit atîta ca să-Şi dea Fiul Său spre junghiere? – Că jertfa nu se împlinise încă, dar o spune Pavel, grăind aşa: *„El, Care n-a cruţat pe Fiul Său, cum să nu ne şi dăruiască toate împreună cu El?"*[38] Domnul deci, pentru a arăta bunătatea lui Dumnezeu, se foloseşte încă de pilde luate din viaţa oamenilor.

Hristos ne-a arătat că rugăciunea noastră este nefolositoare dacă nu însoţim rugăciunea cu fapte; ne-a mai arătat apoi că nu trebuie să ne întemeiem numai pe puterile noastre, ci să cerem şi ajutorul lui Dumnezeu, aducînd, însă, şi faptele noastre. Şi Domnul ne-a învăţat necontenit şi una şi alta.

După ce Domnul ne-a dat o mulţime de porunci, ne învaţă cum să ne rugăm; după ce ne-a învăţat cum să ne rugăm, a venit iarăşi la îndemnuri spre fapte; apoi de aici a venit iarăşi la trebuinţa de a ne ruga stăruitor, spunînd: *„Cereţi";* şi: *„Căutaţi";* şi: *„Bateţi".* Apoi de aici iarăşi ne arată ce trebuie să facem ca să fim virtuoşi, spunînd:

„Aşadar toate cîte voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi şi voi lor"[39].

În puţine cuvinte Domnul a recapitulat totul, arătînd că virtutea este uşoară, cunoscută de toţi şi poate fi cuprinsă într-o singură poruncă. N-a spus numai: „Toate cîte voiţi" ci: *„Aşadar toate cîte voiţi".* Cuvîntul *„aşadar"* nu l-a adăugat fără rost, ci prin el a vrut să spună aşa: „Dacă vreţi să fiţi ascultaţi, atunci faceţi şi pe acestea pe lîngă cele ce v-am spus!".

– Pe care *„acestea"?*

– *„Toate cîte voiţi să vă facă vouă oamenii".*

Ai văzut că şi aici a arătat că împreună cu rugăciunea trebuie să avem şi viaţă curată? Că n-a spus: „Toate cîte vrei de la Dumnezeu fă şi tu aproapelui tău!", ca să nu zici: „Cum e cu putinţă? El e Dumnezeu, iar eu om!", ci: „Toate cîte vrei să-ţi facă ţie semenul tău,acelea fă-i şi tu lui". Ce poate fi mai uşor? Ce poate fi mai drept?

Apoi, înainte de răsplată, a adăugat şi cea mai mare laudă:

„Că aceasta este legea şi profeţii"[40].

38. *Rom.* 8, 32.
39. *Matei* 7, 12.
40. *Matei* 7, 12.

De aici se vede că virtutea este înnăscută în noi; că toți știm, prin fire, ce trebuie să facem și că nu putem da vina pe neștiință.

„Intrați prin ușa cea strîmtă, că largă este ușa și lată este calea care duce la pierzare și mulți sînt cei ce intră pe ea. Și strîmtă este ușa și îngustă calea care duce la viață și puțini sînt cei ce o află"[41].

Mai tîrziu a spus: *„Jugul Meu este bun și sarcina Mea ușoară"*[42]. Același lucru l-a spus și în cuvintele de mai sus.

– Cum asta, cînd aici spune că strîmtă e ușa și îngustă calea?

– Dacă te uiți bine la cuvintele Domnului, vezi că și în ele arată că atît calea cît și ușa este foarte ușoară, lesnicioasă și lipsită de greutăți.

– Dar cum poate fi ușor ceea ce este strîmt și îngust?

– Tocmai pentru că e cale, pentru că e ușă; după cum cealaltă cale, cealaltă ușă, chiar dacă e lată, chiar dacă e largă, e tot cale, tot ușă. Pe ele nu poate rămîne nimic, ci toate trec: și supărările și bucuriile vieții.

Și nu numai pentru aceasta este ușoară virtutea, ci și pentru sfîrșitul ei. Îndestulătoare mîngîiere pentru cei ce se nevoiesc cu săvîrșirea virtuții este nu numai faptul că pe calea și ușa care duc la virtute nu rămîn nici oboselile, nici sudorile, ci și faptul că și calea și ușa au un sfîrșit bun: duc la viață. Deci și vremelnicia oboselilor și veșnicia cununilor; și că oboselile sînt mai întîi, iar cununile mai tîrziu, ușurează nespus de mult oboselile. De aceea și Pavel a numit necazul ușor, nu din pricina naturii necazului, ci din pricina voinței celor care îndură necazurile și din pricina nădejdii bunătăților celor viitoare. *„Că necazul nostru este ușor,* spune Pavel, *și ne aduce slavă mare și veșnică, pentru că noi nu ne uităm la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd"*[43]. Dacă sînt cu putință de suferit și ușoare valurile și mările pentru marinari, luptele și rănile pentru ostași, furtunile și gerurile pentru plugari, loviturile cele dureroase pentru cei ce se luptă cu pumnii, din pricina nădejdii unor răsplăți trecătoare și pieritoare, cu mult mai mult cel ce nădăjduiește cerul, bunătățile cele nespuse și răsplățile cele veșnice nu va simți nici unul din necazurile și din oboselile de aici.

VI

Dacă, însă, unii socotesc și așa obositoare calea care duce la virtute, apoi socotința asta se datorește numai trîndăviei lor.

Dar iată că Domnul face ușoară calea aceasta și în alt chip: ne poruncește să nu legăm prietenie cu cîinii, să nu ne dăm pe mîna porcilor, să ne ferim de profeții mincinoși. Prin tot ce spune, Hristos ne pregătește să fim gata de luptă. Și a ușurat foarte mult această cale, tocmai pentru

41. *Matei* 7, 13-14.
42. *Matei* 11, 30.
43. *II Cor.* 4, 17-18.

că a numit-o strîmtă, pentru că ne-a făcut să fim cu mintea trează. După cum Pavel cînd spune: *„Nu avem de luptat împotriva sîngelui și trupului"*[44], n-a spus aceste cuvinte ca să descurajeze pe ostașii săi, ci să-i îmbărbăteze, tot așa și Domnul, pentru a-i trezi pe călători a numit strîmtă calea. Și nu numai prin aceasta i-a pregătit să fie cu mintea trează, ci și prin adaosul, că pe calea aceasta sînt mulți care pun piedici. Mai cumplit este că aceștia nu atacă pe față, ci pe ascuns. „Dar nu te uita că e strîmtă și anevoioasă calea, ne spune Hristos, ci uită-te unde sfîrșește; nici nu te uita că cealaltă este largă și lată, ci unde duce".

Domnul ne spune toate acestea ca să ne deștepte rîvna, precum spunea și în altă parte: *„Cei ce folosesc sila răpesc împărăția cerurilor"*[45]. Luptătorul are mai mult curaj cînd vede că arbitrul admiră strădania luptelor sale.

Să nu ne tulburăm, dar, cînd întîmpinăm pe calea aceasta necazuri și supărări. Calea e îngustă, ușa e strîmtă, dar nu cetatea, Ierusalimul cel de sus! De aceea nu trebuie să ne așteptăm aici pe pămînt la tihnă, dar nici dincolo la supărare.

Cînd Domnul a spus: *„Puțini sînt cei ce o află"*, a arătat iarăși trîndăvia și nepăsarea majorității oamenilor și ne-a învățat să nu ne uităm la traiul bun al celor mulți, ci la ostenelile celor puțini. „Mulțimea, ne spune Hristos, nu numai că nu merge pe calea aceasta, dar nici n-o alege; și aceasta-i cea mai mare vinovăție". Noi, însă, nu trebuie să ne uităm la mulțime, nici să ne tulburăm din pricina asta, ci să imităm pe cei puțini; și, fiind cu luare-aminte asupra noastră, așa să mergem pe această cale.

Calea aceasta este într-adevăr strîmtă; dar, pe lîngă aceasta, mai sînt și mulți care ne împiedică să mergem pe ea. De aceea Domnul a adăugat:

„Păziți-vă de profeții mincinoși, că vor veni la voi în haine de oi, dar pe dinăuntru sînt lupi răpitori"[46].

Iată, în afară de cîini și porci, altfel de dușmani, mai cumpliți decît aceia. Pe cîini și pe porci îi recunoaște și-i vede toată lumea, dar pe aceștia nu. Sînt ascunși. De aceea ne-a poruncit să ne ținem departe de cîini și de porci, dar pe profeții mincinoși să-i cercetăm cu deosebită grijă, pentru că nu-i cu putință să-i cunoaștem de la primul lor atac. De aceea a și spus: *„Păziți-vă"*, tocmai pentru a-i cunoaște mai bine.

Apoi, ca nu cumva ascultătorii Săi să se descurajeze auzind că trebuie să intre pe ușa cea strîmtă și pe calea cea îngustă, că trebuie să meargă pe o altă cale decît pe aceea pe care merge majoritatea oamenilor,

44. Efes. 6, 12.
45. *Matei* 11, 12.
46. *Matei* 7, 15.

că trebuie să se ferească de porci şi de cîini, iar pe lîngă aceştia şi de alţi duşmani, mai răi decît aceştia, de lupi; deci ca nu cumva să se descurajeze în faţa atîtor necazuri, avînd a merge împotriva celor mai mulţi oameni şi de a fi şi cu luare-aminte asupra primejdiilor, Domnul a amintit de cele petrecute pe timpul strămoşilor lor şi a numit lupi pe profeţii mincinoşi, că şi pe vremea acelora s-a întîmplat la fel. *„Aşadar, nu vă tulburaţi*[47], spune Domnul, nu va fi ceva nou şi străin. Totdeauna diavolul a înlocuit adevărul cu minciuna".

După părerea mea, Domnul înţelege aici prin: *„profeţi mincinoşi"* nu pe eretici, ci pe oamenii cu viaţa stricată, care-şi pun masca virtuţii şi pe care majoritatea oamenilor obişnuiesc să-i numească oameni falşi. De aceea a şi adăugat, zicînd:

„După roadele lor îi veţi cunoaşte"[48].

De multe ori găseşti între eretici şi oameni cu viaţă curată; dar printre profeţii mincinoşi, niciodată.

– Dar dacă şi printre eretici sînt făţarnici?

– Pot fi demascaţi cu uşurinţă. Calea pe care ne-a poruncit Hristos să mergem este grea şi obositoare prin natura ei; făţarnicii, însă, nu vor să se obosească, ci vor numai să arate lumii că se osebesc. De aceea pot fi uşor demascaţi.

Prin cuvintele: *„Puţini sînt cei ce o află"*[49], Hristos face deosebire între cei ce află calea şi cei ce nu o află, dar îşi dau aerul că au aflat-o; şi ne porunceşte să nu ne uităm la măştile ce şi le pun, ci la cei care practică cu adevărat virtutea.

– Dar pentru ce Domnul nu ni i-a demascat El pe aceştia, ci ne-a dat nouă sarcina de a-i descoperi?

– Ca să priveghem, ca să fim gata totdeauna de luptă, spre a ne păzi nu numai de duşmanii declaraţi, ci şi de duşmanii tăinuiţi. Aceasta a arătat-o şi Pavel, zicînd: *„Prin vorbe bune înşală inimile celor nevinovaţi"*[50]. Să nu ne tulburăm, dar, cînd vedem că şi astăzi sînt mulţi oameni de aceştia. Hristos ne-a spus-o mai dinainte.

VII

Uită-te la blîndeţea lui Hristos! N-a spus: *„Pedepsiţi-i"*, ci: „Căutaţi să nu fiţi vătămaţi de ei, ca nu cumva să cădeţi din neluare aminte în mîinile lor".

Apoi, ca să nu spui că nu-ţi este cu putinţă să-i recunoşti pe unii ca aceştia, Domnul îţi dă iarăşi o pildă din viaţa de toate zilele, grăind aşa:

47. *Luca* 21, 9.
48. *Matei* 7, 16.
49. *Matei* 7, 14.
50. *Rom.* 16, 18.

„Oare se culeg struguri din spini sau smochine din ciulini? Astfel orice pom bun face roade bune, iar pomul rău face roade rele. Nu poate pomul bun să facă roade rele, nici pomul rău să facă roade bune"[51].

Cu alte cuvinte Hristos spune aşa: „În astfel de oameni nu găseşti nici blîndeţe, nici dulceaţă; sînt oi numai la piele; de aceea şi pot fi recunoscuţi uşor". Şi, ca să nu ai nici o îndoială, îi compară cu roadele pomilor, care nu-şi pot schimba natura. Acelaşi lucru l-a spus şi Pavel: *„Că gîndul trupului este moarte*[52]*; nu se supune legii lui Dumnezeu; că nici nu poate"*[53].

Domnul nu repetă ideea, cînd spune de două ori acelaşi lucru. Ca să nu spui: „Da, pomul rău face roade rele, dar poate face şi roade bune; şi e greu să faci deosebirea cînd face două feluri de roade", Hristos îţi răspunde mai dinainte: „Nu-i aşa! Pomul rău face numai roade rele; roade bune nu poate face niciodată. Tot aşa şi pomul bun".

– Ce vrei să spui? N-au fost atîţia oameni buni care au ajuns răi? Şi, dimpotrivă, n-au fost atîţia oameni răi care au ajuns buni? Viaţa e plină de multe pilde.

– Hristos n-a vrut să spună că este cu neputinţă ca omul rău să nu se schimbe sau ca omul bun să nu cadă; ci atît doar, că atîta vreme cît omul trăieşte în păcat nu va putea face rod bun. Cel rău poate să se schimbe şi să ajungă bun; dar dacă rămîne în păcat, nu va face rod bun.

– Ce? David, care a fost bun, n-a făcut rod rău?

– Nu era bun cînd a făcut astfel de rod, ci rău, că se schimbase. Dacă ar fi rămas aşa cum era totdeauna, n-ar fi făcut un rod ca acesta; dacă ar fi rămas în starea lui obişnuită de virtute, n-ar fi îndrăznit ce a îndrăznit.

Hristos a spus acestea ca să închidă gura celor ce clevetesc fără temei, ca să pună frîu gurilor bîrfitorilor. Dar pentru că cei mai mulţi oameni confundă pe cei buni cu cei răi, Domnul a spus aceste cuvinte ca să-i lipsească de orice apărare. Hristos îţi spune: „Nu poţi zice: „M-am înşelat şi am greşit!". Ţi-am dat un mijloc foarte bun ca să recunoşti pe acest fel de oameni, uitîndu-te la faptele lor. Ţi-am poruncit să mergi la faptele lor, ca să nu te înşeli".

Apoi, pentru că n-a poruncit ucenicilor Săi să pedepsească pe aceşti profeţi mincinoşi, ci numai să se păzească de ei, Domnul îi mîngîie pe cei supăraţi de profeţii cei mincinoşi, iar pe profeţii mincinoşi îi înfricoşează ca să le schimbe viaţa, punîndu-le în faţă pedeapsa ce-i aşteaptă, zicînd:

„Orice pom, care nu face rod bun, se taie şi în foc se aruncă"[54].

Apoi, ca să facă mai dulce cuvîntul Său, a adăugat:

51. *Matei* 7, 16–18.
52. *Rom.* 8, 6.
53. *Rom.* 8, 7.
54. *Matei* 7, 19.

„Pentru aceea, după roadele lor îi veți cunoaște”[55].

Aceasta, pentru ca să nu pară că-i amenință, cum îi amenințase mai înainte, ci ca să le zguduie sufletul cu sfaturi și îndemnuri.

Mi se pare[56] că aici Domnul a făcut aluzie și la iudeii care făceau astfel de roade rele. De aceea a folosit cuvintele lui Ioan Botezătorul, arătîndu-le, prin aceleași cuvinte, pedeapsa ce o vor primi. Că și Ioan le-a vorbit iudeilor de secure, de pom tăiat și de foc nestins[57]. S-ar părea că e vorba de o singură pedeapsă: arderea prin foc; dar dacă te uiți cu atenție, vezi că sînt două pedepse; că acela dat focului pierde negreșit și împărăția cerurilor. Pedeapsa din urmă e mai cumplită decît cea dintîi.

Cunosc mulți oameni care se tem numai de iad; eu, însă, spun că mult mai amară decît chinul iadului este pierderea slavei din împărăția cerurilor. Nu e deloc de mirare că nu se poate înfățișa asta cu cuvîntul. Că nici nu știm fericirea acelor bunătăți, ca să ne dăm seama bine de nenorocirea pricinuită de pierderea lor. Pavel a cunoscut bine fericirea bunătăților cerești[58]; el știa că cea mai mare nenorocire este să pierzi slava lui Hristos. Și aceasta o vom ști atunci cînd noi înșine o vom pierde.

VIII

Dar să nu suferim asta, o Unule-Născut, Fiule al lui Dumnezeu, nici să încercăm groaznicele chinuri ale iadului!

Cît de mare rău este pierderea acelor bunătăți nu se poate spune lămurit; dar, pe cît voi putea, mă voi sili să v-o fac cît de puțin cunoscută. Să presupunem că este un copil minunat, care este și virtuos și are și stăpînirea întregii lumi; că este atît de virtuos, încît toți supușii lui îl iubesc, ca și cum ar fi propriul lor copil. Gîndiți-vă acum ce n-ar îndura tatăl acestui copil numai și numai să nu piardă prilejul de a sta necontenit alături de el? Ce necaz, mare sau mic, n-ar accepta, numai să-l poată vedea și să se poată bucura de chipul lui? Aceasta să o gîndim și despre slava din ceruri. Nu este atît de dorit și de iubit de tatăl lui acest copil, chiar de ar fi de nenumărate ori virtuos, cît de iubită și de dorită este dobîndirea bunătăților cerești, adică desfacerea de legăturile trupului și trăirea cu Hristos[59]. Nesuferit este iadul și chinul de acolo; dar chiar de-ai spune că sînt mii și mii de iaduri, nici atunci nu vei putea spune că chinul celui căzut în atîtea iaduri este la fel cu chinul celui care pierde

55. *Matei* 7, 20.
56. De aici începe partea morală: *Este mai rău să pierzi împărăția cerurilor decît să fii pedepsit cu chinurile iadului. Viața virtuoasă dă strălucire, nu bogăția și puterea.*
57. *Matei* 3, 10.
58. *II Cor.* 12, 2-4.
59. *Filip.* 1, 23.

slava aceea fericită, a cerurilor, de a fi adică urît de Hristos şi de a auzi: *„Nu vă ştiu pe voi!”*[60], de a fi învinuit că ai văzut pe cel flămînd şi nu l-ai hrănit[61]. Am suferi mai degrabă mii de trăsnete, decît să vedem că Hristos Îşi întoarce de la noi blînda Sa faţă, că nu vrea să Se uite la noi cu dulcii Săi ochi. Dacă atunci cînd Îi eram duşmani, cînd Îl uram, cînd Îi întorceam spatele, Hristos ne-a iubit atît de mult, încît nu S-a cruţat nici pe Sineşi, ci S-a dat spre moarte, cu ce ochi, dar, ne vom mai uita la El, cînd după toate aceste binefaceri, nu L-am învrednicit nici de o bucată de pîine cînd era flămînd? Priveşte-I şi acum blîndeţea Lui! Nu-ţi vorbeşte de binefacerile ce ţi le-a făcut, nici că L-ai dispreţuit, după ce ţi-a fost de atît folos. Nici nu-ţi spune: „Pe Mine m-ai dispreţuit, Care te-am adus de la nefiinţă la fiinţă, Care ţi-am dat suflet, Care te-am pus stăpîn peste toate cele de pe pămînt, Care am făcut pentru tine pămîntul, cerul, marea, văzduhul şi toate cîte sînt! Pe Mine M-ai dispreţuit şi M-ai socotit mai prejos de diavol! Şi totuşi nici aşa, nu M-am depărtat de tine, ci, după acestea, ţi-am făcut şi alte nenumărate binefaceri; M-am făcut de bunăvoie rob, am fost pălmuit, am fost scuipat, am fost junghiat, am murit de moartea cea mai ruşinoasă; pentru tine M-am înălţat la cer, ţi-am dăruit Duhul cel Sfînt, te-am făcut vrednic de împărăţia cerurilor; ţi-am făcut mari şi alese făgăduinţe; am vrut să fiu capul tău, să-ţi fiu mire, haină, casă, rădăcină, hrană, băutură, păstor, împărat, frate; te-am luat moştenitor şi împreună-moştenitor; te-am ridicat din întuneric în împărăţia luminii!” Acestea şi mai multe decît acestea ar fi putut spune Hristos, dar nu le-a spus.

– Dar ce-a spus?

– Îţi spune numai un păcat; că nu I-ai dat adică pîine, cînd L-ai văzut flămînd.

Şi prin aceasta îţi arată dragostea Lui şi-ţi descoperă dorul ce-l are de tine. Că nu spune: „Duceţi-vă în focul cel pregătit vouă!”, ci: *„În focul cel pregătit diavolului!”* . Iar mai înainte de a pronunţa această sentinţă, le spune celor trimişi în foc păcatele săvîrşite; şi nu le spune pe toate, ci cîteva. Iar înainte de păcătoşi îi cheamă pe cei ce au făcut fapte bune, ca să le arate păcătoşilor, şi prin aceasta, că pe bună dreptate îi învinuieşte. Nu sînt, oare, cuvintele spuse de Hristos păcătoşilor mai chinuitoare chiar decît chinul iadului? Nimeni n-ar lăsa pe binefăcătorul său să plece cu mîna goală dacă l-ar vedea flămînd; iar dacă-l lasă, atunci de ruşine ar dori mai degrabă să se ascundă în pămînt decît să

60. *Matei* 25, 12.
61. *Matei* 25, 42.
62. *Matei* 25, 41.

audă doi sau trei prieteni de purtarea lui. Ce va fi, oare, în sufletul nostru, cînd vom auzi spunîndu-ni-se, înaintea întregii lumi, nemilostivirea noastră față de Binefăcătorul nostru? N-ar fi vorbit Domnul nicicînd de lucrul acesta, dacă n-ar fi urmărit să arate pentru ce ne pedepsește așa. Din nespusele Sale faceri de bine se vede că nu pentru a ocărî, ci pentru a Se apăra și a arăta că nu în zadar, nici fără temei, a spus păcătoșilor: *„Duceți-vă de la Mine!"* Dacă ar fi vrut să-i ocărască, le-ar fi pus în față toate păcatele lor; dar așa, le spune numai ce a suferit de pe urma nemilosteniei lor.

IX

Să ne temem, dar, iubiților, să nu auzim și noi aceste cuvinte! Viața nu-i joacă; dar, mai bine spus, viața aceasta pămîntească e joacă, dar cele ce au să fie nu-s joacă. Se poate, însă, că nici viața aceasta pămîntească nu-i numai joacă, ci ceva mai rău chiar decît joaca, pentru că nu se termină cu rîs, ci aduce mare pagubă celor ce nu vor să-și rînduiască viața lor cu toată luarea-aminte. Spune-mi, care e deosebirea între noi, care clădim case mari și strălucitoare, și copiii care-și clădesc case, jucîndu-se? Care e deosebirea între noi care chefuim și cei care-și mănîncă prînzul lor? Nici una, decît aceea că fapta noastră e însoțită de osîndă. Și nu e de mirare că nu ne dăm seama de josnicia faptelor noastre; n-am ajuns încă bărbați; cînd vom ajunge, atunci vom cunoaște că toate acestea sînt copilării. Cînd sîntem bărbați rîdem de cele ce fac copiii; dar cînd sîntem copii, ni se pare că facem cine știe ce treabă de seamă dacă adunăm scoici și lut; și nu ne socotim mai prejos decît cei ce înalță ziduri mari de cetăți. Totuși zidurile se dărîmă îndată și cad; și chiar dacă ar rămîne în picioare nu ne-ar fi de vreun folos, după cum nu ne sînt nici casele cele mari și strălucitoare. Casele acestea nu pot primi pe cetățeanul cerului; iar cel care are patria cea de sus nu suferă să stea în ele; ci, după cum noi dărîmăm cu piciorul casele făcute de copii, tot așa și acela le dărîmă cu mintea; și după cum noi rîdem de copii, cînd îi vedem că plîng că li s-au dărîmat casele lor, tot așa și acești cetățeni ai cerului: nu numai că ei nu rîd, ci plîng cînd noi jelim pe dărîmăturile caselor noastre. Plîng pentru că le este milă de noi, știind că jelim casele noastre dărîmate, spre marea vătămare a sufletului nostru. Să fim dar bărbați! Pînă cînd ne vom tîrî pe jos? Pînă cînd ne vom lăuda cu pietrele și cu lemnele? Pînă cînd ne vom juca? Și de ne-am juca numai! Dar nu, ne trădăm mîntuirea noastră. Și după cum copiii sînt aspru bătuți cînd nu-și fac lecțiile și se iau cu joaca, tot așa și noi vom primi cea mai cruntă pedeapsă dacă acum ne cheltuim toată rîvna cu clădiri de case și de acareturi, iar la înfricoșătoarea judecată nu vom putea să

arătăm, prin fapte, lecțiile cele duhovnicești. Nimeni nu va fi exceptat: tată, frate, oricine. Toate casele și acareturile noastre vor pieri, dar osînda, strînsă de pe urma lor, rămîne veșnic, e nemuritoare. Așa se întîmplă și cu copiii: cînd tatăl le strică jucăriile, pentru că sînt leneși și nu-și caută de carte, copiii plîng necontenit.

Și ca să cunoști că așa stau lucrurile, să-ți dau ca pildă bogăția cea mai dorită dintre toate bunurile pămîntului. S-o punem față în față cu orice virtute ai voi și atunci vei vedea cît de puțin valorează. Să luăm doi oameni – nu vorbesc de bogăția strînsă prin lăcomie, ci deocamdată de bogăția adunată pe căi cinstite – dintre acești doi oameni unul să strîngă bani, să facă comerț pe mare, să cultive pămîntul și să născocească și alte multe feluri de negoț, deși nu știu dacă unul, care face atîtea afaceri, poate să cîștige bani numai prin muncă cinstită; dar s-o admitem și să ne închipuim că toate cîștigurile sale sînt dobîndite în mod cinstit și că își cumpără cu ele moșii, sclavi și altele de felul acestora; și în toate afacerile lui, nici urmă de nedreptate. Celălalt, care are o avere tot atît de mare, cîștigată tot în mod cinstit, să-și vîndă moșiile, să-și vîndă casele și vasele cele de aur și de argint și să le dea celor nevoiași, să ajute pe cei săraci, să vindece pe cei bolnavi, să dezlege pe cei din nevoi, să scoată pe cei din lanțuri, să elibereze pe cei osîndiți la muncă silnică în mine, să taie frînghiile celor ce vor să se spînzure, să dea libertate prinșilor de război. Te întreb acum: cu care dintre ei ai vrea să te asemeni? – Și n-am vorbit încă de cele viitoare, ci deocamdată de cele de aici. – Așadar, cu care dintre ei ai vrea să te asemeni? Cu acela care adună aur sau cu cel care dezleagă suferințe? Cu cel care cumpără moșii sau cu cel care se face pe el însuși liman oamenilor? Cu cel care-i îmbrăcat cu haine de aur sau cu cel care-i încununat cu laudele nesfîrșite ale celor scăpați din nevoi? Nu se aseamănă unul cu un înger pogorît din cer, venit să îmbunătățească starea celorlalți oameni, iar celălalt cu nici un om nu se aseamănă, ci cu un copil care adună în zadar și fără noimă totul? Dacă unul, care adună în chip cinstit bogății peste bogății, este atît de vrednic de rîs și-i un adevărat nebun, nu va fi, oare, cel mai ticălos om de pe fața pămîntului cel care face avere pe căi nedrepte? Dacă atît de mare e batjocura unui astfel de om, de cîte lacrimi nu este vrednic – și cît trăiește și după moarte –, cînd vine peste el iadul și pierde împărăția cerurilor?

X

Dar, dacă vrei, să cercetăm și o altă latură a virtuții! Să aducem în fața noastră pe un împărat, pe unul care dă tuturor porunci, investit cu cea mai mare funcție, care are crainic încins cu cingători strălucitoare,

lictori şi o ceată numeroasă de oameni care îl slujesc. Nu pare, un om ca acesta mare şi fericit? Haide, să punem şi în faţa acestuia un altul: un om fără de răutate, blînd, smerit, îndelung răbdător; acesta să fie ocărît şi bătut; să îndure totul cu faţa senină şi să binecuvînteze pe cei ce-i fac aceasta. Te rog să-mi spui pe care-l admiri: pe cel îngîmfat şi mîndru sau pe cel smerit? Nu seamănă iarăşi unul cu puterile de sus cele nepătimitoare, iar celălalt cu o băşică umflată, cu un om bolnav de dropică sau cu un altul umflat de o altă boală? Nu se aseamănă unul cu un doctor duhovnicesc, iar celălalt cu un copil caraghios care-şi umflă obrajii?

– Pentru ce te făleşti, omule? Că eşti mare şi te plimbi în trăsură? Că trăsura ţi-i trasă de o pereche de catîri? Şi ce-i cu asta? Şi pietrele şi lemnele pot fi trase de o pereche de catîri! Te făleşti că eşti îmbrăcat cu haine frumoase? Uită-te, însă, la cel îmbrăcat cu virtute în loc de haine şi vei vedea că tu te asemeni cu iarba putrezită, iar celălalt cu un pom care face rod minunat şi bucură pe toţi care se uită la el. Tu porţi hrană pentru viermi şi molii, care, dacă ar tăbărî pe tine, iute te-ar despuia de toată podoaba ta! – Căci ce sînt hainele de pe tine decît fire de viermi? Ce este aurul şi argintul decît pămînt şi pulbere? Şi toate la un loc, tot pămînt şi nimic mai mult! – Dar omul, îmbrăcat cu virtute, are o haină pe care n-o pot strica nici moliile şi nici chiar moartea. Că nu de pe pămînt îşi au originea aceste virtuţi ale sufletului, ci sînt roadele Duhului; de aceea nici nu ajung în gura viermilor. Hainele omului virtuos sînt ţesute în cer, unde nu-s molii, nici viermi, nici altceva de acest fel.

Spune-mi, ce e mai bine: să fii bogat sau sărac, să fii puternic sau lipsit de onoruri, să trăieşti în desfătări sau să rabzi de foame? Nu-i aşa că-i mai bine să fii bogat, onorat şi să trăieşti în desfătări! Deci dacă vrei să te bucuri de bunurile reale, şi nu de numele lor, lasă pămîntul şi cele de pe el şi îndreaptă-te spre cer! Cele de pe pămînt sînt umbre, cele de acolo bunuri statornice, veşnice, nepieritoare.

Să îndrăgim, dar, din toată inima aceste bunuri ca să scăpăm de zgomotul din lumea aceasta şi, călătorind spre limanul acela liniştit, să ajungem acolo încărcaţi cu multe poveri de fapte bune şi cu nespusa bogăţie a milosteniei, pe care facă Dumnezeu să o dobîndim cu toţii, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XXIV

„Nu oricine Îmi zice Mie: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri”[1]

I

– De ce n-a spus: „Ci cel ce face voia Mea”?

– Pentru că ascultătorii săi primeau cu mai multă plăcere cuvintele: *„Cel ce face voia Tatălui Meu”* decît cuvintele: „Cel ce face voia Mea”. Erau încă prea slabi ca să poată auzi astfel de cuvinte. De altfel prin cuvintele: *„Cel ce face voia Tatălui Meu”* a spus: „Cel ce face voia Mea”, pentru că Fiul nu are altă voință decît Tatăl.

După părerea mea, prin aceste cuvinte, Domnul ține de rău mai cu seamă pe iudei, care puneau toată greutatea pe învățăturile de credință, dar nu dădeau nici o atenție faptelor vieții. De aceea și apostolul Pavel îi mustră, zicîndu-le: *„Iată tu te numești iudeu și te reazimi pe lege și te lauzi cu Dumnezeu și-I cunoști voința”*[2], dar n-ai nici un folos din asta, cînd nu se vede din viața ta și din faptele tale credința ta.

Hristos, însă, nu S-a mărginit la atîta, ci a spus mai mult:

„Că mulți Îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, nu în numele Tău am proorocit și în numele Tău am scos demoni și în numele Tău am făcut multe minuni?”[3].

Este aruncat din ceruri, ne spune Domnul, nu numai cel ce are credință, dar nu are fapte, ci chiar cel ce face cu credința sa multe minuni, dar nu face nici o faptă bună. Și acela-i împiedicat să pășească în sfintele pridvoare ale cerului. *Că mulți Îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, nu în numele Tău am proorocit?”*

Vezi cum Domnul, pe nesimțite, vorbește de propria Sa persoană și Se arată pe Sine Judecător, acum cînd a ajuns la sfîrșitul cuvîntării Sale? Mai înainte arătase că pe păcătoși îi așteaptă pedeapsa; dar abia acum descoperă cine-i Cel ce pedepsește. N-a spus-o deschis: „Eu

1. *Matei* 7, 21.
2. *Rom.* 2, 17-18.
3. *Matei* 7, 22.

sînt", ci *„Mulți Îmi vor zice în ziua aceea"*, ceea ce-i tot una. Dacă n-ar fi El Judecătorul, cum ar fi putut spune:

„Și atunci le voi mărturisi: Depărtați-vă de la Mine! Niciodată nu v-am cunoscut!"[4]?

„N-am să vă cunosc, le spune Hristos, nu numai în timpul judecății, dar nu v-am cunoscut nici atunci cînd făceați minuni". De aceea le spunea și ucenicilor Săi: *„Nu vă bucurați că demonii vi se supun, ci că numele voastre sînt scrise în ceruri"*[5]. Totdeauna Domnul ne poruncește să avem grijă de viața noastră. Nu-i cu putință ca Dumnezeu să treacă cu vederea pe un om care viețuiește drept și-i liberat de toate patimile; dar chiar dacă s-ar întîmpla cumva să rătăcească, Dumnezeu îl atrage repede spre adevăr.

Sînt unii comentatori care susțin că au mințit cei care au spus că au făcut minuni cu numele lui Hristos. Pentru că nici nu s-au mîntuit, spun ei.

Domnul, însă, vrea să arate cu totul altceva. Vrea să arate că, fără de fapte, credința nu poate nimic. Ba încă accentuează această idee și mai mult, prin aceea că vorbește și de minuni, arătînd că nu numai credința, dar nici facerea de minuni nu e de vreun folos făcătorului de minuni, dacă e lipsit de virtute. Dacă aceia n-ar fi făcut minuni, cum ar fi putut grăi așa despre ei? De altfel nici n-ar fi îndrăznit să spună acestea lui Hristos, chiar în timpul judecății. Răspunsul Domnului, ca și întrebarea lor, arată lămurit că au făcut minuni, că n-au mințit. Cînd acești oameni, în ziua înfricoșătoarei judecăți, vor vedea că au alt sfîrșit decît acela la care se așteptau; cînd vor vedea că acolo, pe lumea cealaltă, sînt pedepsiți, deși aici pe pămînt erau admirați de toți pentru minunile ce le făceau, atunci se vor adresa Domnului, oarecum mirați și uimiți: „Cum, Doamne, nu cu numele Tău am proorocit? Pentru ce-Ți întorci acum fața de la noi? Ce înseamnă acest sfîrșit străin și neașteptat?"

Aceia într-adevăr se minunează că sînt pedepsiți, cu toate că au făcut minuni. Tu, însă, nu te minuna! Tot harul, pe care l-au avut aceia de a face minuni, a fost în întregime darul lui Hristos; de la ei n-au pus nimic; de aceea, pe bună dreptate, sînt și pedepsiți, pentru că au fost niște nerecunoscători și niște nesocotiți față de Dumnezeu, Care i-a cinstit atît de mult încît le-a dat harul facerii de minuni, deși erau nevrednici.

– Ce? Făceau minuni cei ce lucrau fărădelegi? aș putea fi întrebat.

– Unii comentatori ai Scripturii spun că nu făceau fărădelegi în timpul în care au săvîrșit minunile, ci mai tîrziu și-au schimbat viața și au făcut fărădelegi. Dacă aceasta ar fi tălmăcirea dreaptă a cuvintelor Domnului, apoi prin o astfel de tălmăcire nu s-ar da răspuns la pro-

4. *Matei* 7, 23.
5. *Luca* 10, 20.

blema pusă de Hristos. Domnul a vrut să arate lucrul acesta: că nici credința, nici facerea de minuni n-au putere dacă nu sînt însoțite de viață curată; același lucru îl spune și Pavel: *„Dacă aș avea credință, încît să mut și munții, dacă aș ști toate tainele și toată știința, iar dragoste nu am, nimica nu sînt"*[6].

– Dar cine sînt aceștia? mă întrebi.

– Mulți credincioși au primit harisme, de pildă harisma de a scoate demoni, deși nu erau cu Hristos, cum a fost Iuda. Iuda era rău, dar avea harisma de a scoate demoni. Și în Vechiul Testament găsești multe cazuri de oameni nevrednici care au făcut minuni pentru ca să facă bine altora.

Pentru că nu toți oamenii sînt destoinici în toate, ci unii au viața curată, dar nu au credință la fel, iar alții, dimpotrivă, Domnul îi îndeamnă pe unii prin alții, ca aceia cu viața curată să aibă multă credință, iar cei cu credință să aibă și viață curată, tocmai pentru că au marele dar al facerii de minuni.

II

Dumnezeu le dăduse acelora har din belșug, tocmai ca să ajungă mai buni. „Am făcut multe minuni, vor spune aceia; dar Eu le voi mărturisi și atunci: *Nu vă știu pe voi!* Acum, cînd fac minuni, îi socotesc că-Mi sînt prieteni; dar atunci, la judecata viitoare, vor cunoaște că nu le-am dat, ca prieten, harul facerii de minuni".

De ce te minunezi că Domnul a dat harisme unor oameni care cred în El, dar nu au viața la fel cu credința, cînd a dat asemenea har chiar unor oameni care nici nu credeau în El și nici nu aveau viață curată? Balaam era străin și de credință și de viață îmbunătățită; cu toate acestea prin el a lucrat harul lui Dumnezeu spre îndreptarea altora. Faraon la fel; cu toate acestea și prin el Dumnezeu a arătat cele viitoare. Nabucodonosor apoi, marele călcător de lege, și prin el Dumnezeu a descoperit cele ce aveau să se întîmple după multe generații. Baltazar, fiul acestuia, a întrecut pe tatăl lui în fărădelegi, dar și prin el Dumnezeu a arătat cele viitoare, rînduind lucruri mari și minunate.

Și pe vremea lui Hristos, mulți, chiar dintre cei nevrednici, au primit harul facerii de minuni, pentru că propovăduirea Evangheliei era la început și pentru că era nevoie să se arate cu toată tăria puterea ei. Totuși acei făcători de minuni n-au cîștigat nimic de pe urma minunilor făcute de ei, ci au fost și mai mult pedepsiți. De aceea le-a și spus acele înfricoșătoare cuvinte: *„Niciodată nu v-am cunoscut!"* Pe mulți din acești făcători de minuni Domnul îi urăște chiar de aici de pe pămînt, și-Și întoarce fața de la ei înainte de judecata cea de obște a lumii.

6. *I Cor.* 13, 2.

Să ne temem, dar, iubiţilor! Să avem multă purtare de grijă de viaţa noastră. Să nu ne socotim mai mici pentru că nu facem minuni. N-am avea nici un cîştig de-am face minuni, după cum nu pierdem nimic de nu facem, dacă ducem o viaţă virtuoasă. Dacă facem minuni, noi sîntem datornicii lui Dumnezeu; dacă, însă, ducem o viaţă virtuoasă, plină de fapte bune, atunci Dumnezeu ni-i datornic.

Aşadar, după ce Domnul a ajuns la sfîrşitul cuvîntării Sale, după ce a vorbit cu de-amănuntul despre virtute şi a arătat că sînt mulţi care o fac pe virtuoşii fără să fie, cum sînt aceia care postesc şi se roagă ca să fie văzuţi de lume, aceia care vin îmbrăcaţi în piei de oi, aceia care pîngăresc virtutea, pe care Domnul i-a numit porci şi cîini, deci după ce a arătat cît de mare folos ne aduce virtutea, chiar aici pe pămînt, şi cîtă pagubă ne aduce păcatul, a spus:

„Aşadar oricine aude cuvintele acestea ale Male şi le face se va asemăna cu un bărbat înţelept, care şi-a zidit casa pe piatră" [7].

Aţi auzit că aceia care nu fac fapte bune vor cădea din împărăţia cerurilor, chiar dacă fac minuni. Trebuie acum să ştiţi de ce bunătăţi se vor bucura cei ce îndeplinesc toate spusele Domnului, nu numai în veacul ce va să fie, ci chiar şi aici în veacul acesta de acum. Că a spus: *„oricine aude cuvintele acestea ale Mele şi le face se va asemăna cu un bărbat înţelept"*.

Ai văzut cum îşi învîrstează Domnul cuvîntul? Odată zice: *Nu tot cel ce-Mi spune: Doamne, Doamne";* altădată zice: *„Cel ce face voia Tatălui Meu",* şi Se descoperă pe Sine ca Dumnezeu; iar altădată Se face cunoscut ca Judecător, zicînd: *„Mulţi Îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, nu cu numele Tău am prooroci? Şi le voi spune: Nu vă ştiu pe voi";* iar acum Se arată pe Sine ca avînd stăpînire peste toate; de aceea a şi spus: *„Oricine aude cuvintele acestea ale Mele"*.

Pentru că Domnul vorbise numai de cele viitoare, adică de împărăţia cerurilor, de răsplata nespusă, de mîngîierea de dincolo, vrea acum să dea şi darurile cele de aici şi să arate cît este de mare puterea virtuţii chiar în viaţa aceasta pămîntească.

– Care este puterea ei?

– Te face să trăieşti în deplină siguranţă, să nu fii doborît de necazuri şi supărări, să fii mai presus de toţi cei ce te supără şi te duşmănesc. Ce poate egala o astfel de putere? Nu poate să şi-o făurească nici cel cu diadema pe cap, ci numai omul virtuos. Numai el singur are o astfel de putere, că se bucură de adîncă linişte, deşi trăieşte în vîltoarea lucrurilor din lumea aceasta. Lucrul minunat este că, deşi nu-i timp senin, ci

7. *Matei* 7, 24.

cumplită furtună, multă tulburare şi necontenite încercări, omul virtuos nu poate fi deloc clătinat.

„A căzut ploaie, au venit rîurile, au suflat vînturile şi au lovit în casa aceea şi n-a căzut, pentru că era întemeiată pe piatră"[8].

Cuvintele: ploaie, rîuri şi vînturi sînt întrebuinţate aici figurat, vrînd să arate necazurile şi nenorocirile ce vin peste oameni, cum sînt: clevetirile, vrăjmăşiile, doliurile, morţile, pierderea rudeniilor, prigonirile străinilor, într-un cuvînt tot ce-i rău în viaţă. „Dar nici una din aceste nenorociri, spune Domnul, nu-l doboară pe cel care are un suflet ca acesta". Pricina, pentru că-şi are temelia zidită pe piatră. Domnul numeşte *„piatră"* tăria învăţăturii Sale. Poruncile Sale sînt mai tari decît piatra şi-l înalţă deasupra valurilor pe cel ce le îndeplineşte. Cel care le păzeşte cu străşnicie nu biruie numai pe oamenii care îi fac rău, ci şi pe demonii care uneltesc împotriva lui.

III

Că nu sînt o laudă cuvintele acestea ne este martor Iov, care a primit toate atacurile diavolului şi a rămas neclintit. Pot să ne dea mărturie şi apostolii, care au fost mai puternici decît piatra, deşi au izbit în ei valurile lumii, popoarele, tiranii, cunoscuţii şi străinii, demonii şi diavolul, deşi s-au pus în mişcare împotriva lor fel de fel de uneltiri. Pe toate le-au sfărîmat. Care[9] viaţă poate fi mai fericită decît viaţa aceasta? O astfel de viaţă n-o poate făgădui nici bogăţia, nici vigoarea trupului, nici slava, nici puterea, nimic altceva, ci numai virtutea. Nu poţi, nu poţi găsi o altă viaţă lipsită de toate relele decît numai o astfel de viaţă. Martori îmi sînteţi voi, care cunoaşteţi uneltirile din palatele împărăteşti, care ştiţi zgomotele şi tulburările din casele bogătaşilor. În viaţa apostolilor, nimic din acestea.

– Ce? Apostolii n-au avut nici un necaz? N-au suferit nici o supărare de la nimeni?

– Lucru de mirare este mai cu seamă acesta, că au îndurat nenumărate uneltiri, că s-au sfărîmat de ei multe furtuni, dar n-au doborît sufletul lor, nici nu l-au întristat; ci luptînd fără arme au biruit, au învins. Şi tu, dar, vei rîde în nas tuturor furtunilor vieţii dacă vei voi să împlineşti, cu toată scumpătatea, poruncile lui Hristos. Dacă te vei întări cu filozofia îndemnurilor şi poruncilor lui Hristos, nimeni nu va putea să te întristeze. Cu ce te va vătăma cel care voieşte să uneltească împotrivă-ţi? Îţi va răpi, oare, averile? Dar chiar înainte de ameninţarea aceluia

8. *Matei* 7, 25.

9. De aici începe partea morală: *Cel virtuos nu poate fi vătămat de nimeni, dar cel vicios de toţi se teme şi tremură.*

ți s-a poruncit să disprețuiești averile și să le urăști atît de mult, încît niciodată să nu-ți treacă prin minte să ceri bogăție de la Dumnezeu. Te bagă la închisoare, dar chiar înainte de a fi băgat la închisoare ți s-a poruncit să trăiești ca și cum ai fi răstignit pentru toată lumea[10]. Ești vorbit de rău? Dar și de această suferință te-a scăpat Hristos, pentru că ți-a făgăduit, fără osteneală, marea răsplată a răbdării și a îndepărtat din sufletul tău atît de mult mînia și supărarea pricinuită de vorbirea de rău, încît ai ajuns să te rogi chiar pentru dușmanii tăi. Te prigonesc și te acoperă cu nenumărate rele? Dar mai strălucitoare îți face cununa! Te junghie, te omoară? Și pentru aceasta Hristos îți aduce iarăși mare folos: îți pregătește răsplățile mucenicilor, te trimite mai iute în limanul cel neînvălurat, îți dă temei de și mai mare răsplată, că nu mai dai socoteală de nici una din faptele tale. Și ceea ce-i mai minunat din toate este că dușmanii nu vatămă cu nimic pe cei dușmăniți, ci îi fac și mai străluciți. Poate fi, oare, o mai mare fericire decît aceasta, de a alege o astfel de viață, unică pe lume?

După ce Domnul a spus că strîmtă și anevoioasă este calea, mîngîind cu asta pe cei ce se ostenesc pe ea, le arată acum că această cale le dă multă siguranță și bucurie, după cum calea cealaltă este plină de nesiguranță și pagubă. Și după cum a arătat ce răsplată are virtutea, tot așa a arătat și ce pedeapsă primește păcatul. Iar ceea ce am spus totdeauna o spun și acuma: Domnul pregătește mîntuirea noastră prin două mijloace: și prin dragostea față de virtute, și prin ura față de păcat. Pentru că știa că au să fie unii care au să-I admire spusele, dar n-au să-și arate aceeași admirație și prin fapte, Domnul le-o ia înainte și-i înfricoșează, spunîndu-le că nu-i de ajuns, pentru mîntuirea lor, să spună că sînt bune și frumoase cuvintele Lui, ci trebuie să o arate și prin fapte; că totul în aceasta mai cu seamă stă.

Aici Își termină Domnul cuvîntarea Sa, lăsînd sufletele ascultătorilor Săi cuprinse de o puternică frică. Și după cum, vorbindu-le de virtute, nu i-a îndemnat numai cu bunătățile viitoare: împărăție, ceruri, răsplată nespusă, mîngîiere și alte nenumărate bunătăți, ci și cu bunătățile de pe lumea aceasta, arătînd că omul virtuos are tăria și statornicia pietrei, tot așa, vorbind despre păcate, nu-i înfricoșează numai cu cele ce-i așteaptă, de pildă cu tăierea pomului, cu focul nestins, cu neintrarea în împărăție și cu cuvintele: *„Nu vă știu pe voi"*, ci-i înfricoșează și cu cele de aici, de pildă cu dărîmarea casei. Și Domnul Și-a făcut mai clare cuvintele Sale slujindu-Se de pilda cu casa. Dacă S-ar fi mărginit să spună numai că omul virtuos este de nebiruit, iar cel păcătos ușor de

10. *Gal.* 6, 14.

înfrînt, cuvintele Sale n-ar fi avut atîta tărie ca acum, cînd a vorbit de piatră, de casă, de rîuri, de ploaie, de vînt şi de toate cele asemenea.

„Şi tot cel ce aude cuvintele acestea ale Mele şi nu le face pe ele se va asemăna unui bărbat fără de minte, care şi-a zidit casa lui pe nisip" [11].

Bine l-a numit pe acest om *„fără de minte"!* Poate fi, oare, o prostie mai mare decît aceea să clădeşti casa pe nisip, să înduri oboseli cu clăditul fără să ai rod şi bucurie, ba, dimpotrivă, chin? Toată lumea ştie doar că şi cei ce fac păcate se obosesc; şi răpitorul şi desfrînatul şi clevetitorul muncesc mult, se chinuiesc mult ca să-şi ducă la sfîrşit păcatele lor; dar nu numai că nu au nici un cîştig de pe urma acestor osteneli, ci suferă şi mare pagubă. Că şi Pavel aceasta a vrut să arate prin cuvintele: *„Cel ce seamănă în trupul lui, din trup va secera stricăciune"* [12]. Cu acesta se aseamănă cei ce zidesc casa pe nisip, adică cei care şi-o zidesc pe adulter, pe desfrînare, pe beţie, pe mînie şi pe toate celelalte păcate.

IV

Aşa era Ahaav, dar nu Ilie. Să punem faţă în faţă virtutea cu păcatul, ca să cunoaştem mai bine deosebirea dintre ele. Ilie a zidit pe piatră; Ahaav pe nisip; de aceea Ahaav, deşi împărat, se temea şi tremura înaintea profetului, înaintea aceluia care nu avea altă avere decît cojocul. Aşa erau şi iudeii, dar nu apostolii. De aceea apostolii, deşi erau puţini şi legaţi, erau tari ca piatra; iar iudeii, deşi mulţi şi înarmaţi, erau ca nisipul de slabi şi întrebau: *„Ce să facem oamenilor acestora?"* [13] Vezi că erau nedumeriţi, nu cei prinşi şi legaţi, ci cei care îi prinseseră şi-i legaseră? Ce ciudăţenie! Îi ai în mînă şi nu ştii ce să faci? Şi pe bună dreptate! Pentru că totul au zidit pe nisip şi de aceea erau mai slabi decît toţi. De aceea spuneau iarăşi: *„Ce faceţi? Vreţi să aduceţi asupra noastră sîngele omului acestuia?"* [14]. Ce spui? Tu biciuieşti şi tu te temi? Tu asupreşti şi tu te sperii? Tu judeci şi tu tremuri? Atît de slab e păcatul! Apostolii nu erau aşa!

– Dar cum?

– *„Nu putem să nu grăim,* spuneau ei, *cele ce-am văzut şi-am auzit!"* [15].

Ce gîndire înaltă! Ai văzut că piatra îşi bate joc de valuri? Ai văzut casă neclintită? Şi ce-i mai minunat, e că apostolii nu numai că n-au ajuns mai fricoşi din pricina prigoanelor, ci că au prins şi mai mult curaj, iar iudeilor le-au insuflat şi mai mare nelinişte. Cine loveşte în diamant se răneşte; cine dă cu pumnul în bold se înţeapă şi-şi face rană

11. *Matei* 7, 26.
12. *Gal.* 6, 8.
13. *Fapte* 4, 16.
14. *Fapte* 5, 28.
15. *Fapte* 4, 20.

mai mare; iar cel care prigoneşte pe cei virtuoşi se primejduieşte singur. Cu cît păcatul se luptă mai mult cu virtutea, cu atît ajunge mai slab. Şi după cum cel care bagă focul sub haină nu reuşeşte să stingă flacăra, ci îşi arde haina, tot aşa şi cel care persecută pe cei virtuoşi, pe cei pe care-i prinde şi-i leagă, pe aceia îi face mai străluciţi, dar pe el se distruge. Cu cît vei suferi mai multe necazuri ducînd o viaţă îmbunătăţită, cu atît vei ajunge mai puternic. Cu cît vom preţui mai mult filozofia, cu atît mai mult nu vom avea nevoie de nimic; şi cu cît nu vom avea nevoie de nimic, cu atît vom ajunge mai tari şi superiori tuturora. Aşa era Ioan Botezătorul. De aceea pe Ioan nimeni nu-l putea întrista; dar el l-a întristat pe Irod. Cel care nu avea nimic s-a sculat împotriva celui puternic, iar cel cu diadema, cel îmbrăcat cu purpură şi cu nenumărate podoabe şi haine luxoase a tremurat şi s-a temut de cel lipsit de toate acestea şi nu putea să se uite fără teamă la capul tăiat al Botezătorului. Că frica lui Irod era mare şi după moartea lui Ioan, ascultă că o spune însuşi: *„Acesta este Ioan, pe care l-am ucis eu"*[16]. Cuvintele: *„l-am ucis"* nu sînt cuvintele unui om care se laudă cu fapta sa, ci ale unuia care caută să-şi potolească frica, care caută să-şi liniştească sufletul său tulburat, care-şi aminteşte necontenit că el este ucigaşul. Atît de mare este puterea virtuţii, că, chiar după moarte, omul virtuos este mai puternic decît cei vii. De aceea pe cînd trăia Botezătorul veneau la el cei ce aveau bani şi-l întrebau: *„Ce să facem?"*[17]. Aveţi atîtea bogăţii şi vreţi să aflaţi calea fericirii voastre de la cel care n-are nimic? Cei bogaţi de la cel sărac? Ostaşii de la cel care n-avea nici casă? Tot aşa era şi Ilie, pentru că şi el vorbea tot cu aceeaşi îndrăznire poporului. Ioan spunea: *„Pui de viperă"*[18]; iar Ilie: *„Pînă cînd veţi şchiopăta de amîndouă picioarele?"*[19]; unul spunea: *„Ai ucis şi ai moştenit"*[20]; celălalt spunea: *„Nu ţi se cade să ai pe femeia lui Filip, fratele tău!"*[21]. Ai văzut piatra? Ai văzut nisipul? Ai văzut că se surpă uşor casa zidită pe nisip, că e doborîtă de atacuri, că se dărîmă, fie ea clădită de împăraţi, de mulţime de oameni sau de puternici? Toţi cîţi clădesc pe nisip sînt nişte slăbănogi, iar casele zidite de ei nu numai că se dărîmă, dar se dărîmă cu mare jale.

„Şi a fost căderea ei mare", spune Domnul[22].

Primejdia nu ameninţă lucruri întîmplătoare, ci sufletul. Pierdem cerurile şi bunătăţile cele nemuritoare. Dar, mai bine spus, înainte de

16. *Luca* 9, 9.
17. *Luca* 3, 10.
18. *Matei* 3, 7.
19. *III Regi* 18, 21.
20. *III Regi* 21, 19.
21. *Matei* 14, 4.
22. *Matei* 7, 27.

pierderea acestora, cel care duce o viață păcătoasă va trăi totdeauna împovărat de tristețe, de temeri, de griji, de neliniști. Lucrul acesta l-a lăsat să se înțeleagă un înțelept, cînd a spus: *„Fuge necredinciosul fără să-l gonească cineva"*[23]. Niște oameni ca aceștia se sperie de umbre, bănuiesc pe prieteni, pe dușmani, pe casnicii lor, pe cunoscuți și pe necunoscuți; înainte de chinurile iadului, se chinuiesc cumplit aici. Și pe toate acestea le-a arătat Hristos prin cuvintele: *„Și a fost căderea ei mare"*.

Cu acest potrivit sfîrșit Și-a încheiat Domnul aceste frumoase porunci, înduplecînd cu pilde, luate din viața de toate zilele, pe cei tare necredincioși să fugă de păcat. Deși Hristos a grăit lucruri mai mari de cele viitoare, dar aceste din urmă cuvinte ale Sale sînt în stare să oprească și să îndepărteze de păcat pe cei lipiți de pămînt și lume. De aceea Și-a și terminat așa cuvîntarea Sa, ca să le răsune necontenit în urechi folosul.

Cunoscînd, deci, toate – și pe cele de acum și pe cele viitoare – să fugim de păcat, să îndrăgim virtutea, ca să nu ne ostenim în zadar, ci să ne bucurăm și aici de un trai fără de primejdii și să luăm parte și la slava de dincolo, pe care, facă Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor, Amin.

23. *Prov.* 28, 1.

OMILIA XXV

„Şi a fost, după ce a sfîrşit Iisus cuvintele acestea, că se mirau mulţimile de învăţătura Lui”[1].

I

Firesc ar fi fost ca mulţimile să se întristeze din pricina greutăţii cuvintelor lui Hristos şi să le amorţească sufletul din pricina înălţimii poruncilor Lui. Dar, nu; atît de mare era puterea Învăţătorului, încît pe mulţi din ei i-a atras şi i-a minunat nespus; iar din pricina dulceţii cuvintelor Lui nu s-au depărtat de El, nici după ce Şi-a terminat cuvîntul. Nici chiar după ce S-a coborît de pe Munte n-au plecat ascultătorii, ci toată mulţimea L-a urmat. Atîta dragoste sădiseră în sufletul lor cuvintele Lui! Şi s-au mirat mulţimile mai ales de puterea Lui. Că Hristos nu repeta cuvintele altuia, ca profeţii şi Moise, ci totdeauna vorbea de la El, ca unul ce are putere. Cînd a dat legile, necontenit adăuga: *„Iar Eu vă zic vouă”*[2]; cînd a amintit de ziua cea înfricoşătoare a judecăţii a arătat că El este Judecătorul, că El pedepseşte şi El răsplăteşte[3].

Ar fi fost firesc, deci, ca aceste cuvinte ale lui Hristos să tulbure mulţimile. Dacă fariseii şi cărturarii Îl loveau cu pietre şi Îl alungau cînd Îl vedeau că Îşi arată, prin fapte, puterea Sa, cum n-ar fi fost firesc să se scandalizeze mulţimile, cînd El spunea numai cuvinte şi mai ales cînd prin aceste cuvinte le spunea la început, înainte de a da dovezi prin fapte, de puterea Sa? Dar mulţimile acelea nu s-au scandalizat. Cînd sufletul şi mintea îţi sînt curate primeşti cu uşurinţă cuvîntul adevărului. Aceasta e pricina pentru care fariseii şi cărturarii se scandalizau, deşi minunile le arătau puterea lui Hristos, iar mulţimile I se supuneau şi-L urmau deşi auzeau numai cuvinte. Lucrul acesta vrea să-l spună şi evanghelistul prin cuvintele: *„Şi au mers după El mulţimi multe”*[4]. N-au mers după El nici boierii iudeilor şi nici cărturarii, ci toţi cîţi erau fără de păcat şi curaţi la suflet. De-a lungul întregii Evanghelii pe aceştia îi vei vedea că se apropie de Domnul. Cînd Iisus vorbea Îl ascultau în tăcere, nu interveneau, nu-I întrerupeau şirul cuvîntului, nu-L ispiteau, nu doreau să-I găsească cusururi, ca fariseii; iar după ce termina

1. *Matei* 7, 28.
2. *Matei* 5, 22. 28. 32. 34. 39. 44.
3. *Matei* 7, 21-23.
4. *Matei* 8, 1.

cuvîntul, Îl urmau iarăşi, minunîndu-se. Tu, însă, uită-mi-te la înţelepciunea Domnului, pe cîte căi este de folos ascultătorilor Săi! După ce face o minune, vorbeşte; şi iarăşi, de la cuvintele de învăţătură trece la minuni. Înainte de a Se urca pe Munte vindecase mulţi bolnavi[5], deschizînd drum cuvintelor Lui; după ce a terminat această lungă cuvîntare, face iarăşi minuni[6], întărind prin fapte cele ce spusese.

„Că îi învaţă ca Acela ce are putere"[7].

Dar ca să nu socotească cineva că acest fel de a învăţa este o lăudăroşenie şi o îngîmfare, Hristos Se poartă la fel şi atunci cînd face minuni; vindecă tot ca unul care are putere. Ascultătorii Săi nu mai puteau avea deci pricină de tulburare pentru că Îl vedeau învăţînd la fel ca şi atunci cînd făcea minuni.

„Şi coborîndu-Se de pe munte, S-a apropiat un lepros, zicînd: «Doamne, dacă vrei, poţi să mă curăţeşti"[8].

Mare i-a fost înţelepciunea şi mare credinţa celui ce s-a apropiat de Domnul! Nu I-a întrerupt cuvîntul, nici n-a tulburat pe ascultători, ci a aşteptat momentul potrivit. S-a apropiat de Hristos după ce S-a pogorît de pe Munte. Şi nu orişicum, ci cu multă căldură; Îl ruga în genunchi – după cum spune un alt evanghelist[9] – cu credinţă curată şi cu părerea care se cuvenea s-o aibă de Hristos. N-a spus: „Dacă vei ruga pe Dumnezeu"; nici: „Dacă Te vei ruga", ci: *„Dacă vrei, poţi să mă curăţeşti!"* N-a spus: „Doamne, curăţeşte-mă!", ci-L lasă pe Hristos să facă ce voieşte. Îl face beneficiar al vindecării sale şi-I dă mărturie de toată puterea Lui.

– Dar dacă leprosul, mi s-ar putea spune, avea o părere greşită de Hristos?

– Hristos ar fi trebuit să pună capăt unei astfel de păreri, să-l certe, s-o îndrepte.

Dar a făcut, oare, aceasta Hristos? Nicidecum, ci cu totul dimpotrivă! Întăreşte şi adevereşte spusele leprosului. De aceea nici n-a zis: „Fii curat!", ci:

„Vreau, curăţeşte-te!"[10].

Hristos a spus: *„Vreau, curăţeşte-te!"*, pentru ca învăţătura despre Dumnezeirea Sa să nu fie întemeiată pe părerea leprosului, ci pe cuvîntul Său. Apostolii, cînd făceau minuni, nu grăiau aşa!

– Dar cum?

5. *Matei* 4, 23–24.
6. *Matei* 8, 2–16.
7. *Matei* 7, 29.
8. *Matei* 8, 1–2.
9. *Marcu* 1, 40.
10. *Matei* 8, 3.

Cînd tot poporul se mira de minunile făcute de ei, apostolii le spuneau: *„Pentru ce vă uitați la noi, ca și cum cu a noastră putere sau stăpînire l-am fi făcut pe olog să umble?”* [11]. Stăpînul Hristos, însă, deşi rostise adeseori multe cuvinte pline de smerenie şi mai prejos de slava Sa, iată ce spune acum leprosului, pentru a întări învățătura despre Dumnezeirea Sa în mintea celor uimiți de puterea Lui: *„Vreau, curățește-te!”*. Făcuse şi alte mari minuni, dar niciodată nu rostise cuvîntul acesta *„Vreau!”*.

II

Acum, însă, Domnul a rostit cuvîntul: *„Vreau!”*, ca să arate că este întemeiată părerea ce-o avea atît leprosul, cît şi poporul despre puterea Lui. Şi n-a spus aceasta şi n-a făcut, ci fapta a urmat cuvîntului îndată. Dacă Hristos n-ar fi grăit bine, ci cuvîntul Său ar fi fost o blasfemie, leprosul nu s-ar fi curățit. Dar aşa, firea s-a supus, cînd i s-a poruncit, cu iuțeala cuvenită, ba chiar cu mai mare iuțeală decît a spus-o evanghelistul. Că mult mai zăbavnic este cuvîntul *„îndată”* [12] al evanghelistului decît iuțeala cu care s-a curățit leprosul.

Domnul n-a spus numai: *„Vreau, curățește-te!”*, ci *„a întins și mîna și S-a atins de el”* [13]. Cuvintele acestea se cuvin a fi cercetate mai amănunțit.

– Pentru ce, dar, Domnul l-a mai atins pe lepros cu mîna, odată ce l-a curățit cu voința și cu cuvîntul?

– După părerea mea, nu pentru altceva decît pentru a arăta, şi acum, că nu se supune legii vechi, ci este mai presus de ea; că pentru cel curat nimic nu-i necurat. Elisei dimpotrivă, păzind cu strictețe legea veche, nici n-a vrut să vadă pe Neeman; şi deşi a văzut că Neeman s-a supărat, totuşi n-a ieşit şi nu s-a atins de el; a rămas în casă şi l-a trimis la Iordan ca să se spele[14]. Stăpînul Hristos, dimpotrivă, Se atinge de lepros spre a arăta că îl vindecă nu ca rob, ci ca Domn. Mîna nu I-a ajuns necurată la atingerea leprei, ci trupul cel lepros a ajuns curat prin atingere cu sfînta Lui mînă. Că Hristos n-a venit numai să vindece trupurile, ci să îndrumeze şi sufletele spre filozofie. După cum atunci cînd a îngăduit ucenicilor Săi să mănînce cu mîinile nespălate[15], a dat acea lege minunată de a nu face deosebire între mîncăruri, tot aşa şi acum, ne învață că trebuie să ne îngrijim de suflet, să-l curățim odată ce am scăpat de curățirile cele de din afară şi că trebuie să ne temem numai de

11. *Fapte* 3, 12.
12. *Matei* 8, 3.
13. *Matei* 8, 3.
14. *IV Regi* 5, 1-14.
15. *Matei* 15, 2-3.

lepra sufletului, care este păcatul; că lepra nu-i piedică pentru virtute.

Domnul Se atinge de lepros şi nimeni nu-L ţine de rău. Nici tribunalul nu era corupt şi nici cei din jurul Lui nu erau stăpîniţi de invidie. De aceea nu numai că nu L-au acuzat, ci au fost cuprinşi de uimire la vederea minunii; s-au dat înapoi cu respect, închinîndu-se nebiruitei Lui puteri, şi din pricina cuvintelor Lui, şi din pricina celor săvîrşite.

După ce i-a tămăduit trupul, i-a poruncit:

„Nimănui să nu spui, ci arată-te preotului şi du darul pe care l-a poruncit Moise spre mărturie lor”[16].

Unii comentatori spun că Hristos a poruncit leprosului să nu spună nimănui nimic, pentru ca preoţii să nu-i facă cumva greutăţi la cercetarea vindecării leprei. Dar o astfel de interpretare este o prostie, pentru că Domnul l-a curăţit de lepră în aşa chip încît nu mai putea fi pusă la îndoială vindecarea; ci a poruncit leprosului să nu spună nimănui, ca să ne înveţe să nu ne lăudăm cu faptele noastre bune, ca să ne înveţe să fim smeriţi.

Domnul ştia bine că leprosul n-are să-L asculte, ci are să vorbească de Binefăcătorul său, totuşi a făcut ce trebuia să facă.

– Dar pentru ce altădată porunceşte să vorbească, ca de pildă cu cei zece leproşi de la Luca[17].

– Domnul nu este potrivnic Luişi, nici nu Se contrazice; acolo ne-a învăţat să fim recunoscători. Cînd a vindecat pe cei zece leproşi, Domnul nu i-a poruncit leprosului, care s-a întors să vorbească despre El, să se întoarcă, ci să dea slavă lui Dumnezeu. Prin porunca dată leprosului de acum, de la Matei, ne învaţă să nu ne lăudăm cu faptele noastre bune, să nu umblăm după slava deşartă; prin porunca dată leprosului de la Luca ne învaţă să mulţumim binefăcătorilor noştri şi să le fim recunoscători; ne învaţă ca în toate împrejurările vieţii să înălţăm lui Dumnezeu laudă şi slavă. Pentru că de cele mai multe ori oamenii îşi aduc aminte de Dumnezeu cînd sînt bolnavi, iar dacă se vindecă uită de Dumnezeu, de aceea Hristos porunceşte să ne rugăm continuu lui Dumnezeu, şi cînd sîntem bolnavi şi cînd sîntem sănătoşi, spunîndu-i leprosului: *„Dă slavă lui Dumnezeu!”*[18]

– Dar pentru ce a poruncit leprosului să se arate preotului şi să-i ducă dar?

– Iarăşi, ca să împlinească şi cu acest prilej legea. Domnul n-a călcat legea veche în totul, dar nici n-a păzit-o în totul; ci uneori o călca, alteori o împlinea; o călca, pentru a deschide drum filozofiei Sale; o împlinea, pentru a pune frîu gurii neruşinate a iudeilor, făcînd pogoră-

16. *Matei* 8, 4.
17. *Luca* 7, 12–19.
18. *Luca* 17, 18.

mînt slăbiciunii lor. Pentru ce te minunezi dacă Domnul a făcut aceasta chiar de la începutul activității Sale, cînd chiar apostolii, după ce li s-a poruncit să predice păgînilor Evanghelia, să deschidă întregii lumi ușile învățăturii lui Hristos, să zăvorască legea, să înnoiască lucrurile și să pună capăt tuturor celor vechi, uneori păzeau legea, alteori o treceau cu vederea?

– Și ce ajută la păzirea legii, că i-a spus leprosului: *„Arată-te preotului!"?*

– Nu puțin. Era o lege veche care nu îngăduia leprosului vindecat să-și verifice singur vindecarea; trebuia să se arate preotului, care, cu ochii lui, certifica vindecarea și, pe temeiul hotărîrii lui, era primit, fostul lepros printre oamenii sănătoși. Dacă preotul spunea că leprosul nu-i vindecat, rămînea la un loc cu cei necurați, departe de locuințele omenești. De aceea a spus Domnul: *„Arată-te preotului și du-i darul pe care l-a poruncit Moise".* Nu i-a spus: „Pe care-l poruncesc Eu", ci-l trimite să împlinească legea, astupînd cu aceasta gurile iudeilor. Ca să nu spună iudeii că a răpit slava preoților, Hristos l-a curățit pe om de lepră, dar verificarea curățirii a lăsat-o pe seama preoților, făcîndu-i pe ei judecători ai minunilor Sale. „Departe de Mine gîndul, spune Hristos, de a Mă lupta cu Moise sau cu preoții! Dimpotrivă, chiar pe cei cărora le fac bine îi sfătuiesc să asculte de Moise și de preoți!".

III

Ce înțeles au cuvintele: *„spre mărturie lor"?*

Înseamnă: spre mustrare, spre dovedire, spre acuzare, dacă sînt niște nesocotiți.

Domnul îi spune cam așa leprosului: „Cînd iudeii Îmi vor zice: „Te urmărim pentru că ești un înșelător, un amăgitor, un potrivnic al lui Dumnezeu și un călcător de lege", tu atunci să dai mărturie despre Mine că nu sînt călcător de lege. Cînd te-am tămăduit, te-am trimis să te supui legii și să te duci să te vadă preoții. Deci cinstesc legea, prețuiesc pe Moise și nu Mă împotrivesc vechilor învățături".

Chiar dacă iudeii n-aveau să cîștige ceva din mărturia leprosului, totuși din cuvintele *„spre mărturie lor"* putem cunoaște că Domnul cinstea legea veche, că împlinea toate prescripțiunile legii, deși știa mai dinainte că iudeii n-aveau să culeagă de aici nici un rod. Hristos a și știut asta mai dinainte și a și spus-o mai dinainte. Că n-a spus: „spre îndreptare lor", nici: „spre învățătură lor", ci: *„spre mărturie lor",* adică: „spre învinuire, spre mustrare lor, că am făcut tot ce depindea de Mine". Domnul știa mai dinainte că iudeii vor rămîne neîndreptați; totuși n-a lăsat nimic nefăcut din ceea ce trebuia să facă; dar iudeii au stăruit în răutatea lor.

Cuvintele acestea *„spre mărturie"* le spune Hristos și cu alt prilej: *„Se va propovădui Evanghelia aceasta în toată lumea, spre mărturie la toate nea-*

murile și atunci va veni sfîrșitul" [19]; spre mărturie neamurilor care nu ascultă și nu se supun.

Ca să nu-I spună cineva lui Hristos: „Atunci pentru ce propovăduiești tuturora, dacă n-au să se supună toți", Hristos le răspunde: „Ca să nu se pară că n-am făcut tot ce a depins de Mine; ca nimeni să nu Mă poată învinui că n-a auzit. Va da mărturie împotriva lor chiar propovăduirea Evangheliel și nu vor putea spune după aceasta: „N-am auzit!"; că pînă la marginile lumii se va întinde cuvîntul bunei credințe".

Gîndindu-ne[20] și noi la acestea, să împlinim toate îndatoririle ce le avem față de semenii noștri și să mulțumim totdeauna lui Dumnezeu. Ar fi nechibzuit ca să ne bucurăm în fiecare zi de binefacerile Lui, dar să nu-I mulțumim nici cu cuvîntul, mai ales cînd și această mulțumire ne este tot nouă de folos. Nu Dumnezeu are nevoie de cele ale noastre, ci noi avem nevoie de toate cele ale Lui. Mulțumirea ce I-o dăm nu-I adaugă nimic; dar pe noi ne apropie mult de Dumnezeu. Dacă aducîndu-ne aminte de binefacerile primite de la oameni ni se aprinde și mai mult dragostea de ei, cu mult mai mult dacă ne aducem aminte necontenit de binefacerile săvîrșite de Dumnezeu asupra noastră sîntem mai rivnitori în împlinirea poruncilor Lui. De aceea și Pavel spunea: *„Fiți mulțumitori!"*[21]. Cea mai bună pază a binefacerii este aducerea aminte de binefacere și necontenita mulțumire pentru binefacere. Asta e pricina că și înfricoșătoarele taine, pline de nespusă mîntuire, săvîrșite la fiecare slujbă, se numesc euharistie, adică mulțumire, pentru că sînt o aducere aminte de multe binefaceri ale lui Dumnezeu față de noi, pentru că ne arată capul purtării de grijă a lui Dumnezeu și pentru că prin toate ne pregătesc să-I mulțumim lui Dumnezeu. Dacă nașterea din Fecioară este o mare minune, iar evanghelistul uimit zicea: *„Iar acestea toate s-au făcut"*[22], spune-mi, unde să punem jertfa Sa de pe cruce? Dacă nașterea Sa este numită *„acestea toate"*, ce nume mai putem da răstignirii Sale, vărsării Sîngelui Lui, dăruirii Lui nouă spre mîncare și spre ospăț duhovnicesc? Să-I mulțumim, deci, necontenit! Mulțumirea noastră să facă începutul cuvintelor și faptelor noastre! Să-I mulțumim nu numai pentru binefacerile făcute nouă, ci și pentru binefacerile făcute de Dumnezeu altora. Făcînd așa, vom putea stîrpi invidia, vom întări dragostea și o vom face mai curată. Nici nu poți invidia pe aceia pentru care mulțumești Stăpînului. Din pricina aceasta, cînd jertfa cea înfricoșătoare stă înainte, preotul ne poruncește să mulțumim pentru întreaga lume, pentru cei ce au trăit înainte de noi, pentru cei din viață, pentru cele ce au fost mai înainte și pentru cele ce vor fi după acestea. Mulțumirea aceasta ne dezlipește de pămînt, ne mută în cer și ne face din oameni îngeri. Și îngerii, stînd în cor, mulțumesc lui

19. *Matei* 24, 14.
20. De aici începe partea morală: *Trebuie să mulțumim totdeauna lui Dumnezeu. Dacă nu te departezi de grijile lumești, nu te poți cunoaște pe tine insuți.*
21. *Col.* 3, 15.
22. *Matei* 1, 22.

Dumnezeu pentru bunătăţile date nouă, spunînd: *„Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace şi între oameni bunăvoire"*[23].

– Dar ce legătură este între noi şi îngeri, care nu-s nici pe pămînt şi nu-s nici oameni?

– Mare este legătura! Că după cum am fost învăţaţi să iubim pe semenii noştri, tot aşa am fost învăţaţi să socotim ca date nouă bunătăţile date lor.

IV

De aceea Pavel, în toate epistolele sale, mulţumeşte lui Dumnezeu pentru binefacerile făcute lumii. Şi noi, dar, să mulţumim necontenit lui Dumnezeu şi pentru binefacerile date nouă şi pentru cele date semenilor noştri, şi pentru cele mici şi pentru cele mari. Chiar dacă este mic darul, ajunge mare, pentru că-i dat de Dumnezeu; dar, mai bine spus, nici un dar al lui Dumnezeu nu este mic, nu numai pentru că e dat de Dumnezeu, dar şi pentru că e aşa prin însăşi natura lui.

Dar să nu mai vorbesc de toate celelalte daruri, care depăşesc în mulţime nisipul mării, ci de unul singur. Ce poate fi egal cu întruparea Fiului lui Dumnezeu? Dumnezeu ne-a dat nouă, duşmanilor Săi, ceea ce avea El mai de preţ din toate, pe Unul-Născut Fiul Său. Şi nu numai că L-a dat, dar, după ce ni L-a dat, ni L-a oferit spre mîncare. A făcut totul pentru noi: ne-a dat şi darul, dar ne-a făcut să-I şi mulţumim pentru toate acestea. Dar pentru că de obicei omul nu mulţumeşte pentru binefacerile primite, de aceea Însuşi Dumnezeu Se îngrijeşte de noi şi ne dă prilejuri să-I mulţumim. Şi ceea ce a făcut cu iudeii, amintindu-le de binefacerile date lor cu ajutorul locurilor, timpurilor şi sărbătorilor, o face şi acum; prin felul în care se desfăşoară jertfa cea fără de sînge, ne aduce necontenit aminte de binefacerile revărsate de Dumnezeu asupra noastră. Nimeni nu s-a străduit atîta să ne facă vrednici, cu vază şi recunoscători în toate, ca Dumnezeu, Creatorul nostru. De aceea, de multe ori, ne face bine chiar fără voia noastră; iar cele mai multe binefaceri ale Lui nici nu le ştim.

Dacă te miră spusele mele, îţi voi arăta că aceasta a făcut-o Dumnezeu nu cu un oarecare om, ci cu fericitul Pavel. Fericitul acesta, fiind în multe primejdii şi nevoi, ruga adeseori pe Dumnezeu să depărteze de la el aceste încercări[24]; totuşi Dumnezeu nu S-a uitat la cererea lui, ci la folosul lui; şi i l-a arătat, spunîndu-i: *„Destul îţi este harul Meu; că puterea*

23. *Luca* 2, 14.
24. *II Cor.* 12, 8.

Mea în slăbiciune se desăvîrşeşte"[25]. Deci Dumnezeu, înainte ca Pavel să-I spună pricina, îi face bine fără voia şi fără ştirea lui.

Ce lucru mare ne cere Dumnezeu? Ne porunceşte să-I mulţumim pentru marea Sa purtare de grijă. Să ascultăm, dar, şi să-I mulţumim pururea. Că pe iudei nu i-a pierdut altceva decît aceea că n-au mulţumit lui Dumnezeu pentru binefacerile primite; aceasta, şi nu altceva, a adus peste ei acele multe şi repetate nenorociri; dar, mai bine spus, chiar înainte de a veni peste ei nenorocirile, aceasta le-a stricat sufletul şi i-a pierdut. *„Nădejdea celui nemulţumitor,* spune Scriptura, *este ca ghiaţa de iarnă"*[26]. După cum gerul iernii amorţeşte şi omoară trupurile, tot aşa şi nemulţumirea pentru binefacerile primite amorţeşte şi omoară sufletele. Aceasta vine din mîndrie şi din socotinţa că sîntem cineva. Omul smerit însă mulţumeşte lui Dumnezeu nu numai pentru binefacerile primite, ci chiar şi pentru aparentele necazuri şi nenorociri venite asupra lui; şi orice suferinţe ar avea nu socoteşte că le suferă pe nedrept. Deci şi noi, cu cît ajungem mai virtuoşi, cu atît să ne smerim mai mult; pentru că şi asta e mai cu seamă virtute. După cum, cu cît avem privirea mai pătrunzătoare, cu atît mai mult cunoaştem cît de mare este depărtarea dintre noi şi cer, tot aşa, cu cît ajungem mai virtuoşi, cu atît mai mult învăţăm să ştim cît de mare este depărtarea dintre noi şi Dumnezeu. Că nu e mică filozofia de a ne putea cunoaşte propria noastră valoare. Şi acela, mai cu seamă, se cunoaşte pe sine, care socoteşte că nu e nimic. De aceea atît David cît şi Avraam, cînd s-au urcat pe cea mai înaltă culme a virtuţii, atunci, mai cu seamă, au fost smeriţi. Avraam a spus că este pămînt şi cenuşă[27], iar David s-a numit vierme[28]; la fel şi toţi sfinţii, tot aşa se smeresc. Dimpotrivă, cel mîndru nu se cunoaşte deloc pe el însuşi. De aceea obişnuim să zicem de cel mîndru: nu se cunoaşte pe sine, nu se ştie pe sine. Iar cel care nu se cunoaşte pe sine, pe cine poate să cunoască? După cum cel ce se cunoaşte pe sine cunoaşte pe toate, tot aşa cel ce nu se cunoaşte pe sine nu cunoaşte nici pe cel din jurul lui. Unul ca acesta este cel ce spune: *„Deasupra cerurilor îmi voi pune scaunul meu"*[29]. Pentru că nu s-a cunoscut pe sine, n-a cunoscut nici pe toate celelalte. N-a fost aşa Pavel, ci s-a numit stîrpitură şi cel din urmă dintre sfinţi; nici nu se socotea vrednic să se numească apostol[30], deşi făcuse atîtea şi atîtea fapte mari. Pe acesta, dar, să-l urmăm şi să-l imităm. Şi-l vom imita, dacă ne vom desface de pămînt şi de grijile cele pămînteşti. Că

25. *II Cor.* 12, 9.
26. *Înţ. Sol.* 16, 29.
27. *Fac.* 18, 27.
28. *Ps.* 21, 6.
29. *Isaia* 14, 13.
30. *I Cor.* 15, 8-9.

nimic nu ne face atîta să nu ne cunoaştem pe noi înşine cît lipirea inimi lor de lucrurile din lumea aceasta; şi iarăşi, nimic nu ne face să ne lipim inima de lucrurile din lumea aceasta cît necunoaşterea noastră înşine; ele se condiţionează una pe alta. După cum omul care-i îndrăgostit de slava cea din afară şi care socoteşte de mare preţ lucrurile de aici nu poate, oricît s-ar strădui, să se cunoască pe el însuşi, tot aşa cel ce le dispreţuieşte, cu uşurinţă se cunoaşte pe sine; iar cel ce se cunoaşte pe sine însuşi păşeşte spre săvîrşirea celorlalte virtuţi.

Aşadar, ca să învăţăm această frumoasă ştiinţă, să ne dezlipim de toate cele trecătoare, care aţîţă flacăra patimilor în sufletele noastre, să cunoaştem nimicnicia noastră şi să arătăm, prin faptele noastre, smerenie şi filozofie, ca să dobîndim şi bunătăţile de aici, şi pe cele viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui slavă, putere şi cinste, împreună cu Sfîntul şi bunul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XXVI

„Intrînd Iisus în Capernaum, s-a apropiat de El un sutaş, rugîndu-L pe El şi zicînd: Doamne, sluga mea zace în casă bolnav, cumplit chinuindu-se. Şi i-a zis Iisus: „Venind îl voi vindeca"[1]

I

Leprosul s-a apropiat de Domnul, pe cînd Domnul Se pogora de pe Munte; sutaşul, pe cînd Domnul intra în Capernaum.

– Pentru ce nu s-au urcat pe Munte nici leprosul, nici sutaşul?

– Nu din pricina trîndăviei – că la amîndoi credinţa le era fierbinte –, ci ca să nu întrerupă învăţătura Domnului.

Apropiindu-se de Hristos, sutaşul a zis: *„Sluga mea zace în casă bolnav, cumplit chinuindu-se"*.

Unii comentatori spun că sutaşul a spus pricina pentru care n-a adus cu el şi sluga, pentru a se scuza. Nici nu era cu putinţă, spun aceştia, să-l aducă; era paralizat, chinuit de dureri şi pe moarte. Că era pe moarte o spune evanghelistul Luca: *„Era pe moarte"*[2].

Eu însă susţin că aceste cuvinte ale sutaşului sînt o dovadă a marii lui credinţe, cu mult mai mare decît a acelora care au coborît pe slăbănog prin acoperişul casei[3]. Sutaşul socotea că e de prisos să-şi aducă sluga la Hristos, pentru că ştia bine că era de ajuns numai porunca lui Hristos ca să vindece pe cel bolnav.

– Şi ce-a făcut Iisus?

– N-a făcut ce făcuse mai înainte. Hristos de obicei urmează voinţa celor care-L roagă; acum însă o ia înainte şi nu numai că-i făgăduieşte sutaşului că-i va vindeca sluga, dar şi că se va duce în casa lui. O face ca să aflăm credinţa sutaşului. Dacă nu i-ar fi făgăduit aceasta, ci i-ar fi spus: „Du-te acasă, să fie vindecată sluga ta!", n-am fi ştiut cît e de mare credinţa lui. La fel şi cu cananeanca[4], numai că în sens invers. Sutaşului îi spune, fără să fie chemat, că Se va duce acasă la el, ca să afli credinţa sutaşului şi marea lui smerenie; cananeencei însă îi refuză datul, pentru a o

1. *Matei* 8, 5-7.
2. *Luca* 7, 2.
3. *Marcu* 2, 4.
4. *Matei* 15, 22-28.

face să stăruie în cererea ei. Doctor înțelept și iscusit fiind, știe să dobîndească cele contrarii prin contrarii. Într-un caz, prin ducerea Sa de bună voie în casa sutașului; în celălalt, prin amînarea îndelungată și prin refuzul Său, descoperă credința femeii. Așa face și cu Avraam, spunîndu-i: *„Nu voi ascunde de sluga Mea Avraam"*[5], ca să afli dragostea de oameni a lui Avraam și purtarea sa de grijă pentru sodomiți. La fel și cu Lot; îngerii trimiși la el au refuzat să intre în casa lui[6], ca să afli cît de mare era iubirea de străini a dreptului Lot.

– Ce a răspuns sutașul?

„Nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu"[7].

Să ascultăm aceste cuvinte toți cîți avem să-L primim pe Hristos! Că e cu putință să-L primim și acum. Să le ascultăm, să le urmăm ca să-L primim tot cu atîta rîvnă! Cînd primești în casa ta pe cel sărac, pe cel flămînd și pe cel gol, pe Hristos Îl primești, pe El Îl hrănești.

„Ci zi numai cu cuvîntul și se va tămădui sluga mea!"[8]

Iată că și sutașul, ca și leprosul, are despre Hristos părerea cuvenită Lui. Nici sutașul n-a zis: „Cheamă-L pe Dumnezeu în ajutor!", sau: „roagă-te Lui și cere-I!", ci: *„Poruncește numai!"*. Apoi temîndu-se ca nu cumva Domnul, din smerenie, să refuze, a adăugat:

„Că și eu sînt om sub stăpînire, avînd sub mine ostași; și spun acestuia: „Du-te" și se duce; și celuilalt: „Vino!" și vine; și slugii mele: „Fă aceasta!" și face"[9].

– Și ce-i cu asta, m-ar putea întreba cineva, dacă sutașul credea că Hristos este Dumnezeu? Pe mine mă interesează să aflu dacă Hristos încuviința această credință, dacă o întărea?

– Întrebarea este bine și înțelept pusă. Să o cercetăm și vom vedea că lucrul care s-a petrecut cu leprosul s-a petrecut și cu sutașul. După cum leprosul a spus: *„Dacă vrei"*[10] – că noi susținem cu tărie Dumnezeirea și puterea lui Hristos, întemeiați nu numai pe cuvintele leprosului, ci chiar pe cuvintele Domnului; că Domnul nu numai n-a vestejit părerea leprosului, ci a întărit-o și mai mult, adăugînd chiar ce era de prisos să spună, adică: *„Vreau, curățește-te!"*[11], tocmai pentru a-i întări credința – tot așa este drept să vedem dacă s-au petrecut la fel lucrurile și cu sutașul. Și vom găsi că s-au petrecut la fel. Cînd sutașul a spus despre Domnul lucruri atît de mari, cînd a mărturisit că are o atît de mare putere, Hristos

5. *Fac.* 18, 17.
6. *Fac.* 19, 1–3.
7. *Matei* 8, 8.
8. *Matei* 8, 8.
9. *Matei* 8, 9.
10. *Matei* 8, 2.
11. *Matei* 8, 3.

nu l-a ținut de rău, ci i-a primit cuvintele și a făcut ceva mai mult decît că le-a primit. Nici evanghelistul n-a spus numai că Domnul a lăudat spusele sutașului, ci, arătînd cît de mult l-a lăudat, spune că S-a și minunat de credința sutașului; și nu numai că S-a minunat de credința lui, ci l-a și dat ca pildă întregului popor și celorlalți, pentru a-i urma credința.

Vezi, dar, că fiecare din cei ce au fost martori la cuvintele Lui se mirau de puterea lui Hristos? *„Și se mirau mulțimile de învățătura Lui, că îi învăța ca Acela ce are putere"*[12]. Și nu numai că Domnul n-a ținut de rău mulțimile, ci, luîndu-le, S-a pogorît cu ele de pe Munte, iar prin vindecarea leprosului, le-a întărit credința.

Leprosul spunea: *„Dacă vrei, poți să mă curățești"*[13]*;* iar Domnul nu numai că nu l-a mustrat, ci l-a și tămăduit și l-a curățit, așa precum leprosul Îl rugase; iar sutașul I-a zis: *„Zi numai cu cuvîntul și se va tămădui sluga mea";* iar Domnul, minunîndu-Se de credința lui, i-a spus:

„Nici în Israel n-am aflat atîta credință"[14].

II

Dar îți voi dovedi Dumnezeirea lui Hristos pe o altă cale, contrară celei de pînă acum. Marta nu I-a spus Domnului ce I-a zis leprosul și sutașul, ci cu totul dimpotrivă: *Oricîte vei cere de la Dumnezeu Îți va da"*[15]*;* de aceea Domnul nu numai că n-a lăudat-o – cu toate că-I era cunoscută, apropiată și una din persoanele cu multă rîvnă pentru El –, ci chiar a mustrat-o și a îndreptat-o, că nu grăise bine despre El, zicîndu-i: *„Nu ți-am spus că de vei crede, vei vedea slava lui Dumnezeu?"*[16]. A ținut-o de rău, ca pe o necredincioasă. Și iarăși, cînd Marta I-a spus: *„Oricîte vei cere de la Dumnezeu Îți va da"*[17], Domnul îi scoate din minte o părere ca aceasta și o învață că El n-are nevoie să primească o astfel de putere de la altul, ci El este izvorul bunătăților, spunîndu-i: *„Eu sînt învierea și viața"*[18]*;* adică: „Nu aștept să primesc putere, ci fac totul cu propria Mea putere".

De aceea Domnul îl laudă pe sutaș, îl dă ca pildă poporului, îl cinstește, dîndu-i împărăția cerurilor și cheamă și pe alții să meargă pe urmele lui. Și ca să afli că a spus acestea ca să învețe și pe ceilalți să creadă cum a crezut sutașul, ascultă precizia cu care evanghelistul arată acest lucru, spunînd:

12. *Matei* 7, 28–29.
13. *Matei* 8, 2.
14. *Matei* 8, 10.
15. *Ioan* 11, 22.
16. *Ioan* 11, 40.
17. *Ioan* 11, 22.
18. *Ioan* 11, 25.

„Şi întorcîndu-Se, Iisus a zis celor ce veneau după El: „Nici în Israel n-am aflat atîta credinţă"[19].

Gîndeşte deci şi tu lucruri mari despre Hristos! Gîndul acesta aduce credinţă, împărăţia cerurilor şi celelalte bunătăţi.

Hristos nu S-a mărginit să-l laude pe sutaş doar prin cuvinte, ci i-a dat, în schimbul credinţei sale, sănătos pe cel bolnav, îi împleteşte cununa strălucită şi-i făgăduieşte mari daruri, grăindu-i aşa:

„Mulţi de la răsărit şi de la apus vor veni şi se vor odihni în sînurile lui Avraam şi ale lui Isaac şi ale lui Iacov, iar fiii împărăţiei vor fi aruncaţi afară"[20].

Hristos le vorbeeşte cu mai multă îndrăznire, pentru că făcuse multe minuni. Apoi, ca să nu creadă cineva că Domnul vrea să-l linguşească pe sutaş cu aceste cuvinte, arătînd tuturora ce suflet avea sutaşul, i-a zis:

„Du-te, după cum ai crezut, fie ţie!"[21].

Şi îndată a urmat vindecarea, mărturie a puternicei credinţe a sutaşului:

„Şi s-a vindecat sluga lui din ceasul acela"[22].

Aşa s-a întîmplat şi cu cananeanca; că şi aceleia i-a zis: *„O, femeie, mare este credinţa ta! Fie ţie precum voieşti! Şi s-a vindecat fiica ei"*[23].

Dar pentru că evanghelistul Luca, istorisind minunea vindecării slugii sutaşului[24], adaugă şi alte fapte, care se deosebesc de cele spuse de evanghelistul Matei, este de neapărată treubuinţă să lămuresc şi deosebirile acestea.

– Ce spune Luca?

– Că sutaşul a trimis la Iisus pe bătrînii iudeilor să-L roage să vină[25]; Matei, dimpotrivă, spune că chiar sutaşul s-a dus la Iisus şi I-a spus: *„Nu sînt vrednic"*[26].

Unii comentatori spun că e vorba de doi sutaşi deosebiţi, deşi sînt multe asemănări între istorisirile celor doi evanghelişti. Despre sutaşul de la Luca, bătrînii poporului spun: *„El ne-a zidit sinagoga noastră şi iubeşte neamul nostru"*[27]; despre sutaşul de la Matei Iisus spune: *„Nici în Israel n-am aflat atîta credinţă"*[28], dar despre cel de la Luca n-a spus că:

19. *Matei* 8, 10.
20. *Matei* 8, 11–12.
21. *Matei* 8, 13.
22. *Matei* 8, 13.
23. *Matei* 15, 28.
24. *Luca* 7, 1–10.
25. *Luca* 7, 3.
26. *Matei* 8, 5–8.
27. *Luca* 7, 5.
28. *Matei* 8, 10.

„Mulți vor veni de la răsărit și de la apus"[29], ceea ce ne face să bănuim că sutașul de la Luca era iudeu.

Ce vom răspunde, deci?

Explicația dată de acești comentatori este ușoară, dar întrebarea este dacă e și adevărată. După părerea mea, în amîndouă istorisirile evanghelice este vorba de una și aceeași persoană.

– Cum poate fi una și aceeași persoană, m-ar întreba cineva, cînd Matei spune că sutașul s-a apropiat de Domnul și I-a spus: *„Nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu"*[30], iar Luca spune că a trimis la Iisus pe bătrînii iudeilor ca să-L cheme să vină?

– Sînt de părere că Luca, în istorisirea sa, ne descoperă lingușeala iudeilor, că în nenorociri oamenii sînt nestatornici și își schimbă de foarte multe ori părerile. Probabil că sutașul, vrînd să plece la Iisus, a fost împiedicat de iudei, lingușindu-l și spunîndu-i: „Ne ducem noi să-L aducem!" Vezi că chiar propunerea lor este plină de lingușeală, pentru că au spus: *„Ne iubește neamul nostru și ne-a zidit sinagoga"*[31]. Nici nu știu cum să-l laude. Ar fi trebuit să grăiască așa: „A vrut el să vină să Te roage, dar l-am oprit noi, văzîndu-i nenorocirea și pe bolnav zăcînd în casă". Așa ar fi trebuit să grăiască, pentru a-I arăta lui Iisus cît de mare este credința sutașului. Dar ei nu grăiesc așa! Din pricina invidiei nici n-au voit să descopere credința sutașului, ci au voit mai bine să umbrească virtutea sutașului, pentru care veniseră să facă rugămintea, decît să-și ajungă scopul venirii lor, lăudîndu-i credința. Invidia e în stare să întunece judecata. Dar Domnul, Care cunoaște cele ascunse, împotriva voinței bătrînilor iudeilor, l-a lăudat pe sutaș.

Că aceasta este adevărata interpretare, ascultă-l iarăși pe Luca, care însuși dă această interpretare. El spune așa: *„Și nefiind Iisus departe de casă, a trimis sutașul la El zicînd: „O, Doamne, nu Te osteni, că nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu"*[32]. Cînd a scăpat deci sutașul de gura bătrînilor iudeilor, a trimis la Iisus, spunîndu-I: „Să nu socotești că de lene n-am venit, ci m-am socotit nevrednic să te primesc în casa mea".

III

N-are importanță dacă Matei spune că sutașul n-a rostit aceste cuvinte prin prietenii săi, ci le-a rostit cu propria sa gură. Întrebarea este dacă fiecare evanghelist a înfățișat rîvna sutașului și dacă sutașul a avut despre Hristos părerea ce I se cuvenea. Se poate ca însuși sutașul să se fi

29. *Matei* 8, 11.
30. *Matei* 8, 8.
31. *Luca* 7, 5.
32. *Luca* 7, 6.

dus la Iisus, după ce a trimis pe prietenii săi, şi să-I fi spus aceleaşi cuvinte. Dacă Luca n-a spus că s-a dus sutaşul la Domnul, apoi nici Matei n-a spus că a trimis pe prietenii lui la El. Nu este deci o contrazicere între un evanghelist şi altul, ci unul completează cele lăsate la o parte de celălalt. Uită-te că Luca a lăudat şi în alt chip credinţa sutaşului, spunînd că *„sluga lui era pe moarte"*[33]. Asta însă nu l-a deznădăjduit, nu l-a făcut să-şi piardă nădejdea, ci nădăjduia cu tărie că se va face sănătos. Dacă Matei a spus că Hristos a zis: *„Nici în Israel n-am aflat atîta credinţă"*, iar prin aceste cuvinte a arătat că sutaşul nu era israilitean, iar dacă Luca a spus că a zidit sinagoga iudeilor, deci s-ar părea că este iudeu, nici aceasta nu e o contrazicere între Matei şi Luca. Era cu putinţă să nu fie iudeu şi totuşi să zidească sinagoga şi să iubească poporul iudeu.

Tu nu-mi cerceta numai cuvintele sutaşului, ci adaugă la ele şi slujba lui, şi atunci vei vedea virtutea bărbatului. Că mare este mîndria oamenilor care sînt în slujbe şi nici nenorocirile nu le moaie cerbicia. Omul împărătesc de la evanghelistul Ioan Îl cheamă pe Iisus acasă la el, spunîndu-I: *„Coboară-Te! Copilul meu trage să moară!"*[34]. Sutaşul nu-i ca acesta, ci-i cu mult mai bun şi decît acest om împărătesc şi decît cei care au coborît pe slăbănog prin acoperişul casei[35]. Sutaşul nu-I cere Domnului prezenţa Sa trupească, nici n-a adus pe cel bolnav lîngă doctor. Aceasta arată că nu avea o părere mică despre Iisus, ci una cu cuviinţă dumnezeiească. De aceea a şi spus: *„Zi numai cu cuvîntul!"* Şi nici n-a spus de la început: *„Zi numai cu cuvîntul!"*, ci la început îşi povesteşte numai durerea; că nici nu se aştepta, din pricina marii lui smerenii, ca Hristos să-i facă îndată pe voie şi să Se ducă acasă la el. De aceea, cînd L-a auzit spunînd: *„Eu venind îl voi vindeca"*, I-a spus: *„Zi numai cu cuvîntul!"*. Durerea nu i-a întunecat judecata, ci chiar în suferinţă filozofa, uitîndu-se nu atît la sănătatea slugii sale, cît la a nu părea că face ceva necuviincios. Deşi nu L-a silit el pe Hristos, prin rugăminţile sale, să-i vindece sluga, ci Hristos, de buna Sa voie, i-a făgăduit vindecarea, totuşi şi aşa se temea să nu pară că cererea îi depăşeşte dregătoria şi că primeşte un lucru mai presus de merit.

Ai văzut înţelepciunea sutaşului? Uită-te şi la prostia bătrînilor iudeilor, care spuneau: *„Este vrednic să-i faci darul acesta"*[36]. Ar fi trebuit să facă apel la iubirea de oameni a lui Iisus; dar ei Îi vorbesc de dregătoria sutaşului; şi nici nu ştiu cum să vorbească. Sutaşul însă n-a grăit aşa, ci I-a spus că-i cu totul nevrednic nu numai de binefacerea Domnului, ci şi de primirea Sa în casa lui. De aceea, după ce a spus:

33. *Luca* 7, 2.
34. *Ioan* 4, 49.
35. *Marcu* 2, 3-4.
36. *Luca* 7, 4.

„Sluga mea zace în casă bolnav", n-a mai adăugat: „Spune să se vindece!", temîndu-se că e nevrednic să primească darul, ci I-a vorbit numai de durerea sa. N-a stăruit mai departe în rugămintea lui, nici cînd L-a văzut pe Hristos binevoitor, ci a rămas mai departe modest, păstrînd măsura cuvenită.

Dacă cineva m-ar întreba: Pentru ce Hristos nu l-a cinstit pe sutaş, ducîndu-Se în casa lui?, îi voi răspunde aşa: Hristos l-a cinstit foarte mult. Mai întîi, pentru că a arătat tuturor de ce simţăminte era însufleţit sutaşul cînd a spus că nu-i vrednic să se ducă în casa lui; apoi, pentru că i a dat împărăţia cerurilor şi l-a preţuit mai mult decît pe tot poporul iudeu. Pentru că sutaşul s-a socotit nevrednic să-L primească pe Hristos în casa sa, a ajuns vrednic de împărăţia cerurilor şi vrednic de dobîndirea bunătăţilor de care se bucură Avraam.

– Dar pentru ce leprosul, m-ar întreba cineva, n-a fost lăudat de Hristos, deşi a spus lucruri mai mari decît sutaşul? N-a spus ca sutaşul atît: *„Zi numai cu cuvîntul"*, ci ceva cu mult mai mult: *„Voieşte numai!"*; aceleaşi cuvinte pe care profetul le-a rostit despre Tatăl: *„Toate cîte a voit a făcut"*[37].

– A fost lăudat şi leprosul. Cînd Iisus i-a spus leprosului: *„Du darul pe care l-a poruncit Moise spre mărturie lor"*[38], nu i-a spus altceva decît: „Vei fi acuzatorul lor, pentru că ai crezut". De altfel nu-i acelaşi lucru să crezi fiind iudeu şi să crezi nefăcînd parte din neamul iudeu. Că sutaşul nu era iudeu se vede şi de acolo că era sutaş, dar şi din cuvintele Domnului: *„Nici în Israel n-am aflat atîta credinţă"*.

IV

Este mare lucru ca un om, care nu făcea parte din neamul iudaic, să aibă despre Hristos o părere atît de mare. După socotinţa mea, sutaşul se gîndea că oştirile cele cereşti, bolile, moartea şi toate celelalte se supuneau lui Hristos, aşa cum i se supuneau lui ostaşii săi. De aceea şi spune: *„Că şi eu sînt om sub stăpînire"*; cu alte cuvinte sutaşul spunea: „Tu eşti Dumnezeu, eu sînt om; eu sînt sub stăpînire, Tu nu eşti sub stăpînire. Aşadar, dacă eu, om fiind şi sub stăpînire, am atîta putere, cu mult mai mult Tu, Care eşti Dumnezeu şi nu eşti sub stăpînire". Sutaşul voia să-L încredinţeze cu tărie pe Iisus că nu rosteşte aceste cuvinte ca să arate că este vreo asemănare între ei, ci, dimpotrivă, foarte mare deosebire. „Dacă eu, spune sutaşul, care sînt un supus şi sînt sub stăpînire, pot atîta, datorită micii mele funcţii, încît nimeni nu-mi stă împotrivă,

37. *Ps.* 113, 11.
38. *Matei* 8, 4.

ci se va face tot ce poruncesc, chiar cînd poruncile sînt diferite – *„Că zic acestuia: „Du-te!" şi se duce, şi altuia: „Vino!" şi vine"*[39] –, cu mult mai mult vei putea Tu!".

Unii citesc acest loc din Matei aşa: „Că dacă eu, care sînt om"; apoi, după ce pun un semn de punctuaţie, adaugă: „Avînd sub stăpînirea mea ostaşi".

Tu uită-mi-te că sutaşul a arătat că Hristos poate să stăpînească moartea ca pe un rob şi poate să-i poruncească ca Stăpîn. Cînd spune: „Vino!" şi vine şi: „Du-te!" şi se duce , sutaşul acesta spune „Dacă porunceşti să nu vină peste el moartea, nu va veni". Ai văzut cît era de credincios? Căci ceea ce avea să fie cunoscut tuturora mai tîrziu, sutaşul o ştia; ştia că Hristos are putere asupra morţii şi vieţii, că pogoară la porţile iadului şi ridică. Şi n-a vorbit numai de ostaşi, ci şi de slugi, la care ascultarea e şi mai mare. Şi deşi avea o credinţă atît de puternică, se socotea totuşi nevrednic. Hristos însă arătîndu-i că este vrednic să-i intre în casă, l-a cinstit şi mai mult; l-a admirat, l-a lăudat înaintea tuturora şi i-a dat mai mult decît i-a cerut. Sutaşul venise să ceară numai sănătate trupească pentru sluga sa şi a plecat luînd cu sine şi împărăţia cerurilor. Ai văzut că s-au şi împlinit cuvintele: *„Căutaţi împărăţia cerurilor şi acestea toate se vor adăuga vouă"*[40]. Pentru că a arătat multă credinţă şi smerenie, Hristos i-a dat cerul şi i-a adăugat şi sănătatea slugii. Şi nu l-a cinstit numai cu atîta, ci i-a arătat că intră în locul celor scoşi din împărăţia cerurilor. Iar prin aceasta Hristos face cunoscut tuturora că mîntuirea se dobîndeşte prin credinţă, nu prin faptele legii vechi. De aceea darul împărăţiei cerurilor nu este numai pentru iudei, ci şi pentru păgîni; şi mai mult pentru păgîni decît pentru iudei. „Să nu socotiţi, spune Hristos, că darul împărăţiei cerurilor s-a dat numai sutaşului! Darul acesta va fi dat întregii lumi!" Spunea acestea, profeţind despre păgîni, dîndu-le bune nădejdi. Că în mulţimile de oameni, care Îl urmau, erau şi păgîni din Galileea neamurilor. Spunea acestea ca să nu-i lase fără nădejde pe păgîni şi să alunge din mintea iudeilor gîndul că numai ei sînt poporul ales. Hristos nu vorbise pînă acum de venirea păgînilor la credinţă, pentru ca nu cumva cuvintele Sale să supere pe ascultătorii Săi şi pentru ca să nu le dea pricină de atac; prilejuit însă de credinţa sutaşului, vorbeşte şi de asta, dar nici acum nu rosteşte cuvîntul „păgîn"; n-a spus: „mulţi păgîni", ci: *„Mulţi de la răsărit şi de la apus"*[41]. A arătat pe păgîni, dar n-a supărat pe iudei: cele spuse erau învăluite. Nu numai aceasta învăluieşte noutatea învăţăturii Sale, ci şi prin înlocuirea „împărăţiei cerurilor" cu *„sînurile lui Avraam"*. Că nici nu le era

39. *Matei* 8, 9.
40. *Matei* 6, 33.
41. *Matei* 8, 11.

cunoscut numele de „împărăţia cerurilor"; şi Domnul vorbeşte de sînurile lui Avraam, pentru că pe iudei îi ustura mai mult această pierdere. Tot aşa şi Ioan Botezătorul n-a vorbit îndată despre gheenă, ci le-a spus ceea ce-i durea mai mult: *„Să nu vi se pară că puteţi zice: „Sîntem copiii lui Avraam"!*[42] Odată cu aceasta Hristos a arătat că nu este potrivnic Vechiului Testament. Preţuind pe patriarhi şi numind sînurile lor fericirea celor buni, surpă din temelii această bănuială. Nimeni să nu creadă că pe iudei îi ameninţă numai o singură pedeapsă! Că dublă este pedeapsa iudeilor şi dublă este şi fericirea păgînilor; iudeii nu numai că au pierdut sînurile lui Avraam, ci au pierdut ce era al lor; păgînii nu numai că au dobîndit împărăţia cerurilor, ci au dobîndit ce nu se aşteptau; şi pe lîngă acestea şi o a treia, că au luat cele ale iudeilor. Hristos îi numeşte pe iudei *„fiii împărăţiei"*[43], pentru că împărăţia cerurilor lor le era pregătită. Şi aceasta îi durea mai ales pe iudei. Şi-i izgoneşte din sînurile lui Avraam, după ce le-a arătat că prin făgăduinţă trebuiau să fie în sînurile acelea. Apoi, pentru că spusele lui Hristos erau o hotărîre, o face crezută prin minunea săvîrşită, după cum minunea la rîndul ei a fost întărită de profeţia realizată mai tîrziu.

Cel ce nu crede deci în însănătoşirea de atunci a slugii sutaşului, să creadă pe temeiul profeţiei realizate astăzi. Că şi profeţia, chiar înainte de realizarea ei, a ajuns cunoscută atunci pe temeiul minunii. De aceea Iisus a rostit mai întîi profeţia, după aceea a vindecat sluga bolnavă, pentru ca să fie crezute cele viitoare pe temeiul celor prezente şi ceea ce este mai mic, pe temeiul a ceea ce este mai mare. Nu-i deloc nefiresc, ba, dimpotrivă, o lege raţională şi dreaptă, ca cei virtuoşi să se bucure de bunătăţi, iar cei păcătoşi să sufere dureri; dar e mai presus de fire să înzdrăveneşti un slăbănog şi să învii un mort. Totuşi, la acest lucru, mare şi minunat a contribuit, nu puţin, şi sutaşul; lucrul acesta l-a arătat şi Hristos prin cuvintele: *„Du-te şi cum ai crezut, fie ţie!"*[44]. Ai văzut că vindecarea slugii a proclamat puterea lui Hristos, a făcut cunoscută credinţa sutaşului şi a făcut crezută profeţia? Dar, mai bine spus, toate au proclamat puterea lui Hristos. Că Iisus n-a tămăduit numai trupul slugii, ci, prin minune, a atras la credinţă şi sufletul sutaşului. Tu însă nu mi te uita numai că sutaşul a crezut, că sluga s-a vindecat, ci minunează-te şi de iuţeala vindecării. Aceasta a arătat-o evanghelistul prin cuvintele: *„Şi s-a vindecat sluga lui în ceasul acela"*[45], aşa precum a spus şi despre lepros: *„Îndată s-a curăţit"*[46]. Puterea lui Hristos s-a arătat nu numai prin aceea că a vindecat sluga sutaşului, ci şi prin aceea că vindecarea s-a făcut în chip minunat şi într-o clipită. Şi nu numai prin aceasta ne este de

42. *Matei* 3, 9.
43. *Matei* 8, 12.
44. *Matei* 8, 13.
45. *Matei* 8, 13.
46. *Matei* 8, 3.

folos, ci şi prin aceea că de cîte ori face Iisus cîte o minune vorbeşte şi de împărăţia cerurilor şi caută să ne atragă pe toţi spre ea. Chiar pe cei pe care-i ameninţă că are să-i alunge din împărăţia cerurilor, nu-i ameninţă ca să-i alunge, ci ca să-i înfricoşeze cu aceste cuvinte, spre a-i atrage la împărăţia cerurilor. Iar dacă nu se folosesc nici de pe urma acestei ameninţări, apoi toată vina e a lor şi a tuturor celor ce suferă de aceeaşi boală. Poţi vedea că s-a întîmplat aceasta nu numai cu iudeii, ci şi cu cei ce au crezut. Că şi Iuda era fiu al împărăţiei şi auzise împreună cu ucenicii: *„Veţi şedea pe cele douăsprezece tronuri"*[47], dar a ajuns fiu al gheenei; iar etiopianul[48], barbar fiind – din cei de la răsărit şi de la apus – s-a bucurat de cununi împreună cu Avraam, cu Isaac şi cu Iacov. Aceasta se întîmplă şi acum în vremea noastră. *„Că mulţi dintîi vor fi pe urmă,* a spus Hristos, *şi cei de pe urmă, întîi"*[49]. Hristos a spus aceste cuvinte pentru ca nici cei din urmă să nu se trîndăvească, gîndindu-se că nu mai au nici o putere să ajungă în frunte, şi nici cei dintîi să nu se încreadă prea mult în ei înşişi gîndindu-se că sînt în frunte. Acelaşi lucru l-a profeţit mai înainte şi Ioan Botezătorul, spunînd: *„Dumnezeu poate şi din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam"*[50]. Şi pentru că profeţia avea să se împlinească, a fost predicată mai dinainte, pentru ca nimeni să nu se tulbure la împlinirea ei, de un lucru aşa de minunat. Ioan o dă numai ca posibilă, că o spusese primul; Hristos însă o dă ca sigură şi o întăreşte prin minunea săvîrşită îndată după rostirea profeţiei.

V

Deci cei ce stăm[51] să nu ne încredem, ci să ne spunem: *„Celui ce i se pare că stă să ia aminte să nu cadă"*[52]; dar nici cei căzuţi să nu se descurajeze, ci să spună: *„Au doară cel ce cade nu se scoală?"*[53]. Sînt mulţi oameni care s-au urcat pînă în înaltul cerului, au arătat mare răbdare, au îmbrăţişat pustia şi n-au văzut femeie nici în vis, şi totuşi, trîndăvindu-se puţin, s-au împiedicat şi au ajuns în prăpastia păcatului. Alţii, dimpotrivă, de acolo s-au urcat la cer; şi de pe scenă şi de la dans au îmbrăţişat vieţuirea îngerească; au ajuns atît de virtuoşi încît au pus pe fugă pe demoni şi au făcut şi alte minuni. Pline sînt Scripturile cu astfel de pilde, plină şi viaţa de azi! Desfrînaţii şi afemeiaţii închid gurile maniheilor, care, slujind dia-

47. *Matei* 19, 28.
48. *Fapte* 8, 26-39.
49. *Matei* 19, 30.
50. *Matei* 3, 9.
51. De aici începe partea morală: *„Cel ce stă nu trebuie să se încreadă pînă la sfîrşit şi nici cel căzut să nu se descurajeze"*
52. *I Cor.* 10, 12.
53. *Ier.* 8, 4.

volului, spun că viciul nu se poate schimba, care fac moi mîinile celor ce vor să-şi îmbunătăţească viaţa, care distrug întreaga viaţă omenească. Maniheii, care au aceste învăţături greşite, nu numai că defaimă cele viitoare, dar, pe cît le stă în putinţă, răstoarnă şi pe cele de aici cu susul în jos. Se va mai îngriji, oare, vreodată de virtute cel care trăieşte în păcat, cînd crede că este cu neputinţă să se întoarcă la virtute şi să se schimbe în bine? Dacă chiar acum, cînd sînt legi, cînd ne ameninţă pedepse, cînd pe mulţi îi îndeamnă slava cea din ceruri, cînd ne aşteaptă gheena, cînd ni s-a făgăduit împărăţia, cînd cei răi sînt ocărîţi, iar cei buni lăudaţi, dacă chiar acum abia de se mai găsesc cîţiva care vor să asude pentru virtute, cine-ar mai putea opri prăpădul şi stricăciunea dacă toate acestea ar dispărea?

VI

Cunoscînd, aşadar, viclenia diavolească şi ştiind că maniheii şi cei care învaţă că destinul conduce viaţa omenească se împotrivesc tuturor: legiuitorilor păgîni, poruncilor lui Dumnezeu, dreptei raţiuni, credinţei comune a tuturor oamenilor, şi a barbarilor şi sciţilor şi a tracilor, să fim cu mintea trează, iubiţilor, să spunem adio tuturor acelora şi să mergem pe calea cea strîmtă[54], cu încredere şi cu teamă; cu teamă, pentru că prăpastie e şi în dreapta şi în stînga; cu încredere, pentru că în fruntea noastră merge Iisus. Să mergem cu mintea trează şi ochii deschişi. O clipă de nu eşti atent, te-ai şi prăbuşit. Că nu sîntem doar noi mai cu luare-aminte decît David, care o clipă şi-a lăsat sufletul nesupravegheat şi s-a şi prăbuşit în prăpastia păcatului. Dar s-a ridicat îndată. Nu te uita numai că a păcătuit, ci şi că şi-a curăţit păcatul. Că de asta s-a scris istoria aceea, nu ca să-l vezi căzut, ci ca să-l admiri ridicat, ca să înveţi că trebuie să te ridici şi tu cînd cazi. După cum doctorii vorbesc în cărţile lor de medicină de bolile cele mai grele şi arată cum trebuie vindecate, pentru ca, prin deprinderea cu vindecarea bolilor mai grele, să poată tămădui cu uşurinţă şi pe cele mai uşoare, tot aşa şi Dumnezeu a dat ca pildă cele mai mari păcate, pentru ca şi cei care fac păcate mai mici să poată găsi uşor leacul păcatelor lor, văzînd cum au fost vindecate păcatele cele mari. Dacă au fost vindecate acelea, cu atît mai mult cele mai mici. Să nu uităm, dar, şi cum a păcătuit fericitul David, dar şi cît de repede s-a ridicat.

– Care a fost păcatul lui David?

– A făcut desfrînare şi a ucis[55]. Nu mă ruşinez să strig în gura mare păcatul lui! Dacă Sfîntul Duh n-a socotit o ruşine să ne facă cunoscută această istorie, cu atît mai mult eu nu trebuie s-o ascund. De aceea nu numai că strig în gura mare păcatul lui David, dar mai adaug şi încă ceva.

54. *Matei* 7, 14.
55. *II Regi* 11, 2-29; 12, 9-10

Toţi cîţi ascund păcatul lui David, ei mai cu seamă, îi pun în umbră virtutea. Şi după cum cei care trec sub tăcere lupta cu Goliat îl lipsesc pe David de mari cununi[56], tot aşa şi cei care lasă la o parte istoria păcatului său. Nu par, oare, ciudate cuvintele mele? Dar aşteptaţi puţin şi atunci veţi vedea că am dreptate să grăiesc aşa. Pentru aceasta voi şi zugrăvi amănunţit păcatul lui David, voi întrebuinţa cuvinte tari, pentru ca să pun şi mai mult în lumină puterea leacului, care i-a tămăduit păcatul. Ce voi mai adăuga? Virtutea lui David! Iar virtutea lui îi face şi mai mare păcatul. O faptă nu se judecă în sine însăşi, ci în legătură cu cel ce o săvîrşeşte. Că spune Scriptura: *„Cei tari, cumplit se vor certa”* [57]; şi: *„Cel care a ştiut voia stăpînului său şi n-a făcut-o se va bate mult”*[58]. Deci cu cît cunoşti mai mult, cu atît eşti mai mult pedepsit. De aceea preotul care face acelaşi păcat ca şi mireanul nu primeşte pedeapsa mireanului, ci o pedeapsă mult mai grea. Probabil că aţi şi început să tremuraţi şi să vă temeţi văzînd că îl acuz din ce în ce mai mult pe David şi vă minunaţi că mă îndrept spre prăpastie. Dar am atîta încredere în David, încît merg chiar mai departe; cu cît îi voi mări păcatul, cu atît mai mult îl voi putea lăuda.

– Dar ce poţi spune mai mult decît ai spus? m-ar întreba cineva.

– Pot. Şi pot foarte bine! După cum pe Cain îl poţi învinui nu numai de crimă, ci de o crimă mai rea decît multe crime – că n-a ucis pe un străin, ci pe fratele său; n-a ucis pe un frate vinovat, ci pe un nevinovat; n-a ucis, după ce alţii mulţi uciseseră înaintea lui, ci el este cel dintîi care a adus pe faţa pămîntului uciderea –, tot aşa şi David: nu numai omorul îi era păcatul; cel care-l săvîrşise nu era un om de rînd, ci profet; n-a ucis un vinovat, ci un nevinovat; el era marele vinovat, că el răpise soţia celuilalt; după o crimă a mai adăugat şi alta.

Aţi văzut că n-am cruţat pe dreptul David? Aţi văzut că i-am spus fără sfială păcatele? Totuşi am atîta încredere în apărarea ce-a făcut-o David pentru păcatele sale, încît aş vrea, în ciuda mărimii păcatului său, să am în faţa mea şi pe manihei, care iau în derîdere păcatele lui David şi pe ereticii marcioniţi, ca să pot să le închid desăvîrşit gura. Aceia spun că David a ucis şi a săvîrşit adulter. Eu nu spun numai atît, ci că a făcut o îndoită crimă: şi din pricină că a ucis un nevinovat, şi din pricină că era şi profet şi împărat.

56. *I Regi* 17, 49-52.
57. *Înţ. Sol.* 6, 6.
58. *Luca* 12, 47.

VII

Nu este acelaşi lucru să săvîrşească aceeaşi faptă unul care a fost învrednicit cu Duhul Sfînt, care a primit atîtea binefaceri, care a avut atîta îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, care a ajuns la asemenea vîrstă – şi un altul lipsit de toate aceste daruri. Şi totuşi mai cu seamă prin aceea este de admirat acest vrednic bărbat, că da, a căzut în adîncul păcatului, dar nu şi-a pierdut curajul, nu a deznădăjduit, nu s-a trîndăvit cînd a primit lovitură puternică de la diavol, ci iute, dar mai bine spus îndată, i-a dat cu toată tăria o lovitură mai puternică decît cea primită. Lupta dintre diavol şi David s-a petrecut ca în război, ca în prima linie de bătaie; un barbar înfige suliţa în pieptul unui ostaş viteaz sau îi sloboade o săgeată în stomac; apoi îl răneşte a doua oară mai greu decît înainte; cel ce a primit aceste cumplite răni cade jos plin tot de sînge, dar iute se scoală, aruncă suliţa împotriva duşmanului său şi-l lasă îndată mort pe cîmpul de bătaie. Tot aşa şi în lupta dintre diavol şi David. Cu cît vei spune că e mai mare rana primită de David, cu atît vei arăta mai minunat sufletul celui rănit, că a avut tăria, după rana aceea cumplită, să se scoale şi să se aşeze chiar în fruntea falangei şi să-şi doboare duşmanul care îl rănise. Cît e de mare fapta lui David o ştiu mai ales cei ce cad în mari păcate. Cînd mergi pe drum drept şi nu te sileşte nimeni să alergi, n-ai nevoie de curaj şi nici nu-i nevoie să fii tînăr – că îţi ţine tovărăşie de drum nădejdea cea bună, care te îmboldeşte, te întăreşte şi-ţi pune aripi la picioare –, dar ai nevoie şi de putere tinerească şi de curaj ca să poţi lua de la început acelaşi drum, după ce ai ajuns la capătul lui, după ce ai pierdut totul şi nenumăratele cununi şi multele trofee şi strălucitele victorii.

Dar ca să fac mai clare cuvintele mele, voi încerca să vă dau o altă pildă, tot atît de potrivită ca şi cea de mai înainte. Închipuieşte-ţi stăpînul unei corăbii, care a străbătut cu corabia lui nenumărate mări, care la sfîrşitul călătoriei, după ce a înfruntat multe furtuni şi valuri, după ce a scăpat de stîncile ascunse în mare, se scufundă cu corabia plină de mărfuri şi de bogăţii chiar în gura portului şi abia scapă cu sufletul din acest groaznic naufragiu. Te rog să-mi spui cu ce ochi va mai privi omul acesta marea, comerţul pe mare, călătoria pe mare, cu toate ostenelile şi necazurile ei? Va mai voi, oare, vreodată, în afară de cazul că are un suflet foarte curajos, să vadă coasta mării sau corabia sau portul? Eu n-o cred! Va sta ascuns, va socoti ziua noapte, nu va avea încredere în nimeni şi în nimic; va voi mai degrabă să trăiască din cerşit, decît să mai pună piciorul pe-o corabie. Fericitul David n-a fost aşa. S-a dus şi el la fundul mării după nenumărate osteneli şi sudori, dar n-a rămas acoperit de ape, ci s-a urcat din nou în corabie, a întins pînzele, a pus mîna pe cîrma corăbiei, a început aceleaşi munci şi şi-a făcut iarăşi mai mare

bogăția. Dacă este lucru minunat să te ții pe picioare și să nu rămîi la pămînt cînd ai căzut, cîte cununi nu meriți cînd te ridici și faci fapte așa de mari? Și multe pricini îl împingeau pe David la deznădejde: mai întîi mărimea păcatului; al doilea, că a săvîrșit acest păcat, nu la începutul vieții, cînd și nădejdile sînt mai mari, ci la sfîrșitul vieții – nici cel ce face comerț pe mare nu suferă atîta cînd i se îneacă corabia chiar la plecarea din port, ca atunci cînd izbește corabia de o stîncă la întoarcere, cînd corabia e încărcată cu nenumărate mărfuri –; al treilea, că a săvîrșit păcatul după ce adunase mare bogăție de fapte bune. Că nu era mică încărcătura de fapte bune cînd a făcut păcatul; de pildă faptele lui mari de pe timpul tinereții, pe cînd păștea oile; lupta împotriva lui Goliat, cînd a cîștigat victoria aceea strălucită; filozofia arătată față de Saul, cînd a arătat răbdare evanghelică – l-a avut de atîtea ori pe dușman în mînă și totuși nu i-a făcut nimic; a dorit mai bine să-și piardă patria, libertatea și chiar viața, decît să omoare pe cel ce se pornise cu nedreptate împotriva lui –; mai tîrziu apoi, după ce a ajuns împărat, faptele lui de virtute n-au fost mai mici; în afară de acestea și părerea mulțimii și pierderea unei slave atît de strălucite, nu puțin l-au tulburat; că nici nu l-a împodobit atît de mult porfira împărătească, pe cît l-a rușinat murdăria păcatului.

VIII

Știți cu toții cît e de dureros să ni se spună păcatele în auzul tuturora! Trebuie să ai un suflet mare ca să nu-ți pierzi curajul cînd te acuză atîția oameni și cînd atîția oameni sînt martori ai păcatelor tale. Cu toate acestea, acest curajos bărbat a smuls din sufletul său aceste săgeți. Și atît de mult a strălucit mai tîrziu, atît de bine și-a curățit murdăria păcatului, atît de curat a ajuns, încît a putut, chiar după moartea lui, să ușureze păcatele urmașilor săi. Și ce spunea Dumnezeu despre Avraam, o spune și despre David; dar, mai bine spus, cu mult mai mult de David. Despre patriarh spusese: *„Mi-am adus aminte de legămîntul făcut cu Avraam"*[59]. Cînd vorbește de David, nu vorbește de legămînt.

– Dar despre ce?

– *„Pentru David, sluga Mea, voi apăra cetatea aceasta"*[60]. Pentru dragostea ce-i purta Dumnezeu lui David, Dumnezeu n-a îngăduit ca Solomon să-și piardă împărăția, cu tot păcatul mare săvîrșit de el. Atît de mare a fost slava lui David, încît Petru, după atîția ani, a grăit așa iudeilor în cuvîntarea sa: *„Se cade să vorbesc cu îndrăznire către voi de patriarhul David, că a și murit și a și fost îngropat"*[61]. Iar Hristos, grăind iudei-

59. *Ieș.* 2, 25.
60. *Isaia* 37, 35.
61. *Fapte* 2, 29.

lor, arată că David, după păcat, a fost învrednicit de atîta har al Sfîntului Duh încît a fost învrednicit să profețească despre Dumnezeirea Sa; și chiar cu această profeție le închide gura iudeilor, spunînd: *«Dar cum David cu duhul Îl numește pe El Domn? zicînd: „Zis-a Domnul Domnului Meu: Șezi de-a dreapta Mea"»* [62]. Și s-a întîmplat cu David ce se întîmplase cu Moise. După cum Dumnezeu a pedepsit, împotriva voinței lui Moise, pe Maria, sora lui, pentru ocara adusă fratelui ei, pentru că îl iubea foarte mult pe sfînt, tot așa Dumnezeu a pedepsit, împotriva voinței lui David, pe Abesalom, fiul lui, pentru ocara adusă tatălui său. Sînt de ajuns și aceste dovezi, dar, mai bine spus, acestea înaintea altora, ca să arate virtutea lui David. Cînd Dumnezeu dă o hotărîre nu trebuie s-o mai iscodești. Dar dacă vreți să cunoașteți cu de-amănuntul filozofia lui David, o puteți afla citind istoria vieții sale de după săvîrșirea păcatului, ca să vedeți îndrăznirea lui către Dumnezeu, dragostea sa, sporul său de virtute, viața lui desăvîrșită pînă la cea din urmă suflare.

Avînd aceste pilde, să fim cu mintea trează și să ne străduim să nu cădem. Iar dacă vreodată am cădea, să nu rămînem jos. Nu v-am dat ca pildă păcatele lui David ca să vă îndemn la păcat, ci ca să vă fac și mai mare frica de păcat. Dacă dreptul David a căzut în niște păcate atît de mari, pentru că n-a fost cu băgare de seamă cîteva clipe doar, ce nu vom păți noi, care, de dimineața pînă seara nu avem grijă de sufletul nostru? Nu te uita deci la David că a căzut, ca să te trîndăvești, ci uită-te cîte fapte de virtute a făcut după aceea, cîte plîngeri și cîtă căință prelungită zile și nopți n-a arătat, dînd drumul la izvoare de lacrimi, spălîndu-și patul cu lacrimi[63] și îmbrăcîndu-se cu sac[64], pe lîngă toate acestea. Dacă David a avut nevoie de o atît de mare pocăință, cînd ne vom mai putea noi, oare, mîntui, cînd stăm nesimțitori după ce păcătuim atîta? Dacă ai multe fapte bune, poți ușor să-ți acoperi cu ele păcatele; dar dacă ești gol de fapte bune, fiecare păcat îți face o rană de moarte.

Ca să nu se întîmple asta, să ne înarmăm cu fapte bune. De săvîrșim vreun păcat, să ni-l curățim îndată, ca să fim învredniciți să trăim viața aceasta de pe pămînt spre slava lui Dumnezeu și să ne bucurăm și de viața cea viitoare, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

62. *Matei* 22, 43–44.
63. *Ps.* 6, 6.
64. *Ps.* 34, 12.

OMILIA XXVII

„Şi venind Iisus în casa lui Petru, a văzut pe soacra lui zăcînd cuprinsă de friguri. Şi S-a atins de mîna ei şi au lăsat-o frigurile şi s-a sculat şi slujea Lui"[1]

I

Evanghelistul Marcu a adăugat: *„îndată"*[2], voind să arate şi timpul. Evanghelistul Matei a vorbit numai de minune, fără să menţioneze timpul; ceilalţi doi evanghelişti[3] spun că bolnava L-a rugat; Matei a tăcut şi acest lucru. Aceasta nu înseamnă că evangheliştii se contrazic, ci că Matei istoriseşte minunea mai pe scurt, iar Marcu şi Luca mai precis.

– Dar pentru ce S-a dus Iisus în casa lui Petru?

– După părerea mea, ca să mănînce. Lucrul acesta l-a arătat evanghelistul cînd a spus: *„S-a sculat şi slujea Lui"*. Hristos poposea în casele ucenicilor Lui – cum a poposit şi la Matei, atunci cînd l-a chemat la apostolat[4] – ca să-i cinstească şi să le mărească rîvna.

Uită-mi-te şi aici la respectul lui Petru faţă de Dascălul său! Avea pe soacra lui acasă bolnavă, cuprinsă tare de friguri şi nu L-a dus pe Domnul în casa lui, ci a aşteptat să-Şi termine învăţătura şi să vindece pe toţi ceilalţi bolnavi; şi atunci L-a rugat, după ce a intrat în casă. Astfel Petru, chiar de la început, a fost învăţat să pună nevoile altora înaintea nevoilor lui. Nu Petru L-a rugat pe Domnul să intre în casă, ci Domnul i-a păşit pragul casei, din proprie iniţiativă, după ce sutaşul spusese: *„Nu sînt vrednic să intri sub acoperişul meu"*[5]. Îi arată ucenicului cîtă cinste îi face! Gîndeşte-te cum erau locuinţele acestor pescari! Şi totuşi Domnul n-a socotit nevrednic să intre în colibele acelea sărmane, învăţîndu-te să calci în picioare mîndria omenească.

Iisus vindecă uneori cu cuvîntul, alteori întinde mîna, iar alteori face şi una şi alta, pentru a pune sub ochi vindecarea. Nu voia să facă totdeauna minunile în văzul şi auzul tuturora; trebuia chiar să le ascundă,

1. *Matei* 8, 14.
2. *Marcu* 1, 30.
3. *Marcu* 1, 30; *Luca* 4, 38.
4. *Matei* 9, 9-10.
5. *Matei* 8, 8.

mai ales de ucenicii Lui, că ei, de bucurie, ar fi dus vestea pretutindeni. Aceasta se vede lămurit de acolo că după ce S-a pogorît de pe muntele Taborului a trebuit să poruncească ucenicilor Săi să nu spună nimănui de schimbarea Sa la față[6].

Așadar, după ce S-a atins de trupul soacrei lui Petru, nu numai că i-a potolit frigurile, dar a făcut-o și deplin sănătoasă. Era o boală ușoară; totuși prin felul vindecării, Domnul Și-a arătat puterea. Știința medicală n-ar fi putut-o vindeca așa. Știți doar cu toții că bolnavii de friguri trebuie să mai stea încă multă vreme, după ce îi lasă frigurile, pînă să se facă deplin sănătoși. Dar atunci toate s-au petrecut deodată. Și nu numai atunci, ci și cînd a potolit furtuna pe mare[7]. N-a potolit numai vînturile și furtuna, ci a oprit îndată și frămîntarea mării; lucru cu totul neobișnuit, că, chiar dacă se potolesc vînturile, apele se frămîntă multă vreme. Cu Hristos nu s-au petrecut lucrurile așa, ci deodată au încetat toate. Tot așa a fost și cu soacra lui Petru. De aceea și evanghelistul, ca să scoată aceasta la iveală, a spus: *„Și s-a sculat și slujea Lui"*. Scularea și slujirea erau semne și ale puterii lui Hristos, dar și ale dragostei pe care soacra lui Petru o avea pentru Hristos.

Dar pe lîngă acestea, mai putem vedea aici și altceva, anume că și prin credința unora Hristos dăruiește altora vindecare – că și aici alții L-au rugat pe Domnul[8], ca și cu sluga sutașului[9] –, iar Iisus dăruiește vindecare cînd cel care are să fie vindecat crede, dar sau din pricina bolii nu poate să meargă la El sau din pricina neștiinței nu are despre Hristos părerea cuvenită Lui sau din pricină că este nevîrstnic.

«Iar făcîndu-se seară, au adus la Dînsul mulți îndrăciți și a scos duhurile din ei cu cuvîntul; și pe toți bolnavii i-a tămăduit, ca să se împlinească ceea ce s-a spus de proorocul Isaia: „Neputințele noastre a luat și bolile noastre a purtat"»[10].

Ai văzut că credința mulțimii crește? Era tîrziu, dar nu se îndurau să plece, nici nu socoteau că e nepotrivit să aducă la El spre seară pe bolnavii lor. Tu însă uită-mi-te la mulțimea mare de bolnavi vindecați, pe care evangheliștii îi trec sub tăcere! Nu ne vorbesc, nici nu ne istorisesc în parte fiecare vindecare, ci, printr-un singur cuvînt, vorbesc de un nespus noian de minuni. Apoi iarăși, ca să nu pui la îndoială măreția minunii, că adică într-o clipită de timp a dezlegat și a vindecat atîta mulțime de oameni și atît de felurite boli, evanghelistul aduce pe profet martor al

6. *Matei* 17, 9.
7. *Matei* 8, 24-27.
8. *Marcu* 1, 30.
9. *Matei* 8, 5-6.
10. *Matei* 8, 16-17.

celor săvîrşite; ne arată că dovada din Scriptură este puternică, nu mai puţin decît înseşi minunile, spunîndu-ne că şi Isaia a vorbit de aceste minuni, cînd a zis: *„Neputinţele noastre a luat şi bolile noastre a purtat"*[11]. N-a spus: „a dezlegat", ci: *„a luat"* şi *„a purtat"*, cuvinte care, după părerea mea, sînt spuse mai degrabă despre păcate, în deplin acord cu profetul Ioan Botezătorul, care a spus: *„Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii"*[12].

II

Dar aş putea fi întrebat:

– Pentru ce aici evanghelistul aduce această profeţie ca mărturie pentru vindecarea bolilor?

– O aduce sau pentru că interpretează această profeţie în sens istoric, sau pentru a arăta că cele mai multe boli sînt pricinuite de păcate sufleteşti. Că dacă moartea, cel mai mare rău, îşi are rădăcina şi temeiul în păcat[13], cu atît mai mult majoritatea bolilor; pentru că păcatul ne face să fim supuşi patimilor.

„Văzînd Iisus mulţimi multe împrejurul Lui, a poruncit să treacă de cealaltă parte"[14].

Uită-te iarăşi la smerenia lui Hristos! Ceilalţi evanghelişti spun că a certat pe demoni, ca să nu spună că El este Hristos, Fiul lui Dumnezeu[15]; evanghelistul Matei spune că S-a depărtat de mulţimi. A făcut lucrul acesta ca să ne înveţe să fim smeriţi; dar totodată ca să potolească invidia iudeilor şi să ne înveţe să nu facem nimic de ochii lumii. Că Domnul nu vindeca numai trupurile, ci îndrepta şi sufletele şi învăţa pe oameni filozofia, arătîndu-Şi puterea Sa şi prin una şi prin alta; şi prin aceea că vindeca bolile şi prin aceea că nu făcea nimic de ochii lumii.

Şi mulţimile stăteau pironite de El, iubindu-L, admirîndu-L şi voind să-L vadă. Cine ar fi putut să se depărteze de El, cînd făcea minuni aşa de mari? Cine n-ar fi vrut să-I vadă chiar numai faţa şi gura, care rostea unele ca acelea? Nu era minunat numai cînd făcea minuni, ci chiar cînd Se arăta era plin de farmec. Lucrul acesta a vrut să-l spună profetul prin cuvintele: *„Împodobit cu frumuseţe, mai mult decît fiii oamenilor"*[16]; iar cînd Isaia spune că *„n-avea chip, nici frumuseţe"*[17], Isaia spune cuvintele acestea sau pentru că pune în comparaţie frumuseţea Lui omenească cu

11. *Isaia* 53, 4.
12. *Ioan* 1, 29.
13. *Rom.* 5, 12.
14. *Matei* 8, 18.
15. *Marcu* 1, 34; *Luca* 4, 41.
16. *Ps.* 44, 3.
17. *Isaia* 53, 2.

frumusețea și slava nespusă și negrăită a Dumnezeirii Sale sau pentru că istorisește cele ce se vor petrece în timpul patimilor, necinstea suferită în vremea răstignirii și smerenia arătată în toate împrejurările de-a lungul întregii Sale vieți.

Hristos n-a poruncit să treacă de cealaltă parte pînă ce n-a vindecat mai întîi pe toți bolnavii. Nici mulțimea nu L-ar fi lăsat. După cum pe Munte mulțimile au stat lîngă Hristos nu numai cînd vorbea, ci L-au urmat și după ce a terminat cuvîntarea Sa, tot așa și acum; L-au înconjurat nu numai cînd făcea minuni, ci și după ce a terminat. Aveau mare folos chiar numai uitîndu-se la chipul Domnului. Gîndește-te cît trebuie să fi strălucit chipul Stăpînului nostru obștesc atunci, dacă Moise avea fața plină de slavă[18], iar Ștefan arăta ca un înger?[19] Poate că mulți s-au aprins acum de dorința de a vedea chipul Domnului; dar dacă voim, vom vedea un chip cu mult mai frumos decît cel de atunci. Dacă vom duce viața aceasta cu îndrăznire, îl vom primi pe Domnul pe nori, întîmpinîndu-L într-un trup nemuritor și nestricăcios[20].

Uită-te că Domnul nu alungă mulțimile, ca să nu le supere. Nu le-a spus: „Plecați de aici!", ci a poruncit să treacă de cealaltă parte, dîndu-le a înțelege că pot negreșit să vină și acolo. Și mulțimile I-au arătat atîta dragoste, încît L-au urmat și de cealaltă parte cu dragă inimă.

Iar un rob al banilor, un om foarte îngîmfat,

„Apropiindu-se de El, I-a spus: Învățătorule, voi merge după Tine oriunde vei merge"[21].

Ai văzut ce mare îngîmfare? S-a apropiat cerînd să nu fie numărat cu mulțimea, ci arătînd că este mai presus de gloată. Așa nărav au iudeii! Te plictisesc la timp nepotrivit. Tot așa, mai tîrziu, un altul, pe cînd toți tăceau, el sare și spune: *„Care e cea dintîi poruncă din lege?"*[22]. Totuși Stăpînul nu l-a ținut de rău pentru îndrăzneala lui la timp nepotrivit, ca să ne învețe să suportăm pe niște oameni ca aceștia. Tot în acest scop, Domnul nu mustra, în auzul tuturora, pe cei care veneau la El cu gînduri rele; le răspundea după inima lor, ca să înțeleagă numai ei mustrarea, fiindu-le de un îndoit folos: întîi că le arăta că știe ce au pe cuget, apoi că le dădea putința să-și îndrepte viața prin aceea că nu i-a dat de gol în fața mulțimii. Așa a făcut Hristos și cu acest cărturar. Cărturarul, văzînd multele Sale minuni și pe mulți oameni mergînd după El, s-a gîndit că ar cîștiga bani de pe urma minunilor lui Hristos. De aceea se grăbea să-L urmeze.

18. *Ieș.* 34, 30.
19. *Fapte* 6, 15.
20. *I Tes.* 4, 17.
21. *Matei* 8, 19.
22. *Marcu* 12, 28.

– De unde putem şti asta?

– Din răspunsul dat de Hristos. Că nu răspunde cuvintelor întrebării, ci gîndurilor ascunse în sufletul lui.

– Ce-i răspunde?

– „Te aştepţi, îi spune Hristos, să strîngi bani venind după Mine? Dar nu vezi că n-am adăpost, nici atîta cît au păsările? Că

„Vulpile au vizuini şi păsările cerului cuiburi, dar Fiul Omului n-are unde să-Şi plece capul"[23].

Prin aceste cuvinte Hristos nu-l respinge, ci-i mustră gîndul lui viclean, dîndu-i putinţa, dacă ar voi, să-L urmeze într-o perspectivă ca aceasta. Dar ca să-i vezi viclenia lui, după ce a auzit răspunsul şi s-a văzut mustrat, n-a spus: „Sînt gata să te urmez!".

III

Şi în alte multe împrejurări Hristos face la fel. Nu ţine de rău pe faţă pe nimeni; dar prin răspunsul dat scoate la iveală gîndul cel rău al celor ce se apropiau de El. Tînărului, care I-a spus: *„Învăţătorule bune"*[24] şi care se aştepta ca, prin linguşeală, să-L atragă spre el, Domnul i-a răspuns, după gîndul lui, zicîndu-i: *„Pentru ce-Mi zici bun? Nimeni nu este bun decît numai unul Dumnezeu!"*[25]. Altădată, cînd cineva I-a spus: *„Iată Mama Ta şi fraţii Tăi Te caută!"*[26], ascultă ce răspuns îi dă: *„Cine este Mama Mea şi cine sînt fraţii Mei?"*[27]. A răspuns aşa pentru că cel care-I adresase cuvîntul a gîndit ca un om; nu cu dorinţa de a auzi un cuvînt folositor, ci ca să arate celor din jurul lui că-L cunoaşte pe Iisus şi ca să se mîndrească cu această cunoştinţă. Şi iarăşi, fraţilor Lui, care I-au spus: *„Arată-te lumii!"*[28] – că voiau să se laude cu El – le-a răspuns: *„Vremea voastră totdeauna este gata, dar a Mea n-a sosit încă"*[29]. La fel a făcut şi cu cei care-L întrebau cu gînd curat; de pildă lui Natanail, căruia i-a spus: *„Iată cu adevărat israilitean, întru care nu este vicleşug"*[30]. Şi iarăşi ucenicilor lui Ioan Botezătorul le-a spus: *„Mergeţi şi spuneţi lui Ioan cele ce auziţi şi vedeţi"*[31]; n-a răspuns cuvintelor ucenicilor lui Ioan, ci gîndului celui care i-a trimis. Şi iarăşi poporului, care era în jurul Lui cînd ucenicii lui Ioan I-au pus întrebarea, a vorbit conştiinţei mulţimii, spunînd: *„Ce aţi*

23. *Matei* 8, 20.
24. *Matei* 19, 16.
25. *Matei* 19, 17.
26. *Matei* 12, 47.
27. *Matei* 12, 48.
28. *Ioan* 7, 4.
29. *Ioan* 7, 6.
30. *Ioan* 1, 47.
31. *Luca* 7, 22.

ieşit să vedeţi în pustie"[32]. Dar pentru că mulţi din ei socoteau poate pe Ioan un om uşuratic şi nestatornic, Hristos le-a îndreptat părerea spunîndu-le: *„Ce aţi ieşit să vedeţi în pustie? Trestie clătinată de vînt? Sau om îmbrăcat în haine moi?"*[33]. Prin aceste două pilde Hristos a arătat că Ioan nu-i nestatornic prin fire şi nici nu-i moleşit de trai bun. Astfel a răspuns gîndului ascuns al celor din jurul Lui.

Uită-te cît de multă smerenie a arătat Hristos şi în această împrejurare! Nu i-a spus cărturarului: „Am casă, dar o dispreţuiesc!", ci: „Nu am!". Răspunsul Său e şi precis şi plin de smerenie. La fel este Hristos cînd mănîncă şi bea, cînd pare că face contrarul decît făcea Ioan Botezătorul; toate le face pentru mîntuirea iudeilor; dar, mai bine spus, a întregii lumi, închizînd în acelaşi timp şi gurile ereticilor şi voind totodată să atragă la Sine şi pe cei din jurul Lui.

„Un altul I-a zis: „Doamne, dă-mi voie să merg să îngrop mai întîi pe tatăl meu!"[34].

Ai văzut deosebirea dintre o rugăminte şi alta? Celălalt cu neruşinare îi spune: *„Voi merge după Tine oriunde vei merge";* acesta, deşi cerea un lucru cuvios, Îi spune: *„Dă-mi voie!"* Dar Hristos nu i-a dat voie, ci a spus:

„Lasă morţii să-şi îngroape morţii lor! Tu vino după Mine!"[35]

Totdeauna Domnul se uită la gîndul omului.

– Pentru ce nu i-a dat voie? aş putea fi întrebat.

– Şi pentru că erau şi alţii care să îngroape mortul – aşa că nu avea să rămînă mortul neîngropat –, dar şi pentru că ucenicul Său nu trebuia să se îndepărteze de la îndatoriri cu mult mai mari. Prin cuvintele: *„Morţii lor"* Iisus arată că mortul nu era dintre ai Lui; după părerea mea cel mort era necredincios.

Dacă te minunezi de tînărul acesta că şi-a cerut voie de la Iisus pentru un lucru aşa de necesar şi n-a plecat de capul lui, apoi cu mult mai mult minunează-te că a rămas lîngă Iisus cînd l-a oprit.

– Dar nu-i cea mai mare nerecunoştinţă, aş putea fi întrebat, ca un fiu să nu se ducă la înmormîntarea tatălui său?

– Dacă acela ar fi făcut aceasta din trîndăvie, ar fi fost nerecunoştinţă; dar ar fi dat dovadă de cea mai mare lipsă de judecată dacă ar fi plecat să facă un lucru mai puţin necesar, neglijînd un lucru mai necesar.

Iisus nu l-a oprit, poruncindu-i să nu cinstească pe părinţi, ci ca să ne arate că nimic nu trebuie să fie pentru noi mai necesar decît cele cereşti,

32. *Luca* 7, 24.
33. *Luca* 7, 24–25.
34. *Matei* 8, 21.
35. *Matei* 8, 22.

că trebuie să ne lipim sufletul de ele cu toată sîrguința, că nu trebuie să amînăm deloc, oricît de constrîngătoare și de necesare ar fi alte interese ale noastre. Ce este mai necesar într-adevăr decît îngroparea tatălui nostru? Și totuși ce este mai ușor? Nici nu trebuie să cheltuiești mult timp!

Dacă[36] nu trebuie să ne îndepărtăm de îndatoririle noastre duhovnicești, nici puțina vreme cît trebuie s-o cheltuim cu îngroparea tatălui nostru, gîndește-te, ce merităm noi, care ne depărtăm tot timpul de faptele ce se cuvin să le facem pentru Hristos, noi, care preferăm pe cele fără de preț celor de neapărată trebuință, noi, care ne ocupăm de lucruri de nimic, fără să ne silească cineva? Și cu acest prilej trebuie să ne minunăm de filozofia învățăturii lui Hristos, că l-a țintuit pe ucenicul Său cu cuvîntul Său. În afară de asta, l-a scăpat și de mulțime de necazuri: de jale, de plînsete și de cele ce le aduce cu sine moartea. Că după ce-l îngropa pe tatăl său, trebuia să se ocupe de testament, de împărțirea moștenirii și de toate celelalte ce vin după acestea. Și astfel, valuri după valuri, îl duceau departe de limanul adevărului. Pentru aceasta l-a ținut Hristos lîngă El și l-a pironit de El. Dacă încă te mai minunezi și te tulburi că Hristos n-a dat voie ucenicului Său să se ducă la înmormîntarea tatălui său, gîndește-te că mulți oameni nu îngăduie ca acei slabi de inimă să afle de moartea unora de-ai lor, fie tată, fie mamă, fie copil sau prieten și nici nu-i lasă să meargă după mort la mormînt. Și nu-i învinuim de cruzime, nici de neomenie. Și pe bună dreptate. Dimpotrivă, ar fi o cruzime ca pe niște oameni ca aceștia să-i lăsăm să ia parte la jalea unei înmormîntări.

IV

Dacă este un rău să jelim pe morții noștri și să ne zdrobim inima, apoi cu mult mai mare rău este să ne lipsim de cuvintele cele duhovnicești. Din pricina asta Domnul a spus și în altă parte: *„Nimeni care-și pune mîna pe plug și se uită înapoi nu este potrivit pentru împărăția lui Dumnezeu"*[37]. Cu mult mai bine este să propovăduiești împărăția cerurilor și să smulgi pe alții de la moarte, decît să îngropi pe un mort care nu mai e de folos la nimic, mai ales cînd sînt cei care pot împlini lucrul acesta.

De aici învățăm că nu trebuie să pierdem nici cel mai puțin timp cînd e vorba de îndatoririle noastre duhovnicești, chiar dacă ne-ar sili nenumărate treburi, și să preferăm pe cele duhovnicești tuturor treburilor, chiar celor de neapărată trebuință și să știm ce este viața, ce este moartea. Mulți dintre cei ce par vii nu se deosebesc întru nimic de cei

36. De aici începe partea morală: *Oamenii care trăiesc în desfătări și cei cu putere nu se deosebesc întru nimic de morți.*
37. *Luca 9, 62*

morți, atîta vreme cît trăiesc în păcate; dar, mai bine spus, aceștia sînt mai răi decît morții. Că *„cel care a murit nu mai păcătuiește”*[38], pe cînd cel viu slujește păcatului. Să nu-mi spui că cel viu nu-i mîncat de viermi, că nu stă în coșciug, că n-a închis ochii, că nu-i înfășurat în giulgiuri de înmormîntare! Nu; dar este într-o stare mai rea decît un mort; nu-l mănîncă viermii, dar patimile îi sfîșie sufletul mai groaznic decît fiarele sălbatice. Chiar dacă are ochii deschiși, totuși e mai rău decît cel cu ochii închiși. Ochii celui mort nu văd nimic rău; ochii celui viu, fiindu-i deschiși, strînge în jurul său nenumărate păcate; unul stă în coșciug și nu-l mai mișcă nimic; celălalt, însă este îngropat în groapa nenumăratelor sale păcate.

– Dar trupul lui nu-l vezi putrezit!

– Și ce-i cu asta? Înainte de trup i-a putrezit sufletul; a pierit sufletul și putreziciunea e mai mare. Mortul miroase urît zece zile; celălalt împrăștie miros greu toată viața lui; gura îi este mai necurată decît canalele. Deosebirea între unul și altul este că mortul este supus numai putreziciunii firești, pe cînd celălalt putrezește datorită nebuniei sale, scornind în fiecare zi noi și noi prilejuri de putreziciune.

– Dar este purtat de cai!

– Și ce-i cu asta? Și mortul e purtat pe năsălii! Și iată grozăvia! Pe cel mort, legat cu giulgiuri și putrezit, nimeni nu-l vede, că îl acoperă capacul sicriului; pe cînd pe celălalt, deși miroase greu, îl vede toată lumea; se plimbă pretutindeni și-și poartă în trup, ca într-un sicriu, sufletul mort. Și dacă ai putea vedea sufletul unui om, care trăiește în desfătare și păcat, ți-ai da seama că ar fi mult mai bine să zacă legat în mormînt, decît să fie strîns de lanțurile păcatelor; ar fi mai bine să aibă peste el o piatră, decît povara grea a nesimțirii. Pentru aceea ar trebui ca rudele și cunoscuții unor astfel de morți, care nu mai simt păcatul, să se apropie de Iisus și să se roage pentru ei, așa cum a făcut Maria pentru Lazăr[39]. Nu te deznădăjdui, chiar dacă miroase greu, chiar dacă e de patru zile, ci apropie-te de Iisus și ridică tu mai întîi piatra de pe cel mort! Și atunci îl vei vedea zăcînd ca în mormînt, legat cu giulgiuri.

Dacă vreți, să aduc înaintea voastră pe unul din boieri, pe unul din cei puternici. Nu vă temeți! N-am să dau nume! Dar, mai bine spus, chiar dacă aș da nume, nici atunci n-ar trebui să vă temeți. Cine se teme de un mort? Orice ar face, mortul rămîne mort! Un mort nu poate să facă rău, mic sau mare, unui om viu.

Să ne uităm la ei! Capul li-i legat; că acela care are totdeauna băutura în cap are toate simțurile astupate și legate, ca morții, care-s acoperiți cu capace și legați cu giulgiuri. Dacă vrei, uită-te și la mîinile lor! Le vei

38. *Rom.* 6, 7.
39. *Ioan* 11, 21-22.

vedea alipite de stomac, ca la morți, și legate, nu cu giulgiuri, ci, ce-i cu mult mai groaznic, cu lanțurile lăcomiei. Lăcomia nu-i lasă să întindă mîinile spre milostenie, nici spre altă faptă bună, ci-i face mai nefolositori decît morții. Vrei să le vezi și picioarele legate? Le vezi iarăși strînse puternic de griji; și de aceea niciodată nu pot să alerge spre casa lui Dumnezeu.

Ai văzut mortul? Vezi-i și cioclul! Cine îi duce la groapă pe aceștia? Diavolul! El îi leagă strașnic și nu îngăduie ca omul să arate om, ci lemn uscat. Cum să mai arate unul ca acesta om cînd nu are ochi, nu are mîini, nu are picioare, nimic din unele ca acestea! Poți să vezi că și sufletul lor este tot așa de înfășurat; este mai degrabă idol decît suflet.

Așadar, pentru că oamenii aceștia zac în nesimțire și au ajuns ca niște morți, să ne apropiem pentru dînșii de Iisus, să-L rugăm să-i învieze, să ridicăm piatra de pe ei, să le dezlegăm legăturile! Dacă vei ridica piatra, adică nesimțirea lor față de păcat, vei putea să-i scoți îndată și din mormînt. Iar odată scoși, îi vei scăpa mai ușor de legături. De vei face așa, Hristos te va cunoaște; iar cînd vei învia și vei fi dezlegat, te va chema la cina Sa.

Așadar toți cîți sînteți prietenii lui Hristos, toți cîți sînteți ucenicii Lui, toți cîți iubiți pe cel mort, apropiați-vă de Iisus și rugați-L pentru cel mort! Chiar dacă mortul miroase greu de tot, totuși nici așa rudele și cunoscuții nu trebuie să-l părăsească, ci cu atît mai mult să se ducă la Iisus. Așa au făcut atunci și surorile lui Lazăr. Să nu încetăm a-L ruga pe Iisus, să nu ne oprim rugăciunile și cererile noastre, pînă ce nu-l primim viu pe cel mort. Dacă ne vom îngriji așa și de mîntuirea noastră și de mîntuirea semenilor noștri, vom dobîndi iute și viața ce va să fie, pe care, facă Dumnezeu să o dobîndim cu toții, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XXVIII

„Şi intrînd El în corabie, au mers după El ucenicii Lui. Şi iată furtună mare s-a făcut pe mare, încît se acoperea corabia de valuri, iar El dormea”[1]

I

Evanghelistul Luca, neținînd seama de ordinea cronologică, a spus: *„Şi a fost în una din zile şi El a intrat în corabie şi ucenicii Lui”*[2]. Evanghelistul Marcu face la fel[3]. Evanghelistul Matei, însă, n-a spus aşa, ci păstrează şi aici ordinea cronologică. Că evangheliştii nu istorisesc la fel faptele şi minunile Domnului. Am spus aceasta şi mai înainte, ca să nu se creadă că sînt contraziceri între evanghelişti, din pricină că unii din ei au lăsat la o parte unele amănunte.

Hristos a dat drumul mulțimilor să plece, dar a luat cu El pe ucenici. Acest lucru îl spun şi ceilalți evanghelişti. Şi i-a luat pe ucenici nu în zadar, nici fără rost, ci ca să-i facă spectatorii minunii ce avea să urmeze. Ca un minunat instructor, Hristos i-a deprins pe ucenicii Săi şi cu bune şi cu rele: să fie fără teamă în primejdii şi smeriți cînd sînt lăudați. Şi ca să nu gîndească despre ei că sînt cineva, întrucît celorlalți le-a dat drumul să plece, iar pe ei i-a luat, îi lasă să se primejduiască pe mare; prin aceasta le-a scos şi îngîmfarea din suflet, dar i-a deprins şi să suporte cu curaj încercările.

Mari erau şi minunile de mai înainte, dar minunea aceasta era şi un exercițiu, nu mic, şi era înrudită cu o altă minune din Vechiul Testament[4]. De aceea a luat cu El numai pe ucenicii Săi. Cînd au loc numai minunile, Domnul îngăduie poporului să fie de față; dar cînd sînt încercări şi primejdii, Domnul ia numai pe ucenicii Săi, pe atleții lumii, pe care trebuia să-i deprindă cu încercările şi primejdiile.

Evanghelistul Matei spune scurt că Hristos dormea; evanghelistul Marcu, însă, spune că dormea pe un căpătîi[5], arătîndu-ne smerenia Sa, şi prin asta învățîndu-ne multă filozofie.

1. *Matei* 8, 23-24.
2. *Luca* 8, 22.
3. *Marcu* 4, 35-38.
4. *Ieş.* 14, 16, 21.
5. *Marcu* 4, 38.

Aşadar cînd s-a pornit furtuna şi marea s-a înfuriat, L-au sculat, zicîndu-I:

„Doamne, mîntuieşte-ne, că pierim!" [6]

Domnul, însă, înainte de a certa marea, îi ceartă pe ucenici. Că, după cum am spus, Domnul a îngăduit furtuna, pentru a-i exercita; furtuna de pe mare era o şcoală a încercărilor ce aveau să vină peste ei. Şi mai tîrziu i-a lăsat să cadă de multe ori în primejdii mai grele şi a zăbovit cu ajutorul. De aceea şi Pavel spunea: *„Nu vreau să nu ştiţi voi, fraţilor, că am fost îngreunaţi peste măsură şi peste putinţă, încît n-aveam nădejde nici de viaţă"* [7]; iar puţin mai jos iarăşi: *„Care, din astfel de morţi ne-a izbăvit"* [8].

Deci Hristos, înainte de a certa marea, îi ceartă pe ucenicii Săi, spre a-i învăţa că trebuie să aibă curaj chiar dacă se ridică mari valuri şi spre a-i învăţa că toate le rînduieşte spre folosul lor. Spaima, într-adevăr, le-a fost spre folos, iar minunea a apărut mai mare şi le-a rămas neştearsă în minte. Domnul, cînd avea să facă o minune, făcea mai înainte alte multe fapte, care deşteptau mintea, ca nu cumva, cu trecerea timpului, să se uite minunea. Tot aşa şi Moise; mai întîi s-a speriat de şarpe; şi nu s-a speriat aşa uşor, ci spaimă de moarte l-a cuprins; şi atunci a văzut minunea, că şarpele s-a prefăcut în toiag[9]. Tot aşa şi apostolii; cînd se aşteptau să piară, atunci au fost mîntuiţi. Ca să-şi poată da seama de măreţia minunii, trebuia să simtă primejdia. De aceea şi dormea Hristos; dacă Hristos ar fi fost treaz, apostolii sau nu s-ar fi temut sau nu L-ar fi rugat sau nici nu şi-ar fi închipuit că poate să potolească furtuna. De aceea, deci, dormea, ca să se nască spaimă în sufletele lor şi ca să li se întipărească mai bine în minte cele ce aveau să se petreacă în jurul lor. Cu alţi ochi privim bucuriile şi durerile altora şi cu alţi ochi privim bucuriile şi durerile noastre. Pînă la furtuna de pe mare apostolii văzuseră pe Iisus făcînd bine altora; ei nu se bucuraseră încă de nici o binefacere şi erau oarecum nepăsători; că nu erau nici ologi şi nici nu aveau vreo altă boală; trebuia, dar, să se bucure şi ei personal de binefacerile lui Hristos; iar Domnul îngăduie dezlănţuirea furtunii, ca ucenicii să simtă mai lămurit binefacerea primită. Domnul nu dă lecţia aceasta ucenicilor cînd erau de faţă mulţimile, ca nu cumva mulţimile, văzîndu-le spaima, să-i socotească puţin credincioşi, ci îi ia îndeosebi şi îi îndreaptă. Şi, înainte de a potoli furia apelor, le potoleşte viforul din sufletele lor, certîndu-i şi spunîndu-le:

„Pentru ce sînteţi înfricoşaţi, puţin credincioşilor?" [10]

6. *Matei* 8, 25.
7. *II Cor.* 1, 8.
8. *II Cor.* 1, 10.
9. *Ieş.* 4, 1-5.
10. *Matei* 8, 26.

îi învață că frica nu li s-a născut din pricina încercării venite peste ei, ci a slăbiciunii sufletului lor.

Dacă cineva mi-ar spune că nici teama și nici puținătatea credinței i-au făcut pe apostoli să-L scoale pe Domnul, apoi îi voi răspunde că mai cu seamă teama lor este un semn că nu aveau despre Hristos părerea cuvenită. Apostolii știau că dacă Hristos ar fi fost treaz putea să potolească furtuna; dar că putea face asta și dormind, nu știau încă. Și pentru ce te minunezi că apostolii erau încă nedesăvîrșiți și acum, după atîtea alte minuni? De aceea Domnul îi ține de rău de multe ori, ca atunci cînd le zice: *„Încă și voi sînteți nepricepuți?"*[11]. Dacă, deci, apostolii sînt încă nedesăvîrșiți, pentru ce să te mai miri că mulțimile nu aveau o părere mare despre El?

Că se minunau zicînd: *„Cine este Omul Acesta, că și marea și vînturile ascultă de El?"*[12]

Hristos nu i-a ținut de rău că L-au numit om, ci aștepta să-i învețe, prin minunile Sale, că părerea lor era greșită.

– După ce-L socoteau om?

– După înfățișare, după somn, după folosirea corăbiei. Din pricina aceasta mulțimile nedumerite se întrebau: *„Cine este Acesta?"* Somnul și înfățișarea Îl arătau om; marea, însă, și potolirea ei L-au arătat Dumnezeu.

II

Și Moise făcuse odinioară o minune ca aceasta[13]. Dar cîtă deosebire între Moise și Hristos! Moise a poruncit mării ca rob; Hristos săvîrșește minunea ca Stăpîn. Hristos n-a întins toiagul ca Moise, n-a ridicat mîinile la cer, nici n-a avut nevoie de rugăciune, ci ca un stăpîn, care poruncește slujnicii sale, și ca Creator al făpturilor, așa a potolit și a înfrînat marea, numai cu cuvîntul și cu porunca. Și toată furtuna a încetat îndată și nici urmă de frămîntare nu s-a mai văzut pe fața mării. Lucrul acesta a vrut să-l arate evanghelistul prin cuvintele *„Și s-a făcut liniște mare"*[14]. Și ceea ce psalmistul spusese ca mare lucru despre Tatăl, aceea a arătat și Hristos prin fapte.

– Dar ce a spus psalmistul despre Tatăl?

– A spus: *„Zis-a și a stat duhul viforului"*[15]. Tot așa și acum. Hristos a zis și s-a făcut liniște mare. De aceea mai cu seamă s-au și minunat de El oamenii; și nu s-ar fi minunat dacă ar fi făcut și El la fel ca Moise.

11. *Matei* 15, 16.
12. *Matei* 8, 27.
13. *Ieș.* 14, 16, 21.
14. *Matei* 8, 26.
15. *Ps.* 106, 25.

Cînd Domnul S-a coborît pe uscat a urmat o altă minune şi mai înfricoşătoare. Nişte îndrăciţi, care umblau de colo-colo ca nişte fugari, văzîndu-L pe Stăpîn au zis:

„Ce ai cu noi, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici înainte de vreme ca să ne munceşti pe noi?"[16].

Pentru că mulţimile Îl numeau pe Hristos om, au venit demonii ca să-I proclame Dumnezeirea Sa! Cei care nu văzuseră marea înfuriată şi iarăşi potolită auzeau acum pe demoni strigînd ceea ce strigase marea prin potolirea ei. Apoi, ca să nu se creadă că strigătul lor este linguşeală, demonii mărturisesc propria lor suferinţă, spunîndu-I: *„Ai venit aici înainte de vreme ca să ne munceşti?"* Demonii mărturisesc mai întîi duşmănia lor faţă de Hristos, ca să nu fie bănuitoare rugămintea lor de mai tîrziu, de a le da voie să intre în turma de porci. Prezenţa lui Hristos îi făcea să sufere cele mai groaznice chinuri, erau biciuiţi în chip nevăzut, erau frămîntaţi mai mult decît marea, erau chinuiţi, erau munciţi. Pentru că nici un om nu îndrăznea să se apropie de ei, Hristos se îndreaptă spre ei. Evanghelistul Matei spune că demonii I-au zis Domnului: *„Ai venit aici înainte de vreme ca să ne munceşti pe noi?"* Ceilalţi evanghelişti au adăugat că L-au rugat şi I-au cerut să nu-i arunce în adînc[17]. Gîndeau că le şi stă înainte munca veşnică şi se temeau că aveau să fie daţi pedepsei chiar în clipa aceea.

Nu este nici o contrazicere între evanghelişti chiar dacă Luca vorbeşte de un singur îndrăcit, iar Matei de doi. Dacă Luca ar fi spus că a fost numai un îndrăcit şi că n-a mai fost altul, atunci ar fi fost contrazicere între el şi evanghelistul Matei; dar dacă Luca vorbeşte de unul, iar Matei de doi, nu înseamnă că se contrazic, ci că istorisesc diferit acelaşi fapt. După părerea mea, Luca, în istorisirea sa, a vorbit numai de îndrăcitul care era mai bolnav dintre cei doi îndrăciţi. Din pricina asta şi spune că boala lui era cumplită; de pildă că-şi sfărîma lanţurile şi cătuşele şi rătăcea prin pustie[18], iar evanghelistul Marcu spune că se tăia cu pietre[19]. Cuvintele demonilor sînt îndestulătoare să arate duşmănia şi neruşinarea lor. *„Ai venit,* spun ei, *ca mai înainte de vreme să ne munceşti?"*. Nu puteau spune că n-au păcătuit; dar se roagă să nu-i pedepsească înainte de vreme. Săvîrşiseră multe fărădelegi, stricaseră şi chinuiseră făptura lui Dumnezeu în toate chipurile cu putinţă; de aceea Hristos îi lovise cu acele groaznice chinuri. Şi pentru că socoteau că, din pricina grozăviei faptelor

16. *Matei* 8, 29.
17. *Marcu*, 5, 10; *Luca* 8, 31.
18. *Luca* 8, 29.
19. *Marcu* 5, 5.

lor, Domnul n-are să mai aştepte timpul pedepsei, se roagă şi-I cer stăruitor lui Hristos să nu-i trimită la muncă înainte de vreme.

Şi cei care nu sufereau pe ei cătuşele vin cu cătuşele pe ei; cei care cutreierau munţii au ieşit la cîmpie; cei care împiedicau drumul altora s-au oprit cînd au văzut că Domnul le taie drumul lor.

– Dar pentru ce le plăcea să locuiască în morminte?

– Pentru că demonii voiau să sădească în sufletele oamenilor o învăţătură rea, că sufletele celor morţi se fac demoni. Dar aceasta nici prin minte nu trebuie să ne treacă.

Dar poate că m-ar întreba cineva:

– Mulţi vrăjitori junghie copii ca să se folosească de sufletele lor la facerea vrăjilor. Ce ai de spus de asta?

– Cine o dovedeşte? Mulţi spun, într-adevăr, că vrăjitorii ucid copii; dar de unde ştii că sufletele celor ucişi lucrează cu vrăjitorii? Răspunde-mi, te rog, la întrebarea asta!

– Chiar demoniacii strigă: „Eu sînt sufletul cutăruia!"

– Dar şi asta e o înşelătorie diavolească. Nu strigă sufletul celui mort, ci demonul, care vorbeşte în numele lui, ca să înşele pe cei ce-l aud. Dacă sufletul ar avea puterea să intre într-un demon şi să se facă demon, apoi cu atît mai mult ar putea să se întoarcă în propriul său trup. În afară de asta, e de neînţeles ca cel ucis să dea ajutor ucigaşului său, sau ca un om să aibă puterea să prefacă o putere imaterială în altă substanţă. Dacă nu se poate face aceasta cu trupurile, că nimeni nu poate preface trupul unui om în trup de măgar, cu mult mai mult nu se poate face aceasta cu sufletul nevăzut; nu se poate preface sufletul unui om în demon.

III

Astfel de cuvinte sînt, deci, basme băbeşti şi sperietori pentru copii. Nici nu este cu putinţă ca sufletul, odată despărţit de trup, să mai rătăcească pe pămînt. Că spune Scriptura: *„Sufletele drepţilor sînt în mîna lui Dumnezeu"*[20]. Iar dacă sufletele drepţilor sînt în mîna lui Dumnezeu, atunci şi sufletele copiilor; că nici sufletele lor nu sînt rele. Sufletele păcătoşilor, îndată după moarte, sînt duse de aici; şi se vede asta din pilda bogatului nemilostiv şi a lui Lazăr[21]; iar în altă parte Hristos spune: *„Astăzi vor cere sufletul tău de la tine"*[22]. Nu este cu putinţă ca sufletul, odată ieşit din trup, să mai rătăcească pe pămînt. Şi pe bună dreptate. Dacă noi, cînd sîntem în trup, deşi cunoaştem destul de bine pămîntul şi sîntem obişnuiţi cu el, totuşi, dacă mergem pe un drum străin, nu ştim pe

20. *Înţ. Sol.* 3, 1.
21. *Luca* 16, 19-31.
22. *Luca* 12, 20.

unde să apucăm, de nu este cineva care să ne îndrumeze, cum este cu putință ca sufletul, despărțit de trup și lipsit de toate acelea cu care era obișnuit, să știe unde să meargă fără să-l îndrumeze cineva? Și din multe alte locuri putem vedea că sufletul nu rămîne pe pămînt după ce iese din trup. Ștefan zice: *„Primește duhul meu!”*[23]; iar Pavel: *„Este cu mult mai bine să mă desfac și să fiu cu Hristos”*[24]. Iar despre patriarhul Avraam Scriptura spune: *„Și a fost adăugat lîngă părinții lui, întru bătrînețe bune”*[25]. Că nici sufletele păcătoșilor nu pot rămîne aici pe pămînt, ascultă-l pe bogatul nemilostiv cît se roagă să vină pe pămînt și nu i se îngăduie; dacă ar fi fost cu putință, ar fi venit și ar fi spus cele ce se petrec acolo[26]. Din acestea se vede deci că, după plecarea de pe pămînt, sufletele sînt duse într-un anumit loc, de unde nu mai au putere să se reîntoarcă pe pămînt, ci așteaptă ziua cea înfricoșătoare a judecății.

Dacă cineva m-ar întreba: „Pentru ce Hristos a făcut ce au cerut demonii, îngăduindu-le să intre în turma porcilor?”, voi răspunde așa: Hristos a făcut lucrul acesta nu pentru ca să dea ascultare demonilor, ci pentru ca să rînduiască multe. Întîi, să învețe pe cei izbăviți de tiranii aceia cumpliți cît de multă vătămare le aduceau acești dușmani; apoi, ca să cunoască toți că demonii nici în porci nu îndrăznesc să intre dacă Hristos nu le-ar îngădui; în al treilea rînd, ca să se știe că demonii ar fi făcut oamenilor acelora mai mult rău decît porcilor, dacă, în marea lor nenorocire, nu s-ar fi bucurat de purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Știe, doar, toată lumea că demonii ne urăsc pe noi mai mult decît pe animale. Deci dacă demonii n-au cruțat porcii, ci într-o clipă i-au aruncat în mare, cu mult mai mult ar fi făcut aceasta cu acei oameni pe care-i aveau în puterea lor; i-ar fi dus și tîrît în pustietăți dacă n-ar fi avut alături de ei, chiar atunci cînd demonii îi munceau, multa purtare de grijă a lui Dumnezeu, care-i înfrîna și-i oprea pe demoni de a merge mai departe.

De aici se vede că nu este om care să nu se bucure de purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Dacă nu se bucură toți la fel și nici în același chip, apoi și aceasta este cea mai bună cale a purtării de grijă a lui Dumnezeu. Că Dumnezeu Își arată purtarea Sa de grijă după trebuința deosebită a fiecăruia. Pe lîngă cele spuse, mai învățăm de aici și altceva, că Dumnezeu poartă de grijă nu numai de toți îndeobște, ci de fiecare om în parte. Asta a arătat-o și ucenicilor Săi, spunînd: *„Iar vouă și perii capului vă sînt numărați”*[27]. Și poți vedea aceasta lămurit chiar la îndrăciții aceștia; de mult ar fi fost înecați dacă nu s-ar fi bucurat de marea purtare de grijă a lui Dumnezeu.

23. *Fapte* 7, 59.
24. *Filip.* 1, 23.
25. *Fac.* 25, 8.
26. *Luca* 16, 27-31.
27. *Matei* 10, 30.

Domnul a îngăduit demonilor să intre în turma de porci, ca să afle şi locuitorii ţinuturilor acelora puterea Lui. Unde era cunoscut numele Lui, Hristos nu căuta să se arate; dar unde nu-L cunoştea nimeni, unde oamenii nu-L ştiau încă, făcea să strălucească minunile Sale, ca să atragă şi pe aceştia la cunoaşterea Dumnezeirii Sale. Că locuitorii oraşului aceluia nu-L cunoşteau, o arată sfîrşitul. Ar fi trebuit să I se închine Lui şi să se minuneze de puterea Lui, dar ei au trimis la El.

„Şi L-au rugat să plece din hotarele lor"[28].

– Dar pentru ce demonii au omorît porcii?

– Demonii totdeauna se străduiesc să aducă supărări pe capetele oamenilor şi totdeauna se bucură de pieirea lor. Aceasta a făcut-o diavolul şi cu Iov, deşi acolo Dumnezeu a îngăduit. Dar nici acolo Dumnezeu n-a făcut pe placul diavolului, ci, vrînd să-l arate mai strălucit pe slujitorul Său, a pus capăt obrăzniciei diavolului şi a întors asupra capului lui tot ce pusese la cale împotriva dreptului. Şi acum, cu vindecarea celor doi îndrăciţi, s-a întîmplat contrariul de ce voiau demonii: puterea lui Hristos a fost strălucit vestită; răutatea demonilor, de care i-a izbăvit Hristos pe cei munciţi de ei, a fost arătată şi mai lămurit şi s-a dovedit că demonii nici de porci nu se pot atinge, dacă nu le îngăduie Dumnezeul universului.

IV

Dacă cineva ar vrea să interpreteze această minune şi în sens spiritual, nimic nu-l opreşte. Dar istoria rămîne istorie. Trebuie, însă, să se ştie lămurit că oamenii care trăiesc ca porcii ajung repede pe mîna demonilor. Dacă cei care suferă aceasta se poartă ca nişte oameni, pot de multe ori să-i şi învingă pe demoni; dacă, însă, ajung cu totul porci, nu numai că se îndrăcesc, dar se aruncă şi în prăpastie. De altfel, ca să nu crezi că cele întîmplate au fost o înşelătorie, ci să fii pe deplin încredinţat că demonii au ieşit din oamenii aceia, ţi-o arată lămurit moartea porcilor.

Dar vezi-I şi blîndeţea lui Hristos, pe lîngă puterea Lui! După ce făcuse atîta bine, locuitorii ţinutului aceluia Îl alungă; Hristos nu se împotriveşte, ci pleacă; a părăsit pe oamenii care s-au declarat nevrednici de învăţătura Sa şi le-a dat ca învăţători pe cei sloboziţi din ghearele demonilor şi pe păzitorii porcilor, ca de la ei să afle cele petrecute. Hristos a plecat şi-i lasă cuprinşi de mare frică. Paguba lor cea mare răspîndea vestea minunii săvîrşite, iar cele întîmplate le pişcau sufletul. Din toate părţile se auzeau glasuri care predicau minunea nemaiauzită: cei tămăduiţi, porcii înecaţi în mare, stăpînii porcilor, păzitorii porcilor.

28. *Matei* 8, 34.

Acestea[29] le poţi vedea că se petrec şi acum. Sînt şi acum mulţi îndrăciţi care locuiesc în morminte, a căror furie n-o pot stăpîni nici cătuşele, nici lanţurile, nici mulţimea oamenilor, nici sfaturile, nici poveţele, nici frica, nici ameninţarea, nici altceva din unele ca acestea. Întru nimic nu se deosebeşte de îndrăcit desfrînatul, care umblă numai după femei; ca şi îndrăcitul, umblă gol; e îmbrăcat cu haine, dar e lipsit de îmbrăcămintea cea adevărată, e dezbrăcat de slava cuvenită lui; nu se taie cu pietre, ci cu păcate mai cumplite decît pietrele. Cine poate să lege pe un om ca acesta? Cine poate să potolească pe cel ce se poceşte singur, pe cel cuprins de furii, pe cel ce nu stă niciodată acasă, ci colindă mormintele, adică locuinţele desfrînatelor, locuinţe pline de groaznic miros şi de multă putreziciune?

Ce să mai spunem de zgîrcit, de iubitorul de argint? Nu-i, oare, şi el tot un îndrăcit? Cine e în stare să-l lege? Nici frica, nici ameninţările zilnice, nici îndemnurile, nici sfaturile! Zgîrcitul sfărîmă toate aceste lanţuri. Dacă te apropii de el ca să-l scapi de chinul lui, cu jurămînt te roagă să nu-l scapi de chin, că pentru el cel mai mare chin este a nu fi în chin. Poate fi, oare, o stare mai ticăloasă? Demonii aceia, chiar dacă dispreţuiau pe oameni, totuşi s-au plecat poruncii lui Hristos şi au ieşit îndată din trupul celor chinuiţi. Dar demonul zgîrceniei nu ascultă nici de poruncă. Iată, aude în fiecare zi pe Hristos spunîndu-i: *„Nu puteţi sluji lui Dumnezeu şi lui mamona!"*[30]; Îl aude ameninţîndu-l cu gheena şi groaznice chinuri şi nu ascultă. Nu pentru că demonul zgîrceniei este mai puternic decît Hristos, ci pentru că Hristos nu ne cuminţeşte fără voia noastră. Din pricina aceasta zgîrciţii trăiesc ca în pustie, deşi locuiesc în mijlocul oraşelor. Care om cu judecată ar vrea să aibă de-a face cu astfel de oameni? Mai bine spus, eu aş prefera să trăiesc cu mii de îndrăciţi decît cu unul care zace de această boală. Şi nu greşesc cînd spun asta! Ne-o arată boala de care suferă şi îndrăciţii şi zgîrciţii. Zgîrciţii socotesc duşmani chiar pe cei care nu le-au făcut rău; vor să facă rob pe cel liber şi aduc peste el nenumărate rele; îndrăciţii nu fac aşa, ci-şi poartă boala în ei înşişi. Zgîrciţii ruinează multe case, fac să se hulească numele lui Dumnezeu, sînt o pacoste pentru ţară şi pentru întreaga lume; îndrăciţii sînt mai degrabă vrednici de milă şi de plîns; cele mai multe fapte le fac fără să-şi dea seama; zgîrciţii, dimpotrivă, păcătuiesc cu bună ştiinţă, îşi dezlănţuiesc furia în mijlocul oraşelor şi sînt cuprinşi de o nebunie nouă. Au îndrăznit, oare, toţi îndrăciţii ce-a îndrăznit Iuda, care a săvîrşit cea mai mare nelegiuire? Toţi care merg pe urmele lui Iuda, toţi iubitorii de argint, ca nişte fiare sălbatice scăpate din cuşti,

29. De aici începe partea morală: *Împotriva zgîrciţilor.*
30. *Matei* 6, 24.

tulbură oraşele şi nimeni nu-i poate opri. Au şi zgîrciţii de jur împrejurul lor lanţuri şi legături: frica de judecători, ameninţarea legilor, osînda oamenilor şi altele mai multe ca acestea; totuşi pe toate le sfărîmă şi le răstoarnă. Şi dacă ai îndepărta din jurul zgîrciţilor aceste legături, atunci ai cunoaşte bine că demonul, care stă în sufletul iubitorilor de argint, este mai sălbatic şi mai furios decît demonii pe care i-a scos Domnul din cei doi îndrăciţi.

V

Dar pentru că lucrul acesta nu-i cu putinţă, să ne închipuim măcar cu mintea că am îndepărtat din jurul zgîrcitului toate legăturile acelea şi atunci vom cunoaşte bine groaznica lor nebunie. Dar să nu vă temeţi de fiară cînd o vom arăta în toată goliciunea ei! Lucrurile se petrec în închipuire, şi nu aievea. Închipuie-ţi un om care slobozeşte foc din ochi, negru la faţă; din amîndoi umerii îi ies şerpi în loc de mîini; să aibă şi gură; în loc de dinţi să-i fie împlîntate în gingii săbii ascuţite, în loc de limbă, o fîntînă din care să izvorască otravă şi venin; pîntecele lui, mai mistuitor decît cuptorul, să înghită tot ce intră în el; picioarele, întraripate şi mai iuţi decît flacăra; faţa lui, faţă de cîine şi de lup; glasul lui să nu aibă grai omenesc, ci să fie aspru, groaznic, înfricoşător; să aibă şi în degete flăcări. Vi se par poate înfricoşătoare cuvintele mele, dar totuşi nu l-am zugrăvit încă pe zgîrcit aşa cum merită. Trebuie să mai adaug încă şi altele. Pe toţi pe care-i întîlneşte să-i junghie, să-i mănînce, să le sfîşie cărnurile. Şi totuşi zgîrcitul e mai crud decît această fiară; e ca iadul, care pe toţi îi cuprinde, pe toţi îi înghite. E duşman obştesc al întregului neam omenesc; vrea să nu mai fie om pe pămînt, ca să stăpînească el toate averile pămîntului. Şi nici aici nu se opreşte, ci, după ce a omorît pe toţi cu pofta sa, doreşte să schimbe şi natura pămîntului; vrea să-l vadă prefăcut în aur; şi nu numai pămîntul, ci şi munţii, dumbrăvile, izvoarele, într-un cuvînt tot ce se vede. Dar ca să cunoaşteţi că încă n-am zugrăvit îndeajuns nebunia zgîrcitului, închipuiţi-vă că n-ar fi nimeni care să-l ţină de rău, că n-ar avea de cine să se teamă; desfiinţaţi cu mintea frica de legi, şi-l veţi vedea pe zgîrcit punînd mîna pe sabie şi trecîndu-i pe toţi prin sabie; nu va cruţa pe nimeni: nici prieten, nici rudă, nici frate, nici chiar pe cel ce l-a născut. Dar, mai bine spus, nici nu e nevoie să ne închipuim acestea, ci să-l întrebăm pe iubitorul de avuţii dacă nu-i trec prin minte nişte gînduri ca acestea, dacă nu omoară cu gîndul pe toţi, pe prieteni, pe rude şi chiar pe părinţi. Dar iarăşi, nici nu-i nevoie să-l întrebăm pe el! Că toţi cei stăpîniţi de boala aceasta ştiu că părinţii le sînt povară. Socoate împovărător şi greu ce e dulce şi plăcut tuturora, copiii. Că mulţi oameni, din pricina dragostei de bani, nu vor să aibă copii; au mutilat firea; nu-şi omoară copiii, dar opresc izvoarele naşterii.

Să nu vă mirați dacă am zugrăvit așa pe zgîrcit! Este mult mai rău decît l-am arătat. L-am înfățișat așa pentru că vreau să-l scap de demonul care-l stăpînește.

– Cum îl vom scăpa?

– Dacă îl vom face să-și dea seama că zgîrcenia este dușmanul îmbogățirii. Căci cei care voiesc să cîștige pe cele mici le pierd și pe cele mari, după cum spune și proverbul. Mulți împrumută adeseori bani cu dobîndă mare și, în nădejdea unui cîștig mare, nu-i cercetează pe cei pe care-i împrumută și odată cu dobînda pierd și capitalul. Alții cad în primejdii pentru că n-au vrut să sacrifice puțin din averea lor și odată cu averea își pierd și viața. Alții au avut putința să ajungă în funcții mari sau să dobîndească alte onoruri asemănătoare, dar din pricina zgîrceniei au pierdut și ce-au avut. Pentru că nu știu să semene, ci se gîndesc numai să culeagă, pierd necontenit și recolta. Nimeni nu poate secera mereu și nici nu poate cîștiga mereu. Pentru că nu vor să cheltuiască, zgîrciții nici nu știu să cîștige. Chiar cînd trebuie să se căsătorească pățesc la fel; că sau se înșală, luînd o femeie săracă în loc de una bogată; sau iau una bogată, dar plină de nenumărate cusururi, și paguba le e cu mult mai mare. Că nu averea, ci virtutea face bogată pe o femeie. Ce folos de bogăție dacă femeia e cheltuitoare, dacă nu-i înțeleaptă, dacă împrăștie totul mai repede ca vîntul? Ce folos de bogăție dacă femeia e desfrînată și are nenumărați amanți? Ce folos de bogăție dacă e bețivă? Nu-l va sărăci iute pe bărbat? Zgîrciții păgubesc nu numai cînd se însoară, ci și cînd tîrguiesc; dorind să cheltuiască cît mai puțin, nu cumpără robi vrednici și destoinici, ci-i caută pe cei mai ieftini.

Gîndindu-vă, dar, zgîrciților, la toate acestea – că încă nu puteți auzi cuvintele despre iad și despre împărăția cerurilor – și socotind pagubele pe care adeseori le suferiți din pricina iubirii de argint și cînd dați bani cu împrumut și cînd tîrguiți și cînd vă însurați și cînd vă judecați, într-un cuvînt în toate împrejurările, alungați din sufletul vostru dragostea de bani! Făcînd așa veți putea duce și viața aceasta fără primejdii; iar dacă veți înainta puțin pe calea virtuții și veți dori să auziți cuvinte despre filozofie, veți vedea pe Soarele dreptății[31] și veți avea parte de bunătățile făgăduite de El, pe care facă Dumnezeu să le dobîndim cu toții, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

31. *Mal.* 4, 2.

OMILIA XXIX

«Şi intrînd în corabie, a trecut şi a venit în oraşul Său. Şi iată I-au adus un slăbănog, care zăcea în pat. Şi văzînd Iisus credinţa lor, a zis slăbănogului: „Îndrăzneşte, fiule! Iertate îţi sînt păcatele!"»[1]

I

Evanghelistul Matei numeşte aici Capernaumul oraşul Său. Betleemul a fost oraşul în care S-a născut; Nazaretul, oraşul în care a crescut; iar Capernaumul, oraşul în care a locuit în permanenţă.

Slăbănogul de la Matei este altul decît cel de la Ioan[2]. Unul se afla la scăldătoarea Vitezda, celălalt în Capernaum; unul era bolnav de treizeci şi opt de ani; celuilalt nu i se spune vîrsta; unul era lipsit de ajutoare; celălalt avea oameni care-l îngrijeau, care-l purtau, care l-au adus la Iisus. Unuia Domnul îi spune: *„Fiule, iertate îţi sînt păcatele"*[3]; celuilalt îi zice: *„Vrei să fii sănătos?"*[4]. Pe slăbănogul de la Ioan l-a vindecat Domnul într-o sîmbătă[5]; pe cel de la Matei, în altă zi, nu sîmbăta; că dacă ar fi fost sîmbătă, iudeii L-ar fi învinuit; dar aşa, au tăcut; la vindecarea celui de la Ioan s-au pornit cu prigoană împotriva Lui[6].

N-am spus fără rost acestea, ci ca să nu socoteşti că este nepotrivire între Evanghelii, bănuind că e vorba de unul şi acelaşi slăbănog.

Uită-mi-te la smerenia şi blîndeţea Stăpînului! Mai înainte depărtase de El mulţimile; cînd a fost alungat de gadareni, nu S-a împotrivit, ci a plecat, dar nu departe; şi iarăşi S-a suit în corabie, deşi putea să treacă marea cu piciorul; că nu voia să facă totdeauna minuni, ca să nu se creadă că e numai Dumnezeu, şi nu şi om deplin.

Evanghelistul Matei spune că slăbănogul a fost adus la El; ceilalţi evanghelişti spun că l-au adus înaintea Lui, spărgînd acoperişul casei[7]. L-au pus pe slăbănog înaintea Lui, fără să spună ceva; I-au îngăduit totul lui Hristos. La începutul activităţii Sale Hristos mergea din loc în loc şi nu

1. *Matei* 9, 1-2.
2. *Ioan* 5, 1-15.
3. *Matei* 9, 2.
4. *Ioan* 5, 6.
5. *Ioan* 5, 10.
6. *Ioan* 5, 16.
7. *Marcu* 2, 4; *Luca* 5, 19.

cerea atît de mare credință celor care se apropiau de El; acum însă cei bolnavi vin la El, iar El le cere credință. *„Văzînd credința lor"*, spune Matei, adică a acelora ce l-au adus. Hristos nu cere totdeauna credință de la cei bolnavi; de pildă nu cere credință de la cei nebuni sau de la cei care și-au pierdut conștiința din pricina vreunei boli. Acum însă credea și bolnavul; că dacă nu credea, n-ar fi lăsat să fie coborît. Așadar pentru că bolnavul a arătat atîta credință, Și-a arătat și Hristos puterea Lui, iertîndu-i cu toată autoritatea păcatele și arătînd prin aceasta că este de aceeași cinste cu Părintele Său. Uită-te că chiar de la început Domnul a arătat că are putere; a arătat-o: prin învățătura Sa, cînd îi învăța pe oameni; prin lepros, cînd i-a spus: *„Vreau, curățește-te!"* [8]; prin sutaș, cînd la spusele acestuia: *„Zi numai cu cuvîntul și se va tămădui sluga mea!"* [9], S-a minunat de el și l-a lăudat înaintea tuturor; prin mare, cînd a potolit-o numai cu cuvîntul[10]; prin demoni, cînd demonii L-au recunoscut Judecător[11] și cînd i-a scos cu multă putere din cei doi îndrăciți[12]. Acum iarăși, într-un chip și mai deosebit, silește pe dușmanii Lui să mărturisească că este de aceeași cinste cu Tatăl și să o spună chiar cu gura lor. Iisus cu smerenia Lui obișnuită – că erau adunați mulți oameni, că astupaseră intrarea; de aceea l-au coborît pe slăbănog prin acoperiș – n-a alergat îndată la vindecarea trupului, care se vedea, ci ia de la cei de față prilejul vindecării; și a vindecat mai întîi ceea ce nu se vedea, sufletul, iertîndu-i păcatele. Prin iertarea păcatelor a mîntuit sufletul slăbănogului, dar Luiși nu Și-a adus multă slavă.

Iudeii, chinuiți de răutate, voind să-L învinuiască, au făcut, chiar fără voia lor, să strălucească minunea. Iar Domnul, iscusit fiind, S-a folosit de invidia lor spre a face vădită minunea.

Iudeii făceau gălăgie și spuneau: *„Acesta hulește! Cine poate ierta păcatele decît numai Dumnezeu?"* [13]. Ce le-a răspuns Iisus? A respins, oare, bănuiala lor? Nu, deși, dacă n-ar fi fost de aceeași cinste cu Tatăl, ar fi trebuit să spună: „Pentru ce aveți despre Mine o părere care nu Mi se potrivește? Departe de Mine această putere!". Dar Hristos n-a grăit așa! Dimpotrivă, a întărit și confirmat totul, și cu cuvîntul și cu minunea. Și pentru că ar fi supărat pe iudei, dacă ar fi spus despre El că este Dumnezeu, întărește aceasta prin alții; și lucru minunat, nu numai prin prieteni, ci și prin dușmani. Aceasta-i bogăția înțelepciunii Lui! Prin prieteni, cînd a spus: *„Vreau, curățește-te!"* [14] și cînd a spus: *„Nici în Israel n-am aflat*

8. *Matei* 8, 3.
9. *Matei* 8, 8.
10. *Matei* 8, 26.
11. *Matei* 8, 29.
12. *Matei* 8, 32.
13. *Marcu* 2, 7.
14. *Matei* 8, 3.

atîta credință" [15]*;* iar prin dușmani acum; după ce dușmanii Lui au spus că nimeni nu poate ierta păcatele decît numai Dumnezeu, Hristos a adăugat: *„Dar ca să știți că putere are Fiul Omului pe pămînt să ierte păcatele"*, atunci a zis slăbănogului: *„Scoală-te, ia-ți patul și te du la casa ta!"* [16]. Nu numai acum, ci și altă dată, cînd dușmanii Lui I-au spus: *„Pentru lucru bun nu aruncăm noi cu pietre în Tine, ci pentru hulă, că Tu, om fiind, Te faci pe Tine Dumnezeu"* [17], Domnul n-a respins această părere, ci iarăși a confirmat-o zicînd: *„Dacă nu fac lucrurile Tatălui Meu, să nu credeți în Mine; dar dacă le fac, de nu credeți în Mine, credeți în faptele Mele"* [18].

II

Acum Domnul mai dă o altă dovadă, nu mică, că este Dumnezeu și de aceeași cinste cu Tatăl. Iudeii spuneau că numai Dumnezeu are puterea de a dezlega păcatele; Hristos însă nu numai că dezleagă păcatele, dar chiar, înainte de aceasta, arată că are și o altă putere, pe care numai Dumnezeu o are, aceea de a da la lumină gîndurile ascunse ale oamenilor. Iudeii nu spuseseră ce gîndeau în ei înșiși; că zice evanghelistul:

„Iată unii cărturari au zis în sine: „Acesta hulește". Iar Iisus, cunoscînd gîndurile lor, a zis: „Pentru ce cugetați cele rele în inimile voastre?" [19].

Numai Dumnezeu poate cunoaște gîndurile ascunse ale oamenilor. Ascultă ce spune profetul: *„Tu singur cunoști inimile"* [20]*;* și iarăși: *„Cel ce cerci inimile și rărunchii, Dumnezeule"* [21]*;* iar profetul Ieremia spune: *„Inima este mai adîncă decît toate; și este om și cine-l va cunoaște"* [22]*;* și *„Omul se va uita la față, dar Dumnezeu, la inimă"* [23]. Sînt încă și alte multe locuri în Scriptură din care se vede că numai Dumnezeu poate să cunoască gîndurile oamenilor.

Așadar Hristos, pentru a arăta că este Dumnezeu și egal cu Tatăl, descoperă și face cunoscute gîndurile cărturarilor: că ei se temeau de mulțime și nu îndrăzneau să-și dea pe față părerea lor. Hristos însă le-o descoperă și o face cunoscută, dar Se arată îndurător față de răutatea lor, că le spune doar atît: *„Pentru ce cugetați cele rele în inimile voastre?"*.

15. *Matei* 8, 10.
16. *Matei* 9, 6.
17. *Ioan* 10, 33.
18. *Ioan* 10, 37–38.
19. *Matei* 9, 4–5.
20. *II Cron.* 6, 30.
21. *Ps.* 7, 10.
22. *Ier.* 17, 9.
23. *I Regi* 16, 7.

Dacă cineva din cei de față ar fi fost îndreptățit să se mînie, apoi cel bolnav ar fi trebuit să se mînie, pentru că a fost înșelat și să spună: „Am venit la Tine să mă vindeci și Tu îmi ierți păcatele. De unde poți ști că-mi pot fi iertate păcatele?" Dar slăbănogul nu rostește niște cuvinte ca acestea, ci se lasă în puterea dumnezeiescului său tămăduitor. Cărturarii, însă, dușmănoși și invidioși, privesc cu ochi răi binefacerile primite de alții. Din pricina asta Hristos îi și ține de rău, dar cu toată blîndețea, spunîndu-le: „Dacă nu credeți că am putere să iert păcatele și socotiți vorbele Mele o lăudăroșenie, iată vă mai dau încă o dovadă a Dumnezeirii Mele: vă dau pe față gîndurile voastre ascunse!" Și după ce le-a descoperit gîndurile, le-a mai dat și o altă dovadă.

– Care dovadă?

– Înzdrăvenește trupul slăbănogului!

Cînd mai înainte i-a spus slăbănogului că-i iartă păcatele, n-a arătat lămurit puterea Lui, că n-a spus: „Îți iert păcatele!", ci *„Iertate îți sînt păcatele!"* Dar pentru că dușmanii l-au silit, Hristos le arată și mai lămurit puterea Sa, zicînd:

„Dar ca să știți că putere are Fiul Omului pe pămînt să ierte păcatele"[24].

Vezi, dar, că Hristos vrea ca oamenii să-L creadă că este egal cu Tatăl. N-a spus că Fiul Omului are nevoie de altcineva ca să ierte păcatele sau că I-a dat altcineva puterea aceasta, ci că *„are putere să ierte păcatele"*. „Nu vă spun aceasta din ambiție, zice Hristos, ci ca să vă conving că nu hulesc cînd Mă fac egal cu Dumnezeu". Totdeauna Hristos caută să dea dovezi clare și de necontestat de Dumnezeirea Sa, ca atunci cînd a spus: *„Mergi de te arată preotului"*[25], cînd a făcut pe soacra lui Petru să slujească[26] și cînd a îngăduit ca porcii să se arunce în mare[27]. Tot așa și acum; dovadă a iertării păcatelor este înzdrăvenirea trupului slăbănogului; iar dovadă a înzdrăvenirii, ducerea patului, ca să nu fie socotită nălucire însănătoșirea.

Și Domnul nu face asta mai înainte de a-i întreba pe cărturari:

Ce este mai lesne a zice: «Iertate îți sînt păcatele!» sau a zice: „Ia-ți patul tău și mergi la casa ta!"?[28]

Cu alte cuvinte Hristos le grăiește așa: „Ce vi se pare mai ușor: a înzdrăveni un trup slăbănogit sau a ierta păcatele sufletului? Negreșit e mai ușor să înzdrăvenești un trup slăbănogit; că pe cît este mai bun sufletul

24. *Matei* 9, 6.
25. *Matei* 8, 4.
26. *Matei* 8, 15.
27. *Matei* 8, 32.
28. *Matei* 9, 6.

decît trupul, pe atît este mai mare lucru a ierta păcatele decît a tămădui un trup; dar pentru că iertarea păcatelor este o lucrare ce nu se vede, iar vindecarea trupului una care se vede, adaug acum şi ceea ce este mai uşor, dar mai săritor în ochi, ca prin aceasta să aveţi dovada că am săvîrşit şi ceea ce este mai greu, dar nevăzut".

Hristos, prin faptele Sale, descoperă lumii ceea ce spusese mai înainte Ioan Botezătorul despre El, că ridică păcatele lumii[29].

III

Ridicîndu-l, deci, din boală, l-a trimis acasă. Şi acum Hristos arată că nu e mîndru şi că vindecarea nu-i o nălucire; îi face martori ai vindecării pe martorii bolii slăbănogului. „Eu, spune Domnul slăbănogului, am vrut, prin vindecarea bolii tale, să vindec şi pe cei ce par sănătoşi cu trupul, dar bolnavi cu sufletul. Dar pentru că nu vor, du-te acasă şi îndreaptă pe cei din casa ta!".

Iată, prin această minune, Domnul arată că este Creator şi al sufletului şi al trupului. Vindecă şi boala sufletului şi boala trupului; iar prin vindecarea celui ce se vede, adică a trupului, face cunoscută şi vindecarea celui ce nu se vede, adică a sufletului.

Totuşi mulţimile se tîrăsc încă pe jos; că spune evanghelistul:

„Văzînd mulţimile s-au mirat şi au slăvit pe Dumnezeu, Care a dat oamenilor o putere ca aceasta"[30].

Trupul lui Hristos împiedica pe oameni să-L socotească Dumnezeu. Dar Domnul nu-i ceartă, ci, prin minunile Sale, caută să-i ridice şi să le înalţe gîndul. Deocamdată nu era puţin lucru că-L socoteau mai mare decît toţi oamenii şi că venea de la Dumnezeu. Dacă ar fi fost pe deplin încredinţaţi de asta, cu timpul ar fi cunoscut că este şi Fiu al lui Dumnezeu; dar n-aveau această deplină încredinţare; de aceea nici nu se puteau apropia de credinţa că El este Dumnezeu. Spuneau doar iudeii: *„Acest om nu este de la Dumnezeu! Cum este acesta de de la Dumnezeu?"*[31]. Aceste cuvinte le repetau iudeii necontenit, acoperindu-şi cu ele propriile lor păcate.

Aceasta[32] o fac şi acum mulţi, care, sub pretext că apără pe Dumnezeu, îşi satisfac în realitate pornirile lor pătimaşe împotriva celor pe care-i urăsc, cînd ar trebui să facă totul cu blîndeţe. Dumnezeul tuturora ar putea să libereze trăsnetul peste cei ce-L hulesc, dar El răsare soarele

29. *Ioan* 1, 29.
30. *Matei* 9, 8.
31. *Ioan* 9, 16.
32. De aici începe partea morală: *Nu trebuie să sfătuim cu minie, ci cu blîndeţe pe cei ce au o părere greşită despre Dumnezeu.*

şi pogoară ploaie şi dă cu îmbelşugare pe toate celelalte. Pe El trebuie să-L imităm şi noi! Pe cei ce hulesc pe Dumnezeu să-i rugăm, să-i sfătuim, să-i povăţuim cu bunătate, nu cu mînie, nici cu sălbătăcie. Nu trebuie să te mînii dacă e hulit Dumnezeu. Hula nu-I pricinuieşte nici o vătămare lui Dumnezeu; ci, dimpotrivă, cel ce-L huleşte, acela se răneşte. Nu te mînia pe hulitor! Suspină pentru el, plînge-l! Fapta lui e vrednică de plîns. Pe un om rănit nimic nu-l poate vindeca aşa de bine ca blîndeţea. Blîndeţea e mai puternică decît forţa. Iată ce grăieşte Dumnezeu, Cel hulit de noi, atît în Vechiul cît şi în Noul Testament; în Vechiul Testament: *„Poporul Meu, ce ţi-am făcut?"*[33]; iar în Noul Testament: *„Saule, Saule, pentru ce Mă prigoneşti?"*[34] Pavel ne porunceşte să povăţuim cu blîndeţe pe cei ce ne stau împotrivă[35]; iar Domnul a certat cu asprime pe ucenici cînd s-au apropiat de El şi I-au cerut să pogoare foc din cer, spunîndu-le: *„Nu ştiţi ai cărui Duh sînteţi!"*[36] Şi acum, cînd cărturarii L-au hulit, Domnul nu le-a spus: „O, spurcaţilor şi înşelătorilor! O, pizmaşilor şi duşmanii mîntuirii oamenilor!", ci: *„Pentru ce cugetaţi cele rele în inimile voastre?"*[37].

Trebuie, dar, să stîrpim cu blîndeţe boala. Omul care se îndreaptă datorită fricii se întoarce iute iarăşi la răutatea lui. De aceea a poruncit Domnul să se lase şi neghina[38], ca să se dea vreme de pocăinţă. Mulţi din aceştia s-au pocăit şi au ajuns oameni vrednici, deşi mai înainte erau păcătoşi şi răi. De pildă: Pavel, vameşul, tîlharul. Şi ei erau neghine, dar au ajuns grîu curat. Cu seminţele este cu neputinţă să se întîmple asta; cu oamenii însă, care sînt înzestraţi cu voinţă, este lesne şi uşor; că sufletul omului nu-i înlănţuit de legile firii, ci este cinstit cu libertatea voinţei.

Aşadar, cînd vezi un duşman al adevărului, vindecă-l, îngrijeşte-l, reîntoarce-l la virtute. Dă-te tu pildă de viaţă curată; caută să nu poată fi osîndite cuvintele tale; apără-l, poartă-i de grijă; fă totul ca să-l îndrepţi imitînd pe marii doctori; aceia nu vindecă numai într-un singur chip, ci, cînd văd că o doctorie nu e de folos, se folosesc de o altă doctorie, apoi de alta; uneori taie rana, alteori o leagă. Şi tu eşti un doctor al sufletelor; foloseşte tot felul de doctorii, după legile lui Hristos, ca să iei plata: şi a mîntuirii tale şi a folosului altora. Făcînd totul spre slava lui Dumnezeu, eşti şi tu slăvit, că a spus Domnul: *„Pe cei ce Mă slăvesc îi voi slăvi, iar cei ce Mă defaimă vor fi defăimaţi"*[39].

Să facem aşadar toate spre slava lui Dumnezeu, ca să avem parte de moştenirea cea fericită, pe care, facă Dumnezeu, să o dobîndim noi cu toţii, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

33. *Mih.* 6, 3.
34. *Fapte* 9, 4.
35. *II Tim.* 2, 25.
36. *Luca* 9, 54-55.
37. *Matei* 9, 4.
38. *Matei* 13, 30.
39. *I Regi* 2, 31.

OMILIA XXX

„Şi trecînd Iisus de acolo, a văzut pe un om, care se numea Matei, şezînd la vamă şi i-a zis: „Vino după Mine!”[1]

I

După ce a făcut minunea, Hristos n-a mai rămas acolo, pentru ca prezenţa Lui să nu aprindă şi mai mult invidia duşmanilor Săi, ci le-a făcut plăcerea să plece, ca să le potolească patima. Aşa să facem şi noi! Să nu înfruntăm pe duşmanii noştri, ci să le potolim furia, cedînd şi micşorînd încordarea.

– Dar pentru ce Domnul nu l-a chemat pe Matei odată cu Petru, cu Ioan şi cu ceilalţi apostoli?

– Domnul Se apropia de oameni atunci cînd ştia că au să-L asculte. Astfel pe Matei l-a chemat cînd a ştiut că are să-L urmeze. Pentru asta şi pe Pavel l-a vînat după învierea Sa. Căci Cel ce cunoaşte inimile[2] şi ştie cele ascunse ale sufletului fiecăruia, ştia şi timpul cînd fiecare din aceştia vrea să-L asculte. De aceea nu l-a chemat pe Matei chiar de la început, cînd era încă învîrtoşat la suflet, ci după ce făcuse nenumărate minuni şi după ce se răspîndise vestea despre El, deci cînd ştia că Matei a ajuns mai potrivit pentru chemare.

Se cuvine să ne minunăm şi de filozofia evanghelistului Matei, că nu şi-a ascuns viaţa sa de mai înainte, ci şi-a spus şi numele, pe cînd ceilalţi evanghelişti îl ascund sub un alt nume[3].

– Pentru ce a spus: *„şezînd la vamă”?*

– Pentru a arăta puterea Celui Care l-a chemat; că l-a smuls din mijlocul păcatelor, nu după ce sfîrşise şi se lăsase de acea neguţătorie rea. Aşa precum şi pe fericitul Pavel l-a adus la credinţă pe cînd era furios, înverşunat şi slobozea foc; însuşi Pavel face din chemarea sa o dovadă a puterii Celui Ce l-a chemat, scriind galatenilor: *„Aţi auzit de purtarea mea de altădată în iudaism, că prigoneam peste măsură Biserica lui Dumnezeu”* [4]. Şi pe pescari i-a chemat tot pe cînd erau în mijlocul treburi-

1. *Matei* 9, 9.
2. *II Cron.* 6, 30.
3. *Levi al lui Alfeu, Marcu* 2, 14; Levi, *Luca* 5, 27.
4. *Gal.* 1, 13.

lor; dar pescuitul nu-i o meserie hulită, ci o meserie cu care se îndeletnicesc oameni de la ţară, oameni neînvăţaţi, oameni foarte simpli; pe cînd meseria de vameş este o meserie plină de ruşine, de obrăznicie, de cîştig, care nu are pricină binecuvîntată, o neguţătorie nedreaptă, un jaf sub masca legii. Totuşi Cel ce l-a chemat nu s-a ruşinat de meseria lui Matei. Dar pentru ce spun că nu S-a ruşinat de vameş, cînd nici de femeia păcătoasă nu numai că nu S-a ruşinat să o cheme, ci a şi lăsat-o să-I sărute picioarele Lui şi să I le ude cu lacrimile ei[5]. Că pentru asta a venit Hristos, nu ca să tămăduiască numai trupurile, ci să vindece şi răutatea sufletului. Aceasta a făcut-o cu slăbănogul[6]; şi după ce a arătat lămurit că poate ierta păcatele, atunci S-a dus la Matei, ca să nu se tulbure nimeni văzînd că primeşte în ceata ucenicilor Săi un vameş. Pentru ce te minunezi dacă Domnul face din vameş apostol? Are putere să ierte toate păcatele! Dar după cum ai văzut puterea Celui ce l-a chemat, tot aşa vezi şi supunerea celui chemat! Nu s-a împotrivit, nici, îndoindu-se, a spus: „Ce înseamnă asta? Oare nu mă chemi cu chemare mincinoasă pe mine, un astfel de om?" –, că smerenia aceasta n-ar fi fost la locul ei –, ci îndată a ascultat; nici n-a cerut să se ducă la ai săi ca să le dea de veste. A făcut la fel ca şi pescarii; aşa precum aceia şi-au lăsat mrejele, corabia şi pe tatăl lor[7], tot aşa şi Matei şi-a lăsat vama şi cîştigul şi I-a urmat lui Hristos; a arătat că sufletul îi era pregătit pentru toate; s-a rupt dintr-o dată de toate cele lumeşti; iar prin supunerea sa desăvîrşită a mărturisit că Hristos l-a chemat la timp potrivit.

Dar poate că cineva m-ar întreba:

– Pentru ce Evangheliile nu ne-au spus şi de ceilalţi apostoli cum şi în ce chip au fost chemaţi, ci numai despre Petru, Iacov, Ioan şi Filip, iar de ceilalţi deloc?

– Pentru că aceşti apostoli se îndeletniceau cu nişte meserii de jos şi smerite. Căci nici nu este meserie mai rea ca meseria de vameş şi nici mai de jos ca aceea de pescar. Filip, la fel, era un om de foarte proastă origine; se vede asta după locul lui de naştere[8]. Evangheliile ne vorbesc de apostoli împreună cu meseriile lor, spre a ne arăta că trebuie să-i credem şi atunci cînd ne istorisesc despre ei lucruri mari şi strălucite. Cum mai pot fi puse la îndoială cele spuse de evanghelişti despre faptele strălucite ale ucenicilor, cînd ei nu voiesc să lase la o parte nimic din cele ce par de ocară, atît despre Învăţător cît şi despre ucenici, ci înaintea celorlalţi tocmai pe acestea le istorisesc cu de-amănuntul, cînd mai ales trec sub tăcere multe

5. *Luca* 7, 37–38.
6. *Matei* 9, 2–8.
7. *Matei* 4, 18–22.
8. *Ioan* 1, 44.

semne şi minuni, dar istorisesc cu de-amănuntul răstignirea, care pare fi o ocară, şi dezvăluie cu glas mare meseriile josnice şi scăderile ucenicilor şi strămoşii Învăţătorului, celebri prin păcatele lor? Asta arată că ei şi-au dat multă silinţă să scrie în Evangheliile lor numai adevărul, că n-au scris nici pentru a face plăcere cuiva, nici pentru a-şi atrage laudele lumii.

II

Aşadar, după ce l-a chemat pe Matei, Domnul l-a cinstit cu cea mai mare cinste stînd îndată la masă cu el. Cinstea aceasta i-a dat vameşului bune nădejdi pentru viitor şi l-a făcut să aibă mai multă îndrăznire. Nu în vreme îndelungată, ci îndată i-a vindecat Hristos răutatea lui; şi n-a stat numai cu Matei la masă, ci şi cu mulţi alţii, deşi în ochii iudeilor părea o crimă că nu fuge de păcătoşi. Totuşi evangheliştii nu ascund nici asta, anume că fariseii au încercat să-I găsească vină lui Iisus pentru cele ce făcea.

Vameşii au venit deci în casa lui Matei ca la unul de-al lor; şi Matei, mîndru că a intrat Hristos în casa lui, i-a poftit pe toţi la masă. Hristos folosea orice mijloc pentru mîntuirea sufletelor, nu numai cînd vorbea, nici numai cînd vindeca, nici numai cînd mustra pe duşmani, ci şi cînd stătea la masă, pe mulţi păcătoşi îi îndrepta. Prin asta ne învaţă că orice timp şi orice faptă pot să ne fie de folos pentru a mîntui. Deşi cele puse pe masă atunci de Matei erau fructul nedreptăţii şi lăcomiei, totuşi Hristos n-a refuzat să mănînce din ele, pentru că mare era cîştigul pe care avea să-l scoată de acolo; de aceea a şi intrat în casă şi a şi stat la masă cu oameni care făcuseră nişte păcate ca acelea. Aşa e doctorul; dacă se îngreţoşează de puroiul bolnavilor nu-i scapă de boală?

Hristos însă Şi-a căpătat o proastă faimă şi pentru că a mîncat cu Matei şi pentru că a intrat în casa lui şi pentru că a stat la masă cu mulţi vameşi. Uită-te cum Îl ocărăsc iudeii: *„Iată om mîncăcios şi băutor de vin, prieten al vameşilor şi al păcătoşilor!"*[9]. Să audă aceste cuvinte toţi cîţi se sîrguiesc să se laude cu postul! Să se gîndească aceştia că Stăpînul nostru a fost numit mîncăcios şi băutor de vin şi nu a socotit o ruşine, ci a privit cu dispreţ toate aceste bîrfeli, pentru ca să-Şi ajungă scopul urmărit; şi l-a ajuns. Că vameşul s-a schimbat şi a ajuns mai bun. Şi ca să ştii că mare lucru a săvîrşit Domnul luînd masa cu un vameş, ascultă ce spune Zaheu, alt vameş, iarăşi. Cînd L-a auzit pe Hristos zicînd: *„Astăzi în casa ta trebuie să rămîn!"*[10], înaripat de bucurie, Zaheu I-a spus: *„Jumătate din avuţiile mele le dau săracilor, şi dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva,*

9. *Matei* 11, 19.
10. *Luca* 19, 5.

întorc împătrit"[11]. Şi Iisus i-a răspuns: *„Astăzi s-a făcut mîntuirea casei acesteia!"*[12]. Astfel, în orice împrejurare ai fi poţi învăţa pe cei din jurul tău.

– Dar atunci, aş putea fi întrebat, pentru ce Pavel porunceşte: *„Dacă vreunul numindu-se frate, va fi desfrînat sau lacom, cu unul ca acesta nici să nu mîncaţi"*[13].

– Mai ales nici nu-i lămurit, dacă Pavel dă această poruncă şi dascălilor, nu numai fraţilor. Apoi aceia nu erau încă desăvîrşiţi, nici nu ajunseseră fraţi. Pe lîngă acestea, Pavel porunceşte ca atunci să ne depărtăm de cei care au ajuns fraţi, cînd stăruiesc în păcatele lor. Vameşii, însă, care au luat masa cu Domnul, se lăsaseră de păcatele lor şi-şi schimbaseră viaţa; dar nimic din acestea nu i-a ruşinat pe farisei, ci îi acuză pe ucenici spunîndu-le:

Pentru ce cu vameşii şi cu păcătoşii mănîncă Dascălul vostru?"[14].

Cînd fariseilor li se părea că ucenicii păcătuiesc, Îl întreabă pe Hristos, zicîndu-I: *„Iată ucenicii Tăi fac ce nu se cade să facă sîmbăta"*[15]; iar acum Îl hulesc pe Hristos în faţa ucenicilor. Hula lor pornea din inima unor oameni răi, care voiau să despartă pe ucenici de Dascălul lor. Ce le-a răspuns Înţelepciunea cea nemărginită?

„N-au trebuinţă cei sănătoşi de doctor, ci cei bolnavi"[16].

Iată că Hristos a întors cuvîntul lor împotriva lor! Fariseii socoteau o crimă amestecul lui Hristos cu vameşii; El însă, dimpotrivă, le spune că ar fi nevrednic de El şi de dragostea Lui de oameni să nu se amestece cu vameşii. A îndrepta pe nişte oameni ca aceştia nu numai că nu-i o crimă, ci dimpotrivă o datorie de căpetenie, o necesitate, o faptă care merită mii de laude.

Apoi ca să nu pară că face de ruşine pe comeseni cu cuvintele: *„cei bolnavi"*, uită-te cum îi mîngîie iarăşi, mustrîndu-i pe farisei şi spunîndu-le:

„Deci mergînd, învăţaţi ce înseamnă: „Milă voiesc, şi nu jertfă"[17].

Le-a spus acestea ca să-i ţină de rău că nu cunosc Scripturile. De aceea se şi foloseşte de cuvinte mai aspre, nu pentru că se mîniase – Doamne fereşte! – ci pentru ca vameşii să nu se simtă stînjeniţi. Şi ar fi putut doar să le spună fariseilor: „ N-aţi văzut cum am dezlegat păcatele slăbănogului, cum i-am înzdrăvenit trupul?" Dar nu le grăieşte aşa, ci le

11. *Luca* 19, 8.
12. *Luca* 19, 9.
13. *I Cor.* 5, 11.
14. *Matei* 9, 11.
15. Matei 12, 2.
16. *Matei* 9, 12.
17. *Matei* 9, 13; *Osea* 6, 7.

vorbeşte folosindu-Se mai întîi de exemple luate din viaţa cea de toate zilele, apoi de temeiuri scripturistice. După ce a spus: *„N-au trebuinţă cei sănătoşi de doctor, ci cei bolnavi"* – arătîndu-Se pe Sineşi indirect Doctor – aduce şi temeiul scripturistic, zicînd: *„Mergînd învăţaţi ce înseamnă: „Milă voiesc, şi nu jertfă"*. Tot aşa face şi Pavel; mai întîi îşi întemeiază cuvintele sale cu exemple luate din viaţa de toate zilele, spunînd: *„Cine paşte turmă şi nu mănîncă din laptele ei?"*[18], apoi aduce şi temeiuri scripturistice, zicînd: *„Că în legea lui Moise este scris: „Să nu legi gura boului care treieră"*[19]; şi iarăşi: *„Aşa a poruncit Domnul celor care propovăduiesc Evanghelia, ca din Evanghelie să trăiască"*[20]. Cînd, însă, Hristos vorbeşte ucenicilor Săi, nu le grăieşte aşa, ci le aminteşte de minunile Lui, zicînd: *„Nu vă aduceţi aminte de cele cinci pîini la cele cinci mii şi cîte coşuri aţi luat?"*[21].

III

Fariseilor nu le grăieşte aşa, ci le aminteşte de slăbiciunea firii omeneşti şi le arată că şi ei sînt slabi, că nu cunosc Scripturile, nu se îngrijesc de virtute şi pun preţ numai pe jertfe. Acestea le arată cu tărie Hristos, strîngînd în puţine cuvinte cele spuse de toţi profeţii, zicîndu-le: *„Învăţaţi ce înseamnă: „Milă voiesc, şi nu jertfă"*. Cu aceste cuvinte le arată că nu El e călcător de lege, ci ei, ca şi cum le-ar spune: „Pentru ce Mă învinuiţi? Că îndrept pe păcătoşi? Dar cu asta aţi învinuit şi pe Tatăl!" Aceasta a spus-o şi cu alt prilej, în acelaşi scop: *Tatăl Meu pînă acum lucrează; şi Eu lucrez"*[22]. Acum iarăşi: *„Mergînd, învăţaţi ce înseamnă: „Milă voiesc, şi nu jertfă"*. „Ceea ce vrea Tatăl, spune Domnul, aceea vreau şi Eu". Ai văzut că jertfa este de prisos iar mila de neapărată trebuinţă? Că n-a spus: „Milă voiesc şi jertfă", ci: *„Milă voiesc, şi nu jertfă"*. Pe una o primeşte, pe cealaltă o aruncă. Hristos le-a dovedit nu numai că nu-i oprit ceea ce ţineau ei de rău, ci e chiar legiuit şi mai legiuit decît jertfa. A adus ca mărturie Vechiul Testament, ale cărui cuvinte şi legiuiri sînt de acord cu cele spuse de El.

După ce i-a combătut pe farisei şi cu exemple luate din viaţa de toate zilele şi cu temeiuri scripturistice, Domnul a adăugat iarăşi:

„N-am venit să chem pe cei drepţi, ci pe cei păcătoşi la pocăinţă"[23].

Hristos a spus în ironie fariseilor cuvintele acestea, ca atunci cînd a zis: *„Iată Adam s-a făcut ca unul din Noi"*[24]; şi iarăşi: *„De voi flămînzi,*

18. *I Cor.* 9, 7.
19. *I Cor.* 9, 9; *Deut.* 25, 4.
20. *I Cor.* 9, 14.
21. *Matei* 16, 9.
22. *Ioan* 5, 17.
23. *Matei* 9, 13.
24. *Fac.* 3, 22.

nu-ți voi spune?"[25]. Că nu-i nici un drept pe pămînt, a arătat-o Pavel, zicînd: *„Pentru că toți au păcătuit și sînt lipsiți de slava lui Dumnezeu"*[26].

Prin cuvintele Sale, Hristos a mîngîiat pe cei chemați de Matei la masă. „Departe de Mine gîndul, le spune Domnul, de a amărî pe păcătoși, că pentru ei am venit pe pămînt!" Apoi, ca să nu se simtă jigniți de cuvîntul: *„păcătoși"*, Hristos n-a tăcut, ci a adăugat: *„la pocăință"*. „N-am venit pe pămînt, le spune Domnul, ca păcătoșii să rămînă mai departe păcătoși, ci să se schimbe și să ajungă mai buni".

După ce Domnul a închis gurile fariseilor cu texte din Scriptură și cu exemple luate din viața de toate zilele, și fariseii n-au mai putut zice nimic – că s-au vădit și vinovați de crimele puse pe seama lui Hristos și potrivnici legii și Vechiului Testament –, L-au lăsat în pace pe Domnul, dar au trecut crimele asupra ucenicilor Lui. Evanghelistul Luca spune că fariseii au spus acestea[27]; evanghelistul Matei însă, că ucenicii lui Ioan Botezătorul[28]. Se poate ca și unii și alții să le fi spus. Fariseii, văzîndu-se la strîmtoare, au luat, cum era și firesc, în ajutorul lor pe ucenicii lui Ioan Botezătorul, așa cum au făcut mai tîrziu cu irodianii[29]. Ucenicii lui Ioan Botezătorul au fost totdeauna invidioși pe Domnul și vorbeau împotriva Lui; numai atunci s-au purtat cu smerenie, cînd Ioan era la închisoare, cînd au venit la Iisus și I-au vestit despre Ioan[30]; dar mai tîrziu s-au întors iarăși la zavistia lor de mai înainte.

Ce au spus ucenicii lui Ioan?

„Pentru ce noi și fariseii postim mult, iar ucenicii Tăi nu postesc?"[31]

Aceasta e boala pe care de demult a stîrpit-o Hristos, spunînd: *„Cînd postești, unge-ți capul tău și spală-ți fața ta!"*[32]; că știa mai dinainte Domnul la cîte păcate dă naștere. Dar Hristos nici pe ucenicii lui Ioan nu i-a ținut de rău, nici nu le-a spus: „Îngîmfaților, netrebnicilor!", ci le-a vorbit cu toată blîndețea, spunînd:

„Nu pot prietenii Mirelui să postească atîta vreme cît Mirele este cu ei"[33].

Cînd era vorba de alte persoane, de vameși de pildă, Domnul mustra mai cu asprime pe cei care-i batjocoreau pe vameși, ca să le mîngîie sufletul lor rănit; acum însă L-au batjocorit pe El și pe ucenicii Lui; de aceea le-a răspuns cu toată blîndețea.

25. *Ps.* 49, 13.
26. *Rom.* 3, 23.
27. *Luca* 5, 33.
28. *Matei* 9, 14.
29. *Matei* 22, 16.
30. *Matei* 11, 2-19.
31. *Matei* 9, 14.
32. *Matei* 6, 17.
33. *Matei* 9, 15.

Ucenicii lui Ioan Botezătorul au vrut să spună, cu alte cuvinte, aşa: „Bine, Tu, ca Doctor, poţi face asta; dar pentru ce ucenicii Tăi iau parte la astfel de mese, în loc să postească?" Şi ca să facă şi mai mare învinuirea, se dau ca pildă pe ei mai întîi, apoi pe farisei, vrînd ca, prin comparaţie, să mărească vina ucenicilor. *„Şi noi şi fariseii,* spun ei, *postim mult".* Şi într-adevăr posteau; unii fiind învăţaţi de Ioan Botezătorul, ceilalţi, de lege. Tot aşa spunea şi fariseul: *„Postesc de două ori pe săptămînă"*[34].

– Ce le-a răspuns Iisus?

– *„Nu pot prietenii Mirelui să postească atîta vreme cît Mirele este cu ei".*

Mai înainte Domnul Se numise Doctor, acum, Mire; descoperă prin aceste nume taine negrăite.

Şi ar fi trebuit ca Domnul să le spună cu asprime: „Nu sînteţi voi stăpînii ucenicilor Mei, ca să le faceţi astfel de legi! Ce folos de post cînd sufletul ţi-i plin de răutate, cînd învinuiţi pe alţii, cînd osîndiţi, iar voi purtaţi bîrne în ochi, cînd faceţi totul de ochii lumii? În loc de toate acestea, ar fi trebuit să scoateţi din suflet dragostea de slava deşartă şi să faceţi pe toate celelalte: dragostea, blîndeţea, iubirea de fraţi!" Dar nimic din acestea nu le-a grăit Iisus, ci, cu toată blîndeţea, le-a spus: *„Nu pot prietenii Mirelui să postească atîta vreme cît Mirele este cu ei"*, amintindu-le de cuvintele lui Ioan, prin care spunea: *„Cel ce are mireasă este mire, iar prietenul mirelui, care stă şi-l ascultă, se bucură mult de glasul mirelui"*[35]. Cele spuse de Hristos au acest înţeles: „Timpul de acum este timp de bucurie şi de veselie! Nu veniţi, dar, cu lucruri triste! Postul nu-i un lucru trist prin natura lui, ci pentru cei care sînt încă slabi; dar pentru cei care vor să filozofeze este un lucru foarte plăcut şi dorit. După cum mai mare îţi este bucuria cînd trupul îţi este sănătos, tot aşa mai mare îţi este plăcerea cînd sufletul se află într-o stare bună". Acesta e răspunsul Domnului la bănuielile ucenicilor lui Ioan. Tot aşa grăieşte şi Isaia despre post; îl numeşte smerenie a sufletului[36]; şi Moise la fel.

IV

Hristos le-a închis gura acum nu numai cu aceste cuvinte, ci şi în alt chip spunînd:

„Vor veni zile cînd se va lua Mirele de la ei şi atunci vor posti"[37].

Prin aceste cuvinte Domnul le-a arătat că au stat la masă, El şi ucenicii Lui, nu pentru mîncare, ci pentru o altă rînduială, minunată; că tot acum a vorbit mai dinainte şi de patima Sa în răspunsul dat ucenicilor lui Ioan Botezătorul, învăţîndu-i pe ucenicii Săi şi deprinzîndu-i să se gîn-

34. *Luca* 18, 12.
35. *Ioan* 3, 29.
36. *Isaia* 58, 3.
37. *Matei* 9, 15.

dească de pe acum la zilele, triste în aparență, care vor veni. Dacă ar fi spus lucrul acesta direct ucenicilor Săi, le-ar fi îngreunat inima și i-ar fi întristat; doar știm cît i-a tulburat știrea aceasta cînd le-a spus-o mai tîrziu[38]; dar așa, adresîndu-se altora, știrea nu le-a fost atît de împovărătoare. Pe lîngă aceasta, Domnul a pus capăt și mîndriei ucenicilor lui Ioan Botezătorul, care, era firesc, se lăudau mult cu moartea dascălului lor. Despre înviere Domnul încă nu vorbește, că nici nu era timpul. Era firesc să moară Acela pe Care-L socoteau om; dar ca să învieze era peste fire.

Apoi, ceea ce a făcut mai înainte cu fariseii, aceea face și acum cu ucenicii lui Ioan. După cum fariseii încercaseră să-L arate ca vinovat de crime, pentru că mînca cu păcătoșii, tot așa și Hristos i-a convins de contrariul, că nu numai că nu-i o crimă fapta Lui, ci una care merită chiar laudă; și după cum ucenicii lui Ioan voiseră să-I arate că nu știe să-Și instruiască ucenicii, tot așa și Hristos le dovedește că ei, cu cele ce spun, nu știu cum trebuie instruiți ucenicii, ci Îl învinuiesc fără temei, spunîndu-le:

„Nimeni nu pune petic de pînză nouă la haină veche"[39].

Hristos întărește iarăși spusele Sale cu pilde luate din viața de toate zilele. Spusele Sale au acest înțeles: „Ucenicii Mei n-au ajuns încă destul de puternici, ci au încă nevoie de mult pogorămînt; n-au fost încă reînnoiți de Duhul Sfînt și nu trebuie pusă povară de porunci peste niște oameni care sînt încă într-o astfel de stare sufletească". Hristos a spus acestea punînd legi și canoane ucenicilor Săi, ca, atunci cînd vor face ucenici pe oamenii din întreaga lume, să se poarte cu ei cu multă blîndețe.

„Nici nu pun vin nou în burdufuri vechi"[40].

Ai văzut că pildele se aseamănă cu cele din Vechiul Testament? Haină, burdufuri. Ieremia numește pe poporul iudeu cingătoare[41] și pomenește și el de burdufuri și de vin[42]. Și pentru că Hristos vorbea de mîncare și de masă, ia de la acestea și pildele.

Evanghelistul Luca spune ceva mai mult, că și peticul cel nou se rupe dacă-l pui peste unul vechi. Vezi că nu numai că n-ai nici un folos, ci și mai multă pagubă.

Hristos vorbea de lucruri prezente, dar vestește mai dinainte viitorul; de pildă, că ucenicii Lui vor fi noi mai tîrziu; pînă atunci însă nu trebuie să li se dea porunci grele și aspre. „Cel care caută, spune Hristos, să pună înainte de vreme pe ucenici la îndatoriri prea mari, nu-i va avea destoinici la timpul cuvenit, pentru că i-a făcut dintr-o dată nefolositori.

38. *Ioan* 16, 6.
39. *Matei* 9, 16.
40. *Matei* 9, 17.
41. *Ier.* 13, 7.
42. *Ier.* 13, 12.

Asta nu se întîmplă nici din pricina vinului, nici din pricina burdufurilor, ci din pricina acelora care nu toarnă vinul la timp.

Cu acest prilej ne-a arătat și pricina cuvintelor Sale smerite, pe care le grăia adeseori ucenicilor Săi. Din pricina neputinței lor de înțelegere, Domnul spunea multe mai prejos de vrednicia Lui. Acest lucru ni-l arată și evanghelistul Ioan, că Însuși Domnul a spus: *„Multe am a vă spune, dar nu le puteți purta încă"*[43]. Pentru ca ucenicii să nu creadă că numai acestea are a le spune, ci să știe că are să le spună și altele cu mult mai mari, le-a vorbit de slăbiciunea lor, făgăduindu-le că le va spune și pe acelea cînd vor ajunge puternici. Acest lucru l-a spus și acum: *„Vor veni zile cînd li se va lua de la ei Mirele și atunci vor posti"*.

Așadar[44], nici noi să nu cerem de la toți totul de la început, ci atît cît pot să facă; și curînd vom ajunge și la celelalte. Dacă te zorești și te grăbești, apoi tocmai pentru aceea nu te zori, pentru că te grăbești. Dacă ți se par a fi cuvintele mele o enigmă, află-o aceasta din însăși firea lucrurilor, și atunci vei vedea toată puterea lor. Nimeni din cei ce te învinuiesc pe nedrept să nu te tulbure, pentru că și la masa dată de Matei vameșul fariseii erau învinuitorii, iar ucenicii, cei învinuiți.

V

Totuși nimic nu L-a convins pe Hristos să-și schimbe părerea, nici n-a spus: „E o rușine ca unii să postească, iar alții să nu postească!" Ci, ca un minunat căpitan de corabie, care nu se uită la valurile frămîntate, ci la știința sa, tot așa și Hristos a făcut atunci. Nu era o rușine ca ucenicii Lui să nu postească, ci ca, din pricina postului, să fie răniți de moarte, să fie sfîșiați, să fie sfărîmați.

La acestea gîndindu-ne și noi, să le folosim cu cei din casa noastră.

Ai o femeie iubitoare de podoabe, îndrăgostită și ahtiată după sulimanuri, trîndavă din pricina prea bunului trai, guralivă și proastă; deși nu-i cu putință ca o singură femeie să aibă toate aceste cusururi; totuși să zugrăvim cu cuvîntul o astfel de femeie.

Dar aș putea fi întrebat:

– Pentru ce zugrăvești o femeie și nu un bărbat? Sînt și bărbați mai răi decît această femeie!

– Zugrăvesc deocamdată pe femeie, nu pentru că femeile ar depăși în răutate pe bărbați, ci pentru că purtarea de grijă de femei a fost încredințată bărbaților. Poți găsi și la bărbați multe pe care nu le găsești la femei,

43. *Ioan* 16, 12.

44. De aici începe partea morală: *Cel ce vrea să îndrepte pe cineva pe calea virtuții trebuie să-l sfătuiască să săvîrșească mai întîi virtuțile cele mici. Tot așa trebuie să facă și cu femeile cele iubitoare de podoabe.*

de pildă uciderea, jefuirea mormintelor, lupta cu fiarele şi multe asemenea acestora. Să nu socotiţi, dar, că fac asta pentru că aş dispreţui pe femei. Nu pentru asta, nu pentru asta, ci pentru că-i folositor deocamdată să-i zugrăvesc chipul ei.

Să ne închipuim, deci, o astfel de femeie, iar bărbatul ei să se străduiască să o îndrepte cu orice chip.

– Cum o va îndrepta?

– Să nu-i interzică totul dintr-o dată, ci mai întîi pe cele mai uşoare, pe cele la care nu ţine prea mult. Dacă, însă, o vei sili să săvîrşească totul de la început, ai pierdut totul. Nu-i lua, deci, de îndată bijuteriile de aur, ci lasă-i-le să le aibă şi să se împodobească cu ele; că acesta pare a fi un rău mai mare decît sulimenitul şi încondeiatul ochilor. Aşadar dezbar-o mai întîi de sulemenitul şi încondeiatul ochilor, dar nu cu frica şi ameninţarea, ci cu convingerea şi blîndeţea, cu criticile altora şi cu părerea şi socotinţa ta. Spune-i neîncetat: „Nu ţi-i deloc frumoasă faţa cînd ţi-o vopseşti atîta, ci-i chiar tare urîtă!" Şi convinge-o, mai cu seamă, că asta te mîhneşte. După ce i-ai spus părerea ta, vorbeşte-i şi de părerea altora şi spune-i că de obicei sulimanurile urîţesc chiar pe femeile frumoase, ca să-i stîrpeşti patima. Să nu-i spui încă nimic de iad, nici de împărăţia cerurilor; i-o spui de pomană; ci convinge-o că simţi mai multă plăcere să-ţi arate nefalsificată opera lui Dumnezeu. O femeie care-şi chinuieşte faţa, o întinde, o pudrează, nici oamenilor nu pare frumoasă şi plăcută la vedere. Scoate-i boala din suflet mai întîi cu argumente raţionale şi cu părerile celorlalţi oameni; după ce i-ai muiat sufletul cu aceste cuvinte, adaugă şi pe cele despre iad şi împărăţia cerurilor. Dacă-i vorbeşti o dată şi nu o înduplеci, nu obosi a-i repeta a doua oară, a treia oară şi de mai multe ori aceleaşi cuvinte; să n-o faci cu ură, ci cu faţa veselă; uneori întoarce-i spatele, alteori linguşeşte-o, mîngîi-o. Nu vezi pe pictori, de cîte ori dau cu pensula, de cîte ori şterg pînă ce fac un portret frumos? Să nu fii, dar, mai rău decît ei! Dacă cei care fac portretul unui trup îşi dau atîta silinţă, cu mult mai mult noi, care formăm sufletul, trebuie să folosim toată măiestria! Dacă vei modela bine chipul sufletului femeii tale, nu vei mai vedea pocit chipul trupului ei, nici buzele însîngerate, nici gura la fel ca gura înroşită de sînge a unui urs, nici sprîncenele negre ca funinginea de pe oale, nici obrajii văruiţi ca pereţii mormintelor. Că toate acestea sînt funingine, cenuşă, praf, semne ale celei mai mari urîţenii.

VI

Dar nu ştiu cum, pe nesimţite, am ajuns la aceste cuvinte, iar eu, care sfătuiesc pe alţii să înveţe cu blîndeţe, am început să mă mînii. Aşadar să ne întoarcem şi să sfătuim mai cu blîndeţe. Să suportăm toate cusururile femeilor noastre, ca să săvîrşim ce voim. Nu vezi că suportăm plînsul copiilor cînd vrem să-i înţărcăm şi suferim orice numai ca să-i dezbărăm de laptele mamei? Tot aşa să facem şi cu femeile noastre. Să îndurăm toate celelalte cusururi, ca să reuşim să le dezbărăm de obiceiul sulimenitului şi a încondeierii ochilor. După ce i-ai îndreptat acest cusur, îndreaptă-te spre altul, spre podoabele de aur. Vorbeşte-i tot aşa, în acelaşi chip, şi despre acestea. Şi astfel, încetul cu încetul, formîndu-ţi soţia ta, vei fi un pictor minunat, un rob credincios, un plugar priceput. Pe lîngă acestea, adă-i aminte şi de femeile din vechime: de Sarra, de Rebeca; de femeile frumoase şi de cele urîte şi arată-i că toate au fost la fel de înţelepte. Lia, femeia patriarhului Iacov, nu era frumoasă, dar nu s-a gîndit să-şi sulimenească chipul; ci, chiar urîtă fiind şi nu destul de iubită de bărbatul ei, nu i-a trecut prin minte aşa ceva, nici nu şi-a stricat faţa; a lăsat-o aşa cum era, păstrîndu-şi neschimbate trăsăturile feţei; şi doar Lia a fost crescută de păgîni. Tu, însă, femeie credincioasă, care ai cap pe Hristos, tocmai tu strecori printre noi meşteşuguri drăceşti? Nu-ţi aduci aminte oare de apa sfîntului botez care ţi-a spălat faţa, de jertfa care îţi împodobeşte buzele, de sîngele care îţi înroşeşte limba? Dacă te-ai gîndi la toate acestea, oricît de iubitoare de podoabe şi de găteli ai fi, n-ai îndrăzni, nici n-ai suferi să-ţi pui pe faţă praful şi cenuşa. Află că eşti unită cu Hristos şi alungă urîţenia aceasta! Hristos nu Se bucură de vopselele acelea, ci caută o altă frumuseţe, de care este şi tare îndrăgostit, frumuseţea sufletului adică. Această frumuseţe ţi-a poruncit şi profetul s-o îngrijeşti, spunînd: *„Şi va pofti Împăratul frumuseţea ta”*[45]. Să nu ne pocim, deci, fără rost. Nici una din operele lui Dumnezeu nu-i nedesăvîrşită şi nici nu are nevoie de îndreptarea ta. Nimeni n-ar încerca să adauge ceva statuii unui împărat, după ce statuia a fost înălţată. Încercarea-i primejdioasă şi atrage cea mai mare pedeapsă. Statuia e făcută de un om şi nu-i adaugi nimic; faţa ţi-i făcută de Dumnezeu şi o îndrepţi? Nu te gîndeşti la focul iadului? Nu te gîndeşti la pustietatea sufletului? De dragul sulimenelilor îţi neglijezi sufletul, că toată grija ţi-o cheltuieşti cu trupul! Dar pentru ce vorbesc de suflet? Chiar trupului i se întîmplă contrarul decît ceea ce te străduieşti. Uită-te numai! Vrei să fii frumoasă? Aceasta te face urîtă! Vrei să placi bărbatului? Aceasta mai mult îl întristează! Şi nu numai pe el, ci îi face şi pe străini să te bîrfească. Vrei să pari tînără?

45. *Ps.* 44, 13.

Aceasta te îmbătrîneşte iute. Vrei să fii împodobită? Aceasta te face de ruşine! O femeie care umblă după găteli şi sulimanuri face de ruşine nu numai femeile de acelaşi rang cu ea, ci şi pe servitoarele care o ştiu cum este, şi pe casnicii care o cunosc; dar mai înainte de toţi pe ea însăşi. Dar pentru ce trebuie să vorbesc de toate acestea? Am lăsat la o parte tocmai păcatul cel mai grozav, că superi pe Dumnezeu, că-ţi îngropi cinstea, aprinzi flacăra geloziei, te iei la întrecere cu femeile care bat străzile.

Gîndiţi-vă la toate acestea, bateţi-vă joc de acest alai drăcesc şi de această meşteşugire diavolească! Depărtaţi de pe voi podoaba aceasta, dar mai bine spus, această lipsă de podoabă! Îngrijiţi-vă de cealaltă frumuseţe, de frumuseţea din sufletele voastre, care este plăcută şi îngerilor, poftită de Dumnezeu şi dulce soţilor voştri, ca să aveţi parte şi de slava aceasta pămîntească şi de aceea ce va să fie, pe care, facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobîndim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XXXI

«Pe cînd le grăia lor acestea, iată un dregător venind I s-a închinat Lui, zicînd: „Fiica mea a murit de curînd; ci venind pune mîna Ta pe ea şi va trăi”»[1]

I

Minunea a urmat cuvintelor Sale, ca să închidă şi mai mult gura fariseilor.

Cel care a venit la Iisus era mai marele sinagogii, iar durerea îi era cumplită. Îi murise singurul copil, o fată de doisprezece ani, în floarea vîrstei. Pe aceasta Hristos a înviat-o îndată.

Dacă evanghelistul Luca relatează că au venit unii la mai marele sinagogii, spunîndu-i: *„Nu mai supăra pe Învăţătorul, că fiica ta a murit”*[2], vom spune acestea: Cuvintele mai marelui sinagogii: *„a murit de curînd”*, sînt cuvintele unui om care s-a gîndit la timpul cît a durat călătoria sa, sau ale unui om care şi-a mărit nenorocirea; că au obiceiul cei care cer ceva să-şi mărească, prin cuvînt, propriile nenorociri şi să spună ceva mai mult decît cele ce sînt, ca să înduplece mai repede pe cei pe care-i roagă.

Dar vezi-i nesimţirea mai marelui sinagogii! Două lucruri cere de la Hristos: şi să se ducă la el şi să pună mîna pe fata lui. Cuvintele acestea sînt un semn că o lăsase încă în viaţă. Acelaşi lucru îl cere profetului Elisei şi sirianul acela, Neeman: *„Ziceam, spunea Neeman, că va ieşi şi-şi va pune mîna lui”*[3]. Într-adevăr, cei care sînt învîrtoşaţi la inimă au nevoie să vadă cu ochii şi să pipăie cu mîinile.

Evanghelistul Marcu spune că Domnul a luat cu El pe cei trei ucenici[4]; evanghelistul Luca, la fel[5]; iar evanghelistul Matei spune simplu că a luat pe ucenici[6].

– Pentru care pricină nu l-a luat pe Matei, care intrase de curînd în rîndul ucenicilor?

1. *Matei* 9, 18.
2. *Luca* 8, 49.
3. *IV Regi* 5, 11.
4. *Marcu* 5, 37.
5. *Luca* 8, 51.
6. *Matei* 9, 19.

– Pentru a-i mări şi mai mult dorinţa de a fi apostol şi pentru că era încă nedesăvîrşit. Domnul îi cinsteşte în chip deosebit pe Petru, Iacov şi Ioan, pentru a-i face şi pe ceilalţi apostoli să ajungă ca aceştia. Lui Matei îi era de ajuns deocamdată că a văzut minunea tămăduirii femeii cu scurgere de sînge, că a avut cinstea să stea la masă cu Domnul şi să intre în ceata apostolilor.

Sculîndu-Se Domnul de la masă, L-au urmat mulţi, pentru că doreau să vadă o mare minune, pentru că cel care venise la Hristos era un om cu o înaltă dregătorie şi pentru că cei mai mulţi, mai lipiţi de pămînt şi de lume, nu căutau atît folosul sufletului cît vindecarea trupului. Şi curgeau în cîrduri oamenii după Dînsul: unii mînaţi de propriile lor boli, alţii grăbiţi de dorinţa de a fi spectatorii vindecării altora; dar puţini erau deocamdată aceia care veneau după Iisus pentru cuvintele şi învăţătura Lui.

Hristos n-a lăsat mulţimile să intre în casa mai marelui sinagogii, ci numai pe ucenici şi nici pe aceştia pe toţi, învăţîndu-ne, cu orice prilej, să fugim de laudele oamenilor.

«Şi iată, spune Matei, *o femeie cu scurgere de sînge de doisprezece ani s-a apropiat de El şi fiind la spatele Lui s-a atins de poala hainei Lui. Că zicea în sine: „Numai de mă voi atinge de haina Lui, mă voi vindeca!"»* [7].

– Pentru ce nu s-a apropiat de Hristos cu îndrăznire?

– Îi era ruşine de boala ei, socotindu-se necurată. Dacă femeia care are scurgerea ei lunară nu se socoteşte curată, cu atît mai mult ea, care era bolnavă de o boală ca aceea. Că legea Vechiului Testament socotea drept mare necurăţie scurgerea de sînge la femei. De aceea femeia se doseşte şi se ascunde. De altfel nici ea n-avea încă despre Hristos părerea cuvenită şi desăvîrşită, că nu i-ar fi trecut prin minte că se poate tăinui de El. Femeia aceasta este cea dintîi femeie care se apropie în public de Hristos. A auzit că vindecă şi femei şi că se duce la fetiţa care murise de curînd. N-a îndrăznit să-L cheme în casa ei, deşi era bogată; dar nici nu s-a apropiat de El în văzul tuturora; ci, pe ascuns, s-a atins cu credinţă de hainele Lui. Nici nu s-a îndoit, nici n-a zis în sine: „Voi scăpa oare de boală? Dacă nu mă voi vindeca?", ci, cu încredere că se va vindeca, s-a apropiat de Domnul. *«Că zicea întru sine: „Numai de mă voi atinge de haina Lui, mă voi vindeca"».* Ştia din ce casă ieşise Domnul; din casa unui vameş; ştia şi cine sînt cei ce merg după El; nişte păcătoşi, nişte vameşi. Toate acestea i-au dat bune nădejdi.

– Ce a făcut Hristos?

7. *Matei* 9, 20-21.

– N-a lăsat-o tăinuită, ci a adus-o în mijloc şi a făcut-o cunoscută pentru multe pricini, deşi unii oameni fără de judecată spun că Hristos a făcut aceasta pentru că era iubitor de slavă. „Altfel, pentru ce n-a lăsat-o tăinuită?", spun aceştia.

Ce spui, o, spurcatule şi ticălosule? Cel Care a poruncit celor vindecaţi să tacă, Cel Care a trecut sub tăcere mii de minuni, Acela e iubitor de slavă?

– Dar pentru ce o face cunoscută?

– Mai întîi ca să-i curme frica femeii, ca să nu trăiască neliniştită, fiind mustrată de conştiinţă că a furat darul. În al doilea rînd, ca să-i îndrepte părerea ce o avea despre El, pentru că ea socotise că se poate tăinui de Hristos. În al treilea rînd, ca să arate tuturora credinţa ei, pentru a o urma şi alţii. Iar arătarea că Hristos ştie totul este o dovadă a Dumnezeirii Sale nu mai mică decît oprirea izvoarelor de sînge. În sfîrşit, prin femeia aceasta îl îndreaptă pe mai marele sinagogii, care începuse să-şi piardă credinţa, iar prin aceasta să strice totul. Căci cei care veniseră la el i-au spus: *„Nu mai supăra pe Învăţătorul, că fiica ta a murit!"*; iar cei din casă au rîs de Hristos cînd a spus că doarme[8]. Poate că aşa gîndea şi tatăl ei.

II

Tocmai pentru a îndepărta din sufletul tatălui această slăbiciune, Iisus o face cunoscută pe femeie. Că mai marele sinagogii era puţin credincios, ascultă ce-i spune Hristos: *„Nu te teme! Crede numai şi se va mîntui!"*[9] Domnul intenţionat a aşteptat să moară fata şi atunci S-a dus la ea, ca să se facă clară dovada învierii. De aceea Domnul merge mai încet, stă de vorbă mai mult cu femeia, ca să îngăduie să moară fata şi să vină cei care au vestit şi au spus: *„Nu mai supăra pe Învăţătorul!"* Acest lucru l-a lăsat evanghelistul Luca să se înţeleagă, cînd a spus: *«Încă vorbind El, au venit cei din casa mai marelui sinagogii şi i-au spus: „A murit fiica ta! Nu mai supăra pe Învăţătorul!"»* [10] Hristos voia ca toţi să fie încredinţaţi de moartea fetei, ca să nu se pună la îndoială învierea. Domnul aşa face totdeauna. Aşa şi cu Lazăr; a aşteptat şi ziua întîia şi ziua a doua şi ziua a treia[11].

Pentru toate aceste pricini Hristos o face cunoscută pe femeia cu scurgere de sînge şi-i spune:

„Îndrăzneşte, fiică!"[12]

8. *Luca* 8, 52.
9. *Luca* 8, 50.
10. *Luca* 8, 49.
11. *Ioan* 11, 6–7.
12. *Matei* 9, 22.

Aşa cum îi spusese şi slăbănogului: *„Îndrăzneşte, fiule!"*[13]. Şi, pentru că femeii îi era teamă, îi spune: *„Îndrăzneşte!"* şi o numeşte: *„Fiică"*. Credinţa o făcuse fiică. Apoi urmează şi lauda:

„Credinţa ta te-a mîntuit!"[14]

Evanghelistul Luca ne dă şi alte amănunte despre femeie. Spune că după ce femeia s-a apropiat şi s-a vindecat, Hristos n-a chemat-o îndată, ci mai întîi a zis: *„Cine este cel ce s-a atins de Mine?"*[15]; apoi că Petru şi cei ce erau cu El I-au spus: *„Învăţătorule, mulţimile Te îmbulzesc şi Te strîmtorează şi Tu zici: «Cine este cel ce s-a atins de Mine?»"*[16] – Aceasta este cea mai mare dovadă că Hristos a avut trup adevărat şi că a călcat în picioare orice mîndrie; mulţimile nu-L urmau stînd departe de El, ci totdeauna se îmbulzeau în El. – Şi Luca spune mai departe că Domnul stăruia, zicînd: *„S-a atins de Mine cineva, că am simţit puterea care a ieşit din Mine"*[17]. Domnul a răspuns pe măsura înţelegerii celor ce-L ascultau; dar a spus aceste cuvinte şi ca să o convingă pe femeie să mărturisească singură minunea. Domnul nici n-a vădit-o îndată, pentru ca, arătîndu-i că ştie lămurit totul, să o înduplece să spună de la sine totul, să o facă să strige în auzul tuturora minunea săvîrşită şi, ca nu cumva, spunînd El minunea, să dea naştere la bănuieli.

Ai văzut că femeia a fost mai bună decît mai marele sinagogii? Nu L-a oprit în drum, nu L-a ţinut, ci L-a atins numai cu vîrful degetelor. A venit mai pe urmă şi a plecat mai înainte. Mai marele sinagogii a adus pe Doctor în casa lui; femeia s-a mulţumit numai să-L atingă. Era înlănţuită de boală, dar prin credinţă era înaripată. Uită-te cum o mîngîie Domnul, spunîndu-i: *„Credinţa ta te-a mîntuit"*. Dacă Hristos ar fi vădit-o, ca să fie El lăudat de lume, apoi n-ar fi adăugat aceste cuvinte; dar le-a spus, ca, în acelaşi timp, să-l înveţe pe mai marele sinagogii să creadă, iar pe femeie s-o laude înaintea tuturora, dîndu-i prin aceste cuvinte tot atîta bucurie şi folos cît i-a dat vindecîndu-i trupul. Domnul a făcut aceasta vrînd să slăvească pe femeie şi să îndrepte pe alţii, nu ca să se facă pe Dînsul strălucit. Se vede asta din tot ce s-a petrecut. Hristos era minunat şi fără această minune; minunile Îl înconjurau ca fulgii de zăpadă; şi făcuse şi avea să facă minuni cu mult mai mari decît aceasta. Dacă Domnul n-ar fi făcut-o cunoscută, femeia ar fi plecat neştiută de nimeni şi lipsită de aceste mari laude. Pentru aceasta, punînd-o înaintea tuturora, a lăudat-o şi i-a izgonit frica – că spune evanghelistul Luca că s-a apropiat

13. *Matei* 9, 2.
14. *Matei* 9, 22.
15. *Luca* 8, 45.
16. *Luca* 8, 45.
17. *Luca* 8, 46.

tremurînd[18] –; a făcut-o să aibă îndrăznire şi, pe lîngă sănătatea trupului, i-a dat şi alte merinde, spunîndu-i: *„Mergi în pace!”*[19].

„Şi venind în casa dregătorului şi văzînd cîntăreţii din fluier şi mulţimea tulburată, a zis: «Depărtaţi-vă, că fata n-a murit, ci doarme!». Şi rîdeau de El”[20]. Frumoase mărturii pentru mai marii sinagogilor, dacă la înmormîntare puneau cîntăreţi din fluiere şi din chimvale ca să le stîrnească jalea!

Ce a făcut Hristos?

A scos din casă pe toţi ceilalţi şi a lăsat înăuntru numai pe părinţii fetei, ca să nu se poată spune că a înviat-o într-alt chip. Chiar înainte de a o învia Domnul dă curaj părinţilor, spunîndu-le: *„Fata n-a murit, ci doarme!”* Şi în alte împrejurări Domnul a făcut la fel. După cum la potolirea furtunii de pe mare a certat mai întîi pe ucenici, tot aşa şi acum scoate tulburarea din sufletul celor de faţă, dar totodată le arată că îi este uşor să învie pe cei morţi – aşa cum a făcut cu Lazăr, spunînd: „Lazăr, prietenul nostru a adormit”[21] – învăţîndu-i să nu se teamă de moarte, că moartea nu este moarte, ci somn.

Pentru că avea şi El să moară, Domnul, prin moartea şi învierea altora, îi pregăteşte mai dinainte pe ucenicii Săi să aibă curaj şi să suporte cu uşurinţă moartea; pentru că venind El pe pămînt, moartea este somn.

Şi rîdeau de El; El, însă, nu S-a supărat că n-a fost crezut de cei pentru care avea să facă, puţin mai tîrziu, minunea; n-a ţinut de rău nici rîsul, pentru ca şi acesta şi fluierele şi chimvalele şi toate celelalte să fie o dovadă a morţii fetei.

III

Dar pentru că de cele mai multe ori oamenii, după ce s-au făcut minunile, nu mai cred în minuni, Domnul îi leagă cu propriile lor cuvinte, aşa cum a făcut şi cu Lazăr şi cu Moise. Lui Moise i-a spus: *„Ce este ceea ce ai în mîna ta?”*[22], pentru ca, atunci cînd va vedea toiagul prefăcut în şarpe, să nu uite că mai înainte era toiag; ci, aducîndu-şi aminte de propriul lui răspuns, să nu mai poată tăgădui minunea. Şi cu Lazăr, Domnul a întrebat: *„Unde l-aţi pus?”*[23], pentru ca aceia care I-au răspuns: *„Vino şi vezi!”*[24] şi: *„Miroase, că este de patru zile”*[25], să nu mai poată tăgădui că a înviat pe mort.

18. *Luca* 8, 47.
19. *Luca* 8, 48.
20. *Matei* 9, 23–24.
21. *Ioan* 11, 11.
22. *Ieş.* 4, 2.
23. *Ioan* 11, 34.
24. *Ioan* 11, 34.
25. *Ioan* 11, 39.

Văzînd, aşadar, Hristos chimvalele şi mulţimile, i-a scos pe toţi afară[26] şi a făcut minunea numai în faţa părinţilor copilei; nu i-a băgat alt suflet în trup, ci a adus înapoi pe cel care ieşise, ca şi cum ar fi sculat-o din somn. A luat-o de mînă[27], ca să încred[illegible] că a înviat, iar prin vederea copilei înviate să deschidă mai dinainte drum credinței în înviere. Tatăl fetei spusese: *„Pune mîna!"*. Domnul face ceva mai mult: n-a pus mîna pe ea, ci, apucîndu-o de mînă, o învie, arătînd că pe El toate sînt gata să-L asculte. Şi nu o învie numai, ci şi porunceşte să i se dea de mîncare, ca să nu pară o nălucire învierea fetei. Nu-i dă El să mănînce, ci porunceşte celorlalţi[28]. Aşa precum a spus şi la învierea lui Lazăr: *„Dezlegați-l şi lăsați-l să meargă"*[29], iar după aceea a stat la masă cu el[30]. Totdeauna are Domnul obiceiul să facă şi una şi alta, pentru a da, cu toată precizia, şi dovada morții şi dovada învierii.

Tu nu te uita numai la înviere, ci şi la aceea că Hristos a poruncit să nu spună nimănui nimica[31], învățîndu-te din toate acestea mai ales aceea să nu fii mîndru şi să nu umbli după slava deşartă. Află apoi şi faptul că Domnul i-a scos afară din casă pe cei ce boceau şi i-a declarat nevrednici de o vedere ca aceasta. Tu să nu ieşi afară cu cîntăreții din fluier, ci să rămîi înlăuntru cu Petru, cu Ioan şi Iacov! Dacă atunci i-a scos afară pe cei ce cîntau şi boceau, cu atît mai mult acum. Că pe atunci nu se ştia încă lămurit că moartea este somn; dar acum este mai limpede decît soarele însuşi.

Spui că nu ți-a înviat acum Domnul pe fiica ta? Dar o va învia negreşit şi cu mai multă slavă! Fiica mai marelui sinagogii a înviat, dar a murit iarăşi; a ta, cînd va învia, va rămîne, că este nemuritoare.

Nimeni[32] dar să nu bocească, nici să plîngă, nici să hulească această faptă mare a lui Hristos! Că a biruit moartea! Pentru ce jeleşti de prisos? Moartea a ajuns somn! Pentru ce te vaieți şi plîngi? Ar fi de rîs chiar dacă păgînii ar face-o! Dar cînd credinciosul se schimonoseşte aşa, ce apărare mai poate avea? Ce iertare vor avea aceia care se prostesc aşa, cînd de atîta vreme avem dovada clară a învierii? Tu, însă, ca şi cum ți-ai da toată silința să-ți măreşti păcatul, ne aduci la înmormîntare bocitoare păgîne, ca să aprinzi jalea şi să ațîți focul! Nu-l auzi pe Pavel spunînd: *„Ce unire are Hristos cu Veliar? Sau ce parte are credinciosul cu necredinciosul?"*[33].

26. *Matei* 9, 25.
27. *Matei* 9, 25.
28. *Marcu* 5, 43; *Luca* 8, 55.
29. *Ioan* 11, 44.
30. *Ioan* 12, 2.
31. *Marcu* 5, 43; *Luca* 8, 56.
32. De aici incepe partea morala: *Nu trebuie sa plingem pe cei ce mor.*
33. *II Cor.* 6, 15.

Păgînii, care nu ştiu nimic de înviere, găsesc totuşi cuvinte de mîngîiere, spunînd: „Suferă cu curaj! Nu se mai poate îndrepta ce s-a făcut şi nici nu reuşeşti ceva cu lacrimile!" Dar tu, care auzi cuvinte mai pline de filozofie şi mai folositoare decît acestea, tu nu te ruşinezi cînd te boceşti mai rău decît păgînii? Noi nu spunem: „Suferă cu curaj, că nu se mai poate îndrepta ce s-a făcut!", ci spunem: „Suferă cu curaj! Va învia negreşit! Copilul doarme, n-a murit! Se odihneşte, n-a pierit! Îl aşteaptă învierea, viaţa veşnică, nemurirea, soarta îngerească!" Nu auzi ce spune psalmistul: *„Întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta, că Domnul ţi-a făcut ţie bine"*[34]. Dumnezeu numeşte moartea o binefacere şi tu te boceşti? Ce-ai putea face mai mult dacă ai fi duşmanul şi vrăjmaşul celui mort? Dacă trebuie să plîngă cineva, apoi diavolul trebuie să plîngă! Acela să bocească, acela să se bată cu pumnii în piept, că noi mergem spre bunătăţi mai mari. Văicăreala aceasta este vrednică de răutatea lui, şi nu de tine, care ai să fii încununat şi ai să te odihneşti. Moartea e un port liniştit. Uită-te de cîte răutăţi e plină viaţa aceasta! Gîndeşte-te de cîte ori ţi-ai blestemat viaţa. şi viaţa se înrăutăţeşte din ce în ce mai mult. Chiar de la început ai moştenit nu mică osîndă! *„În dureri vei naşte fii"*[35], spune Dumnezeu; şi: *„În sudoarea feţei tale vei mînca pîinea ta"*[36]; şi: *„În lume necaz veţi avea"*[37]. Dar despre viaţa de dincolo aşa ceva nu s-a spus, ci cu totul dimpotrivă: *„A fugit durerea, întristarea şi suspinarea"*[38]; şi: *„De la răsărit şi de la apus vor veni şi se vor odihni în sînurile lui Avraam şi ale lui Isaac şi ale lui Iacov"*[39]; căci cele de acolo sînt: cămară de nuntă duhovnicească, făclii strălucitoare şi mutare la cer.

IV

Pentru ce faci de ruşine pe cel plecat? Pentru ce faci pe alţii să tremure şi să le fie frică de moarte? Pentru ce faci pe mulţi să învinuiască pe Dumnezeu că trimite mari nenorociri? Dar, mai bine spus, pentru ce după înmormîntare chemi pe săraci la praznic? Pentru ce rogi pe preoţi să facă rugăciuni pentru cel mort?

– Ca să se ducă răposatul la loc de odihnă, îmi răspunzi, ca să se milostivească de el dreptul Judecător!

– Pentru aceasta plîngi şi te boceşti? Dar te lupţi şi te războieşti cu tine însuţi şi-ţi faci ţie însuţi furtună tocmai cînd răposatul a intrat în port.

– Dar ce să fac? Aşa e firea omenească!

34. *Ps.* 114, 7.
35. *Fac.* 3, 16.
36. *Fac.* 3, 19.
37. *Ioan* 16, 33.
38. *Isaia* 35, 10.
39. *Matei* 8, 11.

– Nu-i de vină firea şi nici mersul lucrurilor, ci noi care răsturnăm totul, care ne-am moleşit, care am trădat nobleţea noastră, care îi facem mai răi pe cei necredincioşi. Cum vom vorbi altuia de nemurire, cum îl vom convinge pe păgîn, cînd noi tremurăm şi ne temem de moarte mai mult decît păgînul? Mulţi păgîni, deşi nu ştiau nimic de înviere, la moartea copiilor lor şi-au pus cununi pe cap şi s-au îmbrăcat în haine albe ca să cucerească slavă şi laude de la lume. Tu, însă, nici pentru slava cea viitoare nu pui capăt tînguielilor muiereşti şi bocetelor.

Spui că n-ai moştenitori, nici n-ai cui lăsa averile tale? Ce-ai vrea mai degrabă pentru copilul tău: să fie moştenitorul averilor tale sau moştenitorul cerurilor? Ce-ai dori? Să moştenească averi sortite pieirii, pe care, peste puţină vreme, are să le lase sau averile cele veşnice şi nepieritoare? Nu-l mai ai tu moştenitor, dar în locul tău îl are Dumnezeu! N-a ajuns împreună-moştenitor cu fraţii lui, dar a ajuns împreună-moştenitor cu Hristos.

– Dar cui voi lăsa hainele, mă poţi întreba, cui casele, cui robii şi moşiile?

– Tot fiului tău! Şi le va stăpîni cu mai multă siguranţă decît dacă ar trăi! Nu-i nici o piedică. Dacă barbarii ard odată cu morţii şi averile lor, cu mult mai mult este drept ca tu să trimiţi odată cu cel răposat avuţiile lui, nu ca să ajungă cenuşă, ca averile barbarilor morţi, ci ca să-l îmbrace cu mai multă slavă. Dacă a plecat cu păcate, ca să i se ierte păcatele; dacă a plecat drept, ca să-i fie adaos de plată şi răsplată.

Doreşti poate să-ţi vezi fiul? Du aceeaşi viaţă ca şi el şi te vei bucura negreşit de sfînta lui faţă.

Odată cu acestea mai gîndeşte-te la faptul că chiar dacă nu mă asculţi pe mine, timpul te va convinge negreşit; dar atunci nu mai ai nici o plată, pentru că mulţimea zilelor ţi-a uşurat durerea. Dar dacă vrei să fii filozof, două lucruri mari vei cîştiga: vei scăpa şi de durerile pricinuite de moartea fiului tău şi vei primi şi de la Dumnezeu mai strălucită cunună. Suportarea în linişte a nenorocirilor este o faptă cu mult mai mare decît pomenile şi toate celelalte.

Gîndeşte-te apoi că şi Fiul lui Dumnezeu a murit; El pentru tine, pe cînd tu, pentru tine însuţi. A spus şi Domnul: *„De este cu putinţă să treacă de la Mine paharul"*[40]. Şi S-a întristat şi S-a chinuit, dar n-a fugit de moarte, ci a suferit-o cu mult curaj. Nici n-a suferit o moarte obişnuită, ci una plină de ruşine; iar înainte de moarte, bice; şi înainte de bice: ocară, batjocură, defăimare, învăţîndu-te să suferi totul cu curaj. Domnul a murit şi trupul I-a fost înmormîntat; dar l-a luat iarăşi înapoi cu mai mare slavă, dîndu-ţi, şi prin asta, bune nădejdi. Dacă pentru tine învierea

40. *Matei* 26, 39.

nu e basm, nu boci! Dacă crezi în înviere, nu lăcrima! Iar dacă lăcrimezi, cum vei putea convinge pe păgîn că tu crezi în înviere?

V

Ți se pare totuşi încă greu de îndurat moartea fiului tău? Dar tocmai de aceea nu trebuie să boceşti. El a scăpat de multe necazuri ca acestea. Nu-l pizmui, nici nu-l invidia! A-ți dori moartea din pricina morții timpurii a aceluia, a-l boci că n-a trăit ca să sufere multe ca acestea, înseamnă că eşti mai degrabă invidios şi pizmaş. Nu te gîndi că nu-l mai vezi umblînd prin casă, ci gîndeşte-te că şi tu vei pleca la el nu după multă vreme. Nu te gîndi că nu se mai întoarce, ci gîndeşte-te că nici cele pe care le vezi nu rămîn aşa, ci se schimbă şi ele. Că şi cerul şi pămîntul şi marea şi toate se vor schimba, şi atunci vei primi pe fiul tău cu mai multă slavă. Dacă a murit păcătos, Dumnezeu a oprit şirul păcatelor; că nici nu l-ar fi luat, înainte de a se pocăi, dacă Dumnezeu ştia că are să se pocăiască. Dacă a murit drept, a ajuns în stăpînirea bunătăților cereşti. Deci se vede că lacrimile tale nu-s lacrimi de dragoste, ci de patimă fără judecată. Pentru că dacă l-ai iubi pe cel mort, ar trebui să te bucuri şi să te veseleşti că a scăpat de valurile din lumea aceasta. Spune-mi, ce cîştigăm dacă trăim? Ce e nou şi deosebit pe pămînt? Nu vedem, oare, că aceleaşi lucruri se perindă zilnic pe dinaintea ochilor noştri? Zi şi noapte, noapte şi zi; iarnă şi vară, vară şi iarnă, şi nimic mai mult; şi acestea totdeauna la fel; dar nenorocirile, totdeauna altele şi tot mai noi. Ai fi vrut ca fiul tău să guste în fiecare zi din ele, să rămînă aici, să se îmbolnăvească, să bocească, să se teamă, să tremure; pe unele nenorociri să le sufere, iar de altele să se teamă ca nu cumva să le sufere? Nici aceea nu poți spune, că ar fi fost cu putință ca fiul tău, călătorind pe acest mare ocean, să fie scutit de tristețe, de griji şi de celelalte asemenea acestora.

În afară de acestea, gîndeşte-te şi la aceea că n-ai născut un copil nemuritor, și că, dacă n-ar fi murit acum, ar fi suferit asta nu după multă vreme. Nu te-ai săturat de a privi chipul lui? Te vei desfăta de el negreşit dincolo! Dar doreşti să-l vezi şi aici? Ce te împiedică? Poți să-l vezi şi aici, dacă duci o viață curată; pentru că nădejdea celor viitoare este mai limpede decît vederea. Dacă fiul tău ar locui în palatele împărăteşti, nici cînd n-ai căuta să-l vezi, odată ce auzi că-i fericit. Pentru ce, dar, îți pierzi cumpătul, mamă, cînd vezi că fiul tău a plecat să locuiască în nişte palate împărăteşti cu mult mai frumoase decît cele de pe pămînt, cînd te desparți de el numai pentru puțină vreme şi mai cu seamă cînd în locul fiului tău îl ai pe soțul tău? N-ai nici soț? Dar ai mîngîiere! Ai *„pe Tatăl orfanilor, pe Judecătorul văduvelor”*[41] Ascultă-l şi pe Pavel, care fericeşte

41. *Ps.* 67, 5.

această văduvie şi spune: *„Iar cea cu adevărat văduvă şi rămasă singură şi-a pus **nădejdea în Domnul**"*[42]. O văduvă ca aceasta este mai preţuită cînd arată mai multă răbdare. Nu plînge, dar, pentru ceea ce ai să fii încununată, pentru ceea ce ai să primeşti răsplată! N-ai făcut altceva decît că ai dat înapoi un bun ce ţi-a fost încredinţat. Nu te mai îngrijora deci; ai depus comoara ta într-o vistierie, în care furii nu pătrund. Iar dacă ştii ce-i viaţa aceasta şi ce-i viaţa viitoare şi că viaţa aceasta este umbră şi pînză de păianjen, şi că toate cele din viaţa viitoare sînt nemişcătoare şi nemuritoare, nu mai ai nevoie de alte cuvinte. Acum copilul tău a scăpat de orice schimbare. Dacă rămînea aici poate că era un om cumsecade, dar poate că nu. Nu vezi cîţi părinţi îşi dezmoştenesc copiii, cîţi părinţi sînt siliţi să ţină în casă copii mai răi decît cei dezmoşteniţi?

Gîndindu-ne la toate acestea, să filozofăm. Aşa vom face plăcere şi celui răposat şi ne vom bucura şi noi de multe laude de la oameni, iar de la Dumnezeu vom primi răsplăţile cele mari ale răbdării şi vom dobîndi şi bunătăţile cele veşnice, pe care, facă Dumnezeu ca noi toţi să le dobîndim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea, în vecii vecilor, Amin.

42. *I Tim.* 5, 5.

OMILIA XXXII

« Şi trecînd Iisus de acolo, au mers după El doi orbi, strigînd: „Miluieşte-ne pe noi, Fiul lui David!" Şi după ce a intrat El în casă, s-au apropiat de El orbii şi le-a zis lor Iisus: „Credeţi că pot să fac aceasta?" Ei i-au zis: „Da, Doamne!" Atunci S-a atins de ochii lor zicînd: „După credinţa voastră, fie vouă!" Şi li s-au deschis lor ochii»[1]

I

– Pentru ce Iisus trage după El pe aceşti orbi care strigau?

– Ca să ne înveţe, şi cu acest prilej, să fugim de slava lumii . Şi, pentru că era aproape de casa Sa, i-a dus înăuntru, ca să-i vindece îndeosebi. Lucrul acesta se vede şi de acolo că le-a poruncit să nu spună nimănui nimic[2].

Nu mică este acuzaţia pe care aceşti orbi o aduc iudeilor; ochii le sînt betegi şi cred în Hristos numai din auzite; iudeii văd minunile, vederea le dă mărturie de cele săvîrşite, şi ei fac cu totul dimpotrivă. Uită-te şi la rîvna celor doi orbi! O arată şi strigătul şi rugămintea lor! Nu s-au apropiat de Iisus orişicum, ci strigau tare şi nu cereau nimic altceva decît milă. Îl numeau *„Fiul lui David"*, pentru că numele acesta li se părea nume de cinste. În multe locuri şi profeţii numeau aşa pe împăraţii iudeilor, cînd voiau să-i cinstească şi să-i arate mari.

După ce i-a dus în casă, Domnul îi întreabă a doua oară. De multe ori Iisus vindeca pe cei bolnavi numai cînd era rugat, ca să nu se creadă, că săvîrşeşte aceste minuni din dragoste de slavă; şi nu numai pentru aceasta, ci şi pentru ca să arate că şi bolnavii erau vrednici să fie vindecaţi, şi ca să nu spună cineva: „Dacă de milă îi vindecă, atunci trebuia să-i vindece pe toţi!" Dar şi mila lui Hristos avea un temei; anume, credinţa celor vindecaţi. Apoi nu numai pentru aceasta le-a cerut orbilor credinţă, ci şi pentru alt motiv: L-au numit *„Fiul lui David";* de aceea îi urcă spre lucruri mai înalte şi-i învaţă ce trebuie să gîndească despre El, spunîndu-le: *„Credeţi că pot să fac aceasta?"* N-a spus: „Credeţi că pot să

1. *Matei* 9, 27–30.
2. *Matei* 9, 30.

rog pe Tatăl Meu?", „Că pot să Mă rog?", ci: *„Credeți că pot Eu să fac aceasta?"*.

– Ce-au răspuns orbii?

– *„Da, Doamne!"*

Nu L-au mai numit *„Fiul lui David"*, ci au mers mai sus și I-au mărturisit stăpînirea și puterea. După acest răspuns și-a pus și El mîna pe ochii lor, spunînd: *„După credința voastră, fie vouă!"* A grăit așa ca să le întărească credința, ca să le arate că au și ei partea lor de merit la săvîrșirea minunii și ca să le dea mărturie că n-au fost lingușeală cuvintele lor. Nici n-a spus: „Să se deschidă ochii voștri!", ci: *„După credința voastră, fie vouă!"* Cuvintele acestea le-a spus Domnul multora din cei ce s-au apropiat de El, căutînd cu ele să scoată la iveală credința lor înainte de vindecarea trupurilor lor, pentru a-i face pe aceia mai străluciți, iar pe alții mai rîvnitori. Așa a făcut și cu slăbănogul; înainte de a-i înzdrăveni trupul, i-a înălțat sufletul, zicîndu-i: *„Îndrăznește, fiule, iertate îți sînt păcatele!"*[3]; așa a făcut cînd a înviat pe fiica mai marelui sinagogii; a apucat-o de mînă și a poruncit să i se dea de mîncare, pentru ca ea să afle că El este Binefăcătorul[4]; cu sutașul a făcut la fel; datorită credinței lui i s-a împlinit cererea[5]; iar pe ucenicii Săi i-a izbăvit de furtuna de pe mare după ce mai întîi a alungat din sufletul lor puținătatea credinței lor[6]. Tot așa și acum, cu orbii. Domnul știa, chiar înainte de strigătul lor, cele ascunse ale sufletului lor; dar ca să aducă și pe alții la același zel, îi face cunoscuți și celorlalți, vestindu-le, prin vindecarea lor desăvîrșită, credința lor ascunsă.

Apoi, după ce i-a vindecat, le-a poruncit să nu spună nimănui. Și nu le-a poruncit așa de mîntuială, ci cu multă tărie, că spune evanghelistul Matei:

«Iisus le-a poruncit, cu toată puterea, spunînd: „Vedeți, nimeni să nu știe!" Iar ei ieșind, L-au vestit în tot pămîntul acela»[7].

Orbii nu s-au putut stăpîni, ci s-au făcut predicatori și evangheliști. Li s-a poruncit să ascundă minunea, dar n-au ascultat.

Dacă în alte împrejurări Domnul a spus: *„Mergi și povestește slava lui Dumnezeu"*[8], apoi nu este o contrazicere între o poruncă și alta, ci sînt întru totul de acord. Domnul ne învață să nu ne lăudăm pe noi înșine, ci chiar să oprim pe cei ce vor să ne laude; dar dacă lauda și slava se referă la Dumnezeu, nu numai că nu ne oprește, dar ne și poruncește să o facem.

3. *Matei* 9, 2.
4. *Matei* 9, 25; *Luca* 8, 54–55.
5. *Matei* 8, 13.
6. *Matei* 8, 26.
7. *Matei* 9, 30–31.
8. *Luca* 8, 39.

„Iar după ce au ieşit, iată I-au adus un om mut, îndrăcit"[9].

Boala omului acestuia nu era datorită firii, ci răutăţii diavolului. De aceea a trebuit să fie adus de alţii. Bolnavul nu putea să-L roage pe Domnul, că era mut, şi nici pe alţii, că demonul îi legase limba şi odată cu limba îi legase şi sufletul. De aceea Domnul nici nu-i cere credinţă, ci îl vindecă îndată.

«Şi fiind scos demonul, a grăit mutul. Iar mulţimile s-au minunat, zicînd: „Niciodată nu s-a arătat aşa ceva în Israel"[10].

Aceasta mai cu seamă îi supăra pe farisei, că mulţimile Îl puneau pe Hristos mai presus de toţi oamenii, nu numai de cei de pe vremea lor, ci de toţi oamenii care fuseseră vreodată. Şi-L puneau mai presus nu pentru că vindeca, ci pentru că vindeca uşor şi repede boli nenumărate şi de nevindecat. Aşa era poporul.

II

Fariseii, însă, cu totul dimpotrivă. Nu numai că bîrfeau faptele lui Hristos, dar nu se ruşinau nici cînd se contraziceau pe ei înşişi. Aşa e răutatea.

Ce au spus fariseii?

„Cu domnul demonilor scoate pe demoni!"[11]

Poate fi, oare, o prostie mai mare ca aceasta? De altfel Însuşi Domnul a spus mai tîrziu că este cu neputinţă să scoţi pe demoni cu demoni[12]; că de obicei diavolul caută să-şi întărească stăpînirea, nu s-o dărîme. Dar Iisus nu numai că a scos pe draci, ci şi pe leproşi i-a curăţit şi pe morţi i-a înviat şi marea a potolit-o şi păcatele le-a dezlegat şi împărăţia a predicat-o şi a adus şi pe oameni la Tatăl. Acestea nu le-ar fi vrut diavolul nicicînd şi nici nu le-ar fi putut opri; că demonii duc pe oameni la idoli, îi depărtează de Dumnezeu, îi conving să nu creadă în viaţa viitoare. Diavolul nu face bine celor care îl ocărăsc, ba dimpotrivă, chiar cînd nu-i ocărît, vatămă pe cei care-i slujesc şi-l cinstesc; Hristos, însă, face dimpotrivă; după ce fariseii L-au ocărît şi L-au batjocorit,

„Străbătea toate oraşele şi satele, învăţînd în sinagogile lor şi predicînd Evanghelia împărăţiei şi vindecînd toată boala şi toată neputinţa"[13].

Hristos nu numai că n-a pedepsit pe farisei că s-au purtat cu atîta nesimţire, dar nici chiar nu i-a ţinut de rău. Şi-a arătat şi blîndeţea, dar le-a respins şi bîrfeala; prin minunile Sale voia să le dea o dovadă şi mai mare de bunătatea Sa, iar prin cuvintele Sale să le închidă gura.

9. *Matei* 9, 32.
10. *Matei* 9, 33.
11. *Matei* 9, 34.
12. *Marcu* 3, 23.
13. *Matei* 9, 35.

Hristos străbătea, așadar, orașele, satele și sinagogile iudeilor, ca să ne învețe cum trebuie să răsplătim bîrfitorilor noștri; nu cu alte bîrfeli, ci cu mai mari binefaceri. Dacă faci bine semenilor tăi nu de ochii lumii, ci de dragul lui Dumnezeu, atunci să nu încetezi a face bine orice ți-ar face oamenii, ca să-ți fie mai mare răsplata; dar dacă după ce ai fost bîrfit încetezi de a face bine, arăți că săvîrșeai o virtute ca aceea nu de dragul lui Dumnezeu, ci de dragul laudelor oamenilor.

Hristos ne arată, deci, că se purta așa numai datorită bunătății Sale; de aceea nu aștepta să vină bolnavii la El, ci El Se grăbea spre ei, aducîndu-le două mari bunătăți: una, Evanghelia împărăției; alta, vindecarea tuturor bolilor. Nu trecea cu vederea nici un oraș, nu lăsa la o parte nici un sat, ci mergea în toate locurile. Și nu Se mărginea la atîta, ci arăta și o altă purtare de grijă:

«Că văzînd mulțimile, I S-a făcut milă de ele, că erau necăjite și rătăcite ca oile ce n-au păstor. Atunci a zis ucenicilor Săi: „Secerișul este mult iar lucrătorii puțini. Rugați, deci, pe Domnul secerișului ca să scoată lucrători la secerișul Său”»[14].

Iată iarăși cît de puțin iubitor de slavă deșartă este Hristos! Ca să nu atragă pe toți oamenii la El, i-a trimis la propovăduire pe ucenicii Săi. Dar nu numai pentru aceasta, ci și pentru a-i învăța pe ucenici, ca într-o școală, prin exercițiile din Palestina, să fie pregătiți pentru luptele ce le vor da în toată lumea. De aceea i-a pus să facă exerciții mai grele chiar decît luptele, dar pe măsura puterilor lor, ca să lupte mai tîrziu cu mai multă ușurință, învățîndu-i ca pe niște pui plăpînzi de pe acum să zboare. Deocamdată îi face doctori ai trupurilor și le lasă pentru mai tîrziu îndreptarea sufletelor, faptă cu mult mai mare.

Uită-te că Domnul le arată că trimiterea este ușoară și necesară. Căci ce spune? *„Secerișul este mult, iar lucrătorii puțini”*. „Nu vă trimit, le spune Domnul, la semănat, ci la secerat!” Același lucru l-a spus și Evanghelia lui Ioan: *„Alții s-au ostenit, și voi ați intrat în osteneala lor”*[15]. Le spunea acestea și ca să-i facă modești, dar și ca să le dea curaj, arătîndu-le că munca cea mai grea o făcuseră alții înaintea lor.

Vezi că și acum Domnul este condus tot de iubirea de oameni și nu de vreo răsplată oarecare? Că spune evanghelistul: *„I S-a făcut milă de mulțimi, că erau necăjite și rătăcite ca oile ce n-au păstor”*. Aceasta este vina conducătorilor iudeilor! Erau păstori, dar faptele îi arătau lupi! Nu numai că nu îndreptau mulțimile, dar le și vătămau propășirea lor.

Mulțimile se minunau de Domnul și spuneau: *„Niciodată nu s-a arătat așa ceva în Israel!”*[16]; conducătorii iudeilor, însă, spuneau dimpotrivă:

14. *Matei* 9, 36–38.
15. *Ioan* 4, 38.
16. *Matei* 9, 33.

„Cu domnul demonilor scoate pe demoni!"[17].

– Dar pe cine-i numeşte aici lucrători?

– Pe cei doisprezece ucenici!

– Ce dar? Cînd a spus: *„Iar lucrătorii puţini"*, a mai adăugat şi pe alţii la aceştia?

– Deloc! Ci pe ei i-a trimis!

– Dar pentru ce a spus: *„Rugaţi pe Domnul secerişului să scoată lucrători la secerişul Său"*, dacă nu le-a mai adăugat nici unul?

– Pentru că i-a înmulţit, deşi erau doisprezece! Nu le-a mărit numărul, ci le-a dăruit putere.

III

Apoi, după ce le-a spus cît de mare este darul, le-a zis: *„Rugaţi pe Domnul secerişului"*, prin aceste cuvinte, Hristos le-a arătat, fără să o spună deschis, că El are această putere. Spunînd: *„Rugaţi pe Domnul secerişului;"* Iisus îi hirotoneşte îndată, nimic ei cerînd, nici rugîndu-L, şi le aduce aminte de cuvintele lui Ioan Botezătorul: de arie, de lopată, de paie, de grîu[18]. De aici se vede lămurit că El este Plugarul, El este Domnul secerişului, El este Stăpînul profeţilor. Dacă i-a trimis să secere, apoi, negreşit, nu i-a trimis în ogoare străine, ci în acelea pe care le-a semănat prin profeţi. Hristos le-a dat curaj ucenicilor Săi, nu numai prin aceea că a numit seceriş slujirea lor, ci şi prin aceea că i-a făcut puternici pentru această slujire.

„Şi chemînd pe cei doisprezece ucenici ai Lui, le-a dat lor putere peste duhurile necurate, ca să le scoată pe ele şi să tămăduiască toată boala şi toată neputinţa"[19].

Deşi nu li se dăduse încă Duhul Sfînt; că spune Scriptura: *„Încă nu era dat Duhul, pentru că Iisus încă nu se proslăvise"*[20].

– Atunci, cum scoteau duhurile?

– Prin porunca şi puterea lui Hristos!

Uită-mi-te şi cît de potrivit era timpul trimiterii apostolilor! Nu i-a trimis chiar de la început, ci după ce s-au folosit din destul de şederea cu El, după ce au văzut pe mort înviat, marea certată, pe demoni alungaţi, pe slăbănog înzdrăvenit, păcatele dezlegate, pe lepros curăţit, după ce au primit îndestulătoare dovadă a puterii Lui, şi prin fapte şi prin cuvinte, atunci i-a trimis. Nu i-a trimis la primejdii – că deocamdată în Palestina nu era nici o primejdie –, ci numai să înfrunte bîrfelile. Totuşi, le vorbeşte mai dinainte şi de primejdii, spre a-i pregăti din vreme şi a-i face să fie gata de luptă.

17. *Matei* 9, 34.
18. *Matei* 3, 12.
19. *Matei* 10, 1.
20. *Ioan* 7, 39.

Apoi, pentru că evanghelistul Matei ne vorbise pînă acum de două perechi de apostoli, de perechea lui Petru[21] şi de perechea lui Ioan[22], şi după acelea ne-a vorbit de chemarea lui Matei[23], iar de chemarea celorlalţi apostoli şi de numele lor nu ne vorbise nimic, a socotit necesar să pună aici catalogul şi numărul lor şi să ne facă cunoscute şi numele lor, grăind aşa:

„Numele celor doisprezece apostoli sînt acestea: Întîi Simon, care se numeşte Petru"[24].

Era şi un alt Simon, Cananitul. Erau şi doi Iuda: Iuda Iscariotul şi Iuda al lui Iacov; erau şi doi Iacov: Iacov al lui Alfeu şi Iacov al lui Zevedeu. Evanghelistul Marcu îi înşiră pe apostoli după vrednicia lor, că pe Andrei îl numără după cei doi corifei[25]. Evanghelistul Matei nu face aşa, ci îi înşiră fără deosebire; dar, mai bine spus, chiar pe Toma, care e cu mult mai prejos decît el, îl pune înaintea lui.

Dar să vedem de la început catalogul lor.

„Întîi Simon, care se numeşte Petru, şi Andrei, fratele lui"[26].

Şi aceasta nu-i o mică laudă. Pe unul l-a numit după virtutea sa, iar pe celălalt după înrudirea sa.

„Apoi Iacov al lui Zevedeu şi Ioan, fratele lui"[27].

Vezi că nu-i enumeră după vrednicia lor? După părerea mea, Ioan este mai mare nu numai decît ceilalţi apostoli, ci şi decît fratele lui.

Apoi, după ce a spus:

„Filip şi Vartolomeu"[28],

a adăugat:

„Toma şi Matei vameşul"[29].

Evanghelistul Luca, însă, nu-i enumeră aşa, ci cu totul dimpotrivă; îl pune pe Matei înaintea lui Toma[30].

Apoi:

„Iacov al lui Alfeu"[31]

Că, după cum am mai spus, era şi Iacov al lui Zevedeu.

Apoi, după ce a numit pe:

21. *Matei* 4, 18.
22. *Matei* 4, 21.
23. *Matei* 9, 9.
24. *Matei* 10, 2.
25. *Marcu* 3, 16–18.
26. *Matei* 10, 2.
27. *Matei* 10, 2.
28. *Matei* 10, 3.
29. *Matei* 10, 3.
30. *Luca* 6, 15.
31. *Matei* 10, 3.

„Levi, ce se zice Tadeu[32] *și pe Simon*[33],
pe care-l numește: *„Cananitul”*, vine la vînzător. Vorbește de el, nu ca de un dușman și vrăjmaș, ci ca unul care scrie istoria. N-a spus: „Iuda cel spurcat și prea spurcat”, ci l-a numit după orașul din care se trăgea: *„Iuda Iscariotul”*. Era și un alt Iuda, Leveul, ce se zicea Tadeul, despre care evanghelistul Luca spune că era fiul lui Iacov, zicînd: *„Iuda al lui Iacov”*[34]. Deosebindu-l, dar, de acesta, evanghelistul Matei spune:

„Iuda Iscariotul, cel care L-a și vîndut”[35].

Nu se rușinează să spună: *„Cel care L-a vîndut”*, că evanghelistul Matei n-a ascuns nimic din cele ce par de ocară. Chiar de primul dintre toți apostolii, de corifeul apostolilor, spune că era om fără carte, un om simplu[36].

Dar să vedem unde i-a trimis Iisus și la cine!

„Pe acești doisprezece i-a trimis Iisus”[37].

– Ce fel de oameni sînt aceștia?

– Pescari, vameși! Patru erau pescari și doi erau vameși: Matei și Iacov; iar unul a fost și trădător.

– Și ce le spune lor?

– Le poruncește îndată, zicîndu-le:

„În calea păgînilor să nu mergeți și în cetate de samarineni să nu intrați; ci mai vîrtos mergeți către oile cele pierdute ale casei lui Israil”[38].

„Să nu socotiți, le spune Hristos, că-i urăsc pe iudei și că-Mi întorc fața de la ei, pentru că Mă ocărăsc și Mă numesc îndrăcit. Pe ei am căutat să-i îndrept mai întîi și la ei vă trimit învățători și doctori, oprindu-vă de a merge la toți ceilalți. Nu numai că vă opresc să vestiți altor neamuri înaintea iudeilor, dar nici nu îngădui să călcați pe drumul care duce la alte neamuri și să intrați în vreun oraș de-al lor”.

IV

Samarinenii erau dușmani ai iudeilor și ei ar fi fost mai ușor de convertit, pentru că erau cu mult mai înclinați pentru primirea credinței, pe cînd iudeii erau mai greu de convertit. Și totuși Domnul îi trimite pe apostoli la o slujire mai anevoioasă, arătînd prin aceasta cît de mult purta grijă de iudei. Totodată, cu aceste cuvinte închide gurile iudeilor și deschide drum predicii apostolilor, ca iudeii să nu-i învinuiască iarăși că

32. *Matei* 10, 3.
33. *Matei* 10, 4.
34. *Luca* 6, 16.
35. *Matei* 10, 4.
36. *Matei* 4, 18.
37. *Matei* 10, 5.
38. *Matei* 10, 5-6.

se duc la cei netăiaţi împrejur şi să pară că au o scuză îndreptăţită dacă fug de ei şi le întorc spatele.

Hristos îi numeşte pe iudei *„oi pierdute"* şi nu „oi fugite"; le găseşte totdeauna pricini de iertare, pentru a le cîştiga sufletele.

„Mergînd, propovăduiţi zicînd: „S-a apropiat împărăţia cerurilor"[39].

Ai văzut măreţia slujirii? Ai văzut vrednicia apostolilor? Nu le porunceşte să vorbească de lucruri pămînteşti, ca acelea de care vorbeau Moise şi profeţii de mai înainte, ci de lucruri noi şi nemaiauzite pînă atunci. Aceia nu predicau despre astfel de lucruri, ci despre pămînt şi despre bunătăţile cele de pe pămînt; aceştia, însă, predică despre împărăţia cerurilor şi despre toate bunătăţile cele de acolo. Nu numai prin aceasta sînt mai mari apostolii decît Moise şi profeţii, ci şi prin supunerea lor; nu pregetă, nu se dau înapoi ca aceia din vechime; deşi au auzit că au de înfruntat primejdii şi războaie şi rele de nesuferit, totuşi primesc poruncile cu multă supunere, pentru că sînt predicatorii împărăţiei cerurilor.

– Dar ce lucru mare este, m-ai putea întreba, că au ascultat cu uşurinţă, cînd n-aveau de predicat nimic trist şi împovărător?

– Ce spui? Nu li s-a poruncit nimic împovărător? N-ai auzit că le-a vorbit de temniţe, de surghiun, de războaiele dintre fraţi, de ura tuturor oamenilor, pe care aveau să le sufere puţin mai tîrziu?[40] I-a trimis să fie altora pricinuitori şi propovăduitori a mii de bunătăţi, iar lor le-a spus şi le-a vestit mai dinainte că au să sufere chinuri nemaiauzite.

Apoi, pentru a-i face vrednici de a fi crezuţi, le spune:

„Pe bolnavi vindecaţi, pe leproşi curăţiţi, demonii scoateţi; în dar aţi luat, în dar daţi"[41].

Aţi văzut că Domnul are tot atît de mare grijă de bunele purtări ale ucenicilor Săi ca şi de facerea de minuni, arătînd că minunile nu sînt nimic fără de bune purtări? Le smereşte gîndul, spunîndu-le: *„În dar aţi luat, în dar daţi!"* şi le curăţeşte sufletul de iubirea de argint. Apoi, ca să nu creadă că minunile sînt o faptă a lor şi să se mîndrească cu minunile săvîrşite, le spune: *„În dar aţi luat!* nu dăruiţi nimic de la voi celor care vă primesc. Puterea aceasta, a facerii de minuni, n-aţi primit-o ca o plată a muncii voastre, nici nu v-aţi ostenit pentru ea. E harul Meu! Cum l-aţi primit, aşa daţi-l şi altora! De altfel nici nu puteţi primi un preţ vrednic de minunile ce le săvîrşiţi".

39. *Matei* 10, 7.
40. *Matei* 10, 17-22.
41. *Matei* 10, 8.

Apoi, smulgîndu-le din suflet de la început rădăcina păcatelor, le spune:

„Să nu aveți aur, nici argint, nici aramă în cingătorile voastre, nici traistă pe cale, nici două haine, nici încălțăminte, nici toiag!"[42].

Domnul n-a spus: „Să nu luați cu voi!", ci: „Chiar dacă în alt chip ai putea să iei, fugi de această boală rea!"

Multe lucruri a săvîrşit Domnul cu această poruncă! Primul, a făcut ca ucenicii să nu cadă sub bănuială; al doilea, i-a scăpat de orice grijă, pentru ca tot timpul să-l închine propovăduirii; al treilea, le-a arătat puterea Lui. Aceasta le-a spus-o şi mai tîrziu: *„Ați avut oare nevoie de ceva, cînd v-am trimis goi şi fără încălțăminte?"*[43]. Nu le-a spus chiar de la început: *„Să nu aveți"*, ci după ce le-a spus: *„Pe leproşi curățiți, demonii scoateți!"*, atunci le-a spus: *„Să nu aveți nimic; în dar ați luat, în dar dați!"* Poruncă folositoare, poruncă potrivită cu apostolia lor şi cu putință de îndeplinit.

Dar poate că cineva m-ar întreba:

– Poruncile celelalte au o rațiune! Dar pentru ce a poruncit să nu aibă traistă pe cale, nici două haine, nici toiag, nici încălțăminte?

– Pentru că voia să-i deprindă să ducă o viață desăvîrşită; că şi mai înainte nici de ziua de mîine nu le-a îngăduit să se îngrijească[44]. În afară de aceasta, avea să-i trimită să fie dascăli ai întregii lumi. De aceea Domnul îi face, ca să spun aşa, din oameni îngeri, scăpîndu-i de orice grijă lumească, pentru a avea numai o singură grijă, aceea a învățăturii; dar mai bine spus, şi de această grijă îi scapă, spunîndu-le: *„Nu vă îngrijiți cum sau ce veți vorbi!"*[45]. Deci ceea ce părea a fi foarte greu şi apăsător, aceea mai cu seamă le spune că este uşor şi lesnicios. Că nimic nu te face atît de fericit ca scăparea de grijă şi nelinişte; mai cu seamă cînd este cu putință ca aceia scăpați de grijă să nu fie cu nimic păgubiți, pentru că Dumnezeu este alături de ei şi El e în locul tuturora.

Apoi, pentru ca apostolii să nu spună: „Cu ce ne vom procura hrana cea de toate zilele?", nu le spune: „Ați auzit că v-am spus mai înainte: *„Uitați-vă la păsările cerului"*[46], că nu erau încă destul de puternici ca să săvîrşească o astfel de poruncă, ci a adăugat o poruncă inferioară acesteia, spunîndu-le:

„Că vrednic este lucrătorul de hrana sa"[47].

42. *Matei* 10, 9-10.
43. *Luca* 22, 35.
44. *Matei* 6, 34.
45. *Matei* 10, 19.
46. *Matei* 6, 26.
47. *Matei* 10, 10.

Le arată că trebuie să fie hrăniți de ucenicii lor, pentru ca nici ei să nu se poarte cu trufie cu ucenicii lor, că le dau totul şi nu primesc nimic în schimb, dar nici ucenicii să nu-i părăsească, pentru că sînt trecuți cu vederea.

V

Apoi, pentru ca apostolii să nu spună: „Ne porunceşti să trăim din cerşit?" şi să se ruşineze de asta, Domnul le arată că hrănirea lor este o datorie a ucenicilor lor; de aceea îi numeşte pe apostoli lucrători, iar hrana, plată. „Să nu credeți, le spune Domnul, că munca voastră este mică şi neînsemnată, pentru că munciți numai cu cuvîntul; şi această muncă e plină de multe osteneli. Ceea ce vă dau învățăceii nu vă dau în dar, ci o dau ca plată pentru ceea ce primesc, că *vrednic este lucrătorul de hrana sa*". Hristos n-a spus aceste cuvinte ca să arate că atîta merită munca apostolilor – Doamne fereşte! –, ci ca să le pună şi lor lege, să nu ceară nimic mai mult şi ca să convingă şi pe cei care le dau hrană că fapta lor nu-i o pomană, ci o datorie.

„În orice oraş sau sat veți intra, cercetați cine este în el vrednic şi acolo rămîneți pînă plecați"[48].

„Nu înseamnă, le-a spus Domnul, că v-am deschis uşa tuturor cînd v-am spus: *Vrednic este lucrătorul de hrana sa,* ci să fiți cu mare băgare de seamă unde intrați. Aceasta vă va fi de folos şi pentru slava voastră şi pentru hrana voastră. Dacă dați peste un om vrednic, acela vă va da negreşit hrană, mai ales că nu cereți nimic mai mult decît cele de neapărată trebuință".

Domnul nu le porunceşte să caute numai pe cei vrednici, şi nici să se mute din casă în casă, pentru ca nici pe cel ce-i primeşte să nu-l întristeze şi nici ei să nu-şi capete faimă de oameni mîncăcioşi şi uşuratici. Asta a vrut să spună Domnul prin cuvintele: *„Acolo să rămîneți pînă plecați"*. Aceeaşi poruncă o găsim şi în celelalte Evanghelii[49].

Ai văzut că Domnul, prin porunca aceasta, i-a făcut sfinți pe ucenicii Săi, iar pe gazdele lor gata de jertfă, arătîndu-le că ei sînt cei ce cîştigă mai mult: şi slavă şi folos.

Apoi, în continuare, spune:

„Intrînd în casă, salutați-o. Şi de este casa aceea vrednică, să vină pacea voastră peste ea; iar de nu este vrednică, pacea voastră să se întoarcă la voi"[50].

48. *Matei* 10, 11.
49. *Marcu* 6, 10; *Luca* 9, 4.
50. *Matei* 10, 12–13.

Vezi ce amănunțite porunci le dă apostolilor? Şi pe bună dreptate! Îi făcuse doar atleți ai credinței, predicatori ai întregii lumi!

Şi, după ce, prin această poruncă, i-a pregătit să fie măsurați şi plăcuți tuturora, le spune:

„Şi oricine nu vă va primi, nici nu va asculta cuvintele voastre, ieşind din casa aceea sau din oraşul acela, scuturați praful de pe picioarele voastre. Amin, zic vouă, mai uşor va fi pămîntului Sodomei şi Gomorei, în ziua judecății, decît oraşului aceluia"[51].

„Pentru că sînteți învățătorii lor, le spune Domnul, nu aşteptați ca ei să vă salute mai întîi, ci luați-le-o înainte voi cu salutul!" Apoi le arată că salutul lor nu este un simplu salut, ci o binecuvîntare, pentru că zice: „Dacă este vrednică acea casă, va veni peste ea binecuvîntarea; dar dacă este de ocară, prima pedeapsă, că va pleca de la ea pacea; a doua, că va suferi pedeapsa Sodomei".

– Şi ce ne foloseşte nouă pedeapsa acelora?, întreabă apostolii.

– Veți avea casele celor vrednici.

– Dar ce vor să spună cuvintele: *„Scuturați praful de pe picioarele voastre?"*

– Cuvintele acestea vor să arate sau că apostolii n-au luat nimic de la aceia, sau ca să dea mărturie de călătoria lungă pe care au făcut-o pentru ei.

Tu, însă, uită-mi-te că Hristos n-a dat încă totul ucenicilor Săi. Nu le-a dăruit deocamdată cunoaşterea de mai înainte, ca să ştie cine este vrednic şi cine nu, ci le porunceşte să cerceteze şi să caute să-i cunoască.

– Dar atunci pentru ce Hristos a găzduit la un vameş?

– Pentru că vameşul a ajuns vrednic prin convertirea sa.

Tu, însă, uită-mi-te şi la aceasta! După ce Hristos i-a lipsit pe ucenici de toate, le-a dat totul; le-a îngăduit să rămînă în casele învățăceilor lor, dar să nu aducă nimic cu ei cînd intră în casele lor. I-a scăpat astfel pe apostoli de grija cea de toate zilele, iar pe învățăcei i-a convins că apostolii intră în casele lor numai pentru mîntuirea lor; şi pentru că nu aduc cu ei nimic şi pentru că nu cer nimic mai mult decît cele de neapărată trebuință şi pentru că nu intră în casele tuturora. Domnul vrea ca apostolii Lui să fie străluciți, nu numai datorită minunilor, ci, înainte de minuni, datorită virtuții lor. Că nimic nu caracterizează atît filozofia ca simplitatea; şi, pe cît e cu putință, desăvîrşirea. Acest lucru îl ştiau şi falşii apostoli. De aceea şi Pavel spunea: *„Pentru a se afla, ca şi noi, în ceea ce se laudă"*[52]. Dacă cei care sînt printre străini şi se duc la necunoscuți nu tre-

51. *Matei* 10, 11-15.
52. *II Cor.* 11, 12

buie să ceară nimic mai mult decît hrana cea de toate zilele, cu atît mai mult cei care stau acasă.

VI

Aceste[53] cuvinte să le şi facem, nu numai să le auzim. Că nu s-au spus numai despre apostoli, ci şi despre sfinţii de mai tîrziu. Să fim, aşadar, şi noi vrednici să-i primim în casa noastră. Că pacea vine şi pleacă iarăşi, după gîndul celor care îi primeşte; şi asta se întîmplă nu numai datorită îndrăznirii învăţătorilor, ci şi vredniciei celor care îi primesc. Să nu socotim că e mică paguba de a nu ne bucura de o pace ca aceasta. De demult a vestit-o profetul, spunînd: *„Cît de frumoase sînt picioarele celor care binevestesc pacea!"* [54]. Iar Pavel, explicînd vrednicia păcii, a adăugat: *„ale celor ce binevestesc cele bune"*[55]. Şi Hristos dă mărturie despre măreţia păcii, spunînd: *„Pace las vouă, pacea Mea dau vouă"*[56].

Trebuie să facem, deci, totul ca să ne bucurăm de pace şi în casă şi în biserică. Că şi în biserică preotul dă pace; iar preotul ţine locul lui Hristos şi trebuie să-l primim cu toată dragostea în inima noastră, înainte de a ne împărtăşi. Dacă este dureros să nu te împărtăşeşti, apoi cu cît mai dureros este să alungi din inima ta pe cel care-ţi spune: „Pace!" Pentru tine stă preotul în biserică, pentru tine stă cel ce predică, muncindu-se şi trudindu-se. Ce cuvînt de apărare vei avea cînd nu primeşti nici cuvintele preotului măcar? Biserica este casa de obşte a tuturora; iar noi, care ţinem locul apostolilor, intrăm după ce aţi intrat voi mai întîi. De aceea, după legea pusă de Hristos apostolilor, îndată ce intrăm în biserică, spunem tuturora, îndeobşte: „Pace!" Nimeni, dar, să nu fie trîndav, nimeni să nu se uite pe sus cînd intră în biserică preoţii şi predicatorii! Că nu le va fi mică pedeapsa pentru o purtare ca aceasta! Aş vrea mai degrabă să fiu dispreţuit de nenumărate ori atunci cînd intru în casa unuia din voi, decît să nu fiu ascultat, aici în biserică, atunci cînd vorbesc. Dispreţul acesta este pentru mine mai dureros decît celălalt, pentru că şi casa aceasta este mai de preţ. Bogăţiile noastre cele mari aici se găsesc! Aici sînt toate nădejdile noastre! Ce nu este mare şi înfricoşător aici? Masa aceasta este cu mult mai de preţ şi mai dulce, iar candela mai de preţ decît orice candelă. Şi ştiu asta toţi cîţi au scăpat de boli, ungîndu-se, cu credinţă şi la vreme cuvenită, cu untdelemnul din candelă! Dulapul acesta este cu mult mai bun şi de mai mare trebuinţă decît dulapurile din casele voastre; nu

53. De aici începe partea morală: *În biserică, preotul ţine locul apostolilor. Trebuie să căutăm să săvîrşim fapte de virtute mai mult decît să umblăm după minuni, că mai mare lucru este să ai o viaţă virtuoasă decît facerea de minuni.*

54. *Naum* 1, 15.

55. *Rom.* 10, 15.

56. *Ioan* 14, 27.

are în el haine, ci are încuiată în el milostenia, chiar dacă sînt puţini cei care au această virtute! Avem şi aici pat, mai bun decît cel din casă; că odihna dată de Dumnezeieştile Scripturi este mai plăcută decît orice pat. Dacă şi faptele noastre, cele ale unirii şi ale înţelegerii, ar fi bune, n-am mai avea altă casă decît casa de aici. Nu e greu lucrul acesta! O mărturisesc cele trei mii[57] şi cele cinci mii[58]; aveau o singură casă, o singură masă, un singur suflet; că spune Scriptura: *„Inima şi sufletul mulţimii celor ce au crezut era una”*[59]. Dar pentru că sîntem departe de virtutea acelora şi locuim fiecare în casele noastre, să fim una, cel puţin atunci cînd ne adunăm aici, în biserică. Dacă în celelalte fapte sîntem săraci şi sărmani, să fim în aceasta bogaţi! De aceea primiţi-mă cu dragoste cel puţin aici, cînd intru în biserică. Cînd spun: „Pace vouă” şi voi răspundeţi: „Şi duhului tău!”, să nu o spuneţi numai cu glasul, ci şi cu sufletul: nu numai cu gura, ci şi cu inima. Dacă aici tu zici: „Pace şi duhului tău”, dar afară te războieşti cu mine, scuipîndu-mă şi bîrfindu-mă, acoperindu-mă pe din dos cu ocări, ce fel de pace e asta? Eu, chiar dacă te ţin de rău de nenumărate ori, îţi spun: „Pace”, cu inimă curată, cu gînd curat şi nu pot spune de tine vreodată ceva rău; am inimă de tată. Dacă te cert uneori, o fac cu mare grijă; dar dacă tu mă muşti pe ascuns şi nu mă primeşti în casa Domnului, mă tem să nu-mi măreşti iarăşi tristeţea; nu pentru că m-ai ocărît, nici pentru că m-ai scos din sufletul tău, ci pentru că ai îndepărtat pacea şi ai atras asupră-ţi acea cumplită osîndă. Chiar dacă nu-mi voi scutura praful de pe picioarele mele, chiar dacă nu vă voi întoarce spatele, totuşi ameninţarea Domnului rămîne neclintită. Vă voi spune de nenumărate ori: „Pace” şi nu voi înceta de a o spune. Chiar dacă mă veţi umplea de ocări, chiar dacă nu mă veţi primi, nici atunci nu-mi voi scutura praful de pe picioarele mele. Nu pentru că nu ascult de Stăpînul, ci pentru că ard de dragul vostru. De altfel, nici n-am suferit ceva pentru voi, nici n-am venit la voi, după o lungă călătorie, nici n-am venit îmbrăcat ca un apostol şi nici sărac ca un apostol – din pricina asta eu sînt cel dintîi care mă ţin de rău! – şi nici n-am venit fără încălţăminte şi fără a doua haină. De aceea poate nici voi n-aţi făcut cele ce se cuvenea să faceţi. Dar asta nu vă e de ajuns pentru apărare! E drept, vina mea e mai mare, dar aceasta nu vă dă iertare.

VII

Pe vremea apostolilor, casele erau biserici; acum biserica a ajuns casă; pe atunci nimic lumesc nu se grăia în casă; acum nimic duhovnicesc

57. *Fapte* 2, 41.
58. *Fapte* 4, 4.
59. *Fapte* 4, 32.

nu se grăieşte în biserică; chiar aici, în biserică, aţi adus piaţa. Dumnezeu vă grăieşte, dar voi, în loc să ascultaţi în tăcere cele spuse, aţi schimbat lucrurile şi vorbiţi de cu totul altceva. Şi de-aţi vorbi de treburile voastre! Dar nu, vorbiţi şi auziţi cuvinte ce nu se cuvin! De asta plîng şi nu voi înceta a plînge. Nu stă în puterea mea să schimb casa aceasta, biserica aceasta, cu alta. Trebuie neapărat să rămîn aici pînă voi pleca din viaţa aceasta. Primiţi-mă dar, aşa cum a poruncit Pavel. Pavel nu poruncise corintenilor să-l primească la masa lor, ci în inima şi în sufletul lor[60]. Asta o cer şi eu de la voi; dragostea, prietenia aceea caldă şi sinceră! Dar dacă nici aceasta nu o vreţi, atunci iubiţi-vă cel puţin pe voi înşivă, îndepărtînd din sufletul vostru trîndăvia. Îndestulătoare mîngîiere voi avea cînd voi vedea că vă purtaţi bine şi aţi ajuns mai buni. Şi aşa, vă voi arăta şi eu mai multă dragoste, chiar dacă iubindu-vă mai mult sînt iubit mai puţin. Multe sînt lucrurile care ne unesc! O singură masă ne stă tuturor înainte; un singur Tată ne-a născut; cu toţi am ieşit din acelaşi pîntece; aceeaşi băutură ni s-a dat tuturora; dar, mai bine spus, nu numai aceeaşi băutură, ci ni s-a dat să bem şi dintr-un singur potir. Că Tatăl, vrînd să ne facă să ne iubim unii pe alţii, a meşteşugit şi aceea ca să bem toţi dintr-un singur potir, semn de foarte puternică dragoste a unora cu alţii.

Eu nu sînt vrednic de apostoli! O mărturisesc şi n-aş tăgădui-o niciCînd! Nu sînt vrednic nu numai de ei, dar nici de umbra lor! Totuşi faceţi cele ce trebuie făcute! Asta întru nimic nu vă va putea face de ruşine, ci chiar vă va folosi mai mult. Că atunci veţi primi şi mai mare răsplată cînd veţi arăta o dragoste atît de mare chiar faţă de cei pe care-i socotiţi nevrednici. Nu vă spun cuvintele mele; iar voi n-aveţi alt învăţător pe pămînt; şi eu vă dau ceea ce am primit; dîndu-vă nu cer nimic mai mult de la voi decît numai dragostea voastră. Iar dacă sînt nevrednic şi de aceasta, voi fi totuşi îndată vrednic de ea, pentru că vă iubesc; că mi s-a poruncit să iubesc nu numai pe cei ce mă iubesc, ci şi pe duşmani. Cine ar fi, dar, atît de crud, cine atît de sălbatic, încît, după ce a primit o lege ca aceasta, chiar de-ar fi plin de nenumărate păcate, ar mai putea să întoarcă spatele şi să urască pe cei care-l iubesc? Ne-am împărtăşit din masa cea duhovnicească, să ne împărtăşim şi din dragostea cea duhovnicească! Dacă tîlharii de drumul mare îşi uită sălbăticia cînd stau la masă unii cu alţii, ce cuvînt de apărare mai putem avea noi, care ne împărtăşim mereu cu trupul Domnului, dar nici blîndeţea acelora n-o imităm? Pentru mulţi oameni îndestulătoare pricină de iubire a fost nu numai masa, ci şi oraşul în care locuiau. Noi, însă, care trăim despărţiţi unii de alţii, de ce iertare mai sîntem vrednici cînd avem şi

60. *II Cor.* 7, 2

același oraș și aceeași casă și aceeași masă și aceeași cale și aceeași ușă și aceeași rădăcină și aceeași viață și același Păstor și același Împărat și același Învățător și același Judecător și același Creator și același Tată și cînd toate ne sînt comune?

Cereți, oare, să fac minunile pe care le făceau apostolii cînd intrau în casele credincioșilor, să curăț leproșii, să alung demonii, să înviez morții? Dar cea mai mare dovadă a nobleței și dragostei voastre este tocmai aceea că ați crezut în Dumnezeu fără aceste probe. Și pentru această pricină și pentru alta Dumnezeu a pus capăt minunilor. Dacă acum, cînd nu se mai fac minuni, oamenii înzestrați cu alte însușiri, de pildă cu înțelepciunea sau cu cuvioșia, se laudă atîta, se mîndresc și se dezbină unii de alții, ce prăpăstii nu s-ar face între oameni dacă ar mai săvîrși și minuni? Că spusele mele nu sînt un simplu gînd al meu o mărturisesc corintenii, care erau împărțiți în mai multe partide, tocmai din această pricină[61]. Nu căuta, dar, minuni, ci sănătatea sufletului! Nu căuta să vezi un mort înviat; ai aflat doar că toată lumea va învia. Nu căuta să vezi orb tămăduit, ci uită-te că acum toți oamenii văd mai bine și mai cu folos. Caută și tu să vezi la fel cu ei și îndreaptă-ți ochiul tău! Dacă toți am trăi cum trebuie, păgînii ne-ar admira mai mult decît pe făcătorii de minuni. Minunile sînt luate de multe ori drept năluciri și mai au și altă faimă rea, deși minunile făcute de sfinți nu sînt ca acestea; viața curată, însă, nu poate fi niciodată defăimată așa; că virtutea închide gurile tuturora.

VIII

Să ne îngrijim dar de virtute! Mare e bogăția ei și e mare minune. Virtutea dă adevărata libertate. Chiar în robie, virtutea te face să te socotești liber. Nu rupe lanțurile robiei, dar face mai vrednici de respect pe robi decît pe liberi, că le dă ceva mai mult decît le dă libertatea. Virtutea nu-l face bogat pe cel sărac, dar face pe sărac mai fericit decît bogatul. Iar dacă vrei să faci chiar minuni, scapă-te de păcate și ai reușit totul! Păcatul este mare demon, iubite! Dacă scoți din tine păcatul, ai săvîrșit o minune mai mare decît cei care au pus pe fugă nenumărați demoni. Ascultă ce spune Pavel! Pavel pune virtutea mai presus de minuni. *„Rîvniți,* spune el, *darurile cele mai bune. Și vă arăt o cale cu mult mai înaltă”*[62]. Și voind să le arate această cale, nu le-a vorbit de învierea de morți, nici de curățirea leproșilor și nici de alte minuni ca acestea, ci în locul tuturora a pus dragostea[63]. Ascultă-L și pe Hristos că spune: *„Nu*

61. *I Cor.* 1, 10–13.
62. *I Cor.* 12, 31.
63. *I Cor.* 13, 1–13.

vă bucurați că demonii vi se pleacă, ci că numele vostru s-a scris în ceruri"[64]. Şi înainte de aceasta, iarăşi: *„Mulți Îmi vor zice în ziua aceea: „Nu cu numele Tău am proorocit şi am scos demonii şi am făcut multe minuni?" Şi atunci le voi mărturisi: Nu vă ştiu pe voi!"*[65]. Iar înainte de răstignire, chemînd pe ucenicii Săi, le-a spus: *„Întru aceasta vor cunoaşte toți că sînteți ucenicii Mei"*, nu dacă veți scoate demoni, ci *„dacă veți avea dragoste între voi"*[66]; şi iarăşi: *«Întru aceasta vor cunoaşte că Tu M-ai trimis»*, nu dacă vor învia morți, ci *„dacă sînt una"*[67]. Adeseori minunile au fost de folos altora, dar au vătămat pe cel care le-a săvîrşit, că l-au îngîmfat, l-au făcut să umble după slava deşartă sau l-au vătămat şi în alt chip. O vătămare ca aceasta n-o suferă cel virtuos, cel care face fapte bune; faptele bune sînt de folos şi lui şi altora mulți.

Pe acestea, dar, să le săvîrşim cu multă sîrguință. Dacă din om nemilos, ai ajuns milostiv, ți-ai vindecat mîna uscată! Dacă în loc să te duci la teatru, te duci la biserică, ți-ai vindecat piciorul, care şchiopăta! Dacă ochii tăi nu mai umblă după femei desfrînate şi nici după frumusețe străină, ți-ai deschis ochii tăi cei orbi! Dacă în loc de cîntece drăceşti, înveți cîntece duhovniceşti, ai început să vorbeşti, mut fiind! Acestea-s cele mai mari minuni! Acestea-s semne nemaiauzite! Dacă ne vom duce viața săvîrşind aceste minuni, vom ajunge prin ele şi noi oameni mari şi minunați, vom atrage şi pe toți cei păcătoşi la virtute şi ne vom bucura şi de viața ce va să fie, pe care, facă Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

64. *Luca* 10, 20.
65. *Matei* 7, 22-23.
66. *Ioan* 13, 35.
67. *Ioan* 17, 22-23.

OMILIA XXXIII

„Iată Eu vă trimit pe voi ca oile în mijlocul lupilor. Fiți dar înțelepți ca șerpii și blînzi ca porumbeii"[1]

I

După ce Domnul i-a încredințat pe ucenici că nu vor duce lipsă de hrana cea de toate zilele, după ce le-a deschis casele tuturora, după ce le-a spus că atunci cînd vor intra în casele oamenilor, să intre îmbrăcați cuviincios, poruncindu-le să nu intre ca niște vagabonzi și cerșetori, ci ca unii care sînt cu mult mai vrednici de respect decît gazdele lor – că asta a arătat-o prin cuvintele: *„Vrednic este lucrătorul de plata lui"*[2] și asta a arătat-o și prin porunca de a întreba cine este vrednic, ca să rămînă la acela[3], și prin porunca de a saluta pe cei care-i primesc, ca și prin amenințarea cu acele cumplite rele pe cei care nu-i primesc –; așadar, după ce prin aceste porunci a scos din sufletul lor orice grijă, după ce i-a înarmat cu puterea facerii de minuni și i-a făcut tari ca fierul și diamantul – că i-a scăpat de cele lumești și i-a liberat de orice grijă trecătoare – le-a vorbit și de relele ce aveau să vină peste ei; și nu numai de acelea mici, care aveau să vină îndată, ci și de celelalte de mai tîrziu, pregătindu-i de la început și mai dinainte pentru lupta cu diavolul.

Multe lucruri i-a învățat Hristos pe ucenicii Săi cu aceste porunci! În primul rînd, să afle că are puterea să cunoască mai dinainte viitorul; în al doilea rînd, să nu le treacă prin minte că aceste suferințe vin asupra lor din pricina slăbiciunii Învățătorului lor; în al treilea rînd, să nu se minuneze cînd suferințele vor veni peste ei, pe neașteptate și pe negîndite; în al patrulea rînd, să nu se tulbure cînd vor auzi de aceste suferințe chiar în timpul răstignirii Sale. Că s-au și tulburat atunci, cînd, ținîndu-i de rău, le-a spus: *„Dar pentru că v-am spus acestea, întristarea a umplut inima voastră*[4]. *Și nimeni din voi nu Mă mai întreabă: „Unde Te duci?"*[5]; și doar nu le spusese că era vorba de El, de pildă că are să fie legat, biciuit și omorît, ca să nu le tulbure și cu asta mintea lor. Deocamdată le-a vestit mai dinainte cele ce aveau să li se întîmple lor.

1. *Matei* 10, 16.
2. *Matei* 10, 10.
3. *Matei* 10, 11.
4. *Ioan* 16, 6.
5. *Ioan* 16, 5.

Apoi, ca ucenicii să afle că este nouă legea luptei şi străin chipul bătăliei, pentru că îi trimite cu mîinile goale, cu o singură haină, fără încălţăminte, fără băţ, fără cingătoare, fără pungă şi le porunceşte să fie hrăniţi de gazdele lor, Domnul nici aici nu-Şi opreşte cuvîntul, ci le arată puterea Lui nespusă, spunîndu-le: „Plecînd aşa, fiţi blajini ca oile, deşi aveţi să mergeţi la lupi; şi nu atît la lupi, ci chiar în mijlocul lupilor!" Şi le porunceşte să aibă nu numai blîndeţea oilor, ci şi neprihănirea porumbiţei: „Aşa, mai ales, Îmi voi arăta puterea, le spune Domnul, cînd oile vor birui lupii, deşi sînt în mijlocul lupilor, cînd, muşcate de nenumărate ori, nu numai că nu vor fi mîncate, ci chiar pe lupi îi vor schimba!" Da, este cu mult mai minunat şi cu mult mai frumos să schimbi sufletul cuiva, să-i prefaci gîndirea decît să-l ucizi. Şi aceasta au făcut-o ucenicii, deşi erau numai doisprezece, iar lumea întreagă plină de lupi.

Să ne fie, dar, ruşine nouă, care facem cu totul dimpotrivă, care ca lupii ne năpustim asupra duşmanilor noştri! Dacă ne purtăm ca oile, învingem; învingem, biruim, chiar dacă ne-ar înconjura haite de lupi; dar dacă ne facem lupi, sîntem biruiţi, că se depărtează de la noi ajutorul Păstorului. Că Păstorul nu păstoreşte lupi, ci oi; iar Păstorul te părăseşte şi pleacă de la tine că tu nu-i îngădui să-Şi arate puterea Sa. Dacă suferind răul, îţi arăţi blîndeţea şi birui, atribuie-I Păstorului întreaga biruinţă; dar dacă răspunzi cu lovituri şi pumni, Îi întuneci biruinţa.

Uită-mi-te cine au fost cei care au auzit aceste porunci aspre şi grele! Oameni fricoşi şi de rînd; oameni fără ştiinţă de carte şi neînvăţaţi; oameni necunoscuţi; oameni care nu cunoşteau deloc legile civile; oameni care nu luaseră niciodată cuvîntul în agora; pescari şi vameşi; oameni plini de nenumărate scăderi. Dacă suferinţele acelea erau în stare să tulbure chiar pe oamenii tari şi mari, cum de n-au fost în stare să doboare şi să înspăimînte pe nişte oameni lipsiţi de experienţă, pe nişte oameni cărora niciodată nu le-a trecut prin minte că pot face aşa ceva vreodată? Şi nu i-a doborît!

– Era şi firesc, ar putea să-mi spună cineva; că Domnul le-a dat putere să curețe leproşi, să alunge draci.

– Dar îţi voi spune şi eu, că tocmai puterea aceasta mai cu seamă era în stare să-i înspăimînte, că ei, care înviau morţi, tocmai ei, să sufere acele groaznice chinuri: tribunalele, închisorile, războiul tuturor şi ura obştească a lumii, tocmai ei, să îndure nişte chinuri ca acelea, ei, care făceau minuni.

– Şi care le era mîngîierea în faţa acestor suferinţe?

– Puterea Celui Care i-a trimis! Aceasta e pricina că, înainte de toate, Hristos le-a dat ucenicilor această mîngîiere, spunîndu-le: *„Iată, Eu vă trimit pe voi!* Vă este de ajuns aceasta spre mîngîierea voastră! Vă

este de ajuns aceasta ca să vă dea curaj şi să nu vă temeţi de nimic din cele ce vor veni asupra voastră!"

II

Ai văzut autoritate? Ai văzut stăpînire? Ai văzut putere nebiruită? Cele spuse de Hristos au acest înţeles: „Să nu vă tulburaţi, spune Domnul ucenicilor Săi, că, trimiţindu-vă în mijlocul lupilor, vă poruncesc să fiţi ca oile şi ca porumbeii! Puteam să fac cu totul dimpotrivă, să nu vă las să suferiţi ceva, nici să cădeţi ca oile pradă lupilor, ci puteam să vă fac mai înfricoşători decît leii! Dar aceasta vă e mai de folos; aceasta vă face şi pe voi mai străluciţi şi aceasta propovăduieşte şi puterea Mea!" Aşa i-a grăit şi lui Pavel: *„Destul îţi este harul Meu! Că puterea Mea în slăbiciune se desăvîrşeşte!"*[6] „Eu, le spune Hristos ucenicilor Săi, Eu am făcut ca voi să fiţi aşa!" Aceasta a lăsat să se înţeleagă prin cuvintele: *„Eu vă trimit ca oile"*. Nu vă descurajaţi dar, le spune Domnul. Ştiu, ştiu bine că prin blîndeţe mai cu seamă veţi birui pe toţi!"

Apoi, ca să aducă şi ucenicii ceva de la ei, să nu li se pară că totul se datoreşte harului şi să nu socotească ei că sînt încununaţi pe degeaba şi pe nemeritate, Domnul le spune: *„Fiţi, dar, înţelepţi ca şerpii şi blînzi ca porumbeii"*.

– Dar ce poate înţelepciunea noastră în faţa unor primejdii atît de mari? ar fi putut întreba ei. Cum vom putea fi înţelepţi cînd sîntem asaltaţi de valuri atît de mari? Ce va mai putea face o oaie, oricît de blîndă ar fi, în mijlocul lupilor şi a atîtor lupi? Ce folos va avea porumbiţa de toată blîndeţea ei în faţa atîtor ulii care se reped asupra ei?

– Cînd e vorba de animale, nici un folos, răspunde Domnul; dar cînd e vorba de voi, cele mai mari foloase!

Dar să vedem ce fel de înţelepciune cere aici Domnul.

„Înţelepciunea şarpelui, ne spune Hristos. După cum şarpele sacrifică totul şi nu se împotriveşte, chiar de-ar trebui să i se taie trupul, numai ca să-i rămînă teafăr capul, tot aşa şi tu, de-ar trebui să dai averile, trupul şi chiar sufletul, dă totul, afară de credinţă. Credinţa este cap şi rădăcină; dacă-ţi păstrezi credinţa, chiar de-ai pierde totul, pe toate le dobîndeşti iarăşi, cu mai multă strălucire".

Aceasta e pricina că Domnul nu ne-a poruncit să fim numai blînzi, dar nici numai înţelepţi, ci le-a unit pe acestea amîndouă, ca ele să ajungă virtute, să ai înţelepciunea şarpelui, ca să te fereşti să nu fii lovit în ceea ce ai mai scump; dar să ai şi blîndeţea porumbiţei, ca să nu te

6. *II Cor.* 12, 9.

răzbuni pe cei ce te nedreptăţesc şi nici să pedepseşti pe cei ce uneltesc împotriva ta. Pentru că iarăşi nu-i de nici un folos înţelepciunea, dacă nu-i adaugi blîndeţea.

– Dar poate fi o poruncă mai grea ca aceasta? Nu-i de ajuns, oare că suferim răul ce ni se face?

– Nu, răspunde Domnul. Mai mult; nu-ţi îngădui nici să te revolţi! Aşa e porumbiţa!

– Dar o astfel de poruncă este ca şi cum ai porunci unei trestii aruncate în cuptor să nu fie arsă de foc, ci să stingă focul.

– Să nu ne tulburăm! Ucenicii Domnului au împlinit porunca, au dus-o la bun sfîrşit şi au arătat prin faptele lor că au fost înţelepţi ca şerpii şi blînzi ca porumbeii. N-au avut altă fire, ci aceeaşi fire ca şi noi. Să nu socotească, dar, nimeni că sînt cu neputinţă de îndeplinit poruncile Domnului! Domnul cunoaşte mai bine decît toţi firea lucrurilor; ştie că sălbăticia se stinge nu cu sălbăticie, ci cu blîndeţe. Iar dacă vrei să vezi că aceasta s-a petrecut în realitate, citeşte cartea Faptelor Apostolilor şi vei vedea că ori de cîte ori iudeii s-au ridicat şi şi-au ascuţit dinţii împotriva ucenicilor, ucenicii, imitînd pe porumbei şi răspunzînd cu blîndeţea cuvenită, au pus capăt mîniei iudeilor, le-au stins furia şi le-au oprit pornirea. Cînd iudeii le-au spus: *„Nu cu poruncă v-am poruncit să nu mai vorbiţi în numele acesta?”*[7] ucenicii, deşi puteau face nenumărate minuni, n-au grăit nici un cuvînt aspru, nici n-au tăcut, ci s-au apărat cu toată blîndeţea: *„Judecaţi, dacă este drept să ascultăm mai mult de voi decît de Dumnezeu!”*[8] Ai văzut blîndeţea porumbiţei? Vezi şi înţelepciunea şarpelui: *„Noi nu putem să nu vorbim cele ce am văzut şi am auzit!”*[9]

Ai văzut că trebuie să fim desăvîrşiţi în toate privinţele, ca să nu fim nici de primejdii doborîţi, dar nici de mînie biruiţi? De aceea şi spunea Domnul:

„Feriţi-vă de oameni! Vă vor da în soboare; şi în sinagogile lor vă vor biciui; şi veţi fi duşi pentru Mine înaintea domnilor şi a împăraţilor spre mărturie lor şi neamurilor”[10].

Iarăşi îi pregăteşte pe ucenicii Săi să fie cu mintea trează, dîndu-le poruncă să sufere totdeauna răul şi să lase pe seama altora săvîrşirea răului; ca să cunoşti că în suferirea răului stă biruinţa şi suferinţa dă trofeele cele strălucite. Nu le-a spus: „Loviţi şi voi cu pumnii şi împotriviţi-vă celor ce voiesc să vă facă rău!”, ci numai: „Veţi suferi cele mai cumplite chinuri!”

III

Vai, cît de mare este puterea Celui Care a grăit, cît de mare filozofia celor care au ascultat! Se cuvine să te minunezi mult că ucenicii n-au

7. *Fapte* 5, 28.
8. *Fapte* 4, 19.
9. *Fapte* 4, 20.
10. *Matei* 10, 17–18.

luat-o la fugă îndată ce au auzit acestea! Erau doar nişte oameni care se temeau şi de umbra lor, care n-au mers mai departe de lacul în jurul căruia pescuiau. Cum de nu s-au gîndit şi nu şi-au spus: „Unde vom găsi scăpare? Tribunalele sînt împotriva noastră, împărații împotriva noastră, domnitorii, sinagogile iudeilor, popoarele elenilor, conducătorii şi supuşii!" Prin cele spuse, Domnul nu le-a vorbit mai dinainte numai de Palestina şi de suferințele de acolo, ci i-a lăsat să înțeleagă şi luptele de pe toată fața pămîntului, spunîndu-le: *„Veți fi duşi înaintea împăraților şi domnilor"*, arătîndu-le că mai tîrziu are să-i trimită predicatori şi la păgîni.

„Ai pornit cu război pe toată lumea împotriva noastră, puteau spune ucenicii; ai înarmat împotriva noastră pe toți locuitorii pămîntului, popoare, tirani, împărați! Iar cuvintele pe care ni le-ai spus mai tîrziu sînt mult mai înfricoşătoare, că din pricina noastră oamenii vor ajunge ucigaşi de frați, de copii, de părinți, că ne-ai spus: *„Va da frate pe frate la moarte şi tată pe fiu şi se vor scula fiii asupra părinților şi-i vor ucide"*[11]. Cum vor mai crede oamenii în cuvîntul nostru cînd vor vedea că din cauza noastră copiii sînt ucişi de părinți, frații de frați şi toate sînt pline de sînge? Nu ne vor alunga, oare, de pretutindeni ca pe nişte demoni blestemați, ca pe nişte ticăloşi, ca pe nişte pustiitori ai întregii lumi, văzînd că pămîntul este plin de sîngele rudelor şi de nişte crime ca acestea? Bună va fi, oare, pacea pe care o vom da în casele în care intrăm, cînd le umplem de atîtea crime? Dacă am fi mai mulți, şi nu doisprezece! Dacă n-am fi nişte oameni simpli şi fără de carte, ci nişte înțelepți, nişte retori, nişte oameni destoinici la cuvînt! Dar, mai bine spus, dacă am fi împărați care au oştiri şi bogăție de bani! Cum vom putea convinge pe cineva de adevărul învățăturii noastre, cînd noi aprindem războaie civile, ba chiar războaie cu mult mai cumplite decît războaiele civile? Care om va da ascultare cuvintelor noastre, chiar dacă noi nu ne-am îngriji deloc de scăparea noastră?"

Dar ucenicii nici n-au gîndit aşa, nici n-au grăit aşa şi nici nu I-au cerut Domnului socoteală de poruncile date lor, ci I s-au supus, L-au ascultat. Aceasta, nu datorită numai virtuții lor, ci şi înțelepciunii învățătorului. Uită-te că Domnul a împreunat cu fiecare suferință o mîngîiere. Despre cei care nu-i vor primi, a spus: *„Mai uşor va fi pămîntului Sodomei şi Gomorei în ziua judecății decît oraşului aceluia"*[12]. Acum iarăşi, după ce a spus: *„Veți fi duşi înaintea domnilor şi împăraților"*, a adăugat: *«Pentru Mine, spre mărturie lor şi neamurilor»*. Nu mică e mîngîierea de a suferi chinuri pentru Hristos şi de a fi mărturie acelora! Că Dumnezeu

11. *Matei* 10, 21.
12. *Matei* 10, 15.

Îşi îndeplineşte totdeauna planurile Sale, chiar dacă nici un om nu ia aminte. Cu aceste cuvinte îi mîngîie Domnul pe ucenicii Săi, nu din pricină că ucenicii doreau pedepsirea altora, ci pentru ca ucenicii să fie încredinţaţi că Îl vor avea, în orice împrejurare, alături de ei pe Cel Care le-a spus şi ştia mai dinainte acestea; şi să fie încredinţaţi de asemenea că nu vor suferi pentru că ar fi nişte răi şi nişte ciumaţi. Pe lîngă aceste mîngîieri, le mai dă şi altă mîngîiere, nu mică, spunînd:

„Iar cînd vă vor da pe voi în mîna lor, nu vă îngrijiţi cum sau ce veţi grăi; că vi se va da vouă în acel ceas ce veţi grăi. Că nu sînteţi voi cei ce grăiţi, ci Duhul Tatălui vostru este Care grăieşte în voi”[13].

Ca să nu spună apostolii: „Cum vom putea să-i convingem pe oameni, cînd ni se întîmplă nişte lucruri ca acestea?”, Domnul le porunceşte să aibă curaj cu privire la apărarea lor. Altădată le spusese: *„Vă voi da gură şi înţelepciune”*[14]; acum le spune: *„Duhul Tatălui este Care grăieşte în voi”*, urcîndu-i la vrednicia de profeţi. De aceea, după ce le-a spus de puterea ce le-o va da, le-a grăit şi de relele ce vor veni, de ucideri şi de junghieri:

„Va da frate pe frate la moarte şi tată pe fiu şi se vor scula fiii asupra părinţilor şi-i vor ucide”[15].

Şi Domnul nu S-a oprit aici, ci a adăugat lucruri cu mult mai înfricoşătoare, în stare să cutremure şi pietrele:

„Şi veţi fi urîţi de toţi”[16].

Dar şi acum mîngîierea este alături, că spune Domnul: „Veţi suferi acestea

„Pentru numele Meu”[17].

Şi pe lîngă acestea, iarăşi o altă mîngîiere:

„Iar cel care va răbda pînă la sfîrşit, acela se va mîntui”[18].

Cuvintele acestea erau în stare şi pentru alt motiv să insufle curaj ucenicilor: odată cu puterea predicării Evangheliei avea să înflăcăreze atît de mult pe oameni încît să nesocotească glasul sîngelui, să tăgăduiască înrudirea şi să pună mai presus de toate cuvîntul lui Dumnezeu, care izgonea cu putere totul. „Dacă nici tirania firii, le spune Domnul ucenicilor Săi, nu are puterea să înfrunte cuvîntul vostru, ci e biruită şi călcată în picioare, ce altceva va putea, oare, să vă biruiască? Dar pentru că aşa se vor petrece lucrurile, nu înseamnă că viaţa voastră va fi

13. *Matei* 10, 20
14. *Luca* 21, 15
15. *Matei* 10, 21.
16. *Matei* 10, 22.
17. *Matei* 10, 22.
18. *Matei* 10, 22.

liniştită; nu va fi liniştită ci veţi avea duşmani şi vrăjmaşi obşteşti pe toţi cei ce locuiesc în întreaga lume.

IV

Unde-i acum Platon?[19] Unde-i Pitagora?[20] Unde-i mulţimea de filozofi stoici?[21] Platon s-a bucurat de multă cinste; dar a fost demascat şi vîndut ca sclav; n-a reuşit să înfăptuiască nici una din ideile sale, nici chiar cu ajutorul unui tiran; mai mult, şi-a trădat ucenicii şi şi-a sfîrşit ticălos viaţa; iar gunoaiele filozofiei cinice[22], toate, ca umbra şi ca visul, au pierit! Şi n-au avut de luptat filozofii greci cu greutăţile cu care au luptat ucenicii Domnului! Păreau străluciţi pentru filozofia lor – atenienii au afişat chiar scrisorile lui Platon, pe care Dion[23] le trimisese lor –, au trăit în belşug şi tihnă toată viaţa şi aveau nu puţine bogăţii. Astfel Aristip[24] îşi cumpăra metrese scumpe; altul lasă prin testament mari moşteniri; iar altul păşea pe spatele ucenicilor săi, care făceau pod din spatele lor; despre Diogene din Sinope se spune că se schimonosea în piaţa publică[25]. Acestea sînt faptele cele mari ale filozofilor! Nimic asemănător nu găsim în viaţa ucenicilor Domnului, ci mare curăţenie sufletească şi trupească, desăvîrşită bună-cuviinţă, război cu toată lumea pentru adevăr şi credinţă, junghieri în fiecare zi, iar după acestea, trofeele cele strălucite.

– Sînt, însă, printre păgîni şi generali, de pildă Temistocle[26], Pericle?[27] mi-ar putea spune cineva.

– Dar şi faptele lor sînt jocuri de copii faţă de faptele pescarilor. Ce ai putea spune despre ei? Că Temistocle a convins pe atenieni să se suie în corăbii cînd Xerxe se pornise cu război împotriva Greciei. Dar împotriva celor doisprezece nu se pornise Xerxe cu război, ci diavolul

19. Vezi nota 9, de la Omilia I.

20. Pitagora s-a născut în insula Samos pe la 585 î.d.Hr. şi a murit pe la 500 î.d.Hr., în Italia de Sud, unde şi-a desfăşurat activitatea sa de om politic, filozof şi matematician. Este întemeietorul filozofiei ce-i poartă numele.

21. Adepţii filozofului Zenon din Citium (c. 336–c.264 î.d.Hr.), întemeietorul filozofiei stoice.

22. Vezi nota 22, de la Omilia X.

23. Dion de Siracuza, om de stat siracuzian, născut în 409, mort în 354 î.d.Hr., prieten cu filozoful Platon.

24. Aristip de Cirena, născut pe la 430 î.d.Hr., filozof grec, întemeietorul şcolii filozofice hedoniste.

25. Vezi nota 23, de la Omilia X.

26. Temistocle, general şi om de stat atenian, şeful partidului democrat. S-a născut în Atena, pe la 525 î.d.Hr. A cîştigat celebra victorie de la Salamina asupra flotei persane conduse de Xerxe. A murit în exil, în anul 460 î.d.Hr.

27. Pericle, general, orator şi om de stat atenian, şeful partidului democrat. S-a născut pe la 495 şi a murit în 429 î.d.Hr. A încurajat artele şi literele şi a împodobit Atena cu numeroase şi strălucite monumente, între care Partenonul. Secolul său, cel mai strălucit din istoria Greciei, a fost numit secolul lui Pericle.

împreună cu toată lumea şi cu nenumăraţi demoni; şi nu numai o singură dată, ci tot timpul vieţii lor. Şi cei doisprezece au învins, au biruit! Lucru minunat este că apostolii nu şi-au ucis duşmanii, ci i-au schimbat, i-au convertit. Aceasta, mai cu seamă trebuie totdeauna observat că cei doisprezece nu şi-au ucis duşmanii, nici nu i-au şters de pe faţa pămîntului, ci din demoni ce erau i-au făcut să se ia la întrecere cu îngerii; au liberat pe oameni de tirania cea rea a diavolului şi au alungat pe acei demoni blestemaţi, care tulburau totul, din pieţe şi din case; dar, mai bine spus, chiar şi din pustie. Martore sînt cetele de monahi pe care apostolii le-au sădit pretutindeni şi care curăţesc nu numai ţinuturile locuite, ci şi cele nelocuite. Şi ce-i mai minunat este că n-au săvîrşit acestea cu armele în mîini, ci îndurînd chinuri şi suferinţe. Duşmanii îi aveau în puterea lor, iar ei erau doisprezece oameni: simpli, înlănţuiţi, biciuiţi, purtaţi de colo-colo; dar nu li s-a putut închide gura; ci după cum nu-i cu putinţă să înlănţuieşti raza de soare, tot aşa şi limba acelora. Pricina? Nu erau ei cei care vorbeau, ci puterea Duhului! Aşa a învins şi Pavel pe Agripa[28] şi pe Neron, care a întrecut pe toţi oamenii în răutate. *„Domnul,* spune Pavel, *mi-a stat în ajutor şi m-a izbăvit din gura leului"*[29]. Tu, însă, minunează-te de ucenicii Domnului, că îndată ce au auzit pe Domnul spunîndu-le: *„Nu vă îngrijiţi"*, au crezut, au ascultat şi nimic din cele înfricoşătoare nu i-a spăimîntat. Iar dacă spui că Domnul le-a dat destulă mîngîiere prin cuvintele: *„Duhul Tatălui nostru va fi Cel Ce grăieşte"*, apoi, tocmai pentru aceasta mai cu seamă mă minunez de ei că nu s-au îndoit, nici n-au cerut Domnului să-i scape de chinuri şi de suferinţe. Şi aveau să le sufere nu doi sau trei ani ci toată viaţa lor. Că asta a vrut să spună Domnul, cînd le-a zis: *„Iar cel care va răbda pînă la sfîrşit, acela se va mîntui"*. Domnul vrea ca faptele mari săvîrşite de apostoli să nu fie numai opera Lui, ci şi a ucenicilor Săi. Uită-te că, chiar de la început, unele fapte se datoresc Domnului, altele, ucenicilor. Astfel facerea de minuni se datoreşte Domnului[30], iar sărăcia de bună voie, ucenicilor[31]; iarăşi, deschiderea tuturor caselor se datoreşte harului de sus[32], iar faptul că ucenicii n-au cerut de la gazdele lor nimic mai mult decît cele de trebuinţă se datoreşte filozofiei ucenicilor, că *„vrednic este lucrătorul de plata sa"*[33]; dăruirea păcii se datoreşte darului lui Dumnezeu[34], iar căutarea celor vrednici şi neintrarea ucenicilor în orice casă se datoreşte înfrînării lor[35]; iarăşi, pedepsirea celor care nu-i pri-

28. *Fapte* 25, 23–26, 32.
29. *II Tim.* 4, 17.
30. *Matei* 10, 8.
31. *Matei* 10, 9–10.
32. *Matei* 10, 11.
33. *Matei* 10, 10.
34. *Matei* 10, 12–13.
35. *Matei* 10, 11.

mesc pe ucenici se datorește Domnului[36], iar plecarea cu blîndețe a ucenicilor din casele celor care le-au închis ușile, fără a-i ține de rău și fără a-i ocărî, se datorește bunătății ucenicilor[37]; darea Duhului și scăparea de griji se datorește Celui Ce i-a trimis[38], iar blîndețea oii și a porumbiței, ca și îndurarea cu curaj a suferințelor se datoresc tăriei și înțelepciunii ucenicilor[39]; suferirea urii oamenilor și curajul ucenicilor se datoresc lor[40], iar mîntuirea celor care suferă răul se datorește Celui Ce i-a trimis; pentru aceea a și spus Domnul *„Iar cel care va răbda pînă la sfîrșit, acela se va mîntui”*[41].

V

Mulți oameni sînt tari, de obicei, la început, dar mai pe urmă se descurajează; de aceea Domnul a spus: „Sfîrșitul îl caut!” Ce folos de semănături frumoase la început, dar puțin mai tîrziu veștejite. De aceea cere Domnul de la ucenicii Săi necontenită răbdare.

Dar ca să nu spună cineva: „Hristos a făcut totul; așa că nu e deloc de mirare că apostolii au fost curajoși; au fost curajoși pentru că n-au suferit!”, tocmai de aceea Domnul le spune ucenicilor Săi: „E nevoie și de răbdarea voastră! Vă voi scoate din cele dintîi primejdii, ca să vă păstrez pentru altele și mai cumplite; iar după acelea vor urma iarăși altele; și nu se vor opri cei ce vă chinuiesc cît veți avea în voi suflare”. Aceasta a vrut să spună Domnul cînd a zis: *„Iar cel ce va răbda pînă la sfîrșit, acela se va mîntui”*. De aceea, deși a spus: *„Nu vă îngrijiți ce veți grăi”*, totuși în alt loc zice: *„Fiți gata de răspuns oricui vă cere socoteală de nădejdea voastră”*[42]. Cînd este vorba de o discuție între prieteni, Domnul ne poruncește ca și noi să ne îngrijim; dar cînd este vorba de un tribunal înfricoșător, de popoare înfuriate și de frică de pretutindeni, atunci Domnul ne dă ajutorul Său ca să avem curaj, să vorbim și să nu ne înspăimîntăm, nici să trădăm dreptatea. Că a fost cu totul de mirare ca niște oameni care și-au petrecut toată viața lor sau pe malul lacului sau în fața pieilor de făcut corturi sau la vamă să poată deschide gura cînd erau duși legați, cu capetele plecate, înaintea tiranilor așezați pe scaunul de judecată, a satrapilor de lîngă ei, a sulițașilor, a ostașilor cu săbiile scoase și a tuturor celor ce erau acolo! Din pricina învățăturii pe care o propovăduiau, nu li se dădea voie nici să vorbească, nici să se apere, ci ca pe niște pustiitori obștești ai lumii, așa cău-

36. *Matei* 10, 15.
37. *Matei* 10, 13.
38. *Matei* 10, 16.
39. *Matei* 10, 17-18.
40. *Matei* 10, 19.
41. *Matei* 10, 22.
42. *I Petru* 3, 15.

tau să-i schilodească în bătăi. *„Cei care au tulburat toată lumea au venit şi aici"*[43], spun Faptele Apostolilor; şi iarăşi: *„Aceştia lucrează împotriva rînduielilor cezarului, spunînd că Hristos Iisus este Dumnezeu"*[44]. Tribunalele de pretutindeni erau stăpînite de nişte bănuieli ca acestea, iar ucenicii Domnului aveau nevoie de mare ajutor de sus, ca să dovedească aceste două lucruri: şi că este adevărată învăţătura pe care o propovăduiau şi că nu strică legile obşteşti; să nu cadă nici în bănuiala că răstoarnă legile statului, atunci cînd vorbeau de învăţătura lor, dar nici să strice exactitatea dogmelor atunci cînd arătau că nu răstoarnă ordinea socială. Toate acestea le vei vedea săvîrşite, cu priceperea cuvenită, şi de Petru şi de Pavel şi de toţi ceilalţi apostoli. Că pretutindeni în lume erau acuzaţi că sînt nişte răsculaţi, nişte oameni care vor să introducă în lume altă ordine, altă învăţătură; şi totuşi ei au îndepărtat şi această bănuială; i-au convins pe oameni să aibă o altă părere, fiind proclamaţi de toţi ca mîntuitori, purtători de grijă şi binefăcători. Pe toate acestea le-au săvîrşit prin răbdarea lor cea mare. De aceea şi Pavel spunea: *„În fiecare zi mor"*[45]; şi pînă la sfîrşitul vieţii lui a fost mereu în primejdie de moarte.

Ce-am merita[46], oare, noi, care avem nişte pilde ca acestea, care trăim în vremuri de pace şi totuşi ne moleşim şi cădem? Nu duce nimeni război împotriva noastră, şi sîntem junghiaţi; nu ne persecută nimeni, şi sîntem istoviţi. Ne bucurăm de pace. Domnul ne-a poruncit să ne mîntuim, dar nici aceasta n-o putem. Apostolii, cînd toată lumea ardea şi flăcările cuprinseseră întregul pămînt, au intrat în foc şi au smuls din mijlocul flăcărilor pe cei cuprinşi de foc; tu, însă, nici pe tine nu te poţi salva. Ce îndrăznire mai putem avea, ce iertare? Nu ne mai ameninţă nici bicele, nici temniţele, nici conducătorii, nici sinagogile iudaice, nici altceva din unele ca acestea, ci cu totul dimpotrivă, noi creştinii conducem şi stăpînim. Împăraţii sînt binecredincioşi; multe dregătorii şi posturi de frunte sînt ocupate de creştini; creştinii se bucură de slavă şi de linişte; şi nici aşa nu biruim. Aceia – şi dascăli şi ucenici – erau azvîrliţi în fiecare zi în temniţe, trupul lor era plin de răni şi de cicatrice, dar se bucurau mai mult decît cei din paradis. Noi nici în vis nu suferim aşa ceva, dar sîntem mai moi decît ceara.

– Dar aceia, mi s-ar putea spune, făceau minuni!

– Pentru asta, dar, nu erau biciuiţi? Pentru asta nu erau prigoniţi? Şi acesta-i lucru ciudat că adeseori erau chinuiţi şi munciţi tocmai de cei cărora le făcuseră bine; şi nici aşa nu se tulburau, deşi li se răsplătea

43. *Fapte* 17, 6.
44. *Fapte* 17, 7.
45. *I Cor.* 15, 31.
46. De aici începe partea morală: *Trebuie să răbdăm orice ispită, luînd ca pildă răbdarea lui Iov.*

binele cu rău; dar tu, dacă faci cuiva vreun bine cît de mic, iar mai apoi acela îți face vreun necaz, te superi, te tulburi și-ți pare rău de binele făcut.

VI

De s-ar întîmpla să se pornească război și prigoană împotriva bisericilor — să dea Dumnezeu să nu se întîmple asta vreodată! —, gîndește-te cît de mare ar fi rîsul, cît de mare ocara! Și pe bună dreptate! Cînd nimeni nu se exercitează în casa sa, cum va fi strălucitor în timpul luptelor? Care atlet, care n-a făcut exerciții cu un maestru de lupte, va putea să învingă pe adversarul său la jocurile olimpice? N-ar trebui, oare, ca și noi creștinii să facem în fiecare zi exerciții de luptă, de bătaie cu pumnii și de alergare? Nu vedeți că așa numiții pentatleți[47], cînd n-au pe nimeni cu care să facă exerciții, umplu un sac cu nisip, îl atîrnă și așa își exercitează forța lor? Nu vedeți că atleții mai tineri fac cu colegii de aceeași vîrstă exerciții în vederea luptelor cu adversarii lor? Pe aceștia imită-i și tu și exercitează-te în luptele filozofiei!

Mulți îți ațîță mînia, îți deșteaptă poftele, îți aprind flacăra! Împotrivește-te patimilor, rabdă cu eroism durerile sufletului, ca să le poți răbda și pe cele ale trupului. Că și fericitul Iov, de nu s-ar fi exercitat cum trebuie înainte de a fi venit peste el luptele, n-ar fi strălucit atîta în timpul luptelor; de nu s-ar fi exercitat să-și izgonească din suflet orice mînie, ar fi rostit un cuvînt nesocotit atunci cînd i-au murit copiii. Așa, însă, a ieșit biruitor în toate luptele; și cînd a pierdut banii, și cînd i-a dispărut atîta avuție, și cînd i-au pierit copiii, și cînd a pierdut dragostea soției, și cînd i-a fost biciuit trupul, și cînd l-au ținut de rău prietenii, și cînd l-au ocărît slugile. Iar dacă vrei să vezi exercițiile lui, ascultă-l pe el, că spune cum disprețuia banii: *„Dacă m-aș fi bucurat cînd mi se înmulțeau averile! Dacă aș fi îngropat aurul în pămînt! Dacă mi-aș fi pus nădejdea în pietrele prețioase!”*[48] De aceea nici nu s-a tulburat cînd averile i-au fost răpite, pentru că nu le dorea nici cînd le avea. Ascultă cum se îngrijea de creșterea copiilor lui! Nu-i răsfăța peste măsură, așa cum facem noi, ci le cerea să aibă viață desăvîrșită. Dacă aducea jertfe pentru păcatele neștiute ale copiilor lui[49], gîndește-te ce judecător aspru era al faptelor lor știute! Iar dacă vrei să auzi și luptele lui pentru curățenia trupească și sufletească, ascultă-l pe el spunînd: *„Lege pus-am ochilor mei, să nu mă uit la fecioară”*[50]. De aceea nu l-a înfrînt soția lui; o iubea și mai înainte,

47. Atlet care se exercitează în cele cinci exerciții atletice: alergare, luptă, pugilat, săritură și aruncarea cu discul.

48. *Iov* 31, 25, 24.

49. *Iov* 1, 5.

50. *Iov* 31, 1.

dar nu peste măsură, ci cum se cade să-ți iubești soția. De asta mă și mir. Cum i-a trecut diavolului prin minte să pornească război împotriva lui Iov, cînd cunoștea exercițiile lui? Cum de i-a trecut prin minte? Vicleană fiară e diavolul și niciodată nu-și pierde nădejdea! Vina noastră cea mai mare este că noi deznădăjduim de mîntuirea noastră, pe cînd diavolul nu pierde niciodată nădejdea pieirii noastre. Dar uită-te că Iov se gîndea, cu mult înainte, la chinurile și suferințele trupești, care ar fi putut să vină peste el. Nu avusese niciodată vreo suferință, că trăise în bogăție, desfătare și lux, dar se gîndea în fiecare zi la suferințele celorlalți oameni. Aceasta arătîndu-o, spunea: *„Frica de care m-am temut a venit asupra mea și de ceea ce m-am speriat, aceea mi s-a întîmplat"*[51]; și iarăși: *„Am plîns de orice neputincios și am suspinat cînd am văzut om în nevoie"*[52]. De aceea nu l-a tulburat nici una din suferințele acelea mari și cumplite care au căzut asupra lui. Dar nu mi te uita la pierderea averilor, nici la moartea copiilor, nici la bubele lui de nevindecat, nici la vorbele rele ale soției sale, ci la celelalte suferințe ale lui, cu mult mai cumplite decît acestea!

– Dar ce suferințe mai mari decît acestea a îndurat Iov? aș putea fi întrebat. Din istoria vieții sale nu cunoaștem altele!

– Pentru că dormim, nu le cunoaștem! Cel care caută cu grijă și cercetează bine mărgăritarul, va afla suferințe cu mult mai mari decît acestea. Altele îi erau suferințele, mai cumplite și mai mari, în stare să-i zguduie și mai mult sufletul lui Iov. În primul rînd că nu știa nimic lămurit de împărăția cerurilor și de înviere; de aceea și spunea cu lacrimi: *„Că nu voi trăi în veac, ca să rabd!"*[53]; în al doilea rînd, că știa că a făcut mult bine; în al treilea rînd, că știa că n-a făcut nici un rău; și în al patrulea rînd, că socotea că suferă acestea de la Dumnezeu – că dacă ar fi știut că le suferă și de la diavolul, și asta l-ar fi scandalizat din destul –, în al cincilea rînd, că auzea pe prietenii lui învinuindu-l de păcat: *„N-ai fost biciuit pe cît ai păcătuit!"*[54]; în al șaselea rînd, că vedea că cei ce trăiesc în păcat sînt fericiți și-și bat joc de el; în al șaptelea rînd, că n-a văzut vreodată pe un altul suferind atîta.

VII

Iar dacă vrei să afli cît de mari au fost suferințele lui Iov, gîndește-te la cele ce se petrec acum. Cu toate că acum așteptăm împărăția cerurilor, că nădăjduim învierea și bunătățile cele nespuse, că ne știm vinovați cu

51. *Iov* 3, 25.
52. *Iov* 30, 25.
53. *Iov* 7, 16.
54. *Iov* 11, 6.

mii de păcate, că avem înaintea noastră pilde atît de mari, că sîntem părtaşi unei atît de înalte filozofii, totuşi dacă unii din noi pierdem o fărîmă de aur, şi aceea de cele mai multe ori furată, apoi socotim viaţa cu neputinţă de trăit; mai mult: nici femeia nu ne pisează la cap, nici copiii nu ne sînt ucişi, nici prietenii nu ne ocărăsc, nici slugile nu ne batjocoresc, ci sînt chiar mulţi cei care ne mîngîie: unii cu cuvîntul, alţii cu fapta; gîndeşte-te acum de cîte cununi nu este vrednic Iov, care vedea agonisita sa, cîştigată prin muncă cinstită, răpită fără rost şi fără pricină, care vedea că suferinţele vin valuri-valuri peste el, el rămînînd nemişcat în mijlocul tuturor acestor încercări şi înălţînd Stăpînului cuvenita mulţumire pentru toate? Chiar dacă nimeni din ceilalţi n-ar fi spus vreun cuvînt, numai cuvintele soţiei sale ar fi fost în stare să zguduie şi o stîncă. Uită-te la viclenia ei! Nu-i aduce aminte de bani, nu-i aduce aminte de cămile, de turmele de oi şi de cirezile de vite – cunoaşte doar filozofia bărbatului ei faţă de acestea! –, ci de ceea ce-i mai împovărător decît toate, de copii adică; apoi îi mai măreşte chinul şi jalea, adăugînd şi durerea şi necazurile ei[55]. Dacă pe bărbaţii, care au avut o viaţă fericită şi n-au avut nici o supărare de multe ori femeile i-au înduplecat să le facă pe voie, gîndeşte-te ce suflet tînăr a avut Iov, respingînd-o, deşi tăbărîse asupra lui cu arme atît de puternice; a călcat în picioare două din cele mai tiranice simţăminte: pofta şi mila. Mulţi au putut să-şi biruie pofta, dar au fost biruiţi de milă. Viteazul Iosif şi-a stăpînit cea mai tiranică patimă, respingînd pe egipteancă, femeia aceea barbară, care-i întinsese nenumărate curse, dar nu şi-a putut stăpîni lacrimile cînd a văzut pe fraţii lui, deşi-i făcuseră rău; mila i-a răscolit tot sîngele; şi Iosif a aruncat jos masca şi s-a dat pe faţă. Dar cînd alături stă soţia, care rosteşte cuvinte pline de jale şi-i mai vin în ajutor şi faptele: rănile, bubele şi nenumăratele valuri de nenorociri, cum n-ai putea spune, pe bună dreptate, că sufletul lui Iov a fost mai tare decît diamantul, de vreme ce n-a fost doborît de o atît de mare furtună?

Îngăduiţi-mi să spun cu îndrăznire că acel fericit bărbat, dacă n-a fost mai mare chiar decît apostolii, apoi nicidecum n-a fost mai mic. Apostolii aveau o mîngîiere în suferinţele lor, că le îndurau pentru Hristos; şi leacul acesta era îndestulător să le înalţe sufletele în fiecare zi, că aveau în orice împrejurare pe Stăpînul, Care le spunea: *„Pentru Mine!”* şi: *„Din pricina Mea„*[56] şi: *„Dacă pe Mine, stăpînul casei, M-au numit Beelzebul”*[57]*;* Iov, însă, era lipsit de această mîngîiere; şi de mîngîierea minunilor şi de mîngîierea harului. Că Iov nici nu avea o atît de mare

55. *Iov* 2, 9.
56. *Matei* 5, 11.
57. *Matei* 10, 25.

putere a Duhului. Şi grozăvia mare este că Iov a îndurat toate aceste suferinţe, după ce dusese o viaţă îmbelşugată şi desfătată, după ce se bucurase de atîta cinste; că n-a fost un pescar sau un vameş sau un om care a trăit cum a putut. Şi ceea ce părea împovărător pentru apostoli, aceea a suferit şi Iov: ura prietenilor, a casnicilor, a duşmanilor, a celor cărora le făcuse bine; dar el nu putea vedea ancora aceea sfîntă, portul acela neînvălurat, adică cele spuse de Domnul apostolilor: *„Pentru Mine!"*

Mă minunez şi de cei trei tineri din Babilon, că au îndrăznit să înfrunte cuptorul, că s-au împotrivit tiranului. Dar ascultă ce spun ei: *„Dumnezeilor tăi nu slujim, iar icoanei pe care ai ridicat-o nu ne închinăm!"*[58] Mare mîngîiere le era lor că ştiau bine că pentru Dumnezeu îndură toate acele suferinţe; dar Iov nu ştia că suferinţele lui erau o luptă. Dacă ar fi ştiut, nici n-ar fi simţit suferinţele. Gîndeşte-te că atunci cînd a auzit pe Dumnezeu spunîndu-i: *„Crezi, oare, că Eu ţi-am răspuns pentru altă pricină, decît pentru că te arăţi drept?"*[59], îndată, numai la auzul acestor cuvinte, a răsuflat uşurat, s-a smerit pe sineşi şi a socotit suferinţele lui o nimica, grăind aşa: *„Pentru ce să mai judec, cînd sînt sfătuit şi dăscălit de Domnul, auzind acestea, eu care nu sînt nimic?"*[60]; şi iarăşi: *„Mai înainte, cu urechea Te-am auzit; iar acum ochiul meu Te-a văzut; pentru aceea m-am smerit şi m-am topit şi m-am socotit pămînt şi ţărînă"*[61].

Această vitejie, deci, această blîndeţe a celui care a trăit înainte de darea legii şi înainte de venirea harului să o rîvnim şi noi cei care trăim după ce s-a dat legea şi a venit harul, ca să putem să ne sălăşluim în cerurile cele veşnice, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să le dobîndim, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea, în vecii vecilor, Amin.

58. *Dan.* 3, 18.
59. *Iov* 40, 3.
60. *Iov* 39, 34.
61. *Iov* 42,5-6.

OMILIA XXXIV

„Iar cînd vă vor prigoni în cetatea aceasta, fugiţi în cealaltă. Că amin zic vouă, nu veţi sfîrşi cetăţile lui Israel pînă ce va veni Fiul Omului"[1]

I

După ce le-a vorbit de suferinţele acelea cumplite şi înfricoşătoare în stare să sfarme şi diamantul, pe care le vor avea de suferit după răstignirea, învierea şi înălţarea Lui, Domnul aduce iarăşi cuvîntul de fapte mai puţin dureroase, dîndu-le atleţilor Săi răgaz de răsuflare şi de liniştire. Nu le-a poruncit să înfrunte pe prigonitori, ci să fugă din faţa lor. Şi pentru că apostolii erau deocamdată la începutul predicării lor, Domnul le vorbeşte pe măsura puterii lor de înţelegere; nu le vorbeşte de prigoanele de mai tîrziu, ci de cele de dinainte de cruce şi de patimi. Aceasta a arătat-o prin cuvintele: *„Că nu veţi sfîrşi cetăţile lui Israel pînă ce va veni Fiul Omului"*. Dar ca ucenicii să nu spună: „Ce vom face dacă fugind dintr-o cetate, unde sîntem prigoniţi, şi ducîndu-ne în alta, sîntem prigoniţi şi acolo?", Domnul alungă din sufletele lor această teamă, spunîndu-le: „Nu veţi ajunge să străbateţi Palestina şi Eu voi veni îndată lîngă voi"; Uită-te că şi acum Domnul nu îndepărtează suferinţele de la ucenicii Săi, dar stă alături de ei în primejdii; că n-a spus: „Vă voi scoate şi voi pune capăt persecuţiilor".

– Dar ce?

– *„Nu veţi sfîrşi cetăţile lui Israel pînă ce va veni Fiul Omului"*. Că le era îndestulătoare mîngîiere numai vederea Lui.

Tu, însă, uită-mi-te că Domnul nu îngăduie totul harului, în orice împrejurare, ci porunceşte ca şi ucenicii Lui să-şi aducă şi ei partea lor. „Dacă vă temeţi, fugiţi!", le spune El. Aceasta a arătat prin cuvintele: *„Fugiţi!"* şi: *„Nu vă temeţi!"*[2] Nu le-a poruncit ca ei să fie cei dintîi care să fugă, ci să plece atunci cînd sînt prigoniţi; şi nici durata propovăduirii lor nu va fi mare, ci atît cît să străbată cetăţile Israelului.

Apoi îi îndeamnă iarăşi spre o altă latură a filozofiei. În primul rînd le îndepărtase din suflet grija de hrană; în al doilea rînd, frica de pri-

1. *Matei* 10, 23.
2. *Matei* 10, 28.

mejdii; iar acum, frica de defăimare. De grija de hrană i-a scăpat, spunîndu-le: *„Vrednic este lucrătorul de plata sa"*[3] şi arătîndu-le că mulţi oameni îi vor primi; de teama de primejdii i-a scăpat spunîndu-le: *„Nu vă îngrijiţi cum sau ce veţi grăi"*[4] şi: *„Cel ce va răbda pînă în sfîrşit, acela se va mîntui"*[5].

Dar pentru că era firesc ca apostolii în afara necazurilor acestea să mai capete şi o faimă rea – lucru ce pare multora mai împovărător ca orice –, uită-te cu ce îi mîngîie şi acum Domnul: cu propria Sa persoană şi cu toate cuvintele spuse de lume despre El; iar mîngîierea aceasta cu nimic nu se poate egala. După cum mai înainte spusese: *„Veţi fi urîţi de toţi"* şi adăugase: *„Pentru numele Meu"*[6], tot aşa şi acum. Dar îi mîngîie şi în alt chip; adaugă şi o altă motivare pe lîngă aceasta.

– Care?

„Nu este ucenic mai presus de dascălul său, nici slugă mai presus de stăpînul său. Ajunge ucenicului să fie ca dascălul său, iar slugii, ca stăpînul său. Dacă pe Stăpînul casei L-au numit Beelzebul, cu cît mai mult pe casnicii Săi? Deci nu vă temeţi de ei!"[7]

Iată că Domnul Se descoperă pe Sine Însuşi că este Stăpîn al tuturora, Dumnezeu şi Creator.

– Ce? Nu există ucenic mai presus de dascălul său, nici slugă mai presus de stăpînul său?

– Atîta vreme cît cineva este ucenic sau slugă, nu are aceeaşi cinste ca dascălul său, ca stăpînul său. Nu-mi vorbi mie nici de cazurile rare, ci judecă lucrurile după cazurile cele mai frecvente.

Hristos n-a spus: „Cu cît mai mult pe slugile Lui", ci: *„pe casnicii Lui"*, pentru a arăta cît de apropiat este El de ucenicii Lui; iar în alt loc spunea: *„Nu vă mai numesc slugi! Voi sînteţi prietenii Mei"*[8]. Şi n-a spus: „Dacă au ocărît şi au hulit pe stăpînul casei", ci a arătat şi felul ocării: *„L-au numit Beelzebul"*.

Apoi le mai dă şi altă mîngîiere, nu mai mică decît aceasta, ci cea mai mare mîngîiere. Ucenicii nu puteau încă filozofa; de aceea le trebuia o altă mîngîiere, care putea mai cu seamă să le dea curaj; deci le dă şi această mîngîiere. Cuvintele mîngîierii par să aibă un caracter general, dar Domnul nu se referă la toate împrejurările din viaţă, ci numai la cazul acesta.

– Dar care este această mîngîiere?

3. *Matei* 10, 10.
4. *Matei* 10, 19.
5. *Matei* 10, 22.
6. *Matei* 10, 22.
7. *Matei* 10, 24–26.
8. *Ioan* 15, 15.

„Nimic nu este acoperit, care să nu se descopere; nici ascuns, care să nu se vădească"[9].

Cu alte cuvinte, Domnul a vrut să spună așa: „Vă este destul spre mîngîiere că și Eu, Dascălul și Stăpînul vostru, sînt încărcat cu aceleași ocări ca și voi! Dar dacă sînteți încă triști cînd auziți acestea, apoi gîndiți-vă că nu după multă vreme veți scăpa de această faimă proastă. Pentru ce sînteți triști? Că vă numesc șarlatani și înșelători? Dar așteptați puțin și vă vor numi mîntuitori și binefăcători ai întregii lumi. Timpul descoperă pe toate cele umbrite; va vădi defăimarea acelora și va face cunoscută virtutea voastră. Cînd, prin faptele voastre vă veți arăta mîntuitori și binefăcători, săvîrșind toată virtutea, oamenii nu se vor uita la vorbele acelea, ci la adevărul lucrurilor. Aceia vor apărea defăimători, mincinoși și bîrfitori, iar voi mai strălucitori ca soarele; că timpul, slobozind glas mai puternic decît trîmbița, vă va descoperi și vă va predica și-i va face pe toți oamenii martori ai virtuții voastre. Să nu vă descurajeze, deci, cele ce vă spun acum, ci nădejdea bunătăților viitoare să vă întărească! Că e cu neputință să rămînă ascunse faptele voastre.

II

Apoi, după ce Domnul a alungat din sufletul ucenicilor toată neliniștea, teama și grija și i-a ridicat mai presus de defăimări, atunci, deci, la timp potrivit, le vorbește și de îndrăznirea ce trebuie s-o aibă la predicarea Evangheliei.

„Ceea ce vă grăiesc la întuneric, spuneți la lumină; și ceea ce auziți la ureche, propovăduiți de pe case"[10].

Și nu era doar întuneric cînd Domnul le spunea aceasta și nici nu le vorbea la ureche! Dar vorbea figurat. A spus: *„La întuneric"* și: *„La ureche"*, pentru că vorbea numai ucenicilor Săi și într-un mic colț al Palestinei, punînd în opoziție felul vorbirii de acum cu îndrăznirea viitoare pe care Domnul avea să o dea ucenicilor Săi. „Nu veți predica, le spune Domnul, cuvîntul Evangheliei într-un oraș sau două sau trei, ci în toată lumea, străbătînd pămînt și mare, ținuturi locuite și nelocuite, grăind cu toată îndrăznirea și tiranilor și popoarelor și filozofilor și retorilor". De aceea a spus: *„De pe case"* și: *„La lumină"*, adică fără teamă și cu toată libertatea.

– Dar pentru ce Domnul n-a spus numai atît: *„Propovăduiți de pe case"* și: *„Spuneți la lumină"*, ci a adăugat: *„Ceea ce vă grăiesc la întuneric"* și: *„Ceea ce auziți la ureche"*?

9. *Matei* 10, 26.
10. *Matei* 10, 27.

– Pentru ca să le dea curaj. După cum atunci cînd a spus: *„Cel ce crede în Mine va face şi el lucrurile pe care Eu le fac, şi mai mari decît acestea va face"*[11], tot aşa şi acum a spus aceste cuvinte ca să arate că va săvîrşi totul prin ei şi mai mult decît a făcut El Însuşi. „Eu, le spune Domnul ucenicilor Săi, am făcut începutul; dar vreau să săvîrşesc prin voi mai mult". Cuvintele acestea nu-s numai ale Unuia Care porunceşte, ci ale Unuia care vesteşte mai dinainte viitorul, ale Unuia Care are deplină încredere în spusele Lui, ale Unuia Care arată că apostolii vor învinge toate piedicile, ale Unuia Care face să dispară pe nesimţite neliniştea pricinuită de clevetiri. „După cum această predicare a Evangheliei, spune Domnul, tăinuită deocamdată, se va răspîndi pretutindeni, tot aşa şi faima proastă, răspîndită de iudei despre voi, va pieri iute".

Apoi, după ce le-a dat curaj şi le-a înălţat sufletele, le vesteşte iarăşi mai dinainte şi primejdiile, înaripîndu-le cugetul şi ridicîndu-i mai presus de toate.

– Ce le spune?

– *„Să nu vă temeţi de cei ce ucid trupul, dar sufletul nu-l pot ucide"*[12].

Ai văzut cum Domnul a ridicat pe apostolii Săi mai presus de toate, convingîndu-i să dispreţuiască nu numai grija cea de toate zilele şi clevetirile, nici numai primejdiile şi intrigile, ci şi ceea ce pare mai înfricoşător decît toate, moartea; şi nu moartea aceasta firească, ci moartea silnică. Nu le-a spus: „Veţi fi ucişii", ci le-a vestit-o cu măreţia cuvenită Lui, spunîndu-le:

„Să nu vă temeţi de cei ce ucid trupul, dar sufletul nu-l pot ucide; ci temeţi-vă mai vîrtos de cel ce poate să piardă şi sufletul şi trupul în gheenă"[13].

Şi acum Domnul procedează ca de obicei: îndreaptă cuvîntul Său într-o direcţie contrară. „Ce? îi întreabă El. Vă temeţi de moarte şi de aceea pregetaţi să predicaţi? Dar tocmai pentru aceasta trebuie să predicaţi, pentru că vă temeţi de moarte! Aceasta vă va scăpa de adevărata moarte. Chiar dacă au să vă omoare, nu vor putea omorî ceea ce e mai bun în voi, oricît s-ar strădui". De aceea Domnul n-a spus: „Dar sufletul nu-l ucid", ci: *„Nu-l pot ucide"*, chiar dacă ar voi nu vor reuşi. Dacă te temi de chin, teme-te de chinul care-i cu mult mai cumplit!"

Uită-te că Domnul iarăşi nu le făgăduieşte că-i va scăpa de moarte; îi lasă să moară. Că este cu mult mai mare lucru să convingi pe cineva să dispreţuiască moartea, decît să-l scapi de moarte. Aşadar Domnul nu-i aruncă pe apostoli în primejdii, ci-i face să fie mai presus de pri-

11. *Ioan* 14, 12.
12. *Matei* 10, 28.
13. *Matei* 10, 28.

mejdii şi, în puţine cuvinte, întăreşte în sufletele lor învăţătura despre nemurirea sufletului.

După ce a sădit, în două sau trei cuvinte această dogmă mîntuitoare in sufletul lor, îi mîngîie şi cu alte temeiuri raţionale. Ca să nu socotească apostolii că sînt lăsaţi în părăsire, cînd sînt omorîţi şi junghiaţi, Domnul aduce din nou vorba de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, grăindu-le aşa:

„Nu se vînd, oare, două păsări la un ban. Şi nici una nu cade în laţ, fără ştirea Tatălui vostru cel din ceruri; dar şi toţi perii capului vostru sînt număraţi"[14].

„Ce e mai de preţ ca o pasăre? spune Domnul; totuşi nici păsările nu pier fără ştirea lui Dumnezeu". Prin aceste cuvinte Domnul n-a spus că păsările cad prin lucrarea lui Dumnezeu – o astfel de faptă ar fi nevrednică de Dumnezeu – ci că nimic nu se întîmplă pe lume fără ştirea lui Dumnezeu. „Deci, dacă Tatăl vostru Cel ceresc, spune Domnul, ştie tot ce se întîmplă pe lume, iar dacă pe voi vă iubeşte cu mai multă căldură de cum îşi iubeşte un tată copiii – şi aşa vă iubeşte încît vă sînt număraţi şi perii capului vostru – atunci nu trebuie să vă temeţi". Cu aceasta n-a vrut să spună că Dumnezeu numără firele de păr din cap, ci că Dumnezeu cunoaşte desăvîrşit totul şi că are mare purtare de grijă de apostolii Săi. „Aşadar dacă Dumnezeu ştie tot ce se întîmplă, spune Domnul, şi poate şi vrea să vă mîntuiască, apoi să nu socotiţi că sînteţi părăsiţi atunci cînd suferiţi. Nici nu vrea să vă scape de chinuri; vrea să vă convingă să dispreţuiţi chinurile, pentru că dispreţul chinurilor este mai cu seamă scăpare de chinuri".

„Dar să nu vă temeţi! Voi sînteţi cu mult mai de preţ decît multe păsări"[15].

Vezi că pe apostoli îi şi cuprinsese frica? Domnul cunoştea tainele cugetelor lor; de aceea a adăugat: *„Dar să nu vă temeţi!"*. Chiar dacă duşmanii voştri vor birui, vor birui numai ceea ce este de mai puţin preţ în voi, adică trupul, care, dacă nu-l ucid duşmanii voştri, piere negreşit, cînd firea o cere.

III

„Deci duşmanii voştri, le spune Domnul mai departe, n-au putere asupra trupului vostru, pentru că moartea trupului este o lege naturală. Dacă te temi de uciderea trupului, apoi cu mult mai mult trebuie să te temi de ceea ce-i mai rău, să te temi *de cel ce poate să piardă şi trupul şi sufletul în gheenă"*. Domnul nu le spune deschis acum că El este Cel Ce poate pierde şi trupul şi sufletul în gheenă; dar a arătat aceasta mai mainte, spunînd că El este Judecătorul.

14. *Matei* 10, 29-30.
15. *Matei* 10, 31.

Acum, însă, se întîmplă contrarul. Noi nu ne temem de Cel Care poate să piardă sufletul, adică să-l chinuie în gheenă, ci ne cutremurăm de cei care ucid trupul. Şi aceasta, cu toate că Domnul chinuie în gheenă odată cu sufletul şi trupul, pe cînd ceilalţi nu numai sufletul, dar nici trupul nu-l pot chinui, ori la cîte chinuri l-ar supune, ci îl fac şi mai strălucitor.

Ai văzut că Domnul a arătat că muncile sînt uşoare? Dar deocamdată moartea zguduise puternic sufletul ucenicilor şi-i înfricoşase cumplit, pentru că moartea nu ajunsese încă uşor de biruit şi pentru că nici ei, cei care aveau s-o dispreţuiască, nu primiseră harul Duhului. Aşadar, după ce Domnul a izgonit frica şi neliniştea ce le zguduia sufletul, le dă iarăşi curaj prin cuvintele pe care le adaugă, alungînd frica cu frică; şi nu numai cu frica, ci şi cu nădejdea unor mari răsplăţi. Apoi îi ameninţă cu multă putere. Îi îndeamnă şi prin una şi prin alta; şi prin nădejdea răsplătirilor şi prin ameninţare, ca să lupte cu îndrăznire pentru adevăr. Şi le spune:

„Aşadar tot cel care va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, voi mărturisi şi eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri; iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, Mă voi lepăda şi Eu de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri"[16].

Domnul îndeamnă pe ucenicii Săi să propovăduiască cu îndrăznire Evanghelia, nu numai prin făgăduirea bunătăţilor, ci şi prin ameninţări; şi-şi termină îndemnurile Sale cu nişte cuvinte pline de tristeţe.

Uită-te cît de precise sînt cuvintele Sale. N-a spus: „Pe Mine", ci *„Întru Mine"*, arătînd că acela care mărturiseşte nu mărturiseşte cu propria lui putere, ci ajutat de harul cel de sus. Despre cel ce se leapădă n-a spus: «Întru Mine", ci „De Mine", pentru că se leapădă fiind lipsit de har.

Aş putea fi, însă, întrebat:

– Pentru ce atunci mai este învinuit dacă se leapădă fiind părăsit?

– Pentru că părăsirea se datoreşte celui care a fost părăsit.

– Dar pentru ce nu este de ajuns numai credinţa cu mintea, ci se mai cere şi mărturisirea cu gura?

– Pentru a ne îndemna să avem îndrăznire, să avem mai multă dragoste şi mai mult curaj şi pentru a ne ridica la o şi mai mare înălţime. De aceea Domnul adresează aceste cuvinte tuturor creştinilor. Nu le adresează numai ucenicilor Săi, pentru că vrea să-i facă oameni de ispravă nu numai pe ei, ci şi pe ucenicii lor. Cel care a cunoscut aceste cuvinte ale Domnului nu numai că va propovădui Evanghelia cu îndrăznire, dar va şi suferi totul cu uşurinţă şi cu dragă inimă. Credinţa

16. *Matei* 10, 32–33.

în aceste cuvinte ale Domnului a adus pe mulți alături de apostoli. Pentru cel ce stăruie în rău pedeapsa e mai mare, iar pentru cel ce face binele răsplata e mai mare. Pentru că cel ce face binele are, cu timpul, prisos de fapte bune; iar păcătosul socotește că are vreun cîștig dacă amînă pedeapsa; dar mai bine spus, nu face altceva decît să-și mărească pedeapsa.

„Ai adaos de fapte bune, spune Domnul, că M-ai mărturisit tu mai întîi aici pe pămînt. Voi avea și Eu adaos, că-ți voi da mai mult, nespus de mult, că te voi mărturisi acolo, în ceruri, înaintea Tatălui Meu!" Vezi că acolo sînt strînse și faptele bune și faptele rele? Pentru ce te grăbești și te zorești? Pentru ce cauți răsplata aici pe pămînt, cînd ești mîntuit prin nădejde? De aceea, dacă faci o faptă bună și nu primești răsplata ei aici pe pămînt, nu te tulbura! Te așteaptă, în veacul ce va să fie, cu adaos răsplata faptelor tale bune. Dacă faci vreo faptă rea și nu ești pedepsit aici, nu te trîndăvi! Te așteaptă acolo pedeapsa dacă nu-ți schimbi viața, dacă nu te faci mai bun".

Dacă nu mă crezi, încredințează-te din cele de acum de cele viitoare. Dacă în timpul muceniciei sînt atît de străluciți cei care-L mărturisesc pe Hristos, gîndește-te cum vor fi în timpul încoronării! Dacă aici pe pămînt dușmanii îi laudă, cum nu te va admira și pe tine, cum nu te va lăuda cel mai iubitor Tată dintre toți părinții? Atunci, pe lumea cealaltă, primim și răsplată pentru faptele noastre bune și pedeapsă pentru cele rele. Așadar cei care se leapădă de Hristos vor fi păgubiți și aici și dincolo. Aici, pentru că trăiesc cu o conștiință rea – chiar dacă nu mor îndată, de murit tot mor – dincolo, pentru că vor suferi cea mai cumplită pedeapsă. Ceilalți vor cîștiga și aici și dincolo; aici, își vînd cu bun preț moartea lor, ajungînd prin aceasta mai strălucitori decît cei în viață; dincolo, se bucură de bunătăți nespuse. Că Dumnezeu e gata nu numai în a pedepsi, ci și în a răsplăti; și spre răsplată mult mai gata decît spre pedeapsă.

– Dar pentru ce Domnul vorbește o singură dată de răsplată și de două ori de pedeapsă?

– Pentru că știe că mai cu seamă prin pedeapsă ajungem mai înțelepți. De aceea, după ce a spus: *„Temeți-vă de cel ce poate să piardă și sufletul și trupul în gheenă"*, zice iarăși: *„Mă voi lepăda și Eu de el"*. Tot așa face și Pavel; vorbește des de gheenă.

IV

Domnul a îndemnat, așadar, în toate chipurile pe ucenicii Săi. Le-a deschis cerurile, le-a pus înainte tribunalul acela înfricoșător, le-a arătat marea mulțime a îngerilor, înaintea cărora vor fi încununați cu strigare;

toate le uşurau mai dinainte propovăduirea credinţei. Deci, ca nu cumva din pricina fricii să fie împiedicată propovăduirea Evangheliei, Domnul porunceşte ucenicilor Săi să se pregătească chiar pentru a fi ucişi şi să afle că cei ce stăruie în rătăcirea lor vor fi pedepsiţi pentru această faptă a lor.

Să dispreţuim[17], aşadar, moartea, chiar dacă nu ne-a sosit timpul morţii, că ne vom muta la o viaţă cu mult mai bună.

– Dar trupul se strică!

– Tocmai pentru aceasta, mai cu seamă, trebuie să ne bucurăm că trupul mort se strică, pentru că ceea ce e muritor piere, dar nu piere fiinţa trupului. Dacă ai vedea că o statuie este dată la topit, n-ai spune că statuia piere, ci că se face din ea o statuie mai bună. Gîndeşte tot aşa şi despre trup şi nu boci! Atunci ar trebui să boceşti, cînd trupul ar rămîne să fie supus chinurilor şi pedepsei.

– Dar ar trebui, mi s-ar putea spune, să se facă aceasta fără să se strice trupurile; să rămînă întregi aşa cum sînt.

– Şi ce ar cîştiga viii sau morţii? Pînă cînd sînteţi iubitori de trupuri? Pînă cînd sînteţi lipsiţi de pămînt şi rămîneţi uimiţi în faţa umbrelor? La ce ne-ar folosi aceasta? Dar mai bine spus, cît nu ne-ar vătăma! Dacă nu s-ar strica trupurile, în primul rînd, majoritatea oamenilor ar fi stăpîniţi de cel mai mare păcat, mîndria. Dacă acum, cînd trupurile noastre ni se strică, cînd viermi izvorăsc din trupurile noastre moarte, mulţi oameni au avut ambiţia să se facă dumnezei, ce nu s-ar întîmpla dacă trupurile noastre ar rămîne aşa cum sînt? În al doilea rînd, n-ar mai crede nimeni că trupul este făcut din pămînt. Dacă acum, cînd sfîrşitul trupului dă mărturie de originea sa, mulţi încă se mai îndoiesc de asta, ce nu s-ar presupune dacă oamenii n-ar vedea descompunerea trupurilor? În al treilea rînd, ar fi nespus de mult iubite trupurile şi cea mai mare parte din oameni nu s-ar mai ocupa cu altceva decît de trupuri. Dacă chiar acum unii oameni îmbrăţişează mormintele şi sicriele, cu toate că trupurile au pierit, ce n-ar face dacă ar avea păstrat nevătămat trupul? În al patrulea rînd, n-ar mai fi dorite tare bunătăţile cele viitoare. În al cincilea rînd, ar căpăta mai multă crezare cei care susţin că lumea este veşnică şi ar susţine că Dumnezeu nu este creatorul lumii. În al şaselea rînd, nu s-ar mai cunoaşte valoarea sufletului, nici însemnătatea existenţei lui în trup. În al şaptelea rînd, mulţi din cei care pierd pe cei scumpi ai lor ar părăsi oraşele, ar voi să locuiască lîngă morminte şi, ca şi cum ar fi ieşiţi din minţi, ar vorbi necontenit cu morţii lor. Dacă şi acum oamenii pictează chipurile celor morţi, că nu pot avea trupurile

17. De aici începe partea morală: *Trebuie neapărat să se strice trupurile noastre; dacă nu s-ar întîmpla aceasta, s-ar petrece multe lucruri nepotrivite.*

lor – că nici nu e cu putință, pentru că trupurile morților, împotriva voinței lor se descompun și pier – și stau lipiți de tablourile celor morți, ce nerozii n-ar mai născoci oamenii, dacă trupurile nu s-ar descompune? După părerea mea mulți oameni ar înălța temple unor astfel de trupuri, iar cei care pot să facă vrăji cu trupurile morților, ar îndupleca pe demoni să vorbească prin trupurile celor morți, de vreme ce și acum, cei care practică necromanția îndrăznesc să facă multe lucruri mai ciudate decît acestea. Cîte slujiri idolești nu s-ar fi născut de aici, dacă și acum unii oameni încă se străduiesc să facă aceasta cu praful și cenușa trupurilor moarte? Dar Dumnezeu, vrînd să stîrpească aceste nerozii și să ne învețe să ne depărtăm de toate cele pămîntești, a făcut să dispară dinaintea ochilor noștri trupurile celor morți. Omul îndrăgostit de trup, scos din minți de chipul frumos al unei fete, dacă nu va vrea cu rațiunea să cunoască urîțenia la care ajunge trupul, o va cunoaște cu privirea. Că multe fete, de aceeași vîrstă cu iubita lui, de multe ori mai frumoase decît ea, după ce au murit, la o zi sau două, încep să miroasă, să se topească, să putrezească și să facă viermi. Gîndește-te, dar, ce fel de frumusețe iubești și pentru ce frumusețe ți-ai ieșit din minți! Dacă trupurile nu s-ar strica, n-ai cunoaște bine acestea; ci, după cum demonii se învîrtesc pe lîngă morminte, tot așa și mulți îndrăgostiți ar sta necontenit lîngă mormintele iubitelor lor, ar primi pe draci în sufletele lor și ar muri iute de această cumplită nebunie. Așa, însă, descompunerea trupului, în afară de toate celelalte mîngîieri, aduce sufletului și această mîngîiere, că nu lasă să se mai vadă chipul celui mort și cu asta dă uitării durerea.

V

Dacă trupurile nu s-ar descompune, n-ar mai fi nici morminte, ci ai vedea orașele pline de morți în loc de statui, că fiecare ar dori să-și vadă morții lui. Mare amestec s-ar naște de aici. Nimeni nu s-ar mai îngriji de suflet, nimeni n-ar mai îngădui să i se vorbească de nemurirea sufletului și s-ar mai ivi și alte multe nerozii, mai mari decît acestea, de care nici nu-i bine să vorbim.

Trupul putrezește îndată, tocmai ca să vezi, în toată splendoarea, frumusețea sufletului. Dacă sufletul dă trupului atîta frumusețe și atîta viață, atunci sufletul e cu mult mai bun decît trupul; dacă sufletul menține trupul, care-i atît de urît și de hidos, atunci cu mult mai mult pe el însuși. Nu trupul e frumos, ci alcătuirea și înflorirea cu care sufletul colorează trupul. Iubește, dar, sufletul, care face ca și trupul să fie frumos!

Dar de ce să vorbesc de trupul mort? Îți voi arăta că chiar atunci cînd trupul este viu, toată frumusețea lui se datorește sufletului. Dacă

sufletul se bucură, înfloresc trandafirii în obraji; dar dacă suferă, toată frumusețea aceea piere și obrajii se îmbracă în haină de doliu. Dacă sufletul se bucură mereu, înflorește și trupul; dar dacă suferă mereu, ajunge mai slab și mai plăpînd ca pînza de păianjen. Dacă sufletul se mînie, trupul ajunge dezgustător și fără de rușine; dar dacă se uită cu ochi liniștiți, fața e plină de farmec. Dacă sufletul pizmuiește, paloarea și gălbeneala îi inundă fața; dar dacă iubește, chipul strălucește de multă frumusețe. Din pricina aceasta multe femei, deși nu sînt frumoase la chip, au mult farmec, pentru că sufletul le dă acest farmec; altele dimpotrivă, nespus de frumoase, pierd din frumusețe tocmai pentru că sufletul lor e urît. Gîndește-te cum se înroșește un chip nevinovat! Cît de plăcut, cît de frumos se face, cînd, cuprins de rușine, se împurpurează cu fel de fel de culori! Cînd, însă, este nerușinat, atunci fața e mai urîtă ca fața unei fiare.

Nimic nu-i mai frumos, nimic nu-i mai plăcut ca frumusețea sufletului! Dragostea trupească este însoțită de durere; cea sufletească, însă, e curată și neînvăluratå. Care este omul care să admire pe crainic și nu pe împărat; Care este omul care se minunează de tîlcuitor și nu de filozof? Ai văzut niște ochi frumoși? Caută să afli cum sînt ochii sufletului! Dacă aceia nu-s frumoși, disprețuiește-i pe aceștia! Niciodată n-ai să te îndrăgostești de o femeie urîtă, care și-a pus pe față o mască frumoasă, după cum n-ai să suferi ca o femeie frumoasă și cu chip plăcut să-și acopere cu mască frumusețea ei, ci îi dai masca la o parte și vrei să-i vezi frumusețea ei în toată splendoarea ei. Așa fă și cu sufletul și caută să-l cunoști pe el mai întîi! Sufletul este acoperit de trup ca de o mască. Tocmai din pricina aceasta trupul rămîne ceea ce este; sufletul, însă, chiar dacă este lipsit de frumusețe, poate iute să ajungă frumos. Dacă ochiul sufletului este urît, aspru și întunecat, poate să ajungă frumos, potolit, liniștit, dulce, prietenos.

Această frumusețe, deci, s-o căutăm! Cu această frumusețe să ne împodobim chipul, ca și Dumnezeu să poftească frumusețea noastră și să ne dăruiască bunătățile cele veșnice, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XXXV

„Să nu socotiţi că am venit să aduc pace pe pămînt; n-am venit să aduc pace, ci sabie”[1]

I

Domnul rosteşte iarăşi cuvinte grele şi pline de autoritate. Răspunde mai dinainte la obiecţiile ce i s-ar fi putut face.

Pentru ca nu cumva ucenicii Lui, auzind aceste cuvinte să spună: „Pentru aceasta ai venit pe lume, ca să ne ucizi pe noi şi pe cei ce vor asculta de cuvîntul nostru, pentru ca să umpli lumea de război?”, Domnul le-o ia înainte şi le spune: *„N-am venit să aduc pace pe pămînt”.*

– Pentru ce atunci le-a poruncit ucenicilor să spună pace în fiecare casă în care vor intra[2], pentru ce şi îngerii spuneau la naştere: *„Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace”*[3], pentru ce toţi profeţii au binevestit pacea?

– Pentru că atunci mai cu seamă este pace, cînd se taie ce este bolnav, cînd e îndepărtat ceea ce dă naştere la răzvrătire. Că aşa e cu putinţă să se unească cerul cu pămîntul! Şi doctorul tot aşa salvează restul trupului, cînd taie partea care nu se poate vindeca, iar generalul cînd seamănă discordie între conspiratori. Tot aşa şi la Turnul Babel; o bună neînţelegere a pus capăt unei păci rele şi a făcut pace[4]. La fel şi Pavel a împărţit în mai multe tabere pe cei ce se uniseră împotriva lui[5]. Iar înţelegerea dintre Ahaav şi Izabela, împotriva lui Nabute, a fost mai cumplită decît orice război[6]. Nu totdeauna înţelegerea este un lucru bun, pentru că şi hoţii se înţeleg între ei. Războiul, însă, nu este o urmare a voinţei lui Hristos, ci a voinţei oamenilor. Hristos voieşte ca toţi oamenii să se unească în credinţă; dar, pentru că se despart unii de alţii, ia naştere războiul.

– Şi totuşi Domnul n-a grăit aşa!

– Dar ce a spus?

– *„N-am venit să aduc pace”.*

1. *Matei* 10, 34.
2. *Matei* 10, 12.
3. Luca 2, 14.
4. *Fac.* 11, 1-9.
5. *Fapte* 23, 6-10.
6. *III Regi* 21, 1-15.

Prin aceste cuvinte Domnul îi mîngîie pe ucenicii Săi, spunîndu-le: „Să nu socotiţi că voi sînteţi pricina dezbinării dintre oameni; Eu sînt Cel Ce fac aceasta, pentru că sufletul oamenilor e aşa! Nu vă tulburaţi, dar, că lucrurile se întîmplă împotriva aşteptărilor voastre. Pentru aceasta am venit ca să aduc război. Aceasta-i voinţa Mea. Nu vă tulburaţi, dar, dacă pămîntul este plin de războaie şi de intrigi. Cînd va fi dat la o parte ceea ce-i mai rău, atunci cerul se va uni cu ceea ce-i mai bun.

Domnul a spus aceste cuvinte ucenicilor Săi ca să-i întărească în faţa părerii proaste pe care o avea mulţimea despre ei. Şi n-a spus: „război", ci ceea ce-i mai cumplit decît războiul: *„Sabie"*.

Să nu te miri dacă Domnul întrebuinţează cuvinte grele şi supărătoare la auz! Intenţionat a deprins auzul ucenicilor Săi cu cuvinte aspre, pentru ca ei să nu se dea în lături atunci cînd vor da de greutăţi. A întrebuinţat un astfel de limbaj pentru ca să nu spună cineva că i-a înduplecat prin linguşeli, ascunzîndu-le greutăţile apostoliei. Aceasta e pricina că Domnul foloseşte cuvinte aspre, cuvinte tari, chiar cînd ar fi putut să-şi exprime gîndul altfel. E mai bine ca realitatea să fie mai blîndă decît cuvintele.

Dar Domnul nu S-a mulţumit numai cu cele spuse, ci a explicat şi ce fel de război va fi acesta; arată că va fi cu mult mai cumplit decît războiul civil, spunînd:

„Că am venit să despart pe om de tatăl său şi pe fiică de mama ei şi pe noră de soacra ei"[7].

„Nu numai prietenii, nici numai cetăţenii se vor ridica unii împotriva altora, spune Domnul, ci şi rudele şi firea se va dezbina în ea însăşi, *că am venit să despart pe om de tatăl său şi pe fiică de mama ei şi pe noră de soacra ei.* Războiul nu va fi între cunoscuţi, ci între cei care se iubesc mai mult, între cele mai apropiate rude".

Asta arată mai cu seamă puterea Domnului, că ucenicii au auzit aceste cuvinte şi totuşi le-au primit şi ei şi au convins şi pe alţii să le primească. Cu toate că nu Hristos avea să dea naştere acestui război între rude, ci răutatea rudelor, totuşi Hristos spune că El o face. Aşa obişnuieşte Scriptura să se exprime. Şi în altă parte spune: *„Dumnezeu le-a dat lor ochi ca să nu vadă"*[8]. Şi acum Dumnezeu foloseşte acelaşi fel de a vorbi, pentru ca, după cum am mai spus, ucenicii, gîndindu-se la aceste cuvinte ale Domnului, să nu se tulbure cînd vor fi ocărîţi şi insultaţi.

Dacă unii socotesc împovărătoare cuvintele lui Hristos, să-şi aducă aminte de o veche întîmplare. S-a petrecut de mult, în istoria poporului evreu; ea arată înrudirea dintre Vechiul şi Noul Testament şi tot ea mai

7. *Matei* 10, 33.
8. *Isaia* 6, 9; *Iez.* 12, 2; *Ioan* 12, 40.

arată că aceeaşi persoană a rostit şi cuvintele de acum şi pe cele de atunci. Cînd iudeii făcuseră viţelul de aur[9] şi cînd se închinaseră lui Beelfegor[10], Dumnezeu numai atunci şi-a potolit mînia, cînd fiecare a ucis pe semenul său[11].

Unde sînt acum cei ce spun că Dumnezeul Vechiului Testament este un Dumnezeu rău, iar Dumnezeul Noului Testament un Dumnezeu bun? Iată, Dumnezeul Noului Testament a umplut toată lumea de sîngele rudelor! Cu toate acestea eu voi spune că şi aceasta este tot opera marii Sale iubiri de oameni. Şi ca să arate că El este Cel Care a încuviinţat uciderile petrecute în istoria poporului iudeu, Hristos aminteşte o profeţie; chiar dacă nu sînt folosite aceleaşi cuvinte, totuşi înţelesul este acelaşi.

– Care este profeţia?

– *„Vrăjmaşii omului sînt casnicii lui"*[12].

Şi în istoria poporului iudeu s-a întîmplat un lucru asemănător. Erau profeţi, dar erau şi profeţi mincinoşi; poporul se împărţea în tabere; casele se învrăjbeau; unii credeau în profeţi, alţii în profeţi mincinoşi. De aceea profetul îi îndemna zicînd: *„Nu vă încredeţi în prieteni, nici nu nădăjduiţi în domnitori; ci şi de cea cu care te culci în pat, păzeşte-te, să nu-i încredinţezi ceva"*[13]; şi: *Duşmanii bărbatului sînt bărbaţii din casa lui"*[14].

Domnul a spus cuvintele acestea ca să-i pregătească pe cei care vor primi învăţătura Lui să fie mai presus de toate. Nu-i rău să mori, ci să mori rău. De aceea şi spunea: *„Foc am venit să aduc pe pămînt"*[15]. Cu aceste cuvinte voia să arate tăria şi căldura dragostei pe care o cerea. Pentru că Domnul ne-a iubit foarte mult, de aceea vrea ca şi noi să-L iubim la fel. Aceste cuvinte au întărit pe ucenici! Ele i-au făcut mai presus de toate! „Dacă cei care vor asculta de cuvîntul vostru, le spune Hristos, vor dispreţui rudele, copiii, părinţii, gîndiţi-vă ce fel de oameni trebuie să fiţi voi, dascălii lor! Greutăţile şi necazurile nu se vor opri la voi; se vor întinde şi la ceilalţi. Am venit să aduc lumii mari bunătăţi, dar cer şi mare ascultare şi mare dragoste".

„Cel care iubeşte pe tată sau pe mamă mai mult decît pe Mine nu este vrednic de Mine. Şi cel care iubeşte pe fiu sau pe fiică mai mult decît pe Mine nu este vrednic de Mine. Şi cel care nu-şi ia crucea lui şi nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine"[16].

9. *Ieş.* 32, 4.
10. *Num.* 25, 5.
11. *Ieş.* 32, 27.
12. *Matei* 10, 36.
13. *Mih.* 7, 5.
14. *Mih.* 7, 6.
15. *Luca* 12, 49.
16. *Matei* 10, 37–38.

Ai văzut dregătoria Dascălului? Ai văzut că arată că este Fiul adevărat al Tatălui? Ai văzut că poruncește să lăsăm totul și să-L iubim numai pe El?

„Dar pentru ce vorbesc, spune Hristos, de prieteni și de rude? Chiar sufletul tău dacă ți-l iubești mai mult decît pe Mine, ești departe de a fi ucenicul Meu!

– Ce? aș putea fi întrebat. Nu sînt cuvintele acestea potrivnice Vechiului Testament?

– Nicidecum! Dimpotrivă, cu totul de acord! Că și în Vechiul Testament Domnul poruncește ca închinătorii la idoli să fie nu numai urîți, ci chiar uciși cu pietre; iar în Deuteronom, admirîndu-i pe aceștia, spune: *„Cel ce zice tatălui său și mamei sale: „Nu te-am văzut" și pe frații săi nu i-a cunoscut și pe fiii lui nu i-a știut, acela a păzit cuvintele Tale"*[17].

Să nu te miri, apoi, dacă Pavel dă multe porunci și copiilor și părinților și că poruncește copiilor să se supună părinților; dar le poruncește să se supună în acelea care nu vatămă credința; în toate celelalte bine să le dea toată cinstea; dar dacă părinții le-ar cere mai mult decît le datorează, nu trebuie să li se supună; De aceea spune Domnul la Luca: *„Dacă cineva vine la Mine și nu urăște pe tatăl său și pe mama sa și pe femeia sa și pe copiii săi și pe frații săi, ba încă și sufletul său, nu poate fi ucenic al Meu"*[18]. Nu ne poruncește să-i urîm fără pricină – asta ar fi o mare nelegiuire! – ci: „Cînd tatăl tău, mama ta, femeia ta, copiii tăi, spune Domnul, vor să-i iubești mai mult decît pe Mine, atunci, tocmai pentru aceasta, urăște-i; că o dragoste ca aceasta pierde și pe cel iubit și pe cel ce iubește.

II

Hristos a spus acestea ca să-i facă mai curajoși și pe copii, dar mai blînzi și pe părinții care ar avea de gînd să împiedice pe copii să îmbrățișeze credința; Cînd părinții vor vedea că Hristos are atîta putere și tărie încît să-i despartă pe copii de ei, părinții vor ceda, pentru că văd că încearcă lucruri imposibile. De aceea Hristos îi lasă pe părinți și se adresează copiilor, învățîndu-i pe părinți să nu încerce nimic, pentru că sînt zadarnice încercările lor.

Apoi pentru ca părinții să nu se revolte și nici să se supere, iată cum continuă Domnul cuvîntul Său. După ce a spus: *„Cel ce nu urăște pe tatăl său și pe mama sa"*, a adăugat: *„și sufletul său"*. „Pentru ce-Mi vorbești, spune Domnul, de părinți, de frați, de surori și de soție? Nimic nu-i mai aproape ca sufletul tău! Și totuși, dacă nu-ți urăști sufletul,

17. *Deut.* 33, 9.
18. *Luca* 14, 26.

lucrezi împotriva Celui Ce te iubeşte, împotriva Mea!" Hristos nu ne porunceşte să nu urîm sufletul, aşa de mîntuială, ci să-l dăm războaielor, luptelor, junghierilor, sîngiuirilor, că *„cel ce nu-şi ia crucea sa şi nu vine după Mine, nu poate fi ucenic al Meu"*. Ucenicii lui Hristos nu trebuie să înfrunte numai moartea aceasta firească, ci chiar moartea silnică; şi nu numai moartea silnică, ci şi moartea de ocară.

Deocamdată Domnul nu le-a vorbit nimic ucenicilor Săi de patimile Sale; aştepta să fie instruiţi mai bine în aceste învăţături, ca să poată primi mai cu uşurinţă cuvîntul despre patimile Sale.

Nu se cuvine, oare, să ne mirăm de ucenici, că nu le-a zburat sufletul din trup la auzul acestor cuvinte? Pretutindeni în faţa lor supărări, iar cele bune în nădejdi! Cum nu le-a zburat sufletul din trup? Nu, pentru că mare era puterea Celui Ce le grăia, şi mare şi dragostea celor ce-L ascultau! De aceea I s-au supus şi nu I s-au împotrivit, deşi auziseră pe Domnul vorbindu-le de greutăţi mai mari şi mai cumplite decît auziseră bărbaţii aceia mari: Moise şi Ieremia.

„Cel ce şi-a aflat sufletul său îl va pierde; iar cel ce şi-a pierdut sufletul său pentru Mine, îl va afla"[19].

Ai văzut cît de mare e paguba celor care-şi iubesc sufletul mai mult decît trebuie şi cît e de mare cîştigul celor ce şi-l urăsc?

Şi pentru că poruncile Lui erau împovărătoare – că le dădu-se poruncă să se lupte cu părinţii, cu copiii, cu firea, cu rudeniile, cu lumea întreagă, ba chiar şi cu sufletul lor – Domnul le arată şi folosul poruncilor; iar folosul este foarte mare. „Lupta aceasta, le spune Domnul, nu numai că nu vă va vătăma, ci vă va fi de mare folos; dacă nu luptaţi veţi fi vătămaţi!" Şi ceea ce a făcut Domnul totdeauna face şi acum; le dă curaj, slujindu-se tocmai de cuvintele lor. „Pentru ce nu vrei să-ţi dispreţuieşti sufletul? întreabă Domnul. Pentru că-l iubeşti? Dar tocmai pentru aceasta dispreţuieşte-l! Atunci vei avea cel mai mare folos, atunci vei arăta că-l iubeşti cu adevărat!"

Uită-te la nespusa înţelepciune a lui Hristos! Hristos nu le porunceşte ucenicilor Săi să-şi urască numai părinţii, nici numai copiii, ci chiar ceea ce le este mai scump, sufletul, ca să nu mai aibă nici o îndoială asupra poruncii de a-şi urî părinţii şi copiii şi ca să ştie că aşa le vor fi şi acelora de cel mai mare folos, de vreme ce, de dragul lui Hristos, urăsc ceea ce este mai necesar vieţii, sufletul.

Îndestulătoare erau şi acestea ca să-i convingă pe oameni să primească în casele lor pe ucenici, pe cei ce aveau să le vindece sufletele! Care om n-ar fi primit, cu dragă inimă, în casa sa pe aceşti oameni cura-

19. *Matei* 10, 39.

joşi şi viteji, care, ca nişte lei, străbăteau tot pămîntul, care dispreţuiau pe toate cele ale lor ca să mîntuie pe alţii? Totuşi Domnul le dă şi o altă răsplată celor ce primesc în casele lor pe ucenici; le arată că are mai multă grijă de gazde decît de cei găzduiţi. Şi le dă prima cinstire, spunînd:

„Cel ce vă primeşte pe voi, pe Mine Mă primeşte; şi cel ce Mă primeşte pe Mine, primeşte pe Cel Ce M-a trimis pe Mine"[20].

Ce cinste poate egala cinstea de a primi în casa ta pe Tatăl şi pe Fiul? Dar pe lîngă această cinste le mai făgăduieşte şi o altă răsplată:

„Cel ce primeşte prooroc în nume de prooroc, plată de prooroc va lua; iar cel ce primeşte pe drept în nume de drept, plată de drept va lua"[21].

Mai înainte Hristos ameninţase cu pedepse pe cei care nu-i primesc pe ucenici [22]; acum hotărăşte răsplată de bunătăţi celor care vor primi pe ucenici; Şi ca să cunoşti că Domnul se îngrijeşte mai mult de gazde decît de cei găzduiţi n-a spus atît: *„Cel ce primeşte prooroc,* sau *„Cel ce primeşte pe drept"*, ci a adăugat: *„În nume de prooroc"* şi *„În nume de drept"*. Cu alte cuvinte: Dacă nu-l va primi pentru vreun ajutor lumesc, nici pentru vreo pricină trecătoare, ci pentru că este prooroc sau drept, va primi plată de prooroc sau plată de drept; va primi fie răsplata pe care trebuie să o ia un om care a găzduit pe un prooroc sau pe un drept, fie răsplata pe care are s-o primească de la Dumnezeu însuşi proorocul sau dreptul. Acelaşi lucru l-a spus şi Pavel: *„Prisosinţa voastră să împlinească lipsa acelora, pentru ca şi prisosinţa acelora să împlinească lipsa voastră"*[23].

Apoi, ca să nu spună nimeni că din pricina sărăciei n-a putut să primească în casă pe ucenici, Domnul spune mai departe:

„Şi cel ce va da de băut unuia din aceştia mici numai un pahar cu apă rece în nume de ucenic, amin grăiesc vouă, nu-şi va pierde plata sa"[24].

„Dă cel puţin un pahar cu apă rece! spune Domnul. Nu faci nici o cheltuială; dar şi pentru aceasta vei primi răsplată. Fac totul pentru voi cei care primiţi pe ucenicii Mei".

III

Ai văzut cîte mijloace de convingere a întrebuinţat Hristos? Ai văzut că a deschis ucenicilor Săi casele din întreaga lume? Prin toate cele spuse, Domnul a arătat ucenicilor că gazdele lor sînt datornicii lor. În primul rînd, cînd le-a spus: *„Vrednic este lucrătorul de plata sa"*[25]; în al

20. *Matei* 10, 40.
21. *Matei* 10, 41.
22. *Matei* 10, 14–15.
23. *II Cor.* 8, 14.
24. *Matei* 10, 42.
25. *Matei* 10, 10.

doilea rînd, cînd i-a trimis fără să aibă ceva cu ei[26]; în al treilea rînd, cînd i-a trimis să lupte şi să se războiască pentru cei care îi primesc în casele lor; în al patrulea rînd, cînd le-a dat puterea de a face minuni[27]; în al cincilea rînd, cînd, prin gura lor, a adus în casele celor ce-i primesc pacea, pricina tuturor bunătăţilor[28]; în al şaselea rînd, cînd i-a amenin-ţat pe cei care nu-i primesc cu pedepse mai grele decît pe sodomeni[29]; în al şaptelea rînd, cînd a arătat că aceia care îi primesc pe ei, Îl primesc pe El şi pe Tatăl[30]; în al optulea rînd, cînd a făgăduit celor care îi primesc răsplată de profet şi de drept; în al nouălea rînd, cînd le-a făgăduit mari răsplăţi chiar pentru un pahar cu apă. Fiecare din aceste răsplăţi era îndestulătoare, chiar prin ea însăşi, ca să înduplece pe orice om să deschidă ucenicilor largi uşile casei lui. Spune-mi, care om n-ar primi, deschizînd largi uşile casei lui, pe un general întors din război şi din prima linie de luptă, încărcat de victorii, acoperit de nenumărate răni şi plin de sînge?

– Dar[31] cine-i generalul acesta? aş putea fi întrebat.

– Tocmai pentru a da răspuns acestei întrebări, Hristos a adăugat: ***„În nume de ucenic şi de profet şi de drept"***, ca să cunoşti că răsplăteşte nu după vrednicia celui găzduit, ci după gîndul celui ce găzduieşte.

Aici Domnul vorbeşte de găzduirea proorocilor, drepţilor şi ucenicilor; dar în altă parte porunceşte să fie găzduiţi chiar cei mai nevoiaşi oameni şi pedepseşte pe cei care nu-i primesc. *„Întrucît n-aţi făcut unuia dintr-aceşti prea mici, nici Mie nu Mi-aţi făcut!"*[32]; şi dimpotrivă, cine primeşte pe aceştia, primeşte pe Hristos.

Chiar dacă un om ca acesta n-a făcut nimic bun, totuşi e om, locuieşte acelaşi pămînt ca şi tine, vede acelaşi soare, are acelaşi suflet, are acelaşi Stăpîn, se împărtăşeşte din aceleaşi taine ca şi tine, este chemat la acelaşi cer; dar are o mare îndreptăţire: sărăcia şi nevoia de hrana cea de toate zilele. Din casa ta pleacă încărcaţi cu multe daruri, cei care în vreme de iarnă te deşteaptă din somn, cu flaute şi surle, stingherindu-te în zadar şi fără rost; în casa ta primesc plată, pentru scamatoriile lor dresorii de rîndunele, măscăricii şi toţi bîrfitorii; dar dacă bate la uşa ta un om sărac, care-ţi cere o bucată de pîine, îl umpli de ocări şi de sudălmi şi-l învinuieşti că nu munceşte. Îl insulţi, îl batjocoreşti şi nu te gîndeşti că şi tu nu munceşti, şi totuşi Dumnezeu îţi dă din cele ale Lui. Nu-mi spune mie că munceşti şi tu, ci arată-mi că faci ceva din cele de neapărată trebuinţă. Dacă-mi spui că te ocupi cu negoţul,

26. *Matei* 10, 9–10.
27. *Matei* 10, 8.
28. *Matei* 10, 12–13.
29. *Matei* 10, 14–15.
30. *Matei* 10, 40.
31. De aici începe partea morală: *Despre milostenie şi despre mila de cei nevoiaşi.*
32. *Matei* 25, 45.

că ţii crîşme şi hoteluri, că-ţi administrezi averea şi ţi-o înmulţeşti, îţi voi răspunde şi eu că aceasta nu e muncă! Muncă e milostenia, rugăciunile, ajutorarea celor nedreptăţiţi şi toate cele ca acestea; dar de acestea nu ne ocupăm deloc. Totuşi Dumnezeu niciodată nu ne-a spus: „Pentru că nu munceşti, nu-ţi răsar soarele; pentru că nu faci nimic din cele de neapărată trebuinţă, sting luna, încui pîntecele pămîntului, sec lacurile, izvoarele, rîurile, fac să dispară aerul, încui cerurile ca să nu mai dea ploaie la vreme". Dumnezeu ni le dă pe toate acestea cu îmbelşugare. Şi le dăruieşte să se desfăteze cu ele chiar şi unora care nu numai că nu muncesc, dar mai fac şi fapte rele.

Aşadar, cînd vezi un sărac bătînd la uşa ta şi-i spui: „Nu mai pot trăi din pricina voastră!"; „Eşti tînăr, sănătos, n-ai nici un beteşug şi vrei să trăieşti fără să munceşti!"; „Eşti poate sluga sau robul cuiva şi ai fugit, părăsindu-ţi stăpînul!", ei bine, aceste cuvinte, pe care i le-ai spus, spune-ţi-le ţie! Dar mai bine spus, lasă-l pe acela să ţi le spună cu curaj! Şi ţi le va spune cu mai mult drept: „Nu mai pot trăi din pricina voastră!"; „Eşti sănătos, dar nu munceşti!"; „Nu faci nimic din cîte ţi-a poruncit Dumnezeu, ci ai fugit de la stăpînul tău, de sub ascultarea poruncii Lui!"; „Umbli de colo pînă colo, trăind în păcat, ca într-o ţară străină!"; „Te îmbeţi, chefuieşti, furi, răpeşti, strici casele altora şi tu mă învinuieşti că nu muncesc? Eu te învinuiesc de fapte urîte, că vicleneşti, juri, minţi, răpeşti şi faci şi alte nenumărate păcate ca acestea!".

IV

Nu spun acestea ca să legiuiesc lenea – Doamne fereşte! – ci pentru că vreau, din toată inima, ca toţi să muncească. Că lenea e dascălul oricărui păcat. Dar în acelaşi timp, vă rog să nu fiţi fără milă, nici cruzi. Şi Pavel de nenumărate ori a mustrat şi a spus: *„Dacă cineva nu vrea să lucreze, nici să nu mănînce"*[33]; dar nu s-a mărginit la atîta, ci a adăugat: *„Voi, însă, să nu obosiţi a face bine"*[34]. Poruncile acestea nu sînt potrivnice una alteia.

– Dar dacă ai poruncit, Pavele, ca acela care nu munceşte nici să nu mănînce, pentru ce atunci ne mai îndemni să dăm de mîncare celor ce nu muncesc?

– Da, răspunde Pavel, am poruncit să întoarceţi spatele celor ce nu muncesc şi să nu vă amestecaţi cu ei; dar am mai spus: *„Nu-i socotiţi vrăjmaşi, ci povăţuiţi-i"*[35]. Nu dau legi potrivnice, ci cu totul de acord unele cu altele. Dacă tu vei fi gata spre milă, atunci şi săracul va scăpa iute de trîndăveală, iar tu de cruzime .

33. *II Tes.* 3, 10.
34. *II Tes.* 3, 13.
35. *II Tes.* 3, 15.

– Dar săracul, s-ar mai putea spune, minte şi născoceşte o mulţime de nevoi şi de necazuri!

– Dar tocmai pentru aceasta merită să fie miluit, că a ajuns într-o nevoie atît de mare că nu se mai ruşinează de nimic.

Noi, însă, nu numai că nu-l miluim pe sărac, dar mai adăugăm şi cuvinte pline de cruzime, spunîndu-i: „Nu ţi-am dat o dată, de două ori?" Ce spui omule? Nu trebuie să mai mănînce pentru că a mîncat o dată? De ce nu pui şi stomacului tău această lege? De ce nu-i spui: „Te-am umplut ieri şi alaltăieri, nu-mi mai cere acum!" Dar stomacului nu-i spui aşa, ci-l umpli pînă să crape, pe cînd săracului îi întorci spatele, deşi îţi cere atît cît să-şi astîmpere foamea. Ar trebui să-l miluieşti tocmai pentru că se nevoieşte să vină în fiecare zi la tine. Dacă nu te înduplecă altă pricină, asta ar trebui să te înduplece şi să-l miluieşti. Nevoia sărăciei îl sileşte s-o facă şi tu nu-l miluieşti! Aude sudălmile şi batjocurile tale şi nu se ruşinează, pentru că nevoia e mai puternică. Cruzimea ta, însă, merge şi mai departe. Nu numai că nu-l miluieşti, dar îl mai faci şi de rîs. Dumnezeu ţi-a poruncit să dai într-ascuns milostenie; tu, însă, îl spui la toată lumea pe nenorocitul care ţi-a bătut la uşă; îl ocărăşti, cînd ar trebui să-l miluieşti. Dacă nu vrei să-i dai, pentru ce îl mai cerţi şi-i striveşti nenorocitul şi ticălosul lui suflet? A venit la tine ca la un liman, căutîndu-ţi mîinile. Pentru ce porneşti valurile şi-i faci şi mai cumplită furtuna? Pentru ce osîndeşti pe cel lipsit de libertate? Crezi, oare, că ar mai fi venit la tine dacă ar fi ştiut că aude unele ca acestea? Iar dacă a venit, deşi ştia mai dinainte asta, apoi tocmai de aceea merită să fie miluit, iar tu să te cutremuri de cruzimea ta, că nici aşa, văzîndu-i nevoia lui constrîngătoare, n-ai ajuns mai blînd; să te cutremuri că nu socoteşti teama lui de foame îndestulătoare apărare pentru lipsa lui de ruşine, ci-l cerţi că-i un neruşinat, deşi tu de multe ori ai fost mai neruşinat ca el, chiar pentru lucruri mai grozave. Neruşinarea săracului are o scuză; noi n-avem nici una făcînd de multe ori fapte de ruşine şi vrednice de pedeapsă. Ar trebui, gîndindu-ne la acelea, să ne smerim. Dar nu; în loc să ne smerim, tăbărîm pe aceşti nenorociţi; ei ne cer leacuri, iar noi le înmulţim rănile. Dacă nu vrei să-i dai, pentru ce-l mai loveşti? Dacă nu vrei să-i dăruieşti, pentru ce-l mai ocărăşti?

– Altfel nu înţelege să plece!

– Fă şi tu ce ţi-a poruncit înţeleptul acela: *„Răpunde cu blîndeţe cele de pace!"*[36] Săracul nu ajunge atît de neruşinat pentru că o vrea. Nu există, nu există om care să se facă de rîs fără temei. Oricît s-ar strădui unii, n-aş putea fi convins vreodată că un om care are toate ar prefera să ceară de pomană. Să nu-mi răstălmăcească nimeni cuvintele lui Pavel! Chiar

36. *Înţ. Sir.* 4, 8.

dacă Pavel spune: *„Dacă cineva nu vrea să lucreze, nici să nu mănînce”*[37], le spune acelora; nouă nu ne spune aceasta, ci cu totul dimpotrivă: *„Să nu obosiți a face bine”*[38]. Așa facem și noi în casa noastră! Cînd doi din familia noastră sînt certați, îi luăm pe fiecare în parte și dăm fiecăruia alte sfaturi, potrivnice unele altora. Așa a făcut și Dumnezeu și tot așa și Moise. Lui Dumnezeu Moise i-a spus: *„Dacă le ierți lor păcatul, iartă-l; iar de nu, șterge-mă pe mine din cartea Ta”*[39]; iar iudeilor le-a poruncit să se junghie unii pe alții și pe toate rudele lor[40]. Deși spusele lui Moise sînt contrare unele altora, totuși amîndouă urmăresc același scop. Un alt exemplu. Dumnezeu i-a spus lui Moise în auzul iudeilor: *„Lasă-Mă, vreau să pierd poporul!”*[41] – chiar dacă iudeii nu erau de față cînd Dumnezeu a rostit aceste cuvinte, totuși ei aveau să le audă mai tîrziu – iar față către față Dumnezeu l-a sfătuit pe Moise cu totul altceva; mai tîrziu Moise fiind silit a destăinui aceste cuvinte, spunînd așa: *„Oare eu i-am zămislit pe ei, că-mi spui: Ia-i, cum ia doica pe prunc de la sînul ei!*[42]. Lucrul acesta se întîmplă și în familie. De multe ori tatăl, îndeosebi, ține de rău pe pedagogul care-i ocărăște fiul, spunîndu-i: „Nu fi așa de aspru, așa de nemilos!”; fiului său, însă, îi spune cu totul altceva: rabdă, chiar dacă te ocărăște pe nedrept!”; din sfaturi potrivnice scoate ceva folositor. Tot așa și Pavel; oamenilor sănătoși, care se apucau de cerșit, le spunea: *„Dacă cineva nu vrea să muncească, nici să nu mănînce!”* ca să-i facă să muncească; iar celor care puteau să miluiască le spunea: *„Iar voi să nu obosiți a face bine!”*, ca să-i înduplece la milostenie. Tot așa și în Epistola către Romani, cînd sfătuiește pe creștinii dintre păgîni să nu se mîndrească față de iudei, comparîndu-i cu un măslin sălbatic[43], pare a spune una creștinilor dintre iudei și alta creștinilor dintre păgîni.

Să nu fim, dar, nemiloși, ci să ascultăm de Pavel, care spune: *„Nu obosiți a face bine!”* Să ascultăm pe Stăpîn, Care spune: *„Celui ce cere dă-i!”*[44], și: *„Fiți milostivi ca Tatăl vostru”*[45]. Deși Hristos a spus multe, totuși despre nici o faptă bună n-a spus asta, ci numai despre milostenie. Că nimic nu ne face egali cu Dumnezeu ca milostenia.

V

S-ar putea, însă, să mi se spună:

– Nu-i nimeni mai obraznic ca săracul!

37. *II Tes.* 3, 10.
38. *II Tes.* 3, 13.
39. *Ieș.* 32, 32.
40. *Ieș.* 32, 27.
41. *Ieș.* 32, 10.
42. *Num.* 11, 12.
43. *Rom.* 11, 17.
44. *Matei* 5, 42.
45. *Luca* 6, 36.

– De ce, mă rog? Că aleargă în urma ta, cerîndu-ţi de pomană în gura mare? Vrei să-ţi dovedesc că noi sîntem mai obraznici şi mai neruşinaţi decît săracii? Aminteşte-ţi, ce faci acum în vreme de post, cînd de multe ori mănînci seara; de-l vezi pe servitorul, care te serveşte la masă, că merge încet, ai stricat tot folosul postului, izbind din picioare, ocărînd şi suduind pentru o mică întîrziere. Şi doar ştii prea bine că ai să-ţi potoleşti foamea, dacă nu imediat, negreşit peste cîteva clipe. Şi nu te numeşti neruşinat, că te-ai sălbăticit pentru nimica toată; dar pe săracul care se teme şi tremură pentru pricini mai mari – toată teama lui nu e că va aştepta puţin pînă să mănînce, ci că va pieri de foame – pe sărac îl numeşti îndrăzneţ, obraznic, neruşinat şi-i arunci în obraz cele mai insultătoare cuvinte. Nu-i asta, oare, cea mai mare neruşinare? Dar noi nu ne gîndim la neruşinările pe care le săvîrşim. De aceea îi socotim pe săraci o povară. Dacă, însă, am cerceta purtarea noastră şi am compara-o cu a lor, n-am socoti pe săraci o povară. Nu fi aspru judecător! Chiar dacă ai fi fără de păcat, nici aşa legea lui Dumnezeu nu-ţi îngăduie să fii judecător aspru al faptelor altora. Dacă fariseul pentru asta a pierit[46], ce apărare mai putem avea? Dacă Dumnezeu nu îngăduie nici oamenilor cu fapte bune să judece cu asprime faptele altora, cu mult mai mult păcătoşilor. Să nu fim, dar, cruzi, nici neomenoşi; să nu fim fără inimă, nici mai răi decît fiarele! Cunosc mulţi oameni care au ajuns la atîta sălbăticie că, pentru puţină oboseală, trec cu vederea pe cei ce mor de foame şi se scuză cu astfel de cuvinte: „Nu-i servitorul meu aici!"; „Sîntem departe de casă"; „Nu cunosc nici un om cu bani". Cîtă cruzime! Făgăduieşti mai mult, dar nu dai nici puţin! Ca tu să nu mergi puţin, acela piere de foame. Cîtă ocară! Cîtă mîndrie! N-ar trebui să-ţi fie greu, chiar dacă ar trebui să mergi zece stadii! Nu te gîndeşti că aşa ţi se măreşte răsplata? Cînd dai de pomană, primeşti răsplată numai pentru pomana dată; dar cînd mai şi mergi, primeşti răsplată şi pentru oboseală. Pentru asta îl admirăm pe patriarhul Avraam, că, deşi avea 318 slugi[47], a alergat el singur la cireada de vaci şi a luat viţelul cel tînăr[48]. Dar printre noi sînt unii atît de plini de mîndrie că fac milostenii prin slugile lor, şi nu se ruşinează.

– Îmi porunceşti, dar, să fac milostenie cu mîna mea? Dar nu las impresia că mă mîndresc?

– Aşa, însă, nu dai de pomană cu mîna ta pentru o altă pricină de mîndrie! Ţi-i ruşine să fii văzut stînd de vorbă cu săracii! Dar să nu vorbim de asta! Dă numai de pomană, fie că vrei s-o faci cu mîna ta,

46. *Luca* 18, 10–14.
47. *Fac.* 14, 14.
48. *Fac.* 18, 7.

fie cu mîna altuia! Numai nu-l mai ține pe sărac de rău, nu-l mai răni, nu-l mai ocărî! Cel ce-ți cere are nevoie de leacuri, nu de răni; de milă, nu de sabie! Spune-mi, dacă cineva, lovit cu o piatră și cu rană la cap, lăsînd pe ceilalți ar alerga, mînjit tot de sînge, la picioarele tale, spune-mi, l-ai lovi, oare, cu o altă piatră și i-ai mai face încă o rană? Nu cred; ci ai căuta să-i vindeci rana. Pentru ce, dar, cu săracii te porți altfel? Nu știi cît poate face un cuvînt? Poate ridica un om și-l poate doborî. Un înțelept spune: *„Mai bun este cuvîntul decît datul"*[49]. Nu te gîndești că-ți înfigi sabia în inima ta și-ți faci rană mai cumplită cînd săracul, care a bătut la ușa ta, pleacă ocărît, tăcut, suspinînd și cu obrajii plini de lacrimi? Dumnezeu l-a trimis la tine. Gîndește-te către cine se îndreaptă ocara cînd tu îl ocărăști pe sărac! Dumnezeu îl trimite la tine și-ți poruncește să-i dai, dar tu nu numai că nu-i dai, ba îl mai și ocărăști! Dacă nu-ți dai seama de grozăvia nebuniei tale, închipuiește-ți aceeași situație între oameni și atunci vei cunoaște bine cît de mare e păcatul tău. Dacă ai porunci slugii tale să se ducă la o altă slugă de-a ta ca să ia de la acela banii tăi și sluga trimisă s-ar întoarce nu numai cu mîinile goale, ci și insultată, spune-mi, ce n-ai face insultătorului? Ce pedeapsă nu i-ai da pentru că tu ești cel insultat. Același lucru gîndește-l și despre Dumnezeu. Dumnezeu îi trimite pe săraci la noi; și dacă le dăm, le dăm cele ce sînt ale lui Dumnezeu; iar dacă pe lîngă faptul că nu le dăm, îi mai și alungăm de la ușa noastră cu ocări, gîndește-te de cîte fulgere și de cîte trăsnete nu este vrednică fapta noastră!

Gîndindu-ne la toate acestea, să ne înfrînăm limba, să scoatem din sufletul nostru neomenia, să întindem mîna noastră spre milostenie, să mîngîiem pe cei săraci nu numai cu bani, ci și cu cuvîntul, ca să scăpăm și de pedeapsa cuvenită ocărilor și să moștenim și împărăția cerurilor pentru cuvintele noastre bune și milosteniile noastre, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

49. *Înț. Sir.* 18, 16.

OMILIA XXXVI

„Şi după ce a sfîrşit Iisus de dat poruncile celor doisprezece ucenici, a trecut de acolo ca să învețe şi să propovăduiască în cetățile lor"[1]

I

După ce Iisus i-a trimis pe ucenici, S-a retras ca să le dea lor loc şi timp ca să facă ce le-a poruncit. Că atîta vreme cît Hristos era de față şi vindeca nimeni n-ar fi vrut să se apropie de ucenici.

„Iar Ioan, auzind din închisoare de faptele lui Iisus, trimițînd pe doi din ucenicii săi, L-a întrebat, zicînd: „Tu eşti Cel Ce vine sau pe altul să aşteptăm?"[2]

Evanghelistul Luca ne spune că chiar aceşti doi ucenici ai lui Ioan i-au spus lui Ioan de minunile pe care le făcea Iisus şi că atunci i-a trimis[3]. Textul acesta de la Luca nu dă naştere la îndoieli asupra adevărului spuselor evanghelistului Matei, ci prezintă numai altfel lucrurile; pune în lumină invidia ucenicilor lui Ioan; Îl pizmuiau pe Hristos. Alt text prezintă foarte mare greutate de interpretare.

– Care-i acesta?

– Chiar întrebarea pusă de Ioan: *„Tu eşti Cel ce vine sau pe altul să aşteptăm?"*

Cum? Cum, Ioan, care-L cunoştea pe Hristos înainte de a fi făcut minuni, care a aflat-o de la Duhul, care a auzit-o de la Tatăl, el, care L-a propovăduit tuturora, el trimite acum pe ucenicii săi să afle de la El de este El sau nu?

Dacă nu ştii lămurit, Ioane, de este El Hristosul, cum mai poți fi vrednic de credință cînd te pronunți asupra unor lucruri pe care nu le cunoşti? Cel care dă mărturie de alții trebuie mai întîi să fie el însuşi vrednic de credință. Nu spuneai tu: *„Nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintei Lui"*[4]. Nu spuneai tu: *„Eu nu-L cunoşteam, dar Cel Care m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a spus: „Peste Care vei vedea Duhul pogorîndu-Se şi rămînînd peste El, Acela este Cel Ce botează cu Duhul Sfînt"*[5]. N-ai

1. *Matei* 11, 1.
2. *Matei* 11, 2–3.
3. *Luca* 7, 18–19.
4. *Luca* 3, 16.
5. *Ioan* 1, 33.

văzut tu Duhul în chip de porumbel?[6] N-ai auzit tu vocea?[7] Nu-L opreai tu, zicîndu-I: *„Eu am trebuință să fiu botezat de Tine?"*[8] Nu spuneai chiar tu ucenicilor tăi: *„Acela trebuie să crească, iar eu să mă micşorez?"*[9] N-ai învățat tu pe tot poporul că El îl va boteza cu Duh Sfînt şi cu foc[10] şi că El este Mielul lui Dumnezeu Care ridică păcatul lumii"[11]. N-ai propovăduit tu toate acestea înainte de a face Hristos semne şi minuni? Cum dar acum, după ce Domnul a ajuns cunoscut tuturora, după ce s-a dus pretutindeni vestea despre El, după ce a înviat morți, a izgonit demoni şi a făcut atîtea minuni, acum trimiți să afli de la El? Ce s-a întîmplat? Înşelăciune erau toate acele cuvinte, minciună şi basm?

Care om cu judecată ar putea spune aceasta? Nici într-un caz, Ioan Botezătorul, care a săltat în pîntecele maicii sale[12], propovăduindu-L pe Hristos înainte de a Se naşte, nici într-un caz locuitorul pustiei, omul care a dus viață îngerească! Chiar dacă ar fi fost un om de rînd, un om neînsemnat, nici aşa nu s-ar fi îndoit după atîtea mărturii – şi ale lui şi ale altora! De aceea este lămurit că n-a trimis pe ucenicii săi pentru că se îndoia şi nici nu i-a pus să-L întrebe, pentru că nu ştia. Nici nu s-ar putea spune că ştia bine cine era Domnul, dar din pricina închisorii ajunsese mai fricos; că nici nu se aştepta să fie scos din închisoare; iar dacă se aştepta, n-ar fi trădat adevărul, el, care era gata de moarte; iar dacă n-ar fi fost gata de moarte, nici n-ar fi arătat un atît de mare curaj în fața unui întreg popor, care se gîndea totdeauna să verse sînge de profet, nici n-ar fi mustrat, cu atîta îndrăznire, pe Irod, acel tiran crud, în mijlocul oraşului şi al pieții, în auzul tuturora, ca şi cum ar fi mustrat un băiețandru. Iar dacă din pricina închisorii a ajuns mai fricos, pentru ce nu i-a fost ruşine de ucenicii săi, în fața cărora mărturisise atîtea despre Hristos, ci i-a trimis pe ei să-L întrebe, cînd ar fi trebuit să trimită pe alții? Deşi ştia bine că ucenicii lui Îl pizmuiau pe Hristos şi doreau să-I găsească un cusur. – Pentru ce nu s-a ruşinat de poporul iudeu, înaintea căruia a predicat atîtea despre Iisus? I–ar fi folosit, oare, aceasta la liberarea lui din închisoare? Nu, că n-a fost aruncat în închisoare din pricina lui Hristos, nici pentru că I-a propovăduit puterea Lui, ci din pricină că a mustrat pe Irod pentru căsătoria lui nelegiuită. Dacă ar fi gîndit aşa, nu s-ar fi putut spune, oare despre el că s-a purtat ca un copil fără de minte, ca un om care nu ştie ce face?

Ce a urmărit, dar, Ioan Botezătorul cînd a trimis pe ucenicii săi la Hristos? Din cele spuse este clar că Ioan Botezătorul nu se putea îndoi;

6. *Matei* 3, 16.
7. *Matei* 3, 17.
8. *Matei* 3, 14.
9. *Ioan* 3, 30.
10. *Luca* 3, 16.
11. *Ioan* 1, 29.
12. *Luca* 1, 41.

dar nici chiar un om oarecare, nici unul foarte prost şi nebun. Trebuie, deci, să lămurim acest lucru.

– Pentru ce, dar, Ioan i-a trimis pe ucenici să-L întrebe?

– Ucenicii lui Ioan Îl evitau pe Iisus; acest lucru este clar oricui; totdeauna L-au pizmuit. Se vede chiar din cele ce spuneau dascălului lor: *„Cel Ce era cu tine dincolo de Iordan, pentru Care tu ai mărturisit, iată botează şi toţi merg la El"*[13]; şi iarăşi: *„Neînţelegere a fost între ucenicii lui Ioan şi iudei pentru curăţire"*[14]; şi iarăşi: *„Au venit la Iisus ucenicii lui Ioan şi I-au zis: „Pentru ce noi şi fariseii postim mult, iar ucenicii Tăi nu postesc?"*[15]

II

Ucenicii lui Ioan nu ştiau încă cine era Hristos; Îl socoteau un om obişnuit, iar pe Ioan mai mult decît om; de aceea se întristau cînd vedeau că Hristos capătă din ce în ce mai multă vază, iar dascălul lor, Ioan, după cum însuşi spusese, se micşora. Aceasta-i împiedica pe ucenicii lui Ioan să se apropie de Iisus; invidia ridica zid în calea lor. Cîtă vreme era Ioan cu ei, îi sfătuia necontenit şi-i învăţa cine este Hristos; dar nici aşa nu i-a convins. Deci, pentru că avea să moară, îşi înmulţeşte străduinţele. Se temea să nu lase în mintea ucenicilor săi o idee greşită despre Hristos şi să rămînă despărţiţi de El. De la început Ioan Botezătorul se străduise să-i apropie pe ucenicii săi de Hristos; dar pentru că nu-i convinsese, în pragul morţii, îşi înnoieşte eforturile. Dacă le-ar fi spus: „Duceţi-vă la El, este mai mare decît mine!", ucenicii săi nu l-ar fi ascultat – atît erau de lipiţi de dascălul lor! – ci ar fi socotit că grăieşte aşa smerindu-se; şi asta i-ar fi lipit mai mult de el; iar dacă ar fi tăcut, iarăşi n-ar fi reuşit nimic. Ce face, dar, Ioan? Aşteaptă să audă din gura ucenicilor lui că Iisus săvîrşeşte minuni; şi nici aşa nu-i îndeamnă şi nici nu-i trimite pe toţi, ci pe doi din ei, pe care-i ştia probabil mai ascultători decît ceilalţi, pentru ca întrebarea să nu dea naştere la nici o bănuială şi pentru ca să cunoască prin fapte deosebirea dintre Iisus şi el. Şi le spune: „Duceţi-vă şi întrebaţi-L: *„Tu eşti Cel Ce vine sau pe altul să aşteptăm?"*. Hristos, cunoscînd gîndul lui Ioan, nu le-a spus: „Eu sînt!" Răspunsul acesta i-ar fi supărat, cu toate că acesta este răspunsul firesc, ci-i lasă să afle lucrul acesta prin fapte. Că spune Evanghelia, că atunci cînd ucenicii lui Ioan s-au apropiat de Iisus, atunci El a vindecat mulţi bolnavi. Căci ce rost ar fi avut Domnul să nu răspundă cînd a fost întrebat: *„Tu eşti?"*, ci să vindece îndată pe cei bolnavi, dacă n-ar fi urmărit ceea ce am spus? Că socotea mai vrednică de

13. *Ioan* 3, 26.
14. *Ioan* 3, 25.
15. *Matei* 9, 14.

credință și mai neîndoielnică mărturia faptelor decît mărturia cuvintelor. Așadar, cunoscînd gîndul cu care i-a trimis Ioan – că era Dumnezeu – a vindecat îndată pe orbi, pe șchiopi și pe mulți alții; nu pentru ca să învețe pe Ioan – mai era nevoie cînd Ioan era convins? – ci pe ucenicii lui Ioan, care se îndoiau. După ce a vindecat pe bolnavi, le-a spus:

„Mergînd, spuneți lui Ioan ceea ce auziți și vedeți! Orbii văd, șchiopii umblă, leproșii se curățesc, surzii aud, morții înviază, săracilor li se binevestește"[16].

Și a adăugat:

„Și fericit este cel ce nu se va sminti întru Mine"[17].

Grăindu-le așa, le-a arătat că știe și tainele inimilor lor. Dacă le-ar fi răspuns: „Eu sînt", răspunsul acesta i-ar fi supărat, după cum am spus și mai sus; ar fi gîndit în ei înșiși chiar dacă n-ar fi spus ceea ce-I spuneau iudeii: *„Tu mărturisești despre Tine Însuți"*[18]. De aceea Domnul nu le grăiește așa, ci-i lasă să cunoască totul din minunile Sale, făcînd și mai clară și mai presus de orice bănuială învățătura Sa. Pentru aceea, pe nebăgate de seamă, îi și mustră. Pentru că ucenicii lui Ioan se sminteau întru Iisus, Domnul pune în lumină necredința lor, dar o lasă numai pe seama conștiinței lor, fără să facă pe cineva martor al acestei învinuiri, ci numai pe cei care o știau. Spunîndu-le: *„Fericit este cel ce nu se va sminti întru Mine"*, i-a atras și mai mult. La ei a făcut aluzie cînd a spus aceste cuvinte.

Asupra acestei probleme nu vă voi spune numai părerile mele, ci voi aduce și spusele altor interpreți ai Scripturii, pentru ca prin compararea acestor păreri să fac mai clar adevărul. Este, dar, de neapărată trebuință să vă spun și părerile altora.

– Ce spun aceia?

– Spun că pricina pentru care Ioan a trimis la Iisus pe doi din ucenicii săi nu este cea arătată de mine. Ioan, spun ei, nu-l cunoștea pe Domnul, dar nici nu-i era cu totul necunoscut. Că El era Hristosul, știa; dar că avea să moară pentru oameni, nu știa; de aceea a întrebat: *„Tu ești Cel Ce vine?"*, adică: „Tu ești Cel Care ai să Te pogori în iad?" Dar o astfel de interpretare nu se poate susține. Ioan Botezătorul știa aceasta. A predicat-o înaintea celorlalte și aceasta a mărturisit-o mai întîi, zicînd: *„Iată Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii"*[19]. L-a numit „Miel", propovăduind crucea; iar prin cuvintele: *„Care ridică păcatul lumii"* a arătat același lucru. Că nu altfel, ci prin cruce a ridicat păcatul lumii. Ace-

16. *Matei* 11, 4–5.
17. *Matei* 11, 6.
18. *Ioan* 8, 13.
19. *Ioan* 1, 29.

lași lucru l-a spus și Pavel: *„Iar zapisul, care era împotriva noastră, l-a ridicat din mijloc, pironindu-l pe cruce”*[20]*;* iar Ioan Botezătorul, prin cuvintele: *„Vă va boteza cu Duhul Sfînt”*[21], a profețit cele de după înviere.

– Da, ne răspund acești interpreți, Ioan știa că Hristos va învia, știa că va da și Duh Sfînt, dar că va fi și răstignit nu știa.

– Dar cum avea să învieze Cel Care n-a pătimit, Cel Care n-a fost răstignit? Cum este Ioan mai mare decît toți profeții, dacă nu știa nici ce știau profeții?

III

Că era mai mare decît toți profeții, Însuși Hristos a mărturisit-o[22]; iar că profeții știau de patimile Domnului, o știe toată lumea. Profetul Isaia spune: *„Ca o oaie la junghiere S-a adus și ca un miel fără de glas înaintea celui ce-L tunde pe El”*[23]*;* iar înainte de această mărturie, a spus: *„Și va fi rădăcina lui Iesei și Cel Care se va scula să stăpînească neamurile; în El vor nădăjdui neamurile”*[24]. Apoi, după ce a vorbit de patimile Sale, a vorbit și de slava Lui: *„Și va fi odihna Lui, cinste”*[25]. Acest profet a proorocit nu numai că va fi răstignit, ci și împreună cu alții: *„Și cu cei fărădelege a fost socotit”*[26]*;* nu numai atît, ci că nici nu Se va apăra: *„Acesta nu Și-a deschis gura Sa”*[27] și că va fi osîndit pe nedrept: *„Întru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat”*[28]. Iar înainte de proorocul Isaia, David a spus și a descris judecata Domnului: *„Pentru ce s-au întărîtat neamurile și popoarele au cugetat cele deșarte? Stătut-au de față împărații pămîntului și boierii s-au adunat împreună împotriva Domnului și împotriva Unsului Său”*[29]. În altă parte vorbește și de cruce, grăind așa: *„Găurit-au mîinile Mele și picioarele Mele”*[30]. David grăiește apoi, cu toată precizia și de faptele îndrăznite de ostași: *„Împărțit-au hainele Mele loruși și pentru cămașa Mea au aruncat sorți”*[31]*;* iar în altă parte spune că i-au dat lui Hristos și oțet: *„Și au dat spre mîncarea Mea fiere și în setea Mea M-au adăpat cu oțet”*[32].

20. *Col.* 2, 14.
21. *Luca* 3, 16.
22. *Luca* 7, 28.
23. *Isaia* 53, 7.
24. *Isaia* 11, 10.
25. *Isaia* 11, 10.
26. *Isaia* 53, 12.
27. *Isaia* 53, 7.
28. *Isaia* 53, 8.
29. *Ps.* 2, 1.
30. *Ps.* 21, 18.
31. *Ps.* 21, 20.
32. *Ps.* 68, 25.

Dacă profeții, cu atîția ani înainte, au vorbit și de judecata și de osîndirea Lui și de cei care au fost răstigniți împreună cu El și de împărțirea hainelor și de sorțul aruncat asupra lor și altele cu mult mai multe – că nici nu e de neapărată trebuință să le spun pe toate ca să nu lungesc cuvîntul – să nu fi știut Ioan Botezătorul toate acestea, el care a fost mai mare decît toți profeții? Cum se poate spune? Dacă ignora totul, pentru ce nu L-a întrebat pe Domnul așa: „Tu ești Cel Ce Te pogori în iad?", ci numai: *„Tu ești Cel Ce vine?"*

Dar cu mult mai de rîs decît interpretarea aceasta este și o altă interpretare. Acești din urmă interpreți spun că Ioan a pus această întrebare, pentru ca după ce va muri să propovăduiască și în iad pe Domnul. Acestor interpreți este potrivit să le spunem cuvintele lui Pavel: *„Fraților, nu fiți copii cu mintea, ci cu răutatea fiți prunci"*[33]. Viața de acum este timpul viețuirii noastre; după moarte, judecată și osîndă; că spune Scriptura: *„În iad cine Te va lăuda pe Tine?"*[34] Cum s-au sfărîmat porțile cele de aramă, cum s-au frînt zăvoarele cele de fier?[35] Prin trupul lui Hristos! Atunci, pentru prima dată, s-a arătat nemuritor trupul, stricînd tirania morții. De altfel aceasta arată că puterea morții a fost distrusă, dar nu că au fost iertate păcatele celor care au murit înainte de venirea lui Hristos. Dacă n-ar fi așa, dacă prin pogorîrea Lui în iad ar fi slobozit din gheenă pe toți păcătoșii de dinainte de venirea Lui, pentru ce atunci spune Domnul: *„Mai ușor va fi pămîntului Sodomei și Gomorei"*[36] Prin aceste cuvinte Domnul a spus că vor fi pedepsiți și locuitorii Sodomei și Gomorei; vor fi pedepsiți mai blînd, dar tot vor fi pedepsiți. Deși au primit și pe pămînt cea mai grozavă pedeapsă, totuși nu vor scăpa nici de pedeapsa de dincolo. Dacă sodomenii și gomorenii nu vor scăpa de pedeapsa de pe lumea cealaltă, cu atît mai mult cei care, înainte de venirea lui Hristos, n-au suferit nici o pedeapsă pe lumea aceasta.

– Ce? Nu li se face oare, nedreptate oamenilor care au trăit înainte de venirea lui Hristos?

– Nicidecum! Era cu putință să se mîntuiască și atunci, chiar dacă n-au mărturisit pe Hristos. Pe vremea aceea nu li se cerea asta, ci să nu slujească idolilor și să cunoască pe adevăratul Dumnezeu. Vechiul Testament spune: *„Domnul Dumnezeul nostru unul este"*[37]. De aceea sînt admirați macabeii, pentru că au îndurat acele suferințe pentru păzirea legii; de aceea sînt admirați și cei trei tineri din Babilon și alții mulți dintre iudei, pentru că au dus o viață strălucită, plină de fapte bune și pentru că

33. *I Cor.* 14, 20.
34. *Ps.* 6, 5.
35. *Ps.* 106, 16.
36. *Luca* 10, 12.
37. *Deut.* 6, 4.

au păzit măsura acestei cunoaşteri a lui Dumnezeu; nimic mai mult nu li se cerea. Atunci, după cum am spus, era de ajuns pentru mîntuire numai cunoaşterea lui Dumnezeu; acum, însă, nu, ci trebuie şi cunoaşterea lui Hristos. De aceea spunea Domnul: *„Dacă n-aş fi venit şi nu le-aş fi vorbit, păcat n-ar avea; dar aşa, n-au dezvinovăţire pentru păcatul lor"*[38]. Tot aşa şi cu vieţuirea. Atunci, înainte de venirea lui Hristos, era pierdut ce se ucidea; acum, însă, chiar cel care se mînie[39]; atunci era pedepsit adulterul şi trăitul cu o femeie străină; acum, însă, chiar uitatul cu ochi pofticioşi[40]. După cum se cere acum o cunoştinţă mai înaltă, tot aşa se cere şi o vieţuire superioară. Deci nu era nevoie în iad de un înaintemergător. De altfel, dacă necredincioşii după moarte s-ar mîntui prin credinţă, nici un necredincios n-ar mai pieri; că atunci toţi s-ar pocăi şi s-ar închina. Şi că este adevărat lucrul acesta, ascultă-l pe Pavel, care spune: *„Toată limba va mărturisi şi tot genunchiul se va pleca, al celor cereşti şi al celor pămînteşti şi al celor de dedesubt"*[41]; şi: *„Vrăjmaşul cel din urmă care se nimiceşte este moartea"*[42]. Dar nu mai au nici un folos necredincioşii de pe urma acestei supuneri. Nu se supun de bună voia lor, ci, ca să spun aşa, lucrurile îi silesc.

IV

Să nu introducem, dar, astfel de învăţături băbeşti şi basme iudaice! Ascultă ce spune Pavel despre acestea! *„Cîţi au păcătuit fără de lege,* spune el, *fără de lege vor pieri"*[43]; vorbeşte de cei care au trăit înainte de darea legii; *„iar cîţi au păcătuit în lege, prin lege vor fi judecaţi"*[44]; vorbeşte de cei care au trăit după ce Moise a dat legea şi: *„Pentru că se descoperea mînia lui Dumnezeu din cer peste toată păgînătatea şi nedreptatea oamenilor"*[45]; şi: *„Mînie şi urgie şi necaz şi strîmtorare peste tot sufletul omului care lucrează răul, al iudeului mai întîi şi al păgînului"*[46], deşi păgînii au suferit aici pe pămînt nenumărate rele, despre care ne vorbeşte şi istoria profană şi Sfînta Scriptură. Cine ar putea povesti tragedia poporului babilonian şi a poporului egiptean? Dar că se vor desfăta de toate bunătăţile şi cei care înainte de venirea lui Hristos, necunoscîndu-L pe Hristos, s-au depărtat de slujirea la idoli, s-au închinat lui Dumnezeu şi au dus o viaţă curată, ascultă ce spune Pavel: *„Dar slavă, cinste şi pace*

38. *Ioan* 15, 22.
39. *Matei* 5, 22.
40. *Matei* 5, 28.
41. *Filip.* 2, 10.
42. *I Cor.* 15, 26.
43. *Rom.* 2, 12.
44. *Rom.* 2, 12.
45. *Rom.* 1, 18.
46. *Rom.* 2, 8-9.

oricui face binele, iudeului mai întîi şi păgînului"[47]. Vezi, dar, că au parte de mari răsplătiri cei ce fac binele şi tot aşa de multe pedepse şi munci cei care fac răul?

Unde[48] sînt, deci, cei care nu cred în existenţa iadului? Dacă cei care au trăit înainte de venirea lui Hristos, care n-au auzit nici din nume de iad şi nici de înviere, vor fi pedepsiţi pe lumea cealaltă, după ce au fost pedepsiţi şi aici, apoi cu mult mai mult noi, care am fost născuţi şi crescuţi cu cuvintele filozofiei!

Aş putea fi, însă, întrebat:

– Dar e drept să fie aruncaţi în iad cei care nici n-au auzit de iad? Vor spune: „Dacă ne ameninţai cu iadul, ne-am fi temut şi ne-am fi înţelepţit!"

– Nu cred! Că şi noi, cei de astăzi, auzim în fiecare zi vorbindu-ni-se de iad şi totuşi nu ne sinchisim deloc. În afară de asta, trebuie să mai spun şi aceea că acela care nu se teme de pedepsele care îi stau în faţă, cu mult mai mult nu se va teme de pedepsele de pe lumea cealaltă. Că pe oamenii mai puţin ascuţiţi la minte şi mai legaţi de pămînt îi cumintesc de obicei mai repede pedepsele imediate decît cele de mai tîrziu.

– Deasupra noastră, însă, stă o frică mai mare, iadul, mi se poate spune. Cei dinainte de venirea lui Hristos n-o aveau, aşa că li se face nedreptate cînd sînt pedepsiţi.

– Deloc! Mai întîi, în faţa lor nu stăteau aceleaşi lupte ca în faţa noastră. Ale noastre sînt cu mult mai mari. Iar cei ce se ostenesc mai mult au nevoie şi de ajutor mai mare. Şi nu mic ajutor ne este nouă creşterea fricii. Dacă noi avem avantajul faţă de cei de dinainte de venirea Domnului, să ştim pedepsele de pe lumea cealaltă, ei au faţă de noi avantajul că erau pedepsiţi cumplit îndată.

Dar mulţi mai fac încă o obiecţie:

– Unde mai este dreptatea lui Dumnezeu, spun aceştia, dacă păcătuind eşti pedepsit şi pe lumea aceasta şi pe lumea cealaltă?

– Vreţi să vă aduc aminte chiar de cuvintele voastre, ca să nu-mi faceţi greutăţi, ci ca voi înşivă să daţi răspuns întrebării voastre? Am auzit pe mulţi oameni de-ai noştri revoltîndu-se şi grăind aşa cînd află că unui ucigaş i s-a tăiat capul în temniţă: „Ticălosul şi blestematul acela a ucis treizeci de oameni şi chiar cu mult mai mulţi şi îndură numai o singură moarte! Unde este dreptatea?" Deci voi înşivă mărturisiţi că nu-i de ajuns o singură moarte pentru pedepsirea lui. Cum se face, însă, că atunci cînd e vorba de pedepsele de pe lumea cealalată sînteţi de altă părere? Sînteţi de altă părere pentru că nu judecaţi pe

47. *Rom.* 2, 10.
48. De aici începe partea morală: *Despre iad.*

alții, ci pe voi înșivă. Atît de mare piedică e dragostea de sine pentru vederea dreptății! De aceea cînd judecăm pe alții, îi cercetăm cît mai amănunțit cu putință; dar cînd ne judecăm pe noi înșine, închidem ochii. Dacă am cerceta și faptele noastre așa cum le cercetăm pe ale altora, da, atunci, am da o hotărîre dreaptă! Facem și noi păcate vrednice, nu de o moarte, de două sau de trei, ci de mii de morți! Și ca să nu vorbesc de alte păcate, să ne amintim numai cîți din noi nu ne împărtășim cu nevrednicie cu sfintele taine. Unii ca aceștia sînt vinovați față de trupul și sîngele lui Hristos[49]. Deci cînd vorbești de ucigaș, gîndește-te că și tu ești un ucigaș. Acela a ucis un om; tu, însă, ești vinovat de uciderea Stăpînului Hristos; ucigașul acela nu se împărtășește cu Sfintele Taine; noi, însă, ne apropiem de sfînta masă! Ce sînt cei care mușcă și mănîncă pe frați, care slobozesc din gura lor venin? Ce sînt cei care iau hrana săracilor? Dacă este ucigaș cel care nu dă săracilor din averile sale, cu mult mai mult cel care ia cele străine. Nu sînt, oare, lacomii și zgîrciții mai răi decît mulți tîlhari de drumul mare? Nu sînt răpitorii mai răi decît mulți ucigași, decît mulți jefuitori de morminte? Cîți nu sînt cei care, după ce răpesc dreptul și averea altora, mai doresc și sîngele lor. Spui: „Departe de noi asta! Doamne, ferește!" Acum spui: „Doamne, ferește!", dar spune-o atunci cînd ai un dușman; atunci spune: „Doamne, ferește!"; atunci adu-ți aminte de cuvintele pe care ți le-am spus; atunci caută ca viața ta să fie plină de fapte bune, ca să nu vină și peste noi urgia căzută pe sodomeni, ca să nu pățim și noi ce-au pățit gomorenii, ca să nu îndurăm relele Tirului și ale Sidonului[50]. Dar mai bine spus, ca să nu supărăm pe Hristos. Lucrul acesta e mai cumplit și mai groaznic decît orice. Chiar dacă multora li se pare iadul înfricoșător, eu nu voi înceta de a striga mereu, că a supăra pe Hristos este mai cumplit și mai înfricoșător decît gheena. Și vă rog ca și voi să gîndiți la fel. Așa vom scăpa și de iad și ne vom bucura și de slava lui Hristos, pe care, facă Dumnezeu, ca noi toți să o dobîndim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

49. *I Cor.* 11, 27.
50. *Luca* 10, 12-14.

OMILIA XXXVII

«Şi ducîndu-se ei, a început Iisus a grăi mulţimilor despre Ioan: „Ce aţi ieşit în pustie să vedeţi? Trestie clătinată de vînt? Dar ce aţi ieşit să vedeţi? Om îmbrăcat în haine moi? Iată cei ce poartă haine moi sînt în casele împăraţilor. Dar ce aţi ieşit să vedeţi? Prooroc? Da! Vă spun vouă şi mai mult decît prooroc!»[1]

I

Hristos a dat ucenicilor lui Ioan Botezătorul răspunsul cuvenit, iar prin minunile săvîrşite îndată în faţa lor; au plecat încredinţaţi că El este Cel Ce vine; dar trebuie să îndrepte şi părerile greşite ale poporului despre Ioan Botezătorul. Ucenicii lui Ioan n-ar fi gîndit niciodată ceva nedrept despre dascălul lor; dar marea mulţime, din întrebarea ucenicilor lui Ioan, ar fi bănuit multe lucruri nepotrivite, că nu cunoştea gîndul cu care Ioan Botezătorul i-a trimis pe ucenicii săi. Era firesc deci ca poporul să gîndească în sine şi să zică: „Cum, omul care a mărturisit atîtea despre Hristos şi-a schimbat acum convingerile şi se îndoieşte dacă El sau altul este Cel Ce vine? Oare nu spune aceasta pentru că vrea să pornească luptă împotriva lui Iisus? Oare n-a ajuns Ioan mai fricos din pricina închisorii? Oare n-au fost fără temei şi în zadar cele ce-a spus mai înainte? Aşadar, pentru că era cu putinţă ca poporul să bănuiască multe ca acestea, iată cum Hristos îndreaptă părerile lor greşite şi le curmă bănuiala.

„Ducîndu-se ei, Iisus a început să grăiască mulţimilor".

– Pentru ce a început Iisus să vorbească după ce au plecat cei doi ucenici ai lui Ioan?

– Ca să nu pară că linguşeşte pe Ioan Botezătorul. Îndreptînd părerile greşite ale poporului, Domnul nu le dă pe faţă bănuiala lor, ci le dă numai răspunsul cuvenit gîndurilor ce le tulburau sufletul, arătîndu-le că ştia tainele tuturora. Nici nu le spune, cum le spusese iudeilor: *„Pentru ce cugetaţi cele rele?"*[2]. Chiar dacă îşi puneau şi ei întrebări, apoi nu şi le puneau din răutate, ci din pricină că nu cunoşteau rostul celor vorbite.

1. *Matei* 11, 7–9.
2. *Matei* 9, 4.

De aceea nici nu le vorbeşte mustrător, ci le îndreaptă numai părerea şi îl apără pe Ioan Botezătorul; le arată că Ioan nu s-a depărtat de părerea sa de mai înainte şi nici nu s-a schimbat; că nu-i un om uşuratic şi nestatornic, ci statornic, neclintit; că nu-i un om care să trădeze ce i s-a încredinţat. Şi dovedeşte aceasta nu numai pe temeiul hotărîrii Sale, ci şi pe mărturia lor de mai înainte despre Ioan; şi nu numai prin cele ce au spus despre Ioan, ci şi prin cele ce au făcut, arătîndu-le că ei înşişi dau mărturie de statornicia lui Ioan.

Pentru aceasta Iisus le spune: *„Ce aţi ieşit să vedeţi în pustie?"* Ca şi cum le-ar fi spus: „Pentru ce v-aţi adunat cu toţii în pustie, părăsind oraşele şi casele? Ca să vedeţi un om plîngăreţ şi uşuratic? Dar nu se poate spune! Graba aceea cu care alerga toată lumea în pustie nu arată asta. Nu s-ar fi revărsat atunci în pustie şi la rîul Iordan, cu atîta rîvnă, atît de mult popor şi atît de multe oraşe dacă nu v-aţi fi aşteptat să vedeţi un om mare şi minunat, mai neclintit ca stînca! Că n-aţi ieşit să vedeţi o trestie clătinată de vînt; cu trestia se aseamănă oamenii uşuratici, oamenii care se depărtează lesne de drumul cel drept, oamenii care vorbesc acum una, iar mai tîrziu alta, oamenii pe care nu poţi pune temei!" Şi iată că Hristos lasă la o parte orice altă viclenie a lor şi le vorbeşte numai de aceea pe care o ţineau ascunsă atunci, scoţîndu-le din minte bănuiala că Ioan Botezătorul ar fi un om uşuratic.

„Dar ce aţi ieşit să vedeţi? Om îmbrăcat în haine moi? Iată cei ce poartă haine moi sînt în casele împăraţilor!"

Cu alte cuvinte Hristos le-a grăit aşa: „Ioan Botezătorul, prin firea lui, nu era un om nestatornic; şi aceasta aţi arătat-o voi înşivă prin rîvna voastră. Nici nu poate spune cineva că la început a fost om statornic iar mai pe urmă a ajuns un uşuratic, pentru că a ajuns rob desfătării. Unii oameni prin fire sînt aşa, alţii ajung. De pildă, un om este prin fire nervos; altul capătă această boală în urma unei boli îndelungate. Iarăşi, unii sînt prin fire uşuratici şi nestatornici, iar alţii ajung aşa din pricină că s-au dedat desfătării şi au început să ducă o viaţă molatică. Dar Ioan Botezătorul n-a fost nici prin fire uşuratic. Nici voi n-aţi ieşit să vedeţi o trestie, nici el n-a pierdut însuşirea pe care o avea, pentru că n-a ajuns rob desfătării.Că n-a slujit desfătării o arată îmbrăcămintea lui, pustia şi temniţa. Dacă ar fi vrut să poarte haine moi, n-ar fi locuit în pustie, nici în închisoare, ci în palatele împărăteşti. Ar fi putut, numai dacă tăcea, să se bucure de foarte mare cinste. Dacă Irod îl respecta atîta pe Ioan, care îl mustrase şi pe care-l legase, apoi cu mult mai mult l-ar fi linguşit dacă tăcea. Mai este oare drept să fie bănuit Ioan Botezătorul de uşurătate şi de nestatornicie, cînd el, prin viaţa sa, a dat dovadă de statornicie şi de tărie de caracter?"

II

După ce Domnul a caracterizat firea lui Ioan Botezătorul şi după locul unde a trăit şi după îmbrăcăminte şi după mulţimea de popor, care alerga la el, aduce şi mărturia proorocului Maleahi[3]. După ce a spus: *„Ce aţi ieşit să vedeţi? Prooroc? Da, vă spun vouă şi mai mult decît prooroc"*, zice:

„Acesta este despre care s-a scris: „Iată trimit pe îngerul Meu înaintea feţei Tale, care va găti calea Ta înaintea Ta"[4].

Domnul, după ce a adus mai înainte mărturia iudeilor, aduce şi mărturia profetului Maleahi. Dar mai bine spus, a adus, în primul rînd, mărturia pe care o dăduseră iudeii despre Ioan; pentru că atunci produci cea mai puternică dovadă, cînd aduci mărturia duşmanilor. În al doilea rînd, a adus ca mărturie viaţa lui Ioan Botezătorul; în al treilea rînd, propria Sa judecată; în al patrulea rînd, mărturia profetului. Prin aceste mărturii a închis gurile tuturora.

Apoi, ca să nu se spună: „Pentru ce, dar, s-a schimbat Ioan acum dacă atunci era aşa?", Domnul a mai adăugat şi faptele lui Ioan de mai tîrziu: hainele, temniţa şi, pe lîngă acestea, şi profeţia. În sfîrşit, pentru că a spus că Ioan este mai mare decît un prooroc, arată şi în ce este mai mare.

– În ce este mai mare?

– În aceea că este aproape de Cel Ce a venit, de Hristos. *„Trimit, spune profetul, pe îngerul Meu înaintea feţei Tale"*, adică, aproape de Tine. După cum cei care merg aproape de trăsura împăraţilor sînt mai străluciţi decît ceilalţi, tot aşa şi pe Ioan Botezătorul îl vedem mergînd alături de venirea Domnului. Vezi că şi prin asta a arătat superioritatea lui Ioan? Dar nu s-a mărginit numai la atîta, ci dă şi hotărîrea Lui despre Ioan, spunînd:

„Amin zic vouă: Nu s-a ridicat între cei născuţi din femei mai mare decît Ioan Botezătorul"[5].

Cele spuse au acest înţeles: N-a născut o femeie unul mai mare decît Ioan Botezătorul. Singură hotărîrea lui Hristos e îndestulătoare; dar dacă vrei să afli aceasta şi din fapte, gîndeşte-te la masa lui, la vieţuirea lui, la înălţimea sufletului lui. Ca şi cum ar fi fost în cer, aşa trăia; ajunsese mai presus de nevoile firii; mergea pe o cale necălcată de picior omenesc; îşi petrecea tot timpul în cîntări duhovniceşti şi în rugăciuni; nu vorbea cu nici un om, ci necontenit numai cu Dumnezeu; n-a văzut pe nici unul dintre oameni, nici n-a fost văzut de cineva; n-a fost hrănit cu lapte; n-a

3. *Mal.* 3, 1.
4. *Matei* 11, 10.
5. *Matei* 11, 11.

avut pat, nici acoperiş; nu s-a dus la piaţă şi nu s-a bucurat de nimic din cele omeneşti. Şi totuşi era în acelaşi timp şi blînd şi sever. Cu ucenicii lui vorbea cu blîndeţe; cu poporul iudeu, cu curaj; cu împăratul, cu îndrăznire. De aceea şi Hristos spunea despre el: *„Nu s-a ridicat între cei născuţi din femei mai mare decît Ioan Botezătorul"*. Dar iarăşi, ca nu cumva covîrşitoarea laudă adusă lui Ioan să zămislească în mintea ascultătorilor Săi cine ştie ce nerozie, să spună adică iudeii că Ioan este mai mare decît Hristos, priveşte cum îndreaptă Domnul şi acest gînd. După cuvintele lui Hristos, care zidiseră sufleteşte pe ucenicii lui Ioan cu privire la Hristos, vătămaseră mulţimile, că făcură să-l socotească pe Ioan un om uşuratec şi schimbător, tot astfel cuvintele Domnului, care îndreptaseră părerea greşită a mulţimilor despre Ioan, ar fi pricinuit o vătămare şi mai mare, că le-ar fi făcut să socotească pe Ioan mai mare decît Hristos; de aceea Domnul, pe nesimţite, îndreaptă această părere greşită, spunînd:

„Iar cel mai mic în împărăţia cerurilor este mai mare decît El"[6].

Hristos era într-adevăr mai mic decît Ioan în ce priveşte vîrsta şi părerea celor mai mulţi, care spuneau că e un mîncăcios şi un băutor de vin[7]; şi: *„Nu este acesta fiul teslarului?"*[8] şi Îl dispreţuiau ori de cîte ori găseau prilejul.

– Ce dar, m-ar putea întreba cineva, Hristos Se compară cu Ioan, ca să se arate că este mai mare decît El?

– Nicidecum! Nici Ioan, cînd spune: *„Cel ce va veni după mine este mai puternic decît mine"*[9] nu o spune ca să se compare cu Hristos; nici Pavel, cînd scrie, amintind de Moise, că *„Hristos S-a învrednicit de mai multă slavă decît Moise"*[10], nu o scrie ca să-L compare pe Hristos cu Moise; chiar Însuşi Domnul, cînd spune: *„Iată mai mult decît Solomon este aici"*[11], nu o spune ca să se compare cu Solomon. Dar chiar dacă am admite că aceste cuvinte au fost spuse de Domnul pentru a scoate la iveală superioritatea Sa din compararea Lui cu Ioan, totuşi a făcut-o, prin pogorămînt din pricina slăbiciunii ascultătorilor Săi. Că era mare admiraţia oamenilor pentru Ioan Botezătorul; iar atunci îl făcuse mai strălucit şi temniţa şi îndrăznirea, cu care vorbise împăratului; şi acestea aveau mare preţ în ochii mulţimii. Vechiul Testament obişnuieşte să îndrepte sufletele celor rătăciţi comparînd pe cele ce nu se pot compara. De pildă cînd spune: *„Nu este asemenea Ţie între dumnezei, Doamne"*[12]; şi iarăşi: *„Nu este Dumnezeu ca Dumnezeul nostru"*[13].

6. *Matei* 11, 11.
7. *Matei* 11, 19.
8. *Matei* 13, 55.
9. *Matei* 3, 11.
10. *Evr.* 3, 3.
11. *Matei* 12, 42.
12. *Ps.* 85, 7.
13. *Ps.* 76, 13.

Unii interpreți susțin că Hristos a spus cuvintele: *„Cel mai mic în împărăția cerurilor este mai mare decît el"*, despre apostoli; alții, despre îngeri. Cînd oamenii se depărtează de adevăr, de obicei, se rătăcesc. Ce rost ar fi avut să vorbească de îngeri sau de apostoli? De altfel, dacă ar fi vorbit de apostoli, ce l-ar fi împiedicat pe Hristos să-i numească pe nume? Vorbind, însă, despre El Însuși, pe bună dreptate Își ascunde persoana Sa din pricina părerii ce o avea mulțimea despre El – care mai stăruia încă – și pentru ca să nu pară că se laudă. Și în alte împrejurări Domnul face la fel.

– Ce se înțelege prin *„împărăția cerurilor"?*

– Se înțelege: În cele duhovnicești și în toate cele ce privesc cerul.

Prin cuvintele; *„Nu s-a ridicat între cei născuți din femei mai mare decît Ioan"*, Domnul arată cît de mare este deosebirea dintre El și Ioan, înlăturînd cu aceasta orice comparație între El și Botezătorul Său.

III

Chiar dacă și El era născut din femeie, dar nu ca Ioan, nu era simplu om, nici nu S-a născut la fel ca omul, ci printr-o naștere străină și minunată.

„Din zilele lui Ioan Botezătorul pînă acum, împărăția cerurilor se ia cu sila și cei silnici o răpesc"[14].

Dar ce legătură pot avea aceste cuvinte cu cele spuse mai înainte?

– Mare legătură și de acord unele cu altele. Și prin aceste cuvinte Hristos îi împinge și-i silește pe iudei să creadă în El; totodată, însă, confirmă și cele spuse mai înainte de Ioan despre El. „Dacă toate s-au împlinit pînă la Ioan, spune Domnul, atunci Eu sînt Cel ce vine".

„Toți profeții și legea pînă la Ioan au proorocit"[15].

„N-ar fi încetat profeții, spune Hristos, dacă n-aș fi venit Eu! Nu mai așteptați, deci, ceva mai mult, nici pe altcineva. Că Eu sînt Cel ce vine se vede și din faptul că au încetat profeții, dar și de acolo că în fiecare zi oamenii răpesc credința în Mine. Atît de clară este această credință, încît mulți oameni o răpesc".

– Dar spune-mi cine o răpește?

– Toți cîți se apropie de Mine cu rîvnă.

Apoi Hristos le dă o altă dovadă, spunîndu-le:

„Și dacă voiți să primiți, acesta este Ilie cel ce va să vină"[16].

14. *Matei* 11, 12.
15. *Matei* 11, 13.
16. *Matei* 11, 14.

Că spune Scriptura; *„Voi trimite vouă pe Ilie Tesviteanul, care va întoarce inima tatălui spre fiu"*[17]. „Dacă vreți să vă uitați cu luare aminte, spune Hristos, acesta este Ilie; că *voi trimite pe îngerul Meu înaintea feței Tale"*

Bine a spus Hristos; *„Dacă voiți să primiți";* arată că nu silește pe nimeni. „Nu vă silesc", spune Domnul. A grăit așa pentru că cere de la toți o inimă sinceră și pentru ca să arate că Ioan este Ilie și Ilie Ioan. Că amîndoi au primit aceeași slujire, amîndoi au fost înainte-mergători. Din pricina aceasta nici n-a spus atît: „Acesta este Ilie", ci: „Dacă vreți să primiți, acesta este", adică: „Dacă luați aminte cu inimă curată la cele ce se petrec în jurul vostru". Și nici nu s-a mărginit la atîta, ci la cuvintele: *„Acesta este Ilie, cel ce va să vină",* a adăugat:

„Cel ce are urechi de auzit să audă"[18],

Pentru a arăta că este nevoie de înțelegere. Hristos a spus atîtea cuvinte greu de înțeles pentru a-i sili pe iudei la întrebări. Dacă nici așa nu i-a deșteptat din toropeala lor, cu atît mai mult dacă le-ar fi grăit lămurit și pe înțeles. Nici n-ar putea cineva spune că nu îndrăzneau să-L întrebe sau că era greu să te apropii de Hristos. Cum nuL-ar fi întrebat de lucruri de neapărată trebuință dacă ar fi dorit să le știe, cînd Îl întrebau de lucruri fără însemnătate, cînd Îl ispiteau și nu încetau de a-L plictisi, deși le astupase gura de nenumărate ori? Cum n-ar fi cerut explicații asupra cuvintelor spuse de El, mai cu seamă că aveau nevoie de explicații, cînd Îl întrebau de cele scrise în lege, de pildă care este cea dintîi poruncă din lege[19] și altele asemenea, de care nici nu era nevoie să întrebe? Nu L-ar fi întrebat, oare, iudeii, mai ales cînd Hristos îi îndemna la aceasta, cînd El le deschidea calea întrebării? Cînd a spus: *„Cei silnici"* o răpesc, Hristos le-a ațîțat curiozitatea; și același lucru l-a făcut și cînd a spus: *„Cel ce are urechi de auzit, să audă".*

„Cu cine voi asemăna neamul acesta? Este asemenea copiilor care șed în piață și spun: „V-am cîntat din fluier și n-ați jucat; v-am cîntat de jale și n-ați plîns"[20].

Iarăși se pare că aceste cuvinte n-au legătură cu cele de mai înainte; dar nu; ele sînt urmarea firească a acelora. Urmăresc același scop: arată că faptele și predica lui Ioan sînt de acord cu învățătura lui Hristos, chiar dacă cele făcute sînt potrivnice unele altora.

Același lucru și cu întrebarea pusă de Hristos. Vrea să arate că n-a lăsat nimic la o parte din ceea ce trebuia făcut pentru mîntuirea lor. Ace-

17. *Mal.* 4, 5, 6.
18. *Matei* 11, 15.
19. *Marcu* 12, 28.
20. *Matei* 11, 16-17.

laşi lucru l-a spus şi profetul despre vie; *„Ce trebuia să mai fac viei acesteea şi n-am făcut?"*[21].

«Cu cine voi asemăna neamul acesta? Asemenea copiilor care şed în piaţă şi spun: „V-am cîntat din fluier şi n-aţi jucat; v-am cîntat de jale şi n-aţi plîns". Că a venit Ioan, nici mîncînd, nici bînd şi zic: „Demon are!" A venit Fiul Omului, mîncînd şi bînd, şi zic: „Iată om mîncăcios şi băutor de vin, prieten al vameşilor şi păcătoşilor"»[22].

Cu alte cuvinte spune aşa: „Fiecare din noi, şi Eu şi Ioan, am venit pe o altă cale, dar am urmărit acelaşi scop. Am făcut şi noi ca vînătorii; aceştia cînd văd că un animal este greu de prins şi că numai pe două căi va cădea animalul în capcanele lor, fiecare vînător, apucînd o altă cale, cu totul potrivnică celuilalt, hăituieşte fiara pentru ca negreşit să cadă în una din capcane".

Uită-te că tot neamul omenesc a rămas mut de admiraţie de minunatul post al lui Ioan, de traiul lui aspru şi de viaţa lui de filozof. De aceea Dumnezeu a rînduit ca Ioan, din copilărie, să se hrănească aşa, pentru ca şi prin asta să fie vrednice de credinţă cuvintele spuse de Ioan despre Hristos.

– Dar pentru ce Hristos, aş putea fi întrebat, n-a ales şi El această cale?

– Dar şi El a venit mai cu seamă pe această cale, cînd a postit patruzeci de zile, cînd străbătea Palestina învăţînd, cînd nu avea unde să-şi plece capul[23]. Hristos, într-un alt chip, a făcut acelaşi lucru şi a atins acelaşi scop. A merge pe calea pe care a mers Hristos este tot una, dacă nu chiar cu mult mai mult cu a fi mărturisit de cel care a mers pe cale de post şi de aspră vieţuire. De altfel Ioan, în afară de viaţa şi de traiul lui altceva n-a mai arătat – că *„Ioan,* spune Scriptura, *n-a făcut nici o minune"*[24] – pe cînd Hristos avea şi mărturia semnelor şi a minunilor. Lăsîndu-l, dar, pe Ioan să strălucească prin post, Hristos a apucat pe o cale potrivnică, stînd la masă cu vameşii, mîncînd şi bînd.

IV

Să-i întrebăm, aşadar, pe iudei: este postul un lucru bun şi minunat? Dacă-i aşa, atunci trebuia să ascultaţi de Ioan, să-l primiţi şi să credeţi în cele spuse de el! Şi astfel cuvintele lui Ioan v-ar fi adus alături de Iisus. Este lucru greu şi împovărător? Dacă-i aşa, atunci trebuia să ascultaţi de Iisus şi să credeţi în El, Care a mers pe altă cale decît Ioan! Şi pe o cale şi pe alta, tot în împărăţia cerurilor aveaţi să intraţi!

21. *Isaia* 5, 4.
22. *Matei* 11, 16–19.
23. *Matei* 8, 20.
24. *Ioan* 10, 41.

Dar iudeii, ca o fiară rea cu firea, criticau şi o cale şi alta. Vina nu este, deci, a acelora care n-au fost crezuţi, ci a acelora care n-au crezut. Nimeni nu critică şi nici nu laudă în acelaşi timp lucruri potrivnice. De pildă cel care laudă pe omul vesel şi voios, nu va lăuda pe cel posomorît şi împovărător; şi dimpotrivă, cel care laudă pe omul posomorît nu va lăuda pe cel vesel. Este cu neputinţă să aprobe şi pe unul şi pe altul. De aceea şi Hristos spune: *„V-am cîntat din fluier şi n-aţi jucat!"*, adică: „Am dus viaţă voioasă şi nu M-aţi ascultat!"; şi: *„V-am cîntat de jale şi n-aţi plîns!"*, adică:„Ioan a dus o viaţă aspră şi grea şi n-aţi luat în seamă!" Hristos n-a spus: „Ioan a dus această viaţă, iar Eu aceasta", ci pentru că şi viaţa dusă de Ioan şi viaţa dusă de Hristos urmăreau acelaşi scop, deşi lucrările erau potrivnice, de aceea Domnul spune că cele săvîrşite sînt comune. S-a mers pe căi contrare, din pricina unui acord poruncit, care ţintea spre acelaşi scop.

Ce cuvînt de apărare mai puteţi avea, deci, iudeilor? De aceea Hristos a şi adăugat:

„Şi s-a îndreptăţit înţelepciunea de la fiii ei"[25].

Adică: „Chiar dacă voi nu credeţi, pe Mine nu Mă puteţi învinovăţi". Acelaşi lucru îl spune profetul David despre Tatăl: *„Ca să Te îndreptăţeşti întru cuvintele Tale"*[26]. Chiar dacă Dumnezeu nu reuşeşte nimic cu purtarea Sa de grijă faţă de noi, totuşi El plineşte pe toate cele ale Lui, pentru ca să nu lase celor ce vor să se poarte cu neruşinare nici o umbră de neştiinţă sau de îndoială.

Să nu te miri că exemplele folosite de Hristos cu flautul, dansul, cîntatul de jale şi plînsul sînt mai prejos de măreţia Lui. Domnul vorbeşte pe măsura înţelegerii ascultătorilor Săi. Şi Iezechiel foloseşte o mulţime de exemple potrivite pentru ascultătorii săi, dar cu totul nevrednice de măreţia lui Dumnezeu[27]. Dar şi acest lucru este mai cu seamă vrednic de purtarea Sa de grijă.

Uită-te, însă, la iudei! Aruncă păreri contrare unele altora. Au spus despre Ioan Botezătorul că are demon[28] şi nu s-au oprit aici, ci spun şi despre Hristos acelaşi lucru[29], deşi a mers pe altă cale decît Ioan. Aşa se contrazic iudeii totdeauna. Evanghelistul Luca, în afară de cele spuse de evanghelistul Matei, le aduce şi o altă acuzaţie mai mare, zicînd: *„Vameşii au slăvit pe Dumnezeu, primind botezul lui Ioan"*[30].

25. *Matei* 11, 19.
26. *Ps.* 50, 6.
27. *Iez.* capitolele 4 şi 16.
28. *Matei* 11, 18.
29. *Marcu* 3, 22.
30. *Luca* 7, 29.

Atunci, deci, Domnul mustră orașele cînd *„înțelepciunea a fost îndreptățită"*, cînd a arătat că toate s-au împlinit. Dar pentru că iudeii n-au crezut, îi nefericește; iar lucrul acesta este mai mare decît dacă i-ar fi înfricoșat cu pedepse. Îi învățase doar și prin cuvinte și prin facerea de minuni; dar cînd a văzut că stăruie în necredința lor, îi mustră.

«Atunci Iisus a început să mustre orașele în care se făcuseră cele mai multe minuni ale Lui, că nu s-au pocăit, zicînd: „Vai ție, Horazime! Vai ție, Betsaida"»[31]

Apoi ca să cunoști că locuitorii acestor orașe nu erau așa prin firea lor, dă și numele orașului din care erau cinci apostoli; Filip și cele două perechi de frați ale corifeilor apostolilor erau de acolo.

„Dacă s-ar fi făcut în Tir și în Sidon minunile care s-au făcut în voi, s-ar fi pocăit cu sac și cu cenușă. Dar zic vouă, Tirului și Sidonului mai ușor le va fi în ziua judecății decît vouă. Și tu, Capernaume, care pînă la cer te-ai înălțat, pînă la iad te vei coborî. Că dacă s-ar fi făcut în Sodoma minunile care s-au făcut în tine, ar fi rămas pînă în ziua de astăzi. Dar zic vouă că pămîntului Sodomei îi va fi mai ușor în ziua judecății decît ție"[32].

Nu amintește fără rost de Sodoma, ci ca să le mărească învinuirea. Dovada cea mai mare a răutății lor nu este că sînt arătați mai răi decît păcătoșii de pe vremea lor, ci mai răi chiar decît păcătoșii care au fost vreodată. Și în altă parte Hristos face o comparație asemănătoare; îi osîndește pe iudei, comparîndu-i cu ninevitenii și cu împărăteasa de la miazăzi[33]; atunci îi comparase cu oameni virtuoși, acum, însă, cu păcătoșii, ceea ce-i cu mult mai împovărător. Acest fel de a osîndi îl folosește și Iezechiel. De aceea și spunea Ierusalimului: *„Ai îndreptățit pe surorile tale, prin toate păcatele tale"*[34]. Hristos obișnuiește să folosească, în toate împrejurările, pilde din Vechiul Testament. Dar Domnul nu-și oprește aici cuvîntul, ci mărește și mai mult frica iudeilor, spunîndu-le că vor suferi mai cumplit decît cei din Sodoma și din Tir; îi sfătuiește și nefericindu-i și înfricoșîndu-i.

V

Să auzim[35] și noi aceste cuvinte ale lui Hristos. Că nu numai celor necredincioși, ci și nouă ne-a rînduit pedeapsă mai cumplită decît sodomenilor, dacă nu vom primi în casă pe străinii care bat la ușa noastră, odată ce Domnul le-a poruncit să-și scuture praful de pe picioarele lor[36]. Și pe bună dreptate. Locuitorii acelor cetăți, chiar dacă au săvîrșit fără-

31. *Matei* 11, 20–21.
32. *Matei* 11, 21–24.
33. *Matei* 12, 41–42.
34. *Iez.* 16, 51.
35. De aici începe partea morală: *Nu trebuie să ne ducem la teatrele cele rele; astfel de teatre îi fac pe oameni să săvîrșească multe fapte nechibzuite.*
36. *Matei* 10, 14.

delegi, le-au săvîrşit înainte de darea legii şi de venirea harului. Dar de ce iertare mai sîntem noi vrednici, care cu atîta rîvnă urîm pe străini, care închidem celor nevoiaşi uşile, iar înainte de uşi urechile? Dar mai bine spus, nu numai săracilor, ci chiar apostolilor! Şi închidem săracilor uşile, pentru că le închidem şi apostolilor. Cînd Pavel îţi citeşte din epistolele sale şi tu nu iei aminte, cînd predică Ioan şi tu nu asculţi, cum mai poţi primi pe sărac cînd nu primeşti pe apostol? Dar ca să fie necontenit deschise şi săracilor casele noastre şi apostolilor urechile, să curăţim murdăria din urechile sufletului nostru. După cum murdăria şi ceara din urechi astupă auzul trupului nostru, tot aşa astupă auzul sufletului nostru şi cîntecele cele desfrînate, discuţiile despre afaceri, despre datoriile de bani, despre dobînzi şi împrumuturi, mai grozave decît orice murdărie. Dar mai bine spus, nu numai că-l astupă, ci-l şi murdăresc. Iar cei care povestesc aceste lucruri bagă murdărie în urechile sufletului nostru. Şi după cum barbarul acela ameninţa pe iudei, spunîndu-le: „Mîncaţi-vă baliga voastră!"[37] şi celelalte, tot aşa şi cei care cîntă cîntece desfrînate fac să vă mîncaţi baliga voastră, nu cu cuvîntul, ci cu fapta. Dar mai bine spus, chiar cu mult mai grozav. Cîntecele lor neruşinate sînt şi mai de ruşine chiar decît aceasta. Grozăvia mai mare este că nu numai că nu socotiţi numai că nu sînteţi tulburaţi cînd auziţi aceste cîntece desfrînate, dar mai şi rîdeţi, cînd ar trebui să vă fie scîrbă de ele şi să fugiţi. Iar dacă spui că nu sînt dezgustătoare, urcă-te pe scenă şi fă şi tu ce aplauzi! Dar mai degrabă, plimbă-te numai pe stradă cu cel ce te-a făcut să rîzi. Dar lucrul acesta nu-l faci. Atunci pentru ce-l cinsteşti cu aplauzele tale? Chiar legile făcute de păgîni spun că astfel de oameni sînt lipsiţi de orice onoare. Tu, însă, împreună cu tot oraşul, îi primeşti în casa ta ca pe nişte trimişi împărăteşti, ca pe nişte generali; apoi inviţi pe toţi oamenii, ca toţi să primească baliga în urechile lor. Dacă auzi pe sluga ta rostind vreun cuvînt de ruşine, pui de-l bicuieşti; iar dacă face lucrul acesta fiul tău, soţia ta sau un prieten oarecare, socoteşti fapta lor ocară; dar dacă oameni de două parale, oameni care merită biciuiţi, te cheamă să asculţi cuvinte de ruşine, nu numai că nu te revolţi, ba dimpotrivă te bucuri şi aplauzi. Poate fi, oare, o prostie mai mare decît aceasta? Îmi spui că nu rosteşti tu aceste cuvinte de ruşine? Ce folos? Dar mai bine spus, de unde ştiu că nu le şi rosteşti? Dacă nu le-ai rosti n-ai rîde cînd le auzi şi nici n-ai alerga cu atîta grabă să auzi cuvinte de care ar trebui să-ţi crape obrazul de ruşine! Spune-mi, te bucuri cînd auzi că se huleşte numele lui Dumnezeu? Nu-i aşa că te cutremuri şi-ţi astupi urechile? O cred! De ce? Pentru că nici tu nu huleşti pe Dumnezeu. Fă acelaşi lucru şi cu cuvintele de ruşine! Şi dacă vrei să-mi arăţi

37. *Isaia* 36, 12.

lămurit că nu te bucuri să rosteşti cuvinte de ruşine, atunci nici nu suferi să le auzi! Cînd vei putea ajunge om virtuos, cînd îţi hrăneşti auzul cu astfel de cuvinte? Cînd vei putea să înduri sudorile cele pentru castitate, cînd îţi scurgi încetul cu încetul viaţa în rîs, în cîntece desfrînate şi în cuvinte de ruşine? Abia de poate să se păstreze sfînt şi curat un suflet neîntinat de toate aceste murdării, dar unul hrănit cu astfel de cuvinte şi cîntece? Nu ştiţi, oare, că sîntem înclinaţi spre viciu? Cum vom putea fugi de cuptorul acela cînd facem din viciu o artă, o meserie? N-ai auzit ce spune Pavel? *„Bucuraţi-vă în Domnul!"* [38]. N-a spus: „În diavolul!"

VI

Cînd vei mai putea asculta de Pavel? Cînd vei mai putea simţi păcatele tale cînd eşti mereu ameţit de cele ce vezi pe scenă? Nu-i de mirare, nici lucru mare că ai venit la biserică. Dar mai bine spus, e de mirare. Aici ai venit fără chef şi de mîntuială; dincolo, însă, alergi cu grabă şi cu multă tragere de inimă. Se vede aceasta din cele ce aduni acasă cînd te întorci de la teatru. Fiecare din voi aduceţi acasă, strînsă la un loc, toată mocirla de cuvinte şi de cîntece de rîs, revărsată acolo asupra voastră. Dar mai bine spus, n-o aduceţi numai în casă, ci fiecare o bagă în sufletul lui. Întorci spatele cuvintelor de care nu trebuie să te scîrbeşti, iar pe cele de care trebuie să te scîrbeşti nu le urăşti, ba chiar le iubeşti. Mulţi oameni cînd se întorc de la înmormîntare se spală; dar cînd vin de la teatru nu suspină, nici nu varsă izvoare de lacrimi; şi doar mortul nu-i necurat, pe cînd păcatul pune pe suflet atîta necurăţie că nu o poate curăţi toată apa izvoarelor, ci numai lacrimile şi mărturisirea. Dar nimeni nu simte necurăţenia asta. Pentru că nu ne înfricoşăm de ceea ce trebuie, ci ne temem de ceea ce nu trebuie. Pentru ce sînt aplauzele? Pentru ce zgomotul, strigătele satanice, vînzolelile diavoleşti? Pentru că unul, tînăr fiind, cu părul lăsat pe spate, o face pe femeia şi caută cu privirea, cu gesturile, cu hainele cu care e îmbrăcat, cu tot ce face, să înfăţişeze chipul unei fete tinere. Pentru că altul, dimpotrivă, un bătrîn, îşi rade cu briciul părul capului, îşi încinge mijlocul şi, aruncînd înaintea părului ruşinea, stă gata să primească palme, şi-i pregătit să spună şi să facă orice. Pentru că femeile, cu capetele descoperite, lipsite de ruşine, stau înaintea spectatorilor şi vorbesc; îşi dau toată silinţa să fie cît mai neruşinate şi varsă în sufletele ascultătorilor toată obrăznicia şi neruşinarea lor; au o singură dorinţă: să smulgă din rădăcini castitatea, să facă de ruşine pe femei, să-i facă cheful diavolului. Pe scenă, cuvinte de ruşine şi gesturi şi mai pline de ruşine; la fel pieptănătura,

38. *Filip.* 4, 4.

mersul, îmbrăcămintea, vocea, mişcările mîinilor şi ale picioarelor, întorsăturile ochilor, surlele, flautele, piesele de teatru, subiectele lor; într-un cuvînt, toate sînt pline de cel mai mare desfrîu. Spune-mi, cum îţi mai poţi veni în fire cînd diavolul îţi toarnă în suflet atîta desfrînare şi-ţi umple atîtea pahare de desfrîu? Acolo iau naştere adulterele, acolo se pune la cale stricarea caselor, acolo sînt femei care-şi vînd trupul, bărbaţi care se prostituează, tineri storşi de vlagă; toate sînt pline de fărădelege, toate pline de măscări, toate pline de ruşine. N-ar trebui să rîdă cei ce se duc la teatru, ci să suspine şi să plîngă cu amar.

– Ce? Să închidem teatrul? Ne spui să dărîmăm totul?

– Aşa însă, din pricina teatrului, se dărîmă totul. Spune-mi, din ce pricină se întind curse căsniciilor? Nu din pricina celor ce se petrec pe scenă? Din ce pricină se strică casele? Nu din pricina teatrului acestuia? Nu din pricina teatrului bărbaţii se poartă rău cu soţiile lor? Nu din pricina teatrului bărbaţii socotesc uşuratice pe toate femeile? Nu din pricina teatrului bărbaţii săvîrşesc adulter? Deci cel ce dărîmă totul este cel ce se duce la teatru! El aduce în viaţă această cumplită tiranie.

– Nu-i aşa, mi se răspunde. Legile statului au hotărît funcţionarea teatrului.

– Dar sînt, oare, de vină cei care fac legile că soţiile sînt părăsite, că tinerii sînt corupţi şi casele stricate?

– Dar care bărbat a făcut adulter din pricina pieselor jucate la teatru?

– Dar care bărbat n-a făcut adulter? Dacă ar fi să ţi-i spun pe nume, ţi-aş arăta mulţi bărbaţi care s-au despărţit de femeile lor, mulţi bărbaţi care au ajuns prizonierii acelor desfrînate, care au făcut pe unii bărbaţi să-şi părăsească căminele, iar pe alţii, nici să nu se mai gîndească la căsătorie?

– Ce? Spune-mi: Să desfiinţăm toate legile?

– Desfiinţînd teatrele, nu desfiinţaţi legile, ci toate călcările de lege. Din aceste teatre ies cei care pîngăresc oraşele. În aceste teatre se pun la cale răscoalele şi tulburările. Cei care trăiesc de pe urma teatrelor, cei care-şi vînd vocea ca să-şi umple pîntecele, care n-au altă treabă decît să strige şi să facă toate năzbîtiile, aceştia mai ales sînt cei care aţîţă mulţimile, cei care fac tulburări în oraşe. Cînd tinerii nu muncesc deloc şi cînd sînt hrăniţi cu nişte păcate atît de mari, ajung mai sălbatici decît fiarele sălbatice.

VII

Spune-mi, de unde au luat naştere scamatorii? Nu de la teatru, ca să distreze pe oamenii care nu se ocupă cu nimic, ca să fie aplaudaţi cu mare zgomot actorii, ca să pună faţă în faţă pe curtezane cu femeile cin-

stite? Şi s-a ajuns la atîta vrăjitorie, că nu pregetă să se slujească de oase de mort. Nu teatrul e de vină cînd oamenii sînt siliţi să cheltuiască o groază de bani pentru dansul acela drăcesc de pe scenă? De unde desfrîul şi nenumăratele păcate? Vezi, dar, că tu distrugi viaţa cînd susţii teatrele, iar eu o menţin şi o întăresc atunci cînd le dărîm!

– Să dărîmăm, dar, teatrele? aş putea fi întrebat.

– O, dacă s-ar putea să fie dărîmate! Dar, mai bine spus, dacă vreţi, din partea mea teatrul este dărîmat şi desfiinţat. Totuşi nu vă poruncesc să dărîmaţi teatrele. Lăsaţi-le să existe, dar faceţi să fie goale! O faptă ca aceasta este de mai mare laudă decît dărîmarea lor. Dacă nu vreţi să imitaţi pe altcineva, atunci imitaţi-i pe barbari. Ei nu cunosc astfel de spectacole. Ce cuvînt de apărare mai putem avea cînd noi, cetăţenii cerului, împreună dănţuitori cu heruvimii şi părtaşi cu îngerii, sîntem în această privinţă mai răi decît barbarii? Şi aceasta cînd putem găsi alte mii de distracţii cu mult mai bune decît distracţiile de la teatru. Dacă vrei să te distrezi, du-te în grădini, pe malul rîului şi al lacurilor, plimbă-te pe cîmpii, ascultă cîntecul greierilor, du-te deseori la mormintele mucenicilor,unde-i sănătate trupului şi folos sufletului, unde nu-i vătămare, nici căinţă după plăcere, ca la teatru. Ai soţie, ai copii! Ce plăcere o poate egala? Ai casă, ai prieteni! Acestea-s cele ce desfătează şi ne dau şi cîştig, pe lîngă curăţenie trupească şi sufletească. Spune-mi, ce este mai dulce decît copiii? Ce este mai dulce decît soţia pentru un bărbat care vrea să trăiască curat la trup şi la suflet? Se spune că barbarii au rostit cîndva un cuvînt plin de înţelepciune. Auzind de aceste teatre nelegiuite şi de distracţia aceasta plină de păcate, au spus: „Romanii au născocit aceste distracţii ca şi cum n-ar avea copii şi soţii". Prin aceste cuvinte au vrut să arate că nimic nu-i mai dulce decît copiii şi soţia, dacă vrei să duci o viaţă curată.

– Dar dacă-ţi voi arăta, mi s-ar putea spune, că sînt oameni pe care nu-i vatămă cu nimic frecventarea teatrelor?

– Dar mai ales şi asta e o pagubă, că-şi pierd timpul acolo pe degeaba şi fără rost şi că sînt sminteală pentru alţii. Chiar dacă pe tine nu te vatămă teatrul, faci pe altul să îndrăgească mai tare teatrul. Cum nu te vatămi şi tu cînd dai prilej să aibă loc aceste spectacole? Şi scamatorul şi tînărul desfrînat şi femeia desfrînată şi toate acele dansuri diavoleşti, toate aduc pe capul tău vina celor petrecute pe scenă. Dacă n-ar fi cine să-i privească, n-ar fi nici cei ce au aceste meserii; aşa, pentru că sînt, iau şi ei parte la focul cel veşnic pentru cele petrecute pe scenă. Deci chiar dacă spectacolele de teatru n-ar vătăma cu nimic curăţenia

ta trupească şi sufletească, ceea ce-i cu neputinţă, totuşi vei da amarnică socoteală pentru pierderea celorlalţi; şi a acelora care s-au dus la teatru, pentru că te-au văzut pe tine că te duci, şi a actorilor, pentru că prin ducerea ta la teatru i-ai făcut să aibă această meserie. Dacă nu te duci la teatru ai mai mare cîştig şi în ce priveşte curăţenia ta trupească şi sufletească; dar chiar dacă eşti acum curat trupeşte şi sufleteşte vei fi şi mai curat dacă fugi de astfel de spectacole.

Aşadar să nu mai discutăm în zadar, nici să născocim cuvinte de apărare fără de temei! O singură apărare e bună. Să fugim de cuptorul babilonean, să stăm departe de desfrînata egipteancă, chiar dacă ar trebui să scăpăm din mîinile ei cu trupul gol. Făcînd aşa, ne vom bucura de mari plăceri, conştiinţa nu ne va acuza, vom petrece toată viaţa curaţi la suflet şi trup şi vom dobîndi şi bunătăţile cele viitoare, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XXXVIII

«În vremea aceea, răspunzînd Iisus a zis: „Te laud pe Tine, Părinte, Doamne al cerului şi al pămîntului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți şi pricepuți şi le-ai descoperit pruncilor! Da, Părinte, că aşa a fost bunăvoința înaintea Ta"[1]

I

Vezi prin cîte mijloace caută Hristos să-i aducă pe iudei la credință? În primul rînd, prin laudele aduse lui Ioan[2]; arătînd că Ioan este un om mare şi minunat, a declarat că toate cele făcute şi spuse de el, prin care Ioan îi atrăgea pe ascultătorii săi la cunoaşterea lui Iisus, sînt vrednice de credință. În al doilea rînd, prin cuvintele: *„Împărăția cerurilor se ia cu sila şi cei silnici o răpesc"*[3]; prin aceste cuvinte Hristos îi sileşte şi-i împinge spre învățătura Lui. În al treilea rînd, prin a arăta că toate cele spuse de profeți s-au împlinit[4]; cu aceasta arată că El este Cel vestit mai înainte de profeți. În al patrulea rînd, prin a arăta că s-au făcut toate cîte trebuiau făcute de El; acest lucru a vrut să-l spună prin pilda cu copiii[5]. În al cincilea rînd, prin mustrarea celor ce nu vor crede în El şi prin înfricoşarea şi amenințarea cu mari pedepse[6]. În al şaselea rînd, prin mulțumirea pentru cei ce au crezut. Că aici cuvintele: *„Te laud"* înseamnă: „Îți mulțumesc". Domnul spune: *„Îți mulțumesc că ai ascuns acestea de cei înțelepți şi pricepuți"*.

– Ce? m-ar întreba cineva. Se bucură, oare, Hristos de pierderea acelora? Se bucură că nu cunosc acestea?

– Nicidecum! Dar calea cea mai bună a mîntuirii este aceea de a nu sili pe cei care nu primesc cuvintele lui Hristos, pe cei care le disprețuiesc. Şi aceia au fost chemați la mîntuire, dar n-au ajuns mai buni; şi-au pierdut curajul şi au disprețuit pe Domnul. Hristos i-a aruncat afară; dar n-a făcut-o ca să-i piardă, ci ca să aprindă în ei dorința după ceea ce au pier-

1. *Matei* 11, 25–26.
2. *Matei* 11, 11.
3. *Matei* 11, 12.
4. *Matei* 11, 13–14.
5. *Matei* 11, 16–17.
6. *Matei* 11, 21–24.

dut. Tot aşa şi cei care au crezut; auzind aceste cuvinte ale lui Hristos aveau să ajungă şi mai înflăcăraţi în credinţă. Se cuvine, dar, să te bucuri că au fost descoperite acestea celor care vor să le primească; dar nu se cuvine să te bucuri, ci să plîngi că acestea au fost ascunse celor care nu vor să le primească, celor care le dispreţuiesc. Asta o face şi Domnul; plînge cetatea care n-a vrut să creadă în El. Domnul deci nu se bucură de necredinţa lor, ci se bucură că au cunoscut pruncii ceea ce n-au cunoscut înţelepţii. La fel ca atunci cînd Pavel spune: *„Mulţumesc lui Dumnezeu că aţi fost robi păcatului, dar aţi ascultat din inimă la felul de învăţătură ce vi s-a predat”*[7]. Nici Pavel deci nu se bucură că romanii au fost robii păcatului, ci că, fiind aşa, s-au bucurat de nişte daruri ca acestea.

Prin *„înţelepţi”* Hristos înţelege aici pe cărturari şi farisei. Şi spune aceasta ca să-i facă mai rîvnitori pe ucenicii Săi şi ca să arate de ce mari daruri au fost învredniciţi pescarii şi ce daruri au pierdut cărturarii şi fariseii. Cînd spune „înţelepţi” nu vorbeşte de înţelepciunea cea adevărată, care merită laudă, ci de înţelepciunea aceea pe care păreau că o au cărturarii şi fariseii datorită dibăciei şi vicleniei lor. De aceea nici n-a spus: „Le-ai descoperit nebunilor”, ci *„pruncilor”*, adică oamenilor lipsiţi de viclenie, oamenilor cu inima curată. Şi Domnul arată că aceşti înţelepţi nu s-au bucurat de aceste daruri, nu numai pentru că nu meritau, ci şi pentru că aşa era drept. Hristos ne învaţă deci, prin toate mijloacele, să fugim de mîndrie şi să îmbrăţişăm smerenia. Şi Pavel spune acelaşi lucru cu mai multă tărie, scriind aşa: *„Dacă i se pare cuiva dintre voi că este înţelept în veacul acesta, să se facă nebun, ca să fie înţelept”*[8]. Că aşa se arată harul lui Dumnezeu.

– Dar pentru ce mulţumeşte Tatălui, deşi El a făcut aceasta?

– După cum în alte împrejurări Domnul Se roagă lui Dumnezeu şi mijloceşte, arătîndu-ne marea Lui dragoste pentru noi, tot aşa face şi acum; şi aceasta este tot un semn al marii Sale iubiri de oameni. Totodată arată că aceşti *„înţelepţi”* n-au căzut numai din dragostea Lui, ci şi din dragostea Tatălui. Domnul face acum ceea ce spusese ucenicilor Săi mai înainte: *„Nu aruncaţi cele sfinte cîinilor!”*[9]

Prin aceste cuvinte Hristos arată apoi că aceasta este şi voinţa Lui şi a Tatălui: a Lui de a mulţumi şi a Se bucura de ceea ce s-a făcut; a Tatălui, arătînd că nici Tatăl n-a făcut lucrul acesta în urma rugăminţii Lui, ci din propria Lui iniţiativă. *„Că aşa a fost bunăvoinţă înaintea Ta”*, adică: „Aşa Ţi-a plăcut”.

– Dar pentru ce a ascuns aceasta de înţelepţi?

7. *Rom.* 6, 17.
8. *I Cor.* 3, 18.
9. *Matei* 7, 6.

– Ascultă-l pe Pavel, care spune: *„Căutînd să-şi impună dreptatea lor nu s-au supus dreptăţii lui Dumnezeu"*[10].

Gîndeşte-te ce s-a petrecut în sufletele ucenicilor cînd au auzit că ei au cunoscut ce n-au cunoscut înţelepţii! Au cunoscut, pentru că au rămas prunci; au cunoscut, pentru că Dumnezeu le-a descoperit.

Evanghelistul Luca spune că Hristos S-a bucurat şi a rostit aceste cuvinte cînd cei şaptezeci s-au întors de la propovăduire şi i-au spus că demonii se pleacă în numele Lui[11], ca să-i facă mai rîvnitori, dar şi smeriţi. Pentru că era firesc ca apostolii să se mîndrească cu izgonirea demonilor; dar Domnul îi smereşte întrucît ceea ce se făcuse era o urmare a revelaţiei, şi nu a sîrguinţei apostolilor.

II

Cărturarii şi înţelepţii, pentru că s-au socotit ei înşişi înţelepţi, au căzut tocmai din pricina mîndriei lor. Şi Domnul spune ucenicilor Săi: „Aşadar, dacă din pricina aceasta au fost ascunse acestea cărturarilor şi înţelepţilor, temeţi-vă şi voi şi rămîneţi prunci". Aceasta v-a făcut să vă bucuraţi de revelaţie, după cum pe ceilalţi „înţelepciunea" lor i-a lipsit de revelaţie.

Cînd Hristos a zis: *„Te laud, Părinte, că ai ascuns"*, n-a spus că totul se datoreşte lui Dumnezeu; ci, după cum atunci cînd Pavel a spus că Dumnezeu i-a predat pe ei minţii lor neîncercate şi a orbit gîndurile lor[12], Pavel n-a spus că Dumnezeu face aceasta, ci că oamenii Îi dau lui Dumnezeu prilejul, tot aşa şi acum, cînd Iisus a spus: *„Ai ascuns"*.

Dar ca să nu crezi că Hristos spunînd: *„Te laud pe Tine, Părinte, că ai ascuns şi ai descoperit acestea pruncilor", este lipsit de această putere şi că mulţumeşte aşa pentru că nu poate să facă lucrul acesta, spune:*

„Toate Mi-au fost date de Tatăl Meu"[13].

Ucenicilor, care se bucurau că demonii li se supun, Hristos le spune: „Pentru ce vă miraţi că demonii vi se supun? Ale Mele sînt toate: *Toate Mi-au fost date Mie de Tatăl"*. Iar cînd auzi: *„Mi-au fost date"*, să nu bănuieşti nimic omenesc. Hristos foloseşte aceste cuvinte ca să nu crezi că sînt doi Dumnezei nenăscuţi. Că El a fost născut şi că este în acelaşi timp şi Stăpînul a toate o arată de multe ori şi în diferite împrejurări.

Apoi spune şi ceva mai mult, ca să alunge din mintea ta orice gînd străin de adevăr.

10. *Rom.* 10, 3.
11. *Luca* 10, 17-21.
12. *Rom.* 1, 28.
13. *Matei* 11, 27.

„Nimeni nu cunoaşte pe Fiul decît Tatăl; nici pe Tatăl nu-L cunoaşte nimeni decît Fiul"[14].

Celor care nu cunosc li se pare că aceste cuvinte n-au nici o legătură cu cele de mai înainte, dar legătura lor e mare, pentru că după ce a spus: *„Toate Mi-au fost date de Tatăl Meu"*, Hristos a adăugat: „Ce e de mirare că sînt Stăpînul a toate cînd mai am o altă însuşire şi mai mare, aceea de a cunoaşte pe Tatăl şi de a fi de aceeaşi fiinţă cu El?" Şi aceasta o arată indirect, spunînd că numai El cunoaşte pe Tatăl. Asta vrea să o spună prin cuvintele: *„Nimeni nu cunoaşte pe Tatăl decît Fiul"*.

Dar uită-te cînd spune Domnul aceste cuvinte ucenicilor Săi? După ce, prin minunile pe care le-au făcut, ucenicii au luat dovada puterii Lui, nu cînd L-au văzut făcînd minuni, ci cînd ei înşişi au putut face atîtea minuni în numele Lui.

Apoi, pentru că le spusese: *„Ai descoperit acestea pruncilor"*, le arată că şi această descoperire este tot opera Lui, că le spune:

„Nici pe Tatăl nu-L cunoaşte nimeni decît Fiul şi cel căruia va voi Fiul să-i descopere"[15].

Nu celui căruia i se va porunci, nici celui căruia i se va ordona, ci celui căruia va voi El. Dacă El descoperă pe Tatăl, apoi Se descoperă şi pe El Însuşi. De descoperirea aceasta nu vorbeşte, pentru că era recunoscută; vorbeşte numai de cealaltă. Pretutindeni spune acelaşi lucru. De pildă, cînd zice: *„Nimeni nu poate veni la Tatăl decît prin Mine"*[16]. Prin aceste cuvinte Domnul mai arată şi altceva, că este de acord şi de acelaşi gînd cu Tatăl. „Atît de departe sînt de a Mă lupta şi a Mă război cu Tatăl, spune Domnul, încît nici nu este cu putinţă să vină cineva la Tatăl decît prin Mine". Că pe iudei îi smintea mai cu seamă aceea că li se părea că Hristos este potrivnic lui Dumnezeu. De aceea Domnul caută pe toate căile, şi prin minuni şi prin aceste cuvinte, să le scoată din minte o astfel de idee.

Cînd spune: *„Nici pe Tatăl nu-L cunoaşte nimeni decît Fiul"*, nu vrea să spună că nimeni nu L-a cunoscut pe Tatăl, ci că nimeni nu-L cunoaşte pe Tatăl cu cunoştinţa pe care o are El despre Tatăl. Aceasta se poate spune şi despre Fiul. Domnul n-a vorbit aici despre un oarecare Dumnezeu necunoscut, cu neputinţă de a fi cunoscut de cineva, aşa cum susţine Marcion[17], ci lasă să se înţeleagă că numai Fiul cunoaşte desăvîrşit pe Tatăl. Cît despre noi oamenii, nici pe Fiul nu-L cunoaştem cum trebuie; şi aceasta o arată Pavel, cînd spune: *„Din parte cunoaştem şi din parte profeţim"*[18].

14. *Matei* 11, 27.
15. *Matei* 11, 27.
16. *Ioan* 14, 6.
17. Despre Marcion vezi Omilia VII, nota 22.
18. *I Cor.* 13, 9.

În sfîrşit, după ce prin cuvintele Sale le-a aprins dorul de El, după ce le-a arătat puterea Lui,îi cheamă la El,spunîndu-le:

„Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi"[19].

„Nu cutare şi cutare, ci toţi veniţi la Mine, toţi cei împovăraţi, toţi cei întristaţi, toţi cei cu păcate! *Veniţi,* nu ca să vă pedepsesc, ci ca să vă iert păcatele! *Veniţi,* nu pentru că am nevoie să Mă slăviţi, ci pentru că doresc mîntuirea voastră. Că *Eu vă voi odihni pe voi!"* N-a spus numai: „Vă voi mîntui", ci ceea ce-i cu mult mai mult: „Vă voi da deplină odihnă!"

„Luaţi jugul Meu pe voi şi învăţaţi de la Mine că sînt blînd şi smerit cu inima şi veţi afla odihnă sufletelor voastre. Că jugul Meu este bun şi sarcina Mea uşoară"[20].

„Nu vă temeţi, spune Hristos, cînd auziţi de jug! Că este bun! Nu vă înfricoşaţi că v-am vorbit de sarcină! Că e uşoară!"

– Dar atunci pentru ce Hristos a spus mai înainte: *„Strîmtă este uşa şi îngustă calea"?*[21]

– E strîmtă uşa şi îngustă calea cînd eşti trîndav, cînd îţi pierzi curajul! Dacă îndeplineşti poruncile lui Hristos, uşoară va fi şi sarcina! De aceea a şi numit-o acum sarcină!

– Dar cum îndeplinesc poruncile Sale?

– Dacă eşti smerit, blînd şi îngăduitor. Această virtute este mama întregii filozofii. De aceea cînd pe Munte a început să dea legile acelea dumnezeieşti, cu această virtute a început. Şi acum face iarăşi acelaşi lucru şi dă cea mai mare răsplată, spunînd: „Nu vei fi numai altuia de folos, ci ţie înaintea tuturora; tu te vei odihni, că *veţi afla odihnă sufletelor voastre".* Înainte de bunătăţile cele viitoare îţi dă aici pe pămînt răsplată; şi-ţi dă şi premiul. Dîndu-Se pe El Însuşi ca pildă, Hristos face să fie bine primite cuvintele Sale.

III

„Pentru ce te temi? te întreabă Hristos. Nu te înjoseşti dacă eşti smerit! Uită-te la Mine şi la toate cele ale Mele! Învaţă de la Mine şi atunci vei cunoaşte bine ce mare bun este smerenia!"

Vezi cum îi îndrumează spre smerenie în toate chipurile pe ucenicii Săi? Prin cele ce Însuşi a făcut: *„Învăţaţi de la Mine că sînt blînd";* prin cele pe care aveau să le cîştige ucenicii Săi: *„Veţi afla odihnă sufletelor voastre";* prin cele pe care le dăruieşte: *„Că vă voi odihni";* prin cele prin care a făcut uşoară această virtute: *„Că jugul Meu e bun şi sarcina Mea*

19. *Matei* 11, 28.
20. *Matei* 11, 29-30.
21. *Matei* 7, 14.

uşoară". Tot aşa face şi Pavel, spunînd: *„Că necazul nostru de acum, trecător şi uşor, ne aduce slavă veşnică, mai presus de măsură"*[22].

– Cum[23] e uşoară sarcina, aş putea fi întrebat, cînd Hristos spune: *„Dacă cineva nu urăşte pe tată şi pe mamă"*[24]; şi: *„Cel care nu-şi ia crucea sa şi nu-Mi urmează Mie, nu este vrednic de Mine"*[25]; şi: *„Cine nu se leapădă de toate avuţiile sale nu poate fi ucenic al Meu"*[26], cînd porunceşte să-mi dau chiar viaţa?[27]

– Să te înveţe Pavel, care a spus: *„Cine ne va despărţi de dragostea lui Hristos? Necazul sau strîmtorarea sau prigoana sau foametea sau goliciunea sau primejdia sau sabia?"*[28]; şi: *„Suferinţele vremii de acum nu sînt vrednice de slava viitoare ce are să ni se descopere"*[29]. Să te înveţe apostolii, care, după ce fuseseră crunt biciuiţi, s-au întors de la sinedriul iudeilor, *„bucurîndu-se că au fost învredniciţi să fie batjocoriţi pentru numele lui Hristos"*[30]. Iar dacă încă te temi şi te cutremuri cînd auzi de jug şi de sarcină, află că frica ta nu se datoreşte jugului sau sarcinii, ci trîndăviei tale! Că de eşti pregătit şi ai mare rîvnă, toate îţi vor fi uşoare şi lesnicioase. De aceea şi Hristos ne arată că şi noi trebuie să ne ostenim; nu ne-a vorbit numai de cele bune şi a tăcut, nici numai de cele împovărătoare, ci ne-a vorbit şi de unele şi de altele. A vorbit de jug şi l-a numit bun; a vorbit de sarcină şi a adăugat: uşoară, ca să nu fugi de ele, că ar fi grele şi anevoioase, dar nici să le dispreţuieşti, că ar fi foarte uşoare.

Dacă şi după toate cîte ţi-am spus, tot ţi se pare grea şi anevoioasă virtutea, gîndeşte-te că mai greu, mai anevoios este păcatul. Pentru a ne arăta lucrul acesta, Hristos n-a spus mai întîi: *„Luaţi jugul Meu"*, ci mai întîi a spus: *„Veniţi toţi cei osteniţi şi împovăraţi"*, arătînd că şi păcatul are osteneală şi povară, este greu şi cu anevoie de purtat. Nici n-a spus numai: *„Cei osteniţi"*, ci şi: *„cei împovăraţi"*. Acelaşi lucru îl spunea şi profetul David, descriind natura păcatului: *„Ca o sarcină grea s-au îngreuiat peste mine"*[31]; iar Zaharia, descriindu-l, zicea că păcatul e greu ca un talant[32] de plumb[33]. Viaţa cea de toate zilele arată acelaşi lucru. Nimic nu îngreuiază atît de mult sufletul, nimic nu betejeşte atît mintea,

22. *II Cor.* 4, 17.
23. De aici începe partea morală: *Jugul dreptăţii este uşor şi duce la mîntuire, pe cînd jugul păcatului, pe lîngă faptul că este greu, ne şi pierde.*
24. *Luca* 14, 26.
25. *Matei* 10, 38.
26. *Luca* 14, 33.
27. *Matei* 10, 39.
28. *Rom.* 8, 35.
29. *Rom.* 8, 18.
30. *Fapte* 5, 41.
31. *Ps.* 37, 4.
32. *Zah.* 5, 7.
33. Cam 26 kg.

nimic nu trage sufletul atît de mult jos ca o conştiinţă păcătoasă; după cum nimic nu-l înaripează atîta, nimic nu-l face să zboare sus, ca dobîndirea dreptăţii şi a virtuţii. Gîndeşte-te! Spune-mi, ce e mai împovărător decît a fi sărac lipit pămîntului, decît a întoarce obrazul cînd te pălmuieşte cineva, decît a nu răspunde cu bătaie la bătaie, decît a muri de moarte silnică? Şi totuşi, dacă filozofăm, toate acestea sînt uşoare, lesnicioase şi dătătoare de plăcere. Dar nu faceţi zgomot! Să cercetăm cu de-amănuntul pe fiecare din ele! Şi, dacă vreţi, să începem cu ceea ce pare împovărător în ochii celor mulţi: sărăcia. Mai întîi, spune-mi, ce e mai greu şi mai împovărător: a te îngriji numai de un singur stomac sau de a avea grijă de mii şi mii? A avea o singură haină şi a nu căuta nimic mai mult sau a avea dulapuri pline de haine, a te frămînta zi şi noapte pentru ele, a te teme, a tremura pentru paza lor, a suferi, a rămîne fără răsuflare pentru pierderea lor, ca nu cumva să le roadă moliile, ca nu cumva să le fure o slugă şi să fugă? Dar oricît aş spune eu, cuvîntul meu nu va putea înfăţişa lucrul acesta aşa de bine cum îl înfăţişează viaţa cea de toate zilele. De aceea aş dori să fie aici de faţă unul din acei oameni care au ajuns pe piscul acela al filozofiei, şi atunci ai vedea bine cîtă plăcere produce jugul şi sarcina lui Hristos; atunci ai vedea că nici unul din cei care au îndrăgit sărăcia n-ar primi să fie bogat, oricît de multe bogăţii i s-ar oferi.

– Dar bogaţii, mi s-ar putea spune, n-ar primi niciodată să ajungă săraci şi să arunce de la ei grijile pe care le au.

– Şi ce-i cu asta? Asta e dovada nebuniei lor şi a bolii lor cumplite, nu dovadă că bogăţia este un lucru foarte plăcut.

IV

Că bogăţia nu-i un lucru plăcut ar putea să ne-o mărturisească cei care se plîng în fiecare zi că nu-şi mai văd capul de griji, care socotesc viaţa cu neputinţă de trăit. Astfel de griji nu au cei care au îndrăgit sărăcia, ci rîd, sar şi se laudă cu sărăcia lor mai mult decît cei cu diademă pe capetele lor.

Tot astfel, dacă iei bine aminte, este mai uşor să întorci şi celălalt obraz celui ce te pălmuieşte decît să răspunzi cu palme. Răspunzi cu palme? Începi războiul! Întorci şi celălalt obraz? Ai pus capăt războiului! În primul caz, aprinzi focul celuilalt; în al doilea caz, ai stins şi flacăra din sufletul tău. Este clar oricui că e mai plăcut să nu te arzi decît să te arzi. Şi ceea ce-i adevărat pentru trup e cu mult mai adevărat pentru suflet.

Ce e mai plăcut: a lupta sau a fi încununat? A te bate cu pumnii sau a primi premiul? A lupta cu valurile sau a ancora în port? Deci e mai plăcut

a muri decît a trăi! Moartea ne scoate din mijlocul valurilor şi a primejdiilor; viaţa, dimpotrivă, adaugă primejdii la primejdii, ne supune la mii şi mii de necazuri şi nevoi, din pricina cărora socoteşti viaţa cu neputinţă de trăit. Dacă nu dai crezare cuvintelor mele, ascultă pe cei care au văzut chipurile mucenicilor în timpul muncilor; că mucenicii erau veseli şi voioşi în timp ce erau biciuiţi şi scrijilaţi cu unghii de fier, că se bucurau şi se veseleau cînd erau întinşi în tigăi, sub care ardea foc, mai mult decît cei care erau culcaţi pe pat de trandafiri. De aceea şi Pavel, cînd avea să plece de pe lumea aceasta şi să-şi sfîrşească viaţa prin moarte silnică, spunea: *„Mă bucur şi împreună cu voi toţi mă bucur. Tot astfel şi voi bucuraţi-vă şi împreună cu mine bucuraţi-vă!"*[34]. Ai văzut cu cîtă tărie cheamă Pavel pe toată lumea să ia parte la bucuria lui? Atît de mare bine socotea el plecarea din lumea aceasta! Atît de dorită, atît de fermecătoare, atît de vrednică de dorit socotea el moartea cea atît de înfricoşătoare. Dar şi pentru alte multe pricini este plăcut şi uşor jugul virtuţii. Să vedem acum, dacă vrei, şi care sînt greutăţile păcatului.

Să aducem în faţa noastră pe lacomi, pe negustori, pe cei care fac negoţ cu poliţele cele pline de ruşine. Pot fi, oare, meserii mai împovărătoare decît acestea? Cîte supărări, cîte griji, cîte procese, cîte primejdii, cîte uneltiri, cîte lupte nu se nasc în fiecare zi de pe urma acestor ocupaţii! Cîte nelinişti şi tulburări! După cum nu poţi vedea marea niciodată fără valuri, tot aşa nici sufletul unor astfel de oameni, fără grijă, fără tristeţe, teamă şi tulburare, ci peste grijile de mai înainte vin altele, iar peste acestea năvălesc iarăşi altele şi nici nu se potolesc bine acestea şi altele se ridică.

Vrei să vezi şi sufletele celor care insultă şi ale celor supărăcioşi? Ce chin e mai mare decît chinul lor? Ce rană e mai dureroasă decît rănile dinăuntrul sufletului lor? Cuptorul din ei arde necontenit, iar flacăra nu se stinge niciodată.

Vrei să vezi sufletele celor stăpîniţi de dragostea trupească, ale celor care se dau în vînt după plăcerile din viaţa aceasta? Ce robie poate fi mai cumplită decît asta? Duc viaţa lui Cain, trăind necontenit cu frică şi cu spaimă; tremură pentru viaţa celor pe care-i iubesc; dacă moare cel iubit, jelesc mai amarnic decît după cele mai apropiate rude.

În sfîrşit, care viaţă e mai plină de tulburare, mai plină de nebunie decît viaţa celor îngîmfaţi?

34. *Filip*. 2, 17–18.

„Învățați de la Mine, spune Domnul, *că sînt blînd și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre".* Blîndețea este mama tuturor bunătăților. Așadar nu te teme, nici nu fugi de un jug care-ți ușurează toate greutățile din viață, ci pune-l, cu dragă inimă, pe grumazul tău și atunci îi vei cunoaște bine dulceața lui. Nu-ți strivește grumazul, ci stă pe grumazul tău numai pentru buna rînduială a vieții tale: să te înduplece să pășești frumos, să te ducă pe calea cea împărătească, să te ferească de prăpăstiile din dreapta și din stînga, să te facă să mergi cu ușurință pe calea cea strîmtă.

Așadar, pentru că atît de mari sînt bunătățile acestui jug, pentru că atît de mare e siguranța, atît de mare bucuria, să luăm acest jug cu toată inima și cu toată rîvna, ca să aflăm și aici odihnă sufletelor noastre și să avem parte și de bunătățile cele ce vor să fie, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XXXIX

„În vremea aceea a mers Iisus sîmbăta prin semănături; iar ucenicii Lui au flămînzit și au început să smulgă spice și să mănînce"[1].

I

Evanghelistul Luca spune: *„Într-o sîmbătă, a doua după cea dintîi"*[2].

– Ce înseamnă: *„A doua după cea dintîi"?*

– Cînd erau două sărbători la rînd: și sîmbăta Domnului și o altă sărbătoare care venea îndată după sîmbătă. Că iudeii numesc fiecare sărbătoare: sîmbătă.

– Pentru ce Domnul, Care știa totul de mai înainte, i-a dus sîmbăta prin semănături? Voia cumva să desființeze sîmbăta?

– Voia, dar nu voia s-o facă la întîmplare. De aceea niciodată n-a călcat sîmbăta fără pricină, ci avînd pricini binecuvîntate, ca să poată desființa și porunca, dar să nu supere nici pe iudei.

Au fost și mai înainte cazuri cînd Domnul a călcat sîmbăta din proprie inițiativă, ca de pildă cînd a uns ochii orbului cu tină[3] și cînd a spus: *„Tatăl Meu pînă acum lucrează și Eu lucrez"*[4]. A făcut lucrul acesta slăvind într-un caz pe Părintele Său, iar în celălalt ținînd seamă de slăbiciunea iudeilor.

În împrejurarea de față Domnul apără pe ucenicii Săi spunînd că foamea i-a silit să smulgă spice, deși, pentru păcatele recunoscute de toată lumea ca păcate, o astfel de apărare nu-i valabilă. Ucigașul nu poate să se apere spunînd că furia l-a silit să ucidă, nici cel care săvîrșește adulter nu poate să se apere spunînd că pofta l-a silit la păcat; dar, mai bine spus, nici o altă pricină nu pot spune. Aici însă spunînd că foamea i-a silit pe ucenici să smulgă spice, Domnul i-a scăpat de orice păcat. Tu însă minunează-mi-te de ucenici! Sînt atît de simpli! Nu se interesează deloc de cele trupești, ci socotesc o nimica mîncarea, masa. Luptă necontenit cu foamea, dar nu se despart de Iisus. Dacă nu i-ar fi silit cumplit foamea, nici n-ar fi smuls spice din semănături.

1. *Matei* 12, 1.
2. *Luca* 6, 1.
3. *Ioan* 9, 6.
4. *Ioan* 5, 17.

Dar fariseii ce spun?

«*Iar fariseii văzînd I-au zis: „Iată ucenicii Tăi fac ce nu se cade a face sîmbăta”*»[5].

Cu acest prilej fariseii nu sînt atît de înverşunaţi – deşi era firesc să fie –, nu se mînie tare, ci se mărginesc numai să-i învinuiască pe ucenici. Dar cînd Domnul a vindecat pe omul cu mîna uscată[6], atît de mult s-au sălbăticit, că au pus la cale chiar uciderea şi moartea Domnului. Fariseii, cînd văd că nu se face o faptă mare şi deosebită, stau liniştiţi; dar cînd văd că Iisus vindecă şi mîntuie pe unii, se sălbăticesc, se tulbură şi ajung de nesuferit. Atît de mult duşmănesc mîntuirea oamenilor!

Cum îi apără Iisus pe ucenicii Săi?

„N-aţi citit, le spune fariseilor, *ce a făcut David în templu, cînd a flămînzit el şi cei dimpreună cu el? Cum a intrat în casa lui Dumnezeu şi a mîncat pîinile punerii înainte, pe care nu se cădea să le mănînce nici el, nici cei dimpreună cu el, ci numai preoţii?”*[7]

Cînd apără pe ucenici aduce ca mărturie pe David; cînd Se apără pe Sine, pe Tatăl. Şi uită-te cît de mustrător: *„N-aţi citit ce a făcut David?”* Că mare era slava profetului David! De aceea şi Petru, mai tîrziu, apărîndu-se înaintea iudeilor, le-a spus aşa: *„Se cade să vorbesc cu îndrăznire către voi despre patriarhul David, că a şi murit şi a şi fost îngropat”*[8].

– Pentru ce Hristos nu-l numeşte pe David împărat şi profet nici acum, nici mai tîrziu?

– Poate pentru că Domnul Îşi trăgea neamul din David.

Dacă fariseii ar fi fost nişte oameni înţelegători, Iisus i-ar fi apărat pe ucenici spunîndu-le că din pricina foamei au smuls spice; dar pentru că erau ticăloşi, lipsiţi de omenie, le aminteşte întîmplarea cu David.

Evanghelistul Marcu spune: *„Pe vremea lui Aliatar arhiereul”*[9]. Nu este nici o contrazicere între spusele lui Marcu şi cele istorisite în Vechiul Testament, unde numele arhiereului este Abimelec[10], ci arată că arhiereul acesta avea două nume. Evanghelistul Marcu mai adaugă că arhiereul i-a dat lui David pîinile[11]. Aceasta este o mare apărare în sprijinul ucenicilor, arătînd că chiar marele preot a îngăduit lui David şi celor dimpreună cu el să mănînce pîinile punerii înainte. Şi nu numai că a îngăduit, dar i le-a şi dat cu mîinile lui. Nu-mi spune că David era profet! Nici ca profet nu avea dreptul să mănînce aceste pîini. Dreptul acesta îl aveau

5. *Matei* 12, 2.
6. *Matei* 12, 10–13.
7. *Matei* 12, 3–4; *I Regi* 21, 6.
8. *Fapte* 2, 29.
9. *Marcu* 2, 26.
10. *I Regi* 21, 6.
11. *Marcu* 2, 26.

numai preoţii[12]. De aceea a şi adăugat Domnul: *„Ci numai preoţii"*. Să fi fost David de mii de ori profet, nu era preot! Dar chiar dacă era profet, nu erau cei dimpreună cu el; că şi lor li s-a dat să mănînce.

- Ce vrei să spui? aş putea fi întrebat. Apostolii sînt egali cu David?

- Pentru ce-mi vorbeşti de dregătoria lor, cînd se pare a fi călcarea legii, deşi era o necesitate a firii? Dar chiar şi aşa, Iisus îi scapă şi mai mult pe ucenici de vină cînd arată că unul mai mare decît ei a săvîrşit aceeaşi faptă.

II

S-ar putea să mă întrebe cineva:

- Ce legătură are însă toată istoria lui David cu călcarea sîmbetei? El n-a călcat sîmbăta!

- Prin întrebarea ce-mi pui îmi dai un argument şi mai puternic, care arată mai cu seamă înţelepciunea lui Hristos, că a lăsat deoparte călcarea sîmbetei şi a dat ca exemplu o altă călcare de lege mai mare decît călcarea sîmbetei. Nu-i acelaşi lucru a călca sîmbăta cu a te atinge de acea sfinţită masă de care n-avea nimeni dreptul să se atingă. Sîmbăta s-a călcat de nenumărate ori; dar, mai bine spus, s-a călcat totdeauna şi pentru tăierea împrejur[13] şi pentru alte multe fapte; poţi vedea că s-a călcat sîmbăta şi la cucerirea Ierihonului[14]. Călcarea de lege săvîrşită de David însă s-a întîmplat numai atunci. Deci biruinţa lui Iisus asupra fariseilor este şi mai strălucită. Pentru ce nimeni n-a învinuit pe David, deşi călcarea de lege a lui David a dat naştere la o şi mai mare crimă? Uciderea celor 305 preoţi de către Saul[15] îşi are doar acolo începutul. Iisus însă n-o mai aminteşte; se mărgineşte numai la ceea ce îl împinsese pe David să calce legea: foamea.

Iisus dezleagă, apoi, sîmbăta şi în alt chip.

La început a dat ca exemplu pe David, pentru a înfrînge cerbicia fariseilor prin înalta dregătorie a lui David. După ce le-a închis gura şi le-a spulberat îngîmfarea, aduce cel mai puternic argument.

- Care?

„Nu ştiţi că în templu preoţii spurcă sîmbăta şi sînt nevinovaţi?"[16]

Domnul vrea să spună aşa: „Cînd ucenicii Mei au călcat sîmbăta foamea i-a silit s-o facă; cînd însă preoţii calcă sîmbăta chiar în templu, o calcă fără să-i silească ceva".

Domnul nu-i scapă pe ucenici aşa dintr-o dată de învinuirea adusă de farisei. Mai întîi îi scuză, apoi îi atacă pe farisei. Cel mai puternic argu-

12. *Ieş*. 29, 33.
13. *Num*. 28, 9.
14. *Isus Navi* 6, 4.
15. *I Regi* 22, 18.
16. *Matei* 12, 5.

ment l-a adus la urmă, cu toate că şi argumentul de mai înainte avea propria lui putere. „Să nu-mi spuneţi, le spune Domnul fariseilor, că ucenicii nu pot fi scăpaţi de vină odată ce aduc ca pildă pe un altul care a făcut acelaşi păcat şi nu i s-a socotit păcat! Cînd cel care a săvîrşit o faptă nu este învinuit, atunci fapta lui ajunge temei de apărare. Dar Domnul nu S-a mărginit la atîta, ci aduce cel mai puternic argument, spunînd că fapta ucenicilor Săi nici nu este păcat. Da, acesta este mai cu seamă semnul unei strălucite victorii, cînd dovedeşti că legea însăşi desfiinţează sîmbăta; şi o desfiinţează în două chipuri: şi în ce priveşte locul şi în ce priveşte sîmbăta. Dar, mai bine spus, este desfiinţată legea şi în alt chip: de preoţi; mai mult, călcarea sîmbetei nici nu este păcat: „Sînt nevinovaţi" spune Hristos. Ai văzut cîte argumente a dat Domnul? Mai întîi, locul: *„în templu";* în al doilea rînd, persoanele: *„preoţii";* în al treilea rînd, timpul: *„sîmbăta";* în al patrulea rînd, fapta însăşi: *„spurcă";* n-a spus: „dezleagă sîmbăta", ci a folosit un cuvînt cu mult mai greu: *„spurcă sîmbăta";* în al cincilea rînd, nu numai că nu sînt pedepsiţi, ci sînt absolviţi de orice vină: *„sînt nevinovaţi".* Să nu socotiţi, le spune Iisus, că fapta asta a preoţilor este la fel cu cea săvîrşită de David! Fapta lui David s-a săvîrşit numai o dată, şi nu de preot, din pricina foamei; de aceea a şi fost iertat David şi cei dimpreună cu el; dar cealaltă faptă, a preoţilor, se săvîrşeşte şi în fiecare sîmbătă, şi de preoţi, şi în templu, şi potrivit legii. Din pricina aceasta preoţii sînt absolviţi de păcat, nu pe temeiul iertării, ci pe temeiul legii. „N-am spus că preoţii în templu spurcă sîmbăta, spune Iisus, pentru ca să-i învinovăţesc şi nici nu-i scap de vină pentru că merită să fie iertaţi, ci pentru că legea nu socoteşte fapta lor un păcat". Se pare că Domnul ia apărarea preoţilor; de fapt însă îi scapă pe ucenici de orice vină. Cînd spune: *„preoţii sînt nevinovaţi",* Hristos spune: „cu mult mai mult ucenicii!"

– Dar ucenicii nu sînt preoţi!

– Dar sînt mai mari decît preoţii! Însuşi Stăpînul templului este de faţă. Adevărul, şi nu tipul. De aceea a şi spus:

„Dar vă spun vouă, că mai mare decît templul este aici"[17].

Deşi fariseii au auzit nişte cuvinte ca acestea, totuşi n-au spus nimic; că nu-i interesa pe ei mîntuirea omului.

Apoi, pentru că aceste cuvinte păreau grele pentru ascultători, Iisus schimbă îndată cuvîntul şi vorbeşte iarăşi despre iertare. Şi, cu oarecare dojană, le spune aşa:

„Dacă aţi şti ce înseamnă: Milă voiesc, iar nu jertfă, n-aţi fi osîndit pe cei nevinovaţi"[18].

17. *Matei* 12, 6.
18. *Matei* 12, 7.

Ai văzut că aduce iarăşi cuvîntul despre iertare şi iarăşi arată că ucenicii sînt mai presus de iertare: *„N-aţi fi osîndit pe cei nevinovaţi!"?* Mai înainte a dat de exemplu pe preoţi, spunînd acelaşi lucru: *„sînt nevinovaţi"*.

Cuvintele acestea le spune de la El Însuşi, dar, mai bine spus, şi pe acestea le ia din lege, că a citat o spusă profetică[19].

III

În sfîrşit, aduce şi un alt argument:

„Că Fiul Omului este Domn al sîmbetei"[20].

În acest text Iisus vorbeşte despre El Însuşi. Evanghelistul Marcu spune că a grăit aceste cuvinte despre om în general, pentru că a spus: *„Sîmbăta a fost făcută pentru om, şi nu omul pentru sîmbătă"*[21].

– Dar atunci pentru ce a fost pedepsit cel ce a adunat lemne sîmbăta?[22]

– Pentru că dacă ar fi fost dispreţuite legile chiar de la început, cu greu ar mai fi fost păzite mai tîrziu. Că multe şi mari foloase a adus sîmbăta la început; de pildă, i-a făcut pe iudei să fie blînzi şi iubitori de oameni faţă de cei ai lor; i-a învăţat că Dumnezeu este Creatorul şi purtătorul de grijă, după cum zice Iezechiel[23]; i-a învăţat să se depărteze încetul cu încetul de păcat şi i-a făcut să fie cu luare aminte la cele duhovniceşti. Dacă atunci cînd le-a dat legea despre păzirea sîmbetei, Dumnezeu ar fi spus: „Sîmbăta faceţi fapte bune, dar nu faceţi fapte rele!", iudeii n-ar fi păzit porunca. Dumnezeu însă a interzis fără deosebire orice fel de faptă şi a spus: „Sîmbăta să nu faceţi nimic!" Şi nici aşa n-au ascultat. Cînd Domnul a dat poruncile pentru păzirea sîmbetei a lăsat să se înţeleagă că vrea atît numai, ca iudeii să se depărteze de păcat. Că spune Dumnezeu: *„Nimic să nu faceţi sîmbăta în afară de cele ce trebuie făcute pentru suflet"*[24]. În templu sîmbăta se lucra; şi se lucra cu zor şi de două ori mai mult decît în zilele de lucru. Astfel Domnul, prin umbră, îi face să întrezărească adevărul.

Aş putea fi însă întrebat:

– Cum? A înlăturat Hristos atît de mare cîştig?

– Doamne fereşte! Dimpotrivă, a făcut chiar mai mare cîştigul. Venise timpul ca oamenii să fie învăţaţi toate prin nişte porunci superioare poruncilor Vechiului Testament. Nu mai trebuia acum să fie legate

19. *Osea* 6, 6.
20. *Matei* 12, 8.
21. *Marcu* 2, 27.
22. *Num.* 15, 32-36.
23. *Iez.* 20, 12, 20.
24. *Ieş.* 12, 16.

mîinile celor scăpați de păcat, mîinile celor înaripați pentru săvîrşirea a tot felul de virtuți; nu mai trebuia acum să învețe că Dumnezeu a făcut tot ce e pe lume; nu mai trebuia acum să învețe să fie blînzi cei chemați să imite chiar iubirea de oameni a lui Dumnezeu - *„Fiți milostivi,* spune Hristos, *ca şi Tatăl vostru Cel ceresc"*[25]; nu mai trebuia acum să sărbătorească o singură zi cei care au primit poruncă să sărbătorească toată viața - *„Să prăznuim,* spune Pavel, *nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutății şi al vicleniei, ci cu azimile curăției şi ale adevărului"*[26]; nu mai trebuia acum să stea lîngă altar şi jertfelnic cei care au pe Însuşi Stăpînul universului în sufletul lor, cei ce vorbesc prin toate cu El: şi prin rugăciune şi prin jertfă şi prin Scripturi şi prin milostenie şi prin aceea că Îl au înăuntrul sufletului lor. Ce nevoie mai are de serbarea sîmbetei cel care sărbătoreşte necontenit, cel care locuieşte în cer?

Să sărbătorim, dar, necontenit[27] şi să nu facem nici un păcat. Aceasta-i sărbătoare! Să sporească faptele noastre duhovniceşti şi să ne depărtăm de cele pămînteşti. Să sărbătorim sărbătoarea duhovnicească, oprindu-ne mîinile de la lăcomie, slobozind trupul nostru de ostenelile cele zadarnice şi fără de folos îndurate odinioară de poporul evreu în Egipt. Că întru nimic nu ne deosebim noi, cei care strîngem aur, de evreii care în Egipt cărau şi frămîntau lutul, care făceau cărămizi, care strîngeau paie şi erau biciuiți. Şi acum diavolul ne porunceşte să facem cărămizi, ca atunci Faraon. Ce este altceva aurul decît lut? Ce este altceva argintul decît paie? Aurul, ca paiele, aprinde flacăra poftei; aurul, ca lutul, aşa îl murdăreşte pe cel ce-l ține în mînă. Din pricina aceasta Tatăl cel ceresc nu ne-a trimis pe Moise din pustie, ci pe Fiul din cer. Aşadar dacă după ce a venit El pe pămînt rămîi tot în Egipt, vei suferi ce-au suferit evreii în Egipt; dar dacă părăseşti Egiptul şi te urci la Israelul cel duhovnicesc, vei vedea toate minunile.

IV

Nu este însă de ajuns atîta pentru mîntuire. Că nu trebuie numai să scăpăm de Egipt, ci să şi intrăm în pămîntul făgăduinței. Pentru că şi iudeii, după cum spune Pavel, au trecut şi prin Marea Roşie[28], au mîncat şi mană, au băut şi băutură duhovnicească şi totuşi au pierit cu toții. Ca să nu pățim şi noi ca ei, să nu ne trîndăvim, să nu şovăim, ci, cînd auzim iscoadele cele viclene că hulesc şi acum calea cea strîmtă şi îngustă[29] şi

25. *Luca* 6, 36.
26. *I Cor.* 5, 8.
27. De aici începe partea morală: *Să sărbătorim în chip adevărat Domnului, îndepărtîndu-ne de orice păcat şi săvîrşind dumnezeieştile virtuți.*
28. *Evr.* 11, 29.
29. *Matei* 7, 14.

grăiesc la fel ca şi iscoadele acelea trimise odinioară de Isus al lui Navi[30], să nu ne luăm după marea mulţime, ci să mergem după Iisus şi după Halev, fiul lui Iefoni[31]. Să nu ne depărtăm de ei pînă ce n-am intrat în pămîntul făgăduinţei şi n-am pus piciorul în cer; nici să socoteşti anevoioasă călătoria. *„Că dacă, vrăjmaşi fiind, am fost împăcaţi cu Dumnezeu, cu mult mai mult vom fi mîntuiţi cînd sîntem împăcaţi"*[32].

– Dar calea aceasta, îmi spui tu, este strîmtă şi îngustă!

– Cealaltă cale însă, pe care ai mers mai înainte, nu era numai strîmtă şi îngustă, ci şi de nestrăbătut, plină de fiare sălbatice. Şi după cum nu era cu putinţă să treacă iudeii prin Marea Roşie, dacă nu se făcea minunea aceea, tot aşa nu era cu putinţă să te sui la cer, dacă rămîneai în viaţa pe care o duceai mai înainte, dacă nu s-ar fi arătat între timp apa botezului. Dacă a ajuns cu putinţă ceea ce era cu neputinţă, cu atît mai mult ajunge uşor ceea ce e greu.

– Dar acolo, pot fi iarăşi întrebat, minunea s-a săvîrşit numai prin harul lui Dumnezeu!

– Tocmai pentru aceasta mai ales este drept să ai încredere şi curaj. Dacă Dumnezeu te-a ajutat atunci cînd era numai harul, cînd nu-ţi dădeai nici o osteneală, oare nu te va ajuta cu mult mai mult acum? Dacă te-a mîntuit atunci, cînd stăteai degeaba, nu va voi să te ajute cu mult mai mult acum, cînd lucrezi?

Îţi spuneam mai înainte că trebuie să ai curaj şi încredere că se vor face şi cele grele uşoare, din pricină că ai văzut că au ajuns cu putinţă cele cu neputinţă. Acum îţi voi spune şi aceea că, dacă sîntem cu mintea trează, nici poruncile lui Hristos nu vor fi grele. Că iată, moartea s-a călcat, diavolul a căzut, legea păcatului s-a stins, harul Duhului s-a dat, viaţa durează puţini ani, greutăţile vieţii s-au împuţinat. Şi ca să cunoşti acestea şi din fapte, uită-te cît de mulţi oameni au făcut fapte mai mari decît cele poruncite de Hristos; tu însă te temi şi de cele ce a poruncit. Ce cuvînt de apărare vei avea cînd pregeţi să îndeplineşti ceea ce ţi-a poruncit, iar alţii sar dincolo de semn? Pe tine te sfătuim să dai milostenie din averile tale; altul însă s-a despărţit de toate averile lui; pe tine te rugăm să trăieşti în castitate cu soţia ta; altul însă nici n-a cunoscut femeie; pe tine te îndemnăm să nu fii invidios; altul însă din dragostea de om şi-a jertfit propria lui viaţă; pe tine te sfătuim să fii iertător, să nu fii aspru cu cei ce-ţi greşesc; altul însă a fost pălmuit şi a întors şi celălalt obraz[33]. Ce vom zice deci, spune-mi mie? Cum ne vom apăra cînd nu facem nici

30. *Num.* 13, 28.
31. *Num.* 13, 6.
32. *Rom.* 5, 10.
33. *Matei* 5, 39.

poruncile lui Hristos, iar alții ne întrec atît de mult? Şi nu ne-ar întrece, dacă poruncile lui Hristos n-ar fi fost uşoare. Spune-mi: Cine se topeşte: cel care pizmuieşte fericirea şi bunăstarea altora sau cel care se bucură şi se veseleşte împreună cu aceştia? Cine bănuieşte totul şi tremură necontenit: cel cast sau desfrînatul? Cine se bucură cu bune nădejdi: cel care răpeşte averile altora sau cel care miluieşte şi dă celui nevoiaş din cele ale lui?

Gîndindu-ne dar la acestea, să nu ne trîndăvim de a merge pe căile virtuții, ci să ne pregătim cu toată rîvna pentru aceste lupte frumoase: să ne ostenim puțină vreme, ca să luăm cununile cele veşnice şi neveştejite, pe care, facă Dumnezeu, ca noi toți să le dobîndim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XL

„Şi trecînd de acolo, a venit în sinagoga lor; şi iată un om avînd mîna uscată”[1]

I

Iarăşi Iisus vindecă sîmbăta, ca să apere cele făcute de ucenicii Săi.

Ceilalţi evanghelişti spun că Iisus l-a pus pe om în mijloc şi a întrebat pe farisei dacă este îngăduit să faci bine sîmbăta[2]. Uită-te cît de milostiv e Domnul! L-a pus în mijloc ca vederea lui să-i plece pe farisei spre milă; ca, înfrînţi de înfăţişarea bolnavului, să le scoată din suflet răutatea; ca, ruşinaţi de om, să pună capăt sălbăticiei lor. Dar sălbaticii şi urîtorii de oameni vor mai degrabă să vatăme slava lui Hristos decît să vadă mîntuit un om. În două chipuri îşi arată răutatea lor: şi luptînd împotriva lui Hristos, dar şi împiedicîndu-L, cu mare înverşunare, să facă bine oamenilor.

Ceilalţi evanghelişti spun că Iisus i-a întrebat pe farisei[3]; evanghelistul Matei însă spune că Iisus a fost întrebat de farisei:

„Şi L-au întrebat, zicînd: „Dacă este îngăduit să vindece sîmbăta”, ca să-L învinuiască”[4].

Se poate că s-a întîmplat şi una şi alta. Fiind nişte ticăloşi şi ştiind că Iisus tot are să-l vindece, s-au grăbit să I-o ia înainte cu întrebarea, nădăjduind că prin asta au să-L împiedice. De aceea L-au şi întrebat: *„Dacă este îngăduit să vindece sîmbăta”;* nu ca să afle, ci *„ca să-L învinuiască”*. Le era de ajuns vindecarea, dacă voiau să-L învinuiască; dar voiau să-L prindă şi în cuvînt; de aceea căutau să aibă mai multe capete de acuzare.

Dar Domnul cel iubitor de oameni o face şi pe aceasta şi le răspunde. Le arată bunătatea Sa, le îngăduie totul, punînd în lumină neomenia lor.

Îl pune pe om în mijloc; nu se teme de ei, ci se grăbeşte să le fie de folos, să-i plece spre milă. Dar cînd nici aşa nu i-a înduplecat, S-a întristat şi S-a mîniat pe ei, din pricina învîrtoşării inimii lor, şi le-a zis:

1. *Matei* 12, 9-10.
2. *Marcu* 3, 4; *Luca* 6, 8.
3. *Marcu* 3, 4; *Luca* 6, 8.
4. *Matei* 12, 10.

„Care este omul dintre voi care, de ar avea o oaie și ar cădea aceea sîmbăta în groapă, nu o va apuca și o va scoate? Dar omul cu cît se deosebește de oaie? Pentru aceea este îngăduit a face bine sîmbăta"[5].

Iisus le închide gura cu această pildă, ca fariseii să nu-și întindă și mai departe nerușinarea lor și ca să nu-L mai învinuiască iarăși de călcarea legii.

Uită-mi-te însă cît de felurite și de potrivite dovezi aduce Domnul pentru desființarea sîmbetei. Cînd a făcut tină și a vindecat pe orbul din naștere într-o sîmbătă nici nu-Și îndreptățește fapta Sa[6], deși L-au învinuit fariseii și atunci; era însă de ajuns chipul în care a creat ochii orbului, ca să arate că El este Stăpînul legii. Cînd a vindecat pe slăbănogul de la Vitezda, cînd slăbănogul și-a luat patul[7] și cînd fariseii L-au învinuit, Domnul Își justifică fapta și ca om și ca Dumnezeu; ca om, cînd spune: *„Dacă omul primește tăiere împrejur sîmbăta, ca să nu se strice legea* – și n-a spus ca să se folosească omul –, *pe Mine vă mîniați că am făcut sîmbăta pe un om întreg și sănătos"?*[8]; ca Dumnezeu, cînd spune: *„Tatăl Meu pînă acum lucrează și Eu lucrez"*[9]. Cînd fariseii i-au învinuit pe ucenici că nu păzesc sîmbăta, le-a spus: *„N-ați citit ce a făcut David cînd a flămînzit, el și cei dimpreună cu el? Cum a intrat în casa lui Dumnezeu și a mîncat pîinile punerii înainte?"*[10]; și le-a adus ca martori și pe preoți[11]. Și acum iarăși îi întreabă: *„Este îngăduit sîmbăta a face bine sau a face rău?"*[12]; și *„Care dintre voi, de-ar avea o oaie...?"*[13] Domnul cunoștea dragostea lor de bani; știa că sînt mai mult iubitori de bani decît iubitori de oameni.

Celălalt evanghelist[14] spune că, întrebînd acestea, Domnul S-a uitat în ochii fariseilor, pentru ca și prin căutătura Lui să-i atragă spre milă; totuși nici așa nu s-au făcut mai buni. Cu toate că acum îl vindecă pe om numai cu cuvîntul, iar în alte multe împrejurări, punîndu-Și mîinile pe bolnavi, totuși nimic din acestea nu i-a făcut buni. Omul cu mîna uscată s-a vindecat, dar fariseii, prin vindecarea aceluia, au ajuns mai răi. Hristos voia să-i vindece pe farisei înaintea omului cu mîna uscată și a întrebuințat nenumărate chipuri de vindecare; și faptele Sale de mai înainte, și

5. *Matei* 12, 11-12.
6. *Ioan* 9, 1-41.
7. *Ioan* 5, 1-18.
8. *Ioan* 7, 23.
9. *Ioan* 5, 17.
10. *Matei* 12, 3-4.
11. *Matei* 12, 4.
12. *Marcu* 3, 4.
13. *Matei* 12, 11.
14. *Marcu* 3, 5.

cuvintele; dar pentru că zăceau de o boală de nevindecat, Domnul Se îndreaptă spre bolnav şi

„Atunci a zis omului: „Întinde mîna ta!" Şi a întins-o şi s-a făcut sănătoasă ca şi cealaltă"[15].

- Ce au făcut fariseii?
- Au ieşit, spune evanghelistul, şi s-au sfătuit să-L omoare:

„Iar fariseii ieşind, au făcut sfat împotriva Lui, ca să-L piardă"[16].

Nu le făcuse nici un rău şi încercau să-L omoare!

II

Atît de mare rău e invidia! Duce război nu numai împotriva străinilor, ci şi împotriva prietenilor şi cunoscuţilor.

Evanghelistul Marcu spune că fariseii au făcut sfat cu irodianii împotriva lui Iisus[17].

- Ce a făcut Cel blînd şi paşnic?
- Cînd a aflat aceasta, a plecat de acolo.

„Iar Iisus, cunoscînd gîndurile lor, a plecat de acolo"[18].

Unde sînt, dar, cei care spun acum că ar trebui să se facă minuni? Hristos a arătat prin acestea că un suflet nesimţitor nici de minuni nu se lasă convins; a mai arătat că fariseii învinuiau pe degeaba pe ucenici. Dar trebuie observat mai cu seamă aceasta, că fariseii îşi ies din fire mai ales cînd se face bine oamenilor; cînd văd că cineva este scăpat de boală sau de păcat, atunci Îl şi învinuiesc pe Hristos şi se şi sălbăticesc. Cînd Hristos voia să mîntuie pe femeia păcătoasă Îl huleau; tot aşa şi cînd mînca la masă cu vameşii; acum iarăşi, pentru că vedeau că avea să facă sănătoasă mîna omului. Tu însă uită-mi-te că Iisus nici nu părăseşte grija de bolnavi, dar nici nu ţine seama de invidia fariseilor.

„Şi au mers după El mulţimi multe şi i-a vindecat pe toţi. Şi a poruncit celor vindecaţi să nu-L facă nimănui cunoscut"[19].

Mulţimile mergeau totdeauna după El şi se minunau de El; fariseii însă nu se lăsau de răutatea lor.

Apoi, ca să nu te tulburi de cele petrecute şi de ciudata furie a fariseilor, evanghelistul aduce mărturie şi pe proorocul Isaia, care vestise de mai înainte acestea. Atît de mare este precizia profeţilor, că nici aceste

15. *Matei* 12, 13.
16. *Matei* 12, 14.
17. *Marcu* 3, 6.
18. *Matei* 12, 15.
19. *Matei* 12, 15-16.

fapte nu le-au trecut sub tăcere, că au profețit și drumurile Lui și trecerile Lui de la un loc la altul și scopul cu care făcea aceste călătorii; aceasta, ca să cunoști că toate profețiile s-au rostit de Duhul Sfînt. Dacă este cu neputință să cunoaștem tainele oamenilor, cu atît mai mult ar fi fost cu neputință să cunoaștem scopul lui Hristos, dacă nu ni l-ar fi descoperit Duhul.

-Dar ce spune profetul?

-Evanghelistul a adăugat:

«*Ca să se plinească ceea ce s-a zis de Isaia profetul, care zice: „Iată Fiul Meu pe Care L-am ales, iubitul Meu, întru Care a binevoit sufletul Meu. Voi pune Duhul Meu peste El și judecată va vesti neamurilor. Nu se va sfădi, nici nu va striga, nici nu va auzi cineva pe uliți glasul Lui. Trestie zdrobită nu va frînge și feștila care pîlpîie nu va stinge pînă ce va scoate la biruință judecata Lui; și în numele Lui vor nădăjdui neamurile*»[20].

Profetul Isaia laudă bunătatea și puterea nespusă a lui Hristos și deschide neamurilor ușă mare și vădită; vorbește mai dinainte de relele care vor veni peste iudei și arată unirea Fiului cu Tatăl. Că zice: *„Iată Fiul Meu, pe Care L-am ales, iubitul Meu, întru Care a binevoit sufletul Meu"*. Iar dacă *„L-a ales"*, înseamnă că Hristos nu dezleagă legea veche, ca potrivnic al legii, nici ca dușman al Legiuitorului Vechiului Testament, ci ca fiind în deplină unire cu Tatăl. Proclamîndu-I bunătatea Lui, profetul spune: *„Nu se va sfădi, nici nu va striga"*. Iisus voia să-i vindece pe iudei, dar ei L-au respins. Hristos însă nici așa nu li s-a împotrivit. Profetul, pentru a-I arăta și tăria Lui și slăbiciunea lor, spune: *„Trestie zdrobită nu va frînge"*. Îi era ușor Domnului să-i sfărîme ca pe o trestie; dar ei nu erau nici trestie nevătămată, ci trestie zdrobită! *„Și feștilă care pîlpîie nu va stinge"*. Prin aceste cuvinte profetul înfățișează și mînia aprinsă a fariseilor, dar și puterea Lui în stare să le surpe mînia și să le-o stingă cu toată ușurința. Cuvintele profetului arată marea blîndețe a lui Iisus.

-Dar ce? Totdeauna va fi așa? aș putea fi întrebat. Ii va suferi pînă la sfîrșit Hristos să uneltească unele ca acestea și să se înfurie?

Nicidecum! Ci, după ce Hristos Își va fi împlinit toată opera Sa, va face și aceasta. Și lucrul acesta l-a arătat profetul cînd a spus: *„Pînă ce va scoate la biruință judecata Lui; și în numele Lui vor nădăjdui neamurile"*. Precum spune și Pavel: *„Fiind gata să pedepsim toată neascultarea cînd se va împlini ascultarea voastră"*[21].

20 *Matei* 12, 17-21.
21. *II Cor.* 10, 6.

– Ce înseamnă cuvintele: *„Cînd va scoate la biruință judecata Lui”?*

– Cînd Fiul va împlini toată opera Lui, spune profetul, atunci va aduce peste ei și răzbunarea, o răzbunare deplină. Vor suferi cumplit atunci cînd va sta înaintea lor strălucitor semnul Lui de biruință, atunci cînd va birui dreptatea Lui și nu le va mai rămîne nici o scuză nerușinată de împotrivire. Prin cuvîntul *„judecată”*, profetul vrea să spună: *„dreptate”*.

Dar planul lui Dumnezeu nu se mărginește la atîta, la pedepsirea celor necredincioși numai, ci și la tragerea întregii omeniri la El. De aceea profetul a și adăugat: *„În numele Lui vor nădăjdui neamurile”*. Apoi, ca să cunoști că acest lucru se face după voința Tatălui, profetul, la începutul acestei profeții, a întărit aceasta, odată cu cuvintele de mai înainte, spunînd: *„Iubitul Meu, întru Care a binevoit sufletul Meu”*. Este lămurit că Iubitul lucrează după voința Celui iubit, a Tatălui.

„Atunci au adus la El pe un îndrăcit, orb și mut și l-a vindecat, încît cel orb și mut grăia și vedea”[22].

III

O, viclenie a diavolului! A astupat diavolul cele două căi prin care omul acela avea să creadă: și vederea și auzul! Dar Hristos pe amîndouă i le-a deschis.

„Și se mirau mulțimile zicînd: „Nu cumva Acesta este Fiul lui David?” Iar fariseii spuneau: „Acesta nu scoate pe demoni decît cu Beelzebul, căpetenia demonilor”[23].

Ce lucru mare spuseseră mulțimile! Totuși fariseii nici aceasta nu o sufereau. Așa după cum am spus mai înainte, pe ei îi pișcă totdeauna binefacerile făcute oamenilor de Hristos și nimic nu-i întristează atît cît mîntuirea oamenilor. Și doar Domnul Se îndepărtase ca să le dea prilej să pună capăt răutății lor. Dar iarăși s-a aprins răutatea lor, pentru că iarăși Domnul a făcut un bine. Se revoltaseră mai mult decît demonul! Acela a ieșit din trupul omului, a plecat, a luat-o la fugă, fără să rostească ceva; fariseii însă încercau cînd să-L ucidă, cînd să-L defaime! Dar pentru că nu izbuteau, Îi vătămau slava.

Așa[24] este invidia! Nu este păcat mai rău decît invidia. Desfrînatul chiar dacă simte oarecare plăcere, săvîrșește păcatul în scurtă vreme; invidiosul însă se chinuie și se pedepsește pe sine însuși înaintea celui invidiat, iar păcatul lui nu încetează niciodată, ci lucrează necontenit. După cum porcul se bucură de mocirlă, iar diavolul de vătămarea noastră, tot așa și invidiosul se bucură de răul semenului său. Atunci se liniștește și răsuflă ușurat, cînd peste semenul său a venit un necaz sau o

22. *Matei* 12, 22.
23. *Matei* 12, 23-24.
24. De aici începe partea morală: *Despre invidie. Cuvînt foarte folositor.*

rușine; socotește nenorocirile altora propriile sale bucurii, iar fericirea și bunăstarea altora, propria sa nenorocire. Nu urmărește să aibă el bucurie, ci semenul său să aibă necazuri și scîrbe. Nu merită, oare, să lovești cu pietre și să stîlcești în bătăi pe acești oameni ca pe cîinii turbați, ca pe diavolii afurisiți și ca pe iele? După cum unii gîndaci se hrănesc cu murdărie omenească, tot așa și invidioșii se hrănesc cu nenorocirile altora; sînt dușmanii și vrăjmașii oamenilor. Celorlalți oameni le e milă cînd se junghie un animal; dar tu, invidiosule, devii fiară, tremuri, te îngălbenești la față cînd vezi că unui om îi merge bine. Poate fi o nebunie mai cumplită decît aceasta? De aceea au putut desfrînatele și vameșii să intre în împărăția cerurilor! Invidioșii erau înăuntru, dar au fost scoși afară. Că spune Hristos: *„Iar fiii împărăției vor fi scoși afară!"*[25]. Desfrînatele și vameșii s-au izbăvit de păcatele lor și au dobîndit ceea ce nicicînd nu se așteptau; invidioșii însă au pierdut și bunătățile pe care le aveau. Și pe bună dreptate. Că invidia face din om diavol; face din om demon sălbatic. Invidia a săvîrșit cel dintîi omor; invidia n-a mai cunoscut glasul sîngelui[26]; invidia a pîngărit pămîntul; mai tîrziu invidia, deschizînd gura pămîntului, a înghițit și a omorît pe Datan, Core și Abiron și pe tot poporul acela[27].

Ar putea însă cineva să-mi spună că e ușor să critici invidia; ar trebui mai degrabă să vedem cum putem scăpa de această boală.

– Cum vom scăpa, dar, de acest păcat? Dacă ne vom gîndi că, după cum desfrînatului nu-i este îngăduit să intre în biserică, tot așa nici invidiosului; ba cu mult mai mult acestuia decît aceluia. Acum însă noi nici nu socotim invidia păcat. De aceea nici nu ne sinchisim. Dacă însă am ajunge să ne dăm seama bine că invidia e un mare păcat, ne-am dezbrăca ușor de el. Plîngi deci și suspină! Bocește și roagă pe Dumnezeu! Fii încredințat că ești stăpînit de un greu păcat și pocăiește-te! Dacă gîndești așa, scapi repede de boală.

– Dar cine nu știe că invidia este un păcat?

– Toată lumea o știe! Dar nu toți au despre invidie aceeași părere proastă ca despre desfrînare și adulter. Pe cine l-a mustrat conștiința cînd a invidiat? Cine a rugat pe Dumnezeu pentru acest păcat, ca Dumnezeu să-i fie milostiv? Nimeni, niciodată! Dar dacă postește și dă săracului cîțiva bănuți și e invidios, oricît de invidios ar fi, nu socotește că a făcut un mare păcat, deși este stăpînit de cea mai grozavă patimă. Din ce pricină a ajuns Cain atît de rău? Din ce pricină Isav? Din ce pricină copiii

25. *Matei* 8, 12.
26. *Fac.* 4, 2–8.
27. *Num.* 16, 1–35.

lui Laban? Din ce pricină fiii lui Iacov? Din ce pricină Core, Datan şi Abiron? Din ce pricină Maria, sora lui Moise? Din ce pricină Aaron? Din ce pricină însuşi diavolul? Din pricina invidiei!

IV

Pe lîngă acestea mai gîndeşte-te şi la aceea că tu, cu invidia ta, nu faci rău celui pe care-l invidiezi, ci ţie îţi înfigi sabia în tine însuţi. Cu ce l-a vătămat Cain pe Abel? Nu l-a trimis oare, fără să vrea, pe Abel mai repede în împărăţia cerurilor, iar asupra lui a adus nenumărate nenorociri. Cu ce l-a vătămat Isav pe Iacov? Nu l-a îmbogăţit, oare, pe Iacov şi l-a făcut să se bucure de mii de bunătăţi, iar el a pierdut casa părintească şi a rătăcit în pămînt străin după ce l-a invidiat? Ce rău i-au făcut lui Iosif copiii lui Iacov cînd au împins invidia lor pînă la omor? N-au suferit ei, oare, de foame şi n-au ajuns în primejdie de moarte, iar Iosif a ajuns împăratul întregului Egipt? Cu cît invidiezi mai mult, cu atît îi faci mai mare bine celui invidiat. Dumnezeu rînduieşte aşa lucrurile. Cînd vede pe cel nevinovat nedreptăţit, îl înalţă şi mai mult, îl face şi mai strălucitor, iar pe tine te pedepseşte. Dacă Dumnezeu nu lasă nepedepsiţi pe cei care se bucură de nenorocirile duşmanilor – *„Nu te bucura de căderea duşmanilor tăi,* zice Scriptura, *ca nu cumva să te vadă Dumnezeu şi să nu-I placi Lui"*[28] –, cu atît mai mult pe cei care invidiază pe cei care nu le-au făcut nici un rău. Să tăiem deci fiara cea cu multe capete. Că invidia are multe chipuri. Dacă cel care iubeşte pe cel care-l iubeşte nu face nimic mai mult decît vameşul[29], unde se va găsi cel care urăşte pe cel care nu i-a făcut nici un rău? Cum va scăpa de iad cînd este mai rău decît păgînii? De aceea mă doare cumplit inima, că noi, care am primit poruncă să imităm pe îngeri, dar, mai bine spus, pe Stăpînul îngerilor, imităm pe diavol! Multă este invidia chiar în biserică! Dar invidia ne stăpîneşte mai mult pe noi clericii decît pe credincioşi. Din pricina aceasta trebuie să ne vorbim noi clericii nouă înşine. Spune-mi, pentru ce invidiezi pe semenul tău? Pentru că-l vezi încărcat de onoruri şi vorbit de bine? Dar nu te gîndeşti cît rău aduc onorurile celor care nu sînt cu luare aminte asupra lor? Îi împing spre slava deşartă, spre mîndrie, spre îngîmfare, spre dispreţ; îi fac mai trîndavi; pe lîngă toate acestea onorurile se veştejesc repede. Şi ceea ce-i mai cumplit e că păcatele pe care le nasc onorurile rămîn veşnice, pe cînd plăcerea apare şi dispare. Spune-mi: pentru acestea îl invidiezi?

– Dar clericul cu o funcţie înaltă, îmi poţi spune, face tot ce vrea: pedepseşte pe duşmani şi face bine celor ce-l linguşesc; are mare putere.

28. *Prov.* 24, 17–18.
29. *Matei* 5, 46.

– Cuvintele acestea pornesc din gura unor oameni îndrăgostiți de cele din lume, din gura unor oameni lipiți de pămînt. Pe omul duhovnicesc însă nimic nu-l poate mîhni.Ce rău poate să-i facă? Işi va pierde funcția? Şi ce-i cu asta? Dacă a pierdut-o pe drept, este spre folosul său; că nimic nu supără pe Dumnezeu ca a fi preot fără să meriți. Dacă a pierdut-o pe nedrept, atunci osînda se îndreaptă spre cel ce l-a depus din treaptă, nu spre el; că acela care suferă o nedreptate şi o suportă cu bărbăție dobîndeşte prin asta mai mare îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Să nu urmărim, dar, să avem funcții înalte, să fim înconjurați de onoruri şi putere, ci să fim virtuoşi şi filozofi. Funcțiile înalte împing de multe ori la fapte care nu-s pe placul lui Dumnezeu. Trebuie să ai suflet tare, ca să îndeplineşti o funcție înaltă aşa cum trebuie. Cel care nu are o astfel de funcție filozofează vrînd-nevrînd; cel care are o funcție înaltă însă păţeşte ceea ce ar păți un bărbat care ar trăi la un loc cu o fată plăcută la chip şi frumoasă, dar care ar fi primit poruncă să nu se uite la ea, fără a fi pedepsit. Aşa e şi puterea. De aceea pe mulți funcția înaltă i-a făcut chiar fără voia lor să înjure, i-a scos din fire, le-a luat frîul limbii, le-a deschis uşa gurii; sufletul lor, purtat ca de vînt, scufundă corabia în cel mai mare adînc de păcate. Pe un om înconjurat de atît de mari primejdii îl admiri? Un astfel de om spui că merită imitat? Ce nebunie! In afară de cele ce ți-am spus, mai gîndeşte-te cîți duşmani, cîți pîrîşi, cîți linguşitori nu-l înconjoară! Spune-mi, merită un astfel de om să fie socotit fericit? Cine o poate spune?

– Dar este lăudat de mulțime un om cu o astfel de funcție!

– Şi ce importanță are? Nu poporul este dumnezeul în fața căruia trebuie să dea socoteală! Cînd vorbeşti de popor, vorbeşti de alte piedici, greutăți şi primejdii. Laudele poporului, cu cît îl fac mai strălucitor, cu atît îi măresc şi mai mult primejdiile, grijile şi tristețile. Un om ca acesta nu poate deloc să răsufle sau să se odihnească; atît de cumplit stăpîn are! Şi pentru ce vorbesc de odihnă şi de răsuflare? Chiar de-ar face mii de fapte bune, unul ca acesta cu greu va intra în împărăția cerurilor. Că nimic nu pierde atîta pe un om cît slava de la oameni? Îl face laş, rău, linguşitor, fățarnic. Pentru ce fariseii spuneau că Hristos are demon? Nu pentru că doreau slavă de la oameni? Pentru ce mulțimile aveau o părere dreaptă despre El? Nu pentru că nu erau stăpîniți de această boală? Nimic, nimic nu ne face atît de nelegiuiți şi de nebuni ca umbletul după slava de la oameni! Şi nimic nu ne face atît de prețuiți şi de tari ca disprețul pe care-l aruncăm acestei slave! De aceea omul cu o funcție înaltă trebuie să aibă un suflet foarte tare, ca să poată ține piept unui iureş atît de mare şi unui vînt atît de puternic. Cînd îi merge bine se pune pe el înaintea tuturora; cînd i se schimbă soarta, vrea să se ascundă sub pămînt. Patima, dorința de slavă, îl copleşeşte; ea îi este şi iad şi rai.

V

Spune-mi, merită invidiați astfel de oameni? Nu merită, oare, mai degrabă să-i plîngi și să-i jelești? Este clar oricui. Pizmuind pe un om înconjurat de slava de la oameni, te asemeni cu unul care, uitîndu-se la un altul legat, biciuit și sfîșiat de fiare nenumărate, i-ar pizmui rănile și loviturile. Tot atîtea legături și tot atîția stăpîni are cîți oameni are și mulțimea. Și ceea ce-i mai cumplit e că fiecare din acești oameni are o altă părere, că toți îl judecă după cum îi taie capul, fără nici o cercetare și aprobă părerea unuia și a altuia. Nu-i, oare, mai cumplit acest lucru decît furia valurilor, decît furia furtunii? Pe un om care umblă după slava lumii îl încîntă ușor plăcerea slavei, dar tot atît de ușor îi și pleacă la pămînt capul. Totdeauna e în mijlocul furtunii; niciodată pe vreme bună! Înainte de a ieși în public ca să-și țină discursul, tremură și se zbate; după ce se întoarce acasă sau moare de tristețe sau se bucură peste măsură; iar bucuria aceasta e mai cumplită decît tristețea. Că bucuria este un rău tot atît de mare ca și tristețea se vede din urmările pe care le are bucuria asupra sufletului: îl face ușuratic, mîndru, disprețuitor. Despre adevărul spuselor mele te poate încredința viața bărbaților din vechime. Cînd era bun David? Cînd se bucura sau cînd era strîmtorat? Cînd erau buni iudeii? Cînd suspinau și chemau pe Dumnezeu sau cînd se bucurau în pustie și se închinau vițelului? De aceea și Solomon, cel care a știut mai bine decît toți ce este bucuria, spune: *„Mai bine este să te duci într-o casă în care se jelește, decît într-o casă în care se rîde”*[30]. De aceea și Hristos pe unii îi fericește, zicînd: *„Fericiți cei ce plîng”*[31], iar pe ceilalți îi nefericește: *„Vai vouă celor ce rîdeți, că veți plînge!”*[32] Și pe bună dreptate. Sufletul, cînd huzurește, devine mai ușuratic, mai trîndav; cînd însă e întristat, se smerește, se cumințește, scapă de tot roiul de păcate, are gînduri mai înalte, ajunge mai puternic.

Știind toate acestea, să fugim de slava ce ne-o dă lumea și de bucuria născută din ea, ca să dobîndim slava cea adevărată și veșnică, de care facă Dumnezeu ca noi toți să avem parte, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

30. *Ecl.* 7, 3.
31. *Matei* 5, 4.
32. *Luca* 6, 25.

OMILIA XLI

«Iar Iisus, cunoscînd gîndurile lor, le-a zis: „Orice împărăție dezbinată în sine se va pustii; și orice cetate sau casă dezbinată în sine nu va dăinui. Și dacă satana scoate pe stana, s-a dezbinat în sine. Deci cum va dăinui împărăția lui?»[1]

I

Fariseii Îi aduseseră și învinuirea că scoate demonii cu Beelzebul[2]. Hristos însă nu i-a ținut îndată de rău, ci le-a dat prilej ca din mai multe minuni să-I cunoască puterea, iar din învățătura Sa să cunoască măreția Lui. Dar pentru că fariseii stăruiau, spunînd mereu aceleași lucruri, Hristos îi mustră. Le arată Dumnezeirea Sa, în primul rînd dîndu-le pe față gîndurile lor ascunse, iar în al doilea rînd, izgonind cu ușurință demonii.

Învinuirea adusă de farisei lui Hristos era cu totul nerușinată. Dar, după cum spuneam mai înainte, invidia nu urmărește ce să spună, ci numai să spună. Cu toate acestea nici așa Hristos nu i-a disprețuit, ci Se apără cu blîndețea proprie Lui, ca să ne învețe să fim blînzi cu dușmanii noștri. Dacă dușmanii noștri ne acuză de lucruri de care habar n-avem, care n-au nici un temei, să nu ne înfuriem, să nu ne tulburăm, ci să le cerem socoteală cu toată blîndețea. Lucrul acesta l-a făcut mai cu seamă Hristos, dîndu-le cea mai puternică dovadă că spusele lor erau minciuni. Un om care are demon nu se poartă cu atîta blîndețe; un om care are demon nu cunoaște gîndurile ascunse ale oamenilor. Fariseii nici nu îndrăzniseră să dea pe față învinuirea pe care o aduceau Domnului, ci o răsuceau în mintea lor și din pricină că o bănuială ca aceasta era prea nerușinată, și din pricină că se temeau de mulțime. Hristos însă le arată că le cunoaște gîndurile; nu-i învinuiește și nici nu le dezvăluie răutatea în auzul tuturor, ci le dă răspunsul cuvenit, lăsînd pe seama conștiinței fiecăruia mustrarea gîndurilor lor. Hristos urmărea un singur lucru numai: să fie de folos păcătoșilor, nu să dezvăluie păcatele lor înaintea lumii. Nimic nu-L împiedica, dacă ar fi voit, să-Și lungească cuvîntul, să-i facă pe farisei de rîs și, pe lîngă aceasta, să-i mai și pedepsească foarte

1. *Matei* 12, 25–26.
2. *Matei* 12, 24.

aspru. Totuşi le lasă pe toate acestea la o parte şi urmăreşte un singur lucru; să nu-i îndîrjească mai mult, ci să-i facă mai blînzi, mai capabili de îndreptare.

Cum Se apără Hristos? Nu cu Sfînta Scriptură – nici n-ar fi dat atenţie cuvintelor Scripturii, ci dimpotrivă chiar le-ar fi răstălmăcit –, ci cu fapte din viaţa cea de toate zilele. *„Orice împărăţie,* spune El, *dezbinată în sine, nu va dăinui; iar cetatea şi casa, dacă se împart, iute se prăbuşesc".* Într-adevăr nu aduc atîta pagubă şi stricăciune războaiele cît războaiele civile. Aşa se întîmplă şi cu trupurile şi cu orice lucru. Hristos însă aduce deocamdată ca exemplu cazurile cele mai cunoscute. Într-adevăr, ce este mai puternic pe pămînt decît împărăţia? Nimic! Şi cu toate acestea şi ea piere din pricina răscoalelor.

– Dacă într-o împărăţie mulţimea intereselor este pricina dezbinărilor, poţi spune asta despre o cetate, despre o casă? aş putea fi întrebat.

– Fie că e vorba de o împărăţie, de o cetate sau de o casă, dezbinarea are acelaşi rezultat: pieirea.

Cu alte cuvinte Hristos spune aşa: „Dacă Eu am demon şi cu el scot pe demoni, înseamnă că este dezbinare şi luptă între demoni, înseamnă că se scoală unii împotriva altora; iar dacă se scoală unii împotriva altora, puterea lor a pierit, s-a dus. *„Că dacă satana scoate pe satana, s-a dezbinat în sine";* – n-a spus: „Scoate pe demoni", ca să arate cît de mare înţelegere este între ei – iar dacă s-a dezbinat a ajuns mai slab şi e pierdut; iar dacă e pierdut, cum mai poate scoate pe celălalt?"

Ai văzut cît de ridicolă le e învinuirea, cît de mare prostia şi contradicţia lor? Nu se poate susţine că satana şi împărăţeşte şi scoate în acelaşi timp şi pe demoni şi că domneşte tocmai pentru pricina pentru care ar trebui să cadă.

Acesta este primul răspuns dat de Hristos fariseilor. După acesta, al doilea. În acesta vorbeşte de ucenici. Totdeauna Hristos spulbera obiecţiile fariseilor nu numai într-un chip, ci în două şi trei chipuri. Vrea să le închidă gura lor neruşinată. Aşa a făcut şi cînd a desfiinţat sîmbăta; a dat ca exemplu pe David, pe preoţi şi mărturia care spune: *„Milă voiesc, iar nu jertfă"*[3], precum şi pricina instituirii sîmbetei, că a spus: *„Sîmbăta a fost făcută pentru om, şi nu omul pentru sîmbătă"*[4]. Acelaşi lucru îl face şi acum. După primul răspuns, dă un al doilea răspuns, mai clar decît cel dintîi. Şi le spune:

„Dacă Eu scot demoni cu Beelzebul, fiii voştri cu cine-i scot?"[5]

3. *Osea* 6, 6.
4. *Marcu* 2, 27.
5. *Matei* 12, 26.

II

Vezi-I şi aici bunătatea lui Hristos! Că n-a spus: „Ucenicii Mei", nici „Apostolii Mei *cu cine-i scot?*", ci: *„fiii voştri cu cine-i scot?"*, pentru ca, dacă fariseii ar voi să se întoarcă la aceeaşi nobleţe a apostolilor, să aibă, datorită acestor cuvinte ale lui Hristos, prilej de întoarcere; dar dacă vor rămîne încăpăţînaţi şi vor stărui în gîndurile lor să nu mai poată avea nici o scuză. Cuvintele lui Hristos au acest înţeles: „Fiii voştri, adică apostolii, cu cine scot pe demoni?". Că apostolii scoseseră pe demoni pentru că luaseră puterea aceea de la Hristos. Dar pe apostoli fariseii nu i-au învinuit deloc, că ei nu luptau împotriva scoaterii demonilor, ci numai împotriva lui Hristos. Hristos deci, voind să arate că spusele lor pornesc numai din invidie, le vorbeşte de apostoli. „Dacă Eu aşa scot pe demoni, le spune El, apoi cu mult mai mult apostolii, care au luat această putere de la Mine! Şi totuşi apostolilor Mei nu le-aţi adus această învinuire! Cum, dar, Mă învinuiţi pe Mine, autorul faptelor săvîrşite de ei, iar pe ei nu-i învinuiţi. Fapta aceasta a voastră nu vă va scăpa de osîndă, ci vă va face osînda şi mai cumplită". De aceea Hristos a şi adăugat:

„Pentru aceasta ei vor fi judecătorii voştri"[6].

„Pentru că apostolii sînt din neamul vostru, le spune Hristos, pentru că au scos şi ei demoni, pentru că au crezut în Mine şi M-au ascultat, este lămurit că vă vor osîndi pe voi care aţi lucrat şi aţi grăit împotriva Mea".

„Iar dacă Eu cu Duhul lui Dumnezeu scot demonii, atunci a ajuns la voi împărăţia lui Dumnezeu"[7].

– Ce înseamnă: *„împărăţia"?*

– Venirea Mea, răspunde Domnul.

Uită-te, că iarăşi îi atrage spre El; le vorbeşte frumos, caută să-i facă să-L cunoască şi le arată că ei luptă împotriva binelui lor şi împotriva mîntuirii lor. „Ar trebui să vă bucuraţi şi să săltaţi, le spune Domnul, că am venit să vă dăruiesc bunătăţile acelea mari şi nespuse, cîntate de mult de profeţi, că a venit timpul fericirii voastre! Dar voi faceţi cu totul dimpotrivă; nu numai că nu primiţi aceste bunătăţi, dar le mai şi defăimaţi şi născociţi vinovăţii neîntemeiate.

Evanghelistul Matei spune: *„Dacă Eu cu Duhul lui Dumnezeu, scot demonii";* iar evanghelistul Luca spune: *„Dacă Eu cu degetul lui Dumnezeu, scot demonii"*[8], prin aceste cuvinte Domnul vrea să arate că scoaterea demonilor este lucrarea unei puteri foarte mari şi nu a unui har oarecare. Hristos deci conchide şi spune: „dacă lucrurile stau aşa,

6. *Matei* 12, 27.
7. *Matei* 12, 28.
8. *Luca* 11, 20.

atunci Fiul lui Dumnezeu a venit". N-o spune pe față, ci pe ocolite. Şi ca să nu le fie fariseilor greu cuvîntul acesta îl lasă să se înțeleagă spunînd: *„Deci a ajuns la voi împărăția lui Dumnezeu"*. Ai văzut covîrşitoarea Lui înțelepciune! A arătat venirea Lui cea strălucitoare, tocmai prin învinuirile pe care fariseii I le aduceau. Apoi, ca să-i atragă la El n-a spus numai atît: „A ajuns împărăția", ci: *„A ajuns la voi"*, ca şi cum le-ar fi spus: „Au ajuns la voi bunătățile! Pentru ce sînteți împotriva propriului vostru bine? Pentru ce duceți război propriei voastre mîntuiri? Acesta este timpul despre care de demult au prezis profeții; acesta este semnul venirii cîntate de ei; acestea se săvîrşesc prin putere dumnezeiască. Că se săvîrşesc aceste fapte o ştiți şi voi; şi că se săvîrşesc prin putere dumnezeiască, o strigă faptele. Nici nu este cu putință ca satana să fie mai puternic acum, ci neapărat slab. Iar cine este slab nu poate, ca şi cînd ar fi tare, să scoată pe demonul cel tare". Hristos a grăit aşa ca să arate puterea dragostei şi slăbiciunea dezbinării şi certei. De aceea, cu timp şi fără timp, Hristos îi îndeamnă la dragoste pe ucenici Săi şi le spune că diavolul face totul ca să surpe dragostea.

După ce a dat al doilea răspuns, îl dă şi pe al treilea, grăind aşa:

„Cum poate cineva să intre în casa celui tare şi lucrurile lui să le jefuiască, dacă nu va lega întîi pe cel tare şi atunci să-i jefuiască lucrurile lui?"[9]

Din cele spuse s-a văzut că satana nu poate scoate pe satana. Şi o ştie toată lumea că nu poate fi scos nici altfel, dacă nu-l biruie mai întîi. Ce rezultă de aici? Ceea ce a spus şi mai înainte; dar acum o spune cu mai multă strălucire. Cu alte cuvinte Domnul spune aşa: „Departe de Mine de a Mă folosi de diavol ca de un aliat! Îi duc război, îl pun în lanțuri! Dovada? I-am jefuit lucrurile lui!" Vezi că s-a dovedit contrariul de ce încercau să meşteşugească fariseii? Aceia voiau să arate că nu scoate dracii cu puterea Lui, ci cu puterea lui Beelzebul. Hristos însă le arată că scoate nu numai pe demoni, ci că-l are legat, datorită marii Sale puteri, chiar pe şeful demonilor, pe Beelzebul; şi că pe acela l-a biruit înainte de demoni cu puterea Sa. Şi se vede lucrul acesta din cele petrecute. Dacă Beelzebul este şeful demonilor, iar demonii îi sînt supuşi, cum ar fi cu putință ca demonii să fie alungați atîta vreme cît satana, cît Beelzebul, nu-i nici învins, nici supus?

Mie mi se pare că aceste cuvinte ale lui Hristos au în ele şi o profeție, anume că nu numai demonii sînt *„lucrurile"* diavolului, ci şi oamenii care fac faptele diavolului. Domnul a rostit aceste cuvinte pentru a arăta că El nu scoate numai demoni, ci că alungă şi toată rătăcirea din lume, că

9. *Matei* 12, 29.

surpă toată vrăjitoria diavolului şi că face fără putere pe toate cele ale lui. Hristos n-a spus: „Va lua", ci: *„Va jefui"*, arătînd că va face aceasta cu putere de Stăpîn.

III

Hristos nu-l numeşte pe satana puternic pentru că ar fi prin fire puternic - să nu fie! -, ci pentru a arăta tirania lui de mai înainte, dobîndită datorită trîndăviei noastre.

„Cel care nu-i cu Mine împotriva Mea este; şi cel care nu adună cu Mine risipeşte"[10].

Iată şi al patrulea răspuns.

„Ce vreau Eu? întreabă Hristos. Vreau să aduc pe oameni la Dumnezeu, să-i învăţ virtutea, să le vestesc împărăţia cerurilor! Ce vor demonii şi diavolul? Cele potrivnice acestora. Deci cum este cu putinţă să lucreze împreună cu Mine cel care nu adună cu Mine, cel care nu-i cu Mine? Dar pentru ce spun să lucreze împreună cu Mine? Dimpotrivă, dorinţa lui este de a risipi cele ale Mele. Cum e cu putinţă, dar, ca satana, care nu numai că nu lucrează împreună cu Mine, ci şi risipeşte pe cele ale mele, să arate atîta unire cu Mine încît să scoată demonii cu Mine?"

Se poate prea bine presupune că Hristos a spus aceste cuvinte nu numai despre diavol, ci şi despre Sine, că şi El este împotriva diavolului şi împrăştie pe cele ale diavolului.

Dar m-ar putea întreba cineva:

– Cum este *„împotriva Mea cel care nu-i cu Mine"*?

– "Prin aceea că nu adună cu Mine!", răspunde Hristos.

Iar dacă acest lucru este adevărat, apoi cu atît mai mult cel care-i împotriva lui Hristos. Dacă cel care nu lucrează împreună cu Hristos este duşman al lui Hristos, cu atît mai mult cel care duce război împotriva lui Hristos.

Hristos a spus toate aceste cuvinte ca să arate că duşmănia Lui faţă de diavol este mare şi nespusă. Spune-mi, dacă ar trebui să duci război împotriva cuiva şi cineva n-ar vrea să-ţi dea ajutor, prin însuşi acest fapt n-ar fi el împotriva ta?

Dacă în altă parte Hristos a spus apostolilor: *„Cel ce nu este împotriva voastră este pentru voi"*[11], apoi aceste cuvinte nu sînt potrivnice celor spuse mai înainte. Într-un loc a arătat că acela este împotriva lor, în celălalt loc a arătat că este numai în parte cu ei, ca răspuns la cuvintele apostolilor: *„în numele Tău scoate demoni"*[12].

10. *Matei* 12, 30.
11. *Luca* 9, 50.
12. *Luca* 9, 49.

După părerea mea, Hristos în aceste cuvinte S-a gîndit şi la iudei, punîndu-i împreună cu diavolul. Că şi iudeii erau împotriva lui Hristos şi împrăştiau ce aduna El.

Că S-a gîndit şi la ei, a arătat-o grăind aşa:

„Pentru aceasta zic vouă, că orice păcat şi defăimare se va ierta oamenilor"[13].

După ce Domnul a terminat cu apărarea, după ce a răspuns obiecţiilor fariseilor şi după ce le-a dovedit că se obrăznicesc în zadar, îi înfricoşează. Că pentru sfătuirea şi îndreptarea oamenilor nu-i nevoie numai de apărarea învăţăturilor şi de darul de a convinge pe ascultători, ci şi de ameninţare, aşa cum a făcut Hristos în toate împrejurările cînd a legiuit şi a sfătuit.

Se pare însă că cele spuse de Hristos sînt tare neclare; dar dacă ne uităm cu luare aminte la ele, înţelegerea lor este uşoară.

Să ascultăm, dar, bine aceste cuvinte. Hristos spune:

„Orice păcat şi defăimare se va ierta oamenilor; dar defăimarea Duhului nu se va ierta lor. Şi celui care va zice cuvînt împotriva Fiului Omului i se va ierta lui; dar celui care va zice cuvînt împotriva Duhului Sfînt nu i se va ierta lui nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie"[14].

– Ce vrea să spună Domnul prin aceste cuvinte?

– „Multe aţi spus împotriva Mea! zice El. Că sînt un înşelător, că sînt împotriva lui Dumnezeu. Vă iert acestea, dacă vă pocăiţi, şi nu vă pedepsesc. Dar defăimarea Duhului nu se va ierta nici acelora care se pocăiesc".

– Cum e cu putinţă asta? Că a fost iertat şi acest păcat celor ce s-au pocăit. Mulţi din cei care au defăimat au crezut mai tîrziu şi toate păcatele li s-au iertat. Ce înţeles au, dar, cele spuse? Că dintre toate păcatele acesta singur nu se poate ierta? Pentru ce oare?

– Pentru că despre Hristos iudeii nu ştiau cine este, dar despre Duhul aflaseră de multă vreme. Tot ce-au grăit profeţii au grăit prin Duhul Sfînt; toţi cei din Vechiul Testament aveau o idee foarte clară despre Duhul Sfînt.

Înţelesul cuvintelor lui Hristos este deci acesta: „Fie! spune El. Puteţi păcătui faţă de Mine, din pricina trupului cu care sînt îmbrăcat; dar nu puteţi spune şi de Duhul Sfînt: „Nu-L cunoaştem!". De aceea defăimarea voastră nu vă va fi iertată şi veţi fi pedepsiţi şi aici şi dincolo". – Mulţi au fost pedepsiţi numai aici; de pildă, desfrînatul din Corint[15] şi corintenii

13. *Matei* 12, 31.
14. *Matei* 12, 31-32.
15. *I Cor.* 2, 6.

care s-au împărtăşit cu nevrednicie cu dumnezeieştile taine[16]. - „Dar voi, continuă Hristos, veţi fi pedepsiţi şi pe lumea aceasta şi pe cealaltă. Vă iert toată defăimarea adusă Mie înainte de răstignire! Vă iert chiar răstignirea! Numai pentru necredinţa voastră nu veţi fi pedepsiţi!" - Că nici cei care au crezut înainte de răstignire nu aveau o credinţă totdeauna deplină. Înainte de patimi Hristos poruncea să nu-L facă nimănui cunoscut; iar în timpul răstignirii a spus că le-a iertat lor păcatul acesta - "Dar cele ce aţi spus despre Duhul Sfînt, acelea nu vor avea iertare!".

Că Domnul S-a gîndit la defăimările aduse Lui înainte de răstignire se vede din cuvintele pe care le-a adăugat: *„Celui care va zice cuvînt împotriva Fiului Omului, se va ierta lui; dar celui care va zice cuvînt împotriva Sfîntului Duh, nu i se va ierta lui".*

- Pentru ce?

- „Pentru că Duhul Sfînt vă este cunoscut, spune Hristos, pentru că aţi păcătuit faţă de fapte evidente. Chiar dacă spuneţi că pe Mine nu Mă cunoaşteţi, dar nu puteţi spune că nu cunoaşteţi pe Sfîntul Duh, că scoaterea demonilor şi tămăduirile sînt lucrarea Sfîntului Duh. Deci nu M-aţi ocărît numai pe Mine, ci şi pe Duhul cel Sfînt. De aceea osînda voastră este de neînlăturat şi aici şi dincolo.

Unii oameni vor fi osîndiţi şi aici şi dincolo; alţii numai aici; unii numai dincolo, alţii nici aici, nici dincolo. Aici şi dincolo, ca iudeii - că au fost pedepsiţi şi aici, cînd au îndurat acele nemaiauzite suferinţe la căderea Ierusalimului; şi îndură şi dincolo cea mai cumplită pedeapsă -, ca locuitorii Sodomei şi mulţi alţii. Numai dincolo, ca bogatul care se pîrjolea în iad şi nu era stăpîn nici pe o picătură de apă; numai aici, ca desfrînatul din Corint; dar nici aici nici dincolo, ca apostolii, ca profeţii, ca fericitul Iov; că suferinţele lor nu erau osîndă, ci lupte şi încercări.

IV

Să ne sîrguim[17], dar, să facem parte din aceştia din urmă! Dacă nu din aceştia, atunci cel puţin din cei care-şi spală aici păcatele. Înfricoşător este scaunul acela de judecată, osînda de neînlăturat, iar chinul de nesuferit. Dacă vrei să nu fii pedepsit nici aici, judecă-te singur, cere-ţi singur socoteală de faptele tale! Ascultă ce spune Pavel: *„Dacă ne-am judeca pe noi înşine, n-am mai fi judecaţi"*[18]. Dacă faci asta şi mergi înainte pe acest drum, vei dobîndi şi cununa.

- Dar cum să mă pedepsesc pe mine însumi? m-ai putea întreba.

- Plîngi, suspină cu amar, smereşte-te, chinuieşte-te, adu-ţi aminte de păcatele tale, unul cîte unul. Nu mic mijloc de pedepsire a sufletului

16. *I Cor.* 11, 18-32.
17. De aici începe partea morală: *Trebuie să facem fapte potrivnice păcatelor, de vrem să fim învredniciţi de împărăţia cerurilor.*
18. *I Cor.* 11, 31.

este acesta. Dacă ai ajuns la zdrobirea inimii, atunci ştii că prin aceasta mai cu seamă se pedepseşte sufletul. Dacă ţi-ai adus aminte de păcatele tale, atunci ştii cîtă durere se naşte de aici. De aceea Dumnezeu dă unei astfel de pocăinţe ca răsplată îndreptăţirea, spunînd: *„Spune tu mai întîi păcatele tale, ca să te îndreptezi!"*[19] Nu-i puţin lucru pentru îndreptarea ta adunarea în minte a tuturor păcatelor tale, întoarcerea lor şi pe o parte şi pe alta, după felul lor, şi trecerea lor pe dinaintea ochilor tăi. Cel care face lucrul acesta ajunge la o atît de mare zdrobire de inimă, că socoteşte că nici nu merită să mai trăiască. Iar cel care a ajuns la această socoteală va fi mai moale ca ceara. Nu-mi vorbi mie numai de desfrînare, nici de adulter, nici de păcate recunoscute de toată lumea ca păcate, ci adună în mintea ta uneltirile tale ascunse, calomniile, grăirile de rău, deşertăciunile, pizmuirile tale şi toate păcatele la fel cu acestea! Că şi pentru aceste păcate nu vei suferi mică pedeapsă. Cel care ocărăşte se duce în iad[20]; beţivul nu are parte de împărăţia cerurilor[21]; cel care nu iubeşte pe aproapele său supără atît de mult pe Dumnezeu, că nici mucenicia nu-i este de vreun folos[22]; cel care nu poartă grijă de ai săi s-a lepădat de credinţă[23]; cel care dispreţuieşte pe săraci este aruncat în foc[24]. Nu socoti, dar, mici aceste păcate, ci adună-le pe toate şi scrie-le ca într-o carte. Dacă le scrii tu, Dumnezeu ţi le şterge, după cum dacă tu ne le scrii, Dumnezeu ţi le şi scrie şi te şi pedepseşte. Este, dar, cu mult mai bine ca păcatele noastre să fie scrise de noi şi să ne fie şterse sus, decît, dimpotrivă, ca noi să le uităm, iar Dumnezeu să ni le pună înaintea ochilor noştri în ziua cea înfricoşătoare. Aşadar, ca să nu se întîmple asta, să trecem pe dinaintea conştiinţei noastre cu toată luarea aminte toate păcatele noastre şi vom vedea atunci că sîntem vinovaţi de multe păcate. Cine nu-i lipsit de lăcomie? Să nu-mi vorbeşti mie de o lăcomie măsurată, ci gîndeşte-te că şi pentru această mică lăcomie vom fi pedepsiţi. Şi pocăieşte-te! Cine nu ocărăşte? Dar şi ocara te aruncă în iad[25]. Cine n-a vorbit de rău în ascuns pe semenul său? Dar şi vorbitul de rău te lipseşte de împărăţia cerurilor. Cine nu s-a mîndrit? Dar şi omul mîndru este mai necurat decît toţi. Cine nu s-a uitat cu ochi pofticioşi? Dar şi acesta a săvîrşit adulter[26]. Cine nu s-a mîniat pe fratele său în zadar? Dar şi acesta este vinovat sinedriului[27]. Cine n-a jurat? Dar şi jurămîntul este de la cel rău[28]. Cine

19. *Isaia* 43, 26.
20. *Matei* 5, 22.
21. *I Cor.* 6, 10.
22. *I Cor.* 13, 13.
23. *I Tim.* 5, 8.
24. *Luca* 16, 22–31.
25. *Matei* 5, 22.
26. *Matei* 5, 28.
27. *Matei* 5, 22.
28. *Matei* 5, 34–37.

n-a jurat strîmb? Dar şi jurămîntul strîmb e mai mult decît de la cel rău. Cine n-a slujit lui mamona? Dar şi acesta a căzut din adevărata robie, cea întru Hristos[29]. Pot să numesc şi alte păcate mai multe ca acestea; dar sînt de ajuns şi acestea şi îndestulătoare să ducă la pocăinţă pe un om care nu are inima de piatră şi nu-i cu totul nesimţit. Dacă fiecare din aceste păcate aruncă în iad, ce nu vor face adunate toate la un loc?

– Atunci cum ne mai putem mîntui? mă poţi întreba.

– Dacă vei întrebuinţa pentru fiecare păcat doctoria potrivnică păcatului : milostenia, rugăciunile, căinţa, pocăinţa, smerenia, inima zdrobită, dispreţuirea averilor. Dumnezeu a pus nenumărate căi de mîntuire dacă vrem să luăm aminte.

Să luăm, dar, aminte şi cu toate doctoriile acestea să ne curăţim rănile făcînd milostenii, lăsînd ura ce o purtăm celor ce ne-au supărat, mulţumind lui Dumnezeu pentru toate, postind după putere, rugîndu-ne cu inimă curată şi să nu ne facem prieteni cu bogăţia cea nedreaptă[30]. Aşa vom putea dobîndi şi iertarea păcatelor noastre şi vom dobîndi şi bunătăţile făgăduite, de care facă Dumnezeu ca noi toţi să ne învrednicim cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

29. *Matei* 6, 24.
30. *Luca* 16, 9.

OMILIA XLII

„Sau faceți pomul bun și rodul lui bun; sau faceți pomul rău și rodul lui rău; că din rod se cunoaște pomul"[1].

I

Hristos îi rușinează iarăși pe farisei în alt chip; nu Se mărginește la mustrările de mai înainte. Și nu face lucrul acesta ca să scape El de învinuire – erau de ajuns cele spuse mai înainte –, ci ca pe ei să-i îndrepte.

Cu alte cuvinte, Domnul le spune așa: „Nici unul din voi n-a reproșat celor pe care i-am vindecat că n-ar fi fost vindecați și nici n-a spus că e un lucru rău ca oamenii să fie scăpați de demoni". Oricît de nerușinați ar fi fost fariseii, totuși n-ar fi putut spune aceasta, pentru că ei nu criticau faptele săvîrșite de Domnul, ci huleau pe Domnul, pe Cel Care le săvîrșea. Lucrul acesta arată că învinuirea lor era și împotriva dreptei rațiuni, și împotriva ordinii firești a lucrurilor. Iar a urzi niște învinuiri ca acestea, care sînt împotriva bunului simț, înseamnă a fi de o nerușinare fără margini, în afară de faptul că mai faci și rău.

Dar uită-te că Hristos nu dorește să se certe cu fariseii! Nu le-a spus: „Faceți pomul bun, pentru că și rodul este bun", ci le închide cu desăvîrșire gura și le arată și blîndețea Lui și nerușinarea lor, spunîndu-le: „Dacă vreți să-Mi criticați faptele Mele, nu vă opresc. Numai criticați-le cu dreaptă judecată și fără să vă contraziceți!" Așa avea să fie dată pe față răutatea fariseilor și mai lămurit, pentru că îndrăzniseră să critice niște fapte evidente. „Răutatea voastră este fără rost, le spune Hristos, iar spusele voastre se contrazic. Felul pomului se cunoaște după rod, și nu rodul după pom. Voi însă faceți contrariul. Chiar dacă pomul face rodul, totuși rodul ne spune de ce fel e pomul. Și ar fi fost firesc ca voi sau să criticați și faptele Mele și pe Mine, Cel Ce le-am săvîrșit, sau să nu Mă criticați, dacă-Mi lăudați faptele. Așa, însă, voi faceți cu totul contrariul. Neputînd critica faptele, fructul adică, criticați pomul, numindu-Mă îndrăcit. Iar aceasta este curată nebunie". Hristos spune și acum ceea ce spusese mai înainte, că pomul bun nu poate să facă fructe rele și nici pomul rău, fructe bune. Deci învinuirile fariseilor sînt cu totul contrare logicii și naturii.

1. *Matei* 12, 33.

Apoi Domnul, pentru că n-a vorbit de El, ci de Duhul Sfînt, îi mustră cu asprime, zicîndu-le:

„*Pui de vipere, cum puteți grăi cele bune, răi fiind?*"[2]

Prin aceste cuvinte Domnul îi și ține de rău pe farisei, dar și demonstrează prin ei cele spuse pînă acum.

„Iată, le spune Hristos, voi nu puteți face roduri bune, pentru că sînteți pomi răi. Așadar nu mă minunez că graiți așa. Ați fost crescuți rău, sînteți copiii unor strămoși răi și aveți sufletul rău".

Uită-te ce acuzații precise le aduce! Sînt fără scăpare. N-a spus: „Cum puteți să vorbiți cele bune, cînd sînteți pui de viperă?", ci le zice: „*Cum puteți grăi cele bune, fiind răi?*". I-a numit pui de viperă pentru că se lăudau cu strămoșii lor. Arătîndu-le că de aici n-au nici un cîștig, le-a smuls înrudirea cu Avraam și le dă alți strămoși, pe măsura năravurilor lor, viperele! I-a lipsit de strălucirea numelui lui Avraam.

„*Că din prisosul inimii grăiește gura*"[3].

Aici Hristos arată iarăși Dumnezeirea Sa, care cunoaște cele ascunse; mai arată că oamenii vor fi pedepsiți nu numai pentru cuvintele lor, ci și pentru gîndurile lor rele și că El, ca Dumnezeu, le cunoaște. Totodată Domnul mai spune că e cu putință ca și oamenii să cunoască în oarecare măsură gîndurile altor oameni; că e firesc ca atunci cînd răutatea nu mai poate fi stăpînită înăuntrul sufletului să izbucnească în afară prin cuvintele rostite cu gura. Deci cînd auzi pe un om spunînd cuvinte rele, nu socoti că numai atîta răutate are în el cît o arată cuvintele, ci gîndește-te că izvorul e cu mult mai mare. Răutatea rostită cu cuvîntul e numai prisosul răutății dinăuntru.

Ai văzut cît de aspru i-a mustrat pe farisei? Dacă cuvintele lor sînt atît de rele și sînt născute din voința diavolului, gîndește-te cît de rea e rădăcina și izvorul acestor cuvinte! E și firesc să fie așa; că limba, de multe ori, se rușinează și nu varsă toată răutatea; inima însă, neavînd nici un martor, zămislește fără teamă oricîte rele vrea; că de Dumnezeu nu se sinchisește. Așadar, întrucît cuvintele sînt rostite înaintea tuturora și cercetate de oameni, iar gîndurile inimii ascunse, de aceea răutatea limbii e mai mică, iar a inimii mai mare. Cînd mulțimea gîndurilor interioare ajunge nespus de mare, atunci tainele inimii ies afară cu mult zgomot. După cum cei ce varsă la început se silesc să-și țină înlăuntru sucurile care le dau asalt, dar cînd sînt biruiți scot pe gură multă murdărie, tot așa și oamenii care au în inimile lor gînduri rele și vorbesc de rău pe semenii lor.

2. *Matei* 12, 34.
3. *Matei* 12, 34.

„Omul cel bun din comoara cea bună scoate pe cele bune, iar omul rău din comoara cea rea scoate pe cele rele”[4].

II

„Să nu socotiți, spune Hristos, că lucrul acesta se întîmplă numai cînd e vorba de răutate, ci și cînd e vorba de bunătate. Bunătatea dinăuntrul unui om e mai mare decît o arată cuvintele”.

Cu aceste cuvinte Domnul a arătat că trebuie să-i socotim pe farisei mai răi decît îi arată cuvintele, iar pe El mai bun de cum Il arată spusele Sale. Prin „comoară” Domnul vrea să arate mulțimea gîndurilor inimii.

Apoi le mărește iarăși frica și le spune: „Să nu socotiți că totul se mărginește la asta și la osînda oamenilor! Nu! Toți cei care nutresc astfel de gînduri rele vor primi cea mai cumplită pedeapsă”. Și n-a spus: „Voi”,că voia să dea învățătura aceasta întregului neam omenesc; dar, în același timp, voia și să-Și îndulcesacă cuvintele Sale.

„Dar vă zic vouă că pentru orice cuvînt deșert, pe care îl vor rosti oamenii, vor da seamă în ziua judecății”[5].

Prin *„cuvînt deșert”* se înțelege cuvîntul care nu corespunde faptelor: minciuna, calomnia. Unii tîlcuitori spun că prin *„cuvînt deșert”* se înțelege un cuvînt grăit fără rost, de pildă cuvintele care dau naștere la rîs nesăbuit sau cuvintele de rușine, nerușinate și nepotrivite.

„Că din cuvintele tale te vei îndrepta și din cuvintele tale te vei osîndi”[6].

Ai văzut că tribunalul nu e aspru? Că pedepsele sînt ușoare? Judecătorul nu-ți va hotărî osînda întemeiat pe cuvintele pe care altul le-a spus despre tine, ci pe cuvintele pe care tu însuți le-ai grăit. Iar aceasta este cea mai desăvîrșită dreptate. Tu ești stăpîn și să le spui și să nu le spui.

Așadar, nu trebuie să se neliniștească și să tremure cei vorbiți de rău, ci cei care vorbesc de rău. Nu sînt siliți să se dezvinovățească cei vorbiți de rău de cuvintele rele pe care le-au auzit, ci cei care vorbesc de rău, pentru cuvintele pe care le-au vorbit. Pe aceștia îi amenință toată primejdia. Trebuie să fie deci fără grijă cei vorbiți de rău; nu vor fi trași la răspundere pentru cuvintele rele spuse de alții! Trebuie să se neliniștească și să tremure cei care vorbesc de rău, pentru că ei vor fi tîrîți în fața înfricoșătoarei judecăți pentru cele ce au grăit. Aceasta e o cursă a diavolului; că păcatul acesta al vorbitului de rău nu are nici o plăcere, ci

4. *Matei* 12, 35.
5. *Matei* 12, 36.
6. *Matei* 12, 37.

numai paguba. Omul care vorbeşte de rău strînge în sufletul său comoară rea. Dacă omul care are în el un germene de boală se îmbolnăveşte el mai întîi, cu mult mai mult cel care strînge în el însuşi răutatea, care e mai amară decît orice germene de boală, va suferi cele mai grele chinuri, pentru că îşi bagă în suflet o cumplită boală. Şi se vede aceasta din cele ce scoate pe gură. Dacă pe ceilalţi îi supără atîta vorbele lui, cu mult mai mult supără sufletul care le zămisleşte. Cel care vorbeşte de rău pe altul se pierde pe el însuşi mai întîi, după cum cel care calcă pe foc se frige, cel care se izbeşte de oţel se vatămă, iar cel care loveşte într-un cui sîngerează. Dar cel care ştie să sufere cu curaj nedreptatea este oţel, cui şi foc, pe cînd cel care pune la cale şi săvîrşeşte nedreptatea este mai slab decît lutul. Aşadar nu e rău să fii nedreptăţit, ci e rău să nedreptăţeşti şi să nu ştii să înduri nedreptatea. Cîte nedreptăţi n-a îndurat David? Cîte nedreptăţi n-a făcut Saul? Şi cine a ajuns mai puternic şi mai fericit? Cine a ajuns mai de plîns şi mai de jelit? Nu, oare, Saul, cel care a nedreptăţit? Uită-te! Saul i-a făgăduit lui David că dacă va răpune pe Goliat îl va face ginere şi-i va da cu dragă inimă pe fiica sa de soţie[7]. David a răpus pe Goliat, dar Saul nu s-a ţinut de cuvînt; nu numai că nu i-a dat pe fiica lui, dar căuta să-l şi omoare. Şi cine a ajuns mai strălucit? Nu era, oare, Saul strîns de gît de tristeţe şi de demonul cel viclean, iar David strălucea mai mult decît soarele prin victoriile sale şi prin dragostea lui de Dumnezeu? Iarăşi, cînd femeile cîntau spre slava lui David[8], n-a fost Saul sufocat de invidie, iar David, care a suferit totul în tăcere, a cucerit pe toţi şi i-a legat strîns de el? Dar cînd l-a avut în mînă pe Saul şi nu i-a făcut nimic[9], cine a fost iarăşi fericit şi cine a fost ticălos? Cine a fost mai slab şi cine a fost mai puternic? Nu David, care nu s-a răzbunat pe Saul nici cînd avea dreptul să se răzbune? Şi pe bună dreptate! De ce? Şi Saul avea de aliat şi ajutor ostaşi înarmaţi, pe cînd David, dreptatea mai puternică decît mii de ostaşi. De aceea lui David, deşi fusese prigonit pe nedrept de Saul, nici nu i-a trecut prin minte să-l omoare, cu toate că avea tot dreptul să o facă. Ştia din cele petrecute mai înainte că nu săvîrşirea răului te face mai puternic, ci suferirea răului. Ce poţi spune de Iacov? N-a fost, oare, nedreptăţit de Laban? N-a îndurat rele de la el? Dar cine a fost mai puternic? Laban, care avîndu-l în mîini pe Iacov nu îndrăznea să-l atingă, ci se temea şi tremura, sau Iacov, care, fără arme, fără ostaşi, ajunsese pentru Laban mai de temut decît mii de împăraţi?

7. *I Regi* capitolele 17 şi 8.
8. *I Regi* 18, 7.
9. *I Regi* 24, 1–8.

III

Dar ca să vă dau şi o altă dovadă mai puternică decît cele spuse, voi vorbi tot de David, dar despre faptele lui contrare celor amintite mai înainte. Cînd a suferit nedreptatea a fost puternic; cînd a săvîrşit nedreptatea a fost mai slab decît toţi. I-a făcut rău lui Urie şi s-a schimbat rînduiala. Slăbiciunea a trecut de partea celui care a făcut răul, iar puterea, de partea celui ce a suferit răul. Urie, mort fiind, a răvăşit casa lui David; David, împărat şi viu, n-a avut nici o putere, iar Urie, numai general şi ucis, a întors pe dos toată viaţa lui David[10].

Vreţi să vă fac în alt chip mai clare spusele mele? Să cercetăm şi pe cei care se răzbună chiar cînd au dreptate. Ştie toată lumea că aceia care fac rău sînt mai ticăloşi decît toţi ticăloşii, pentru că poartă război propriului lor suflet.

– Dar cine s-a răzbunat pe bună dreptate şi a aprins nenumărate rele şi a adus asupra sa necazuri şi dureri?

– Ioab, generalul lui David[11]. El a aprins şi războiul şi a suferit şi o mulţime de rele. Nu s-ar fi întîmplat nimic dacă Ioab ar fi ştiut să filozofeze.

Să fugim, dar, de acest păcat! Să nu facem rău semenului nostru nici cu cuvîntul, nici cu fapta. Hristos n-a spus: „Dacă-l vei vorbi de rău şi-l vei duce în faţa judecăţii", ci atît: „Dacă-l vei vorbi de rău chiar în tine însuţi, şi atunci vei primi cea mai cumplită pedeapsă". Chiar dacă este adevărat ceea ce spui, chiar dacă le spui fiind convins de adevărul spuselor tale, şi atunci vei fi pedepsit! Dumnezeu te va pedepsi nu pentru cele săvîrşite de cel grăit de rău, ci pentru cele ce tu le-ai grăit despre el! Că *„din cuvintele tale te vei osîndi"*, a spus Hristos. N-ai auzit că şi fariseul, cînd a vorbit de rău pe vameş, a spus adevărul, a vorbit de păcate cunoscute de toată lumea, n-a dat la iveală păcatele tăinuite ale vameşului şi totuşi a primit cea mai mare pedeapsă[12]? Dacă nu trebuie să judecăm şi să osîndim păcatele altora, pe care le ştie toată lumea, cu mult mai mult păcatele de care nu sîntem siguri. Păcătosul are Judecătorul său. Nu răpi, dar, dreptul de judecată al Unuia-Născut! Lui Îi este rezervat scaunul de judecată. Vrei să judeci şi tu? Ai şi tu un scaun de judecată, care îţi aduce mult cîştig şi nici o pagubă. Ia-ţi conştiinţa ta judecător! Adu înaintea ei toate păcatele tale. Cercetează[13] toate păcatele sufletului tău, cere-i amănunţită socoteală şi spune-i: „Pentru ce ai îndrăznit să faci cutare şi cutare păcat?" Iar dacă nu vrea să-ţi judece păcatele tale şi le judecă pe ale altora, grăieşte-i aşa: „Nu te judec pentru păcatele altora! Nu pentru

10. *II Regi* 12, 11–14.
11. *II Regi* 3, 21–39.
12. De aici începe partea morală: *Despre lăcomie şi nedreptate. Cel ce face nedreptate este mai păgubit decît cel nedreptăţit.*
13. *Luca* 18, 10–14.

acelea te-am chemat să te dezvinovăţeşti! Ce te priveşte pe tine dacă altul este păcătos? Te întreb pe tine: Pentru ce ai săvîrşit cutare şi cutare păcat? Apără-te pe tine, nu acuza pe altul! Uită-te la păcatele tale, nu la ale altora!" Chinuie-ţi cu astfel de întrebări necontenit sufletul! Iar dacă nu are nimic de spus, dacă îi este ruşine să le spună, snopeşte-l în bătăi, ca pe o slujnică mîndră şi desfrînată. Aşază în fiecare zi înaintea ta acest scaun de judecată! Zugrăveşte în faţa minţii tale rîul cel de foc, viermele cel neadormit şi toate celelalte chinuri din iad! Nu-ţi lăsa sufletul să facă cîrdăşie cu diavolul! Nu-i îngădui sufletului tău să-ţi spună cu neruşinare: „Diavolul a venit la mine, el a uneltit împotriva mea, el m-a ispitit!", ci grăieşte-i aşa: „Dacă tu nu vrei, toate uneltirile diavolului sînt de prisos!" Dacă-ţi spune iarăşi: „Sînt îmbrăcat cu trup, am pe mine carne, locuiesc în lume, trăiesc pe pămînt!", răspunde-i: „Toate acestea sînt scuze şi pretexte! Şi cutare are carne, este trăitor în lume şi locuitor pe pămînt şi totuşi face fapte vrednice de laudă! Şi tu, cînd faci o faptă bună, o faci tot îmbrăcat în trup!" Dacă se supără cînd îi vorbeşti aşa, nu-ţi lua mîna de pe el, că nu moare dacă-l baţi, ci-l izbăveşti de moarte. Dacă-ţi spune iarăşi: „Cutare m-a supărat!", răspunde-i: „Tu însă poţi să nu te superi! De multe ori ţi-ai stăpînit mînia!" Dacă îţi spune iarăşi: „Frumuseţea cutărei femei mă face să-mi zboare mereu gîndul la ea!", răspunde-i: „Poţi să te stăpîneşti!" Dă-i pilde pe cei care au biruit ispita, dă-i pildă pe cea dintîi femeie care n-a scăpat de pedeapsă, deşi a spus: *„Şarpele m-a amăgit"*[14].

IV

Cînd îţi cercetezi aşa păcatele tale, să nu fie nimeni de faţă, să nu te tulbure nimeni! După cum judecătorii cînd dau sentinţa stau după o perdea, tot aşa şi tu, în loc de perdea, caută timp şi loc liniştit. Cînd te scoli de la masă după ce ai cinat şi te duci să te culci, judecă-ţi faptele tale. Acesta-i timpul cel mai potrivit. Iar loc este patul şi camera de culcare. Aceasta a poruncit-o şi profetul, cînd a spus: *„Căiţi-vă de cele ce aţi grăit în inimile voastre în aşternuturile voastre!"*[15] Pedepseşte-ţi cumplit sufletul pentru mici păcate, ca să nu săvîrşeşti păcate mari. Dacă faci lucrul acesta în fiecare zi, vei sta cu îndrăznire în faţa acelui înfricoşător scaun de judecată. Aşa a ajuns Pavel curat. Pentru aceea şi spunea: *„Dacă ne-am judeca pe noi înşine, n-am mai fi judecaţi"*[16]. Aşa curăţea Iov păcatele fiilor săi[17]. Dacă aducea jertfă pentru păcatele lor neştiute, cu atît mai mult le cerea

14. *Fac.* 3, 13.
15. *Ps.* 4, 4.
16. *I Cor.* 11, 31.
17. *Iov* 1, 5.

socoteală pentru cele ştiute. Dar noi nu facem aşa, ci cu totul dimpotrivă. Abia ne-am băgat sub aşternut că şi începem să ne gîndim la cele lumeşti. Unii bagă în sufletul lor gînduri ruşinoase, alţii se gîndesc la banii daţi cu camătă, la afaceri şi la treburi vremelnice. Cînd avem o fată o păzim cu toată străşnicia; dar ceea ce ne este mai de preţ decît fata noastră, sufletul, pe acesta îl lăsăm să se desfrîneze, să se pîngărească şi-l împuiem cu mii şi mii de gînduri rele. Dacă dragostea de averi, dragostea de petreceri, dragostea de trupuri frumoase, dacă dragostea de răzbunare sau oricare altă dragoste păcătoasă vrea să intre în sufletul nostru, îi deschidem largi uşile sufletului, o atragem înăuntru, o chemăm şi-i dăm toată libertatea să se aşeze înăuntrul nostru. Ce poate fi mai groaznic ca a lăsa să fie pîngărit ceea ce este mai de preţ în noi, sufletul, de atîtea păcate şi pînă întru atîta să se desfăteze de ele pînă ce se satură? Dar păcatele n-au niciodată saţiu! De aceea păcatele te părăsesc numai atunci cînd te ia somnul. Dar, mai bine spus, nici atunci, că şi visele şi vedeniile din somn îţi aduc înainte aceleaşi păcate! Din pricina asta şi cînd se face ziuă săvîrşim de multe ori tocmai faptele pe care le-am trăit în vis. Nu laşi să-ţi intre un pic de praf în ochi, dar nici nu te uiţi că în suflet intră atîtea şi tîrăşte după el povara unor atît de mari păcate! Cînd vom mai putea scoate din sufletul nostru această murdărie pe care o depunem în fiecare zi? Cînd vom tăia spinii? Cînd vom semăna seminţele cele bune? Nu ştii că a venit timpul secerişului? Şi noi nici n-am desfundat pămîntul! Ce vom spune dacă vine Lucrătorul şi ne întreabă ce am făcut? Ce-I vom răspunde? Că nu ne-a dat nimeni seminţe? Dar eu în fiecare zi am aruncat seminţele! Că n-a tăiat nimeni spinii? Dar eu în fiecare zi am ascuţit cazmaua! Că nevoile vieţii ne-au copleşit? Dar pentru ce nu te-ai răstignit pe tine lumii![18]. Dacă cel care a dat talantul înapoi a fost numit *„slugă vicleană”*[19], nu pentru că nu l-a dat înapoi, ci pentru că n-a adus doi în loc de unul, apoi gîndeşte-te ce ne vor auzi urechile cînd noi am şi stricat talantul pe care l-am primit! Dacă acela a fost legat şi aruncat acolo unde este scrîşnetul dinţilor[20], ce vom păţi noi, care amînăm de la o zi la alta, care pregetăm, deşi mii şi mii de fapte ne îndeamnă spre virtute? Care fapt de pe lumea asta nu-i în stare să te îndemne spre virtute? Nu vezi cît de trecător e traiul pe pămînt? Nu vezi cît de puţin eşti sigur de ziua de mîine? Nu vezi cît te oboseşti pentru lucrurile de pe lumea aceasta? Nu vezi cîtă sudoare? Săvîrşeşti, oare, virtutea cu osteneală, iar păcatul, fără osteneală? Nu! Ei

18. *Gal.* 6, 14.
19. *Matei* 25, 26.
20. *Matei* 25, 30.

bine, dacă şi pentru virtute şi pentru păcat trebuie să te osteneşti, pentru ce nu vrei să te osteneşti pentru virtute, care îţi aduce mare cîştig? Dar, mai bine spus, sînt virtuţi care nu cer nici o osteneală. Ce oboseală cere să nu vorbeşti de rău, să nu minţi, să nu te juri, să laşi ura ce o porţi semenului tău? Nici o oboseală! Dimpotrivă, săvîrşirea acestor păcate cere oboseală şi aduce peste tine multe griji. Ce cuvînt de apărare mai putem avea noi, ce iertare, cînd nu facem nici aceste fapte bune care nu ne costă nici un pic de oboseală? De aici se vede că noi din lene şi trîndăvie nu facem nici acele fapte bune care nu ne cer vreo osteneală.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea, să fugim de păcat şi să îmbrăţişăm virtutea, ca să avem parte şi de bunătăţile cele de aici, şi de cele viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XLIII

«Atunci I-au răspuns unii din cărturari și farisei, zicînd: Învățătorule, vrem să vedem de la Tine semn!"
Iar El răspunzînd a zis:
„Neam viclean și desfrînat cere semn, și semn nu i se va da decît semnul lui Iona proorocul»[1]

I

Poate fi o prostie mai mare, poate fi o lipsă mai mare de credință decît prostia acestor cărturari și farisei, care, după atîtea minuni, Îi spun, ca și cum n-ar fi făcut nici una: *„Vrem să vedem de la Tine semn!"*?

– Pentru ce grăiau așa?

– Ca să-L atace iarăși. Pentru că Hristos le astupase gura și le legase limba lor nerușinată o dată, de două ori și de mai multe ori, ei vin iarăși la fapte. De aceea s-a minunat și evanghelistul, că a spus: *„Atunci I-au răspuns unii din cărturari, cerîndu-I semn"*[2].

– Cînd atunci?

– Cînd se cuvenea ca fariseii și cărturarii să se plece înaintea lui Hristos, să-L admire, să se minuneze și să I se închine; tocmai atunci nu s-au depărtat de viclenia lor. De cîtă lingușeală și ironie nu sînt pline cuvintele lor? Nădăjduiau că așa Îl atrag de partea lor! Dar ei cînd Îl ocărăsc, cînd Îl lingușesc, cînd Îl numesc îndrăcit, cînd Învățător. Și o faptă și alta pornește tot din sufletul lor viclean, deși spusele sînt potrivnice unele altora. De aceea și Domnul îi mustră cu asprime. Cînd fariseii Îi vorbeau cu asprime și Îl ocărau, Domnul le vorbea cu blîndețe; cînd însă Îl lingușeau, le grăiește mustrător și cu multă tărie, arătîndu-le că este mai presus și de mînie, și de lingușeală. Nici nu izbucnește în mînie cînd cineva se poartă rău cu El, și nici nu se înmoaie cînd Îl lingușește cineva.

Uită-mi-te că și atunci cînd Hristos îi ocărăște, propriu-zis nu-i ocărăște, ci le arată cît de răi și de vicleni sînt. Căci ce le spune Domnul? *„Neam viclean și desfrînat cere semn"*. Cu alte cuvinte Hristos le spune așa: „Ce e de mirare că vă purtați așa cu Mine, pe Care deocamdată nu Mă cunoașteți, cînd v-ați purtat așa și cu Tatăl Meu, despre Care știați atît

1. *Matei* 12, 38-39.
2. *Marcu* 8, 11.

de multe lucruri? L-aţi părăsit pe Tatăl Meu şi aţi alergat la demoni, atrăgînd la ei şi pe alţi desfrînaţi". Profetul Iezechiel tot aşa îi ocăra continuu[3]. Domnul a spus aceste cuvinte ca să le arate fariseilor că este un acord desăvîrşit între El şi Tatăl. Voia să le arate că purtarea lor nu se deosebeşte de purtarea strămoşilor lor; voia să le descopere gîndurile lor ascunse şi să le arate că din făţărie şi ca duşmani cereau semn. I-a numit *„neam viclean"*, pentru că totdeauna au fost nerecunoscători faţă de binefăcătorii lor, pentru că ajungeau mai răi cînd li se făcea bine. Iar acesta e semn de cea mai mare viclenie şi răutate. I-a numit *„neam desfrînat"*, pentru a le arăta şi necredinţa lor de mai înainte şi cea de acum. Cu aceste cuvinte Hristos arată din nou egalitatea Sa cu Tatăl; că necredinţa în Hristos îi face desfrînaţi, aşa cum desfrînaţi erau numiţi cînd nu credeau în Tatăl.

– Apoi ce le mai spune, după ce i-a ocărît?

– *„Şi semn nu i se va da, decît semnul lui Iona proorocul"*.

Iată că vorbeşte de pe acum despre învierea Sa şi face să fie crezută, slujindu-Se de un simbol.

– Dar ce? Nu i s-a dat neamului acestuia semn? aş putea fi întrebat.

– Nu i s-a dat semn la cererea fariseilor! Hristos nu făcea semne ca să-i aducă la El pe farisei – că îi ştia învîrtoşaţi la inimă –, ci ca să-i îndrepte pe ceilalţi. Sau acesta trebuie să fie răspunsul la întrebarea pusă, sau că nu vor primi un semn la fel ca acela. Că semn lor li s-a dat, cînd, prin pedepsirea lor, au cunoscut puterea lui Hristos.

Prin aceste cuvinte Hristos îi ameninţă acoperit oarecum, ca şi cum le-ar spune: „V-am făcut mii şi mii de binefaceri; nici una din aceste binefaceri nu v-a îndreptat spre Mine, nici n-aţi voit să vă închinaţi puterii Mele. Dar veţi cunoaşte prin suferinţele ce le veţi îndura puterea Mea, cînd veţi vedea Ierusalimul prăbuşit la pămînt, cînd veţi vedea zidurile lui dărîmate, cînd veţi vedea templul numai ruine, cînd vă veţi pierde patria şi libertatea de mai înainte, cînd veţi cutreiera iarăşi pe întreaga faţă a pămîntului ca nişte fugari, fără casă şi fără patrie". Toate acestea s-au întîmplat după răstignire. „Acestea vă vor fi vouă în loc de mari semne". Şi mare semn este că nenorocirile venite atunci peste iudei mai sînt încă şi astăzi pe capul lor! Nenumăraţi oameni au încercat, dar nici unul n-a reuşit să îndepărteze sentinţa pronunţată odată asupra lor. Dar Hristos nu le spune asta! Lasă ca timpul să facă clare cuvintele Sale. Deocamdată le vorbeşte despre învierea Sa, pe care aveau s-o cunoască bine prin suferinţele pe care aveau să le îndure mai tîrziu.

3. *Iez.* cap. 16.

„Că precum Iona, le spune Hristos, a fost în pîntecele chitului trei zile şi trei nopţi, tot aşa va fi şi Fiul Omului în inima pămîntului, trei zile şi trei nopţi”[4]

Nu le-a spus pe faţă că va învia. Ar fi rîs de El. A lăsat să se înţeleagă asta, pentru ca ei să creadă că Domnul ştia mai înainte de învierea Sa. Că fariseii ştiau într-adevăr că Domnul va învia se vede de acolo că au spus lui Pilat: *„Amăgitorul Acela a spus încă pe cînd era viu: „După trei zile voi învia”*[5], cu toate că ucenicii nu cunoşteau aceasta; că ei, înainte de înviere, erau mai nepricepuţi decît fariseii; de aceea fariseii s-au şi osîndit pe ei înşişi.

II

Vezi cît de precis vorbeşte Domnul de învierea Sa, deşi face numai aluzie la ea? N-a spus: „în pămînt”, ci: *„în inima pămîntului”*, ca să arate şi mormîntul şi ca nimeni să nu spună că moartea a fost aparentă. A îngăduit să stea trei zile în mormînt, ca să dea adeverire că a murit. Moartea Lui nu este adeverită numai prin răstignirea pe cruce, nici numai prin faptul că toţi au văzut că Şi-a dat duhul, ci şi prin timpul zilelor cît a stat în mormînt. Despre înviere aveau să dea mărturie toate evenimentele de mai tîrziu; dar moartea Sa pe cruce ar fi fost pusă la îndoială dacă n-ar fi fost atunci multe semne şi minuni care să dea mărturie; iar dacă ar fi fost pusă la îndoială moartea pe cruce, s-ar fi pus la îndoială şi învierea. Din pricina aceasta Domnul numeşte moartea Sa: *„semn”*. Dacă n-ar fi fost răstignit, n-ar fi fost dat semnul. De aceea citează simbolul, pe Iona, ca să fie crezut adevărul. Spune-mi, închipuire a fost şederea lui Iona în pîntecele chitului? N-o poţi spune! Prin urmare n-a fost închipuire nici şederea lui Hristos în inima pămîntului. Că nu e cu putinţă ca simbolul să fie adevăr, iar adevărul, închipuire. Pentru aceasta, pretutindeni vestim moartea Lui şi la taina sfintei euharistii şi la botez şi la toate celelalte. De aceea şi Pavel strigă cu mare glas: *„Mie să nu-mi fie a mă lăuda decît în crucea Domnului nostru Iisus Hristos”*[6]. Din acestea se vede că aceia care împărtăşesc părerile ereticului Marcion sînt fiii diavolului, că ei înlătură tot ceea ce Hristos a căutat să nu fie desfiinţat; iar diavolul s-a sîrguit fel şi chip să le desfiinţeze, adică crucea şi patimile Sale. Pentru aceasta a spus Domnul şi în alt loc: *„Stricaţi templul acesta şi în trei zile îl voi ridica”*[7]; şi: *„Vor fi zile cînd se va lua de la ei Mirele”*[8]; iar acum: *„Nu i se va da semn decît semnul lui Iona proorocul”*. Prin aceste cuvinte Hristos arată

4. *Matei* 12, 40.
5. *Matei* 27, 3.
6. *Gal.* 6, 14.
7. *Ioan* 2, 19.
8. *Matei* 9, 15.

că va pătimi pentru ei, dar că ei nu vor cîştiga nimic; aceasta a arătat-o şi mai tîrziu. Şi cu toate că Domnul ştia aceasta, totuşi a voit să moară! Atît de mare este purtarea Lui de grijă de oameni! Ca să nu socoteşti că iudeii se vor purta ca şi ninivitenii, că se vor pocăi; ca să nu socoteşti că după cum cetatea ninivitenilor a fost scăpată de distrugere şi după cum locuitorii ei s-au pocăit, tot aşa se vor pocăi şi iudeii după înviere, ascultă-L pe Domnul că le preveseşte cu totul altă soartă. Că nu vor culege nici un rod, spre propriul lor bine, din moartea şi patimile Domnului, ci vor suferi chinuri nemaiauzite, a arătat-o Hristos prin pilda cu demonul ieşit din om[9]. Deocamdată le spune că nu din vina Lui vor îndura mai tîrziu mari nenorociri; le arată că pe bună dreptate le vor suferi. Prin pilda cu demonul ieşit din om, Hristos înfăţişează nenorocirile iudeilor şi pustiirea ce va veni peste ei; dar deocamdată le arată că pe bună dreptate le vor suferi pe toate acestea. Aşa a făcut şi pe vremea Vechiului Testament. Cînd avea să şteargă Sodoma de pe faţa pămîntului, i-a spus mai înainte lui Avraam că nu din vina lui se întîmplă aceasta; i-a arătat cît de rară e virtutea în Sodoma, încît nu s-au găsit, în nişte cetăţi atît de mari, nici zece oameni care să fi ales calea virtuţii[10]. Şi cu Lot la fel; a pogorît foc din cer după ce i-a arătat lipsa de ospitalitate a sodomenilor şi amorurile lor ruşinoase. La fel a făcut şi cînd a dat potopul pe pămînt. Prin fapte i-a arătat lui Noe că nu din vina lui trimite potopul pe pămînt[11]; la fel şi cu Iezechiel, cînd era în Babilon, l-a făcut să vadă nenorocirile Ierusalimului[12]; la fel şi cu Ieremia, cînd i-a spus: *„Nu te ruga pentru poporul acesta!”*[13], îi arată că nu el este de vină: *„Oare nu vezi ce fac aceştia?”*[14]. Şi ceea ce a făcut totdeauna o face şi acum.

– Ce spune Hristos?

– *„Bărbaţii niniviteni se vor scula şi vor osîndi neamul acesta, că s-au pocăit la predica lui Iona. Şi iată mai mult decît Iona este aici!”*[15].

„Iona, spune Hristos, era rob, Eu Stăpîn; el a ieşit din chit, Eu am înviat din moarte; Iona a predicat pieirea, Eu am venit binevestind împărăţia; ninivitenii au crezut fără vreo minune, Eu am făcut multe minuni; ninivitenii n-au auzit mai mult decît cuvintele lui Iona, Eu am predicat o filozofie care biruie orice filozofie; Iona a venit ca slujitor, Eu am venit fiind Însuşi Stăpînul şi Domnul universului. N-am venit ameninţînd, nici cerînd socoteală, ci aducînd iertare; ninivitenii erau nişte

9. *Matei* 12, 43–45.
10. *Fac.* 18, 60–19, 28.
11. *Fac.* cap. 6 şi 7.
12. *Iez.* cap. 5.
13. *Ier.* 7, 15.
14. *Ier.* 7, 16.
15. *Matei* 12, 41.

barbari, iudeii au ascultat cuvintele a nenumăraţi profeţi; despre Iona nimeni n-a profeţit; despre Mine, toţi; iar faptele adeveresc cuvintele; Iona a luat-o la fugă, voind să plece, ca să nu fie batjocorit de niniviteni; Eu am venit ştiind că am să fiu răstignit şi batjocorit; Iona n-a suferit să fie ocărît pentru cei mîntuiţi; Eu am suferit moartea, şi moartea cea mai ruşinoasă, iar mai tîrziu am trimis pe alţii; Iona era un străin, un om de alt neam, un necunoscut; Eu, înrudit cu ei după trup, cu aceiaşi strămoşi ca şi ei. Şi s-ar putea aduce şi alte multe puncte deosebitoare, dacă s-ar stărui mai mult.

III

Dar Domnul nu se mărgineşte la atîta, ci adaugă şi altă pildă zicînd:

„Împărăteasa de la miazăzi se va scula la judecată cu neamul acesta şi-l va osîndi, că a venit de la marginile pămîntului ca să audă înţelepciunea lui Solomon. Şi iată mai mult decît Solomon este aici"[16].

Pilda cu împărăteasa de la miazăzi este mai puternică decît pilda cu Iona. Iona s-a dus la niniviteni; împărăteasa de la miazăzi n-a aşteptat ca Solomon să vină la ea, ci ea s-a dus la el; era o femeie,o barbară, şi într-o situaţie cu totul alta decît ninivitenii; nu o ameninţa nimic, nu o înfricoşa moartea, ci dorea numai să audă cuvinte înţelepte. Şi iată aici este cineva mai mare decît Solomon! „Acolo, spune Domnul, a venit o femeie; aici am venit Eu; ea a venit de la marginile pămîntului; Eu străbat sate şi oraşe; Solomon i-a vorbit împărătesei despre pomi, despre copaci, vorbe care nu puteau să-i aducă mare folos celei ce se dusese la el; Eu vorbesc de lucruri tainice şi de taine prea înfricoşătoare".

Aşadar, după ce Hristos i-a osîndit pe cărturari şi pe farisei, dovedindu-le în chip strălucit că au săvîrşit păcate de neiertat, că neascultarea lor se datoreşte nerecunoştinţei lor, şi nu slăbiciunii Dascălului; după ce a dovedit aceasta, printre altele şi prin exemplele cu ninivitenii şi cu împărăteasa de la miazăzi, le spune şi osînda ce va veni peste ei; în chip ascuns, dar le-o spune. Mare frică le insuflă pilda pe care le-o dă:

„Cînd duhul necurat iese din om umblă prin locuri fără de apă, căutînd odihnă; şi neaflînd, zice: „Mă voi întoarce în casa mea, de unde am ieşit; şi venind o află goală, măturată şi împodobită. Atunci se duce şi ia cu sine alte şapte duhuri mai rele decît el şi intrînd locuieşte acolo; şi ajung cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decît cele dintîi. Aşa va fi şi cu neamul acesta"[17].

16. *Matei* 12, 42.
17. *Matei* 12, 43-45.

Prin aceste cuvinte, Hristos arată că vor suferi cele mai cumplite chinuri nu numai în veacul ce va să fie, ci şi aici pe pămînt. Pentru că le spusese: *„Bărbaţii niniviteni se vor scula la judecată şi vor osîndi neamul acesta"*; ca nu cumva să dispreţuiască osînda la gîndul că va veni peste ei atît de tîrziu pedeapsa şi din pricina asta să ajungă mai trîndavi, în pilda aceasta le spune că chiar pe lumea aceasta vor îndura grozave nenorociri. Profetul Osea tot aşa îi ameninţa, spunîndu-le că vor fi ca *„profetul cel ieşit din minţi, ca omul purtător de duh rău"*[18], adică vor fi ca profeţii cei mincinoşi, ca cei nebuni, ca cei chinuiţi de duhurile cele necurate. Cînd Osea spune: *„Profetul cel ieşit din minţi"* se gîndeşte la profetul cel mincinos, de pildă ghicitorii. Asta o spune şi Hristos despre iudei, cînd le dă ca pildă pe omul cuprins de duhuri necurate; le spune că vor suferi cele mai cumplite chinuri. Ai văzut cum îi îndeamnă în toate chipurile să dea atenţie cuvintelor Sale? Ii îndeamnă prin osînda ce o vor primi pe pămînt, prin osînda de pe lumea cealaltă, prin oamenii cu nume bun, cum au fost ninivitenii şi împărăteasa de la miazăzi, prin oamenii păcătoşi, cum au fost cei din Tir şi din Sodoma. Profeţii făceau la fel. Le dădeau iudeilor ca pildă pe fiii lui Rehabin[19], pe mireasa care nu uită podoaba şi cingătoarea dată de mirele ei[20], pe boul care-şi cunoaşte stăpînul său şi pe măgarul care ştie ieslea[21]. Tot aşa şi Hristos, acum înfăţişează prin pilda aceasta nerecunoştinţa lor, dar totodată le spune şi pedeapsa ce-i aşteaptă. aşteaptă.

– Ce vrea să spună Domnul prin această pildă?

–„După cum îndrăciţii, spune Hristos, se îmbolnăvesc şi mai grozav dacă nu se îngrijesc după ce au scăpat de boală, tot aşa se va întîmpla şi cu voi. Eraţi stăpîniţi de demoni mai înainte, cînd vă închinaţi idolilor, cînd junghiaţi demonilor pe fiii voştri, cînd vă purtaţi ca nişte nebuni, totuşi nu v-am părăsit, ci am scos din voi, prin profeţi, demonul acela şi în sfîrşit am avenit Eu, voind să vă curăţesc şi mai mult. Dar pentru că nu vreţi să daţi ascultare cuvintelor Mele, ci aţi ajuns şi mai răi – că uciderea lui Hristos este o faptă cu mult mai grozavă şi cu mult mai cumplită decît uciderea profeţilor –, de aceea veţi îndura necazuri şi mai cumplite decît înaintaşii voştri, decît cele din Babilon şi din Egipt, decît cele de pe timpul lui Antioh I". Şi într-adevăr nenorocirile venite peste ei pe timpul lui Vespasian şi Tit au fost cu mult mai groaznice decît acestea. De aceea şi spunea Domnul: *„Va fi necaz mare, cum n-a fost niciodată şi nici nu va mai fi"*[22].

18. *Osea* 9, 8.
19. *Ier.* 35, 14–19.
20. *Ier.* 2, 32.
21. *Isaia* 1, 3.
22. *Matei* 24, 21.

Pilda spusă de Hristos nu arată numai asta, ci şi aceea că iudeii vor fi lipsiţi de orice virtute şi că prin lucrarea demonilor vor ajunge uşor pe mîna lor, mai mult decît pe timpul profeţilor. Pe vremea aceea, chiar dacă păcătuiau, dar mai erau printre ei şi oameni virtuoşi şi mai era şi purtarea de grijă a lui Dumnezeu şi harul Duhului Sfînt, care avea grijă, îndrepta şi împlinea pe toate. „Acum, spune Hristos, vor fi cu totul lipsiţi şi de această purtare de grijă, aşa că virtutea va fi mai rară, nenorocirile mai mari, lucrarea demonilor mai tiranică". Ştiţi doar că chiar pe timpul nostru, cînd Iulian[23], cel ce a întrecut pe toţi în necredinţă şi a fost cuprins de furie drăcească împotriva noastră, iudeii au trecut de partea păgînilor şi făceau tot ce era pe placul lor! Dacă iudeii s-au mai cuminţit puţin, apoi s-au liniştit de frica împăraţilor. Că de n-ar fi frica asta, ar îndrăzni lucruri cu mult mai groaznice decît cele dinainte. Dar în toate celelalte răutăţi, iudeii de acum îi întrec pe înaintaşii lor: în şarlatanie, în vrăjitorie, în desfrînare. Nu se dau în lături nici de la alte fapte, deşi sînt stăpîniţi de un frîu atît de puternic, frica de împăraţi; de multe ori au pus la cale răscoale, s-au răzvrătit împotriva împăraţilor şi au adus peste ei cele mai cumplite rele.

IV

Unde sînt cei care cer minuni? Să audă aceştia că e nevoie de inimă curată! Dacă n-ai inimă curată, minunile nu-ţi sînt de nici un folos. Iată ninivitenii au crezut fără minuni; iudeii însă au ajuns mai răi, după atîtea minuni; s-au făcut pe ei înşişi locaş pentru nenumăraţi demoni şi au atras asupra lor mii şi mii de nenorociri. Şi pe bună dreptate. Cînd ai scăpat de nenorociri şi nu te cuminţeşti, vei îndura nenorociri cu mult mai cumplite decît cele de mai înainte. De aceea a spus Hristos: *„demonul nu găseşte odihnă"*, ca să arate că demonii cu uneltirile lor pun negreşit mîna pe omul care nu se cuminţeşte. Şi ar trebui să se cuminţească pentru două pricini: prima, că a suferit mai înainte; a doua, pentru că a scăpat. Dar, mai bine spus, mai este şi o a treia pricină: ameninţarea că are să sufere ceva şi mai rău; dar nici una din aceste pricini nu i-a făcut pe iudei mai buni.

Este timpul ca aceste cuvinte să nu fie spuse numai iudeilor, ci şi nouă[24], care, după ce am fost luminaţi prin baia botezului, după ce am fost absolviţi de păcatele de mai înainte, continuăm să săvîrşim aceleaşi păcate; mai cumplită va fi pedeapsa pentru aceste păcate după ce am fost eliberaţi de ele. Pentru aceea a şi spus Hristos paraliticului: *„Iată te-ai*

23. Iulian Apostatul (361-363), împărat bizantin.

24. De aici începe partea morală: *Nu trebuie să ne pierdem curajul şi să ne neliniştim privind la trîndăvia altora; gîndul acesta este fără de folos.*

făcut sănătos! De acum să nu mai greşeşti, ca să nu-ţi fie ţie ceva mai rău!"[25]. Şi i-a spus aceasta unui om care zăcuse treizeci şi opt de ani.

– Dar ce chin poate fi mai mare decît acesta? aş putea fi întrebat.

– Da, pot fi chinuri şi mai mari şi mai cumplite. Să nu ni se întîmple să suferim cît putem suferi! Pedepsele pe care ni le poate da Dumnezeu sînt nesfîrşite, după cum nesfîrşită este şi mila Lui şi tot aşa şi mînia Lui. Învinuirea aceasta a adus-o Dumnezeu şi Ierusalimului prin profetul Iezechiel, cînd a spus: *„Te-am văzut pătată de sînge şi te-am spălat şi te-am uns şi ţi s-a dus vestea de frumuseţea ta! Dar iarăşi ai făcut desfrînare cu vecinii tăi!"*[26]. Din pricina asta Dumnezeu te ameninţă şi mai cumplit cînd păcătuieşti din nou. Şi totuşi nu te gîndi numai la pedeapsă! Gîndeşte-te şi la nesfîrşita răbdare a lui Dumnezeu! De cîte ori nu săvîrşim aceleaşi păcate, şi Dumnezeu încă ne rabdă! Dar să nu prindem curaj, ci să ne temem! Faraon, dacă s-ar fi învăţat minte de la cea dintîi pedeapsă, n-ar mai fi suferit pe celelalte, nu s-ar fi înecat cu toată oastea lui în Marea Roşie. Grăiesc aşa pentru că ştiu mulţi oameni care vorbesc şi acum ca şi Faraon şi zic: „Nu vreau să ştiu de Dumnezeu!" şi-i pun pe cei de sub stăpînirea lor să calce lut şi să facă cărămizi. Cîţi oameni se îndură să uşureze munca oamenilor de sub stăpînirea lor, deşi Dumnezeu le porunceşte să pună capăt împilării? Şi n-avem de trecut acum Marea Roşie, ci un ocean de foc; nu o mare ca Marea Roşie, nici numai atît de mare, ci cu mult mai mare şi mai sălbatică; un ocean cu valuri de foc, un foc neîntîlnit pe pămînt, un foc înfricoşător, un adînc fără de fund cu flăcări neînchipuit de cumplite. Poţi vedea cum focul aleargă pretutindeni ca o fiară sălbatică. Dacă focul acesta material de pe pămînt s-a năpustit ca o fiară din cuptorul Babilonului şi i-a ars pe cei ce şedeau afară, ce nu va face focul celălalt, nematerial, celor peste care se va năpusti? Ascultă ce spun profeţii despre ziua aceea: *„Ziua Domnului este nelipsită de mînie şi plină de urgie"*[27]. Nu va fi nimeni care să ne apere; nimeni care să ne scape; nicăieri chipul cel blînd şi liniştit al lui Hristos. Ci, după cum cei osîndiţi în mine, la muncă silnică, sînt daţi pe mîna unor oameni fără de inimă şi nu văd pe nici unul din cunoscuţii lor, ci numai pe cei care-i păzesc, tot aşa va fi şi atunci; dar, mai bine spus, nu aşa, ci chiar cu mult mai cumplit. Aici pe pămînt mai poţi să faci o cerere de graţiere împăratului, îl mai poţi ruga să-ţi ridice osînda; dar acolo nu. Cei ce au intrat acolo nu mai scapă, ci rămîn acolo, se pîrjolesc şi simt atîta durere cît nu se poate spune cu cuvîntul. Dacă nimeni nu poate să înfăţişeze prin cuvinte durerile cumplite ale celor arşi în foc, cu mult mai mult suferin-

25. *Ioan* 5, 14.
26. *Iez.* 16, 6, 9, 14, 26.
27. *Isaia* 13, 9.

țele pricinuite de focul de acolo. Aici pe pămînt se termină totul într-o scurtă scurgere de timp; dincolo însă focul arde mereu și nu se mistuie ce se arde.

Ce vom face acolo? Că aceeași întrebare îmi pun și mie.

– Dacă tu, dascălul nostru, îți pui aceeași întrebare, m-ar putea întreba cineva, atunci ce să mai zic de mine? Ce e de mirare ca eu să fiu muncit în iad?

– Nu, vă rog, nimeni să nu umble după această mîngîiere. Asta nu-i o ușurare. Spune-mi: Nu era diavolul fără de trup? Nu era mai bun decît oamenii? Și cu toate acestea a păcătuit. Va avea mîngîiere vreun om că este pedepsit împreună cu diavolul? Deloc! Ce s-a întîmplat cu toți cei din Egipt? Nu vedeau pe conducătorii lor pedepsiți și fiecare casă îndoliată? Oare i-a ușurat lucrul acesta și i-a mîngîiat? Nu! Și se vede aceasta din cele ce-au făcut mai tîrziu. Biciuiți, ca de o flacără, au tăbărît pe împărat și l-au silit să dea drumul evreilor. Ciudat e gîndul acesta de a socoti o mîngîiere că nu ești numai tu pedepsit, ci de a-ți spune: „Sînt și eu pedepsit ca toți ceilalți!"

Dar pentru ce trebuie să vorbesc de chinurile din iad? Gîndește-te la cei care suferă de podagră. Cînd îi chinuie cuțitele durerii, poți să le arăți mii de bolnavi cu suferințe mai mari decît ale lor, nici nu te bagă în seamă! Durerea lor e atît de puternică încît nu îngăduie minții să aibă o clipă de răgaz să se mai gîndească și la alții și să se mîngîie. Să nu ne hrănim, dar, cu aceste nădejdi zadarnice! Te poți mîngîia cu nenorocirile altora cînd e vorba de suferințele mici; dar cînd durerea e covîrșitoare, cînd toate cele dinăuntrul tău sînt pline de tulburare, cînd sufletul nu mai poate să-și dea seama nici de el însuși, de unde mai poți culege mîngîiere?

V

Deci sînt de rîs și de batjocură toate aceste cuvinte; sînt basme de adormit copiii. Mîngîierea de care-mi vorbești poți s-o capeți cînd ai o supărare, o supărare mică, atunci cînd auzim că și cutare a pățit la fel. Dar sînt cazuri cînd nici supărarea nu ne-o mîngîie. Dacă deci suferințele altora n-au nici în aceste mici supărări vreo putere, cu mult mai mult nu vor avea vreo putere cînd e vorba de dureri și chinuri nespuse, care atrag după ele scrîșnetul dinților. Știu că vă supăr și vă întristez cu aceste cuvinte. Dar ce să fac? N-aș vrea să grăiesc așa! Aș vrea ca și eu și voi toți să îndrăgiți virtutea. Dar pentru că cei mai mulți dintre noi trăim în păcate, aș vrea să-mi dea cineva atîta putere ca să vă întristez cu adevărat și să ating sufletul ascultătorilor mei. Atunci aș găsi și eu liniște. Așa însă mă tem ca nu cumva unii ascultători să disprețuiască cuvintele mele, iar osînda să ajungă și mai mare din pricina nepăsării cu care sînt ascultat.

Dacă o slugă disprețuiește amenințarea stăpînului său, negreșit sluga nu rămîne nepedepsită, pentru că disprețul arătat stăpînului este o pricină de și mai mare pedeapsă.

De aceea vă rog să ne zdrobim inimile cînd auzim vorbindu-se de iad. Într-adevăr nimic nu este mai plăcut decît de a vorbi de iad, pentru că nimic nu-i mai amar decît chinurile din iad.

– Dar cum poate fi plăcut să aud vorbindu-mi-se de iad? m-ar putea întreba cineva.

– Pentru că este neplăcut să ajungi în iad! Pentru că aceste cuvinte, supărătoare în aparență, îndepărtează iadul de la noi și în locul lui ne dau o altă plăcere: ne schimbă sufletele, ne fac mai evlavioși, ne înalță mintea, ne înaripează gîndul, alungă atacul cel rău al poftelor, sînt doctorie. De aceea îngăduiți-mi ca, vorbindu-vă de iad, să vă vorbesc și de rușinea din iad. Că după cum ninivitenii vor osîndi atunci pe iudei, tot așa și pe noi ne vor osîndi mulți din cei care par acum cu mult mai prejos de noi. Să ne gîndim, dar, cît de mare va fi batjocura, cît de mare osînda. Să ne gîndim, cel puțin acum, să punem început și ușă de pocăință. Mie-mi spun aceste cuvinte, pe mine mă îndemn mai întîi! Să nu se supere deci nimeni că l-aș osîndi. Să apucăm pe calea cea strîmtă![28] Pînă cînd petrecerile, pînă cînd chefurile? Nu ne-am săturat de trîndăveală, de rîs și de amînări? Pentru ce s-o luăm mereu de la început? Mereu masă, ghiftuială, lux, bani, moșii, case! Și care-i sfîrșitul? Moartea! Care-i sfîrșitul? Cenușă, pulbere, sicrie, viermi! Să începem, așadar, a altă viață! Să facem din pămînt cer! Să arătăm păgînilor, aici pe pămînt, de cîte bunătăți sînt lipsiți ei! Cînd vor vedea că noi ducem o viață virtuoasă, vor avea în față chipul împărăției cerurilor. Cînd vor vedea că sîntem blînzi, fără mînie, fără pofte urîte, neinvidioși, nelacomi, cînd vor vedea că săvîrșim numai fapte bune, vor spune: „Dacă aici pe pămînt creștinii au ajuns îngeri, ce vor fi după ce vor pleca după lumea aceasta? Dacă aici pe pămînt, unde locuiesc ca niște străini, sînt atît de strălucitori, cum vor fi cînd vor ajunge în patria lor?” Așa și păgînii se vor face mai buni, iar cuvîntul credinței se va întinde nu mai puțin decît pe timpul apostolilor. Dacă apostolii au fost numai doisprezece și au întors la credință orașe și țări întregi, gîndește-te la ce înălțime va ajunge credința noastră, dacă toți am fi dascăli prin viața noastră virtuoasă! Nu îl atrage pe un păgîn la credință atît de mult un mort înviat cît un om care filozofează, un om virtuos. De un mort înviat se minunează, dar de la un om ca acesta cîștigă. Minunea a fost și a trecut; viața virtuoasă rămîne și lucrează continuu în sufletul lui. Să avem, dar, grijă de noi înșine, ca să cîștigăm și pe păgîni.

28. *Matei* 7, 14.

Nu-ţi spun cuvinte grele de împlinit. Nu-ţi spun: „Nu te căsători!". Nu-ţi spun: „Părăseşte oraşele! Nu te mai ocupa cu treburile publice!". Dimpotrivă, îţi spun: „Stai în mijlocul oraşelor, ocupă-te cu treburile publice, dar fii virtuos!" Vreau ca cei care trăiesc în lume să fie mai virtuoşi decît cei care populează munţii.

– Pentru ce?

– Pentru că mai mult folos aduce un om virtuos care trăieşte în lume, decît unul care trăieşte în munţi. Că *„nimeni nu aprinde făclie şi o pune sub obroc"*[29]. Pentru aceasta vreau ca toate lumînările să fie puse în sfeşnice, ca să facă lumină multă. Să aprindem deci această lumină, ca să scăpăm de rătăcire pe cei care stau în întuneric. Nu spune: „Am femeie, am copii, trebuie să am grijă de casă! Nu pot să mai fac şi asta!" De n-ai avea nici una din aceste griji, dar dacă eşti un trîndav, nu eşti de nici o ispravă! De-ai avea toate aceste griji, dar dacă eşti om vrednic, vei fi şi virtuos! Un singur lucru se cere: să ai tragere de inimă! Nimic nu te va putea împiedica: nici vîrsta, nici sărăcia, nici bogăţia, nici împrejurările vieţii, nici altceva. Au împlinit poruncile Domnului bătrîni, tineri, oameni căsătoriţi, oameni cu copii, meseriaşi, ostaşi. Daniel era tînăr, Iosif era rob, Acvila, meşteşugar, Lidia, vînzătoare de purpură[30]; era conducătoarea unui atelier; altul era paznic de temniţă, un altul era sutaş, de pildă Cornelie, altul era bolnav, ca Timotei, altul rob fugar, ca Onisim; dar nici unuia nimic din acestea nu le-a fost o piedică, ci toţi au strălucit prin virtute; şi bărbaţi şi femei şi tineri şi bătrîni şi robi şi liberi şi ostaşi şi oameni din popor.

Să nu punem înainte fel de fel de pretexte netrebnice, ci să căutăm să avem tragere de inimă! Oricine am fi, vom putea fi virtuoşi şi vom dobîndi şi bunătăţile viitoare, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui şi Sfîntului Duh slavă, putere şi cinste, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

29. *Matei* 5, 15.
30. *Fapte* 16, 14.

OMILIA XLIV

**« Şi încă grăind El mulţimilor,
iată mama Lui şi fraţii Lui stăteau afară, căutînd
să vorbească cu El. Şi I-a spus Lui cineva: „Iată Mama Ta
şi fraţii Tăi stau afară, căutînd să-Ţi vorbească".
Iar El, răspunzînd, a zis celui ce-I spusese:
„Cine este Mama Mea şi cine sînt fraţii Mei?"
Şi întinzîndu-Şi mîna spre ucenicii Săi, a zis:
„Iată Mama Mea şi fraţii Mei!" »**[1]

I

În aceste cuvinte se arată cu multă strălucire ceea ce vă spuneam şi mai înainte că toate sînt de prisos dacă lipseşte virtutea. Vă spuneam că şi vîrsta şi firea şi locuirea în pustie şi toate cele asemenea acestora sînt fără de folos, dacă lipseşte voinţa cea bună. Astăzi învăţăm altceva şi mai mult, că nici purtarea în pîntece a lui Hristos, nici naşterea aceea minunată nu are vreun cîştig, dacă lipseşte virtutea. Aceasta se vede mai cu seamă din cuvintele evanghelistului: *„Încă grăind El mulţimilor I-a spus cineva: „Mama Ta şi fraţii Tăi Te caută"*. Iar El îi răspunde: *„Cine este Mama Mea şi cine sînt fraţii Mei?"* Domnul n-a grăit aşa ca să facă de rîs pe Mama Lui sau ca să Se lepede de Aceea care L-a născut. Dacă I-ar fi fost ruşine de Ea, nici n-ar fi trecut prin pîntecele Ei, ci ca să arate că nici Mama Lui n-are nici un folos de pe urma acestei naşteri dacă nu face tot ce trebuie. Ceea ce încercase Mama Lui pornise dintr-o ambiţie deşartă. Voia să arate poporului că are putere, că are stăpînire asupra copilului Ei. Mama Lui nu-şi închipuia încă ceva mare despre El. De aceea a şi venit la El într-un timp nepotrivit. Uită-te şi la mîndria Ei şi la mîndria fraţilor Lui! Ar fi trebuit, dacă au venit, sau să asculte cu poporul sau, dacă nu voiau, să fi aşteptat pînă termina de vorbit şi după aceea să se fi apropiat de El. Dar ei nu. Îl strigă de afară; şi fac asta în faţa tuturor oamenilor, arătîndu-şi ambiţia lor deşartă. Vor să arate că Îi poruncesc cu multă putere. Aceasta o arată şi evanghelistul, învinovăţindu-i; că asta a lăsat evanghelistul să se înţeleagă atunci cînd a spus: *„Încă grăind El mulţimi-*

1. *Matei* 12, 46–48.

lor". Ca şi cum ar fi spus: „Nu puteau găsi un alt timp? Nu puteau să-I vorbească îndeosebi?" Dar ce voiau să-I spună? Dacă voiau să-L întrebe de dogmele adevărului, ar fi trebuit să o facă în auzul tuturor, să grăiască înaintea tuturor, ca să se folosească şi ceilalţi; iar dacă voiau să-L întrebe despre alte lucruri, care-i priveau numai pe ei, n-ar fi trebuit să fie atît de grăbiţi. Dacă Hristos n-a dat voie ucenicului Său să se ducă să-şi îngroape pe tatăl său[2], pentru ca să nu-i întrerupă mergerea după Dînsul, cu atît mai mult n-ar fi trebuit întreruptă cuvîntarea Sa, pentru lucruri fără însemnătate. Lucrul acesta arată că au făcut asta numai din slavă deşartă. Acelaşi lucru îl arată şi evanghelistul Ioan cînd spune: *„Nici fraţii Lui nu credeau în El"*[3]. Evanghelistul Ioan ne dă şi cuvintele lor, pline de multă prostie, spunînd că fraţii Lui voiau să-L ia cu ei la Ierusalim, nu pentru altă pricină, ci ca să culeagă şi ei slavă de pe urma minunilor Lui. *„Dacă faci acestea,* I-au spus ei, *arată-Te lumii; că nimeni nu face ceva în ascuns, ci caută să se facă cunoscut!"*[4] Domnul i-a mustrat şi a osîndit gîndul lor pămîntesc[5]. Pentru că iudeii Îl bîrfeau şi spuneau: *„Nu este acesta Fiul teslarului, pe al Cărui tată şi Mamă noi îi cunoaştem? Fraţii Lui nu sînt, oare, printre noi?"*[6] De aceea fraţii Lui, voind să şteargă din mintea oamenilor această origine joasă a neamului lor, Îi cereau să facă minuni. Aceasta e pricina că Hristos îi refuză; voia să le vindece patima mîndriei şi a slavei deşarte. Dacă Hristos ar fi voit să Se lepede de Mama Lui, apoi S-ar fi lepădat de Ea atunci cînd iudeii Îl bîrfeau. Dar nu S-a lepădat de Ea, pentru că Îl vedem că are atît de multă grijă de ea încît atunci cînd era pe cruce o lasă în seama celui mai iubit dintre ucenicii Săi, avînd foarte mare grijă de Ea. Acum însă, cu acest prilej, nu face asta, că are o altă grijă pentru Mama Lui şi pentru fraţii Lui. Pentru că ei vedeau în El un simplu om şi se mîndreau, Hristos caută să le scoată din cap mîndria. Nu-i ocărăşte; îi îndreaptă. Nu mi te uita numai la cuvintele lui Hristos, care au în ele un pic de mustrare, ci şi la nechibzuinţa şi îndrăzneala fraţilor Lui şi la Cine era Cel ce i-a mustrat! Nu era un simplu om, ci Fiul, Unul-Născut al lui Dumnezeu. Ce a urmărit Domnul prin mustrarea Sa? N-a vrut să-i facă de ocară, ci să-i scape de cea mai tiranică patimă, mîndria; să-i facă încetul cu încetul să aibă despre El ideea ce I se cuvine şi să convingă pe Mama Lui că El nu e numai Fiul Ei, ci şi Stăpînul Ei. Vei vedea că mustrarea Sa este pe măsura Dumnezeirii Sale, dar de folos şi Mamei Lui. În afară de acestea este o mustrare blîndă. Că n-a spus: „Du-te şi spune-i Mamei Mele: „Nu eşti Mama Mea"! Nu, ci a spus celui

2. *Matei* 8, 21-22.
3. *Ioan* 7, 5.
4. *Ioan* 7, 4.
5. *Ioan* 7, 6-8.
6. *Matei* 13, 55-56; *Marcu* 6, 3.

care spusese că Mama Lui stă afară: *„Cine este Mama Mea?”* Prin această întrebare Domnul a mai urmărit şi altceva.

– Ce anume?

– Să nu neglijeze nimeni virtutea, nici aceia, nici alții, bazîndu-se pe înrudirea cu Hristos. Dacă n-ai nici un folos, nici dacă-I eşti mamă, de nu eşti virtuos, cu atît mai puțin se poate mîntui altcineva numai pentru că se înrudeşte cu Hristos. Există o singură înrudire cu Hristos: să-I faci voia Lui! Această înrudire este mai bună şi mai proprie decît înrudirea de sînge.

II

Ştiind, dar, acestea, să nu ne mîndrim cu copiii noştri buni, dacă nu avem şi noi virtutea lor, nici cu părinții noştri vrednici, dacă nu avem şi noi purtarea lor. Se poate să nu fie tată cel care are copii şi să fie tată cel care n-are copii. De aceea Hristos, altădată, cînd o femeie I-a spus: *„Fericit este pîntecele care te-a purtat şi pieptul la care ai supt”*[7], nu i-a spus: „Nu M-a purtat pîntecele!”, nici: „Nu am supt la piept!”, ci: *„Cu adevărat, fericiți sînt cei care fac voia Tatălui Meu!”*[8] Vezi, dar, că Hristos, în toate împrejurările, nu tăgăduieşte înrudirea Sa de sînge, dar mai adaugă şi înrudirea prin virtute. Cînd Înainte Mergătorul spunea: *„Pui de vipere, să nu credeți că puteți spune că avem tată pe Avraam!”*[9], nu vrea să spună că nu se trăgeau din Avraam după trup, ci că nu le este de nici un folos că se trag din Avraam dacă nu se înrudesc şi la purtări cu Avraam. Acelaşi lucru l-a arătat şi Hristos prin cuvintele: *„Dacă ați fi fiii lui Avraam, ați face faptele lui Avraam!”*[10] Nu-i lipseşte de înrudirea lor după trup cu Avraam, dar îi învață să caute înrudirea cealaltă, mai mare şi mai proprie decît aceasta, înrudirea după virtute. Lucrul acesta l-a urmărit Hristos şi acum, dar o spune mai blînd, mai cu grijă. Vorbea Mamei Lui! N-a spus: „Nu este Mama Mea, nici aceia nu sînt frații Mei, pentru că nu fac voia Mea!”. Nu i-a ocărît, nici nu i-a osîndit, ci i-a făcut stăpîni pe voința lor; şi grăindu-le cu blîndețe, a spus:.

„Cel ce face voia Tatălui Meu, acela este fratele Meu, sora Mea şi mama mea”[11].

Deci de vor să fie aşa, să meargă pe această cale! Cînd femeia aceea a strigat, zicînd: *„Fericit este pîntecele care Te-a purtat”*, Hristos n-a spus: „Nu este Mama Mea”, ci: „Dacă vrea să fie fericită, să facă voia Tatălui Meu. Unul ca acesta Îmi este frate, soră şi mamă!”

7. *Luca* 11, 27.
8. *Luca* 11, 28.
9. *Matei* 3, 7, 9.
10. *Ioan* 8, 39.
11. *Matei* 12, 50.

Vai, ce cinste! Vai, ce virtute! La ce înălțime amețitoare urcă Hristos pe cel care face voia Lui. Cîte femei n-au fericit pe Sfînta Fecioară și pîntecele Ei! Cîte femei nu s-au rugat să ajungă astfel de mame! Ar fi dat orice!

Dar ce le împiedică? Nimic! Iată Hristos ne-a deschis cale largă și a dat putință nu numai femeilor, dar și bărbaților să ajungă la această vrednicie. Dar, mai bine spus, la una cu mult mai mare. Că facerea voii lui Hristos ne face cu mult mai mult mame ale lui Hristos decît durerile naşterii. Deci dacă merită să fie fericită Maica Domnului, apoi cu mult mai mult trebuie să fie fericiți cei ce ajung mame ale lui Hristos, prin facerea voii Lui, cu cît aceasta din urmă este și mai proprie.

Nu te mărgini numai să dorești să fii mamă a lui Hristos, ci pășește cu multă rîvnă și pe calea care te duce la împlinirea dorinței.

După ce Hristos a rostit aceste cuvinte, a ieșit din casă. Ai văzut că Domnul i-a și mustrat pe frații și pe Mama Lui, dar a și făcut ce doreau? Același lucru l-a făcut și la nunta din Cana Galileii[12]. Și acolo o ținuse de rău pe Mama Lui, că-I ceruse un lucru într-un timp nepotrivit; cu toate acestea îi face voia. Cînd o ține de rău, îi îndreaptă părerile Ei greșite despre El, iar cînd îi face voia, Își arată dragostea față de Mama Sa.

Tot așa și acum, cînd L-a chemat să iasă afară din casă: i-a tămăduit și boala slavei deșarte, dar i-a dat Mamei Sale și cinstea cuvenită, ieșind afară din casă, deși Îi ceruse lucrul acesta într-un timp cu totul nepotrivit.

„În ziua aceea, spune evanghelistul, ieșind Iisus din casă, ședea lîngă mare”[13].

„Dacă vreți să Mă vedeți și să Mă ascultați, le spune Iisus, iată ies și vă vorbesc”.

Pentru că făcuse multe minuni, Hristos vrea să le fie iarăși de folos prin învățăturile Sale. S-a așezat lîngă mare, pescuind și strîngînd în mrejele Sale pe cei de pe uscat. S-a așezat lîngă mare nu fără de rost. Evanghelistul o spune tocmai pentru a arăta că Hristos S-a așezat lîngă mare, voind să strîngă la un loc pe toți ascultătorii Săi, ca să nu lase pe nimeni în spatele Său, ci să-i aibă pe toți în fața Sa.

„Și s-au adunat la El, spune evanghelistul, mulțimi multe, încît El, intrînd în corabie, ședea în ea și toată mulțimea stătea pe țărm”[14].

Așezîndu-Se în corabie le grăia în pilde.

„Și le-a grăit lor multe în pilde”[15].

12. *Ioan* 2, 1-11.
13. *Matei* 13, 1.
14. *Matei* 13, 2.
15. *Matei* 13, 3.

Cînd a grăit mulțimilor pe Munte nu le-a grăit așa; n-a țesut cuvîntul Său cu atîtea pilde; atunci erau numai oameni simpli, oameni cu inima curată; dar acum erau și cărturari și farisei.

Uită-mi-te care este cea dintîi pildă pe care o spune Hristos! Că evanghelistul Matei le-a dat pe toate pe rînd.

– Care este, dar, pilda cea dintîi pe care o spune?

– Aceea pe care trebuia s-o spună mai cu seamă întîi, aceea care îi făcea mai atenți pe ascultători. Pentru că voia să le vorbească în chip ascuns, le deșteaptă mai întîi, printr-o pildă, atenția. Din pricina aceasta un alt evanghelist spune că i-a ținut de rău că nu înțeleg, spunîndu-le: *„Cum nu înțelegeți pilda aceasta?"*[16].

Nu numai din pricina aceasta le grăia în pilde, ci și pentru a-și face mai puternic cuvîntul Său, pentru a fi ținut mai bine minte și pentru ca să facă intuitive învățăturile Sale. Tot așa făceau și profeții.

III

Care este, dar, pilda?

„Iată, a ieșit semănătorul să semene"[17].

– De unde a ieșit Cel ce e de față pretutindenea și toate le plinește? Sau: Cum a ieșit?

– N-a ieșit din vreun loc oarecare! A ieșit în raport cu noi și în iconomia Sa față de noi, ajungînd mai aproape de noi prin întruparea Sa. Pentru că noi n-am putut ieși, din pricină că păcatele ne astupau ca un zid ieșirea, a venit El la noi.

– Pentru ce a ieșit? Să piardă pămîntul plin de spini? Să pedepsească pe lucrători?

– Nicidecum, ci ca să lucreze pămîntul, să-l cultive, să semene cuvîntul credinței. Prin sămînță, Domnul înțelege învățătura Sa; prin pămînt, sufletele oamenilor; prin semănător, pe Sine Insuși.

– Ce s-a întîmplat cu sămînța aceasta?

– Trei părți au pierit și s-a mîntuit numai o parte.

„Și semănînd el, unele au căzut lîngă cale și au venit păsările și le-au mîncat". – N-a spus că el le-a aruncat, ci că semințele au căzut – *„Iar altele au căzut pe pietriș, unde n-aveau mult pămînt; și îndată au răsărit, că nu aveau pămînt adînc; dar cînd a răsărit soarele s-au pălit, și pentru că nu aveau rădăcină, s-au uscat. Iar altele au căzut între spini; și au crescut spinii și le-au înăbușit. Iar altele au căzut pe pămînt bun. Și au dat roadă: una o sută, alta șaizeci, iar alta treizeci. Cel care are urechi de auzit să audă"*[18].

16. *Marcu* 4, 13.
17. *Matei* 3, 3.
18. *Matei* 3, 4-9.

Numai a patra parte din seminţe s-a mîntuit; dar nici aceasta la fel, ci şi aici multă este deosebirea. Hristos a spus acestea, ca să arate că grăieşte tuturor oamenilor fără deosebire. După cum semănătorul nu face deosebire între pămîntul pe care-l lucrează, ci aruncă fără alegere seminţele, tot aşa şi El nu face deosebire, ci vorbeşte tuturora: bogatului şi săracului, înţeleptului şi neînţeleptului, trîndavului şi harnicului, curajosului şi fricosului. Işi îndeplineşte lucrul Său, deşi ştia mai dinainte care va fi rezultatul. Vorbeşte tuturora, fără deosebire, ca să poată spune: *„Ce trebuia să fac şi n-am făcut?"*[19] Şi profeţii vorbesc de poporul iudeu ca de o vie. *„Vie s-a făcut iubitul meu"*, spune Isaia[20], iar David: *„Din Egipt am mutat via"*[21]. Domnul vorbeşte despre lumea întreagă ca de un pămînt de semănat.

– Ce vrea să spună Domnul?

– Vrea să spună că lumea va asculta repede, va primi cu multă uşurinţă cuvîntul şi va da îndată rod.

Cînd auzi: *„Ieşit-a semănătorul să semene"*, să nu socoteşti a fi o repetare. Semănătorul iese adesea şi pentru alte treburi: sau să desţelenească pămîntul, sau să taie ierburile, sau să smulgă spinii, sau să facă altă lucrare asemănătoare. Acesta însă a ieşit să semene.

– Spune-mi, pentru ce s-a pierdut cea mai mare parte din sămînţă?

– Nu din pricina semănătorului, ci din pricina pămîntului, care a primit sămînţa, adică a sufletului, care n-a ascultat de învăţătura Domnului.

– Dar pentru ce Domnul n-a spus deschis: Trîndavii au primit învăţătura, dar au pierdut-o; au primit-o şi bogaţii, dar au înăbuşit-o; au primit-o şi uşuraticii, dar au lepădat-o?

– N-a vrut să-i mustre cu asprime, ca să nu-i arunce în deznădejde, ci a lăsat mustrarea pe seama conştiinţei ascultătorilor.

N-a păţit lucrul acesta numai sămînţa, ci şi mreaja. Şi mreaja a adunat din mare mulţi peşti nefolositori[22].

Hristos a spus pilda aceasta ca să întărească pe ucenici, să-i înveţe să nu se descurajeze cînd vor vedea că cei care pier sînt mai mulţi decît cei care primesc cuvîntul. Aşa s-a întîmplat şi Stăpînului lor. Hristos ştia negreşit mai dinainte că acesta va fi rezultatul, dar nu s-a oprit din semănat.

– Dar ce raţiune are, aş putea fi întrebat, să semene în spini, pe pietriş, pe cale?

– N-ar avea nici o raţiune, dacă ar fi vorba într-adevăr de seminţe şi de pămînt; dar are mare laudă pentru că în această pildă este vorba de suflete şi de învăţături. Ar merita să fie ţinut de rău semănătorul care ar

19. *Isaia* 5, 4.
20. *Isaia* 5, 1.
21. *Ps.* 79, 9.
22. *Matei* 13, 47-48.

semăna sămînța lui în spini, pe pietriș sau pe cale. Că nu e cu putință ca pietrișul să se facă pămînt, nici calea să nu mai fie cale, nici spinii să nu mai fie spini; dar cu oamenii nu-i așa. E cu putință ca pietrișul să se schimbe și să se facă pămînt gras; e cu putință să nu fie călcată în picioare calea, nici să stea deschisă tuturor trecătorilor, ci să ajungă țarină roditoare; e cu putință ca spinii să dispară, iar semințele să crească în voie. De n-ar fi fost cu putință lucrul acesta, Hristos n-ar fi semănat. Dacă nu s-a petrecut cu toți schimbarea, apoi nu-i de vină Semănătorul, ci cei care n-au voit să se schimbe. Semănătorul Și-a făcut lucrul Său; dar aceia s-au lepădat de învățăturile Lui; El, Care a arătat o atît de mare iubire de oameni, n-are nici o vină.

Uită-mi-te însă și la aceea că nu este o singură cale de pieire, ci felurite căi și deosebite unele de altele. Unii din cei ce pier se aseamănă cu semințele căzute pe cale; aceștia sînt oamenii neglijenți, trîndavi, nepăsători; alții se aseamănă cu semințele căzute pe pietriș; aceștia sînt oamenii slabi. Că spune Domnul: *„Sămînța semănată pe pietriș este cel care aude cuvîntul și-l primește îndată cu bucurie; dar n-are rădăcină în sine, ci este pînă la o vreme. Făcîndu-se necaz și prigonire pentru cuvînt, îndată se smintește*[23]*. La cel care aude cuvîntul adevărului și nu-l înțelege vine vicleanul și răpește din inima lui ce a fost semănat. Acesta este cel semănat pe cale"*[24]. Nu este același lucru a lăsa să se veștejească învățătura, fără să te ispitească cineva, fără să te silească cineva, cu a o lăsa să se veștejească din pricina ispitelor și încercărilor. Cei care se aseamănă cu semințele căzute în spini sînt mai de neiertat decît aceștia.

IV

Ca să nu pățim și noi așa, să ascundem în inima noastră, cu multă rîvnă, cele spuse, ca să le avem necontenit în minte. Atunci, chiar dacă vine diavolul să ni le răpească, noi sîntem stăpîni să nu ni le răpească; chiar dacă au să se usuce semințele, apoi nu se usucă din pricina arșiței, că Hristos n-a spus că s-au uscat din pricina arșiței, ci din pricină că n-au avut rădăcină –; chiar dacă se înăbușă semințele, apoi nu se înăbușă din pricina spinilor, ci din pricina celor care au lăsat să crească spinii. Poți, dacă vrei, să împiedici creșterea acestei buruieni rele și să te folosești cum trebuie de bogății. De aceea Hristos n-a spus: „veacul", ci: *„grija veacului"*[25]; n-a spus nici: „bogăția", ci: *„Înșelăciunea bogăției"*[26].

Să nu dăm, dar, vina pe lucruri, ci pe voința noastră stricată. Se poate să fii și bogat și să nu fii înșelat; să fii în veacul acesta și să nu fii înă-

23. *Matei* 13, 20-21.
24. *Matei* 13, 19.
25. *Matei* 13, 22.
26. *Matei* 13, 22.

bușit de griji. Bogăția are două cusururi potrivnice unul altuia: unul, care încordează și întunecă sufletul omului, grija; altul, care îl moleșește, desfătarea. Bine a spus Hristos: *„înșelăciunea bogăției"*. Că toate cele ale bogăției sînt înșelăciune! Sînt numai nume, nu realități. Plăcerea, slava, gateala și toate acestea sînt o nălucire, nu adevăr.

După ce Hristos a vorbit de felurite pierderi ale seminței, vorbește și de pămîntul cel bun. Nu ne lasă să ne deznădăjduim, ci ne dă nădejde de pocăință și ne arată că este cu putință să ne prefacem din pietriș, din spini și din cale în pămînt bun.

– Dar dacă pămîntul a fost bun, ne-ar putea întreba cineva, dacă a fost același semănător și aceleași semințe, pentru ce o sămînță a dat o sută, alta șaizeci, iar alta treizeci?

– Iarăși și aici deosebirea de rod se datorește felului pămîntului. Dar chiar acolo unde pămîntul este bun, este totuși mare deosebire în felul pămîntului. Vezi, dar, că nu-i de vină semănătorul, nici semințele, ci pămîntul care a primit semințele? Nu datorită firii, ci voinței! Și în această privință, cît e de mare dragostea lui Dumnezeu de oameni, că nu cere o măsură de virtute, ci pe cei din rîndul dintîi îi primește, pe cei din rîndul al doilea nu-i scoate afară, iar celor din rîndul al treilea le face loc. Hristos spune aceasta ca să nu socotească cei care au mers după El că le este de ajuns pentru mîntuire numai auzirea cuvintelor Lui.

– Dar pentru ce Domnul n-a amintit și de celelalte păcate, de pildă de pofta trupului, de slava deșartă?

– Pentru că, vorbind de grija veacului acestuia și de înșelăciunea bogăției, a vorbit de toate păcatele. Că și slava deșartă și toate celelalte păcate vin de pe urma grijii veacului acestuia și a înșelăciunii bogăției, de pildă: plăcerea, lăcomia la mîncare și băutură, invidia, umbletul după slava lumii și toate cele ca acestea.

In afară de spini, a mai adăugat și calea și pietrișul, vrînd să ne arate că nu e de ajuns numai despărțirea de bani și de averi, ci trebuie să săvîrșim și celelalte virtuți. Ce folos dacă te-ai despărți de bani și de averi, dar ești lipsit de bărbăție și moliu? Ce folos dacă nu ești lipsit de bărbăție, dar ești trîndav și nepăsător la ascultarea cuvintelor lui Dumnezeu? Nici nu ne este de ajuns spre mîntuire o singură parte, ci trebuie să ascultăm mai întîi cu mare luare aminte cuvîntul lui Dumnezeu și să-l avem totdeauna în minte; apoi avem nevoie de bărbăție; în sfîrșit, avem nevoie de disprețul banilor și de dezlipirea de toate cele lumești. Din pricina aceasta Hristos a pus ca o primă condiție a mîntuirii auzirea cuvîntului, că de ea e nevoie mai întîi – *„cum vor crede, dacă nu vor auzi?"*[27], după cum

27. *Rom.* 10, 14.

şi noi, dacă nu vom fi cu luare aminte la cele spuse, nici nu vom putea şti ce trebuie să facem –, apoi e nevoie de bărăbăţie şi de dispreţuirea tuturor celor de aici.

Auzind[28] dar acestea, să facem zid de jur împrejurul nostru, fiind cu luare-aminte la cuvintele lui Dumnezeu, înfigînd adînc în sufletele noastre rădăcinile lor şi curăţindu-ne pe noi înşine de toate grijile cele lumeşti. Dacă le facem pe unele, iar pe altele le lăsăm, nu avem nici un folos. Nu pierim din pricina celor pe care le facem, ci din pricina celor pe care le-am neglijat. Ce importanţă are dacă nu pierim din pricina bogăţiei, dar pierim din pricina trîndăviei; dacă nu pierim din pricina trîndăviei, dar pierim din pricina lipsei de bărbăţie? Că şi lucrătorul de pămînt plînge la fel sămînţa fie că o pierde într-un chip, fie că o pierde în altul. Să nu ne mîngîiem că nu pierim în toate chipurile, ci să plîngem că pierim într-un chip oarecare! Să ardem spinii! Că ei înăbuşă cuvîntul. Ştiu asta bogaţii care nu sînt buni nici pentru cer, nici pentru pămînt. Ajungînd robii şi prizonierii plăcerilor, nu se mai pot ocupa nici de treburile publice; iar dacă nu se pot ocupa de treburile publice, cu mult mai mult nu se pot ocupa de treburile cerului. Că bogăţia vatămă gîndurile pe două căi: şi prin traiul cel bun, şi prin griji. Numai una din acestea este în stare singură să scufunde corabia sufletului. Gîndeşte-te ce mare e vîltoarea cînd amîndouă tăbărăsc asupra sufletului!

– Să nu te minunezi dacă Hristos a numit spini îmbuibarea. Nu-ţi dai seama de asta pentru că eşti beat de patimă. Cei sănătoşi însă ştiu că îmbuibarea, traiul cel bun înţeapă mai cumplit decît spinii, că petrecerile mistuie sufletul mai mult decît grija şi pricinuiesc amare dureri şi sufletului şi trupului. Nu biciuieşte atît grija cît îmbuibarea. Gîndeşte-te cu cît mai cumplite decît spinii sînt insomniile, zvîcniturile tîmplelor, durerile de cap şi junghiurile de stomac ale unuia care se îmbuibează! După cum spinii sîngerează mîinile, ori din ce parte i-ai apuca, tot aşa şi îmbuibarea vatămă şi picioarele şi mîinile şi capul şi ochii şi, pe scurt, toate mădularele. Îmbuibarea este stearpă şi fără de rod, ca şi spinul, dar pricinuieşte mai cumplite dureri decît spinul şi vatămă părţile cele mai de seamă ale trupului: îl îmbătrîneşte înainte de vreme, îi slăbeşte simţurile, îi întunecă judecata, îi betejeşte mintea sprintenă mai înainte, îi vlăguieşte trupul, îl face depozit plin de murdărie, adună în jurul lui roi de suferinţe, îi îngreuiază cu mult povara şi face încărcătura mai mare decît puterile lui. De aici căderile lui dese şi nenumărate şi naufragiile lui repetate. Spune-mi, pentru ce-ţi îngraşi trupul? Crezi că vrem să te aducem jertfă? Crezi că vrem să te servim la masă? Păsările le îngrăşăm bine, dar mai

28. De aici începe partea morală: *Nu este de ajuns o singură virtute pentru mîntuire, ci trebuie să căutăm să le săvîrşim pe toate cu toată rîvna.*

bine spus nici pe acelea nu le îngrăşăm prea mult, că dacă sînt prea grase vatămă sănătatea. Atît de mare rău e îmbuibarea, încît vatămă şi pe animale. Într-adevăr, dacă îmbuibăm prea mult animalele, le facem să nu ne mai fie de folos nici nouă, nici lor. Din pricina grăsimii o parte din mîncăruri rămîn nemistuite şi stomacul le aruncă afară; şi dimpotrivă, animalele pe care nu le îmbuibăm, dar pe care am putea spune că le ţinem la post, cărora le dăm mîncare cu măsură, pe care le punem la treabă şi le muncim, acele animale ne sînt de mare folos şi nouă şi lor şi pentru hrană şi pentru alte treburi. Sînt mai sănătoşi oamenii care se hrănesc cu animale slabe. Şi dimpotrivă, oamenii care se hrănesc cu animale îngrăşate se aseamănă cu ele, ajung greoi, predispuşi la boli şi-şi fac mai cumplit lanţul care-i încercuie. Nu este un duşman mai mare pentru trup decît îmbuibarea. Nimic altceva nu-l vatămă atîta, nimic nu-l sfîşie, nu-l doboară şi nu-l strică mai mult. De aceea trebuie să ne mirăm mai ales de prostia acestor oameni, că n-au nici atîta milă de stomacurile lor cîtă milă au alţii de burdufurile de vin. Negustorii de vin nu pun prea mult vin în burdufuri de teamă să nu plesnească; lacomii însă nu au nici atîta grijă de nenorocitul lor stomac; ci după ce-l îndoapă pînă să plesnească mai toarnă în el şi vin pînă ce dă afară pe urechi, pe nas şi pe gît. Îndoită vătămare îşi pricinuiesc cu asta: îşi vatămă şi duhul, dar şi puterea care rînduieşte viaţa trupului. Nu ţi-a fost dat de asta gîtlejul ca să ţi-l umpli pînă la gură cu vin stricat şi cu alte stricăciuni! Nu pentru asta, omule, ci ca să cînţi mai cu seamă lui Dumnezeu, să înalţi sfinte rugăciuni, să citeşti legile dumnezeieşti, să dai sfaturi folositoare semenilor tăi. Dar tu, ca şi cum l-ai fi primit pentru altceva, nu laşi gîtului nici o clipă de răgaz pentru o astfel de slujbă sfîntă, ci îl supui toată viaţa acestei robii amare a pîntecelui. Te asemeni cu un om care a primit o chitară cu corzile de aur, bine acordate, dar omul acela, în loc să cînte cu ea melodii încîntătoare, o acoperă cu murdărie omenească şi noroi. N-am numit mîncarea murdărie omenească, ci îmbuibarea, neînfrînarea la mîncare şi băutură. Nu mai este mîncare mîncatul peste măsură, ci numai vătămare. Numai stomacul a fost dat să primească mîncărurile; gura, gîtlejul, limba au un alt rost, cu mult mai mare. Dar, mai bine spus, nici stomacul n-a fost dat numai pentru primirea mîncărurilor, ci pentru primirea cu măsură a mîncărurilor. Stomacul însuşi ne spune, strigînd în fel şi fel de chipuri cînd îl încărcăm peste măsură din pricina lăcomiei noastre. Dar nu numai că ne strigă, ci se şi răzbună pentru nedreptatea ce-i facem, pedepsindu-ne cumplit. În primul rînd ne pedepseşte picioarele, pentru că ele ne poartă şi ne duc la acele ospeţe rele; apoi ne leagă mîinile, care îi slujesc, pentru că ele bagă în el atît de multe şi atîtea feluri de mîncăruri. Multora din pricina îmbuibării li s-au strîmbat gura, ochii şi capul. Şi după cum o slugă,

căreia i s-a poruncit să facă ceva peste puterile sale, de deznădejde, ocărăşte pe cel care i-a dat porunca, tot aşa şi stomacul, silit să primească mai mult decît poate ţine, îi ruinează şi îmbolnăveşte şi creierul odată cu celelalte mădulare. Bine a rînduit Dumnezeu ca să se nască o boală atît de grea din pricina necumpătării, pentru ca atunci cînd nu vrei să filozofezi să te înveţi să fii cumpătat fără de voie, de teama unei boli atît de cumplite.

Ştiind toate acestea să fugim de îmbuibare, să căutăm să fim cumpătaţi la mîncare şi la băutură, ca să ne bucurăm şi de sănătatea trupului şi, scăpînd sufletul de orice boală, să avem parte şi de bunătăţile ce vor să fie, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XLV

„Şi apropiindu-se ucenicii I-au zis: „Pentru ce le grăieşti în pilde?" Iar El, răspunzînd, le-a zis: „Că vouă vi s-a dat să cunoaşteţi tainele împărăţiei cerurilor, iar acelora nu li s-a dat"[1]

I

Se cuvine să admirăm pe ucenici că ştiau cînd trebuie să-L întrebe pe Hristos dacă doreau să afle ceva. Şi nu fac aceasta înaintea tuturora. Lucrul acesta l-a arătat Matei prin cuvintele: *„Şi apropiindu-se"*. Că cele ce spun eu nu sînt o simplă bănuială, o arată Marcu mai lămurit, cînd spune că ucenicii s-au apropiat de Domnul, îndeosebi[2]. Aşa ar fi trebuit să facă şi fraţii lui şi Mama Lui[3]; n-ar fi trebuit să-L cheme afară şi să arate că sînt şi ei cineva.

Uită-te apoi şi la dragostea de oameni a apostolilor; cît de mult se interesează de soarta altora; îi preocupă mai întîi soarta altora şi apoi soarta lor; că Îl întreabă pe Hristos: *„Pentru ce le grăieşti lor în pilde?"* N-au spus: „Pentru ce ne grăieşti nouă în pilde?" Şi în alte multe rînduri sînt tot atît de iubitori şi de purtători de grijă de toţi oamenii, ca atunci cînd spun: *„Dă drumul mulţimilor!"*[4]; sau: *„Ştii că s-au scandalizat?"*[5].

Ce le răspunde Hristos? *„Vouă vi s-a dat,* le spune El, *să cunoaşteţi tainele împărăţiei, iar acelora nu li s-a dat"*. N-a spus aceasta ca să arate că apostolii Săi cunosc tainele împărăţiei cerurilor datorită predestinării sau sorţii sau întîmplării, ci că iudeii sînt vinovaţi de nenorocirile ce vin peste ei; şi a spus aceasta voind să arate că a cunoaşte tainele împărăţiei cerurilor este un dar, este un har dat de sus. Dar pentru că-i un dar, nu înseamnă că este suprimat liberul arbitru. Şi aceasta se vede din cuvintele pe care le spune Hristos mai departe. Uită-te cum! Ca nici iudeii să cadă în deznădejde şi nici apostolii să se trîndăvească auzind că acest dar le este dat de sus, Hristos arată că în noi este începutul acestui dar, că de noi depinde să-l avem sau nu.

1. *Matei* 13, 10–11.
2. *Marcu* 4, 10.
3. *Matei* 12, 46–50.
4. *Matei* 14, 16.
5. *Matei* 15, 12.

„Căci celui ce are i se va da şi-i va prisosi, iar celui ce n-are i se va lua şi ceea ce i se pare că are”[6].

Cuvintele acestea sînt cu totul neclare, deşi în ele se vede dreptatea nespusă a lui Dumnezeu. Cu alte cuvinte Domnul spune aşa: „Cînd cineva are rîvnă şi tragere de inimă, Dumnezeu îi dă totul; cînd însă nu le are pe acestea şi nu aduce nici partea lui de muncă şi de osteneală, atunci nici Dumnezeu nu-i dă”. Că spune Domnul: *„Se va lua de la el şi ceea ce i se pare că are”;* nu Dumnezeu îi ia, ci Dumnezeu nu-l învredniceşte de darurile Sale. Aşa facem şi noi. Cînd vedem pe cineva că ne ascultă cu trîndăvie, că nu-l convingem să fie atent, deşi îl rugăm în repetate rînduri, tăcem; că dacă am continua să vorbim, îi mărim trîndăvia; pe altul însă, pe care-l vedem că ne ascultă cu luare-aminte, îl luăm lîngă noi şi-l învăţăm o mulţime de lucruri. Şi bine a spus Domnul: *„Şi ceea ce i se pare că are”.* Că nici nu are nimic.

Apoi a făcut mai clar ceea ce a spus, arătînd ce înseamnă: *„Celui ce are i se va da, iar celui ce nu are i se va lua şi ceea ce i se pare că are”*, că a adăugat:

„Pentru aceasta le vorbesc în pilde, că văzînd nu văd”[7].

– Dar ar fi trebuit să le deschidă ochii, dacă nu văd, mi s-ar putea spune.

– Dacă orbirea ar fi fost din fire, ar fi trebuit să le deschidă ochii; dar pentru că orbirea lor era de bună voie, pentru că o făceau pe orbii, de aceea Hristos n-a spus atît: „Nu văd”, ci a spus: *„Văzînd nu văd”.* Deci orbirea se datoreşte răutăţii lor. L-au văzut iudeii pe Hristos scoţînd demoni şi spuneau: *„Cu Beelzebul, domnul demonilor, scoate pe demoni”*[8]. L-au auzit că îi aduce la Dumnezeu, că este multă unire între El şi Dumnezeu şi totuşi au spus: *„Acesta nu este de la Dumnezeu”.* Aşadar pentru că susţineau cu totul dimpotrivă de ceea ce vedeau şi auzeau, de aceea Hristos le spune: „Le iau şi auzul; n-au nici un folos că aud, ci mai multă osîndă au”.

Nu numai că iudeii nu credeau în El, ci Îl şi mustrau, Îl învinuiau şi uneltau împotriva Lui; Hristos însă nu le-o spune; nu vrea să le fie un aspru acuzator. La început nu le-a vorbit în pilde, ci cu multă claritate; dar pentru că ei s-au făcut mai răi, le vorbeşte în pilde.

Apoi pentru ca să nu creadă că spusele Sale sînt o învinuire neîntemeiată şi nici să spună: „Ne învinuieşte şi ne calomniază aşa, pentru că-i duşmanul nostru”, aduce mărturie pe profetul Isaia, care-i învinuise la fel:

6. *Matei* 13, 12.
7. *Matei* 13, 13.
8. *Matei* 12, 24.

„Că se împlineşte cu ei proorocia lui Isaia, care spune: „Cu auzul veți auzi şi nu veți înțelege şi văzînd veți privi, dar nu veți vedea”[9].

Vezi că şi profetul le aduce exact aceeaşi învinuire? Nici el n-a spus: „Nu vedeți”, ci: *„Veți privi, dar nu veți vedea”;* nu le-a spus: „Nu veți auzi”, ci: *„Veți auzi şi nu veți înțelege”*. Prin urmare ei s-au lipsit mai întîi de văz şi de auz; ei şi-au astupat urechile, ei şi-au închis ochii, ei şi-au învîrtoşat inima.

Nu numai că nu auzeau, dar

„Auzeau greu”[10].

Şi au făcut aceasta, spune profetul,

„Ca nu cumva să se întoarcă, şi să-i vindec”[11].

Aceste cuvinte arată că răutatea lor este mare şi cu sîrguință depărtarea lor de Dumnezeu.

II

Hristos le grăieşte aşa ca să-i atragă şi să-i îmboldească; le arată că-i va vindeca de se vor întoarce. Ca şi cum ar fi spus: „Poporul acesta n-a vrut să Mă vadă! Dar Eu sînt îngăduitor cu el! Le voi da, îndată ce Mă vor ruga”. Le grăieşte aşa, ca să le arate în ce chip ar putea avea loc o împăcare.

Tot astfel şi aici, Domnul spune: *„Ca nu cumva să se întoarcă şi să-i vindec”*. Arată că este cu putință să se întoarcă; că se pot mîntui de se vor pocăi; le arată că tot ce face El nu-i spre slava Sa, ci spre mîntuirea lor. Dacă Domnul n-ar fi voit să-i asculte şi să-i mîntuie, ar fi tăcut şi nu le-ar fi grăit în pilde. Şi le vorbeşte în pilde tocmai pentru a-i îmboldi spre întoarcere. Că *„Dumnezeu nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu”*[12].

Că păcatul iudeilor nu se datora firii lor, nici necesității şi nici unei silnicii din afară, ascultă ce le spune Domnul apostolilor Săi:

„Iar ochii voştri sînt fericiți că văd şi urechile voastre că aud”[13].

Nu vorbeşte negreşit nici de vederea cu ochii, nici de auzul cu urechile, ci de vederea şi auzul cu mintea. Şi apostolii erau tot iudei; născuți şi crescuți la fel cu toți ceilalți; cu toate acestea cu nimic nu i-a vătămat profeția lui Isaia, pentru că aveau bine înfiptă în ei rădăcina faptelor bune, adică voința şi gîndul lor. Observă că şi cuvintele adresate lor: *„Vouă vi*

9. *Matei* 13, 14.
10. *Matei* 13, 15.
11. *Matei* 13, 15.
12. *Iez.* 18, 23.
13. *Matei* 13, 16.

s-a dat" nu aduc cu ele ideea de necesitate. Nici nu i-ar fi fericit dacă fapta lor nu s-ar fi datorat lor.

Să nu-mi spui mie că Hristos le vorbea iudeilor întunecat; puteau şi ei să se apropie de El şi să-L întrebe ca ucenicii; dar n-au voit, că erau trîndavi şi leneşi. Dar pentru ce spun că nu voiau, cînd făceau contrariul? Nu numai că nu credeau în El, nu numai că nu-L ascultau, dar porneau şi război împotriva Lui şi priveau cu dezgust spusele lui Hristos. Aceasta o spune profetul, învinuindu-i prin cuvintele *„greu au auzit"*. Ucenicii însă nu erau ca ei; de aceea i-a şi fericit.

Hristos îi întăreşte pe apostolii Săi şi în alt chip, spunîndu-le iarăşi:

„Amin zic vouă, mulţi profeţi şi drepţi au dorit să vadă cele ce vedeţi şi n-au văzut şi să audă cele ce auziţi şi n-au auzit"[14].

„Au dorit să vadă, le spune Domnul, venirea Mea pe pămînt, minunile acestea, glasul Meu şi învăţătura Mea!". În aceste cuvinte Domnul nu pune pe apostolii Săi mai presus numai de neamul acesta stricat al iudeilor, ci chiar mai presus de profeţi, de iudeii care au săvîrşit numai fapte bune; le spune că sînt mai fericiţi decît profeţii.

– Pentru ce?

– Pentru că apostolii văd nu numai cele ce iudeii n-au văzut, ci chiar pe acelea pe care profeţii au dorit să le vadă; aceia le-au văzut numai prin credinţă; aceştia însă, cu ochii trupului, cu mult mai limpede.

Ai văzut din nou că Hristos uneşte Vechiul Testament cu Noul Testament, arătînd că profeţii Vechiului Testament nu numai că ştiau cele ce aveau să se petreacă în Noul Testament, ci şi că le doreau cu înfocare? Nu le-ar fi dorit dacă ar fi fost slujitorii unui alt Dumnezeu, ai unui Dumnezeu potrivnic Dumnezeului Noului Testament.

„Voi, deci, ascultaţi pilda semănătorului!"[15]

Şi le spune cele ce v-am spus mai înainte despre trîndăvie şi rîvnă, despre frică şi curaj, despre bogăţie şi sărăcia de bună voie. Le arată cîtă vătămare aduc unele şi cît folos celelalte. Apoi le vorbeşte de feluritele chipuri de virtute. Hristos, fiind iubitor de oameni, nu le-a deschis numai o singură cale şi nici nu le-a spus: „Dacă nu daţi rod însutit, vă arunc de la Mine!", ci a arătat că se mîntuie şi cel ce face şaizeci; şi nu numai acesta, ci şi cel ce face treizeci. A făcut aceasta ca să facă uşoară mîntuirea.

Nu poţi[16] trăi în feciorie? Însoară-te şi fii cast căsătorit! Nu poţi trăi în bogăţie? Dă săracilor din averile tale! Nu suferi povara bogăţiei? Împarte

14. *Matei* 13, 17.
15. *Matei* 13, 18.
16. De aici începe partea morală: *Dumnezeu ne-a dat porunci foarte drepte. În locul marilor bunătăţi pe care ni le dă trebuie să dăm celor nevoiaşi după putere chiar neînsemnate bunătăţi.*

cu Hristos averile tale! Nu vrei să-I dai Lui toate averile tale? Dă-I jumătate, dă-I a treia parte! Hristos este fratele tău şi împreună-moştenitor. Fă-L şi aici pe pămînt împreună-moştenitor. Tot ce-I dai Lui, ţie-ţi dai! Nu auzi ce spune profetul Isaia: *„Nu trece cu vederea pe cei din seminţia ta"*[17]? Dacă nu trebuie să treci cu vederea pe rudele tale, cu atît mai mult pe Stăpîn, Care, în afară că ţi-i Stăpîn, mai are cu tine şi dreptul de înrudire şi încă alte drepturi cu mult mai mari. Te-a făcut chiar părtaş la cele ale Lui fără să ia ceva de la tine. El a fost Acela Care a pus început acestei nespuse binefaceri. N-ar fi, oare, cea mai mare nechibzuinţă să nu fii iubitor de oameni cînd ai primit atîtea daruri, să nu răspunzi cu răsplătiri pentru harul primit, să nu dai cît de cît în locul unor bunătăţi mai mari? Hristos te-a făcut moştenitor al cerurilor; tu însă nu-I dai în schimb nici bunătăţile de pe pămînt. Hristos S-a împăcat cu tine, deşi n-ai făcut nici o faptă bună, ba încă Îi mai erai şi duşman; tu însă nu-L răsplăteşti deşi ţi-i prieten şi binefăcător, deşi ar trebui să-I mulţumeşti chiar numai că-ţi îngăduie să-I dai ceva, fără să mai socotim împărăţia cerurilor şi toate celelalte bunătăţi. Cînd slugile invită la o masă dată de ei pe stăpînii lor, nu socotesc că fac o favoare stăpînilor lor, ci că o primesc. Între noi şi Hristos însă lucrurile stau cu totul altfel. N-a chemat la masă mai întîi sluga pe stăpîn, ci stăpînul a chemat mai întîi la masa lui sluga. Tu însă nu-L chemi la masă nici după ce te-a chemat El! El, cel dintîi, te-a adus sub acoperişul Lui; tu însă nu-L aduci sub acoperişul tău nici după ce te-a adus El. Gol fiind, te-a îmbrăcat; tu însă nici după aceasta nu-L găzduieşti cînd e străin. El, cel dintîi, te-a adăpat din potirul Lui; tu însă nu-I dai în schimb nici puţină apă rece! Te-a adăpat cu Duhul Sfînt; tu însă nu-I mîngîi nici setea trupului! Te-a adăpat cu Duhul cînd erai vrednic de osîndă; tu însă Îl treci cu vederea cînd este însetat, cu toate că milostenia ta o faci din cele ale Lui!

III

Nu-mi socoteşti mare lucru în mîinile tale potirul din care Hristos are să bea şi are să-l ducă la gură? Nu vezi că numai preotului îi este îngăduit să ducă la gura altora potirul cu sîngele Domnului? „Dar Eu, spune Domnul, nu ţin seama de asta! Îmi întinzi tu, preote, potirul, îl primesc! Mi-l întinzi tu, mireanule, nu te refuz! Nu întreb cine Mi-l întinde. Nu cer sînge, ci apă rece!" Gîndeşte-te cui dai de băut şi cutremură-te. Gîndeşte-te că tu ajungi preot al lui Hristos dînd cu mîna ta nu trup, ci pîine; nu sînge, ci un pahar cu apă rece. Hristos te-a îmbrăcat cu haina mîntuirii; şi te-a îmbrăcat El cu mîinile Lui! Îmbracă-L şi tu pe El cu mîinile slu-

17. *Isaia* 58, 7.

gii tale. Te-a făcut slăvit în ceruri, scapă-L şi tu de frig, de goliciune, de ruşine. Te-a făcut să locuieşti cu îngerii, dă-I şi tu atît loc de găzduire în casa ta cît loc dai slugii tale! „Nu Mă îngreţoşez, îţi spune Hristos, de o astfel de găzduire, deşi Eu ţi-am deschis tot cerul. Te-am scos din cea mai cumplită temniţă; nu-ţi cer asta, nici nu-ţi spun: „Scoate-Mă şi tu!", dar Mi-i destulă mîngîiere numai dacă vii să Mă vezi cînd sînt întemniţat. Te-am înviat cînd erai mort; nu-ţi cer asta, dar îţi spun: „Cercetează-Mă cînd sînt bolnav!"

De cîte iaduri nu sîntem vrednici cînd Hristos ne dă daruri atît de mari şi ne cere lucruri atît de uşoare, dar noi nici pe acestea nu I le dăm? Pe bună dreptate deci mergem în focul pregătit diavolului şi îngerilor lui[18], că sîntem mai nesimţitori decît pietrele. Spune-mi cît de mare ne poate fi nesimţirea noastră, cînd, după ce am primit atîtea daruri, cînd ştim că vom primi atîtea daruri, mai sîntem robii averilor de care tot ne vom despărţi după puţină vreme fără voia noastră? Alţii şi-au dat viaţa şi şi-au vărsat sîngele; dar tu nici pe cele de prisos nu le dai pentru ceruri, pentru cununi atît de mari. Ce iertare meriţi, ce cuvînt de apărare, cînd arunci cu plăcere sămînţa în pămînt, cînd dai cu dobîndă oamenilor banii tăi fără să te sinchiseşti de ceva, dar eşti crud şi neomenos atunci cînd e vorba ca prin cei nevoiaşi să hrăneşti pe Stăpîn?

Gîndindu-ne deci la toate acestea, şi socotind cele ce am primit, cele ce vom primi şi cele ce ni se cer, să arătăm toată rîvna în cele duhovniceşti. Să ajungem odată blînzi şi iubitori de oameni, ca să nu atragem asupra noastră osînda cea cumplită. Ce nu ne poate osîndi? Totul! Că ne bucurăm de atît de mari şi atît de felurite daruri! Că nu ni se cere mare lucru! Că ni se cere să dăm acele lucruri pe care le vom lăsa aici pe pămînt fără voia noastră! Că sîntem foarte ambiţioşi cînd e vorba de treburile acestei lumi! Fiecare din acestea, chiar numai una, este în stare să ne osîndească; dar cînd se îngrămdesc toate la un loc, ce nădejde de mîntuire mai putem avea? Ca să scăpăm, dar, de toată această osîndă, să fim darnici cu cei săraci. Aşa ne vom bucura şi de bunătăţile de aici şi de toate cele de dincolo, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să le dobîndim cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

18. *Matei* 25, 41.

OMILIA XLVI

„Altă pildă a pus înaintea lor, zicînd: „Asemănatu-s-a împărăția cerului omului care a semănat sămînță bună în țarina sa. Dar, pe cînd dormeau oamenii, a venit vrăjmașul lui și a semănat neghină printre grîu și s-a dus. Iar cînd a crescut paiul și a făcut rod atunci s-a arătat și neghina. Și venind slugile stăpînului casei i-au zis: „Doamne, au n-ai semănat sămînță bună în țarina ta? De unde, dar, are neghină?" Iar el le-a zis: „Un om vrăjmaș a făcut aceasta!" Iar slugile i-au zis: „Vrei deci să mergem să o plivim?" Iar el le-a zis: „Nu, ca nu cumva plivind neghina, să smulgeți și grîul împreună cu ea. Lăsați să crească amîndouă împreună pînă la seceriș"[1]

I

– Ce deosebire este între pilda aceasta şi cea de mai înainte?

– În pilda de mai înainte Domnul vorbeşte de oamenii care nu sînt cu luare-aminte la cuvintele şi învățăturile Lui, care se depărtează de El şi lasă în părăsire sămînța; în pilda aceasta vorbeşte de eretici.

După ce Hristos le-a explicat ucenicilor Săi pentru ce le grăieşte în pilde, le vorbeşte mai dinainte şi de erezii, ca ucenicii să nu se tulbure.

În pilda semănătorului a vorbit de cei care n-au primit cuvîntul Său; în pilda aceasta spune că l-au primit şi unii care au stricat învățătura Sa. Că şi acesta este un vicleşug al diavolului de a strecura în învățătura adevărată învățături greşite, colorîndu-o ca să semene mult cu adevărul, spre a înşela cu uşurință pe cei lesne de înşelat. De aceea Hristos nu o numeşte sămînță, ci neghină, că seamănă la înfățişare cu grîul.

Apoi vorbeşte şi de felul vicleşugului, spunînd: *„Pe cînd dormeau oamenii"*. Nu mică primejdie atîrnă deasupra conducătorilor credincioşilor; şi mai cu seamă deasupra celor cărora li s-a încredințat paza semănăturilor; dar nu numai deasupra conducătorilor, ci şi deasupra credincioşilor.

1. *Matei* 13, 24-30.

Pilda aceasta mai arată că erezia este posterioară adevărului, lucru confirmat şi de desfăşurarea faptelor. Întîi au fost profeţii, apoi profeţii mincinoşi; întîi apostolii, apoi apostolii mincinoşi; întîi Hristos, apoi antihrist. Dacă diavolul n-ar vedea ce să imite sau pe cineva împotriva căruia să uneltească, nici n-ar întreprinde nimic şi nici n-ar şti ce să facă. Aşa însă, pentru că a văzut că o sămînţă a dat o sută, alta şaizeci, iar alta treizeci, vine pe altă cale. Şi pentru că n-a putut nici să smulgă seminţele care prinseseră rădăcină, nici să le înăbuşe şi nici să le ardă, unelteşte o altă înşelăciune: aruncă între seminţele bune seminţele lui.

– Dar prin ce se deosebesc cei care dorm, m-ai putea întreba, de cei ce se aseamănă cu seminţele căzute pe cale?

– Se deosebesc prin aceea că pe cei care se aseamănă cu sămînţa căzută pe cale i-a răpit diavolul repede; nici nu i-a lăsat să prindă rădăcină; cu ceilalţi diavolul are nevoie de mai multă viclenie.

Hristos a spus acestea ca să ne înveţe să priveghem neîncetat. „Chiar dacă ai scăpat de vătămările de mai înainte, ne spune Domnul, mai este şi o altă vătămare. După cum dincolo pieirea îţi venea de la cale, de la pietriş şi de la spini, tot aşa şi aici pieirea îţi vine de la somn; deci trebuie să stai de pază totdeauna. De aceea şi spune Domnul: *„Cel care va răbda pînă la sfîrşit, acela se va mîntui”*[2].

Un lucru ca acesta s-a întîmplat chiar la începăturile Bisericii. Mulţi întîi-stătători ai Bisericii aducînd în Biserici oameni vicleni – eretici ascunşi – au lăsat cale deschisă unei astfel de uneltiri. Diavolul nici n-a mai avut nevoie să se ostenească, odată ce a răsădit pe aceia în mijlocul Bisericilor.

– Dar cum e cu putinţă să nu dormi? m-ar întreba cineva.

– Dacă ar fi vorba de somnul acesta al trupului, ar fi cu neputinţă. Dar nu-i vorba de somnul acesta, ci de somnul voinţei. Şi se poate să nu dormi niciodată cu voinţa. De aceea şi Pavel spunea: *„Privegheaţi, staţi în credinţă”*[3].

Hristos arată apoi că acest somn al voinţei nu-i numai nefolositor, ci şi vătămător. Diavolul atunci îşi seamănă sămînţa sa după ce pămîntul a fost lucrat, că nu mai are nevoie de nici o muncă. Tot aşa fac şi ereticii care îşi răspîndesc otrava lor; şi o fac nu pentru altă pricină, ci de dragul slavei deşarte. Şi Hristos descrie cu de-amănuntul toată înşelăciunea aceasta nu numai prin cuvintele de pînă acum, ci şi prin cele ce urmează. Că iată ce spune Domnul: *„Cînd a crescut paiul şi a făcut rod, atunci s-a arătat şi neghina”*. Aşa fac şi ereticii. La început îşi ascund erezia; dar după ce lumea capătă încredere în ei, după ce crede în cuvîntul lor, atunci încep să-şi verse ortrava.

2. *Matei* 10, 22.
3. *I Cor.* 16, 13.

– Dar pentru ce Domnul aduce în scenă pe slugile care i-au spus stăpînului casei ce se întîmplase în ţarina sa?

– Ca să aibă prilej să spună să nu-i omoare pe eretici.

Pe omul care a semănat neghină îl numeşte vrăjmaş din pricina vătămării pe care o aduce oamenilor. Diavolul ne vatămă pe noi; dar originea acestei vătămări nu se datoreşte urii pe care diavolul ne-o poartă nouă, ci urii pe care o poartă lui Dumnezeu. De aici se vede, dar, că Dumnezeu ne iubeşte pe noi mai mult decît ne iubim noi pe noi înşine.

Uită-te şi la o altă viclenie a diavolului! N-a semănat neghina sa înainte de semănarea grîului, pentru că atunci nu putea să piardă pe nimenea, ci cînd toată ţarina era semănată, ca să irosească toată munca lucrătorului. Diavolul le face pe toate aşa pentru că urăşte pe lucrător.

Uită-te acum şi la dragostea slugilor. Se grăbesc să smulgă neghina, chiar dacă nu o vor face cu băgare de seamă. Rîvna asta a lor arată grija lor de sămînţă şi urmăresc un singur lucru: nu ca să fie pedepsit cel care a semănat neghina, ci ca să nu se piardă sămînţa semănată. Că nu pedepsirea aceluia era treaba care trebuia făcută mai întîi. De aceea slugile urmăresc să îndepărteze răul din ţarină. Dar nici aceasta n-o urmăresc fără socoteală; că nu-şi îngăduie să se apuce de lucru de capul lor, ci aşteaptă hotărîrea stăpînului, întrebîndu-l: *„Vrei?”*

– Ce le răspunde stăpînul?

– Îi împiedică, spunînd: *„Nu, ca nu cumva să smulgeţi şi grîul odată cu neghina”*. Hristos a grăit aşa pentru a împiedica războaiele, vărsările de sînge, omorurile. Ereticul nu trebuie omorît; o faptă ca aceasta ar aduce război neîmpăcat în lume.

II

Pentru două pricini opreşte Hristos slugile Sale de a plivi grîul: una, să nu fie vătămat grîul; alta, să fie osîndiţi cei cuprinşi de această boală de nevindecat. „Deci, spune Hristos, dacă vrei să fie şi ei pedepsiţi, fără să fie vătămat grîul, aşteaptă timpul potrivit de pedeapsă”.

– Ce înţeles au cuvintele: *„Ca nu cumva să smulgeţi şi grîul odată cu neghina!”*?

– Prin aceste cuvinte Domnul a spus sau: „Dacă veţi ridica armele şi veţi ucide pe eretici, veţi fi siliţi să ucideţi odată cu ei şi mulţi sfinţi!”; sau: „Se poate ca multe din aceste neghine să se schimbe şi să ajungă grîu. Deci, dacă smulgeţi neghina înainte de vreme pierdeţi şi neghina care va ajunge grîu, că omorîţi şi pe cei care poate se vor schimba şi vor ajunge buni”. Deci Hristos nu ne opreşte să închidem gura ereticilor, să le oprim îndrăzneala lor, să risipim adunările şi asociaţiile lor, ci ne opreşte să-i ucidem, să-i junghiem. Tu însă uită-te la blîndeţea lui Hristos! Nu se

mărgineşte numai să hotărască, nici să oprească, ci dă şi motivele hotărîrii Sale şi ale opreliştii.

- Dar ce se va întîmpla dacă neghina rămîne pînă la treieriş? aş putea fi întrebat.

„Atunci voi zice secerătorilor: „Pliviți mai întîi neghina şi legați-o în snopi, ca s-o ardem”[4].

Hristos le aduce iarăşi aminte ucenicilor de cuvintele lui Ioan Botezătorul, care Îl arătase pe El Judecător şi le spune: „Atîta vreme cît neghina stă alături de grîu trebuie cruțată; se poate ca şi ea să ajungă grîu. Dar dacă rămîne neghină, va primi cumplită pedeapsă, că voi spune secerătorilor: „Pliviți mai întîi neghina!”

- Pentru ce mai întîi neghina?

- Ca să nu se teamă ucenicii că odată cu neghina este adunat şi grîul.

„Şi legați neghina în snopi ca să o ardeți, iar grîul adunați-l în jitnițe”[5].

Altă pildă le-a pus lor înainte zicînd:

„Asemenea este împărăția cerurilor grăuntelui de muştar”[6].

Pentru că în pilda semănătorului Hristos spusese că trei părți de sămînță s-au pierdut şi a scăpat numai o parte, iar în pilda următoare, că şi pe această sămînță scăpată de pieire o pîndesc multe şi mari primejdii, ca să nu spună ucenicii: „Cine şi cîți vor fi cei credincioşi?”, Hristos, prin pilda grăuntelui de muştar, îndepărtează din sufletul lor această frică, ca să le întărească credința şi să le arate că predica Evangheliei se va întinde peste tot. Din pricina aceasta a dat ca pildă grăuntele de muştar, foarte potrivită cu ideea ce voia să o înfățişeze.

„Grăuntele de muştar, spune Domnul mai departe, *este mai mic decît toate semințele; dar cînd creşte este mai mare decît ierburile şi se face pom încît vin păsările cerului şi se sălăşluiesc în ramurile lui”*[7].

Prin această pildă Hristos a vrut să dea o dovadă de măreție. „Aşa va fi, spune El, şi cu predicarea Evangheliei!” Într-adevăr, ucenicii au fost mai slabi decît toți oamenii, mai mici decît toți; totuşi predica lor s-a întins pe toată fața pămîntului, pentru că mare era puterea din ei.

Acestei pilde Domnul îi mai adaugă şi o altă pildă: pilda cu aluatul.

„Împărăția cerurilor este asemenea aluatului, pe care luîndu-l o femeie l-a ascuns în trei măsuri de făină, pînă ce s-a dospit toată”[8].

4. *Matei* 13, 10.
5. *Matei* 13, 30.
6. *Matei* 13, 31.
7. *Matei* 13, 32.
8. *Matei* 13, 33.

„După cum puținul aluat, spune Hristos ucenicilor Săi, a făcut ca și făina cea multă să se prefacă în aluat, tot așa și voi veți transforma întreaga lume". Și uită-te la înțelepciunea lui Hristos! Ia pilde din natură pentru a arăta că după cum este cu neputință ca aceste pilde să nu-și urmeze cursul lor natural, tot așa și ideile pe care le înfățișează ele. „Să nu-Mi spună nimeni dintre voi, spune Domnul ucenicilor Săi, ce vom putea noi, doisprezece oameni, în fața unei mulțimi atît de mari? Tocmai amestecul vostru în această mulțime și nedepărtarea voastră de ea vor face să strălucească puterea voastră. Ca și aluatul; atunci dospește frămîntătura, cînd este alături de făină; și nu atît alături, ci cînd se amestecă cu făina – că Domnul n-a spus: „l-a pus", ci: *„l-a ascuns"* –, tot așa și voi cînd vă veți lipi și vă veți uni cu cei ce vă poartă război, atunci îi veți birui. Și după cum aluatul se afundă în făină, dar nu se pierde, ci încetul cu încetul face ca toată făina să aibă aceeași putere ca și el, tot așa va fi și cu predica voastră. Să nu vă temeți că v-am spus că vor veni peste voi o mulțime de necazuri și supărări. Așa veți străluci și-i veți birui pe toți".

Prin trei măsuri de făină Hristos a vrut să arate că e vorba de mult. Că se știe că numărul acesta se întrebuințează pentru a desemna mulțimea, multul.

Să nu te minunezi că Domnul a amintit de grăuntele de muștar și de aluat cînd a vorbit de împărăția cerurilor! Vorbea cu niște oameni fără știință de carte, cu niște oameni de rînd, cu niște oameni care aveau nevoie de astfel de pilde pentru a fi cîștigați. Atît erau de nepricepuți, încît chiar după toate acestea aveau nevoie de multă tîlcuire.

Unde sînt, dar, păgînii? Să cunoască puterea lui Hristos, privind la adevărul lucrurilor! Să I se închine Lui pentru două pricini: și pentru că a spus mai dinainte că Evanghelia se va răspîndi pe tot pămîntul, și pentru că s-au împlinit cuvintele Lui. Că Hristos este Cel Ce a pus puterea în aluat. De aceea a și amestecat pe cei ce cred în El cu mulțimea oamenilor ca să dăm și celorlalți priceperea noastră. Nimeni să nu pună vină pe puținătatea celor credincioși! Mare este puterea predicii! Frămîntătura dospită ajunge pe viitor aluat. Și după cum scînteia cînd cade pe lemne le aprinde și pe acestea și mai aprinde și altele, tot așa cu predicarea Evangheliei.

– Dar Hristos n-a vorbit de foc, ci de aluat. Pentru ce oare?

– Pentru că focul singur nu poate face nimic dacă nu are și lemne; pe cînd aluatul săvîrșește totul prin el însuși.

Dacă doisprezece[9] oameni au plămădit toată lumea, gîndește-te cît de păcătoși și de răi sîntem noi, cînd nu putem aduce la credință pe cei ce

9. De aici începe partea morală: *Despre apostoli și despre toți sfinții. Ei au strălucit mai mult prin viața și virtutea lor și prin harisme. Cea mai bună virtute este dragostea și milostenia; ele biruie fecioria.*

au rămas, deşi sîntem atît de mulţi, deşi sîntem destul aluat pentru a plămădi mii de lumi.

III

Mi s-ar putea însă spune:

– Aceia au fost apostoli!

– Şi ce-i cu asta? N-au trăit şi ei cum trăieşti şi tu? N-au crescut şi ei în oraşe? Nu s-au bucurat de aceleaşi lucruri? N-au avut şi ei cîte o meserie? Erau, oare, îngeri? S-au pogorît din cer?

– Nu, dar au făcut minuni!

– Nu minunile i-au făcut pe ei minunaţi! Pînă cînd vom întrebuinţa minunile făcute de apostoli ca scuză pentru trîndăvia noastră? Uită-te la ceata sfinţilor. Nu strălucesc datorită minunilor. Mulţi au izgonit demoni, dar pentru că au săvîrşit fărădelegi, n-au ajuns minunaţi, ci chiar au fost pedepsiţi.

– Atunci, ce i-a făcut mari pe apostoli?

– Dispreţul averilor, dispreţul slavei, despărţirea de toate grijile şi afacerile lumeşti. Dacă n-ar fi făcut asta, ci ar fi fost robii patimilor, chiar dacă ar fi înviat mii de morţi, n-ar fi avut nici un folos, ci ar fi fost socotiţi nişte şarlatani. Aşa că viaţa omului îl face pe om strălucit. Ea atrage harul Duhului. Ce minune a făcut Ioan Botezătorul, cel care a adus la pocăinţă atîtea oraşe? Că n-a făcut nici o minune, ascultă-l pe evanghelist: *„Ioan n-a făcut nici o minune”*[10]. Prin ce a ajuns Ilie minunat? Nu prin îndrăznirea lui faţă de împărat? Nu prin rîvna lui faţă de Dumnezeu? Nu prin sărăcia lui de bunăvoie? Nu datorită cojocului, peşterii şi munţilor? Minunile le-a făcut după toate acestea! L-a văzut, oare, diavolul pe Iov făcînd minuni şi s-a minunat? Nici o minune. Dar Iov avea o viaţă strălucită şi o răbdare mai tare ca oţelul. Ce minune a făcut David, pe cînd era încă tînăr, ca să spună Dumnezeu despre el: *„Am găsit pe David, fiul lui Iesei, bărbat după inima Mea”*[11]? Ce mort au înviat Avraam, Isaac sau Iacov? Ce lepros au curăţit? Nu ştii că minunile ne vatămă de multe ori dacă nu sîntem treji la minte? Din pricina asta mulţi corinteni s-au dezbinat între ei[12]; din pricina asta mulţi romani s-au mîndrit[13]; din pricina asta Simon Magul a fost scos din rîndul creştinilor[14]; din pricina asta n-a fost primit în rîndul ucenicilor cărturarul care dorea să meargă după El şi a auzit din gura Domnului: *„Vulpile au vizuini, iar păsările cerului*

10. *Ioan* 10, 4.
11. *I Regi* 13, 14; *Fapte* 13, 22.
12. *I Cor.* 1, 10–12.
13. *Rom.* 2, 1–5.
14. *Fapte* 8, 9–23.

cuiburi"[15]. Fiecare din aceştia au căzut şi au pierit pentru că doreau să-şi agonisească de pe urma minunilor unul averi, iar altul slavă. Sîrguinţa de a duce o viaţă curată, dragostea de virtute nu numai că nu dau naştere la o dorinţă ca aceasta, ci chiar o stîrpesc dacă este. Ce le-a spus Hristos ucenicilor Săi cînd le-a dat porunci? Le-a spus: „Faceţi minuni ca să vadă oamenii!"? Deloc! Dar ce? *„Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri"*[16]. Lui Petru nu i-a spus: „Dacă Mă iubeşti, fă minuni!", ci: *„Paşte oile Mele"*[17]. Totdeauna Hristos îl preferă pe Petru împreună cu Iacov şi cu Ioan înaintea tuturor celorlalţi ucenici. Spune-mi, pentru ce îi preferă pe aceştia? Din pricina minunilor făcute de ei? Nu! Pentru că toţi apostolii la fel au curăţit leproşi, au înviat morţi şi tuturor la fel le-a dat aceeaşi putere. Din ce pricină, dar, aceşti trei apostoli erau mai presus de ceilalţi? Din pricina virtuţii sufletului lor! Vezi, dar, că totdeauna este nevoie de viaţă curată şi de arătarea ei prin fapte. *„Din roadele lor îi veţi cunoaşte pe ei"*[18], spune Domnul.

IV

În ce constă viaţa noastră? Oare în facerea de minuni sau într-o vieţuire virtuoasă? Negreşit că într-o vieţuire virtuoasă. Minunile aici îşi au originea şi la aceasta duc. Omul cu viaţă virtuoasă atrage asupra lui harul facerii de minuni; iar cel care primeşte acest har, pentru aceea îl primeşte ca să îndrepte viaţa altora. Că şi Hristos pentru aceasta a făcut minunile acelea, ca prin ele să fie vrednic de credinţă, ca să-i atragă la El pe oameni şi să-i facă să ducă o viaţă virtuoasă. De aceea şi Hristos vorbeşte mai mult de viaţa virtuoasă. Şi nu Se mărgineşte numai la minuni, ci ameninţă cu iadul, făgăduieşte împărăţia cerurilor, pune acele legi minunate şi face totul pentru viaţa virtuoasă, ca să facă pe oameni îngeri. Dar pentru ce spun că Hristos face totul în acest scop? Spune-mi, dacă ţi s-ar da să alegi între a învia morţi în numele Lui şi a muri pentru numele Lui, ce ai alege? Nu-i aşa că ai alege moartea pentru numele Lui? Pentru ce? Pentru că învierea morţilor e minune, pe cînd moartea pentru Hristos, faptă. Dacă ţi s-ar da să alegi între puterea de a preface paiele în aur şi puterea de a dispreţui averile, cum dispreţuieşti paiele, n-ai alege, oare, puterea de a dispreţui averile? Şi pe bună dreptate, că pe oameni puterea aceasta îi uimeşte mai mult. Dacă oamenii ar vedea că se pot preface paiele în aur, ar dori şi ei, ca Simon Magul, să aibă această putere şi ar creşte în ei şi mai

15. *Matei* 8, 20.
16. *Matei* 5, 16.
17. *Ioan* 21, 15.
18. *Matei* 7, 16.

mult dragostea de averi; dar dacă ar vedea că toți nesocotesc și disprețuiesc aurul ca pe paie, ar scăpa de această boală.

Vezi, dar, că viața virtuoasă ne este de mai mult folos? Și eu nu numesc viață virtuoasă postul, nici îmbrăcatul cu sac și nici culcatul pe cenușă, ci disprețul averilor – așa cum trebuie disprețuite – milostenia, împărțirea pîinii tale cu cel sărac, înfrînarea mîniei, alungarea slavei deșarte, stîrpirea invidiei. Așa ne-a învățat și Hristos: *„Învățați de la Mine, ne spune El, că sînt blînd și smerit cu inima"*[19]. N-a spus: „Că am postit", deși putea spune, că a postit El patruzeci de zile[20], dar n-o spune, ci spune: *„Că sînt blînd și smerit cu inima"*. Și iarăși, cînd i-a trimis pe apostolii Săi la propovăduire nu le-a spus: „Postiți!", ci: *„Mîncați tot ce vi se pune dinainte!"*[21] Cînd însă a fost vorba de bani, le-a cerut multă purtare de grijă, spunînd: *„Să nu aveți aur sau argint, nici aramă în cingătorile voastre"*[22]. Nu spun acestea, defăimînd postul, – Doamne, ferește! –, ci lăudîndu-l foarte. Dar sufăr cînd vă văd că neglijați toate celelalte virtuți și socotiți că postul vă este de ajuns pentru mîntuire; și doar postul este cea mai mică parte din corul virtuților. Cea mai mare virtute este dragostea, bunătatea, milostenia. Aceste virtuți depășesc chiar virtutea fecioriei. Deci, dacă vrei să fii egal cu apostolii, nimic nu te împiedică! E de ajuns numai să săvîrșești virtutea dragostei și nu ești întru nimic mai mic decît apostolii. Nimeni, dar, să nu umble după minuni! Demonul suferă cînd este izgonit din trup, dar cu mult mai mult suferă cînd vede sufletul scăpat de păcat. Că păcatul este marea lui putere. Pentru aceasta a murit Hristos, ca să-i sfărîme această putere. Păcatul a adus pe pămînt moartea. Din pricina păcatului toate se întorc pe dos. Ai stîrpit păcatul? Ai tăiat tăria diavolului, i-ai strivit capul, i-ai zdrobit toată puterea lui, i-ai împrăștiat oastea lui și ai făcut o minune mai mare decît toate minunile. Cuvintele acestea nu sînt ale mele, ci ale fericitului Pavel. După ce Pavel a spus: *„Rîvniți harurile cele mai bune și vă arăt o cale încă și mai înaltă"*[23], n-a vorbit de facerea de minuni, ci de dragoste, rădăcina tuturor virtuților. Așadar dacă săvîrșim această virtute și toată filozofia pe care ea o cuprinde, nu vom avea nevoie deloc de minuni. După cum dacă ne lipsește dragostea, nu cîștigăm nimic cu facerea de minuni.

19. *Matei* 11, 29.
20. *Matei* 4, 2.
21. *Luca* 10, 8.
22. *Matei* 10, 9.
23. *I Cor.* 12, 31.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea, pe temeiul cărora apostolii au ajuns mari, să le rîvnim viața. Prin ce au ajuns apostolii mari? Ascultă-l pe Petru, care spune: *„Iată noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție! Ce va fi, oare, nouă?”*[24]. Ascultă-L și pe Hristos, Care spune: *„Veți ședea pe douăsprezece tronuri”*[25]*;* și: *„Oricine a lăsat casă sau frați sau tată sau mamă va primi însutit în veacul acesta și viață veșnică va moșteni”*[26].

Dezlipindu-ne, dar, de toate cele lumești, să ne afierosim lui Hristos ca, după cuvîntul Lui, să ajungem egali cu apostolii și să ne bucurăm de viața veșnică, pe care, facă Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

24. *Matei* 19, 27.
25. *Matei* 19, 28.
26. *Matei* 19, 29.

OMILIA XLVII

„Acestea le-a grăit Iisus mulțimilor în pilde și fără de pildă nu le grăia nimic, ca să se plinească ceea ce s-a zis prin proorocul care zice: «Voi deschide în pilde gura Mea; voi spune cu voce tare cele ascunse de la întemeierea lumii»”[1]

I

Evanghelistul Marcu spune: *„După cum puteau să înțeleagă, le grăia lor cuvîntul în pilde”*[2].

Apoi, pentru a arăta că grăitul în pilde nu este o noutate, citează pe profetul David[3], care a prezis acest fel de învățătură a lui Hristos.

După ce evanghelistul ne-a arătat care era gîndul lui Hristos, anume că le grăia în pilde, nu pentru ca ascultătorii Săi să nu priceapă nimic, ci ca să-i facă să-L întrebe, evanghelistul a adăugat: *„Și fără de pilde nu le grăia nimic”*, cu toate că Hristos a grăit multe fără pilde. Și totuși atunci nimeni nu I-a pus vreo întrebare. Pe profeți iudeii de altădată adeseori îi întrebau, de pildă pe Iezechiel și pe mulți alții; iudeii de acum însă n-au făcut lucrul acesta, deși spusele Domnului erau în stare să le tulbure sufletul și să-i îndemne să-L întrebe. Și doar pildele îi amenințau cu cea mai mare pedeapsă; totuși pe iudei nici lucrul acesta nu i-a mișcat; de aceea Hristos i-a lăsat și a plecat.

„Atunci Iisus, lăsînd mulțimile, a plecat la casa Lui”[4]

A plecat la casa Lui și nici un cărturar n-a mers după Dînsul. De aici se vede că nu pentru altă pricină se țineau cărturarii după El, ci ca să-L prindă în cuvînt. Văzînd deci Hristos că nu înțeleg cuvintele Sale, i-a lăsat.

„Și s-au apropiat ucenicii Lui, întrebîndu-L despre pilda neghinelor”[5].

Acum s-au apropiat de El să-L întrebe, deși sînt cazuri cînd voiau să știe ceva dar se temeau să-L întrebe.

1. *Matei* 13, 34-35.
2. *Marcu* 4, 33.
3. *Ps.* 77, 2.
4. *Matei* 13, 36.
5. *Matei* 13, 36.

– De unde le-a venit acum ucenicilor îndrăznirea?

– Auziseră pe Hristos spunîndu-le: *„Vouă vi s-a dat să cunoaşteţi tainele împărăţiei cerurilor"*[6] şi au prins curaj. De aceea Îl şi întreabă îndeosebi; nu de teama de a da naştere la invidie în sufletul multora, ci pentru a păzi legea Stăpînului, Care le spusese: *„Iar acestora nu li s-a dat!"*[7].

– Dar pentru ce ucenicii lasă la o parte pilda cu aluatul şi pilda cu grăuntele de muştar şi-L întreabă numai despre pilda neghinelor?

– Le-au lăsat pe celelalte la o parte pentru că erau mai clare; voiau însă să cunoască tîlcul acesteia şi pentru că era înrudită cu pilda semănătorului, dar şi pentru că pilda aceasta cuprindea mai multe învăţături. Nu se poate spune, apoi, că ucenicii doreau să afle dacă nu cumva Domnul le spune acelaşi lucru a doua oară. Văzuseră doar cîtă ameninţare cuprindea pilda neghinelor. De aceea nici Domnul nu-i ţine de rău, ci le împlineşte dorinţa.

Şi ceea ce spuneam totdeauna, spun şi acum că pildele nu trebuie interpretate cuvînt cu cuvînt, pentru că s-ar ajunge la interpretări absurde. Şi lucrul acesta ni-l arată Domnul acum; că aşa şi interpretează pilda. Nu mai vorbeşte de slugile care s-au dus la stăpînul casei, ci le lasă la o parte şi interpretează numai părţile principale ale pildei, în vederea cărora a fost rostită, arătînd totodată că El este Judecătorul şi Stăpînul universului.

„Iar El răspunzînd, le-a zis: Cel ce a semănat sămînţa cea bună este Fiul Omului; ţarina este lumea; sămînţa cea bună sînt fiii împărăţiei, iar neghinele, fiii celui rău; vrăjmaşul care le-a semănat este diavolul; secerişul este sfîrşitul veacului, iar secerătorii sînt îngerii. Deci cum se piveşte neghina şi se arde în foc, aşa va fi la sfîrşitul veacului acestuia. Va trimite Fiul Omului pe îngerii Lui şi vor aduna din împărăţia Lui toate smintelile şi pe cei ce fac fărădelege şi-i vor arunca în cuptorul cel de foc. Acolo va fi plîngerea şi scrîşnirea dinţilor. Atunci drepţii vor străluci ca soarele în împărăţia Tatălui lor"[8].

De vreme ce Domnul Hristos este semănătorul, de vreme ce-Şi seamănă ţarina Lui şi culege din împărăţia Lui, este clar că lumea aceasta este a Lui.

Uită-te însă la nespusa Sa iubire de oameni! Este înclinat spre facerea de bine şi nepornit spre pedeapsă! Cînd seamănă, seamănă El cu mîna Lui; dar cînd pedepseşte, o face prin alţii, adică prin îngeri.

„Atunci drepţii vor străluci ca soarele în împărăţia Tatălui lor". Prin aceste cuvinte Hristos nu vrea să spună că drepţii vor străluci numai

6. *Matei* 13, 11.
7. *Matei* 13, 11.
8. *Matei* 13, 37-43.

atîta, ci s-a folosit de această pildă cunoscută nouă pentru că nu ştim altceva mai strălucitor decît soarele.

- În alte locuri Hristos spune că secerişul este aproape, ca atunci cînd vorbeşte despre samarineni: *„Ridicaţi ochii voştri şi priviţi holdele că sînt albe spre seceriş”*[9]; sau: *„Secerişul este mult, iar lucrători puţini”*[10]. Pentru ce, dar, în aceste locuri spune că secerişul este aproape, iar în pilda neghinelor că secerişul va fi la sfîrşitul veacului?

- Pentru că alt înţeles are cuvîntul într-un loc, şi alt înţeles are în alt loc.

- Dar pentru ce spune în altă parte că *„altul este cel ce seamănă şi altul cel ce seceră”*[11], iar în pilda neghinelor spune că El este Cel ce seamănă?

- Pentru că acolo Hristos n-a vorbit despre El, ci a pus în faţa profeţilor pe apostoli fie că le grăia iudeilor, fie că le grăia samarinenilor. Că şi prin profeţi tot El a semănat. Sînt însă locuri cînd numeşte acelaşi lucru şi seceriş şi semănat, întrebuinţînd cuvîntul şi într-un sens şi în altul.

II

Cînd vorbeşte de ascultarea şi supunerea ascultătorilor Săi, Domnul numeşte seceriş supunerea şi ascultarea lor, că acestea duc lucrul la bun sfîrşit; dar cînd caută rodul ascultării, atunci fapta aceasta o numeşte sămînţă, iar sfîrşitul lumii îl numeşte seceriş.

- Dar pentru ce în altă parte se spune că drepţii vor fi răpiţi întîi?[12]

- Pentru că drepţii vor fi răpiţi întîi; dar cînd va veni Hristos, cei răi sînt daţi muncilor şi atunci cei drepţi intră în împărăţia cerurilor. Cei drepţi trebuie să fie în cer; dar aici pe pămînt va veni Hristos şi va judeca pe toţi oamenii; şi după ce va pronunţa asupra celor răi sentinţa, se va scula, ca un împărat înconjurat de prietenii Săi, şi-i va duce pe drepţi spre moştenirea lor cea fericită. Ai văzut, dar, că osînda celor răi este îndoită? Una, că ard în foc; a doua, că au căzut din slava cerească.

- Dar pentru care pricină Hristos le grăieşte apostolilor Săi mai departe tot în pilde, deşi cărturarii şi fariseii nu mai erau de faţă?

- Le grăieşte în pilde pentru că în urma învăţăturilor lui Hristos au ajuns mai pricepuţi, aşa că puteau înţelege pildele Sale. Într-adevăr, după ce le-a spus toate pildele, i-a întrebat: *„Aţi înţeles toate acestea? Iar ei I-au spus: „Da, Doamne!”*[13]. Astfel pildele, pe lîngă celelalte învăţături, au săvîrşit şi acest mare lucru: i-au făcut pe apostoli şi mai ascuţiţi la minte.

9. *Ioan* 4, 35.
10. *Luca* 10, 2.
11. *Ioan* 4, 37.
12. *I Tes.* 4, 17.
13. *Matei* 13, 51.

Ce le-a mai spus Domnul?

„Asemenea este împărăția cerurilor cu o comoară ascunsă în țarină, pe care găsindu-o un om a ascuns-o; și de bucuria ei vinde tot ce are și cumpără țarina aceea. Iarăși asemenea este împărăția cerurilor cu un negustor care caută mărgăritare frumoase; și găsind un mărgăritar de mare preț, mergînd a vîndut tot ce avea și l-a cumpărat"[14].

După cum pildele grăuntelui de muștar și aluatului se deosebesc foarte puțin între ele, tot așa și aceste două pilde: a comorii ascunse în țarină și a mărgăritarului. Amîndouă arată că trebuie să lăsăm totul la o parte pentru ascultarea cuvîntului lui Dumnezeu. Pildele celelalte, a aluatului și a grăuntelui de muștar, vorbesc de puterea predicării cuvîntului lui Dumnezeu, că el va cuprinde toată lumea; pildele acestea, a comorii ascunse în țarină și a mărgăritarului, ca pe un lucru scump și de mare preț, înfățișează cuvîntul lui Dumnezeu. Cuvîntul lui Dumnezeu se întinde ca grăuntele de muștar și cuprinde totul ca aluatul; dar este și de mare preț, ca mărgăritarul, și are nenumărate bogății ca o comoară.

Pildele acestea nu ne învață numai că trebuie să ne depărtăm cu totul de cele lumești și să îmbrățișăm cuvîntul lui Dumnezeu, ci și să facem lucrul acesta cu bucurie. Cel care s-a despărțit de tot ce are trebuie să știe că pierderea aceasta este un cîștig, și nu o pagubă.

Vezi că este ascuns în lume cuvîntul lui Dumnezeu? Vezi că în cuvîntul lui Dumnezeu sînt toate bunătățile? Dacă nu vinzi totul nu cumperi! Dacă n-ai un suflet ca acesta, veghetor și cercetător, nu găsești!

Așadar două lucruri trebuie să îndeplinim: să ne depărtăm de cele lumești și să priveghem. Că spune Domnul că trebuie să fim asemenea unui negustor *„care caută mărgăritare frumoase și găsind unul de mare preț, a vîndut totul și l-a cumpărat"*. Adevărul este unic, și nu împărțit în mai multe părți. Și după cum numai cel care are mărgăritarul știe că este bogat, iar ceilalți nu știu de multe ori ce are el în mînă – că mărgăritarul este mic –, tot așa și cu cuvîntul lui Dumnezeu: cei care îl au știu că sînt bogați; necredincioșii însă, necunoscînd această comoară, nu știu de bogăția noastră.

Apoi, ca să nu ne încredem prea mult în predicarea cuvîntului lui Dumnezeu, nici să socotim că ne este de ajuns pentru mîntuire numai credința, Hristos a spus și altă pildă înfricoșătoare.

– Care?

– Pilda năvodului!

„Asemenea este împărăția cerurilor cu un năvod aruncat în mare, care a adunat tot felul de pești; pe care, cînd s-a umplut, pescarii, scoțîn-

14. *Matei* 13, 44-46.

du-l la țărm și șezînd, au ales peștii cei buni în vase, iar pe cei răi i-au aruncat afară"[15].

– Dar ce deosebire este între pilda aceasta și pilda neghinelor? Că și acolo unii se mîntuie, iar alții pier!

– Cei din pilda neghinelor pier din pricină că au îmbrățișat niște învățături străine; cei din pilda de mai înaintea acesteia, din pilda semănătorului, pier din pricină că n-au dat atenție cuvintelor lui Dumnezeu; iar aceștia, cei din pilda năvodului, pier din pricina vieții lor stricate și sînt mai ticăloși decît toți, că au cunoscut cuvîntul lui Dumnezeu, au fost pescuiți, dar nici așa nu s-au putut mîntui.

– În altă parte Hristos spune că Însuși Păstorul desparte pe cei răi de cei buni[16]; aici spune că îngerii o fac, ca și în pilda neghinelor. Cum se explică aceasta?

– Deosebirea se explică prin aceea că odată le vorbește mai simplu, iar altădată mai înalt.

Hristos interpretează pilda năvodului fără să fie întrebat, de buna Sa voie; a explicat numai o parte din ea mărind frica. Ca nu cumva auzind că a aruncat afară peștii cei răi să socotească aruncarea lor lipsită de primejdie, Hristos, prin interpretarea Sa, a arătat pedepsirea lor, spunînd:

„*Și-i vor arunca în cuptor; acolo va fi plîngerea și scrîșnirea dinților*"[17].

Durerea aceasta nu se poate zugrăvi prin cuvînt.

Ai văzut cîte căi de pieire sînt? Una, datorită pietrișului; alta, datorită spinilor; alta, datorită căii; alta, datorită neghinelor; alta, datorită năvodului. Nu fără pricină a spus Domnul că „*largă este calea care duce la pieire și mulți sînt cei care merg pe ea*"[18].

După ce le-a spus ucenicilor Săi aceste pilde, după ce și-a sfîrșit spusele Sale cu un cuvînt înfricoșător, arătîndu-le mai multe decît pildele, le-a zis, dar, mai bine spus, a stat de vorbă cu ei:

„*Ați înțeles toate acestea?*" *Iar ei I-au spus:* „*Da, Doamne!*"[19]

Apoi, pentru că au înțeles, îi laudă iarăși, zicînd:

„*Pentru aceasta, orice cărturar care cunoaște cele despre împărăția cerurilor se aseamănă cu omul stăpîn de casă, care scoate din vistieria sa noi și vechi*"[20].

De aceea și în altă parte spune: „*Voi trimite la voi înțelepți și cărturari*"[21].

15. *Matei* 13, 47-48.
16. *Matei* 25, 32.
17. *Matei* 13, 50.
18. *Matei* 7, 13.
19. *Matei* 13, 51.
20. *Matei* 13, 52.
21. *Matei* 23, 34.

III

Ai văzut că nu înlătură Vechiul Testament, ci îl laudă şi-l slăveşte, numindu-l vistierie?

Deci toţi cîţi nu cunosc Scripturile nu sînt stăpîni de casă; nu le au nici ei şi nici nu le primesc de la alţii, ci se uită cu nepăsare la ei înşişi cum pier de foame. Nu numai aceştia, dar şi ereticii nu se pot bucura de această fericire a Domnului. Că nu scot noi şi vechi; nici pe cele vechi nu le au; de aceea nu le au nici pe cele noi; după cum şi cei care nu le au pe cele noi nu le au nici pe cele vechi, ci sînt lipsiţi şi de unele şi de altele; că acestea două, cele vechi şi cele noi, – Vechiul Testament şi Noul Testament –, sînt strîns unite unele cu altele, sînt împletite unele cu altele.

Să auzim[22] dar, toţi cei care neglijăm citirea Sfintelor Scripturi, cîtă pagubă suferim, cîtă sărăcie! Cînd vom putea vieţui creştineşte, cînd nici nu cunoaştem legile după care trebuie să vieţuim? Bogaţii şi cei care se dau în vînt după bani şi după averi îşi scutură mereu hainele lor ca să nu fie mîncate de molii. Tu însă, deşi vezi că uitarea îţi roade sufletul mai grozav decît o molie, nu deschizi cărţile sfinte, nu pui capăt prăpădului, nu-ţi împodobeşti sufletul, nu te uiţi mereu la icoana virtuţii, nu cauţi să afli care sînt mădularele virtuţii, care e capul ei! Că virtutea are şi cap şi mădulare mai frumoase decît trupul cel mai frumos şi mai bine făcut.

– Care-i capul virtuţii? m-ai întreba.

– Smerenia. Din pricina asta Hristos cu ea şi-a început predica de pe munte, spunînd: *„Fericiţi cei săraci cu duhul"*[23]. Capul acesta nu-i împodobit cu păr, nici cu bucle, ci are o frumuseţe ca aceea care atrage privirile lui Dumnezeu. *„La cine voi privi,* spune Domnul, *dacă nu la cel blînd şi smerit care tremură de cuvintele Mele?"*[24]; şi: *„Ochii Mei peste blînzii pămîntului"*[25]; şi: *„Aproape este Domnul de cei smeriţi cu inima"*[26]. Capul acesta aduce lui Dumnezeu, în loc de păr şi bucle, jertfe bine plăcute. Este altar de aur şi jertfelnic duhovnicesc. Că *„jertfa lui Dumnezeu, duh umilit"*[27]. Smerenia este mama înţelepciunii. Dacă ai smerenia le vei avea şi pe toate celelalte. Ai văzut capul? Un cap atît de frumos n-ai văzut niciodată! Vrei să-i vezi şi faţa? Dar, mai bine spus, vrei s-o cunoşti? Deocamdată cunoaşte-i culoarea! E roşie, înfloritoare şi plină de farmec! Află din ce pricină e aşa!

– Din ce pricină?

22. De aici începe partea morală: *Acuzare celor care nu citesc Sfintele Scripturi. Care sînt virtuţile mădularelor; în care vorbeşte şi despre Matei şi despre iubitorul de argint. Ce fel este cel sărac de bună voie.*
23. *Matei* 5, 3.
24. *Isaia* 66, 2.
25. *Ps.* 33, 14.
26. *Ps.* 33, 17.
27. *Ps.* 50, 18.

– Din pricină că roşeşte şi se ruşinează! De aceea un înţelept a şi spus: *„Înaintea celui ruşinos va merge farmecul”*[28]. Frumuseţea chipului smereniei răspîndeşte şi asupra celorlalte mădulare multă frumuseţe. De-ai amesteca mii de culori, nu vei reuşi să faci o frumuseţe ca aceasta. Dacă vrei să-i vezi şi ochii, vezi-i că sînt încondeiaţi minunat cu bunăcuviinţă şi cu cuminţenie; sînt atît de frumoşi şi de pătrunzători pentru că Îl văd chiar pe Domnul. *„Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu”*[29]. Gura smereniei este înţelepciune şi pricepere, cunoaşte cîntările cele duhovniceşti; inima ei este iscusită în cercetarea Scripturilor, în păzirea adevăratelor învăţături, în milostenie, în bunătate. După cum nu-i cu putinţă să trăieşti fără inimă, tot aşa nici nu-i cu putinţă să te mîntui cîndva fără această inimă duhovnicească. Din ea se nasc toate cele bune. Smerenia are şi mîini şi picioare: faptele cele bune; are şi suflet: dreapta credinţă; are şi piept de aur şi mai tare decît diamantul: bărbăţia; îi e uşor să sfărîme orice, dar pieptul ei nimic nu-l poate sfărîma; în sfîrşit, duhul smereniei, care este în cap şi în inimă, este dragostea.

IV

Vrei să-ţi arăt chiar prin fapte icoana unui om ca acesta? Gîndeşte-te la evanghelistul care a scris această evanghelie, la Matei. Nu avem în scris toată viaţa lui, totuşi chiar din puţinele lucruri pe care le ştim despre el, îi vedem strălucitul lui chip. Că era smerit şi cu inima zdrobită! Auzi-l că se numeşte vameş chiar în Evanghelia scrisă de el[30]. Că era milostiv! Vezi-l că s-a despărţit de toate averile sale şi a mers după Iisus. Că era binecredincios se vede din învăţăturile sale. Şi priceperea lui o poţi vedea uşor, că a scris Evanghelia; dragostea lui, că a purtat grijă de întreaga lume; facerile sale de bine, de la tronul pe care are să stea[31]; iar bărbăţia lui, de acolo că a ieşit bucurîndu-se de la sinedriu[32].

Să rîvnim şi noi virtutea aceasta, dar, mai mult decît toate, smerenia şi milostenia, fără de care nu ne putem mîntui. Şi aceasta o arată cele zece fecioare[33] şi fariseul[34]. Fără feciorie te poţi mîntui; dar fără milostenie, cu neputinţă. Milostenia este de neapărată trebuinţă şi le ţine pe toate. Nu fără motiv am numit eu milostenia inima virtuţii. Dar inima aceasta încetează iute de-a mai bate, dacă nu dă tuturor duhul ei. Întocmai ca o fîntînă: dacă ţine în ea apa izvoarelor sale, se strică; tot aşa şi cu bogaţii, cînd

28. *Inţ. Sir.* 32, 11.
29. *Matei* 5, 8.
30. *Matei* 9, 9.
31. *Matei* 19, 28.
32. *Fapte* 5, 40–41.
33. *Matei* 25, 1–13.
34. *Luca* 18, 10–14.

țin averile lor numai pentru ei înșiși. De aceea și obișnuim să spunem de bogați: „Cutare e putred de bogat", dar nu spunem: „Mult îi este belșugul" sau: „Mare îi este comoara". Putrezi nu sînt numai cei care au bogății, ci chiar bogăția însăși. Hainele se strică, aurul se roade, grîul se mănîncă de viermi, iar sufletul, din pricina grijilor, este ros și mai putred decît toate cele ale lui. Dacă ai vrea să-ți pun în față sufletul unui iubitor de argint, l-ai vedea găurit peste tot de griji, putred de păcate și ros de viermi ca o haină mîncată de molii, fără nici o bucățică întreagă. Nu-i așa însă sufletul celui sărac, al săracului care de buna sa voie voiește să fie sărac. Sufletul îi strălucește ca aurul, sclipește ca mărgăritarul, înflorește ca trandafirul. Nu-l roade molia, nu-l fură hoții, nu-l tulbură grija lumii, ci-i ca îngerii; așa trăiește pe pămînt. Vrei să vezi frumusețea acestui suflet? Vrei să cunoști bogăția sărăciei? Nu poruncește oamenilor, ci demonilor; nu stă alături de împărat, ci alături de Dumnezeu; nu este ostaș împreună cu oamenii, ci împreună cu îngerii; nu are două, trei, douăzeci de scrinuri, ci atîta bogăție că socotește toată lumea o nimica; nu are vistierie, dar are cerul; nu are nevoie de robi; dar, mai bine spus, are roabe patimile; are roabe gîndurile care robesc pe împărați; are rob gîndul care poruncește celui îmbrăcat în purpură; gîndul care-l înspăimîntă pe împărat, gîndul pe care împăratul nu îndrăznește să-l privească în față. Rîde de tronul împărătesc, de aur și de toate cele ca acestea ca de niște jocuri de copii; le socotește pe toate acestea tot atît de vrednice de dispreț ca pe cercurile de joacă, cuburile și bilele. Are o podoabă pe care nu pot s-o vadă cei care se joacă cu niște jucării ca acestea.

Ce poate fi deci mai bun decît acest sărac? Cerul este pardoseala locuinței lui; iar dacă pardoseala casei lui este așa, gîndește-te cum îi este tavanul!

– Dar n-are cai și trăsuri! mi s-ar putea spune.

– Ce nevoie are de acestea cel care are să meargă pe nori și are să fie cu Hristos?

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea, și bărbații și femeile, să căutăm bogăția aceea, bogăția cea neîmpuținată, ca să avem parte și de împărăția cerurilor, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și stăpînirea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XLVIII

„Și după ce a sfîrșit Iisus pildele acestea, a trecut de acolo"[1]

I

– Pentru ce evanghelistul a spus: *„acestea"*?
– Pentru că Domnul avea să mai spună și alte pilde.
– Pentru ce a trecut de acolo?
– Pentru că voia să semene cuvîntul pretutindeni.

„Și venind în patria Lui, îi învăța în sinagoga lor"[2].

– Care loc îl numește acum patria Lui?

– După părerea mea, Nazaretul, că *„n-a făcut acolo multe minuni"*[3]; în Capernaum a făcut minuni, de aceea și spunea: *„Și tu, Capernaume, care pînă la cer te-ai înălțat, pînă la iad te vei coborî; că dacă s-ar fi făcut în Sodoma minunile care s-au făcut în tine, ar fi rămas pînă în ziua de astăzi"*[4].

Venind deci în Nazaret, nu mai face minuni, ca locuitorilor Nazaretului să nu li se aprindă și mai mult invidia, ca să nu fie osîndiți mai cumplit pentru că li se mărește necredința. În loc să facă minuni, îi învață; minune tot atît de mare ca și minunea însăși. Și cei mai proști oameni ar fi trebuit să se minuneze și să rămînă uimiți de puterea cuvintelor Lui; nazarinenii, dimpotrivă; Îl batjocoreau din pricina originii de jos a presupusului Lui tată, deși nazarinenii aveau în trecutul lor o mulțime de exemple de acestea, cînd din părinți neînsemnați au ieșit copii vestiți. David era fiul lui Iesei, un plugar de rînd; profetul Amos era fiul unui păstor de capre și el însuși tot păstor de capre. Moise legiuitorul cît de departe era de tatăl lui! Ar fi trebuit ca nazarinenii să I se închine Lui și să fie uimiți de învățătura Lui și de aceasta mai ales că rostea niște cuvinte ca acelea, deși se trăgea din niște oameni de jos. Era lămurit pentru oricine că o astfel de învățătură nu se datora sîrguinței omenești, ci harului dumnezeiesc; dar ei Îl disprețuiau tocmai pentru pricinile pentru care ar fi trebuit să-L admire.

1. *Matei* 13, 53.
2. *Matei* 13, 54.
3. *Matei* 13, 58.
4. *Matei* 11, 23.

Hristos se ducea adeseori în sinagogile lor, ca nu cumva, din pricina şederii lui necontenite în pustie, să-l învinuiască iudeii şi mai mult că este un singuratic şi un duşman al societății.

Deci nazarinenii uimiți şi nedumeriți spuneau:

„De unde are El înțelepciunea aceasta şi puterile?"[5]

Numeau *„puteri"* sau minunile Sale, sau chiar înțelepciunea Lui.

„Nu este acesta fiul teslarului?"[6].

Mai mare e minunea şi mai mare le e uimirea!

„Nu se numeşte mama Lui Maria? Şi frații Lui, Iacob, Iosi, Simion şi Iuda? Surorile Lui nu sînt toate la noi? De unde are El acestea? Şi se sminteau de El"[7].

Vezi că în Nazaret a avut loc discuția aceasta? „Nu sînt, oare, cutare şi cutare frații Lui?", spuneau nazarinenii.

Şi ce-i cu asta, nazarinenilor? Tocmai aceasta ar fi trebuit să vă aducă la credință! Dar de multe ori invidia frînge gîtul celui invidios. Lucrurile mari şi minunate care erau în stare să-i atragă la Hristos, tocmai acelea i-au smintit pe nazarineni.

Ce le răspunde Hristos?

«Iar Iisus le-a zis: „Nu este profet disprețuit decît în patria sa şi în casa sa". Şi n-a făcut multe minuni, spune evanghelistul, *din pricina necredinței lor"»*[8].

– Ar fi trebuit să facă şi acolo multe minuni! ar putea spune cineva. Pentru ce n-a făcut, dacă prin ele reuşea să fie admirat?

– Hristos nu umbla după laudele lumii, ci urmărea folosul oamenilor. Neputîndu-le fi de folos nazarinenilor, s-a trecut cu vederea pe El Însuşi ca să nu le mărească şi mai mult osînda. Totuşi uită-te după cîtă vreme a venit la ei şi cîte minuni făcuse pînă atunci! Dar nici aşa nazarinenii nu L-au putut suferi, ci iarăşi ardeau de invidie.

– Dar pentru ce atunci a mai făcut acolo chiar puține minuni?

– Ca să nu spună nazarinenii: *„Doctore, vindecă-te pe tine însuți!"*[9]; ca să nu spună: „Ne este duşman şi vrăjmaş! Disprețuieşte pe concetățenii Săi"; ca să nu spună: „Dacă ar fi făcut minuni, am fi crezut şi noi în El!" De aceea deci a făcut minuni şi în Nazaret, dar puține. A făcut minuni ca să-Şi împlinească misiunea Sa; a făcut însă puține minuni, ca să nu-i osîndească mai mult.

Gîndeşte-te cît de mare era puterea cuvintelor Sale, că nazarinenii se minunau de El, deşi erau cuprinşi de invidie. Şi după cum atunci cînd

5. *Matei* 13, 54.
6. *Matei* 13, 55.
7. *Matei* 13, 55.
8. *Matei* 13, 57-58.
9. *Luca* 4, 23.

vindeca pe cei îndrăciţi, iudeii nu-I tăgăduiau vindecările, ci născoceau pricini neîntemeiate, spunîndu-I: *„Cu Beelzebul scoate demonii”*[10], tot aşa şi nazarinenii; nu găsesc vină învăţăturii Lui, ci recurg la josnicia neamului Său. Tu uită-te la blîndeţea Învăţătorului! Nu-i ocărăşte, ci cu multă blîndeţe le spune: *„Nu este profet dispreţuit decît în patria sa”*. Şi nici aici nu s-a oprit, ci a adăugat: *„Şi în casa sa”*. După părerea mea Domnul a adăugat aceste cuvinte pentru a-i arăta şi pe fraţii Lui.

II

În Evanghelia după Luca Hristos Îşi şi exemplifică spusele Sale zicînd că nici Ilie nu s-a dus la ai săi, ci la o văduvă de alt neam; Elisei la fel; n-a vindecat de lepră pe altcineva decît pe un străin, pe Neeman[11]. Astfel israeliţii nici n-au primit vreun bine, dar nici n-au făcut, ci străinii. Hristos a dat aceste exemple pentru a le arăta obiceiul lor rău şi a arăta că nu-i o noutate ceea ce suferă El de la iudei.

„În vremea aceea a auzit Irod Tetrarhul vestea despre Iisus”[12].

Tatăl acestuia, împăratul Irod, cel care omorîse copiii[13], murise. Evanghelistul Matei n-a însemnat fără rost timpul, ci ca să cunoşti mîndria şi nepăsarea tiranului. N-a aflat de Hristos de la început, ci după multă trecere de vreme. Aşa sînt puternicii zilei, cei înconjuraţi de fast şi strălucire. Află tîrziu acestea, pentru că le dau puţină importanţă.

Tu însă uită-mi-te ce putere are virtutea! Irod se teme de Ioan Botezătorul, care era mort; şi cuprins de teamă, a început să filozofeze despre înviere.

«Şi a zis slujitorilor săi: „Acesta este Ioan, pe care eu l-am omorît. El a înviat din morţi şi de aceea se fac minuni prin el»[14].

Ai văzut cît de mare îi este frica? Nici atunci n-a îndrăznit să spună asta străinilor, ci a spus slujitorilor săi teama lui. Totuşi părerea lui Irod era o părere de ostaş, părere absurdă. Mulţi au înviat din morţi, dar nici unul n-a făcut minuni. După părerea mea, cuvintele lui Irod exprimă şi lăudăroşenie şi frică. Aşa sînt cei fără judecată; de multe ori sînt stăpîniţi de simţăminte contrarii.

Evanghelistul Luca spune că mulţimile spuneau: *„Acesta este Ilie sau Ieremia sau unul din profeţii cei de demult”*[15]. Irod însă, ca să spună ceva mai cu cap decît ceilalţi oameni, a spus că a înviat Ioan Botezătorul.

10. *Luca* 11, 15.
11. *Luca* 4, 25-27.
12. *Matei* 14, 1.
13. *Matei* 2, 16-18.
14. *Matei* 14, 2.
15. *Luca* 9, 8.

Se poate chiar ca la început unii să-i fi spus lui Irod că Iisus este Ioan - mulți spuneau asta -, iar el să fi tăgăduit și să spună: „Nu, nu poate să fie Ioan! Pe Ioan eu l-am omorît", pentru a se lăuda și a se făli. Aceasta o spun și evangheliștii Marcu și Luca că Irod spunea: *„Eu i-am tăiat capul lui Ioan"*[16]. Dar cînd s-a întins zvonul că Iisus este Ioan înviat din morți, atunci și Irod a spus la fel ca toată lumea.

Evanghelistul Matei ne spune apoi și istoria lui Ioan Botezătorul.

- Dar pentru ce n-a istorisit-o mai înainte?

- Pentru că toată grija evangheliștilor a fost de a vorbi de viața și învățătura lui Hristos. N-au vorbit de o întîmplare străină decît numai dacă avea legătură cu Hristos. Așadar, nici acum n-ar fi pomenit de istoria aceasta, dacă n-ar fi avut legătură cu Hristos și dacă Irod n-ar fi spus că Iisus este Ioan înviat din morți.

Evanghelistul Marcu spune că Irod îl prețuia pe Ioan Botezătorul[17], cu toate că fusese mustrat de el. Atît de multă putere are virtutea!

Evanghelistul Matei istorisește mai departe așa:

„Că Irod, prinzînd pe Ioan, l-a legat și l-a pus în temniță pentru Irodiada, femeia lui Filip, fratele său. Că îi zicea Ioan: „Nu ți se cade s-o ai!" Și vrînd să-l omoare, s-a temut de mulțime, că îl avea drept prooroc"[18].

- Dar pentru ce Ioan nu i-a vorbit femeii, ci bărbatului?

- Pentru că Irod era principalul vinovat.

Ascultă cum îi îndulcește evanghelistul vina lui Irod! Îți face impresia că povestește mai mult o întîmplare decît că aduce o acuzație.

„Prăznuindu-și Irod ziua nașterii, fiica Irodiadei a jucat în fața oaspeților și a plăcut lui Irod"[19].

O, ospăț drăcesc! O, adunare satanică! O, joc nelegiuit și plată a unui joc și mai nelegiuit! S-a săvîrșit cea mai blestemată ucidere din toate uciderile! Cel ce merita să fie încununat și să i se strige numele în gura mare este ucis! Biruința demonilor stă la masă, iar chipul biruinței este vrednic de fapta săvîrșită!

„Fata Irodiadei a jucat înaintea lui și a plăcut lui Irod. De aceea cu jurămînt s-a jurat să-i dea orice va cere. Iar ea, îndemnată fiind de mama ei, a zis: „Dă-mi aici pe tipsie capul lui Ioan Botezătorul!"[20]

Îndoită crimă! Și că a jucat și că a plăcut! Și a plăcut atît de mult, că plata jocului a fost crima!

16. *Marcu* 6, 16; *Luca* 9, 9.
17. *Marcu* 6, 20.
18. *Matei* 14, 3-5.
19. *Matei* 14, 6.
20. *Matei* 14, 6-8.

Ai văzut cît de crud a fost Irod, cît de lipsit de inimă, cît de nejudecat? S-a legat cu un jurămînt şi apoi o lasă pe fată să-i ceară ce vrea! Cînd a văzut la ce grozăvie a dat naştere jurămîntul său, s-a întristat Irod, ne spune evanghelistul, deşi la început el l-a aruncat în temniţă. De ce se mai întristează? Aşa e virtutea! Şi răii o admiră şi o laudă! Dar, o, Irodiado, femeie nebună! Şi tu ar fi trebuit să-l admiri pe Ioan; şi tu ar fi trebuit să i te închini lui, că el căuta să te scape de păcat! Dar nu! Irodiada pune la cale crima, întinde cursa şi cere favor drăcesc.

„Şi s-a temut Irod pentru jurămînt şi pentru oaspeţi”[21].

Pentru ce, Iroade, nu te-ai temut de ceea ce-i mai cumplit? Dacă te-ai temut că ai martori pentru călcarea ta de jurămînt, cu mult mai mult trebuia să te temi că ai martori atît de mulţi pentru o crimă atît de nelegiuită.

III

Dar pentru că socot că mulţi nu cunosc pricina acuzaţiei aduse de Ioan lui Irod, acuzaţie care a dat naştere crimei, e de neapărată trebuinţă să v-o spun, ca să cunoaşteţi înţelepciunea lui Moise legiuitorul.

Care este deci legea veche pe care a călcat-o Irod şi pe care a încercat s-o apere Ioan? Femeia unui bărbat care murea fără copii trebuia să fie dată fratelui lui[22]. Pentru că moartea era socotită un rău de nemîngîiat şi pentru că în legea veche se făcea totul în vederea vieţii acesteia pămînteşti, legea poruncea ca fratele cel viu să se căsătorească cu soţia fratelui răposat, iar copilul născut din această căsătorie să poarte numele celui răposat, ca să nu se stingă casa lui. Dacă se întîmpla ca răposatul să nu lase copii – cea mai mare mîngîiere în faţa morţii –, atunci jalea era fără margini. Pentru aceasta legiuitorul a izvodit o mîngîiere pentru cei lipsiţi din fire de copii şi a poruncit ca acela născut să fie socotit copilul răposatului. Cînd de pe urma unui bărbat răposat rămînea un copil, o astfel de căsătorie nu era îngăduită.

– Şi de ce? aş putea fi întrebat. Dacă un altul străin se putea căsători cu văduva, apoi cu atît mai mult fratele răposatului!

– Nicidecum! Legea voia ca înrudirea dintre oameni să se întindă cît mai mult şi să existe multe prilejuri pentru întinderea acestei înrudiri între oameni.

– Dar atunci pentru ce nu avea voie să se mărite cu un străin soţia celui răposat fără copii?

– Pentru că din o astfel de căsătorie copilul ce s-ar fi născut n-ar mai fi fost socotit al celui răposat. Aşa însă, pentru că era odrasla fratelui

21. *Matei* 14, 9.
22. *Deut.* 25, 5.

celui răposat, putea fi socotit copilul acestuia. De altfel un străin nu avea nici un interes să continue familia celui răposat. Fratele însă dobîndea acest drept din pricina înrudirii.

Irod se căsătorise cu femeia fratelui lui, de la care ea avea un copil. Pentru asta îl ținea de rău Ioan Botezătorul. Şi-l ținea de rău cu măsură. E şi îndrăzneț, dar şi blînd în acelaşi timp.

Tu însă uită-mi-te că toată adunarea aceea de la masa lui Irod era o adunare drăcească. În primul rînd, era alcătuită din beție şi desfrîu. Nimic sănătos nu putea fi în ea! În al doilea rînd, oaspeții erau nişte stricați, iar gazda, mai stricată decît toți. În al treilea rînd, petrecerea lor era fără judecată. În al patrulea rînd, fata, din pricina căreia căsătoria lui Irod cu Irodiada era o călcare de lege, pe care maică-sa ar fi trebuit să o ascundă, că era o insultă pentru ea, intră în sala de ospăț, se dă în spectacol şi fecioara întrece pe desfrînate! Chiar timpul cînd a făcut Irod ospățul învinuieşte nu puțin fărădelegea aceasta. Cînd ar fi trebuit să mulțumească lui Dumnezeu că în ziua aceea l-a adus la lumină, Irod tocmai atunci îndrăzneşte acele fărădelegi; în ziua în care trebuia să dezlege pe cel legat, atunci adaugă lanțurilor uciderea.

Ascultați, fecioare, dar, mai bine spus, ascultați şi voi femei măritate, care la nunțile altora vă schimonosiți aşa, sărind, zbenguindu-vă, făcînd de rîs pe femei! Ascultați şi voi, bărbaților, care umblați după ospețe bogate şi pline de beție! Temeți-vă de prăpădul diavolului! Cu atîta putere l-a prins diavolul atunci pe acel ticălos împărat, încît s-a jurat să-i dea chiar jumătate de împărăție. Că aceasta o spune evanghelistul Marcu: «*I s-a jurat ei: „Orice vei cere de la mine, îți voi da ție pînă la jumătate din împărăția mea”*[23]. Aşa de mult a ținut la tronul său şi atît de robit de patimă a ajuns dintr-o dată, încît de dragul unui dans a renunțat chiar la domnie! Ce e de mirare că s-a petrecut lucrul acesta atunci, cînd chiar acum, după atît de mare filozofie, din pricina dansului mulți tineri ajung nişte desfrînați şi-şi pierd sufletele fără măcar să fie constrînşi de jurămînt! Ajung robi din pricina plăcerii! Sînt purtați ca o cireadă de vite oriunde îi tîrăşte lupul! Aşa a pățit atunci şi acel nebun împărat, că a făcut două mari nebunii: prima, că a făcut stăpînă pe gîndurile şi voința lui pe fata aceea atît de nebună şi beată de patimă, care nu se dădea înapoi de la nimic; a doua, că s-a legat cu jurămînt. Da, Irod a fost atît de nelegiuit; dar mai nelegiuită decît toți a fost Irodiada; şi decît fiică-sa, şi decît tiranul. Că ea a fost arhitectul tuturor acestor nenorociri; ea a urzit toată această dramă; ea, care trebuia să-i fie recunoscătoare profetului. Fiica ei, convinsă de ea, s-a schimonosit, a dansat şi a cerut uciderea; iar Irod a fost

23. *Marcu* 6, 23.

prins de ea în mreje. Vezi că pe bună dreptate spunea Hristos: *„Cel care-şi iubeşte pe tatăl lui sau pe mama lui mai mult decît pe Mine nu este vrednic de Mine”*[24]. Dacă fata ar fi păzit porunca aceasta, n-ar fi călcat în picioare atîtea legi şi n-ar fi săvîrşit crima aceea. Ce poate fi mai rău decît o sălbăticie ca aceasta? Să ceri ca răsplată uciderea unui om, ucidere nelegiuită, ucidere în timpul ospăţului, ucidere în văzul tuturora şi fără de ruşine! Nu i-a grăit, apropiindu-se îndeosebi de Irod, ci în auzul tuturora; şi-a aruncat masca, cu capul gol; şi, luînd ca avocat pe diavol, aşa a spus ce-a spus! Iar diavolul a făcut ca dansul fetei să placă lui Irod şi să-i cadă astfel Irod în mîna sa. Unde-i dans, acolo-i şi diavolul! Nu pentru asta ne-a dat Dumnezeu picioare, ci ca să mergem cu bună rînduială; nu ca să ne schimonosim, nu ca să sărim ca şi cămilele – că şi cămilele sînt neplăcute cînd dansează, cu atît mai puţin femeile –, ci ca să dănţuim împreună cu îngerii. Dacă trupul capătă o înfăţişare plină de urîţenie, cînd se schimonoseşte aşa, apoi cu mult mai mult sufletul! Dracii dănţuiesc aşa! Slugile dracilor se pocesc aşa!

IV

Uită-te şi la cererea fetei! *„Dă-mi aici pe tipsie capul lui Ioan Botezătorul!”*. Vezi cît e de lipsită de ruşine? A intrat toată pe mîna diavolului! Aminteşte de vrednicia lui Ioan, numindu-l Botezător; şi nici asta n-o face să se ruşineze! Ci, ca şi cum ar vorbi de o mîncare oarecare, aşa cere să i se aducă pe tipsie acel fericit cap! Şi nu spune nici pentru care pricină; că nici n-avea ce spune! Ci cere simplu să fie cinstită cu nenorocirea altuia! N-a spus: „Aduceţi-l încoace şi junghiaţi-l aici!” N-ar fi putut îndura îndrăznirea celui care avea să moară. Se temea să audă glasul înfricoşător al celui junghiat; că nici n-ar fi tăcut cel care avea să fie ucis. De aceea a şi spus fata: *„Dă-mi aici pe tipsie!* Doresc să văd amuţită limba aceea!”. Nu se grăbea numai să scape de mustrările aceluia, dar se grăbea să ocărască şi să-şi bată joc de cel omorît.

Dumnezeu însă a îngăduit şi nici n-a dezlănţuit trăsnet din cer ca să ardă chipul acelei neruşinate, nici n-a poruncit să se despice pămîntul şi să înghită tot ospăţul acela nelegiuit. N-a făcut asta şi ca să încununeze cu şi mai mari cununi pe drept, şi ca să lase mare mîngîiere celor care vor suferi mai tîrziu pe nedrept.

Să auzim[25], aşadar, acestea toţi cîţi facem fapte de virtute, dar suferim necazuri de la oamenii răi! Că şi atunci Dumnezeu a îngăduit să fie junghiat cel care a trăit în pustie, cel încins cu cingătoare de piele, cel

24. *Matei* 10, 37.

25. De aici începe partea morală: *Despre cinstitul cap al sfîntului Ioan Botezătorul. Despre îndrăzneala femeiască şi despre femeile desfrînate şi despre dansul drăcesc.*

îmbrăcat cu haină de păr; profetul, cel mai mare profet dintre toţi profeţii, decît care altul mai mare n-a fost între cei născuţi din femei[26], a îngăduit Dumnezeu să fie junghiat de o fată desfrînată şi stricată omul care apăra legile dumnezeieşti. Gîndindu-ne, dar, la acestea, să îndurăm cu curaj oricît am suferi. Că şi atunci ucigaşa şi nelegiuita aceea a dorit să se răzbune atît cît a putut pe cel ce o supărase. Şi-a săturat mînia; şi Dumnezeu îngăduia. Şi doar Ioan nu-i spusese ei nimic, n-o acuzase pe ea, ci pe bărbatul ei îl învinuia; dar conştiinţa ei era acuzator cumplit. De aceea, mîniată şi furioasă, porneşte cu furie spre păcate şi mai mari; şi murdăreşte deopotrivă pe toţi: pe ea, pe fata ei, pe soţul răposat, pe soţul adulter cu care trăia. Se luptă să facă păcate şi mai mari decît cele dinainte! „Dacă nu suferi că bărbatul meu este un adulter, pare a-i spune ea lui Ioan Botezătorul, ei bine eu îl voi face şi ucigaş; îl voi face să te ucidă pe tine, acuzatorul lui!”.

Ascultaţi toţi cîţi faceţi mai mult decît trebuie gustul femeilor! Ascultaţi toţi cîţi faceţi jurăminte pe neştiute, cîţi faceţi pe alţii stăpîni pe gîndurile şi voinţa voastră spre pierderea voastră şi vă săpaţi voi înşivă groapa! Că şi Irod aşa a pierit! Se aştepta ca fata să-i ceară un dar vrednic de ospăţul ce-l dădea. Era doar o copilă, era la ospăţ, la o serbare, şi se aştepta să-i ceară un dar frumos şi plăcut, nu capul Botezătorului! Dar s-a înşelat! Cu toate acestea nimic nu-l dezvinovăţeşte pe Irod. Chiar dacă fata aceea ar fi avut sufletul unor barbari care se luptă cu fiarele sălbatice, Irod n-ar fi trebuit să-şi piardă minţile, nici să se pună în slujba unei porunci atît de tiranice! Mai întîi, cine nu s-ar fi cutremurat la vederea acelui sfînt cap, adus la ospăţ, din care picura sînge? Şi totuşi nu s-a cutremurat nici nelegiuitul Irod, nici femeia lui, mai blestemată decît el. Aşa sînt femeile desfrînate! Sînt mai îndrăzneţe şi mai crude decît orice om. Dacă noi, care auzim aceste cuvinte, ne cutremurăm, cît trebuie să fi cutremurat atunci priveliştea aceea? Care erau simţămintele oaspeţilor cînd au văzut în mijlocul ospăţului capul acela de curînd tăiat, din care picura sînge? Dar pe setoasa de sînge Irodiada, pe femeia mai sălbatică decît ielele, pe ea n-a mişcat-o deloc vederea aceasta, ci a desfătat-o! Ar fi trebuit, dacă nu de altă pricină cel puţin din pricina vederii acelui cap tăiat, ar fi trebuit să-i amorţească sufletul. Dar aşa ceva n-a păţit ucigaşa şi setoasa de sîngele profeţilor! Aşa e desfrînarea! Nu face numai desfrînaţi, ci şi ucigaşi! Femeile care doresc să facă adulter sînt gata să şi ucidă pe soţii lor; sînt gata să facă nu numai o crimă, nici două, ci nenumărate. Mulţi sînt martorii unor astfel de drame! Lucrul acesta l-a făcut atunci şi Irodiada, nădăjduind că prin uciderea lui Ioan păcatul său are să-i fie uitat şi acoperit. Dar a ieşit cu totul altceva, că Ioan a strigat mai tare după ce a fost ucis.

26. *Matei* 11, 11.

V

Răutatea însă se uită numai la prezent, ca şi cei cuprinşi de friguri, care cer apă rece atunci cînd nu trebuie. Dacă Irodiada n-ar fi ucis pe acuzatorul ei, păcatul ei n-ar fi ajuns atît de cunoscut. Cînd Irod l-a aruncat în închisoare pe Ioan, ucenicii lui n-au spus nimic; dar cînd l-a omorît, au fost siliţi să spună pricina uciderii. Voiau să ascundă adulterul Irodiadei; nu voiau să trîmbiţeze păcatele semenilor lor; dar cînd uciderea lui Ioan i-a silit, atunci dezvăluie lumii tot păcatul Irodiadei. Ucenicii lui Ioan sînt siliţi deci să spună pricina uciderii lui Ioan, ca să nu se spună pe nedrept că şi dascălul lor a fost ucis pentru aceeaşi pricină ca şi Teuda şi Iuda[27]. Deci cu cît ai vrea să ascunzi în acest chip păcatul, cu atît mai mult îl dezgoleşti. Păcatul nu se ascunde prin adaos de păcate, ci prin pocăinţă şi mărturisire.

Uită-te şi la chipul în care istoriseşte evanghelistul Matei întîmplarea! Nu apasă pe nimeni; pe cît îi stă în putinţă chiar le ia apărarea. Despre Irod spune: Pentru jurămînt şi pentru oaspeţi; şi că s-a întristat. Despre fată: că a fost îndemnată de mama ei şi că i-a adus mamei ei capul, ca şi cum evanghelistul ar spune: „A împlinit porunca mamei sale". Toţi drepţii suferă, nu pentru cei care suferă nedreptăţi, ci pentru cei care fac nedreptăţi, pentru că aceştia sînt cei care suferă nedreptăţile. Nici Ioan Botezătorul n-a suferit vreo nedreptate, ci cei care l-au ucis.

Să imităm şi noi pe drepţi şi să nu trîmbiţăm păcatele semenilor noştri; ci, pe cît putem, să le ţinem sub umbră. Să avem suflet de filozof. Evanghelistul Matei a vorbit şi el de Irodiada, femeie desfrînată şi ucigaşă; dar, cît i-a stat în putinţă, n-a apăsat-o, nici n-a spus: „A fost îndemnată de ucigaşă, de blestemată", ci: „A fost îndemnată de mama ei". A întrebuinţat cel mai frumos nume din toate numele.

Tu însă ocărăşti, vorbeşti de rău pe semenul tău şi n-ai suferi vreodată să vorbeşti de semenul tău, care te-a supărat, aşa cum a vorbit evanghelistul Matei de desfrînată, ci cu multă sălbăticie, cu ocări, numindu-l viclean, făcător de rele, şiret, prost şi în alte multe chipuri, mai grele ca acestea. Ne sălbăticim chiar şi mai mult; şi, ca şi cum am vorbi de oameni de altă speţă decît noi, îi bîrfim, îi ocărîm, îi suduim. Sfinţii n-au făcut aşa, ci îi plîng pe păcătoşi mai mult decît să-i blesteme. Să facem şi noi tot aşa! Să plîngem pe Irodiada şi pe toţi care sînt la fel cu ea.

Se dau şi acum multe ospeţe asemănătoare ospăţului lui Irod. Chiar dacă nu-i ucis Ioan Botezătorul, dar sînt ucise mădularele lui Hristos şi cu mult mai cumplit. Dansatoarele de astăzi nu cer pe tipsie capul, ci sufletele comesenilor. Cînd îi fac sclavi, cînd le înfierbîntă sufletele cu amoruri

27. *Fapte* 5, 35–37. Despre Teuda şi Iuda să se vadă notele 29 şi 30 de la Omilia X.

nelegiuite, cînd îi înconjură cu femei desfrînate, nu le taie capetele, ci le junghie sufletele, făcînd din ei adulteri, stricați și desfrînați. Să nu-mi spui mie că nu ți se vatămă cu nimic sufletul dacă bei vin, dacă te îmbeți, dacă te uiți la o femeie care dansează și cîntă cîntece de rușine! Să nu-mi spui că, biruit de plăcere, nu cazi în desfrînare! Și tu săvîrșești păcatul acela înfricoșător, pentru că faci mădularele lui Hristos mădulare ale unei desfrînate[28]. Chiar dacă nu-i de față fata Irodiadei, dar este de față diavolul, care a dansat atunci prin ea; și diavolul dănțuiește acum prin desfrînatele acestea și pleacă ducînd cu el roabe sufletele tuturor oaspeților.

Iar dacă puteți să nu vă îmbătați, totuși sînteți părtași la un păcat și mai cumplit. Niște ospețe ca acestea sînt totdeauna fructul hoțiilor și jafurilor. Nu te uita la carnea de pe masă, nici la dulciuri, ci gîndește-te prin ce mijloace au fost adunate. Și vei găsi că sînt adunate prin asuprire, prin silnicie, prin zgîrcenie, prin jaf.

– Dar ospețele la care iau parte eu, mi-ai putea spune, nu sînt de felul acestora!

– Să nu fie! Nici eu n-o vreau! Dar chiar dacă ospețele la care luați parte se fac cu bani munciți și cinstiți, totuși nici așa ospețele luxoase nu sînt lipsite de păcate. Ascultă-l pe profetul Amos cum ține de rău chiar aceste ospețe, zicînd așa: *„Vai de cei care beau vin strecurat și se parfumează cu cele mai de frunte parfumuri!"*[29] Vezi, dar, că și luxul este învinuit? Profetul învinuiește aici nu numai lăcomia, ci și viața luxoasă.

VI

Tu mănînci peste măsură, iar Hristos nu are nici cele de trebuință cu care să-și ogoiască foamea! Tu mănînci felurite dulciuri, iar El nici pîine uscată! Tu bei vin de Tasos[30], iar Lui, Care însetează, nu I-ai dat nici un pahar cu apă rece! Tu te culci pe saltele moi și înflorate, iar El îngheață de frig!

De aceea, chiar dacă ospețele n-au la temelia lor jaful și lăcomia, sînt tot așa de blestemate, pentru că la astfel de ospețe mănînci și bei peste trebuință, iar lui Hristos nu-I dai nici cît îi trebuie, deși tu te desfătezi cu cele ale Lui. Dacă ai fi epitropul unui copil și i-ai lua toate averile lui, iar pe el l-ai lăsa în cea mai cruntă sărăcie, nu-i așa că toată lumea te-ar acuza și ai fi pedepsit de legi? Și nu socotești, oare, că n-ai să fii tras la răspundere și pedepsit cînd cheltuiești în zadar averile pe care le-ai luat de la Hristos? Nu spun aceste cuvinte celor

28. *I Cor.* 6, 15.
29. *Amos* 6, 6.
30. Insulă greacă, la nord de Marea Egee, renumită printre altele prin vinul său de mare calitate.

care aduc la mesele lor femei desfrînate. Cu aceştia nici nu stau de vorbă, după cum nu stau de vorbă nici cu cîinii. Nu spun aceste cuvinte nici jefuitorilor, lacomilor şi celor care ghiftuiesc pe alţii; n-am nici o părtăşie cu ei, după cum n-am nici o părtăşie nici cu porcii, nici cu lupii, ci le spun celor care se bucură singuri de averea lor, dar nu dau altora, celor care-şi mănîncă singuri averea moştenită de la părinţi. Să se ştie că nici aceştia nu sînt scutiţi de vină. Spune-mi cum ai să scapi de vină, cum ai să fii fără de păcat cînd parazitul tău se ghiftuie, cînd cîinele stă lîngă masa ta, iar Hristos nu Se vede învrednicit nici cu atîta; cînd unul primeşte de la tine atîtea bunătăţi, pentru că te face să rîzi, iar Hristos nu primeşte nici o firimitură, deşi îţi deschide împărăţia cerurilor; cînd unul pleacă încărcat de bunătăţi, pentru că ţi-a spus o glumă, iar Hristos, Care ne-a dat nişte învăţături ca acestea, fără de care nu ne-am deosebi nici de cîini, nu-I învrednicit de aceleaşi bunătăţi ca celălalt? Te cutremuri cînd auzi cuvintele mele? Dar cutremură-te şi de faptele tale! Dă afară din casa ta paraziţii şi cheamă pe Hristos ca să stea la masă cu tine! Dacă Hristos Se va împărtăşi din mîncărurile şi din masa ta, te va judeca cu blîndeţe în ziua cea înfricoşătoare. Hristos ştie să respecte masa. Dacă ştiu lucrul acesta tîlharii, cu mult mai mult Stăpînul. Gîndeşte-te că pe femeia cea păcătoasă a mîntuit-o Domnul stînd la masă, iar pe Simon l-a ţinut de rău, zicîndu-i: *„Sărutare nu Mi-ai dat!"*[31] Dacă Hristos te hrăneşte, cu toate că tu nu faci lucrul acesta, cu mult mai mult te va răsplăti dacă îl faci! Nu te uita că săracul vine la tine murdar şi în zdrenţe, ci gîndeşte-te că prin el Hristos îţi trece pragul casei şi încetează cu cruzimea ta, cu cuvintele neomenoase cu care împroşti pe săracii ce bat la uşa ta, numindu-i şarlatani, trîndavi şi cu alte cuvinte mai grele ca acestea. Cînd le arunci în obraz aceste cuvinte gîndeşte-te ce fac măscăricii pe care i-ai invitat la masă! Ce folos îţi aduc casei tale? Îţi fac plăcut ospăţul? Cum pot să ţi-l facă plăcut, cînd se lasă pălmuiţi de alţii şi spun măscări? Nu-i o ruşine mai mare decît atunci cînd loveşti pe cel făcut după chipul lui Dumnezeu, cînd te distrezi din insulta ce i-o aduci, cînd faci din casa ta teatru, cînd umpli ospăţul cu comedianţi, cînd tu, om de neam bun şi liber, faci ceea ce fac sclavii pe scenă. Că şi pe scenă e rîs, şi pe scenă se dau palme! Spune-mi, numeşti tu distracţie ceea ce merită şiroaie de lacrimi, plînset şi suspine? Ar trebui să îndrumezi pe oaspeţii tăi spre o viaţă serioasă, ar trebui să-i sfătuieşti să facă ceea ce se cuvine; dar tu îi îndemni să înjure şi să spună cuvinte nepotrivite. Şi numeşti aceasta distracţie! Socoteşti temei de plăcere ceea ce-i temei de munca iadului? Cînd paraziţii aceştia nu mai ştiu să spună nici un cuvînt de spirit, nici o glumă, atunci totul se termină cu

31. *Luca* 7, 45.

jurăminte şi jurăminte false. Sînt, oare, vrednici aceştia să te facă să rîzi sau să plîngi şi să suspini? Care om cu judecată ar putea-o spune?

VII

Nu spun lucrurile acestea ca să vă împiedic să vă distraţi. Distraţi-vă, dar nu cu un astfel de preţ! Hrana voastră să fie temei de iubire de oameni, de milostenie, nu de cruzimi! Hrăneşte-ţi oaspetele, pentru că-i sărac! Hrăneşte-l, pentru că Se hrăneşte Hristos! Nu-l hrăni pentru că spune cuvinte drăceşti, pentru că se înjoseşte! Nu te uita că faţa îi rîde, ci cercetează-i sufletul şi atunci vei vedea că-şi blesteamă de mii de ori viaţa, că ofteazǎ şi suspină! Dacă nu-ţi arată viaţa lui cea grea şi nenorocită, apoi o face pentru tine, ca să te distreze!

Să fie, dar, oaspeţi ai tăi oamenii săraci şi liberi, nu cei care se jură pe nedrept, nu comedianţii! Iar dacă vrei să ai răsplată pentru mîncarea ce le-o dai, porunceşte-le să mustre şi să îndrepte dacă văd că se face ceva nepotrivit în casa ta; porunceşte-le să-ţi ajute la purtarea de grijă a casei, la supravegherea slugilor. Ai copii? Fă-i şi pe ei tatăl copiilor tăi, să împartă cu tine purtarea de grijă de copii! Să-ţi aducă cîştiguri bine plăcute lui Dumnezeu! Pune-i pe ei la o neguţătorie duhovnicească! Dacă vezi pe unii că au nevoie de sprijin, porunceşte-le să te ajute, porunceşte-le să te slujească. Prin ei culege pe străini de pe drumuri, prin ei îmbracă pe cei goi, prin ei trimite ajutoare celor întemniţaţi, prin ei scoate pe alţii din nevoi! Aceasta să-ţi fie răsplata hranei pe care le-o dai; de folos şi ţie şi lor şi fără de osîndă. Prin ei şi prietenia dintre tine şi ei se strînge mai mult. Altfel, chiar dacă par că te iubesc, totuşi se ruşinează de tine că sînt hrăniţi de pomană. Dacă însă îţi fac astfel de servicii se simt mai la largul lor la masa ta, iar tu le dai de mîncare cu mai multă plăcere, la gîndul că cheltuiala nu îţi este zadarnică; ei îţi calcă pragul casei tale cu curaj şi în toată voia, iar casa ta va ajunge biserică în loc de teatru; diavolul va fi alungat şi va intra în casa ta Hristos, va intra corul îngerilor. Că unde e Hristos, acolo sînt şi îngerii; iar unde sînt Hristos şi îngerii, acolo-i şi cerul, acolo-i lumină mai strălucitoare decît lumina soarelui acestuia pămîntesc. Iar dacă vrei să culegi şi o altă mîngîiere de pe urma acestora, pe care-i chemi la masa ta, porunceşte-le ca, atunci cînd au răgaz, să ia Biblia în mîini şi să citească legea dumnezeiască. Astfel de ospeţe îţi vor fi mai plăcute decît celelalte; te fac şi pe tine şi pe oaspeţii tăi mai vrednici; celelalte ospeţe acoperă de ruşine şi pe gazdă şi pe invitaţi; pe tine, gazda, pentru că insulţi şi te îmbeţi, iar pe invitaţi, că ajung nişte ticăloşi şi nişte ghiftuiţi.

Dacă dai de mîncare unui sărac ca să-l insulţi, apoi fapta ta e mai cumplită decît dacă l-ai omorî; dar dacă-i dai de mîncare ca să-i vii în aju-

tor şi să-i fii de folos, atunci fapta ta este mai bună decît dacă ai scăpa de la moarte un osîndit. Făcînd altfel însă îl înjoseşti mai mult decît pe slugile tale; că slugile tale au mai mult curaj şi mai multă libertate decît el în gînd şi mişcări. Dacă te vei purta aşa îl vei face egal cu îngerii. Liberează-te, dar, şi pe tine şi pe el! Nu-mi mai spune de săracul, care-ţi cere de mîncare, că trăieşte pe spinarea ta, nu-l mai numi parazit! Numeşte-l oaspetele tău! Nu-i mai spune linguşitor, numeşte-l prieten! Pentru aceasta a lăsat Dumnezeu prietenia, nu spre răul celor iubiţi şi al celor ce iubesc, ci spre binele şi folosul lor. Prieteniile de la ospeţele la care se bea şi se mănîncă peste măsură sînt mai groaznice decît duşmăniile; că de pe urma duşmanilor, dacă voim, putem chiar să cîştigăm, să ne folosim; dar de pe urma prietenilor de la chefuri şi beţii nu putem avea decît pagubă. Nu ţine, dar, lîngă tine prieteni care sînt dascălii pagubei tale! Nu ţine lîngă tine prieteni care îndrăgesc mai mult masa ta decît prietenia ta! Că toţi aceştia termină şi cu prietenia odată ce au terminat masa şi petrecerea; ceilalţi însă, prietenii de dragul virtuţii, rămîn veşnic lîngă tine, îndură alături de tine toate durerile şi toate necazurile tale. Prietenii de masă şi de beţii, neamul paraziţilor, de multe ori se răzbună pe tine şi-ţi fac nume prost. Cunosc mulţi oameni vrednici care au căpătat o faimă proastă, făcută tocmai de prietenii lor de chefuri şi beţii; au spus despre dînşii că sînt nişte şarlatani, nişte desfrînaţi care strică casele altora, nişte corupători de copii. Şi lumea le dă crezare, crede că trăiesc cu copiii, odată ce nu se ocupă cu nimic şi-şi irosesc viaţa fără rost.

Să căutăm, dar, să scăpăm de această faimă proastă; dar, înainte de toate, să căutăm să scăpăm de iad! Să facem cele plăcute lui Dumnezeu! Să punem odată capăt acestui obicei diavolesc, pentru ca atunci cînd mîncăm şi bem să facem toate spre slava lui Dumnezeu[32], ca să ne bucurăm şi de slava Lui, pe care, facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobîndim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

32. *I Cor.* 10, 31.

OMILIA XLIX

„Şi auzind Iisus a plecat de acolo cu corabia în loc pustiu îndeosebi; şi auzind mulţimile s-au dus după El pe jos din toate cetăţile“[1]

I

Iată că Hristos pleacă adesea: şi cînd a fost prins Ioan Botezătorul şi cînd a fost ucis Ioan şi cînd iudeii au auzit că face din ce în ce mai mulţi ucenici. Vrea ca multe din faptele Sale să le facă aşa cum le-ar face orice om; nu sosise încă timpul ca să-Şi dea pe faţă Dumnezeirea Sa. Din pricina aceasta şi spunea ucenicilor Săi să nu spună nimănui că El este Hristosul; voia ca după învierea Sa să facă cunoscută deplin Dumnezeirea Sa. De aceea nici n-a fost foarte aspru cu iudeii care nu credeau în El, ba îi şi iartă.

Cînd a plecat de acolo, nu S-a dus într-un oraş, ci în pustie şi cu corabia, ca să nu-L urmeze nimeni.

Uită-mi-te însă că ucenicii lui Ioan s-au apropiat mai mult de Iisus! Ei au fost aceia care I-au vestit uciderea lui Ioan; au lăsat totul şi s-au dus la El. La apropierea lor de Iisus a ajutat mult, în afară de nenorocirea aceasta, şi răpunsul dat mai înainte de Domnul întrebării lor: *„Tu eşti Cel Ce vine sau pe altul să aşteptăm?”*[2].

– Dar pentru care pricină n-a plecat Iisus înainte de a I se vesti uciderea lui Ioan, că ştia doar cele petrecute, înainte de a fi anunţat?

– Domnul vrea să arate prin toate adevărul întrupării Sale. Vrea să convingă de lucrul acesta nu numai cu vederea, ci şi cu fapta, pentru că ştia viclenia diavolului şi că toate le face diavolul ca să spulbere această învăţătură. Pentru aceasta, dar, a plecat Iisus. Mulţimile însă nici aşa nu se despart de El, ci Îl urmează ţintuite. Tragedia lui Ioan nu le-a înfricoşat. Atît de mare le era dorul de Iisus, atît de mare le era dragostea de El. O astfel de dragoste şi un astfel de dor biruie totul, înfruntă orice primejdie. Din pricina aceasta au luat îndată şi răsplata.

1. *Matei* 14, 13.
2. *Matei* 11, 3.

„Ieşind Iisus a văzut mulţime multă şi I s-a făcut milă de ei şi a vindecat pe bolnavii lor”[3].

Mare era şi stăruinţa mulţimii, dar faptele făcute de Domnul depăşeau răsplata oricărei stăruinţe. De aceea şi evanghelistul spune că mila Domnului pentru mulţime era pricina vindecărilor săvîrşite atunci. Milă adîncă şi covîrşitoare. Pe toţi i-a vindecat. Acum nu le mai cere credinţă. Mergerea lor după Iisus, părăsirea oraşelor, căutarea Lui cu toată sîrguinţa, rămînerea lor pe lîngă Hristos, deşi-i chinuia foamea, toate arată credinţa lor.

Hristos însă avea să-i hrănească. Dar n-o face din proprie iniţiativă, ci aşteaptă să fie rugat. După cum am spus şi mai înainte, Hristos păzeşte totdeauna această rînduială, de a nu face o minune înainte de a fi rugat.

– Dar pentru ce nu s-a apropiat nimeni din mulţime ca să-I spună Domnului că mulţimea e înfometată?

– Aveau un deosebit respect pentru El, iar dragostea lor de a fi alături de Hristos îi făcuse să uite şi de mîncare. Dar nici ucenicii nu s-au apropiat de El să-I spună: „Dă-le de mîncare!” Erau încă nedesăvîrşiţi.

– Dar cum s-au petrecut lucrurile?

„Iar făcîndu-se seară, spune Evanghelistul, *s-au apropiat ucenicii Lui, zicînd: „Locul este pustiu şi vremea iată a trecut! Slobozeşte mulţimile, ca să se ducă să-şi cumpere de mîncare!”*[4].

Dacă ucenicii chiar după săvîrşirea minunii înmulţirii pîinilor uitaseră de minune – că după ce strînseseră coşurile cu firimituri[5], au socotit mai tîrziu că Hristos le-a vorbit de pîini cînd a numit aluat învăţătura fariseilor[6] –, cu mult mai mult acum, cînd nu văzuseră minunea, nu se aşteptau ca Hristos să facă o minune ca aceasta; şi doar vindecase Hristos mai înainte mulţi bolnavi; totuşi nu se aşteptau la minunea înmulţirii pîinilor. Atît erau de nedesăvîrşiţi deocamdată!

Tu însă uită-mi-te la înţelepciunea Învăţătorului! Cu cîtă înţelepciune îi aduce la credinţă. Nu le-a spus îndată: „Le voi da Eu de mîncare!”; nici n-ar fi fost crezut.

– Dar ce le spune?

„Iar Iisus le-a zis: „N-au trebuinţă să plece! Daţi-le voi să mănînce!”[7].

3. *Matei* 14, 14.
4. *Matei* 14, 15.
5. *Matei* 14, 20.
6. *Matei* 16, 5-7.
7. *Matei* 14, 16.

N-a spus: „Le dau Eu lor!", ci: *„Dați-le voi!"*. Ucenicii vedeau încă în Hristos un om. După ce făcuse atîtea minuni înaintea lor, ucenicii încă nu se dumiriseră, încă vorbeau cu El ca și cu un om, zicîndu-I:

„Nu avem decît cinci pîini și doi pești"[8].

Evanghelistul Marcu spune că n-au înțeles ce le spusese Hristos, că inima lor era împietrită[9]. Și pentru că gîndurile ucenicilor Săi erau încă gînduri pămîntești, Hristos dă pe față gîndurile Sale și zice:

„Aduceți-Mi-le aici!"[10]

Chiar dacă locul e pustiu, dar e de față Cel Ce hrănește lumea! Chiar dacă *„vremea a trecut"*[11], dar vorbește cu voi Cel Ce nu-i supus vrerii!

Evanghelistul Ioan spune că pîinile erau de orz[12] și nu la întîmplare a spus aceasta, ci ca să ne învețe să călcăm în picioare mîndria ce ne-o dă luxul. Că masa profeților era ca aceasta.

„Luînd deci cele cinci pîini și cei doi pești și poruncind mulțimilor să se așeze pe iarbă, căutînd la cer le-a binecuvîntat; și frîngîndu-le, le-a dat ucenicilor Lui, iar ucenicii mulțimilor; și au mîncat toți și s-au săturat; și au luat rămășițele de firimituri douăsprezece coșuri pline. Iar cei ce mîncaseră erau bărbați ca la cinci mii, afară de femei și de copii"[13].

II

Aș putea fi întrebat:

– Pentru ce a căutat la cer și a binecuvîntat?

– Trebuia să încredințeze pe oameni că este de la Tatăl și egal cu Tatăl. Dar cuvintele prin care demonstrează acest adevăr par a se contrazice unele cu altele. Egalitatea Lui cu Tatăl o arată prin aceea că face totul cu putere; iar existența Lui de la Tatăl n-ar fi putut-o dovedi altfel dacă n-ar fi făcut totul cu smerenie, dacă n-ar fi raportat totul la Tatăl și dacă nu L-ar fi chemat atunci cînd săvîrșea minunile. Din pricina aceasta nu face toate minunile numai cu propria Sa putere, dar nici nu le face pe toate numai cu ajutorul Tatălui, pentru ca să ne încredințeze și de una și de alta. Uneori face minuni cu propria Sa putere, alteori rugîndu-Se de Tatăl. Apoi, ca să nu pară că este o contrazicere în purtarea Sa, cînd e vorba de minuni de mică importanță ridică ochii la cer; dar cînd e vorba

8. *Matei* 14, 17.
9. *Marcu* 8, 17-21.
10. *Matei* 14, 18.
11. *Matei* 14, 15.
12. *Ioan* 6, 9.
13. *Matei* 14, 19-21.

de minuni mari le face pe toate cu propria Sa putere, ca să cunoşti că atunci cînd face minuni de mică importanţă se uită la ceruri pentru ca să cinstească pe Tatăl, şi nu pentru că are nevoie să primească putere de la altcineva. Astfel cînd a iertat păcatele, cînd a deschis raiul şi a băgat pe tîlhar în rai, cînd a desfiinţat legea veche cu multă putere, cînd a înviat nenumăraţi morţi, cînd a potolit furtuna mării, cînd a dat la iveală tainele inimilor oamenilor, cînd a creat ochi, fapte pe care numai Dumnezeu le poate face şi nimeni altul, nu-L vedem rugîndu-Se; dar cînd a înmulţit pîinile, minune cu mult mai mică decît toate celelalte, atunci Îşi ridică ochii la cer. Pentru ce? Pentru ca să ne arate, după cum am spus mai sus, Dumnezeirea şi omenirea Sa, dar în acelaşi timp să ne şi înveţe să nu ne aşezăm la masă pînă nu mulţumim Celui Ce ne-a dat hrana.

– Dar pentru ce nu face pîine din nimic?

– Ca să închidă gura marcioniţilor şi maniheilor, care spun că lumea nu-i creaţia lui Dumnezeu, ca să ne înveţe chiar prin fapte că toate cele văzute sînt lucrurile Lui şi creaturile Lui şi ca să ne arate că El este Cel Care face ca pămîntul să rodească, Cel Care a spus la începutul lumii: *„Să răsară pămîntul iarbă verde"*[14]; şi: *„Să scoată apele vietăţi cu suflete vii"*[15]. Aceasta nu-i o minune mai mică decît înmulţirea pîinilor, chiar dacă vietăţile din apă n-au fost create din neființă, ci din apă. Nu este o minune mai mică a scoate din pămînt roade, iar din apă vietăţi, ca a face din cinci pîini un număr atît de mare de pîini, iar din doi peşti, o mulţime de peşti. Acesta era un semn că Hristos stăpîneşte şi pămîntul şi marea.

Domnul Hristos făcea totdeauna minuni cu cei bolnavi; acum săvîrşeşte o minune prin care face bine la toţi, pentru ca şi cei mulţi să nu fie numai privitorii minunilor săvîrşite asupra altora, ci să se bucure şi ei de darul Lui.

Şi ceea ce părea altădată iudeilor lucru minunat în pustie – că ziceau: *„Poate, oare, să ne dea pîine şi să gătească masă în pustie?"*[16] –, aceea a arătat Iisus cu fapta. Pentru aceasta i-a dus într-un loc pustiu, ca să nu aibă nimeni nici o îndoială despre minune, ca nimeni să nu creadă că a adus ceva la masă din vreun sat învecinat. De aceea şi evanghelistul aminteşte şi timpul, nu numai locul.

Şi altceva mai învăţăm de aici; aflăm de filozofia ucenicilor faţă de cele de neapărată trebuinţă vieţii; ne face să cunoaştem cît de puţin ţineau ei la hrană. Erau doisprezece oameni şi aveau pentru hrana lor numai cinci pîini şi doi peşti! Atît de puţin preţ puneau ei pe cele trupeşti! Erau lipiţi numai de cele duhovniceşti! Şi nici pe acestea puţine nu le-au

14. *Fac.* 1, 11.
15. *Fac.* 1, 20.
16. Ps. 77, 22.

oprit pentru ei, ci le-au dat cînd li s-au cerut. De aici trebuie să învățăm că chiar dacă avem puțin, și acest puțin al nostru să-l dăm celor săraci. Cînd li s-a poruncit să aducă cele cinci pîini, ucenicii n-au spus: „De unde vom mai avea hrană? Cu ce ne vom potoli foamea noastră?", ci au ascultat îndată.

În afară de pricinile arătate mai sus, după părerea mea, Domnul înmulțește pîinile din niște pîini existente pentru ca să întărească și mai mult credința apostolilor Săi; că erau încă șovăielnici în credință. De aceea a și căutat la cer. Pentru celelalte minuni ucenicii aveau multe pilde; dar o minune ca aceasta nu mai văzuseră.

Așadar, Domnul a frînt pîinile și le-a dat mulțimilor prin ucenicii Săi, făcîndu-le ucenicilor o deosebită cinste. A făcut-o nu numai ca să-i cinstească, ci ca nici să nu aibă vreo îndoială cînd se va face minunea și nici să nu o uite cu trecerea timpului; că mîinile lor au fost martore. Tot pentru aceea Hristos lasă mulțimile să flămînzească mai întîi și așteaptă să vină mai întîi apostolii la El și să-L întrebe; și prin ei așază mulțimile; și tot prin ei le împarte pîinile și peștii, voind ca fiecare apostol să fie martor al minunii prin cele ce-a spus și prin cele ce-a făcut. De aceea a și luat pîinile de la apostoli, pentru ca să aibă multe mărturii ale minunii înmulțirii pîinilor și să li se întipărească bine în minte minunea. Dacă ar fi uitat minunea cu toate aceste fapte premergătoare, ce nu s-ar fi întîmplat dacă Domnul n-ar fi făcut nici una din ele?

Hristos poruncește ca mulțimile să se așeze pe iarbă pentru a le învăța să filozofeze. Că nu voia să hrănească numai trupurile, ci să instruiască și sufletele.

III

Și prin locul în care a hrănit mulțimile, și prin aceea că nu le-a dat decît pîine și pește și prin aceea că le-a dat tuturora aceleași bucate și le-a făcut comune și prin aceea că n-a dat unuia mai mult, iar altuia mai puțin, Hristos îi învață smerenia, înfrînarea și dragostea; îi învăța să se socotească la fel unii față de alții și toate bunurile pămîntului să fie comune.

„Și frîngîndu-le, le-a dat ucenicilor Săi, iar ucenicii mulțimilor". Frîngînd cele cinci pîini le-a dat ucenicilor; iar cele cinci pîini au izvorît în mîinile ucenicilor. Minunea însă nu s-a oprit aici, ci a făcut să mai și prisosească; să primească nu pîini întregi, ci firimituri, ca să arate că acestea erau resturile acelor pîini și ca să afle de minune și cei care n-au fost de față. De aceea a și lăsat mulțimile să flămînzească, ca să nu socotească nimeni o nălucire minunea. De aceea a făcut să prisosească douăsprezece coșuri, ca să poarte și Iuda un coș. Ar fi putut Hristos să potolească și în

alt chip foamea mulţimilor, dar atunci ucenicii n-ar mai fi cunoscut puterea Învăţătorului lor, pentru că şi pe timpul lui Ilie s-a făcut o minune la fel[17]. Atît de mult s-au minunat iudeii de această minune, încît au vrut să-L facă pe Hristos şi împărat, deşi nu făcuseră asta la celelalte minuni[18].

Ce cuvînt ar putea înfăţişa cum s-au înmulţit pîinile, cum s-au revărsat în pustie, cum au ajuns la atîta mulţime de oameni, că erau cinci mii de bărbaţi fără de femei şi de copii; şi aceasta-i cea mai mare laudă a poporului că stăteau lîngă Hristos şi femei şi bărbaţi; cum s-au făcut firimiturile; că şi minunea aceasta nu-i mai mică decît înmulţirea pîinilor; şi s-au făcut atîtea firimituri încît coşurile de firimituri să fie egale cu numărul ucenicilor; nici mai multe, nici mai puţine.

Luînd deci firimiturile, Hristos nu le-a dat mulţimilor, ci ucenicilor, că mulţimile erau mai nedesăvîrşite în credinţă decît apostolii.

După ce a făcut minunea,

„Îndată a silit pe ucenici să intre în corabie şi să meargă înaintea Sa de cealaltă parte, pînă ce va slobozi mulţimile"[19].

Dacă, atunci cînd Hristos era cu ei, ucenicii puteau socoti nălucire şi nu realitate minunea săvîrşită de El, apoi nu o mai puteau socoti aşa cînd Hristos nu era de faţă. Pentru aceasta Hristos îngăduie ca minunile să fie supuse unei amănunţite cercetări: a poruncit ucenicilor să ia coşurile cu firimituri – dovada minunii săvîrşite – şi să se despartă de El. De altfel cînd face vreo minune mare, Hristos caută să se scape şi de mulţime şi de ucenici, învăţîndu-ne să nu urmărim a fi slăviţi de mulţime şi a tîrî mulţime de oameni după noi. Prin cuvîntul *„a silit"* evanghelistul arată că ucencii nu voiau nicidecum să se despartă de Învăţătorul lor. Şi i-a trimis, aşa-zicînd, ca să slobozească mulţimile; de fapt însă voia să se suie în munte. A făcut iarăşi aceasta ca să ne înveţe ca nici să nu ne amestecăm mereu cu mulţimea, dar să nu fugim totdeauna de ea, ci să facem cu folos pe amîndouă, schimbîndu-le una cu alta atît cît trebuie.

Să învăţăm[20], aşadar, şi noi să stăm lîngă Iisus; dar nu pentru daruri materiale, ca să nu fim şi noi ţinuţi de rău ca iudeii, cărora le-a zis: *„Mă căutaţi, nu pentru că aţi văzut minuni, ci pentru că aţi mîncat din pîini şi v-aţi săturat"*[21]. De aceea Hristos nu face des această minune, ci numai

17. *III Regi* 17, 9–16.
18. *Ioan* 6, 15.
19. *Matei* 14, 22.
20. De aici începe partea morală: *Şi averile sînt o meserie mai folositoare decît toate celelalte meserii, al cărei Dascăl este Hristos; meseriile cele nefolositoare nici nu pot fi numite meserii. Învinuire adusă tinerilor care poartă încălţăminte înfrumuseţată cu podoabe.*
21. *Ioan* 6, 26.

de două ori, ca să-i învețe pe iudei să nu slujească pîntecelui, ci să stea necontenit lipiți de cele duhovnicești.

Să ne lipim, dar, şi noi de acestea şi să căutăm pîinea cea cerească; şi primind-o, să îndepărtăm de la noi toată grija cea lumească. Dacă mulțimile acelea şi-au lăsat şi case şi oraşe şi neamuri, totul, şi stăteau în pustie şi nu plecau, deşi erau siliți de foame, cu mult mai mult noi trebuie să arătăm mai multă filozofie cînd ne apropiem de o masă ca aceasta; trebuie să iubim cele duhovniceşti şi după acestea să căutăm pe cele materiale. Pe iudei i-a ținut de rău, nu pentru că-L căutau pentru pîine, ci pentru că-L căutau numai pentru pîine, şi pe aceasta înainte de toate. Dacă disprețuim darurile mari dar ne lipim de cele mici, pe care Cel ce ni le dă vrea să le disprețuim, atunci pierdem şi pe cele mari, după cum dacă le iubim pe acelea, atunci ni le dă şi pe acestea; că darurile cele mici sînt un adaos la cele mari. Darurile cele materiale, oricît de mari ar fi ele, sînt mici în comparație cu cele duhovniceşti.

Să nu umblăm, dar, după darurile cele materiale, ci să le socotim indiferente; şi stăpînirea lor şi pierderea lor; că şi Iov nu-şi lipea inima de avuții cînd le avea şi nici nu le căuta cînd le-a pierdut! Bunurile materiale pentru aceasta se numesc bunuri, pentru ca să facem bine cu ele, nu pentru ca să le îngropăm în pămînt. Fiecare meseriaş îşi cunoaşte meseria sa; bogatul însă nu cunoaşte nici o meserie; nu ştie nici să bată cu ciocanul, nici să cîrmuiască o corabie, nici să țească, nici să zidească, nici vreo altă meserie asemănătoare! Să învețe, aşadar, şi bogatul o meserie! Să întrebuințeze cum trebuie averile sale: să miluiască pe cei nevoiaşi! Şi va cunoaşte atunci o meserie mai bună decît toate celelalte meserii.

IV

Da, milostenia este superioară tuturor meseriilor. Atelierul acestei meserii este făurit în ceruri; uneltele ei nu sînt făcute din fier şi din aramă, ci din bunătate şi din voință. Hristos este Dascălul acestei meserii, El şi Părintele Lui. *„Fiți*, spune Domnul, *milostivi ca Tatăl vostru Care este în ceruri!"*[22] Şi minunat lucru este că această meserie e mai bună decît toate celelalte meserii; n-are nevoie nici de oboseală, nici de timp ca s-o săvîrşeşti. E de ajuns să vrei, şi ai făcut totul.

Să vedem acum care este scopul acestei meserii?

- Care e deci scopul ei?

- Cerul, bunătățile cele cereşti, slava cerească cea nespusă, cămările cele duhovniceşti, făcliile cele strălucitoare, petrecerea cu Mirele şi celelalte, pe care nici cuvîntul şi nici mintea nu le pot înfățişa. Deci meseria

22. *Luca* 6, 36.

aceasta se deosebeşte mult şi în această privință de toate celelalte meserii. Cele mai multe meserii sînt de folos vieții acesteia pămînteşti, pe cînd meseria aceasta, milostenia, este de folos şi vieții acesteia pămînteşti, dar şi vieții celei viitoare. Dacă se deosebeşte atît de mult de meseriile trebuincioase nouă în viața aceasta, de pildă de medicină, de arhitectură şi de altele asemenea, apoi cu mult mai mult se deosebeşte de celelalte meserii, pe care, dacă le-am cerceta bine, nici meserii nu le-am putea numi. Din pricina aceasta, în ce mă priveşte, pe meseriile de prisos nici meserii nu le-aş putea numi. La ce ne este de folos meseria de a face mîncăruri alese şi complicate? La nimic! Ba dimpotrivă este şi foarte nefolositoare şi vătămătoare: ne vatămă şi trupul şi sufletul, pentru că bagă cu multă dărnicie în casa noastră desfătarea, mama tuturor bolilor şi a tuturor viciilor. Nu numai asta nu-i meserie; aş putea spune că nu sînt meserii nici pictura şi nici brodatul, că ne fac să cheltuim banii de prisos. Meseriile trebuie să ne procure şi să ne dea cele necesare traiului nostru, cele care întrețin viața noastră. Pentru aceasta ne-a dat Dumnezeu înțelepciune, ca să descoperim mijloacele prin care să putem ajuta viața noastră. Spune-mi, la ce ne foloseşte să zugrăvim şi să pictăm figuri de animale pe pereții caselor sau pe haine? De aceea ar trebui îndepărtate multe lucruri din meseria cizmarilor şi a țesătorilor, că aceşti meşteşugari au făcut din produsele meseriei lor produse de lux, au pierdut din vedere necesarul şi au transformat meseriile lor într-un artificiu de meserie. Acelaşi lucru se întîmplă şi cu arhitectura. Atîta vreme cît arhitectura zideşte case şi nu teatre, atîta vreme cît face lucruri necesare vieții şi nu lucruri de prisos, o numesc meserie. Tot aşa şi cu țesătoria; o numesc meserie atîta vreme cît țese haine şi îmbrăcăminte, dar nu cînd imită pînza de păianjen, nu cînd stîrneşte rîsul şi duce la moliciune. Tot aşa şi cu meseria de cizmar; atîta vreme cît face încălțăminte nu o voi lipsi de numele de meserie; dar dacă face pentru bărbați încălțăminte ce se potriveşte numai pentru femei, dacă face pe bărbat ca prin încălțămintea sa să ajungă un afemeiat şi un stricat, atunci meseria asta o voi rîndui-o între meseriile vătămătoare şi de prisos şi nu o voi numi deloc meserie. Ştiu că în multe privințe par un chițibuşar cînd mă ocup de aceste lucruri; lucrul acesta însă nu mă va face să nu vorbesc mai departe. Pricina tuturor păcatelor este că aceste păcate par mici şi de aceea le neglijăm.

Dar mi s-ar putea spune:

– Dar ce păcat este să porți o încălțăminte frumoasă, strălucitoare, care vine bine pe picior? Poate fi numit acesta un păcat?

– Vreți să-i răspund aşa cum trebuie celui care vorbeşte aşa? Vreți să-i arăt toată hidoşenia gîndirii lui? Nu vă veți supăra? Dar, mai bine spus, chiar dacă vă veți supăra, nu-mi pasă. Voi sînteți vinovați că vor-

besc ca un nebun, voi toți care nu socotiți lucrul acesta păcat, voi care mă siliți să mă năpustesc asupra luxului vostru.

V

Haide, dar, să cercetăm şi să vedem ce mare este răul acesta! Cîtă ocară, cîtă batjocură nu meritați cînd vă brodați încălțămintea cu fire de mătase, cu care nu-i frumos să vă brodați nici hainele? Dacă disprețuiți spusele mele, ascultați glasul lui Pavel, care opreşte acestea cu multă asprime şi atunci veți simți batjocura.

– Ce spune Pavel?

– *„Femeile să nu se împodobească cu împletituri de păr sau cu aur sau cu mărgăritare sau cu haine scumpe”*[23]. De ce iertare mai poți fi, oare, vrednic cînd Pavel nu îngăduie soției tale să poarte haine scumpe şi luxoase, iar tu întinzi luxul acesta şi la încălțăminte şi faci să se ostenească atîția oameni ca tu să porți luxul acesta plin de batjocură şi de ocară? Pentru aceste fire de mătase, pe care tu le iei şi le coşi pe încălțămintea ta, cu care împodobeşti pielea încălțămintei tale, se construiesc corăbii, se tocmesc vîslaşi, timonieri şi căpitani de corabie, se întind pînzele şi se porneşte în largul mării; oamenii îşi părăsesc soțiile, copiii şi patria; negustorul îşi încredințează viața valurilor mării, se duce în țări străine locuite de barbari, îndură o mulțime de primejdii. Poate fi, oare, o nebunie mai mare ca aceasta? În timpurile vechi nu era aşa! Bărbații se încălțau aşa cum se cade să se încalțe un bărbat! Dacă vom merge tot aşa mă tem că tinerii noştri cu timpul vor purta încălțăminte femeiască şi nu se vor ruşina! Şi mai grozav este că părinții văd lucrul acesta şi nu se revoltă, ci-l socotesc indiferent. Vreți să vă spun însă ceva şi mai grozav? Se cheltuiesc atîția bani cînd printre noi sînt atîția săraci! Vreți să vă aduc în fața voastră pe Hristos, mort de foame, gol, osîndit de toți, înlănțuit? Nu meritați, oare, să vă trăznească Dumnezeu cînd nici nu-l băgați în seamă pe cel sărac, lipsit şi de hrana cea de toate zilele, iar voi vă împodobiți cu atîta rîvnă încălțămintea? Hristos, cînd a dat porunci ucenicilor Săi, nu le-a îngăduit să aibă nici încălțăminte[24]; noi însă nu numai că nu vrem să umblăm cu picioarele goale, dar nici nu ne încălțăm cum trebuie să ne încălțăm. Poate fi, oare, o sluțenie mai mare ca aceasta? Poate fi o batjocură mai mare? Ca să împodobeşti pielea încălțămintei tale trebuie să ai suflet de femeie, să fii crud şi neomenos, să fii doritor de lux şi de lucruri fără de valoare. Cînd va mai putea să ia aminte la cele de neapărată trebuință un om care se ocupă cu aceste lucruri de prisos? Cînd va mai putea un tînăr ca acesta să se mai îngrijească de suflet sau să se gîn-

23. *I Tim.* 2, 9.
24. *Matei* 10, 10.

dească că are suflet? Un om de nimic va fi omul care se vede silit să admire nişte lucruri ca acestea. Un om crud va fi omul care pentru acestea va trece cu vederea pe săraci. Un om lipsit de virtute va fi omul care-şi cheltuieşte cu acestea toată rîvna sa. Cînd va mai putea să se uite la cer omul care se interesează de calitatea firelor de mătase, de strălucirea culorilor şi de florile brodate în pielea încălţămintei? Cînd va mai putea admira frumuseţea cerului omul care rămîne uimit de frumuseţea pielii încălţămintei sale şi se uită numai la picioare? Dumnezeu a întins cerul, a aprins soarele, ca să-ţi atragă spre înălţime privirile; tu, însă, la îndemnul diavolului, te sileşti să priveşti în jos şi la pămînt, cum fac porcii. Diavolul cel viclean a născocit schimonoseala aceasta ca să-ţi abată privirile de la frumuseţea cerului. Pentru aceasta te-a adus aici; iar Dumnezeu, Care-ţi arată cerul, este învins în sufletul tău de diavol, care ţi-arată pielea încălţămintei tale! Dar, mai bine spus, nu-ţi arată nici pielea – că şi pielea este opera lui Dumnezeu –, ci păcatul şi meseria pusă în slujba păcatului. Şi astfel tînărul, îndrăgostit de încălţămintea brodată cu fire de mătase, merge uitîndu-se în jos la pămînt, deşi a primit porunca să filozofeze despre cer! Se mîndreşte cu încălţămintea sa mai mult decît dacă ar fi făcut cine ştie ce faptă de vitejie; cînd iese în oraş merge în vîrful picioarelor; este cuprins de griji şi de neplăceri zadarnice ca nu cumva să i se murdărească încălţămintea: iarna de noroi, iar vara de praf. Ce faci, omule? Ai aruncat, cu nebunia aceasta, tot sufletul tău în noroi. Vezi că este tîrît pe jos şi nu te uiţi la el, dar ai atîta grijă de încălţămintea ta. Cunoaşte odată rostul încălţămintei! Ruşinează-te de părerea ce ţi-ai făcut-o de rostul ei. Pentru aceasta a fost făcută încălţămintea, ca să calci cu dînsa glodul, noroiul şi toată murdăria de pe jos! Dacă nu vrei să ţi se murdărească ghetele, atîrnă-ţi-le de gît sau pune-ţi-le pe cap!

Rîdeţi cînd mă auziţi grăind aşa! Mie însă, îmi vine să plîng de nebunia tinerilor acestora şi de dragostea lor de lux. Ce e mai plăcut? Să-şi murdărească pielea trupului lor cu noroi decît pielea încălţămintei lor? Şi ajung tinerii aceştia josnici şi zgîrciţi; dar zgîrciţi în felul lor. Obişnuiţi să se înnebunească şi să se dea în vînt după lux, au nevoie de mari venituri şi de multe cheltuieli pentru hainele şi luxul lor. Dacă tînărul are un tată darnic, ajunge şi mai robit de lux, că îi creşte această dorinţă nebună; iar dacă are un tată zgîrcit, e nevoit să săvîrşească alte ticăloşii pentru a aduna aur pentru nişte cheltuieli ca acestea. Din pricina aceasta mulţi tineri şi-au vîndut tinereţea lor, au ajuns paraziţii oamenilor bogaţi, au făcut şi alte servicii ruşinoase, cumpărînd, prin aceste servicii, împlinirea unei astfel de pofte. Se vede, dar, din aceasta că un tînăr ca acesta va fi zgîrcit, josnic şi leneş şi va fi silit să facă şi multe alte păcate; va fi şi crud şi

iubitor de slavă; şi nimeni nu mă va contrazice; crud, pentru că de dorul împodobirii pare că nici nu vede pe sărac, că îşi împodobeşte cu aur ghetele, dar trece cu vederea pe săracul leşinat de foame; iubitor de slavă, pentru că este învăţat să fie lăudat de oameni chiar pentru toate fleacurile. Cred că un general nu se laudă atîta cu luptele şi victoriile sale cît se laudă tinerii aceştia desfrînaţi cu podoabele de pe încălţămintea lor, cu hainele lor lungi, care se tîrîie pe pămînt, cu părul capului lor, deşi toată podoaba lor este opera altor meşteri. Dacă nu se stăpînesc să se laude cu munca altora, cum pot să se stăpînească a se lăuda cu ceea ce fac?

Să vă spun, oare, şi altele mai grozave decît acestea sau vă sînt de ajuns şi acestea? Cred că sînt de ajuns. Trebuie, dar, să-mi opresc aici cuvîntul. Că acestea le-am adresat celor care au totdeauna obiceiul să spună că faptele osîndite de mine nu sînt cine ştie ce păcate! Ştiu că mulţi tineri nici nu vor lua aminte la cuvintele mele, fiind îmbătaţi de patimă. Dar aceasta nu m-a făcut să tac. Părinţii cu judecată şi sănătoşi la suflet vor putea, împotriva voinţei copiilor lor, să-i facă să se îmbrace şi să se încalţe aşa cum se cuvine. Să nu spună tatăl: „Nu-i nimic aceasta!" sau: „Nu-i nimic aceea!" O astfel de judecată, da, o astfel de judecată a stricat totul. Ar trebui instruiţi copiii noştri şi în această privinţă! Să-i facem să fie, chiar în lucrurile mici, plini de cuviinţă, mari la suflet, să nu se uite la forma lucrurilor, ci la fondul lor; aşa vor fi vrednici şi în lucrurile mari. Ce este mai neînsemnat decît învăţarea literelor alfabetului? Şi totuşi cu ajutorul lor ajung oratori, învăţaţi, filozofi! Dacă nu vor cunoaşte literele, nu vor cunoaşte nici retorica, nici ştiinţa şi nici filozofia!

Cuvintele acestea nu le adresez numai tinerilor, ci şi femeilor şi fetelor. Şi ele sînt supuse, ca şi tinerii, aceloraşi păcate; ba cu mult mai mult fetelor, cu cît unei fecioare îi stă bine buna-cuviinţă. Aşadar socotiţi cele spuse către tineri ca spuse şi către voi, ca să nu repet din nou aceleaşi lucruri.

Este timpul deci să termin cuvîntul cu o rugăciune. Rugaţi-vă, dar, toţi împreună cu mine, ca mai cu seamă tinerii Bisericii să trăiască în bună-cuviinţă şi să ajungă la bătrîneţi cinstite. Că nu este bine ca aceia care nu trăiesc aşa să ajungă la bătrîneţe; dar pentru cei care trăiesc în tinereţe ca nişte bătrîni, pentru aceia mă rog să ajungă la adînci bătrîneţi, să fie părinţii unor copii vrednici, să bucure pe cei ce i-au născut, dar mai înainte de toţi pe Dumnezeu, Creatorul lor; să alunge departe de ei orice boală sufletească, nu numai aceea cu privire la încălţăminte, nici numai aceea cu privire la haine, ci orice boală sufletească, orice păcat. Un tînăr, de a cărui educaţie nu te ocupi este ca un pămînt înţelenit pe care cresc mulţi spini. Să aruncăm, dar, asupra tinerilor focul Duhului Sfînt, să ardem dorinţele lor rele, să întoarcem brazdele ogorului sufletului lor şi

să-i facem gata de a primi sămînța. Să arătăm lumii pe tinerii noştri mai cuminți şi mai înțelepți decît bătrînii păgînilor. Atunci e lucru de mirare, cînd cumințenia străluceşte în viața tînărului! Dacă eşti cuminte la bătrînețe, n-ai mare merit; vîrsta te ajută să fii cuminte! Minunat lucru este să fii liniştit în mijlocul valurilor, să nu te arzi cînd eşti în cuptor, să nu fii desfrînat cînd eşti tînăr.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea, să imităm pe fericitul Iosif, care a strălucit prin toate faptele lui, ca să avem parte şi noi de aceleaşi cununi ca şi el, pe care, facă Dumnezeu ca noi toți să le dobîndim cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui slavă împreună cu Sfîntul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

OMILIA L

„Slobozind mulțimile, S-a suit în munte ca să Se roage îndeosebi. Și făcîndu-se seară era singur acolo. Iar corabia era în mijlocul mării, învăluindu-se de valuri, că era vîntul împotrivă”[1]

I

Pentru care pricină S-a suit în munte? Ca să ne învețe că bun lucru este pustia și singurătatea cînd trebuie să stăm de vorbă cu Dumnezeu. Hristos Se retrage des în pustie și-Și petrece de multe ori întreaga noapte în rugăciune, ca să ne învețe să căutăm timp potrivit și loc potrivit în care să ne facem netulburați rugăciunea. Pustia este mama liniștii, port liniștit, care ne scapă de toate tulburările. Pentru aceea Se suia Hristos în munte.

Ucenicii însă sînt iarăși în primejdie pe mare; și i-a prins o furtună tot așa de cumplită ca și cea de mai înainte[2]. Dar atunci Îl aveau pe Hristos în corabie; acum însă sînt singuri. Iisus îi duce și-i ridică încetul cu încetul spre lucruri mai înalte și-i învață să îndure totul cu curaj. De aceea cînd i-a prins întîia oară furtuna pe mare Hristos era de față, dar dormea, ca să-i poată ajuta și liniști îndată. Acum însă, pentru a-i supune la o răbdare și mai mare, nu mai rămîne cu ei în corabie, ci pleacă și îngăduie ca furtuna să se dezlănțuie pe cînd ucenicii erau în mijlocul mării, pentru ca să nu mai aibă din nici o parte vreo nădejde de mîntuire; îi lasă să fie noaptea bîntuiți de furtună, pentru a le trezi, după părerea mea, inima lor amorțită. Era noapte. Iar noaptea împreună cu furtuna le mărea și mai mult frica. În afară de zdruncinarea sufletului lor, Hristos i-a făcut să-L dorească și mai mult și să se gîndească necontenit la El. Aceasta este pricina că Domnul n-a venit la ei îndată ce a izbucnit furtuna.

„Și în a patra strajă a nopții a venit la ei, mergînd pe mare”[3]

A venit la ei ca să-i învețe să nu caute să scape îndată de necazurile ce-i apasă, ci să le suporte cu curaj. Cînd ucenicii nădăjduiau să scape de

1. *Matei* 14, 23–24.
2. *Matei* 8, 23–27.
3. *Matei* 14, 25.

frică, tocmai atunci li se mărește frica, pentru că: *„Văzîndu-L ucenicii umblînd pe mare s-au spăimîntat, zicînd că este o nălucă și de frică au strigat"*[4].

Așa face totdeauna Hristos. Cînd vrea să scape pe cineva de necazuri aduce pe capul lui altele și mai cumplite și mai înfricoșătoare. Așa cum s-a întîmplat și acum. După furtună i-a înspăimîntat și vederea Lui nu mai puțin decît furtuna. De aceea Hristos n-a gonit nici întunericul și nici nu S-a arătat îndată ucenicilor Săi ca să-i întărească, după cum spuneam, ci i-a trecut din spaimă în spaimă, învățîndu-i să fie răbdători. Tot așa a făcut și cu Iov. Cînd avea să pună capăt fricii și încercării, atunci, la sfîrșit, a îngăduit să vină peste el un necaz și mai mare; nu mă gîndesc la moartea copiilor, nici la vorbele soției, ci la ocările slugilor și ale prietenilor lui. La fel și cu Iacov; cînd avea să scape de chinurile îndurate pe pămînt străin, atunci a îngăduit să se dezlănțuie și să se nască în sufletul lui o spaimă și mai mare: socrul lui pusese mîna pe el și-l amenința cu moartea; scapă de socrul lui, dar cade în mîinile fratelui său și deasupra capului său atîrnă primejdie de moarte. Pentru că nu este cu putință ca drepții să fie supuși vreme îndelungată la crunte încercări, Domnul, voind să-i facă să aibă mai mare folos, le înăsprește încercările tocmai cînd au a scăpa de chinuri și necazuri. Lucrul acesta l-a făcut și cu Avraam; cea din urmă încercare la care l-a supus a fost jertfirea fiului său. Suferințele cele mai groaznice se îndură cu ușurință cînd știi că sfîrșitul suferințelor tale bate la ușă, că este aproape scăparea. Așa a făcut și acum Hristos, pe furtuna aceea groaznică, cu ucenicii Săi. Nu S-a descoperit pe Sine pînă ce apostolii n-au strigat. Cu cît mai mult li s-a mărit spaima, cu atît mai mult s-au bucurat de venirea Lui.

Apoi, pentru că au strigat, *„Îndată le-a grăit lor Iisus, zicînd: «Îndrăzniți, Eu sînt, nu vă temeți»"*[5].

Aceste cuvinte le-au alungat frica și i-au făcut să prindă curaj. Dar pentru că ucenicii nu L-au cunoscut la chip și din pricina mergerii minunate pe mare și din pricina nopții, Hristos li Se face cunoscut cu glasul.

Dar ce a făcut Petru, apostolul cel plin de căldură în toate împrejurările, apostolul care o ia totdeauna înaintea celorlalți? I-a spus lui Hristos:

„Doamne, dacă ești Tu, poruncește să vin la Tine pe apă!"[6]

N-a spus: „Roagă-Te! Înalță rugăciuni!", ci: *„Poruncește!"* Ai văzut cît de puternică e căldura dragostei lui, cît de mare îi este credința? Și totuși aceasta îl primejduiește de multe ori, pentru că cere totdeauna

4. *Matei* 14, 26.
5. *Matei* 14, 27.
6. *Matei* 14, 28.

ceva peste măsură de mare. Că şi acum a cerut un lucru foarte mare; din dragoste numai, nu din falǎ. Că nici n-a spus: „Porunceşte să merg pe apă!"

– Dar ce?

– *„Porunceşte să vin la Tine!"* Nimeni nu iubea atîta pe Iisus. Aşa a făcut şi după înviere[7]. Şi acum n-a avut răbdarea să meargă odată cu ceilalţi cu corabia pînă la El, ci a pornit-o singur înainte; iar lucrul acesta arată nu numai dragostea, ci şi credinţa lui. N-a crezut că numai Hristos poate merge pe mare, ci că poate şi pe alţii să-i aducă la El pe mare. Şi Petru doreşte îndată să fie alături de El.

„Iar El i-a zis: „Vino!" Şi coborîndu-se Petru din corabie, a mers pe apă şi a venit la Iisus. Dar văzînd vîntul tare, s-a înfricoşat şi începînd să se scufunde, a strigat, zicînd: „Doamne, scapă-mă!" Şi îndată Iisus, întinzînd mîna, l-a apucat şi i-a zis: „Puţin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?"[8]

Minunea aceasta, a mergerii lui Iisus pe apă, e mai mare decît minunea de mai înainte, a potolirii furtunii. De aceea a şi făcut-o mai pe urmă. După ce a arătat mai înainte că are putere asupra mării, a săvîrşit şi această minune mai mare. Atunci certase numai vînturile; acum merge El Însuşi pe apele mării şi dă şi altuia puterea de a face lucrul acesta. Dacă Hristos i-ar fi poruncit El lui Petru să meargă pe apă, Petru n-ar fi primit, pentru că nu avea atît de mare credinţă.

II

– Dar atunci pentru ce Hristos i-a încuviinţat cererea lui?

– Iată de ce! Dacă Domnul i-ar fi răspuns lui Petru: „Nu poţi!", Petru, înflăcărat cum era, L-ar fi contrazis. De aceea îl lasă să se convingă prin fapte, ca pe viitor să se înţelepţească. Dar nici aşa Petru nu se poate stăpîni. Se coboară în mare şi este învăluit de valuri; că s-a temut; lucrul acesta furtuna a făcut-o; vîntul i-a băgat frica în suflet.

Evanghelistul Ioan spune că *„ucenicii voiau să-L ia în corabie; şi îndată corabia a sosit la pămîntul la care mergeau"*[9]. Deci chiar cînd ucenicii se apropiau de ţărm, Hristos S-a suit în corabie.

Coborîndu-se deci Petru din corabie, a pornit-o spre Iisus; şi nu se bucura atîta Petru că merge pe apă cît se bucura că merge la Iisus. A biruit primejdia cea mare, marea, dar a fost biruit de una mai mică, vîntul! Aşa e omul! De multe ori reuşeşte în fapte mari, dar e înfrînt în cele

7. *Ioan* 20, 2–4.
8. *Matei* 14, 29–31.
9. *Ioan* 6, 21.

mici. Aşa a păţit proorocul Ilie cu Izabela, Moise cu egipteanul, David cu Bersabee. La fel şi Petru. Frica de furtună era încă puternică în sufletul lui, totuşi a îndrăznit să păşească pe apă; dar în faţa bătăii vîntului n-a mai putut să se ţină, cu toate că era aproape de Hristos. Deci la nimic nu-ţi foloseşte să fii aproape de Hristos dacă nu eşti aproape cu credinţa!

Cufundarea lui Petru a arătat deosebirea dintre Dascăl şi ucenic, dar i-a mîngîiat pe ceilalţi ucenici. Dacă se supăraseră pe cei doi fraţi care-I ceruseră lui Iisus să-i pună de-a dreapta şi de-a stînga[10], apoi cu mult mai mult acum. Că nu primiseră Duhul Sfînt. Dar după pogorîrea Duhului Sfînt nu mai sînt aşa! În toate împrejurările îi dau întîietate lui Petru: pe el îl pun să vorbească înaintea mulţimilor, deşi era mai neinstruit decît ceilalţi.

– Dar pentru ce Domnul n-a poruncit să înceteze vîntul, ci, întinzînd mîna, l-a apucat?

– Pentru că era nevoie de credinţa lui Petru. Cînd noi nu facem ce trebuie să facem, nici Dumnezeu nu stă alături de noi. Pentru a-i arăta lui Petru că nu furia vîntului l-a făcut să se scufunde, ci puţinătatea credinţei lui, Hristos îi spune: *„Puţin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?”* Deci, dacă Petru n-ar fi fost slab în credinţă, ar fi înfruntat cu uşurinţă vîntul. De aceea Hristos îngăduie ca vîntul să sufle mai departe şi după ce l-a luat de mînă, pentru a-i arăta că atunci cînd credinţa îi era puternică, vîntul nu-l putea vătăma cu nimic. Hristos a făcut cu Petru aşa cum face o pasăre cu puiul ei, sprijinindu-l cu aripile şi aducîndu-l din nou în cuib, cînd puiul iese din cuib înainte de vreme şi cade.

„Şi cînd au intrat ei în corabie, atunci a stat vîntul”[11].

Cînd a potolit furtuna pe mare oamenii din corabie au spus: *„Cine este omul acesta, că şi vînturile şi marea ascultă de El?”*[12] Acum însă nu mai grăiesc aşa.

„Iar cei din corabie venind I s-au închinat Lui, zicînd: „Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu eşti!”[13]

Vezi, dar, că Hristos îi duce încetul cu încetul pe toţi spre gînduri din ce în ce mai înalte? A întărit credinţa lor şi prin mergerea Lui pe mare şi prin porunca dată lui Petru de a merge şi el pe mare şi prin scăparea lui de înec. Atunci certase marea; acum n-o mai ceartă, dar Îşi arată puterea Lui altfel, într-un chip cu mult mai mare. De aceea au şi spus cei din corabie: *„Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu eşti!”*

– Ce a făcut Hristos? I-a ţinut de rău pe cei care au grăit aşa?

10. *Matei* 20, 20–24.
11. *Matei* 14, 32.
12. Matei 8, 27.
13. *Matei* 14, 33.

– Cu totul dimpotrivă, chiar a întărit cuvintele lor şi a tămăduit pe cei ce se apropiau de El cu mai multă putere, şi nu ca mai înainte.

„Şi trecînd, a venit în pămîntul Ghenizaretului. Şi cunoscîndu-L oamenii locului aceluia au trimis în tot ţinutul acela şi I-au adus Lui pe toţi bolnavii şi-L rugau să se atingă de poalele veşmintelor Lui; şi cîţi se atingeau se tămăduiau"[14].

Bolnavii nu se mai apropiau acum de Hristos ca mai înainte; nu-L mai chemau în casa lor, nu-I mai cereau să pună mîna pe ei, să poruncească cu cuvîntul; îşi căpătau acum tămăduirea într-un chip cu mult mai înalt, cu mult mai filozofic şi cu mai multă credinţă. Femeia cu curgere de sînge i-a învăţat pe toţi să filozofeze.

Evanghelistul, ca să arate că Domnul a venit după multă vreme iarăşi în acele locuri, zice: *„Şi cunoscîndu-L oamenii locului aceluia, au trimis în ţinutul acela şi I-au adus Lui pe cei bolnavi"*. Timpul cît Hristos a lipsit dintre ei, nu numai că nu le-a slăbit credinţa, ba, dimpotrivă, le-a mărit-o şi le-a păstrat-o în floare.

Să ne atingem[15] şi noi de poalele hainei Lui! Dar, mai bine spus, dacă vrem putem să-L avem pe Hristos în întregime. Şi acum trupul Lui stă în faţa noastră; nu numai haina Lui, ci şi trupul Lui. Nu numai ca să ne atingem de El, ci să-L şi mîncăm şi să ne şi săturăm. Să ne apropiem deci de El, cu credinţă, fiecare cu boala lui! Dacă ei care s-au atins de poalele hainei Lui au atras o atît de mare putere, cu mult mai mult noi, care-L ţinem în întregime! A ne apropia cu credinţă nu înseamnă numai a primi sfintele taine ce stau înaintea noastră, ci şi a le şi atinge cu inimă curată şi a fi însufleţiţi de aceleaşi gînduri şi simţăminte ca şi cum ne-am apropia de Însuşi Hristos. Ce dacă nu-I auzi glasul? Dar Îl vezi aşezat pe Sfînta Masă! Dar, mai bine spus, Îi auzi şi glasul! Îţi grăieşte prin evanghelişti.

III

Credeţi, dar, că şi acum este Cina cea de Taină la care Domnul a mîncat. Întru nimic nu se deosebeşte aceea de aceasta. Pe aceasta n-o săvîrşeşte un om, iar pe cealaltă Hristos, ci El o săvîrşeşte şi pe aceasta şi pe aceea. Cînd îl vezi pe preot că-ţi dă trupul şi sîngele Lui, nu socoti că preotul face asta, ci că mîna lui Hristos se întinde spre tine. După cum atunci cînd te botezi, nu te botează preotul, ci Dumnezeu este Cel Care-ţi ţine capul

14. *Matei* 14, 34-36.

15. De aici începe partea morală: *Trebuie să ne apropiem de preot ca de Hristos, că El săvîrşeşte şi acum Taina Sfintei Împărtăşanii. Mai mare este milostenia decît jertfa. Trebuie să se săvîrşească întîi milostenia şi numai după aceea să afierosim bisericii vase sfinte de mare preţ.*

cu putere nevăzută; şi nici înger, nici arhanghel, nici altcineva nu îndrăzneşte să se apropie şi să te atingă, tot aşa şi acum. Cînd Dumnezeu ne naşte prin baia botezului, darul este numai al Lui. Nu vezi că aici pe pămînt cei care înfiază pe cineva nu îngăduie ca slugile lor să facă acte de înfiere, ci ei înşişi se duc la tribunal? Tot aşa şi Dumnezeu n-a îngăduit ca îngerii să ne facă acest dar, ci El Însuşi este de faţă, poruncind şi zicînd: *„Şi tată al vostru să nu numiţi pe pămînt"*[16]. Hristos n-a spus aceste cuvinte ca să dispreţuieşti pe părinţi, ci ca, înaintea tuturor acestora, să preferi pe Creatorul tău, pe Cel Ce te-a înscris printre copiii Lui. Căci Cel Ce a dat ceea ce-i mai mult, adică pe El Însuşi, cu mult mai mult nu va refuza să-ţi dea şi trupul Său.

Să auzim, dar, şi preoţi şi credincioşi, de ce am fost învredniciţi! Să auzim şi să ne cutremurăm! Ne-a dat să ne săturăm cu sfîntul Lui trup! S-a dat pe El Însuşi jertfă! Ce cuvînt de apărare mai avem cînd fiind hrăniţi aşa păcătuim atîta! Cînd mîncînd Mielul, sîntem lupi! Cînd fiind hrăniţi cu Oaia, răpim ca leii! Taina aceasta a sfintei împărtăşanii ne porunceşte să fim totdeauna curaţi nu numai de jaf şi de răpire, dar chiar de cea mai mică duşmănie. Că taină a păcii este taina aceasta. Taina aceasta nu ne lasă să ne lipim inima de bani. Dacă Dumnezeu nu S-a cruţat pe El Însuşi pentru noi, ce n-am merita dacă am cruţa banii, dar nu ne-am cruţa sufletul, pentru care Hristos nu S-a cruţat pe Sine? Dumnezeu a dat iudeilor în fiecare an un număr de sărbători ca să-şi aducă aminte de binefacerile primite de la Dumnezeu. Ţie însă, prin aceste sfinte taine, să-ţi aducă aminte în fiecare zi de binefacerile lui Dumnezeu. Nu te ruşina deci de cruce! Ea este cinstea noastră! Ea este taina noastră! Cu acest dar să ne împodobim, cu el să ne gătim! De aş spune că Dumnezeu a întins cerul, că a făcut marea şi uscatul, că a trimis profeţi şi îngeri, nu voi spune nimic egal crucii. Crucea este capul tuturor bunătăţilor, că Dumnezeu n-a cruţat pe Fiul Său pentru mîntuirea slugilor Sale, înstrăinate de El. Nici un Iuda să nu se apropie de această masă, nici un Simon Magul! Că şi unul şi altul au pierit din pricina iubirii de argint! Să fugim de această prăpastie; nici să socotim că ne este de ajuns spre mîntuire dacă facem dar acestei sfinte mese un potir de aur bătut în pietre scumpe dezbrăcînd pe văduvă şi orfani. Dacă vrei să cinsteşti jertfa, adu-I sufletul pentru care Hristos S-a jertfit. Sufletul fă-ţi-l de aur. Care ţi-i cîştigul dacă sufletul ţi-i mai rău decît plumbul şi lutul, iar potirul dăruit, de aur? Nici unul! Să nu căutăm, dar, să dăruim bisericii vase sfinte de aur, ci să căutăm ca ele să fie şi din muncă cinstită. Munca aceasta cinstită, în care nu intră nici jaful, nici furtul, este mai de preţ decît aurul din potirul dăruit! Biserica nu-i un loc unde se adună vase de aur şi de argint, ci un loc de adunare a îngerilor;

16. *Matei* 23,9.

De aceea trebuie să aducem la biserică sufletele noastre. Dumnezeu Se apropie de darurile noastre de aur numai dacă şi sufletul nostru este de aur. Nu era de argint masa aceea de la Cina cea de Taină, nici nu era de aur potirul din care a dat Hristos ucenicilor sîngele Său! Dar toate erau de preţ, toate înfricoşătoare, pentru că erau pline de Sfîntul Duh! Vrei să cinsteşti trupul lui Hristos? Nu-L trece cu vederea cînd este dezbrăcat! Nu-L cinsti aici în biserică cu haine de mătase, iar afară Îl laşi să degere de frig, că n-are cu ce se îmbrăca! Cel care a spus: *„Acesta este trupul Meu"*[17], şi prin cuvînt a întărit lucrul, Acelaşi a spus şi: *„Flămînd M-aţi văzut şi nu M-aţi hrănit"*[18] şi: *„Întrucît n-aţi făcut unuia dintre aceşti prea mici, nici Mie nu Mi-aţi făcut"*[19]. Trupul lui Hristos de pe altar n-are nevoie de acoperăminte preţioase, ci de suflet curat; dar cel gol, cel flămînd are nevoie de multă îngrijire. Să învăţăm, dar, să filozofăm şi să cinstim pe Hristos, aşa cum El vrea. Cea mai plăcută cinste pentru Cel pe Care Îl cinstim este să-L cinstim aşa cum vrea El, nu cum socotim noi. Şi Petru socotea că-L cinsteşte, oprindu-L să-i spele picioarele[20]. Dar ceea ce voia să facă nu era cinste, ci cu totul dimpotrivă. Tot aşa şi tu, cinsteşte-L pe Hristos cu cinstea pe care El ţi-a poruncit-o, cheltuind cu săracii avuţia ta. Dumnezeu n-are nevoie de vase de aur, ci de suflete de aur.

IV

Şi acestea le spun nu ca să vă opresc de a face daruri bogate bisericii! Cer însă ca, odată cu aceste daruri, ba chiar înainte de acestea, să faceţi milostenie! Dumnezeu primeşte şi darurile voastre, dar cu mult mai mult milostenia voastră. Într-un caz se foloseşte numai cel ce face darul, în celălalt, şi cel care-l primeşte; într-un caz, darul pare a fi prilej de ambiţie, în celălalt, întreg darul este milostenie şi iubire de oameni. Care e folosul cînd sfînta masă e plină de potire de aur, iar Hristos piere de foame? Satură-L pe El mai întîi, că-i flămînd, şi după aceea împodobeşte-I din belşug şi masa Lui! Faci potir de aur, dar nu dai un pahar cu apă rece! Şi care-i folosul? Îmbraci sfînta masă cu stofe brodate cu aur, iar lui Hristos nu-I dai nici acoperămîntul de care are nevoie! Care-i cîştigul faptei tale? Spune-mi, dacă ai vedea pe cineva lipsit de hrana cea de toate zilele şi l-ai lăsa să piară de foame, dar i-ai îmbrăca cu argint masa lui, ţi-ar mulţumi oare? Nu s-ar supăra mai degrabă pe tine? La fel, dacă ai vedea pe cineva că umblă în zdrenţe şi că îngheaţă de frig şi nu i-ai da o haină să se îmbrace, dar i-ai înălţa statuie de aur, spunînd că faci asta în cinstea lui, nu

17. *Matei* 26, 26.
18. *Matei* 25, 45.
19. *Matei* 25, 42.
20. *Ioan* 13, 8.

ți-ar spune, oare, că-ți bați joc de el, n-ar socoti o ocară fapta ta, şi încă cea mai mare ocară? Acelaşi lucru gîndeşte-l şi de Hristos, cînd colindă străzile şi drumurile străin şi pribeag căutîndu-Şi adăpost. Nu vrei să-L primeşti, dar împodobeşti pardoseala bisericilor Lui,împodobeşti zidurile lor şi capetele coloanelor lor! Atîrni candele cu zale de argint în biserica Lui, dar pe El, înlănțuit în temniță, nici nu vrei să-L vezi!

Şi spun acestea nu ca să te împiedic să fii darnic cu biserica lui Hristos, ci te îndemn să faci daruri bisericii odată cu milosteniile, dar, mai bine spus, acestea înaintea acelora. Nimeni nu te-a ținut vreodată de rău dacă n-ai făcut daruri bisericii; dar te-a amenințat Hristos şi cu iadul şi cu focul cel nestins şi cu osînda la un loc cu demonii dacă nu faci milostenii. Să nu împodobim, dar, biserica şi să trecem cu vederea pe fratele nostru care-i strîmtorat şi necăjit. Biserica aceasta e mai de preț decît cealaltă biserică. Odoarele scumpe pe care le dăruieşti bisericii pot fi luate şi de împărați necredincioşi şi de tirani şi de tîlhari. Dar tot ce faci pentru fratele tău flămînd, străin şi gol, nici diavolul nu poate jefui; se află într-o vistierie care nu poate fi jefuită.

Poate că cineva mă va întreba:

– Dar atunci pentru ce Hristos a spus: *„Pe săraci pururea îi aveți cu voi, dar pe Mine nu Mă aveți pururea"?*[21]

– Dar tocmai pentru aceasta trebuie să-L miluim, că nu-L avem pe El pururea flămînd, ci numai în viața aceasta. Iar dacă vrei să cunoşti tot înțelesul spuselor Domnului, află că aceste cuvinte n-au fost spuse pentru ucenici, chiar dacă pare aşa, ci pentru slăbiciunea femeii care I-a uns picioarele cu mir[22]. Pentru că ea era încă nedesăvîrşită, iar ucenicii puneau la îndoială fapta ei; Domnul a spus aceste cuvinte ca să o încurajeze. Că a grăit aşa, ca s-o mîngîie, a adăugat: *„Pentru ce faceți supărare femeii?"*[23] Iar că noi Îl avem pe Hristos pururea cu noi, o spune El Însuşi: *„Şi iată Eu sînt cu voi în toate zilele pînă la sfîrşitul veacului"*[24]. Din toate acestea se vede că Domnul nu pentru altă pricină a spus aceste cuvinte, ci pentru ca nu cumva mustrarea pe care au făcut-o ucenicii femeii să nu veştejească credința ei atunci odrăslită. Şi să nu aducem, dar, ca argument împotriva milosteniei cuvintele Domnului spuse pentru oarecare iconomie, ci să citim toate legile puse de El despre milostenie, atît în Noul cît şi în Vechiul Testament, ca să depunem multă rîvnă pentru milostenie. Că milostenia ne curățeşte păcatele: *„Dați milostenie,* spune

21. *Matei* 26, 11.
22. *Matei* 26, 6-13.
23. *Matei* 26, 10.
24. *Matei* 28, 20.

Domnul, *şi toate vă vor fi curate*"[25]. Milostenia e mai mare decît jertfa: *„Milă voiesc, iar nu jertfă"*[26]. Milostenia deschide cerurile: *„Rugăciunile tale şi milosteniile tale s-au suit spre pomenire înaintea lui Dumnezeu"*[27]. Milostenia este mai necesară decît fecioria. Fecioarele care n-au făcut milostenie au fost aruncate afară din cămara de nuntă şi au intrat numai cele ce făcuseră milostenie[28].

Pe acestea toate ştiindu-le, să semănăm cu dărnicie, ca să secerăm rod şi mai îmbelşugat şi să avem parte de bunătăţile cele viitoare cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în veci, Amin.

25. *Luca* 11, 41.
26. *Osea* 6, 6; *Matei* 9, 13.
27. *Fapte* 10, 4.
28. *Matei* 25, 1–13.

OMILIA LI

„Atunci au venit la Iisus cărturarii şi fariseii din Ierusalim, zicînd: „Pentru ce ucenicii Tăi calcă datina bătrînilor? Că nu-şi spală mîinile cînd mănîncă pîine”[1]

I

„Atunci”.

–Cînd?

– Cînd Iisus a făcut nenumărate minuni, cînd a vindecat pe bolnavi prin atingerea de marginea veşmintelor Lui. Pentru aceasta şi evanghelistul înseamnă timpul cînd au venit la El cărturarii şi fariseii din Ierusalim, ca să arate nespusa lor răutate, căci nu se dădeau înapoi de la nimic.

– Ce înseamnă: *„Cărturarii şi fariseii din Ierusalim”?*

– Cărturarii şi fariseii erau împrăştiaţi pretutindenea şi împărţiţi în douăsprezece părţi. Cei din Ierusalim însă erau mai răi decît ceilalţi, pentru că se bucurau şi de mai multă cinste şi erau şi mai îngîmfaţi. Uitămi-te cum îşi dau pe faţă răutatea lor! Că nici nu spun: „Pentru ce ucenicii Tăi calcă legea lui Moise?”, ci: *„Pentru ce calcă datina bătrînilor?”* De aici se vede că preoţii introduseseră o mulţime de inovaţii, deşi Moise le poruncise, înfricoşîndu-i şi ameninţîndu-i, să nu adauge, nici să scoată ceva din lege: *„Să nu adăugaţi,* spune el, *la cuvîntul pe care vi-l poruncesc vouă astăzi şi să nu scoateţi din el”*[2]. Şi totuşi făceau inovaţii! Era de pildă această inovaţie: că nu trebuie să mănînci cu mîinile nesplălate, că trebuie să spele paharele şi vasele de aramă şi că trebuie să se spele pe ei înşişi. Cînd trebuia deci să scape de aceste practici, pentru că venise timpul, atunci ei s-au legat mai mult de mai multe practici de teamă să nu le răpească cineva puterea, voind să fie mai aspri chiar decît legiuitorii. Fărădelegea ajunsese atît de mare că erau păzite poruncile lor, dar erau călcate poruncile lui Dumnezeu; şi aveau aceste practici atîta putere încît călcarea lor era pricină de acuzaţie. De aceea crima cărturarilor şi a fariseilor era dublă: şi pentru că introduceau inovaţii, şi pentru că pedepseau cu străşnicie pe cei care le călcau; de Dumnezeu nici nu le păsa.

1. *Matei* 15, 1-2.
2. *Deut.* 4, 2.

Lăsînd deci la o parte celelalte practici: oalele şi vasele de aramă – că ar fi fost de batjocură –, cărturarii şi fariseii din Ierusalim vorbeau numai de spălarea mîinilor înainte de masă, practică ce li se părea de mai mare însemnătate decît toate celelalte; aveau astfel de gînd, după părerea mea, să-L facă pe Domnul să Se mînie. De aceea au şi amintit de bătrîni, pentru ca Hristos, dispreţuind aşezămîntul bătrînilor, să le dea putinţa de a-L ataca.

Dar se cuvine să cercetăm mai întîi pentru care pricină şi ucenicii mîncau cu mîinile nespălate.

– Pentru ce, dar, mîncau aşa?

– Nu făceau înadins lucrul acesta, ci pentru că dispreţuiau tot ceea ce era de prisos şi dădeau atenţie numai la ceea ce era neapărat trebuincios. Nu era pentru ei lege nici spălatul mîinilor înainte de masă, nici nespălatul, ci făceau şi una şi alta cum se întîmpla. Cînd apostolii nu ţineau seama nici chiar de hrana cea de neapărată trebuinţă vieţii, cum aveau să mai ţină seama de nişte fleacuri? Se întîmpla adesea să mănînce pe neprevăzute, ca de pildă cînd au mîncat în pustie sau cînd au rupt spice; aceste fapte însă cărturarii şi fariseii le-au socotit crime, ei care treceau cu vederea totdeauna poruncile mari, dar făceau mare caz de cele de prisos.

– Ce le-a răspuns Hristos?

– Nu le-a răspuns la învinuirea adusă, nici nu S-a apărat, ci îndată îi învinuieşte, năruindu-le îndrăzneala şi arătîndu-le că omul cu mari păcate nu trebuie să vorbească de păcatele cele mici ale altora. „Voi trebuie să fiţi învinuiţi, le spune Hristos, nu să învinuiţi!"

Observă că, atunci cînd Hristos voieşte să desfiinţeze o poruncă din lege, o face sub formă de întrebare. Aşa a făcut şi acum. N-a vorbit îndată de porunca ce a fost călcată, dar nici n-a spus: „Nu-i nimic!" – că i-ar fi făcut şi mai obraznici –, ci le taie mai întîi obrăznicia, acuzîndu-i de un păcat cu mult mai mare şi întorcînd învinuirea împotriva lor; şi nici n-a spus: „Bine au făcut ucenicii Mei călcînd această poruncă!", ca să nu-L poată acuza; dar nici n-a spus că ucenicii au făcut rău, ca să nu întărească datina lor; şi iarăşi, nici nu învinuieşte pe bătrîni că sînt nişte călcători de lege şi nişte pîngăriţi, pentru că atunci I-ar fi întors spatele ca unui hulitor şi ocărîtor, ci, lăsînd toate acestea, apucă o altă cale. În aparenţă ţine de rău pe cei de faţă, dar de fapt atacă pe cei care au legiuit acestea. Nu pomeneşte deloc de bătrîni, dar în învinuirea adusă cărturarilor şi fariseilor îi cuprinde şi pe ei şi arată că păcatul lor este dublu: întîi, că nu ascultă de Dumnezeu, şi al doilea, că fac aceasta de dragul oamenilor; ca şi cum le-ar spune: „Asta, da, asta v-a pierdut, că ascultaţi în toate de bătrîni!" Dar nu le grăieşte aşa, ci le spune:

„Pentru ce şi voi călcaţi porunca lui Dumnezeu pentru datina voastră? Că Dumnezeu a poruncit: «Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta!» şi: «Cel care grăieşte de rău pe tatăl lui şi pe mama lui cu moarte să se sfîrşească». Dar voi spuneţi: Cel care va zice tatălui său sau mamei sale: «Darul meu, care ţi-ar putea fi de folos, este dat lui Dumnezeu» acela să nu cinstească pe tatăl şi pe mama sa! Deci aţi desfiinţat porunca lui Dumnezeu pentru datina voastră"[3].

II

N-a spus: „datina bătrînilor", ci *„datina voastră"*; şi: *„Voi spuneţi"*; şi n-a spus: „Bătrînii spun", ca să fie suportat mai cu uşurinţă cuvîntul Său. Pentru că fariseii şi cărturarii voiseră să arate că ucenicii sînt nişte călcători de lege, Hristos le arată că ei calcă legea şi că ucenicii Lui sînt slobozi de păcat. Ceea ce-i poruncit de oameni – şi mai ales de nişte oameni nelegiuiţi – nu-i lege; de aceea şi Hristos o numeşte „datină". Şi pentru că porunca de a te spăla pe mîini înainte de a mînca nu era o poruncă potrivnică legii, Hristos citează o altă datină, potrivnică legii. Cu alte cuvinte, le spune aşa: „Aţi învăţat pe tineri ca, sub masca evlaviei, să dispreţuiască pe părinţi".

– Cum şi în ce chip?

– Dacă un părinte spunea copilului său: „Dă-mi oaia aceasta pe care o ai sau viţelul sau altceva la fel", copilul îi răspundea: „Ceea ce vrei să ai de la mine este dăruit lui Dumnezeu şi nu-l poţi primi!" De aici se naşte un îndoit rău. Sub pretextul că-i juruit lui Dumnezeu nu-l dădeau nici lui Dumnezeu, şi nu ajutau nici pe părinţi. Ocărau pe părinţi în numele lui Dumnezeu şi pe Dumnezeu în numele părinţilor. Hristos însă nu le-a spus de la început lucrul acesta, ci mai întîi le citeşte legea prin care arată că legea voieşte tare mult ca părinţii să fie cinstiţi: *„Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta, ca să trăieşti mulţi ani pe pămînt"*[4]; şi iarăşi: *„Cel care va grăi de rău pe tatăl său sau pe mama sa, cu moarte să moară!"*[5]. Hristos lăsînd la o parte textul cu răsplata dată copiilor care cinstesc pe părinţi[6], citează textul cel mai înfricoşător, adică pedeapsa care-i ameninţă pe cei care nu cinstesc pe părinţii lor, voind să-i înfricoşeze şi să-i întoarcă pe calea cea bună pe cei care au minte; şi le arată că sînt vrednici de moarte. Cu alte cuvinte Hristos le spune aşa: „Dacă-i pedepsit cu moartea cel care necinsteşte numai cu cuvîntul pe părinţii săi, cu atît mai mult voi care-i necinstiţi cu fapta. Şi nu numai că-i necinstiţi, dar învăţaţi şi pe alţii să-i

3. *Matei* 15, 3–6.
4. *Ieş*. 20, 12.
5. *Ieş*. 21, 16.
6. *Ieş*. 20, 12.

necinstească. Cum îndrăzniți, dar, să învinuiți pe ucenici, voi, care nici nu trebuie să trăiți? Ce e de mirare că Mă ocărîți așa pe Mine, pe Care deocamdată nu Mă cunoașteți, cînd faceți același lucru și Tatălui?" În toate împrejurările Domnul le spune și le arată că aici își are începutul nebuneasca lor mîndrie.

Unii interpretează altfel cuvintele: *„Darul meu, care ți-ar putea fi de folos, este dat lui Dumnezeu"* și spun că înseamnă: „Nu-ți datorez cinste! Iar dacă te cinstesc, îți fac un har!" Hristos însă n-a pomenit de o ocară ca aceasta. Evanghelistul Marcu face mai clar textul acesta spunînd: *„Este corban lucrul meu care ți-ar putea fi de folos"*[7], iar cuvîntul *„corban"* nu înseamnă dar sau pomană, ci se întrebuințează special cînd e vorba de ceva afierosit lui Dumnezeu.

Așadar după ce le-a arătat că ei, care calcă legea, nu pot avea dreptul să învinuiască pe cei care calcă o datină a bătrînilor, le spune că și profetul Isaia grăiește la fel. După ce le-a dovedit vinovăția lor merge mai departe și procedează ca de obicei, citînd cuvintele Scripturii și arătînd cu aceasta că este perfectă armonie între el și Dumnezeu.

– Dar ce spune profetul?

„Poporul acesta Mă cinstește cu buzele, dar inima lui este departe de Mine. În zadar Mă cinstește, învățînd învățături ce sînt porunci ale oamenilor"[8].

Ai văzut cîtă armonie este între profeție și cuvintele Domnului? Ai văzut că profetul arată cu mult înainte răutatea lor? Învinuirea adusă de Hristos acum le-o adusese Isaia cu mult înainte. De demult spusese Isaia că iudeii Îl disprețuiesc pe Dumnezeu. *„În zadar Mă cinstesc!"* spunea Isaia; dar de poruncile lor fac mare caz: *„Învățînd învățături ce sînt porunci ale oamenilor"*. Așa că ucenicii Domnului aveau toată dreptatea cînd nu țineau aceste porunci.

După ce Hristos le-a dat cărturarilor și fariseilor lovitura mortală și prin fapte și prin propriile lor cuvinte, după ce le-a mărit vina și prin cuvintele profetului, nu Se mai adresează lor, că sînt de neîndreptat, ci Își îndreaptă cuvîntul către popor, ca să dea o învățătură înaltă, mare și plină de multă filozofie. Învinuirea adusă de cărturari și farisei ucenicilor îi dă Domnului prilejul să dea o poruncă mai mare, anume aceea a desființării prescripțiunilor cu privire la mîncăruri. Dar uită-te cînd dă această poruncă! După ce a curățit pe lepros, după ce a desființat păzirea sîmbetei, după ce a arătat că este Împăratul pămîntului și mării, după ce a dat legile Sale, după ce a iertat păcatele, după ce a înviat morți, după ce le-a dat iudeilor multe dovezi despre Dumnezeirea Sa; atunci le vorbește și despre mîncăruri.

7. *Marcu* 7, 11.
8. *Matei* 15, 8–9.

III

Întreg iudaismul se menţine prin poruncile cu privire la mîncăruri; desfiinţează poruncile acestea şi-ai desfiinţat iudaismul! Cu aceasta Hristos a arătat că trebuie desfiinţată şi tăierea împrejur. Dar deocamdată nu dă această poruncă, că era mai veche decît toate celelalte porunci şi se bucura de mai multă trecere; aceasta o va legiui prin ucenicii Săi. Atît de mare era această poruncă a tăierii împrejur încît chiar ucenicii, după trecere de atîta vreme, cînd au vrut să o desfiinţeze, mai întîi o întrebuinţează şi apoi o desfiinţează.

Dar iată cum dă Hristos legea pentru desfiinţarea prescripţiunilor cu privire la mîncăruri.

„Chemînd mulţimile, le-a zis: «Auziţi şi înţelegeţi»"[9].

Domnul nu dă această poruncă fără nici o pregătire, ci face ca să fie bine primit cuvîntul Său mai întîi prin cinstea şi atenţia pe care o dă mulţimii - că aceasta a vrut să spună evanghelistul prin cuvintele: *„Chemînd mulţimile"* - şi apoi prin timpul pe care îl alege. Hristos începe să dea această lege atunci cînd mulţimile puteau primi mai cu uşurinţă spusele Sale, adică după ce dăduse pe faţă răutatea cărturarilor şi fariseilor, după ce-i biruise, după ce arătase că şi profetul Isaia i-a învinuit. Şi iarăşi, nu-i cheamă pe ascultătorii Săi fără pregătire, ci-i face mai cu luare-aminte, spunîndu-le: *„Înţelegeţi"*, adică: „Fiţi atenţi! Fiţi cu mintea trează, că merită atenţie legea pe care v-o dau! Dacă aţi ascultat pe cărturari şi farisei, care, de dragul datinei lor, au desfiinţat legea cînd nu trebuia, cu mult mai mult trebuie să Mă ascultaţi pe Mine, Care vă duc la timp potrivit spre o mai înaltă filozofie". Hristos n-a spus: „Nu-i nimic păzirea poruncilor cu privire la mîncăruri"; nici n-a spus: „Greşit v-a dat Moise aceste porunci"; şi nici: „Poruncile acestea vi le-a dat Moise pentru că a vrut să ţină seamă de slăbiciunile voastre", ci a grăit sub formă de sfat şi de îndemn, dînd ca mărturie cele ce se petrec în fiecare zi, zicînd:

„Nu ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură"[10].

Hristos ia exemple din natură şi cînd legiuieşte şi cînd pronunţă hotărîri. La auzul acestor exemple cărturarii şi fariseii nu-Lputeau contrazice şi nici nu-I puteau spune: „Ce spui? Dumnezeu a poruncit să păzim anumite reguli cu privire la mîncăruri şi Tu ne dai o altă lege?", ci au plecat pentru că le închisese desăvîrşit gura, nu numai prin aceea că i-a învins, dar şi prin aceea că a dat pe faţă viclenia lor, că a dezgolit şi faptele lor ascunse şi tainele sufletelor lor.

9. *Matei* 15, 10.
10. *Matei* 15, 11.

Dar uită-mi-te că Hristos nu are încă suficient curaj să vorbească deschis împotriva prescripţiunilor legii cu privire la mîncăruri. De aceea nici n-a spus: „Nu mîncărurile spurcă pe om", ci: *„Nu ce intră în gură spurcă pe om"*. Şi se poate presupune ca aceste cuvinte să fie spuse şi despre mîinile nespălate. Într-adevăr, Hristos a vorbit despre mîncăruri dar s-a gîndit şi la spălarea mîinilor.

Atît de înrădăcinată era în sufletele iudeilor păzirea regulilor cu privire la mîncăruri, încît Petru, chiar după înviere, a spus: *„Nu, Doamne, pentru că niciodată n-am mîncat ceva spurcat şi necurat"*[11]. Chiar dacă a spus aceste cuvinte pentru alţii, ca să aibă o apărare faţă de cei care l-ar învinui că s-a dus la cei netăiaţi împrejur şi ca să poată arăta că s-a împotrivit, dar n-a reuşit, totuşi cuvintele sale arată că aceste reguli cu privire la mîncăruri aveau multă autoritate. Din pricina aceasta şi Hristos n-a vorbit de la început deschis despre mîncăruri, ci a spus: *„Cele care intră în gură"*. Iară mai pe urmă pare că vorbeşte mai lămurit; dar la sfîrşit învăluie din nou gîndul Său spunînd: *„Iar a mînca cu mîini nespălate nu spurcă pe om"*[12]. Face lucrul acesta ca să pară că despre mîncatul cu mîinile nespălate a început să vorbească şi că numai despre aceasta a vorbit. De aceea n-a spus: „Mîncărurile nu spurcă pe om", ci a vorbit despre spălatul mîinilor, pentru ca fariseii să nu-I poată întoarce cuvîntul.

La auzul acestor cuvinte fariseii s-au scandalizat; mulţimile însă nu.

„Apropiindu-se ucenicii Lui I-au zis: «Ştii că fariseii, auzind acest cuvînt, s-au scandalizat?»" [13]

Şi doar Domnul nu le grăise fariseilor!

- Ce-a făcut Hristos?

- N-a căutat să potolească scandalizarea lor, ci i-a mustrat, spunînd:

„Orice răsad pe care nu l-a sădit Tatăl Meu cel ceresc va fi smuls din rădăcină"[14].

Hristos ştia să şi dispreţuiască scandalizarea, dar şi să n-o dispreţuiască. Altă dată spunea: *„Dar ca să nu-i scandalizăm, aruncă undiţa în mare"*[15]; oare acum zice:

„Lăsaţi-i! Sînt călăuze oarbe orbilor. Dacă orb pe orb va călăuzi, amîndoi vor cădea în groapă"[16]?

Ucenicii I-au spus lui Hristos că fariseii s-au scandalizat, nu numai pentru că s-au întristat din pricina fariseilor, ci şi pentru că ei fuseseră

11. *Fapte* 10, 14.
12. *Matei* 15, 20.
13. *Matei* 15, 12.
14. *Matei* 15, 13.
15. *Matei* 17, 27.
16. *Matei* 15, 14.

puţin tulburaţi de spusele lui Hristos. Şi pentru că nu îndrăzneau s-o spună în numele lor, o spun despre alţii, voind să se lămurească. Că aşa stau lucrurile, ascultă ce-I spune lui Hristos Petru, ucenicul cel plin de căldură, cel care o ia totdeauna înaintea tuturora:

„Spune-ne nouă pilda aceasta!"[17]

Petru îşi acoperă tulburarea din sufletul lui; nu îndrăzneşte să spună deschis: „Sînt scandalizat, Doamne!", şi Îl roagă să-l scape de această tulburare, tălmăcindu-i cele spuse. De aceea a şi fost mustrat.

Dar pentru ce a spus Hristos: *„Orice răsad pe care nu l-a sădit Tatăl Meu Cel ceresc va fi smuls din rădăcină"?*

Ereticii manihei spun că aceste cuvinte au fost spuse despre legea Vechiului Testament. Dar cuvintele spuse mai înainte de Hristos le închide gura. Dacă le-ar fi spus despre legea veche, atunci pentru ce ia mai înainte apărarea legii vechi, pentru ce se luptă pentru ea, zicînd: *„Pentru ce aţi călcat porunca lui Dumnezeu pentru datina voastră?"*, pentru ce citează pe profetul Isaia? Nu! Cuvintele acestea n-au fost spuse despre legea veche, ci despre farisei şi despre datinile lor. Cînd Dumnezeu a spus: *„Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta"*, cum nu este răsad al lui Dumnezeu ceea ce este spus de Dumnezeu?

IV

Cuvintele imediat următoare arată, la fel, că a vorbit despre farisei şi despre datinile lor; că a adăugat: *„Sînt călăuze oarbe orbilor"!* Dacă ar fi vorbit despre legea veche, ar fi spus: „Este călăuză oarbă orbilor!"; dar n-a spus aşa, ci: *„Sînt călăuze oarbe orbilor"*, scutind legea de orice învinuire şi aruncînd întreaga vină pe farisei. Apoi, ca să despartă mulţimea oamenilor de farisei, că din pricina lor mulţimea oamenilor va cădea în groapă, a spus: *„Dacă orb pe orb va călăuzi, amîndoi vor cădea în groapă"*. Mare nenorocire e să fii orb! Dar să fii orb, să n-ai nici tu călăuză şi s-o faci şi pe călăuza, este îndoită şi întreită crimă. Dacă e primejdios ca un orb să n-aibă călăuză, apoi cu mult mai mare e primejdia dacă un orb vrea să fie călăuză altui orb.

Ce-a făcut Petru? N-a spus: „Ce înţeles au cuvintele pe care le spui?", ci a întrebat ca şi cum ar fi fost cu totul nedumerit. N-a spus: „Pentru ce ai vorbit împotriva legii?" Se temea ca Hristos să nu creadă că şi el s-a scandalizat. De aceea a spus că n-a înţeles ce-a spus Hristos. Este clar că s-a scandalizat, nu că n-a înţeles. Cuvintele lui Hristos erau destul de clare; de aceea l-a şi mustrat, zicînd: *„Încă şi voi sînteţi nepricepuţi?"*[18]

17. *Matei* 15, 15.
18. *Matei* 15, 16.

Mulțimile poate că n-au înțeles cele spuse de Domnul; dar ucenicii erau cei ce s-au scandalizat. De aceea la început, ucenicii, voind să se lămurească ei înșiși, L-au întrebat oarecum în numele fariseilor; dar cînd au auzit marea amenințare cu care i-a amenințat, cînd L-au auzit spunînd: *„Orice răsad pe care nu l-a sădit Tatăl Meu cel ceresc va fi smuls din rădăcină"* și: *„Sînt călăuze oarbe orbilor"*, s-au potolit. Petru, însă, veșnic aprins, nici așa nu s-a putut stăpîni să tacă, ci a spus: *„Spune-ne nouă pilda aceasta!"*

– Ce i-a răspuns Hristos?

– I-a răspuns cu foarte multă asprime: *„Încă și voi sînteți nepricepuți? Încă nu înțelegeți?"* A grăit așa și i-a mustrat ca să le scoată din cap prejudecata; dar nu s-a mărginit la atîta, ci mai adaugă și alte cuvinte, spunînd: *„Nu înțelegeți că ceea ce intră în gură merge în pîntece și se aruncă afară; iar cele ce ies din gură, ies din inimă și acelea spurcă pe om; că din inimă ies gînduri rele, ucideri, adultere, desfrînări, furtișaguri, blasfemii, mărturii mincinoase; acestea sînt cele ce spurcă pe om; iar a mînca cu mîinile nespălate nu spurcă pe om"*[19].

Ai văzut cum i-a mustrat și i-a ținut de rău? Apoi, pentru a-i lămuri, se servește de exemple din natură.

Cuvintele: *„Merge în pîntece și se aruncă afară"* sînt spuse pe măsura puterii de înțelegere a iudeilor. Le-a spus că mîncărurile nu rămîn în pîntece, ci se aruncă afară; dar chiar dacă ar rămîne în pîntece, ele n-ar spurca pe om. Iudeii însă nu erau încă în stare să înțeleagă asta. De aceea și legiuitorul Vechiului Testament îngăduie ca omul să fie curat atîta vreme cît mîncărurile sînt în pîntece. Dar cînd sînt date afară, nu mai este curat omul; și poruncește ca seara să se spele, ca să fie curat, măsurînd timpul digestiei și al aruncării afară. „Dar cele ale inimii, spune Hristos, rămîn înăuntru și spurcă pe om, și cînd sînt înăuntru și cînd ies afară". Hristos pune mai întîi gîndurile rele; așa era felul iudeilor. Dovada spuselor n-o mai face întemeiat pe natura lucrurilor, ci pe ceea ce produce pîntecele și inima și pe aceea că unele rămîn, iar altele nu. Cele care intră din afară ies iarăși în afară; dar cele care se nasc înăuntru, acelea spurcă atunci cînd ies afară și mai cu seamă atunci cînd ies afară. Dar, după cum am spus mai înainte, iudeii nu erau încă în stare să asculte aceste lucruri cu cuvenita filozofie. Evanghelistul Marcu spune că Domnul a grăit toate aceste cuvinte pentru a arăta că toate mîncărurile sînt curate[20]. Totuși Domnul nu declară, nici nu spune: „Mîncatul cutăror mîncăruri nu spurcă pe om, că ascultătorii Săi nici n-ar fi suferit să li se vorbească atît de deschis; de aceea a adăugat: *„Iar a mînca cu mîinile nespălate nu spurcă pe om"*.

19. *Matei* 15, 17-20.
20. *Marcu* 7, 19.

Să cunoaştem[21], dar, care sînt cele ce spurcă pe om! Să le cunoaştem şi să fugim de ele! Văd că mulţi au un astfel de obicei în biserică; se sîrguiesc să vină la biserică cu haine curate, cu mîinile spălate; dar ca să se înfăţişeze cu sufletul curat înaintea lui Dumnezeu nu suflă nimeni vreun cuvînt! Şi spun lucrul acesta nu ca să vă opresc să vă spălaţi mîinile sau gura, ci că vreau să vă spălaţi aşa cum se cuvine, nu numai cu apă, ci, în loc de apă, cu virtuţi. Gura se murdăreşte cu defăimări, blasfemii, ocări, cuvinte pline de mînie, cuvinte de ruşine, rîs şi glume. Dacă te ştii că nu rosteşti nici una din acestea, nici nu eşti murdărit cu această murdărie, îndrăzneşte de vino la biserică; dar dacă te-ai întinat de nenumărate ori cu aceste pete, pentru ce te osteneşti degeaba clătindu-ţi limba cu apă, dar purtînd pe ea această murdărie vătămătoare şi ucigătoare?

V

Spune-mi, dacă ai avea în mîini murdărie omenească şi noroi, ai îndrăzni, oare, să te rogi? Nicidecum! Şi totuşi nici una nu-i vătămătoare, pe cînd acelea sînt pierzătoare. Pentru ce, dar, în cele indiferente eşti evlavios, iar în cele oprite, fără nici o grijă?

– Ce vrei să spui? aş putea fi întrebat. Nu trebuie să mă rog?

– Trebuie, dar nu murdar, nici cu un astfel de noroi pe tine.

– Dar dacă mă murdăresc, ce să fac?

– Curăţeşte-te!

– Cum, în ce chip?

– Plînge, suspină, dă milostenii, cere-ţi iertare de la cel pe care l-ai supărat, împacă-te cu el, curăţeşte-ţi limba, ca să nu mînii mai mult pe Dumnezeu. Dacă cineva, atunci cînd te roagă, ţi-ar îmbrăţişa picioarele cu mîinile pline de murdărie omenească, nu numai că nu l-ai asculta, dar l-ai izbi cu piciorul. Cum îndrăzneşti, dar, să te apropii aşa de Dumnezeu? Mîna este limba celor care se roagă şi cu ea îmbrăţişăm genunchii lui Dumnezeu. Nu ţi-o mînji deci ca să nu-ţi spună şi ţie Dumnezeu: *„Chiar dacă veţi înmulţi rugăciunea voastră, tot nu vă voi asculta"*[22]; că: *„în mîna limbii este viaţă şi moarte"*[23]; şi: *„Din cuvintele tale te vei îndrepta şi din cuvintele tale te vei osîndi"*[24]. Păziţi-vă, dar, limba mai mult decît lumina ochilor! Limba este cal împărătesc; dacă-i pui frîu şi o înveţi să meargă frumos, împăratul se va odihni pe ea şi va sta pe ea; dar dacă o laşi să umble fără frîu şi să zburde, ajunge căruţa diavolului şi a demoni-

21. De aici începe partea morală: *Nu foloseşte la nimic dacă, apropiindu-ne de Hristos, ne curăţim mîinile şi hainele, dar nu avem curate gura şi limba de orice cuvînt murdar. Şi despre a ne ruga cu bună-cuviinţă, şi nu cu gura plină de blesteme.*
22. *Isaia* 1, 15.
23. *Prov.* 18, 21.
24. *Matei* 12, 37.

lor! Nu îndrăzneşti să te rogi lui Dumnezeu după ce ai avut legături cu soţia ta, deşi lucrul acesta nu-i un păcat; dar înalţi mîinile către Dumnezeu după ce ai ocărît şi insultat – păcate care te aruncă în iad –, înainte de a te curăţi cum trebuie! Spune-mi, cum nu te cutremuri? N-ai auzit pe Pavel spunînd: „Cinstită e nunta şi patul neîntinat"[25]? Dacă nu îndrăzneşti să te rogi după ce te scoli dintr-un pat neîntinat, cum îndrăzneşti să chemi numele cel înfricoşat şi cutremurător al lui Dumnezeu cînd te scoli dintr-un pat drăcesc? Că pat drăcesc este limba care împroaşcă ocări şi sudălmi. Ca şi adulterul, mînia ne face multă plăcere, dar răspîndeşte în noi seminţe pierzătoare; dă naştere la ură drăcească şi face cu totul altceva decît face căsătoria. Căsătoria face pe cei doi un singur trup; mînia, însă împarte pe cei uniţi în multe părţi, sfîşie şi taie sufletul. Aşadar, ca să te apropii cu îndrăznire de Dumnezeu, nu lăsa mînia să pătrundă în tine cînd are de gînd să te cuprindă, ci alung-o ca pe un cîine turbat. Aşa a poruncit şi Pavel: *„Ridicînd mîini sfinte, fără mînie şi fără socoteli"*[26]. Nu-ţi face de ruşine limba! Cum va mai putea să se roage pentru tine cînd îşi pierde îndrăznirea? Împodobeşte-o cu blîndeţe şi cu smerenie! Fă-o vrednică de Dumnezeu, Căruia I se roagă! Umple-o de binecuvîntare şi de milostenie. Se poate face milostenie şi cu limba. *„Mai bun este cuvîntul decît datul"*[27], spune Scriptura; şi: *„Răspunde săracului cu blîndeţe cele de pace"*[28]. Iar restul timpului împodobeşte-l cu cuvintele legilor dumnezeieşti. *„Tot cuvîntul tău să fie în legea Celui Prea Înalt"*[29]. Împodobiţi aşa, să ne apropiem de Împărat, să cădem la picioarele Lui nu numai cu trupul, ci şi cu mintea. Să ne gîndim de Cine ne apropiem, pentru ce ne apropiem şi ce voim să dobîndim. Ne apropiem de Dumnezeu, pe Care văzîndu-L serafimii îşi feresc privirile neputînd suferi strălucirea; ne apropiem de Dumnezeu, de Care pămîntul se cutremură văzîndu-L; ne apropiem de Dumnezeu, Care locuieşte în lumina cea neapropiată; ne apropiem de Dumnezeu, ca să scăpăm de iad, ca să ni se ierte păcatele, ca să ne izbăvim de muncile acelea grozave, ca să dobîndim cerurile şi bunătăţile cele din ceruri!

VI

Să cădem, dar, înaintea Lui şi cu trupul şi cu sufletul, ca El să ne ridice pe noi cei de jos. Să-I grăim cu blîndeţe şi cu toată bunătatea.

– Dar cine-i atît de ticălos şi de nemernic, mi s-ar putea spune, încît nici la rugăciune să nu fie blînd?

25. *Evr.* 13, 4.
26. *I Tim.* 2, 8.
27. *Înţ. Sir.* 18, 16.
28. *Înţ. Sir.* 4, 8.
29. *Înţ. Sir.* 9, 20.

– Cine? Cel care se roagă blestemînd, cel plin de mînie împotriva semenilor săi, cel care strigă împotriva duşmanilor săi. Dacă vrei să învinuieşti, învinuieşte-te pe tine însuţi! Dacă vrei să-ţi ascuţi limba ca să muşti, ascute-o împotriva păcatelor tale! Să nu-I spui lui Dumnezeu ce rău ţi-a făcut altul, ci ce rău ţi-ai făcut tu! Acesta este propriu-zis rău. Nimeni nu-ţi va putea face vreun rău dacă nu-ţi faci tu rău! Deci, dacă vrei să te porneşti împotriva celor care-ţi fac rău, porneşte mai întîi împotriva ta! Nimeni nu te opreşte! Dar cum ai pornit împotriva altuia, ai şi pornit să-ţi faci ţie un rău şi mai mare! Deci, despre ce alt rău făcut ţie de alţii ai mai putea spune lui Dumnezeu?

– Cutare m-a ocărît, m-a jefuit, m-a înconjurat cu primejdii!

– Acestea însă nu-ţi pot face nici un rău! Dimpotrivă, dacă sîntem treji la minte putem avea foarte mari foloase de pe urma lor. Cel care săvîrşeşte aceste fapte, acela este cel ce-şi face luişi rău, nu cel care suferă răul ce i se face. Aceasta este mai cu seamă pricina tuturor relelor, că nu ştim cine este cel căruia i se face răul şi cine este cel ce face răul. Dacă am şti bine lucrul acesta nu ne-am mai face rău nouă înşine, nu ne-am mai ruga împotriva altuia, ştiind că este cu neputinţă ca altul să ne facă vreun rău. Nu este rău a fi jefuit, ci a jefui. Deci, dacă ai jefuit, acuză-te! Dacă ai fost jefuit, roagă-te pentru cel ce te-a jefuit, pentru că ţi-a adus foarte mari foloase! Chiar dacă n-a fost aceasta intenţia jefuitorului, tu însă, dacă suferi cu curaj răul, vei avea mult de cîştigat. Pe jefuitor şi oamenii şi legile lui Dumnezeu îl numesc un ticălos şi un nemernic; pe tine însă, cel jefuit, te încununează şi te laudă. Dacă un bolnav cu mare temperatură ar răpi de la cineva un vas cu apă şi şi-ar potoli cu ea pofta lui vătămătoare, cui am putea spune că a făcut rău? Celui căruia i s-a răpit vasul cu apă sau celui care l-a răpit? Negreşit celui care a răpit vasul, că şi-a mărit febra şi şi-a înrăutăţit boala. Tot aşa gîndeşte şi de iubitorul de avuţii şi de iubitorul de argint. Că acesta este cuprins de nişte friguri cu mult mai cumplite decît acela; jefuind, îşi aprinde şi mai mult flacăra. Şi iarăşi: dacă un nebun smulge din mîna cuiva sabia şi se omoară, cine-i cel care suferă răul? Cel care a smuls sabia sau cel căruia i s-a smuls sabia? Negreşit cel care a smuls sabia. Tot aşa să cugetăm şi de răpirea averilor. Ceea ce-i sabia în mîna unui nebun, aceea-i avuţia în mîna iubitorului de avuţii. Dar, mai bine spus, chiar mai rău. Nebunul, luînd sabia şi străpungîndu-se cu ea scapă de nebunie şi altă rană nu-şi mai poate face; dar iubitorul de avuţii îşi face în fiecare zi mii de răni mai rele decît acela; nu scapă de nebunia lui, ci îşi măreşte şi mai mult nebunia; şi cu cît face altora mai multe răni, cu atît mai mult îşi dă prilej să-şi facă şi lui alte răni.

Gîndindu-ne, dar, la acestea, să fugim de această sabie, să fugim de nebunie! Să ne cuminţim, oricît de tîrziu ar fi! Trebuie să numim şi

această virtute cuminţenie nu mai puţin decît cealaltă cuminţenie, vorbesc de castitate, recunoscută ca atare de toţi. În castitate, lupta se dă numai împotriva tiraniei poftei trupului; aici trebuie biruite multe şi felurite pofte. Nu este, nu este o mai mare nebunie decît nebunia celui robit de avuţii. Pare că stăpîneşte, dar e stăpînit; pare că este domn, dar e rob; are lanţuri împrejurul lui şi se bucură; face mai sălbatică fiara şi se veseleşte; ajunge rob şi se bucură şi saltă; vede cum cîinele cel turbat se repede la sufletul lui – şi ar trebui să-l lege şi să-l lase să piară de foame –, dar el îi dă mîncare din belşug, ca să se repeadă şi mai mult la el şi să ajungă şi mai furios.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea să dezlegăm lanţurile, să ucidem fiara, să alungăm boala, să scoatem din sufletul nostru nebunia aceasta, ca să ne bucurăm de linişte, de sănătate înfloritoare; şi, călătorind cu multă plăcere spre limanul cel neînviforat, să avem parte şi de bunătăţile cele veşnice, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să le dobîndim cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LII

„Şi ieşind Iisus de acolo, S-a dus în părţile Tirului şi ale Sidonului. Şi iată o femeie cananeancă, ieşind din hotarele acelea, a strigat către El, zicînd: „Miluieşte-mă, Doamne, Fiul lui David, fiica mea rău se îndrăceşte”[1]

I

Evanghelistul Marcu spune că Iisus a intrat într-o casă, dar n-a putut să rămînă tăinuit[2].

– Dar pentru ce S-a dus Iisus în părţile acelea?

– După ce Hristos a desfiinţat porunca Vechiului Testament cu privire la mîncăruri, mergînd pe aceeaşi cale, a deschis şi neamurilor uşa. Aşa şi Petru a fost trimis la Corneliu sutaşul, după ce mai întîi primise porunca de a desfiinţa legea cu privire la mîncăruri[3].

Dar poate că cineva m-ar întreba:

– Pentru ce Hristos S-a dus la păgîni, cînd El a spus ucenicilor Săi: *„În calea păgînilor să nu mergeţi”?*[4]

– Mai întîi, aceasta îţi răspund, că Hristos nu era obligat să îndeplinească ceea ce poruncise ucenicilor Săi; în al doilea rînd, că nu S-a dus în părţile acelea ca să predice, lucru pe care şi Marcu îl lasă să se înţeleagă, cînd spune că S-a ascuns, dar nu S-a putut tăinui. După cum nu era în ordinea firească a lucrurilor ca Domnul să nu Se ducă să propovăduiască mai întîi păgînilor, tot aşa nu era vrednic de iubirea Sa de oameni, ca să alunge pe cei care se apropiau de El. Dacă trebuia să Se ducă după cei care fugeau de El, cu atît mai mult nu trebuia să fugă de cei care se ţineau după El.

Uită-te cît de mult merită această femeie cananeancă să i se facă bine! N-a îndrăznit să se ducă la Ierusalim, că se temea şi se socotea nevrednică. Dacă n-ar fi fost această socotinţă, s-ar fi dus şi la Ierusalim; aceasta se vede şi din tăria rugăminţii ei şi din aceea că a ieşit din hotarele ei.

1. *Matei* 15, 21-22.
2. *Marcu* 7, 24.
3. *Fapte* 10, 9-16.
4. *Matei* 10, 5.

Unii interpretează alegoric acest text şi spun: Cînd a ieşit Hristos din Iudeea, atunci a îndrăznit şi Biserica – simbolizată prin această femeie – să se apropie de Hristos, ieşind din hotarele ei. *„Uită,* spune profetul, *poporul tău şi casa părintelui tău"*[5]. Hristos a ieşit din hotarele Lui, iar femeia din hotarele ei; şi aşa au putut să se întîlnească. Că spune evanghelistul: *„Iată o femeie cananeancă, ieşind din hotarele ei".*

Evanghelistul o învinuieşte pe femeie, ca să pună în lumină minunea şi ca să o laude mai mult. Cînd auzi de cananeancă, gîndeşte-te la popoarele acelea pline de fărădelegi, care au răsturnat din temelii legile firii. Aducîndu-ţi aminte de ele, gîndeşte-te şi la puterea venirii lui Hristos. Cananeenii au fost scoşi din mijlocul iudeilor ca să nu strice pe iudei; dar ei s-au arătat mai înţelepţi decît iudeii, că au ieşit din hotarele lor şi s-au apropiat de Hristos, pe cînd iudeii L-au alungat, deşi venise la ei.

Apropiindu-se, dar, femeia de Hristos n-a rostit alte cuvinte decît: *„Miluieşte-mă!";* şi la strigătul ei s-a strîns în jur o mulţime de lume. Şi era o privelişte de-ţi storcea lacrimi; să vezi o femeie strigînd cu atîta sfîşiere de inimă, să vezi o mamă rugîndu-se pentru fiica ei, şi fiica ei atît de greu bolnavă! Mama nici n-a îndrăznit să aducă pe îndrăcită înaintea Învăţătorului, ci a lăsat-o acasă zăcînd, şi ea însăşi a venit să se roage. Îi spune numai boala, fără să mai adauge ceva! Nu-L trage pe doctor la casa ei, ca omul acela împărătesc, care-I spusese: *„Vino şi pune mîna Ta!"*[6]; şi: *„Coboară înainte de a muri copilul meu!"*[7] Nu, ci povestindu-I nenorocirea sa şi grozăvia bolii, cere mila Stăpînului dînd drumul la mari strigăte. Nu spune: „Miluieşte pe fiica mea!", ci: „Miluieşte-mă! Ai milă, Doamne, de mine! Fata mea nu-şi dă seama de grozăvia bolii! Eu sînt cea care sufăr mii şi mii de dureri, că îmi dau seama de grozăvia bolii; şi ştiind-o mă cuprind nebuniile!"

„Iar El nu i-a răspuns nici un cuvînt"[8]

Cît de neobişnuită şi de ciudată e purtarea Domnului! Pe iudeii cei nerecunoscători îi miluieşte necontenit, pe cei care-L hulesc îi roagă, pe cei care-L ispitesc nu-i părăseşte, iar pe această femeie, care aleargă la El, care se roagă de El, care I se închină, care arată atîta credinţă, deşi nu fusese crescută nici în lege, nici în profeţi, pe aceasta n-o învredniceşte nici cu un răspuns! Pe care om nu l-ar fi scandalizat cînd ar fi văzut că Hristos Se poartă cu o femeie cu totul altfel decît I se dusese vestea? Se zvonise, doar, că străbătea satele şi vindeca pe bolnavi! Pe cananeancă însă o respinge, deşi ea venise la Dînsul! Pe care om nu l-ar fi înduioşat

5. *Ps.* 44, 12.
6. *Matei* 9, 18.
7. *Ioan* 4, 49.
8. *Matei* 15, 23.

boala fetei, rugămintea mamei făcută pentru fiica ei atît de greu bolnavă? Nu s-a apropiat de Domnul ca una ce, era vrednică sau ca una care cerea ce i se cuvenea, ci se ruga să fie miluită, își istorisea numai nenorocirea ei; și nici așa Hristos n-a învrednicit-o cu un răspuns!

Poate că mulți din cei ce au auzit-o s-au scandalizat! Cananeanca însă nu s-a scandalizat. Dar pentru ce vorbesc de cei care au auzit-o? Cred că chiar ucenicii au suferit pentru nenorocirea femeii, că s-au tulburat și s-au întristat. Dar cu toate că s-au tulburat, totuși n-au îndrăznit să-I spună: „Miluiește-o", ci

„Apropiindu-se ucenicii Lui Îl rugau, zicînd: „Slobozește-o că strigă în urma noastră"[8 bis]

De multe ori și noi spunem contrariul ca să convingem pe cineva. Hristos însă le-a răspuns:

„Nu sînt trimis decît către oile cele pierdute ale casei lui Israel"[9].

II

Ce-a făcut femeia cînd a auzit aceste cuvinte? A tăcut și a plecat? A renunțat de a mai stărui cu atîta rîvnă? Deloc! Ci a stăruit mai mult! Noi nu facem așa, ci, cînd nu dobîndim ce cerem, încetăm de a ne ruga, cînd ar trebui tocmai pentru aceasta să stăruim mai mult! Și totuși pe care om nu l-ar fi descurajat cuvintele rostite atunci de Hristos? Ar fi fost de ajuns să ducă la deznădejde pe cananeancă numai tăcerea Domnului, cu atît mai mult un astfel de răspuns! A dus-o la o deznădejde nespus de mare și faptul că a văzut că o dată cu ea sînt refuzați și mijlocitorii ei, dar și aceea că a auzit că nu i se poate împlini cererea. Totuși femeia n-a deznădăjduit; și cînd a văzut că mijlocitorii ei n-au nici o putere, s-a folosit de o nerușinare vrednică de laudă. Mai înainte nici nu îndrăznea să vină în fața lui Iisus, că ucenicii spuseseră despre ea: *„Strigă în urma noastră!"* Și tocmai cînd ar fi trebuit să plece, deznădăjduită, tocmai atunci femeia vine mai aproape și I se închină zicînd:

„Doamne, ajută-mi!"[10]

– Ce înseamnă asta, femeie? Ai mai multă îndrăznire decît apostolii? Ai, oare, mai multă putere?

– N-am deloc nici îndrăznire, nici putere, ci chiar sînt plină de rușine! Dar îndrăznirea aceasta nerușinată I-o pun în față în loc de rugăciune. Poate va avea milă de îndrăznirea mea!

8 bis. *Matei* 15, 23.
9. *Matei* 15, 24.
10. *Matei* 15, 25.

– Pentru ce faci asta? N-ai auzit că a spus: *„Nu sînt trimis decît pentru oile cele pierdute ale casei lui Israel?"*

– Am auzit, răspunde femeia. Dar El este Domn. De aceea nu i-am spus: „Roagă-Te pentru mine! Cere pentru mine ajutor de la Dumnezeu!, ci: *„Ajută-mă!"*

– Ce-a făcut Hristos?

– Nu S-a mulțumit cu ce a spus, ci Își prelungește mai departe refuzul, spunînd:

„Nu este bine să iei pîinea copiilor și să o dai cățeilor!"[11]

Cînd a învrednicit-o cu un răspuns, atunci a rănit-o mai mult decît cu tăcerea. Acum Domnul nu mai aruncă vina pe altcineva, nici nu mai spune: *„Nu sînt trimis"*, ci cu cît femeia își întărea rugăciunea, cu atît și Hristos Își întărește refuzul. Pe iudei nu-i mai numește oi, ci copii, iar pe ea cățeluș.

– Ce face femeia?

– Își tocmește apărarea, slujindu-se tocmai de cuvintele Domnului. „Chiar dacă sînt un cățeluș, spune cananeanca, nu sînt o străină!"

Pe bună dreptate spunea Hristos: *„Spre judecată am venit!"*[12] Cananeanca filozofează; rabdă și crede, deși e ocărîtă; iudeii, deși sînt tămăduiți și cinstiți, Îl răsplătesc cu cele potrivnice.

„Știu și eu, Doamne, spune femeia, știu că hrana este trebuincioasă copiilor; dar nici eu nu sînt oprită, deși sînt un cățeluș. Dacă nu mi-i îngăduit să mănînc, atunci nu mi-i îngăduit să mănînc nici firimiturile. Dar dacă trebuie să mănînc și eu cît de puțin, atunci nici nu pot fi oprită chiar dacă sînt un cățeluș. Da, sînt un cățeluș! Dar tocmai aceasta mă face să am parte și eu de mîncare!".

Pentru aceasta o tot amîna Hristos! Știa că are să grăiască așa! Pentru aceasta i-a refuzat darul, ca să-și arate filozofia ei. Dacă n-ar fi voit s-o ajute, n-ar fi ajutat-o nici mai tîrziu și nici n-ar fi refuzat-o iarăși. Hristos a făcut acum ceea ce făcuse mai înainte cu sutașul cînd i-a spus: *„Venind îl voi vindeca"*[13], ca să aflăm credința sutașului și să-l auzim spunînd: *„Nu sînt vrednic să intri sub acoperămîntul meu"*[14]; ceea ce făcuse cu femeia cu scurgere de sînge cînd i-a spus: *„Am simțit puterea ce a ieșit din Mine"*[15], ca să-i facă cunoscută credința ei; ceea ce făcuse cu samarineanca[16], pentru a arăta că nu se depărtează de El, deși o mustră.

11. *Matei* 15, 27.
12. *Ioan* 9, 39.
13. *Matei* 8, 7.
14. *Matei* 8, 8.
15. *Luca* 8, 46.
16. *Ioan* 4, 7–42.

Tot aşa şi acum. Hristos nu voia să rămînă ascunsă virtutea femeii. Deci Hristos n-a spus cuvintele acelea ca s-o ocărască, ci ca s-o atragă şi să descopere comoara ascunsă în ea.

Tu vezi-mi şi smerenia cananeencii, pe lîngă credinţa ei! Hristos i-a numit pe iudei *„copii”;* cananeanca nu s-a mulţumit cu atîta, ci i-a numit *„domni”*. Atît de puţin s-a supărat de laudele aduse altora, că a spus:

„Că şi căţeii mănîncă din firimiturile ce cad de la masa domnilor lor”[17].

Ai văzut înţelepciunea femeii, că nici n-a îndrăznit să-L contrazică, nici n-au durut-o laudele aduse altora şi nici n-a revoltat-o ocara? Ai văzut ce suflet tare? Hristos îi spune: *„Nu este bine”*, iar ea răspunde: *„Da, Doamne!”* Hristos îi numeşte pe iudei *„copii”*, iar ea *„domni”;* Hristos a numit-o căţeluş, iar ea şi-a adăugat şi ce fac căţeluşii. Ai văzut smerenia ei? Ascultă acum şi lăudăroşenia iudeilor! *„Sîntem sămînţa lui Avraam şi n-am fost robi nimănui niciodată”*[18]*;* şi: *„Din Dumnezeu sîntem născuţi”*. Cananeanca nu grăieşte aşa, ci se numeşte pe ea însăşi căţeluş, iar pe aceia domni. De aceea a şi ajuns printre fii.

– Ce face Hristos?

– Îi răspunde:

„O, femeie, mare este credinţa ta!”[19]

Aceasta a fost pricina că Hristos a tot amînat-o, ca să-i dea prilejul să rostească aceste cuvinte, ca să încununeze pe femeie.

„Fie ţie precum voieşti!”[20]

Cu alte cuvinte Hristos îi spune aşa: „Credinţa ta, femeie, poate săvîrşi lucruri mai mari decît acestea! Dar fie ţie precum voieşti!”. Cuvintele acestea ale lui Hristos sînt înrudite cu cuvintele acelea prin care a spus: *„Să se facă cerul şi s-a făcut”*[21].

„Şi s-a tămăduit fiica ei din ceasul acela”[22].

Ai văzut că şi cananeanca a contribuit nu puţin la vindecarea fiicei sale? De aceea nici Hristos n-a spus: „Să se vindece fiica ta”! ci: *„Mare este credinţa ta! Fie ţie precum voieşti!”*, ca să afli că aceste cuvinte nu s-au spus la întîmplare, nici nu sînt o linguşeală, ci că mare era puterea credinţei ei. Hristos i-a dat încredinţarea şi proba învederată a spuselor Lui prin desfăşurarea lucrurilor; că fiica ei s-a tămăduit îndată.

17. *Matei* 15, 27.
18. *Ioan* 8, 33.
19. *Matei* 15, 28.
20. *Matei* 15, 28.
21. *Fac.* 1, 1.
22. *Matei* 15, 28.

III

Uită-mi-te însă că apostolii au fost biruiți, n-au reușit nimic, iar femeia a reușit! Atît de puternică este rugăciunea stăruitoare! Hristos vrea ca pentru nevoile noastre să ne rugăm mai degrabă noi înșine decît alții pentru noi. Da, apostolii aveau mare îndrăznire, dar cananeanca a arătat mare stăruință. Prin cele făcute, Hristos a justificat față de ucenicii Săi pricina amînării și a arătat că pe bună dreptate n-a îndeplinit rugămintea lor.

„Și plecînd Iisus de acolo, a venit lîngă Marea Galileii; și suindu-Se în munte a șezut acolo. Și au venit la El mulțimi multe, avînd cu ei șchiopi, orbi, ciungi, muți. Și i-au aruncat pe ei la picioarele Lui; și i-a vindecat pe ei, încît mulțimile se mirau văzînd pe muți grăind, pe ciungi sănătoși, pe șchiopi umblînd și pe orbi văzînd și slăveau pe Dumnezeul lui Israel"[23].

Uneori Hristos merge El la bolnavi; alteori stă și așteaptă pe bolnavi și lasă ca șchiopii să se urce pe munte. Acum bolnavii nu se mai ating de hainele Lui; își făcuseră o idee mai mare despre El și de aceea se aruncă la picioarele Lui. Bolnavii își arată în două chipuri credința: și prin aceea că se urcă în munte, cu toate că sînt șchiopi, și prin aceea că nu mai au nevoie de altceva decît numai să se arunce la picioarele Lui. Și era minune mare și nemaiîntîlnită să vezi pe cei purtați pe tărgi umblînd pe picioarele lor și pe cei orbi că nu mai au nevoie de călăuze! Pe toți i-a uimit și mulțimea celor vindecați și ușurința vindecării.

Ai văzut că pe fiica cananeencii a vindecat-o cu atîta zăbavă, pe cînd pe aceștia îndată? Nu pentru că aceștia erau mai buni decît cananeanca, ci pentru că femeia aceea era mai credincioasă decît aceștia. Pe femeie o amînă, zăbovește, ca să scoată la lumină tăria credinței ei; pe aceștia însă îi vindecă îndată, ca să închidă gura necredincioșilor iudei și ca să le curme orice cuvînt de apărare. Cu cît cineva primește mai multe binefaceri, cu atît merită mai mult pedepsit dacă se poartă cu nerecunoștință, că nu s-a făcut mai bun, deși a fost cinstit. De aceea și bogații, pentru că sînt răi sînt pedepsiți mai mult decît cei săraci, pentru că sînt mai răi, că n-au ajuns blînzi și miloși, deși au avut totul din belșug. Să nu-mi spui că bogații au făcut milostenie! Nu vor scăpa de pedeapsă dacă nu vor face milostenie pe măsura avuției lor. Milostenia nu trebuie judecată cu măsura datului, ci cu slobozenia inimii. Dacă sînt pedepsiți chiar cei care n-au făcut milostenie pe măsura avuției lor, apoi cu mult mai mult vor fi pedepsiți cei care se dau în vînt după cele de prisos, cei care-și clădesc

23. *Matei* 15, 29-31.

case cu trei şi patru etaje dar dispreţuiesc pe cei flămînzi, cei care se îngrijesc de adunatul banilor, dar nu se îngrijesc deloc de milostenie.

Dar[24], pentru că a venit vorba de milostenie, haide să reluăm astăzi cuvîntul acela despre milostenie început acum trei zile, pe care l-am lăsat neterminat. Vă amintiţi că atunci cînd am vorbit despre luxul încălţămintelor, despre truda aceea zadarnică şi despre ticăloşenia tinerilor, pornisem de la milostenie şi am ajuns să vorbesc de păcatele legate de lux. Ce vă spuneam atunci? Vă spuneam că milostenia este o meserie care-şi are atelierul în cer, iar Dascălul acestei meserii nu-i un om, ci Dumnezeu. Apoi, căutînd să arăt ce însuşiri trebuie să îndeplinească o meserie ca să poată fi numită meserie, am ajuns să vorbesc de acele meserii care nu-s deloc meserii, ci trudă zadarnică; sînt meserii rele, între care am amintit şi meseria aceasta a facerii încălţămintelor de lux. Vă aduceţi aminte? Ei bine, să reluăm azi cele spuse atunci şi să arătăm că milostenia este o meserie, şi cea mai bună din toate meseriile. Dacă rostul unei meserii este de a folosi la ceva şi dacă nimic nu-i mai folositor decît milostenia, atunci e vădit că milostenia este o meserie şi cea mai bună din toate meseriile. Milostenia nu ne face încălţăminte, nu ne ţese haine, nu ne zideşte case de lut, ci ne prilejuieşte viaţă veşnică, ne smulge din mîinile morţii, ne face străluciţi şi în viaţa aceasta şi în cealaltă, ne zideşte case în ceruri, acele locuinţe veşnice. Milostenia nu lasă să ni se stingă candelele[25], nici nu ne lasă să ne arătăm la nuntă cu haine murdare[26], ci le spală şi le face mai curate ca zăpada. *„De vor fi păcatele voastre roşii ca purpura, ca zăpada le voi înălbi"*[27]. Milostenia nu ne lasă să cădem acolo unde a căzut bogatul cel nemilostiv, nici să auzim acele înfricoşătoare cuvinte[28], ci ne călăuzeşte în sînul lui Avraam.

Fiecare din meseriile de pe lumea aceasta are un scop. De pildă plugăria are scopul de a ne hrăni; ţesătoria, de a ne îmbrăca; dar, mai bine spus, nici aceasta, că nici o meserie nu-şi poate îndeplini scopul său.

IV

Şi dacă vreţi, să cercetăm întîi plugăria. N-ar exista meseria de plugar dacă n-ar exista meseria de fierar, ca să împrumute de la ea tîrnăcopul, fierul de plug, secera, securea şi altele multe; dacă n-ar exista meseria de tîmplar, ca să facă carul de plug, să facă jugul, să facă carul pentru

24. De aici începe partea morală. *Despre milostenie. Milostenia este mai mare decît toate meseriile; fără milostenie toate se duc şi se pierd.*
25. *Matei* 25, 1-12.
26. *Matei* 22, 11-13.
27. *Isaia* 1, 18.
28. *Luca* 16, 19-31.

treieratul spicelor; dacă n-ar exista meseria de curelar, ca să facă curele; dacă n-ar exista meseria de zidar, ca să zidească grajd pentru boii care ară şi case pentru muncitorii cîmpului; dacă n-ar exista meseria de tăietor de lemne, ca să taie lemnele; şi, în sfîrşit, dacă n-ar exista meseria de brutar. Tot aşa şi cu meseria de ţesător; cînd vrea să facă ceva cheamă şi multe alte meserii lîngă ea, ca s-o ajute în ce are de lucru; dacă celelalte meserii nu-i vin în ajutor şi nu-i întind mîna, stă şi nu face nimic. Fiecare meserie deci are nevoie de o altă meserie. Milostenia însă n-are nevoie de nimic, ci numai de voinţă. Dacă-mi spui că are nevoie de bani, de case, de haine, de încălţăminte, îţi spun şi eu: citeşte cuvintele lui Hristos pe care le-a spus despre văduvă[29] şi pune capăt neliniştii tale! Eşti foarte sărac? Dacă arunci doi bani ca şi văduva aceea, ai săvîrşit totul! Dacă dai celui flămînd o bucată de pîine neagră, singura pe care o ai, ai împlinit scopul acestei meserii. Să îmbrăţişăm, dar, această ştiinţă şi s-o punem în practică ! E mai bine să ştim această meserie decît să fim împăraţi, decît să purtăm pe cap coroană. Meseria aceasta nu are numai însuşirea de a nu avea nevoie de alte meserii, ci mai are şi o altă calitate: săvîrşeşte multe şi felurite lucruri: zideşte case, care rămîn veşnic în ceruri; îi învaţă pe cei care o săvîrşesc cum să scape de moartea cea nemuritoare; dăruieşte comori, care nu se termină niciodată, pe care nu le atinge nici o pagubă, nici furii, nici moliile, nici rugina, nici timpul. Dacă cineva te-ar învăţa numai atîta, ca să-ţi fereşti grîul de pagubă, ce n-ai da ca să-ţi poţi păstra grîul nevătămat ani îndelungaţi? Dar iată că meseria aceasta, milostenia, nu te învaţă numai despre păstrarea grîului, ci şi despre păstrarea tuturor avuţiilor tale. Te învaţă cum pot rămîne neluate şi averile tale şi sufletul tău şi trupul tău. Dar pentru ce e nevoie să-ţi spun cu de-amănuntul toate faptele mari ale acestei meserii? Ea te învaţă cum să fii asemenea cu Dumnezeu, capul tuturor bunătăţilor. Vezi, dar, că meseria aceasta nu săvîrşeşte numai un singur lucru, ci multe? Fără să aibă nevoie de ajutorul altei meserii, ne zideşte case, ne ţese haine, ne adună comori nejefuite, ne face biruitori asupra morţii, ne face stăpîni pe diavoli, ne face asemenea lui Dumnezeu! Care meserie poate fi mai folositoare ca această meserie? Celelalte meserii, în afară de cele spuse, se mărginesc la viaţa de aici; cînd se îmbolnăvesc meseriaşii, meseriile încetează de a mai fi; lucrurile pe care le fac meseriile nu pot dura multă vreme; apoi au nevoie de osteneală, de mult timp şi de altele nenumărate; milostenia însă se arată mai ales atunci cînd lumea aceasta a trecut; cînd murim, atunci mai ales străluceşte şi arată lucrurile făcute de ea; n-are nevoie nici de timp, nici de oboseală, nici de vreo altă muncă grea, ci lucrează şi cînd eşti bolnav şi cînd ai îmbătrînit şi merge cu tine şi în viaţa

29. *Luca* 21, 2-4.

ce va să fie şi niciodată nu te părăseşte. Meseria aceasta te face mai puternic decît sofiştii şi retorii; cei care strălucesc în aceste meserii au o mulţime de oameni care îi invidiază; dar cei care strălucesc în meseria aceasta au o mulţime de oameni care se roagă pentru ei. Sofiştii şi retorii stau înaintea scaunului de judecată omenesc şi iau apărarea celor nedreptăţiţi, iar adeseori apără chiar pe făcătorii de rele; meseria aceasta însă stă înaintea scaunului de judecată al lui Hristos; şi nu face numai meseria de apărător, ci înduplecă chiar pe Judecător să fie de partea celui judecat şi să-l achite. Să fi făcut mii de păcate, te încununează şi te laudă. Că spune Hristos: *„Daţi milostenie şi toate vor fi curate"*[30]. Dar pentru ce vorbesc eu de cele de pe lumea cealaltă? Acum, pe lumea aceasta, dacă am întreba pe oameni ce preferă să fie pe pămînt: mulţi sofişti şi retori sau mulţi oameni milostivi şi filantropi, am vedea că toţi ar prefera să fie mulţi oameni milostivi şi filantropi. Şi pe bună dreptate. Desfiinţează oratoria de pe pămînt, şi viaţa nu se va vătăma cu nimic. Viaţa a existat multă vreme înainte de a fi oratoria; dar dacă desfiinţezi milostenia, toate se duc şi pier. Şi după cum n-ar mai fi cu putinţă să meargă corăbiile pe mare dacă s-ar dărîma porturile şi locurile de ancorat, tot aşa nici viaţa aceasta n-ar mai fi cu putinţă să se menţină dacă ai desfiinţa milostenia, iertarea, iubirea de oameni.

V

Din pricina aceasta Dumnezeu n-a lăsat milostenia numai pe seama raţiunii, ci multe părţi ale ei le-a pus sub tirania legilor naturii. Potrivit acestor legi, părinţii miluiesc pe copii, copiii, pe părinţi. Legile acestea stăpînesc nu numai pe oameni, ci şi pe animalele necuvîntătoare. Potrivit acestor legi se fac legăturile între fraţi, între rude, între necunoscuţi, în sfîrşit legăturile de la om la om. Sîntem înclinaţi din fire spre milostenie. Aceasta ne face să ne revoltăm cînd oamenilor li se face nedreptate, să ni se zbată inima cînd vedem că cineva este ucis; şi plîngem cînd vedem pe cineva îndurerat. Pentru că Dumnezeu vrea tare mult să se facă lucrul acesta, a poruncit naturii să contribuie şi ea mult la săvîrşirea milosteniei. Prin aceasta Dumnezeu ne arată că ţine nespus de mult la milostenie.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea să ne ducem noi înşine la şcoala milosteniei şi să ducem şi pe copiii şi cunoscuţii noştri. Înainte de alte lucruri omul să înveţe să miluiască. Pentru că a milui înseamnă a fi om! *„Mare şi cinstit lucru este omul milostiv"*[31]. Dacă nu eşti milostiv, ai încetat de a fi om! Milostenia ne face înţelepţi. Pentru ce te minunezi cînd

30. *Luca* 11, 41.
31. *Prov.* 20, 6.

spun că a milui îmseamnă a fi om? Spun încă ceva mai mult: A milui înseamnă a fi Dumnezeu. *„Fiți milostivi*, spune Hristos, *ca și Tatăl vostru"*[32]. Să învățăm, dar, să fim milostivi pentru toate aceste pricini, dar mai cu seamă pentru că și noi avem nevoie de multă milă. Să nu socotim că trăim, atîta vreme cît nu facem milostenie. Iar cînd spun milostenie mă gîndesc la milostenia aceea făcută din averi nepătate de jaf și nedreptate. Dacă cel care se îngrijește numai de el din averile lui și nu dă altuia nimic, nu-i milostiv, cum poate fi milostiv acela care ia averile și drepturile altora, chiar dacă ar face cu ele mii de milostenii? Dacă e o neomenie să te folosești numai tu din averile tale, apoi cu mult mai mare neomenie este să le iei pe ale altora. Dacă Dumnezeu pedepsește chiar pe cei care nu și-au agonisit averile prin jaf și nedreptate, pentru că n-au făcut milostenie, apoi cu mult mai mult pe cei care au luat averile altora. Să nu-mi spui că a nedreptățit pe unul, dar a miluit pe altul! Asta e grozăvia. Ar trebui ca nedreptățitul să fie și cel miluit. Așa însă rănești pe unii și-i vindeci pe alții pe care nu i-ai rănit, cînd ar trebui să vindeci pe cei pe care i-ai rănit; dar, mai bine spus, nici n-ar fi trebuit să rănești. Filantrop nu-i acela care rănește întîi, și apoi vindecă, ci cel care vindecă pe cei răniți. Vindecă, dar, mai întîi rănile făcute de tine și apoi pe cele făcute de alții! Dar, mai bine spus, nici nu răni, nici nu doborî pe nimeni la pămînt – asta este treaba jucătorilor de la întrecerile atletice –, ci ridică pe cei doborîți la pămînt. Nu este cu putință să vindeci răul săvîrșit de jaf și nedreptate cu aceeași măsură de milostenie. Dacă ai răpit unuia un obol, nu trebuie să faci milostenie cu un obol ca să stîrpești rana jafului, ci cu un talant. De aceea hoțul trebuie să dea împătrit de cît a luat; răpitorul însă e mai rău decît hoțul. Dacă hoțul trebuie să dea împătrit decît a luat, apoi răpitorul trebuie să dea înzecit și chiar cu mult mai mult. Ce bine ar fi dacă chiar așa ar putea căpăta iertare pentru nedreptatea săvîrșită; dar nici atunci nu va primi plată pentru milostenia sa. De aceea Zaheu spunea: *„De am năpăstuit pe cineva, întorc împătrit și voi da săracilor jumătate din averile mele"*[33]. Dacă în timpul legii vechi trebuia să întorci împătrit, apoi cu mult mai mult pe timpul harului; dacă hoțul trebuie să întoarcă, apoi cu mult mai mult răpitorul. Răpitorul în afară de pagubă mai aduce și ocară celui jefuit. Deci dacă ai întoarce de o sută de ori cît ai răpit, tot n-ai întors tot. Vezi, dar, că nu în zadar spuneam: Dacă ai răpit unuia un obol și-i întorci un talant, abia dacă poți tămădui rana făcută. Dacă așa abia poți tămădui rana, cum te vei apăra înaintea lui Dumnezeu cînd strici rînduiala, cînd răpești averi întregi și dai puțin, și nici acelora pe care i-ai jefuit, ci altora în locul acelora? Ce iertare mai poți avea? Ce nădejde de

32. *Luca* 6, 36.
33. *Luca* 19, 8.

mîntuire? Vrei să ştii cît de mare rău faci cînd miluieşti aşa? Ascultă ce spune Scriptura: „*Cel care aduce jertfă din averea săracilor este ca acela ce omoară pe fiu înaintea tatălui lui*"[34].

Să plecăm, dar, de la biserică scriind în mintea noastră această ameninţare; s-o scriem pe ziduri, pe mîini; s-o scriem în conştiinţa noastră; s-o scriem pretutindenea, pentru ca teama să ne crească în aşa măsură în sufletul nostru încît să ne împiedice mîinile de a înfige în fiecare zi cuţitul în semenii noştri. Că răpirea bunurilor şi drepturilor altora este mai grozavă decît uciderea, pentru că răpirea ia viaţa celui sărac încetul cu încetul.

Ca să ne curăţim deci de miasma aceasta, să ne gîndim şi noi la toate acestea şi să le spunem şi altora. Aşa vom avea mai multă tragere de inimă spre milostenie, vom primi pentru milostenia noastră răsplăţile cuvenite şi ne vom bucura şi de bunătăţile cele veşnice, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

34. *Înţ. Sir.* 34, 22.

OMILIA LIII

„Iar Iisus, chemînd pe ucenicii Săi, a zis: „Mi-e milă de mulțime, că iată sînt trei zile de cînd așteaptă lîngă Mine și n-au ce să mănînce; și a-i slobozi flămînzi nu voiesc, ca nu cumva să se istovească pe cale"[1]

I

Și mai înainte, cînd avea să facă minunea înmulțirii pîinilor, Domnul a vindecat mai întîi pe cei bolnavi cu trupul; și acum face același lucru; de la vindecarea celor orbi și șchiopi trece la înmulțirea pîinilor.

– Dar pentru ce atunci ucenicii I-au spus: *„Slobozește mulțimile"*[2], iar acum nu-i mai spun, deși trecuseră trei zile de cînd stăteau în pustie?

– Sau pentru că ucenicii ajunseseră mai buni sau pentru că au văzut că mulțimile nu simțeau prea tare foamea; ele slăveau pe Dumnezeu pentru cele petrecute sub ochii lor.

Uită-te însă că și acum Domnul nu vine la minune așa dintr-o dată, ci îi cheamă pe ucenici să ia parte la săvîrșirea minunii. Mulțimile, care veniseră pentru vindecarea bolilor lor, nu îndrăzneau să-I ceară pîine; dar El, Cel iubitor de oameni și purtător de grijă, le dă fără ca ei să ceară și spune ucenicilor Săi: *„Mi-e milă; și a-i slobozi flămînzi nu voiesc"*. Și ca ucenicii să nu-I spună că oamenii au venit cu mîncare la ei, Domnul le spune: *„Că iată sînt trei zile de cînd așteaptă lîngă Mine,* așa că chiar dacă au venit cu mîncare la ei, au terminat-o". Din pricina aceasta și Domnul n-a făcut minunea în prima sau a doua zi de ședere în pustie, ci cînd mulțimile au terminat toate merindele, pentru ca, venind foamea peste ei, să primească cu mai multă bucurie darul Domnului. De aceea a și spus: *„Să nu se istovească pe cale"*, arătînd și că erau departe de locuințele omenești și că nu mai aveau nimic de mîncare.

– Dar dacă nu vrei să-i slobozești flămînzi, pentru ce, Doamne, nu faci minunea?

– Ca prin întrebare și răspuns, spune Domnul, să-i fac mai atenți pe ucenici, să-i facă să-și arate credința lor, apropiindu-se de Mine și spunîndu-Mi: „Fă-le pîine!".

1. *Matei* 15, 32.
2. *Matei* 14, 15.

Dar nici aşa ucenicii n-au înţeles pricina cuvintelor lui Hristos; de aceea mai pe urmă le zice, după cum spune evanghelistul Marcu: *„Atît de împietrite sînt inimile voastre? Aveţi ochi şi nu vedeţi? Urechi aveţi şi nu auziţi?"*[3]. Dacă n-ar fi fost acesta gîndul lui Hristos, atunci pentru ce le grăieşte aşa de aspru ucenicilor, pentru ce arată că mulţimile merită să li se facă bine, pentru ce mai adaugă şi mila ce-o simte pentru popor? Evanghelistul Matei spune că după aceasta i-a şi certat, spunîndu-le: *„Puţin credincioşilor, încă nu înţelegeţi, nici nu vă aduceţi aminte de cele cinci pîini la cele cinci mii şi cîte coşuri aţi luat? Nici de cele şapte pîini la cele patru mii şi cîte coşuri aţi luat?"*[4] După cum se vede, evangheliştii sînt de acord unii cu alţii.

– Dar ce fac ucenicii?

– Încă se tîrăsc pe jos, deşi făcuseră multe ca să-şi poată aminti de minunea aceea: întrebaseră pe Hristos, primiseră răspunsul Lui, slujiseră la săvîrşirea minunii şi luaseră fiecare cîte un coş de firimituri; dar ei erau încă nedesăvîrşiţi. De aceea Îi şi spun lui Hristos:

„De unde să avem noi în pustie atîtea pîini?"[5]

Şi mai înainte şi acum apostolii Îi aduc aminte lui Hristos că sînt în pustie; grăiesc aşa pentru că le era încă slabă credinţa; dar fac prin aceasta ca minunea să nu fie pusă la îndoială. Ca să nu poată nimeni spune, aşa cum spuneam şi mai înainte, că au luat pîine din vreun sat apropiat, dă mărturie de locul unde se aflau, pentru a fi crezută minunea. Aceasta e pricina că şi minunea aceasta, ca şi cea de mai înainte, Hristos o face în pustie, foarte departe de vreun sat. Din toate acestea însă ucenicii n-au înţeles nimic; de aceea au şi spus: „De unde să avem noi în pustie atîtea pîini?" Ucenicii socoteau că Domnul le spusese aceste cuvinte pentru că avea de gînd să le poruncească lor să hrănească mulţimile. O judecată cu totul greşită. Cînd a făcut cea dintîi minune, le spusese: *„Daţi-le voi să mănînce!"*[6], ca să le dea prilej să-L roage. Dar acum nu le-a mai spus nici aceasta: *„Daţi-le voi să mănînce!"*

– Dar ce?

– Le-a spus: *„Mi-e milă de mulţime şi a-i slobozi flămînzi nu voiesc!"*, ca să-i aducă pe ucenicii Săi mai aproape de gîndul Lui, ca să-i îmboldească mai mult şi să-i facă să înţeleagă că ei trebuie să-I ceară să dea de mîncare mulţimilor. Într-adevăr cuvintele Lui arătau că poate să nu-i slobozească flămînzi, arătau că are această putere. Acest lucru îl arată cuvintele: *„Nu vreau"*.

3. *Marcu* 8, 17–18.
4. *Matei* 16, 8–9.
5. *Matei* 15, 33.
6. *Matei* 14, 16.

Dar pentru că ucenicii au pomenit de mulțime, de loc și de pustie, că ziceau: *„De unde să avem noi în pustie atîtea pîini, ca să se sature atîta mulțime?"*[7], neînțelegînd cuvintele lui Hristos, Domnul începe să facă minunea și le spune:

„Cîte pîini aveți?" Iar ei au spus: „Șapte și puțini pești"[8].

Acum nu-I mai spun: *„Dar ce ajung acestea la atîta mulțime?"*[9], așa cum spuseseră mai înainte.

Astfel, chiar dacă ucenicii n-au înțeles totul, totuși, încetul cu încetul ajung mai pricepuți. Dar și Hristos prin aceste cuvinte le trezește mintea lor; îi întreabă la fel ca și la prima înmulțire a pîinilor, pentru ca prin felul întrebării să le aducă aminte de cele ce se petrecuseră atunci.

Tu însă după cum ai văzut din acestea nedesăvîrșirea lor, tot așa cunoaște și filozofia sufletului lor, admiră-le dragostea lor de adevăr, că ei scriind toate acestea nu și-au ascuns cusururile lor, deși erau mari! Că nici nu era o vină mică să uite atît de iute o minune făcută mai înainte! De aceea au și fost ținuți de rău.

II

În afară de asta, gîndește-te și la o altă filozofie a lor! Cît de mult disprețuiau trebuințele pîntecelui! Cît învățaseră să nu mai pună mare preț pe mîncare! Erau în pustie, stăteau de trei zile acolo și aveau numai șapte pîini!

Ca și mai înainte, Hristos așază mulțimile jos pe pămînt și în mîinile ucenicilor Săi face să izvorască pîinile.

„A poruncit mulțimilor să șadă jos pe pămînt; și luînd cele șapte pîini și peștii, mulțumind, a frînt și a dat ucenicilor, iar ucenicii mulțimii"[10].

Dar sfîrșitul minunii nu mai e la fel:

„Au mîncat toți și s-au săturat. Și au luat rămășițele de firimituri șapte coșuri pline. Iar cei ce mîncaseră erau patru mii de bărbați, afară de femei și copii"[11].

– Dar pentru ce la prima minune, cînd erau cinci mii au prisosit douăsprezece coșuri de firimituri, iar acum patru mii și au rămas șapte coșuri? Pentru ce, care e cauza că au fost mai puține rămășițele, deși cei ce mîncaseră au fost patru mii de bărbați, afară de femei și de copii?

7. *Matei* 15, 33.
8. *Matei* 15, 34.
9. *Ioan* 6, 9.
10. *Matei* 15, 35–36.
11. *Matei* 15, 37–38.

– Se poate spune sau că au fost mai mari acum coşurile sau, dacă aceasta nu-i explicaţia cea dreaptă, că Domnul voia ca nu cumva asemănarea minunilor să-i facă pe ucenici să o uite; prin deosebirea dintre minuni le deşteaptă amintirea, ca să-şi aducă aminte, datorită diferenţei dintre coşuri, şi de o minune şi de alta. De aceea atunci a făcut ca numărul coşurilor să fie egal cu numărul ucenicilor, iar acum coşurile să fie egale cu numărul pîinilor; prin aceasta Domnul Îşi arată puterea Sa nespusă, arată că Îi este cu putinţă să facă astfel de minuni şi într-un chip şi în altul. Nici nu era apoi semn de mică putere că a păstrat numărul şi atunci şi acum; atunci cînd erau cinci mii de bărbaţi, iar acum patru mii şi că n-a lăsat să fie rămăşiţe de firimituri nici mai multe nici mai puţine decît cîte coşuri erau şi prima dată şi a doua oară, deşi numărul celor care mîncaseră era deosebit. Sfîrşitul minunii este la fel cu sfîrşitul celei dintîi minuni. Şi atunci, ca şi acum, a lăsat mulţimile, iar El a plecat cu corabia. Evanghelistul Ioan spune aceasta[12]. Nici o altă minune, ca minunea înmulţirii pîinilor, n-a făcut mulţimile să meargă după El; dar nu numai să meargă după El, ci voiau să-L facă împărat; Hristos, ca să scape de bănuiala că ar urmări o astfel de tiranie, după ce a făcut minunea pleacă; şi nu pleacă pe jos, ca să nu vină mulţimile după El, ci Se suie într-o corabie.

„Şi slobozind mulţimile, S-a suit în corabie şi a venit în ţinutul Magdala. Şi apropiindu-se fariseii şi saducheii Îl întrebau să le arate semn din cer. Iar El le-a zis: „Cînd se face seară spuneţi: «Va fi senin, că se înroşeşte cerul!» Şi dimineaţa ziceţi: «Astăzi va fi furtună, că cerul este roşu – posomorît». Faţa cerului ştiţi să o deosebiţi, iar semnele vremilor nu puteţi? Neam viclean şi adulter cere semn, şi semn nu i se va da, decît semnul lui Iona profetul. Şi lăsîndu-i, S-a dus"[13].

Evanghelistul Marcu spune că apropiindu-se fariseii şi vorbind cu El, Hristos *suspinînd cu duhul*, a zis: *„Pentru ce neamul acesta cere semn?"*[14], deşi întrebarea lor era vrednică de mînie şi de revoltă. Totuşi Domnul cel iubitor de oameni şi purtător de grijă nu Se mînie, ci Îi este milă de ei şi-i nefericeşte că sînt bolnavi de o boală de nevindecat, că tot Îl mai ispitesc, deşi le dăduse atîtea dovezi de puterea Lui. Că nici nu-L întrebau ca să creadă în El, ci ca să-L atace. Dacă s-ar fi apropiat de El ca să creadă, atunci le-ar fi dat semn. Cel ce a spus femeii cananeence *„Nu este bine"*[15], dar mai pe urmă i-a dat semn[16], cu mult mai mult le-ar fi dat lor semn. Dar pentru că fariseii nu întrebau ca să creadă, de aceea Hristos îi

12. *Ioan* 6, 15–17.
13. *Matei* 15, 39–16, 4.
14. *Marcu* 8, 11–12.
15. *Matei* 15, 26.
16. *Matei* 15, 28.

numeşte în altă parte făţarnici, că una spuneau şi alta gîndeau. Dacă ar fi crezut, nici n-ar fi cerut semn. Se vede şi în alt chip că nu credeau: cînd erau ţinuţi de rău şi biruiţi nu rămîneau lîngă El, nici nu spuneau: „Nu ştim şi căutăm să aflăm".

– Dar ce semn cereau ei din cer?

– Sau să facă să stea soarele sau să oprească luna sau să coboare fulgere sau să schimbe vremea sau altceva asemănător.

– Ce le răspunde Hristos la toate acestea?

– *„Faţa cerului ştiţi să o deosebiţi, iar semnele vremilor, nu puteţi"?*

Uitaţi-vă la bunătatea şi blîndeţea lui Hristos! Nu i-a refuzat ca mai înainte, nici nu le-a spus: *„Nu se va da lui"*[17], ci le spune şi pricina pentru care nu le dă semn, cu toate că ei nu L-au întrebat cu gîndul de a cunoaşte.

– Care e, dar, pricina?

– „După cum pe cer, le spune Hristos, altul este semnul furtunii şi altul semnul vremii bune şi nu te poţi aştepta la vreme bună cînd vezi semn de furtună şi nici la furtună cînd vezi semn de vreme bună, tot aşa trebuie să gîndiţi şi despre Mine! Altul este timpul acesta al venirii Mele de acum şi altul acela al venirii Mele viitoare. Acum e nevoie de aceste semne pe pămînt; dar semnele acelea din cer se păstrează pentru vremea aceea de la sfîrşitul veacului. Acum am venit ca Doctor; atunci, voi veni ca Judecător; acum, să caut pe cel rătăcit; atunci, să cer socoteală. Pentru aceea am venit acum pe ascuns; atunci însă, cu multă strigare; voi strînge cerurile[18], voi ascunde soarele, nu voi mai lăsa luna să-şi dea lumina ei[19]; atunci puterile cerului se vor clătina[20]; şi arătarea venirii Mele va fi tot atît de fulgerătoare ca fulgerul şi văzută de toţi. Dar acum nu este timpul acestor semne; că am venit să mor şi să sufăr cumplite patimi. N-aţi auzit pe profetul care spune: *„Nu se va certa, nu va striga, nici nu I se va auzi afară glasul Lui"?*[21]; şi iarăşi alt profet: *„Se va pogorî ca ploaia pe lînă"*[22].

III

„Dacă aţi spune, continuă Domnul, că trebuia să fac semnele şi minunile făcute pe timpul lui Faraon, vă spun că atunci trebuia să scap poporul iudeu de un duşman şi trebuia să se facă acele minuni; dar acum nu-i nevoie de aceste minuni, pentru că am venit la voi ca la nişte prieteni. Dar în afară de aceasta, pentru ce să fac semne şi minuni mari cînd

17. *Matei* 12, 39.
18. *Evr.* 1, 12.
19. *Matei* 24, 29.
20. *Matei* 24, 29.
21. *Isaia* 42, 2.
22. *Ps.* 71, 6.

voi nu credeți nici în cele mici. Le numesc mici în privința înfățișării lor; în privința puterii însă acestea sînt cu mult mai mari decît minunile săvîrșite de Moise. Care minune a lui Moise se poate egala cu dezlegarea de păcate, cu învierea morților, cu izgonirea dracilor, cu crearea trupurilor și cu îndreptarea tuturor celorlalte mădulare?".

Tu însă uită-te la învîrtoșenia inimii lor! Cum au auzit spunîndu-li-se: *„Nu li se va da lor semn decît semnul lui Iona profetul"*, n-au mai întrebat nimic. Și-ar fi trebuit să-l întrebe și să afle ce vrea să spună cu aceste cuvinte, că știau cine-i profetul, știau cele întîmplate cu el și auziseră a doua oară aceste cuvinte din gura Domnului. Dar nu; fariseii, așa cum spuneam mai înainte, nu făceau acestea din dorința de a cunoaște. De aceea și Hristos i-a lăsat și a plecat.

„Și mergînd ucenicii Lui de cealaltă parte, spune mai departe evanghelistul, *uitaseră să ia pîine"*[23].

Iar Iisus le-a zis lor:

„Căutați și vă păziți de aluatul fariseilor și al saducheilor"[24].

– De ce nu le-a spus deslușit: „Feriți-vă de învățătura lor"?

– Voia să le aducă aminte de cele petrecute mai înainte. Știa că și uitaseră! Să-i certe la întîmplare pentru uitarea lor, nu avea rost; a-i certa, însă, luîndu-i pricină chiar pe ei, făcea ca această certare să fie bine primită.

– De ce nu i-a certat atunci cînd au spus: *„De unde să avem noi în pustie atîtea pîini?"*[25].

– Pentru că păreau cuvintele lor spuse la timp și pentru că nu voia să dea impresia că voiește cu orice preț să facă minunea. De altfel nu voia să-i certe pe ucenici în fața mulțimii și nici să se laude înaintea lor. Acum însă mustrarea era mai îndreptățită pentru că ucenicii luaseră parte la cele două minuni ale înmulțirii pîinilor. De aceea acum, după ce făcuse și a doua minune, i-a ținut de rău și le-a dat pe față și gîndurile lor ascunse.

– Dar ce cugetau în ei înșiși?

„Că n-am luat pîini"[26], își ziceau ei.

Erau încă lipiți apostolii de legile de curățenie iudaice și de prescripțiunile cu privire la mîncăruri. Pentru toate aceste pricini Hristos îi ceartă și mai aspru, spunîndu-le:

„Ce cugetați în voi înșivă, puțin credincioșilor, că n-ați luat pîine? Încă nu înțelegeți, nici nu pricepeți? S-a învîrtoșat inima voastră? *Aveți ochi și nu vedeți? Aveți urechi și nu auziți? Nu vă aduceți aminte de cele*

23. *Matei* 16, 5.
24. *Matei* 16, 6.
25. *Matei* 15, 33.
26. *Matei* 16, 7.

cinci pîini la cele cinci mii și cîte coșuri ați luat? Nici de cele șapte pîini la cele patru mii și cîte coșuri ați luat?"[27].

Ai văzut cît de mare e indignarea Domnului? Niciodată nu-L vedem că-i ceartă cu atîta asprime.

– Pentru ce face asta?

– Ca să le scoată din nou din minte gîndul de a mai păzi legile iudaice cu privire la mîncăruri. De aceea atunci cînd le vorbise întîia oară despre lucrul acesta, le spusese numai atît: *„Nu înțelegeți, nici nu pricepeți?"*[28]; acum, însă, cu multă asprime le spune: *„Puțin credincioșilor"*. Nu totdeauna e bună blîndețea! După cum le dădea curaj, tot așa îi și ceartă, rînduind mîntuirea lor prin această învîrstare. Dar uită-te că Domnul este blînd chiar atunci cînd ceartă cu asprime. Aproape că-Și cere iertare de la ei pentru cuvintele aspre cu care i-a certat, spunîndu-le: *„Nu vă aduceți aminte de cele cinci pîini și cîte coșuri ați luat? Și de cele șapte pîini și cîte coșuri ați luat?"*. Arată și numărul celor care au mîncat și numărul coșurilor de firimituri, ca să le aducă deodată aminte și de cele trecute și să-i facă mai atenți și pentru cele viitoare.

Și ca să afli cîtă putere a avut certarea și că a deșteptat mintea lor cea adormită, ascultă ce spune evanghelistul. Iisus nu le mai spusese nimic, ci îi certase și a adăugat atîta doar:

„Cum nu înțelegeți că nu de pîini v-am spus să vă păziți, ci de aluatul fariseilor și saducheilor"?[29], că evanghelistul a și continuat spunînd:

„Atunci au înțeles că nu le-a spus să se păzească de aluatul pîinii, ci de învățătura fariseilor și saducheilor"[30], cu toate că acum Domnul nu le mai tălmăcise spusele Sale.

Iată cîte lucruri bune a lucrat mustrarea! I-a desprins de păzirea legilor iudaice cu privire la mîncăruri, i-a făcut mai atenți din nepăsători ce erau, i-a scăpat de puținătatea de credință, ca să nu se mai teamă, nici să mai tremure, dacă vreodată vor vedea că au doar cîteva pîini, nici să le mai fie frică de foame, ci să le disprețuiască pe toate acestea.

Așadar[31], nici noi să nu lingușim pe cei mai mici decît noi, dar nici să căutăm să fim lingușiți de cei mai mari. Sufletul omenesc are nevoie de amîndouă aceste leacuri: de asprime și de bunătate. Pentru aceea Dumnezeu conduce lumea așa; uneori o ceartă, alteori o cruță și nu lasă să fie singure pe pămînt nici numai cele bune, nici numai cele rele. După cum

27. *Matei* 16, 8–10.
28. *Matei* 15, 16–17.
29. *Matei* 16, 11.
30. *Matei* 16, 12.
31. De aici începe partea morală: *Viața e împletită din clipe plăcute și triste și nu poate fi om care să fie fără dureri și bucurii. Nimic nu ne poate mîngîia la plecarea noastră din această viață ca o conștiință bună.*

uneori e noapte, alteori e zi; uneori e vară, alteori e iarnă, tot aşa şi în viaţa omenească uneori e durere, alteori e bucurie; uneori e boală, alteori e sănătate. Să nu ne minunăm, dar, cînd sîntem bolnavi, pentru că ar trebui să ne minunăm şi cînd sîntem sănătoşi; să nu ne tulburăm cînd suferim, pentru că ar trebui să ne tulburăm şi cînd ne bucurăm. Toate, şi unele şi altele, se întîmplă în chip firesc şi obişnuit.

IV

Pentru ce te minunezi că ţi se întîmplă ţie acestea? Poţi vedea că şi sfinţii au avut şi dureri şi bucurii. Şi ca să afli aceasta voi aduce în faţa voastră pe sfîntul despre care cred că a avut viaţa cea mai plină de bucurii, pe sfîntul despre care crezi că a fost lipsit de griji. Vreţi să cercetăm viaţa lui Avraam? Ce poruncă a primit el îndată? *„Ieşi din pămîntul tău şi din rudenia ta!"*[32] Ai văzut ce poruncă dureroasă a primit? Dar iată urmează o altă poruncă plină de bucurie: *„Si vino în pămîntul pe care ţi-l voi arăta şi te voi face pe tine neam mare"*[33].

– Ce vrei să spui, m-ar putea întreba cineva, au încetat durerile şi necazurile lui după ce a ajuns în pămîntul dat lui, după ce a intrat în port?

– Nicidecum! Vin iarăşi peste el alte necazuri şi mai cumplite decît cele de mai înainte: foametea, strămutarea în altă ţară, răpirea soţiei lui; dar după aceste necazuri urmează alte bucurii: pedepsirea lui Faraon, liberarea soţiei sale, cinstea, daruri bogate, întoarcerea în patrie. Întreaga lui viaţă a fost un lanţ împletit din bucurii şi din dureri.

Acelaşi lucru s-a petrecut şi în viaţa apostolilor. De aceea şi Pavel spunea: *„Cel Ce ne mîngîie pe noi în tot necazul nostru, ca să putem mîngîia şi noi pe cei ce sînt în tot necazul"*[34].

– Dar ce legătură au toate acestea cu mine, mi s-ar putea spune, care sînt totdeauna prins de dureri şi de necazuri?

– Nu fi nerecunoscător, nici nemulţumitor! Este cu neputinţă ca cineva să fie totdeauna copleşit numai de dureri şi de necazuri! Nici firea n-ar putea rezista! Dar pentru că voim să fim totdeauna fericiţi, de aceea ni se pare că sîntem totdeauna necăjiţi. Şi nu numai pentru aceasta, ci şi pentru că uităm repede zilele de fericire şi de bucurie pe care le-am avut şi ne aducem aminte numai de cele triste. De aceea spunem că avem numai necazuri şi supărări. Nici nu-i cu putinţă ca un om să fie veşnic numai trist şi amărît.

Şi, dacă vreţi, să cercetăm şi viaţa unui om care o duce numai în plăceri, în lux şi în chefuri şi viaţa unui om împovărat de necazuri, chinuit şi

32. *Fac.* 12, 1.
33. *Fac.* 12, 1–2.
34. *II Cor.* 1, 4.

necăjit. Şi vom vedea că şi cel dintîi are necazuri şi cel din urmă bucurii. Nu murmuraţi! Voi aduce în faţa voastră un sclav şi un împărat. Voi aduce în faţa voastră de asemeni un om care munceşte toată ziua cu palmele şi un altul care o duce numai în desfătări. Dar să-ţi vorbesc mai întîi de necazurile şi supărările celui care o duce numai în desfătări. Gîndeşte-te ce furtună trebuie să fie în sufletul lui cînd doreşte o slavă pe care n-o poate ajunge, cînd este dispreţuit de slugi, cînd este ocărît de inferiori, cînd îl învinovăţeşte o mulţime de lume, cînd îl critică şi îl hulesc toţi pentru luxul şi chefurile lui. Despre celelalte cîte i se întîmplă de obicei unuia care trăieşte în o astfel de bogăţie nici nu se poate vorbi: duşmăniile, ofensele, acuzaţiile, pagubele, uneltirile invidioşilor, care, pentru că nu pot pune mîna pe averea lui, îl hărţuiesc, îl atacă în fel şi fel de chipuri şi ridică împotriva lui nenumărate furtuni. Vrei să-ţi vorbesc şi de bucuriile unui muncitor cu palmele? Este scăpat de toate aceste necazuri. Dacă-l ocărăşte cineva, nu suferă; nu se crede superior nimănui; nu tremură pentru bani şi averi; mănîncă cu poftă, doarme cu multă mulţumire. Nu simt atîta plăcere cei care beau vin de Tasos cît acesta care se duce la izvor şi se desfătează cu apele lui. Bogatul nu are astfel de bucurii. Iar dacă nu-ţi sînt de ajuns cele spuse, haide să punem faţă în faţă viaţa unui împărat şi a unui sclav, ca să fie victoria şi mai strălucită. Pe sclav îl vei vedea deseori vesel; îl vei vedea jucîndu-se şi sărind; pe împărat, pe cel cu coroană şi în purpură, îl vei vedea trist, cu mii şi mii de griji, totdeauna mort de frică.

Nu este cu putinţă, nu este cu putinţă să existe o viaţă omenească lipsită de durere, dar nici lipsită de bucurie. Nici firea noastră n-ar putea rezista, aşa cum spuneam mai înainte. Iar dacă unul se bucură mai mult, iar altul suferă mai mult, asta se datoreşte celui ce suferă, pentru că e mic la suflet, şi nu firii lucrurilor. Dacă am vrea să ne bucurăm necontenit, avem o mulţime de prilejuri. Dacă îmbrăţişăm virtutea, nimic nu va putea să ne întristeze. Virtutea dă nădejdi de nezdruncinat celor ce o practică, îi face plăcuţi lui Dumnezeu, cu nume bun înaintea oamenilor şi-i umple de bucurie nespusă. Chiar dacă virtutea cere osteneală pentru săvîrşirea ei, totuşi umple conştiinţa de multă bucurie, face atîta plăcere sufletului cîtă nici un cuvînt n-o poate înfăţişa. Ce ţi se pare plăcut în viaţa aceasta de pe pămînt? Mesele bogate şi luxoase, sănătatea trupului, slava, bogăţia? Dar dacă pui faţă în faţă toate plăcerile acestea cu bucuria conştiinţei, toate sînt mai amare decît orice în comparaţie cu ea. Nimic nu-i mai plăcut decît o conştiinţă bună şi o nădejde tare.

V

Iar dacă vreți să cunoașteți mai bine adevărul spuselor mele, să ne ducem la un om pe patul de moarte sau la un bătrîn. Să le aducem aminte de mesele bogate și luxoase la care s-au desfătat, de slava și de cinstea de care s-au bucurat în viață și de faptele bune pe care le-au săvîrșit și să-i întrebăm de care se bucură mai mult; și vom vedea că le e rușine, roșesc de acelea, iar de acestea se bucură și saltă de veselie. Tot așa și Ezechia, cînd s-a îmbolnăvit și era pe moarte, n-a făcut pomenire de mesele bogate, de slavă, de împărăție, ci de dreptate, că spunea: *„Adu-Ți aminte, Doamne, că am umblat înaintea Ta în cale dreaptă"*[35]. Vezi-l și pe Pavel că tot din pricina faptelor bune saltă și spune: *„Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvîrșit, credința am păzit"*[36].

– Dar ce putea spune Pavel? aș putea fi întrebat.

– Multe și mai multe decît acestea! Cinstea cu care a fost cinstit de credincioși; cetele de credincioși care-l însoțeau; multa îngrijire și respectul ce i s-au dat. Oare nu-l auzi pe el însuși spunînd: *„Ca pe un înger al lui Dumnezeu m-ați primit, ca pe Hristos Iisus"*[37]; și: *„Dacă era cu putință v-ați fi scos ochii și mi i-ați fi dat"*[38]; și: *„Pentru sufletul meu și-au pus grumazul"*[39]. Pavel însă nu vorbește de acestea, ci de ostenelile lui, de primejdiile lui, de cununile lui dobîndite pentru aceste osteneli și primejdii. Și pe bună dreptate. Toate rămîn pe pămînt și numai faptele noastre bune călătoresc împreună cu noi. Pentru acelea vom da socoteală; pentru acelea vom primi plată. Nu știți cum păcatele chinuie sufletul în ultima zi a vieții, cum frămîntă inima? Atunci deci, cînd se întîmplă asta, venind amintirea faptelor bune, mîngîie sufletul tulburat, ca seninul în mijlocul furtunii. Dacă sîntem cu mintea trează, frica de păcat va fi lîngă noi tot timpul vieții noastre; dar dacă trăim nepăsători, va veni negreșit peste noi frica aceasta, cînd vom fi scoși din lumea aceasta. Că și întemnițatul suferă mai mult cînd este scos din închisoare și dus înaintea judecății; atunci mai cu seamă tremură, cînd este aproape de scaunul de judecată, cînd trebuie să dea socoteală de faptele sale. Aceasta e pricina că poți auzi pe mulți spunînd că oamenii pe patul de moarte sînt cuprinși de frică și au vedenii groaznice, a căror vedere n-o pot suferi; că se frămîntă cu multă furie în patul în care zac și se uită cu ochi îngroziți la cei de față, deoarece sufletul lor, îngrămădindu-se înăuntru, amînă despărțirea de trup, neputînd suferi vederea îngerilor care se apropie. Dacă ne speriem

35. *IV Regi* 20, 3.
36. *II Tim.* 4, 7.
37. *Gal.* 4, 14.
38. *Gal.* 4, 15.
39. *Rom.* 16, 4.

la vederea unor oameni înfricoşători, ce spaimă nu ne va cuprinde la vederea îngerilor amenințători şi a puterilor cereşti neîndurătoare, care se apropie în clipa cînd sufletul este scos din trupul nostru, cînd este dus departe şi plînge cu amar, dar în zadar şi de pomană? Că şi bogatul nemilostiv, după ce a plecat de pe lumea aceasta, a plîns mult, dar plînsul nu i-a folosit la nimic.

Să frămîntăm toate aceste gînduri şi să le avem mereu în minte, ca să nu pățim şi noi la fel; să ne fie necontenit vie în suflet frica de păcat, ca să scăpăm de pedeapsa pentru faptele rele şi să dobîndim bunătățile cele veşnice, de care, facă Dumnezeu ca noi toți să avem parte, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui slavă, împreună cu Sfîntul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LIV

„Venind Iisus în părţile Cezareii lui Filip, a întrebat pe ucenicii Lui, zicînd: „Cine zic oamenii că sînt Eu, Fiul Omului?”[1]

I

Pentru care pricină evanghelistul numeşte pe întemeietorul oraşului?

Pentru că mai este şi o altă Cezaree, a lui Straton. Hristos n-a pus această întrebare ucenicilor Săi în Cezareea lui Straton, ci în Cezareea lui Filip; i-a dus departe de iudei, pentru ca, scăpaţi de orice teamă şi nelinişte, să poată spune cu îndrăznire tot ce gîndesc.

– Dar pentru ce nu i-a întrebat mai întîi ce părere au ei despre El, ci ce părere au oamenii despre El?

– Pentru ca spunînd ei părerea oamenilor şi apoi fiind întrebaţi din nou: *„Dar voi cine ziceţi că sînt?”*[2], din felul întrebării să-i urce pe ucenicii Săi la o idee mai mare despre El, să nu rămînă la ideile de jos ale oamenilor. De aceea nici nu le pune această întrebare la începutul predicării Sale, ci după ce făcuse multe minuni, după ce le spusese multe învăţături înalte, după ce le dăduse multe dovezi despre Dumnezeirea Lui şi despre acordul dintre El şi Tatăl; atunci le pune această întrebare. Nu i-a întrebat: „Cine zic cărturarii şi fariseii că sînt Eu?”, deşi veniseră de multe ori la El şi stătuseră cu El de vorbă, ci: *„Cine zic oamenii că sînt Eu?”*. Voia să cunoască părerea adevărată a poporului. Chiar dacă părerea poporului era cu mult mai prejos decît cea cuvenită, totuşi era lipsită de viclenie; părerea cărturarilor şi fariseilor însă era plină de răutate. Şi pentru că ţinea cu tărie să fie mărturisită înomenirea Sa, a spus: *„Fiul Omului”;* numind cu aceste cuvinte Dumnezeirea Sa, lucru pe care îl face şi în alte părţi; că a spus: *„Nimeni nu S-a suit la cer, decît Fiul Omului, Care este în cer”*[3]; şi iarăşi: *„Cînd veţi vedea pe Fiul Omului suindu-Se unde era mai înainte”*[4].

Apoi după ce ucenicii I-au spus:

1. *Matei* 16, 13.
2. *Matei* 16, 15.
3. *Ioan* 3, 13.
4. *Ioan* 6, 62.

„Unii Ioan Botezătorul, alții Ilie, alții Ieremia, iar alții unul din profeți"[5],

și I-au făcut cunoscută părerea greșită a poporului, Hristos a adăugat:

„Dar voi cine ziceți că sînt?"[6]

Prin această a doua întrebare, îi provoacă să-și facă despre El o idee mai mare, arătîndu-le că părerea poporului era cu totul departe de vrednicia Lui. De aceea cere de la ei o altă părere; le pune o a doua întrebare ca să nu ajungă să aibă aceeași părere ca și ceilalți oameni care, deși-L văzuseră făcînd minuni mai presus de puterile unui om, Îl socoteau om, dar înviat din morți, după cum spunea și Irod[7]. Hristos deci, pentru a-i depărta de această părere, îi întreabă: *„Dar voi cine ziceți că sînt?"*, adică: „Voi, care ați fost totdeauna cu Mine, care M-ați văzut săvîrșind minuni, care ați făcut prin Mine multe minuni!"

Ce face gura apostolilor, Petru cel totdeauna înflăcărat, corifeul cetei apostolilor? Au fost întrebați toți, dar numai el răspunde. Cînd i-a întrebat ce părere are poporul despre El, au răspuns toți apostolii la întrebare; dar cînd i-a întrebat pe ei, Petru sare, o ia înainte și spune:

„Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu"[8].

Ce i-a răspuns Hristos?

„Fericit ești, Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sînge ți-a descoperit ție aceasta!"[9].

Dacă Petru n-ar fi mărturisit că este născut din Însuși Tatăl, mărturisirea lui n-ar fi fost opera descoperirii; dacă ar fi socotit că este unul din mulții oameni, spusele sale n-ar fi fost vrednice de fericire. Cînd mai înainte, pe timpul furtunii pe mare, cei din corabie spuseseră: *„Cu adevărat ești Fiul lui Dumnezeu"*[10], Hristos nu i-a fericit, deși grăiseră adevărat, că nu mărturisiseră Fiimea lui Hristos ca Petru, ci socoteau că este cu adevărat Fiu, unul din cei mulți, deosebit de majoritatea oamenilor, dar nu prin ființă.

II

Și Natanail spusese: *„Rabi, Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Tu ești împăratul lui Israel"*[11], dar Hristos nu numai că nu l-a fericit, ci l-a ținut și de rău, ca și cum ar fi spus ceva cu mult mai prejos de adevăr; că Hristos a

5. *Matei* 16, 14.
6. *Matei* 16, 15.
7. *Matei* 14, 1-2.
8. *Matei* 16, 16.
9. *Matei* 16, 17.
10. *Matei* 14, 33.
11. *Ioan* 1, 49.

adăugat: *„Pentru că ți-am spus că te-am văzut sub smochin, crezi; mai mari decît acestea vei vedea!”* [12].

–Dar atunci pentru ce îl fericește pe Petru?

– Pentru că a mărturisit că este adevăratul Fiu al lui Dumnezeu. De aceea Hristos n-a spus despre ceilalți apostoli ce-a spus despre Petru. Lui îi arată și cine i-a făcut această descoperire. Și ca să nu creadă oamenii că spusele lui Petru sînt spuse din prietenie și lingușeală și spre a-I face plăcere, pentru că Îl iubea foarte mult pe Hristos, Domnul spune în fața tuturor cine i-a insuflat această mărturisire. Hristos îi spune aceasta ca să cunoști că Petru a grăit, dar Tatăl i-a poruncit ce să grăiască; ca să nu crezi că cele spuse de Petru sînt o părere omenească, ci sînt o dogmă dumnezeiască.

– Dar pentru ce Hristos nu declară și nici nu spune: „Eu sînt Hristosul”, ci Se folosește de întrebare făcîndu-i pe ucenici să mărturisească?

– Pentru că modul acesta Îi era atunci mai potrivit și de nevoie; pentru că așa îi putea face mai bine pe ucenici să creadă în cele ce a spus Petru.

Ai văzut cum descoperă Tatăl pe Fiul? Ai cum văzut cum descoperă Fiul pe Tatăl? Că *„Nimeni nu cunoaște pe Tatăl decît Fiul și căruia va voi Fiul să-i descopere”* [13]. Deci nu poți cunoaște de la altul pe Fiul decît de la Tatăl, nici nu poți cunoaște de la altul pe Tatăl decît de la Fiul. Și din aceasta se vede deci că Fiul este de aceeași cinste și deoființă cu Tatăl.

Ce-i mai spune Hristos lui Petru?

„Tu ești Simon, fiul lui Iona” [14].

„Tu te vei chema Chifa [15]. Și pentru că ai predicat pe Tatăl Meu, numesc și Eu pe cel ce te-a născut!” Ca și cum i-ar fi spus: „După cum tu ești fiul lui Iona, așa și Eu sînt Fiul Tatălui Meu”.

De altfel era și de prisos ca Iisus să mai spună: *„Tu ești fiul lui Iona”*. Dar pentru că Petru spusese că este *„Fiul lui Dumnezeu”*, Hristos spune și El: *„Ești fiul lui Iona”*, ca să arate că El este Fiu al lui Dumnezeu, așa cum este și Petru fiu al lui Iona, de aceeași ființă cu cel ce l-a născut. Pentru aceasta Hristos a și adăugat:

„Și Eu îți spun: „Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea” [16].

Adică, pe credința în mărturisirea lui Petru. Prin aceste cuvinte Hristos arată că mulți au să creadă; îi înalță gîndirea lui Petru și-l face păstor.

12. *Ioan* 1, 50.
13. *Matei* 11, 27.
14. *Matei* 16, 17.
15. *Ioan* 1, 42.
16. Matei 16, 18.

„Şi porţile iadului nu o vor birui”[17].

„Dacă nu vor putea birui Biserica, apoi cu atît mai mult pe Mine! Să nu te tulburi, deci, cînd ai să Mă auzi spunînd: „Voi fi vîndut şi voi fi răstignit”.

Îi mai vorbeşte apoi lui Petru şi de o altă cinste:

„Şi-ţi voi da ţie cheile cerurilor”[18].

– Ce înţeles au cuvintele: *„Şi-ţi voi da ţie”?*

– „După cum Tatăl, îi spune Hristos, ţi-a dat să Mă cunoşti, tot aşa şi Eu îţi voi da!” N-a spus: „Voi ruga pe Tatăl”, deşi mare era puterea pe care i-o dădea şi nespusă măreţia darului, ci: *„Eu îţi voi da”.*

– Ce-mi vei da? Spune-mi!

„Cheile cerurilor! Că toate cîte vei lega pe pămînt vor fi legate şi în ceruri; şi toate cîte vei dezlega pe pămînt vor fi dezlegate şi în ceruri”[19].

– Dar pentru ce altă dată Domnul spusese că nu este a Lui a da de a şedea de-a dreapta şi de-a stînga[20], iar acum îi spune lui Petru: *„Eu îţi voi da”.*

– Ai văzut că Hristos îl ridică pe Petru la o înaltă concepţie despre El, că i se descoperă pe sine Însuşi şi-i arată că este Fiu al lui Dumnezeu prin aceste două făgăduinţe? Îi făgăduieşte că-i va da lui Petru ceea ce este propriu numai lui Dumnezeu, de a dezlega păcatele, de a face de nebiruit Biserica în faţa unei năvale atît de mari de valuri, de a face pe un pescar mai puternic decît o stîncă, deşi îi va purta război întreaga lume; tot aşa şi Tatăl, vorbind către Ieremia, spune că-l va pune stîlp de aramă şi zid[21]; pe Ieremia l-a pus stîlp unui singur neam; pe Petru însă stîlp al întregii lumi.

Tare mi-ar place să întreb pe cei care vor să micşoreze vrednicia Fiului: Care daruri sînt mai mari: cele pe care i le-a dat Tatăl lui Petru sau cele pe care i le-a dat Fiul? Tatăl i-a dăruit lui Petru descoperirea Fiului; Fiul însă i-a dăruit puterea de a semăna pretutindeni în lume descoperirea Tatălui şi descoperirea Fiului; i-a încredinţat lui, unui om muritor, stăpînire peste toate cele din ceruri, dîndu-i cheile Cel Ce a întins Biserica peste toată faţa pămîntului şi a spus că Biserica este mai puternică decît cerul: *„Cerul şi pămîntul vor trece, a spus El, dar cuvintele Mele nu vor trece”*[22]. Cum, dar, poate fi mai mic Fiul, Care a dat astfel de daruri, Care a săvîrşit astfel de lucruri? Cînd spun asta nu împart faptele Tatălui şi ale Fiului, că *„Toate prin El s-au făcut şi fără de El nimic nu s-a*

17. *Matei* 16, 18.
18. *Matei* 16, 19.
19. *Matei* 16, 19.
20. *Matei* 20, 23.
21. *Ier.* 1, 18.
22. *Matei* 24, 35.

făcut" [23], ci ca să fac să amuţească limba neruşinată a acelora care îndrăznesc unele ca acestea.

III

În toate cuvintele rostite de Domnul, vezi-I puterea Lui! *„Eu îţi zic: Tu eşti Petru"; „Eu voi zidi Biserica"; „Eu îţi voi da cheile cerurilor".*

„Şi atunci, după ce a spus acestea, *a poruncit ucenicilor să nu spună nimănui că El este Hristos"* [24].

– Dar pentru ce a dat ucenicilor porunca aceasta?

– Ca ucenicii să întipărească în sufletele ascultătorilor curata şi neschimbata credinţă ce se cuvine să o aibă despre El numai după ce vor fi îndepărtate toate pricinile de sminteală, după ce va fi răstignit, după ce vor fi săvîrşite toate celelalte patimi ale Lui, după ce nu va mai fi nimic care să tulbure credinţa oamenilor în El. Pînă atunci încă nu strălucise în toată frumuseţea puterea Lui. De aceea voia ca apostolii să spună tuturora că este Hristos, Fiul lui Dumnezeu, atunci cînd şi adevărul lămurit al lucrurilor şi puterea faptelor vor confirma spusele apostolilor. Că nu este acelaşi lucru a-L vedea pe Hristos cînd făcînd minuni în Palestina, cînd fiind ocărît şi alungat – mai cu seamă că după minunile săvîrşite avea să urmeze şi răstignirea – cu a vedea că toată lumea se închină Lui şi crede în El şi că nu mai pătimeşte nimic din cele ce a pătimit. Aceasta a fost pricina că Domnul a poruncit apostolilor să nu spună nimic. Dacă smulgi din sufletul oamenilor o credinţă ce fusese odată înrădăcinată şi vrei s-o sădeşti din nou, cu greu mai prinde rădăcină; dar dacă rămîne nemişcată, dacă nu se atinge nimeni de ea odată ce a fost plantată răsare cu uşurinţă şi creşte tot mai frumos. Dacă apostolii, care s-au bucurat de vederea multor minuni, care au luat parte la atîtea taine nespuse, s-au smintit numai cînd au auzit de patimile şi de răstignirea Lui – dar, mai bine spus, nu s-au smintit numai apostolii, ci şi Petru, corifeul lor –, gîndeşte-te ce-ar fi zis marea mulţime dacă, ştiindu-L Fiul lui Dumnezeu, L-ar fi văzut răstignit, scuipat, ei, care n-aveau idee de toate aceste taine nespuse ale credinţei noastre şi nici nu se bucuraseră de harurile Sfîntului Duh? Dacă ucenicilor le spusese: *„Încă multe am a vă spune, dar nu le puteţi purta acum"* [25], apoi cu atît mai mult şi-ar fi pierdut curajul ceilalţi oameni, dacă le-ar fi descoperit lor, înainte de vremea cuvenită, cea mai mare taină din toate tainele credinţei noastre. Aceasta-i pricina pentru care Hristos îi opreşte pe apostoli să spună că El este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu. Şi ca să afli cît de bine a fost ca lumea să cunoască mai tîrziu deplina învăţă-

23. *Ioan* 1, 3.
24. *Matei* 16, 20.
25. *Ioan* 16, 12.

tură, după ce au fost îndepărtate toate pricinile de sminteală, află-o chiar de la corifeul apostolilor. Însuşi Petru, după atîtea minuni, s-a arătat aşa de slab, încît chiar L-a tăgăduit şi s-a temut de o fată proastă; dar, după răstignire, după ce a avut dovezile sigure ale învierii, cînd nu mai era nimic care să-l smintească şi să-l tulbure, era atît de neclintit în învăţătura Duhului, încît sărea mai tare ca un leu asupra poporului iudeu, deşi îl ameninţau mii de primejdii şi-l pîndea moartea la fiecare pas. Pe bună dreptate deci Hristos a poruncit să nu le spună aceasta mulţimilor înainte de răstignire, că nici El n-a îndrăznit înainte de cruce să spună totul celor care aveau să pornească la propovăduire: *„Încă multe am a vă spune, dar nu le puteţi purta acum"* [26]. Apostolii, apoi, nu înţeleseseră multe din cuvintele lui Hristos, anume acelea pe care, înainte de răstignire, nu le lămurise. Dar după ce a înviat, atunci au înţeles toate cele spuse.

„De atunci a început Iisus a spune ucenicilor Săi că trebuie să pătimească"[27].

– Cînd: *„De atunci"?*

– De cînd a fixat în sufletul lor dogma că este Fiul lui Dumnezeu, de cînd a deschis uşa păgînilor. Dar apostolii nici acum n-au înţeles spusele Domnului; *„că era ascuns cuvîntul acesta pentru ei"*[28], spune evanghelistul Luca; erau ca în întuneric, pentru că nu ştiau că Hristos trebuie să învieze. Din pricina aceasta şi Hristos stăruie asupra cuvintelor grele de înţeles, vorbeşte mai pe larg, ca să le deschidă mintea şi să priceapă ce înţeles au cuvintele Sale; dar *„n-au înţeles; ci era cuvîntul ascuns pentru dînşii";* apostolii se temeau să-L întrebe; nu dacă are să moară, ci cum, în ce chip şi ce este în sfîrşit această taină a învierii. Nici nu ştiau ceea ce este însăşi învierea din morţi şi socoteau că este cu mult mai bine a nu muri. De aceea, în timp ce ceilalţi erau tulburaţi şi nedumeriţi, tot Petru, cel înfocat, singur îndrăzneşte să vorbească cu El de acestea. Dar nici el nu are curajul să-L întrebe în faţa tuturor, ci Îl ia îndeosebi, adică despărţindu-se de ceilalţi ucenici şi zice:

„Milostiv fii Ţie, Doamne! Să nu-ţi fie Ţie aceasta"[29].

– Ce s-a întîmplat? Omul, care a avut parte de descoperirea Tatălui, omul căruia i s-a spus fericit, tocmai el să cadă atît de repede, tocmai el să greşească, încît să se teamă pentru patimile Domnului?

– Şi ce e de mirare că Petru a gîndit aşa, de vreme ce n-a primit o descoperire în această privinţă? Tocmai aceste cuvinte ale lui Petru să-ţi

26. *Ioan* 16, 12.
27. *Matei* 16, 21.
28. *Luca* 18, 34.
29. *Matei* 16, 22.

arate că nici cuvintele acelea: *„Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu"* nu le-a rostit de la el! Uită-te la Petru cum se tulbură, cum se frămîntă la auzul acestor cuvinte care nu-i fuseseră descoperite! Deşi le auzise de nenumărate ori, totuşi nu ştie ce înţeles au spusele lui Hristos. Că este Fiul lui Dumnezeu, ştie; dar ce este taina crucii şi a învierii, nu-i este încă lămurită. *„Era cuvîntul acesta ascuns pentru ei",* spune evanghelistul Luca. Vezi că a avut dreptate Hristos cînd a poruncit să nu spună altora? Dacă această taină i-a tulburat atîta pe cei care trebuiau s-o ştie, ce n-ar fi păţit ceilalţi? Hristos, pentru a arăta că nu merge la patimă împotriva voinţei Lui, l-a certat pe Petru şi l-a numit satana [30].

IV

Să audă asta toţi cîţi se ruşinează de patima crucii lui Hristos! Dacă Petru, corifeul apostolilor, făcînd asta înainte de a cunoaşte toate tainele lui Hristos, a fost numit satană, ce iertare mai pot avea cei care tăgăduiesc taina întrupării Fiului lui Dumnezeu după ce au atîtea dovezi? Cînd omul care a fost fericit de Hristos, cînd omul care a făcut o mărturisire ca aceea a auzit astfel de cuvinte, gîndeşte-te ce vor păţi cei care se leapădă după înviere de taina crucii. Hristos n-a spus: „Satana a grăit prin gura ta", ci:

„Mergi înapoia Mea, satano!" [31]

Că dorinţă a vrăjmaşului era să nu pătimească Hristos! De aceea l-a certat pe Petru cu atîta asprime, pentru că ştia că şi Petru şi ceilalţi apostoli se temeau de patimile Domnului şi nu le primeau cu uşurinţă. De aceea îi şi dă pe faţă gîndurile inimii lui Petru, spunînd:

„Nu cugeţi cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor" [32].

– Ce înţeles au cuvintele: *„Nu cugeţi cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor"?*

Petru, judecînd lucrurile cu gînd omenesc şi pămîntesc, socotea patimile şi răstignirea Domnului ca ceva ruşinos şi necuviincios. Aşadar Hristos mustrîndu-l, îi zice: „Nu-i necuviincios ca Eu să sufăr patimile; dar tu le judeci după gîndurile tale trupeşti; dacă ai asculta, după Dumnezeu, cuvintele Mele, desfăcut de orice gînd trupesc, ai şti că Mie mai cu seamă Mi se cuvine acest lucru. Socoteşti că este nedemn de Mine să pătimesc? Eu însă îţi spun că este un gînd al diavolului ca Eu să nu pătimesc!" Hristos îi potoleşte neliniştea şi teama lui Petru cu gînduri cu totul contrare gîndurilor lui. Aşa s-au petrecut lucrurile şi la botez cu Ioan.

30. *Matei* 16, 23.
31. *Matei* 16, 23.
32. *Matei* 16, 23.

Ioan Botezătorul socotea că nu este vrednic să-L boteze pe Hristos; Hristos, însă l-a convins să-L boteze, spunîndu-i: *„Aşa se cuvine nouă"*[33]. Aşa a fost chiar cu Petru mai tîrziu; cînd Petru Îl oprea să-I spele picioarele, Hristos i-a spus: *„N-ai parte cu Mine, dacă nu-ţi spăl picioarele!"*[34]. La fel şi acum, l-a convins pe Petru cu gînduri contrare gîndurilor lui; şi prin asprimea certării i-a potolit teama pentru patimile lui Hristos.

Nimeni[35], dar, să nu se ruşineze de cruce, simbolul sfînt al mîntuirii noastre, capul bunătăţilor, pentru care trăim şi pentru care sîntem! Ca pe o cunună aşa să purtăm crucea lui Hristos! Prin cruce se săvîrşesc toate cele ale noastre. Dacă trebuie să te naşti din nou, crucea este alături! Dacă trebuie să te hrăneşti cu hrana aceea tainică, dacă trebuie să te hirotoneşti, dacă trebuie să faci orice, pretutindeni este alături de noi crucea, semnul biruinţei! De aceea o scriem cu multă rîvnă şi pe case şi pe ziduri şi pe ferestre şi pe frunte şi în cugetul nostru. Crucea este semnul mîntuirii noastre, al libertăţii noastre obşteşti, al blîndeţii Stăpînului nostru, că *„S-a adus ca o oaie spre junghiere"*[36]. Cînd îţi faci semnul crucii, gîndeşte-te atunci la tot ce s-a petrecut pe cruce şi stinge mînia şi toate celelalte patimi. Cînd îţi faci semnul crucii umple-ţi fruntea cu multă îndrăznire,fă-ţi liber sufletul. Ştii, doar, care sînt acelea care-ţi dau libertatea! Pentru aceasta şi Pavel, îndemnîndu-se la asta, adică la libertatea ce nu se cuvine nouă, aşa ne-a îndemnat; amintind de cruce şi de sîngele Stăpînului a spus: *„Aţi fost cumpăraţi cu preţ! Nu fiţi robi oamenilor!"*[37]. *„Gîndeşte-te,* ne spune Pavel, *la preţul dat de Domnul pentru tine şi nu fi rob nici unui om!".* Pavel numeşte crucea preţ. Nici nu trebuie să o facem aşa de mîntuială cu degetele, ci mai întîi să o facem cu inima cu multă credinţă. Dacă-ţi faci aşa cruce pe faţă, nu va putea sta alături de tine nici unul din demonii cei necuraţi, că vede sabia care i-a dat lovitura, vede sabia cu care a fost lovit de moarte. Dacă noi ne cutremurăm cînd vedem locurile în care sînt executaţi condamnaţii la moarte, gîndeşte-te ce trebuie să sufere diavolul cînd vede arma prin care Hristos i-a doborît toată puterea lui şi a tăiat capul balaurului.

Să nu te ruşinezi, dar, de un atît de mare bine, ca să nu se ruşineze Hristos de tine cînd va veni cu slava Lui, cînd înaintea Lui se va vedea crucea strălucind mai mult decît razele soarelui. Şi va veni atunci crucea slobozind glas cu chipul ei, vorbind întregii lumi pentru Stăpîn, arătînd că n-a lăsat nimic din ceea ce trebuia făcut pentru mîntuirea oamenilor.

33. *Matei* 3, 15.
34. *Ioan* 13, 8.
35. De aici începe partea morală: *Despre ruşinea de a mărturisi cinstita cruce; Despre premiile date de împăratul pămîntesc şi Împăratul ceresc. Ce fel sînt premiile pentru cei ce fac milostenie.*
36. *Fapte* 8, 32; *Isaia* 53, 7.
37. *I Cor.* 7, 23.

Crucea, semnul acesta, şi pe timpul înaintaşilor noştri şi acum, a deschis uşile cele încuiate, crucea a făcut fără de putere otrăvurile; crucea a luat puterea cucutei; crucea a vindecat muşcăturile cele veninoase ale fiarelor; dacă crucea a deschis porţile iadului, dacă a dat la o parte bolţile cerului, dacă a redeschis intrarea în rai şi a tăiat puterea diavolului, ce e de mirare că are putere asupra otrăvurilor, asupra fiarelor sălbatice, asupra celorlalte de acest fel.

V

Întipăreşte-ţi deci în inima ta crucea, strînge în braţe crucea, semnul mîntuirii sufletelor noastre! Crucea aceasta a mîntuit lumea, a întors lumea la Dumnezeu, a alungat rătăcirea, a adus din nou pe lume adevărul, a prefăcut pămîntul în cer şi a făcut pe oameni îngeri. Din pricina crucii demonii nu mai sînt înfricoşători, ci uşor de dispreţuit. Nici moartea nu mai este moarte, ci somn. Din pricina crucii toate puterile care ne purtau război au fost aruncate la pămînt şi călcate în picioare. Dacă cineva te va întreba: „Te închini Celui răstignit?", răspunde-i cu glas plin de bucurie şi cu faţa veselă: „Da, mă închin şi nu voi înceta vreodată de a mă închina!" Dacă rîde de tine, plînge-l, pentru că e nebun! Mulţumeşte Stăpînului că ne-a dat nişte bunătăţi ca acestea pe care nimeni nu poate să le cunoască fără descoperire de sus. Acela rîde pentru că *„omul trupesc nu primeşte pe cele ale Domnului"*[38]. Aşa fac şi copiii cînd văd ceva mare şi minunat; de i-ai vorbi unui copil de taine, va rîde. Păgînii se aseamănă cu aceşti copii; dar, mai bine spus, sînt chiar mai nedesăvîrşiţi decît copiii; de aceea sînt şi mai ticăloşi; că nu fac şi nu gîndesc în fragedă vîrstă ceea ce fac şi gîndesc copiii, ci în puterea vîrstei; de aceea nici nu merită iertare. Noi însă cu voce mare strigînd tare şi puternic, să înălţăm glasul şi să spunem, şi cînd sînt de faţă toţi păgînii cu mai multă îndrăznire: „Lauda noastră este crucea; ea este capul tuturor bunătăţilor, ea este îndrăznirea şi toată biruinţa noastră!" Aş dori să pot spune cu Pavel: *„Prin cruce lumea este răstignită pentru mine şi eu pentru lume"*[39]; dar nu pot, că sînt stăpînit de fel de fel de patimi! De aceea vă îndemn şi pe voi, şi înainte de voi pe mine, să fim răstigniţi pentru lume, să nu avem nimic comun cu pămîntul, ci să dorim patria cea de sus, slava şi bunătăţile de acolo. Sîntem ostaşi ai Împăratului ceresc şi ne-am îmbrăcat cu noi armele cele duhovniceşti! Pentru ce trăim ca nişte oameni care-şi duc viaţa prin crîşme, ca nişte oameni fără de căpătîi; dar, mai bine spus, pentru ce ducem viaţă de viermi? Acolo unde-i Împăratul, acolo trebuie să fie şi ostaşul lui. Şi am ajuns ostaşi, nu din cei care stau departe de Împărat, ci

38. *I Cor.* 2, 14.
39. *Gal.* 6, 14.

din cei care stau în apropierea Lui. Împăratul de pe pămînt nu poate suferi ca toți ostașii să fie în palatele împărătești, nici alături de el; Împăratul cerurilor însă vrea ca toți ostașii Lui să fie aproape de tronul cel împărătesc.

– Dar cum e cu putință să stăm lîngă tronul acesta fiind aici pe pămînt?

– Și Pavel era pe pămînt, dar era acolo unde sînt serafimii, unde sînt heruvimii; era mai aproape de Hristos decît ostașii din garda împăratului pămîntesc. Aceștia își mai plimbă ochii de colo-colo, pe Pavel însă nu-l impresiona, nimic nu-l atrăgea, ci toată gîndirea îi era îndreptată spre Împărat. Deci, dacă voim, ne este cu putință asta și nouă. Dacă Împăratul nostru Hristos ar fi depărtat de noi prin spațiu, ai avea dreptate să te întrebi cum poți fi lîngă El; dar cum El este de față în orice loc, atunci este alături de orice om care Îl dorește, de orice om cu viață curată. De aceea și profetul spune: *„Nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine ești!"*[40] Și Însuși Dumnezeu spune: *„Dumnezeu de aproape sînt Eu, și nu Dumnezeu de departe"*[41]. După cum păcatele ne depărtează de El, tot așa faptele bune ne apropie de El. Tot Dumnezeu spune: *„Încă grăind tu, Eu voi zice: „Iată aici sînt!"*[42] Care părinte răspunde așa de repede copiilor săi? Care mamă este atît de cu grijă și necontenit trează ca să nu plîngă nicicînd copilul ei? Nu-i nici unul; nici tatăl, nici mama; Dumnezeu însă stă totdeauna și așteaptă doar – doar Îl va chema una din slugile Sale; și niciodată nu-Și întoarce urechea dacă Îl cheamă cum trebuie. De aceea ne spune: *„Încă grăind tu,* nu aștept să termini și îndată te ascult". Să-L chemăm, dar, pe Hristos, așa cum vrea El să fie chemat.

– Dar cum vrea să fie chemat?

– Îți spune El: *„Dezleagă toată legătura nedreptății; dezleagă legăturile cele cu silă făcute; rupe toată scrisoarea cea cu nedreptate; frînge celui flămînd pîinea ta și pe săracii cei fără de casă adu-i în casa ta; de vezi pe cel gol, îmbracă-l și nu trece cu vederea pe cei din sămînța ta; atunci va izbucni de dimineață lumina ta și sănătatea ta curînd va răsări și va merge înaintea ta dreptatea ta și slava lui Dumnezeu te va înconjura. Atunci Mă vei striga și te voi auzi. Încă grăind tu, Eu voi zice: Iată, aici sînt!"*[43].

– Dar cine poate face toate acestea?

– Spune-mi cine nu poate? Ce este greu în cele spuse? Ce este anevoios? Ce nu-i ușor? Nu sînt numai cu putință, ci și ușoare, pentru că mulți au depășit măsura celor spuse. N-au rupt numai contractele nedrepte, dar s-au lipsit de toate averile lor; n-au primit numai în

40. *Ps.* 22, 4.
41. *Ier.* 23, 23.
42. *Isaia* 58, 9.
43. *Isaia* 58, 6-9.

casa lor şi la masa lor pe cei săraci, dar chiar prin sudoarea trupului lor au muncit ca să-i hrănească; n-au trecut numai cu vederea pe cei din sămînța lor, dar au făcut bine şi la vrăjmaşi.

VI

Dar, pe scurt, ce este greu în cele spuse? Dumnezeu nu ți-a spus: „Treci munții, străbate oceanele, sapă atîtea şi atîtea hectare de pămînt, stai nemîncat, îmbracă-te în sac", ci: „Dă din averile tale celor săraci, dă-le pîine, rupe contractele făcute cu nedreptate!". Spune-mi, este ceva mai uşor decît acestea? Iar dacă socoteşti că sînt grele, uită-mi-te şi la răsplată, şi-ți vor fi toate uşoare! După cum în hipodroame împărații pun înaintea luptătorilor atletici coroane, premii şi haine, tot aşa şi Hristos pune în mijlocul stadionului răsplățile, întinzîndu-ni-le prin cuvintele profetului ca prin multe mîini. Împărații apoi, fie ei de mii de ori împărați, pentru că sînt oameni, pentru că au bogății care se sfîrşesc şi pentru că dărnicia lor se termină, se ambiționează să arate că puținele lor daruri sînt multe; de aceea fiecare dar, pe care îl dau învingătorilor în luptele atletice, îl dau prin unul din slujitorii lor şi aşa îl aduc în mijlocul hipodromului. Împăratul nostru însă face cu totul dimpotrivă; aduce darurile şi răsplățile Sale dintr-o dată, pentru că este foarte bogat şi pentru că nu face nimic de falǎ; le aduce dintr-o dată, că, dacă ar fi să le întindă, ar fi nesfîrşit de multe şi ar avea nevoie de multe mîini ca să le țină în brațe.

Dar ca să afli asta, să cercetăm cu de-amănuntul fiecare din răsplățile date nouă prin gura profetului Isaia!

„Atunci va izbucni de dimineață lumina ta". Oare nu ți se pare că este vorba de un singur dar aici? Şi totuşi nu-i vorba de un singur dar. Cuvintele acestea cuprind în ele multe daruri: şi premii şi cununi şi alte răsplăți. Şi dacă vreți am să arăt cu de-amănuntul toată bogăția aceasta, atît cît îmi este cu putință s-o arăt. Numai să nu vă obosească! În primul rînd, să aflăm ce înseamnă: *„Va izbucni"*. N-a spus: „Se va arăta"; ci: *„Va izbucni"*, voind să ne arate iuțeala şi bogăția; voind să ne arate că doreşte cu putere mîntuirea noastră, că doreşte să ne dea aceste bunătăți, că se grăbeşte şi că nimic nu-I va putea opri avîntul Lui nespus. Prin toate acestea ne arată mulțimea darurilor Lui şi nemărginita Lui bogăție.

– Ce înseamnă: *„De dimineață"?*

– Adică nu după ce ai ajuns în ispite, nici după ce au venit peste tine relele, ci o ia înaintea ispitelor şi relelor. După cum despre fructe spunem că un fruct e „de timpuriu" cînd se coace înainte de vreme, tot aşa şi aici prin *„de dimineață"* a grăit aşa ca să arate iarăşi iuțeala răsplătirii, precum şi spunea: *„încă grăind tu, Eu voi zice: Iată aici sînt!"*

– Dar de care *„lumină"* e vorba? Ce este această *„lumină"?*

– Nu aceasta de pe pămînt, ci una cu mult mai bună, lumina care ne arată cerul, îngerii, arhanghelii, heruvimii, serafimii, tronurile, domniile, începătoriile, stăpîniile, toată oastea cerului, curțile cele împărătești, corturile cele cerești. Dacă vei fi învrednicit de lumina aceea, vei vedea toate acestea și vei scăpa de iad, de viermele cel neadormit, de scrîșnirea dinților, de legăturile cele nedezlegate, de strîmtorare, de necaz, de întunericul cel de nepătruns, de tăierea în două, de rîul cel de foc, de blestem, de ținuturile durerii și te vei duce acolo de unde au fugit durerea și întristarea; acolo unde-i multă bucurie, pace, dragoste, desfătare și veselie; acolo unde-i viață veșnică, slavă nespusă, frumusețe negrăită; acolo unde sînt corturile cele veșnice, slava cea tainică a Împăratului, bunătățile acelea *„pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit?"*[44]; acolo unde este Mirele cel duhovnicesc, cămările de nuntă ale cerului, fecioarele care țin în mîini candelele cele strălucitoare și cei ce au haină de nuntă; acolo unde sînt averile cele multe ale Stăpînului și vistieriile cele împărătești.

Ai văzut cît de mari sînt răsplățile, ai văzut cît ne-a arătat printr-un singur cuvînt, ai văzut că ne-a pus înainte toate bogățiile Sale? Și așa, dacă vom cerceta fiecare cuvînt din spusele profetului, vom găsi bogăție mare și ocean nemărginit.

Spune-mi, acum vom mai amîna încă, vom mai pregeta să miluim pe cei nevoiași? Nu, vă rog, chiar de-ar trebui să dăm toată averea, chiar de-ar trebui să fim aruncați în foc, să fim tăiați de sabie, să înfruntăm cuțitele, chiar de-ar trebui să pățim orice altceva, pe toate să le suferim cu ușurință, ca să avem parte de haina împărăției cerurilor și de slava aceea tainică, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și stăpînirea în vecii vecilor, Amin.

44. *I Cor.* 2, 9.

OMILIA LV

„Atunci Iisus a spus ucenicilor Săi: «Dacă cineva voieşte să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea lui şi să-Mi urmeze Mie»"[1]

I

– Cînd *„Atunci"?*

– Cînd Petru a spus: *„Milostiv fii Ţie! Să nu-Ţi fie Ţie aceasta"*[2] şi cînd a auzit: *„Mergi înapoia Mea, satano!"*[3].

Domnul nu S-a mulţumit numai să-l mustre pe Petru, ci, voind să arate cu prisosinţă nechibzuinţa cuvintelor sale şi cîştigul patimii Lui, a spus: „Tu, Petre, Îmi spui: *«Milostiv fii Ţie! Să nu-Ţi fie Ţie aceasta!»* Eu însă îţi spun: Nu numai că îţi este vătămător şi pierzător să împiedici şi să opreşti patimile Mele, dar nici tu nu vei putea să te mîntui dacă nu eşti pregătit totdeauna de moarte". Hristos îi învaţă pe ucenici cîştigul mare al patimilor Sale, nu numai prin cuvintele spuse mai înainte, ci şi prin cele de mai tîrziu, ca nu cumva să socotească ei că patimile Sale sînt nevrednice de El. În Evanghelia după Ioan, spune: *„Dacă bobul de grîu, care cade în pămînt, nu moare, rămîne singur; dar dacă moare, multă roadă aduce"*[4]. Prin aceste cuvinte vrea să arate cu mai multă putere de expresie acelaşi lucru; nu spune numai despre El că trebuie să moară, ci şi despre apostoli. „Atît de mare cîştig are lucrul acesta, le spune Hristos ucenicilor Săi, încît şi pentru voi este cumplit lucru dacă nu vreţi să muriţi şi bun lucru, dacă sînteţi gata de moarte". Toate acestea însă le va spune mai tîrziu; deocamdată îi pregăteşte de moarte numai într-o singură privinţă. Uită-te cît de neconstrîngător este cuvîntul Lui! N-a spus: „De vreţi sau de nu vreţi, trebuie să pătimiţi asta!"

– Dar ce a spus?

– *„Dacă vrea cineva să vină după Mine"*. Nu silesc, nu constrîng, ci las pe fiecare să fie stăpîn pe voinţa sa. De aceea şi spun: *„Dacă vrea cineva"*. Chem la bine, nu la rău şi la greu; nu la pedeapsă sau osîndă, ca

1. *Matei* 16, 24.
2. *Matei* 16, 22.
3. *Matei* 16, 23.
4. *Ioan* 12, 24.

să constrîng. Însăși natura lucrului spre care vă chem este în stare să vă atragă". Grăindu-le acestea, Hristos îi atrăgea la El și mai mult. Cel care întrebuințează sila de multe ori îndepărtează; dar cel care-l lasă pe ascultător să fie el stăpîn pe el însuși, îl atrage mai mult. Cuvîntul bun e mai puternic decît constrîngerea. De aceea și Hristos spunea: *„Dacă vrea cineva"*. „Mari sînt bunătățile pe care vi le dau, le spune Hristos. Sînt atît de mari încît voi, de buna voastră voie, veți alerga spre ele!" Dacă cineva ți-ar da aur, dacă ți-ar oferi comori, n-ar avea nevoie să întrebuințeze sila ca să te cheme. Dacă pentru ca să te cheme la aur și la comori nu-i nevoie de silă, apoi cu mult mai mult atunci cînd Hristos te cheamă la bunătățile cele din ceruri. Dacă natura lucrului nu te silește să alergi după el, atunci nici nu ești vrednic să-l primești; iar dacă l-ai primit, atunci nici nu-ți dai seama bine ce-ai primit. De aceea nu ne silește Hristos, ci ne îndeamnă, avînd grijă de noi.

Deoarece cuvintele lui Hristos despre patimile Sale păreau că pricinuiseră multă frămîntare și tulburare în sufletele apostolilor, Hristos le spune: „Nu-i nevoie să vă frămîntați și să vă tulburați! Dacă socotiți că spusele Mele nu sînt pricinuitoare de nenumărate bunătăți, dacă socotiți că nu veți avea parte de bine de veți suferi și voi, nu vă silesc, nici nu vă constrîng; ci, dacă cineva vrea să Mă urmeze, pe acela îl chem. Să nu socotiți că a Mă urma înseamnă a face numai ceea ce faceți voi acum! Nu! Trebuie să vă osteniți mult, să înfruntați primejdii dacă voiți să mergeți după Mine! Nu, Petre! Să nu te aștepți să meriți cununi numai pentru că ai mărturisit că sînt Fiul lui Dumnezeu și să socotești că îți este de ajuns aceasta pentru mîntuire! Să nu socotești că poți să te odihnești, ca și cum ai fi făcut totul! Pot, pentru că sînt Fiul lui Dumnezeu, să fac să nu vină peste tine nici necaz și nici suferință; dar pentru tine nu vreau; vreau ca și tu să iei parte cu ceva și să ajungi mai încercat". Un organizator de jocuri atletice publice, dacă ar avea un prieten printre atleți, n-ar voi să-l încununeze numai pentru că este prieten cu el, ci și pentru ostenelile sale, pentru vrednicia lui; și aceasta mai cu seamă pentru că îl iubește. Tot așa și Hristos; pe aceia pe care-i iubește, pe aceia mai ales vrea să-i vadă biruitori și prin propriile lor puteri, nu numai prin ajutorul Lui.

Vezi cît de ușor de suportat își face Hristos cuvîntul Lui! Nu-i împresoară pe ucenicii Săi numai cu necazuri și suferințe, ci dă întregii lumi o dogmă de obște, spunînd: *„Dacă vrea cineva!"* Fie femeie, fie bărbat, fie conducător, fie supus, să meargă pe această cale!

Cele spuse de Hristos par a cuprinde o singură idee, dar ele cuprind trei: întîia: *„să se lepede de sine"*; a doua: *„să-și ia crucea lui"*; și a treia: *„să-Mi urmeze Mie"*; primele două sînt unite, a treia este de sine stătătoare.

Dar să vedem mai întîi ce înseamnă: a te lepăda de tine. Mai întîi însă să vedem ce înseamnă a te lepăda de altul, şi atunci vom şti ce înseamnă a te lepăda de tine.

– Ce înseamnă, dar, a te lepăda de altul?

– Cel care se leapădă de altul se înstrăinează complet de acela; nu-l ajută, nu-l sprijină, n-are milă, nu suferă de-l vede biciuit, legat, întemnițat, chinuit pe cel de care s-a lepădat, de i-ar fi frate, prieten sau orice. Aşa de străini vrea Domnul să fim față de trupul nostru; să nu ne fie milă de el de este biciuit, surghiunit, ars sau în alt fel chinuit! Dacă ne purtăm aşa cu el, atunci avem milă de el. Că şi părinții atunci au milă de copiii lor cînd poruncesc dascălilor, cărora îi încredințează, să n-aibă milă de ei. Tot aşa şi Hristos n-a spus numai: „Să n-ai milă de tine însuți!", ci ceva mai mult: „Să te lepezi de tine însuți!", adică: „Să n-ai nimic comun cu tine însuți, ci să te dai primejdiilor, muncilor; aşa suflet să ai, ca şi cum n-ai suferi tu acestea, ci altul!". Şi n-a spus: „Să se tăgăduiască", ci: „Să se lepede". Iar a te lepăda e mai mult decît a te tăgădui.

II

„Şi să-şi ia crucea lui". Luarea crucii este o urmare a lepădării de sine. Şi ca să nu socoteşti că a te lepăda de tine înseamnă numai a suferi cuvintele rele, ocările şi insultele, Hristos spune pînă unde trebuie să meargă lepădarea de sine; adică pînă la moarte, chiar moartea ruşinoasă. De aceea n-a spus: „Să se lepede de sine pînă la moarte", ci: *„Să-şi ia crucea lui",* arătînd moartea cea ruşinoasă; şi că nu trebuie făcută aceasta o dată, nici de două ori, ci toată viața. „Să ai necontenit, spune Hristos, înaintea ochilor moartea aceasta şi să fii pregătit, în fiecare zi, de junghiere! Mulți au disprețuit averile, desfătarea, slava, dar n-au putut dispreţui moartea, ci s-au temut de primejdii. De aceea Eu vreau ca luptătorul Meu să lupte pînă la sînge, să stea în arenă pînă la junghiere. De-ar trebui să sufere moartea, o moarte ruşinoasă, o moarte blestemată, o moarte cu proastă faimă, pe toate să le sufere cu curaj şi, mai mult, să se bucure de această moarte".

„Şi să-mi urmezi Mie!" Pentru că se poate să suferi chinuri şi să nu-l urmezi lui Hristos, cînd nu le suferi pentru El – că şi tîlharii, jefuitorii de morminte, înşelătorii suferă o mulțime de chinuri –, de aceea, ca să nu socoteşti că sînt de ajuns numai suferințele, Hristos a adăugat şi pricina pentru care să înduri suferințele.

– Care este pricina aceasta?

– Să urmezi lui Hristos făcînd şi suferind acestea; să suferi toate pentru Hristos şi să ai şi celelalte virtuți; că şi aceasta vor să spună cuvintele: „Să-mi urmeze Mie"; nu trebuie să arăți bărbăție numai în sufe

rințe, ci să arăți și castitate și blîndețe și toată filozofia. Asta înseamnă a-L urma cum trebuie; înseamnă a săvîrși și celelalte virtuți și a suferi toate pentru Hristos. Sînt oameni care urmează diavolului și suferă chinuri și-și dau pentru el sufletele lor; noi însă suferim pentru Hristos; dar, mai bine spus, pentru noi înșine; aceia, ca să se vatăme pe ei, și aici și dincolo; noi însă, ca să cîștigăm și viața aceasta și pe cealaltă. Nu-i, oare, cea mai mare ticăloșie ca noi să nu arătăm același curaj ca și cei care suferă chinuri spre pieirea lor, cînd avem să culegem atîtea cununi? Și doar în ajutorul nostru stă Hristos, pe cînd în ajutorul acelora nimeni!

Porunca aceasta a mai dat-o Hristos apostolilor Săi[5] cînd i-a trimis la propovăduire, zicîndu-le: *„În calea păgînilor să nu mergeți"*[6]; și: *„Vă trimit ca oile în mijlocul lupilor"*[7]; și: *„La dregători și împărați veți fi duși"*[8]; acum însă este mai tare și mai aspru. Atunci le vorbise numai de moarte; acum însă le vorbește și de cruce, și de o cruce continuă. Că spune: *„Să-și ia crucea lui"*, adică să o ia și să o poarte mereu. Așa obișnuiește să facă totdeauna Hristos. Poruncile cele mari nu le dă la început, ci treptat, încetul cu încetul, ca să nu descurajeze pe ascultătorii Săi.

Apoi, pentru că spusele Sale păreau greu de îndeplinit, vezi cum ușurează greutatea lor prin cuvintele ce le spune în urmă. Dă răsplăți care depășesc cu mult mai mult sudorile; și nu numai răsplăți, ci și pedepse celor ce săvîrșesc răul. Și stăruie mai mult asupra pedepselor decît asupra răsplăților, pentru că de obicei pe oameni îi înțelepțește nu atît darea bunătăților, cît amenințarea cu pedepse. Uită-te că și acum începe cu pedepsele și tot cu pedepsele sfîrșește!

„Cel care vrea să-și mîntuie sufletul îl va pierde; iar cel care-și va pierde sufletul pentru Mine îl va afla. Căci ce va folosi omul dacă va dobîndi lumea toată, dar își va pierde sufletul său? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?"[9]

Ceea ce spune Hristos are acest înțeles: „Nu vă dau această poruncă pentru că nu vreau să vă cruț, ci pentru că vreau foarte mult să vă cruț". Tatăl care cruță pe copilul lui îl pierde; dar dacă nu-l cruță îl scapă. Lucrul acesta îl spunea și un bărbat înțelept: *„Dacă-l vei bate cu nuiaua pe fiul tău nu va muri; vei izbăvi sufletul lui de moarte"*[10]; și iarăși: *„Cel ce este moale cu fiul lui va lega rănile lui"*[11]. Așa se întîmplă și cu ostașii. Dacă generalul își cruță ostașii și-i lasă să stea mereu în cetate, îi pierde și pe ei

5. *Matei* 10, 38.
6. *Matei* 10, 5.
7. *Matei* 10, 16.
8. *Matei* 10, 18.
9. *Matei* 16, 25–26.
10. *Prov.* 23, 13.
11. *Înț. Sir.* 30, 7.

şi pe cei din cetate. „Ca să nu vi se întîmple şi vouă lucrul acesta, spune Hristos, trebuie să fiţi pregătiţi necontenit de moarte. Că şi acum are să izbucnească un cumplit război. Nu sta, dar, înăuntru, ci ieşi afară şi luptă; atunci trăieşti, cînd cazi pe cîmpul de bătaie!" Dacă în războaiele acestea de pe pămînt ostaşul, care este pregătit totdeauna să fie ucis, caută să fie mai viteaz şi mai de neînvins, caută să fie înfricoşător pentru duşmani, deşi, dacă moare împăratul lui, pentru care a pus mîna pe armă, nu are putere să-l învie, cu mult mai mult în războaiele acestea duhovniceşti, unde sînt atîtea nădejdi de înviere, cel care-şi va da sufletul său spre moarte îl va găsi. În primul rînd, pentru că nu va fi biruit iute; în al doilea rînd, pentru că dacă moare va fi călăuzit spre o viaţă mai bună.

III

Apoi Hristos a spus: *„Cel care vrea să-şi mîntuie sufletul îl va pierde, iar cel care-şi va pierde sufletul îl va afla"*. Şi într-un caz e vorba de mîntuire şi de pierdere şi în celălalt caz e vorba tot de mîntuire şi de pierdere. A grăit aşa ca să nu socoteşti că e vorba de aceeaşi pierdere şi de aceeaşi mîntuire în primul caz ca în al doilea caz, ci ca să cunoşti bine că este tot atît de mare deosebire între o mîntuire şi alta cîtă deosebire este între pierdere şi mîntuire. Hristos argumentează prin contrarii. Şi continuă: *„Ce va folosi omul dacă va dobîndi lumea toată, dar îşi va pierde sufletul său?"* Ai văzut că o mîntuire dobîndită cum nu trebuie este o pierdere mai rea decît orice pierdere, pentru că nu se mai poate răscumpăra cu nici un chip? „Să nu-Mi spui, ne grăieşte Domnul, că cel care fuge de astfel de primejdii şi-a mîntuit sufletul său!" Nu şi l-a mîntuit! Hristos pune pe fiecare faţă în faţă cu sufletul lui. Ce folos va avea de-ar dobîndi toată lumea, dar şi-ar pierde sufletul? Spune-mi, ce ai cîştiga din faptul că eşti stăpîn, dar ai vedea pe slugile tale desfătîndu-se, iar tu suferind cumplit? Nimic! Acelaşi lucru gîndeşte-l şi de sufletul tău! Cînd trupul se desfătează şi se îmbogăţeşte, sufletul îşi aşteaptă pieirea.

„Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?". Hristos stăruie iarăşi asupra aceluiaşi lucru. „Ai, oare, alt suflet, îţi spune Domnul, ca să-l dai în schimbul sufletului tău?" Nu ai! Dacă pierzi bani, paguba o poţi repara tot cu bani; aşa e şi dacă pierzi case, robi sau orice altceva din averile tale; dar dacă-ţi pierzi sufletul, nu mai poţi da în schimbul lui alt suflet. De-ai avea lumea toată, de-ai fi împăratul lumii, n-ai putea să cumperi un singur suflet, chiar de-ai da pentru el toate bogăţiile lumii, cu lumea la un loc! Şi ce e de mirare dacă se întîmplă aceasta cu sufletul, cînd şi cu trupul se întîmplă la fel? De-ai purta nenumărate coroane pe cap, dar dacă îţi este bolnav trupul de o boală de nevindecat, nu-ţi vei putea însănătoşi trupul de-ai da toată împărăţia ta, de-ai adăuga nenumărate trupuri, oraşe şi

bani! Acelaşi lucru gîndeşte-l şi despre suflet; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult despre suflet. Lasă, dar, totul la o parte şi cheltuieşte-ţi toată rîvna numai pentru suflet!

IV

Nu te îngriji de lucruri străine! Îngrijeşte-te de tine şi de cele ale tale! Noi cei de astăzi ne asemănăm, în ceea ce facem, cu muncitorii din mine. De pe urma muncii lor n-au nici folos şi nici nu se îmbogăţesc, ci se vatămă mult, că-şi pun viaţa în primejdie pentru alţii, se primejduiesc în zadar şi nu cîştigă nimic de pe urma sudorii şi morţii lor. Şi astăzi sînt mulţi care imită pe aceştia, care robesc în mine pentru îmbogăţirea altora; dar, mai bine spus, sînt chiar mai nenorociţi decît aceştia, cu atît mai mult cu cît pe noi ne aşteaptă şi iadul după aceste munci. Sudorilor muncitorilor din mine le pune capăt moartea; pentru noi însă moartea este început de nenumărate munci. Iar dacă ai spune că îmbogăţindu-te te desfătezi de ostenelile tale, arată-mi că îţi este fericit sufletul şi atunci te voi crede! Că sufletul este bunul cel mai de seamă pe care îl avem. Dacă trupul se îngraşă, iar sufletul se ofileşte nu îţi este de vreun folos buna stare a trupului, după cum cînd slujnica e veselă, bunăstarea slujnicei nu-i de nici un folos stăpînei ei pe moarte şi nici frumuseţea îmbrăcămintei, de vreun folos pentru un trup bolnav. Dar Hristos îţi va spune iarăşi: *„Ce va da omul în schimb pentru sufletul lui?"* Mereu şi mereu îţi porunceşte să te ocupi numai de suflet şi numai de el să te îngrijeşti.

După ce i-a înfricoşat pe ucenici cu aceste cuvinte, Hristos îi mîngîie cu bunătăţile Lui.

„Că are să vină Fiul Omului întru slava Tatălui Său cu sfinţii Săi îngeri şi atunci va răsplăti fiecăruia după faptele lui"[12].

Ai văzut că slava Tatălui şi a Fiului este una? Iar dacă slava este una, atunci e clar că şi fiinţa Lor e una. Dacă în cele de o singură fiinţă este cu putinţă să fie deosebire de slavă, că spune Pavel: *„Alta e slava soarelui şi alta slava lunii şi alta slava stelelor, că stea de stea se deosebeşte în slavă"*[13], deşi toate sînt de o singură fiinţă, cum ar putea să se creadă că sînt de fiinţe diferite aceia care au o singură slavă? Hristos n-a spus că va veni cu o slavă asemănătoare slavei Tatălui, ca să nu presupui iarăşi deosebire între Tatăl şi Fiul, ci a arătat precis că va veni *„întru slava Tatălui Său"*, ca să credem că au una şi aceeaşi fiinţă.

„Pentru ce te temi, dar, Petre, îi spune Hristos, cînd auzi de moarte? Atunci Mă vei vedea întru slava Tatălui. Iar dacă Eu sînt în slavă, veţi fi şi

12. *Matei* 16, 27.
13. *I Cor.* 15, 41.

voi. Cele ale voastre nu se mărginesc la viața aceasta de pe pămînt, ci vă așteaptă o altă soartă mai bună!"

Cînd Hristos a vorbit de bunătăți, nu s-a oprit la ele, ci a amestecat cu ele și pedepsele cele înfricoșătoare: a vorbit de scaunul acela de judecată, de răspunderile de care nu vom putea scăpa, de hotărîrea cea dreaptă a lui Dumnezeu, de judecata cea neînșelată. Cu toate acestea n-a lăsat să fie împovărător cuvîntul Său, ci a strecurat în el și bune nădejdi. Că n-a spus: „Atunci va pedepsi pe cei păcătoși", ci: *„Va răsplăti fiecăruia după faptele lui"*. A spus aceste cuvinte nu numai ca să amintească păcătoșilor de pedeapsă, ci să amintească și celor buni de premii și cununi.

Hristos[14] a spus aceste cuvinte ca să dea curaj bărbaților virtuoși; eu însă totdeauna mă cutremur cînd aud aceste cuvinte, pentru că nu sînt printre cei încununați. Socot că și alții împărtășesc împreună cu mine teama și neliniștea. Pe care om, care-și cercetează conștiința, nu-l pot înspăimînta cuvintele acestea, nu-l pot face să se cutremure și să-l convingă că avem nevoie de sac și de un post mai aspru decît ninivitenii? Că nu e vorba acum de distrugerea orașului și de pieirea tuturora, ci de pedeapsa cea veșnică și de focul cel nestins.

V

De aceea îi laud și îi admir pe monahii care locuiesc în pustie, în afară de alte pricini și pentru aceste cuvinte. Aceia, după masa de la amiază, dar, mai bine spus, după masa de seară – ei nu știu nicicînd de masa de la amiază, că știu că timpul de acum este timp de jale și de post –, deci după masa de seară înalță lui Dumnezeu imne de mulțumire și-și amintesc și de aceste cuvinte ale lui Hristos. Și dacă vreți să auziți aceste imne ca să le rostiți și voi mereu, vă voi spune rugăciunea aceea sfîntă. Cuvintele acestei rugăciuni sînt așa:

„Binecuvîntat ești, Dumnezeule, Cel Ce mă hrănești din tinerețile mele, Cel Ce dai hrană la tot trupul. Umple de bucurie și de veselie inimile noastre, ca avînd totdeauna toată îndestularea, să prisosim spre tot lucrul bun, întru Hristos Iisus, Domnul nostru, cu Care Ție slavă, cinste și putere, împreună cu Sfîntul Duh, în vecii vecilor, Amin. Slavă Ție, Doamne; slavă Ție, Sfinte; slavă Ție, Împărate, că ne-ai dat nouă mîncare spre bucurie. Umple-ne pe noi de Duhul Sfînt, ca să fim găsiți bineplăcînd înaintea Ta, și nu rușinați, cînd vei răsplăti fiecăruia după faptele lui".

Merită laudă tot imnul acesta, dar mai ales cuvintele de la sfîrșit. Fiindcă de obicei masa și mîncarea lenevesc și îngreuiază, monahii pun cuvintele acestea ca un frîu sufletului, aducîndu-i aminte în timpul odihnei

14. De aici începe partea morală: *Despre monahi, că sînt vrednici de laudă, dacă socotesc timpul de acum timp de jale.*

de timpul judecății. Au aflat ce a pățit poporul lui Israel din pricina unei mese luxoase și îmbelșugate. *„A mîncat,* spune Scriptura, *și s-a îngrășat și a azvîrlit din picioare cel iubit"* [15]. De aceea și Moise spunea: *„Cînd mănînci, cînd bei și te saturi adu-ți aminte de Domnul Dumnezeu tău"* [16]. Că poporul lui Israel, după ce a mîncat, a îndrăznit acele fapte nelegiuite. Caută, dar, și tu să nu pățești la fel. Nu jertfești acum oi și vițel idolilor de piatră și de aur, dar caută să nu jertfești sufletul tău mîniei, să nu jertfești mîntuirea ta desfrînării și nici celorlalte patimi! De aceea și monahii, temîndu-se de aceste prăpăstii de păcate, după masă, dar, mai bine spus, după post, că post este masa lor, fac pomenire de înfricoșătoarea judecată și de ziua cea din urmă. Dacă monahii aceia, care își pun în bună rînduială trupul și sufletul lor prin posturi, prin culcatul pe pămînt gol, prin privegheri, prin îmbrăcatul cu sac și prin alte nevoințe călugărești, au nevoie încă să-și aducă aminte de ziua cînd Domnul va răsplăti fiecăruia după faptele sale, cînd vom putea spune, oare, noi că trăim cum trebuie cînd întindem mese care aduc asupra noastră mii și mii de naufragii, cînd nu ne rugăm deloc nici la începutul, nici la sfîrșitul mesei?

De aceea, ca să scăpăm de aceste naufragii, voi explica rugăciunea de care am vorbit, pentru ca, văzînd cîștigul ei, s-o spunem totdeauna la masă, ca să potolim săltările pîntecelui și să aducem în casele noastre felul de viețuire și legile îngerilor acelora care locuiesc pustia. Ar trebui să vă duceți acolo, printre monahi, ca să culegeți de la ei aceste roade; dar, pentru că nu voiți, ascultați cel puțin din gura mea melodia aceasta duhovnicească și fiecare după ce mănîncă să spună aceste cuvinte, începînd așa:

„Binecuvîntat ești, Dumnezeule". Cu acest început de rugăciune monahii împlinesc îndată legea apostolică, ce poruncește: *„Orice facem cu cuvîntul și cu fapta să o facem în numele Domnului nostru Iisus Hristos, mulțumind lui Dumnezeu și Tatălui prin El"* [17]. Mulțumirea pe care o aduc monahii aceia lui Dumnezeu nu este numai pentru acea singură zi, ci pentru toată viața, că spun: „Cel Ce mă hrănește din tinerețile mele". Învățătură plină de filozofie. Odată ce Dumnezeu ne hrănește, nu trebuie să ne îngrijim de hrană. Dacă împăratul cel de pe pămînt ți-ar făgădui că-ți dă din vistieriile sale hrana cea de toate zilele, n-ai mai avea nici o grijă; cu mult mai mult ar trebui să fii fără de grijă cînd îți dă Dumnezeu, Care-ți varsă de toate ca dintr-o fîntînă. Monahii aceia rostesc aceste cuvinte ca să se convingă și ei și să convingă și pe ucenicii lor să

15. *Deut.* 32, 15.
16. *Deut.* 6, 11-12.
17. *Col.* 3, 17.

lepede orice grijă lumească. Apoi, ca să nu socoteşti că înalţă mulţumirea aceasta numai pentru ei, adaugă zicînd: „Cel Ce dai hrană la tot trupul", mulţumind pentru întreaga lume. Ca şi cum ar fi părinţii întregii lumi, aşa înalţă laudă lui Dumnezeu pentru toţi oamenii şi se întăresc prin aceasta spre o dragoste curată de fraţi. Nici nu pot să urască pe aceia pentru care mulţumesc lui Dumnezeu că sînt hrăniţi. Ai văzut că şi în cuvintele de mai înainte şi în cuvintele de acum, prin mulţumirea adusă lui Dumnezeu, sporesc dragostea şi aruncă orice grijă lumească? Dacă Dumnezeu dă hrană la tot trupul, apoi cu mult mai mult celor care şi-au închinat Lui viaţa; dacă dă hrană celor legaţi cu grijile lumeşti, apoi cu mult mai mult celor ce au lepădat aceste griji. Hristos dînd aceeaşi învăţătură spunea: *„Sînteţi mai de preţ decît păsările!"*[18]. Spunea acestea ca să ne înveţe să nu ne încredem în bogăţie, în pămînt şi în seminţe. Că nu ne hrănesc acestea, ci cuvîntul lui Dumnezeu.

Cu aceste cuvinte ale rugăciunii monahii aceia închid gura maniheilor, valentinienilor[19] şi tuturor celor care bolesc de ereziile lor. Că nu poate să fie rău Dumnezeul Acela Care dă tuturora bunătăţile Lui şi chiar celor ce-L hulesc pe El.

Urmează apoi cererea: „Umple de bucurie şi de veselie inimile noastre".

– Dar de care bucurie e vorba? Nu cumva de bucuria cea pămîntească?

– Doamne fereşte! Dacă monahii aceia ar voi-o pe aceasta, n-ar popula culmile munţilor şi pustia, nu s-ar îmbrăca în sac; ei vorbesc de bucuria aceea care n-are nimic comun cu viaţa aceasta, de bucuria îngerilor, de bucuria cea de sus. Şi n-o cer aşa de mîntuială, ci cu multă stăruinţă. Nu spun: „Dă", ci: „Umple!". Şi apoi nu spun: „Pe noi", ci: „Inimile noastre!". Bucuria aceasta este bucuria inimii, că *„roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea"*[20]. Pentru că păcatul aduce întristare, de aceea cer ca prin bucurie să se sădească în sufletele lor dreptatea; altfel nici nu poate fi bucurie.

„Ca avînd totdeauna toată îndestularea, să prisosim spre tot lucrul bun". Iată că împlinesc cuvintele acelea evanghelice care spun: *„Pîinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi"*[21]. Şi aceasta o cer tot pentru cele duhovniceşti: „ca să prisosim spre tot lucrul bun", spun ei.

18. *Luca* 12, 7.
19. Valentinienii, adepţii gnosticului Valentin. Valentin, eretic gnostic din secolul al doilea, s-a născut probabil în Alexandria. A răspîndit învăţătura sa în Egipt şi în Asia, iar între anii 136 şi 165, în Roma. Descoperit aici ca eretic, a fost izgonit din Biserică şi a fugit în Cipru.
20. *Gal.* 5, 22.
21. *Matei* 6, 11.

N-au spus: „Ca să facem numai ceea ce ni s-a poruncit", ci: „Ca să facem mai mult decît ni s-a poruncit". Acest înțeles îl au cuvintele: „Ca să prisosim". Îi cere lui Dumnezeu să-i îndestuleze în cele de neapărată trebuință; dar ei nu vor să I se supună Lui numai cu îndestulare, ci cu multă prisosință și în toate. Aceasta e faptă de robi recunoscători și de bărbați filozofi, care fac totdeauna și în toate cu prisosință. Apoi, pentru ca să-și aducă loruși aminte de propria lor neputință, că nu pot face nici o faptă bună fără ajutorul cel de sus, după ce au spus: „Ca să prisosim spre tot lucrul bun", adaugă: „Întru Hristos Domnul nostru, cu Care Ție slavă, cinste și putere, în veci, Amin". Începuseră rugăciunea cu o doxologie și o termină tot cu o doxologie.

VI

Apoi par că încep o altă rugăciune; dar nu, căci continuă aceeași rugăciune. Așa face și Pavel la începutul Epistolei către Galateni; termină cu doxologie, spunînd: *„După voința lui Dumnezeu și Tatăl, Căruia slava în veci, Amin"*[22], dar continuă să vorbească de subiectul despre care scria. Iar în altă epistolă, după ce a spus: *„Au cinstit și au slujit fãpturii în locul Făcătorului, Care este binecuvîntat în veci, Amin"*[23], nu-și termină cuvîntul, ci continuă. Să nu învinuim, dar, nici noi pe acești îngeri că fac ceva nepotrivit cînd, după ce termină cu o doxologie, continuă sfintele lor cîntări. Urmează unor legi apostolice: încep cu doxologie și sfîrșesc cu doxologie. Iar după acest sfîrșit continuă, făcînd iarăși început. De aceea spun: „Slavă Ție, Doamne; Slavă Ție, Sfinte; Slavă Ție, Împărate, că ne-ai dat nouă mîncare spre bucurie". Nu trebuie să mulțumim lui Dumnezeu pentru binefacerile Lui cele mari, ci și pentru cele mici. Monahii mulțumesc deci lui Dumnezeu și pentru hrană făcînd de rușine erezia maniheilor și pe toți care spun că viața aceasta pămîntească e rea. Și pentru ca nu cumva, din pricina înaltei lor filozofii și a disprețului stomacului, să bănuiești despre ei că socotesc spurcate mîncărurile, de pildă acelea de la care se abțin, prin rugăciunea aceasta te învață că ei se abțin de la foarte multe nu pentru că socotesc spurcate fãpturile lui Dumnezeu, ci pentru că pun în practică filozofia lor.

Și iată că după ce au mulțumit pentru cele primite, cer daruri și mai mari; nu rămîn la cele lumești, ci se urcă mai presus de ceruri și spun: „Umple-ne pe noi de Duhul Sfînt". Căci nici nu este cu putință să trăiești cum trebuie dacă nu ești plin de harul Sfîntului Duh, după cum nu este cu putință să faci o faptă bună sau mare dacă nu te bucuri de ajutorul lui Hristos.

22. *Gal.* 1, 4-5.
23. *Rom.* 1, 25.

După cum atunci cînd au spus: „Ca să prisosim spre tot lucrul bun", au adăugat: „Întru Hristos Iisus", tot aşa şi acum spun: „Umple-ne pe noi de Duhul Sfînt, ca să fim găsiţi bineplăcînd înaintea Ta". Ai văzut că pentru cele lumeşti nu se roagă, ci numai mulţumesc; dar pentru cele duhovniceşti şi mulţumesc şi se roagă? Hristos spusese: *„Căutaţi împărăţia cerurilor, şi toate acestea se vor adăuga vouă*[24]. Uită-mi-te şi la o altă filozofie a acestor monahi! Că spun: „Ca să fim găsiţi bineplăcînd înaintea Ta, şi nu ruşinaţi". „Nu ne pasă că sîntem luaţi în rîs, că mulţimea ne batjocoreşte; nu ne vom întoarce de pe calea ce-am apucat, orice ar spune oamenii despre noi, batjocorindu-ne şi ocărîndu-ne; toată lupta noastră este să nu fim ruşinaţi atunci, în ziua cea mare a judecăţii!" Cînd monahii spun acestea, aduc înaintea ochilor lor şi rîul cel de foc, dar şi răsplăţile şi premiile. Nu spun: „Ca să nu fim pedepsiţi", ci: „Ca să nu fim ruşinaţi". „Pentru noi, spun monahii, a supăra pe Stăpîn e mai groaznic decît a fi aruncaţi în iad". Dar pentru că pe majoritatea oamenilor nu-i înfricoşează aceasta, fiind legaţi de pămînt, monahii au adăugat în rugăciunea lor: „Cînd vei răsplăti fiecăruia după faptele lui".

Ai văzut de cît de mare folos ne-au fost aceşti oameni străini de lume şi călători pe pămînt, aceşti locuitori ai pustiei, dar, mai bine spus, aceşti locuitori ai cerului? Noi, străini ai cerului şi locuitori ai pămîntului; ei, dimpotrivă.

După rugăciunea aceasta, monahii, cu inima zdrobită şi cu ochii plini de multe lacrimi, se duc la culcare, dormind atît cît să se odihnească puţin. Şi iarăşi fac din noapte zi, petrecînd noaptea în rugăciuni de mulţumire şi cîntări de psalmi. Nu numai bărbaţii, ci şi femeile pun în practică această filozofie, învingînd slăbiciunea firii cu prisosul voinţei lor. Să ne ruşinăm, dar, noi bărbaţii, de tăria acestor femei şi să încetăm de a ne mai da în vînt după lucrurile din lumea aceasta, după umbră, după visuri, după fum. Cea mai mare parte a vieţii noastre o ducem în nesimţire; copilăria ne este plină de ignoranţă; bătrîneţea iarăşi ne veştejeşte simţirea; vîrsta de la mijloc, puţină cîtă este, este singura care mai poate să ne bucure în chip conştient de bucuria de a trăi; dar, mai bine spus, nici aceasta nu ne bucură curat de viaţă, că e pîngărită de nenumărate griji şi de osteneli. De aceea, vă rog să căutăm bunătăţile cele veşnice şi nemuritoare, să căutăm viaţa care nu îmbătrîneşte niciodată. Poţi trăi şi în oraş şi să duci viaţa pe care o duc monahii în

24. *Matei* 6, 33.

pustie, să pui în practică filozofia lor; poţi avea şi soţie, poţi locui în casă şi în lume şi să te rogi, să povesteşti, să fii cu inima zdrobită. Cei de la început, care au fost învăţaţi de apostoli învăţătura creştină, locuiau în oraşe, dar aveau aceeaşi evlavie ca şi cei care locuiesc pustia; alţii au avut ateliere, ca Priscila şi Acvila; toţi profeţii au avut femei şi case, ca Isaia, ca Iezechiel, ca Moise; şi aceasta cu nimic nu le-a vătămat virtutea. Să-i imităm şi noi pe aceştia, să mulţumim necontenit lui Dumnezeu, să-I înălţăm necontenit cîntări, să trăim în curăţenie sufletească şi trupească şi să ne îngrijim şi de celelalte virtuţi; să aducem în oraşe filozofia pustiei, ca să fim bineplăcuţi înaintea lui Dumnezeu şi preţuiţi de oameni şi să avem parte şi de bunătăţile cele viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi cu Care Tatălui slavă, cinste şi putere, împreună cu Sfîntul şi de viaţă făcătorul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LVI

„Amin, amin zic vouă, sînt unii din cei ce stau aici care nu vor gusta moartea pînă ce nu vor vedea pe Fiul Omului venind întru împărăția Sa"[1]

I

Hristos vorbise mult despre primejdiile, moartea, patimile Sale şi despre uciderea ucenicilor Săi; le dăduse acele porunci aspre; greutățile şi primejdiile erau în viața aceasta, înaintea ochilor, iar bunătățile, în nădejdi şi în aşteptare; le spusese de pildă că aceia care-şi vor pierde sufletul şi-l vor cîştiga[2]; că are să vină cu slava Tatălui Său, că are să răsplătească[3]. Vrînd însă să-i încredințeze pe ucenici şi cu văzul şi să le arate cum este slava aceea cu care are să vină – atît cît erau în stare s-o cunoască –, le-o arată şi le-o descoperă aici pe pămînt, ca ucenicii să nu se întristeze nici de moartea lor şi nici de moartea Stăpînului lor; şi mai ales Petru, pe care-l îndureraseră mult spusele Domnului. Şi iată ce face Hristos! După ce le-a vorbit de iad şi de împărăția cerurilor – că prin cuvintele: *„Cel ce şi-a aflat sufletul său îl va pierde; şi cel ce şi-l va pierde pentru Mine, îl va afla"*[4] şi prin cuvintele: *„Va răsplăti fiecăruia după faptele lui"*[5], a arătat şi iadul şi raiul –, aşadar, după ce a vorbit de amîndouă, Hristos le pune înaintea ochilor slava din împărăția cerurilor. Dar iadul nu li-l arată încă.

– Pentru ce?

– Iată de ce! Dacă ar fi avut în fața Lui alți oameni, care erau mai legați de pămînt, ar fi fost de neapărată trebuință şi aceasta, dar pentru că ucenicii erau oameni aleşi şi cu judecată, Hristos îi îndeamnă cu bunătățile cereşti. Şi nu numai pentru această pricină le arată slava din împărăția cea cerească, ci şi pentru că o astfel de instruire era mai potrivită cu El. Cu aceasta nu vreau să spun că Domnul nu vorbeşte de chinurile iadului; sînt cazuri cînd aproape le pune sub ochi, de pildă

1. *Matei* 16, 28.
2. *Matei* 16, 25.
3. *Matei* 16, 27.
4. *Matei* 10, 39.
5. *Matei* 16, 27.

atunci cînd vorbeşte de bogatul nemilostiv şi săracul Lazăr[6], de robul care a cerut tovarăşului său suta de dinari[7], de cel ce a intrat la nuntă fără haină de nuntă[8] şi de altele mai multe.

„Şi după şase zile a luat pe Petru, pe Iacov şi pe Ioan"[9].

Alt evanghelist spune după opt zile[10]. Nu este o contrazicere între unul şi altul, ci un acord perfect. Unul a socotit şi ziua în care a rostit Domnul cuvintele: *„Amin, amin, zic vouă, sînt unii din cei ce stau aici"*, precum şi ziua în care i-a suit în munte; celălalt socoteşte numai zilele de la mijloc.

Tu însă uită-mi-te ce suflet de filozof are Matei! Nu tăinuieşte că Domnul i-a cinstit pe ceilalţi apostoli mai mult decît pe el. Acest lucru îl face de multe ori şi evanghelistul Ioan, lăudînd, cu mult adevăr, în chip deosebit pe Petru. Ceata aceasta de sfinţi era lipsită de invidie şi de slavă deşartă.

Luînd, dar, pe corifeii apostolilor, *„I-a suit într-un munte înalt, îndeosebi, şi S-a schimbat la faţă înaintea lor; şi a strălucit faţa Lui ca soarele, iar hainele Lui s-au făcut albe ca lumina. Şi s-au arătat lor Moise şi Ilie, vorbind cu El"*[11].

– Pentru ce a luat numai pe aceşti apostoli?

– Pentru că aceştia depăşeau pe ceilalţi apostoli; Petru, prin aceea că-L iubea foarte mult pe Hristos; Ioan, prin aceea că era foarte iubit de Hristos; iar Iacov, prin răspunsul pe care l-a dat Domnului împreună cu fratele lui zicînd: *„Putem să bem paharul"*[12], dar nu numai prin acest răspuns, ci şi prin faptele sale; printre altele şi prin acelea că a împlinit ceea ce a spus; atît de greu şi împovărător ajunsese înaintea iudeilor, încît Irod a socotit că le face cel mai mare dar dacă îl omoară pe Iacov[13].

– Dar pentru ce nu i-a suit pe munte îndată după ce spusese acele cuvinte?

– Pentru ca ceilalţi apostoli să nu încerce un sentiment josnic omenesc. De aceea Hristos nici n-a spus numele acelora care aveau să se suie pe munte. Că ar fi dorit mult şi ceilalţi ucenici să meargă şi ei cu El, de vreme ce aveau să vadă chipul slavei celei cereşti; şi ar fi fost înduraţi văzîndu-se trecuţi cu vederea; chiar dacă slava, pe care avea să le-o arate, era oarecum materială, totuşi era un lucru mult dorit.

6. *Luca* 16, 19–31.
7. *Matei* 18, 23–34.
8. *Matei* 22, 8–13.
9. *Matei* 17, 1.
10. *Luca* 9, 28.
11. *Matei* 17, 1–3.
12. *Matei* 20, 22.
13. *Fapte* 12, 1–2.

– Dar pentru ce atunci Domnul le-a spus mai dinainte că unii din cei ce stau cu El nu vor muri pînă ce nu vor vedea slava Sa?

– Pentru ca aceia care vor fi martori să înțeleagă mai ușor cele despre care le vorbise mai înainte și pentru ca, fiind cuprinși de o mai puternică dorință, datorită numărului zilelor, să se suie în munte cu minte trează și cu luare-aminte.

– Dar iarăși, pentru ce aduce pe Moise și pe Ilie?

– Se pot spune multe pricini! Prima este aceasta: pentru că unii spuneau că El este Ilie, alții că este Ieremia, iar alții, unul din profeții cei din vechime[14], Hristos aduce pe corifeii profeților, ca ucenicii să vadă și prin aceasta deosebirea dintre robi și Stăpîn și că pe bună dreptate a fost lăudat Petru cînd L-a mărturisit Fiu al lui Dumnezeu[15]. În afară de asta se mai poate spune și o altă pricină: iudeii Îl învinuiau continuu pe Hristos că este călcător de lege și-L socoteau hulitor, pentru că Își atribuie o slavă ce nu I se cuvenea, anume slava Tatălui, și spuneau: *„Acesta nu este de la Dumnezeu, pentru că nu păzește sîmbăta"*[16] și iarăși: *„Pentru lucru bun nu Te lovim cu pietre, ci pentru hulă; că om fiind, Te faci pe Tine Dumnezeu"*[17]*;* de aceea Hristos, ca să arate că amîndouă aceste învinuiri sînt pornite din invidie, ca să arate că nu poate fi învinuit nici de una, nici de alta, că nici nu calcă legea și nici nu-Și atribuie o slavă ce nu I se cuvine cînd spune că este egal cu Tatăl, aduce alături de Sine pe acești doi oameni ai Vechiului Testament, care au strălucit și în una și în alta. Într-adevăr, Moise, a dat legea; iar iudeii puteau să gîndească așa: Moise nu s-ar fi uitat la Hristos cu bucurie dacă ar fi fost un călcător de lege, cum socoteau ei, nici nu I-ar fi slujit dacă ar fi fost un stricător de lege și un dușman al lui Moise, dătătorul de lege. Ilie, la rîndul lui, era un mare apărător al slavei lui Dumnezeu; iar Ilie n-ar fi stat alături de El și n-ar fi ascultat de El dacă Hristos ar fi fost potrivnic lui Dumnezeu, dacă S-ar fi numit pe Sine Dumnezeu, fără ca să fie ceea ce spune că este, dacă S-ar fi făcut pe Sine egal Tatălui fără să aibă dreptul să facă lucrul acesta.

II

Se mai poate spune și o altă pricină pe lîngă cele spuse.

– Care?

– Ca să afle ucenicii că are stăpînire asupra morții și vieții, că stăpînește și pe cele de sus și pe cele de jos. De aceea aduce pe muntele Taborului și pe Moise, care murise, și pe Ilie, care nu murise.

14. *Matei* 16, 14.
15. *Matei* 16, 16–17.
16. *Ioan* 9, 16.
17. *Ioan* 10, 33.

Iar a cincea pricină – că aceasta e a cincea, pe lîngă cele de mai înainte – ne-o descoperă însuşi evanghelistul.

– Care-i aceasta?

– Ca să le arate slava crucii, să mîngîie pe Petru şi pe ceilalţi ucenici care se înfricoşaseră de patimile Domnului şi să le dea curaj. Moise şi Ilie, fiind alături de Hristos, nu tăceau, ci *„vorbeau,* spune evanghelistul Luca, *de slava care avea să se împlinească în Ierusalim"*[18], adică patimile şi crucea. Că slavă este numele ce se dă totdeauna patimilor şi crucii. Hristos nu i-a încurajat pe ucenicii Săi numai prin cuvintele spuse de Moise şi Ilie, ci şi prin virtutea acestor bărbaţi; şi această virtute mai cu seamă le-o cerea ucenicilor Săi. Într-adevăr, după ce a spus: *„Cel care vrea să vină după Mine să-şi ia crucea lui şi să-Mi urmeze Mie"*[19], a adus înaintea ucenicilor pe aceşti bărbaţi care şi-au pus viaţa în primejdie de nenumărate ori pentru poruncile lui Dumnezeu şi pentru poporul încredinţat lor. Fiecare din ei, pierzîndu-şi sufletul şi l-a aflat; fiecare din ei a stat cu îndrăznire în faţa tiranilor: Moise înaintea lui Faraon, Ilie, înaintea lui Ahav; şi au stat pentru nişte oameni nerecunoscători şi neascultători; şi au fost tîrîţi în primejdie de moarte chiar de cei mîntuiţi de ei; fiecare din ei a voit să scape poporul de închinarea la idoli; fiecare din ei era om obişnuit: Moise era zăbavnic la limbă şi slab la glas[20]; Ilie, un ţăran; fiecare era foarte sărac: Moise nu avea nimic, iar Ilie nu avea ceva mai mult decît cojocul. Şi toate acestea pe timpul Vechiului Testament, cînd nu fusese dat harul cel atît de mare al facerii de minuni. Moise, e drept, a despărţit Marea Roşie[21], dar Petru a mers pe apă[22], era în stare să mute munţii, tămăduia bolile trupului, alunga demonii sălbatici; făcea cu umbra trupului lui acele minuni nespus de mari[23]; a adus toată lumea la credinţă. Ilie, e drept, a înviat un mort[24], dar apostolii au înviat nenumăraţi morţi şi nu primiseră încă Sfîntul Duh. Aşadar şi pentru aceasta îi aduce Hristos pe munte pe Moise şi pe Ilie. Voia ca ucenicii Lui să fie următori acestor bărbaţi şi în conducerea poporului, şi în stăruinţă, şi în tărie; să fie blînzi ca Moise, rîvnitori ca Ilie şi tot atît de purtători de grijă ca şi ei; Ilie a îndurat foametea trei ani de zile pentru poporul iudeu[25], iar Moise a spus: *„De le ierţi lor păcatul, iartă-l! Iar de nu, şterge-mă şi pe mine din cartea pe care ai scris-o"*[26]. De toate acestea le-a amintit Hristos

18. *Luca* 9, 31.
19. *Matei* 16, 24.
20. *Ieş*. 4, 10.
21. *Ieş*. 14, 16–31.
22. *Matei* 14, 29.
23. *Fapte* 5, 15.
24. III Regi 17, 17-24.
25. III Regi 17, 1; 18, 1.
26. Ieş. 32, 32.

ucenicilor Săi punîndu-le în față pe Moise și pe Ilie. I-a adus în slavă, pentru ca apostolii să nu se ridice numai pînă la înălțimea lor, ci să-i întreacă prin faptele și luptele lor. Cînd apostolii I-au spus: *„Să spunem să se pogoare foc din cer"*[27] și au făcut pomenire de Ilie, care pogorîse foc din cer, Domnul le-a răspuns: *„Nu știți ai cărui Duh sînteți"*[28]. Le-a răspuns așa ca să-i învețe să nu se răzbune, că harul lor este mai mare decît harul lui Ilie. Să nu socotească nimeni că eu îl osîndesc pe Ilie ca pe un om nedesăvîrșit! Nu spun asta; dimpotrivă, era un om desăvîrșit; dar în vremea lui, cînd mintea oamenilor era mai copilăroasă, era nevoie de această pedagogie. Moise de asemeni era și el în această privință desăvîrșit; cu toate acestea Hristos cere de la ucenicii Săi mai mult decît de la Moise: *„Dacă nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decît a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra întru împărăția cerurilor!"*[29]. Apostolii n-aveau să meargă în Egipt, ci în toată lumea; mai cumplită decît Egiptul; n-aveau să stea de vorbă cu Faraon, ci să se lupte cu diavolul, cu însuși tiranul răutății. Scopul luptei lor era de a lega pe diavol și de a-i răpi toate armele lui; și au făcut asta, nu despărțind marea, ci despărțind cu toiagul lui Iesei adînc de necredință, cu valuri cu mult mai cumplite decît valurile Mării Roșii. Iată, dar, cu cîte îi înspăimînta Hristos pe apostoli, care erau oameni: cu moartea, sărăcia, necinstea, cu mii și mii de suferințe. Se cutremurau în fața acestora mai mult decît se cutremuraseră iudeii altădată în fața Mării Roșii. Și cu toate acestea Hristos i-a convins să înfrunte toate primejdiile și să treacă peste ele cu aceeași siguranță ca și pe uscat.

Pentru a-i îndemna deci spre toate aceste lupte, Hristos a adus alături de El, pe Muntele Taborului, pe cei care au strălucit în Vechiul Testament.

– Ce spune Petru cel înflăcărat?

– *„Bine este nouă să fim aici!"*[30]

Petru auzise că Hristos trebuie să meargă la Ierusalim și să pătimească; temîndu-se și tremurînd încă pentru Hristos, chiar după ce fusese certat, se apropie de El; dar nu mai îndrăznește să-I spună ca mai înainte: *„Milostiv fii Ție!"*[31], ci, tot din pricina aceleiași frici, Îi spune același lucru, dar cu alte cuvinte. Văzuse muntele, singurătatea, pustia. Socotea că locul acesta Îl va feri de orice primejdie; dar nu numai locul, ci și neducerea Lui la Ierusalim. Petru dorea, deci, ca Hristos să stea acolo necontenit. De aceea a și vorbit de colibe. „Dacă s-ar face aceste colibe, își

27. *Luca* 9, 54.
28. *Luca* 9, 55.
29. *Matei* 5, 20.
30. *Matei* 17, 4.
31. *Matei* 16, 22.

spunea Petru, nu ne vom mai sui în Ierusalim; iar dacă nu ne suim în Ierusalim, nu va muri. Că spune Domnul că acolo au să tăbărască asupra Lui cărturarii". Dar Petru n-a îndrăznit să grăiască aşa. De aceea, ca să-şi ajungă scopul, se exprimă altfel, grăieşte liniştit, fără teama de a mai fi certat, spunînd: *„Bine este nouă să fim aici,* unde sînt şi Moise şi Ilie; Ilie, care a coborît foc pe munte, şi Moise, care a intrat în nor şi a vorbit cu Dumnezeu! Nimeni nu va şti unde sîntem!".

III

Ai văzut cît de înflăcărată era dragostea lui Petru pentru Hristos? Nu te uita că rugăciunea lui era nesocotită! Uită-te cît de înflăcărat era, cît de mult ardea de dragoste pentru Hristos!

Că nu spunea aceste cuvinte tremurînd pentru viaţa lui, ascultă ce a spus Petru cînd Hristos a vestit mai dinainte patimile şi moartea Sa: *„Sufletul meu mi-l voi pune pentru Tine"*[32]; şi: *„Chiar de ar trebui să mor cu Tine, nu mă voi lepăda de Tine"!*[33] Vezi-l, apoi, că s-a aruncat chiar în mijlocul primejdiilor. Cînd era atîta popor în jur, nu numai că n-a fugit, ci a scos sabia şi a tăiat urechea slugii arhiereului[34]. Deci nu gîndea la el, ci tremura pentru Dascălul său.

Dar pentru că Domnul grăise cu tărie să pătimească şi să moară, Petru nu mai grăieşte ca mai înainte, ci, gîndindu-se să nu mai fie certat din nou, zice:

„Dacă vrei să facem aici trei colibe: Ţie una, lui Moise una şi lui Ilie una"[35].

Ce spui, Petre? Oare nu cu puţin mai înainte ai arătat cît de mare este deosebirea între El şi robi? Pentru ce-L mai numeri iarăşi împreună cu robii?

Ai văzut cît de nedesăvîrşiţi în credinţă erau apostolii înainte de răstignirea Domnului? Chiar dacă Tatăl îi descoperise lui Petru că Hristos este Fiul lui Dumnezeu, totuşi descoperirea aceasta nu este mereu vie în sufletul lui; spaima îl tulbură şi uită cine este Hristos. Nu vorbesc numai de spaima pricinuită de patimile şi răstignirea Domnului, ci şi de spaima pricinuită de cele văzute pe Muntele Taborului. Ceilalţi evanghelişti arată lucrul acesta; ei spun că tulburarea lui Petru se datoreşte spaimei sale şi de aceea a rostit acele cuvinte. Evanghelistul Marcu spune: *„Că nu ştia ce să spună; că erau înfricoşaţi"*[36]; iar evanghelistul Luca, după ce a spus: *„Să facem trei colibe"*, a adăugat: *„neştiind ce*

32. *Ioan* 13, 37.
33. *Marcu* 14, 31.
34. *Ioan* 18, 10.
35. *Matei* 17, 4.
36. *Marcu* 9, 6.

spune"[37]. Apoi, ca să arate că şi Petru şi ceilalţi apostoli erau cuprinşi de mare frică, a spus: *„Erau îngreuiaţi de somn; şi deşteptîndu-se au văzut slava Lui"*[38]. Evanghelistul numeşte *„somn"* ameţeala mare pricinuită de vederea aceea. După cum ni se întunecă privirile din pricina unei lumini prea mari, tot aşa au păţit şi ei atunci. Nu era noapte, ci zi; iar strălucirea covîrşitor de mare a slavei le îngreuiase ochii lor slabi.

Ce s-a întîmplat mai departe? N-a vorbit Hristos, nici Moise, nici Ilie. Dar cel mai mare decît toţi, al Cărui cuvînt este adevărul, Tatăl, sloboade glas din nor.

– Pentru ce din nor?

– Aşa Se arată totdeauna Dumnezeu! *„Nor şi negură împrejurul Lui"*[39]; şi: *„Şade pe nor uşor"*[40]; şi iarăşi: *„Cel ce a pus nori suirea Lui"*[41], şi: *„Nor L-a luat de la ochii lor"*[42]; şi: *„Ca Fiu al Omului, venind pe nori"*[43]. Glasul a venit din nor ca să creadă apostolii că glasul vine de la Dumnezeu. Şi norul era luminos.

„Şi încă grăind el, iată nor luminos i-a umbrit. Şi iată glas din nor, zicînd: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit! De Acesta să ascultaţi!"[44].

Cînd Dumnezeu ameninţă, norul este întunecos, ca pe Muntele Sinai. Că spune Scriptura: *„A intrat Moise în nor şi în negură; şi ca aburul, aşa se purta fumul"*[45]. Profetul David, vorbind de ameninţarea lui Dumnezeu, spune: *„Întunecoasă apă în norii văzduhului"*[46]. Acum însă norul este luminos, pentru că voia să înveţe, nu să înspăimînte. Petru spunea: *„Să facem trei colibe";* Tatăl însă a arătat o colibă nefăcută de mînă omenească. De aceea pe Muntele Sinai, fum şi abur de cuptor; aici, lumină nespusă şi glas. Apoi, ca să arate că n-a vorbit de unul din cei trei, ci numai de Hristos, cînd s-a auzit glasul, cei doi, Moise şi Ilie, s-au făcut nevăzuţi. Dacă Tatăl ar fi vorbit de unul din cei trei, cei doi n-ar fi plecat, ca să rămînă Domnul singur.

– Dar pentru ce norul nu L-a acoperit numai pe Hristos, ci pe toţi trei?

– Dacă L-ar fi acoperit numai pe Hristos, s-ar fi crezut că El a vorbit. De aceea şi evanghelistul, întărind asta, spune că glasul era din nor, adică de la Dumnezeu.

37. *Luca* 9, 33.
38. *Luca* 9, 32.
39. *Ps.* 96, 2.
40. *Isaia* 19, 1.
41. *Ps.* 103, 4.
42. *Fapte* 1, 9.
43. *Dan.* 7, 13.
44. *Matei* 17, 5.
45. *Ieş.* 24, 18.
46. *Ps.* 17, 13.

– Ce a spus glasul?
– *„Acesta este Fiul Meu cel iubit!”*.

Dacă este iubit, nu te teme, Petre! Ar fi trebuit, Petre, să fi cunoscut de mult puterea Lui şi să te fi încredinţat de învierea Lui. Dar pentru că nu ştii, vocea Tatălui să te încredinţeze! Dacă Dumnezeu este puternic, după cum şi este, atunci e clar că şi Fiul e la fel. Nu te teme, dar, Petre, de patimile Fiului! Dacă nu înţelegi încă, atunci gîndeşte-te la aceea că este şi Fiu şi este şi iubit. *„Acesta este Fiul Meu cel iubit”*, a spus Tatăl. Iar dacă este iubit, nu te teme! Nimeni nu părăseşte pe cel pe care-l iubeşte. Aşadar nu te tulbura. De L-ai iubi pe Hristos de mii de ori, nu-L iubeşti cum Îl iubeşte Tatăl Său, *„întru Care a binevoit”*. Îl iubeşte nu numai pentru că L-a născut, ci şi pentru că este în totul egal cu El şi de acelaşi gînd cu El. Deci dragostea este îndoită, dar, mai bine spus, chiar întreită: pentru că este Fiu, pentru că este iubit, pentru că în El a binevoit.

– Ce înţeles au cuvintele: *„Întru Care am binevoit”?*

– Ca şi cum ar spune: „Întru Care Mă odihnesc; întru Care Îmi găsesc plăcerea”. Pentru că este în totul egal cu Tatăl, pentru că este o voinţă şi în El şi în Tatăl, pentru că, rămînînd Fiu, este una în totul cu Cel ce L-a născut.

„De Acesta să ascultaţi!”

Deci, nu te împotrivi, Petre, cînd El vrea să fie răstignit!

„Şi auzind, au căzut cu faţa la pămînt şi s-au spăimîntat foarte. Şi apropiindu-Se Iisus, S-a atins de ei şi le-a zis: «Sculaţi-vă şi nu vă temeţi!» Şi ridicîndu-şi ochii lor, n-au văzut pe nimeni, decît numai pe Iisus”[47].

IV

Pentru ce s-au spăimîntat ucenicii cînd au auzit cuvintele Tatălui? Şi mai înainte s-a auzit un glas ca acesta, la Iordan[48] şi era multă lume de faţă, dar nimeni nu s-a spăimîntat; şi iarăşi, mai tîrziu, cînd glas a venit din cer, unii spuneau că a tunat[49]; dar, nici atunci, nimeni nu s-a spăimîntat. Pentru ce deci pe Muntele Taborului ucenicii au căzut cu feţele la pămînt?

– Pentru că era pustietate, înălţime, linişte adîncă, schimbare la faţă plină de frică, lumină neamestecată şi nor întins; toate acestea i-au umplut de mare spaimă; spaima îi strîngea din toate părţile; temîndu-se au căzut cu feţele la pămînt şi s-au închinat. Dar pentru ca nu cumva spaima prelungită prea mult să-i facă să uite tot ce s-a petrecut pè munte, Hristos pune îndată capăt spaimei lor; Se arată singur şi le porunceşte să nu spună nimănui nimic pînă după învierea Sa din morţi.

47. *Matei* 17, 6–8.
48. *Matei* 3, 17.
49. *Ioan* 12, 28–29.

„Coborîndu-Se din munte, le-a poruncit să nu spună nimănui vedenia pînă cînd va învia din morți"[50].

Cu cît erau mai mari faptele pe care ucenicii le spuneau despre Hristos, cu atît erau primite mai greu de mulțime. Dacă ucenicii ar fi vorbit de răstignirea Lui, sminteala ar fi fost şi mai mare; de aceea Hristos le porunceşte să tacă; şi nu fără temei, ci amintindu-le din nou de patimile Sale; aproape că le spune şi pricina pentru care le-a poruncit să tacă. Nu le-a poruncit să nu spună nimănui niciodată, ci pînă cînd va învia din morți. Trece sub tăcere ceea ce era înfricoşător şi face pomenire numai de ceea ce era frumos, de înviere.

– Dar ce? După înviere ucenicii nu aveau să se mai smintească?

– Deloc! Numai în timpul de dinainte de răstignire mai puteau să-şi pună întrebări. După răstignire ucenicii primiseră Duhul Sfînt, aveau în sprijinul lor glasul minunilor săvîrşite de ei; şi toate cîte spuneau erau primite cu uşurință, pentru că proclamau puterea lui Hristos mai tare decît o trîmbiță; nici o sminteală nu mai putea pune piedică celor ce se săvîrşeau.

Nimeni deci n-a fost mai fericit decît apostolii, mai ales decît cei trei apostoli care au fost învredniciți să stea sub acelaşi nor cu Stăpînul. Dar dacă vrem, vom vedea şi noi pe Hristos. Nu aşa cum L-au văzut aceia atunci în munte, ci cu mult mai strălucitor. În ziua cea din urmă, nu va veni aşa; atunci pe Tabor, pentru a-i cruța pe ucenici, a dat drumul numai la atîta strălucire cît puteau ei suferi; în ziua cea din urmă însă va veni cu însăşi slava Tatălui; şi nu numai cu Moise şi Ilie, ci cu oştire nenumărată de îngeri, cu arhangheli, cu heruvimi, cu popoarele acelea nenumărate de puteri cereşti; nu va avea un nor deasupra capului Lui, ci cu cerul înfăşurat. După cum atunci cînd se face judecată înaintea poporului se dau la o parte perdelele, iar judecătorii sînt văzuți de toți cei de față, tot aşa şi atunci, în ziua cea mare a judecății lumii, toți Îl vor vedea pe Hristos stînd pe scaunul de judecată; toți oamenii vor sta înaintea Lui; şi El, cu gura Lui, va grăi oamenilor. Unora le va spune: *„Veniți, binecuvîntații Părintelui Meu, că am flămînzit şi Mi-ați dat să mănînc"*[51]; altora le va zice: *„Bine, slugă bună şi credincioasă, peste puțin ai fost credincioasă, peste multe te voi pune"*[52]; altora le va spune cu totul altceva; unora: *„Duceți-vă în focul cel veşnic, care este pregătit diavolului şi îngerilor lui"*[53]; iar altora: *„Slugă vicleană şi leneşă"*[54]; pe unii îi va tăia în două[55] şi-i va

50. *Matei* 17, 9.
51. *Matei* 25, 34–35.
52. *Matei* 25, 21.
53. *Matei* 25, 41.
54. *Matei* 25, 26.
55. *Matei* 24, 51.

da chinuitorilor[56], iar altora le va porunci să fie legați de mîini și de picioare și aruncați în întunericul cel mai din afară[57]. După secure[58] vine cuptorul[59]; iar cei aruncați din năvod[60] acolo vor cădea. *„Atunci drepții vor străluci ca soarele"*[61], dar, mai bine spus, mai mult decît soarele. A spus atîta, nu pentru că atîta va fi lumina lor, ci pentru că nu cunoaștem o lumină mai strălucitoare decît a acestui astru; a vrut să înfățișeze strălucirea viitoare a sfinților cu ajutorul unei străluciri cunoscute nouă. Pentru că și pe munte, cînd evanghelistul a spus că *„a strălucit ca soarele"*, pentru aceeași pricină a grăit așa. Că lumina de pe Tabor era mai mare decît lumina soarelui, au arătat-o ucenicii care au căzut cu fețele la pămînt. Dacă n-ar fi fost o lumină neamestecată, ci una la fel cu a soarelui, n-ar fi căzut la pămînt, ci ar fi putut-o suferi cu ușurință.

Drepții[62], dar, vor străluci atunci ca soarele; și mai mult decît soarele, iar păcătoșii vor suferi cele mai groaznice chinuri. Atunci nu va mai fi nevoie nici de documente, nici de dovezi, nici de martori. Cel Care va judeca va fi totul: și martor și dovadă și Judecător. El le știe bine pe toate, că *„toate sînt goale și descoperite înaintea ochilor Lui"*[63]. Nu se va vedea atunci nici bogat, nici sărac, nici puternic, nici slab, nici înțelept, nici neînțelept, nici rob, nici liber, ci toate aceste măști vor dispărea și se vor cerceta numai faptele fiecăruia. Dacă la tribunalele acestea de pe pămînt, cînd este judecat cineva pentru împilare sau crimă, oricine ar fi, fie el prefect, consul, orice, i se iau toate demnitățile și vinovatul primește cea mai grea pedeapsă, cu mult mai mult va fi aceasta atunci.

V

Ca să nu se întîmple așa, să lepădăm hainele cele murdare, să luăm armele luminii și slava lui Dumnezeu ne va acoperi. Care poruncă a Domnului este grea? Care nu-i ușoară? Ascultă ce spune profetul și atunci vei cunoaște ușurința poruncilor! *„Nici dacă ți-ai arcui ca un cerc grumazul tău și dacă ai așterne sub tine sac și cenușă, nici așa nu vei chema post primit; ci dezleagă toată legătura nedreptății, dezleagă legăturile cele cu sila făcute"*[64].

Uită-te la înțelepciunea profetului! Dă mai întîi porunci grele, pe care apoi le înlătură și cere să te mîntui îndeplinind poruncile ușoare; cu aceasta arată că Dumnezeu n-are nevoie de osteneli, ci de ascultare. Apoi

56. *Matei* 18, 34.
57. *Matei* 22, 13.
58. *Matei* 3, 10.
59. *Matei* 13, 42, 50.
60. *Matei* 13, 48.
61. *Matei* 13, 43.
62. De aici începe partea morală: *Despre judecata din urmă; atunci dregătoriile dispar. Învinuire cămătarilor și sfătuire pentru a face mai degrabă milostenie.*
63. *Evr.* 4, 13.
64. *Isaia* 58, 5-6.

arată că virtutea este uşoară, iar păcatul greu; şi ilustrează aceasta chiar cu numele date virtuţilor şi păcatelor. Profetul numeşte păcatul lanţ şi legătură, iar virtutea liberare şi scăpare de lanţuri şi legături. *„Dezleagă,* spune profetul, *toată legătura nedreptăţii"*[65]*;* numeşte aşa poliţele şi chitanţele. *„Lasă în libertate pe cei zdrobiţi"*[66], adică pe cei ce suferă. Aşa e datornicul: cînd vede pe cel ce l-a împrumutat, i se zbate inima şi se teme de el mai rău ca de o fiară sălbatică. *„Ia în casa ta pe săracii fără de adăpost. Dacă vezi pe cel gol, îmbracă-l. Nu trece cu vederea pe cei din neamul tău"*[67].

Într-o cuvîntare de mai înainte, vorbindu-vă de răsplăţile primite de cei ce îndeplinesc aceste porunci, vă arătam bogăţia acestor răsplăţi. Acum să vedem dacă aceste porunci sînt grele, dacă sînt mai presus de puterile omeneşti. Aşa ceva nu vom găsi, ci cu totul dimpotrivă; că faptele bune au multă uşurinţă, iar cele rele sînt cu multă sudoare. Este, oare, o greutate mai mare ca aceea de a da bani cu împrumut, de a te îngrji de dobînzi şi de poliţe, de a cere garanţii, de a te teme şi a tremura pentru amanete, pentru capete, pentru procente şi pentru giranţi? Aşa sînt afacerile! Iar siguranţa aceasta aparentă şi născocită a poliţelor şi a giranţilor este mai şubredă decît orice şi plină de bănuieli. A face milostenie însă e mai uşor şi fără bătaie de cap.

Să nu neguţătorim, dar, nenorocirile altora, nici să facem trafic cu iubirea de oameni. Ştiu că mulţi aud cu neplăcere cuvintele acestea. Dar care ar fi folosul tăcerii? Dacă aş tăcea şi nu v-aş supăra deloc cu spusele mele, ar fi cu neputinţă să vă scap de pedeapsă cu tăcerea, ba, dimpotrivă, tocmai tăcerea ar mări pedeapsa; şi nu numai vouă, ci şi mie mi-ar pricinui pedeapsă o tăcere ca aceasta. Ce folos de vorbe plăcute, dacă nu ajută la treburi, ba te mai şi vatămă? Ce cîştig să te bucur cu cuvîntul, dar de fapt să te supăr? Ce cîştig ai să-ţi încînt auzul, dar să-ţi chinuiesc sufletul? De aceea e de neapărată trebuinţă să vă supăr aici pe pămînt, ca să nu fim osîndiţi dincolo.

S-a abătut, iubite frate, asupra Bisericii o cumplită boală, o boală care are nevoie de multă îngrijire. Cei care au primit porunca să nu-şi adune comori nici din munca lor dreaptă şi cinstită, ci să deschidă casele lor celor nevoiaşi, aceia cîştigă bani şi averi de pe urma sărăcirii altora, născocind un jaf frumos la chip şi o lăcomie ce-şi găseşte scuze. Nu-mi spune că legile îngăduie procentele. Şi vameşul împlineşte legea, dar e pedepsit. Şi noi vom păţi la fel dacă nu încetăm a împila pe cei săraci, dacă nu încetăm a face cu neruşinare negoţ cu nevoile şi nenorocirile

65. *Isaia* 58, 6.
66. *Isaia* 58, 6.
67. *Isaia* 58, 7.

altora. De aceea ai bani, ca să pui capăt sărăciei, nu ca să neguțătorești sărăcia. Tu însă, sub masca ajutorării celui nevoiaș, îi faci și mai mare nenorocirea și vinzi cu bani iubirea de oameni. Vinde-o, nu te opresc; dar vinde-o pentru împărăția cerurilor. Să nu iei în schimbul unei fapte atît de mari un preț mic, o dobîndă neînsemnată, ci viața cea nemuritoare. Pentru ce te porți ca un om sărac și nevoiaș, ca un chițibușar, vînzînd lucruri de mare preț pe nimica, pentru bani care azi sînt și mîine nu sînt, cînd ar trebui să le dai pe împărăția cerurilor care rămîne veșnic? Pentru ce lași pe Dumnezeu și vrei să cîștigi cîștiguri omenești? Pentru ce lași deoparte pe Cel Care poate să te îmbogățească și superi pe cel care n-are nici lețcaie? Pentru ce lași pe Cel Care poate să-ți dea și închei contracte cu un nerecunoscător? Acela dorește să-ți dea înapoi ce I-ai dat; acesta se supără cînd îți întoarce banii; acesta abia îți dă procentul; Acela îți dă însutit și viață veșnică; acesta, cu ocări și cu sudalme; Acela, cu laude și cu strigăte de bravo; acesta te pizmuiește; Acela îți împletește cununi; acesta abia de-ți întoarce aici pe pămînt ce i-ai dat; Acela, și aici și dincolo. Nu este, oare, culmea prostiei să nu știi nici să cîștigi? Cîți n-au pierdut și capitalul pentru procente? Cîți n-au căzut în primejdii pentru procente? Cîți n-au căzut în neagră sărăcie și n-au adus și pe alții pentru negrăita lor lăcomie?

VI

Să nu-mi spui că cel care se împrumută se bucură și că-ți mulțumește pentru împrumut. Face lucrul acesta din pricina cruzimii tale. Și Avraam, cînd și-a dat soția în mîinile barbarilor[68], a făcut asta ca să-i fie bine primită istețimea lui; dar nu de bună voie, ci de frica lui Faraon; tot așa și săracul este silit din pricina cruzimii tale să-ți mulțumească pentru împrumut, pentru că tu socotești că nu merită să-l împrumuți.

Dar mi se pare că tu, chiar cînd scapi pe cineva dintr-o primejdie, pretinzi răsplată pentru că l-ai scăpat.

– Vai de mine, să mă ferească Dumnezeu de asta! mi s-ar răspunde.

– Ce spui, omule? Nu vrei să ceri bani cînd scapi pe cineva dintr-o primejdie mai mare, dar ești atît de neomenos cînd e vorba de o primejdie mai mică! Nu vezi cîtă pedeapsă stă deasupra cametei? Nu auzi că și în Vechiul Testament este oprită camăta?[69]

Dar care e scuza celor mai mulți cămătari?

– Dacă iau dobînzi pentru banii împrumutați, o fac pentru ca să ajut pe cel sărac, mi se spune.

68. *Fac.* 12, 10–20.
69. *Deut.* 15, 7–8.

– Nu păcătui, omule! Dumnezeu nu vrea astfel de jertfă. Nu înşela legea lui Dumnezeu. Mai bine să nu-i dai săracului deloc decît să-i dai dintr-un astfel de cîştig. Din pricina dobînzilor nedrepte faci să fie nelegiuiţi chiar banii adunaţi prin muncă dreaptă şi cinstită. Este la fel ca şi cum ai forţa un pîntece bun să nască scorpii.

Dar pentru ce vorbesc eu de legea lui Dumnezeu? Nu numiţi chiar voi înşivă o murdărie datul banilor cu împrumut? Dacă voi, care cîştigaţi de pe urma împrumutului, îl osîndiţi aşa, gîndiţi-vă ce osîndă va rosti Dumnezeu asupra voastră!

Dacă vrei să vezi ce spun şi legile civile despre datul banilor cu împrumut, află că ele socotesc fapta aceasta cea mai mare ruşine. Legile civile nu îngăduie oamenilor cu mari dregătorii, celor care fac parte din marele sfat, numit senat, să se facă de ruşine cu astfel de cîştiguri; legea le interzice nişte cîştiguri ca acestea. Nu se cuvine, oare, să ne cutremurăm cînd nu dăm atîta preţuire vieţuirii cereşti cîtă preţuire dau legiuitorii romani senatului, cînd socotim de mai puţin preţ cerul decît pămîntul, cînd nu ne ruşinăm de o faptă atît de necugetată? Căci ce poate fi, oare, mai necugetat decît a te sili să semeni fără să ai pămînt, ploaie şi plug? De aceea cei ce au născocit această plugărie rea seceră neghină care se aruncă în foc.

Nu sînt, oare, o mulţime de neguţătorii drepte şi cinstite: lucrarea pămîntului, creşterea oilor, a vitelor, a păsărilor, munca cu braţele, chivernisirea averilor? Pentru ce, dar, te porţi ca un nebun şi ca un om fără de minte, cultivînd zadarnic spini?

Vrei să-mi spui că vin peste rodurile pămîntului o mulţime de nenorociri: grindina, tăciunele, ploaia prea multă? Dar nu atîtea cîte vin peste banii daţi cu împrumut. Oricît de multe ar fi nenorocirile acestea, paguba nu atinge decît venitul pămîntului. Capitalul – adică pămîntul – rămîne întreg. Dincolo însă adeseori mulţi din cei care dau bani cu împrumut au pierdut nu numai dobînzile, ci şi capitalul. Iar înainte de pagubă sînt şi necontenit trişti. Niciodată nu se bucură de averile lui cel care dă bani cu dobîndă, nici nu se veseleşte de ele, ci cînd primeşte dobînda nu se bucură că are un venit, ci se întristează că dobînzile nu depăşesc capitalul. Şi înainte ca această odraslă rea, dobînda, să se nască desăvîrşit, cămătarul o sileşte să nască şi ea, prefăcînd dobînzile în capital. Şi forţează pe aceşti pui de viperă nevîrstnici, să nască şi ei înainte de vreme. Aşa sînt dobînzile; mistuie şi sfîşie sufletele nenorociţilor cămătari mai mult decît viperele.

Aceasta este legătura nedreptăţii! Acestea sînt legăturile cele cu silă făcute! Cămătarul spune: „Dau bani cu împrumut, nu ca să iei, ci ca să dai mai mult decît ţi-am dat". Dar Dumnezeu ne porunceşte să nu luăm îna-

poi nici banii pe care i-am dat: *„Dați,* ne spune Dumnezeu, *celor de la care nu așteptați să mai luați"* [70]. Tu însă ceri mai mult decît ai dat și silești pe cel pe care l-ai împrumutat să se socotească dator, să-ți pună în palmă și ce nu i-ai dat. Și crezi că prin asta îți mărești averea! Nu. În loc să ți-o mărești îți aprinzi focul cel nestins.

Așadar, ca să nu se întîmple una ca aceasta, să tăiem pîntecele cel rău care zămislește dobînzile, să stîrpim odraslele cele neleguite, să secăm pîntecele acesta pustiitor și să urmărim numai cîștigurile cele mari și adevărate.

– Dar care sînt acestea?

– Ascultă-l pe Pavel, care spune: *„Mare cîștig este evlavia unită cu îndestularea cu ceea ce ai"* [71].

Să ne îmbogățim, dar, numai cu această bogăție, ca să ne bucurăm și aici pe pămînt de tihnă și să avem parte și de bunătățile cele viitoare, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

70. *Luca* 6, 35.
71. *I Tim.* 6, 6.

OMILIA LVII

„Şi L-au întrebat pe El ucenicii Lui, zicîndu-I: «Pentru ce spun cărturarii că trebuie să vină Ilie mai întîi?»”[1]

I

Ucenicii nu ştiau lucrul acesta din Scripturi, ci cărturarii îl spuneau şi răspîndiseră în poporul simplu cuvîntul acesta despre Ilie ca şi despre Hristos. De aceea şi samarineanca zicea: *„Ştim că va veni Mesia; cînd va veni Acela ne va spune nouă toate”[2];* iar iudeii îl întrebau pe Ioan Botezătorul: *„Eşti Ilie sau proorocul?”[3]*

Deci, după cum am spus, era împămîntenit printre iudei cuvîntul despre Hristos şi despre Ilie, dar nu era tălmăcit de cărturari cum trebuia.

Scripturile vorbesc de două veniri ale lui Hristos; aceasta care a avut loc şi cea viitoare. Arătîndu-le pe acestea, Pavel spunea: *„S-a arătat harul cel mîntuitor al lui Dumnezeu, învăţîndu-ne ca, lepădînd necredinţa şi poftele cele lumeşti, să vieţuim cu cumințenie, cu dreptate şi cu cucernicie”[4].* Aceasta este o venire a lui Hristos. Ascultă că o arată şi pe cealaltă! După ce a spus cele de mai sus, a adăugat: *„Aşteptînd fericita nădejde şi arătarea marelui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos”[5].* Şi profeţii vorbesc de două veniri ale lui Hristos. Înainte-Mergător al celei de a doua veniri va fi Ilie; al celei dintîi a fost Ioan Botezătorul, pe care Hristos îl numea şi Ilie, nu pentru că era Ilie, ci pentru că împlinea slujirea aceluia. După cum Ilie va fi înainte-mergătorul celei de a doua veniri a lui Hristos, tot aşa şi Ioan a fost Înainte-Mergătorul celei dintîi. Cărturarii însă amestecau cele două veniri şi rătăceau poporul; vorbeau poporului numai de venirea cea de a doua a lui Hristos şi spuneau: „Dacă acesta ar fi Hristos, atunci ar trebui ca Ilie să vină mai întîi”. Pentru aceasta ucenicii au întrebat: *„Pentru ce spun cărturarii că trebuie să vină Ilie mai întîi?”* În acest scop şi fariseii au trimis la Ioan să-l întrebe: „Dacă tu eşti Ilie?”. Nu pomenesc deloc de venirea Lui cea dintîi.

1. *Matei* 17, 10.
2. *Ioan* 4, 25.
3. *Ioan* 1, 21.
4. *Tit* 2, 11-12.
5. *Tit* 2, 13.

Care este, dar, dezlegarea pe care a dat-o Hristos?

Hristos spune: „Ilie va veni înainte de a doua Mea venire; dar Ilie a venit și acum – numindu-l așa pe Ioan Botezătorul –, acesta a venit ca Ilie. Dar dacă vrei să întrebi de Ilie Tesviteanul, va veni și acesta". Pentru aceasta a și spus Hristos ucenicilor Săi:

„Ilie va veni și va așeza la loc pe toate"[6]

– Pe care *„toate"?*

– Acelea despre care vorbea profetul Maleahi: *„Voi trimite la voi pe Ilie Tesviteanul, care va întoarce inima tatălui spre fiu, ca să nu vin și să bat cu desăvîrșire pămîntul"*[7]. Ai văzut preciziunea cuvintelor profetice? Hristos a numit pe Ioan Botezătorul Ilie, pentru că amîndoi au aceeași slujire; și ca să nu socotești că profetul numește pe Ioan Botezătorul Ilie, profetul a adăugat și patria lui Ilie, numindu-l *„Tesviteanul";* dar Ioan Botezătorul nu era tesvitean. Pe lîngă aceasta, profetul îi mai dă încă un semn deosebitor: *„Ca să nu vin și să bat cu desăvîrșire pămîntul"*. Prin aceste cuvinte arată venirea a doua a lui Hristos, venirea cea înfricoșătoare. În cea dintîi venire, Hristos n-a venit să bată pămîntul. Că *„n-am venit,* spune Hristos, *să judec lumea, ci să mîntuiesc lumea"*[8]. Profetul a grăit deci așa pentru a arăta că Tesviteanul are să vină înaintea acelei veniri, cînd va avea loc judecata lumii. Și ne spune profetul și pricina venirii lui Ilie.

– Care este pricina?

– Ca, prin venirea sa, să înduplece pe iudei să creadă în Hristos, ca să nu piară cu desăvîrșire toți cînd va veni Hristos. De aceea și Domnul le aduce aminte de cuvintele profetului, spunînd: *„Și va așeza la loc pe toate"*, adică va îndrepta necredința iudeilor care vor trăi pe vremea aceea. De aceea și cuvintele profetului sînt foarte precise; n-a spus: „Va întoarce inima fiului spre tată", ci: *„Va întoarce inima tatălui spre fiu";* pentru că iudeii au fost părinții apostolilor, profetul spune că Ilie va întoarce inimile părinților, adică cugetul poporului iudeu, la învățăturile fiilor, adică ale apostolilor.

„Dar vă spun vouă că Ilie a și venit și nu l-au cunoscut, ci i-au făcut cîte au voit. Așa are să pătimească și Fiul Omului de la ei. Atunci au înțeles că despre Ioan le-a vorbit"[9].

Apostolii au înțeles, deși nu spuseseră lucrul acesta nici cărturarii, nici Scripturile; și au înțeles repede, pentru că au ajuns mai ascuțiți la minte și mai atenți la cele spuse.

6. *Matei* 17, 11.
7. *Mal.* 3, 24.
8. *Ioan* 12, 47.
9. *Matei* 17, 12-13.

– De unde au cunoscut ucenicii aceasta?

– Hristos le spusese doar mai înainte: *„Acesta este Ilie, care are să vină"*[10]. Aici însă le spune şi că:

„A venit" şi că *„Ilie va veni şi va aşeza la loc pe toate"*.

Să nu te tulburi şi nici să socoteşti că e o încurcătură de cuvinte cînd Hristos spune o dată că Ilie are să vină, iar altă dată, că a şi venit. Toate spusele sînt adevărate. Cînd spune că *„Ilie va veni"* şi că *„va aşeza la loc pe toate"*, vorbeşte de Ilie Tesviteanul şi de întoarcerea la credinţă a iudeilor, care se va petrece atunci; iar cînd spune că *„acesta este cel care are să vină"*, numeşte pe Ioan Botezătorul Ilie, după felul slujirii sale. Şi profeţii numeau cu numele de David pe împăraţii de seamă, iar pe iudei îi numeau căpetenii de sodomeni şi fii de etiopieni din pricina purtărilor lor.

Deci, după cum Ilie va fi înainte-mergătorul celei de a doua veniri a Domnului, tot aşa Ioan a fost înainte-mergătorul celei dintîi veniri.

II

Dar nu numai pentru această pricină Hristos îl numeşte pretutindeni Ilie pe Ioan Botezătorul, ci şi pentru ca să arate că este un deplin acord între El şi Vechiul Testament şi că venirea lui Ioan Botezătorul este potrivit profeţiei. De aceea a şi adăugat iarăşi: *„A venit şi nu l-au cunoscut, ci i-au făcut toate cîte au voit"*.

– Ce înseamnă *„Toate cîte au voit"?*

Înseamnă: L-au aruncat în temniţă, l-au ocărît, l-au omorît, i-au adus capul pe tipsie.

„Aşa are să pătimească şi Fiul Omului de la ei". Vezi că Hristos găseşte iarăşi prilej potrivit să amintească ucenicilor de patimile Sale, pentru ca, prin patimile lui Ioan, să le aducă multă mîngîiere. Şi nu numai prin aceasta, ci şi prin aceea că face îndată mari minuni. Ori de cîte ori vorbeşte de patimile Sale, Hristos face îndată minuni; şi după ce vorbeşte de patimile Sale, şi înainte de a vorbi. Se poate vedea aceasta pretutindeni. *„Atunci,* spune evanghelistul, *a început să le arate că trebuie să se ducă la Ierusalim şi să moară şi să pătimească multe"*[11].

– Cînd *„Atunci"?*

– Cînd Petru a mărturisit că este Hristosul şi Fiul lui Dumnezeu[12].

Iarăşi în Muntele Taborului, cînd a arătat ucenicilor vederea aceea minunată şi cînd profeţii vorbeau despre slava Lui, Hristos le-a vorbit de patimile Sale[13]. Acum, după ce vorbeşte de patimile lui Ioan, a adăugat:

10. *Matei* 11, 14.
11. *Matei* 16, 21.
12. *Matei* 16, 16.
13. *Matei* 17, 12.

„Aşa şi Fiul Omului va pătimi de la ei". Puţin mai tîrziu, cînd a scos demonul pe care ucenicii n-au putut să-l scoată[14], face iarăşi acelaşi lucru. Că şi atunci, *„întorcîndu-se ei în Galileea, Iisus le-a spus că Fiul Omului are să fie dat în mîinile oamenilor păcătoşi; şi-L vor omorî şi a treia zi va învia"*[15]. Hristos face aceste minuni ca prin măreţia minunilor să potolească tristeţea covîrşitoare a apostolilor, să-i mîngîie în orice chip. Tot aşa şi acum, prin amintirea morţii lui Ioan, le dădea multă mîngîiere.

Dar poate că cineva m-ar întreba:

– Pentru ce Hristos nu l-a trimis şi acum pe Ilie, înviindu-l, dacă prin venirea lui avea să dea atîtea mărturii bune?

– Acestei întrebări voi răspunde: Şi acum, la cea dintîi venire a Lui, iudeii n-au crezut în El, deşi socoteau că Hristos este Ilie; că apostolii I-au spus: *„Unii zic că eşti Ilie, alţii Ieremia"*[16]. De altfel, între Ioan Botezătorul şi Ilie nu este altă deosebire decît de timp.

– Dacă iudeii n-au crezut acum, cum vor crede atunci, la a doua venire? aş putea fi întrebat.

– Vor crede, pentru că Ilie *„va aşeza la loc pe toate"*. Vor crede nu numai pentru că va fi cunoscut, ci şi pentru că pînă în ziua aceea slava lui Hristos se va întinde din ce în ce mai mult şi va fi şi pentru lume mai strălucitoare decît lumina soarelui. Cînd deci după atîta preţuire şi aşteptare va veni Ilie, propovăduind aceleaşi învăţături ca şi Ioan Botezătorul şi vestind şi el pe Hristos, iudeii vor primi mai uşor spusele lui. De altfel Hristos pare că îi scuză pe iudei, cînd spune că *„nu l-au cunoscut"*.

Domnul nu mîngîie pe ucenicii lui numai prin aceste cuvinte, ci şi prin aceea că le arată că toate patimile ce le va suferi de la iudei le va suferi pe nedrept; îi mai mîngîie apoi şi prin aceea că însoţeşte aceste prevestiri triste cu două minuni: minunea schimbării la faţă de pe Muntele Taborului şi minunea pe care o săvîrşeşte îndată.

Cînd apostolii au auzit cele spuse de Hristos, nu L-au mai întrebat cînd are să vină Ilie, fie că erau zdrobiţi de tristeţe la auzul patimii Domnului, fie că s-au temut. De multe ori, apostolii tac atunci cînd văd că Hristos nu vrea să le spună ceva lămurit. De pildă cînd erau în Galileea şi cînd le-a spus: *„Fiul Omului are să fie dat şi-L vor omorî"*[17], evanghelistul Marcu a adăugat: *„Ei nu înţelegeau cuvîntul şi se temeau să-L întrebe"*[18], iar evanghelistul Luca spune că *„era cuvîntul ascuns pentru ei ca să nu-l priceapă şi se temeau să-L întrebe de cuvîntul acesta"*[19].

14. *Matei* 17, 14-18.
15. *Matei* 17, 22-23.
16. *Matei* 16, 14.
17. *Marcu* 9, 31.
18. *Marcu* 9, 32.
19. *Luca* 9, 45.

„Venind ei spre mulțime, s-a apropiat de El un om, îngenunchind înaintea Lui și zicînd: «Doamne, miluiește pe fiul meu, că este lunatic și rău pătimește; de multe ori cade în foc și de multe ori în apă. Și l-am dus la ucenicii Tăi și n-au putut să-l vindece "[20].

Scriptura ni-l arată pe acest om foarte slab în credință. Din multe fapte se vede aceasta: din cele spuse de Hristos: *„Toate sînt cu putință celui ce crede"*[21]; din cele spuse chiar de cel care a venit la Hristos: *„Ajută necredinței mele!"*[22]; din porunca dată de Hristos demonului ca să nu mai intre în fiul lui[23]; și în sfîrșit din cele spuse de om lui Hristos: *„Dacă poți!"*[24]

Aș putea fi însă întrebat:

– Dar dacă necredința aceluia a fost de vină că ucenicii n-au scos demonul din fiul lui, pentru ce Hristos îi mai învinuiește?[25]

– Ca să le arate că pot vindeca întotdeauna, chiar fără credința celor ce se apropie de ei. După cum de multe ori a fost de ajuns credința celui ce cerea pentru a dobîndi cererea chiar de la sfinți mai mici, tot așa de multe ori a fost de ajuns numai puterea sfinților pentru săvîrșirea unei minuni, chiar dacă nu credeau cei care veneau la ei. Amîndouă aceste cazuri se văd în Sfintele Scripturi. Corneliu și cei din casa lui au atras harul Duhului numai prin credința lor[26]. Pe vremea lui Elisei însă un mort a înviat fără să creadă cineva. Cei care au aruncat mortul în groapa lui Elisei, l-au aruncat fără nici o socoteală și la întîmplare, nu din credință, ci de teamă; temîndu-se de tîlhari, au aruncat mortul în groapă și au fugit; iar mortul a înviat numai prin puterea sfîntului trup al lui Elisei[27]. De aici se vede că și unii din ucenici erau slabi în credință, dar nu toți. Stîlpii nu erau acolo.

III

Privește acum și în alt chip nesocotința omului acestuia! Vine la Iisus și, de față cu toți oamenii, vorbește împotriva ucenicilor Lui, spunînd: *„L-am adus la ucenicii Tăi și n-au putut să-l vindece"*. Hristos însă, în fața întregii mulțimi, scapă pe ucenici de învinuirea adusă și arată că vina cea mare o are el, tatăl copilului, spunînd:

„O, neam necredincios și îndărătnic! Pînă cînd voi fi cu voi!"[28]

20. *Matei* 17, 14–16.
21. *Marcu* 9, 23.
22. *Marcu* 9, 24.
23. *Marcu* 9, 25.
24. *Marcu* 9, 22.
25. *Matei* 17, 20.
26. *Fapte* 10, 1–48.
27. *IV Regi* 13, 21.
28. *Matei* 17, 17.

Nu adresează aceste cuvinte numai tatălui copilului, ca să nu-l ruşineze, ci tuturor iudeilor. Dacă Hristos n-ar fi luat apărarea ucenicilor Săi, poate că mulţi din cei de faţă s-ar fi smintit şi ar fi gîndit despre ucenici ce nu trebuia.

Prin cuvintele: *„Pînă cînd voi fi cu voi!"*, Domnul arată cît de plăcută îi este moartea; arată că o doreşte, că vrea să plece cît mai repede şi că pentru El nu răstignirea e grea, ci rămînerea împreună cu iudeii.

Hristos însă nu S-a mărginit să-l ţină numai de rău.

– Dar ce spune?

– *„Aduceţi-Mi-l aici!"*[29]

Hristos îl întreabă pe tatăl copilului de cîtă vreme se chinuie fiul lui[30]. Pune această întrebare şi pentru a apăra pe ucenici de învinuire, dar şi pentru a sădi în sufletul tatălui bune nădejdi, ca să creadă că fiul lui va fi izbăvit de boala sa. Apoi îl lasă pe copil să se zvîrcolească. N-o face spre laudă – că se adunase mulţimea şi a ţinut-o de rău –, ci o face pentru tatăl copilului; pentru ca tatăl, cînd va vedea pe demon că se tulbură de cuvintele Domnului, să fie adus măcar aşa să creadă în minunea pe care o va face.

Cînd tatăl îi spune: *„Din pruncie"*[31] şi: *„Dacă poţi, ajută-mă!"*[32], Hristos îi răspunde: *„Toate sînt cu putinţă celui ce crede!"*[33], şi întoarce împotriva tatălui învinuirea pe care acesta o adusese ucenicilor. Cînd leprosul a spus: *„Dacă vrei, poţi să mă curăţeşti"*[34], leprosul a dat mărturie de puterea lui Hristos, iar Domnul l-a lăudat şi a întărit spusele lui, zicînd: *„Vreau! Curăţeşte-te!"*[35] Cînd însă tatăl copilului a rostit cuvinte nevrednice de puterea lui Hristos, spunînd: *„Dacă poţi, ajută-mă!"*, Domnul îl îndreaptă pentru că nu grăise aşa cum trebuia.

– Şi ce-i spune Domnul?

– *„Dacă poţi să crezi, toate sînt cu putinţă celui ce crede!"*[36] Cu alte cuvinte Hristos îi spune aşa: „Atît de mare este puterea Mea, că pot să dau şi altora puterea de a face minuni. Deci, dacă crezi cum trebuie, şi tu poţi vindeca şi pe fiul tău şi pe alţii mulţi". Şi după ce a spus aceste cuvinte, a vindecat pe îndrăcit.

Tu însă să vezi aici nu numai purtarea de grijă şi facerea de bine a lui Hristos, ci şi aceea că din clipa aceea n-a mai îngăduit demonului să locuiască în el, că dacă tînărul nu s-ar fi bucurat şi atunci de multa purtare

29. *Matei* 17, 17.
30. *Marcu* 9, 21.
31. *Marcu* 9, 21.
32. *Marcu* 9, 22.
33. *Marcu* 9, 23.
34. *Matei* 8, 2.
35. *Matei* 8, 3.
36. *Marcu* 9, 23.

de grijă a lui Dumnezeu, demonul l-ar fi ucis de mult. Că spunea tatăl lui că îl arunca în apă şi în foc. Iar demonul care a îndrăznit aceasta l-ar fi ucis negreşit, dacă Dumnezeu n-ar fi pus frîu puternic marii lui furii, aşa cum i-a apărat şi pe îndrăciţii aceia care umblau goi, care alergau prin pustietăţi şi se tăiau în pietre[37].

Să nu te tulburi că tînărul acesta este numit lunatic, şi nu îndrăcit. Aşa îl numea tatăl lui.

– Pentru ce atunci şi evanghelistul Matei spune că Hristos a vindecat mulţi lunatici?

– Îl numeşte aşa, slujindu-se de felul de a vorbi al mulţimii. Că diavolul, ca să hulească luna, tăbărăşte peste cei stăpîniţi de el şi-i face să meargă după mersul lunii. Nu trebuie însă să se creadă că luna lucrează asupra lor – Doamne păzeşte! –, ci că diavolul falsifică adevărul pentru a huli luna. De aceea, această părere greşită a prins în popor; unii oameni simpli, înşelaţi fiind, numesc pe unii ca aceştia demoni; dar nici aceasta nu-i adevărat.

„Atunci apropiindu-se ucenicii Lui îndeosebi, L-au întrebat pentru ce ei n-au putut să scoată demonul"[38].

Mi se pare că apostolii L-au întrebat pentru că erau neliniştiţi şi se temeau să nu fi pierdut harul ce li se dăduse. Că primiseră putere împotriva demonilor necuraţi[39]. De aceea Îl şi întreabă, apropiindu-se de El îndeosebi; nu-L întreabă îndeosebi pentru că le-ar fi fost ruşine – că fapta se petrecuse, iar neputinţa lor, vădită, aşa că era de prisos să le mai fie ruşine să-şi mărturisească neputinţa lor şi cu cuvîntul –, ci pentru că voiau să-L întrebe despre un lucru mare şi tainic.

– Ce le-a răspuns Hristos?

– *„Din pricina necredinţei voastre, le-a spus El. Dacă veţi avea credinţă cît un grăunte de muştar şi veţi zice muntelui acestuia: «Mută-te!», se va muta şi nimic nu vă va fi cu neputinţă"*[40].

Dacă ai întreba: „Ce munte au mutat apostolii?", îţi voi spune că ei au făcut minuni cu mult mai mari, înviind nenumăraţi morţi. De altfel nici nu este acelaşi lucru a muta un munte cu a urni moartea din trup. Se spune că mai tîrziu unii sfinţi, cu mult mai mici decît apostolii, au mutat şi munţi cînd a fost nevoie. Aşadar e lămurit că, dacă ar fi fost nevoie, ar fi mutat şi apostolii munţi. Nu-i învinui, dar, dacă n-a fost nevoie atunci să mute munţii! De altfel şi Hristos n-a spus: „Negreşit veţi muta munţi", ci că „veţi putea face şi asta". Iar dacă n-au mutat munţi, nu i-au mutat, nu

37. *Marcu* 5, 5; *Matei* 8, 28.
38. *Matei* 17, 19.
39. *Matei* 10, 8.
40. *Matei* 17, 20.

pentru că n-au putut – cum să nu fi putut, cînd au făcut minuni mai mari? –, ci pentru că n-au voit, nefiind nevoie. Se poate însă ca apostolii să fi mutat și munți, dar să nu se fi scris. Că nu s-au scris toate minunile pe care le-au săvîrșit.

Dar pe vremea aceea, cînd li s-a adus lunaticul, apostolii erau cu mult mai nedesăvîrșiți.

– Ce vrei să spui? Nici această credință n-o aveau atunci?

– N-o aveau! Nici ei nu erau totdeauna la fel de credincioși. De pildă Petru, o dată este numit fericit de Domnul[41], altă dată este ținut de rău[42]. Și ceilalți apostoli au fost ținuți de rău că sînt niște nepricepuți, cînd n-au înțeles pilda cu aluatul[43]. S-a întîmplat, dar, ca și atunci, cu același prilej, apostolii să fi fost slabi în credință. Că înainte de răstignire nu erau desăvîrșiți.

Hristos vorbește aici de credința în minuni și amintește de grăuntele de muștar, ca să arate cît de mare este puterea credinței. Grăuntele de muștar pare mic, mic de tot, dar are o putere mai mare decît toate semințele.

Hristos dă deci ca pildă grăuntele de muștar pentru a arăta că chiar puțină credință adevărată poate foarte mult. Și nu s-a mărginit numai la atîta, ci a și adăugat că și munții îi poate muta credința. Merge chiar mai departe, că spune: *„Nimic nu vă va fi cu neputință"*.

IV

Te rog să admiri cu acest prilej filozofia ucenicilor și puterea Duhului. Filozofia ucenicilor, că nu și-au ascuns slabiciunea; puterea Duhului, că pe cei care nu aveau credință nici cît un grăunte de muștar, Sfîntul Duh i-a urcat încetul cu încetul atît de sus, încît a izvorît din ei credință bogată ca rîurile și izvoarele.

„Acest neam de demoni nu iese decît cu rugăciune și cu post"[44].

Hristos vorbește aici de toate neamurile de demoni, nu numai de demonii care stăpînesc pe lunatici.

Și iată că le pune de mai înainte temeiul învățăturii despre post.

Să nu-mi spui mie de cazurile rare cînd unii au scos demonii și fără post! Chiar dacă poți spune un caz sau două de oameni care să fi scos fără post pe demoni, îți spun că este cu neputință ca un om, care trăiește în desfătări, să izbăvească pe cineva care suferă de o astfel de boală.

41. *Matei* 16, 17.
42. *Matei* 16, 23.
43. *Matei* 16, 6-12.
44. *Matei* 17, 21.

Pentru vindecarea unui om, care are o boală ca aceasta, este mai cu seamă nevoie de post.

– Dar dacă ai credință, pentru ce trebuie să mai și postești? m-ar putea întreba cineva.

– Pentru că împreună cu credința postul ne dă mai mare putere. Postul sădește în sufletul omului filozofie, face din om înger, doboară puterile cele netrupești; dar nu postul singur, ci e nevoie și de rugăciune; și în primul rînd de rugăciune.

Să-ți arăt[45] la cîte bunătăți dă naștere rugăciunea unită cu postul! Omul care se roagă cum trebuie și postește nu are nevoie de multe lucruri; iar omul care nu are nevoie de multe lucruri nu poate îndrăgi banii și averile, ci este înclinat spre milostenie. Cel care postește este ușor și înaripat; se roagă cu mintea trează, postul stinge poftele cele rele, pogoară mila lui Dumnezeu, smerește sufletul îngîmfat. De aceea și apostolii posteau aproape totdeauna. Cel care se roagă și postește are două aripi și este mai ușor decît vîntul. Cînd se roagă nu cască, nu se întinde, nu amorțește, cum pătesc cei mai mulți, ci este mai iute ca focul și este mai presus de pămînt. De aceea mai cu seamă unul ca acesta este dușman și vrăjmaș demonilor. Nimic nu este mai puternic ca un om care se roagă cum trebuie. Dacă o femeie a avut puterea să înduplece pe un judecător crud, care nici de Dumnezeu nu se temea și nici de oameni nu se rușina[46], cu mult mai mult va atrage asupra sa mila lui Dumnezeu cel care se roagă neîncetat Lui, care-și înfrînează pîntecele și alungă de la el desfătarea și îmbuibarea.

Dacă îți este trupul neputincios și nu poți posti neîncetat, nu îți este neputincios ca să te rogi, nici fără putere ca să disprețuiești poftele pîntecelui. Chiar dacă nu poți să postești, totuși poți să nu te îmbuibezi. Nu-i puțin lucru și acesta, nici departe de post, ci în stare să pună capăt furiei diavolului. Că nimic nu este atît de plăcut diavolului, ca desfătarea și beția, pentru că ele sînt izvorul și mama tuturor păcatelor. Cu beția și îmbuibarea i-a făcut odinioară diavolul pe iudei să se închine la idoli[47]. Cu ele a aprins în sodomeni pofte nelegiuite[48], că spune profetul: *„Aceasta este fărădelegea sodomenilor, se răsfățau întru mîndrie, în îmbuibare cu pîine și în desfătări"*[49]. Cu ele a pierdut diavolul pe nenumărați alții și i-a aruncat în iad. Ce rău nu săvîrșesc beția și desfătarea? Face din oameni porci și mai răi decît porcii. Porcul se tăvălește în noroi și se hrănește cu murdărie, dar omul care bea și se îmbuibează mănîncă la o masă mai dez-

45. De aici începe partea morală: *Despre post și rugăciune și împotriva celor ce trăiesc în desfătări și se îmbată.*
46. *Luca* 18, 2–8.
47. *Ieș.* 32, 1–6.
48. *Fac.* 19, 4–8.
49. *Iez.* 16, 49.

gustătoare decît masa porcului; că la o astfel de masă pune la cale împreunări neîngăduite şi iubiri nelegiuite. Unul ca acesta nu se deosebeşte de un îndrăcit: este tot atît de neruşinat, tot atît de furios. De îndrăcit ne este milă, pe acesta îl urîm, îi întoarcem spatele.

– Pentru ce?

– Pentru că de buna lui voie aduce asupra sa nebunia asta şi face canaluri de hazna din gură, din ochi, din nas, într-un cuvînt, din toate mădularele sale. Dacă ai putea să te uiţi acum şi înăuntrul lui, ai vedea că sufletul lui e îngheţat şi amorţit ca în vreme de iarnă şi de ger, iar din pricina furtunii prea mari cîrma sufletului nu-i mai poate fi de vreun folos. Mă ruşinez să spun cîte rele suferă – bărbaţi şi femei – din pricina beţiei şi a îmbuibării; o las pe seama conştiinţei acelora care cunosc, pe propria lor piele, relele acestea. Ce poate fi mai ruşinos decît o femeie beată sau numai ameţită? Cu cît vasul e mai slab, cu atît şi naufragiul e mai mare, fie că e femeie liberă, fie că e roabă. Femeia liberă se face de rîs în faţa cetelor ei de roabe; roaba iarăşi la fel, între roabe. Şi fac – şi una şi alta – să fie hulite de oamenii fără de minte darurile lui Dumnezeu. Cînd se întîmplă astfel de beţii, aud pe mulţi spunînd: „Să nu mai fie vin". Ce nesocotinţă! Ce nebunie! Învinuieşti darurile lui Dumnezeu pentru că păcătuiesc alţii? Aceasta însă e curată nebunie! Nu-i vinul de vină, ci neînfrînarea celor care se folosesc rău de vin. Spune, dar, „Să nu fie beţie! Să nu fie îmbuibare!"; dar dacă spui: „Să nu fie vin!", vei spune, păşind înainte puţin cîte puţin: „Să nu fie cuţit!", din pricina ucigaşilor; „Să nu fie noapte!", din pricina hoţilor; „Să nu fie lumină!", din pricina clevetirilor; „Să nu fie femeie!", din pricina desfrînărilor; şi, ca să spun pe scurt, ai desfiinţat tot ce e pe lume.

V

Dar să nu faci aşa! Gîndul acesta vine de la diavol. Nu huli vinul, ci beţia! Ia pe beţiv, cînd este treaz; zugrăveşte-i toată hidoşenia beţiei şi spune-i: „Vinul a fost dat ca să ne veselim, nu ca să ne facem de ocară; ca să rîdem, nu ca să fim de rîs; ca să ne însănătoşim, nu ca să ne îmbolnăvim; ca să îndreptăm slăbiciunea trupului, nu ca să surpăm tăria sufletului. Dumnezeu te-a cinstit cînd a dat pe pămînt acest dar, vinul. Pentru ce te faci de ocară cu necumpătarea ta? Ascultă ce spune Pavel: ***„Foloseşte-te de puţin vin, pentru stomacul tău şi pentru desele tale suferinţe"***[50]. Dacă Timotei, sfîntul acela, care era bolnav şi suferea de nenumărate boli, n-a băut vin pînă ce nu i-a îngăduit Pavel, dascălul lui, ce iertare mai putem avea noi care, sănătoşi fiind, ne îmbătăm? Aceluia Pavel îi spunea: *„Folo-*

50. *I Tim.* 5, 23.

seşte-te de puţin vin pentru stomacul tău"; iar acelora dintre voi, care vă îmbătaţi, vă spune: „Folosiţi-vă de puţin vin pentru desfrînările voastre, pentru desele voastre cuvinte de ruşine, pentru celelalte pofte rele, pe care de obicei le naşte beţia!"

Iar dacă nu vreţi să vă abţineţi de la vin pentru pricinile acestea, abţineţi-vă cel puţin pentru ruşinea şi necazurile ce le aduce cu sine beţia! Vinul a fost dat ca să ne veselim. *„Vinul,* spune Scriptura, *veseleşte inima omului"*[51]; dar voi pîngăriţi şi această însuşire a vinului. Ce veselie poate să-ţi mai facă vinul, cînd nu mai eşti în toată firea, cînd te doare tot trupul, cînd vezi că toate se învîrt în jurul tău, cînd te ia ameţeala şi cînd te legi la cap ca bolnavii de friguri, care-şi frecţionează capetele cu untdelemn?

Aceste cuvinte nu le adresez tuturora; dar, mai bine spus, le adresez tuturora; nu pentru că toţi vă îmbătaţi – Doamne fereşte! –, ci **pentru că cei care nu se îmbată n-au grijă de cei ce se îmbată. De aceea** mă adresez mai degrabă vouă, celor sănătoşi; pentru că şi doctorul lasă pe bolnavi şi vorbeşte cu cei care stau lîngă bolnavi. Către voi, dar, îndrept cuvîntul meu, rugîndu-vă să nu fiţi stăpîniţi vreodată de această patimă şi să scăpaţi de ea pe cei stăpîniţi de ea, ca să nu pară mai răi decît animalele; Animalele nu beau mai mult decît au nevoie; beţivii însă sînt mai lipsiţi de judecată decît animalele, că depăşesc hotarele cumpătării. Cît de superior le este măgarul? Cît de superior le este cîinele? Fiecare din aceste animale şi din toate celelalte animale, fie de mănîncă, fie de bea, cunoaşte hotarul saţiului şi nu trece dincolo de trebuinţă! Chiar de-ar fi nenumăraţi cei care le-ar sili, nu vor vrea să mănînce şi să bea mai mult decît le trebuie. Deci şi în această privinţă, voi, beţivilor, sînteţi mai răi chiar decît animalele cele necuvîntătoare; nu numai oamenii treji vă socotesc aşa, ci chiar voi înşivă. Că voi înşivă vă socotiţi mai răi decît cîinii şi măgarii se va vedea din cele ce voi spune. Pe animalele acestea nu le sileşti să mănînce peste măsură; iar dacă cineva te-ar întreba: „Pentru ce?", i-ai răspunde: „Ca să nu se îmbolnăvească!" De tine însă n-ai niciodată această purtare de grijă! Vezi că te socoteşti a fi de mai puţin preţ decît animalele acelea? N-ai nici o grijă de tine, deşi eşti necontenit în mijlocul furtunii. Nu te simţi rău din pricina beţiei numai în ziua în care te-ai îmbătat, ci şi a doua zi. Şi după cum unui om, care scapă de friguri, îi mai rămîne în trup slăbiciunea pricinuită de friguri, tot aşa şi ţie, după ce ţi-a trecut beţia, se mai învîrte în sufletul şi trupul tău mahmureala pricinuită de beţie. Nenorocitul tău trup stă înţepenit, ca o corabie după naufragiu; iar sufletul tău, mai nenorocit decît trupul, dezlănţuie furtuna, deşi se

51 *Ps.* 103, 16.

potolise. Şi tocmai cînd se părea că se cuminţeşte, atunci i se aprinde pofta, atunci mai cu seamă îl apucă dorul de beţie şi-i trec pe dinaintea ochilor vin, butoaie cu vin, sticle şi pahare pline. Şi după cum o corabie, naufragiată de furtună, după ce a trecut furtuna rămîne cu paguba pricinuită de furtună, tot aşa şi cu beţivul. Şi după cum corăbierii, în timpul furtunii, aruncă în mare mărfurile din corabie, aşa şi beţivul aruncă de la el toate faptele lui bune. De-ar fi cu trupul şi cu sufletul curat, de-ar fi ruşinos, priceput, blînd, smerit, beţia le aruncă pe toate acestea în oceanul fărădelegii. Dar după ce a fost aruncat totul afară, nu mai este nici o asemănare între corabie şi beţiv. Corabia se uşurează după ce a aruncat încărcătura, dar beţivul se îngreuiază şi mai mult. În locul bogăţiei aceleia primeşte nisip, apă sărată şi toate gunoaiele beţiei, care îneacă îndată corabia cu călător şi cu cîrmaci cu tot.

Ca să nu păţim şi noi aşa, să ne izbăvim de această furtună. Nu poţi vedea împărăţia cerurilor dacă eşti beţiv. *„Nu vă înşelaţi,* spune Pavel, *nici beţivii, nici hulitorii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu"*[52]. Dar pentru ce vorbesc eu de împărăţia cerurilor? Dacă eşti beţiv nu poţi vedea nici lucrurile de pe lumea asta. Beţia face din zi noapte şi din lumină întuneric. Beţivii au ochii deschişi, dar nu văd nici ceea ce le stă înaintea picioarelor. Grozăvia nu-i numai atîta, ci, pe lîngă asta, beţivii mai îndură o altă pedeapsă şi mai cumplită: sînt trişti fără pricină, furioşi, bolnavi, luaţi necontenit în rîs şi ocărîţi. Ce iertare mai pot avea aceşti oameni, care îşi pricinuiesc singuri atîtea nenorociri? Nici una!

Să fugim, dar, de această boală, ca să dobîndim şi bunătăţile de aici şi pe cele viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea, împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duh, în vecii vecilor, Amin.

52. *I Cor.* 6, 10.

OMILIA LVIII

„După ce s-au întors în Galileea, le-a zis lor Iisus: „Fiul Omului are să fie dat în mîinile oamenilor; şi-L vor omorî şi a treia zi va învia". Şi s-au întristat ei foarte"[1]

I

S-au întors în Galileea ca să nu zică ucenicii: „Pentru ce stăm mereu aici?" Apoi le-a vorbit lor iarăşi de patimile Sale. Ucenicii, cînd au auzit asta, nici nu mai voiau să vadă Ierusalimul. Şi iată, cu toate că Petru a fost ţinut de rău că s-a împotrivit patimilor Sale[2], că Moise şi Ilie au vorbit despre patimile Lui şi au numit patimile Lui slavă[3], că Tatăl a slobozit glas de sus[4], că s-au făcut atîtea minuni şi că învierea era la uşă – şi Domnul le spusese doar că n-are să rămînă multă vreme mort, ci a treia zi va învia –, totuşi ucenicii nici aşa n-au putut îndura spusele Domnului despre patimile Sale, ci *„s-au întristat";* şi nu puţin, ci *„foarte".* S-a întîmplat lucrul acesta pentru că ucenicii nu înţelegeau încă puterea cuvintelor Domnului. Evangheliştii Marcu şi Luca lasă să se înţeleagă aceasta. Unul spune: *„Nu înţelegeau cuvîntul şi se temeau să-L* ***întrebe"***[5]; **celălalt: *„Iar cuvîntul acesta era ascuns faţă de ei ca să nu-l priceapă şi se temeau să-L întrebe de cuvîntul acesta"***[6].

– Dar dacă nu-L pricepeau, cum s-au întristat?

– Pricepeau ei, dar nu totul. Ştiau că va muri, că Îl auziseră vorbindu-le mereu de asta; dar ce era moartea aceasta, că va lua sfîrşit repede şi că va săvîrşi nenumărate bunătăţi, aceasta n-o ştiau încă lămurit. Nu ştiau nici ce este însăşi învierea; n-o pricepeau. Se întristau pentru că erau tare legaţi de Dascălul lor.

„Şi venind ei în Capernaum s-au apropiat de Petru cei care iau dajdie şi i-au spus: „Învăţătorul vostru nu dă dajdie?"[7]

1. *Matei* 17, 22–23.
2. *Matei* 16, 23.
3. *Luca* 9, 31.
4. *Matei* 17, 5.
5. *Marcu* 9, 32.
6. *Luca* 9, 45.
7. *Matei* 17, 24.

– Ce era această dajdie?

– Cînd Dumnezeu a omorît pe întîii născuți ai egiptenilor, a luat seminția lui Levi în locul acestora[8]; dar pentru că numărul celor din seminția lui Levi era mai mic decît numărul celor uciși din întîii născuți ai iudeilor, Dumnezeu a poruncit să se plătească cîte un siclu[9] în locul celor care lipseau la număr[10]. Și de atunci s-a împămîntenit obiceiul ca cei întîi născuți să plătească această dajdie. Pentru că Hristos era cel întîi născut, iar Petru se părea a fi primul dintre ucenici, cei ce strîngeau această dajdie au venit la el. După părerea mea, fiecare trebuia să plătească această dajdie în orașul său. De aceea au venit să-I ceară dajdie în patria Lui, pentru că patrie a lui Hristos era socotit Capernaumul. N-au îndrăznit să se apropie de Hristos, ci de Petru. Și nu s-au apropiat de el cu asprime, ci cu multă blîndețe. Nu l-au învinuit, ci l-au întrebat, zicîndu-i: *„Învățătorul vostru nu dă dajdie?"* N-aveau încă despre Hristos părerea ce se cuvenea s-o aibă despre El, ci vorbeau de El ca despre un om; totuși Îl respectau și-L cinsteau pentru minunile pe care le făcuse.

– Ce le-a răspuns Petru?

– Da, a răspuns el.

Cu acest cuvînt Petru le-a spus că și Învățătorul său dă dajdie. Lui Hristos însă Petru nu I-a spus nimic, poate pentru că se rușina să vorbească cu El despre aceste lucruri. De aceea blîndul Iisus, Care le cunoștea pe toate bine, luîndu-i-o înainte, îi zice:

„Ce ți se pare, Simone? Împărații pămîntului de la cine iau dajdie sau bir? De la fiii lor sau de la cei străini?" La răspunsul lui Petru: *„De la cei străini"*, Domnul a zis: *„Deci fiii sînt scutiți"*[11].

Hristos i-o ia înainte ca să nu socotească Petru că grăiește așa pentru că a auzit ce a vorbit cu cei ce strîngeau dajdie. Îi arată că știe de ce este vorba și-i dă curaj, pentru că Petru pregetase mai înainte să-I vorbească de plata dajdiei.

Cu alte cuvinte, Hristos îi spune lui Petru așa: „Eu sînt scutit de bir. Dacă împărații pămîntului nu iau bir de la fiii lor, ci de la cei străini, cu mult mai mult Eu trebuie să fiu scutit de plata dajdiei, că nu sînt Fiul unui împărat pămîntesc, ci al Împăratului cerurilor și Împărat".

Vezi cum desparte pe cei care sînt fii de cei care nu sînt fii? Dacă n-ar fi Fiu ar fi dat în zadar exemplul cu împărații.

– Da, mi s-ar putea spune de eretici, Hristos este Fiu, dar nu Fiu adevărat.

8. *Num.* 3, 45.
9. Monedă de argint la evrei, în valoare de patru drahme antice, adică aproape patru franci aur.
10. *Num.* 3, 46–48.
11. *Matei* 17, 25–26.

– Deci nu este Fiu; iar dacă nu-i Fiu, nu-i nici Fiu adevărat, nici Fiu al Tatălui, ci străin Tatălui. Iar dacă Îi este străin, nici exemplul nu are putere.

Hristos n-a vorbit de fii în general, ci de fiii cei adevăraţi şi proprii care iau parte cu părinţii la dregătoria împărătească. De aceea a pus pe cei străini deosebiţi, numind străini pe cei care nu sînt născuţi din aceiaşi părinţi, iar fii, pe cei născuţi din aceiaşi părinţi.

Uită-mi-te şi la aceea că şi cu acest prilej Hristos confirmă cunoştinţa care i-a fost descoperită lui Petru[12]. Şi nu S-a oprit aici, ci arată şi prin pogărămînt acelaşi lucru, semn al unei mari înţelepciuni.

După ce Hristos a grăit acestea, a zis:

„Dar ca să nu-i smintim, du-te, aruncă undiţa în mare şi peştele pe care-l vei prinde întîi ia-l şi vei găsi în el un statir[13]. *Luîndu-l pe acela, dă-l lor pentru Mine şi tine"*[14].

Vezi că Hristos nici nu spune că nu plăteşte dajdie, dar nici nu porunceşte de-a dreptul s-o plătească; ci mai întîi a arătat că nu trebuie să plătească această dajdie, apoi spune s-o plătească. O plăteşte ca să nu smintească nici pe cei care încasau dajdia şi nici pe ucenicii Săi. N-o plăteşte pentru că era obligat, ci pentru ca să îndrepte slăbiciunea acelora.

II

În alte împrejurări Domnul n-a ţinut seamă că sminteşte pe cei din jurul Lui, de pildă atunci cînd a vorbit despre mîncăruri[15]. Prin aceasta ne învaţă să cunoaştem care sînt împrejurările cînd trebuie să ţinem seamă de cei care se smintesc şi care sînt împrejurările cînd nici nu trebuie să-i luăm în seamă.

Hristos arată iarăşi cine este El prin felul în care plăteşte dajdia.

– Dar pentru ce n-a poruncit să plătească dajdia din banii puşi de-o parte?

– Pentru ca să arate, cum am spus mai înainte, şi cu aceasta că este Dumnezeul universului şi că are putere şi peste mare. A arătat-o şi cînd a certat marea[16], şi cînd a poruncit lui Petru să meargă pe valurile mării[17]; dar o arată şi acum într-un alt chip, umplînd de multă uimire şi cu acest nou chip. Că nu era puţin lucru să spună mai dinainte că din acele adîncuri ale mării va plăti dajdia chiar cu cel dintîi peşte care va cădea în

12. *Matei* 16, 16.
13. Statirul de argint valora 3,71 franci aur.
14. *Matei* 17, 27.
15. *Matei* 15, 2-20.
16. *Matei* 8, 26.
17. *Matei* 14, 28-29.

undiţă; nu era puţin lucru ca, la porunca Lui, Petru să arunce undiţa în acel adînc şi să scoată peştele care purta în gură statirul, ci puterea dumnezeiască şi negrăită era în stare să facă aşa ca marea să aducă daruri şi să I se supună totdeauna: să tacă atunci cînd este furioasă, să primească pe faţa apelor ei pe Petru, cînd este sălbatică, iar acum iarăşi să dea pentru Domnul dajdia cerută de încasatorii de biruri.

„Dă-le lor statirul, spune Hristos lui Petru, *pentru Mine şi tine".* Ai văzut covîrşitoarea cinste dată lui Petru? Vezi acum şi cugetul de filozof al lui Petru! Se pare că Marcu, ucenicul lui, n-a scris în Evanghelia sa această întîmplare pentru a arăta marea cinste dată de Hristos lui Petru, dar a scris de lepădarea lui[18] şi a trecut sub tăcere faptele care-l făceau strălucit; poate pentru că dascălul său l-a oprit să scrie despre el lucruri mari.

Hristos a spus: *„Pentru Mine şi tine",* pentru că şi Petru era întîi născut.

După cum ai rămas uimit de puterea lui Hristos, tot aşa minunează-te şi de credinţa ucenicului, că a ascultat de Hristos într-o faptă atît de îndoielnică; în chip firesc era foarte îndoielnic să găseşti un ban în gura unui peşte. De aceea Hristos, pentru a-i răsplăti credinţa, l-a pus alături de El la plata dajdiei.

„În acel ceas s-au apropiat de El ucenicii Lui, zicîndu-I: „Cine este, oare, mai mare în împărăţia cerurilor?"[19]

Ucenicii începuseră să fie geloşi pe Petru. De aceea şi evanghelistul notează lucrul acesta prin cuvintele: *„În acel ceas",* adică atunci cînd Hristos l-a preţuit pe Petru mai mult decît pe ceilalţi ucenici. Dintre cei doi fraţi, Iacov şi Ioan, unul era întîi născut, dar lor nu le-a făcut această cinste. Şi pentru că apostolilor le era ruşine să mărturisească josnicul lor sentiment, nu spun pe faţă: „Pentru ce îl preţuieşti pe Petru mai mult decît pe noi?", nici nu-I zic: „Este el, oare, mai mare decît noi?" – le era ruşine –, ci-L întreabă fără să numească pe cineva: *„Cine este, oare, mai mare?"* Ucenicii n-au fost pizmaşi cînd au văzut că Hristos a luat pe cei trei pe munte; dar i-a durut cînd Învăţătorul lor a dat numai unuia preţuirea asta. Şi nu i-a supărat numai asta! Se strînseseră mai multe lucruri care le-au aprins nemulţumirea. Mai înainte Domnul îi spusese lui Petru: *„Îţi voi da cheile împărăţiei cerurilor"*[20] şi: *„Fericit eşti, Simone, fiul lui Iona!"*[21] Iar acum: *„Dă-l lor pentru Mine şi tine".* Îi nemulţumea apoi şi îndrăznirea mare pe care o vedeau la Petru.

18. *Marcu* 14, 66-72.
19. *Matei* 18, 1.
20. *Matei* 16, 19.
21. *Matei* 16, 17.

Iar dacă evanghelistul Marcu spune că nu L-au întrebat ucenicii pe Domnul, ci că vorbiseră între ei pe cale cine dintre ei este mai mare[22], aceasta nu contrazice deloc spusele evanghelistului Matei. Se poate ca ucenicii să fi făcut şi una şi alta; se poate ca şi mai înainte, în alt timp, ucenicii să fi fost geloşi pe Petru şi o dată şi de două ori; dar acum au şi vorbit între ei şi L-au şi întrebat pe Hristos.

Tu însă să nu-mi vezi numai vina lor, ci gîndeşte-te şi la altceva! În primul rînd că nu cereau nimic din cele de aici; în al doilea rînd că mai tîrziu au alungat din sufletul lor şi această micime şi că dădeau unul altuia întîietatea. Noi însă nu putem să-i ajungem pe ucenici nici în scăderile lor, nu căutăm să aflăm cine e mai mare în împărăţia cerurilor, ci cine e mai mare în împărăţia pămîntului, cine e mai bogat, cine e mai puternic.

– Ce a făcut Hristos?

– Le descoperă conştiinţa lor. Răspunde micimii lor sufleteşti, nu cuvintelor lor.

„Şi chemînd un copil a spus: «Dacă nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi ca acest copil nu veţi intra în împărăţia cerurilor»"[23].

„Voi întrebaţi, le spune Hristos, cine e mai mare şi vă certaţi pentru întîietate. Eu însă vă spun că cine nu-i mai smerit decît toţi nu este vrednic să intre în împărăţia cerurilor".

Şi le dă şi o pildă minunată; dar nu le dă numai pilda, ci şi aşază un copil în mijlocul lor, ruşinîndu-i prin vederea copilului şi făcîndu-i să fie tot aşa de smeriţi şi nevinovaţi ca şi un copil. Copilul este străin de invidie, de slava deşartă, de dragostea de întîietate şi are cea mai mare virtute, nevinovăţia, curăţia, smerenia. Nu e nevoie numai de bărbăţie şi de pricepere, ci şi de această virtute, de smerenie şi de nevinovăţie. De-am avea cele mai mari virtuţi, dacă ne lipsesc virtuţile acestea, mîntuirea noastră şchioapătă. Un copil dacă e ocărît şi lovit nu se supără, nici nu prinde pică; iar dacă e preţuit şi slăvit, nu se îngîmfă.

III

Ai văzut cum ne îndeamnă iarăşi Hristos să săvîrşim faptele pe care însăşi firea noastră ni le porunceşte? Arătînd că putem să le săvîrşim cu libera noastră voinţă, Hristos stinge furia cea rea a ereticilor manihei. Dacă natura este rea, după cum susţin maniheii, atunci pentru ce Hristos scoate din natură pilde pentru filozofia Sa? După părerea mea Hristos a pus în mijloc un copil, un copil foarte mic, lipsit de toate patimile cele rele. Un astfel de copil nu-i mîndru, nu umblă după slavă, nu-i invidios, nu-i

22. *Marcu* 9, 34.
23. *Matei* 17, 2-3.

certăreţ; este lipsit de toate patimile de acest fel şi are multe virtuţi: nevinovăţia, smerenia; nu-l interesează cîştigurile băneşti, nu-i lăudăros. Este stăpînul unei îndoite filozofii: are aceste virtuţi şi nu se laudă cu ele. De aceea Domnul l-a dat ca pildă şi l-a aşezat în mijloc.

Dar nu Şi-a oprit cuvîntul Său la atîta, ci duce mai departe sfatul acesta, zicînd:

„Cine va primi pe un copil ca acesta în numele Meu, pe Mine Mă primeşte"[24]. Nu veţi primi, le spune Hristos, numai mare răsplată dacă veţi fi ca nişte copii, ci şi dacă veţi cinsti, pentru Mine, pe alţii care se aseamănă cu copiii; vă dau ca răsplată împărăţia cerurilor pentru cinstea dată acestora. Dar, mai bine spus, le dă o răsplată cu mult mai mare, că Hristos spune: *„Pe Mine Mă primeşte.* Atît de tare Îmi este de dragă smerenia şi nevinovăţia!"

Hristos numeşte aici *„copil"* pe oamenii curaţi la inimă şi smeriţi, pe cei neluaţi în seamă şi dispreţuiţi de mulţime.

Apoi, pentru ca să ne facă mai uşor de primit învăţătura Sa, o întăreşte nu numai prin cinstea dată celui care o urmează, ci şi prin pedeapsa primită de cel ce o calcă.

„Iar cel care va sminti pe unul din aceştia mici, mai de folos i-ar fi să-şi atîrne o piatră de moară de gît şi să se înece în adîncul mării"[25].

„După cum cei care îi cinstesc pe aceştia pentru Mine, spune Hristos, au cerul, dar, mai bine spus, o cinste chiar mai mare decît împărăţia cerurilor, tot aşa şi cei care îi necinstesc şi-i ocărăsc – că asta înseamnă a sminti – vor primi cea mai cumplită pedeapsă". Să nu te minunezi dacă Hristos numeşte smintirea ocară; că mulţi oameni slabi la suflet s-au smintit nu puţin pentru că au fost dispreţuiţi şi ocărîţi. Hristos deci, mărind şi crescînd vina, arată vătămarea pricinuită de smintire. Şi pentru a arăta pedeapsa ce-l aşteaptă pe cel care sminteşte, Hristos nu mai foloseşte aceleaşi cuvinte, ci arată grozăvia pedepsei slujindu-se de pilde cunoscute nouă. Cînd vrea să convingă mai ales pe cei mai greoi la minte dă exemple din lumea înconjurătoare. De aceea şi acum, vrînd să arate că vor suferi cumplită pedeapsă cei care dispreţuiesc pe aceştia mici care cred în El, a dat ca exemplu o pedeapsă trupească – piatra de moară şi înecul – ca să le frîngă mîndria, deşi ar fi fost firesc să continue spusele Lui de mai înainte aşa: „Cel care nu primeşte pe unul din aceştia mici, pe Mine nu Mă primeşte", că şi pedeapsa aceasta este mai amară decît orice pedeapsă. Dar pentru că oamenii sînt foarte nesimţitori şi greoi la minte, iar cuvintele acestea, deşi înfricoşătoare, nu i-ar fi mişcat atîta, Hristos dă

24. *Matei* 17, 5.
25. *Matei* 17, 6.

ca pildă piatra de moară și înecul. N-a spus: „Va fi atîrnată o piatră de moară de grumazul lui", ci: *„Mai de folos i-ar fi să-și atîrne o piatră de moară"*, arătînd că îl așteaptă o altă pedeapsă mai grozavă decît asta. Dacă pedeapsa aceasta prin înec e de nesuferit, apoi cu mult mai mult cealaltă. Ai văzut cum Domnul a făcut în două chipuri înfricoșătoare amenințarea Sa? Mai întîi o face lesne de priceput, comparîndu-o cu un exemplu cunoscut nouă; apoi face ca prin grozăvia acestei pedepse să ne gîndim la cealaltă pedeapsă, cea de dincolo, cu mult mai mare decît pedeapsa aceasta trupească. Ai văzut cum a smuls din rădăcini mîndria? Ai văzut cum a vindecat buboiul slavei deșarte? Ai văzut cum ne-a învățat să nu îndrăgim deloc locurile dintîi? Ai văzut cum a convins pe cei ce doresc locurile cele dintîi să caute, în orice împrejurare, locul cel din urmă?

Nimic[26] nu-i mai rău decît mîndria! Mîndria scoate pe om din minți și face să i se ducă vestea de prost; dar, mai bine spus, mîndria îl prostește de tot. După cum nu-i nevoie să cauți un alt exemplu de prostie atunci cînd vezi că unul de trei coți se silește să fie mai înalt decît munții sau chiar crede că e mai înalt și se întinde să depășească culmile munților, tot așa nu căuta o altă dovadă de nebunie atunci cînd vezi un om mîndru, care se socotește a fi mai bun decît toți, care socoate o insultă să trăiască la un loc cu toată lumea. Acesta este cu mult mai de rîs decît un prost din naștere cu cît el, de bună voie, își face această boală. Și nu numai din pricina aceasta e un ticălos, ci și pentru că, fără să-și dea seama, cade în însăși prăpastia păcatului.

Cînd un om ca acesta își va cunoaște păcatul cum trebuie? Cînd își va da seama că păcătuiește? Diavolul pune mîna pe el ca pe un rob rău și înlănțuit și pleacă cu el; îl duce și-l poartă lovindu-l peste tot trupul și acoperindu-l cu mii de ocări. Și-l prostește atît de mult că-l face să se creadă mare și față de copii și de soție și chiar față de proprii lui strămoși. Pe alții, dimpotrivă, diavolul îi face să se laude cu strălucirea strămoșilor lor. Poate fi, oare, o mai mare prostie decît aceea să te mîndrești cu lucruri cu totul potrivnice unele altora? Unii se mîndresc pentru că părinții, bunicii și străbunicii lor au fost niște oameni de rînd; alții, pentru că au fost străluciți și vestiți. Cum ai putea smeri mîndria și a unora și a altora? Spunîndu-le unora: „Urcă-te tu, care te fălești cu strămoșii tăi, urcă-te mai sus de bunici și de străbunici și ai să găsești printre străbunii tăi o mulțime de bucătari, de vizitii, de negustori!"; altora, celor care se mîndresc că se trag din niște strămoși de rînd, spune-le dimpotrivă: „Și tu, dacă ai merge mai sus pe scara străbunilor tăi, vei afla mulți strămoși cu mult mai străluciți decît tine!"

26. De aici începe partea morală: *Despre mîndrie și despre a nu ne lăuda cu strămoșii. Numai acela e nobil care are sufletul curat. În această parte și despre a nu te bucura împreună cu cei cărora le merg toate din plin.*

IV

Haide să dovedim şi din Scriptură că viaţa omenească are acest drum. Solomon a fost fiul unui împărat, al unui împărat strălucit; dar David, tatăl lui Solomon, se trăgea din nişte oameni de rînd şi neînsemnaţi; iar bunicul dinspre mamă la fel; că nici nu şi-ar fi măritat fiica cu un simplu soldat. Dar dacă mergi mai sus pe scara neamului lui Solomon, dincolo de aceşti strămoşi de rînd, vei găsi un neam strălucit şi nobil. Aşa e cazul şi cu Saul; şi tot aşa se petrec lucrurile cu mulţi alţii. Să nu ne lăudăm dar cu strămoşii!

Ce este neamul? Spune-mi! Nimic, ci numai un nume lipsit de conţinut. Şi aceasta o vei şti în ziua aceea; dar pentru că n-a sosit ziua aceea, haide să vă conving, din cele ce se petrec pe lumea aceasta, că nu trebuie să ne mîndrim cu strămoşii. Dacă izbucneşte un război sau vine foametea sau altceva de acest fel, pier toate fumurile nobleţei. Dacă vine boala sau ciuma, ele nu ştiu să facă deosebire între bogat şi sărac, între cel slăvit şi cel fără de slavă, între nobil şi omul de rînd; nici moartea, nici celelalte schimbări ale soartei, ci toate lovesc deopotrivă pe toţi. Şi dacă trebuie să spun ceva ciudat, ele lovesc mai mult pe cei bogaţi. Cu cît sînt mai nepregătiţi pentru astfel de încercări, cu atît pier mai repede cînd sînt cuprinşi de ele. La bogaţi frica e şi mai mare. Bogaţii se tem şi de cei ce au puterea în mînă, dar se tem şi de popor nu mai puţin ca de cei ce au puterea în mînă; ba chiar cu mult mai mult. Multe case de bogaţi au fost culcate la pămînt de mînia mulţimii şi de ameninţarea conducătorilor. Săracul este scăpat de aceste două valuri.

Nu-mi vorbi, dar, de nobleţea neamului tău! Dacă vrei să-mi arăţi că eşti nobil, arată-mi libertatea sufletului tău, aceea pe care a avut-o fericitul Ioan Botezătorul care, deşi sărac, a spus lui Irod: *„Nu ţi se cade să ai pe femeia lui Filip, fratele tău!"*[27], aceea pe care a avut-o Ilie, care a spus lui Ahav: *„Nu stric eu pe Israel, ci tu şi casa tatălui tău!"*[28]; aceea pe care au avut-o profeţii; aceea pe care au avut-o toţi apostolii.

Dar sufletele celor robiţi de bogăţie nu sînt aşa, ci, ca şi cum ar fi sub ochii a mii de supraveghetori şi călăi, nu îndrăznesc să ridice privirile pentru a apăra virtutea şi dreptatea. Dragostea de bani, dragostea de slavă, dragostea de lucrurile din lumea aceasta îi înspăimîntă şi-i face slugarnici şi linguşitori. Nimic nu distruge aşa de mult libertatea ca amestecul în afacerile lumeşti şi ca dorinţa de a fi înconjurat de lucruri ce par strălucitoare. Un om ca acesta nu are numai un stăpîn, doi sau trei, ci nenumăraţi stăpîni. Şi dacă vreţi să enumăr pe aceşti stăpîni, atunci să aduc naintea voastră pe un om care se bucură de mari onoruri în palatul

27. *Marcu* 6, 18.
28. *III Regi* 18, 18.

împărătesc, pe un om care are averi nenumărate, putere mare, patrie vestită, strămoşi renumiţi, care este admirat de toţi. Să vedem acum dacă nu cumva acest om mare nu este mai slugarnic decît toţi; să punem în faţa lui nu un simplu rob, ci robul unui rob – că mulţi robi au şi ei robi la rîndul lor. Acest rob al robului are un singur stăpîn. Ce importanţă are dacă nu e liber? Important este că are un singur stăpîn şi că spre el se uită ca să-i intre în voie. Chiar dacă pare că stă şi sub stăpînirea stăpînului aceluia, totuşi el se supune numai unui singur stăpîn; **dacă se poartă bine cu acesta, trăieşte toată viaţa tihnit. Celălalt, cel din** palatul împărătesc, nu are numai unul sau doi stăpîni, ci stăpîni mulţi şi foarte aspri. În primul rînd, toată grija lui este faţă de împărat. Nu-i acelaşi lucru să ai stăpîn pe un oarecare şi să ai stăpîn pe împărat, căruia mulţi îi şoptesc la urechi fel de fel de vorbe, care pleacă urechea cînd la unii, cînd la alţii. Chiar dacă acesta n-are nimic pe conştiinţă, bănuieşte pe toţi: şi pe cei de acelaşi rang cu el şi pe subalternii lui; şi pe prieteni şi pe duşmani.

Dar, mi s-ar putea spune:

– Şi robul de care mi-ai vorbit se teme de stăpînul său!

– Este, oare, la fel a te teme numai de un stăpîn cu a te teme de mai mulţi? Dar, mai bine spus, dacă ai cerceta cu de-amănuntul lucrurile, ai afla că robul de care am vorbit nu se teme nici de singurul lui stăpîn.

– Cum şi de ce?

– Pentru că acela nu are pe nimeni care să dorească să-l scoată din robia sa şi să intre el; de aceea nu este nimeni care să uneltească împotriva lui; dincoace, în palatul împărătesc, toţi n-au altă grijă decît să doboare pe cel care este în graţiile împăratului, pe cel ce este mai iubit de împărat. De aceea acesta este nevoit să linguşească: pe cei mai mari decît el, pe cei de o seamă cu el, pe prieteni. Unde domneşte invidia şi dragostea de slavă nu există prietenie sinceră. După cum nu-i cu putinţă să se iubească sincer şi adevărat cei de aceeaşi meserie, tot aşa nu pot să se iubească cei de acelaşi rang şi cei ce urmăresc în viaţă aceleaşi scopuri. De aceea este cumplită luptă în palatele împărăteşti. Ai văzut ce roi de stăpîni are unul ca acesta şi ce stăpîni aspri? Vrei să-ţi arăt şi altceva mai cumplit? Toţi cei cu slujbe inferioare se silesc să-l întreacă; iar cei cu slujbe mai mari decît el îl împiedică să-i ajungă şi să le-o ia înainte.

V

Dar ce ciudăţenie! Făgăduisem să vă arăt pe stăpînii omului care se bucură de mari onoruri la palatul împărătesc! Dar în cursul vorbirii şi în focul luptei am făcut mai mult decît făgăduisem; în loc să vă arăt stăpînii lui, v-am arătat duşmanii lui; dar, mai bine spus, aceiaşi oameni sînt şi

dușmani și stăpîni. Sînt slujiți ca niște stăpîni, dar sînt temuți ca niște dușmani și se uneltește ca împotriva unor vrăjmași. Poate fi, oare, o nenorocire mai mare decît aceasta, ca aceiași oameni să-ți fie stăpîni și dușmani? Robului, chiar dacă i se poruncește, se bucură totuși de purtarea de grijă și de buna voință a celor care îi poruncesc; dar celorlalți li se și poruncește, li se duce și război și se mănîncă și unii pe alții. Luptele dintre dînșii sînt mai cumplite decît cele de pe cîmpul de bătaie, pentru că se însulițează pe ascuns; sub masca prieteniei săvîrșesc fapte de vrăjmași; adeseori izbîndesc călcînd pe cadravrele altora.

Printre creștini însă lucrurile nu stau așa. Dacă cineva suferă, mulți sînt cei ce suferă împreună cu el; dacă un altul are vreo izbîndă, mulți sînt cei ce se bucură împreună cu el. Nu spune, oare, apostolul: *„Dacă pătimește un mădular, pătimesc toate mădularele împreună cu el; dacă se slăvește un mădular, se bucură toate mădularele împreună cu el"?*[29]. Uneori spune: *„Care-mi este nădejdea sau bucuria mea, dacă nu chiar voi?"*[30]; alteori: *„Că acum trăim, dacă voi stați tari în Domnul"*[31]; uneori: *„Cu multă supărare și strîngere de inimă v-am scris"*[32]; iar alteori: *„Cine este slab și eu să nu fiu slab? Cine se smintește și eu să nu ard?"*[33].

Pentru ce, dar, mai îndurăm încă furtuna și valurile grijilor lumești și nu alergăm la limanul cel neînviforat? Pentru ce nu părăsim bunurile acelea care numai cu numele sînt bunuri și nu pășim spre bunurile cele adevărate? Slava, puterea, bogăția și succesul și toate cele asemenea sînt nume, și nu realități.

Și, dacă vrei, să cercetăm mai întîi slava, foarte dorită și iubită de cei îndrăgostiți de cele din lume. Nu spun că slava ține puțină vreme, nici că se stinge repede. Arată-mi-o cînd e în floare! Nu șterge de pe fața acestei desfrînate sulimanurile și încondeierile ochilor, ci ad-o înaintea noastră și arată-ne-o așa înfrumusețată cum este, ca tocmai cînd e așa de frumoasă să-i vădesc urîțenia ei! Vorbește-mi de toată frumusețea ei, de mulțimea tuturor acelora care însoțesc pe marele om încărcat de slavă, de strigătul crainicului, de supunerea popoarelor, de tăcerea mulțimilor, de aplauzele tuturor celor întîlniți pe cale, de dorința tuturora de a-l vedea pe cel încărcat cu slavă! Nu sînt, oare, acestea cele ce dau strălucire?

Haide acum să vedem dacă nu cumva toate acestea sînt de prisos și nu sînt numai o închipuire zadarnică! Ajunge, oare, un om înconjurat de slavă mai bun la trup sau la suflet? Că trupul și sufletul alcătuiesc omul! Îl fac ele, oare, mai înalt sau mai puternic sau mai sănătos sau mai iute sau

29. *I Cor.* 12, 26.
30. *I Tes.* 2, 19.
31. *I Tes.* 3, 8.
32. *II Cor.* 2, 4.
33. *II Cor.* 11, 29.

cu simțurile mai ascuțite și mai bune? Nimeni n-o poate spune! Să mergem acum la suflet. Poate că vom găsi că slava adaugă vreun cîștig sufletului. Va fi, oare, unul ca acesta, datorită slavei, mai înțelept, mai blînd, mai priceput? Deloc, ci cu totul dimpotrivă, mai rău. Și ceea ce se petrece cu sufletul se petrece și cu trupul, că trupul nu primește ceva peste însușirile sale firești; cu sufletul nu este însă numai aceasta grozăvia, că nu primește ceva bun, ci că primește, datorită slavei, multă răutate. Sufletul ajunge mîndru, doritor de slavă deșartă; îl împinge la mînie și la o mulțime de cusururi de felul acestora.

Poate însă că cineva mi-ar spune:

– Dar se bucură, se veselește, se laudă cu acestea!

– Mi-ai vorbit tocmai de culmea răutăților! Mi-ai vorbit tocmai de ce este de nevindecat în această boală. Cel care se bucură de toate acestea nici nu vrea să scape de aceste păcate, că plăcerea înalță zid în calea vindecării lui. Deci asta-i mai cu seamă grozăvia, că nu suferă, ci chiar se bucură cînd bolile i se măresc. Nu totdeauna e bună bucuria. Se bucură și hoții cînd fură; se bucură și desfrînatul cînd strică casa altuia; se bucură și lacomul cînd răpește avutul altuia; se bucură și ucigașul cînd ucide. Nu trebuie să ne uităm dacă se bucură, ci dacă se bucură de un lucru bun și folositor. Să cercetăm dar cu atenție de nu găsim cumva în bucuria omului slăvit bucuria desfrînatului, bucuria hoțului.

Spune-mi, pentru ce se bucură? Pentru că e slăvit de mulțime, pentru că poate să se laude, pentru că îl caută ochii tuturora? Poate fi, oare, ceva mai rău decît bucuria asta, decît dragostea asta nebună? Dacă nu e un rău, atunci nu vă mai bateți joc de cei care umblă după slava deșartă și nu-i mai acoperiți cu mii de batjocuri! Încetați de a mai blestema pe cei mîndri, pe cei îngîmfați! Dar asta n-aveți s-o faceți. Merită deci niște oameni ca aceștia mii și mii de acuzații, de-ar fi ei înconjurați de mare suită! Și spun aceasta despre oameni cu putere, care mai pot fi suportați, pentru că cei mai mulți dintre ei sînt mai plini de păcate decît hoții de drumul mare, decît ucigașii, decît desfrînații, decît jefuitorii de morminte, pentru că întrebuințează rău puterea pe care o au. Fură mai cu nerușinare decît hoții de drumul mare, ucid cu mai multă cruzime decît ucigașii, fac mai mari desfrînări decît desfrînații; nu sparg zidul unui mormînt, ci averi și case nenumărate, pentru că puterea le dă această ușurință. Sînt robii unei cumplite robii; se supun cu liniște patimilor; bat fără milă pe semenii lor, dar tremură de frica tuturor celor ce le cunosc faptele. Liber, cu putere și mai împărat decît împărații este numai cel scăpat de patimi.

Cunoscînd, dar, toate acestea să căutăm adevărata libertate și să ne scăpăm de robia cea amară. Să nu socotim o fericire nici slava puterii, nici tirania bogăției, nici altceva de felul acestora, ci numai virtutea. Așa ne vom bucura și aici de tihnă și vom dobîndi și bunătățile viitoare, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh, în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LIX

„Vai lumii din pricina smintelilor! Că smintelile trebuie să vină, dar vai de omul acela prin care vin smintelile!”[1]

I

Dacă trebuie să vină sminteli, ar putea spune unul din cei potrivnici, pentru ce Hristos vaită lumea, cînd ar trebui s-o apere şi să-i întindă mîna? Aşa face un doctor şi un apărător? A văita lumea este însă treaba unui om de rînd.

Ce putem răspunde unei limbi atît de neruşinate?

Pentru ce ceri, omule, de la Dumnezeu să aibă mai multă purtare de grijă de lume decît are? Dumnezeu fiind, S-a făcut pentru tine om, a luat chip de rob, a suferit cele mai grele ocări şi chinuri şi n-a lăsat nimic din ceea ce atîrna de El. Dar pentru că noi nerecunoscătorii n-am scos tot folosul de pe urma acestei mari purtări de grijă, ne vaită că după atît de mare îngrijire am rămas tot bolnavi. E la fel ca şi cum ai văita pe un bolnav care, deşi a avut destulă îngrijire, nu s-a supus prescripţiilor medicale şi ai spune, jelindu-l: „Vai de cutare om că şi-a înrăutăţit boala din pricina nepăsării şi trîndăviei lui!”

Pentru bolnav nu-i de nici un folos văitatul; pentru sufletul omenesc însă cunoaşterea de mai înainte a ceea va fi cu el şi văitatul sînt mijloace de tămăduire. Adeseori mulţi oameni nu s-au folosit cu nimic de pe urma sfaturilor, dar s-au ridicat din păcatele lor de pe urma văitatului. Din pricina aceasta mai cu seamă Hristos a întrebuinţat aici cuvîntul *„Vai!”*, ca să-i ridice pe cei căzuţi, să-i facă gata de luptă, să-i facă veghetori. În afară de aceasta, Hristos Îşi arată faţă de păcătoşi bunăvoinţa şi blîndeţea Lui,că îi vaită chiar pe cei care se împotrivesc Lui; nu numai că nu Se supără pe ei, ci şi caută să-i îndrepte şi prin aceea că îi vaită, şi prin aceea că le spune mai dinainte ce se întîmplă cu ei; numai şi numai ca să-i aducă la o stare mai bună.

– Dar cum e cu putinţă lucrul acesta? aş putea fi întrebat. Dacă e de neapărată trebuinţă să vină sminteli, cum se poate să scăpăm de ele?

– Că e de neapărată trebuinţă să vină sminteli, da; dar nu e de neapărată trebuinţă să piară cei peste care vin smintelile. E la fel ca şi cum un

1. *Matei* 18, 7.

doctor ar spune – că nimic nu mă împiedică să mă folosesc iarăşi de aceleaşi exemple –: „E de neapărată trebuinţă să vină cutare boală; dar nu e de neapărată trebuinţă să se îmbolnăvească cel care ia toate măsurile de pază".

Hristos a grăit aşa, după cum spuneam şi mai înainte, ca să trezească şi conştiinţa ucenicilor Săi odată cu a celorlalţi. Ca să nu dormiteze, ca şi cum aveau să fie trimişi să ducă o viaţă tihnită şi netulburată; le arată că au să se ridice împotriva lor războaie din afară şi dinăuntru. Aşa cum a arătat Pavel, spunînd: *„Din afară lupte, dinăuntru temeri"*[2]*;* şi: *„În primejdii între fraţii cei mincinoşi"*[3]*;* şi celor din Milet grăindu-le, le-a spus: *„Şi se vor ridica unii dintre voi grăind lucruri sucite"*[4]. Apoi Însuşi Hristos spunea: *„Vrăjmaşii omului sînt casnicii lui"*[5].

Cînd Hristos spune că este de neapărată trebuinţă să vină sminteli nu distruge libertatea voinţei, nici nu supune viaţa omului necesităţii lucrurilor, ci spune mai dinainte ceea ce negreşit va fi. Acelaşi lucru l-a spus şi evanghelistul Luca cu alte cuvinte: *„Este cu neputinţă să nu vină smintelile"*[6].

– Dar ce înseamnă *„sminteli"?*

– Sminteli sînt cele ce te împiedică să mergi pe drumul cel drept. Aşa numesc oamenii de teatru pe cei care sînt destoinici să facă pe alţii să cadă.

Nu prezicerea aceasta a lui Hristos aduce sminteli – Doamne fereşte! –, nici pentru că a spus asta de mai înainte se întîmplă sminteli, ci pentru că aveau să fie negreşit sminteli, de aceea Hristos a spus-o mai dinainte. Dacă cei care aduc sminteli n-ar voi să fie răi, sminteli n-ar veni; iar dacă aceste sminteli n-ar veni, nici Hristos nu le-ar fi spus mai dinainte. Dar vin pe lume sminteli pentru că oamenii fac fapte rele şi săvîrşesc păcate grele; iar Domnul nu face altceva decît să spună mai dinainte ceea ce are să se întîmple.

– Dar dacă cei răi s-ar îndrepta, mi s-ar putea spune iarăşi, şi n-ar mai fi pe lume nici unul care să aducă sminteli, n-ar fi, oare, dovedit cuvîntul lui Hristos ca minciună?

– Deloc, că nici Hristos n-ar fi rostit aceste cuvinte. Dacă aveau să se îndrepte toţi oamenii, Hristos n-ar fi spus: *„Este de neapărată trebuinţă să vină smintelile";* dar pentru că ştia mai dinainte că oamenii, de buna lor voie, vor rămîne neîndreptaţi, de aceea a spus că negreşit sminteli vor veni.

– Dar pentru ce nu i-a pierdut? mai pot fi întrebat din nou.

2. *II Cor.* 7, 5.
3. *II Cor.* 11, 26.
4. *Fapte* 20, 30.
5. *Matei* 10, 36.
6. *Luca* 17, 1.

– Pentru ce ar fi trebuit să-i piardă? Pentru cei pe care ei îi smintesc? Dar cei care se smintesc nu pier din pricina acelora, ci din pricina trîndăviei şi nepăsării lor. Dovadă, oamenii virtuoşi; nu numai că nu se vatămă cu nimic din pricina lor, ci şi cîştigă foarte mult. De pildă Iosif, Iov, toţi drepţii şi apostolii; iar dacă mulţi pier, apoi asta se întîmplă pentru că ei dorm. Dacă n-ar fi aşa, ci pieirea s-ar datora sminteliIor, ar trebui ca toţi să piară; iar dacă sînt oameni care scapă de sminteli, cel care nu scapă, să pună pe socoteala lui pieirea. Că smintelile, după cum am spus mai înainte, deşteaptă pe oameni, îi fac mai pricepuţi, le ascut sufletul; ridică iute nu numai pe cel care se păzeşte, ci şi pe cel căzut; îl fac mai tare, nu mai poate fi biruit cu uşurinţă. Deci, dacă sîntem cu mintea trează, nu mic cîştig vom avea de pe urma smintelilor: ne fac să fim necontenit treji; dar dacă dormim cînd duşmanii sînt lîngă noi şi cînd tăbărăsc ispitele asupra noastră, cine sîntem noi ca să trăim în tihnă? Şi dacă vrei, gîndeşte-te la cel dintîi om! Dacă el, care n-a trăit decît cîtăva vreme în rai – poate că nici o zi întreagă –, care s-a bucurat de desfătarea raiului, a căzut într-un păcat atît de mare, că i-a trecut prin minte să ajungă egal cu Dumnezeu, că a socotit binefăcător pe înşelător, că n-a putut păzi o singură poruncă, ce n-ar fi făcut dacă trăia toată viaţa fără nici o grijă?

II

Dar cînd spun acestea, mi se obiectează altele, întrebînd:

– Dar pentru ce l-a făcut Dumnezeu pe om aşa?

– Nu Dumnezeu l-a făcut pe om aşa! Doamne fereşte! Nici nu l-ar fi pedepsit dacă l-ar fi făcut aşa. Dacă noi nu ţinem de rău pe slugile noastre pentru faptele de care noi sîntem de vină, cu mult mai mult Dumnezeul universului.

– Dar din ce pricină a ajuns omul aşa?

– Din pricina lui şi a trîndăviei lui.

– Ce înseamnă „din pricina lui"?

– Întreabă-te pe tine însuţi! Dacă cei răi nu sînt răi din pricina lor, nu pedepsi sluga, nu-ţi certa nevasta cînd greşeşte, nu-ţi bate copilul, nu mustra prietenul şi nici nu urî pe duşmanul care îţi face rău. Dacă toţi aceştia nu greşesc de buna lor voie, din pricina lor, atunci nu trebuie să-i pedepseşti, ci să-i miluieşti.

– Dar eu nu pot filozofa, îmi spui tu.

– Poţi filozofa odată ce îţi dai seama că nu sînt ei de vină pentru faptele lor, ci alte pricini i-au silit să le facă. Cînd îţi este bolnav slujitorul şi nu poate să-ţi îndeplinească poruncile, nu numai că nu-l cerţi, ci chiar îl ierţi. Deci tu însuţi mărturiseşti că de o faptă este vinovat el, iar de alta nu. La fel şi cu cel dintîi om. Dacă ai şti că omul a fost rău din naştere, nu numai

că nu l-ai certa, ci chiar l-ai ierta. Dacă îți ierți sluga că nu ți-a îndeplinit porunca din pricina bolii, apoi cu atît mai mult trebuie să-l ierți pe cel dintîi om că n-a ascultat de Dumnezeu, din pricină că dintru început a fost creat așa.

Dar și în alt chip se poate ușor închide gura celor ce grăiesc împotrivă. Adevărul este bogat în argumente. Pentru ce nu ți-ai certat niciodată slujitorul că nu-i frumos la chip, că nu-i înalt la trup, că n-are aripi?

– Pentru că acestea țin de fire!

– Deci nu poți ține de rău pe cel care nu le are. Nimeni nu mă va contrazice. Dar cînd certi pe cineva arăți prin asta că fapta pentru care îl certi nu se datorește firii, ci voinței. Dacă mărturisim că sînt greșeli legate de firea omenească, acelea pe care nu le osîndim, atunci este evident că sînt și greșeli săvîrșite cu voința, acelea pe care le osîndim. Nu-mi umbla cu argumente sucite, nici cu sofisme și cu cuvinte încurcate, mai șubrede ca pînza de păianjen, ci răspunde-mi la întrebarea mea:

– Dumnezeu a făcut pe toți oameni?

– Negreșit!

– Cum se face atunci că nu sînt egali toți în ce privește virtutea și viciul? Pentru ce unii sînt buni și blînzi, pentru ce alții sînt răi și vicleni? Dacă aceasta nu se datorește voinței, ci firii, pentru ce unii sînt într-un fel, iar alții într-alt fel? Dacă toți cei răi ar fi răi datorită firii, atunci ar trebui să nu existe nici un om bun; și, dimpotrivă, dacă toți cei buni ar fi buni datorită firii, atunci ar trebui să nu existe nici un om rău. Toți oamenii au o singură fire; deci ar trebui ca toți să fie la fel: sau buni sau răi. Dacă am susține că atît cei buni cît și cei răi sînt prin fire sau buni sau răi – ceea ce nu-i adevărat, după cum am demonstrat –, ar trebui ca oamenii să fie neschimbători, că firea este neschimbătoare. Dar iată toți sîntem muritori și supuși patimilor și nimeni nu-i nepătimitor, oricît s-ar strădui omul. În schimb vedem că mulți oameni ajung din buni răi și din răi buni; unii din nepăsare, alții prin stăruință. Aceasta arată că binele și răul moral nu țin de fire. Firea nu se schimbă, nici nu capătă adăugiri prin stăruință. După cum nu avem nevoie să ne obosim ca să vedem și să auzim, tot așa n-am avea nevoie nici de sudori pentru săvîrșirea virtuții, dacă virtutea ar fi strîns unită cu firea. De altfel pentru ce să fi făcut Dumnezeu și oameni răi, cînd putea să-i facă pe toți buni?

– De unde vine atunci răul? aș putea fi întrebat.

– Întreabă-te pe tine însuți! Datoria mea este de a-ți arăta că răul nu vine nici de la natură, nici de la Dumnezeu.

– Atunci se naște de la sine?

– Nu!

– Atunci e nenăscut?

– Nu păcătui, omule! Fugi de nebunia aceasta de a cinsti cu aceeaşi cinste – şi cu cinstea cea mai înaltă – şi pe Dumnezeu şi răul. Dacă răul este nenăscut, atunci va fi şi puternic şi deci nu va putea fi nici nimicit, nici adus la nefiinţă.

III

Cum ar putea exista pe lume atîţi oameni buni, dacă răul ar avea atîta putere? Cum ar putea fi cei născuţi mai puternici decît ceea ce este nenăscut?

– Dar Dumnezeu va nimici răul! ni s-ar putea spune.

– Cînd? Cum va putea nimici pe cel de aceeaşi cinste cu El, pe cel de aceeaşi putere cu El, pe cel de aceeaşi vîrstă cu El, aşa după cum susţii că este răul. O, răutate a diavolului! Ce rău mare a născocit! Cu ce defăimare mare a înduplecat pe om să ponegrească pe Dumnezeu! Cu ce mască de cucernicie a născocit altă învăţătură defăimătoare! Voind să arate că răul nu vine de la Dumnezeu, a adus o altă învăţătură rea, susţinînd că răul este necreat, este veşnic.

– Atunci de unde vine răul? mă întrebaţi.

– Din a voi şi din a nu voi.

– Dar acest a voi şi a nu voi de unde vine?

– De la noi. Cînd îmi pui aceste întrebări faci la fel ca şi cum m-ai întreba de unde vine a vedea şi a nu vedea, iar eu răspunzîndu-ţi: de la aceea a închide şi a nu închide ochii, m-ai întreba iarăşi: Dar a închide şi a nu închide ochii de unde? apoi, auzindu-mi răspunsul, că lucrul acesta depinde de noi şi de voinţa noastră, m-ai întreba iarăşi de altă pricină. Că răul nu este nimic altceva decît neascultarea de Dumnezeu.

– Dar de unde a descoperit omul neascultarea de Dumnezeu? mă întrebi.

– Spune-mi, îi era greu s-o descopere?

– Nici eu nu spun că-i era greu; dar de unde a voit să nu asculte de Dumnezeu?

– Din pricina trîndăviei lui. Era stăpîn să se îndrepte şi spre bine şi spre rău, să asculte şi să nu asculte de Dumnezeu; dar a înclinat mai mult spre rău, spre neascultarea de Dumnezeu.

Iar dacă încă mai eşti nedumerit şi te apucă ameţelile cînd auzi acestea, nu-ţi voi spune cuvinte grele de priceput şi încurcate, ci simple şi desluşite.

Nu-i aşa că ai fost uneori rău iar alteori bun? Da! Ceea ce vreau să spun este aceasta: Ţi-ai înfrînat vreodată poftele şi apoi ai fost iarăşi biruit de pofte? Te-ai îmbătat şi apoi te-ai înfrînat de la beţie? Te-ai mîniat vreodată şi apoi nu te-ai mîniat? Ai trecut vreodată cu vederea pe

cel sărac şi apoi iarăşi nu l-ai trecut? Ai făcut vreodată desfrînare şi te-ai cumințit iarăşi? Spune-mi, de unde toate acestea? De unde? Chiar dacă nu-mi spui tu, ți-o spun eu! Pentru că într-un caz ți-ai dat toată silința, iar în celălalt caz ți s-a slăbit rîvna şi te-ai trîndăvit.

Oamenilor care au renunțat de a mai face vreo sforțare şi sînt cufundați în păcate pînă peste cap, oamenilor nesimțiți şi nebuni, care nu vor să asculte sfaturile pentru îndreptarea lor, nici nu vreau să le vorbesc de această filozofie; dar voi vorbi cu plăcere oamenilor care uneori sînt buni, iar alteori răi.

Ai răpit vreodată cele ce nu ți se cuveneau, iar după aceea, zdrobit de milă, ai dat celui sărman şi averile tale? De unde ți-a venit această schimbare? Nu e clar că de la voință, de la voia ta cea liberă? E clar; şi nu va fi nimeni care să nu spună aceasta.

De aceea vă rog să vă dați toată silința şi să fiți virtuoşi şi nu veți mai avea nevoie de aceste întrebări. Dacă voim, răul este numai un nume. Nu cerceta, dar, de unde vine răul, nici nu te mai îndoi, ci, ştiind că răul vine numai din trîndăvie, fugi de rău.

Dacă-ți va spune cineva că răul nu depinde de noi, grăieşte-i aşa cînd îl vezi că se mînie pe sluga sa, că se supără pe femeia sa, că ține de rău pe copilul său, că învinuieşte pe cei care fac rău: „Pentru ce spui că răul nu depinde de noi? Dacă nu depinde de noi, pentru ce mustri?" Spune-i iarăşi: „Depinde de tine să ocărăşti şi să insulți? Dacă nu depinde de tine, atunci nimeni nu poate să se supere pe tine că l-ai ocărît şi insultat; dar dacă depinde de tine să ocărăşti şi să insulți, atunci răul depinde de tine şi de trîndăvia şi nepăsarea ta". Să te mai întreb: „Crezi că sînt oameni buni? Dacă nu-i nici un om bun, de unde ai cuvîntul *„bun"*, de unde laudele pentru cei buni?" Iar dacă sînt oameni buni, e clar că aceştia vor osîndi pe cei răi; iar dacă nici un om nu-i rău, nici din voia sa, nici din fire, atunci cei buni fac o nedreptate cînd osîndesc pe cei răi şi prin fapta aceasta a lor ajung şi ei răi. Căci ce este mai rău ca a învinui pe un nevinovat? Iar dacă aceştia rămîn buni în fața noastră – că tocmai acesta este semnul bunătății lor –, atunci chiar cei mai nepricepuți oameni pot înțelege că nimeni nu-i rău prin vreo constrîngere din afară.

Iar dacă după toate cele ce ți-am spus încă mai întrebi: „De unde vine răul?", îți voi spune: din trîndăvie, din însoțirile cu cei răi, din disprețuirea virtuții. De aici vine şi răul şi întrebarea ce şi-o pun unii: „De unde vine răul?" Nici un om care săvîrşeşte fapte bune, care alege o viață cinstită şi curată nu-şi pune această întrebare. Şi-o pun cei care săvîrşesc păcate; ei împletesc pînză de păianjen, voind ca prin aceste învățături greşite să izvodească o mîngîiere neroadă purtării lor stricate. Noi însă să rupem această pînză de păianjen nu numai cu cuvintele, ci şi cu fap-

tele. Că nimeni nu-i constrîns să săvîrşească răul. Dacă omul ar face răul din constrîngere, Hristos n-ar fi spus: *„Vai de omul prin care vine sminteala"*. Pe aceia îi vaită, pe aceia care sînt răi din propria lor voie. Să nu te minunezi că Hristos spune: *„prin care"*. Cu aceste cuvinte Hristos nu vrea să spună că altul pricinuieşte prin el sminteala, ci că el săvîrşeşte totul. Scriptura obişnuieşte să întrebuinţeze expresia: *„prin care"* în loc de: *„de la"*, ca de pildă cînd spune: *„Am dobîndit om prin Dumnezeu"*[7], exprimînd nu a doua cauză, ci prima. Şi iarăşi: *„Nu este, oare, prin Dumnezeu lămurirea lor?"*[8]; şi: *„Credincios este Dumnezeu prin Care aţi fost chemaţi la împărtăşirea cu Fiul Lui"*[9].

IV

Şi ca să afli că nimeni nu săvîrşeşte răul din constrîngere, ascultă ce spune Hristos mai departe. După ce vaită, spune:

„Dacă mîna ta sau piciorul tău te sminteşte, taie-le şi aruncă-le de la tine. Că mai bine îţi este să intri în viaţă şchiop sau ciung, decît să ai amîndouă mîinile sau picioarele şi să fii aruncat în foc. Şi dacă ochiul tău cel drept te sminteşte, scoate-l. Că mai bine îţi este să intri în viaţă cu un singur ochi, decît să ai doi ochi şi să fii aruncat în gheena focului"[10].

Hristos nu vorbeşte aici de mădularele trupului – Doamne fereşte! –, ci de prieteni, de cunoscuţi, de cei pe care-i socotim nişte mădulare de neapărată trebuinţă. Aceasta a spus-o şi mai înainte[11] şi o spune şi acum. Că nimic nu este atît de vătămător ca prieteniile rele. Ce nu poate constrîngerea, poate de multe ori prietenia, fie spre paguba, fie spre folosul nostru. De aceea Domnul ne porunceşte, cu toată asprimea, să îndepărtăm de lîngă noi pe cei ce ne vatămă, lăsînd să se înţeleagă că aceştia sînt cei care ne smintesc.

Ai văzut cum a oprit vătămarea pricinuită de sminteli? Mai întîi prin aceea că a spus mai dinainte că vor fi negreşit sminteli, ca nimeni să nu se trîndăvească, ci să le aştepte cu mintea trează; apoi prin aceea că a arătat că smintelile sînt un mare rău – că Hristos n-a spus numai atîta: *„Vai lumii din pricina smintelilor!"*, ci a arătat şi marea vătămare pricinuită de ele; în sfîrşit prin aceea că vaită iarăşi mai mult pe cel care aduce smintelile. Cuvintele: *„Dar vai de omul acela"* arată cît de mare este pedeapsa acelui om. Dar nu numai atîta, ci prin o pildă măreşte mai mult teama. Apoi nu Se mulţumeşte cu acestea, ci arată şi calea prin care putem evita smintelile.

7. *Fac.* 4, 1.
8. *Fac.* 40, 8.
9. *I Cor.* 1, 9.
10. *Matei* 18, 8–9.
11. *Matei* 5, 29–30.

– Care este această cale?

– „Curmă, spune Hristos, prietenia cu cei răi, chiar dacă ți-ar fi cei mai buni prieteni!" Și dă și un argument ce nu poate fi combătut: „Dacă ți-i păstrezi ca prieteni, nici pe ei nu-i cîștigi și te pierzi și pe tine; dar de curmi prietenia cu ei, îți cîștigi mîntuirea". Prin urmare, dacă cineva te vatămă cu prietenia lui, rupe orice legătură cu el. Dacă ne tăiem de multe ori unele din mădularele noastre, cînd nu mai pot fi vindecate și mai îmbolnăvesc și pe celelalte, apoi cu mult mai mult trebuie să facem aceasta cu prietenii. Dacă răul ar fi înnăscut firii, atunci ar fi de prisos sfatul și îndemnul, de prisos și paza de prieteniile rele; dar dacă nu-i de prisos – după cum nici nu este –, este lămurit că răul depinde de voința noastră.

„Căutați să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici, că zic vouă că îngerii lor văd pururea fața Tatălui Meu, Care este în ceruri"[12].

Prin cei mici Hristos nu numește pe cei mici la trup, ci pe cei socotiți mici de oameni, pe cei săraci, pe cei pe care îi disprețuiește toată lumea, pe cei necunoscuți – cum poate fi socotit mic cel care-i mai de preț decît toată lumea, cum poate fi socotit mic cel care-i prietenul lui Dumnezeu –, pe cei socotiți așa după părerea majorității oamenilor. Și Hristos nu ne spune să ne ferim să disprețuim numai pe mulți din aceștia mici, ci să ne ferim să disprețuim chiar pe unul singur. Iată că și prin această poruncă ridică zid în calea vătămării prilejuite de sminteli. După cum fuga de cei răi ne aduce un foarte mare cîștig, tot așa și cinstirea celor buni. Cel care ia aminte la această poruncă dobîndește un îndoit cîștig: unul, prilejuit de curmarea prieteniilor cu cei care-l smintesc, al doilea, prilejuit de slujirea și cinstirea acestor sfinți. Hristos ne spune apoi și o altă pricină pentru care trebuie să-i respectăm pe aceștia mici: *„Că îngerii lor văd pururea fața Tatălui Meu, Care este în ceruri"*. Aceste cuvinte arată lămurit că sfinții au îngeri și că fiecare om are îngerul său. Apostolul Pavel spune despre femeie: *„Femeia este datoare să aibă acoperămînt pe capul ei pentru îngeri"*[13]; iar Moise spune: *„A pus hotarele neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu"*[14]. Hristos nu vorbește în textul acesta de niște îngeri oarecare, ci de niște îngeri deosebit de însemnați; spunînd că *„văd pururea fața Tatălui Meu"*, nu spune altceva decît că îngerii celor mici au foarte mare îndrăznire înaintea lui Dumnezeu și multă cinste.

„Că a venit Fiul Omului să mîntuiască pe cel pierdut"[15].

12. *Matei* 18, 10.
13. *I Cor.* 11, 10.
14. *Deut.* 32, 8.
15. *Matei* 18, 11.

Aduce iarăşi un argument mai puternic decît cel de mai înainte. Adaugă apoi şi o pildă, prin care arată că şi Tatăl vrea să mîntuiască pe cei pierduţi:

„Ce vi se pare vouă? spune Hristos. *Dacă ar avea un om o sută de oi şi s-ar rătăci una din ele, nu lasă pe cele nouăzeci şi nouă şi ducîndu-se în munţi caută pe cea rătăcită? Şi dacă i se va întîmpla s-o găsească se bucură de ea mai mult decît de cele nouăzeci şi nouă care nu s-au rătăcit. Tot aşa nu este vrerea înaintea Tatălui vostru ca să piară vreunul din aceştia mici"*[16].

Vezi prin cîte mijloace ne îndeamnă Hristos să avem grijă de fraţii noştri cei mici? Să nu spui, dar, cutare-i fierar, cutare-i cizmar, cutare-i plugar, cutare-i prost şi să-l dispreţuieşti! Ca să nu faci asta, uită-te prin cîte mijloace caută Hristos să te facă smerit şi să ai grijă de ei. A pus în mijloc un copil şi a spus: *„Fiţi ca şi copiii!"*[17]; şi: *„Cel care va primi pe un prunc ca acesta, pe Mine Mă primeşte"*[18]; şi: *„Cel care va sminti"*[19] va suferi cele mai cumplite chinuri. Şi nu S-a mulţumit numai cu pilda pietrei de moară[20], ci a mai adăugat şi *„Vai"*[21], şi a poruncit să o curmăm cu prietenii care ne smintesc, chiar dacă ne-ar fi tot atît de dragi ca şi mîinile şi ochii[22]. Ne îndeamnă să respectăm pe aceşti fraţi mici pentru respectul pe care-l datorăm îngerilor, cărora aceştia au fost încredinţaţi, pentru respectul pe care-l datorăm voii lui Hristos şi patimilor Sale – deoarece a arătat crucea cînd a spus: *„ A venit Fiul Omului să mîntuiască pe cel pierdut"*, după cum şi Pavel spune despre frate: *„Pentru care a murit Hristos"*[23] –, pentru respectul ce-l datorăm Tatălui, că nici El nu vrea să piară unul din cei mici; şi, în sfîrşit, pentru obiceiul obştesc al oamenilor, că păstorul lasă oile care sînt la loc sigur şi caută pe cea pierdută; iar cînd o găseşte pe cea pierdută se bucură tare de găsirea şi de mîntuirea ei.

V

Aşadar, dacă Dumnezeu Se bucură atît de mîntuirea unuia din aceştia mici, pentru ce să-i dispreţuieşti pe cei ce sînt atît de dragi lui Dumnezeu, cînd ar trebui să-ţi dai chiar viaţa pentru unul din ei? Îmi spui că e un neputincios şi un om rînd? Dar tocmai pentru aceasta trebuie să faci

16. *Matei* 18, 12-14.
17. *Matei* 18, 2-3.
18. *Matei* 18, 5.
19. *Matei* 18, 6.
20. *Matei* 18, 6.
21. *Matei* 18, 7.
22. *Matei* 18, 8-9.
23. *Rom.* 14, 15.

totul ca să-l mîntui. Că şi Hristos a lăsat cele nouăzeci şi nouă de oi; n-a avut putere mîntuirea atîtor oi să acopere pierderea uneia singure. Evanghelistul Luca spune că a luat-o pe umeri[24] şi că a spus: *„Mai mare bucurie se face pentru un păcătos care se pocăieşte, decît pentru nouăzeci şi nouă de drepţi"*[25]. A arătat marea Lui grijă de cel pierdut şi prin aceea că pentru el a lăsat pe cei mîntuiţi şi prin aceea că Se bucură mai mult de mîntuirea lui.

Să nu dispreţuim, dar, sufletele unor astfel de oameni! Pentru sufletele lor a spus Hristos toate cuvintele acestea. A doborît cerbicia celor mîndri şi prin ameninţarea că nu poate intra în împărăţia cerurilor cel care nu este ca un copil şi prin amintirea pietrei de moară. Nu este mai mare duşman al dragostei ca mîndria. Prin cuvintele: *„Trebuie să vină smintelile"*[26], ne-a făcut să fim cu mintea trează; iar prin adaosul: *„Vai de cel prin care vine sminteala"*[27], ne-a atras atenţia să ne străduim ca să nu vină prin noi sminteala. Prin porunca de a rupe orice fel de legături cu cei ce aduc sminteli, a făcut uşoară mîntuirea; iar prin porunca de a nu dispreţui pe cei mici – şi nu-i o simplă poruncă, ci una aspră, că zice: *„Căutaţi să nu dispreţuiţi pe vreunul din aceştia mici"*[28] – şi prin cuvintele: *„Îngerii lor văd faţa Tatălui Meu"*[29], că: *„Pentru asta am venit Eu"*[30] şi că: *„Tatăl Meu vrea asta"*[31], a făcut mai rîvnitori pe cei care trebuie să aibă grijă de cei mici.

Vezi ce zid puternic a tras Domnul în jurul lor şi cîtă grijă are de cei dispreţuiţi şi de cei pierduţi, că ameninţă cu cele mai cumplite chinuri pe cei care îi smintesc şi făgăduieşte mari bunătăţi celor care îi îngrijesc şi le slujesc, dîndu-Se ca pildă şi pe El şi pe Tatăl?

Pe Hristos[32] să-L imităm şi noi şi să nu pregetăm a veni în ajutorul fraţilor noştri umiliţi şi nenorociţi. Să-ţi fie toate uşoare cînd e vorba de mîntuirea fratelui tău, fie că trebuie să-i slujeşti, fie că este mic, fie că este om de jos, fie că treaba aceasta e obositoare, fie că trebuie să străbaţi munţi şi prăpăstii. Atît de drag Îi este lui Dumnezeu sufletul fratelui tău, că nu Şi-a cruţat nici propriul Său Fiu[33]. De aceea, vă rog, de cum se luminează de ziuă să ieşim iute din casă şi să avem acest singur scop; şi, înainte de toate, această grijă: să scăpăm pe cel ce se primejduieşte; şi nu

24. *Luca* 15, 5.
25. *Luca* 15, 7.
26. *Matei* 18, 7.
27. *Matei* 18, 7.
28. *Matei* 18, 10.
29. *Matei* 18, 10.
30. *Matei* 18, 11.
31. *Matei* 18, 14.
32. De aici începe partea morală: *Trebuie să întindem mînă de ajutor celor ce se găsesc jos; mai ales celor din casa noastră; că nu ne e de ajuns pentru mîntuire numai virtutea noastră. În acest cuvînt şi despre purtarea de grijă de suflet.*
33. *Ioan* 3, 16; *Rom.* 8, 32.

mă gîndesc numai la primejdia care amenință trupul – că lucrul acesta nici nu-i primejdie –, ci la primejdia care amenință sufletul, primejdie adusă de diavol peste oameni. Negustorul străbate mările ca să-și mărească avuția; meseriașul face totul ca să-și adauge altă avere la aceea pe care o are. Și noi, dar, să nu ne mulțumim să ne mîntuim numai sufletul nostru, ca să nu ne punem în primejdie mîntuirea noastră. Ostașul care în război și pe cîmpul de bătălie se gîndește să se salveze prin fugă numai pe el, pierde și pe alții împreună cu el; cel viteaz însă, care folosește armele sale și pentru apărarea celorlalți, se salvează și pe el împreună cu ceilalți. Și noi avem de dus un război, și un război mai crîncen decît toate războaiele; de aceea trebuie să ne luptăm și să ne batem, așa cum ne-a poruncit Împăratul nostru; să fim gata să înfruntăm junghierile, rănile, uciderile; să nu avem decît un singur gînd: mîntuirea tuturora; să încurajăm pe cei ce s-au oprit, să ridicăm pe cei căzuți.

În această luptă mulți frați de-ai noștri zac la pămînt, acoperiți de răni, plini de sînge și nu-i nimeni care să-i îngrijească: nici mirean, nici preot, nimeni; n-au alături de ei nici ajutător, nici prieten, nici frate; că toți ne gîndim numai la noi înșine. De aceea ne înecăm cu toții. Numai atunci sîntem tari, atunci sîntem biruitori, cînd nu urmărim interesul nostru; acum însă sîntem slabi și ne biruie cu ușurință și oamenii și diavolul, pentru că urmărim numai interesul nostru, pentru că nu ne apărăm unii pe alții, nici nu ne întărim cu dragostea cea după Dumnezeu, ci căutăm alte pricini de prietenie: unii neamurile, alții obișnuința, alții tovarășii de slujbă, alții vecinii; orice altă pricină, afară de credința în Dumnezeu; și ar trebui ca numai credința în Dumnezeu să lege pe prieteni. Lucrurile însă se petrec cu totul dimpotrivă; sîntem prieteni cu iudeii și cu păgînii, și nu sîntem prieteni cu fiii Bisericii.

VI

– Da, mi se răpunde, pentru că fiii Bisericii sînt niște răi, pe cînd aceia sînt buni și blînzi.

– Ce spui? Numești rău pe fratele tău, tu care ai primit poruncă să nu-i spui nici *„netrebnicule”*[34]? Nu îți este rușine, nu roșești să faci de ocară pe fratele tău, mădularul tău, care are aceeași mamă ca și tine, care se împărtășește de la aceeași masă? Dacă fratele tău după trup a săvîrșit o mulțime de fărădelegi, te silești să-l acoperi și socotești că ești și tu rușinat cînd el este făcut de rușine, pentru ce atunci pe fratele cel duhovnicesc, pe care ar trebui să-l scapi de defăimare, tu însuți îl împroști cu defăimări? Spui că este un rău, că nu-l poți suferi? Dar tocmai pentru aceasta fii prieten cu el, ca să nu mai fie așa, ca să-l schimbi, ca să-l aduci

34. *Matei* 5, 29.

pe calea virtuții. Spui că nu te ascultă, că nu-ți suferă sfatul? De unde știi? Ai încercat să-l sfătuiești și să-l îndrepți?

– L-am sfătuit de multe ori! îmi spui.

– De cîte ori?

– De multe ori! O dată și de două ori!

– Vai de mine! Asta înseamnă de multe ori? N-ar fi trebuit să obosești, nici să deznădăjduiești, chiar de-ai făcut asta tot timpul. Nu vezi că Dumnezeu ne sfătuiește necontenit prin profeți, prin apostoli, prin evangheliști? Ce? Am săvîrșit tot ce ne-a sfătuit? Ne-am lăsat convinși? Deloc! A încetat, oare, Dumnezeu de a ne sfătui? A tăcut, oare? Nu ne spune în fiecare zi: *„Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona!"*[35], și totuși multora le crește mulțimea averilor și tirania? Nu ne strigă în fiecare zi: *„Iertați și vi se va ierta!"*[36], și totuși noi ne sălbăticim tot mai mult? Nu ne sfătuiește necontenit să ne înfrînăm poftele, să fim mai presus de plăcerile cele rușinoase, și totuși mulți se tăvălesc în acest păcat mai rău decît porcii? Dar Dumnezeu nu încetează de a ne grăi. Pentru ce nu gîndim și noi acestea, în noi înșine, pentru ce nu spunem: Dumnezeu ne vorbește și nu Se oprește de a ne vorbi, cu toate că nu-L ascultăm deloc? De aceea și Dumnezeu spunea: *„Puțini sînt cei ce se mîntuiesc"*[37]. Dacă nu ne este de ajuns pentru mîntuire numai virtutea noastră, ci trebuie să facem și pe alții virtuoși, ce vom păți cînd nu ne mîntuim nici pe noi și nici pe alții? De unde mai putem avea nădejde de mîntuire? Dar pentru ce aduc acuzația că nu ne îngrijim de mîntuirea celorlalți, cînd noi nu spunem nici un cuvînt de mîntuire celor din casa noastră, soției, copiilor, slugilor, ci ne îngrijim de altele în locul acelora; ne îngrijim să avem cît mai multe slugi, să ne slujească repede, să lăsăm copiilor noștri moștenire mare, să aibă soția noastră aurării, haine scumpe, podoabe! Nu ne îngrijim deloc de sufletul și de mîntuirea noastră, ci de averile și de moșiile noastre. Nu ne îngrijim de soția noastră, ci de gătelile și podoabele ei. Nu ne îngrijim de copiii noștri, ci de averile ce le vom lăsa moștenire. Facem ca unul care, în loc să-și repare casa dărăpănată și cu zidurile crăpate, se apucă de zidește în jurul ei ziduri mari și frumoase; sau ca unul care, în loc să-și îngrijească trupul bolnav, îl îmbracă în haine de aur; sau ca unul care lasă pe stăpîna casei să zacă bolnavă în pat și să se văicărească, iar el se îngrijește de slujnice, de războaiele de țesut, de vasele și mobilele din casă și de alte lucruri. Tot așa facem și noi. Ne îngrijim de case și de slugi și lăsăm sufletul pradă patimilor, pradă bolilor, ticăloșiilor, mîniilor, ocărilor, poftelor nesăbuite, slavei deșarte, răzvrătirilor. Îl lăsăm să se tîrască pe pămînt și

35. *Matei* 6, 24.
36. *Matei* 6, 14.
37. *Luca* 13, 23.

să fie sfîşiat de atîtea fiare! Dacă se întîmplă să scape un urs din cuşcă, încuiem casele, ne căutăm scăpare în locuri strîmte, ca să nu cădem în ghiarele fiarei. Cînd însă ne sfîşie sufletul nostru nu o fiară, ci multe gînduri rele, nici nu luăm seama. În oraş avem mare grijă ca animalele sălbatice să fie închise în cuşti şi în locuri pustii; nu le ţinem alături de senat, de tribunal, de palatul împărătesc, ci departe şi legate; în sufletul nostru însă, unde-i senatul, unde-i palatul împărătesc, unde-i tribunalul, animalele sălbatice se plimbă în voie; urlă şi fac zgomot chiar în jurul minţii şi tronului împărătesc. De aceea s-au răsturnat toate cu susul în jos; toate sînt pline de tulburare, şi cele dinăuntru şi cele din afară; nu ne deosebim de un oraş tulburat de năvălirea barbarilor. Se întîmplă la fel ca şi cu un cuib de păsărele în care a intrat un şarpe; păsărelele scot ţipete ascuţite şi zboară pretutindeni, pline de frică şi tulburate, neştiind cum să pună capăt spaimei lor.

VII

De aceea, vă rog să ucidem şarpele, să închidem fiarele, să le gituim, să le ucidem. Să dăm aceste gînduri rele ascuţişului sabiei Duhului[38], ca să nu ne ameninţe şi pe noi profetul, cum a ameninţat Iudeea, că *„onocentauri*[39]*, arici şi şerpi vor dănţui în ea"*[40]. Sînt, da, sînt şi oameni mai răi decît onocentaurii; trăiesc şi azvîrl din picioare ca şi cum ar fi în pustie. Aşa sîntem cea mai mare parte din tinereţea noastră: plini de pofte sălbatice, sărim ca şi onocentaurii, azvîrlim din picioare, umblăm încoace şi încolo fără frîu, nu cunoaştem nici o îndatorire. De vină sînt părinţii, care silesc pe crescătorii de cai să crească cu multă grijă caii şi nu îngăduie să rămînă multă vreme nedomesticit mînzul, ci să-i pună de timpuriu frîu şi zăbale, dar lasă pe copiii lor să umble vreme îndelungată de ici-colo fără frîu, să-şi piardă curăţenia lor trupească şi sufletească, să se facă de ruşine, umblînd cu femei desfrînate, jucînd zaruri şi frecventînd teatrele cele nelegiuite, cînd ar trebui ca înainte de a cunoaşte tînărul desfrîul să-l căsătorească cu o fată cuminte şi înţeleaptă; ea va scoate pe bărbatul ei de pe căile pline de păcate şi va fi pentru el ceea ce e frîul pentru mînz. Nu au altă pricină desfrînările şi adulterele decît aceea că tinerii sînt lăsaţi de capul lor. Dacă tînărul are însă o soţie pricepută, se va îngriji şi de casă şi de slava sa şi de bunul său nume. Îmi spui că-i tînăr? Da, o ştiu şi eu. Dar dacă Isaac s-a însurat la vîrsta de patruzeci de ani şi a trăit în feciorie pînă atunci, cu mult mai mult acum, pe vremea harului, ar trebui ca tinerii să practice această filozofie.

38. *Efes.* 6, 17.
39. *Monstru*, jumătate om, jumătate măgar, considerat geniu al răului.
40. *Isaia* 13, 22.

– Dar ce sîntem noi de vină?

– Da, sînteți de vină, că nici nu vreți să vă îngrijiți de curățenia lor trupească și sufletească, ci îi lăsați să se facă de rușine, să se întineze, să ajungă niște blestemați, neștiind care e cîștigul căsătoriei; că ea păstrează trupul curat; dacă n-ar avea această parte bună căsătoria n-ar fi de nici un folos. Voi însă faceți cu totul dimpotrivă; cînd copiii s-au umplut de toate murdăriile, atunci îi căsătoriți, în zadar și fără de folos.

– Copilul, spun părinții, trebuie să aștepte pînă ce-și face o situație, pînă ce ajunge strălucit în treburile publice.

– Da, de lucrul acesta vorbește toată lumea! De sufletul lui însă nu spuneți nici un cuvînt, ci îl disprețuiți și-l aruncați. De aceea s-au amestecat toate; sînt toate pline de neorînduială și de tulburare, că socotim sufletul un lucru de prisos, că nu ne îngrijim de cele de neapărată trebuință, dar avem mare grijă de cele neînsemnate. Nu-ți dai, oare, seama că nimic nu-l va bucura atîta pe copil ca păstrarea lui curat de necurățenia desfrînării? Nimic nu este egal cu sufletul! Că spune Hristos: *„Ce-ar folosi omul de-ar dobîndi lumea toată, dar și-ar pierde sufletul său"?*[41] Dragostea de bani a stricat și a surpat totul; a îndepărtat frica de Dumnezeu; a pus stăpînire pe sufletele oamenilor, cum pune stăpînire un tiran pe o cetate. Aceasta e pricina că nu ne îngrijim nici de mîntuirea copiilor noștri și nici de mîntuirea noastră. Avem numai un singur scop în viață: să ajungem cît mai bogați, să lăsăm copiilor avere; aceia, iarăși altora, iar aceia, celor de după ei, ajungînd niște oameni care trec averile și moșiile din mînă în mînă, dar nu stăpîni. Din pricina aceasta este atîta prostie pe lume; din pricina aceasta socotim mai de puțin preț pe copiii noștri decît pe robi. Pe robi îi ținem de rău cînd greșesc, dacă nu de dragul lor, de dragul nostru; copiii noștri însă nu se bucură nici de această purtare de grijă, ci sînt mai de puțin preț decît robii! Dar pentru ce vorbesc de robi? Îi socotim de mai puțin preț chiar decît vitele! Mai multă grijă avem de măgari și de cai decît de copii! Dacă ai un catîr, mare îți este grija să găsești un vizitiu bun și priceput; să nu fie crud, hoț sau bețiv și să-și cunoască meseria. Dar cînd e vorba să căutăm un pedagog pentru sufletul copilului nostru, îl luăm la întîmplare pe cel dintîi venit. Și doar nu este o artă mai mare ca aceasta. Care artă poate fi egală cu arta de a educa sufletul copilului, de a-i forma mintea tînărului? Cel care practică această artă trebuie să fie mai priceput și mai talentat decît un pictor și decît un sculptor. Noi însă de arta aceasta nu ne interesăm deloc, ci urmărim numai un singur scop: să le fie instruită

41. *Matei* 16, 26.

limba ca să ajungă buni oratori. Şi aceasta o facem tot de dragul banilor. Nu le instruim limba ca să poată vorbi, ci ca să poată cîştiga bani, să înveţe cum să vorbească. Dacă ar fi cu putinţă să se îmbogăţească şi fără asta, nimeni nu s-ar mai interesa nici de arta de a vorbi.

Ai văzut cît de mare e tirania banilor? Ai văzut cum a pus stăpînire pe toate? Banii leagă pe om cum legi un rob fugar sau o fiară sălbatică şi-l tîrăsc unde vor.

Dar ce folos am de pe urma acestor învinuiri? Eu atac tirania banilor cu cuvintele, iar ea ne stăpîneşte cu faptele. Dar nici eu nu voi înceta de a o ataca cu cuvîntul. Dacă voi aduce un folos cît de mic, am cîştigat şi eu şi voi; iar dacă voi veţi stărui în faptele voastre, eu mi-am făcut datoria. Facă însă Dumnezeu să vă scape şi pe voi de această boală şi să-mi dea şi mie prilejul să mă laud cu voi! Că Lui se cuvine slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

OMILIA LX

„Dacă-ți va greși fratele tău, mergi, mustră-l între tine și el singur; dacă te va asculta, ai cîștigat pe fratele tău"[1]

I

Pentru că vorbise foarte aspru împotriva celor ce smintesc pe alții și-i înfricoșase în multe chipuri, iată cum Hristos îi smerește și pe cei ce-au fost sminitiți, ca să nu ajungă din pricina asta iarăși nepăsători și ca nu cumva, socotind că toată vina a fost aruncată pe cei ce i-au smintit, să cadă în alt păcat, să ajungă mîndri, să ducă viață fără grijă și să dorească să fie slujiți în toate. De aceea Hristos poruncește ca mustrarea pentru greșeli să se facă numai între cei doi, pentru ca să nu ajungă, prin mărturia mai multor oameni, mai apăsătoare învinuirea, iar cel vinovat să se încăpățîneze și să fie greu de îndreptat. De aceea a spus: *„Mustră-l între tine și el singur; și dacă te va asculta, ai cîștigat pe fratele tău".*

– Ce înseamnă: *„Dacă te va asculta"?*

– Dacă își va recunoaște vinovăția; dacă va fi convins că a greșit, *„ai cîștigat pe fratele tău".* Hristos n-a spus: „Ai destulă satisfacție", ci: *„ai cîștigat pe fratele tău",* arătînd că dușmănia păgubește și pe unul și pe altul. N-a spus: „A cîștigat numai acela", ci: *„Tu l-ai cîștigat".* Prin aceste cuvinte a arătat că înainte de a se împăca păgubea și unul și altul; unul păgubea pe fratele său, celălalt își păgubea mîntuirea sa.

Aceeași poruncă a dat-o și în cuvîntarea de pe Munte. Atunci a dus pe cel care a supărat la cel pe care l-a supărat, spunînd: *„Dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, du-te și împacă-te cu fratele tău"[2];* a mai poruncit ca acela care a suferit o nedreptate să ierte pe semenul său, zicînd: *„Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri"[3].* Acum ne mai arată și o altă cale. Nu mai poruncește ca acela care a supărat să se ducă la cel pe care l-a supărat, ci cel care a fost supărat să se ducă la cel care l-a supărat. Îl pune pe acesta să se ducă la celălalt, pentru că aceluia care a făcut greșeala îi e mai greu să se ducă să-și ceară iertare, îi e

1. *Matei* 18, 15.
2. *Matei* 5, 23.
3. *Matei* 6, 12.

rușine, roșește. Și nu-i poruncește să se ducă așa de ochii lumii, ci ca să îndrepte ce s-a făcut. Nu spune: „Învinuiește-l!”, nici: „Ceartă-l cu asprime!”, nici: „Cere-i socoteală, pedepsește-l”, ci: *„Mustră-l”*. Acela e cuprins de mînie și de rușine cum e cuprins de un somn adînc un om care s-a îmbătat; trebuie ca tu, care ești sănătos, să te duci la cel bolnav, să te judeci cu el fără martori, pentru ca leacul să fie primit cu ușurință. Cînd Domnul spune: *„Mustră-l”*, nu spune altceva decît: „Adu-i aminte de greșeala lui; spune-i ce ai pătimit din pricina lui”. Cuvintele acestea, dacă sînt spuse cum trebuie, alcătuiesc o parte a apărării lui și-l duc foarte repede la împăcare.

– Ce să fac dacă nu mă ascultă și este încăpățînat?

– *„Ia cu tine încă unul sau doi, ca prin gura a doi martori să stea tot cuvîntul”*[4].

Cu cît este el mai obraznic și mai încăpățînat, cu atît trebuie să ne dăm mai multă silință să-l vindecăm, nu să-l mîniem și să-l înfuriem. Și doctorul nu se oprește, nici nu se necăjește, cînd vede că o boală se vindecă greu, ci atunci mai cu seamă își dă toată silința. Același lucru ne poruncește și Hristos să facem: „Pentru că ai fost slab singur, mai ia încă doi, ca să fii mai puternic; sînt de ajuns cei doi ca să-l îndrepte pe cel ce a greșit”.

Vezi, dar, că Domnul nu caută numai folosul celui care a fost supărat, ci și al celui care a supărat? La drept vorbind, cel stăpînit de mînie este cel ce suferă. El bolește, el este neputincios. De aceea de multe ori Hristos poruncește să se ducă cel care a fost supărat la cel care l-a supărat, cînd singur, cînd împreună cu alții. Dacă stăruie în greșeala sa, să ia cu el și Biserica:

„Spune-l Bisericii”[5].

Dacă Hristos ar fi urmărit numai folosul celui care a fost supărat, n-ar fi poruncit să iertăm de șaptezeci de ori cîte șapte pe cel ce se pocăiește[6], n-ar fi poruncit să căutăm să îndreptăm de atîtea ori greșeala fratelui nostru, ci ar fi poruncit să-l lăsăm, dacă de la prima vorbire cu el rămîne neîndreptat; așa însă ne poruncește să încercăm o dată, de două ori și de trei ori, ca să-l vindecăm: întîia oară singuri; a doua oară cu doi martori, iar a treia oară cu mai mulți. Cînd e vorba de cei care sînt în afară de Biserică, nu ne spune asta, ci: *„Dacă te lovește cineva peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt”*[7]; dar cînd e vorba de cei care aparțin Bisericii nu dă această poruncă. Același lucru îl spune și Pavel, zicînd:

4. *Matei* 18, 16.
5. *Matei* 18, 17.
6. *Matei* 18, 22.
7. *Matei* 5, 39.

„Ce am eu să judec pe cei din afară?”[8]; dar poruncește să mustri pe frați, să te îndepărtezi de ei și să o curmi cu ei dacă nu te ascultă, ca să se rușineze[9]. Tot așa face și Hristos cînd dă aceste legi despre purtarea fraților între ei. Îi dă celui care a supărat pe fratele său trei dascăli și judecători, care să-i arate deslușit ce a făcut el în timpul beției sale, al furiei sale. El este cel care a rostit și a săvîrșit toate nesocotințele și greșelile acelea, **dar el are nevoie de dascăli, ca un om beat. Că mînia și păcatul scot pe om din minți mai grozav decît beția și-i înnebunesc și mai mult** sufletul. Care om a fost mai priceput decît David? Totuși, cînd a păcătuit nu și-a mai dat seama ce face; pofta a pus stăpînire pe toate gîndurile sale și i-a umplut ca un fum sufletul. De aceea a avut nevoie de lumina profetului Natan, de cuvintele lui, care să-i aducă aminte de cele săvîrșite[10]. Pentru aceasta și acum Hristos aduce pe acești dascăli la cel ce a păcătuit, ca să-i vorbească de cele ce a făcut.

II

Aș putea fi însă întrebat:

– Dar pentru ce poruncește Hristos ca acela care a fost supărat să mustre pe cel care l-a supărat, și nu altul?

– Pentru că cel vinovat îl suferă mai ușor pe cel nedreptățit, pe cel supărat, pe cel amărît. N-ar suferi cu aceeași inimă mustrarea altuia cum suferă mustrarea aceluia, mai cu seamă că îl mustră între patru ochi. Nu-l va pleca, oare, mai ușor spre împăcare decît oricare alt om, cînd cel care trebuia să-l pedepsească pentru ocara adusă tocmai el îi arată că se îngrijește de mîntuirea lui? Vezi, dar, că Hristos a dat porunca aceasta nu ca să pedepsim pe cel care ne ocărăște și ne greșește, ci ca să-l îndreptăm? De aceea nici nu ne poruncește să luăm îndată cu noi doi martori, ci numai cînd acela se încăpățînează. Și nici atunci nu ne îngăduie să luăm mulți oameni, ci să aducem, alături de noi, numai doi oameni sau chiar numai unul; dar dacă nu ține seamă nici de ei, atunci ne poruncește să-l spunem Bisericii.

Cîtă grijă are Hristos de a nu da la iveală păcatele semenilor noștri! Ar fi putut porunci să-l spunem dintru început Bisericii pe cel ce ne-a greșit. Dar n-a poruncit aceasta, tocmai pentru ca să nu vădim greșelile fraților noștri, ci legiuiește să o facem după întîia și a doua sfătuire.

– Ce înseamnă: *„Ca prin gura a doi sau trei martori să stea tot cuvîntul”?*

– Ai destulă mărturie, îți spune Hristos, că ai făcut tot ce trebuia, că n-ai lăsat nimic din cele ce depindeau de tine.

8. *I Cor.* 5, 12.
9. *I Cor.* 5, 11-13.
10. *II Regi* 12, 1-14.

„Iar dacă nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii" [11], adică întîi-stătătorilor Bisericii. *„Iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ți fie ție ca un păgîn și vameș"* [12].

Deci unul ca acesta suferă de o boală de nevindecat. Uită-mi-te că în toate împrejurările Hristos dă pe vameș ca pildă de cea mai mare păcătoșenie. Mai înainte spusese: *„Nu și vameșii fac la fel?"* [13]; iar mai tîrziu spune iarăși: *„Vameșii și desfrînatele intră înaintea voastră în împărăția cerurilor"* [14], adică oameni tare osîndiți și aspru judecați. Să audă aceste cuvinte cei care se reped la cîștiguri nedrepte, cei care iau dobîndă la dobînzi.

– Dar pentru ce l-a rînduit la un loc cu vameșii?
– Ca să mîngîie pe cel nedreptățit și să înfricoșeze pe celălalt.
– Aceasta e singura lui pedeapsă?
– Nu! Ascultă ce spune Hristos mai departe!

„Oricîte veți lega pe pămînt vor fi legate în ceruri" [15].

Hristos n-a spus întîi-stătătorului Bisericii: „Leagă pe unul ca acesta!", ci: „Oricîte vei lega", îngăduind totul celui nedreptățit; legătura rămîne nedezlegată, iar vinovatul va suferi cea mai grea pedeapsă. Nu-i de vină cel care l-a spus Bisericii, ci cel care nu s-a lăsat convins de Biserică. Ai văzut că l-a legat cu două lanțuri: și cu pedeapsa de pe lumea aceasta și cu chinul de pe lumea cealaltă? L-a amenințat cu aceste pedepse pentru ca să nu i se întîmple asta, ci, temîndu-se și de alungarea din Biserică și de primejdia legăturii cu care are să fie legat în ceruri, să ajungă mai blînd. Acela, cunoscînd acestea, își va potoli mînia, dacă nu de la început, cel puțin în fața atîtor judecători, care-i stau în față. De aceea a și pus Hristos primul, al doilea și al treilea scaun de judecată; nu l-a alungat dintr-o dată; dacă nu ascultă de întîiul scaun de judecată, să vină la al doilea; dacă-l disprețuiește și pe acesta, să se teamă de al treilea; iar dacă nu ține seamă nici de acesta, să se spăimînte de pedeapsa viitoare și de hotărîrea și judecata lui Dumnezeu.

„Iarăși zic vouă: Dacă doi dintre voi se vor învoi pe pămînt pentru orice lucru ce-l vor cere, li se va da lor de la Tatăl Meu, Care este în ceruri. Că unde sînt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sînt și Eu în mijlocul lor" [16]

Vezi că pune și în alt chip capăt vrajbei, că spulberă micimea sufletească și că împacă pe cei certați nu numai prin amenințarea cu pedeapsa, ci și prin bunătățile pe care le rodește dragostea?

11. *Matei* 18, 17.
12. *Matei* 18, 17.
13. *Matei* 5, 46.
14. *Matei* 21, 31.
15. *Matei* 18, 18.
16. *Matei* 18, 19-20.

După ce a arătat pedepsele ce-i aşteaptă pe cei certaţi, arată acum răsplăţile cele mari pe care le primesc cei ce trăiesc în pace. Cei ce se înţeleg înduplecă pe Tatăl să le dea ceea ce cer şi au în mijlocul lor pe Hristos.

– Oare nu sînt nicăieri doi oameni care se înţeleg?

– În multe locuri şi poate pretutindeni.

– Pentru ce atunci nu dobîndesc tot ce cer?

– Pentru că multe sînt pricinile care fac să nu dobîndească ce cer; sau cer de multe ori cele ce nu le sînt de folos. Şi pentru ce te minunezi că se întîmplă aceasta unora, cînd şi Pavel a păţit la fel cînd a auzit: *„Destul îţi este harul Meu! Că puterea Mea în slăbiciune se desăvîrşeşte"*[17]; sau sînt nevrednici cei ce cer şi nu aduc lui Dumnezeu şi din partea lor ceea ce sînt datori să aducă; pentru că Hristos vrea ca aceia care cer să fie ca apostolii; de aceea a şi spus: *„dintre voi"*, adică virtuoşi, cu o viaţă îngerească; sau se roagă împotriva duşmanilor lor, cerînd lui Dumnezeu să-i răzbune şi să-i pedepsească pe duşmani; iar aceasta nu-i îngăduit, că spune Domnul: *„Rugaţi-vă pentru duşmanii voştri"*[18]; sau cer milă de la Dumnezeu, deşi păcătuiesc şi nu se pocăiesc; şi e cu neputinţă ca aceştia să primească, nu numai dacă se roagă ei, dar chiar dacă s-ar ruga pentru ei alţii care au mare îndrăznire înaintea lui Dumnezeu; de pildă s-a rugat şi Ieremia pentru iudei, dar a auzit: *„Nu te ruga pentru poporul acesta, că nu te voi asculta"*[19]. Dacă ai toate acestea, adică dacă ceri cele de folos, dacă aduci lui Dumnezeu şi tu din partea ta ceea ce eşti dator să aduci, dacă ai o viaţă apostolică, dacă ai dragoste de aproapele şi trăieşti cu el în bună înţelegere, roagă-te şi vei dobîndi ce ceri, că iubitor de oameni e Stăpînul.

III

Apoi, după ce a spus: *„De la Tatăl Meu"* – ca să arate că El este Cel Ce dă şi nu numai Tatăl Său – a adăugat: *„Că unde sînt doi sau trei adunaţi în numele Meu, acolo sînt şi Eu în mijlocul lor"*.

– Ce? Nu sînt adunaţi doi sau trei în numele Lui?

– Sînt, dar rar. Aici Hristos nu vorbeşte simplu de adunare, nici nu cere numai lucrul acesta, ci mai cu seamă ceea ce am spus mai înainte, anume şi cealaltă virtute odată cu aceasta; iar virtutea aceasta o cere cu multă stăruinţă. Cu alte cuvinte, Hristos spune aşa: „Dacă cineva Mă are pe Mine pricină premergătoare a dragostei lui faţă de aproapele, voi fi cu el dacă săvîrşeşte şi celelalte virtuţi".

17. *II Cor.* 12, 9.
18. *Matei* 5, 44.
19. *Ier.* 11, 14.

Acum[20] însă vedem că majoritatea oamenilor au cu totul alte temeiuri de dragoste și prietenie. Unul iubește pentru că e iubit; altul, pentru că este cinstit; altul, pentru că cutare i-a fost de folos la o nevoie sau la o afacere oarecare; altul, pentru altă pricină asemănătoare. Cu greu vei găsi pe cineva care, pentru dragostea de Hristos, să iubească pe aproapele său cu adevărat și așa cum trebuie să-l iubească. Pe cei mai mulți dintre oameni îi leagă unii de alții afacerile și treburile lumești. Pavel n-a iubit așa, ci pentru Hristos. Din pricina aceasta la Pavel, chiar cînd nu era iubit așa cum iubea el, dragostea lui nu se stingea, pentru că-i pusese rădăcină puternică dragostea de Hristos. Acum însă lucrurile sînt cu totul altfel. Dacă vom cerceta cu atenție vom vedea că la majoritatea oamenilor altele sînt pricinile care îi fac să se iubească între ei decît dragostea de Hristos. Și dacă mi-ar da cineva putința să fac această cercetare aici, într-o atît de mare mulțime de oameni, aș arăta că pricini curat lumești leagă pe oameni unii de alții. Și se vede aceasta din pricinile care fac din prieteni dușmani. Pentru că oamenii se unesc între ei pe temeiul acestor pricini trecătoare, de aceea nici prieteniile dintre ei nu sînt nici călduroase, nici nu dăinuiesc. Se întrerupe dragostea de se iscă între ei insulte, pagube de bani, invidie, dragoste de slavă deșartă și altele la fel cu acestea. Se întrerupe dragostea, că nu are rădăcină duhovnicească. Dacă ar fi avut o astfel de rădăcină, nici o pricină lumească n-ar fi stricat dragostea duhovnicească. Dragostea de aproapele întemeiată pe dragostea de Hristos este trainică, nestricată, nebiruită, nesfărîmată. N-o pot sfărîma nici calomniile, nici primejdiile, nici moartea, nici altceva asemănător. Orice ar pătimi un om care iubește așa pe aproapele său nu va înceta niciodată a-l iubi, pentru că se uită la pricina dragostei sale, la Hristos. Dar cel care iubește pentru că e iubit și el la rîndul său, o termină repede cu dragostea dacă prietenul său îl supără cu ceva; dimpotrivă, cel legat de semenul său cu lanțul dragostei de Hristos niciodată nu va pune capăt prieteniei. De aceea și Pavel spunea: *„Dragostea niciodată nu cade"*[21].

Ce poți să spui? Că te ocărăște cel pe care l-ai cinstit? Că a vrut să te junghie cel căruia i-ai făcut bine? Dar dacă-l iubești de dragul lui Hristos, atunci această dragoste te face să-l iubești și mai mult. Pricinile care duc în celelalte feluri de dragoste la răcirea dragostei,tocmai acelea duc aici la sporirea ei. Mai întîi, că un om care-ți răspunde la dragoste cu ură este pentru tine pricină de răsplată; în al doilea rînd, că omul acesta care-ți răspunde la dragoste cu ură are nevoie de mai mult ajutor, de mai mare

20. De aici începe partea morală: *Despre dragoste. Sîntem uniți unii cu alții mai mult pentru pricini lumești decît pentru dragostea de Hristos; de aceea și dragostea dintre noi se spulberă repede, pe cînd dragostea care are temei pe Hristos rămîne veșnică.*

21. *I Cor.* 13, 8.

ingrijire. De aceea pe omul care iubeşte pe oameni de dragul lui Hristos nu-l interesează din ce familie e cutare, din ce ţară, dacă e bogat, dacă îi răspunde la dragoste cu dragoste sau altceva asemănător, ci fie că-l urăşte, fie că-l ocărăşte, fie că-l ucide, el continuă să-l iubească, pentru că are îndestulătoare pricină de iubire pe Hristos; de aceea şi stă neclintit, tare şi nemişcat în dragostea sa, că se uită la Hristos. Că şi Hristos tot aşa a iubit pe duşmani, pe cei nerecunoscători, pe ocărîtori, pe hulitori, pe cei ce-L urau, pe cei ce nici nu voiau să-L vadă, pe cei care preferau lemnele şi pietrele în locul Lui. I-a iubit cu cea mai înaltă dragoste, faţă de care alta la fel nu poţi găsi. *„Mai mare dragoste ca aceasta nu are nimeni,* spune Hristos, *ca să-şi pună cineva sufletul lui pentru prietenul lui"*[22]. Uită-te cum continuă să-i iubească pe cei care L-au răstignit, pe cei care L-au batjocorit! Vorbeşte şi Tatălui despre ei, spunînd: *„Iartă-le lor, că nu ştiu ce fac!"*[23], iar după înviere a trimis şi pe ucenicii Lui la ei.

Să căutăm, dar, şi noi această dragoste, să năzuim spre ea, ca să ajungem imitatorii lui Hristos şi să avem parte şi de bunătăţile cele de aici şi de cele viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea, în vecii vecilor, Amin.

22. *Ioan* 15, 13.
23. *Luca* 23, 34.

OMILIA LXI

„Atunci apropiindu-se de El Petru a zis: «Doamne, de cîte ori îmi va greşi fratele meu şi-l voi ierta? Pînă la şapte ori?» Zisu-i-a lui Iisus: «Nu-ţi zic de şapte ori, ci de şaptezeci de ori cîte şapte”[1]

I

Petru a socotit că-I spune lui Hristos mare lucru; de aceea a adăugat cu încredere: *„Pînă la şapte ori”?* Cu alte cuvinte Petru Îl întreabă pe Iisus: „De cîte ori să fac ceea ce ai poruncit să fac? Dacă fratele meu îmi greşeşte mereu, dar se căieşte cînd îl mustru, de cîte ori porunceşti să-l tot iert? Cu cel ce nu se căieşte de greşeala făcută şi nici nu se recunoaşte vinovat, mi-ai spus s-o curm cu el, zicînd: *„Să-ţi fie ţie ca un păgîn şi vameş”*[2]. Cu acesta însă nu mi-ai dat o astfel de poruncă, ci mi-ai poruncit să mi-l apropii. De cîte ori, dar, trebuie să-l iert dacă se pocăieşte, după ce îl mustru? E destul de şapte ori?”

– Ce-i răspunde lui Petru Hristos, bunul şi iubitorul de oameni Dumnezeu?

– *„Nu-ţi spun de şapte ori, ci de şaptezeci de ori cîte şapte!”*

Aceste cuvinte ale lui Hristos nu arată un număr precis, ci un număr nesfîrşit; e vorba să iertăm pururea şi necontenit. După cum cuvîntul „de o mie de ori” arată de „nenumărate ori”, tot aşa şi aici. Cînd Scriptura spune: *„Cea stearpă a născut şapte”*[3], spune că a născut mulţi copii. Deci Hristos n-a mărginit iertarea la numărul acesta, ci a arătat că trebuie să iertăm pururea şi necontenit. Asta a arătat-o şi prin pilda pe care a spus-o îndată. Ca să nu se pară că dă o poruncă grea şi împovărătoare, cînd a spus: *„De şaptezeci de ori cîte şapte”*, a dat pilda cu datornicul nemilostiv[4]. Prin această pildă Hristos a urmărit mai multe lucruri: întîi, a deschis cale poruncii Sale de a ierta necontenit; apoi, a smerit pe cel care se mîndreşte că iartă; în sfîrşit a arătat că nu e greu să ierţi, ci foarte uşor. De aceea a dat ca pildă iubirea Sa de oameni, pentru ca punînd faţă în faţă

1. *Matei* 18, 21-22.
2. *Matei* 18, 17.
3. *I Regi* 2, 5.
4. *Matei* 18, 23-34.

iubirea ta de oameni cu iubirea Lui, să cunoşti că chiar dacă ai ierta de şaptezeci de ori cîte şapte, chiar dacă ai ierta necontenit pe toţi cei ce-ţi greşesc, iubirea ta de oameni faţă de bunătatea lui Dumnezeu cea nemărginită – de care ai să ai atîta nevoie cînd ai să fii judecat şi ai să dai seamă de faptele tale – e ca o picătură de apă faţă de un ocean nemărginit; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult. De aceea a şi adăugat zicînd:

„Asemănatu-s-a împărăţia cerurilor cu un împărat care a vrut să se socotească cu slugile sale. Şi începînd să se socotească cu ele, i s-a adus un datornic cu zece mii de talanţi. Neavînd el cu ce să plătească, a poruncit să-l vîndă pe el, pe femeia lui, pe copiii lui şi toate cîte avea"[5].

Acest datornic însă, după ce s-a bucurat de iubirea de oameni a stăpînului său, s-a dus şi a sugrumat pe tovarăşul lui care-i datora o sută de dinari. Stăpînul mîniat a poruncit să-l bage iarăşi la închisoare pînă ce va plăti tot.

Ai văzut cît de mare este deosebirea dintre păcatele ce le facem faţă de oameni şi cele pe care le facem faţă de Dumnezeu? Este atîta deosebire cîtă este între zece mii de talanţi şi o sută de dinari; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult. Lucrul acesta se datoreşte şi deosebirii dintre persoane şi lanţului păcatelor noastre. Cînd ne vede un om ne oprim de la păcat şi pregetăm a păcătui; dar cînd ne vede Dumnezeu în fiecare zi, nu ne oprim de la păcate, ci le săvîrşim fără teamă pe toate, şi cu fapta şi cu cuvîntul. Păcatele noastre ajung mai grele, nu numai pentru asta, ci şi pentru binefacerile pe care le primim de la Dumnezeu, ca şi pentru cinstea cu care ne cinsteşte El.

Dacă vreţi să aflaţi că păcatele noastre faţă de Dumnezeu sînt ca zece mii de talanţi, dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult, voi încerca să v-o arăt pe scurt. Mă tem însă să nu le dau şi mai mult prilej de păcătuire celor care sînt înclinaţi spre păcat şi celor cărora le place să păcătuiască mereu, sau să arunc în deznădejde pe cei cu frică de Dumnezeu şi să-i fac să întrebe ca şi ucenicii: *„Dar atunci cine poate să se mîntuiască?"*[6]. Cu toate acestea tot voi grăi, ca să întăresc şi mai mult în credinţă pe cei credincioşi şi să-i fac şi mai buni. Cei care nu simt nici o durere cînd păcătuiesc, pentru că păcatele au pus stăpînire cu totul pe sufletul lor, nu se vor depărta de păcate şi de răutate; iar dacă din pricina cuvintelor mele vor lua curaj să păcătuiască şi mai mult, nu sînt de vină spusele mele, ci nesimţirea lor; că spusele mele vor putea smeri şi duce pe calea pocăinţei dacă vor lua aminte la ele. Dimpotrivă, cei cu frică de Dumnezeu, cînd vor vedea mărimea păcatelor lor, vor cunoaşte şi puterea căinţei şi se vor alipi şi mai mult de ea. De aceea trebuie neapărat să vă vorbesc.

5. *Matei* 18, 23-25.
6. *Marcu* 10, 26.

Deci voi grăi şi voi pune înaintea voastră păcatele cîte le săvîrşim faţă de Dumnezeu şi cîte le săvîrşim faţă de oameni. Nu voi pune înaintea voastră păcatele pe care şi le ştie fiecare,ci pe cele generale; pe cele pe care le ştie fiecare să le adauge conştiinţa fiecăruia. Voi face aceasta vorbind mai întîi de binefacerile făcute nouă de Dumnezeu.

– Care sînt aceste binefaceri?

– Ne-a creat din nimic; a făcut pentru noi toate cele pe care le vedem: cerul, marea, pămîntul, aerul, pe toate cele din ele: animalele, plantele, seminţele. Trebuie să vorbesc pe scurt, din pricina noianului nemărginit de opere făcute de Dumnezeu. Dintre toate fiinţele de pe pămînt numai nouă oamenilor ne-a dat un astfel de suflet. Pentru om a sădit raiul, i-a dat un ajutor, l-a pus stăpîn peste toate fiinţele necuvîntătoare, cu slavă şi cu cinste l-a încununat. După acestea, cu toate că a fost nerecunoscător faţă de Binefăcătorul său, a fost totuşi învrednicit de daruri şi mai mari.

II

Nu te uita numai la aceea că l-a scos afară din rai, ci uită-te şi la cîştigul pe care l-a avut din izgonirea din rai. După ce l-a izgonit din rai, după ce i-a dat acele nenumărate bunătăţi şi după ce i-a făcut felurite binefaceri, a trimis şi pe Fiul Său la cei cărora le-a făcut bine şi totuşi Îl urăsc: ne-a deschis cerul, ne-a deschis largi porţile raiului şi ne-a făcut fii pe noi cei nerecunoscători, pe noi duşmanii Lui. De aceea bun prilej este şi acum să zicem: *„O, adîncul bogăţiei şi al înţelepciunii şi al ştiinţei lui Dumnezeu"!*[7] Ne-a dat şi botezul iertării păcatelor, izbăvirea de pedeapsă, moştenirea împărăţiei cerurilor; a făgăduit mii de bunătăţi celor care fac binele; ne-a întins mîna, a revărsat Duhul Sfînt în inimile noastre.

Dar ce s-a întîmplat? Cum ar fi trebuit să ne purtăm după ce ne-a dat atît de multe şi de mari bunătăţi? Oare, dacă am fi murit în fiecare zi pentru Cel Ce ne iubeşte atîta, am fi putut plăti noi după vrednicie aceste binefaceri, sau mai bine spus am fi putut plăti noi cea mai mică parte din datorie? Nicidecum! Că şi plata aceasta s-ar fi întors tot spre folosul nostru.

Cum ne purtăm, dar, noi care sîntem datori să murim în fiecare zi pentru El? Cum? Îi călcăm în fiecare zi legile Lui!

Să nu vă revoltaţi dacă am să-mi ascut limba împotriva păcătoşilor. Nu vă voi învinui numai pe voi, ci şi pe mine.

Cu cine vreţi să încep? Cu robii? Cu oamenii liberi? Cu militarii? Cu oamenii din popor? Cu dregătorii? Cu cetăţenii de rînd? Cu femeile? Cu bărbaţii? Cu bătrînii? Cu tinerii? Cu ce vîrstă? Cu ce slujbă? Cu ce meserie?

7 *Rom.* 11, 33.

Vreți să încep cu militarii? Ce păcate nu fac aceștia în fiecare zi? Ocărăsc, insultă, se înfurie, fac negoț cu nenorocirile altora, se aseamănă lupilor; niciodată nu sînt cu mîinile curate de păcate, după cum marea nu-i niciodată fără valuri. Care patimi nu-i supără? Care boală nu le asediază sufletul? Pizmuiesc pe cei de același grad cu ei, invidiază și umblă după slava deșartă; sînt lacomi și hrăpăreți cu cei mai mici decît ei; sînt dușmani și sperjuri cu cei cu care sînt în proces, cu cei care aleargă la ei ca la un port. Cît jaf, cîtă lăcomie, cîte calomnii, cîte șarlatanii, cîte lingușeli slugarnice! Haide acum să punem față în față aceste fapte cu legea lui Hristos! *„Cel ce va zice fratelui său: „Nebunule!" vinovat va fi de gheena focului"*[8]; *„Cel care se uită la o femeie ca să o poftească a și făcut desfrînare cu ea"*[9]; *„Dacă nu se va smeri cineva pe sine ca un copil, nu va intra în împărăția cerurilor"*[10]. Militarii însă își fac o meserie din a se purta cu îngîmfare cu cei de sub ei și cu cei dați pe mîna lor; iar aceștia tremură și se tem de ei mai grozav ca de niște fiare sălbatice. Nu fac nimic pentru Hristos, ci totul pentru pîntece, pentru bani, pentru slavă deșartă. Este, oare, cu putință să numeri cu cuvîntul păcatele săvîrșite cu fapta de ei? Cine poate povesti glumele lor, rîsetele lor, discuțiile lor fără rost, cuvintele lor de rușine? Despre lăcomia lor nici nu se poate vorbi! După cum monahii care locuiesc în munți nu știu ce-i lăcomia, tot așa și militarii, dar într-un înțeles contrar. Monahii nu știu ce-i lăcomia pentru că boala asta este departe de ei; militarii însă sînt atît de amețiți de ea, încît nici nu simt ce mare păcat e lăcomia. Păcatul acesta a alungat atît de departe virtutea și-i tiranizează atît de mult, încît nici nu mai socotesc lăcomia păcat greu.

Vreți să lăsăm pe militari de-o parte și să venim la alți oameni mai cu frică de Dumnezeu! Hai să cercetăm viața muncitorilor și a meseriașilor. Aceștia par că trăiesc din muncă cinstită și din sudoarea lor. Dar și aceștia, cînd nu iau aminte la ei înșiși, săvîrșesc multe păcate în munca lor. Că la osteneala muncii lor adaugă nedreptăți la cumpărări și la vînzări; adeseori în lăcomia lor, se jură, jură strîmb, spun minciuni; sînt prinși cu totul de afaceri lumești și trăiesc lipiți de cele de pe pămînt. Ca să cîștige bani, fac orice. Ca să dea din banii lor și celor nevoiași, nu-și dau multă osteneală, că totdeauna voiesc să-și mărească averea. Cine poate povesti ocările, insultele, împrumuturile, dobînzile, contractele pline de șarlatanii, afacerile cele rușinoase ale acestor oameni?

8. *Matei* 5, 22.
9. *Matei* 5, 28.
10. *Matei* 18, 4.

III

Vreți însă să-i lăsăm și pe aceștia și să venim la alții, care par mai drepți decît ei?

– Care-s aceștia?

– Proprietarii de pămînt, cei care se îmbogățesc de pe urma pămîntului. Poate fi, oare, o meserie mai nedreaptă decît aceasta? Dacă ai cerceta cum se folosesc de nenorociții și de sărmanii muncitori de pămînt de pe moșiile lor, ai vedea că moșierii sînt mai cruzi chiar decît barbarii. Pun pe spatele acestor oameni, topiți de foame și munciți toată viața lor, sarcini necontenite și împovărătoare; îi pun la munci istovitoare; se folosesc de trupurile lor ca de măgari și de catîri, dar, mai bine spus, ca de pietre; nu-i lasă nici măcar să răsufle puțin; fie că e treabă pe ogoare, fie că nu, la fel îi chinuie și nu le dau răgaz. Ce poate fi mai jalnic ca starea acestor oameni care, după ce s-au chinuit toată iarna, supți de frig, de ploaie și nedormiți, ies din iarnă cu mîinile goale, ba încă și cu datorii; **se tem și tremură, mai mult ca de foame și de moarte, de bătăile vechililor, de chinuri, de cercetări, de întemnițări, de lucrări de care nu pot** scăpa. Cine poate spune afacerile ce le fac moșierii pe spatele acestor nenorociți? Cine poate spune cîți bani cîștigă de pe urma muncii lor? Din munca și din sudoarea lor moșierii umplu teascurile și butoaiele, dar nu le dau voie să ia acasă cît de puțin. Varsă tot rodul pămîntului în butoaiele lor cele nelegiuite și le aruncă muncitorilor pentru munca lor cîțiva bănuți. Moșierii născocesc noi feluri de dobînzi, de care nu pomenesc nici legile păgînilor. Întocmesc polițe de împrumut pline de blestem. Silesc pe cei ce se împrumută de la ei să le dea o dobîndă de cincizeci la sută, nu unu la sută. Și cer o dobîndă atît de mare de la unul care are de hrănit femeie și copii, de la unul care este om ca și el, de la unul care-i umple cu munca lui hambarele și pivnițele. Moșierii însă nu se gîndesc la aceasta. De aceea bun prilej este acum să rostesc cuvintele profetului: *„Spăimîntează-te, cerule, cutremură-te, pămîntule"*[11]. La cîtă sălbăticie s-a pogorît neamul omenesc!

Nu spun asta ca să critic cumva meseriile, agricultura, armata, ogoarele, ci pe noi înșine! Pentru că și Cornelie sutașul era militar, Pavel era meseriaș, făcător de corturi, și după ce predica se îndeletnicea cu meseria sa; David era împărat, iar Iov avea moșii întinse și multe venituri. Dar pentru nici unul din ei ocupațiile lor nu le-au fost o piedică în calea virtuții.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea și avînd în minte și cele zece mii de talanți ce-I datorăm lui Dumnezeu, să ne silească gîndurile acestea să iertăm aproapelui nostru datoria mică și neînsemnată ce-o are către noi! E

11. *Ier.* 2, 12.

vorba, doar, să dăm socoteală numai de poruncile ce ne-au fost încredințate să le păzim; numai datoria asta o avem de plată, că toată datoria ce o avem noi față de Dumnezeu n-o putem plăti oricît ne-am strădui. De aceea Dumnezeu ne-a dat o cale ușoară și lesnicioasă pentru plata datoriei, în stare să șteargă toate datoriile noastre, iar această cale este aceea a iertării greșelilor celor ce ne greșesc, a neținerii de minte a răului ce ni l-au făcut alții.

Dar ca să cunoaștem bine această cale să auzim continuarea pildei spuse de Domnul.

„I s-a adus lui un datornic cu zece mii de talanți. Neavînd el să plătească, a poruncit să-l vîndă pe el și pe femeia lui și pe copiii lui"[12].

– Pentru ce a poruncit să-l vîndă pe el, pe femeia lui și pe copiii lui?

– Nu din cruzime, nici din neomenie – că paguba s-ar fi răsfrînt și asupra ei, că era roabă și soția aceluia –, ci dintr-o nespusă purtare de grijă. Stăpînul voia să-l înspăimînte cu amenințarea aceea, să-l facă să se roage, nu să-l vîndă. Dacă ar fi vrut să-l vîndă, nu i-ar fi ascultat rugămintea, nici nu i-ar fi iertat datoria.

– Dar pentru ce n-a făcut asta înainte de a-i face socoteala, pentru ce nu i-a iertat înainte datoria?

– Pentru că a vrut să-l facă să-și dea seama de ce mare datorie îl izbăvește, ca să-l facă și prin asta mai milostiv cu tovarășii săi. Dacă și după ce a aflat cît de mare este datoria sa, dacă și după ce a cunoscut mărimea iertării de care s-a învrednicit, el tot l-a mai luat de gît pe tovarășul său ca să-i plătească datoria, pînă la ce cruzime nu s-ar fi urcat dacă n-ar fi fost dăscălit mai înainte cu atît de mari pilde de blîndețe și de omenie!

– Ce-a spus însă datornicul acesta stăpînului său?

– *„Îngăduiește-mă și-ți voi plăti tot!" Iar stăpînul lui, milostivindu-se, l-a slobozit și i-a iertat datoria"*[13].

Ai văzut iarăși cît de covîrșitoare este iubirea de oameni a stăpînului? Sluga a cerut numai o amînare a datoriei, iar stăpînul i-a dat mai mult decît a cerut: i-a lăsat toată datoria și l-a iertat. De la început avea de gînd să-l ierte; dar nu voia să fie al lui darul, ci și al rugăciunii aceluia, ca să nu plece neîncununat. Chiar dacă a căzut sluga aceea la pămînt și s-a rugat, totuși iertarea se datorește în întregime bunătății stăpînului. Pricina iertării a arătat-o prin cuvintele: *„Că milostivindu-se, i-a iertat datoria"*. Dar stăpînul voia să vină și datornicul cu ceva, ca să nu i fie rușinea prea mare; voia să învețe, prin propriile sale suferințe, să fie iertător cu tovarășul său.

12. *Matei* 18, 24-25.
13. *Matei* 18, 26-27.

IV

Pînă acum datornicul acesta a fost un om bun și cumsecade. A mărturisit că este dator, a făgăduit că are să plătească datoria, a căzut la picioarele stăpînului său, l-a rugat, și-a recunoscut păcatele, a cunoscut mărimea datoriei sale. Dar faptele lui de mai tîrziu nu sînt vrednice de cele de mai înainte. După ce a ieșit de la stăpînul său, nu după multă vreme, ci îndată, pe cînd îi suna încă în ureche binefacerea, a întrebuințat în rău darul și libertatea dată de stăpîn.

„Găsind pe unul din tovarășii lui, care îi era dator o sută de dinari, îl sugrumă, zicînd: «Plătește-mi ce-mi ești dator!»"[14]

Ai văzut iubirea de oameni a stăpînului! Ai văzut și cruzimea slugii! Ascultați, cei care faceți acestea pentru bani! Dacă nu trebuie să vă purtați așa cînd vă greșește cineva, cu mult mai mult cînd vă datorează bani.

– Ce i-a spus tovarășul lui?

– *„Îngăduiește-mi și-ți voi plăti tot!"*[15]

El însă nu s-a rușinat nici de cuvintele care l-au scăpat pe el de datorie – că și el rostise aceleași cuvinte și i s-a iertat datoria cea de zece mii de talanți –, nici n-a cunoscut limanul care l-a scăpat de la înec și nici chipul în care l-a rugat tovarășul lui nu i-a mai adus aminte de iubirea de oameni a stăpînului său, ci pe toate acestea alungîndu-le din minte din pricina lăcomiei, a cruzimii și a urii, a ajuns mai sălbatic ca o fiară și a început să-l strîngă pe tovarășul lui de gît. Ce faci, omule? Nu-ți dai seama că făcînd așa te acuzi pe tine însuți, îți înfigi sabia în pieptul tău și anulezi hotărîrea și darul stăpînului tău? Dar nu s-a gîndit la nimic din acestea, nu și-a adus aminte de binefacerile primite și nici nu i s-a muiat inima, deși rugăciunea tovarășului său nu era pentru o datorie la fel de mare cu datoria pentru care se rugase el. Se rugase pentru zece mii de talanți; tovarășul lui, pentru o sută de dinari. Unul îl rugase pe stăpîn, celălalt pe unul de seama lui; unul dobîndise iertarea întregii datorii, celălalt îi cerea numai o amînare. Și nici atît n-a vrut, ci *„l-a băgat la închisoare. Iar tovarășii lui văzînd, au spus stăpînului lor"*[16].

Nici oamenilor nu le-a plăcut, dar lui Dumnezeu! Li s-a făcut milă celor ce nu datorau nimic.

– Ce a făcut stăpînul?

– A spus:

„Slugă vicleană, toată datoria aceea ți-am iertat-o pentru că m-ai rugat. Nu trebuia să-ți fie milă și ție de tovarășul tău, după cum am avut și eu milă de tine?"[17].

14. *Matei* 18, 28.
15. *Matei* 18, 29.
16. *Matei* 18, 30-31.
17. *Matei* 18, 32-33.

Vezi iarăşi bunătatea stăpînului! Stă la judecată cu sluga sa şi totuşi se scuză că trebuie să ia înapoi darul ce i l-a făcut. Dar, mai bine spus, nu l-a luat el înapoi, ci cel ce a primit darul i-a dat prilej să-i ia înapoi darul. De aceea şi spune: *„Toată datoria aceea ţi-am iertat-o pentru că m-ai rugat. Nu trebuia să-ţi fie milă şi ţie de tovarăşul tău?"* Chiar dacă ţi se părea greu să ierţi o sută de dinari, totuşi ar fi trebuit să te uiţi şi la cîştigul ce l-ai avut şi la acela pe care l-ai mai fi avut mai tîrziu. Chiar dacă este împovărătoare porunca, totuşi trebuia să te gîndeşti la răsplată. Nu trebuia să te gîndeşti că acela te-a supărat, că nu ţi-a plătit datoria, ci că tu ai supărat tare pe Dumnezeu, pe Care-L împăcaseşi numai cu o rugăminte. Dacă-ţi este atît de greu să fii prieten cu cel ce te-a supărat, apoi cu mult mai greu este să cazi în iad; iar dacă ai pune faţă în faţă una cu alta, ai vedea că e mult mai uşor să te împaci cu cel ce te-a supărat decît să cazi în iad.

Cînd sluga aceasta datora stăpînului său zece mii de talanţi, stăpînul nu l-a numit *„viclean"*, nici nu l-a ocărît,ci l-a miluit; dar cînd s-a purtat cu tovarăşul său ca un ticălos, atunci îi spune: *„Slugă vicleană"*.

Să auzim noi cei lacomi cuvintele acestea. Că nouă ne sînt adresate. Să auzim aceste cuvinte noi cei nemiloşi şi cruzi. Că nu sîntem cruzi cu alţii, ci cu noi înşine. Cînd vrei să faci rău cuiva, gîndeşte-te că ţie îţi faci rău, nu aceluia; îţi legi păcatele tale, nu pe ale aproapelui. Orice rău ai face unui om îl faci ca un om şi numai pe lumea aceasta; Dumnezeu însă, nu aşa, ci te va pedepsi mai cumplit cu pedeapsa cea de pe lumea cealaltă.

„Şi l-a dat chinuitorilor pînă ce va plăti toată datoria"[18].

Cu alte cuvinte, l-a dat pentru totdeauna pe mîna chinuitorilor, că niciodată nu va putea plăti toată datoria. Pentru că binefacerea stăpînului nu te-a făcut mai bun, rămîne ca pedeapsa să te îndrepte. Lui Dumnezeu nu-I pare rău de darurile şi harurile ce le face oamenilor; dar răutatea acestui datornic a fost atît de mare că a desfiinţat şi această lege. Ce poate fi mai cumplit decît răutatea, cînd ea duce la desfiinţarea unui dar dumnezeiesc atît de mare şi atît de bogat?

Stăpînul nu l-a dat pe mîna chinuitorilor aşa simplu, ci cu mînie. Cînd poruncise să-l vîndă nu se vedea mînie în cuvintele sale; de altfel nici nu l-a vîndut; ameninţarea era doar un prilej foarte nimerit ca stăpînul să-şi arate iubirea sa de oameni. Acum însă hotărîrea sa este plină de mînie: porunceşte să-l pedepsească şi să-l chinuiască.

Ce mai spune pilda?

„Aşa va face şi vouă Tatăl Meu, dacă nu veţi ierta fiecare fratelui său din inimă greşelile lor"[19].

18. *Matei* 18, 34.
19. *Matei* 18, 35

Nu spune: *„Tatăl vostru"*, ci: *„Tatăl Meu"*. Că nu se cuvine ca Dumnezeu să fie numit Tată al unui om atît de rău și de crud.

V

Două[20] lucruri caută Hristos să ne învețe prin această pildă: unul, ca noi să ne recunoaștem greșelile noastre; al doilea, să iertăm celor ce ne greșesc. Ne cere să ne recunoaștem greșelile noastre în vederea iertării greșiților noștri, ca să ne fie mai ușoară iertarea; pentru că cel care recunoaște că greșește este mai iertător cu aproapele său. Să nu iertăm însă numai cu gura, ci din inimă, ca nu cumva, răzbunîndu-ne pe cei ce ne au greșit, să împlîntăm sabia în noi înșine. Te-a supărat, oare, atît de mult cel ce ți-a greșit cîtă supărare îți pricinuiești ție însuți cînd ții mereu viu în minte răul ce ți l-a făcut acela și mai atragi asupra ta și pedeapsa lui Dumnezeu? Dar dacă ești treaz și filozofezi, răul se va întoarce pe capul aceluia și el va suferi. Dacă te superi și te necăjești, atunci tu te vatămi singur, nu celălalt. Nu spune dar: „M-a ocărît, m-a calomniat, mi-a făcut numai rău!" Cu cît vei spune că ți-a făcut mai mult rău, cu atît arăți mai mult că el este binefăcătorul tău. Îți dă prilejul să ți speli păcatele. Deci cu cît îți face mai mult rău, cu atît acela ajunge mai mare pricină de iertare a păcatelor tale. Dacă vrem, nimeni nu ne poate face vreun rău, ci chiar dușmanii ne pot fi de foarte mare folos. Dar pentru ce vorbesc eu de oameni? Este, oare, cineva mai rău decît diavolul? Ei bine și diavolul poate să ne fie mare pricină de laude și de cununi. O arată Iov. Deci pentru ce te mai temi de omul care te dușmănește, cînd chiar diavolul îți este pricină de încununare? Vrei să-ți spun cîte cîștigi de înduri cu fața senină relele ce ți le fac dușmanii? Cel dintîi și cel mai mare cîștig este scăparea de păcate. Al doilea cîștig, tăria sufletească și răbdarea. Al treilea cîștig, blîndețea și iubirea de oameni. Da, omul care știe să nu se mînie pe cei care-l supără va fi cu mult mai blînd cu prietenii. Al patrulea cîștig, că nu se mînie niciodată; iar aceasta nu are egal. Că omul care nu se mînie scapă și de tristețea pricinuită de mînie și nici nu-și cheltuiește viața în supărări și dureri zadarnice; omul care nu știe ce-i ura nu știe nici ce-i supărarea, ci se bucură de mulțumire sufletească și nenumărate bunătăți.

Deci, dacă urîm pe alții ne pedepsim pe noi înșine, după cum dacă iubim pe alții ne facem nouă înșine bine. În afară de aceasta ești respectat de toți, chiar de dușmani, fie ei chiar demoni; dar, mai bine spus, dacă nu urăști, nici nu vei avea dușmani. Iar cel mai mare și cel dintîi bine este că dobîndești iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Dacă ai făcut păcate, vei

20. De aici începe partea morală: *Să nu purtăm ură celor care ne ocărăsc, celor care ne calomniază și ne fac rău, ci să îndurăm cu curaj; ba, mai mult, să ne rugăm pentru ei.*

dobîndi iertare; dacă ai făcut fapte bune, vei căpăta mai multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu.

Să căutăm, dar, să nu urîm pe nimeni, ca şi Dumnezeu să ne iubească pe noi, să Se milostivească şi să ne miluiască, chiar dacă păcatele noastre ar fi de zece mii de talanţi.

Îmi spui că cineva ţi-a făcut rău? Miluieşte-l, nu-l urî! Plîngi şi jeleşte-l, nu-i întoarce spatele! Că n-ai supărat tu pe Dumnezeu, ci el! Pe tine Dumnezeu te laudă dacă suferi fără gînd de răzbunare răul ce ţi s-a făcut. Gîndeşte-te că Hristos, cînd avea să fie răstignit pe cruce, Se bucura pentru El, dar plîngea pentru răstignitorii Săi. Tot aşa trebuie să facem şi noi. Cu cît ni se face mai mult rău, cu atît mai mult trebuie să plîngem pe cei care ne fac rău. De aici, pentru noi,mari bunătăţi, pentru aceia, chinuri şi pedepse.

Ai fost ocărît şi lovit în faţa oamenilor? Acela s-a făcut de ruşine şi s-a necinstit în faţa oamenilor; a deschis împotriva lui gura a nenumăraţi acuzatori, iar ţie ţi-a împletit mai multe cununi şi a adunat în jurul tău mulţi lăudători ai îndelungii tale răbdări.

Te-a bîrfit la alţii? Ce-i asta, cînd ştii că Dumnezeu este Acela Care are să-ţi ceară socoteală de faptele tale, şi nu oamenii la care ai fost bîrfit. Bîrfitorul tău şi-a adăugat lui şi pricină de pedeapsă, ca să dea socoteală nu numai de păcatele lui, ci şi de cele ce le-a spus despre tine. Pe tine te-a bîrfit în faţa oamenilor, el însă a fost bîrfit în faţa lui Dumnezeu.

Dacă nu-ţi sînt de ajuns cele ce ţi-am spus, gîndeşte-te că şi Stăpînul tău a fost bîrfit şi de satana şi de oameni; şi a fost bîrfit faţă de cei pe care-i iubea cel mai mult. Iar Fiul Lui Cel Unul-Născut aceleaşi le-a pătimit. De aceea şi spunea: *Dacă pe stăpînul casei l-a numit Beelzebul, cu mult mai mult pe casnicii lui?*"[21]. Şi nu numai că vicleanul diavol L-a bîrfit, dar a şi fost crezută bîrfirea lui; şi nu L-a bîrfit cu bîrfeli obişnuite, ci cu ocări şi cu păcate foarte mari: L-a făcut îndrăcit[22], a spus că este înşelător[23] şi împotriva lui Dumnezeu.

Ţi s-au răsplătit cu rău binefacerile? Plîngi şi jeleşte mai ales pe cel ce ţi-a făcut rău, iar de tine bucură-te că ai ajuns asemenea lui Dumnezeu, Care răsare soarele peste răi şi peste buni[24]. Iar dacă imitarea lui Dumnezeu te depăşeşte – deşi nu-i greu pentru mintea trează –, dacă totuşi ţi se pare asta peste puterile tale, haide să te duc la nişte oameni,

21. *Matei* 10, 25.
22. *Ioan* 7, 20.
23. *Matei* 27, 63.
24. *Matei* 5, 45.

ca şi tine, la Iosif, care a suferit o mulţime de rele de la fraţii lui şi totuşi le-a făcut bine[25], la Moise, care s-a rugat pentru cei care uneltiseră de atîtea ori împotriva lui[26], la Pavel, care se ruga să fie anatema pentru iudei[27], deşi nu putea să numere suferinţele îndurate de la ei, la Ştefan, care fiind bătut cu pietre, s-a rugat să li se ierte lor păcatul acela[28].

Gîndindu-ne la toate acestea, să scoatem din sufletul nostru toată mînia, ca şi Dumnezeu să ne ierte şi nouă toate păcatele, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui şi Sfîntului Duh slavă, putere şi cinste acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

25. *Fac.* 45, 1-15.
26. *Ieş.* 32, 32.
27. *Rom.* 9, 3.
28. *Fapte* 7, 60.

OMILIA LXII

„Şi a fost cînd a sfîrşit Iisus cuvintele acestea, a trecut din Galileea şi a venit în hotarele Iudeii, dincolo de Iordan"[1]

I

Adesea Hristos a părăsit Iudeea din pricina invidiei fariseilor. Acum vine iarăşi în Iudeea, pentru că patimile erau aproape. Nu Se suie deocamdată la Ierusalim, ci rămîne în hotarele Iudeii.

Cînd a venit în Iudeea,

„Au mers după El mulţimi multe şi i-a vindecat pe ei"[2].

Hristos nu învăţa continuu cu cuvîntul, dar nici nu făcea necontenit minuni, ci făcea cînd una, cînd alta spre a-i mîntui în felurite chipuri pe cei ce stăteau lîngă El şi Îl urmau. Pe temeiul minunilor arăta vrednice de credinţă învăţăturile Sale, iar pe temeiul învăţăturii cuvintelor Sale mărea folosul minunilor. Lucra aşa pentru a-i călăuzi la cunoaşterea lui Dumnezeu.

Uită-mi-te şi la aceea că evangheliştii amintesc de popoare întregi printr-un singur cuvînt şi nu spun numele fiecăruia din cei vindecaţi. Evangheliştii nu spun că a vindecat pe cutare şi pe cutare, ci că a vindecat mulţi, învăţîndu-ne să nu ne mîndrim.

Hristos a vindecat făcînd bine celor vindecaţi; iar prin ei, altora mulţi. Vindecarea acestora a fost pentru alţii temei de cunoaştere a lui Dumnezeu, dar nu pentru farisei; ei tocmai din pricina asta se sălbăticeau mai mult şi veneau la El ca să-L ispitească. Şi pentru că nu puteau ataca minunile, Îi puneau întrebări.

„Apropiindu-se de El şi ispitindu-L, ziceau: „Este îngăduit omului să-şi lase femeia pentru orice pricină?"[3]

Ce nebunie! Socoteau că Îi vor închide gura cu această întrebare, deşi primiseră dovezi de puterea Sa. Cînd au vorbit cu El multe despre

1. *Matei* 19, 1.
2. *Matei* 19, 2.
3. *Matei* 19, 3.

sîmbătă[4], cînd I-au spus că hulește[5], cînd au spus că are demon[6], cînd au certat pe ucenici că merg prin semănături[7], cînd L-au întrebat pentru ce ucenicii mănîncă cu mîinile nespălate[8], Hristos, închizîndu-le gura și legîndu-le limba lor nerușinată, i-a slobozit, dar nici așa nu s-au potolit. Așa e răutatea, așa e invidia: nerușinată și obraznică. De i-ai închide gura de mii de ori, de mii de ori dă iarăși asalt.

Uită-mi-te la viclenia lor și din felul întrebării. Nu I-au spus: „Ai poruncit ca femeia să nu fie lăsată", că Domnul dăduse o astfel de lege[9]. N-au pomenit de cuvintele Lui, dar au pornit de la ele, gîndind că fac lațul mai mare; și voind să-L facă să se contrazică, nu spun: „Pentru ce ai dat cutare și cutare lege?", ci, ca și cum n-ar fi vorbit deloc despre aceasta, și ca și cum Domnul n-ar fi dat nici o lege, Îl întreabă: *„Dacă este îngăduit"*, nădăjduind că Hristos uitase ce spusese. Și dacă le-ar fi răspuns că este îngăduit să o lase, erau gata să-I pună în față cele spuse de El și să-L întrebe: „Cum? N-ai spus mai dinainte contrariul?" Iar dacă le-ar fi răspuns ceea ce spusese mai înainte, să-I pună în față legea dată de Moise.

– Ce le-a răspuns Hristos?

– N-a spus: *„Pentru ce Mă ispitiți, fățarnicilor?"*, deși mai tîrziu le-o spune[10]. Nu, acum nu le grăiește așa.

– Pentru ce oare?

– Pentru ca să-Și arate odată cu puterea și blîndețea. Nu tace totdeauna, ca să nu socotească dușmanii Săi că nu le cunoaște viclenia; dar nici nu-i mustră totdeauna, ca să ne învețe să suferim toate cu blîndețe. Dar ce răspuns le dă?

„N-ați citit oare, că Cel Care i-a făcut dintru început, bărbat și femeie i-a făcut? Și a zis: „Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi cei doi un trup. Deci nu mai sînt doi, ci un trup. Așadar, ceea ce a unit Dumnezeu omul să nu despartă"[11].

Uită-te la înțelepciunea Învățătorului! Cînd a fost întrebat: *„Dacă este îngăduit"*, n-a răspuns îndată: „Nu-i îngăduit", ca ei să nu se tulbure și să facă gălăgie, ci, înainte de a arăta care-i hotărîrea Sa, o face cunoscută prin felul răspunsului Său, arătînd că aceasta este și porunca Tatălui

4. *Matei* 12 [illegible]
5. *Matei* 9, [illegible]
6. *Ioan* 7, 20
7. *Matei* 12 [illegible]
8. *Matei* 15 [illegible]
9. *Matei* 5 [illegible]
10. *Matei* 22 [illegible]
11. *Matei* 19 [illegible]

Său şi că a dat porunca Sa cu privire la căsătorie fără să fie împotriva lui Moise, ci cu totul de acord cu el. Uită-te că Domnul întăreşte spusele Sale nu numai pe crearea omului, ci şi pe porunca lui Dumnezeu. N-a spus că Dumnezeu a creat numai un singur bărbat şi o singură femeie, ci şi că a poruncit ca un singur bărbat să se unească cu o singură femeie. Dacă Dumnezeu ar fi voit ca bărbatul să o lase şi să ia alta, ar fi făcut un singur bărbat şi mai multe femei. Dar aşa şi prin felul creării lor şi prin felul legii date, a arătat că un bărbat trebuie să trăiască necontenit cu o singură femeie şi să nu se despartă niciodată de ea. Şi iată cum spune: *„Cel Care i-a făcut dintru început, bărbat şi femeie i-a făcut"*, adică au fost făcuţi dintr-o singură rădăcină şi au ajuns un singur trup. *„Şi vor fi cei doi un singur trup"*. Apoi, ca să înfricoşeze pe cei care învinuiesc legea veche şi ca să o şi întărească totodată, n-a spus: „Nu trebuie, dar, să vă lăsaţi femeile! Nu trebuie să vă despărţiţi!", ci: *„Ceea ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă"*, „Dacă tu, le zice Hristos, îmi spui de Moise, Eu îţi spun de stăpînul lui Moise. În afară de aceasta, Mă sprijin şi pe timpul cînd s-a legiuit căsătoria. Dumnezeu dintru început i-a făcut pe ei bărbat şi femeie[12]; şi legea aceasta, chiar dacă pare dată acum de Mine, este mai veche decît legea lui Moise şi-i foarte chibzuită, că n-o aduce numai pe femeie alături de bărbat, ci-i porunceşte să lase pe tatăl şi pe mama ei; şi nici nu legiuieşte ca bărbatul să vină la femeia sa, ci să se lipească de ea; iar prin acest cuvînt arată că unirea este de nedesfăcut. Apoi nici nu se mărgineşte numai la atîta, ci cere ca unirea lor să fie şi mai strînsă, că spune: *„Vor fi cei doi un trup"*.

II

Apoi, după ce a citat legea aceasta veche, dată şi cu fapta şi cu cuvîntul, după ce a arătat că este vrednică de credinţă pentru că Dumnezeu a dat-o, Hristos, cu autoritate, o tălmăceşte şi El şi legiuieşte, zicînd: „Deci nu mai sînt doi, ci un trup". După cum este o crimă să tai trupul omenesc, tot aşa este o nelegiuire să desparţi femeia de bărbat. Şi Hristos nu S-a oprit la atîta, ci a adăugat şi pe Dumnezeu, zicînd: *„Ceea ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă"*.

Hristos arată deci că divorţul este şi împotriva firii şi împotriva legii; împotriva firii, pentru că se taie trupul; împotriva legii, pentru că cei ce vor să divorţeze fac lucrul acesta împotriva lui Dumnezeu Care i-a unit şi a poruncit să nu se despartă.

Ce ar fi trebuit să facă fariseii la auzul acestui răspuns? N-ar fi trebuit, oare, să se liniştească şi să laude răspunsul lui Hristos? N-ar fi tre-

12. *Fac.* 1, 27.

buit, oare, să admire înțelepciunea Lui și să rămînă uimiți de acordul dintre El și Tatăl? Dar nu! Fariseii n-au făcut nimic din toate acestea, ci Îl întreabă, luînd, așa-zicînd, apărarea legii date de Moise:

„Pentru ce atunci Moise a poruncit să i se dea carte de despărțenie și să o lase?" [13]

Deși n-ar fi trebuit ca fariseii să-I facă această obiecție, ci Domnul să le-o facă lor, totuși Hristos nu-i atacă, nici nu le spune: „Ce sînt Eu de vină dacă Moise a dat porunca aceasta?", ci le zădărnicește întrebarea. Dacă Hristos ar fi fost dușman al Vechiului Testament, n-ar fi luat apărarea lui Moise, n-ar fi întărit ceea ce s-a făcut la început, n-ar fi căutat să arate că e de acord cu cei vechi.

– Moise, m-ar putea întreba cineva, mai dăduse încă și alte multe porunci: despre mîncăruri, despre sîmbătă. Pentru ce fariseii nu L-au atacat niciodată așa ca acum?

– Voiau să ridice împotriva Lui mulțime de bărbați; că iudeilor le era indiferent divorțul și toți îl practicau. Din pricina aceasta fariseii, din toate poruncile date de Hristos pe Munte, au amintit acum numai de porunca aceasta.

Dar Hristos, înțelepciunea cea negrăită, ia apărarea lui Moise, spunîndu-le:

„Moise, din pricina învîrtoșării inimilor voastre, a legiuit așa" [14].

Pentru că Hristos dăduse legea, de aceea n-a lăsat ca Moise să fie învinuit, ci îl scapă de vină și întoarce toată vina pe capul lor. Așa face Hristos totdeauna. Cînd fariseii le-au găsit vină ucenicilor că smulg spice sîmbăta, Hristos le arată că și ei sînt de vină[15]; cînd fariseii i-au învinuit pe ucenici de călcare de lege pentru că au mîncat cu mîinile nespălate, Hristos le arată că ei sînt călcători de lege[16]; la fel cu sîmbăta[17] și în alte multe cazuri; și tot așa și acum.

Apoi, pentru că spusele Sale erau prea apăsătoare și le aduceau mare învinuire, Hristos vorbește din nou de legea cea veche, spunînd ceea ce spusese mai înainte:

„Dar la început n-a fost așa" [18].

Cu alte cuvinte Hristos le spune așa: „Dumnezeu la început a dat cu fapta cu totul altă lege". Și ca fariseii să nu spună: „De unde se vede că

13. *Matei* 19, 7.
14. *Matei* 19, 8.
15. *Matei* 12, 1-7.
16. *Matei* 15, 2-20.
17. *Matei* 12, 10-12.
18. *Matei* 19, 8.

din pricina învîrtoşării inimilor noastre Moise a dat porunca aceasta?", Hristos le închide iarăşi gura cu ceea ce făcuse Dumnezeu la început.

Dacă porunca lui Moise ar fi fost o poruncă mare şi folositoare, Dumnezeu n-ar fi dat porunca aceea la începutul lumii, n-ar fi făcut pe cei dintîi oameni aşa – un bărbat şi o singură femeie – şi nici n-ar fi grăit aşa.

„Dar vă spun vouă: „Oricine va lăsa pe femeia sa, afară de cuvînt de desfrînare şi va lua alta, săvîrşeşte desfrînare"[19].

Hristos dă lege, după ce cu autoritate le închisese gura fariseilor, aşa cum făcuse cînd a fost vorba de mîncăruri şi cînd a fost vorba de sîmbătă. Cu privire la mîncăruri, după ce i-a făcut pe farisei să tacă, Hristos a spus mulţimii: *„Nu ce intră în gură spurcă pe om"*[20]. Cu privire la sîmbătă le-a zis, închizîndu-le gura: *„Deci se cade să faci bine sîmbăta"*[21]. Tot aşa face şi acum. Şi ceea ce s-a întîmplat atunci se întîmplă şi acum. După cum atunci iudeii au rămas cu gurile închise, iar ucenicii s-au tulburat şi s-au apropiat de Hristos împreună cu Petru şi I-au zis: *„Spune-ne nouă pilda aceasta"*[22], tot aşa şi acum, tulburîndu-se au spus:

„Dacă aşa este pricina omului cu femeia, e de folos să nu se însoare"[23].

Şi doar acum înţeleseră mai bine decît înainte ce le spusese. De aceea atunci tăcuseră; acum însă Îl întreabă, cu toate că legea dată de Hristos a fost făcută mai desluşită prin întrebările fariseilor şi răspunsurile Domnului. Ucenicii nu îndrăznesc să-L contrazică pe faţă; Îi aduc la cunoştinţă ceea ce li se părea greu şi împovărător în această poruncă, spunînd: *„Dacă aşa este pricina omului cu femeia, e de folos să nu se însoare"*. Că li se părea şi lor o mare povară să fii dator să trăieşti cu o femeie plină de răutate şi să ţii în casă necontenit o fiară sălbatică.

III

Şi ca să afli că i-au tulburat pe ucenici foarte mult cuvintele lui Hristos, evanghelistul Marcu spune că ucenicii I-au pus această întrebare îndeosebi[24].

– Ce înseamnă cuvintele: *„Dacă aşa este pricina omului cu femeia"?*

– Înseamnă sau: dacă pentru aceasta s-au unit, ca să fie una; sau: dacă bărbatul îşi atrage prin divorţ învinuire şi dacă lăsîndu-o păcă-

19. *Matei* 19, 9.
20. *Matei* 15, 11.
21. *Matei* 12, 12.
22. *Matei* 15, 15.
23. *Matei* 19, 10.
24. *Marcu* 10, 10.

tuieşte, atunci este mai uşor pentru el să lupte împotriva firii şi împotriva lui decît împotriva unei femei rele.

– Ce le răspunde Hristos?

– N-a spus: „Da, este mai uşor! Faceţi asta!”, ca să nu socotească ucenicii că fecioria este o lege, ci a adăugat:

„Nu toţi înţeleg cuvîntul acesta, ci cei cărora s-a dat”[25].

Hristos laudă fecioria şi arată că este un mare lucru. Cu aceste cuvinte îi atrage şi-i îndeamnă pe ucenici să trăiască în feciorie.

– Este, oare, vreo contrazicere între ceea ce a spus Hristos şi ceea ce au spus ucenicii? Hristos a spus că fecioria e un lucru mare; ucenicii spun că-i mai uşor să trăieşti în feciorie decît să fii căsătorit.

– Nu! Fecioria este şi grea, dar şi mai uşoară decît căsătoria. Hristos a mărturisit că este un lucru mare, ca să-i facă pe ucenicii Săi mai rîvnitori; ucenicii arată, prin cuvintele lor, că e mai uşoară decît căsătoria, ca prin aceasta să îmbrăţişeze şi mai mult fecioria şi înfrînarea. Pentru că părea greu să le vorbească despre feciorie, Hristos îi face pe ucenicii Săi să o dorească, din pricină că legea îi constrîngea să nu se despartă de femei.

Apoi le arată că este uşoară fecioria spunînd:

„Sînt eunuci, care din pîntecele maicii lor s-au născut aşa; şi sînt eunuci, care au fost făcuţi eunuci de oameni; şi sînt eunuci, care s-au făcut pe ei înşişi eunuci pentru împărăţia cerurilor”[26].

Prin cuvintele acestea, Hristos îi face să aleagă fecioria fără să-şi dea seama. Le arată că este cu putinţă virtutea aceasta, ca şi cum le-ar fi spus: „Gîndeşte-te ce-ai fi făcut dacă ai fi fost eunuc din fire sau dacă alţii te-ar fi făcut eunuc? Ai fi fost lipsit şi de plăcere şi n-ai fi avut nici plată! Dar aşa mulţumeşte lui Dumnezeu că suferi cu plată şi cu cununi ceea ce suferă aceia fără cununi! Dar, mai bine spus, nu suferi nici asta; îţi este cu mult mai uşor, pentru că viaţa ta este călăuzită de nădejde şi de conştiinţa faptei bune ce o săvîrşeşti şi pentru că nici pofta nu e atît de puternică. Tăierea mădularului nu poate potoli aşa de uşor astfel de valuri şi nici nu poate face linişte, cît o poate frîul gîndului, dar, mai bine spus, chiar nu numai gîndul”.

Hristos a vorbit de eunuci ca să-i îndemne pe ucenici să trăiască în feciorie. Dacă Hristos n-ar fi avut de gînd să spună lucrul acesta, ce rost ar mai fi avut să vorbească de ceilalţi eunuci? Cînd spune: *„S-au făcut pe ei înşişi eunuci”*, nu vorbeşte de tăierea mădularelor – Doamne fereşte! –, ci de tăierea gîndurilor celor rele. Că blestemat este cel ce-şi taie mădularul, după cum spune Pavel: *„O, de s-ar tăia de tot cei ce vă*

25. *Matei* 19, 11.
26. *Matei* 19, 12.

răzvrătesc!"[27] Şi pe bună dreptate! Unul ca acesta este un ucigaş; dă prilej să fie hulită creaţia lui Dumnezeu, deschide gurile maniheilor şi săvîrşeşte aceeaşi fărădelege ca şi păgînii care se ciuntesc. Tăierea mădularelor a fost dintru început fapta unei lucrări diavoleşti şi a unei uneltiri drăceşti, ca să defaime opera lui Dumnezeu şi să pocească pe om; ca să pună totul pe seama naturii mădularelor şi nu a voinţei libere; din pricina aceasta mulţi păcătuiesc fără teamă, pentru că se socotesc fără vină; aceştia îşi pricinuiesc o îndoită vătămare: una, că-şi ciuntesc mădularele; a doua, că împiedică voinţa de a săvîrşi fapte bune. Diavolul le-a legiuit pe acestea! Dar în afară de lucrul acesta, diavolul a mai adus pe lume şi o altă învăţătură rea! A deschis drum învăţăturii despre soartă şi destin, ca să pîngărească libertatea dată nouă de Dumnezeu, ca să ne convingă că natura este rea; iar cu asta a mai semănat şi alte învăţături rele, deşi nu pe faţă. Aşa sînt otrăvile diavolului! De aceea, vă rog să fugiţi de o nelegiuire ca aceasta, de tăierea mădularelor. În afară de asta trebuie să vă mai spun că tăierea mădularelor nu stinge pofta, ci o aprinde mai mult. În altă parte îşi are izvoarele sămînţa care este în noi, din altă pricină îşi înalţă pofta valurile sale. Unii spun că pofta trupului se naşte din creier; alţii spun că din coapse. Eu însă aş spune că nu se naşte din altă parte decît dintr-o voinţă desfrînată şi dintr-o minte nesupravegheată. Dacă sufletul ne este curat, nu ne vatămă deloc mişcările trupului.

După ce Hristos a vorbit despre eunuci, care fără rost şi în zadar se fac eunuci dacă nu-şi alungă şi din minte gîndurile cele păcătoase, după ce a vorbit despre cei care trăiesc în feciorie pentru împărăţia cerurilor, a adăugat:

„Cine poate înţelege, să înţeleagă!"[28]

Datorită bunătăţii Lui nespuse, Hristos nu face din feciorie lege de vieţuire; dar îi face pe ucenici să îmbrăţişeze fecioria cu mai multă rîvnă, arătîndu-le ce mare faptă de virtute este fecioria. Şi aceste ultime cuvinte le-a spus după ce a arătat că este cu putinţă fecioria, ca să le aprindă şi mai mult dorinţa de a voi acest fel de vieţuire.

IV

Aş putea fi însă întrebat:

– Dacă vieţuirea în feciorie este o faptă de voinţă, pentru ce Hristos a spus la început: *„Nu toţi înţeleg cuvîntul acesta, ci cei cărora s-a dat"?*

– Ca să afli că mare este lupta aceasta, nu ca să bănuieşti cumva că fecioria este un destin constrîngător, s-a dat acelora care voiesc. A grăit aşa ca să arate că acela care intră în această luptă are nevoie de mult aju-

27. *Gal.* 5, 12.
28. *Matei* 19, 12.

tor de sus; dar de acest ajutor se bucură numai cel care voieşte să trăiască în feciorie. Hristos Se foloseşte de obicei de aceste cuvinte cînd este vorba de o faptă deosebit de mare, de pildă cînd zice: *„Vouă vi s-a dat să cunoaşteţi tainele"*[29]. Şi că e adevărat că fecioria este o mare faptă de voinţă se vede din cuvintele spuse de Domnul cu acest prilej. Dacă fecioria ar fi numai un dar de sus şi dacă cei care trăiesc în feciorie n-ar contribui cu nimic, atunci de prisos le-a mai făgăduit Hristos împărăţia cerurilor şi de prisos i-a mai deosebit de ceilalţi eunuci.

Uită-te cum din răutatea unora au cîştigat alţii! Iudeii au plecat fără să înveţe ceva – că nici nu L-au întrebat ca să înveţe –, dar ucenicii şi de aici au cîştigat.

„Atunci I s-au adus copii ca să-Şi pună mîinile pe ei şi să Se roage; iar ucenicii i-au certat; dar El le-a zis: «Lăsaţi copiii să vină la Mine, că a unora ca aceştia este împărăţia cerurilor». Şi punîndu-Şi peste ei mîinile, a plecat de acolo"[30].

– Pentru ce ucenicii au certat copiii?

– Pentru vrednicia Învăţătorului.

– Ce a făcut Hristos?

– Hristos, ca să-i înveţe pe ucenici să fie smeriţi şi să calce în picioare mîndria lumească, ia în braţe pe copii, îi îmbrăţişează şi făgăduieşte unora ca aceştia împărăţia cerurilor. Făgăduinţa aceasta o făcuse şi mai înainte[31].

Şi noi, dar, dacă voim să moştenim împărăţia cerurilor, să căutăm cu toată rîvna a dobîndi această virtute. Că aceasta este definiţia filozofiei: să fii cu pricepere curat la suflet. Aceasta este viaţa îngerească. Da, sufletul copilului este lipsit de orice patimă. Nu se răzbună pe cei care l-au supărat, ci se duce ca la nişte prieteni, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Oricît l-ar bate maică-sa, pe ea o caută, pe ea o preferă tuturora. De i-ai arăta o împărăteasă cu coroană pe cap, nu o va prefera mamei sale îmbrăcată în zdrenţe, ci doreşte s-o vadă mai degrabă pe maică-sa, aşa îmbrăcată cum e, decît pe împărăteasa gătită cu podoabe. Copilul nu judecă ce-i al său şi ce-i străin pe temeiul sărăciei şi bogăţiei, ci pe temeiul prieteniei. Nu caută mai mult decît îi este de neapărată trebuinţă; cînd s-a săturat de supt, lasă la o parte sînul mamei. Copilul nu se întristează de cele ce ne întristăm noi, de pildă de paguba de bani şi de altele ca acestea; şi iarăşi, nu se bucură de cele ce ne bucurăm noi, de aceste lucruri pieritoare, nici nu-l uimeşte frumuseţea trupurilor. De aceea spunea Hristos: *„Că a unora ca aceştia este împărăţia cerurilor"*, ca să săvîrşim cu voinţa

29. *Matei* 13, 11.
30. *Matei* 19, 13-15.
31. *Matei* 18, 2-3.

acelea pe care copiii le fac prin fire. Pentru că fariseii din nici o altă pricină nu făceau ceea ce făceau decît numai din răutate şi mîndrie, de aceea Hristos porunceşte necontenit ucenicilor să fie cu inima curată; face aluzie la farisei, dar îi învață pe ucenici. Pentru că nimic nu îngîmfă pe om atît de mult ca slujbele înalte şi ca scaunele cele de frunte şi pentru că apostolii aveau să se bucure de multă cinste în toată lumea, de aceea Hristos le pregăteşte mai dinainte sufletul; nu-i lasă să fie stăpîniți de josnice simțăminte omeneşti, nu le îngăduie să ceară onoruri de la oameni, nici să facă pe grozavii în fața lor. Chiar dacă par a fi lucruri mici acestea, totuşi sînt pricină de mari rele. Fariseii, pentru că erau aşa instruiți, au căzut în adîncul păcatelor; de aceea umblau după salutări, după cele dintîi scaune în adunări, după locuri de cinste; de la acestea au alunecat la dragostea nebună de slavă, apoi de aici la necredință. Din pricina aceasta fariseii au plecat atrăgîndu-şi asupra lor blestemul, pentru că L-au ispitit pe Domnul, iar copiii au plecat binecuvîntați, pentru că erau lipsiți de toate aceste păcate.

Să fim[32] şi noi cum sînt copiii; să fim prunci față de păcat. Altfel nu este cu putință, nu este cu putință să vedem cerul. Cel viclean şi cel rău vor cădea negreşit în iad. Dar înainte de iad, vor suferi aici pe pămînt cele mai cumplite rele. Solomon zice: *„Dacă eşti rău, numai tu singur ai parte de rele; dar dacă eşti bun, şi tu şi aproapele tău"*[33]. Uită-te că lucrul acesta s-a întîmplat şi pe timpul celor din vechime. Nimeni n-a fost mai rău ca Saul şi nimeni n-a fost mai curat la inimă şi mai bun ca David. Cine a fost mai puternic? Nu l-a avut David pe Saul de două ori în mîinile sale şi l-a cruțat, deşi putea să-l omoare?[34] Nu-l avea prins ca într-o plasă, ca într-o închisoare, şi i-a cruțat viața? L-a lăsat viu ca să plece, cu toate că alții îl îndemnau să-l omoare, cu toate că chiar el avea împotriva lui Saul nenumărate pricini de învinuire. Saul îl urmărea cu toată oştirea lui, pe cînd David, deznădăjduit, nu avea lîngă el decît cîțiva fugari; era împresurat şi fugea din loc în loc; totuşi fugarul a biruit pe împărat, pentru că unul lupta cu dreptate, iar celălalt cu răutate. Poate fi, oare, cineva mai rău şi mai viclean decît Saul, care a încercat să ucidă pe generalul armatei sale, pe cel care a purtat, victorios şi triumfător, toate războaiele, pe cel care a suferit ostenelile, dar i-a adus lui Saul cununile?

32. De aici începe partea morală: *Despre blîndețea lui David şi răutatea lui Saul. Sfătuire pentru a ne însuşi blîndețea şi a ne depărta de răutate.*
33. *Prov.* 9, 12.
34. *I Regi* 24, 2-8; 26, 2-13.

V

Aşa e invidia! Unelteşte totdeauna împotriva propriului ei bine; roade pe cel invidios şi-l aruncă în nenumărate necazuri. Cîtă vreme David a stat lîngă Saul, nenorocitul acesta n-a dat drumul acelui strigăt jalnic, nu s-a plîns, nici n-a zis: *„Necăjit sînt foarte că cei de alt neam duc război împotriva mea şi Domnul S-a depărtat de mine"*[35]. Cîtă vreme nu s-a despărţit de David, n-avea grijă de războaie, era în siguranţă şi slăvit; că slava generalului trecea asupra împăratului. David nu era un tiran, nici nu se gîndea să-i ia tronul, ci făcea totul pentru Saul şi-i era foarte devotat. Se vede aceasta din cele întîmplate mai tîrziu. Un om, care n-ar cerceta bine sufletul lui David, ar socoti că David s-a purtat aşa pe cînd era sub ordinele lui Saul, pentru că se supunea legii ascultării. Dar ce l-a ţinut, ce l-a înduplecat pe David să nu pornească cu război împotriva lui Saul, cînd fusese alungat din împărăţia aceluia? Dar, mai bine spus, ce nu era care să nu-l aţîţe la ucidere? Nu-l prigonise Saul o dată, de două ori, de mai multe ori? Nu suferise atîta David? Avea ceva să i se reproşeze? Nu fusese viaţa lui David mereu în primejdie, iar tronul şi viaţa lui Saul în siguranţă? N-a trebuit David să rătăcească şi să fugă necontenit, să tremure de frica morţii, atîta vreme cît trăia şi era împărat Saul? Dar nici una din aceste pricini nu l-a silit să-şi mînjească sabia cu sîngele lui Saul; ci, cînd l-a văzut dormind, prins, singur, cînd putea să-i atingă capul, cînd mulţi din cei care erau cu el îl îndemnau să-l omoare pe Saul, cînd îi spuneau că prilejul acesta i s-a dat de Dumnezeu, David a ţinut de rău pe cei care îl îndemnau, şi-a oprit mîna de la ucidere şi l-a lăsat sănătos şi nevătămat. Şi ca şi cum ar fi fost paznicul şi garda personală a lui Saul, nu duşmanul lui, aşa a mustrat de trădare pe ostaşii împăratului. Ce poate egala acest suflet? Ce poate egala blîndeţea aceea? Aceasta se poate vedea din cele ce am spus, dar mult mai bine se poate vedea din cele ce se petrec acum. Cînd ne uităm la răutatea noastră, atunci ne dăm şi mai bine seama de virtutea sfinţilor acelora.

De aceea mergeţi, vă rog, pe urmele lor. Ţi-i dragă slava şi de dragul ei unelteşti împotriva aproapelui tău? Dispreţuieşte-o, pune capăt uneltirilor, şi te vei bucura de mai multă slavă! După cum afacerile sînt potrivnice zgîrceniei, tot aşa şi dragostea de slavă este potrivnică dobîndirii slavei. Dar dacă vreţi, să cercetăm lucrul acesta cu de-amănuntul. Şi pentru că nimeni nu se teme de iad, iar de împărăţia cerurilor nu facem multă vorbă, să vă sfătuiesc slujindu-mă de cele ce se petrec pe pămînt.

Spune-mi, care sînt oamenii care se fac de rîs? Nu sînt, oare, aceia care fac totul pentru a fi slăviţi de mulţime? Care sînt acum oamenii vred-

35. *I Regi* 28, 15.

nici de laudă? Nu sînt, oare, aceia care disprețuiesc laudele mulțimii? Deci dacă dragostea de slava deșartă este un lucru de rușine, iar dacă îndrăgostitul de slavă nu-și poate tăinui dragostea, atunci urmează că el va ajunge de rîs, iar dragostea sa de slavă a ajuns pricina dezonoarei sale. Nu numai aceasta îl face de rușine, ci și aceea că este silit să facă o mulțime de lucruri rușinoase, pline de cea mai josnică slugărnicie. Și după cum în afaceri oamenii de obicei pierd dacă au boala dragostei de cîștig – sînt de multe ori înșelați, iar cîștigurile mici le aduc pagube mari, după cum spune și proverbul –, tot așa și pentru desfrînat, patima lui este o piedică în simțirea plăcerii. Pe oamenii dedați cu totul plăcerilor, pe afemeiați, femeile îi plimbă de colo pînă colo ca pe niște robi. Nu se poartă cu ei cum s-ar purta cu niște bărbați, ci îi pălmuiesc, îi scuipă, îi duc oriunde vor, își rîd de ei, dîndu-le tot felul de porunci. La fel cu aceștia este și îngîmfatul, omul înnebunit după slavă, omul care se crede mare. Nu-i altul mai decăzut și mai fără de onoare decît el. Oamenilor le place să se lupte, dar împotriva nimănui nu luptă cu atîta plăcere ca împotriva îngîmfatului, ca împotriva omului care se uită la toți pe deasupra, ca împotriva celui robit de slavă. Acesta, pentru a-și păstra lustrul mîndriei se poartă față de cei mai mulți oameni ca un rob: lingușește, slugărnicește, robește într-o robie mai cumplită decît robia unui sclav cumpărat cu bani.

Cunoscînd, dar, toate acestea, să îndepărtăm din sufletul nostru aceste patimi, ca să nu fim pedepsiți și aici și să fim munciți fără de sfîrșit și dincolo. Să ne îndrăgostim de virtute. Așa vom culege chiar înainte de a intra în împărăția cerurilor bunuri foarte mari aici pe pămînt, iar cînd vom pleca acolo vom avea parte de bunătățile cele veșnice, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobîndim cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXIII

„Şi iată, venind un tînăr la El, I-a zis: „Învăţătorule bune, ce să fac pentru ca să moştenesc viaţa de veci?"[1]

I

Unii îl defaimă pe tînărul acesta, spunînd că era viclean şi rău, că a venit la Iisus spre a-L ispiti; eu însă nu voi sta la îndoială să spun că era un iubitor de argint, un om biruit de averi, pentru că şi Hristos tot această mustrare i-a făcut. Nu-l socotesc deloc viclean. Şi e primejdios să îndrăzneşti să te pronunţi asupra unor lucruri pe care nu le cunoşti, mai cu seamă atunci cînd ai de gînd să învinuieşti. De altfel şi evanghelistul Marcu înlătură bănuiala că tînărul acesta ar fi un ispititor. El spune: *„A alergat la El şi îngenunchind înaintea Lui, Îl ruga"*[2]; Şi: *„Căutînd la el Iisus, l-a iubit"*[3].

Tirania banilor este mare; dovadă, tînărul acesta. De-am săvîrşi toate virtuţile, dragostea de bani le prihăneşte pe toate. Pe bună dreptate a spus Pavel că este rădăcina tuturor relelor: *„Iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor"*[4].

– Dar pentru ce Hristos i-a răspuns, zicînd:

„Nimeni nu este bun"[5].

– Pentru că tînărul a venit la El ca la un simplu om, ca la unul din cei mulţi, ca la un învăţător iudeu. De aceea şi Hristos îi vorbeşte ca om. Totdeauna Hristos vorbeşte cu cei care vin la El potrivit socotinţei ce o au ei despre El. De pildă: *„Noi ne închinăm la ceea ce ştim"*[6]; şi: *„Dacă mărturisesc Eu de Mine Însumi, mărturia Mea nu este adevărată"*[7]. Acum cînd zice: *„Nimeni nu este bun"*, nu grăieşte aşa pentru a arăta că nu este bun – Doamne fereşte! –, că n-a spus: „Nu sînt bun", ci: *„Nimeni nu este bun"*, adică nici un om. Şi iarăşi, cînd spune aceasta nu o spune pentru a

1. *Matei* 19, 16.
2. *Marcu* 10, 17.
3. *Marcu* 10, 21.
4. *I Tim.* 6, 10.
5. *Matei* 19, 17.
6. *Ioan* 4, 22.
7. *Ioan* 5, 31.

lipsi pe oameni de bunătate, ci pentru a pune bunătatea oamenilor în comparaţie cu bunătatea lui Dumnezeu. De aceea a şi adăugat:

„Decît unul Dumnezeu"[8].

Şi n-a spus: „Decît Tatăl Meu", ca să afli că nu S-a descoperit tînărului pe El însuşi. Tot aşa şi mai înainte a numit pe oameni răi, zicînd: *„Dacă voi, fiind răi, ştiţi să daţi daruri bune fiilor voştri"*[9]; i-a numit răi, fără să numească întreaga fire omenească rea – că *„voi"* nu înseamnă: „voi oamenii" –, ci i-a numit aşa, comparînd bunătatea oamenilor cu bunătatea lui Dumnezeu; de aceea a şi adăugat: *„Cu cît mai vîrtos Tatăl vostru va da cele bune celor care cer de la El"*[10].

– Dar ce L-a făcut pe Hristos, m-ar întreba cineva, sau la ce I-a folosit ca să-i răspundă tînărului aşa?

– Hristos voia să-l ridice încetul cu încetul la cunoaşterea de Dumnezeu şi să-l înveţe să nu mai fie linguşitor; voia să-l desprindă de cele de pe pămînt şi să-l apropie de Dumnezeu; voia să-l convingă să caute cele viitoare, să ştie ce este adevăratul Bine, rădăcina şi izvorul tuturor bunătăţilor; şi numai pe acest Bine, pe Dumnezeu, să-L cinstească. Şi altă dată, cînd Hristos a spus: *„Să nu numiţi pe nimeni învăţător pe pămînt"*[11], a spus-o pentru a arăta deosebirea dintre El şi alţi învăţători şi pentru ca lumea să ştie că El este principiul tuturor lucrurilor.

Mare rîvnă avea tînărul acesta de I-a pus Domnului o astfel de întrebare! A venit la Hristos să-L întrebe de viaţa veşnică, în timp ce alţii veneau mînaţi de alte pricini: unii să-L ispitească, alţii ca să-i vindece, sau pe ei sau pe alţii. Pămîntul, adică sufletul tînărului, era bun şi gras, dar mulţimea spinilor înăbuşea sămînţa. Uită-te că era chiar pregătit pentru ascultarea poruncilor; Îl întrebase doar: *„Ce să fac ca să moştenesc viaţa de veci?"* Era deci gata să facă tot ce-i va spune Hristos. Dacă ar fi venit la Hristos ca să-L ispitească, evanghelistul ne-ar fi spus-o, cum a făcut cu alţii, de pildă cu legiuitorul[12]. Iar dacă evanghelistul ar fi tăcut, n-ar fi îngăduit Hristos ca tînărul să rămînă tăinuit, ci sau l-ar fi mustrat pe faţă sau ar fi dat să înţeleagă că e un ispititor, ca să nu creadă că L-a înşelat, că s-a putut ascunde de El şi prin aceasta să se vatăme. Dacă ar fi venit să-L ispitească, n-ar fi plecat întristat de ce auzise. Fariseii niciodată n-au plecat întristaţi, ci se sălbăticeau cînd li se închidea gura. Tînărul acesta nu; ci a plecat trist; semn puternic că n-a venit la Hristos cu gînd rău, ci cu gînd slab; semn puternic că dorea viaţa veşnică, dar era stăpînit de o altă patimă, o patimă foarte cumplită. Cînd Hristos i-a spus:

8. *Matei* 19, 17.
9. *Matei* 7, 11.
10. *Matei* 7, 11.
11. *Matei* 23, 10.
12. *Matei* 22, 35–39.

„Dacă voieşti să intri în viaţă, păzeşte poruncile, el L-a întrebat: „Care?”[13]. Nu L-a ispitit – Doamne fereşte! –, ci credea că sînt alte porunci în afară de cele din lege, care puteau să-l ajute să intre în viaţă; iar aceasta arată că dorea cu tărie să îndeplinească şi aceste porunci. Apoi, cînd Hristos i-a spus poruncile legii, el i-a răspuns:

„Pe toate acestea le-am păzit din tinereţe”[14].

Şi nu s-a oprit aici, ci-L mai întreabă iarăşi:

„Ce îmi mai lipseşte încă?”[15].

Şi întrebarea aceasta era un semn al puternicei lui dorinţe de a moşteni viaţa de veci. Nu era puţin lucru să creadă că-i mai lipseşte ceva, că nu-i sînt de ajuns cele spuse, ca să dobîndească ce dorea!

– Ce-i spune Hristos?

– Pentru că avea să dea o mare poruncă, adaugă şi răsplata, spunînd:

„Dacă vrei să fii desăvîrşit, mergi, vinde-ţi averile şi le dă săracilor şi vei avea comoară în cer; şi vino şi urmează Mie!”[16].

II

Ai văzut cîte premii, cîte cununi dă celor care merg pe drumul acesta de luptă? Dacă tînărul L-ar fi ispitit, Hristos nu i-ar fi grăit aşa. Îi grăieşte aşa, ca să-l atragă la El; îi arată că îl aşteaptă mare răsplată; lasă totul la libera lui alegere şi pune în umbră prin tot ce spune aparenta greutate a sfatului Său. De aceea, înainte de a-i vorbi de luptă şi oboseală, îi arată premiul, zicînd: *„Dacă vrei să fii desăvîrşit”;* apoi îi spune: *„Vinde-ţi averile şi le dă săracilor”;* şi îndată îi vorbeşte iarăşi de răsplăţi: *„Vei avea comoară în cer; şi vino şi urmează Mie”.* Iar urmarea lui Hristos are mare răsplată: *„Şi vei avea comoară în cer”.* Pentru că era vorba de averi, Hristos l-a sfătuit să se lipsească de toate; dar îi arată că nu i se vor lua averile, ci se vor mai adăuga altele la acelea pe care le are şi că are să primească mai mult decît i-a poruncit să dea; dar nu numai mai mult, ci cu atît mai mult cu cît cerul e mai mare decît pămîntul şi încă şi mai mult. A spus *„comoară”*, ca să arate, atît cît se poate omeneşte arăta, cît de bogată este răsplătirea; că nu se pierde, că nu poate fi furată. Nu-i de ajuns să dispreţuieşti banii şi averile, ci trebuie să hrăneşti cu ele pe săraci şi înainte de toate să urmezi lui Hristos, adică să faci toate cele poruncite de El, să fii gata de junghiere, de moarte în fiecare zi. *„Dacă*

13. *Matei* 19, 17–18.
14. *Matei* 19, 20.
15. *Matei* 19, 20.
16. *Matei* 19, 21.

cineva voieşte să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea lui şi să-Mi urmeze Mie"[17]. Porunca aceasta de a-ţi vărsa sîngele e cu mult mai mare decît porunca de a te lipsi de averi; şi nu puţin ajută la aceasta despărţirea de averi.

„Auzind, tînărul a plecat întristat"[18].

Evanghelistul, ca şi cum ar fi vrut să arate că a pătimit ceva firesc, a zis:

„Că avea avuţii multe"[19].

Nu sînt stăpîniţi de patima aceasta cei care au puţine averi la fel ca aceia care sînt înconjuraţi de multe avuţii! Dragostea de avuţii este mai tiranică la aceştia din urmă. Am spus mereu şi nu voi înceta de a o spune că înmulţirea averilor aprinde mai mult flacăra, îi face mai săraci pe cei bogaţi; că bogăţia le înmulţeşte dorinţa şi-i face să ducă lipsă de multe. Uită-te şi aici cît de puternică era dragostea de averi la tînărul acesta! Se apropiase de Domnul cu bucurie şi cu dorinţa de a ajunge mai bun; dar cînd Hristos i-a poruncit să se despartă de averi, dragostea de averi l-a apăsat şi l-a îngreuiat atîta, că nu l-a mai lăsat să mai grăiască ceva, ci l-a făcut să plece tăcut, trist şi amărît.

Ce a spus Hristos?

„Cît de greu vor intra bogaţii în împărăţia cerurilor!"[20].

Hristos nu defaimă averile, ci pe cei stăpîniţi de averi. Dacă un bogat intră cu greu în împărăţia cerurilor, cu mult mai greu lacomul. Dacă eşti împiedicat să intri în împărăţia cerurilor cînd nu dai averile tale, gîndeşte-te ce foc strîngi pe capul tău cînd iei averile altora!

– Dar pentru ce Hristos a spus ucenicilor că bogatul va intra cu greu în împărăţia cerurilor, cînd ucenicii erau săraci şi n-aveau nimic?

– Ca să-i înveţe să nu se ruşineze de sărăcie; Îşi îndreptăţeşte oarecum porunca ce le-o dăduse de a nu avea nici un fel de avere[21].

Cînd a spus că e greu, a spus mai mult chiar, a spus că e şi cu neputinţă; şi nu simplu cu neputinţă, ci a spus cu tărie că e cu neputinţă, arătînd lucrul acesta cu pilda cămilei şi a acului.

„Mai lesne este să intre cămila prin urechile acului, decît bogatul în împărăţia cerurilor"[22].

17. *Matei* 16, 24.
18. *Matei* 19, 22.
19. *Matei* 19, 22.
20. *Matei* 19, 23.
21. *Matei* 10, 9–10.
22. *Matei* 19, 24.

Prin această pildă Hristos a arătat că nu mică este răsplata pentru cei care sînt bogați și pot să filozofeze. De aceea a și spus că aceasta e lucrarea lui Dumnezeu, ca să arate că cel care vrea să îndeplinească porunca are nevoie de mult har.

Tulburîndu-se ucenicii la auzul acestor cuvinte, Hristos a spus:

„Aceasta este cu neputință la oameni, dar la Dumnezeu toate-s cu putință"[23].

- Dar pentru ce s-au tulburat ucenicii cînd ei erau săraci, ba chiar foarte săraci? Pentru ce dar s-au tulburat?

– S-au tulburat, pentru că se întristau de mîntuirea celorlalți oameni, pentru că aveau mare dragoste de toți oamenii, pentru că își și căpătaseră inimă de învățători. Cuvintele lui Hristos i-au făcut să tremure și să se teamă atît pentru întreaga lume, încît au avut nevoie de multă mîngîiere. De aceea Hristos S-a uitat mai întîi la ei și apoi le-a zis: *„Cele cu neputință la oameni sînt cu putință la Dumnezeu"*. A mîngîiat sufletul lor cutremurat de spaimă cu privirea Lui blîndă și dulce. După ce le-a potolit neliniștea – că aceasta a arătat-o evanghelistul prin cuvîntul: *„privind la ei"* –,îi încurajează cu cuvîntul, le vorbește de puterea lui Dumnezeu și așa îi face să aibă încredere.

Iar dacă vrei să afli în ce chip ajunge cu putință ceea ce-i cu neputință, ascultă. Hristos n-a spus: *„Cele cu neputință la oameni sînt cu putință la Dumnezeu"* ca să te descurajeze și să te facă să te depărtezi de virtutea aceasta ca fiind cu neputință de îndeplinit, ci ca să te gîndești la măreția acestei fapte, ca să sari cu ușurință la îndeplinirea ei, ca să rogi pe Dumnezeu să-ți ajute în aceste lupte frumoase și să dobîndești viața veșnică.

III

– Dar cum pot ajunge cu putință cele cu neputință?

– Dacă te lepezi de averi, dacă te desparți de bani, dacă smulgi din sufletul tău pofta cea rea. Că săvîrșirea unei astfel de fapte nu se datorește numai lui Dumnezeu; Hristos a grăit așa ca să arate măreția acestei fapte. Ascultă ce spune îndată. Cînd Petru I-a spus: *„Iată noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție"* și L-a întrebat: *„Ce, oare, va fi nouă?"*[24], Hristos, după ce a arătat care e răsplata lor[25], a adăugat: *„Și oricine a lăsat case sau țarine sau frați sau surori sau tată sau mamă va lua însutit și viață veșnică va moșteni"*[26]. Așa ajung cu putință cele cu neputință !

23. *Matei* 19, 26.
24. *Matei* 19, 27.
25. *Matei* 19, 28.
26. *Matei* 19, 29.

– Dar cum poate bogatul lăsa toate averile sale? mă întrebi. Cum mai poate ieşi la suprafaţă cel care a fost cufundat într-o poftă atît de mare de averi?

– Dacă va începe să se despartă de cele ce are, dacă va renunţa la tot ce e de prisos. Făcînd aşa, va putea merge şi mai departe şi va alerga mai uşor pe această cale.

Nu căuta[27], dar, să faci totul dintr-o dată; ci, dacă ţi se pare greu să te lepezi dintr-o dată de averi, păşeşte pe scara aceasta, care te duce la cer, încetul cu încetul, treaptă cu treaptă. După cum celor bolnavi de friguri, cărora li se varsă fierea în ei, nu numai că nu li se stinge setea dacă mănîncă şi beau, ci li se aprinde şi mai mult arşiţa, tot aşa şi cu iubitorii de averi; aceştia aprind şi mai mult pofta aceasta rea – mai amară chiar decît fierea – dacă o hrănesc cu averi. Atunci o sting, cînd scot din sufletul lor pofta de cîştig, după cum mîncarea puţină şi golirea stomacului scapă pe om de boala de fiere.

– Dar cum ajungi să-ţi scoţi din suflet pofta de cîştig?

– Dacă te gîndeşti că nu-ţi va înceta pofta de cîştig atîta vreme cît eşti bogat, atîta vreme cît te topeşti de dorinţa de a avea mai mult. Odată scăpat de averi, vei pune capăt şi acestei boli. Nu umbla, dar, după cît mai multe averi, ca să nu umbli după lucruri ce nu le poţi atinge, ca să nu te îmbolnăveşti de o boală fără leac, ca să nu ajungi un om vrednic de milă, înnebunit după averi.

Răspunde-mi la întrebarea aceasta: Cine se chinuie şi suferă: Cel care doreşte mîncăruri şi băuturi scumpe şi nu-şi poate satisface pofta cum vrea sau cel care nu are această poftă? Negreşit, cel care pofteşte, dar nu poate să aibă parte de ce pofteşte. Atît este de dureros să nu-ţi poţi satisface pofta cînd pofteşti ceva şi să nu bei cînd îţi este sete, că Hristos, vrînd să ne descrie chinul din iad, ni l-a zugrăvit sub chipul unui om care nu-şi poate satisface dorinţa; ne-a dat ca pildă pe bogatul care se pîrjolea de sete; dorea o picătură de apă şi n-o putea avea; aşa se chinuia[28]. Deci omul care dispreţuieşte banii şi averile pune capăt poftei; iar cel care vrea să se îmbogăţească şi umblă după cît mai multe bogăţii îşi aprinde şi mai mult pofta şi n-o stinge niciodată; de-ar cîştiga mii de talanţi, pofteşte alţii tot pe atît de mulţi; de-i cîştigă şi pe aceştia, pofteşte alţii de două ori pe atîţia; şi, mergînd tot aşa înainte, doreşte ca totul să i se prefacă în aur: şi munţii şi pămîntul şi marea. Este înnebunit de o nebunie nouă şi înfricoşată, care nu poate fi niciodată stinsă. Şi ca să cunoşti că

27. De aici începe partea morală: *Despre iubirea de argint. Cei cuprinşi de această patimă sînt atît de înnebuniţi că vor să fie aur şi marea şi pămîntul.*
28. *Luca* 16, 24.

răul acesta nu-l oprește adăugîndu-i mereu noi averi, ci luîndu-i averile, ia aminte la cele ce-ți spun: Dacă ți-ar veni vreodată pofta nebunească să zbori și să mergi prin văzduh, spune-mi cum ți-ai potoli pofta aceasta nebună? Ți-ai face, oare, aripi, ți-ai construi, oare, alte mijloace de zburat sau ți-ai convinge mintea că dorești lucruri imposibile și că nu trebuie să încerci așa ceva? Negreșit că ți-ai convinge mintea.

– Dar e cu neputință să zbori, mi-ai răspunde.

– Dar e mai cu neputință să afli hotar poftei acesteia. Este mai ușor ca oamenii să ajungă să zboare, decît să pună capăt poftei de averi prin adăugirea de averi. Cînd cele poftite sînt cu putință se poate pune capăt poftei prin satisfacerea poftei; dar cînd cele poftite sînt cu neputință, un singur lucru trebuie să urmărim: să îndepărtăm de la noi pofta; altfel nu-i cu putință să-ți liniștești sufletul.

Așadar, ca să nu ne chinuim zadarnic sufletul, să părăsim dragostea de averi, care ne supără necontenit și niciodată nu poate să tacă, și să ne îndreptăm spre o altă dragoste, care ne face fericiți și are multă ușurință. Să dorim comorile cele de sus! Nici oboseala nu-i atît de mare, iar cîștigul, nespus. E cu neputință să nu izbutești cînd priveghezi cît de cît, cînd ești cu mintea trează, cînd disprețuiești averile, după cum neapărat trebuie să pierzi comorile cele de sus cînd ești robit de averi și înlănțuit de ele.

IV

Gîndindu-te, dar, la toate acestea, alungă din sufletul tău pofta aceasta rea după averi și bani. Nici asta n-o poți spune: că dacă ești lipsit de comorile cele viitoare, ești fericit cu comorile acestea pămîntești. Dar chiar dacă ar fi așa, asta ar fi cea mai mare pedeapsă și chin. Dar nu-i cu putință asta. Pofta de bani și de averi, înainte de a te arunca în iad, te aruncă aici, pe pămînt, în niște chinuri groaznice. Pofta aceasta a dărîmat multe case, a dezlănțuit cumplite războaie, a silit pe mulți să-și pună capăt zilelor; dar înainte de aceste primejdii prihănește noblețea sufletului; îl face pe om laș, lipsit de curaj, obraznic, mincinos, clevetitor, răpitor, lacom și adeseori îl împinge să săvîrșească cele mai mari păcate.

Poate însă că te încîntă să vezi strălucirea argintului, mulțimea slugilor, frumusețea caselor, cinstea și respectul cînd ieși în oraș!

– Cum se poate vindeca rana aceasta grea?

– Dacă te gîndești ce fac din sufletul tău bogățiile; dacă te gîndești cît îl întunecă, cît îl pustiesc, cît îl fac de nerușinat, cît îl urîțesc. Dacă te gîndești cîte rele ai săvîrșit ca să aduni atîtea averi; dacă te gîndești cu cîte oboseli și cu cîte primejdii îți păstrezi bogățiile. Dar, mai bine spus, nici nu le poți păstra pînă la sfîrșit, ci tocmai cînd ai înlăturat toate primejdiile,

atunci vine moartea şi de multe ori aruncă toate bogăţiile tale în mîinile duşmanilor tăi, iar pe tine te duce cu mîinile goale, fără să poţi lua ceva din toate averile tale, ci numai rănile şi buboaiele ce le-ai căpătat din pricina lor. Aşa pleacă sufletul tău de pe lumea aceasta!

Cînd vezi, dar, pe cineva strălucind pe dinafară din pricina hainelor şi din pricina suitei lui numeroase, cercetează-i cu de-amănuntul conştiinţa lui şi vei găsi înăuntru numai pînză de păianjen, vei vedea mult praf. Gîndeşte-te la Pavel şi la Petru! Gîndeşte-te la Ioan Botezătorul şi la Ilie! Dar, mai bine spus, gîndeşte-te la Însuşi Fiul lui Dumnezeu, Care nu avea unde să-Şi plece capul[29]. Imită-L pe El şi pe robii Lui! Gîndeşte-te cît de mare şi de nespusă este bogăţia lor! Iar dacă după ce ai privit puţin bogăţiile lor ţi se întunecă iarăşi mintea şi vederea din pricina bogăţiilor de pe pămînt, ca şi cum te-ar fi lovit într-un naufragiu nişte valuri puternice, ascultă hotărîrea lui Hristos, Care-ţi spune că este cu neputinţă să intre bogatul în împărăţia cerurilor. Pune în faţa acestei hotărîri a lui Hristos munţii, pămîntul şi marea şi prefă-le pe toate, dacă vrei, cu mintea în aur. Vei vedea că toată această bogăţie de aur nu egalează pierderea împărăţiei cerurilor. Îmi vorbeşti de atîtea şi atîtea hectare de pămînt, de zece, de douăzeci sau chiar mai multe case, de tot atîtea băi, de mii de robi sau de două ori pe atîţia, de trăsuri ferecate în aur şi argint! Eu îţi spun numai atîta: Dacă fiecare dintre voi, bogaţilor, şi-ar părăsi sărăcia lui – că bogăţia voastră e sărăcie faţă de aceea de care vreau să vă vorbesc – şi ar ajunge proprietarul întregii lumi; dacă fiecare din voi ar avea sub stăpînirea lui atîţia oameni cîţi sînt acum peste tot pe pămînt şi pe mare; dacă fiecare din voi ar stăpîni toate: lumea, pămîntul, marea, casele, oraşele şi neamurile; dacă pretutindeni toate izvoarele i-ar izvorî aur în loc de apă, ei bine, eu voi spune că un om atît de bogat nu face trei parale dacă pierde împărăţia cerurilor! Dacă se chinuiesc cumplit cei care iubesc aceste bogăţii trecătoare, atunci cînd nu le dobîndesc, ce n-ar mîngîia, oare, dacă şi-ar da seama cît de mari sînt bogăţiile cele negrăite de pe lumea cealaltă? Nimic! Nu-mi vorbi mie de bogăţia averilor, ci gîndeşte-te la paguba mare ce o suferă îndrăgostiţii de averi din pricina averilor lor! Pierd cerul de dragul bogăţiei lor; păţesc la fel ca unul care pierzînd onorurile cele mari din palatele împărăteşti, are numai o grămadă de băligar şi se fuduleşte cu ea. Că întru nimic nu se deosebeşte mulţimea

29. *Matei* 8, 20.

bogătaşilor de o grămadă de băligar. Dar, mai bine spus, băligarul e mai bun decît averile; e de folos şi pentru îngrăşarea pămîntului şi pentru încălzitul băilor şi pentru multe alte treburi de acest fel; dar aurul îngropat la nimic din acestea nu este de folos. Şi de-ar fi numai nefolositor! Dar aşa, dacă nu este întrebuinţat cum trebuie, aurul aprinde multe cuptoare în sufletul stăpînului lui, dă naştere la nenumărate rele. Din pricina asta scriitorii păgîni au numit iubirea de argint acropolă a răutăţilor, iar fericitul Pavel a numit-o, cu mult mai bine şi mai nimerit, rădăcină a tuturor relelor[30].

Gîndindu-ne la toate acestea, să învăţăm să rîvnim cele ce merită a fi rîvnite. Să nu rîvnim case strălucite şi nici moşii întinse, ci pe bărbaţii care au multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, pe cei care se îmbogăţesc în ceruri, pe stăpînii acelor comori, pe cei cu adevărat bogaţi, pe cei săraci de dragul lui Hristos, ca să dobîndim bunătăţile cele veşnice, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui împreună cu Sfîntul Duh, slavă, putere, cinste, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

30. *I Tim.* 7, 10.

OMILIA LXIV

„Atunci răspunzînd Petru I-a zis: «Iată noi am lăsat toate şi Ţi-am urmat Ţie! Ce va fi nouă?»”[1]

I

Pe care *„toate”* le-ai lăsat, o, fericite Petre? Undiţa, plasa, pescuitul? Pe acestea le numeşti tu *„toate”?*

– Da, îmi răspunde Petru. Dar nu spun asta din lăudăroşenie, ci pentru că vorbesc prin această întrebare în numele tuturor săracilor.

Da, Hristos spusese: *„Dacă vrei să fii desăvîrşit, vinde-ţi averile tale şi dă-le săracilor şi vei avea comoară în ceruri”*[2]. Deci, ca să nu spună un sărac: „Ce? Dacă sînt sărac, nu pot fi desăvîrşit?” Petru Îl întreabă pe Hristos, ca să afli tu, săracule, că sărăcia nu te împiedică să fii desăvîrşit. Petru Îl întreabă pe Hristos, ca să nu te îndoieşti dacă răspunsul la întrebarea ta ţi-ar fi venit de la Petru – că Petru era încă nedesăvîrşit şi n-avea încă Duhul Sfînt –, ci ca să ai deplină încredere, pentru că primeşti răspuns de la Învăţătorul lui Petru. Aşa cum facem noi, cînd vorbim adeseori de anumite fapte în numele unor persoane cu totul străine nouă, tot aşa a făcut şi apostolul; a pus această întrebare lui Hristos în numele întregii omeniri. Că Petru ştia bine cele ce-l priveau pe el se vede din cuvintele spuse de Hristos mai înainte despre el[3]. Primise aici pe pămînt cheile împărăţiei cerurilor şi avea cu mult mai multă încredere de cele de dincolo.

Uită-te cît de precis Îi răspunde Petru lui Hristos! Aşa cum ceruse Hristos. Hristos ceruse de la tînărul bogat două lucruri: să dea săracilor averile şi să-L urmeze. De aceea şi Petru spune că a făcut aceste două lucruri: a lăsat toate şi I-a urmat: *„Iată noi am lăsat toate şi Ţi-am urmat Ţie!”* Lăsarea averilor s-a făcut în vederea urmării lui Hristos; iar urmarea lui Hristos a ajuns mai uşoară odată ce a lăsat averile.

Şi pentru că ucenicii au lăsat toate, Hristos îi bucură şi le dă curaj, spunîndu-le:

1. *Matei* 19, 27.
2. *Matei* 19, 21.
3. *Matei* 16, 17–19.

„Amin zic vouă, că voi cei ce Mi-ați urmat Mie, la naşterea din nou a lumii, cînd va şedea Fiul Omului pe tronul slavei Lui, veți şedea şi voi pe douăsprezece tronuri judecînd cele douăsprezece seminții ale lui Israel"[4].

– Ce vrea să spună Hristos? Va sta pe un tron şi Iuda Iscarioteanul?

– Deloc!

– Atunci pentru ce spune: *„Veți şedea pe cele douăsprezece tronuri"?* Cum se va îndeplini această făgăduință?

– Ascultă cum şi în ce sens! Dumnezeu a dat prin profetul Ieremia iudeilor o lege, care grăieşte aşa: *„În sfîrşit voi vorbi împotriva unui neam şi a unei împărății, ca să le nimicesc şi să le pierd. Şi dacă se va întoarce neamul acela de la răutățile lor, Mă voi căi şi Eu de răutățile ce am socotit să le fac lor. Şi, în sfîrşit, voi vorbi despre un neam şi despre o împărăție, ca să le zidesc din nou şi să le răsădesc. Şi dacă vor face ceea ce este rău înaintea Mea, ca să nu audă glasul Meu, Mă voi căi şi Eu de bunătățile ce am grăit să le fac lor"*[5]. „Voi păzi, spune Hristos, aceeaşi lege şi cu privire la cei buni, chiar dacă am spus că am să-i zidesc din nou, totuşi nu o voi face, dacă se arată nevrednici de făgăduință". Acelaşi lucru s-a petrecut şi cu cel dintîi om. Dumnezeu a spus: *„Groază şi frică de voi vor avea fiarele"*[6]; şi n-a fost aşa, pentru că omul de la început s-a arătat nevrednic. Tot aşa şi cu Iuda Iscarioteanul. Ca să nu ajungă unii învîrtoşați la inimă, pierzîndu-şi nădejdea din pricina pedepselor hotărîte, dar nici să nu ajungă nişte trîndavi din pricina făgăduințelor făcute celor buni, Dumnezeu îi vindecă şi pe unii şi pe alții prin cele spuse mai înainte, ca şi cum ar fi spus: „Dacă te amenint, să nu te deznăduieşti, poți să te pocăieşti şi să anulezi hotărîrea Mea ca ninivitenii. Dacă-ți făgăduiesc ceva bun, să nu te trîndăveşti din pricina făgăduinței; dacă eşti nevrednic, nu-ți foloseşte la nimic făgăduința Mea, ci vei fi pedepsit şi mai mult; că Eu făgăduiesc numai celui cu adevărat vrednic". Aceasta e şi pricina că şi atunci cînd a grăit ucenicilor nu le-a făgăduit fără o oarecare socoteală. N-a spus numai: *„Voi"*, ci a adăugat: *„Cei ce Mi-ați urmat Mie"*, ca să scoată pe Iuda din rîndul ucenicilor Săi şi să atragă lîngă El pe cei de mai tîrziu. Hristos nu vorbise numai către ucenici, nici către Iuda, care a ajuns nevrednic mai tîrziu. Ucenicilor Săi le făgăduise cele viitoare, spunîndu-le: *„Veți şedea pe douăsprezece tronuri"* – ajunseseră mai înalți cu mintea şi nu mai umblau după cele de pe pămînt –, celorlalți le făgăduieşte şi cele de pe pămînt, zicînd:

4. *Matei* 19, 28.
5. *Ier.* 18, 7-10.
6. *Fac.* 9, 2.

„Oricine a lăsat frați sau surori sau tată sau mamă sau femeie sau copii sau țarine sau case pentru numele Meu va lua însutit în veacul acesta și va moșteni viață veșnică"[7].

Ca să nu socotească unii auzind cuvîntul *„Voi"* că Domnul a vorbit aici numai de ucenici, că adică numai ei au să se desfăteze în veacul viitor de cele mai mari și mai de frunte daruri, Hristos a întins făgăduința Sa la oamenii de pe tot pămîntul și îi încredințează de cele viitoare pe temeiul celor din lumea aceasta. La început, cînd ucenicii erau mai nedesăvîrșiți, le grăia numai pe temeiul celor din lumea aceasta; cînd i-a luat de pe malul mării, cînd i-a desprins de la meseria lor, cînd le-a poruncit să lase corabia nu le-a vorbit de ceruri, de tronuri, ci de lucrurile de pe lumea aceasta, spunîndu-le: *„Vă voi face pe voi pescari de oameni"*[8]; dar cînd au ajuns să gîndească mai înalt, le-a vorbit și de cele de dincolo.

II

– Ce înseamnă: *„Judecînd cele douăsprezece seminții ale lui Israel"?*

– Înseamnă: „Osîndind pe cele douăsprezece seminții ale lui Israel". Ucenicii n-au să stea ca judecătorii; ci, după cum Hristos a spus că împărăteasa de la miazăzi va osîndi neamul acesta, iar ninivitenii îi vor osîndi pe iudei, tot așa și ucenicii. De aceea n-a spus: „Neamurile și lumea", ci: *„Semințiile lui Israel".* Atît iudeii cît și apostolii fuseseră născuți și crescuți în aceleași legi, în aceleași obiceiuri, în același fel de viețuire; de aceea, atunci cînd iudeii vor spune că „n-am putut crede în Hristos, pentru că legea ne-a oprit să primim poruncile Lui", Hristos îi va aduce în fața lor pe apostolii Săi, care primiseră aceeași lege și crezuseră în El; și ei îi vor osîndi pe iudei. Același lucru îl spusese Hristos despre apostoli și mai înainte: *„Pentru aceasta ei vor fi judecătorii voștri"*[9].

Poate că cineva m-ar întreba:

– Și ce mare lucru le-a făgăduit, dacă vor avea și ei același drept ca și ninivitenii și împărăteasa de la miazăzi?

– Apostolii n-au numai acest drept. Domnul le făgăduise multe și mai înainte și le-a făgăduit multe și mai tîrziu. De altfel chiar acum, cînd le făgăduiește că vor judeca cele douăsprezece seminții ale lui Israel, făgăduința dată lor are ceva mai mult decît făgăduința făcută ninivitenilor și împărătesei de la miazăzi. Despre niniviteni și împărăteasa de la miazăzi a spus numai atît: *„Bărbații niniviteni se vor scula și vor osîndi neamul acesta"*[10]; și: *„Împărăteasa de la miazăzi îi va osîndi"*[11]; despre apostoli nu spune numai atît.

7. *Matei* 19, 29.
8. *Matei* 4, 19.
9. *Matei* 12, 27.
10. *Matei* 12, 41.
11. *Matei* 12, 42.

– Dar ce?

– *„Cînd va şedea Fiul Omului pe tronul slavei Lui, atunci şi voi veţi şedea pe douăsprezece tronuri"*, arătînd că ucenicii vor împărăţi cu El şi vor lua parte la slava aceea. *„Dacă răbdăm,* spune Pavel, *vom şi împărăţi împreună"*[12]. Tronurile nu înseamnă scaun de judecată; numai Hristos stă pe scaun de judecată şi judecă. Prin *„tronuri"* a lăsat să înţeleagă slava şi cinstea nespusă de care se vor bucura apostolii.

Deci apostolilor le-a făgăduit acestea, iar tuturor celorlalţi viaţă veşnică şi pe pămînt însutit. Dacă tuturor celorlalţi le dă viaţă veşnică şi însutit, cu mult mai mult apostolilor le va da şi acestea de aici şi cele din veacul viitor. Şi făgăduinţa lui Hristos s-a împlinit. Apostolii au lăsat undiţele şi plasele, dar au avut în stăpînirea lor averile tuturora, preţurile caselor şi ale ogoarelor[13] şi înseşi trupurile credincioşilor. Credincioşii şi-ar fi dat chiar şi viaţa de multe ori pentru ei, după cum mărturiseşte Pavel despre mulţi, cînd zice: *„Dacă era cu putinţă, v-aţi fi scos ochii şi mi i-aţi fi dat"*[14].

Cînd Hristos a spus: *„Oricine a lăsat pe femeia sa"*, n-a rostit aceste cuvinte ca să strice căsătoriile, ci, după cum atunci cînd a vorbit despre suflet, zicînd: *„Cel ce şi-a pierdut sufletul pentru Mine îl va afla"*[15], n-a grăit aşa ca să ne omorîm, nici ca să ne despărţim sufletul de trup, ci ca să punem credinţa mai presus de orice, tot aşa şi acum, cînd ne spune să lăsăm soţie şi fraţi. Mi se pare că în acest text Hristos face aluzie şi la persecuţii. „Vor fi mulţi părinţi, spune Hristos, care vor trage pe copiii lor la necredinţă; vor fi femei care vor sili pe bărbaţii lor să se lepede de credinţă; cînd vă vor porunci una ca asta să nu vă mai fie nici părinţi, nici copii". Tot aşa spune şi Pavel: *„Iar dacă se desparte cel necredincios, despartă-se!"*[16]

Aşadar, după ce a înălţat gîndurile ucenicilor Săi şi i-a convins să aibă încredere şi în ei şi în lumea întreagă, a adăugat:

„Mulţi dintîi vor fi pe urmă, şi cei de pe urmă întîi"[17].

Cuvintele acestea, deşi au fost spuse de Hristos în general despre mulţi alţi oameni, totuşi au fost spuse şi despre cei ce erau de faţă şi despre fariseii cei necredincioşi. Acelaşi lucru îl spusese şi mai înainte: *„Mulţi vor veni de la răsărit şi de la apus şi se vor odihni cu Avraam şi cu Isaac şi cu Iacov; iar fiii împărăţiei vor fi izgoniţi afară"*[18].

12. *II Tim.* 2, 12.
13. *Fapte* 4, 34–35.
14. *Gal.* 4, 15.
15. *Matei* 10, 39.
16. *I Cor.* 7, 15.
17. *Matei* 19, 30.
18. *Matei* 8, 11–12.

Apoi le spune şi o pildă, ca să dea mult curaj şi rîvnă credincioşilor de mai tîrziu:

„Asemenea este împărăţia cerurilor omului stăpîn de casă, care a ieşit dis-de-dimineaţă să tocmească lucrători la via sa. Şi învoindu-se cu ei cu un dinar pe zi, i-a trimis în via sa. Şi în ceasul al treilea a văzut pe alţii stînd fără lucru; şi a zis şi acelora: „Duceţi-vă şi voi în via mea, şi ce va fi cu dreptul vă voi da vouă". Şi în ceasul al şaselea şi al nouălea a făcut asemenea; iar în al unsprezecelea ceas a văzut pe alţii stînd fără lucru şi le-a zis lor: „De ce aţi stat aici toată ziua fără lucru?" Iar ei i-au spus: „Nu ne-a tocmit nimeni". Zis-a lor: „Mergeţi şi voi în via mea şi ce va fi cu dreptul veţi lua". Iar cînd s-a făcut seară, a spus stăpînul viei îngrijitorului său: „Cheamă pe lucrători şi dă-le plata, începînd de la cei din urmă pînă la cei dintîi". Şi venind cei din ceasul al unsprezecelea au luat cîte un dinar. Cei dintîi au socotit că vor lua mai mult, dar au luat şi ei tot cîte un dinar. Şi după ce l-au luat, cîrteau împotriva stăpînului casei, zicînd: „Aceştia de pe urmă un ceas au lucrat şi i-ai făcut la fel cu noi, care am dus greutatea zilei şi arşiţa". Iar el răspunzînd a zis unuia dintre ei: „Prietene, nu te nedreptăţesc! Oare nu cu un dinar te-ai învoit cu mine? Ia ce-i al tău şi du-te! Vreau să-i dau şi acestuia din urmă ca şi ţie. Oare nu mi se cade să fac ce vreau cu ale mele? Sau ochiul tău este rău, pentru că eu sînt bun?". Aşa vor fi cei de pe urmă întîi şi cei dintîi pe urmă. Că mulţi sînt chemaţi, dar puţini aleşi"[19].

III

Ce vrea să ne spună pilda aceasta? Cele spuse la început nu sînt de acord cu cele de la sfîrşit, ci arată cu totul altceva. În această pildă Hristos ne spune că toţi lucrătorii se bucură de aceeaşi plată; nu ne spune că pe unii îi izgoneşte, iar pe alţii îi primeşte. Cu toate acestea înainte de a spune pilda aceasta şi la sfîrşitul pildei spune că *„Cei dintîi vor fi pe urmă şi cei din urmă întîi"*[20]; cu alte cuvinte, chiar cei dintîi din cei dintîi nu mai rămîn cei dintîi, ci ajung în urma acelora. Şi Hristos, ca să arate că lucrul acesta a vrut să-l spună, a adăugat: *„Că mulţi sînt chemaţi, dar puţini aleşi"*. Deci o îndoită muşcătură pentru unii, iar pentru alţii, mîngîiere şi îndemn. Pilda însă nu spune asta, ci atît: că cei din urmă vor fi egali cu cei vrednici, cu cei care s-au ostenit mult. *„I-ai făcut şi pe ei la fel cu noi,* spun ei, *care am dus greutatea zilei şi arşiţa"*.

Ce vrea, dar, să spună pilda aceasta?

19. *Matei* 20, 1-16.
20. *Matei* 19, 30; 20, 16.

Mai întîi trebuie să lămurim pilda şi apoi vom dezlega şi greutăţile celelalte. Via înseamnă poruncile şi legile lui Dumnezeu; timpul de muncă, viaţa de pe pămînt; lucrătorii, feluriţii oameni chemaţi să îndeplinească poruncile; dis-de-dimineaţă, ceasul al treilea, al şaselea, al nouălea şi al unsprezecelea, cei care au venit la diferite vîrste şi au îndeplinit poruncile lui Dumnezeu de cînd au venit.

Întrebarea care se pune este aceea: dacă cei dintîi care au îndeplinit frumos poruncile, care au plăcut lui Dumnezeu, care au strălucit toată ziua datorită muncii lor sînt stăpîniţi de cel mai josnic viciu, de pizmă, de invidie. Cei dintîi, cînd au văzut că cei din al unsprezecelea ceas au luat tot cîte un dinar au spus: *„Aceştia din urmă au lucrat un ceas şi i-ai făcut la fel cu noi, care am dus greutatea zilei şi arşiţa"*. Cu toate că n-au fost păgubiţi cu nimic, nici nu li s-a micşorat plata, totuşi s-au supărat şi s-au mîniat că stăpînul viei a făcut bine celorlalţi. Iar un om care face asta este un pizmăreţ şi un invidios. Şi ceea ce-i încă mai uimitor, stăpînul casei mai ia şi apărarea celor din ceasul al unsprezecelea şi se justifică înaintea celui care a grăit aşa, îl face rău şi pizmăreţ, zicîndu-i: *„Oare nu cu un dinar te-ai învoit cu mine? Ia ce-i al tău şi du-te! Vreau să-i dau şi acestuia din urmă ca şi ţie. Sau ochiul tău este rău, pentru că eu sînt bun?"* Acelaşi lucru se poate vedea şi în ale pilde. Cu aceeaşi durere a grăit şi fiul cel mare, cel vrednic, cînd a văzut că fratele său cel desfrînat s-a bucurat de multă cinste, ba chiar mai mult decît el[21]. După cum lucrătorii cei din ceasul al unsprezecelea s-au bucurat de mai multă cinste pentru că au fost plătiţi primii, tot aşa şi fiul cel desfrînat a fost cinstit mai mult, pentru că a primit bogate daruri. Chiar fiul cel vrednic o mărturiseşte.

– Ce trebuie să spunem de toate acestea?

– Iată ce! În împărăţia cerurilor nimeni nu-şi apără drepturile, nimeni nu învinuieşte – Doamne fereşte! –, acolo, pe tărîmul acela, nu-i nici invidie, nici pizmă. Dacă aici pe pămînt cei sfinţi îşi dau şi sufletele lor pentru cei păcătoşi, cu mult mai mult dincolo, pe lumea cealaltă, se veselesc cînd îi văd pe alţii bucurîndu-se de aceleaşi bunătăţi; socotesc bucuria acelora propria lor bucurie.

– Dar pentru ce Hristos a alcătuit aşa cuvîntul Său?

– Aici e vorba de o pildă. Iar pildele nu trebuie explicate cuvînt cu cuvînt, ci trebuie să căutăm scopul pentru care au fost făcute, iar scopul să-l culegem şi să nu căutăm nimic mai mult.

– Pentru ce, dar, a alcătuit aşa pilda aceasta? Ce-a vrut să arate?

– Hristos prin pilda aceasta a vrut să-i facă mai rîvnitori pe cei care la adînci bătrîneţi îşi scimbă viaţa şi ajung mai buni. A vrut să nu-i lase să

21. *Luca* 15, 25–30.

creadă că vor avea o plată mai mică. De aceea îi arată pe alţii supăraţi pentru fericirea acestora, dar nu face aceasta ca să-i arate cu adevărat supăraţi şi mîniaţi – Doamne fereşte! –, ci ca să arate că cei din urmă s-au bucurat de o cinste atît de mare, că au putut naşte în alţii invidie. Şi noi de multe ori facem aşa, spunînd: Cutare m-a ţinut de rău că te-am învrednicit cu o cinste atît de mare; nu grăim aşa că am fi fost într-adevăr ţinuţi de rău sau că am voit să defăimăm pe cel pe care l-am cinstit, ci pentru a-i arăta măreţia darului de care s-a bucurat.

– Dar pentru ce n-au fost tocmiţi toţi în acelaşi timp?

– Cît a depins de stăpînul casei, i-a tocmit pe toţi în acelaşi timp; dar dacă n-au ascultat toţi în acelaşi timp, deosebirea se datoreşte voinţei celor chemaţi. De aceea sînt chemaţi unii dis-de-dimineaţă, alţii în ceasul al treilea, alţii în al şaselea, alţii în al nouălea, alţii în al unsprezecelea ceas, atunci cînd aveau să asculte. Lucrul acesta l-a arătat şi Pavel cînd a spus: *„Cînd a binevoit Dumnezeu, Care m-a ales din pîntecele maicii mele"*[22].

– Cînd a binevoit Dumnezeu?

– Cînd Pavel avea să asculte! Dumnezeu voia chiar de la început; dar pentru că Pavel n-ar fi ascultat, Dumnezeu a voit atunci cînd avea şi el să asculte. Tot aşa l-a chemat şi pe tîlhar, deşi putea să-l cheme şi mai înainte; dar acela n-ar fi ascultat. Dacă Pavel n-ar fi ascultat de la început, cu mult mai mult tîlharul. Nu are vreo importanţă că lucrătorii cei din ceasul al unsprezecelea au spus: *„Nimeni nu ne-a tocmit"*, pentru că, după cum am spus, cînd e vorba de pilde, pildele nu trebuie explicate cuvînt cu cuvînt. De altfel nu stăpînul casei rosteşte aceste cuvinte, ci lucrătorii; stăpînul casei nu-i mustră ca să nu-i ruşineze; el vrea să-i tocmească. Cît a depins de el, stăpînul casei i-a chemat pe toţi de la început; o arată şi pilda, cînd spune că s-a dus dis-de-dimineaţă ca să tocmească lucrători.

IV

Aşadar totul ne arată că pilda aceasta a fost spusă şi pentru cei care s-au îngrijit de virtute de la începutul vieţii, şi pentru cei care s-au îngrijit de ea mai tîrziu, la bătrîneţe. Pentru cei dintîi, ca să nu se mîndrească şi nici să ocărască pe cei care au păşit pe calea virtuţii în ceasul al unsprezecelea. Pentru cei din urmă, ca să afli că pot să-şi îndrepte toată viaţa lor în scurtă vreme. Hristos spusese mai înainte că e nevoie de rîvnă, de multă tărie şi de zel tineresc pentru a te lepăda de averi şi a dispreţui toate lucrurile, de aceea Domnul, ca să aprindă şi în cei din ceasul al unsprezecelea flacăra dragostei, ca să le întărească voinţa, le arată că pot şi ei, care

22. *Gal.* 1, 15.

au venit în urmă, să ia plata unei zile întregi. Dar nu le grăiește așa ca să-i facă să se mîndrească și ei la rîndul lor, ci le arată că totul se datorește iubirii Sale de oameni. Datorită acestei iubiri de oameni nu vor pieri; datorită ei se vor bucura de bunătățile cele negrăite ale raiului.

Asta mai cu seamă a vrut să spună Hristos prin pilda aceasta.

Nu te minuna că Domnul Își încheie pilda cu cuvintele: *„Așa vor fi cei de pe urmă întîi și cei dintîi pe urmă, că mulți sînt chemați, dar puțini aleși!"*. Cuvintele acestea nu sînt o concluzie a pildei, ci Hristos vrea să spună că, după cum s-a întîmplat una, tot așa se va întîmpla și cealaltă. În pildă n-au ajuns cei de pe urmă întîi, ci toți, mai presus de nădejdi și împotriva așteptărilor, au primit aceeași plată. Și după cum s-a întîmplat, mai presus de nădejdi și împotriva așteptărilor, ca aceia de mai tîrziu să ajungă egali cu cei de la început, tot așa se va întîmpla un lucru și mai mare și mai minunat decît acesta, anume ca aceia din urmă să ajungă înaintea celor dintîi și după ei să vină cei dintîi. Prin urmare alta vrea să spună pilda și alta vor să spună cuvintele de la sfîrșitul pildei.

După părerea mea, Hristos a spus aceste cuvinte făcînd aluzie la iudei și la credincioșii care la început au strălucit prin viața și credința lor, dar, mai pe urmă, neglijînd virtutea, au căzut jos de tot, și iarăși și la aceia care s-au ridicat din viața lor ticăloasă și i-au întrecut pe mulți. Astfel de schimbări vedem că se întîmplă și în credință și în viață.

De aceea[23], vă rog să ne dăm toată silința să rămînem în dreapta credință și să avem o viață plină de fapte bune. Dacă nu adăugăm și o viață egală credinței, vom suferi cele mai grele pedepse. Lucrul acesta l-a arătat fericitul Pavel cu pilde din vremurile de demult, cînd a spus: *„Toți au mîncat aceeași mîncare duhovnicească și toți au băut aceeași băutură duhovnicească"*[24]; și a adăugat că nu s-au mîntuit: *„Au pierit în pustie"*[25]. Același lucru l-a arătat și Hristos în Evanghelii, cînd a spus că unii au fost aruncați în iad, deși scoseseră demoni și profețiseră[26]. Toate pildele Domnului: pilda fecioarelor, pilda năvodului, pilda seminței căzute între spini, pilda pomului care n-a făcut roade cer virtutea arătată prin fapte. Despre dogme Hristos vorbește de puține ori; că nici nu au nevoie de multă osteneală; despre purtarea omului însă vorbește de multe ori; dar, mai bine spus, totdeauna; că trebuie să lupți necontenit pentru a duce o viață virtuoasă; de aceea este nevoie și de osteneală.

23. De aici începe partea morală: *Dacă ne lipsește o singură virtute, vor veni peste noi multe rele și vom fi lipsiți și de împărăția cerurilor. Despre milostenie. Despre a nu osîndi, nici a imita pe cei ce fac fărădelege, ci pe cei care săvîrșesc fapte bune.*

24. *I Cor.* 10, 3-4.

25. *I Cor.* 10, 3.

26. *Matei* 7, 22-23.

Dar pentru ce spun că trebuie împlinită toată virtutea? Dacă neglijăm o parte din virtute, aducem mari rele asupra noastră. De pildă, dacă nu faci milostenie, eşti aruncat în iad; şi doar milostenia nu-i toată virtutea, ci numai o parte a ei! Fecioarele cele nebune, de aceea au fost osîndite, că n-au făcut milostenie[27]; bogatul, tot de aceea s-a pîrjolit în iad[28]. Cei care nu hrănesc pe cel flămînd, de asta sînt osîndiţi împreună cu diavolul[29]. Iarăşi, a nu ocărî pe semenul tău e o parte foarte mică a virtuţii; cu toate acestea, şi aceasta scoate din împărăţia cerului pe cei ce nu o săvîrşesc, că *„Cel care va zice fratelui său: «Nebunule» vinovat va fi gheenei focului"*[30]. Iarăşi, castitatea este şi ea numai o parte a virtuţii; cu toate acestea fără ea nimeni nu va vedea pe Dumnezeu, că spune Pavel: *„Căutaţi pacea şi sfinţenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu"*[31]. Smerenia, la fel, este o parte a virtuţii; cu toate acestea, dacă săvîrşeşti toate celelalte fapte bune, dar n-o săvîrşeşti pe aceasta eşti necurat înaintea lui Dumnezeu; dovadă fariseul care, deşi s-a dus la templu cu nenumărate fapte bune, le-a pierdut pe toate, că i-a lipsit smerenia[32].

Vreau însă să vă spun ceva mai mult; nu ni se încuie cerul numai dacă nu facem o singură virtute din toate virtuţile, ci pățim acelaşi lucru dacă le facem pe toate, dar nu le facem cum trebuie şi cu prisosinţă. *„Dacă nu va prisosi dreptatea voastră,* spune Hristos, *mai mult decît a cărturarilor şi fariseilor, nu veţi intra în împărăţia cerurilor"*[33]. Deci chiar dacă faci milostenie, dar dacă nu faci mai multă decît cărturarii şi fariseii, nu vei intra în împărăţia cerurilor.

– Cîtă milostenie dădeau ei? m-ar întreba cineva.

– Tocmai aceasta vreau s-o spun acum, pentru ca cei ce nu dau milostenie să dea, iar cei ce dau să nu se mîndrească, ci să dea mai mult. Cîtă milostenie dădeau ei, dar? Dădeau zece la sută din tot ce aveau; iarăşi încă o dată zece la sută şi după asta încă o dată, a treia oară. Deci dădeau milostenie cam a treia parte din averea lor. Căci cele de trei ori cîte zece la sută atîta fac. În afară de asta mai dădeau şi pîrgă de fructe, primii născuţi şi altele mai multe, de pildă: pentru păcate, pentru curăţire, în sărbători, la anul jubiliar, la stingerea datoriilor, la liberarea robilor, la împrumuturile fără dobînzi. Deci dacă nu face mare lucru cel care dă milostenie a treia parte din averea sa, dar, mai bine spus, jumătate – că adunate toate acestea cu celelalte fac jumătate –, deci dacă nu face mare

27. *Matei* 25, 1-12.
28. *Luca* 16, 19-26.
29. *Matei* 25, 41-42.
30. *Matei* 5, 22.
31. *Evr.* 12, 14.
32. *Luca* 18, 10-14.
33. *Matei* 5, 20.

lucru cel care dă milostenie jumătate din averile sale, de ce nu va fi vrednic cel care nu dă nici a zecea parte? Pe bună dreptate, dar, a spus: *„Puţini sînt cei ce se mîntuie"*[34].

V

Să nu neglijăm, dar, de a avea grijă de viaţa noastră. Dacă neîngrijindu-ne numai de o parte a virtuţii atragem asupră-ne atîta pierdere, cum vom scăpa de iad cînd ne facem vinovaţi de atîtea păcate? Ce pedeapsă nu vom primi?

Poate că cineva mă va întreba:

– Dar ce nădejde de mîntuire mai avem, dacă fiecare din păcatele amintite mai sus ne aruncă în iad?

– Şi eu îţi spun aşa: Dacă luăm aminte de noi înşine, putem să ne mîntuim căutînd leacurile milosteniei, ca să ne vindecăm rănile. Nu însănătoşează untdelemnul atît de mult trupul cît însănătoşează milostenia sufletul; milostenia face sufletul de nebiruit, iar diavolul nu-l poate doborî; ori de unde l-ar apuca îi scapă din mîini, că untdelemnul acesta nu-i îngăduie diavolului să ne apuce de spate. Să ne ungem, dar, necontenit cu acest untdelemn. Este temei de sănătate, dătător de lumină, pricină de bucurie.

– Dar cutare, îmi spui tu, are atîţia şi atîţia talanţi de aur şi nu face deloc milostenie.

– Şi ce te priveşte? Vei fi şi mai admirat dacă, în sărăcia ta, eşti mai darnic decît el. Lucrul acesta l-a făcut pe Pavel să admire pe macedoneni; nu că au dat milostenie, ci că au dat deşi erau săraci[35].

Nu te uita, dar, la cei care nu fac milostenie, ci la Învăţătorul obştesc al universului, Care nu avea unde să-Şi plece capul[36].

– Dar pentru ce cutare şi cutare, mă întrebi iarăşi, nu fac milostenie?

– Nu judeca pe altul, ci scapă-te pe tine de învinuire! Pentru că e mai mare osînda cînd mustri pe alţii, şi tu nu faci, cînd judeci pe alţii de un păcat, şi tu eşti vinovat de acelaşi păcat. Dacă nu ne este îngăduit să judecăm pe alţii nici cînd facem fapte bune, cu atît mai mult cînd păcătuim. Să nu judecăm, dar, pe alţii, nici să nu ne trîndăvim uitîndu-ne la alţii, ci să ne uităm la Iisus şi de la El să luăm pildă. Eu, oare, ţi-am făcut bine, eu, oare, te-am răscumpărat, ca să te uiţi la mine? Altul este Cel Ce ţi-a dat ţie toate acestea! Pentru ce, dar, laşi pe Stăpîn şi te uiţi la cel de o seamă cu tine? Nu L-ai auzit pe El spunînd: *„Învăţaţi de la Mine că sînt blînd şi smerit cu inima"*[37]; şi iarăşi: *„Cel care vrea să fie cel dintîi între voi să fie slu-*

34. *Luca* 13, 23.
35. *II Cor.* 9, 2.
36. *Matei* 8, 20.
37. *Matei* 11, 29.

jitorul tuturora"[38]; şi iarăşi: *„Precum şi Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci să slujească"*[39]? Pe lîngă acestea, iarăşi, ca să nu ajungi şi tu trîndav din pricina trîndăviei semenilor tăi, Domnul te îndepărtează de aceştia, spunînd: *„Pildă M-am dat vouă pe Mine Însumi, ca precum v-am făcut Eu să faceţi şi voi"*[40].

Nu este nimeni din oamenii de pe pămînt care să-ţi poată fi dascăl al virtuţii, nici în stare să te călăuzească la virtute? Atunci mai mare îţi este lauda, mai mare îţi este slava, că tu, fără dascăl, ai ajuns de admirat. Şi-i cu putinţă lucrul acesta şi foarte uşor, dacă vrem; arată cei din vechime, care au săvîrşit virtutea, de pildă Noe, Avraam, Melchisedec, Iov şi toţi oamenii la fel cu ei. Spre aceştia trebuie neapărat să vă uitaţi în fiecare zi, dar nu spre aceia pe care niciodată nu încetaţi a-i imita şi a-i da ca pildă, cînd vă adunaţi unii cu alţii; că pretutindeni nu aud rostindu-se alte cuvinte decît acestea: „Cutare şi-a cumpărat atîtea şi atîtea hectare de pămînt; cutare s-a îmbogăţit; cutare îşi face case". Pentru ce rămîi, omule, cu gura căscată de uimire la cele din afară? Pentru ce te uiţi la alţii? Dacă vrei să te uiţi la alţii, atunci uită-te la cei care au săvîrşit virtutea, uită-te la cei vrednici, uită-te la cei care au îndeplinit legea cu de-amănuntul, nu la cei care o calcă şi o necinstesc. Dacă te vei uita la aceştia, vei culege de la ei o mulţime de păcate; vei ajunge trîndav, vei ajunge îngîmfat, vei osîndi pe alţii. Dar dacă te vei uita la cei ce-au săvîrşit virtutea, vei strînge lîngă tine nenumărate fapte bune; vei ajunge smerit, silitor, cu inima zdrobită. Ia aminte la ce a pătit fariseul cînd a lăsat faptele lui bune şi s-a uitat la cel cu păcate[41]. Ascultă şi teme-te! Uită-te cît de minunat a ajuns David, cînd s-a uitat la strămoşii lui cei virtuoşi. *„Străin sînt eu,* spunea el, *şi pribegesc ca toţi părinţii mei"*[42]. David şi toţi cei ca el au lăsat pe cei păcătoşi şi s-au uitat la cei virtuoşi. Fă şi tu aşa! Nu te face judecătorul greşelilor altora, nici cercetătorul păcatelor celorlalţi! Nu ţi s-a poruncit să judeci pe alţii, ci pe tine. *„Că dacă ne-am judeca pe noi înşine,* spune Pavel, *n-am mai fi judecaţi; dar fiind judecaţi de Domnul sîntem pedepsiţi"*[43]. Tu însă ai răsturnat ordinea aceasta. Nu-ţi ceri socoteală de păcatele mari sau mici, dar iscodeşti cu de-amănuntul păca-

38. *Matei* 20, 26.
39. *Matei* 20, 28.
40. *Ioan* 13, 15.
41. *Luca* 18, 10–14.
42. *Ps.* 38, 17.
43. *I Cor.* 11, 31–32.

tele altora. Să nu mai facem lucrul acesta. Să lăsăm la o parte neorînduiala asta; să facem înăuntrul conştiinţei noastre scaun de judecată pentru toate păcatele săvîrşite de noi. Să fim noi înşine şi acuzatorii şi judecătorii şi călăii păcatelor noastre. Iar dacă vrei să iscodeşti şi faptele altora, iscodeşte faptele lor bune, nu păcatele lor. Pentru ca amintirea păcatelor noastre, rîvnirea faptelor bune ale altora, chipul acelui scaun înfricoşător de judecată pişcîndu-ne ca şi cu un ac în fiecare zi conştiinţa, să ajungem smeriţi şi mai rîvnitori ca să dobîndim bunătăţile cele viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui, împreună cu Sfîntul Duh, slavă, putere şi cinste, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXV

„Şi suindu-Se Iisus la Ierusalim, a luat pe cei doisprezece ucenici îndeosebi şi pe cale le-a zis lor: «Iată ne suim în Ierusalim, şi Fiul Omului va fi dat arhiereilor şi cărturarilor; şi-L vor osîndi la moarte; şi-L vor da neamurilor ca să-L batjocorească şi să-L bată şi să-L răstignească; şi a treia zi va învia»"[1]

I

Venind din Galileea, Hristos nu Se suie îndată în Ierusalim, ci mai întîi face minuni, închide gura fariseilor şi le vorbeşte ucenicilor Săi de sărăcia de bună voie: *„De vrei să fii desăvîrşit, vinde-ţi averile"*[2]; de feciorie: *„Cine poate înţelege să înţeleagă"*[3]; de smerenie: *„Dacă nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi ca şi copiii, nu veţi intra în împărăţia cerurilor"*[4]; de răsplata de pe pămînt: *„Oricine a lăsat case sau fraţi sau surori va primi însutit în veacul acesta"*[5]; de răsplăţile de dincolo: *„Şi viaţă veşnică va dobîndi"*[6]. Deci după toate acestea S-a apropiat de Ierusalim. Şi, pe cînd Se suia, le-a vorbit ucenicilor iarăşi de patimile Sale. Pentru că ucenicii, după cum era şi firesc, nu voiau să se întîmple lucrul acesta şi doreau să-l uite, Hristos îl aminteşte des, ca să deprindă sufletul lor cu patimile Sale prin necontenita pomenire de ele şi să pună capăt tristeţii lor. Era de neapărată trebuinţă să le vorbească îndeosebi, că nu era bine să grăiască în faţa mulţimilor de patimile Sale şi nici să le vorbească desluşit; de altfel nici n-ar fi cîştigat ceva din aceasta. Dacă ucenicii s-au tulburat cînd au auzit de patimile Sale, apoi cu mult mai mult mulţimile.

– Cum? Hristos n-a vorbit mulţimilor de patimile Sale?

– A vorbit şi mulţimilor, dar nu atît de desluşit. Le-a spus: *„Stricaţi templul acesta şi în trei zile îl voi ridica"*[7]; şi: *„Şi neamul acesta cere*

1. *Matei* 20, 17–19.
2. *Matei* 19, 21.
3. *Matei* 19, 12.
4. *Matei* 18, 3.
5. *Matei* 19, 29.
6. *Matei* 19, 29.
7. *Ioan* 2, 19.

semn,și semn nu i se va da lui decît semnul lui Iona"[8]; și iarăși: *„Încă puțină vreme sînt cu voi și Mă veți căuta și nu Mă veți găsi"*[9]. Ucenicilor Săi însă nu le-a vorbit așa, ci le-a vorbit tot atît de deslușit de patimile Sale, precum le vorbise și de celelalte.

– Dar pentru ce atunci le-a mai vorbit mulțimilor de patimile Sale, dacă mulțimile nu înțelegeau puterea cuvintelor Lui?

– Ca mulțimile să-și dea seama mai tîrziu că știa mai dinainte de patimile Sale; să-și dea seama că a mers de bună voie la patimi, nu fără să știe, nici silit. Ucenicilor însă nu numai pentru această pricină le-a vorbit mai dinainte, ci, după cum am mai spus, ca prin așteptare să-i deprindă cu patimile Sale, să le îndure mai ușor, ca nu cumva venind ele pe neașteptate să-i zdruncine foarte tare. De aceea la început le-a vorbit numai de moartea Sa; dar după ce ei au mai cugetat la moartea Sa, după ce s-au deprins cu acest gînd, le-a adăugat și celelalte patimi, de pildă că-L vor da neamurilor, că-L vor batjocori, că-L vor bate; dar și pentru aceasta: să aștepte și învierea, atunci cînd vor vedea că patimile s-au petrecut așa cum le spusese. Trebuia negreșit să fie crezut și cînd le vorbea de lucruri pline de bucurie, odată ce nu le-a ascuns nici pe cele triste și în aparență insultătoare.

Uită-mi-te cît de înțelept alege timpul pentru a le vorbi de patimi! Nu le-a vorbit de la început, ca să nu-i tulbure; nu le-a vorbit nici în vremea patimilor, ca să nu-i zdruncine, ci atunci aduce vorba de ele cînd ucenicii au cunoscut din destul puterea Lui, cînd le-a dat mari făgăduințe despre viața veșnică. Le vorbește o dată, de două ori, de mai multe ori, întrețesînd cuvintele despre patimile Sale cu minunile și învățăturile Sale. Alt evanghelist spune că Domnul le-a adus ca martori și pe profeți[10]; un altul spune că apostolii n-au înțeles cele spuse[11], ci cuvîntul acesta le era ascuns și că mergeau după El plini de spaimă[12].

– Prin urmare, mi s-ar putea spune, dacă n-au înțeles ce le spunea, degeaba le-a mai spus; că dacă n-au înțeles cele ce au auzit, apoi nici nu puteau să aștepte patimile Sale; iar dacă nu le așteptau, nici nu puteau să nădăjduiască.

– Eu însă îți voi spune un lucru și mai plin de uimire. Dacă n-au înțeles, pentru ce s-au întristat? Că un alt evanghelist spune că s-au întristat[13]. Așadar, dacă ucenicii n-au înțeles, pentru ce s-au întristat? Pentru ce Petru a spus: *„Milostiv fii Ție, Doamne, să nu-Ți fie Ție*

8. *Matei* 12, 39.
9. *Ioan* 7, 33–34.
10. *Luca* 9, 31.
11. *Marcu* 9, 32.
12. *Marcu* 9, 32.
13. *Ioan* 16, 6.

aceasta!"[14]. Ce trebuie să spunem? Că avea să moară, o ştiau, chiar dacă nu înţelegeau bine taina mîntuirii, chiar dacă nu înţelegeau bine nici învierea şi nici ceea ce avea să săvîrşească Hristos. Lucrul acesta le era ascuns. De aceea erau şi trişti. Văzuseră oameni morţi, înviaţi de alţi oameni; dar nu mai văzuseră niciodată ca un om să se învieze pe sine însuşi; şi aşa să învieze ca să nu mai moară. Asta n-o înţelegeau, deşi le-o spusese de nenumărate ori; dar nu înţelegeau bine nici ce rost are moartea Lui şi cum va veni. De aceea mergeau după El plini de spaimă. Dar nu numai pentru asta, ci, după părerea mea, ei se spăimîntau tocmai pentru că El le vorbea de patimile Sale.

II

Cu toate că-L auzeau vorbindu-le necontenit de învierea Sa, totuşi nimic din cele spuse nu le dădea curaj. Ceea ce mai cu seamă îi tulbura, în afară de moartea Lui, era şi aceea că-L auzeau spunîndu-le că au să-L batjocorească, să-L bată şi cîte altele ca acestea. Cînd se gîndeau la minunile ce le-a făcut, la îndrăciţii pe care i-a vindecat, la morţii pe care i-a înviat şi la toate celelalte faceri de minuni şi apoi auzeau acestea, se spăimîntau; cum poate să sufere acestea Cel Ce a făcut minuni atît de mari? Aceasta îi făcea să fie şi nedumeriţi; cînd credeau, cînd nu credeau; nu puteau înţelege spusele Lui.

Că n-au înţeles bine spusele Sale se vede şi de acolo că îndată ce a terminat Hristos de grăit aceste cuvinte, s-au apropiat de El fiii lui Zevedeu, ca să-I vorbească despre întîietate.

„*Vrem*, au spus ei, *ca unul să şadă de-a dreapta Ta şi altul de-a stînga Ta*"[15].

– Dar pentru ce evanghelistul Matei spune că mama lor I-a făcut această cerere?[16]

– E cu putinţă şi una şi alta. Poate că au luat cu ei şi pe mama lor, ca rugămintea lor să aibă mai multă greutate şi prin aceasta să înduplece pe Hristos. Dar că într-adevăr, precum am spus, cererea pornea mai mult din partea lor, şi că ei de ruşine au pus-o pe mama lor în frunte, uită-te că Hristos lor le adresează cuvîntul.

Dar mai bine să vedem mai întîi ce au cerut, cu ce gînd şi de unde le-a venit acest gînd.

– De unde, dar, le-a venit gîndul acesta?

– Vedeau că Hristos îi preţuieşte pe ei mai mult decît pe ceilalţi ucenici şi se aşteptau că datorită acestui lucru Hristos le va împlini şi cererea aceasta.

14. *Matei* 16, 22.
15. *Marcu* 10, 37.
16. *Matei* 20, 20-21.

– Dar pentru ce au cerut ei lucrul acesta lui Hristos?

– Ascultă pe un alt evanghelist, care ne arată lămurit de ce au făcut această cerere. Au cerut aceasta *„pentru că erau aproape de Ierusalim și li se părea că îndată are să se arate împărăția lui Dumnezeu"*[17]. Credeau că împărăția lui Dumnezeu bate la ușă; credeau că este vorba de o împărăție pămîntească; credeau că dacă au să dobîndească cele ce cereau, n-au să mai aibă nici o supărare. Dar nu numai pentru aceasta o cereau, ci și pentru că socoteau că așa vor scăpa de necazuri. De aceea și Hristos le alungă mai întîi din minte aceste gînduri, spunîndu-le că trebuie să se aștepte la ucideri, la primejdii și la cele mai cumplite greutăți.

„Puteți să beți paharul pe care-l voi bea Eu?"[18].

Nimeni să nu se tulbure, că apostolii erau așa de nedesăvîrșiți. Nu avusese încă loc răstignirea; nu li se dăduse încă harul Sfîntului Duh. Dacă vrei însă să cunoști virtutea apostolilor, uită-te la ei mai tîrziu, și-i vei vedea mai presus de orice patimă. De aceea Hristos le descoperă cusururile, ca să cunoască mai tîrziu ce au ajuns datorită harului. Se vede, dar, de aici că fiii lui Zevedeu n-au cerut ceva duhovnicesc, nici n-aveau idee de împărăția cerurilor.

Dar să vedem cum se apropie de Hristos și ce spun:

„Vrem, spun ei, *ca să ne faci ceea ce-Ți vom cere"*[19]. Hristos i-a întrebat: *„Ce voiți?"*[20] Cunoștea doar ce vor; dar i-a întrebat, ca să-i silească să răspundă, să le descopere rana și așa să le dea leacul. Iar cei doi ucenici, pentru că erau mînați de o patimă josnică omenească, Îl întreabă pe Hristos îndeosebi, ca să nu afle ceilalți ucenici. Că spune evanghelistul: *„au venit la El"*[21] fără să știe ceilalți; și așa I-au spus ce-au voit. După părerea mea, voiau să li se dea să stea pe tronurile cele de frunte, pentru că Îl auziseră pe Hristos spunînd: *„veți ședea pe douăsprezece tronuri"*[22]. Știau că sînt prețuiți de Hristos mai mult decît ceilalți ucenici, dar se temeau de Petru și pentru aceea Îi spun: *„Zi ca să ședem unul de-a dreapta Ta și altul de-a stînga Ta"*[23]. Îl silesc, spunîndu-I: *„Zi"*.

– Ce le-a răspuns Hristos?

– Pentru a le arăta că nu cer ceva duhovnicesc – că dacă și-ar fi dat seama ce cer, nici n-ar fi îndrăznit să ceară –, le-a spus:

„Nu știți ce cereți!"[24]

17. *Luca* 19, 11.
18. *Matei* 20, 22.
19. *Marcu* 10, 35.
20. *Marcu* 10, 36.
21. *Marcu* 10, 35.
22. *Matei* 19, 28.
23. *Marcu* 10, 37.
24. *Matei* 20, 22.

Nu vă dați seama ce lucru mare și minunat cereți! Depășește chiar puterile cele de sus!

Apoi i-a întrebat:

„Puteți să beți paharul pe care-l voi bea Eu și să vă botezați cu botezul cu care Mă botez Eu?"[25].

Ai văzut cum i-a abătut de la gîndul lor, vorbindu-le de lucruri cu totul contrare? „Voi, le-a spus Hristos, Îmi vorbiți de onoruri și cununi; Eu însă vă vorbesc de lupte și sudori. Timpul de acuma nu-i timpul răsplăților și nici nu se arată acum slava aceea a Mea. Vremea de față este vreme de ucideri, de lupte, de primejdii!". Ai văzut cum i-a sfătuit și cum i-a abătut de la gîndul lor prin felul cum i-a întrebat? Nu i-a întrebat: „Puteți să mergeți pînă acolo încît să fiți uciși? Puteți să vă vărsați sîngele vostru?"

– Dar cum i-a întrebat?

– *„Puteți bea paharul?"*. Apoi, ca să-i încurajeze, le spune: *„pe care-l voi bea Eu"*. Vrea să-i facă mai rîvnitori prin aceea că vor bea și ei același pahar ca și Hristos. Numește botez patimile și moartea Sa, pentru a arăta că patimile și moartea Sa vor fi mare curățire pentru întreaga lume.

„Ei i-au zis Lui: „Putem"[26].

Atît de mult doreau ce cereau, că au făgăduit îndată. Nici acum nu știau ce spun, ci se așteptau să audă ce cereau.

– Și ce le-a spus Hristos?

„Paharul Meu îl veți bea și cu botezul cu care Eu Mă botez vă veți boteza"[27]. Mari lucruri le-a proorocit; adică: „Veți fi învredniciți de mucenicie; veți suferi ce voi suferi și Eu; vă veți sfîrși viața de moarte silnică; veți avea părtășie cu Mine la toate acestea,

„Dar a ședea de-a dreapta Mea și de-a stînga Mea nu este al Meu a da, ci se va da celor pentru care s-a pregătit de Tatăl Meu"[28].

III

După ce le-a înălțat sufletele, după ce i-a făcut să gîndească mai înalt și după ce i-a făcut să nu mai fie biruiți de supărare, le arată că cererea lor nu e dreaptă.

– Dar ce vrea să spună Hristos prin aceste cuvinte?

25. *Matei* 20, 22.
26. *Matei* 20, 22.
27. *Matei* 20, 23.
28. *Matei* 20, 23.

– Mulți au spus că trebuie lămurite două probleme: una, dacă este gătit cuiva să șadă de-a dreapta Lui; a doua, dacă Domnul tuturora are putere să dea această cinste ce s-a gătit. Ce vor să spună dar cuvintele acestea? Dacă lămurim prima problemă, o lămurim și pe a doua.

– Este deci gătit cuiva să stea de-a dreapta Lui?

– Nimeni nu va ședea nici de-a dreapta Lui, nici de-a stînga Lui. Nimeni nu se poate apropia de tronul acela; nu vorbesc numai de oameni, de sfinți și de apostoli, ci și de îngeri, de arhangheli și de toate puterile cele de sus. Șederea de-a dreapta este numai a Unuia-Născut; o spune Pavel, prin cuvintele: *„Căruia dintre îngeri a zis vreodată: „Șezi de-a dreapta Mea?"*[29] *„De îngeri zice: „Cel ce face pe îngerii Săi duhuri"*[30]. *„Iar către Fiul: „Tronul Tău, Dumnezeule!"*[31].

– Dar atunci pentru ce Hristos a spus: *„A ședea de-a dreapta și de-a stînga nu este al Meu a da"*, ca și cum ar fi unii care stau?

– Domnul nu spune aceste cuvinte ca și cum ar fi unii care stau, – Doamne ferește! –, ci răspunde la gîndul celor care L-au întrebat, coborîndu-Se la judecata lor. Cei doi ucenici nu cunoșteau nici măreția tronului aceluia și nici șederea de-a dreapta Tatălui, odată ce nu înțelegeau lucruri cu mult mai ușoare decît acestea, pe care le auzeau în fiecare zi; ei căutau atît, numai să fie primii, să stea înaintea celorlalți, să nu fie nimeni înaintea lor lîngă Hristos. După cum spuneam mai înainte, ei căutau locurile de frunte pentru că n-au înțeles ce-a vrut să spună Hristos cînd le-a zis: *„Veți ședea pe douăsprezece tronuri"*. Cu alte cuvinte, Hristos le spune așa: „Veți muri pentru Mine, veți fi uciși din pricina propovăduirii Evangheliei și veți fi părtași cu Mine la suferințe; dar nu-i de ajuns numai atîta ca să vă bucurați de cele dintîi locuri și să stați în primul rînd; se poate să vină altul, care în afară de mucenicie să aibă toate celelalte virtuți într-un grad cu mult mai mare decît voi; și pentru că acum vă iubesc pe voi și vă prefer altora, n-am să-l dau la o parte pe cel care a ajuns vestit prin faptele sale ca să vă dau vouă locurile cele de frunte". Domnul însă nu le-a grăit așa ca să nu-i întristeze, ci în chip ascuns a lăsat să se înțeleagă același lucru, cînd a spus: *„Paharul Meu veți bea și cu botezul cu care Eu Mă botez, vă veți boteza; dar a ședea de-a dreapta Mea și de-a stînga nu este al Meu a-l da, ci se va da celor pentru care s-a pregătit"*.

– Cui s-a gătit?

– Celor care pot să ajungă străluciți prin fapte. De aceea n-a spus: „Nu este al Meu a da, ci al Tatălui Meu", ca să nu spună cineva că Hristos este neputincios și n-are putere să dea.

29. *Evr.* 1, 13.
30. *Evr.* 1, 7.
31. *Evr.* 1, 8.

– Dar ce a spus?

– *„Nu este al Meu, ci se va da celor pentru care s-a pregătit".*

Ca să fac însă mai lămurit cuvîntul acesta, vă voi da un exemplu. Să ne închipuim un arbitru de lupte atletice şi că în arenă iau parte la lupte mulţi atleţi renumiţi; doi dintre aceştia însă, buni prieteni cu arbitrul, se duc la el şi-i spun: „Fă ca să fim noi încununaţi şi proclamaţi învingători", întemeiaţi pe prietenia lor cu arbitrul şi pe bunăvoinţa lui. Arbitrul, însă le răspunde: „Nu este al meu a da, ci celor ce s-a gătit pe temeiul ostenelilor şi sudorilor lor". Îl vom osîndi, oare, pe acest arbitru, spunînd că-i un neputincios? Deloc, ci-i vom lăuda dreptatea, că nu caută la faţa oamenilor. Aşadar, după cum nu putem spune despre arbitru că nu dă cununa pentru că nu are putere, ci pentru că nu vrea să calce legea luptelor atletice, nici să strice ordinea dreptăţii, tot aşa pot spune şi eu despre Hristos. Pentru aceasta Hristos îi îndeamnă în toate chipurile pe ucenicii Săi să aibă nădejdea mîntuirii lor şi a izbînzii lor întîi în harul lui Dumnezeu, apoi în faptele lor bune. De aceea a spus: *„Celor ce s-a gătit".* Hristos le spune: „Dar dacă alţii vor fi mai buni decît voi? Dar dacă alţii vor face fapte mai mari? Vreţi cumva să primiţi cele dintîi locuri pentru că aţi fost ucenicii Mei, chiar dacă nu vă veţi arăta vrednici de această alegere?" Că Hristos este stăpîn peste toate se vede de acolo că are toată judecata. Aşa îi spune lui Petru: *„Îţi voi da ţie cheile Împărăţiei cerurilor"*[32]*;* iar Pavel, arătînd aceasta, spunea: *„Mi s-a gătit de acum cununa dreptăţii, pe care mi-o va da Domnul, dreptul Judecător, în ziua aceea; dar nu numai mie, ci şi tuturor care au iubit arătarea Lui"*[33]. Arătarea lui Hristos a fost; şi că nimeni nu va sta înaintea lui Pavel, o ştie oricine.

Să nu te minunezi dacă Hristos n-a grăit fiilor lui Zevedeu mai clar. I-a refuzat fără să-i supere; a voit să-i facă să nu se mai gîndească în zadar şi fără rost la locurile cele dintîi - că le venise acest gînd dintr-o pornire josnică omenească – şi să nu-i întristeze; şi I-au reuşit acestea două prin neclaritatea cuvintelor sale.

„Atunci s-au mîniat cei zece pe cei doi"[34].

– Cînd *„atunci"?*

– Cînd i-a ţinut de rău pe cei doi fraţi. Atîta vreme cît Hristos hotăra, ucenicii nu se mîniau, ci tăceau văzînd că cei doi fraţi sînt preferaţi şi îi iubeau pentru că respectau şi cinsteau pe Învăţător; chiar dacă sufereau în inima lor, totuşi nu îndrăzneau să-şi dea pe faţă suferinţa. Au fost geloşi şi pe Petru, cînd Domnul a plătit dajdie şi pentru el[35], dar nu s-au

32. *Matei* 16, 19.
33. *II Tim.* 4, 8.
34. *Matei* 20, 24.
35. *Matei* 17, 27.

mîniat, ci l-au întrebat numai: *„Cine este, oare, mai mare?"*[36]. Acum însă ucenicii se mînie, pentru că cei doi cer să fie primii. Şi nici acum nu s-au mîniat îndată, atunci cînd au cerut, ci cînd i-a ţinut Hristos de rău şi cînd a spus că n-au să fie ei primii dacă nu se vor arăta vrednici de întîietate.

IV

Ai văzut cît de nedesăvîrşiţi erau ucenicii? Fiii lui Zevedeu voiau să fie mai mari decît cei zece, iar aceştia îi pizmuiesc pe cei doi! Dar, după cum am spus, arată-mi-i mai tîrziu şi-i vei vedea scăpaţi de toate aceste patimi. Auzi-l chiar pe Ioan, care acum a venit la Iisus să-i ceară să şadă de-a dreapta Lui, cum în Faptele Apostolilor dă totdeauna lui Petru întîietatea şi cînd vorbeşte poporului şi cînd face minuni; în Evanghelia sa nu ascunde faptele mari ale lui Petru, ci vorbeşte de mărturisirea pe care Petru a făcut-o în timp ce toţi ceilalţi apostoli tăceau[37]; spune că Petru a intrat întîi în mormîntul Domnului[38]; îl pune pe apostolul Petru înaintea Lui. Cînd au stat amîndoi alături de Cel răstignit, Ioan, pentru a nu se lăuda pe el însuşi, spune atît despre el: *„Era cunoscut ucenicul acela marelui preot"*[39]. Iacov, la rîndul său, n-a trăit multă vreme, dar de la început a fost atît de înflăcărat, că lăsînd toate cele omeneşti s-a înălţat la o înălţime negrăită, încît a fost îndată ucis[40]. Astfel, după înviere apostolii au ajuns vîrfuri de credinţă şi de fapte bune. Atunci însă s-au supărat.

– Ce-a spus Hristos ucenicilor?

„Chemîndu-i le-a zis: „Ocîrmuitorii neamurilor domnesc peste ele"[41]. Pentru că apostolii erau tulburaţi şi zguduiţi, Domnul îi îmbunează, chemîndu-i şi luîndu-i alături de El înainte de a le vorbi. Căci cei doi, despărţindu-se de ceata celor zece, stătuseră mai aproape de El, pentru că Îi vorbiseră îndeosebi. De aceea Hristos îi cheamă şi pe ceilalţi ucenici ca să le spună şi lor despre ce fusese vorba şi să potolească astfel şi boala unora şi a altora. Acum nu-i mai smereşte la fel ca mai înainte, cînd L-au întrebat: *„Cine e mai mare"*[42]; atunci a adus în mijloc un copil şi le-a poruncit să fie nevinovaţi şi smeriţi ca şi copiii[43], acum, cu un exemplu potrivnic celui de mai înainte, îi mustră mai tare, spunîndu-le:

36. *Matei* 18, 1.
37. *Ioan* 6, 67–69.
38. *Ioan* 20, 6.
39. *Ioan* 18, 16.
40. *Fapte* 12, 2.
41. *Matei* 20, 25.
42. *Matei* 18, 1.
43. *Matei* 18, 2–4.

„Ocîrmuitorii neamurilor domnesc peste ele și cei mari le stăpînesc. Între voi nu va fi așa; ci acela care dintre voi vrea să fie mare, acela să fie slujitorul tuturora; iar cel care vrea să fie întîiul să fie cel din urmă dintre toți"[44].

Le arată că numai neamurilor le e drag să umble după întîietăți. Patima aceasta e tiranică și supără chiar pe marii bărbați. De aceea are nevoie și de o tăietură mai adîncă; asta e pricina că Hristos îi și mustră mai tare și le rușinează sufletul lor îngîmfat, comparîndu-i cu neamurile. Cu aceste cuvinte Hristos le taie gelozia celor zece, iar celor doi mîndria, ca și cum le-ar zice: „Nu vă mîniați ca și cum ați fi fost insultați! Cei care umblă după întîietăți se vatămă și se fac de rușine pe ei înșiși; sînt printre cei din urmă. Viața noastră nu trebuie să fie la fel cu a neamurilor. Ocîrmuitorii neamurilor domnesc peste ei; pentru Mine, cel din urmă este întîiul. Vorbele Mele nu-s spuse pentru a fi spuse; aveți dovada lor în ceea ce fac și ceea ce sufăr. Eu am făcut chiar mai mult. Sînt Împăratul puterilor celor de sus și am voit să Mă fac om, am primit să fiu disprețuit și ocărît. Și nu M-am mărginit numai la atîta, ci am venit și la moarte".

De aceea a spus:

„După cum Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca să slujească și să-Și dea sufletul Lui răscumpărare pentru mulți"[45].

„Nu m-am oprit la atîta, a spus Hristos, ci Mi-am dat și sufletul răscumpărare. Și pentru cine? Pentru dușmani. Tu, dacă te smerești, te smerești pentru tine însuți; Eu însă Mă smeresc pentru tine!".

Nu te teme[46], dar, iubite, că-ți pierzi onoarea dacă te smerești! Oricît te-ai smeri, nu te poți coborî atîta cît S-a coborît Stăpînul Tău. Totuși coborîrea aceasta a Lui a ajuns înălțarea tuturora și a făcut să strălucească slava Lui. Înainte de a Se face om, era cunoscut numai de îngeri; dar cînd S-a făcut om și a fost răstignit, nu numai că nu I s-a micșorat slava aceea, ci a mai primit și alta, aceea că L-a cunoscut întreaga lume. Nu te teme, dar, că ți-ai pierde onoarea dacă te smerești. Prin smerenie slava ta strălucește și mai mult; prin smerenie ajunge și mai mare. Smerenia este ușa împărăției cerurilor. Să nu mergem, dar, pe o cale potrivnică. Să nu ne ducem război nouă înșine! Dacă vrem să părem mari, nu vom fi mari, ci mai dezonorați ca toți.

Ai văzut cum Hristos îi îndeamnă totdeauna pe ucenici să apuce o cale potrivnică aceleia pe care voiau să apuce ei și ascultîndu-L le dă ceea ce doreau? Așa a făcut cu iubitorii de avuții și cu iubitorii de slavă deșartă. „Pentru ce vrei să faci milostenie înaintea oamenilor? te întreabă Hristos.

44. *Matei* 20, 25–27.
45. *Matei* 20, 28.
46. De aici începe partea morală: *Despre smerenie și împotriva celor mîndri.*

Ca să fii slăvit? Nu mai fă aşa şi te vei bucura negreşit de slavă. Pentru ce aduni ban lîngă ban? Ca să te îmbogăţeşti? Nu mai aduna şi te vei îmbogăţi!" Tot aşa şi acum, cu întîietatea: „Pentru ce îţi este dragă întîietatea? Ca să fii în fruntea celorlalţi? Alege însă cel din urmă loc şi atunci te vei bucura de întîietate. Deci, dacă vrei să fii mare, nu căuta să fii mare şi atunci vei fi mare. A face altfel înseamnă a fi mic".

V

Ai văzut cum Hristos i-a vindecat pe apostoli de această boală. Le-a arătat că dacă apucă pe calea ce apucaseră ei, nu reuşesc să fie primii; iar dacă apucă pe calea arătată de El, reuşesc. Le grăieşte aşa, ca pe una s-o evite, iar pe cealaltă s-o urmeze. De aceea a amintit şi de neamuri, ca să arate şi prin aceasta că umblatul după întîietăţi este ruşinos şi urît. Cel care se înalţă se va smeri, iar cel care se smereşte se va înălţa. Aceasta este înălţimea cea bună şi adevărată, care nu stă numai în nume. Înălţimea pe care o dă lumea este cu silnicie şi plină de frică; înălţimea pe care o dă smerenia te face asemenea cu Dumnezeu. Un astfel de om rămîne înalt, chiar dacă nu-i admirat de nimeni; celălalt, chiar dacă-i onorat de toţi, este mai mic decît toţi. Cinstea ce se dă este dată cu silnicie, de aceea se şi spulberă repede; cinstea cealaltă se dă de bună voie, de aceea e şi trainică. Pe sfinţi, de aceea îi admirăm, pentru că se smereau mai mult decît toţi, deşi erau mai mari decît toţi. Aceasta-i face să rămînă mari pînă în ziua de azi; nici moartea nu poate pune capăt înălţimii lor. Dar, dacă vreţi, să cercetăm aceasta cu ajutorul raţiunii. Înalt se numeşte acela care este înalt sau prin statura trupului sau prin locul în care stă; un alt om, care nu îndeplineşte aceste condiţii, se numeşte mic. Să vedem acum care om este înalt: cel mîndru sau cel smerit, ca să vezi că nimic nu-i mai înalt decît smerenia şi nimic mai josnic decît mîndria. Cel mîndru vrea să fie mai mare decît toţi oamenii; spune că nimeni nu-i egal cu el; şi oricîtă cinste i s-ar da, doreşte şi mai multă; şi stăruie şi socoteşte că nu are nici una; dispreţuieşte pe oameni, dar doreşte să fie cinstit de ei. Poate fi, oare, o lipsă mai mare de judecată? Un om mîndru e o adevărată enigmă: vrea să fie slăvit de aceia pe care-i socoteşte o nimica. Ai văzut că acela care vrea să fie înalt a căzut jos şi stă la pămînt? Cel mîndru socoteşte că toţi oamenii sînt o nimica pe lîngă el; el însuşi o declară. Aşa e mîndria. Pentru ce alergi atunci, mîndrule, la cel ce e o nimica? Pentru ce ceri de la ei cinste? Pentru ce doreşti să fii înconjurat de atîta mulţime de oameni? Iată omul mic, care stă pe un loc mic!

Haide să cercetăm acum pe omul cu adevărat înalt! Omul acesta ştie cît preţuieşte un om; ştie că omul este un lucru mare; îşi dă seama că el este cel mai mic dintre toţi oamenii şi din pricina aceasta socoteşte mare

orice cinste i se dă. Un om ca acesta este consecvent cu sine însuşi; este mare; nu-şi schimbă părerea. Socoteşte mari pe oameni şi mari şi onorurile ce i le dau oamenii, chiar dacă aceste onoruri sînt mici, pentru că socoteşte pe oameni mari. Îngîmfatul însă socoteşte o nimica pe cei ce-l onorează, dar spune că sînt mari onorurile ce i le dau ei. Iarăşi, cel smerit nu-i stăpînit de nici o patimă. Pe el nu-l poate supăra mînia, nici dragostea de slavă, nici gelozia, nici invidia. Poate fi ceva mai înalt decît un suflet lipsit de toate aceste păcate? Îngîmfatul însă este stăpînit de toate aceste păcate; se tăvăleşte în ele ca un vierme în bălegar. Invidia, gelozia şi mînia îi supără veşnic sufletul. Te întreb acum: cine e înalt? Cel care-i mai presus de patimi sau robul lor? Cel care tremură şi se teme de ele sau cel nebiruit şi nestăpînit de ele? Care pasăre spunem că zboară mai sus? Aceea care zboară mai presus de mîinile şi laţurile vînătorului sau aceea pe care vînătorul poate să o prindă fără laţ, din pricină că zboară pe jos şi niciodată nu poate să se înalţe? Ca această pasăre este şi îngîmfatul; orice laţ îl prinde cu uşurinţă, pentru că se tîrăşte pe jos.

VI

Dar dacă vrei să vezi că mîndria înjoseşte, gîndeşte-te şi la căderea din cer a diavolului. Poate fi, oare, cineva mai jos decît diavolul, pentru că s-a mîndrit? Poate fi oare, cineva mai înalt decît un om care voieşte să se smerească pe el însuşi? Diavolul se tîrîie pe jos şi stă sub picioarele noastre – *„Veţi călca,* spune Hristos, *peste şerpi şi peste scorpii"*[47]. Omul smerit însă stă sus cu îngerii. Dar dacă vrei să vezi soarta celor mîndri şi în viaţa oamenilor, gîndeşte-te la barbarul acela, la Nabucodonosor, care avea atîta armată, dar nu ştia ce ştie toată lumea, de pildă că piatra este piatră şi idolii sînt idoli; de aceea a ajuns mai jos decît toţi. Cei evlavioşi şi credincioşi însă merg chiar mai presus de soare. Poate fi, oare, cineva mai înalt decît ei? Depăşesc bolţile cerului, trec pe lîngă îngeri şi se opresc chiar la tronul împărătesc.

Dar ca să-ţi dai seama şi altfel de josnicia celor mîndri, te întreb: Cine se înjoseşte? Cel ajutat de Dumnezeu sau cel căruia Dumnezeu îi stă împotrivă? Negreşit cel căruia Dumnezeu îi stă împotrivă. Ascultă, dar, ce spune Scriptura de fiecare din ei: *„Dumnezeu stă împotriva celor mîndri, iar celor smeriţi le dă har"*[48]. Te voi întreba iarăşi altceva: Cine este mai înalt: Cel care slujeşte lui Dumnezeu şi-I aduce jertfă sau cel care stă departe şi nu are nici o îndrăznire către Dumnezeu?

– Dar ce jertfă aduce cel smerit? mă întrebi.

47. *Luca* 10, 19.
48. *Iacov* 4, 6.

– Ascultă ce spune David: *„Jertfa lui Dumnezeu, duhul umilit; inima înfrîntă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi"*[49]. Ai văzut curăţenia celui smerit? Vezi acum şi necurăţenia celuilalt: *„Necurat este înaintea lui Dumnezeu tot cel îngîmfat"*[50]. În afară de asta, în cel smerit se odihneşte Dumnezeu. *„Spre cine voi căuta, spune Dumnezeu, dacă nu spre cel smerit şi blînd, care tremură de cuvintele mele?"* [51] Îngîmfatul însă se tîrăşte la pămînt împreună cu diavolul şi va suferi aceleaşi chinuri ca şi el. De aceea şi Pavel spunea: *„Ca nu cumva îngîmfîndu-se să cadă în osînda diavolului"*[52]. Îngîmfatului i se întîmplă tocmai ce nu vrea. Vrea să se laude ca să fie onorat; dar este cel mai dispreţuit om. Dintre toţi oamenii, cei mîndri mai ales se fac de batjocură; toţi îl urăsc şi-l duşmănesc, sînt biruiţi cu uşurinţă de duşmani, cad uşor pradă mîniei, sînt necuraţi înaintea lui Dumnezeu. Poate fi, oare, cineva mai rău decît acesta? Îngîmfatul este culmea relelor. Poate fi, oare, cineva mai plăcut decît cei smeriţi? Cine sînt mai fericiţi ca ei, de vreme ce sînt doriţi şi iubiţi de Dumnezeu? Pe cei smeriţi oamenii îi slăvesc; toţi îi cinstesc ca pe părinţi, îi îmbrăţişează ca pe fraţi, îi iubesc ca pe propriile lor mădulare.

Să fim, dar, smeriţi, ca să ajungem înalţi. Mîndria smereşte cu multă covîrşire. Mîndria l-a smerit pe Faraon. Faraon a spus: *„Nu ştiu pe Domnul!"*[53] şi a ajuns mai rău decît muştele, broaştele, lăcustele; apoi a pierit în mare cu toate armele şi caii lui[54]. Cu totul altfel a fost Avraam. Avraam a spus: *„Eu sînt pămînt şi cenuşă"*[55] şi a biruit nenumăraţi barbari; iar cînd a căzut în mîinile egiptenilor s-a întors în ţara lui mai strălucit, ducînd şi trofee cu el. A fost totdeauna înalt, pentru că virtutea aceasta a smereniei era lipită de sufletul lui. De aceea Avraam este pe buzele tuturora, de aceea este încununat şi lăudat, pe cînd Faraon a ajuns pămînt şi cenuşă, ba chiar mai rău. Nimic nu urăşte Dumnezeu atît de mult ca mîndria. De aceea de la început Dumnezeu a făcut totul, ca să dezrădăcineze din sufletul omului acest păcat. De aceea am ajuns muritori, înconjuraţi de scîrbe şi de dureri. De aceea sîntem în osteneli, în sudori. De aceea muncim necontenit şi muncim din greu şi cu chin. Din pricina mîndriei a păcătuit cel dintîi

49. *Ps.* 50, 18.
50. *Prov.* 16, 6.
51. *Isaia* 66, 2.
52. *I Tim.* 3, 6.
53. *Ieş.* 5, 2.
54. *Ieş.* 14, 27-28.
55. *Fac.* 18, 27.

om, nădăjduind să ajungă egal cu Dumnezeu, de aceea n-a mai avut ceea ce avea. Aşa e mîndria. Nu numai că nu adaugă nimic bun vieţii noastre, dar ne ia şi ceea ce avem. Smerenia, dimpotrivă: nu numai că nu ne ia şi ceea ce avem, dar ne adaugă şi ceea ce nu avem.

Pe aceasta, dar, să o căutăm, pe aceasta să o urmărim, ca să ne bucurăm şi de cinstea de pe lumea aceasta şi să avem parte şi de slava ce va să fie, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui împreună cu Sfîntul Duh, slavă şi putere, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXVI

„Şi ieşind ei din Ierihon, au mers după El mulţimi multe. Şi iată doi orbi, şezînd lîngă cale, auzind că trece Iisus, au strigat, zicînd: «Miluieşte-ne pe noi, Doamne, Fiul lui David!»”[1]

I

Observă de unde a plecat Iisus spre Ierusalim şi unde a stat înainte de a ajunge în Ierusalim. Mi se pare că trebuie cercetat şi lucrul acesta: Pentru ce şi mai înainte nu s-a dus direct din Iudeea în Galileea, ci a trecut prin Samaria? Dar aceasta o vom lăsa pe seama oamenilor care iubesc ştiinţa. Dacă ar vrea cineva să cerceteze cu de-amănuntul, va vedea că evanghelistul Ioan dă unele lămuriri şi arată şi pricina[2].

Noi însă să ne ocupăm de textul pe care l-am citit şi să-i auzim pe aceşti orbi, care vedeau mai bine decît mulţi oameni cu ochi sănătoşi. N-aveau nici călăuză, nu puteau nici să vadă pe Domnul, Care Se apropia şi totuşi îşi dădeau toate silinţele să se ducă la El. Au început să strige în gura mare. Cu cît li se închidea gura mai tare, cu atît strigau mai puternic. Aşa-i sufletul sîrguincios şi stăruitor! Tocmai piedicile îl fac mai stăruitor. Hristos a lăsat pe ceilalţi să le spună să tacă, pentru a vădi şi mai mult sîrguinţa lor şi ca să cunoşti că pe merit au căpătat vindecarea. De aceea Hristos nici nu i-a întrebat: „Credeţi!”, cum făcuse cu mulţi alţii. Strigătul şi venirea lor la Hristos au fost îndestulătoare ca să facă vădită credinţa lor.

Învaţă de aici, iubite, că chiar de-am fi cei mai de jos şi mai neluaţi în seamă oameni, dacă ne apropiem cu rîvnă de Dumnezeu, vom putea prin noi înşine dobîndi ce cerem. Uită-te că şi aceşti doi orbi n-aveau mijlocitori pe nici unul din apostoli, ba dimpotrivă mulţi oameni le spuneau să tacă din gură şi totuşi au putut trece toate piedicile, au putut să vină la Iisus. Evanghelistul nu ne dă mărturie despre ei că viaţa lor îmbunătăţită le putea da îndrăznire, dar rîvna lor ţinea locul tuturor virtuţilor. Să-i imităm şi noi pe aceştia. Dacă Dumnezeu zăboveşte să ne dea ce cerem, chiar dacă mulţi ne îndeamnă să nu ne mai rugăm, noi să nu contenim deloc rugăciunea. Cu asta mai cu seamă atragem asupra

1. *Matei* 20, 29-30.
2. *Ioan* 4, 1-4.

noastră îndurarea lui Dumnezeu. Uită-te la aceşti orbi! Nu le-a oprit rîvna nici sărăcia lor, nici betejiciunea trupului lor, nici mustrările oamenilor, nici că Hristos nu-i auzea. Nimic. Aşa-i un suflet înflăcărat şi chinuit.

– Ce a făcut Hristos?

„I-a strigat şi le-a zis: «Ce vreţi să vă fac?» Ei I-au zis: «Doamne, să se deschidă ochii noştri!»"[3]

– Dar pentru ce îi mai întreabă Hristos?

– Ca să nu crezi că una voiau ei să ceară şi alta le-a dat Iisus. Avea totdeauna Hristos obiceiul ca mai întîi să facă cunoscut şi să descopere tuturora virtutea celor ce cereau vindecarea şi apoi îi vindeca; pe de o parte ca să-i facă şi pe ceilalţi la fel de rîvnitori, iar pe de altă parte ca să arate că sînt vrednici de dar. Aşa a făcut cu femeia cananeancă[4]; aşa a făcut cu sutaşul[5]; aşa a făcut cu femeia cu scurgere de sînge[6]; dar, mai bine spus, femeia aceea minunată a luat-o înaintea întrebării Stăpînului; totuşi, nici aşa, Hristos n-a trecut-o cu vederea, ci chiar după vindecare o face cunoscută. Îi plăcea lui Hristos foarte mult să vestească lumii faptele bune ale celor ce veneau la El şi-L rugau; ba chiar le arăta mai bune decît erau ele în realitate. Tot aşa face şi acum cu aceşti doi orbi.

Apoi, după ce orbii au spus ce voiau, Hristos, milostivindu-Se,S-a atins de ei. Mila lui Hristos este pricina vindecării lor; din milă de lume a şi venit în lume. Cu toate că Hristos era numai milă şi har, totuşi cerea ca oamenii să merite mila şi harul Lui. Că orbii meritau mila şi harul lui Hristos se vede din strigătele lor; se mai vede şi de acolo că n-au plecat după ce au căpătat vindecarea, aşa cum fac mulţi, fiind nerecunoscători după ce li se face bine. Orbii n-au fost aşa, ci înainte de a primi darul sînt stăruitori, iar după ce au primit darul, recunoscători: au mers după El[7].

„Şi cînd S-a apropiat de Ierusalim şi a venit în Betfaghe, spre Muntele Măslinilor, a trimis doi din ucenicii Lui, zicînd: «Mergeţi în satul care este înaintea voastră şi veţi găsi o asină legată şi un mînz cu ea. Dezlegîndu-o aduceţi-o la Mine. Şi de vă va spune vouă cineva ceva, veţi zice că Domnul are nevoie de acestea şi îndată le va trimite». Iar aceasta s-a făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis prin profetul Zaharia: «Ziceţi fiicei Sionului: «Iată Împăratul tău vine la tine blînd şi şezînd pe asină şi mînz, fiul celei de sub jug»"[8].

Mai fusese Hristos la Ierusalim şi mai înainte, dar niciodată cu atîta strălucire.

3. *Matei* 20, 32–33.
4. *Matei* 15, 22–28.
5. *Matei* 8, 5–13.
6. *Matei* 9, 20–22.
7. *Matei* 20, 24.
8. *Matei* 21, 1–5.

– Care e pricina?

– Venirile celelalte la Ierusalim erau începuturi ale mîntuirii neamului omenesc; nici nu era prea cunoscut şi nici timpul patimilor nu era aproape. De aceea Se amesteca în mulţime şi mai mult Se ascundea. Dacă ar fi intrat mai înainte cu strălucire în Ierusalim, i-ar fi mîniat mai mult pe iudei, în loc să fi stîrnit admiraţia lor. Dar cînd iudeii au cunoscut îndeajuns puterea Lui, cînd răstignirea bătea la uşă, atunci Hristos străluceşte mai mult şi face mai strălucite toate acelea care puteau mînia pe iudei. Putea să intre Domnul şi la început aşa în Ierusalim; dar nu era nici folositor, nici trebuincios.

Uită-mi-te cîte minuni se săvîrşesc şi cîte profeţii se împlinesc cu prilejul acestei intrări în Ierusalim! A spus: *„Veţi găsi o asină”.* A prezis că nimeni nu-i va împiedica, că vor tăcea cînd vor auzi. Aceasta este o grea osîndă pentru iudei, că oameni care nu L-au cunoscut niciodată pe Hristos, nici nu L-au văzut, se înduplecă să-I dea averea lor fără să se împotrivească şi să I-o dea prin ucenici, iar iudeii, deşi au fost alături de Hristos pe cînd făcea minuni, nu s-au lăsat înduplecaţi.

II

Să nu socoteşti puţin lucru ceea ce s-a făcut! Cine i-a înduplecat pe oamenii aceia să nu se împotrivească atunci cînd li s-au luat vitele lor, cu toate că erau poate nişte oameni săraci, nişte plugari? Dar pentru ce spun, să nu se împotrivească? Să nu întrebe! Sau dacă au întrebat, să tacă şi să dea. Că şi una şi alta sînt fapte la fel de minunate. Minunat lucru e că n-au întrebat nimic cînd li s-au luat vitele; la fel de minunat e că, spunîndu-li-se şi auzind că Domnul are trebuinţă de ele, le-au dat şi nu s-au împotrivit, cu toate că nu L-au văzut pe El, ci pe ucenicii Săi. Cu aceste fapte Hristos le arată ucenicilor că ar putea să-i împiedice pe iudei chiar împotriva voinţei lor de a-L da morţii, ar putea să-i facă fără de glas, dar că nu vrea. Odată cu acestea Hristos îi mai învaţă pe ucenici şi alte lucruri: să-I dea de bună voie orice le-ar cere, chiar de le-ar porunci să-I dea sufletul lor; şi pe acesta să I-l dea şi să nu se împotrivească. Dacă nişte oameni necunoscuţi I-au dat averile lor, cu mult mai mult ei trebuie să se despartă de toate.

În afară de cele spuse, Hristos a îndeplinit o îndoită profeţie: una prin fapte, alta prin cuvinte. Profeţia prin fapte a fost şederea Lui pe asină; profeţia prin cuvinte a fost aceea a profetului Zaharia, care a spus că Împăratul va şedea pe asină. Hristos a şezut pe asină şi a împlinit profeţia, punînd început iarăşi altei profeţii şi vestind mai dinainte cele viitoare.

– Cum şi în ce chip?

– A vestit mai dinainte chemarea neamurilor celor necurate; că El Se va odihni în aceste neamuri, că neamurile vor veni la El și vor merge după El. Profeția a urmat profeției.

După părerea mea, Hristos n-a șezut pe asină numai în acest scop, ci ca să ne dea și măsură de filozofie. Prin aceste fapte ale Sale, Hristos n-a împlinit numai profețiile, nici n-a sădit numai dogmele adevărului, ci ne-a îndreptat și viața, dîndu-ne reguli pentru cele de neapărată trebuință, ca prin toate să desăvîrșească viața noastră. De aceea cînd a fost să Se nască, n-a căutat casă strălucită, nici mamă bogată și de neam bun, ci săracă, logodită cu un dulgher; S-a născut într-o colibă și a fost așezat într-o iesle; nu Și-a ales ca ucenici retori și înțelepți, nici bogați și nobili, ci săraci, născuți din familii sărace și neînsemnate; cînd întindea masa, uneori punea pe masă pîini de orz, alteori, la vremea mesei, trimitea pe ucenici să cumpere de-ale mîncării din piață[9]; cînd Își făcea patul, Și-L făcea din fîn; cînd Se îmbrăca, Se îmbrăca cu haine ieftine, întru nimic deosebite de ale majorității oamenilor; casă nu avea. Dacă trebuia,de la un loc la altul mergea cu piciorul; și călătorea atît de mult pe jos că și obosea[10]. Cînd stătea jos n-avea nevoie de scaun, nici de pernițe la picioare, ci stătea pe pămîntul gol, fie pe munte, fie lîngă o fîntînă; iar la fîntînă n-a stat pentru altă pricină, ci numai ca să vorbească cu samarineanca[11]. Pune apoi măsuri supărării; cînd trebuia să plîngă, lăcrima potolit[12]; pune, după cum am spus, reguli și hotare pînă unde trebuie să mergi, și nu mai departe. Pentru aceea și acum, pentru că se întîmpla ca unii oameni mai slabi să aibă nevoie de animale, și aici a pus o măsură, arătînd că nu trebuie să fie purtați de cai, nici de catîri înhămați, ci să se folosească de asin; să nu se meargă mai departe, ci totdeauna să se mărginească la ceea ce au nevoie.

Să vedem acum profeția. Și aceea prin cuvinte, și aceea prin fapte. Care este profeția? *„Iată Împăratul tău vine la tine, blînd și călare pe asină și mînz tînăr"*[13]. Împăratul acesta nu vine în trăsuri precum ceilalți împărați; nu cere biruri, nu bagă frica în lume și nu are în jurul Său gardă, ci e plin de blîndețe. Întreabă, iubite, pe iudei: Care împărat a venit la Ierusalim călare pe asin? N-are să poată să spună de un altul, ci numai de Acesta. Hristos a venit, după cum am spus, călare pe mînz tînăr, vestind mai dinainte cele viitoare. Prin mînzul asinei este arătată aici Biserica și poporul cel nou, care era altădată necurat, dar a ajuns curat după ce a șezut Iisus pe el. Uită-te cum este împlinită întocmai

9. *Ioan* 4, 8.
10. *Ioan* 4, 6.
11. *Ioan* 4, 7.
12. *Ioan* 11, 35.
13. *Zah.* 9, 9.

icoana profeției! Ucenicii au dezlegat și asina și mînzul ei. Prin apostoli au fost chemați și iudeii și am fost chemați și noi; prin apostoli am fost aduși alături de Hristos. Și pentru că fericirea noastră i-a făcut zeloși pe iudei, de aceea asina vine în urma mînzului ei. În adevăr, după ce va ședea Hristos pe neamuri, vor veni și ei plini de zel la Hristos. Aceasta a arătat-o Pavel zicînd: *„Că împietrire s-a făcut în parte în Israel pînă ce va intra plinătatea neamurilor; și așa se va mîntui tot Israelul"*[14]. Că șederea lui Iisus pe mînz tînăr a fost o profeție se vede din cele spuse. Dacă n-ar fi fost o profeție, profetul nu s-ar fi îngrijit să spună cu atîta preciziune vîrsta asinului. Dar prin profeția sa profetul nu arată numai aceasta, ci și aceea că apostolii vor aduce cu ușurință pe neamuri la Hristos. După cum nimeni nu s-a împotrivit cînd apostolii au luat asina și mînzul, tot așa nici cînd au adus neamurile la Hristos, nimeni din cei care-i stăpîneau n-a putut să-i împiedice. Hristos n-a stat pe părul mînzului, ci pe hainele apostolilor. După ce au luat mînzul, apostolii au dat totul, după cum spunea și Pavel: *„Eu voi cheltui cu plăcere și mă voi cheltui și pe mine pentru sufletele voastre"*[15]. Uită-te la blîndețea mînzului! Era nedomesticit și neînvățat cu frîul; dar n-a sărit, ci a mers în bună rînduială. Și aceasta era o profeție pentru viitor; a arătat supunerea neamurilor și grabnica lor schimbare în bună rînduială. Pe toate le-a lucrat cuvîntul, pe care l-a spus Hristos: *„Dezlegînd-o, aduceți-o la Mine"*. Așa că cele fără rînduială au ajuns cu bună rînduială, cele necurate, curate.

III

Uită-te însă acum la josnicia iudeilor. Făcuse Hristos atîtea minuni înaintea lor și niciodată nu s-au minunat de El atîta. Dar cînd au văzut că lumea aleargă înaintea Lui, atunci s-au minunat.

„Și s-a cutremurat toată cetatea zicînd: „Cine este Acesta?" Iar mulțimile ziceau: „Acesta este Iisus profetul Cel din Nazaretul Galileii"[16].

Chiar cînd păreau că spun ceva mare despre Hristos, și atunci gîndul iudeilor era tot pămîntesc și josnic. Hristos însă n-a intrat călare în Ierusalim pentru ca iubea pompa, ci, după cum am spus, ca să împlinească profeția, să ne învețe filozofia și totodată să mîngîie pe ucenicii Săi, îndurerați de moartea Sa, arătîndu-le că suferă totul de bună voie. Minunează-te de precizia cuvintelor profeților! Le-au prezis mai dinainte pe toate; pe unele le-a proorocit David, pe altele Zaharia.

14. *Rom.* 11, 25–26.
15. *II Cor.* 12, 15.
16. *Matei* 21, 10–11.

Să facem şi noi[17] ce au făcut mulţimile cînd a intrat Iisus în Ierusalim; să-L lăudăm, să dăm hainele noastre celor care Îl poartă pe Hristos, săracilor adică! Ce merităm noi, oare, cînd unii şi-au pus hainele pe asina pe care şedea Hristos, alţii au aşternut hainele la picioarele Lui, iar noi nu sîntem nici atît de darnici cînd Îl vedem gol! Şi doar nu ni s-a poruncit să ne lăsăm dezbrăcaţi, ci să dăm din banii ce-i avem puşi deoparte. Aceia Îl însoţeau, mergînd înaintea şi în urma Lui, iar noi, cînd Se apropie de noi nu-L primim, Îl alungăm şi-L ocărîm! Cîtă osîndă nu merită o astfel de faptă! Cîtă pedeapsă! Vine la tine Stăpînul şi te roagă, dar tu nici nu vrei să-I asculţi rugămintea, ci Îl ţii de rău, Îl cerţi, cu toate că ai auzit cuvintele Lui. Dacă eşti atît de supărăcios, atît de zgîrcit şi atît de tîrzielnic atunci cînd dai o bucăţică de pîine şi cîţiva bănuţi, ce ai face dacă ar trebui să dai toată avuţia ta? Nu vezi cît de darnici sînt cei ce întreţin teatrele, cîţi bani cheltuiesc cu curtezanele? Tu nu dai lui Hristos nici jumătate din ce dau aceia, ba adeseori nici cea mai mică parte. Diavolul îţi porunceşte să dai oamenilor care nu merită; şi dînd, aduci peste tine iadul; Hristos îţi porunceşte să dai celor săraci şi-ţi făgăduieşte împărăţia cerurilor şi nu numai că nu dai, dar mai şi ocărăşti. Vrei mai degrabă să asculţi de diavol, ca să fii pedepsit, decît să asculţi de Hristos şi să te mîntui. Poate fi, oare, o nebunie mai mare ca aceasta? Unul vă dă iadul, Celălalt împărăţia cerurilor! Şi-L lăsaţi pe Acesta şi alergaţi la celălalt. Pe unul Îl alungaţi cînd se apropie, pe altul îl chemaţi, deşi e departe. E la fel ca şi cum n-ai asculta de un împărat îmbrăcat în purpură şi cu coroana pe cap, dar ai asculta de un tîlhar care-şi vîntură sabia şi te ameninţă cu moartea.

Gîndindu-ne la toate acestea, iubiţilor, să deschidem odată ochii şi să ne venim în fire. Mă ruşinez să vă mai vorbesc despre milostenie! V-am vorbit de multe ori, dar n-am dobîndit mare lucru de pe urma sfaturilor ce vi le-am dat. Aţi făcut ceva, dar nu atît cît am voit. Vă văd că semănaţi, dar nu cu mîna plină. De aceea mă şi tem ca nu cumva să seceraţi cu zgîrcenie. Ca să vă convingeţi că semănăm cu zgîrcenie, să cercetăm, dacă vreţi, care sînt mai mulţi în oraş: săracii, sau bogaţii, şi care nu sînt nici săraci, nici bogaţi, ci ocupă locul din mijloc. Zece la sută din populaţia oraşului e formată din bogaţi, iar zece la sută din săraci, care n-au nici un fel de avere; restul populaţiei e formată din oameni de mijloc. Să împărţim acum numărul locuitorilor oraşului la numărul săracilor şi veţi vedea ce ruşine este pentru oraşul nostru. Cei foarte bogaţi sînt puţini, cei cu averi mijlocii sînt mulţi; săracii sînt cu mult mai puţini decît aceştia. Cu toate acestea, deşi sînt atît de mulţi oameni în oraş care pot să hrănească pe cei flămînzi, totuşi mulţi se culcă fără să fi mîncat ceva. Şi se culcă flă-

17. De aici începe partea morală: *Despre milostenie. Trebuie să facem milostenie înainte de a plăti impozitele, pentru că Dumnezeu ne-a dăruit multe şi ne va mai dărui.*

mînzi, nu pentru că cei care au nu pot să-i îndestuleze cu uşurinţă, ci pentru că mare e cruzimea şi neomenia lor. Dacă cei bogaţi şi cei cu averi mijlocii ar împărţi între ei pe cei ce au nevoie de pîine şi îmbrăcăminte, abia dacă ar reveni un sărac la cincizeci sau la o sută de locuitori. Cu toate acestea, deşi sînt atît de mulţi cei care pot hrăni pe cei nevoiaşi, totuşi săracii îşi plîng în fiecare zi sărăcia lor. Şi ca să cunoşti neomenia lor, gîndeşte-te cîte văduve şi cîte fecioare ajută în fiecare zi Biserica! Şi Biserica are numai venitul unuia dintre cei mai mari bogătaşi din oraşul nostru. Iar numărul celor ajutaţi de Biserică se urcă la trei mii. În afară de aceste trei mii de suflete, Biserica mai ajută zilnic pe cei din închisori, pe bolnavii din spitale, pe sănătoşi, pe străini, pe schilozi, pe cei care stau la uşa bisericii pentru hrană şi îmbrăcăminte, pe scurt pe toţi care cer ajutor în fiecare zi. Cu toate acestea averea Bisericii nu se împuţinează. Deci dacă numai zece bogaţi ar vrea să ajute pe săraci, aşa cum ajută Biserica, n-ar mai fi nici un sărac în oraşul nostru.

IV

Mi s-ar putea obiecta:

– Dar atunci ce moştenire mai las copiilor mei?

– Le rămîne capitalul; iar venitul averilor tale, depus pentru ei în ceruri, va fi şi mai mare. Nu vreţi să daţi săracilor tot venitul averilor voastre? Atunci ajutaţi-i cu jumătate din venit, cu o treime, cu o pătrime, cu o zecime! Cu harul lui Dumnezeu, oraşul nostru ar putea hrăni săracii din zece oraşe. Dacă vreţi, să facem o socoteală. Dar, mai bine spus, nici nu-i nevoie de socoteală. Atît e de uşor lucrul acesta că se vede de la sine. Uitaţi-vă cît de mult varsă adeseori o singură familie pentru cheltuielile publice! Nu pregetă să verse aceşti bani şi nici nu simte deloc cheltuiala! Dacă fiecare bogat ar voi să dea săracilor cît dau pentru aceste cheltuieli, într-o clipită de vreme ar cuceri cerul. Ce iertare mai putem avea, ce umbră de răspuns mai putem da lui Dumnezeu, cînd din averile pe care avem să le părăsim negreşit cînd vom fi duşi de pe lumea aceasta, nu dăm săracilor cu atîta dărnicie cu cîtă dărnicie dau alţii celor ce joacă pe scenă, mai cu seamă că avem să cîştigăm atîta de pe urma acestei dărnicii? Chiar dacă am trăi veşnic pe pămînt, n-ar trebui să ne zgîrcim cînd e vorba de această frumoasă cheltuială. Dar cînd ştim că după puţină vreme vom fi duşi de pe lumea aceasta, cînd ştim că avem să fim scoşi goi din lumea aceasta, fără să luăm ceva cu noi, ce apărare mai putem avea, cînd n-am dat celor flămînzi şi celor sugrumaţi de sărăcie nimic din veniturile noastre? Nu te silesc să-ţi împuţinezi averile! Nu pentru că nu vreau, ci pentru că te văd că pregeţi mult. Nu spun, dar, să-ţi micşorezi averea! Nu! Îţi spun să ajuţi pe săraci din veniturile averilor tale! Să nu

cauţi să strîngi alte averi cu aceste venituri! Să-ţi fie de ajuns banii din venituri care curg ca din izvor! Fă-i părtaşi la ele pe cei săraci şi fii un bun econom al darurilor date ţie de Dumnezeu.

– Dar plătesc impozite! mi-ar spune cineva.

– De aceea, dar, nu dai săracilor, pentru că nu vine nimeni la porţile tale să-ţi ceară cum vine strîngătorul de bani? Acestuia însă, care ia cu sila şi te torturează, nu îndrăzneşti să i te împotriveşti, fie că-ţi rodesc ogoarele, fie că nu; dar lui Hristos, Care-ţi cere cu atîta blîndeţe, şi numai atunci cînd îţi rodesc ogoarele, nu-I răspunzi nici cu cuvîntul. Cine te va scoate din muncile cele nesuferite ale iadului? Nimeni! Dacă eşti atît de grabnic la plata impozitelor, pentru că ştii ce cumplită pedeapsă vine peste cei care nu şi le plătesc, gîndeşte-te că-s mai cumplite pedepsele celor care nu dau celor săraci. Nu-i vorba să te lege, să te bage la închisoare, ci să te arunce în focul cel veşnic. Pentru toate aceste pricini, dar, să plătim în primul rînd acest impozit, impozitul către cei săraci. Uşurinţa e mare, răsplata mai bogată, cîştigul mai frumos; dar şi pedeapsa e mai aspră, dacă ne purtăm ca nişte nerecunoscători. Vin peste noi chinurile iadului, care n-au sfîrşit.

Dacă-mi vorbeşti de armata pe care trebuie să o întreţii, pentru că te apără de barbarii care-ţi poartă război, îţi spun că şi aici e vorba de o armată, armata săracilor, şi de un război, războiul ce-l duc săracii pentru tine. Cînd ei primesc milostenie din mîinile tale, se roagă lui Dumnezeu şi-L fac pe Dumnezeu milostiv cu tine; iar cînd Îl fac milostiv pe Dumnezeu, în loc de barbari resping uneltirile demonilor. Nu-l lasă pe cel rău să se înverşuneze împotriva ta, nici să te asalteze mereu, ci îi frîng puterea.

V

Văzînd, dar, pe aceşti ostaşi că luptă pentru tine în fiecare zi împotriva diavolului prin rugăciunile lor către Dumnezeu, plăteşte-ţi şi tu acest frumos impozit, hrana celor săraci. Blîndul nostru Împărat n-a pus nişte oameni anumiţi ca să strîngă acest impozit pentru săraci, ci vrea ca tu să-l dai de bunăvoie. De-l dai puţin cîte puţin, ţi-l primeşte; de eşti lipsit şi nu-l poţi plăti vreme îndelungată, nu sileşte pe cel ce n-are! Să nu-I dispreţuieşti, dar, îndelunga Lui răbdare, ci să adunăm, nu mînie, ci mîntuire; nu moarte, ci viaţă; nu chin şi pedeapsă, ci cinste şi cununi. Nu-i nevoie să plăteşti ca să ţi se ducă impozitul acesta de pe pămînt la cer. Nu-i nevoie să te oboseşti ca să-ţi schimbi banii. Dacă depui în mîinile săracilor impozitul acesta, Însuşi Stăpînul ţi-l duce în cer. Stăpînul se îngrijeşte să faci o afacere frumoasă. Nu-i nevoie să cauţi om ca să-ţi ducă impozitul tău. Depune-l numai şi el pleacă îndată. Nu ca să hrănească

ostași, ci ca să-ți rămînă ție cu frumos cîștig. Impozitul ce-l plătești strîngătorilor de biruri nu-l mai capeți înapoi, dar impozitul ce-l plătești cerului îl primești înapoi însoțit de multă cinste, cu mult cîștig, cu cîștiguri duhovnicești. Impozitul ce-l plătești strîngătorilor de biruri este o obligație; impozitul ce-l dai cerului este un împrumut; împrumuți pe Dumnezeu. Dumnezeu îți iscălește o poliță, spunîndu-ți: *„Cel ce miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu"*[18]. Dumnezeu îți dă arvună și garanție, cu toate că este Dumnezeu.

– Ce arvună?

– Cele din viața aceasta, cele materiale, cele duhovnicești, începătura celor viitoare.

Pentru ce, dar, amîni, pentru ce pregeți să împrumuți pe Dumnezeu, cînd ai luat de la El atîtea daruri și cînd mai aștepți atîtea? Iată ce ai primit! Dumnezeu ți-a plăsmuit trupul, a pus în tine suflet, te-a cinstit cu rațiune și cu grai numai pe tine din toate viețuitoarele de pe pămînt; ți-a dat să te folosești de toate cele ce vezi; ți-a dăruit cunoașterea Lui; a dat pe Fiul Lui pentru tine, ți-a dăruit botezul, plin de atîtea bunătăți; ți-a dat sfînta împărtășanie; ți-a făgăduit împărăția cerurilor și bunătățile cele negrăite. Cînd ai luat, dar, atîtea daruri și mai ai atîtea de primit – voi spune iarăși ce-am mai spus –, mai ești încă zgîrcit cu banii, care azi sînt, și mîine nu mai sînt? Ce iertare vei avea? Te gîndești negreșit la copii și de dragul lor șovăi? Învață-i și pe ei să urmărească niște cîștiguri ca acestea. Dacă ai avea bani dați cu împrumut și aducători de dobînzi, iar cel pe care l-ai împrumutat ar fi bun platnic, ai prefera de mii de ori să lași copilului tău în loc de bani polița de împrumut, ca să-i aducă multe venituri și să nu mai fie silit să umble și să caute alți oameni pe care să-i împrumute. Dă, dar, copiilor tăi polița pe care ți-a iscălit-o Dumnezeu și lasă-le lor pe Dumnezeu datornic. Tu nu-ți vinzi moșiile, ca să dai copiilor moștenire bani, ci le păstrezi, ca moșiile să le aducă venituri și ca să-și mărească cu ele și mai mult averea. Pentru ce te temi, dar, să le lași ca moștenire polița aceasta, mai bogată în venit ca o moșie și aducătoare de atîtea cîștiguri? Poate fi, oare, o mai mare prostie și o mai mare nebunie? Și știi doar bine că polița aceasta o lași și copiilor tăi și o iei și cu tine cînd vei pleca de pe lumea aceasta. Așa sînt cele duhovnicești! Bogate și darnice.

Să căutăm, dar, să nu sărăcim! Să nu fim nemilostivi și cruzi cu noi înșine, ci să facem aceată bună negutătorie, ca veniturile ei să le luăm și cu noi la plecarea de pe lumea aceasta, și să le lăsăm și copiilor noștri pentru a avea parte și de bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatăl împreună cu Sfîntul Duh, slavă, putere și cinste, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

18. *Prov.* 19, 17.

OMILIA LXVII

„Şi intrînd Iisus în templu, a scos afară pe cei ce vindeau şi cumpărau în templu; şi a răsturnat mesele schimbătorilor de bani şi scaunele celor ce vindeau porumbei; şi le-a zis lor: „Este scris: «Casa Mea casă de rugăciune se va chema», iar voi aţi făcut-o peşteră de tîlhari"[1]

I

Despre alungarea vînzătorilor din templu vorbeşte şi evanghelistul Ioan; dar el, la începutul Evangheliei[2]; Matei, la sfîrşit. De aceea e cu putinţă ca aceasta să se fi întîmplat de două ori şi în diferite timpuri. Şi se vede lucrul acesta şi din timpul cînd a alungat pe vînzători şi din răspunsul ce l-a dat. Ioan ne spune că Iisus a alungat pe vînzători din templu chiar de Paşti, Matei, cu mult înainte de Paşti. Atunci iudeii L-au întrebat: *„Ce semn ne arăţi?"*[3]; acum iudeii tac, deşi-i mustrase; că acum toţi se minunau de Hristos. Aceasta este vina mai mare a iudeilor, că deşi Hristos alungase de două ori pe vînzători din templu, ei continuau să facă acolo comerţ şi să-I spună că este împotriva lui Dumnezeu, cînd ar fi trebuit ca dintr-o faptă ca aceasta a lui Hristos să-şi dea seama cît de mult Îl cinsteşte El pe Tatăl şi să-I cunoască puterea Lui. Făcuse doar atîtea minuni şi văzuseră că faptele Lui sînt de acord cu cuvintele Sale. Dar iudeii nu s-au lăsat convinşi, ci s-au mîniat; şi doar îl auziseră pe profetul Ioan Botezătorul strigîndu-le cine e Hristos, iar pe copii, cu toată vîrsta lor, strigîndu-I: *„Osana"*[4]. De aceea şi El îl ia pe profetul Isaia ca acuzator al lor, spunînd: *„Casa Mea, casă de rugăciune se va chema"*[5]. Nu numai prin aceasta Îşi arată puterea Lui, ci şi prin vindecarea feluritelor boli.

„Şi au venit la El şchiopi şi orbi şi i-a vindecat"[6].

Îşi arată puterea şi stăpînirea Sa; dar arhiereii şi cărturarii nici aşa nu se conving, ci, sugrumaţi de mînie, şi din pricina minunilor săvîrşite şi din pricina copiilor, pe care-i auzeau cîntîndu-I: *„Osana"*, îi spun:

1. *Matei* 21, 12–13.
2. *Ioan* 2, 14–16.
3. *Ioan* 2, 17.
4. *Matei* 21, 15.
5. *Isaia* 56, 7.
6. *Matei* 21, 14.

„Nu auzi ce zic aceştia?"[7]

Şi ar fi trebuit ca Hristos să-i întrebe pe ei: „Nu auziţi ce zic aceştia?", că Îi cîntau ca lui Dumnezeu.

– Ce le-a răspuns Hristos?

– Pentru că arhiereii şi cărturarii vorbeau împotriva unor fapte vădite, îi mustră cu asprime, zicîndu-le:

„Niciodată n-aţi citit: „Din gura pruncilor şi a celor ce sug voi pregăti laudă"[8].

Bine a spus: *„Din gura";* căci cele spuse nu ieşeau din mintea lor, ci puterea lui Hristos a condus nevîrstnicia limbii lor. Copiii aceştia erau o preînchipuire a neamurilor, care gîngureau, dar care dintr-o dată au cîntat cu mintea şi cu credinţa măreţiile lui Dumnezeu. Osanalele copiilor i-au mîngîiat mult pe apostoli; copiii le-au luat-o înainte şi le-au alungat din suflet toată neliniştea; i-au învăţat să nu se mai întrebe cum ei, nişte oameni simpli şi neînvăţaţi, vor putea vesti Evanghelia; i-au învăţat că Acela Care a făcut pe aceşti copii să-L laude le va da şi lor cuvînt. Minunea aceasta a arătat nu numai atîta, ci şi că Hristos este Creatorul naturii. Copiii, deşi erau nevîrstnici, rosteau cuvinte pline de înţeles şi cîntau imnele puterilor celor de sus; bărbaţii însă, oameni vîrstnici, erau plini de nebunie şi de furie. Aşa e răutatea.

Pentru că multe îi mîniaseră pe arhierei şi cărturari – şi strigătele mulţimii şi alungarea vînzătorilor şi minunile şi osanalele pruncilor – Hristos îi părăseşte din nou ca să le micşoreze tăria furiei lor; nu mai voieşte să le dea învăţături, ca nu, fierbînd de invidie, să-i înfurie şi mai mult cuvintele Sale.

„A doua zi, dimineaţă, întorcîndu-Se în oraş, a flămînzit"[9].

– Cum a flămînzit dimineaţa?

– Trupul lui Hristos îşi arăta nevoile sale, atunci cînd Hristos îi îngăduia.

„Şi văzînd un smochin lîngă cale, a venit la el şi n-a găsit nimic în el decît numai frunze"[10].

Un alt evanghelist spune: *„Că încă nu era vremea smochinelor"*[11]. Dacă nu era vremea smochinelor, pentru ce evanghelistul acesta mai spune că *„a mers să vadă de va găsi ceva în el"?* De aici se vede că aceasta era numai o bănuială a ucenicilor; că ucenicii nu erau încă desăvîrşiţi. De altfel evangheliştii scriu totdeauna în Evangheliile lor şi ce bănuiau uce-

7. *Matei* 21, 16.
8. *Matei* 21, 16; *Ps.* 8, 3.
9. *Matei* 21, 18.
10. *Matei* 21, 19.
11. *Marcu* 11, 13.

nicii. După cum bănuiala lor era că Hristos S-a dus la smochin ca să vadă de va găsi ceva în el, tot aşa, tot o bănuială a lor era că l-a blestemat, pentru că smochinul n-a avut rod.

– Dar atunci pentru ce l-a blestemat?

– Pentru ucenici; ca să le dea curaj, să-i întărească. Pînă atunci Hristos făcuse numai bine; nu pedepsise pe nimeni; trebuia, dar să dea dovada că are şi puterea de a pedepsi, ca să afle şi ucenicii şi iudeii că poate usca pe răstignitorii Lui, dar de buna Sa voie îi iartă şi nu-i usucă. N-a vrut să-Şi arate puterea Sa pedepsitoare asupra oamenilor, ci a dat dovadă de această putere, blestemînd un pom. Cînd se întîmplă una ca aceasta cu un pom, cu un animal necuvîntător sau cu un loc, nu iscodi, nu spune: „Era drept să se usuce smochinul, dacă nu era vremea smochinelor?" A grăi aşa este cea mai mare ocară; ci uită-te la minune; minunează-te şi slăveşte pe Cel Ce a făcut minunea. La fel mulţi, exercitîndu-şi simţul lor de dreptate, s-au întrebat dacă a fost drept ca Hristos să înece atîţia porci în mare în ţinutul gherghesenilor[12]. Dar nici aici nu trebuie să-ţi pui astfel de întrebări, că şi porcii sînt animale neraţionale şi necuvîntătoare, după cum şi smochinul este neînsufleţit.

– Dar atunci pentru ce a dat o astfel de înfăţişare acestui fapt şi pentru ce acest temei pentru blestem?

– Am spus-o şi mai înainte: Hristos nu S-a dus la smochin ca să găsească rod în el; asta era numai bănuiala ucenicilor. Iar dacă nu era încă timpul fructelor, în zadar susţin unii că smochinul uscat închipuie legea veche. Credinţa este fructul legii; şi atunci era timpul acestui fruct şi l-a dat. Că a spus Hristos: *„Iată holdele sînt albe spre seceriş"*[13]; şi: *„V-am trimis pe voi să seceraţi unde nu v-aţi ostenit"*[14].

II

Uscarea smochinului nu are deci această însemnare, ci, după cum am spus, arată puterea pedepsitoare a lui Hristos. De altfel cuvintele: *„Că nu era vremea smochinelor"* ne arată că nu S-a dus la smochin pentru că-i era foame, ci pentru ucenicii Săi. Ucenicii s-au mirat foarte tare că s-a uscat smochinul, deşi Hristos făcuse pînă atunci minuni şi mai mari. Dar, după cum am spus, o astfel de minune era o noutate pentru ei; acum, pentru prima oară Şi-a arătat Hristos puterea Lui pedepsitoare. De aceea nici n-a făcut minunea aceasta cu un alt pom, ci cu un smochin, cel mai umed dintre toţi pomii, ca şi prin aceasta să se arate şi mai mare

12. *Matei* 8, 28-32.
13. *Ioan* 4, 35.
14. *Ioan* 4, 38.

minunea. Şi ca să afli că minunea aceasta a făcut-o Hristos pentru ei, ca să-i îndemne să fie curajoşi, ascultă ce le spune mai departe!

– Ce le spune?

– *„Şi voi veţi face lucruri mai mari dacă veţi avea credinţă şi nu vă veţi îndoi"* [15].

Vedeţi, dar, că totul s-a făcut pentru ei, ca să nu se teamă şi să nu se înfricoşeze de uneltiri şi de necazuri. De aceea, pentru a-i lipi de rugăciune şi de credinţă, le mai spune încă o dată: *„Dacă veţi avea încredere în credinţă şi în rugăciune, nu veţi face numai această minune, ci veţi muta şi munţii şi veţi face şi alte minuni mai mari"* [16]. Dar mîndrii şi îngîmfaţii iudei, vrînd să-I întrerupă învăţătura, au venit la El şi L-au întrebat:

„Cu ce putere faci acestea?" [17]

Pentru că nu-L puteau învinui că face minuni, arhiereii şi bătrînii poporului Îl ţin de rău pentru că a alungat pe vînzătorii din templu. Evanghelistul Ioan ne spune că atunci cînd a alungat pe vînzători din templu, Îi pun tot această întrebare; nu cu aceleaşi cuvinte, dar cu acelaşi gînd. Atunci Îl întreabă: *„Ce semn ne arăţi că faci acestea?"* [18], iar Hristos le răspunde zicînd: *„Stricaţi templul acesta şi Eu în trei zile îl voi ridica"* [19]; acum însă Hristos îi pune în încurcătură. De aici se vede că atunci era la începutul minunilor, acum la sfîrşitul lor.

Cu alte cuvinte, arhiereii Îl întreabă aşa: „Ai primit scaun de învăţător de alungi pe vînzători din templu? Ai fost hirotonit preot, că-Ţi iei această putere?" Şi doar Hristos nu făcuse o obrăznicie, ci Se îngrijise de buna rînduială a templului; dar arhiereii şi bătrînii poporului, pentru că nu-I puteau spune nimic altceva, Îi aduc această acuzaţie. Cînd i-a alungat pe vînzători din templu, n-au îndrăznit să-I spună ceva din pricina minunilor; Îl ţin de rău mai tîrziu cînd L-au văzut din nou în templu.

– Ce le răspunde Hristos?

– Nu le răspunde direct la întrebarea lor; le arată că dacă ar voi să vadă puterea Lui, ar putea-o face; dar n-o face, ci le răspunde prin o întrebare, spunînd:

„Botezul lui Ioan de unde este? Din cer sau de la oameni?" [20]

– Dar ce legătură este între întrebarea arhiereilor şi întrebarea lui Hristos?

15. *Matei* 21, 21.
16. *Matei* 21, 21.
17. *Matei* 21, 23.
18. *Ioan* 2, 18.
19. *Ioan* 2, 19.
20. *Matei* 21, 25.

– Foarte mare legătură! Dacă ei ar fi răspuns „Din cer", Hristos i-ar fi întrebat: „Atunci pentru ce n-ați crezut în el?"[21]. Dacă arhiereii și bătrînii poporului ar fi crezut în Ioan Botezătorul, nu L-ar mai fi întrebat pe Iisus cu ce putere alungă pe vînzători din templu; ar fi știut de la Ioan cine este Iisus, că Ioan le spusese: *„Nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintei Lui"*[22]; și: *„Iată Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii"*[23]; și: *„Acesta este Fiul lui Dumnezeu"*[24]; și: *„Cel Ce vine de sus deasupra tuturor este"*[25]; și: *„Lopata este în mîna Lui și va curăți aria Lui"*[26]. Deci, dacă ar fi crezut în Ioan, nimic nu i-ar fi împiedicat să știe cu ce putere a făcut acestea. Dar pentru că ei I-au răspuns cu viclenie:

„Nu știm"[27],

Hristos n-a spus: „Nici Eu nu știu".

– Dar ce?

„Nici Eu nu vă spun"[28].

Dacă arhiereii și bătrînii poporului n-ar fi știut, Hristos i-ar fi învățat; dar pentru că întrebarea lor a fost pusă cu viclenie, pe bună dreptate Hristos nu le răspunde.

– Dar pentru ce n-au spus că botezul lui Ioan este de la oameni?

– Pentru că „se temeau de popor"[29].

Ai văzut ce inimi sucite? Disprețuiesc mereu pe Dumnezeu și fac totul de ochii lumii. De Ioan Botezătorul se temeau, nu pentru că îl respectau, ci de ochii lumii; tot de ochii lumii nu voiau să creadă în Hristos. Asta e pricina tuturor relelor săvîrșite de ei!

Apoi Domnul le-a grăit:

„Ce vi se pare? Un om avea doi feciori; și a zis celui dintîi: „Du-te astăzi și lucrează în via mea!" Iar el răspunzînd a zis: „Nu vreau" dar mai pe urmă, căindu-se, s-a dus. Și mergînd la al doilea i-a spus la fel; iar acela răspunzînd, a zis: „Eu, Doamne, voi merge" și n-a mers. Care din acești doi a făcut voia tatălui?" Iar ei au zis: „Cel dintîi"[30].

Îi mustră iarăși prin pilde! Arată în chip ascuns nerecunoștința iudeilor și ascultarea neamurilor, foarte mult osîndite de ei. Cei doi feciori sînt aceste două popoare: iudeii și neamurile; și așa s-a întîmplat și cu nea-

21. *Matei* 21, 25.
22. *Luca* 3, 16.
23. *Ioan* 1, 29.
24. *Ioan* 1, 34.
25. *Ioan* 3, 31.
26. *Matei* 3, 12.
27. *Matei* 21, 27.
28. *Matei* 21, 27.
29. *Matei* 21, 26.
30. *Matei* 21, 28-31.

murile şi cu iudeii. Neamurile, deşi n-au făgăduit să asculte, deşi n-au auzit legea, au arătat, cu fapta, că ascultă; iudeii, deşi au spus: *„Toate cîte va spune Dumnezeu vom face şi vom asculta"*[31], cu fapta n-au ascultat. Dar ca nu cumva iudeii să creadă că legea le va fi de folos, Hristos le arată că însăşi legea îi va osîndi. Acelaşi lucru îl spune şi Pavel: *„Nu auzitorii legii sînt drepţi înaintea lui Dumnezeu, ci făcătorii legii se vor îndreptăţi"*[32]. Şi pentru ca să-i facă pe iudei să se osîndească singuri, îi pune pe ei să rostească hotărîrea de osîndire, aşa cum a făcut în pilda următoare, cu lucrătorii cei răi trimişi să lucreze în vie[33].

III

Ca să-Şi ajungă scopul, Hristos pune vina pe altă persoană. Şi pentru că arhiereii şi bătrînii poporului n-ar fi voit să-şi mărturisească deschis vina lor, Hristos, prin pilda celor doi feciori, îi duce acolo unde voia. Iar cînd ei au rostit hotărîrea lor de osîndire, neînţelegînd cele spuse, Hristos le descoperă atunci înţelesul ascuns al pildei Sale, spunîndu-le:

„Vameşii şi desfrînatele merg înaintea voastră în împărăţia cerurilor. Că a venit la voi Ioan pe calea dreptăţii şi n-aţi crezut în el, ci vameşii şi desfrînatele au crezut în el; dar voi văzînd, nu v-aţi căit nici după aceea, ca să credeţi în el"[34].

Dacă le-ar fi spus numai atît: „Desfrînatele merg înaintea voastră în împărăţia cerurilor", li s-ar fi părut împovărător cuvîntul; dar aşa, după ce şi-au rostit ei înşişi sentinţa, nu li s-a mai părut greu. De aceea Hristos adaugă şi pricina pentru care au luat-o înaintea lor desfrînatele şi vameşii.

– Care-i pricina?

– *„Ioan a venit la voi,* le-a spus Hristos, nu la desfrînate şi vameşi; şi nu numai atît, ci a mers *pe calea dreptăţii"*. Nu puteţi să-i aduceţi nici vina că a fost un om trîndav şi fără de folos; dimpotrivă, a fost un om cu viaţă nepătată, cu multă purtare de grijă, iar voi n-aţi ţinut seamă de el! Pe lîngă această vină, şi o alta, că vameşii au ascultat de Ioan; şi după asta, iarăşi alta, că nici după ce au crezut vameşii voi n-aţi crezut! Ar fi trebuit ca voi să credeţi înaintea lor; dar aşa, pentru că n-aţi crezut nici după ce-au crezut ei, nu mai aveţi nici o iertare. Nespusă este lauda acelora şi tot nespusă osînda voastră! La voi a venit şi nu l-aţi primit; n-a venit la aceia şi l-au primit. Nici pe vameşi nu i-aţi avut dascăli! Iată prin cîte cuvinte le împleteşte laudă vameşilor şi osîndă arhiereilor! „La voi a venit, nu la vameşi!" Voi n-aţi crezut în el. Pe vameşi necredinţa voastră

31. *Ieş.* 19, 8.
32. *Rom.* 2, 13.
33. *Matei* 21, 33–41.
34. *Matei* 21, 31–32.

nu i-a smintit! Ei au crezut; iar credința lor nu va fost de folos! Cuvintele *„Merg înaintea voastră”* n-au fost spuse ca să arate că arhiereii și bătrînii poporului vor merge în împărăția cerurilor după vameși, ci ca să aibă nădejde că vor merge și ei, dacă vor voi. Nimic nu-i ațîță pe oamenii îndrăgostiți de cele lumești ca ambiția. De aceea Hristos spune mereu: *„Cei dintîi pe urmă și cei de pe urmă întîi”*[35]; de aceea le-a vorbit de desfrînate și de vameși, ca să-i ambiționeze. Că aceste două păcate sînt păcate mari, născute amîndouă din dragoste păcătoasă: unul din dragostea de trup, altul din dragostea de bani. Le arată apoi că a crede în Ioan Botezătorul înseamnă a asculta de legea lui Dumnezeu. Desfrînatele au intrat în împărăția cerurilor, nu numai datorită harului, ci și dreptății. N-au intrat rămînînd desfrînate, ci ascultînd, crezînd, curățindu-se, schimbîndu-se; așa au intrat. Ai văzut cît de ușor de primit a făcut cuvîntul Său, deși a fost mai tăios, prin pilda celor doi feciori și a desfrînatelor? Nu i-a întrebat pe arhiereii și bătrînii poporului direct: „Pentru ce n-ați crezut în Ioan?”, ci, ceea ce era cu mult mai usturător, după ce le-a pus înainte pe vameși și pe desfrînate, atunci îi învinuiește. Îi convinge că purtarea lor este de neiertat și le arată că toate faptele lor sînt făcute de frica oamenilor și pentru slava deșartă. Pe Hristos nu-L mărturiseau de frică, pentru ca să nu fie dați afară din sinagogă; iar pe Ioan Botezătorul nu îndrăzneau să-l vorbească de rău, nu din evlavie, ci tot de frică. De toate acestea Domnul i-a ținut de rău prin cuvintele pe care le-a spus; iar la urmă, le-a făcut o rană și mai usturătoare, spunîndu-le: *„Dar voi văzînd, nu v-ați căit nici după aceea, ca să credeți în el”*. Rău lucru[36] este să nu alegi de la început binele; dar mai mare e răul cînd nici nu vrei să te schimbi. Aceasta mai cu seamă îi face răi pe mulți oameni. Eu văd că și acum sînt unii care suferă de această nesimțire vrednică de osîndă. Nimeni să nu mai fie așa, ci chiar de-ar fi căzut în cel mai mare păcat, să nu deznădăjduiască de schimbarea lui în bine. Îi este ușor să se ridice chiar din adîncurile răutății.

N-ați auzit, oare, de desfrînata aceea, care a lăsat în urmă pe toți în desfrînări, dar a întrecut pe toți în evlavie? Nu mă gîndesc la femeia păcătoasă din Evanghelie, ci la una din zilele noastre, de loc din cel mai păcătos oraș al Feniciei[37]. Femeia aceasta desfrînată a trăit pe vremuri în orașul nostru; era cea mai bună artistă; numele ei era pe buzele tuturora, nu numai în orașul nostru, ci pînă departe în Cilicia și Capadochia. Pe mulți i-a lăsat fără averi, pe mulți orfani i-a prins în mrejele ei. Mulți au acu-

35. *Matei* 19, 30; 20, 16; *Marcu* 10, 31; *Luca* 13, 30.

36. De aici începe partea morală: *Despre pocăință. Cei păcătoși să nu-și piardă nădejdea, iar cei ce stau să nu dormiteze.*

37. Sfînta Pelaghia, a cărei pomenire se prăznuiește la 8 octombrie.

zat-o şi de vrăjitorie, că îşi întindea laţurile ei nu numai cu ajutorul frumuseţii trupului ei, ci şi cu farmecele. Curtezana aceasta a prins în mrejele ei şi pe fratele împărătesei. Tirania ei era cumplită. Dar, dintr-o dată, nu ştiu cum, da, mai bine spus, ştiu bine, a voit, s-a schimbat şi a atras peste ea harul lui Dumnezeu; a dispreţuit tot ce era în jurul ei, a aruncat toate farmecele cele diavoleşti şi a alergat la cer. Cu toate că nu era o păcătoasă mai mare şi mai neruşinată decît ea pe cînd juca pe scenă, totuşi mai tîrziu a lăsat în urmă pe multe femei prin covîrşitoarea ei înfrînare; s-a îmbrăcat în sac şi aşa a sihăstrit toată viaţa. Din pricina ei s-a tulburat şi prefectul oraşului; a trimis ostaşi înarmaţi, dar n-au putut s-o aducă înapoi pe scenă, nici s-o scoată de la călugăriţele care o primiseră. Femeia aceasta a fost învrednicită de tainele cele negrăite ale lui Hristos şi a arătat rîvnă vrednică de harul primit. Şi aşa şi-a sfîrşit viaţa, după ce şi-a spălat prin har toate păcatele şi după ce după botez a dus o viaţă plină de filozofie. Pe amanţii ei de altădată, care veniseră s-o vadă, nu i-a învrednicit nici cu o privire, închizîndu-se în mînăstire şi trăind mulţi ani ca într-o închisoare.

Aşa vor fi cei de pe urmă întîi şi cei dintîi, pe urmă. Atît de înflăcărat trebuie să ne fie sufletul nostru totdeauna! Atunci nimic nu ne va împiedica să ajungem mari şi minunaţi.

IV

Nici un păcătos, dar, să nu se deznădăjduiască! Nici un om cu fapte bune să nu dormiteze! Acesta să nu se încreadă, că de multe ori femeia păcătoasă i-o ia înainte. Cel păcătos să nu se deznădăjduiască, pentru că poate să lase în urmă chiar pe cei dintîi. Ascultă ce spune Dumnezeu Ierusalimului: *„Şi am zis după ce ea a făcut toate aceste desfrînări: „Întoarce-te la Mine şi nu s-a întors"*[38]. Cînd ne întoarcem la dragostea cea mare de Dumnezeu, Dumnezeu nu-Şi mai aduce aminte de faptele noastre cele de mai înainte. Dumnezeu nu-i ca omul; nu ne ocărăşte pentru cele din trecut şi nici nu ne spune dacă ne pocăim: „De ce ai stat atîta vreme departe de Mine?" ci ne iubeşte cînd ne ducem la El; numai să ne apropiem cum trebuie. Să ne lipim strîns de El şi să ne ţintuim inimile noastre cu frica de Dumnezeu. Nişte lucruri ca acestea s-au petrecut nu numai pe vremea Noului Testament, ci şi pe vremea Vechiului Testament. Cine a fost mai rău ca Manase? Dar a putut să-L plece pe Dumnezeu spre milă[39]. Cine a fost mai fericit ca Solomon? Dar a căzut cînd a dormitat[40]. Dar, mai bine spus, se poate vedea şi una şi alta la acelaşi om,

38. *Ier.* 3, 7.
39. *IV Regi* 21, 9-18.
40. *III Regi* 11, 4.

la tatăl lui Solomon, la David, care a fost şi bun şi rău. Cine a fost mai fericit ca Iuda? Dar a ajuns vînzător[41]. Cine a fost mai păcătos ca Matei? Dar a ajuns evanghelist[42]. Cine a fost mai rău ca Pavel?[43] Dar a ajuns apostol[44]. Cine a fost mai zelos decît Simon Magul?[45] Dar a ajuns mai ticălos decît toţi[46]. Poţi vedea astfel de schimbări, oricîte vrei, şi în trecut şi acum, în fiecare zi. De aceea spun: Nici cel de pe scenă să nu deznădăjduiască, nici cel din Biserică să nu se încreadă! Acestuia Dumnezeu îi spune: *„Celui ce i se pare că stă, să ia aminte să nu cadă"*[47]; celuilalt: *„Oare cel ce cade nu se scoală?"*[48] şi: *„Întăriţi-vă, mîini slabe şi genunchi slăbănogiţi!"*[49]. Iarăşi acestuia îi spune: *„Priveghează!"*[50]; celuilalt: *„Deşteaptă-te, cel ce dormi, şi te scoală din morţi!"*[51]. Aceştia trebuie să păstreze ce au, ceilalţi, să ajungă ce nu sînt. Aceştia să-şi păstreze sănătatea, ceilalţi să scape de boală, că bolesc. Mulţi din cei bolnavi se fac sănătoşi şi mulţi din cei sănătoşi se îmbolnăvesc pentru că se trîndăvesc. Acestora le spune: *„Iată te-ai făcut sănătos; să nu mai greşeşti, ca să nu-ţi fie ţie ceva mai rău!"*[52]; acelora: *„Vrei să te faci sănătos?*[53] *Scoală-te, ia-ţi patul tău şi mergi la casa ta!"*[54]. Da, cumplită, cumplită paralizie este păcatul! Dar, mai bine spus, nu-i numai paralizie, ci şi altceva mai cumplit. Păcătosul nu numai că nu lucrează pe cele bune, dar săvîrşeşte şi pe cele rele. Dar chiar dacă ai fi aşa, de-ai vrea să te ridici puţin, se risipesc toate păcatele tale. De-ai fi de treizeci de ani bolnav, dar dacă te sileşti să te faci sănătos, nimeni nu te împiedică. Hristos este şi acum lîngă tine şi-ţi spune: *„Ia-ţi patul tău!" Numai să vrei să te scoli. Nu deznădăjdui! N-ai om? Dar ai pe Dumnezeu! N-ai pe cineva să te arunce în scăldătoare?*[55] Dar ai pe Acela Care te face să nu mai ai nevoie de scăldătoare. N-ai pe cineva să te arunce? Dar ai pe Cel Ce-ţi porunceşte să-ţi iei patul. Acum nu mai poţi spune: *„Pînă merg eu, altul se pogoară înaintea mea"*[56]. Dacă vrei să cobori la izvor, nimeni nu te împiedică. Harul nu se termină, nu se cheltuieşte, este un izvor care curge necontenit. Din plinătatea lui toţi ne vindecăm şi la suflet şi la trup[57]. Să ne apropiem, dar, şi acum. Rahav era o desfrînată şi s-a mîn-

41. *Matei* 26, 14–15.
42. *Matei* 9, 9.
43. *Fapte* 8, 1–3; 9, 1–2.
44. *Fapte* 9, 3–9.
45. *Fapte* 8, 13.
46. *Fapte* 8, 18–24.
47. *I Cor.* 10, 12.
48. *Ier.* 8, 4.
49. *Isaia* 35, 3.
50. *Matei* 24, 42.
51. *Efes.* 5, 14.
52. *Ioan* 5, 14.
53. *Ioan* 5, 6.
54. *Ioan* 5, 8.
55. *Ioan* 5, 7.
56. *Ioan* 5, 7.
57. *Evr.* 11, 31; *Iacov* 2, 25.

mîntuit! Tîlharul era un ucigaş şi a ajuns cetăţean al raiului[58]! Iuda a fost cu Învăţătorul şi a pierit! Tîlharul a fost pe cruce şi a ajuns ucenic! Acestea-s minunile lui Dumnezeu. Aşa au ajuns vestiţi magii! Aşa a ajuns evanghelist vameşul! Aşa a ajuns apostol hulitorul!

V

La acestea uită-te şi niciodată nu deznădăjdui, ci ai totdeauna încredere şi ridică-te! Apucă numai pe drumul care duce acolo şi o vei lua repede înaintea altora! Nu-ţi încuia poarta, nici nu-ţi ridica zid la intrare! Timpul de aici este scurt şi osteneala puţină. Dar chiar de-ar fi osteneala mare, nici aşa n-ar trebui să deznădăjduieşti. De nu te osteneşti cu această prea frumoasă osteneală, făcînd pocăinţă şi săvîrşind virtutea, te osteneşti şi te chinuieşti negreşit cu cele lumeşti. Iar dacă şi aici şi dincolo e osteneală, pentru ce nu alegem osteneala aceea care are mult rod şi mare răsplată? Mai ales că nu-i aceeaşi osteneală într-o parte şi în alta. În ostenelile cele lumeşti primejdiile sînt continui, pagubele neîntrerupte, nădejdea firavă, slugărnicia mare, cheltuială de bani, de trupuri, de suflet! Dar cînd te aştepţi să culegi roadele, dacă le culegi, ele sînt cu mult mai prejos de nădejdi! Sudoarea pentru lucrurile cele lumeşti nici nu rodeşte totdeauna. Dar chiar dacă fructele ostenelilor nu cad înainte de vreme, ci aduc roadă bogată, fructele acestea nu trăiesc multă vreme. De altfel ostenelile acestea lumeşti atunci rodesc, cînd îmbătrîneşti, cînd nu poţi să te mai desfătezi cum vrei cu roadele lor. Osteneală, cînd îţi este trupul în putere; roade şi desfătare, la bătrîneţe, cînd îţi este trupul istovit, cînd timpul a veştejit simţirea. Dar chiar dacă nu ţi-a veştejit-o, gîndul că în curînd vei muri nu-ţi dă pace să te bucuri de roada ostenelilor tale. Dincolo, în osteneala pentru virtute, nu-i aşa. Te osteneşti într-un trup stricăcios şi muritor, dar cununa o primeşti într-un trup nestricăcios, nemuritor, care nu are sfîrşit. Osteneala este întîi şi scurtă; răsplata însă mai pe urmă şi nesfîrşită, ca să ne desfătăm în tihnă şi fără teamă. Nu avem să ne mai temem de schimbări, de pierderi ca la ostenelile cele pămînteşti. Ce fel de bunătăţi sînt acelea care nu sînt sigure, care trăiesc puţin, care sînt lut, care dispar înainte de a apărea şi care se dobîndesc cu multe osteneli? Ce bunătăţi însă se pot egala cu bunătăţile celelalte, cu bunătăţile cele veşnice, cele neîmbătrînitoare, cele ce nu sînt însoţite de durere, cele ce-ţi dau cununi chiar în timpul luptelor, chiar în timpul ostenelilor? Omul care dispreţuieşte banii şi averile a şi luat aici pe pămînt răsplata,

58. *Luca* 23, 43.

fiind scăpat de griji, de gelozie, de calomnii, de uneltiri, de invidie. Omul care trăieşte în curăţenie trupească şi sufletească, omul care trăieşte cu bună-cuviinţă este încununat şi se desfătează înainte de a pleca de pe lumea aceasta, scăpînd de necuviinţe, de ruşine, de primejdii, de învinuiri şi de cele la fel cu acestea. Aşa cum toate celelalte fapte de virtute ne dau chiar aici pe pămînt răsplată.

Aşadar, ca să avem parte şi de bunătăţile cele de pe pămînt şi de bunătăţile cele viitoare, să fugim de păcat şi să îmbrăţişăm virtutea. Făcînd aşa, ne vom desfăta şi aici şi vom dobîndi şi cununile cele viitoare pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să le dobîndim cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea, în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXVIII

„Ascultați altă pildă. Era un om stăpîn pe casă, care a sădit vie și a împrejmuit-o cu gard; și a săpat teasc și a zidit turn; și a dat-o lucrătorilor și s-a dus departe. Dar cînd s-a apropiat vremea roadelor, a trimis slujitorii săi la lucrători ca să ia roadele. Dar lucrătorii luînd pe slujitori, pe unii i-au bătut, pe alții i-au omorît, iar pe alții i-au ucis cu pietre. Iarăși a trimis alți slujitori, mai mulți decît cei dintîi, și le-au făcut la fel. Mai pe urmă a trimis la ei pe fiul lui, zicînd: „Poate se vor rușina de fiul meu". Dar lucrătorii, văzînd pe fiul, au zis între ei: „Acesta este moștenitorul! Veniți să-l ucidem și să-i luăm moștenirea lui". Și, scoțîndu-l afară din vie, l-au omorît. Deci cînd va veni stăpînul viei, ce va face lucrătorilor acelora?" Zis-au Lui: „Pe cei răi cu rău îi va pierde și via o va da altor lucrători, care vor da roadele la vremea lor". Zis-a lor Iisus: „Niciodată n-ați citit în Scripturi: „Piatra pe care n-au băgat-o în seamă ziditorii, aceea a ajuns în capul unghiului?"[1].

I

Multe lucruri arată Hristos în această pildă! Că Dumnezeu a purtat de grijă iudeilor de la început; că ei dintru început au fost niște ucigași; că Dumnezeu n-a lăsat nimic din cele ce trebuiau pentru purtarea lor de grijă; că nu S-a întors dinspre ei nici după ce au ucis pe profeți, ci a trimis chiar pe Fiul Lui; că unul și același este Dumnezeul Noului și Vechiului Testament; că moartea Lui are să săvîrșească mari lucruri; că iudeii au să sufere cea mai cumplită pedeapsă pentru răstignirea Lui și pentru îndrăzneala lor, că au să fie chemate neamurile și că iudeii au să cadă.

Domnul a spus această pildă îndată după pilda cu cei doi feciori[2], ca și prin această pildă să arate cît de mare e crima iudeilor, ca să arate că e cu totul de neiertat.

1. *Matei* 21, 33-42.
2. *Matei* 21, 28-30.

– Pentru ce?

– Pentru că au fost întrecuți de desfrînate și de vameși – și cu mult –, deși au avut parte de o atît de mare purtare de grijă.

Uită-te cît de mare e purtarea de grijă a lui Dumnezeu și cît de negrăită lenea lor! Dumnezeu a făcut ce trebuiau să facă lucrătorii: a împrejmuit via cu gard, a sădit-o și toate celelalte. Puțin lucru a lăsat în seama lor: să aibă grijă de cele din vie, să păzească ce le-a dat. N-a fost uitat nimic, ci toate erau într-o desăvîrșită ordine. Deși iudeii s-au bucurat de atîtea daruri din partea lui Dumnezeu, n-au cîștigat nimic de pe urma lor: i-a scos din Egipt, le-a dat legea, le-a ridicat Ierusalimul, le-a zidit templul, le-a făcut jertfelnicul. *„Și a plecat departe"*, adică a fost îndelung răbdător; nu i-a pedepsit totdeauna îndată pentru păcatele lor. Numește *„plecare departe"* îndelunga Sa răbdare. *„A trimis slugile Sale"*, adică pe profeți, *„să ia rodul"*, adică ascultarea arătată prin fapte. Dar iudeii și acum și-au arătat răutatea lor; nu numai că n-au dat rod după ce s-au bucurat de o atît de mare purtare de grijă – și acesta-i semn de lenevie –, dar s-au purtat și rău cu cei care au venit să ia rodul. Oamenii care nu pot să dea și sînt datori nu trebuie să se mînie, nici să se supere, ci să se roage. Iudeii nu numai că s-au mîniat, dar și-au mînjit și mîinile cu sînge. Au dat altora pedepsele pe care trebuia să le primească ei. Dumnezeu a trimis apoi al doilea rînd de slugi și al treilea rînd ca să arate și răutatea lor și bunătatea Lui.

– Dar pentru ce n-a trimis îndată pe Fiul Lui?

– Pentru ca ei să-și recunoască păcatul săvîrșit față de cei trimiși mai înainte, să-și potolească mînia și să se rușineze de venirea Lui. Mai sînt și alte pricini. Dar deocamdată să mergem mai departe.

– Ce înseamnă cuvintele *„Poate se vor rușina?"*

– Nu înseamnă că Dumnezeu nu știa ce au să-I facă Fiului Său – Doamne ferește! – Nu! Prin aceste cuvinte a vrut să arate cît de mare e păcatul lor, că n-au nici o iertare. Deși știa că au să-L omoare, totuși a trimis pe Fiul Său. Prin cuvintele: *„Se vor rușina"* arată ce-ar fi trebuit să facă, că ar fi trebuit să se rușineze de El. Și în alt loc din Scriptură Dumnezeu spune: *„Dacă, oare, vor auzi"*[3]; nu grăiește așa pentru că nu știa ce are să se întîmple, ci ca să nu spună unii din cei păcătoși că spusele de mai înainte ale lui Dumnezeu i-au mînat cu sila la neascultare. În acest scop Se folosește Dumnezeu de cuvintele: *„Dacă oare"* și *„poate"*. S-au purtat ca niște nerecunoscători față de slujitori, dar ar fi trebuit să respecte vrednicia Fiului.

– Ce-ar fi trebuit să facă ei?

3. *Iez.* 2, 5.

– Ar fi trebuit să alerge, ar fi trebuit să-şi ceară iertare pentru crimele săvîrşite! Dar nu, ei fac o crimă mai mare decît cea dinainte, alătură crimă de crimă; şi totdeauna crimele din urmă întunecă pe cele dinainte. Aceasta o arată şi Hristos, spunînd: *„Umpleţi măsura părinţilor voştri"*[4]. De demult profeţii le-au adus aceeaşi învinuire, zicînd: *„Mîinile voastre sînt pline de sînge"*[5]; şi: *„Sîngiuiri cu sîngiuiri se amestecă"*[6]; şi: *„Cei ce ziditi Sionul cu sîngiuiri"*[7]. Dar nu s-au înţeleptit, deşi au primit această mare poruncă: *„Să nu ucizi"*[8], deşi li s-a poruncit de nenumărate ori să se depărteze de acest păcat, deşi au fost îndrumaţi prin multe şi felurite mijloace la păzirea acestei porunci, ei nu şi-au lăsat obiceiul lor cel rău!

– Ce au spus slujitorii cînd L-au văzut pe Fiul?

– *„Haide să-L ucidem!"*

Pentru ce? Ce vină mare sau mică I-aţi găsit? Pentru că v-a cinstit? Pentru că, Dumnezeu fiind, S-a făcut om pentru voi? Pentru că a făcut acele nenumărate minuni? Pentru că v-a iertat păcatele? Pentru că v-a chemat la împărăţia cerurilor?

Uită-te cît de mare este prostia lor pe lîngă necredinţa lor! Uită-te la pricina uciderii! E plină de nebunie, că spun: *„Să-L ucidem şi va fi a noastră moştenirea"!*

– Şi unde se sfătuiesc să-L omoare?

– Afară din vie!

II

Ai văzut cum profeţeşte şi locul unde au să-L ucidă? *„Şi scoţîndu-L afară L-au omorît"*.

Evanghelistul Luca spune că atunci cînd Hristos a rostit pedeapsa lucrătorilor acelora, iudeii au spus: *„Să nu fie!"*[9] şi că Hristos a adăugat mărturia din Scriptură: *„Privind la ei a zis: „Ce însemnează, dar, ceea ce s-a scris: „Piatra pe care n-au luat-o în seamă ziditorii, aceea s-a pus în capul unghiului?"*[10].

Matei, dimpotrivă spune că iudeii au pronunţat pedeapsa lucrătorilor acelora. Nu-i o contrazicere între Luca şi Matei, că s-a întîmplat şi una şi alta. Iudeii au rostit şi sentinţa împotriva lor, dar dîndu-şi seama îndată de ce-au spus, au zis: *„Să nu fie!"*. Hristos a pus înaintea lor cuvintele profetului David[11], ca să-i convingă că vor fi negreşit pedepsiţi. Totuşi,

4. *Matei* 23, 32.
5. *Isaia* 1, 15.
6. *Osea* 4, 2.
7. *Mih.* 3, 10.
8. *Ieş.* 20, 13.
9. *Luca* 20, 16.
10. *Luca* 20, 17.
11. *Matei* 21, 42; *Ps.* 117, 21-22.

nici așa Domnul nu le-a descoperit lămurit iudeilor că via va fi dată neamurilor, ca să nu le dea prilej de atac, ci lasă numai să se înțeleagă, cînd zice: *„Via o va da altora"*. De aceea și Domnul le-a spus asta prin pildă, ca înșiși iudeii să pronunțe sentința împotriva lor. Tot așa s-a întîmplat și cu David, cînd și-a dat sieși pedeapsa, în urma pildei spuse de Natan[12].

Uită-mi-te și acum cît de dreaptă este sentința. O pronunță chiar cei care au să fie pedepsiți.

Apoi, pentru ca iudeii să afle că pedeapsa aceasta nu e cerută numai de simțul de dreptate, ci că a prezis-o de mult și că harul Sfîntului Duh și Dumnezeu au hotărît-o, Hristos a adăugat profeția lui David și-i mustră spunîndu-le:

„Niciodată n-ați citit că piatra pe care n-au băgat-o în seamă ziditorii, aceasta a ajuns în capul unghiului? De la Dumnezeu s-a făcut aceasta și este minunat în ochii noștri"[13].

Prin toate acestea Hristos le-a arătat iudeilor că ei, pentru necredința lor, au să fie scoși și au să fie chemate neamurile. Aceasta le-a spus-o învăluit prin vindecarea fiicei cananeencei, prin mînzul asinei, prin vindecarea slugii sutașului și prin alte multe pilde. Aceasta o arată și acum. De aceea a și adăugat: *„De la Domnul s-a făcut aceasta și este minunată în ochii noștri"*. Le-a spus mai dinainte că vor forma un singur popor neamurile care vor crede și iudeii cîți vor crede, cu toată deosebirea mare de pînă atunci dintre neamuri și iudei. Apoi, ca să afle iudeii că cele ce se vor face nu sînt împotriva lui Dumnezeu, ci cu totul pe placul Lui, că vor fi minunate și pline de uimire pentru cei ce le vor vedea, a adăugat: *„De la Domnul s-a făcut aceasta"*.

Hristos Se numește pe El *„piatră"*, iar pe învățătorii iudeilor, *„ziditori"*; așa a spus și Iezechiel: *„Cei ce zidesc zidul și-l spoiesc fără să fie bine făcut"*[14].

– Dar cum nu L-au băgat în seamă?

– Nu L-au băgat în seamă pentru că au spus despre Hristos: *„Acesta nu este de la Dumnezeu*[15]; și: *„Acesta amăgește poporul"*[16]; și: *„Tu ești samarinean și ai demon"*[17].

Apoi, ca să știe iudeii că paguba nu se mărginește numai la scoaterea din vie, a adăugat și pedepsele, zicînd:

„Cel ce va cădea peste piatra aceasta se va sfărîma, și peste cine va cădea ea îl va zdrobi"[18].

12. *II Regi* 12, 1–7.
13. *Ps.* 117, 21–22.
14. *Iez.* 13, 10.
15. *Ioan* 9, 16.
16. *Ioan* 7, 12.
17. *Ioan* 8, 48.
18. *Matei* 21, 44.

E vorba aici de două pieiri: una, aceea că iudeii s-au poticnit şi s-au smintit; acest înţeles îl au cuvintele: *„Cel ce va cădea pe piatra aceasta"*; alta, aceea a căderii lor în robie, a prăpădului de obşte şi a nenorocirilor ce au să vină peste ei, pe care le-a arătat Hristos mai dinainte desluşit, zicînd: *„Îl va zdrobi"*. Prin aceste cuvinte a făcut aluzie şi la învierea Lui.

Profetul Isaia spune că Domnul învinuieşte via; în parabola aceasta, Domnul învinuieşte şi pe conducătorii poporului. În Isaia Domnul spune: *„Ce trebuia să fac viei Mele şi nu i-am făcut?"*[19]. În altă parte spune iarăşi: *„Ce greşeală au găsit părinţii voştri întru Mine?"*[20]; şi iarăşi: *„Poporul Meu, ce ţi-am făcut? Sau cu ce te-am supărat?"*[21] Prin aceste cuvinte Domnul arată nerecunoştinţa iudeilor; le arată că au răsplătit lui Dumnezeu cu rău, deşi s-au bucurat de toate binefacerile; în pilda lucrătorilor viei arată tot acelaşi lucru, dar cu mai multă tărie. Acum Domnul nu mai spune: *„Ce trebuia să fac viei Mele şi nu i-am făcut?"*, ci îi pune pe iudei să declare ei că nu le-a lipsit nimic, îi pune pe ei să se osîndească singuri. Cînd iudeii i-au răspuns lui Hristos: *„Pe cei răi cu rău îi va pierde şi via o va da altor lucrători"*, nu spun altceva decît aceasta, rostind împotriva lor o sentinţă definitivă. Ştefan le-a adus aceeaşi învinuire, care mai cu seamă i-a durut, că s-au bucurat pururea de multa purtare de grijă a lui Dumnezeu, dar ei au răsplătit cu rău pe Binefăcătorul lor[22]. Foarte puternică dovadă că nu e vinovat de osînda venită peste ei Cel ce i-a pedepsit, ci sînt de vină cei care au fost pedepsiţi. Acelaşi lucru îl arată şi Hristos acum şi prin pildă şi prin profeţie. Nu S-a mărginit să le spună numai pilda, ci a adăugat şi două profeţii, pe a lui David şi pe a Sa.

Ce-ar fi trebuit să facă iudeii cînd au auzit aceasta? N-ar fi trebuit, oare, să I se închine? N-ar fi trebuit, oare, să se minuneze de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, atît cea din vechime cît şi cea de mai tîrziu? Dacă n-au ajuns cu nimic mai buni din acestea, n-ar fi trebuit, oare, să fie mai înţelepţi cel puţin de frica pedepsei? Dar iudeii n-au ajuns mai buni.

Ce s-a întîmplat mai departe?

„Auzindu-L, au înţeles că despre ei grăieşte. Şi căutînd să-L prindă s-au temut de popor, că Îl aveau ca profet"[23].

Şi-au dat seama arhiereii şi fariseii că de ei vorbeşte.

Uneori cînd voiau să-L prindă, Hristos pleca din mijlocul lor, fără să fie văzut; alteori, cînd Se arăta între ei, ţinea piept dorinţei lor arzătoare

19. *Isaia* 5, 4.
20. *Mih.* 6, 3.
21. *Mih.* 6, 3.
22. *Fapte* 7, 50–53.
23. *Matei* 21, 45–46.

de a-L prinde. De aceea mulțimile minunîndu-se, ziceau: *„Nu este, oare, Acesta Iisus? Iată vorbește pe față și nimic nu-i spun"*[24].

Acum, pentru că arhiereilor și fariseilor le era frică de popor, Domnul Se mulțumește cu atîta, nu mai face o minune, ca mai înainte, ca să plece din mijlocul lor fără să fie văzut. Nu voia să facă pe toate mai presus de fire, ca să-i încredințeze pe oameni de întruparea Sa. Arhiereii și fariseii însă nu s-au înțeleptit nici de la mulțime, nici de la cele spuse. Nu s-au temut nici de mărturia profeților, nici de sentința ce și-au dat-o, nici de părerea mulțimii. Atît de mult i-a orbit dragostea de putere, dragostea de slava deșartă și căutarea celor vremelnice.

III

Nimic nu ne pierde, nu ne aruncă așa de ușor în prăpastie și nu ne face să pierdem așa de repede bunătățile cele viitoare ca lipirea sufletului nostru de lucrurile cele pieritoare; și nimic nu ne face să ne bucurăm și de unele și de altele ca alegerea bunătăților celor viitoare înaintea tuturor celor pămîntești. Hristos a spus: *„Căutați împărăția lui Dumnezeu și toate acestea se vor adăuga vouă"*[25]. Dar chiar dacă nu ni s-ar adăuga acestea, n-ar trebui să dorim așa bunurile cele trecătoare. Alegîndu-le, dar, pe cele nepieritoare, ni se adaugă și cele pieritoare. Și nici așa unii nu se lasă convinși, ci se aseamănă cu niște pietre nesimțitoare; urmăresc umbre de plăcere.

Ce este[26] plăcut pe lumea aceasta? Ce este încîntător? Vreau să vă vorbesc astăzi cu mai multă îndrăznire. Îngăduiți-mă ca să aflați că viața aceea, în aparență grea și împovărătoare, viața monahilor, viața celor ce s-au răstignit pentru lume[27] este cu mult mai dulce, cu mult mai de dorit decît cea din lume, aparent plăcută și încîntătoare. Martori îmi sînteți voi înșivă, meseriași, militari și toți cîți trăiți fără să munciți, toți cîți trăiți în zadar, care vă petreceți ziua și noaptea la teatre, voi care adeseori vă doriți moartea cînd vin peste voi necazuri mari și supărări și fericiți pe cei din munți, pe cei din peșteri, pe cei ce nu s-au căsătorit, pe cei ce duc o viață depărtată de afacerile lumești! Chiar dacă ocupațiile acestea ale voastre par că dau drumul la nenumărate izvoare de plăceri și de bucurii, totuși odată cu ele dau naștere la tot atîtea săgeți mai amare decît plăcerile și bucuriile. Dacă te-ai îndrăgostit de o dansatoare suferi un chin mai cumplit decît dacă ai face nenumărate expediții militare și nenumărate

24. *Ioan* 7, 25-26.
25. *Matei* 6, 33.
26. De aici începe partea morală: *Despre monahi. Viața lor pare împovărătoare, dar e mai dulce decît viața care pare plăcută și lesnicioasă.*
27. *Gal.* 6, 14.

călătorii îndepărtate. Ajungi într-o stare mai nenorocită decît un oraş asediat. Dar să nu mai vorbim acum de starea sufletească a acestora; să o lăsăm pe seama conştiinţei celor robiţi de astfel de patimi. Să vorbim de viaţa majorităţii oamenilor. Şi vom găsi că atît de mare e deosebirea dintre viaţa acestor oameni şi viaţa celor din munţi şi din pustiuri cît de mare e deosebirea dintre un port şi marea bîntuită necontenit de vînturi. Semnele prevestitoare ale traiului liniştit şi tihnit al monahilor le vezi chiar din locurile în care şi-au găsit sălaş. Au fugit de tîrguri, de oraşe, de zgomotul din ele şi s-au dus să trăiască în munţi. Traiul lor n-are nimic comun cu cele din lume; nu suferă nimic din cele omeneşti: scîrbe lumeşti, dureri, griji, primejdii, uneltiri, gelozie, invidie, dragoste trupească; nimic din cele de acest fel. Acolo, în munţi, cugetă de pe acum despre împărăţia cerurilor. Vorbesc cu dumbrăvile, cu munţii, cu izvoarele; dar înainte de toate acestea, cu Dumnezeu, înconjuraţi de tăcere şi linişte adîncă. În chiliile lor zgomot nu se aude. Sufletul lor, uşor şi curat, cu mult mai curat decît aerul cel mai proaspăt, nu-i bîntuit de nici o patimă, de nici o boală. Lucrarea lor, lucrarea aceea pe care o făcea Adam la început şi înainte de păcat, cînd era îmbrăcat cu slavă, cînd vorbea cu îndrăznire cu Dumnezeu, cînd locuia ţinutul acela plin de multă fericire. Întrucît sînt mai prejos monahii de Adam cel de dinainte de călcarea poruncii, cînd a fost pus să lucreze în paradis? Adam n-avea nici o grijă lumească. Nici aceştia. Adam vorbea cu Dumnezeu cu conştiinţă curată. Tot aşa şi aceştia. Dar, mai bine spus, chiar cu mai multă îndrăznire decît Adam, cu cît se bucură şi de mai mare har prin dăruirea Duhului. Ar trebui să vedeţi cu *proprii* voştri ochi traiul acestor oameni. Dar pentru că nu vreţi, că vă place să trăiţi în oraş, în mijlocul zgomotelor, vă voi înfăţişa măcar cu cuvîntul o parte din traiul acelor oameni. Nici nu-i cu putinţă să vă vorbesc de întregul lor trai. Aceste stele ale lumii, cînd răsare soarele, dar, mai bine spus, cu mult înainte de răsăritul soarelui, se scoală din pat sănătoşi, cu mintea limpede şi treji – că nu-i necăjeşte supărarea, grija, durerea de cap, oboseala, roiul de afaceri; nimic din acestea, ci trăiesc ca îngerii în cer –, se scoală, aşadar, îndată din pat, veseli şi voioşi; alcătuiesc un singur corp, şi cu cugetul plin de bucurie cîntă cu toţii ca şi cum ar avea un singur glas, cîntă imne Dumnezeului universului, lăudîndu-L atît pentru binefacerile făcute lor cît şi pentru binefacerile făcute întregii lumi. Încît, dacă vreţi, lăsîndu-l pe Adam, să întrebăm: În ce se deosebeşte de îngeri corul acesta care cîntă pe pămînt şi spune: *„Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire”*[28]. Îmbrăcămintea lor este vrednică de bărbăţia lor. Nu se îmbracă cu haine care să se tîrîie după ei, cu haine moi, cu haine

28. *Luca* 2, 14.

decoltate, ci îmbrăcămintea lor este îmbrăcămintea acelor fericiţi îngeri: a lui Ilie, a lui Elisei, a lui Ioan Botezătorul, a apostolilor; se îmbracă cu haine făcute de ei, unele din păr de capră, altele din păr de cămilă; unii din ei se mulţumesc numai cu piei, şi acestea lucrate de multă vreme. Apoi, cînd spun acele cîntări, plecîndu-şi genunchii, Îl roagă pe Dumnezeu cel lăudat de ei pentru lucruri care nici nu le trec unora repede prin minte. Nu cer nimic pămîntesc, nici nu fac cuvînt de aşa ceva; cer să stea cu îndrăznire înaintea divanului celui înfricoşător de judecată, cînd va veni Unul-Născut, Fiul lui Dumnezeu, să judece viii şi morţii; să nu audă nici unul din ei glasul acela înfricoşător, care spune *„Nu vă cunosc pe voi"*[29]; să-şi termine viaţa aceasta obositoare cu conştiinţa curată şi cu multe fapte bune; să aibă vînturi bune în călătoria lor pe oceanul acestei vieţi. Rugăciunea lor este condusă de părintele şi înaintestătătorul lor. Apoi, după ce au terminat acele sfinte şi neîntrerupte rugăciuni, cînd răsare soarele se scoală în picioare, se duce fiecare la lucrul său, adunînd din munca lor mult cîştig pentru ajutorarea celor nevoiaşi.

IV

Unde sînt acum cei care-şi cheltuiesc toată viaţa în dansuri diavoleşti, în cîntece desfrînate, cei care stau toată ziua la teatru? Mă ruşinez numai cînd mi-aduc aminte de aceia. Dar pentru slăbiciunea voastră trebuie să fac şi aceasta. Că şi Pavel zice: *„După cum aţi făcut mădularele voastre roabe necurăţiei, tot aşa acum faceţi mădularele voastre roabe dreptăţii spre sfinţenie"*[30]. Şi noi, dar, haide să punem faţă în faţă ceata femeilor desfrînate de pe scenă şi a tinerilor stricaţi cu ceata acestor fericiţi bărbaţi, ca să le vedem plăcerea lor, din pricina căreia mulţi tineri, trîndavi şi nepăsători, cad în mrejele acelor curtezane. Şi vom vedea că deosebirea dintre unii şi alţii este tot atît de mare cît de mare este deosebirea între cîntarea aceea nespus de dulce a îngerilor şi urletul cîinilor şi grohăitul porcilor pe maidane. Prin gura unora grăieşte Hristos; prin limba celorlalţi grăieşte diavolul. Vrei să-mi spui că flautele acompaniază pe cei de pe scenă, chiar dacă vocea lor e stinsă, înfăţişarea neplăcută, obrajii umflaţi şi nervii tociţi? La monahi însă răsună harul Duhului Sfînt, folosind gurile acelor sfinţi în loc de fluier, de ţiteră şi flaut. Dar, orice aş spune, nu-i cu putinţă să înfăţişez unor oameni lipiţi de lut şi de lucrurile făcute din lut plăcerile şi bucuriile monahilor. De aceea aş voi chiar să iau pe unul din cei ce se dau în vînt după lucrurile acestea, să-l duc acolo şi să-i arăt ceata acestor sfinţi şi n-ar mai avea nevoie de cuvintele mele. Dar chiar dacă vorbesc unor oameni de lut, totuşi voi încerca şi cu cuvîntul să-i smulg, cît de cît, din noroi şi din mocirlă. La teatru spec-

29. *Matei* 25, 12.
30. *Rom.* 6, 13.

tatorul se aprinde îndată de dragostea trupească. Ca şi cum n-ar fi de ajuns chipul desfrînatei ca să-i aprindă sufletul, îl mai aţîţă şi vocea ei. Printre monahi, chiar dacă sufletul ar avea astfel de porniri, sînt date toate îndată la o parte. La teatru nu numai vocea desfrînatei, nici numai chipul ei, ci şi hainele, mai mult decît acestea, îi tulbură pe spectatori. Dacă se duce la teatru un om sărac, unul din aceia lipiţi de lucrurile din lumea aceasta, din aceia pe care nu-i interesează mîntuirea sufletului lor, adeseori din pricina celor ce vede acolo se descurajează şi zice în el însuşi: „Desfrînata aceasta şi desfrînatul acesta, fii de bucătari şi de cizmari, ba adeseori chiar fii de slujnice, trăiesc în atîta desfătare; iar eu, om liber, din părinţi liberi, care trăiesc din muncă cinstită, nici în vis nu pot duce o astfel de viaţă". Şi pleacă de la teatru copleşit de tristeţe. Printre monahi aşa ceva nu se întîmplă, ci tocmai dimpotrivă. Cînd acelaşi om va vedea că feciori de oameni bogaţi, coborîtori din strămoşi vestiţi, se îmbracă cu haine cu care nu s-ar îmbrăca nici cei mai săraci dintre săraci, cînd îi va vedea că se bucură de îmbrăcămintea lor, gîndiţi-vă cît de mîngîiat va pleca, ce mîngîiere va avea pentru sărăcia lor! Iar dacă e bogat, pleacă înţelepţit, ajunge mai bun. In teatru însă, cînd cel sărac vede pe desfrînată încărcată de aur, se plînge şi jeleşte cînd ştie că femeia lui nu poate avea astfel de podoabe; iar cei bogaţi îşi dispreţuiesc şi-şi nesocotesc soţiile după ce au văzut pe această desfrînată. Cînd şi statura desfrînatei şi căutătura şi vocea şi mersul ei, cînd toate acestea aţîţă poftele spectatorilor, spectatorii pleacă de la teatru înfocaţi şi se întorc acasă cu sufletul robit. De aici ocările şi necinstea; de aici învrăjbirea dintre soţi, certurile şi uneori chiar moartea; de aici viaţa celor robiţi de desfrînatele de pe scenă, nu mai e viaţă; nu le mai plac soţiile, nu-şi mai iubesc copiii, căsniciile lor se întorc pe dos şi li se pare că-i supără chiar lumina soarelui. Cine pleacă însă dintre cetele monahilor nu duce cu sine astfel de porniri dezgustătoare. Soţia primeşte acasă pe bărbatul ei potolit, blînd, scăpat de toate plăcerile cele nebuneşti; vede că se înţelege cu el mai bine decît înainte.

Aşa sînt relele pe care le naşte ceata celor de pe scenă; aşa sînt bunătăţile pe care le naşte ceata celor din munţi şi din peşteri. Una face din oi lupi, cealaltă, din lupi miei.

Dar n-am spus încă nimic din plăcerile şi din bucuriile monahilor. Poate fi, oare, o plăcere mai mare ca aceea de a nu ţi se tulbura sufletul, de a nu te îndurera, de a nu te întrista, de a nu suspina? Să mergem însă mai departe şi să vedem ce plăcere pricinuieşte teatrul cu cîntecele şi spectacolele sale şi ce plăcere pricinuiesc cîntecele şi chipurile monahilor. Şi vom vedea că în teatru plăcerea ţine pînă seara, atît cît spectatorul stă în teatru; iar după ce s-a terminat spectacolul, plăcerea ce-o gustase îl

chinuie mai cumplit decît înțepăturile de ace. Dincolo, printre monahi, plăcerea este mereu în floare și neschimbată în sufletele celor ce-i primesc. Înfățișarea monahilor e înfățișare de bărbați; locul în care locuiesc e plăcut; felul lor de trai, dulce; viața curată; cîntările frumoase și duhovnicești, pline de farmec. Toate acestea sînt pururea printre ei. Cei ce locuiesc aceste porturi fug de zgomotele mulțimii ca de furtună. Monahii nu cîntă numai și se roagă, ci și citesc. Priveliște încîntătoare pentru cei ce-i văd. După ce se termină slujba, unul ia în mîini pe Isaia și stă de vorbă cu el; altul vorbește cu apostolii; altul citește cărțile alcătuite de alții, filozofează despre Dumnezeu, despre univers, despre cele văzute, despre cele nevăzute, despre cele materiale, despre cele spirituale, despre nimicnicia vieții acesteia, despre măreția vieții viitoare.

V

Se hrănesc cu o hrană minunată; nu pun pe masa lor carne de vită, fiartă sau friptă, ci cuvintele lui Dumnezeu mai dulci decît mierea și fagurele[31], miere minunată și cu mult mai bună decît mierea cea veche cu care se hrănea în pustie Ioan Botezătorul. Mierea aceasta n-o adună din flori niște albine sălbatice, nici n-o depun în stupi după ce o fac bună la gust cu rouă, ci o pregătește harul Sfîntului Duh, care în loc să o mai depună în căsuțe de ceară, în faguri și în stupi, o depune în sufletele sfinților, ca, acela care voiește, să o poată mînca necontenit și în toată voia. Monahii, imitînd și ei aceste albine, zboară în jurul fagurilor cărților sfinte și culeg din ele multă plăcere. Iar dacă vrei să cunoști dulceața mîncării lor, apropie-te de ei și vei vedea ce lucruri plăcute și bune la gust, ce lucruri de mireasmă duhovnicească ies din gurile lor. Gurile lor nu pot scoate un cuvînt de rușine, de batjocură, un cuvînt aspru; ci toate cuvintele lor sînt vrednice de cer. N-ai greși dacă ai compara gurile majorității oamenilor care fac afaceri în piață, care se dau în vînt după cele lumești cu canalele unei haznale, iar gurile monahilor acestora cu izvoare din care curge miere, din care izvorăște apă curată. Iar dacă cuiva nu i-ar plăcea că am comparat gura majorității oamenilor cu canalele unei haznale, să știe acela că i-am crutat mult cînd am grăit așa. Scriptura nu folosește această măsură, ci comparații cu mult mai tari, că spune: *„Venin de aspidă sub buzele lor și groapă deschisă gîtlejul lor”*[32]. Gurile monahilor nu sînt ca acestea, ci pline de bună mireasmă.

Așa sînt plăcerile și bucuriile pe care le au monahii pe pămînt! Dar bucuriile cele de dincolo care cuvînt le va putea înfățișa? Ce minte va putea înțelege moștenirea cea îngerească, fericirea cea negrăită, bunătățile cele nespuse?

31. *Ps.* 18, 11.
32. *Rom.* 3, 13.

Poate că pe mulți v-au înflăcărat acum cuvintele mele și v-au făcut să doriți această frumoasă viețuire! Ce folos că aveți acest foc numai cînd sînteți aici, dar vi se stinge flacăra și vi se veștejește dorul acesta îndată ce ieșiți de aici!

– Ce să fac să nu se întîmple asta?

– Cînd dragostea ți-i fierbinte, du-te la îngerii aceia, înfierbînt-o și mai mult. Nu te va putea înflăcăra atît de mult cuvîntul meu cît vederea celor de acolo. Să nu-mi spui: „Să vorbesc cu femeia mea, să-mi rînduiesc mai întîi treburile!” Amînarea aceasta e început de trîndăvie. Ascultă! Unul a vrut să-și pună în rînduială treburile casei sale și profetul Ilie nu l-a lăsat[33]. Dar pentru ce vorbesc eu de rînduirea treburilor gospodărești? Un ucenic a vrut să îngroape pe tatăl său și Hristos nu i-a îngăduit[34]. Și totuși ce treabă ți se pare mai de neapărată trebuință decît îngroparea tatălui? Dar nici pe aceasta n-a îngăduit-o.

– Pentru ce oare?

– Pentru că diavolul ne asaltează puternic, căutînd să se strecoare înăuntrul nostru. Dacă reușește să stăm puțină vreme trîndavi și să amînăm, apoi ne face și mai mare trîndăvia. De aceea cineva ne îndeamnă: *„Nu amîna de pe o zi pe alta”*[35]. Dacă nu amîni, vei săvîrși fapte bune din ce în ce mai multe și-ți vei pune în bună rînduială și treburile gospodăriei tale. Hristos a spus: *„Căutați împărăția lui Dumnezeu și toate acestea se vor adăuga vouă”*[36]. Dacă sîntem fără de grijă cînd vedem că alții își neglijează treburile lor și se ocupă de ale noastre, cu mult mai fără de grijă vom fi cînd Dumnezeu Se îngrijește de treburile noastre și poartă grijă de ele. Nu te îngriji, dar, de treburile tale, ci lasă-le în grija lui Dumnezeu! Dacă te îngrijești tu de ele, te îngrijești ca om; dar dacă Dumnezeu poartă grijă de ele, poartă grijă de ele ca Dumnezeu. Nu te îngriji de ele, neglijînd treburile de mai mare însemnătate, pentru că atunci nici Dumnezeu nu va purta multă grijă de treburile tale. Ca să aibă multă grijă de ele lasă-I-le pe toate în seama Lui! Dacă neglijezi însă pe cele duhovnicești și te îndeletnicești cu treburile tale, Dumnezeu nu va purta multă grijă de treburile tale. Deci, dacă vrei să-ți meargă bine treburile tale și să scapi de orice grijă, îndeletnicește-te cu cele duhovnicești, disprețuiește pe cele lumești!

Făcînd așa, vei avea și pămîntul odată cu cerurile și vei dobîndi și bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor, Amin.

33. *III Regi* 19, 20.
34. *Matei* 8, 21–22.
35. *Înț. Sir.* 5, 8.
36. *Matei* 6, 33.

OMILIA LXIX

„Şi răspunzînd Iisus a grăit iarăşi în pilde: „Asemănatu-s-a împărăţia cerurilor unui împărat, care a făcut nuntă fiului său. Şi a trimis slugile sale ca să cheme pe cei poftiţi la nuntă şi n-au voit să vină. Iarăşi a trimis pe alte slugi, zicînd: „Spuneţi celor chemaţi: Am gătit ospăţul meu; juncii mei şi cele îngrăşate ale mele s-au junghiat şi toate sînt gata! Veniţi la nuntă!" Dar ei, neţinînd seamă, s-au dus unul la ţarina sa, altul la neguţătoria lui; iar ceilalţi, prinzînd pe slugile lui, le-au ocărît şi le-au omorît. Şi auzind împăratul s-a mîniat şi trimiţînd oştile sale a pierdut pe ucigaşii aceia şi cetatea lor a ars-o. Atunci a zis slugilor sale: „Iată nunta este gata, dar cei poftiţi n-au fost vrednici. Deci mergeţi la răspîntiile drumurilor şi pe cîţi veţi afla, chemaţi-i la nuntă". Şi ieşind slugile acelea la răspîntii, au adunat pe toţi cîţi au aflat, şi buni şi răi, şi s-a umplut casa de oaspeţi. Iar împăratul intrînd să vadă pe oaspeţi, a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat în haină de nuntă. Şi i-a zis: „Prietene, cum ai intrat aici neavînd haină de nuntă?" Iar el tăcea. Atunci împăratul a zis slugilor: „Legîndu-i mîinile şi picioarele, luaţi-l şi aruncaţi-l în întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plîngerea şi scrîşnirea dinţilor. Că mulţi sînt chemaţi, dar puţini aleşi"[1]

I

Ai văzut cîtă deosebire este între fiu şi slugi şi în pilda de mai înainte şi în pilda aceasta? Ai văzut cît de mult se aseamănă aceste două pilde, dar şi cît de mult se deosebesc? Şi pilda aceasta ca şi cealaltă arată îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, marea Lui purtare de grijă şi nerecunoştinţa iudeilor. Dar are ceva mai mult decît cealaltă. Vesteşte mai dinainte şi căderea iudeilor şi chemarea neamurilor; în afară de aceasta mai arată cîtă nevoie este de o viaţă virtuoasă şi cît de mare e pedeapsa celor ce n-au grijă de purtarea lor.

Şi este bine că pilda aceasta vine după cealaltă. Pentru că în pilda de mai înainte Hristos a spus: *„Şi se va da neamului care va face roadele*

1. *Matei* 22, 1-14.

ei"[2], în pilda aceasta arată şi cărui neam se va da via; şi nu numai aceasta, ci arată iarăşi şi negrăita purtare de grijă de iudei. În cealaltă pildă se părea că numai înainte de răstignire îi cheamă pe iudei; în pilda aceasta Se sileşte să-i cheme chiar după ce iudeii L-au ucis pe Domnul. Cînd trebuia să le dea pedeapsa aceea prea cumplită, atunci îi cheamă la nuntă şi-i cinsteşte cu cea mai înaltă cinste. În pilda cealaltă n-a chemat întîi neamurile, ci pe iudei, în pilda aceasta la fel. Dar după cum în pilda cealaltă atunci a dat altora via cînd iudeii n-au vrut să-L primească, ci chiar L-au ucis cînd a venit la ei, tot aşa şi în pilda aceasta, atunci a chemat pe alţii la nuntă cînd iudeii n-au vrut să vină. Poate fi, oare, o nerecunoştinţă mai mare ca a lor? Să fie chemaţi la nuntă şi să nu vină! Cine n-ar vrea să vină la nuntă, la nunta unui împărat,a unui împărat care face nuntă fiului său?

Poate că cineva m-ar întreba:

– Pentru ce Hristos a vorbit aici de nuntă?

– Ca să cunoşti cîtă grijă are Dumnezeu de noi, cît de mult ne doreşte; ca să cunoşti cîtă strălucire au cele din împărăţia Sa; că acolo nimic nu-i trist, nimic dureros, ci toate sînt pline de bucurie duhovnicească. De aceea şi Ioan Botezătorul Îl numeşte pe Hristos Mire[3]; de aceea şi Pavel spune: *„Că v-am logodit unui singur bărbat"*[4]; şi iarăşi: *„Taina aceasta mare este; iar eu zic în Hristos şi în Biserică"*[5].

– Dar pentru ce spune că mireasa nu-i logodită cu Tatăl, ci cu Fiul?

– Pentru că mireasa care-i logodită cu Fiul este logodită şi cu Tatăl. Scriptura nu face deosebire; grăieşte cînd într-un fel cînd în altul, pentru că Tatăl şi Fiul sînt de aceeaşi fiinţă.

În pilda aceasta Hristos a vorbit şi de învierea Sa. Pentru că mai înainte vorbise de moartea Sa, arată că după moartea Sa este nunta şi atunci este Mire.

Dar nici aşa iudeii n-au ajuns mai buni, nici mai blînzi. Poate fi, oare, o răutate mai mare?

Aceasta este a treia acuzaţie adusă iudeilor. Prima acuzaţie, că au omorît pe profeţi; a doua, că au omorît pe Fiul; a treia, că n-au venit la nuntă cu toate că au fost poftiţi la nuntă chiar de Cel ucis, de Cel pe Care ei Îl uciseseră, ci au născocit o mulţime de scuze: că şi-au cumpărat pereche de boi, că şi-au luat ţarine, că s-au însurat. Deşi scuzele lor par întemeiate, totuşi noi învăţăm de aici un lucru: Oricît de grabnice şi de necesare ar fi treburile noastre, să nu le punem niciodată mai presus de cele duhovniceşti.

2. *Matei* 21, 43.
3. *Ioan* 3, 29.
4. *II Cor.* 11, 2.
5. *Efes.* 5, 32.

Împăratul nu i-a poftit la nuntă în ziua nunții, ci cu mult înainte de nuntă. Că se spune în pildă: *„Spuneți celor chemați!"*; și iarăși: *„Chemați pe cei poftiți"*. Aceasta le mărește și mai mult vina.

– Dar cînd și prin cine au fost chemați?

– Prin toți profeții, apoi prin Ioan Botezătorul – Ioan îi trimitea pe toți iudeii la Hristos, spunîndu-le: *„Acela trebuie să crească, iar eu să mă micșorez"*[6], – și prin Fiul: *„Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni"*[7]; și: *„De însetează cineva, să vină la Mine și să bea"*[8]. I-a chemat nu numai cu cuvîntul, ci și cu fapta; iar după înălțarea Sa la cer, prin Petru și prin ceilalți apostoli. Pavel spune: *„Cel ce a lucrat prin Petru la chemarea celor tăiați împrejur, Acela a lucrat și prin mine la chemarea neamurilor"*[9]. Pentru că iudeii, cînd L-au văzut pe Fiul, s-au mîniat și L-au omorît[10], de aceea Dumnezeu îi cheamă din nou prin slugile Sale. Și la ce-i cheamă, oare? La osteneli, la oboseli, la sudori? Nu! La veselie! Le spusese: *„Juncii mei și cele îngrășate ale mele s-au junghiat"*. Uită-te cît de bogat este ospățul! Cît de mare e dărnicia! Și nici aceasta nu i-a făcut să se rușineze, ci, cu cît era mai îndelung răbdător, cu atît se împietreau mai mult la inimă! N-au venit, nu pentru că erau ocupați, ci pentru că s-au trîndăvit.

– Dar atunci pentru ce unii din cei poftiți la nuntă spun că s-au căsătorit, iar alții că și-au cumpărat perechi de boi? Acestea-s doar treburi!

– Nu-s deloc treburi. Cînd ne cheamă treburile cele duhovnicești nici o treabă nu este de neapărată trebuință.

După părerea mea cei poftiți la nuntă s-au folosit de aceste scuze să-și acopere lenevia lor. Grozăvia nu-i numai aceea că n-au venit la nuntă, ci alta, cu mult mai grozavă și mai nebunească, că au bătut, au ocărît și au omorît slugile. Cei poftiți la nuntă sînt mai răi decît lucrătorii viei. Slugile din pilda de mai înainte veniseră să ceară venitul și roadele viei și au fost ucise; slugile din pilda aceasta au venit să-i cheme la nunta Celui ucis de ei și au fost ucise și ele. Poate fi, oare, o nebunie mai mare? Mustrarea aceasta le-o face și Pavel, zicînd: *„Care și pe Domnul L-au ucis și pe profeții lor și ne-au prigonit și pe noi"*[11].

Apoi, ca nu cumva cei poftiți la nuntă să spună: „Nu venim la nunta Ta, pentru că Tu ești împotriva lui Dumnezeu", ascultă cum îi poftesc vornicii: „Tatăl face nuntă! El vă poftește!"

– Ce s-a întîmplat după aceasta?

6. *Ioan* 3, 30.
7. *Matei* 11, 28.
8. *Ioan* 7, 37.
9. *Gal.* 2, 8.
10. *Matei* 21, 38-39.
11. *I Tes.* 2, 15.

– Pentru că n-au vrut să vină, ba dimpotrivă au mai şi ucis pe cei trimişi la ei, împăratul le-a ars oraşele, a trimis oşti şi i-a ucis.

Hristos a spus acestea ca să vestească mai dinainte cele ce aveau să se întîmple sub Vespasian[12] şi Tit[13], pentru că, necrezînd în El, au mîniat pe Tatăl; Tatăl îi pedepseşte. Distrugerea Ierusalimului n-a avut loc îndată după omorîrea lui Hristos, ci după patruzeci de ani, ca să arate îndelunga Lui răbdare; după ce au ucis pe Ştefan, după ce au omorît pe Iacov, după ce şi-au bătut joc de apostoli. Ai văzut cum s-au adeverit cuvintele lui Hristos? Ai văzut cît de degrabă? S-au împlinit încă pe cînd trăia Ioan Evanghelistul, pe cînd trăiau mulţi din cei care au fost împreună cu Hristos. Au fost martori ai celor întîmplate cei care L-au auzit pe Hristos rostind aceste cuvinte.

Dar uită-te la nespusa purtare de grijă a lui Dumnezeu faţă de iudei! A sădit vie, a înzestrat-o cu tot ce-i trebuia, a desăvîrşit-o. Cînd i-au ucis slugile, a trimis alte slugi; cînd le-au ucis şi pe acelea, a trimis pe Fiul Său; după ce şi Fiul a fost ucis, Tatăl îi cheamă la nuntă; dar n-au voit să vină; apoi a trimis alte slugi; dar ei le-au ucis şi pe acelea. Şi numai atunci îi ucide şi pe ei, cînd nu li se mai putea vindeca boala. Că boala lor era de nevindecat se vede de acolo că ei n-au crezut, în timp ce desfrînatele şi vameşii au crezut. Deci iudeii sînt osîndiţi nu numai pentru că au săvîrşit acele nelegiuiri, ci şi pentru că alţii au putut săvîrşi fapte bune.

Iar dacă cineva ar spune că neamurile au fost chemate îndată după înviere, nu după ce au fost biciuiţi apostolii, după ce au suferit multe de la iudei – că după înviere le-a spus lor Hristos: *„Mergeţi, învăţaţi toate neamurile"*[14] –, voi răspunde că şi înainte de răstignire şi după răstignire pe iudei i-a chemat întîi. Înainte de răstignire Hristos spune ucenicilor Săi: *„Mergeţi la oile cele pierdute ale casei lui Israil"*[15]; după răstignire iarăşi nu i-a oprit pe apostoli să-i cheme pe iudei, ci chiar le-a poruncit, deşi le spusese: *„Învăţaţi toate neamurile"*[16], pentru că atunci cînd S-a înălţat la cer le-a spus ca pe iudei să-i cheme întîi: *„Veţi lua putere, venind Sfîntul Duh peste voi, şi-Mi veţi fi Mie martori în Ierusalim şi în toată Iudeea pînă la marginile pămîntului"*[17]; iar Pavel spune: *„Cel Ce a lucrat prin Petru la chemarea celor tăiaţi împrejur, Acela a lucrat şi prin mine la chemarea neamurilor"*[18]. De aceea apostolii s-au îndreptat mai întîi spre iudei, stînd multă vreme în Ierusalim; apoi, fiind alungaţi, s-au împrăştiat printre neamuri.

12. *Vespasian*, împărat roman (69–79).
13. *Tit*, împărat roman, fiul lui Vespasian († 81).
14. *Matei* 28, 19.
15. *Matei* 10, 6.
16. *Matei* 28, 19.
17. *Fapte* 1, 8.
18. *Gal.* 2, 8.

II

Tu uită-te şi aici la bunătatea lui Dumnezeu! A spus: *„Pe cîţi îi veţi afla, chemaţi-i la nuntă!"*. Mai înainte, după cum am spus, apostolii, trăind mai mult în Iudeea, au propovăduit şi iudeilor şi neamurilor. Dar pentru că iudeii continuau să uneltească împotriva apostolilor, ascultă-l pe Pavel cum interpretează pilda aceasta! Pavel grăieşte aşa: *„Vouă trebuia să se grăiască întîi cuvîntul lui Dumnezeu; dar pentru că v-aţi judecat nevrednici pe voi înşivă, iată ne întoarcem la neamuri"*[19]. De aceea a spus şi Hristos: *„Nunta este gata, dar cei poftiţi n-au fost vrednici"*. Ştia şi mai dinainte că iudeii nu vor fi vrednici; dar a trimis să-i cheme, ca să nu le rămînă nici o scuză neruşinată de împotrivire; deşi ştia ce au să facă iudeii, totuşi a trimis şi a venit la ei mai întîi, ca lor să le închidă gura, iar pe noi să ne înveţe să plinim toate, chiar dacă n-ar avea nimeni de cîştigat de pe urma muncii noastre.

Dar pentru că iudeii n-au fost vrednici, de aceea Hristos a spus: *„Duceţi-vă la răspîntiile drumurilor şi pe cîţi veţi afla, chemaţi-i;* pe oricine aţi întîlni, pe cei lepădaţi". Că doar spusese în nenumărate rînduri: *„Desfrînatele şi vameşii vor moşteni împărăţia cerurilor"*[20]; şi: *„Cei dintîi vor fi pe urmă şi cei de pe urmă, întîi"*[21]. A arătat că pe bună dreptate se face aceasta. Ceea ce-i ustura mai mult decît toate pe iudei şi ceea ce-i rodea mai cumplit decît distrugerea Ierusalimului era că vedeau neamurile intrînd în drepturile lor şi în drepturi mai mari decît ale lor.

Apoi, ca să nu creadă neamurile că se pot mîntui numai prin credinţă, Hristos le vorbeşte şi de osînda faptelor rele; celor care n-au crezut încă le spune să se apropie cu credinţă, iar celor care au crezut le spune să se îngrijească de viaţa şi de faptele lor. Viaţa şi fapta sînt haină de nuntă; chemarea este har al lui Dumnezeu.

– Dar pentru ce-i mai cercetează cu atenţie pe cei poftiţi la nuntă?

– Pentru că chemarea şi curăţirea sînt un har al lui Dumnezeu; dar a rămîne chemat şi curat îmbrăcat atîrnă de rîvna celor care au fost chemaţi. Chemarea nu se datoreşte vredniciei omului, ci harului. Ar trebui, dar, să răsplătim lui Dumnezeu pentru harul ce ni l-a dat şi să nu arătăm atîta răutate, după ce ne-a cinstit.

– Dar eu, mi s-ar putea spune, nu m-am bucurat de atîtea bunătăţi ca iudeii.

– Te-ai bucurat de bunătăţi mult mai mari. Ai primit, dintr-o dată, fără să fii vrednic, bunătăţile pe care poporul iudeu le-a primit în decursul

19. *Fapte* 13, 46.
20. *Matei* 21, 31.
21. *Matei* 19, 30.

întregii lui istorii. De aceea şi Pavel spune: *„Neamurile să slăvească pe Dumnezeu pentru milă”* [22]. Ai luat ce li se cuvenea lor. De aceea şi pedeapsa e mai mare pentru ei, că n-au împlinit poruncile lui Dumnezeu. După cum cei poftiţi la nuntă au ocărît pe împărat pentru că n-au venit, tot aşa şi tu Îl ocărăşti dacă, după ce ai fost chemat, te aşezi la ospăţulLui de nuntă cu o viaţă stricată. A te duce la nuntă cu haine murdare, aceasta înseamnă: a pleca de pe lumea aceasta avînd o viaţă necurată. De aceea şi tăcea cel ce intrase la nuntă fără haină de nuntă. Vezi că deşi păcatul lui sărea în ochi, totuşi Dumnezeu nu-l pedepseşte înainte de a-şi fi rostit însuşi păcătosul pedeapsa? Că s-a osîndit singur prin aceea că n-a avut ce să răspundă; şi astfel este dat chinurilor celor groaznice. Cînd auzi că a poruncit să-l arunce în întunericul cel mai din afară, nu socoti că numai aceasta îi este pedeapsa, că l-a trimis doar acolo în locul acela întunecos, ci şi acolo unde-i plîngerea şi scrîşnirea dinţilor. Iar prin plîngerea şi scrîşnirea dinţilor arată că chinurile acelea sînt cu neputinţă de îndurat.

Auziţi[23] voi toţi cîţi vă împărtăşiţi cu sfintele taine, cîţi aţi venit la ospăţul cel de nuntă şi aveţi sufletul îmbrăcat cu fapte murdare! Auziţi de unde aţi fost chemaţi? De la răspîntiile drumurilor! Ce sînteţi? Nişte ologi, nişte betegi la suflet, ceea ce-i cu mult mai cumplit decît betejiciunea trupului. Ruşinează-te de bunătatea Celui Ce te-a chemat! Nimeni să nu rămînă aici cu haine murdare, ci să-şi curețe haina sufletului. Auziţi, femei! Auziţi, bărbaţi! Nu avem nevoie de hainele acestea ţesute cu aur, care ne împodobesc trupul, ci de hainele acelea ce ne împodobesc sufletul. Atîta vreme cît ne împodobim trupul e greu să ne împodobim sufletul. Nu e cu putinţă ca în acelaşi timp să ne împodobim şi sufletul şi trupul. Nu e cu putinţă ca în acelaşi timp să slujim şi lui mamona şi să ascultăm şi de Hristos aşa cum trebuie! Să aruncăm deci de pe noi această cumplită tiranie. N-ai îndura cu linişte să vezi pe unul că îţi împodobeşte casa atîrnîndu-i perdele de aur, dar pe tine te lasă să stai gol în zdrenţe. Şi iată, acum aceasta o faci tu cu tine însuţi. Îţi împodobeşti casa sufletului tău, adică trupul, cu fel de fel de stofe, iar sufletul îl laşi să stea îmbrăcat în zdrenţe. Nu ştii că trebuie să împodobeşti mai mult pe împărat decît pe ostaş? Pentru împodobirea ostaşului se fac stofe de in; pentru împărat, purpură şi coroană. Tot aşa şi tu. Îmbracă-ţi trupul cu o îmbrăcăminte mai proastă, dar sufletul îmbracă-ţi-l cu purpură. Pune-i coroană şi aşază-l într-o trăsură înaltă şi strălucitoare. Acum însă tu faci cu totul dimpotrivă. Împodobeşti ostaşul, trupul, cu fel de fel de podoabe, dar pe

22. *Rom.* 15, 9.

23. De aici începe partea morală: *Despre judecată, despre a ne îngriji de minte şi de suflet şi a dispreţui cele trupeşti. E cu neputinţă să-ţi împodobeşti şi trupul şi in acelaşi timp să-ţi împodobeşti şi sufletul şi mintea.*

împărat, sufletul, îl laşi să se tîrîie legat în urma patimilor celor păcătoase. Nu te gîndeşti, oare, că ai fost chemat la nuntă, şi la nunta lui Dumnezeu? Nu te gîndeşti, oare, că în aceste săli de ospăţ sufletul poftit la nuntă trebuie să intre îmbrăcat cu haine brodate cu aur?

III

Vrei să-ţi arăt oameni îmbrăcaţi aşa, oameni care au haină de nuntă? Amintiţi-vă de sfinţii aceia despre care v-am vorbit înainte, care se îmbracă cu haine de păr, care locuiesc pustia. Aceştia sînt mai ales aceia care au haină de nuntă. Se va vedea aceasta din cele ce voi spune: Oricît de multă porfiră le-ai da lor, nu o vor primi. După cum un împărat s-ar îngreţoşa de hainele peticite ale unui sărac, dacă i s-ar porunci să le îmbrace, tot aşa şi monahii aceia se îngreţoşează de purpură. Scîrbirea nu le vine din altă parte, ci de acolo că-şi cunosc frumuseţea îmbrăcămintei lor. De aceea dispreţuiesc ca pe o pînză de păianjen mantia de purpură. Îmbrăcămintea lor de sac i-a învăţat aceasta. Deşi se îmbracă în sac, sînt cu mult mai presus, cu mult mai strălucitori decît împăraţii. De-ai putea deschide porţile minţii lor, de-ai putea să le vezi sufletul şi toată podoaba dinăuntru, ai cădea cu faţa la pămînt, că ţi-ar lua ochii strălucirea frumuseţii lor interioare, lumina hainelor lor şi străfulgerarea conştiinţei lor. Aş putea vorbi şi de alţi bărbaţi mari şi minunaţi din vechime; dar pentru că pe oamenii care nu se pot înălţa la cele spirituale îi conving mai repede exemplele din faţa ochilor lor, de aceea vă trimit la locuinţele acestor monahi. Pe feţele lor nu veţi zări tristeţea, pentru că, zidindu-şi colibele lor în ceruri, sălăşluiesc departe de necazurile şi scîrbele din lume; duc război împotriva diavolului şi, ca şi cum ar dansa, aşa se războiesc cu el. De aceea, pentru că duc război, şi-au făcut colibe şi au fugit de oraşe, de pieţe, de case. Ostaşul de pe cîmpul de luptă nu poate să locuiască în casă, ci îşi face un sălaş vremelnic şi aşa locuieşte, pentru că are să plece îndată de acolo. Aşa locuiesc toţi monahii aceia; cu totul altfel decît noi; că noi nu trăim ca şi cum am trăi într-o tabără de luptă, ci ca şi cum am trăi într-un oraş paşnic. Cine pune, oare, într-o tabără de luptă temelii? Cine zideşte, oare, casă pe care are s-o părăsească puţin mai tîrziu? Nimeni! Dimpotrivă, dacă ar încerca cineva să facă aşa ceva ar fi ucis ca trădător. Cine cumpără într-o tabără de luptă hectare de pămînt? Cine încheie afaceri? Nimeni! Şi pe bună dreptate. „Ai venit ca să lupţi, i se poate spune, nu să faci negoţ! Pentru ce te osteneşti într-un loc pe care-l vei părăsi peste cîtăva vreme? Fă aceasta cînd ne vom întoarce în ţară!” Aceste cuvinte ţi le spun şi eu acum: Fă aceasta cînd ne vom duce în cetatea cea de sus. Dar, mai bine spus, acolo nu trebuie să te osteneşti; Împăratul cel ceresc va face totul pentru tine. Aici pe pămînt e de ajuns să ai

numai o groapă şi să o întăreşti; de locuinţă nici nu-i nevoie. Ai auzit ce viaţă duc sciţii! Trăiesc tot timpul în căruţă. Ai auzit ce viaţă duc popoarele nomade! Aşa ar trebui să trăiască creştinii. Să trăiască întocmai ca nişte călători pe pămînt, războindu-se cu diavolul, dezlegînd pe cei ţinuţi robi de el; să se scape de toate grijile lumeşti. Pentru ce-ţi faci casă, omule? Ca să te legi şi cu mai multe lanţuri? Pentru ce ascunzi aurul în pămînt? Ca să chemi pe vrăjmaş împotriva ta? Pentru ce te împrejmuieşti cu ziduri? Ca să-ţi faci închisoare? Dar, dacă ţi se par a fi grele acestea, să mergem la colibele sfinţilor acelora, ca să vedem cu fapta cît sînt de uşoare toate. Ei îşi fac colibe. Dacă trebuie să le părăsească, le părăsesc cum părăsesc ostaşii taberele cînd se termină războiul. Aşa trăiesc sfinţii aceştia! Dar, mai bine spus, tabăra lor e cu mult mai plăcută. Că e mai plăcut să vezi o pustie plină de colibele monahilor, decît să vezi o tabără în care ostaşii întind corturi, înfig suliţe, atîrnă de vîrful suliţelor fîşii de pînză de culoare galbenă, decît să vezi mulţime de oameni cu coifuri de aramă pe cap, cu piepturile strălucind de scuturi, înfăşuraţi numai în fier, decît să vezi un cort împărătesc făcut în grabă, o cîmpie întreagă acoperită de lume care mănîncă şi cîntă. Nu e atît de plăcută priveliştea aceasta ca cealaltă, de care-ţi vorbesc acum. Dacă ne-am duce în pustie ca să vedem corturile acestor ostaşi ai lui Hristos, nu vom vedea corturi întinse, nici vîrfuri de suliţe, nici cort împărătesc făcut din stofe de aur, ci vom vedea că pustia în care locuiesc aceşti ostaşi ai lui Hristos este tot atît de minunată şi frumoasă ca şi un pămînt pe care ai întinde frumuseţea multor ceruri. Că locuinţele lor nu sînt mai prejos de ceruri; îngerii şi Stăpînul îngerilor se pogoară la ei. Dacă au venit la Avraam, la un om care avea soţie şi hrănea copii, pentru că era primitor de străini, cu atît mai mult vin aici şi dănţuiesc cu ei dansul cel cu cuviinţă, pentru că găsesc la ei cu mult mai multă virtute, pentru că găsesc oameni care s-au lepădat de trup, care dispreţuiesc trupul, deşi sînt în trup. La masa lor lăcomia nu-şi găseşte loc; masa lor e plină de filozofie; nu curg pîraie de sînge, nu se taie carne, nu se aude de dureri de cap de pe urma băuturii, nu se văd mîncăruri drese; nu simţi mirosuri de carne friptă, nici fum înecăcios; nu se văd alergături, zgomote, tulburări şi strigăte supărătoare; pe masa lor, pîine şi apă; apa, din izvor curat; pîinea, din munca mîinilor lor; iar dacă vor să mănînce ceva deosebit, mănîncă fructe; mai mare e plăcerea la mesele lor decît la mesele împăraţilor; la mesele lor nu te temi şi nu îţi este frică de nimeni; nu te ţine de rău boierul, nu te mînie soţia, nu te supără copilul, nu se rîde în gura mare, nu te îngîmfă mulţimea linguşitorilor; masa aceea e lipsită de o astfel de tulburare; e masă de îngeri; sub ei au numai iarbă, aşa cum a avut Hristos în pustie cînd a hrănit mulţimile. Mulţi nu-şi fac nici acoperiş, ci în loc de acoperiş au cerul; în loc de lumina

opaițului au luna; n-au nevoie nici de ulei, nici de opaiț, că luna le dă de sus o lumină vrednică de ei.

IV

Cînd îngerii din cer privesc la masa lor, îngerilor le place și se veselesc. Dacă îngerii se bucură de un păcătos care se pocăiește[24], cum nu se vor bucura de atîția drepți care trăiesc ca ei? La ei nu-i nici stăpîn, nici rob; toți sînt robi, toți sînt stăpîni. Să nu socotești o enigmă cuvintele mele; sînt robi unii altora, stăpîni unii altora. Cu lăsarea serii nu se lasă și în sufletul lor tristețea, așa cum li se întîmplă multor oameni care se gîndesc la grijile pricinuite de necazurile zilnice. După cină nu-i cuprinde teama de tîlhari, nu încuie ușile, nu trag zăvoarele, nici nu se tem de altele de care se tem oamenii: să stingă cu grijă luminile și focurile, ca nu cumva o scînteie să le aprindă casa. Convorbirile lor sînt la fel de liniștite și de potolite. Nu vorbesc ca noi de lucruri care nu-i privesc. Nu spun: „Cutare a ajuns mare dregător; cutare și-a pierdut slujba; cutare a murit; cutare a dobîndit o moștenire" și altele de acest fel. Nu! Ei vorbesc totdeauna de cele viitoare și filozofează. Și, ca și cum ar locui în altă lume, ca și cum s-ar fi mutat în cer, ca și cum ar trăi acolo, așa vorbesc despre toate cele de acolo, despre sînurile lui Avraam, despre cununile sfinților, despre viețuirea împreună cu Hristos; despre cele din lumea aceasta nici pomenire, nici cuvînt; ci, după cum pe noi nu ne interesează ce fac furnicile în mușuroaiele lor, tot așa nici pe ei nu-i interesează ce facem noi, ci-i interesează Împăratul cel de sus, războiul ce-l au de dus, uneltirile diavolului, faptele mari pe care sfinții le-au săvîrșit. În ce ne deosebim noi de furnici cînd ne comparăm cu ei? După cum acelea se îngrijesc de trupurile lor, tot așa și noi. Și de-am face numai atîta! Dar noi facem lucruri cu mult mai rele, că nu ne îngrijim numai de cele de neapărată trebuință, ca furnicile, ci și de cele de prisos. Că furnicile trăiesc din cîștigul cinstit al muncii lor; noi, din răpiri; și nici cu furnicile nu ne asemănăm, ci cu leii și leoparzii; dar, mai bine spus, sîntem mai răi decît aceste fiare. Fiarelor acestora natura le-a dat să se hrănească așa; pe cînd pe noi, oamenii, Dumnezeu ne-a cinstit cu rațiune și egali, dar am ajuns mai răi decît fiarele. Sîntem deci mai răi decît animalele necuvîntătoare; monahii aceia sînt însă egali cu îngerii, străini de toate cele de aici și trecători pe acest pămînt. Se deosebesc cu totul de noi și în îmbrăcăminte și în hrană și în casă și în încălțăminte și în grai. Dacă i-ar auzi cineva pe ei vorbind și ne-ar auzi și pe noi, și-ar da bine seama că ei sînt cetățeni ai cerului, iar noi, nici măcar vrednici de pămînt. De aceea, cînd un mare dregător se duce la ei, atunci

24. *Luca* 15, 7.

mai cu seamă iese la iveală toată deşertăciunea lumii. Dregătorul acela, care se crede grozav de mare cu slujba lui, acolo între monahi stă şi el pe un pat de iarbă sau pe o pernă ponosită alături de un monah care munceşte cu palmele pămîntul, alături de un om care nu cunoaşte nimic din cele din lume. Acolo nimeni nu-l linguşeşte, nimeni nu-l laudă. I se întîmplă acelaşi lucru şi lui ca şi unuia care s-ar duce la un giuvaergiu sau într-o grădină de trandafiri; şi după cum acesta primeşte ceva din strălucirea aurului şi a trandafirilor, tot aşa şi dregătorul rămîne cu ceva de pe urma strălucirii vieţii monahilor acelora: scapă de îngîmfarea lui de mai înainte. Şi după cum un om mic de statură, dacă se suie pe un loc înalt, pare şi el mai înalt, tot aşa şi oamenii care vin să vadă sufletele înalte ale acestor vieţuitori, par şi ei înalţi atîta vreme cît rămîn acolo; dar cînd pleacă dintre ei ajung iarăşi mici, că s-au pogorît de pe înălţimea aceea. Printre monahi nu-i nimic nici împăratul, nici prefectul; ci, după cum rîdem cînd vedem pe copii că o fac pe împăraţii sau prefecţii, tot aşa şi monahii dispreţuiesc îngîmfarea celor care sperie pe cei din lume. Şi se vede lucrul acesta din aceasta: dacă li s-ar da monahilor acestora în deplină siguranţă tronul împărătesc, nu l-ar primi; l-ar primi însă dacă n-ar năzui după ceva mai măreţ decît un tron împărătesc, dacă n-ar socoti trecător tronul împărătesc.

Ce dar? Nu vom trece odată de la viaţa aceasta a noastră nefericită la viaţa fericită a acestor monahi? Nu ne vom duce la aceşti îngeri? Nu vom lua şi noi haine curate, ca să prăznuim la nunta Fiului de împărat? Pentru ce stăm şi cerşim? Pentru ce stăm într-o stare mai rea decît cerşetorii de la răscrucile drumurilor? Dar, mai bine spus, într-o stare mai rea şi decît cerşetorii şi decît cei mai ticăloşi decît ei. Da, cei ce se îmbogăţesc din munca şi averile altora sînt într-o stare mai rea decît cerşetorii. Că e mai bine să cerşeşti decît să jefuieşti. Cerşitul se iartă; jefuitul se osîndeşte. Cerşitul nu supără pe Dumnezeu; jefuitul supără şi pe oameni şi pe Dumnezeu. De pe urma jafului suferi numai osteneli şi de multe ori alţii se bucură de ostenelile tale.

Cunoscînd, dar, toate acestea, să îndepărtăm din sufletul nostru toată lăcomia; să ne lăcomim după bunurile cele de sus răpind, cu toată rîvna, împărăţia cerurilor[25]. Nu poate, nu poate să intre în împărăţia cerurilor cel care se trîndăveşte. Facă Dumnezeu ca noi toţi să ajungem rîvnitori şi cu mintea trează, ca să dobîndim împărăţia cerurilor, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

25. *Matei* 11, 12.

OMILIA LXX

„Atunci mergînd fariseii au făcut sfat ca să-L prindă în cuvînt"[1]

I

– Cînd *„Atunci"?*

–Atunci cînd mai cu seamă ar fi trebuit să se căiască, atunci cînd ar fi trebuit să se minuneze de bunătatea Lui, cînd ar fi trebuit să se teamă de viitor, cînd ar fi trebuit ca acelea trecute să-i încredinţeze de cele viitoare. Faptele întăreau spusele lui Hristos. Vameşii şi desfrînatele au crezut; profeţii şi drepţii au fost omorîţi; şi pe temeiul acestor fapte ar fi trebuit să nu I se mai împotrivească Domnului în cuvînt cînd le vorbea de pieirea lor, ci să creadă şi să se înţelepţească. Totuşi nici aşa nu pun capăt răutăţii lor, ci zămislesc alte răutăţi şi merg înainte. Şi pentru că nu puteau pune mîna pe El, că se temeau de popor, fariseii au luat altă cale: să-L arunce în primejdie şi să-L facă vinovat de crimă împotriva statului.

„Au trimis la El pe ucenicii lor împreună cu irodianii, zicîndu-I: „Învăţătorule, ştim că eşti omul adevărului şi calea lui Dumnezeu în adevăr înveţi şi nu-Ţi este teamă de nimeni, că nu cauţi la faţa oamenilor. Deci spune-ne nouă, ce Ţi se pare? Se cade a da dajdie cezarului sau nu?"[2]

Iudeii plăteau tribut, că erau sub stăpînirea romanilor. Şi pentru că fariseii văzuseră că Teuda şi Iuda fuseseră condamnaţi nu cu mult înainte la moarte pentru că puseseră la cale o răscoală împotriva ordinii statului[3], voiau ca prin cuvintele acestea ale lor să-I pună în spate aceeaşi vină. De aceea au trimis la Iisus şi pe ucenicii lor şi pe irodiani, ca să-I sape, după cum gîndeau ei, o îndoită prăpastie, şi de o parte şi de alta; să-I întindă laţurile din toate părţile ca să-L prindă orice răspuns ar da. Dacă răspundea pe placul irodianilor, să-L învinuiască fariseii; dacă răspundea pe placul fariseilor, să-L acuze irodianii. Hristos plătise dajdie[4], dar ei n-o ştiau. Fariseii se aşteptau să-L prindă fie într-un chip, fie în altul. Dar mai mult doreau să spună ceva împotriva irodianilor. De aceea i-a şi trimis pe ucenicii lor, ca pornindu-L împotriva irodianilor în pre-

1. *Matei* 22, 15.
2. *Matei* 22, 16–17.
3. *Fapte* 5, 36–37.
4. *Matei* 17, 24–27.

zența lor să-L dea pe mîna lui Irod ca pe unul ce vrea să-i ia puterea. Aceasta a lăsat-o și evanghelistul Luca să se înțeleagă, cînd a spus că L-au întrebat în fața mulțimilor[5], ca să aibă mai mulți martori. Dar a ieșit cu totul altceva. Și-au arătat prostia lor înaintea mai multor oameni. Uită-te la lingușeala și viclenia lor ascunsă! *„Știm,* spun ei, *că omul adevărului ești!"* Pentru ce atunci, fariseilor, spuneați că este un înșelător[6], că amăgește poporul[7], că are demon[8], că nu este de la Dumnezeu[9]? Pentru ce cu puțin înainte v-ați sfătuit să-l ucideți[10]? Dar fariseii fac tot ce le poruncește viclenia lor. Puțin mai înainte, cînd L-au întrebat cu obrăznicie: *„Cu ce putere faci acestea?"*[11], n-au căpătat răspuns; de aceea nădăjduiesc ca acum cu lingușeala să-L înmoaie și să-L facă să spună ceva împotriva legilor statului, ceva împotriva ordinii de stat. Fariseii I-au mărturisit adevărul cînd I-au spus: *„Știm că omul adevărului ești";* au spus ceea ce era; dar n-au grăit cu gînd curat, nici de bună voie. Îi mai spun: *„Nu-Ți este teamă de nimeni".* Ai văzut cum se descoperă că au de gînd să-L facă să rostească niște cuvinte care-l pot supăra pe Irod, dar să-I bage și vina că dorește să pună mîna pe putere, că Se răscoală împotriva legilor statului, ca să-L osîndească pe Hristos ca pe un răzvrătit și ca pe unul care a vrut să pună mîna pe putere? Cuvintele: *„Nu-Ți este teamă de nimeni"* și: *„Nu cauți la fața omului",* le-au spus fariseii gîndindu-se la Irod și la cezar.

„Deci spune-ne nouă, ce Ți se pare?" Acum Îl cinstiți și-L socotiți Învățător, dar atunci cînd vă vorbea de mîntuirea voastră Îl disprețuiați și-L ocărați de multe ori! De aceea fariseii sînt de acord cu irodianii. Uită-te cît sînt de vicleni! Nu-I spun: „Spune-ne nouă: Este bine, este de folos, este legal?" Nu, ci: *„Ce Ți se pare?";* urmăreau deci un singur lucru: să-L trădeze, să-L declare dușman cezarului. Evanghelistul Marcu arătînd lucrul acesta pune în lumină mai bine cutezanța și gîndul lor ucigaș, spunînd că L-au întrebat: *„Să dăm dajdie cezarului sau să nu dăm?"*[12] Fierbeau de mînie, zămisleau viclenie, dar se fățăreau că-L cinstesc.

– Ce le-a răspuns Hristos?

– *„Pentru ce Mă ispitiți, fățarnicilor?"*[13]

Ai văzut cît de aspru le vorbește? Cu cuvîntul le face mai adîncă tăietura, cînd vede că răutatea lor e vădită și desăvîrșită. Mai întîi îi zăpă-

5. *Luca* 20, 27.
6. *Matei* 27, 63.
7. *Ioan* 7, 12.
8. *Ioan* 10, 20.
9. *Ioan* 9, 16.
10. *Matei* 21, 46.
11. *Matei* 21, 23.
12. *Marcu* 12, 14.
13. *Matei* 22, 18.

ceşte, apoi le închide gura, descoperindu-le tainele sufletului lor şi făcînd cunoscut tuturora cu ce gînduri au venit la El. Hristos a făcut lucrul acesta ca să pună capăt răutăţii lor, să nu mai încerce să-L atace din nou. Îi ţine de rău, deşi fariseii Îi arătaseră multă cinstire prin cuvintele lor. Îl numiseră învăţător, mărturisiseră că e adevărul şi că nu caută la faţa omului; dar El, Dumnezeu fiind, nu S-a lăsat înşelat de nici unul din aceste cuvinte linguşitoare. Asta ar fi trebuit să-i facă pe farisei să vadă că mustrarea pe care le-o face Hristos nu se întemeiază pe o simplă presupunere, ci este un semn că El cunoaşte tainele sufletului lor.

II

Dar Domnul nu S-a mărginit numai la mustrare, deşi era de ajuns numai darea pe faţă a gîndului lor ca să-i facă să se ruşineze de răutatea lor; nu S-a oprit la atîta, ci le-a închis gurile şi în alt chip, spunîndu-le:"

„Arătaţi-Mi banul dajdiei!"[14]

Şi după ce l-au arătat, aşa cum făcea totdeauna, a pronunţat sentinţa prin gura lor şi-i face pe ei înşişi să declare că se cade să plătească dajdie. Strălucită şi mare victorie! Cînd Hristos le pune întrebarea, nu-i întreabă pentru că El n-ar fi ştiut ce urmăreau aceia, ci întreabă pentru că voia să-i facă pe ei responsabili de propriile lor răspunsuri. Cînd i-a întrebat:

„Al cui este chipul de pe ea?"[15]

şi ei I-au răspuns:

„Al cezarului!"[16],

Domnul le-a spus:

„Daţi cezarului cele ce sînt ale cezarului"[17].

Nu e vorba deci de un simplu dat, ci de o restituire. Lucrul acesta îl arată şi chipul şi scrierea de pe ban.

Apoi, ca să nu spună fariseii: „Ne porunceşte să ne supunem oamenilor", Hristos a adăugat:

„Şi lui Dumnezeu, cele ale lui Dumnezeu"[18].

Se cade, dar, să dăm oamenilor cele ale oamenilor şi să dăm lui Dumnezeu cele ce datorăm lui Dumnezeu. De aceea şi Pavel zice: *„Daţi tuturor cele datorate: celui cu darea, dare; celui cu vama, vamă; celui cu frica, frică"* [19]. Cînd auzi pe Hristos spunînd: *„Dă cele ale cezaru-*

14. *Matei* 22, 19.
15. *Matei* 22, 20.
16. *Matei* 22, 21.
17. *Matei* 22, 21.
18. *Matei* 22, 21.
19. *Rom.* 13, 7.

lui cezarului", află că îți spune să dai cezarului numai acelea care nu vatămă cu nimic credința; altfel n-ar mai fi o dajdie și o vamă dată cezarului, ci diavolului.

Cînd fariseii și irodianii au auzit acest răspuns li s-a închis gura și s-au minunat de înțelepciunea Lui. Ar fi trebuit să creadă, ar fi trebuit să se spăimînte; le dăduse doar dovada Dumnezeirii Lui: le descoperise tainele sufletului lor și le închisese cu blîndețe gurile. Dar ce-au făcut ei? Au crezut? Nicidecum, ci,

„Lăsîndu-L, au plecat"[20].

După ei au venit saducheii. Ce nebunie! Fariseilor li se închisese gura și ei se apropie de Domnul! Ar fi trebuit să fie mai prevăzători. Dar așa-i obrăznicia! E nerușinată, cutezătoare, încearcă imposibilul! De aceea și evanghelistul, uimit de nebunia lor, o vădește, zicînd:

„În ziua aceea au venit la El saducheii"[21].

– În care zi?

– În care a vădit viclenia fariseilor și i-a rușinat.

– Cine sînt saducheii?

– Altă sectă la iudei în afară de aceea a fariseilor și cu mult inferioară acesteia. Saducheii susțineau că nu există nici înviere, nici suflet. Erau oameni necredincioși, îndrăgostiți de cele materiale. Erau multe secte la iudei. De aceea și Pavel spune: *„Sînt fariseu, din secta cea mai riguroasă a legii noastre"*[22].

Saducheii nu-L întreabă direct despre înviere, ci plăsmuiesc o pricină și născocesc un fapt, care, după părerea mea, nu s-a petrecut niciodată. Au de gînd să-L pună în încurcătură pe Hristos și voiesc să strice credința și în înviere și în modul învierii. S-au apropiat tot cu blîndețe de Domnul și I-au spus:

„Învățătorule, Moise a zis: Dacă va muri cineva, neavînd copii, să ia fratele lui pe femeia lui și să lase urmași fratelui lui. La noi au fost șapte frați; și cel dintîi, însurîndu-se, a murit și neavînd urmași a lăsat pe femeia lui fratelui său. Asemenea și al doilea și al treilea pînă la al șaptelea. Iar mai pe urmă a murit și femeia. Deci, la înviere, a căruia dintre cei șapte va fi femeia?"[23]

Uită-te la răspunsul de adevărat învățător dat de Domnul saducheilor! Chiar dacă au venit la El cu gînd viclean, totuși L-au întrebat și pentru că nu știau ei înșiși ce răspuns să dea. De aceea nici Hristos nu le

20. *Matei* 22, 22.
21. *Matei* 22, 23.
22. *Fapte* 26, 5.
23. *Matei* 22, 24–28.

spune: „Fățarnicilor!". Apoi pentru ca Hristos să nu-i întrebe pentru ce șapte frați au ținut aceeași femeie, saducheii citează pe Moise, deși, după cum am spus, eu socot că aceasta este o născocire a lor. Pentru că cel de-al treilea frate n-ar fi luat-o, cînd a văzut că cei doi frați dinaintea lui au murit; dacă ar fi luat-o al treilea, n-ar fi luat-o al patrulea, nici al cincilea; dacă ar fi luat-o toți aceștia, apoi nici într-un caz n-ar fi luat-o cel de-al șaselea sau cel de-al șaptelea frate, că ar fi socotit-o pe femeie piază rea, că iudeii sînt superstițioși; dacă acum mulți au această boală, cu mult mai mult pe vremea aceea. Dar, în afară de asta, iudeii fugeau de astfel de căsătorii, deși-i silea legea; astfel Rut, moabiteanca, rămasă văduvă, abia s-a căsătorit cu o rubedenie tare îndepărtată[24], iar Tamara, tot din pricina aceasta, a fost silită să trăiască cu socrul ei[25].

– Dar pentru ce saducheii n-au născocit numai doi sau trei frați, ci șapte?

– Ca să-și bată joc, după socotința lor, și mai mult de înviere. De aceea și spun: *„Toți au avut-o"*[26], ca să-L încurce.

– Ce le-a răspuns Hristos?

– Le-a răspuns la amîndouă întrebările lor; dar nu cuvintelor lor, ci gîndurilor lor, descoperind totdeauna gîndurile lor ascunse; uneori lasă mustrarea pe seama conștiinței celor ce-L întreabă, alteori îi mustră în auzul tuturora.

Uită-te cum Hristos le răspunde la amîndouă întrebările lor! Le arată întîi că este înviere, apoi că învierea nu-i așa cum și-o închipuie ei. Că le spune:

„Vă rătăciți, neștiind Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu"[27].

Pentru că saducheii se dăduseră cunoscători ai Scripturii, citind pe Moise și legea, Hristos le-a arătat că tocmai întrebarea pusă de ei îi vădește necunoscători ai Scripturii. De aceea au și venit să-L ispitească, pentru că nu știu Scripturile și pentru că nu cunosc cum trebuie puterea lui Dumnezeu. „Ce e de mirare, le spune Domnul, că Mă ispitiți pe Mine Care vă sînt încă necunoscut, cînd nu cunoașteți nici puterea lui Dumnezeu, despre care ați primit atîtea dovezi și pe temeiul rațiunii și al Scripturii? Rațiunea singură ar fi fost în stare să vă facă să cunoașteți că toate sînt cu putință la Dumnezeu?

III

Hristos le răspunde la întrebare. Și pentru că pricina necredinței saducheilor în înviere era credința lor că pieirea este soarta tuturor

24. *Rut* 4, 1-10.
25. *Fac.* 38, 11-18.
26. *Matei* 22, 28.
27. *Matei* 22, 29.

lucrurilor din lume, de aceea Hristos le-a îndreptat mai întîi părerea lor greşită despre soarta lucrurilor din lume – că asta era pricina necredinței lor în înviere –, apoi le arată cum va fi învierea:

„Că la înviere, le spune Hristos, *nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sînt ca îngerii lui Dumnezeu din cer"*[28].

Evanghelistul Luca spune: *„Ca fiii lui Dumnezeu"*[29]. Aşadar dacă nu se însoară, întrebarea este de prisos. Nu pentru că nu se însoară, de aceea sînt îngeri, ci pentru că sînt ca îngerii, de aceea nu se însoară.

Prin acest răspuns Hristos a înlăturat şi celelate păreri greşite despre înviere, după cum şi Pavel, printr-un cuvînt, a lăsat să se înțeleagă totul: *„Căci chipul lumii acesteia trece"*[30].

Hristos a arătat deci cum va fi învierea; dar totodată a arătat că este înviere. Cu toate că a fost dovedită şi existența învierii odată cu arătarea chipului cum va fi învierea, totuşi Hristos adaugă cu prisosință şi alte dovezi; nu se mărgineşte să le răspundă numai cuvintelor lor, ci le răspunde şi gîndurilor lor. Astfel, cînd nu sînt prea vicleni, ci Îl întreabă din neştiință, Hristos îi învață cu dragă inimă; dar cînd Îl întreabă numai din răutate, nici nu le răspunde la întrebare. Şi le-a închis gura saducheilor tot cu Moise, pentru că şi ei pe Moise îl aduseseră ca temei, şi le-a zis:

„Iar despre învierea morților n-ați citit că: „Eu sînt Dumnezeul lui Avraam şi Dumnezeul lui Isaac şi Dumnezeul lui Iacov? Nu este Dumnezeul morților, ci al viilor"[31].

„Nu este Dumnezeu al celor ce nu există, le spune Hristos, al celor ce odată au murit şi nu vor mai învia". N-a spus: *„Eram",* ci: *„Sînt"* al celor ce există, al celor ce trăiesc. După cum Adam a murit prin hotărîrea lui Dumnezeu în ziua în care a mîncat din pom, chiar dacă a mai trăit după aceea, tot aşa şi aceşti patriarhi trăiesc prin făgăduința învierii, chiar dacă au murit.

– Dar atunci pentru ce se spune în altă parte: *„Ca să domnească şi peste morți şi peste vii"*[32]?

– Nu este nici o contrazicere între un text şi altul. Prin *„morți"* se înțeleg aici cei care au să fie vii. De altfel altceva se spune în cuvintele: *„Eu sînt Dumnezeul lui Avraam"* şi altceva în *„Ca să domnească şi peste morți şi peste vii".* Domnul cunoaşte şi un alt fel de moarte, despre care a spus: *„Lăsați morții să-şi îngroape morții lor"*[33].

28. *Matei* 22, 30.
29. *Luca* 20, 36.
30. *I Cor.* 7, 31.
31. *Matei* 22, 31-32.
32. *Rom.* 14, 9.
33. *Matei* 8, 22.

„Şi auzind mulţimile se mirau de învăţătura Lui"[34].

Saducheii n-au cules vreun folos din cuvintele lui Hristos; ci, fiind biruiţi, au plecat; dar mulţimile cele curate la inimă au cules folos.

Aşadar[35] pentru că aşa este învierea, haide să facem totul ca să avem parte de locurile cele dintîi de acolo! Iar dacă vreţi să vă arăt că chiar înainte de înviere există oameni care trăiesc şi se bucură de roadele învierii, chiar aici pe pămînt, să mergem iarăşi în pustie. Vă voi vorbi iarăşi de viaţa acelorași monahi, pentru că văd că mă ascultaţi cu multă plăcere. Să vedem, dar, şi astăzi taberele cele duhovniceşti. Să vedem viaţă fericită, lipsită de teamă.

Monahii aceştia nu locuiesc în corturi, cu suliţe ca ostaşii – că aici pusesem capăt cuvîntului meu –, nici cu scuturi şi platoşe; n-au nici una din aceste arme şi totuşi săvîrşesc fapte pe care ostaşii nu le pot săvîrşi nici cu armele. Iar dacă vrei, poţi să-i vezi! Vino, dă-mi mîna, să mergem amîndoi pe cîmpul de bătălie şi să vedem bătălia lor. Monahii aceştia luptă în fiecare zi; ucid pe potrivnici, înving toate poftele care ne supără pe noi. Şi vei vedea toate poftele acestea culcate la pămînt, nemaiputînd să facă vreo mişcare. Vei vedea într-adevăr înfăptuit cuvîntul acela apostolic: *„Cei ce sînt ai lui Hristos şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi cu poftele"*[36]. Ai văzut mulţimea de morţi zăcînd grămadă, ucişi cu sabia Duhului? De aceea nu se aude acolo de beţie, nici de lăcomie la mîncare. O arată masa lor, semnele de biruinţă care stau pe ea. Beţia şi lăcomia la mîncare, această fiară cu multe feţe şi cu multe capete, zace moartă, biruită de băutura de apă. Ca şi Scila[37] şi Hidra[38] din mitologie, beţia are multe capete. Din unul se naşte desfrînarea, din altul, mînia, din celălalt, lenea, din celălalt, dragostea păcătoasă; dar toate sînt doborîte la pămînt. Taberele celelalte, ale ostaşilor, sînt biruite toate de aceste patimi, chiar de-ar fi biruit ele zeci de mii de duşmani; în faţa acestor falange de patimi nu pot rezista nici armele, nici suliţele, nici orice altă armă. Şi-i vei găsi pe ostaşi, pe aceşti uriaşi, pe aceşti eroi care au săvîrşit atîtea fapte de bărbăţie pe cîmpul de bătaie, legaţi, fără lanţuri, de somn şi de beţie, zăcînd la pămînt fără să fie ucişi şi fără să aibă răni, ca pe nişte răniţi, dar, mai bine spus, chiar mai rău; că răniţii mai dau un semn de viaţă; dar aceştia nici atîta, ci îndată cad.

Ai văzut că tabăra monahilor este mai puternică şi mai minunată? Pe duşmanii aceia, care îi biruie pe ostaşi, monahii îi ucid numai cu

34. *Matei* 22, 33.

35. De aici începe partea morală: *Despre monahi. Monahii sînt mai încercaţi decît cei înarmaţi cu suliţe. Despre cei ce petrec şi se desfătează şi despre cei ce nu petrec şi nici nu se desfătează; şi de unde îşi adună şi unii şi alţii cele ce pun pe mesele lor.*

36. *Gal.* 5, 24.

37. Vezi nota 45, Omilia IV, 8.

38. Şarpe monstruos cu nouă capete.

voința. Fac atît de neputincioasă beția, maica aceasta a tuturor răutăților, că nici nu-i mai necăjește. Cînd beția, generalul patimilor, zace la pămînt, cînd capul îi este tăiat, trupul stă liniștit. Și victoria aceasta o săvîrșește fiecare din monahii care locuiesc pustia. În războiul dus de monahi nu-i ca în războaiele celelalte, unde dușmanul, care a fost rănit și a căzut, nu mai poate ataca pe nimeni. În războiul purtat de monahi fiecare trebuie să doboare fiara, pentru că cel care n-a lovit-o și n-a doborît-o la pămînt este supărat de fiară mai departe.

IV

Ai văzut victorie strălucită? Oștirile întregului pămînt nu pot să fie toate biruitoare; monahii însă sînt toți biruitori; toți dușmanii lor stau întinși de-a valma răniți la pămînt: cuvintele și gîndurile cele nebunești, mîndria cea dezgustătoare și toate pe cîte beția le înarmează. Monahii imită pe Stăpînul lor, de Care Scriptura, minunîndu-se, zice: *„Din pîrîu pe cale va bea, de aceea va înălța capul”*[39].

Vreți să vedeți și o altă mulțime de morți? Să vedem poftele pe care le odrăslește traiul bun, poftele pe care le nasc bucătarii, cofetarii și cei ce dau ospețe. Mă rușinez să vorbesc de toate; totuși voi vorbi de păsările aduse din Faza[40], de mîncărurile amestecate cu sos mult, de mîncărurile calde, de mîncărurile reci, de regulile de pregătit mîncărurile. Și, ca și cum ar avea de guvernat un oraș sau de comandat o armată, tot așa și aceștia legiuiesc și rînduiesc ce mîncăruri să se servească întîi și ce mîncăruri pe urmă. Unii servesc întîi păsări la grătar umplute cu pește; alții încep cu alte mîncăruri aceste ospețe nelegiuite. Și e întrecere mare și în ce privește calitatea și în ce privește ordinea mîncărurilor și în ce privește mulțimea lor. Se laudă cu lucruri de care ar trebui să se ascundă sub pămînt; unii, că au stat la masă o jumătate de zi, alții, o zi întreagă, iar alții că au mai adăugat și noaptea. Cunoaște-ți, nenorocitule, măsura stomacului! Rușinează-te de lăcomia ta fără de măsură.

Așa ceva nu vezi la îngerii aceia. Și aceste pofte sînt moarte. Mîncărurile sînt pentru nevoia trupului, nu pentru îmbuibare și desfătare. Nu sînt acolo vînători de păsări, nici pescari, ci pîine și apă. Sînt alungate de acolo tulburările, zăpăceala și zgomotul, totul, și din chilie și din trup; liniștea e mare, ca într-un port. La cei ce se îmbuibează și petrec viforul e cumplit. Spintecă, te rog, cu mintea, stomacul unui om care se îmbuibează cu atîtea mîncăruri și băuturi! Vei vedea că e o ladă de gunoi, o hazna necurată, un mormînt văruit. Îmi este rușine să spun ce se întîmplă cu

39. *Ps.* 109, 8.
40. Oraș în Armenia.

el mai departe: ghiorăiturile cele dezgustătoare, vărsăturile, ieşirile pe jos şi pe sus. Dar du-te şi la monahi! Ai să vezi acolo moarte toate aceste pofte, după cum moartă e şi dragostea cea trupească pe care o naşte îmbuibarea. Ai să vezi că toate aceste pofte sînt aruncate la pămînt, cu caii şi cu purtătorii de poveri – căci cuvintele: purtător de poveri, armă şi cal sînt denumiri ruşinoase ale unor fapte ruşinoase –, ai să vezi că stau liniştite şi armele şi calul şi călăreţul. La cei ce se îmbuibează însă, cu totul dimpotrivă; stau aruncate la pămînt sufletele lor moarte. La sfinţii aceia biruinţa e strălucită nu numai la masă, ci şi la toate celelalte: la bani, la slavă, la invidie şi la toate bolile cele sufleteşti.

Nu ţi se pare, oare, că tabăra monahilor e mai puternică decît tabăra ostaşilor? Nu ţi se pare oare masa lor mai bună? Cine va fi împotrivă? Nimeni! Nici chiar cei subjugaţi de pofte şi plăceri, oricît de subjugaţi ar fi! O masă te înalţă la cer; cealaltă te trage la iad; pe una o porunceşte diavolul, pe cealaltă, Hristos; una are ca lege îmbuibarea şi desfrîul, cealaltă filozofia şi castitatea; la una vine Hristos, la cealaltă diavolul. Unde-i beţie, acolo-i diavolul; unde-s cuvinte de ruşine, unde-i îmbuibare, acolo dănţuiesc demonii. O masă ca aceasta a avut bogatul acela[41]. De aceea n-a fost stăpîn nici pe o picătură de apă.

V

Monahii aceştia n-au o masă ca aceasta, ci cugetă şi trăiesc chiar de pe pămînt viaţa îngerilor. Nu se însoară, nu dorm mult, nu se îmbuibează; puţin le mai lipseşte ca să fie fără de trup. Nimeni nu poate învinge aşa de uşor pe duşmanii săi ca monahul; îi învinge chiar cînd stă la masă. De aceea profetul spune: *„Gătit-ai înaintea mea masă, împotriva celor ce mă necăjesc"*[42]. N-ai greşi dacă ai spune şi despre masa lor aceste cuvinte. Că nimic nu stînjeneşte atîta sufletul ca pofta cea păcătoasă, ca îmbuibarea, ca beţia, ca păcatele ce se nasc din ele. Ştiu bine aceasta cei care au încercat pe propria lor piele aceste păcate. Dar vei şti şi mai bine deosebirea dintre o masă şi alta dacă ai afla de unde adună banii o masă şi de unde, alta.

– De unde sînt adunaţi banii celor care au mesele pline de tot felul de mîncăruri şi băuturi?

– De pe urma a nenumărate lacrimi! De la văduve lăsate pe drumuri, de la orfani jefuiţi! Masa cealaltă , a monahilor, îşi adună banii de pe urma muncii lor cinstite. Masa lor se aseamănă cu o femeie frumoasă şi mîndră la chip, care n-are nevoie de sulimanuri, că îşi are fru-

41. *Luca* 16, 19-31.
42. *Ps.* 22, 6.

musețea ei firească. Masa celorlalți se aseamănă cu o desfrînată nerușinată și urîtă la chip, care, deși își dă cu multe sulimanuri pe obraji, nu reușește să-și ascundă urîțenia, ci i se vădește urîțenia cu cît te apropii mai mult de ea. Și masa lor e tot așa: atunci își arată mai mult hidoșenia cînd stai mai aproape de ea. Nu te uita la oaspeți cînd se duc la ospăț, ci cînd se întorc! Atunci vei vedea hidoșenia mesei! Masa monahilor, pentru că este curată și cinstită, nu lasă pe comeseni să grăiască cuvinte de rușine; masa celorlalți, pentru că e desfrînată și necinstită, nu lasă să se audă un cuvînt cumsecade; una caută folosul celui ce stă la masă; cealaltă, pierderea lui; una nu te lasă să mînii pe Dumnezeu; cealaltă nu te lasă să nu-L mînii.

Să ne ducem, așadar, la monahi! De acolo vom afla cu cîte legături sîntem legați; de acolo vom învăța să întindem masă plină de nenumărate bunătăți, masă prea plăcută, masă fără multe cheltuieli, masă lipsită de griji, de invidie, de gelozie, de orice boală; masă plină de bune nădejdi, masă cu multe biruințe. Acolo sufletul nu ți se tulbură; acolo nu-i supărare; acolo nu-i mînie; peste tot, liniște, peste tot, pace. Nu-mi vorbi mie de tăcerea slugilor din casele bogaților, ci de strigătul ospețelor. Nu mă gîndesc la strigătul unuia către altul – și acesta-i de rîs –, ci la strigătul dinăuntrul fiecărui oaspete, cel din sufletul lui, care aduce peste el cumplită robie; mă gîndesc la tulburările gîndurilor, la viforul, la întunecimea și la furtuna din sufletul lor, din pricina cărora toate se amestecă în mintea lor, totul se zăpăcește, ca într-o luptă dată în întunecimea nopții. În corturile monahilor nimic din toate acestea, ci multă liniște, multă pace. Mesei celeilalte îi urmează un somn asemănător cu moartea; mesei acesteia, trezvie, priveghere; aceleia, iadul; acesteia, împărăția cerurilor și cununile cele nemuritoare.

Să căutăm, dar, să avem și noi în casele noastre o astfel de masă, ca să ne bucurăm și de roadele ei, pe care, facă Dumnezeu ca noi toți să avem parte, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXXI

„Iar fariseii, auzind că a închis gura saducheilor, s-au adunat împreună şi L-a întrebat unul din ei, învăţător de lege, ispitindu-L şi zicînd: „Învăţătorule, care poruncă este mai mare în lege?"[1]

I

Evanghelistul arată iarăşi pricina pentru care fariseii ar fi trebuit să tacă; şi cu asta dă pe faţă şi obrăznicia lor.

– Cum şi în ce chip?

– Prin aceea că ei Îl atacă din nou pe Hristos, deşi auziseră că închisese gura saducheilor. Ar fi trebuit ca aceasta să-i potolească; dar nu; se silesc să-L atace mai grozav decît înainte. Acum pun pe un legiuitor să-L întrebe; nu pentru că voiau să afle, ci pentru că voiau să-L ispitească. Şi-L întreabă: *„Care este cea dintîi poruncă?"* Şi pentru că cea dintîi poruncă este aceasta: *„Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău"*, ei Îi pun această întrebare cu nădejdea că-L vor prinde, că adică Hristos are să îndrepte această poruncă ca să arate că şi El este Dumnezeu.

– Ce le-a răspuns Hristos?

– Le-a arătat că au ajuns aici pentru că n-au nici un pic de dragoste, pentru că sînt mistuiţi de invidie, pentru că-i roade pizma. Şi le-a spus:

„Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău. Aceasta este cea dintîi şi cea mai mare poruncă; iar a doua, asemenea acesteia: Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi"[2].

– Pentru ce a spus: *„Asemenea acesteia"?*

– Pentru că porunca aceasta, a doua, deschide drum celei dintîi şi este şi ea la rîndul ei întărită de aceasta: *„Oricine face fapte rele urăşte lumina şi nu vine la lumină"*[3]; şi iarăşi: *„Zis-a cel nebun în inima sa: „Nu este Dumnezeu"*[4].

– Şi ce urmează de aici?

1. *Matei* 22, 34–36.
2. *Matei* 22, 37–39.
3. *Ioan* 3, 20.
4. *Ps.* 13, 1; 52, 1.

– O spune profetul în continuare: *„S-au stricat și uriți s-au făcut întru îndeletnicirile lor"*[5]; și iarăși: *„Rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint, pe care poftindu-o unii, s-au rătăcit de la credință"*[6]; și: *„Cel care Mă iubește va păzi poruncile Mele"*[7]. Iar poruncile Lui și capul poruncilor Lui sînt acestea: *„Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău și pe aproapele tău ca pe tine însuți"*.

Deci dacă a iubi pe Dumnezeu înseamnă a iubi pe aproapele – *„Dacă Mă iubești, Petre,* spune Hristos, *păstorește oile Mele"*[8] –, iar dacă a iubi pe aproapele înseamnă a împlini poruncile, atunci pe bună dreptate a spus Hristos:

„În aceste două porunci se cuprind toată legea și profeții"[9].

Domnul face acum ceea ce făcuse mai înainte cu saducheii. Aceia Îl întrebaseră despre modul învierii; i-a învățat despre înviere, dar i-a învățat mai mult decît ceruseră ei. Și acum a fost întrebat de cea dintîi poruncă; El însă vorbește și de a doua, foarte apropiată de cea dintîi; că a doua este asemenea celei dintîi – lăsîndu-le să înțeleagă că din răutate L-au întrebat. Că *„dragostea nu pizmuiește"*[10]. Cu aceasta le dovedește că El ascultă și de lege și de profeți.

– Dar pentru ce evanghelistul Matei spune că legiuitorul L-a întrebat ca să-L ispitească, iar evanghelistul Marcu, dimpotrivă: *„Văzînd Iisus,* spune el, *că a răspuns înțelept, i-a zis lui: „Nu ești departe de împărăția lui Dumnezeu"*[11].

– Nu este nici o contrazicere între un evanghelist și altul, ci chiar deplin acord. La început, legiuitorul L-a întrebat pe Hristos pentru a-L ispiti; dar, folosindu-se de pe urma răspunsului, a fost lăudat. Hristos nu l-a lăudat la început, ci cînd legiuitorul a spus că dragostea de aproapele este mai mare decît arderile de tot[12]; atunci i-a zis: *„Nu ești departe de împărăția lui Dumnezeu"*[13]. Legiuitorul trecuse cu vederea toate poruncile cele mici și a vorbit de dragoste, care este capul virtuților. Toate celelalte porunci – și sîmbăta și celelalte – sînt date în vederea acestei porunci. Hristos însă nici nu l-a lăudat desăvîrșit, că îi lipsea încă ceva. Spunînd: *„Nu ești departe"*, i-a arătat că e încă departe, ca să-l facă să caute ce-i mai lipsea.

5. *Ps.* 52, 2.
6. *Tim.* 6, 10.
7. *Ioan* 14, 15.
8. *Ioan* 21, 16.
9. *Matei* 22, 40.
10. *I Cor.* 13, 4.
11. *Marcu* 12, 34.
12. *Marcu* 12, 33.
13. *Marcu* 12, 34.

Să nu te minunezi că l-a lăudat, cînd legiuitorul I-a spus: *„Unul este Dumnezeu și nu este altul afară de El"*, ci cunoaște și aici că Domnul răspunde după sufletul celor care vorbeau cu El.

Oricît de multe lucruri ar spune ei despre Hristos, nevrednice de slava Lui, totuși nu vor îndrăzni să spună că El nu este Dumnezeu.

– Dar atunci pentru ce îl mai laudă, cînd legiuitorul spune că nu este alt Dumnezeu în afară de Tatăl?

– Cînd Hristos îi laudă răspunsul lui, nu vrea să spună că El nu-i Dumnezeu – Doamne, ferește! Dar pentru că nu era timpul potrivit să descopere Dumnezeirea Sa, îl lasă să rămînă în învățătura lui de mai înainte; îl laudă însă că știe bine învățăturile cele vechi, ca să-l facă destoinic să primească la vreme potrivită și învățătura Noului Testament. De altfel cuvintele: *„Unul este Dumnezeu și în afară de El nu este Dumnezeu"* nu sînt spuse nici în Vechiul Testament, nici în altă parte pentru lepădarea Fiului, ci în opoziție cu idolii. Deci, Domnul, lăudînd pe legiuitorul acesta, care a grăit așa, îl laudă în sensul explicațiilor de mai înainte.

Apoi, după ce a răspuns, îi întreabă și El la rîndul Său pe farisei:

„Ce vi se pare de Hristos? Al cui Fiu este? Ei au spus: „Al lui David"[14].

Uită-te, te rog, cînd pune Hristos fariseilor întrebarea: *„Al cui Fiu este Hristos"?* După ce făcuse atîtea minuni, după ce săvîrșise atîtea semne, după ce I se puseseră atîtea întrebări, după ce arătase și cît de mare este acordul dintre El și Tatăl – acord și în cuvinte și în fapte –, după ce lăudase pe învățătorul de lege, care spusese: *„Unul este Dumnezeu"*, ca să nu poată spune fariseii: „A făcut minuni, dar este împotriva legii, este potrivnic lui Dumnezeu". De aceea le pune atît de tîrziu întrebarea aceasta, ca să-i îndrumeze pe nesimțite și să dea și ei mărturie că El este Dumnezeu. Pe ucenicii Săi i-a întrebat mai întîi ce spun oamenii despre El și apoi pe farisei. Pe aceștia nu i-a întrebat cum i-a întrebat pe ucenici; ar fi spus că este un înșelător, un viclean, pentru că ei grăiesc orice fără teamă. De aceea le cere hotărîrea lor.

II

Pentru că avea să meargă la patimă, Hristos citează profeția care Îl propovăduise limpede ca Domn. N-o citează așa dintr-o dată, nici n-o spune din proprie inițiativă, ci mînat de o pricină binecuvîntată.

Domnul i-a întrebat al cui Fiu este Hristos; dar pentru că n-au spus adevărul despre El – că au spus că El este simplu om –, Hristos le îndreaptă părerea lor greșită și citează pe David, care propovăduise

14. *Matei* 22, 42.

Dumnezeirea Lui. Fariseii socoteau că Hristos este un simplu om; de aceea au şi răspuns: *„Al lui David"*. Hristos însă, îndreptîndu-le părerea lor, citează pe profet, care mărturiseşte că este Domn, că este cu adevărat Fiu şi de aceeaşi cinste cu Tatăl. Şi nu S-a oprit aici; ci, ca să-i înfricoşeze, adaugă şi următoarele, zicînd:

„Pînă ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale"[15].

Pentru ca măcar aşa să-i aducă la Sine. Şi ca să nu spună fariseii că David L-a numit *„Domn"* linguşindu-L şi că spusa aceasta este numai o spusă omenească, iată ce întrebare le pune Hristos fariseilor:

„Dar cum David cu duhul Îl numeşte Domn?"[16]

Vezi că îi face să primească pe nesimţite adevărul despre El şi despre slava Sa? Mai întîi a spus: *„Ce vi se pare vouă? Al cui Fiu este?"*, ca prin întrebare să-i facă să dea răspunsul cel drept; dar pentru că fariseii au răspuns: *„Al lui David"*, Hristos n-a spus: „Dar iată ce grăieşte David", ci tot sub formă de întrebare zice: *„Dar cum David cu duhul Îl numeşte Domn?"*, tot ca să nu-i supere spusele Sale. De aceea nici n-a spus: „Ce vi se pare vouă despre Mine?", ci: *„Despre Hristos"*. Tot aşa şi apostolii aduc vorba despre Hristos tot pe nesimţite, cînd spun: *„Se cuvine să vorbim cu îndrăznire despre patriarhul David că a şi murit şi a şi fost îngropat"*[17]. Şi Hristos la fel, tot pentru aceeaşi pricină, dă învăţătura aceasta sub formă de întrebare şi sub formă de silogism, spunînd:

„Dar cum David cu duhul Îl numeşte Domn? zicînd: „Zis-a Domnul către Domnul Meu: „Şezi de-a dreapta Mea pînă ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale". Deci dacă David Îl numeşte Domn, cum este Fiu al lui?"[18]

Prin aceste cuvinte Hristos nu vrea să spună că nu-i Fiul lui David – Doamne fereşte! –, că n-ar fi ţinut de rău pe Petru pentru asta, ci ca să îndrepte părerea greşită a fariseilor despre El. Deci cînd Hristos spune: *„Cum este Fiu al lui?"*, spune aceasta: „Este Fiul lui David, dar nu aşa cum ziceţi voi!" Fariseii spuneau că Hristos este numai Fiul lui David, nu şi Domn. Şi lucrul acesta îl spune Hristos după ce a adus mărturia profetului David, dar şi atunci tot pe nesimţite: *„Deci dacă David Îl numeşte Domn, cum este Fiu al lui?"*

Fariseii însă nu I-au dat nici un răspuns, deşi au auzit aceste cuvinte. Nici nu voiau să înveţe ceea ce trebuia. De aceea şi Hristos adaugă zicînd că Hristos este Domn lui David. Dar, mai bine spus, nici aceste cuvinte nu le-a grăit în chip absolut, ci a luat în sprijinul Său şi pe

15. *Matei* 22, 44.
16. *Matei* 22, 43.
17. *Fapte* 2, 29.
18. *Matei* 22, 43-45.

profetul David, pentru că fariseii nu credeau în cuvintele Lui şi pentru a nu fi bîrfit de ei. Lucrul acesta mai cu seamă trebuie să-l avem în vedere: să nu ne smintim cînd Domnul spune despre El ceva umilitor şi josnic. Pricina, în afară de altele multe, este aceea că El Se coboară pînă la judecata şi sufletul celor cu care vorbeşte. De aceea şi acum învaţă sub formă de întrebare şi răspuns. Dar şi sub forma aceasta lasă să I se întrevadă Dumnezeirea Sa. Nu-i acelaşi lucru a auzi că este Domn al iudeilor cu a auzi că este Domn al lui David.

Uită-mi-te şi ce prilej potrivit a găsit Domnul ca să vorbească de Dumnezeirea Sa. Cînd legiuitorul I-a spus că *„Unul este Domnul"*, atunci a vorbit şi despre El că este Domn şi pe temeiul profeţiei lui David, nu numai pe temeiul faptelor Lui. Le-a arătat, apoi, că Tatăl Îl va răzbuna: *„Pînă ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale"*. Şi aceste cuvinte arată acordul dintre El şi Tatăl şi egalitatea de cinste.

Acest sfîrşit pune Hristos discuţiei Sale cu fariseii. Sfîrşit sublim şi măreţ, în stare să le coasă gurile. Din pricina acestui sfîrşit fariseii au tăcut; nu de bună voie, ci pentru că n-au mai avut ce spune. Şi astfel au primit o lovitură de moarte, ca să nu mai îndrăznească să mai vină la El cu astfel de întrebări.

Că spune evanghelistul:

„Nimeni n-a mai îndrăznit din acea zi să-L mai întrebe"[19].

Nu puţin au folosit mulţimile de pe urma acestor discuţii cu fariseii. De aceea de acum înainte Hristos Îşi îndreaptă către mulţimi cuvîntul. Izgonise lupii, sfărîmase uneltirile lor.

Fariseii n-au cîştigat nimic, pentru că erau stăpîniţi de slavă deşartă, pentru că erau cuprinşi cu totul de această patimă cumplită.

Cumplită[20] este patima aceasta şi are multe capete. Din pricina slavei deşarte unii oameni iubesc cu înfocare slujbele înalte, alţii banii şi averile, alţii puterea. Şi, tot mergînd aşa înainte, slava deşartă îi face pe unii ca, tot de dragul ei, să dea milostenii, să postească, să se roage, să predice. Multe sînt capetele acestei fiare. Nu e deloc de mirare ca oamenii să umble după slava deşartă cînd sînt bogaţi, cînd sînt puternici; dar să postească, să se roage de dragul slavei deşarte, asta e ciudat, asta merită multe lacrimi. Să nu mă mărginesc însă numai la mustrări. Haide să spun în ce chip putem scăpa de slava deşartă. Pe cine să-i învăţ mai întîi? Pe cei care caută să fie lăudaţi şi slăviţi de lume pentru bogăţia lor sau pentru hainele lor frumoase şi scumpe sau pentru slujbele lor înalte sau pentru predica şi învăţătura lor sau pentru arta şi

19. *Matei* 22, 46.

20. De aici începe partea morală: *Despre cei care umblă după slava deşartă şi mai ales despre cei care fac milostenie pentru a fi văzuţi.*

meseria lor sau pentru vigoarea trupului lor sau pentru frumuseţea lor sau pentru bijuteriile şi podoabele lor sau pentru cruzimea lor sau pentru iubirea lor de oameni sau pentru milostenia lor sau pentru răutatea lor sau pentru sfîrşitul vieţii lor sau pentru soarta după sfîrşitul vieţii lor? Că, după cum am spus, patima aceasta are multe gheare şi şi le întinde chiar dincolo de viaţa noastră. Se spune: „Cutare a murit"; iar ca să fie admirat şi lăudat se spune că a rînduit ce să se facă după moartea lui; de aceea cutare e sărac şi cutare e bogat. Grozăvia e aceea că oamenii găsesc în stări cu totul contrarii pricini pentru a umbla după laudele lumii.

III

Pe cine, dar, să-l învăţ mai întîi? Pe cine să-l rînduiesc mai întîi în ordine de bătaie împotriva acestei patimi? O singură cuvîntare nu-i de ajuns să-i cuprindă pe toţi. Vreţi să începem cu cei care umblă după slava deşartă cînd fac milostenie? După părerea mea, da, pentru că eu iubesc tare mult milostenia şi sufăr cînd o văd prihănită, cînd văd că slava deşartă unelteşte împotriva ei, aşa cum o doică o face pe codoaşa pe lîngă fata unui împărat; cum o creşte spre ruşinea şi paguba ei şi o strică; cum îi porunceşte să dispreţuiască pe tatăl ei, dar să se împodobească spre plăcerea unor bărbaţi murdari şi de multe ori de dispreţuit; cum pune pe ea podoabe de ruşine şi lipsite de cinste, aşa cum vor străinii, nu cum vrea tatăl ei. Haide, dar, să mă adresez acestora. Să ne închipuim o milostenie făcută cu multă dărnicie, dar cu scopul de a fi văzută şi ştiută de oameni. În primul loc, slava deşartă o scoate din cămara cea părintească. Tatăl poruncise să nu fie văzută nici de mîna stîngă[21]; dar slava deşartă o arată robilor, oricui se întîmplă, chiar celor care nici n-o cunosc. Ai văzut că o face desfrînată şi prostituată şi o împinge să facă dragoste cu oameni ticăloşi şi să se poarte cum vor aceia? Vrei să vezi că milostenia făcută pentru slava deşartă nu face numai desfrînat pe un astfel de suflet, ci şi nebun? Uită-te cu luare aminte la el! Poate fi, oare, o nebunie mai mare ca aceea ca milostenia să lase cerul şi să fugă după sclavi fugari, după stricători de case, să alerge pe străzi şi uliţe după oameni care o urăsc, după nişte oameni hidoşi şi urîţi la chip, care nu vor nici s-o vadă, care o urăsc tocmai pentru că moare de dorul lor? Că pe nimeni nu urăsc oamenii atît de mult ca pe cei care au nevoie de slăvirea lor. Îi învinuiesc în fel şi fel de chipuri şi se petrece cu ei ce s-ar petrece cu o fiică de împărat, fecioară, pe care ai coborî-o de pe tronul ei împărătesc şi i-ai porunci să trăiască cu nişte gladiatori care şi-ar bate joc de ea. Că oamenii atunci mai mult îţi întorc spatele cu cît umbli mai mult după ei. Dacă ceri însă de la Dumne-

21. *Matei* 6, 3.

zeu slavă, cu atît mai mult te atrage, te laudă şi-ţi dă mare răsplată. Dacă vrei să vezi şi în alt chip paguba ce-o ai cînd dai milostenie de dragul slavei deşarte, de ochii lumii şi spre fală, gîndeşte-te la marea durere şi necontenita tristeţe ce-ţi va pătrunde în suflet cînd vor suna în urechile tale cuvintele lui Hristos, spunîndu-ţi că ţi-ai pierdut toată răsplata[22]. În toate împrejurările slava deşartă este un rău, dar mai cu seamă în iubirea de oameni; e o mare cruzime, pentru că trîmbiţezi nenorocirile altora şi insulţi aproape pe cei săraci. Dacă insulţi pe cel căruia i-ai făcut bine, dacă-i vorbeşti de binefacerile ce i le-ai făcut, gîndeşte-te ce faci cînd le spui în faţa altora mulţi.

– Cum să scăpăm de această patimă?

– Dacă învăţăm să facem milostenie, dacă ştim cine sînt cei de la care căutăm slava.

Spune-mi, cine este dascălul milosteniei? Negreşit Dumnezeu, Care ne-a învăţat milostenia, Care o cunoaşte mai bine decît toţi, Care miluieşte la nesfîrşit. Te întreb acum! Dacă ai învăţa luptele atletice, la cine te-ai uita sau cui ai vrea să-i arăţi exerciţiile tale? Celui care vinde zarzavaturi, pescarului sau instructorului tău? Ceilalţi sînt mulţi, dar instructorul este unul. Ce-ţi pasă de rîd alţii, dacă instructorul tău te admiră? Nu rîzi şi tu de ei împreună cu el? Sau ce? Dacă înveţi luptele atletice nu te uiţi, oare, la cel care ştie să te înveţe să lupţi? Dacă înveţi arta oratorică, nu-i aşa că doreşti laudele dascălului de retorică şi dispreţuieşti laudele celorlalţi? Nu-i, oare, o prostie ca în celelalte meserii să te uiţi numai la dascăl, iar cînd e vorba de milostenie să faci cu totul dimpotrivă? Şi doar paguba nu-i aceeaşi. Acolo, dacă lupţi pentru părerea mulţimii şi nu pentru a dascălului, paguba priveşte numai lupta; aici însă paguba priveşte viaţa veşnică. Ai ajuns prin milostenie asemenea lui Dumnezeu? Fii asemenea Lui şi prin a nu-ţi arăta milostenia. Hristos spunea celor pe care-i vindeca să nu spună nimănui. Îmi spui că vrei să fii numit de oameni milostiv? Pentru care cîştig? Pentru nici unul, dar pentru nesfîrşită pagubă. Aceia pe care-i chemi să fie martori milosteniei tale ajung tîlhari ai comorilor celor din ceruri. Dar, mai bine spus, nu ei, ci noi înşine ne furăm comorile noastre şi împrăştiem cele depuse sus. Ce nenorocire nemaiîntîlnită! Ce patimă nemaiauzită! Cînd n-o roade molia, nici n-o sapă tîlharul, o împrăştie slava deşartă. Aceasta-i molia comorilor tale de sus; acesta-i tîlharul bogăţiilor tale din ceruri. Slava deşartă ne cară bogăţia cea nejefuită; ea pîngăreşte şi strică totul. Diavolul a văzut că în ţinutul acela de sus nu pot pătrunde tîlharii şi moliile, nici alte primejdii; de aceea diavolul a pus slava deşartă să ne care de acolo toată bogăţia.

22. *Matei* 6, 1-4.

IV

Doreşti slavă? Nu îţi este de ajuns slava ce ţi-o dă cel ce a primit milostenia, adică slava pe care ţi-o dă Bunul Dumnezeu, ci doreşti şi slava de la oameni? Vezi să nu păţeşti cu totul dimpotrivă. Să fii osîndit nu pentru că n-ai făcut milostenie, ci pentru că ţi-ai trîmbiţat milostenia, pentru că te-ai fălit cu ea, pentru că ai făcut pricină de laudă din nenorocirile altora. Milostenia e o taină. Închide, dar, uşile, ca să nu vadă cineva ce nu-i îngăduit să arăţi! Acestea-s mai cu seamă tainele noastre: milostenia şi dragostea de oameni a lui Dumnezeu. Dumnezeu ne-a miluit după mare mila Sa, deşi noi nu-L ascultăm. La slujba noastră din biserică cea dintîi cerere către Dumnezeu este o cerere după mila lui Dumnezeu, rugîndu-ne să miluiască Dumnezeu pe cei stăpîniţi de duhurile necurate; a doua cerere, tot o cerere după mila lui Dumnezeu: ne rugăm să miluiască Dumnezeu pe cei ce fac pocăinţă; a treia cerere iarăşi este pentru noi înşine; iar această cerere o rostesc copiii cei neprihăniţi ai poporului, care se roagă lui Dumnezeu pentru milă. Pentru cei ce au săvîrşit păcate multe şi care au nevoie de mustrare ne rugăm lui Dumnezeu noi preoţii după ce noi înşine ne-am osîndit păcatele noastre. Pentru noi însă se roagă copiii, pentru că împărăţia cerurilor este a acelora care sînt nevinovaţi ca ei. Aceasta arată că mai cu seamă aceia care sînt nevinovaţi şi smeriţi ca şi copiii, aceia pot să se roage lui Dumnezeu pentru cei păcătoşi. Cîtă milă, cîtă iubire de oameni aduce de la Dumnezeu această taină a milosteniei o ştiu cei care fac milostenie aşa cum o cere Dumnezeu. Şi tu, dar, cînd miluieşti după puterile tale pe vreun om, închide uşile casei tale! Să ştie că miluieşti numai cel pe care-l miluieşti; şi, dacă se poate, nici acesta. Dar dacă laşi uşile deschise, trîmbiţezi taina. Gîndeşte-te că te osîndeşte chiar acela căruia îi ceri să te slăvească; de îţi este prieten, te osîndeşte în cugetul lui; de îţi este duşman, îşi bate joc de tine faţă de alţi oameni. Capeţi cu totul altceva de ce doreai. Doreşti să-ţi spună: „Ce milostiv e!”, dar el nu-ţi va spune asta, ci: „Cît de dragă îi este slava deşartă! Cum caută să placă oamenilor!” şi încă alte ocări cu mult mai grele ca acestea. Dar dacă ascunzi taina va spune despre tine cu totul alte cuvinte: „Cît de mult iubeşte pe oameni! Cît e de milostiv!” Fii încredinţat că Dumnezeu nu lasă ca milostenia ta să rămînă ascunsă; dacă tu o ascunzi, o face cunoscută Dumnezeu; atunci mai mare e minunea, mai mare e cîştigul.

Milostenia deci făcută de ochii lumii nu ne aduce slavă. Cu cît ne sîrguim şi ne silim să dobîndim mai multă slavă, cu atît sîntem mai lipsiţi de slavă. Nu numai că nu dobîndim slavă de om milostiv, ci nume rău; şi pe lîngă aceasta suferim şi mare pagubă.

Pentru toate aceste pricini, să nu umblăm după slava lumii; să dorim numai slava lui Dumnezeu. Aşa vom dobîndi şi slava aceasta de aici şi ne vom bucura şi de bunătăţile cele veşnice, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXXII

„Atunci Iisus a grăit mulțimilor și ucenicilor Lui, zicînd: „Pe scaunul lui Moise au șezut cărturarii și fariseii. Deci toate cîte vă vor zice să faceți, faceți; dar după faptele lor să nu faceți"[1]

I

– Cînd *„atunci"?*

– După ce a spus cuvintele de mai înainte; după ce a închis gura fariseilor; după ce n-au mai îndrăznit să-L ispitească; după ce a arătat că răutatea lor e de nevindecat.

Și pentru că vorbise de Domn și de Domn, revine iarăși asupra legii.

Poate însă că cineva mi-ar spune:

– Dar legea n-a spus așa, ci: *„Domnul Dumnezeul tău este un singur Domn"*[2].

– Da! Dar Scriptura numește lege întreg Vechiul Testament. Hristos grăiește așa pentru a arăta că este un perfect acord între El și Tatăl. Dacă I-ar fi potrivnic, ar grăi lucruri potrivnice legii; dar așa, cere să se respecte atît de mult legea, încît poruncește să se păzească legea chiar dacă învățătorii de lege sînt niște stricați. Tot acum vorbește și despre viață și despre purtarea în viață, pentru că viața stricată și dragostea de slavă au fost mai ales pricina necredinței fariseilor. Așadar, pentru a îndruma pe calea cea dreaptă pe ascultătorii Săi, le poruncește cu tărie să nu disprețuiască pe învățători și nici să nu se ridice împotriva preoților; că aceasta mai cu seamă contribuie în primul rînd la mîntuire. Hristos însă nu dă numai o astfel de poruncă, ci o și îndeplinește. Învățătorii și preoții iudeilor erau într-adevăr niște stricați; dar Hristos nu-i dă jos de pe scaunele lor de cinste. Cu aceasta le face și mai mare osînda, iar ucenicilor nu le dă pricină de neascultare. Și ca să nu poată spune nimeni: „Am fost un trîndav, pentru că dascălul meu a fost stricat", Hristos le ia și această scuză. Deci Hristos îi lasă pe cărturari și pe farisei în posturile lor înalte, deși erau niște răi. Cu toate că le adusese atîtea învinuiri, totuși spune: *„Toate cîte vă vor zice să faceți, faceți;* că nu sînt ale lor cuvintele ce le spun, ci ale lui Dumnezeu, pe care Dumnezeu le-a

1. *Matei* 23, 1–3.
2. *Deut.* 6, 4.

legiuit prin Moise". Uită-te cît de mult îl respectă Hristos pe Moise! Şi, pentru a arăta din nou acordul Său cu Vechiul Testament, spune că cinstea pe care o au învăţătorii şi preoţii o datorează lui Moise, că *„şed pe scaunul lui Moise"*. Şi pentru că n-a putut să-i facă vrednici de credinţă pe temeiul vieţii lor, îi face vrednici de credinţă pe temeiul faptelor care le mai îngăduie asta, adică al scaunului pe care stau şi al succesiunii.

Cînd Îl auzi pe Hristos spunînd: *„toate"* să nu înţelegi prin acest cuvînt toată legiuirea Vechiului Testament, de pildă poruncile cu privire la mîncăruri, cele cu privire la jertfe şi toate acele porunci asemenea acestora. Cum putea să vorbească Hristos de respectarea acestor porunci cînd El le desfiinţase mai înainte? Prin cuvîntul *„toate"*, Hristos înţelege acele porunci ale Vechiului Testament care ne dau reguli de purtare, care ne fac mai buni, care sînt de acord cu poruncile Noului Testament, care nu ne lasă să mai fim sub jugul legii.

– Dar pentru ce Hristos n-a legiuit acestea pe temeiul legii harului, ci pe temeiul legii lui Moise?

– Pentru că nu era încă timpul ca înainte de răstignire să vorbească desluşit despre ele. După părerea mea însă, în afară de aceasta, Hristos a spus acele cuvinte şi pentru a rîndui mai dinainte şi altceva. Hristos avea să învinuiască pe cărturari şi pe farisei; şi ca nu cumva oamenii simpli să creadă că face asta pentru că umblă după scaunul lor sau pentru că îi urăşte, de aceea îndepărtează mai întîi o astfel de bănuială şi apoi începe să-i învinuiască.

– Dar pentru ce îi mustră pe cărturari şi farisei? Pentru ce vorbeşte îndelung împotriva lor?

– Ca să ferească mulţimile de a cădea în păcatele fariseilor şi cărturarilor. Că nu-i acelaşi lucru a opri de la rău cu a arăta pe cei ce păcătuiesc, după cum nu-i acelaşi lucru a îndemna spre fapte bune cu a aduce în mijloc pe cei ce săvîrşesc binele. De aceea şi spunea mai dinainte: *„Dar după faptele lor să nu faceţi"*. Se slujeşte de acest mijloc de îndreptare ca oamenii să nu creadă că trebuie să şi facă ce fac ei, odată ce trebuie să-i asculte; şi astfel aparenta lor cinste ajunge învinuire. Poate fi, oare, un mai mare ticălos decît un dascăl care îşi mîntuie ucenicii cînd aceştia se feresc să facă ce face el? Prin urmare, cinstea, care părea a fi pentru ei o cinste, este de fapt cea mai mare acuzaţie, că prin viaţa lor strică pe cei care îi imită. De aceea şi Hristos îi acuză pe cărturari şi farisei. Dar nu numai pentru atîta, ci şi pentru a arăta că necredinţa lor de mai înainte şi răstignirea pe care au săvîrşit-o mai tîrziu nu se datorează Celui răstignit, Celui Care n-a fost crezut, ci nerecunoştinţei lor.

Priveşte de unde Îşi începe Hristos învinuirile şi de unde le înmulţeşte! Că spune:

„Că zic, dar nu fac"[3].

Orice om care calcă legea merită să fie pedepsit, dar mai ales cel care-i pus să înveţe pe alţii este drept să fie pedepsit îndoit şi întreit; o dată, pentru că el calcă legea; a doua oară, pentru că, fiind dator să îndrepte pe ceilalţi, şchioapătă; de aceea este vrednic de o pedeapsă şi mai mare din pricina slujbei sale de cinste; a treia oară, pentru că îi strică pe ceilalţi şi mai mult prin aceea că, fiind învăţător, săvîrşeşte astfel de călcări de lege.

Apoi Hristos le aduce şi altă învinuire: că sînt o povară pentru supuşii lor:

„Că leagă sarcini grele şi cu anevoie de purtat şi le pun pe umerii oamenilor, iar ei nici cu degetul nu vor să le mişte"[4].

Le spune că săvîrşesc un îndoit păcat: sînt neiertători cu cei de sub conducerea lor, cerîndu-le să ducă o viaţă aspră, iar lor îşi îngăduie toate libertăţile. Un adevărat conducător de oameni trebuie să fie cu totul dimpotrivă: să fie neiertător cu el însuşi şi aspru judecător al faptelor lui, iar cu cei de sub conducerea lui, iertător şi blînd. Dar cărturarii şi fariseii făceau dimpotrivă.

II

Aşa sînt toţi cei care filozofează cu cuvîntul: sînt neiertători şi necruţători, pentru că nu ştiu cîtă greutate cere săvîrşirea faptelor bune. Nu e mic păcatul acesta şi nici nu le măreşte puţin vina de mai înainte. Tu uită-mi-te cum le măreşte Domnul şi această vină. Că n-a spus: „Nu pot", ci: *„Nu vor"*; n-a spus: „Să le poarte", ci: *„Nici cu degetul să le mişte"*, adică nici să se apropie de ele, nici să le atingă.

– Dar care sînt faptele pe care le săvîrşesc fariseii şi cărturarii cu dragă inimă şi cu plăcere?

– Cele oprite!

„Că toate faptele lor le fac, spune Domnul, *ca să fie văzuţi de oameni"*[5].

Hristos a spus aceste cuvinte ca să arate cît de ahtiaţi sînt după slava deşartă; şi slava deşartă i-a pierdut. Mai înainte i-a învinuit că sînt cruzi şi trîndavi; acum îi învinuieşte că sînt înnebuniţi după slavă. Aceasta i-a depărtat de Dumnezeu; aceasta i-a făcut să lupte într-o altă arenă; aceasta i-a pierdut. Un atlet care caută să placă spectatorilor face în faţa spectatorilor acele exerciţii care sînt pe gustul lor. Dacă face exerciţii în faţa unor spectatori curajoşi, caută să execute acele exerciţii

3. *Matei* 23, 3.
4. *Matei* 23, 4.
5. *Matei* 23, 5.

care au nevoie de curaj; dar dacă face exerciţii în faţa unor spectatori nepăsători şi trîndavi, ajunge şi el un trîndav. De pildă: are spectatori cărora le place să rîdă? Ajunge şi el un măscărici, ca să distreze pe spectatori! Are spectatori serioşi şi cu judecată de filozofi? Caută şi el să fie la fel, pentru că de aceleaşi simţăminte sînt însufleţiţi şi cei care îl aplaudă.

Uită-te că şi acum Domnul îi învinuieşte iarăşi cu tărie, pentru că fariseii şi cărturarii nu făceau unele fapte cu un scop şi altele cu alt scop, ci toate pentru slavă deşartă. Învinuindu-i că umblă după slavă deşartă, le arată că nu caută slava deşartă săvîrşind fapte mari şi de neapărată trebuinţă – de altfel nici nu aveau, ci erau lipsiţi de fapte mari –, ci fapte mici şi neînsemnate, dovezi şi ele ale răutăţii şi păcătoşeniei lor, cum sînt filacteriile şi ciucurii de la haine.

„Că îşi lăţesc filacteriile lor şi-şi măresc ciucurii hainelor lor"[6].

– Ce sînt filacteriile şi ciucurii?

– Pentru că iudeii uitau adesea binefacerile lui Dumnezeu, de aceea Dumnezeu a poruncit să scrie pe cărţulii mici minunile Sale şi să şi le atîrne de mîinile lor. De aceea şi spunea Dumnezeu în Deuteronom: *„Şi le leagă pe ele să fie semn pe mîna ta şi să fie neclătite înaintea ochilor tăi"*[7]. Aceste cărţulii se numeau filacterii. Aşa cum fac şi acum multe femei care au atîrnată de gît Evanghelia. Apoi, ca să le aducă iarăşi aminte de poruncile Lui, Dumnezeu a făcut cu ei ceea ce fac adeseori mulţi oameni care îşi leagă degetul cu un petic sau cu un fir de lînă ca să nu uite ceva. Tot aşa şi Dumnezeu a poruncit iudeilor, ca unor copii, să-şi coasă de haine, la marginea de la picioare, o fîşie de pînză de culoare violetă, pentru ca uitîndu-se la ea să-şi aducă aminte de poruncile Lui[8]. Aceste fîşii de pînză se numeau ciucuri. La aceste lucruri erau cu mare luare aminte cărturarii şi fariseii! Îşi lăţeau bucăţile de stofă în care aveau cărţuliile acelea şi-şi măreau ciucurii de la haine! Dar aceasta este o nebunească dorinţă de slavă deşartă. Pentru ce umbli, fariseule, după laudă şi cinste? Pentru ce-ţi lăţeşti filacteriile? Faci, oare, cu asta vreo ispravă? Îţi foloseşte la ceva? Cîştigi ceva de pe urma lor? Dumnezeu nu-ţi cere să-ţi măreşti ciucurii, să-ţi lăţeşti filacteriile, ci să-ţi aduci aminte de cele ce-a făcut pentru tine. Dacă nu trebuie să umblăm după laudă şi cinste cînd facem milostenie şi cînd postim, deşi acestea sînt fapte bune săvîrşite cu truda noastră, pentru ce te lauzi, iudeule, cu nişte fapte care te acuză mai ales de trîndăvie?

Dar cărturarii şi fariseii nu sufereau numai de aceste boli, ci şi de altele. Că spune Hristos:

6. *Matei* 23, 5.
7. *Deut.* 6, 8.
8. *Num.* 15, 38–40.

„Le place să stea în capul mesei la ospețe și în scaunele cele dintîi în sinagogi, să fie salutați în piețe și să fie numiți de oameni învățători"[9].

Pe acestea chiar de le socotești mici, totuși pricinuiesc mari rele. Ele au pierdut orașe și biserici. Și acum îmi vine să plîng cînd aud de scaunele dintîi și de salutări, cînd mă gîndesc la cîte rele au dat ele naștere în bisericile lui Dumnezeu! Nu e nevoie să vă vorbesc acum de ele! Dar, mai bine spus, cei mai în vîrstă nici n-au nevoie să le afle de la mine.

Uită-mi-te în ce locuri a pus stăpînire slava deșartă pe sufletul cărturarilor și fariseilor! Acolo unde li s-a poruncit să nu umble după slava deșartă, în sinagogi, acolo unde se duceau să-i învețe pe alții! Să umblăm după locurile din frunte la ospețe nu pare a fi atît de rău; deși chiar acolo învățătorul trebuie să fie pildă, nu numai în biserică, ci pretutindeni. Și după cum omul, oriunde s-ar arăta, trebuie să se vadă că se deosebește de animale, tot așa și învățătorul trebuie să arate că este învățător și cînd grăiește și cînd tace și cînd stă la masă și cînd face orice altceva; trebuie să se vadă că este învățător și din mers și din privire și din ținută, într-un cuvînt din totul. Cărturarii și fariseii însă erau de batjocură pretutindeni; pretutindeni se făceau de rîs, gîndindu-se să săvîrșească acele fapte de care trebuiau să fugă. Hristos spune că: *„le place"*; dacă „a-ți plăcea" e un păcat, cît de mare e „a face", cît de mare păcat e umbletul după locurile din frunte și străduința de a le dobîndi?

III

Hristos S-a mărginit pînă acum să țină de rău pe cărturari și farisei numai pentru păcatele lor mici și neînsemnate, de care ucenicii Lui nu aveau nevoie să fie îndreptați. Dar cînd a fost vorba de pricina păcatelor, de dragostea de putere, de răpirea scaunului de învățător, atunci Hristos aduce păcatul acesta în mijloc și caută să-l dezrădăcineze din sufletul ucenicilor Săi, poruncindu-le cu tărie. Ce le spune?

„Dar voi să nu vă numiți învățători" [10].

Apoi adaugă și pricina:

„Că unul este Învățătorul vostru; iar voi toți sînteți frați"[11].

Nimeni n-are ceva mai mult decît altul, că nimeni nu-i ceva prin el însuși. De aceea și Pavel spune: *„Cine este Pavel? Cine este Apolon? Cine este Chifa? Nu sînt oare slujitori?"*[12] N-a spus: „Învățători".

Și iarăși:

9. *Matei* 23, 6–7.
10. *Matei* 23, 8.
11. *Matei* 23, 8.
12. *I Cor.* 3, 5.

„Să nu numiți pe nimeni tată"[13].

N-a spus aceasta ca să nu numească *„tată"* pe tatăl lor, ci ca să știe pe cine trebuie să-L numească în chip propriu „Tată". După cum învățătorul nu-i propriu vorbind învățător, tot așa nici tatăl. Că Dumnezeu este pricina tuturora: și a învățătorilor și a taților.

Și iarăși adaugă:

„Nici învățători să nu vă numiți, că unul este Învățătorul vostru, Hristos"[14].

N-a spus: „Eu". După cum mai înainte a spus: *„Ce vi se pare de Hristos?"*[15] și n-a spus: „Despre Mine", tot așa și acum.

Tare aș dori să întreb acum: Ce au de spus cei care susțin că numai Tatălui I se potrivesc cuvintele: *„Unul"* și *„Unul"*, și îl refuză Celui Unuia-Născut? Este Tatăl învățător? Toți o vor spune și nimeni nu se va împotrivi!

– Dar pentru ce atunci, mi se va obiecta, Hristos a spus că unul este Învățătorul vostru, Hristos?

După cum cînd Hristos a spus că *„unul este Învățătorul"* nu spune că Tatăl nu este Învățător, tot așa și Tatăl cînd spune că *„unul este Învățătorul"* nu spune că Fiul nu este Învățător. Cuvintele *„unul"* și *„unul"* sînt spuse pentru a deosebi pe Tatăl și pe Fiul de oameni și de întreaga creație.

Așadar, după ce Hristos a îndepărtat boala slavei deșarte și a vindecat-o, îi învață pe ucenici cum să fugă de ea prin smerenie. De aceea a și adăugat:

„Iar cel ce este mai mare între voi să fie slujitorul vostru. Căci cel care se va înălța pe sine se va smeri, și cel care se va smeri pe sine se va înălța"[16].

Nimic nu egalează smerenia! De aceea Hristos le și aduce adeseori aminte ucenicilor de această virtute; și cînd a adus în mijlocul lor pe copii[17] și acum; iar cînd pe Munte a început să vorbească despre fericire, cu smerenia a început[18]; iar acum smulge din rădăcini mîndria, zicînd: *„Cel ce se va smeri pe sine se va înălța"*. Ai văzut cum îi duce pe ucenici într-o direcție cu totul contrară mîndriei? Nu numai că-i oprește de a dori locurile cele din frunte, ci le poruncește să umble după cele din urmă. „Așa îți vei putea îndeplini dorința!, spune Domnul. De aceea cel care dorește cele dintîi locuri trebuie să umble după cel din urmă loc; căci *cel care se va smeri pe sine, se va înălța*".

13. *Matei* 23, 9.
14. *Matei* 23, 10.
15. *Matei* 22, 42.
16. *Matei* 23, 11-12.
17. *Matei* 18, 2-6.
18. *Matei* 5, 3.

– Dar unde găsim noi această smerenie?

– Vreţi[19] să mergem iarăşi în cetatea virtuţii, la corturile sfinţilor monahi, adică în munţi şi în vîlcele? Acolo vom vedea această înălţime a smereniei. Acolo vom vedea cum se smeresc, şi în ce priveşte îmbrăcămintea şi în ce priveşte locuinţa şi în ce priveşte slugile, oameni care străluceau în lume prin slujbele lor înalte, oameni care sclipeau prin luxul şi bogăţia lor. Prin tot ce fac şi-i înconjoară scriu smerenia lor, ca şi cum ar scri-o cu literele. Şi cele ce hrănesc mîndria: îmbrăcămintea frumoasă, locuinţele luxoase şi strălucitoare, mulţimea slugilor care de multe ori fac pe om de se mîndreşte chiar fără voia lui, toate acelea sînt acolo stîrpite. Ei singuri îşi aprind focul, ei îşi taie lemne, ei îşi fac de mîncare, ei slujesc pe cei care vin la ei. Acolo nu auzi om care să ocărască, nu vezi om ocărît, nu-i om căruia să i se poruncească, nici om care să poruncească, ci toţi sînt slugi şi fiecare spală picioarele străinilor; şi în asta se iau la întrecere unii cu alţii; şi fac asta fără să cerceteze cine e străinul venit la ei, nici dacă e rob, nici dacă e liber, ci tuturor le spală picioarele. Acolo nimeni nu-i mare, nimeni nu-i mic.

– Dar atunci ce-i acolo? Amestec?

– Doamne fereşte! Ci cea mai bună rînduială. Chiar de-ar fi cineva mic, cel mare nu se uită la asta, ci cel mare se socoteşte a fi mai mic decît cel mic şi prin aceasta ajunge mai mare. Toţi mănîncă aceeaşi mîncare: şi cei ce slujesc şi cei ce sînt slujiţi; toţi se îmbracă cu acelaşi fel de haină; toţi locuiesc în acelaşi fel de locuinţe, toţi duc aceeaşi viaţă. Acolo este mare acela care sare să facă cea mai de jos slujbă; nu se aud acolo cuvintele: „al meu" şi „al tău"; cuvintele acestea, pricină a nenumărate lupte, sînt izgonite dintre ei.

IV

Pentru ce te minunezi că viaţa, masa şi îmbrăcămintea lor este una, cînd şi sufletul este unul în toţi, nu numai în ce priveşte fiinţa sufletului – că aceasta e una în toţi –, ci şi în ce priveşte dragostea? Cum ar fi, dar, cu putinţă ca sufletul să se mîndrească faţă de el însuşi? Acolo nu-i nici sărăcie, nici bogăţie; nu-i nici slavă, nici necinste! Cum ar fi, dar, cu putinţă să se strecoare printre ei mîndria şi îngîmfarea? Sînt şi mici şi mari în ce priveşte virtutea. Dar, după cum am spus, nimeni nu se uită la asta. Cel mic nu suferă că are să fie dispreţuit, că nici nu este cine să-l dispreţuiască. Iar dacă-l dispreţuieşte cineva, apoi acela a învăţat acolo mai cu seamă să fie dispreţuit, să fie batjocorit, să fie socotit o nimica, şi

19. De aici începe partea morală: *Despre monahi. Monahii mai cu seamă practică smerenia. Trebuie ca noi să ne ducem des la locuinţele acestor sfinţi, ca să ne curăţim multele noastre pete sufleteşti.*

prin cuvinte şi prin fapte. Monahii aceştia trăiesc numai printre săraci şi schilozi, iar mesele lor sînt pline cu astfel de oaspeţi. De aceea şi sînt vrednici de ceruri. Unul tămăduieşte rănile celor bolnavi, altul călăuzeşte pe cel orb, iar altul sprijină pe cel schilod. Acolo nu vezi droaia de linguşitori, nici de paraziţi; dar, mai bine spus, monahii aceştia nici nu ştiu ce-i linguşeala. Ce i-ar putea face, dar, să se mîndrească? Toţi sînt egali; de aceea le e şi foarte uşor să alunge mîndria din sufletul lor. Egalitatea aceasta dintre ei îi învaţă şi pe cei ce se duc la ei să fie smeriţi mai mult decît dacă i-ar sili cineva să se smerească. După cum cel lovit şi cel ce se lasă a fi lovit îl instruieşte pe cel rău şi obraznic care loveşte, tot aşa şi cel care nu umblă după slavă, ci o dispreţuieşte, îl instruieşte pe cel ambiţios. Iar aceasta o fac cu îndestulare monahii aceştia. Pe cît de mare e printre noi lupta după dobîndirea locurilor din frunte, pe atît de mare e printre ei lupta de a nu le dobîndi, de a fugi de ele; îşi dau multă silinţă să cinstească pe alţii cu prisosinţă, şi nu să fie cinstiţi de alţii.

De altfel, chiar îndeletnicirile lor îi fac să fie smeriţi şi nu le îngăduie să se mîndrească. Spune-mi, se va îngîmfa, oare, vreodată un om care sapă pămîntul, care udă grădinile, care sădeşte legume şi pomi, care împleteşte coşuri de nuiele, care ţese pînză de sac sau care face o altă muncă la fel cu aceasta? Nu! Va suferi, oare, de această boală un om care trăieşte în sărăcie, care se luptă cu foamea? Nu! De aceea le e foarte uşor monahilor să fie smeriţi. După cum în lume este greu să fii smerit şi modest din pricina mulţimii celor care te laudă şi te admiră, tot aşa acolo e foarte uşor. Monahul are de jur împrejurul lui numai pustie; se uită cum zboară păsările, cum se clatină copacii, cum adie vîntul, cum murmură pîraiele cînd cad din piatră în piatră. De unde, dar, să se mîndrească el, cînd trăieşte într-o atît de mare singurătate? Traiul nostru însă, în mijlocul lumii, nu ne va fi o scuză a mîndriei noastre. Şi Avraam a trăit printre cananeeni şi spunea: *„Eu sînt pămînt şi cenuşă”*[20]; şi David a trăit în mijlocul oştirilor sale şi spunea: *„Eu sînt vierme, şi nu om”*[21]; la fel şi Apostolul a trăit în mijlocul întregii lumi şi spunea: *„Nu sînt vrednic să mă numesc apostol”*[22]. Ce mîngîiere vom avea noi, dar, ce cuvînt de apărare, cînd nu ne smerim, deşi avem atîtea exemple? După cum aceia sînt vrednici de nenumărate cununi pentru că au fost cei dintîi care au mers pe calea virtuţii, tot aşa şi noi sîntem vrednici de nenumărate pedepse pentru că nu sîntem însufleţiţi de aceeaşi rîvnă, deşi avem pildele celor dinaintea noastră, despre care ne vorbesc Scripturile, deşi avem pildele acestea vii, pe care le admirăm pentru faptele

20. *Fac.* 18, 27.
21. *Ps.* 21, 6.
22. *I Cor.* 15, 9.

lor. Ce poţi să spui, dacă nu te îndrepţi? Că nu ştii să citeşti, că n-ai citit Scripturile ca să afli de virtuţile bărbaţilor din vechime? Dar tocmai pentru aceasta tu eşti de vină; că biserica e deschisă totdeauna, dar tu nu intri în ea ca să te împărtăşeşti din izvoarele cele curate ale Sfintelor Scripturi. Dar dacă nu cunoşti din Scripturi pildele de virtute ale bărbaţilor celor duşi dintre noi, ar trebui să vezi pildele acestea vii de virtute, care trăiesc în vremea noastră. Nu-i nimeni să te ducă la ei? Vino la mine şi-ţi voi arăta eu locuinţele sfinţilor acestora! Vino şi învaţă ceva folositor de la ei! Sînt făclii ce luminează faţa întregului pămînt; sînt ziduri de apărare pentru oraşe. De aceea s-au dus în pustie, ca să te înveţe şi pe tine să dispreţuieşti zgomotul din lume. Ei, pentru că sînt puternici, pot avea linişte chiar în mijlocul furtunii; tu însă, care eşti izbit din toate părţile de valuri repetate, ai nevoie de linişte, ai nevoie să răsufli puţin. Du-te, dar, cît mai des la ei, pentru ca, prin rugăciunile şi sfaturile lor, să-ţi cureţi petele sufletului, ca să duci şi aici pe pămînt o viaţă plină de fapte bune şi să ai parte şi de bunătăţile cele viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi cu Care Tatălui, slavă, putere şi cinste, împreună cu Sfîntul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXXIII

„Vai vouă, cărturari şi farisei făţarnici, că mîncaţi casele văduvelor şi de ochii lumii faceţi rugăciuni lungi; pentru aceasta mai mare osîndă veţi lua"[1]

I

Prin aceste cuvinte Hristos îi ţine de rău pe cărturari şi farisei pentru lăcomia lor. Şi grozăvia este că nu-şi umpleau stomacurile de pe urma bogaţilor, ci de pe urma văduvelor; storceau şi cel din urmă ban al unor femei care trebuiau ajutate. Hristos n-a spus atît: că le *„mănîncă"*, ci că le *„mistuie"*. Este apoi mai cumplit şi felul în care le mănîncă averea spunînd: *„de ochii lumii faceţi rugăciuni lungi"*. Orice om care face rău este vrednic de pedeapsă; dar de mai mare pedeapsă este vrednic omul care face rău sub masca evlaviei, cel care se foloseşte de credinţă pentru a-şi acoperi răutatea.

– Dar pentru ce nu i-a îndepărtat Hristos din slujba lor?

– Pentru că nu-I îngăduia încă timpul. De aceea îi lasă deocamdată în slujba lor. Dar, prin cuvintele pe care le spune, deşteaptă poporul ca să nu se lase înşelat de ei, să nu se ia după dînşii din pricina dregătoriei lor.

Cînd Hristos a spus: *„Cîte vă vor zice vouă să faceţi, faceţi"*[2], a arătat cît de plină de păcate e viaţa cărturarilor şi fariseilor. A grăit aşa ca nu cumva oamenii mai simpli să creadă că trebuie să facă ce fac cărturarii şi fariseii.

„Vai vouă, că închideţi împărăţia cerurilor înaintea oamenilor! Că voi nu intraţi şi nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsaţi să intre"[3].

Dacă te încarci de păcate cînd nu eşti de folos celor din jurul tău, ce iertare mai poţi avea cînd faci rău altora şi cînd împiedici pe alţii să facă bine?

– Ce înseamnă: *„pe cei ce vor să intre"*?

– Adică pe cei ce ar putea să intre în împărăţia cerurilor. Cînd trebuia să dea altora porunci, cărturarii şi fariseii făceau cu neputinţă de purtat

1. *Matei* 23, 14.
2. *Matei* 23, 3.
3. *Matei* 23, 13.

poverile acestor porunci; dar cînd trebuia să facă ei ceva din cele ce aveau datoria să facă, făceau cu totul dimpotrivă: nu numai că nu făceau nimic, ci, ceea ce-i cu mult mai rău, stricau şi pe alţii. Aceştia sînt aşa numiţii ciumaţi, oamenii care fac totul spre pierderea altora, care fac altceva decît ce trebuie să facă învăţătorii. Că misiunea dascălului este de a mîntui pe cel pierdut; a ciumatului, de a pierde pe cel ce vrea să se mîntuie.

Apoi le aduce şi altă învinuire:

„Că înconjuraţi marea şi uscatul ca să faceţi un prozelit; iar cînd se face, îl faceţi fiu al gheenei de două ori mai mult decît voi"[4].

Cu alte cuvinte Hristos le spune aşa: „Nu aveţi grijă de acest prozelit nici cînd l-aţi dobîndit de curînd şi cu nenumărate oboseli. Şi cu toate că avem mai mare grijă de cei pe care i-am dobîndit de curînd, totuşi nici aceasta pe voi nu vă face mai buni". Prin aceste cuvinte Hristos le aduce două învinuiri: una, că nu sînt de nici un folos pentru mîntuirea oamenilor şi că au nevoie de multă sudoare pînă să cîştige un om; a doua, că nu sînt în stare să păstreze pe cel dobîndit. Dar, mai bine spus, nu numai că nu sînt în stare, ci sînt şi nişte trădători, că, prin viaţa lor păcătoasă, îl strică pe cel dobîndit şi-l fac mai rău decît era. Că ucenicul ajunge şi mai rău cînd vede că are un astfel de dascăl; că nu se opreşte la răutatea dascălului lui. Cînd dascălul este virtuos, ucenicul îl imită; dar cînd e rău, îl întrece din pricina uşurinţei spre rău.

„Îl faceţi, spune Hristos, *fiu al gheenei"*, adică un adevărat iad. Şi a mai spus: *„De două ori mai mult decît voi"*, ca să-i înfricoşeze şi pe ucenicii lor, dar să-i mustre şi mai aspru pe cărturari şi farisei, pentru că sînt dascăli ai răutăţii. Şi nu se mărginesc numai la atîta, ci se străduiesc să sădească în sufletul ucenicilor lor şi mai multă răutate; că-i fac cu mult mai răi de cum sînt ei. Iar o faptă ca aceasta n-o poate face decît un suflet cu totul stricat.

Apoi Domnul Îşi bate joc de prostia cărturarilor şi fariseilor, pentru că ei poruncesc să fie nesocotite cele mai mari porunci.

– Cum asta? Doar mai înainte Hristos spusese cu totul altceva, că *„leagă sarcini grele şi cu anevoie de purtat"*[5]?

– Dar făceau şi aceasta. Făceau totul ca să strice pe cei de sub conducerea lor; erau neîndurători cu poruncile mici şi îngăduitori cu cele mari.

„Că daţi zeciuială din izmă şi din mărar şi aţi lăsat pe cele mai grele ale legii: judecata şi mila şi credinţa. Pe acestea se cădea să le faceţi, iar pe acelea să nu le lăsaţi"[6].

4. *Matei* 23, 15.
5. *Matei* 23, 4.
6. *Matei* 23, 23.

Aici pe bună dreptate le grăieşte Hristos: că unde este zeciuială acolo este şi milostenie.

– Dar ce rău făceau dacă dădeau milostenie?

– Nu făceau nici un rău. Dar cărturarii şi fariseii nu dădeau milostenie ca să păzească legea. Nici Domnul nu spune să nu dea zeciuială. De aceea acum le spune: *„Pe acestea se cădea să le faceţi, iar pe acelea să nu le lăsaţi"*. Dar cînd a vorbit de cele ce spurcă pe om şi de cele ce nu spurcă pe om n-a mai grăit aşa, ci face deosebirea între ce-i curat şi ce-i necurat şi arată că în chip necesar curăţeniei celei dinăuntru îi urmează curăţenia din afară[7]. Contrariul e cu neputinţă. Cînd prescripţiunile legii poruncesc milostenia, Hristos trece peste ele fără să vorbească despre ele; şi pentru că poruncesc milostenie, dar şi pentru că nu era venit timpul să se desfiinţeze de-a dreptul şi lămurit prescripţiunile legale; dar cînd vorbeşte de păzirea curăţeniilor trupeşti, le desfiinţează cu toată claritatea. De aceea despre poruncile care au în vedere milostenia spune: *„Pe acestea se cădea să le faceţi, iar pe acelea să nu le lăsaţi"*. Dar despre poruncile cu privire la curăţirile trupeşti nu mai grăieşte aşa.

– Dar cum?

„Că voi curăţiţi partea din afară a paharului şi a blidului, dar înăuntru sînt pline de răpire şi de nedreptate. Curăţă partea dinăuntru a paharului, ca să fie curată şi cea dinafară"[8].

A luat ca pildă nişte lucruri cunoscute şi familiare oricărui om: paharul şi blidul.

II

Apoi, pentru a arăta că nu avem nici o pagubă de nesocotim curăţirile cele trupeşti, dar sîntem foarte aspru pedepsiţi de nu ne îngrijim de curăţenia sufletului, adică de virtute, a numit curăţirile cele trupeşti *„ţînţar"* – că ţînţarii sînt mici şi de nimic –, iar curăţenia sufletului *„cămilă"*, că este de cea mai mare însemnătate. De aceea şi spune:

„Voi care strecuraţi ţînţarul şi înghiţiţi cămila"[9].

Curăţirile cele trupeşti au fost legiuite în vederea curăţeniei sufleteşti, în vederea milei şi a judecăţii. Deci n-avem nici un folos cînd sînt îndeplinite numai poruncile cu privire la curăţirile trupeşti. Cînd poruncile cele mici au fost date în vederea poruncilor celor mari, nu foloseşti nimic dacă le nesocoteşti pe cele mari şi le păzeşti numai pe cele mici. Că nu stau poruncile cele mari în urma celor mici, ci negreşit cele mici în

7. *Matei* 15, 1-20.
8. *Matei* 23, 25-26.
9. *Matei* 23, 24.

urma celor mari. Hristos a spus aceste lucruri ca să arate că chiar înainte de venirea harului nu aceste curățiri trupești erau îndatoririle de căpetenie, nici nu erau cele ce trebuiau neapărat îndeplinite, ci altele erau cele ce se cereau. Dacă așa stăteau lucrurile înainte de venirea harului, apoi cu atît mai mult sînt cu totul nefolositoare aceste curățiri trupești acum cînd ni s-au dat porunci atît de înalte. Acum nimeni nu trebuie să le mai îndeplinească. Răul rămîne rău în orice împrejurare, dar mai cu seamă atunci este rău cînd socotești că nici n-ai nevoie de îndreptare; și este încă și mai cumplit răul cînd, rău fiind, socoți că mai poți îndrepta și pe alții. Lucrul acesta vrea să-l arate Hristos cînd îi numește pe cărturari și pe farisei călăuze oarbe[10]. Dacă este cea mai mare nenorocire și ticăloșie ca un orb să creadă că nu are nevoie de călăuză, gîndește-te în ce prăpastie îi duce pe alții cînd el vrea să le fie călăuză! Hristos spunea aceste cuvinte ca să arate cît de ahtiați după slavă sînt cărturarii și fariseii, ca să arate cît de puternică e furia bolii lor. Pricina tuturor păcatelor lor era dorința lor de a face totul de ochii lumii. Aceasta i-a îndepărtat și de credință; aceasta i-a făcut să nesocotească adevărata virtute și să se îndeletnicească numai cu curățirile cele trupești, nesocotind curăția sufletului. De aceea Hristos, călăuzindu-i pe cărturari și pe farisei la adevărata virtute și la curăția sufletului, le amintește de milă, de judecată și de credință. Acestea țin viața noastră, acestea ne curățesc sufletul: dreptatea, milostenia, iubirea de oameni și adevărul. Dreptatea și iubirea de oameni ne fac să fim iertători; nu ne lasă să ne purtăm cu asprime și fără îndurare cu cei ce păcătuiesc – iar cu aceasta avem un îndoit cîștig: ajungem și milostivi și dobîndim și noi multă milă de la Dumnezeul universului –, ne fac să suferim împreună cu cei ce sînt în nenorociri și să le luăm apărarea; dreptatea la rîndul ei nu ne lasă să fim înșelători și vicleni.

Nici cînd a spus: *„Pe acestea se cădea să le faceți, iar pe acelea să nu le lăsați”,* Hristos nu le-a spus ca să arate că trebuie să îndeplinim prescripțiile legii – Doamne, ferește! –, aceasta am dovedit-o mai înainte; nici cînd a vorbit despre blid și despre pahar, spunînd: *„Curăță partea dinăuntru a paharului și a blidului, ca să fie curată și partea din afară”,* n-a poruncit să ținem seamă de chițibușurile legii vechi, ci dimpotrivă face totul ca să arate că ele sînt de prisos. N-a spus: „Curățiți partea din afară”, ci: *„Partea dinăuntru”;* și negreșit va fi curată și partea din afară. De altfel, aici Hristos nu vorbește de pahar și de blid, ci de suflet și trup, numind trupul partea din afară, iar sufletul, partea dinăuntru. Dacă e nevoie să fie curată partea dinăuntru a blidului, cu atît mai mult sufletul tău! „Voi însă, le spune Hristos cărturarilor și fariseilor, faceți dimpotrivă! Păziți poruncile mici, pe cele din afară, și le nesocotiți pe cele mari,

10. *Matei* 23, 24.

pe cele dinăuntru. De aceea paguba voastră este foarte mare, că, socotind că ați săvîrșit totul, nesocotiți pe celelalte; iar nesocotindu-le, nici nu vă mai dați osteneala, nici nu încercați să le săvîrșiți".

Apoi îi ține iarăși de rău pentru umblatul lor după slavă deșartă, numindu-i *„morminte văruite"*[11] și spunîndu-le: *„fățarnicilor"*. Că slava deșartă este pricina tuturor relelor și pricina pieirii lor. Nu i-a numit numai morminte văruite, ci a spus că sînt plini de necurăție și fățărie. Spunea acestea ca să arate pricina pentru care n-au crezut; n-au crezut pentru că sînt plini de fățărnicie și nelegiuire. Mustrarea aceasta nu le-a făcut-o numai Hristos, ci și profeții în repetate rînduri, mustrîndu-i că, fiind conducătorii lor, răpesc averile altora și nu judecă cu dreptate. Mereu vei găsi pe profeți că le spun să lase la o parte jertfele și să urmărească dreptatea. Prin urmare nu sînt o noutate pentru ei nici poruncile lui Hristos, nici mustrarea Lui, dar nici imaginea mormîntului. Profetul a întrebuințat-o; dar nu i-a numit simplu: „mormînt", ci: *„groapă deschisă, gîtlejul lor"*[12].

Și astăzi[13] sînt mulți oameni la fel cu cărturarii și fariseii. Se împodobesc pe din afară, dar pe dinăuntru sînt plini de toată nelegiuirea. Și astăzi mare e grija și multe sînt chipurile curățirii pe din afară; dar pentru curățirea sufletului, nici o grijă. Dacă ai zgîndări puțin de tot conștiința unui om, ai da peste grămezi de viermi, peste venin și peste duhoare nespusă, adică poftele cele desfrînate și rele care sînt mai necurate decît viermii.

III

Că fariseii și cărturarii sînt așa nu-i atît de grozav, deși e grozav, dar ca noi, care am fost învredniciți să fim temple ale lui Dumnezeu, noi să ajungem dintr-o dată morminte pline de atîta duhoare, da, asta este culmea ticăloșeniei. Cît de mare ne e, oare, ticăloșia cînd ajunge mormînt locul unde locuiește Hristos, unde a lucrat Duhul Sfînt, unde s-au săvîrșit atîtea taine? Cîte bocete și plînsete nu trebuie scoase cînd mădularele lui Hristos ajung morminte pline de necurăție? Gîndește-te, omule, că te-ai născut a doua oară, gîndește-te la darurile de care ai fost învrednicit; gîndește-te la haina ce-ai primit, că ai fost făcut templu de nesfărîmat, că ai fost făcut templu frumos împodobit. N-ai fost împodobit cu aur, nici cu mărgăritare, ci cu Duhul Sfînt, mai de preț decît aurul și mărgăritarele. Gîndește-te că nimeni nu zidește mormînt în oraș; așadar nici tu nu poți

11. *Matei* 23, 27.
12. *Ps.* 5, 9.
13. De aici începe partea morală: *Despre cei care se împodobesc; unii ca aceștia se aseamănă cu mormintele. Mustrare celor care se uită după femeile frumoase și mai cu seamă în biserică. Aici și despre cum să ne căsătorim.*

fi mormînt în cetatea cea de sus. Dacă nu-i îngăduit să zideşti mormînt în oraş, aici pe pămînt, cu atît mai mult acolo. Dar, mai bine spus, chiar aici pe pămînt eşti de rîsul tuturora dacă plimbi un suflet mort; dar nu numai că eşti de rîs, dar mai fug şi toţi de tine. Spune-mi, nu s-ar da toţi la o parte, n-ar fugi toţi de tine dacă ai plimba de colo pînă colo un cadavru? Gîndeşte aşa şi de sufletul tău! E mult mai groaznic să plimbi prin lume un suflet omorît de păcate, un suflet stricat, decît un cadavru. Cine va avea, dar, milă de un astfel de suflet? Nimeni! Cînd tu nu ai milă de sufletul tău, cum va avea milă de el un alt om cînd tu te porţi atît de crud cu propriul tău suflet, ca un duşman, ca un vrăjmaş? Ce n-ai face, oare, unui om care ar îndrăzni să îngroape un mort acolo unde dormi şi mănînci tu? Tu însă îngropi sufletul tău mort nu acolo unde mănînci, nici acolo unde dormi, ci în biserică, între mădularele lui Hristos, şi nu te temi că are să cadă de sus mii de trăsnete şi fulgere pesta capul tău? Cum îndrăzneşti, dar, să păşeşti în biserica lui Dumnezeu, în templul cel sfînt, cînd iese din tine o duhoare atîta de grea? Ai primi cea mai cumplită pedeapsă dacă ai duce un mort în palatul împărătesc şi l-ai îngropa acolo. Gîndeşte-te ce cumplită, ce mare pedeapsă vei primi pentru că intri în biserică şi umpli casa cea sfîntă a lui Dumnezeu cu atîta duhoare! Adu-ţi aminte de femeia cea păcătoasă, care a uns cu mir picioarele lui Hristos şi a umplut toată casa cu bun miros[14]. Tu însă faci cu totul altceva în casa lui Dumnezeu. Spui că nu simţi duhoarea ce iese din tine? Dar asta mai ales e grozăvia bolii; de aceea nici nu te poţi vindeca; eşti mai bolnav decît cei care au răni pe trupurile lor, de care nu te poţi apropia din pricina mirosului greu ce iese din rănile lor. Cei bolnavi de astfel de boli simt mirosul rănilor lor; boala lor nu merită osîndă, ci milă; boala ta însă, ură şi osîndă.

Aşadar pentru că boala ta e mai grozavă din această pricină, adică pentru că nici nu-ţi dai seama cum trebuie că eşti bolnav, haide, ascultă ce-am să-ţi spun, ca să cunoşti bine cît de mult te vatămă boala.

Mai întîi ascultă ce spui cînd înalţi cîntare de rugăciune către Dumnezeu! Spui aşa: *„Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta"*[15]. Cînd din tine şi din faptele tale nu iese tămîie, ci fum şi miros urît, ce osîndă nu meriţi?

– Dar care e fumul acesta cu miros urît?

– Iată care! Mulţi oameni vin la biserică ca să se uite după femei frumoase; alţii, ca să vadă care copii sînt mai frumoşi şi mai bine făcuţi la trup. Nu e de mirare, oare, că nu-i trăsneşte Dumnezeu, că nu se scufundă pămîntul sub ei? Da, faptele acestea sînt vrednice de iad şi de

14. *Luca* 7, 37-38.
15. *Ps.* 140, 2.

trăsnete; dar Dumnezeu, fiind îndelung răbdător şi mult milostiv, îşi opreşte deocamdată mînia şi te cheamă să te pocăieşti şi să te îndrepţi.

Ce faci, omule? Te uiţi în biserică după femei frumoase şi nu te cutremuri cînd aduci o ocară atît de mare casei lui Dumnezeu? Crezi că biserica este casă de desfrîu şi de mai puţin preţ decît piaţa? În piaţă te temi şi îţi este ruşine să te uiţi după femei, dar în biserica lui Dumnezeu, unde Dumnezeu îţi vorbeşte şi te ameninţă pentru aceste fapte, faci desfrînare şi săvîrşeşti adulter chiar în timpul cînd auzi să nu faci acestea? Şi nu te cutremuri, nu te spăimîntezi? Teatrele cele desfrînate vă învaţă să vă desfrînaţi; teatrele, această ciumă cu anevoie de stîrpit, aceste farmece pline de otravă, aceste curse cumplite pentru cei nepăsători, această pieire însoţită de plăcere pentru cei neînfrînaţi. De aceea şi profetul mustrînd, zicea: *„Nu sînt buni nici ochii tăi, nici inima ta"*[16]. Ar fi mai bine ca astfel de oameni să fie orbi, ar fi mai bine să fie bolnavi decît să-şi folosească la aceasta ochii. Ar trebui să aveţi în sufletul vostru un zid care să vă despartă de femei; dar pentru că nu vreţi să ridicaţi în sufletele voastre un astfel de zid, sfinţii părinţi au socotit că trebuie să vă despartă de ele prin scînduri. Dar, după cum aud pe cei bătrîni spunînd, în vechime nu erau aceste despărţituri între bărbaţi şi femei, că *„în Hristos Iisus nu este nici parte bărbătească, nici parte femeiască"*[17]. Pe vremea apostolilor bărbaţii stăteau în biserică la un loc cu femeile; şi bărbaţii erau bărbaţi, iar femeile, femei; acum e cu totul dimpotrivă: femeile au apucături de curtezane, iar bărbaţii nu sînt întru nimic mai buni decît armăsarii furioşi. N-aţi auzit din Faptele Apostolilor că în camera cea de sus erau amestecaţi bărbaţi şi femei şi că adunarea aceasta era vrednică de cer?[18] Şi pe bună dreptate, că atunci femeile erau pline de înţelepciune, iar bărbaţii, de cuviinţă şi cuminţenie. Ascultaţi ce spune vînzătoarea de porfiră: *„Dacă m-aţi socotit credincioasă Domnului, intraţi şi rămîneţi la mine!"*[19]. Să auziţi pe femeile acelea care mergeau împreună cu apostolii, care aveau suflet de bărbat, de Priscila[20] şi de Persida[21] şi de celelalte. Femeile de astăzi se deosebesc tot atît de mult de aceste femei pe cît se deosebesc bărbaţii de azi de bărbaţii de atunci.

IV

Pe vremea aceea femeile nu căpătau nume rău nici cînd mergeau în călătorie; acum însă, deşi sînt crescute şi stau în camerele lor, abia de

16. *Ier.* 22, 17.
17. *Gal.* 38.
18. *Fapte* 1, 13-14.
19. *Fapte* 16, 15.
20. *Fapte* 18, 2-18.
21. *Rom.* 16, 12.

pot scăpa de această bănuială. Aceasta, din pricină că se împodobesc, că trăiesc în lux şi desfătare. Pe vremea aceea femeile aveau o singură grijă: să răspîndească cuvîntul Evangheliei; acum însă, să fie îmbrăcate luxos, să pară frumoase şi plăcute la chip. Asta e slava lor, asta e mîntuirea lor! Cît despre faptele cele înalte şi mari de virtute nici în vis nu se gîndesc la ele. Care femeie şi-a dat silinţa să facă mai bun pe bărbatul ei? Care bărbat s-a îngrijit să îndrepte pe femeia lui? Nimeni! Dimpotrivă, toată grija femeii este umbletul după aurării şi giuvaiericale, după haine luxoase, după celelalte împodobiri ale trupului, după mărirea averii; iar grija bărbatului tot aceasta şi altele mai multe; toate, griji lumeşti. Care om care vrea să se însoare mai întreabă ce purtări şi ce creştere are fata pe care vrea s-o ia de soţie? Nimeni! Ci întreabă îndată de bani, de moşie, de cîtă avere are fata şi ce fel de avere, ca şi cum ar avea de cumpărat ceva sau de făcut un contract obişnuit. De aceea şi numesc căsătoria contract. Aud pe mulţi spunînd: „S-a încheiat un contract între cutare şi cutare", adică s-au căsătorit. Ocărăsc darurile lui Dumnezeu; şi aşa se însoară şi se mărită ca şi cum ar cumpăra şi ar vinde; iar contractele de încheierea căsătoriilor se fac cu mai multă grijă decît contractele de vînzare-cumpărare.

Aflaţi însă cum se căsătoreau cei vechi şi faceţi ca ei!

– Dar cum se căsătoreau aceia?

– Se interesau ce purtări are fata, ce apucături, ce însuşiri sufleteşti. De aceea n-aveau nevoie de contracte, nici de garanţia hîrtiei şi cernelii. În locul tuturor acestora le era de ajuns purtarea miresei. Vă rog, dar, şi pe voi, nu umblaţi după bani şi după avere, ci după purtări, după bunătatea inimii. Caută fată evlavioasă, fată cuminte! Aceste însuşiri sînt mai bune decît nenumărate comori. De cauţi pe cele ale lui Dumnezeu, le vei avea şi pe cele din lumea aceasta; dar dacă le nesocoteşti pe acelea şi umbli după acestea, nici de acestea n-ai parte.

– Dar cutare, mi se spune, a ajuns bogat de pe urma femeii!

– Nu îţi este ruşine să-mi dai astfel de exemple? Am auzit pe mulţi spunînd: „Mai bine să ajung săracul săracilor, decît să ajung bogat de pe urma femeii!" Da! Ce poate fi mai neplăcut decît o astfel de bogăţie? Ce poate fi mai amar decît această bună stare? Ce poate fi mai ruşinos decît de a ajunge vestit pe această cale şi a se spune de toţi: „Cutare a ajuns bogat de pe urma femeii!" Nu mai vorbesc de neplăcerile dinăuntrul casei, care, vrînd-nevrînd, vin peste cel care s-a căsătorit aşa. Nu mai vorbesc de înfumurarea femeii, de slugărnicia bărbatului, de certurile dintre soţ şi soţie, de ocările slugilor. Slugile îi spun în obraz: „Sărac, coate goale, om de nimic, născut din oameni de nimic! Ce a avut cînd a venit aici? Nimic! Nu-i, oare, a stăpînei noastre toată ave

rea?" Dar nu-ți pasă de aceste cuvinte! Nu-ți pasă că nu ești om liber. Și paraziții aud cuvinte mai grele decît acestea și nu se supără. Tot așa și acești bărbați; ba, dimpotrivă, se mai și fălesc cu rușinea lor. Cînd le spui ce se spune despre ei, îți răspund: „S-o duc eu bine, să-mi fie viața dulce și plăcută și poate să mă și înăbușe femeia!" O, diavole! Ce proverbe ai răspîndit printre oameni? Sînt în stare să distrugă toată viața unor astfel de oameni. Uită-te la aceste cuvinte drăcești și pierzătoare! Sînt pline de pierzanie. Aceste cuvinte nu spun altceva decît acestea: „Să nu-ți pese de cineva, să nu-ți pese de dreptate! La pămînt cu dreptatea și cu cinstea! Un singur lucru caută: plăcerea! Te înăbușă o astfel de căsătorie? Nu-i nimic, îndrăgește-o! Te scuipă toți cei care te întîlnesc? Îți aruncă cu noroi în obraz, te alungă ca pe un cîine? Nu-i nimic! Îndură totul!" Un porc, dacă ar avea grai omenesc, ar grăi oare, altfel? Ar grăi, oare, altfel cîinii cei necurați? Dar poate că nici porcii, nici cîinii n-ar rosti cuvintele pe care diavolul îi pune pe oameni să le rostească în nebunia lor. De aceea vă rog, dați-vă seama de grozăvia acestor cuvinte! Fugiți de astfel de proverbe! Culegeți proverbele cele din Scriptură, cu totul potrivnice acestora.

– Care sînt acestea?

– *„Nu merge după pofta sufletului tău și pune frîu poftelor tale"*[22]. Iar despre femeia desfrînată Scriptura spune cu totul altceva decît proverbele cele drăcești: *„Nu te uita la femeia rea! Că miere picură din buzele femeii desfrînate, care îndulcesc o clipă gîtlejul tău, dar mai pe urmă le vei găsi mai amare decît fierea și mai tăioase decît sabia cea cu două tăișuri"*[23]. Aceste proverbe să le auzim, nu pe acelea. Datorită acelor proverbe ajung oamenii robi; datorită lor se nasc cuvinte slugarnice; datorită lor oamenii ajung animale necuvîntătoare, pentru că oamenii vor să urmărească peste tot numai plăcerea. Da, datorită lor, datorită acestor proverbe drăcești, care sînt, și fără de cuvintele mele, prin ele însele de rîs și de batjocură. Într-adevăr, ce cîștig mai ai de pe urma plăcerii odată ce te-ai înăbușit?

Încetați, dar, de a vă mai face de rîs! Încetați de a mai aprinde pe capul vostru iadul și focul cel nestins! Să privim, deși tîrziu, așa cum trebuie la cele viitoare, îndepărtînd ceea ce ne vatămă lumina ochilor, ca să petrecem viața de aici cu bună-cuviință, cu sfințenie și cu evlavie și să avem parte și de bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

22. *Înț. Sir.* 18, 30.
23. *Prov.* 5, 3–4.

OMILIA LXXIV

„Vai vouă, că zidiți mormintele profeților și împodobiți mormintele lor și ziceți: „Dacă am fi fost în zilele părinților noștri, n-am fi fost părtași cu ei la sîngele profeților”[1]

I

Hristos nu spune: *„Vai!”* pentru că fariseii și cărturarii zidesc mormintele profeților, nici pentru că osîndesc pe părinții lor, ci pentru că și prin cele ce fac și prin cele ce spun săvîrșesc o faptă și mai rea, deoarece se prefac numai că-și osîndesc părinții. Că osîndirea rostită de ei era numai o fățărie o spune evanghelistul Luca: *„Că le și încuviințați fapta și le zidiți și mormintele”*[2]. *„Vai vouă”,* le spune Hristos, *că zidiți mormintele profeților, iar părinții voștri i-au ucis. Deci mărturisiți și încuviințați faptele părinților voștri; că ei i-au ucis, iar voi le zidiți mormintele”*[3]. Prin aceste cuvinte Hristos le osîndește gîndul cu care zideau ei mormintele profeților că nu le zideau ca să cinstească pe cei uciși, ci ca să se laude cu aceste ucideri. Se temeau ca nu cumva prin dispariția cu vremea a mormintelor să se piardă și dovada și amintirea unei fapte atît de îndrăznețe. Cu aceste gînduri zideau mormintele profeților; înălțau morminte strălucitoare, ca și cum ar fi înălțat semne de biruință. Se împodobeau deci și se făleau cu nelegiuirile părinților lor. Hristos le spune: „Nelegiuirile puse la cale de voi astăzi arată că și voi săvîrșiți aceeași faptă ca și părinții voștri. Chiar dacă spuneți contrariul, chiar dacă-i osîndiți, chiar dacă ziceți, de pildă: *„N-am fi fost părtași cu ei dacă am fi trăit în zilele lor”,* totuși vorbele voastre vădesc gîndul vostru!”Hristos a spus acestea în chip învăluit ca într-o ghicitoare, dar totuși le-a spus.

După ce a spus: *„Și ziceți: „Dacă am fi fost în zilele părinților noștri, n-am fi fost părtași cu ei la sîngele profeților”,* a adăugat:

„Așadar mărturisiți voi înșivă că sînteți fiii celor ce au ucis pe profeți”[4].

Dar are cineva vreo vină, mi s-ar putea spune, că este fiul unui ucigaș, cînd nu este părtaș la gîndul tatălui său?

1. *Matei* 23, 29-30.
2. *Luca* 11, 48.
3. *Luca* 11, 47-48.
4. *Matei* 23, 31.

– Nu, n-are nici o vină. Dar Hristos le adresează aceste cuvinte tocmai pentru a arăta înrudirea dintre ei şi părinţii lor în ce priveşte răutatea. Asta o arată şi prin cele ce spune mai departe, că a adăugat:

„Şerpi, pui de vipere!"[5]

„După cum puii de vipere, spune Hristos, seamănă cu părinţii lor din pricina otrăvii ucigătoare din ei, tot aşa şi voi semănaţi cu părinţii voştri din pricina gîndului vostru ucigaş".

Apoi după ce a dezvăluit gîndul cărturarilor şi al fariseilor, gînd necunoscut mulţimilor, Domnul Îşi întemeiază spusele Sale pe faptele ce aveau să le săvîrşească şi pe care le vor cunoaşte mai tîrziu cu toţii. Într-adevăr, după ce a spus: *„Aşadar mărturisiţi voi înşivă că sînteţi fiii celor ce au ucis pe profeţi"*, pentru a le arăta că vorbeşte de înrudirea de răutate cu părinţii lor şi că minţeau cînd spuneau: *„N-am fi fost părtaşi cu ei"*, Domnul a adăugat:

„Umpleţi, dar, şi voi măsura părinţilor voştri"[6].

Negreşit nu le porunceşte să facă asta, ci le arată mai dinainte ce are să se întîmple, adică uciderea Lui. De aceea după ce i-a mustrat şi le-a arătat că mint cînd spun pentru a se apăra că „n-am fi fost părtaşi cu ei" – într-adevăr, cînd n-au cruţat pe Stăpîn, cum ar fi cruţat pe slugile Stăpînului? –, Domnul Se foloseşte de nişte cuvinte şi mai pline de dispreţ, numindu-i şerpi şi pui de vipere şi le spune:

„Cum veţi scăpa de osînda gheenei"[7], cînd îndrăzniţi să faceţi aceste fapte, cînd le tăgăduiţi, cînd vă ascundeţi gîndul? Apoi îi mustră şi în alt chip, spunîndu-le:

„Voi trimite la voi profeţi, înţelepţi şi cărturari; şi pe unii dintre ei îi veţi ucide şi-i veţi răstigni şi-i veţi biciui în sinagogile voastre"[8].

Ca să nu spună cărturarii şi fariseii: „Da, am răstignit pe Stăpîn, dar vom cruţa pe slugile Sale, dacă vom trăi pe vremea aceea", Domnul le spune: „Iată vă trimit şi pe slugile Mele, profeţi şi ei; dar nici pe aceştia nu-i veţi cruţa". A grăit aşa ca să le arate că nu e deloc ciudat să fie ucis de fiii acelora care au ucis pe prooroci, că şi ei sînt nişte ucigaşi şi nişte vicleni; viclenia le umple sufletele lor şi-i întrec pe părinţii lor în nelegiuiri. În afară de cele spuse le mai arată că sînt şi tare iubitori de slavă deşartă. Cînd cărturarii şi fariseii spun: *„Dacă am fi fost în zilele părinţilor noştri, n-am fi fost părtaşi cu ei"*, apoi o spun ca să se laude; filozofează numai cu cuvîntul, dar cu fapta fac cu totul altceva.

5. *Matei* 23, 33.
6. *Matei* 23, 32.
7. *Matei* 23, 33.
8. *Matei* 23, 34.

„Şerpi, pui de vipere", cu alte cuvinte, copii răi din nişte părinţi răi şi mai răi decît cei ce i-au născut. Le arată că ei îndrăznesc să facă nelegiuiri mai mari decît părinţii lor şi prin aceea că le săvîrşesc după nelegiuirile săvîrşite de părinţii lor, dar şi prin aceea că sînt cu mult mai cumplite decît nelegiuirile acelora, cu toate că spun că niciodată n-ar fi făcut astfel de fapte. Ei merg pînă la sfîrşit şi pun cunună răutăţilor. Părinţii lor au ucis slugile care veniseră în vie; ei L-au ucis pe Fiul şi pe cei care i-au chemat la nuntă[9].

Domnul a spus toate aceste cuvinte cărturarilor şi fariseilor ca să le taie orice înrudire cu Avraam şi ca să le arate că înrudirea aceasta nu le aduce nici un cîştig dacă nu săvîrşesc faptele lui Avraam. De aceea a şi adăugat: *„Cum veţi scăpa de osînda gheenii,* cînd faceţi fapte la fel cu cei care au ucis pe profeţi?". Cu aceste cuvinte le aduce aminte şi de învinuirile lui Ioan Botezătorul; că şi Ioan tot aşa i-a numit; şi el le-a amintit de judecata ce va să fie.

Dar pentru că pe ei nu-i înfricoşa deloc judecata şi iadul şi din pricină că nu credeau, dar şi din pricină că iadul şi judecata aveau să fie mai tîrziu, Hristos îi înfricoşează cu pedepse pe lumea aceasta şi le spune:

„De aceea iată Eu trimit la voi profeţi şi cărturari şi pe unii din ei îi veţi ucide, îi veţi răstigni şi-i veţi biciui, ca să vină peste voi tot sîngele drept vărsat pe pămînt, de la sîngele lui Abel cel drept pînă la sîngele lui Zaharia, fiul lui Barahia, pe care l-aţi ucis între templu şi altar. Amin zic vouă că vor veni acestea toate peste neamul acesta"[10].

II

Iată cu cîte argumente caută Hristos să-i ferească de pedeapsa ce-i ameninţă! Le-a spus: „Osîndiţi faptele părinţilor voştri, pentru că spuneţi: *„N-am fi fost părtaşi cu ei"*; iar cuvintele acestea ar fi fost îndestulătoare să-i pună pe drumul cel drept. Apoi le-a spus: „Deşi-i osîndiţi, totuşi şi voi faceţi fapte mai rele decît ei". Şi aceste cuvinte ar fi fost îndestulătoare să-i facă de ruşine. În sfîrşit le-a spus: „Faptele voastre nu vor rămîne nepedepsite". Şi-i înfricoşează nespus amintindu-le de iad. Dar pentru că pedeapsa din iad avea să fie pe lumea cealaltă, i-a ameninţat şi pe lumea aceasta cu pedepse, zicînd: *„Că vor veni toate acestea peste neamul acesta"*. A adăugat şi grozăvia pedepsei, spunîndu-le că vor suferi nişte pedepse cum n-au mai fost pe lume. Dar nu s-au făcut mai buni.

Iar dacă cineva m-ar întreba: „Pentru ce vor suferi nişte pedepse cum n-au mai fost pe lume?", îi voi răspunde că au şi săvîrşit nelegiuiri cum n-a săvîrşit nimeni altul pe lume, că nu s-au înţeleptit din cele

9. *Matei* 21, 33-44; 22, 2-14.
10. *Matei* 23, 34-36.

petrecute în trecut. Sau n-ai auzit pe Lameh spunînd: *„Dacă pentru Cain răzbunarea va fi de şapte ori, apoi pentru Lameh răzbunarea va fi de şaptezeci de ori cîte şapte"* [11]*?* Cu alte cuvinte, Lameh spune aşa: „Eu merit mai mari pedepse decît Cain".

– Pentru ce?

– Deşi Lameh n-a omorît pe fratele său, totuşi a fost pedepsit mai cumplit pentru că nu l-a înţelepţit pilda lui Cain. Acelaşi lucru îl spune Dumnezeu şi în altă parte: *„Eu sînt Cel Ce pedepsesc pe copii pentru păcatele părinţilor, care Mă urăsc pe Mine, pînă la al treilea şi al patrulea neam"* [12]. Dumnezeu nu vrea să spună aici că au să fie pedepsiţi alţii pentru păcatele altora, ci că vor suferi pe bună dreptate aceeaşi pedeapsă ca şi înaintaşii lor, pentru că nu s-au făcut mai buni, deşi au avut înaintea lor pilde de păcătoşi pedepsiţi.

Uită-te că la timp potrivit a pomenit Hristos de Abel, arătînd că şi uciderea lui Abel se datoreşte tot invidiei. „Ce mai puteţi spune, cărturarilor şi fariseilor? le grăieşte Hristos. N-aţi ştiut, oare, ce-a păţit Cain? A privit, oare, Dumnezeu cu linişte la cele ce s-au petrecut? Nu l-a pedepsit, oare, pe Cain cu cea mai cumplită pedeapsă? N-aţi auzit cîte au păţit părinţii voştri care au ucis pe profeţi? N-au fost daţi la nenumărate chinuri şi munci? Pentru ce, dar, nu v-aţi făcut mai buni? Dar pentru ce vorbesc eu de chinurile părinţilor voştri şi de cele ce-aţi păţit? Tu, care osîndeşti pe părinţii tăi, pentru ce faci fapte mai rele decît ei? Voi înşivă aţi hotărît: *„Pe cei răi cu rău îi va pierde!"* [13] Ce iertare veţi mai avea deci cînd săvîrşiţi astfel de fapte, după ce aţi pronunţat o astfel de sentinţă?

– Dar cine este Zaharia de care vorbeşte Domnul?

– Unii spun că este tatăl lui Ioan Botezătorul; alţii spun că este un profet; alţii spun că este un preot care avea două nume, pe care Scriptura îl numea şi Iodae. Tu însă uită-te la aceea că nelegiuirea lor era îndoită. Nu numai că omorau pe sfinţi, dar îi omorau şi în loc sfînt.

Cu aceste cuvinte Hristos a înfricoşat şi pe cărturari şi pe farisei, dar a mîngîiat şi pe ucenicii Săi, arătîndu-le că şi drepţii de mai înainte de dînşii au suferit la fel. Pe cărturari şi farisei îi înfricoşa, prezicîndu-le că după cum părinţii lor au fost pedepsiţi, tot aşa şi ei vor suferi cele mai groaznice pedepse. De aceea îi numeşte pe trimişii Săi *„profeţi, înţelepţi şi cărturari"*, luîndu-le cu asta cărturarilor şi fariseilor orice cuvînt de apărare. „Nu puteţi spune, le zice Domnul, că „ne-am smintit, pentru că ne-ai trimis la noi apostoli dintre păgîni". Nu! V-aţi purtat aşa pentru că sînteţi nişte ucigaşi, pentru că vi-i sete de sînge!" De aceea le-a şi spus mai

11. *Fac.* 4, 24.
12. *Ieş.* 20, 5.
13. *Matei* 21, 41.

dinainte: *„Pentru asta trimit profeți și cărturari”*. Aceeași învinuire le-au adus-o toți profeții, zicînd: *„Sîngiuri cu sîngiuri amestecă”*[14] și că sînt bărbații sîngiurilor. De aceea Dumnezeu a poruncit în Vechiul Testament să I se aducă sînge ca jertfă; a vrut să arate că dacă sîngele de animale este atît de prețios, apoi cu mult mai mult sîngele omului. Acest lucru îl spune și lui Noe: *„Voi răzbuna tot sîngele vărsat”*[15]. Și poți găsi nenumărate locuri asemănătoare în care Dumnezeu le poruncește să nu ucidă; aceasta e și pricina că le-a poruncit să nu mănînce animale sugrumate. O, iubire de oameni a lui Dumnezeu! Deși Dumnezeu știa de mai înainte că au să rămînă tot neîndreptați, totuși El face cele ale Lui. „Îi trimit, spune Dumnezeu, deși știu că au să fie uciși!” Deci Hristos le dovedește și cu aceste cuvinte că degeaba au spus: *„N-am fi fost părtași cu părinții noștri”*. Că și ei, cărturarii și fariseii, au ucis pe profeți chiar în sinagogi și n-au respectat nici locul, nici vrednicia persoanelor și nici n-au ucis niște oameni oarecare, ci profeți și înțelepți, ca să nu-i mai mustre. Prin profeți și înțelepți Hristos înțelege pe apostoli și pe urmașii acestora; că mulți din ei profețeau.

Apoi, voind să le mărească frica, spune: *„Amin, amin zic vouă, că vor veni acestea toate peste neamul acesta”*. Cu alte cuvinte spune așa: „Voi întoarce totul peste capetele voastre și Mă voi răzbuna cumplit”. Într-adevăr, un om care a văzut mulți păcătoși și nu s-a cumințit, ci săvîrșește și el iarăși aceleași păcate, și nu numai pe acelea, ci și altele cu mult mai mari, este drept să fie pedepsit mai greu decît aceia. După cum dacă omul acela ar fi voit să se facă mai bun, prin pildele celor de dinaintea lui, ar fi avut mult de cîștigat, tot așa, pentru că a rămas neîndreptat, merită o pedeapsă mai mare, că n-a cules nici un rod, deși s-a bucurat de mai multă învățătură prin pilda celor care mai înainte au păcătuit și au fost pedepsiți.

III

Hristos își îndreaptă, apoi, cuvîntul către Ierusalim, voind cu aceasta să învețe tot pe ascultătorii Săi și spune:

„Ierusalime, Ierusalime!”[16]

– Ce vrea să spună Domnul prin această repetare a numelui Ierusalimului?

– Vrea să arate că-I este milă de Ierusalim; că-l nefericește și că-l iubește mult. Ca față de o iubită, iubită cu nesaț, dar care are să fie pedepsită pentru că a întors spatele iubitului, așa se justifică și Hris-

14. *Osea* 4, 2.
15. *Fac.* 9, 6.
16. *Matei* 23, 37.

tos în fața Ierusalimului, vrînd să-l pedepsească. Așa face Domnul și în profeție, cînd spune: *„Am zis: „Întoarce-te la Mine și nu s-a întors"*[17].

Apoi, după ce a chemat cetatea Ierusalimului, îi vorbește și de crimele ei.

„Care omori pe profeți și ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine; de cîte ori am voit să adun pe fiii tăi și n-ai voit"[18].

Prin aceste cuvinte Hristos se justifică înaintea Ierusalimului și-i spune: „Cu toate că te-ai purtat așa, totuși Eu nu Mi-am întors fața de la tine, n-am încetat a te iubi; chiar așa, am vrut să te atrag spre Mine; nu o dată și de două ori, ci de nenumărate ori. *De cîte ori am voit să adun pe fiii tăi, cum adună cloșca puii săi, și n-ai voit"*. A grăit așa ca să arate că totdeauna din pricina păcatelor lor s-au risipit fiii Ierusalimului. Dragostea Sa de Ierusalim o înfățișează Domnul prin imaginea cloștii. Că înflăcărată e dragostea cloștii pentru puii ei! Imaginea aceasta a aripilor este foarte des întrebuințată de profeți. O găsim și în Cîntarea lui Moise[19] și în Psalmi[20]. Prin aripi se arată acoperămîntul lui Dumnezeu și marea Lui purtare de grijă. *„Dar n-ați vrut!"*, le spune Domnul ierusalimlenilor.

„Iată se lasă casa voastră pustie![21],
adică lipsită de ajutorul Meu". Deci Hristos a fost acela Care și mai înainte era în fruntea ierusalimlenilor; El i-a ținut, El le-a purtat de grijă; deci Hristos a fost Acela Care i-a pedepsit totdeauna. Acum le pune înaintea ochilor o pedeapsă de care s-au temut totdeauna nespus de mult; iar pedeapsa aceasta este pieirea totală a statului iudaic.

„Că zic vouă: De acum nu Mă veți mai vedea pînă cînd veți spune: „Binecuvîntat este Cel Ce vine întru numele Domnului"[22]

Și aceste cuvinte sînt cuvintele unui îndrăgostit care iubește tare, care caută să-i miște nu numai cu cele petrecute în trecut și să-i atragă, ci și cu cele ce vor fi în viitor. Că aici Hristos vorbește de ziua viitoare a celei de a doua veniri.

– Ce dar? Nu L-au mai văzut iudeii pe Hristos după ce a rostit aceste cuvinte?

– N-a spus asta! Cînd Domnul a spus: *„De acum"* n-a arătat momentul în care a vorbit, ci tot timpul pînă la răstignire.

Pentru că fariseii și cărturarii Îl acuzau totdeauna că este împotriva lui Dumnezeu și vrăjmaș lui Dumnezeu, Hristos îi îndeamnă să-L

17. *Ier.* 3, 7.
18. *Matei* 23, 37.
19. *Deut.* 32, 11.
20. *Ps.* 16, 8; 54, 6; 60, 4; 62, 8; 90, 4.
21. *Matei* 23, 38.
22. *Matei* 23, 39.

iubească; le arată că este de acord cu Tatăl şi că El este Cel Care a grăit prin prooroci. De aceea Se foloseşte de aceleaşi cuvinte ca şi profeţii.

Prin aceste cuvinte Hristos a făcut aluzie şi la învierea Lui şi la a doua Sa venire. Le arată chiar celor care nu cred deloc în El că atunci, la a doua Sa venire, se vor închina Lui negreşit.

– Şi cum le-a arătat?

– Făcîndu-le o mulţime de profeţii: că va trimite profeţi; că-i vor omorî; că-i vor ucide în sinagogi; că iudeii vor suferi cele mai groaznice pedepse; că va rămîne casa lor pustie; că vor îndura necazuri şi nenorociri cum n-au mai fost niciodată mai înainte. Toate aceste profeţii erau în stare să-i convingă de a doua Lui venire chiar pe cei mai încăpăţînaţi şi pe cei mai chiţibuşari oameni. Să-i întrebăm pe aceştia: A trimis Hristos profeţi şi înţelepţi? Au fost aceştia ucişi în sinagogi? A rămas casa lor pustie? Au venit toate acele pedepse peste neamul acela? Negreşit! Nimeni nu se va împotrivi. Aşadar, după cum toate acestea s-au împlinit, tot aşa se vor împlini şi celelalte profeţii ale Lui; şi atunci, la a doua Sa venire, se vor închina negreşit înaintea Lui. Dar atunci orice cuvînt de apărare le va fi fără de folos, după cum fără de folos le-a fost căinţa pentru pieirea statului lor.

De aceea[23] să facem fapte bune atît timp cît mai avem vreme. Că după cum iudeii n-au avut nici un folos că au ştiut mai dinainte de pieirea statului lor, tot aşa şi noi nu vom avea nici un folos dacă ne căim de răutăţile noastre după ce plecăm de pe lumea aceasta. Nu mai este nevoie de căpitan cînd corabia s-a scufundat din pricina trîndăviei lui şi nici de doctor cînd a murit bolnavul; dimpotrivă, înainte de sfîrşit e nevoie de ei; atunci şi căpitanul corabiei şi doctorul trebuie să facă totul, trebuie să-şi dea toată osteneala ca nici corabia, nici bolnavul să nu se primejduiască şi nici ei să nu se facă de ruşine. După ce au pierit şi corabia şi bolnavul, totul e fără de folos. Aşadar şi noi atîta vreme cît sîntem bolnavi, cît sîntem cu păcate, să chemăm doctorii, să cheltuim bani ca, ridicîndu-ne din păcate, să plecăm sănătoşi de pe lumea aceasta. Să arătăm faţă de noi înşine, atunci cînd sufletul ne este bolnav, aceeaşi purtare de grijă ce-o arătăm faţă de slugile noastre cînd le este trupul bolnav. Deşi noi sîntem mai aproape de noi înşine decît de slugi, iar sufletele noastre ne sînt mai de trebuinţă decît trupurile slugilor, totuşi ar fi de dorit să avem faţă de noi înşine tot atîta grijă cît avem de slugi. Dacă nu facem aceasta acum, apoi, după ce vom pleca de pe lumea aceasta, nu ne mai poate fi de vreun folos orice cuvînt de apărare.

23. De aici începe partea morală: *Cînd ni se îmbolnăveşte sufletul trebuie să mergem la doctorii sufleteşti ca să fim povăţuiţi de ei. Tot aici şi despre vameşi.*

IV

– Dar cine-i atît de ticălos, mi-ar putea spune cineva, încît să nu se îngrijească de el nici cît se îngrijeşte de slugile lui?

– Da, aceasta-i de mirare: că ne preţuim atît de puţin, încît ne dispreţuim pe noi înşine mai mult decît pe slugi. Cînd slugile noastre sînt cuprinse de friguri, chemăm doctori, le dăm o cameră deosebită şi-i silim să ia doctoriile prescrise de doctori. Dacă nu voiesc să ia doctoriile, ne supărăm, punem alături de ei paznici care să nu le îngăduie să facă ce poftesc. Dacă doctorii spun că doctoriile pe care le pregătesc ei sînt scumpe, consimţim să le cumpărăm; şi facem tot ce cer doctorii; şi-i plătim pentru aceste reţete medicale. Cînd însă ne este bolnav sufletul – dar, mai bine spus, nu este vreun timp cînd să nu ne fie bolnav –, nici nu chemăm doctor, nici nu cheltuim bani, ci ne purtăm cu atîta nepăsare faţă de suflet ca şi cum ar fi bolnav călăul, duşmanul sau vrăjmaşul nostru. Nu spun lucrul acesta ca să vă ţin de rău pentru grija ce-o aveţi de slugile voastre, ci ca să vă cer să aveţi şi de sufletul vostru tot atîta grijă.

– Şi cum să facem? aş putea fi întrebat.

– Arată lui Pavel sufletul tău bolnav! Adu în casa ta pe Matei! Aşază-te lîngă Ioan! Ascultă de la ei ce trebuie să facă un bolnav ca tine! Ei îţi vor spune negreşit şi nu vor ţine tăinuite sfaturile lor. Ei n-au murit, ci trăiesc şi grăiesc.

Nu-şi dă seama sufletul tău că e cuprins de friguri? Sileşte-l tu! Deşteaptă-i cugetul! Adu înaintea lui pe profeţi! Acestor doctori nu trebuie să le dai bani; nici nu cer plată pentru osteneala lor, nici pentru doctoriile ce le pregătesc. Te silesc însă să faci o cheltuială. Să dai milostenie! În celelalte privinţe îţi dau ei ţie bani; de pildă, cînd îţi poruncesc să trăieşti în castitate, te scapă de o mulţime de cheltuieli zadarnice şi prosteşti; cînd îţi poruncesc să te laşi de beţie, te fac mai bogat. Ai văzut arta acestor doctori? Te fac sănătos şi-ţi mai dau şi bani.

Aşază-te, dar, lîngă ei şi află de la ei ce boală ai. De pildă: Ţi-s dragi banii şi averile şi le doreşti cum doresc apa rece cei bolnavi de friguri? Ascultă ce sfat îţi dau ei! După cum doctorul îţi spune: „Dacă nu-ţi stăpîneşti pofta, vei pieri şi va veni peste tine cutare şi cutare nenorocire, tot aşa şi Pavel îţi spune: *„Cei ce voiesc să se îmbogăţească cad în ispita şi în cursa diavolului şi în pofte nesocotite şi vătămătoare, care cufundă pe oameni în ruină şi pierzare"*[24]. Eşti nerăbdător? Ascultă ce spune Pavel: *„Încă puţin şi Cel Ce vine va veni şi nu va zăbovi"*[25]; *„Domnul este*

24. *I Tim.* 6, 9.
25. *Evr.* 10, 37.

aproape, de nimic să nu vă îngrijorați"[26]; și iarăși: „*Chipul lumii acesteia trece*"[27]. Ca un doctor, nu poruncește numai, ci și mîngîie. Și după cum doctorii izvodesc altceva în locul apei reci poftite de bolnavi, tot așa și Pavel îndreaptă pofta ta în altă parte. Te întreabă: „Vrei să te îmbogățești? Îmbogățește-te în fapte bune! Dorești să strîngi comori? Nimeni nu te împiedică! Numai strînge-le în ceruri!" Și după cum doctorul îți spune că apa rece e vătămătoare dinților, nervilor și oaselor, tot așa și Pavel îți spune mai pe scurt, – că îi place să grăiască pe scurt –, dar cu mult mai deslușit și mai puternic: „*Rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint*"[28]. De ce anume trebuie să te folosești? Ți-o spune Pavel și pe aceasta! De îndestularea cu ceea ce ai în locul lăcomiei și jafului. „*Este și un mare cîștig*, îți spune Pavel, *îndestularea cu ce ai unită cu evlavia*"[29]. Iar dacă acest sfat nu-ți place și dorești mai multe bogății și încă nu înțelegi să arunci pe toate cele de prisos, îți spune și ție, care ești așa de bolnav, cum trebuie să te folosești de aceste bogății: „*Cei care se bucură de avuții să fie ca și cum nu s-ar bucura; cei care au, ca și cum n-ar avea; și cei ce se folosesc de lumea asta, ca și cum nu s-ar folosi*"[30]. Ai văzut ce doctorii îți prescrie?

Vrei să-ți aduc pe lîngă Pavel și pe alt doctor? Sînt de părere că da, pentru că aceștia nu sînt ca doctorii de trupuri, care adesea se iau la întrecere între ei spre pieirea bolnavului. Nu sînt așa; că urmăresc însănătoșirea bolnavilor, nu ambiția lor. Să nu te temi, așadar, de mulțimea doctorilor. În toți vorbește unul: Învățătorul Hristos!

V

Iată, intră iarăși un alt doctor la tine și-ți grăiește lucruri grele despre această boală. Dar mai bine spus îți grăiește prin el Învățătorul. „*Nu puteți sluji și lui Dumnezeu și lui mamona!*"[31]

– Da, mi se poate spune. Dar cum vor fi acestea? Cum putem pune capăt poftei? Trebuie să ne-o spună și pe aceasta! Cum o vom ști?

– Ascultă-L pe Învățător și El ți-o spune: „*Nu vă adunați comori pe pămînt, unde moliile și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură*"[32]. Ai văzut că prin locul unde stau aceste comori și prin cei care le vatămă îți mută pofta aceasta de aici de pe pămînt și ți-o țintuiește în cer, unde nici o comoară nu poate fi jefuită? Hristos îți spune: „Dacă-ți muți avuția acolo,

26. *Filip.* 4, 5–6.
27. *I Cor.* 7, 31.
28. *I Tim.* 6, 10.
29. *I Tim.* 6, 6.
30. *I Cor.* 7, 30, 31.
31. *Matei* 6, 24.
32. *Matei* 6, 19.

unde nici molia, nici rugina nu o strică, unde nici furii nu o sapă şi n-o fură, vei alunga această boală şi vei aduna sufletului tău mare bogăţie.

După ce ţi-a grăit aşa, îţi mai dă şi pilde, ca să te înţelepţeşti. Şi după cum un doctor înfricoşează pe bolnav şi-i spune: „Cutare bolnav a murit pentru că a băut apă rece", tot aşa şi Doctorul nostru îţi dă ca pildă un bogat care e bolnav, dar doreşte să trăiască şi să fie sănătos; nu poate însă dobîndi nici una nici alta din pricină că e stăpînit de lăcomie şi pleacă pe lumea cealaltă cu mîna goală[33]. După aceasta îţi dă iarăşi o altă pildă, pe un bogat care se pîrjolea de sete şi nu putea avea nici o picătură de apă[34]. Apoi Hristos, pentru a-ţi arăta că poruncile Lui sînt uşoare, îţi spune: *„Uitaţi-vă la păsările cerului"*[35]. Dar, îngăduitor fiind, Învăţătorul nostru nici pe bogaţi nu-i lasă să se deznădăjduiască. Le spune: *„Cele ce nu sînt cu putinţă la oameni sînt cu putinţă la Dumnezeu"*[36]. Chiar dacă eşti bogat, Doctorul poate să te vindece. Nu nimiceşte bogăţia, ci înrobirea ta de avuţii, patima zgîrceniei.

– Dar cum se poate mîntui cel bogat?

– Dacă face comune averile sale cu cei săraci, ca Iov de pildă; dacă-şi alungă din suflet dorinţa de mai mult, dacă cheltuielile nu-i depăşesc necesarul.

Pe lîngă aceste pilde îţi mai dă şi pilda vameşului, care era stăpînit cumplit de frigurile zgîrceniei şi lăcomiei, dar s-a scăpat iute de ele. Cine-i mai lacom ca vameşul? Şi cu toate acestea a ajuns sărac de bunăvoie, pentru că a ascultat de poruncile Doctorului. Hristos avea ucenici la fel cu noi, bolnavi de aceleaşi boli pe care le avem şi noi, dar i-a însănătoşit repede. Ni-i dă pe toţi ca pildă, ca să nu ne deznădăjduim. Iată vameşul acesta, care a scris această Evanghelie![37] Iarăşi un altul, şef de vameşi, care a făgăduit să dea împătrit decît a răpit şi jumătate din tot ce avea, ca să-L primească pe Iisus în casa lui[38].

Îţi sfîrîie inima însă şi pofteşti cu patimă bani şi averi? „În locul avuţiilor tale ai avuţia întregului pămînt", îţi spune Hristos. „Îţi dau, îţi spune El mai departe, mai mult decît pofteşti, că îţi deschid casele tuturor bogătaşilor din lumea întreagă, *căci cel care a lăsat pe tatăl său sau pe mama sa sau ţarine sau case va lua însutit"*[39]. Deci nu numai că te bucuri de mai

33. *Luca* 12, 16–20.
34. *Luca* 16, 19–31.
35. *Matei* 6, 26.
36. *Luca* 18, 27.
37. *Matei* 9, 9.
38. *Luca* 19, 1–9.
39. *Matei* 19, 29.

multe avuţii, ci îţi vei potoli desăvîrşit setea aceasta cumplită după avuţii şi vei îndura totul cu uşurinţă; nu numai că nu vei dori să ai mai mult, ci dimpotrivă de multe ori nu vei dori nici cele de neapărată trebuinţă. De pildă, Pavel răbda de foame şi se lăuda mai mult cînd stătea nemîncat decît cînd mînca[40]. Un atlet, care luptă să fie încununat, nu vrea să stea degeaba şi să trîndăvească; un negustor, care cîştigă de pe urma negoţului pe mare, nu doreşte să stea fără de lucru. Aşadar şi noi, de vom gusta cum trebuie din roadele cele duhovniceşti, nu vom mai socoti că sînt ceva lucrurile de pe lumea aceasta, pentru că vom fi stăpîniţi, da, de o prea bună beţie, de dorinţa bunătăţilor celor viitoare. Să gustăm, dar, din rodurile cele duhovniceşti, ca să scăpăm şi de zgomotul celor din lumea aceasta şi să avem parte şi de bunătăţile cele viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

40 *Filip.* 4, 11.

OMILIA LXXV

„Şi ieşind Iisus din templu S-a dus; şi s-au apropiat de El ucenicii Lui, ca să-I arate clădirile templului; iar El răspunzînd le-a zis lor: „Vedeți toate acestea? Amin, amin, zic vouă! Nu va rămîne aici piatră pe piatră care să nu se risipească"[1]

I

Mai înainte Domnul spusese: *„Se lasă casa voastră pustie"*[2] şi prezisese că vor veni o mulțime de nenorociri peste iudei; ucenicii, după ce au auzit acestea, oarecum mirați, s-au apropiat de Hristos şi I-au arătat frumusețea templului; erau nedumeriți cum au să piară atîtea frumuseți, atîta bogăție şi atîta varietate arhitectonică. Acum Hristos nu le mai vorbeşte de pustiirea templului, ci prezice completa lui dărîmare. Le spune: *„Vedeți toate acestea?* Le admirați şi vă mirați de ele? *Nu va rămîne piatră pe piatră!"*

Poate că cineva m-ar întreba:

– Dar cum au rămas atunci ruinele templului?

– Şi ce-i cu asta? Ruinele templului nu zădărnicesc hotărîrea Domnului. Hristos a spus acestea pentru a arăta pustiirea desăvîrşită sau a templului sau a locului în care se afla templul. Sînt însă părți din templu care au fost distruse pînă în temelii. În afară de acestea, putem să spunem că pe temeiul celor ce s-au întîmplat chiar cei mai cîrcotaşi oameni trebuie să se convingă că vor pieri desăvîrşit şi resturile de templu care au mai rămas.

„Şi, şezînd El pe Muntele Măslinilor, s-au apropiat ucenicii îndeosebi, zicînd: „Spune-ne nouă cînd vor fi acestea? Şi care este semnul venirii Tale şi al sfîrşitului veacului?"[3]

Ucenicii s-au apropiat de El îndeosebi, pentru că aveau să-L întrebe despre aceste lucruri; doreau cu înfocare să afle ziua venirii Lui că pofteau tare să vadă slava aceea care era pricină a nenumărate bunătăți.

1. *Matei* 24, 1-2.
2. *Matei* 23, 38.
3. *Matei* 24, 3.

Două lucruri Îl întreabă: întîi, *„Cînd vor fi acestea?"*, cu alte cuvinte, cînd va fi distrus templul; şi apoi: *„Care este semnul venirii Tale?"*. Evanghelistul Luca spune că I-au pus numai o singură întrebare: despre distrugerea Ierusalimului[4], pentru că socoteau că atunci va fi şi venirea Lui. Evanghelistul Marcu însă spune că nu L-au întrebat toţi despre sfîrşitul Ierusalimului, ci numai Petru şi Ioan, pentru că ei aveau mai multă îndrăznire[5].

– Ce le-a răspuns Iisus?

„Vedeţi să nu vă amăgească cineva! Că mulţi vor veni în numele Meu, zicînd: „Eu sînt Hristos" şi pe mulţi îi vor amăgi. Veţi auzi de războaie şi de veşti de războaie. Vedeţi să nu vă spăimîntaţi; că trebuie să fie toate acestea; dar încă nu-i sfîrşitul"[6].

Ucenicii cînd au auzit de pedeapsa ce avea să vină asupra Ierusalimului o socoteau ca o pedeapsă care nu-i privea; socoteau că ei au să fie în afară de orice tulburare; visau numai bunătăţi şi se aşteptau să-i întîmpine cît de curînd aceste bunătăţi. De aceea Hristos le prezice iarăşi greutăţi şi necazuri; îi face să fie gata de luptă; le porunceşte să-şi îndoiască priveghereа, ca nici să nu fie amăgiţi de înşelăciunea celor care caută să-i înşele şi nici să nu fie striviţi de greutatea nenorocirilor ce vor veni. „Îndoit va fi războiul, le spune Domnul; veţi avea de luptat şi cu înşelătorii şi cu duşmanii. Dar războiul cu înşelătorii este cu mult mai cumplit pentru că atacă într-o vreme cînd stările de lucruri sînt tulburi şi amestecate şi cînd oamenii sînt înfricoşaţi şi îngrijoraţi". Într-adevăr mare a fost atunci tulburarea! Imperiul roman era în floarea puterii lui; oraşele erau cucerite unele după altele; oştirile şi armele erau în mişcare; se credea cu uşurinţă orice. Hristos însă le-a vorbit numai de războaiele din Ierusalim, nu de războaiele din afara Palestinei, de pe întinsul pămîntului. Ce i-ar fi interesat pe ucenici războaiele din alte părţi? De altfel Hristos nici n-ar fi spus o noutate dacă ar fi vorbit de nenorocirile din lumea largă, cînd ştiut este că astfel de nenorociri se întîmplă totdeauna. Războaie, răscoale şi lupte au fost şi mai înainte; dar Hristos le vorbeşte de războaiele iudaice, care vor veni nu peste multă vreme. Puterea romană era de altfel o grijă pentru iudei. Hristos deci le prezice şi aceste războaie, pentru că şi acestea erau în stare să-i tulbure pe ucenici. Le arată apoi că şi El îi va ataca pe iudei şi va porni cu război împotriva lor; nu le vorbeşte numai de lupte, ci şi de plăgi trimise de Dumnezeu, foamete, ciumă, cutremure, arătîndu-le că El a îngăduit ca războaiele acestea să vină peste ei; mai mult, că aceste războaie nu sînt ca războaiele obişnuite de

4. *Luca* 21, 7.
5. *Marcu* 13, 3.
6. *Matei* 24, 4-6.

mai înainte dintre oameni, ci războaie pornite din urgie dumnezeiască. De aceea nu S-a mărginit să spună că vor veni războaie, nici că vor izbucni dintr-o dată, ci că vor fi însoțite de semne. Dar ca să nu spună iudeii că sînt de vină creștinii de toate aceste nenorociri, Hristos a spus-o mai dinainte și a prezis și pricina nenorocirilor lor: *„Amin zic vouă, că vor veni toate acestea peste neamul acesta"*, ca să le aducă aminte de crima pe care o vor săvîrși iudeii. Apoi, pentru ca să nu socotească ucenicii Lui, la auzul acestui roi de nenorociri, că are să fie zdrobită predicarea Evangheliei, a adăugat: *„Vedeți să nu vă spăimîntați, că trebuie să fie toate acestea"*, adică „toate cîte le-am prezis. Atacul încercărilor n-are să pună capăt spuselor Mele, ci va fi tulburare și zăpăceală mare. Dar prezicerile Mele nu vor fi clătinate cu nimic".

Apoi, pentru că spusese iudeilor: *„Nu Mă veți mai vedea pînă cînd nu veți zice: „Binecuvîntat Cel Ce vine întru numele Domnului"*[7], și pentru că ucenicii socoteau că odată cu distrugerea Ierusalimului va fi și sfîrșitul lumii, Iisus le îndreaptă această idee greșită și le spune: *„Dar încă nu-i sfîrșitul"*. Că bănuiala ucenicilor era asta, pe care am spus-o eu, o afli chiar din întrebarea lor. Căci ce-au întrebat? *„Cînd vor fi acestea?"*, cu alte cuvinte: „Cînd va fi dărîmat Ierusalimul?" și: *„Care este semnul venirii Tale și al sfîrșitului veacului?"* Hristos însă n-a răspuns îndată la întrebarea aceasta, ci mai întîi le-a vorbit de cele ce erau mai grabnice și pe care trebuia să le afle mai întîi. Că n-a vorbit îndată nici de Ierusalim, nici de venirea Lui cea de a doua, ci de nenorocirile care așteptau la ușă. De aceea îi și face gata de luptă, spunîndu-le: *„Vedeți să nu vă amăgească cineva; că mulți vor veni în numele Meu zicînd: „Eu sînt Hristos"*. Deci după ce le-a trezit atenția ca să asculte cuvintele Lui – că le spusese: *„Vedeți să nu vă amăgească cineva"* –, după ce i-a făcut gata de luptă, după ce i-a făcut să fie veghetori și după ce le-a vorbit mai întîi de hristoșii mincinoși, atunci le vorbește și de nenorocirile Ierusalimului; și, ca totdeauna, pe temeiul faptelor trecute îi încredințează de cele ce se vor întîmpla în viitor chiar pe cei mai grei de cap și mai cîrcotași.

II

Precum am spus mai înainte, prin războaie și vești de războaie Hristos înțelege tulburările ce vor veni peste iudei. Apoi, pentru că ucenicii credeau că după acel război va veni sfîrșitul lumii, iată cum îi întoarce de pe calea cea greșită, spunîndu-le: *„Dar încă nu-i sfîrșitul"*, *„că se va scula neam peste neam și împărăție peste împărăție"*[8].

7. *Matei* 23, 39.
8. *Matei* 24, 7.

Vorbeşte despre începuturile nenorocirilor iudeilor.

„Dar toate acestea sînt începutul durerilor"[9].

Adică al celor ce li se vor întîmpla.

„Atunci vă vor da pe voi la chinuri şi vă vor ucide"[10].

La timp potrivit a vorbit şi de necazurile ce vor veni peste ucenici, pentru că necazurile sînt mai uşoare cînd sînt împărtăşite de toată lumea. Dar nu numai prin aceasta le uşurează necazurile, ci şi prin adaosul: *„Pentru numele Meu"*, că a spus:

„Veţi fi urîţi de toţi pentru numele Meu. Atunci se vor sminti mulţi şi se vor vinde unii pe alţii; şi se vor scula mulţi hristoşi mincinoşi şi profeţi mincinoşi şi vor amăgi pe mulţi. Şi din pricina înmulţirii fărădelegii se va răci dragostea multora; dar cel care va răbda pînă la sfîrşit, acela se va mîntui"[11].

Atunci e mai mare nenorocirea cînd este şi război între cei de acelaşi neam; că atunci mulţi ajung fraţi mincinoşi. Ai văzut că războiul este întreit din partea înşelătorilor, din partea duşmanilor şi din partea fraţilor mincinoşi? Iată că şi Pavel se plînge de aceleaşi lucruri, spunînd: *„Din afară lupte, dinăuntru temeri"*[12]; şi: *„Primejdii între fraţii cei mincinoşi"*[13]; şi iarăşi: *„Că unii ca aceştia sînt apostoli mincinoşi, lucrători vicleni, care iau chip de apostoli ai lui Hristos"*[14]. Apoi iarăşi, ceea ce-i mai groaznic decît toate, e că în nenorocirile acestea nu vor avea nici mîngîierea dragostei. Apoi, pentru a le arăta că pe omul curajos şi răbdător nimic din acestea nu-l va vătăma, le spune: „Nu vă temeţi, nici nu vă tulburaţi! Dacă veţi arăta răbdarea cuvenită nu veţi fi biruiţi de nenorociri! Iar dovada lămurită este că Evanghelia va fi propovăduită pe întreaga faţă a pămîntului. Aşa că voi veţi fi mai presus de necazuri şi nenorociri". Dar ca să nu-L întrebe ucenicii: „Cum vom trăi, cum vom scăpa din toate aceste necazuri şi nenorociri?", Domnul le-a spus mai mult decît întrebaseră ei: „Veţi şi trăi şi veţi şi propovădui pretutindeni". De aceea a şi adăugat:

„Şi se va propovădui Evanghelia aceasta în toată lumea spre mărturie tuturor neamurilor. Şi atunci va veni sfîrşitul"[15].

Adică sfîrşitul Ierusalimului. Că a vorbit de sfîrşitul Ierusalimului. Şi că Evanghelia a fost propovăduită înainte de căderea Ierusalimului,

9. *Matei* 24, 8.
10. *Matei* 24, 9.
11. *Matei* 24, 9-13.
12. *II Cor.* 7, 5.
13. *II Cor.* 11, 26.
14. *II Cor.* 11, 13.
15. *Matei* 24, 14.

ascultă ce spune Pavel: *„În tot pămîntul a ieşit vestirea lor"*[16]; şi iarăşi: *„Evanghelia fiind propovăduită la toată făptura cea de sub cer"*[17]. Şi-l vezi pe Pavel alergînd din Ierusalim pînă în Spania[18]. Dacă un singur apostol a străbătut atîta parte a lumii, gîndeşte-te cît pămînt au străbătut ceilalţi apostoli! Că tot Pavel, scriind altora, spunea iarăşi de propovăduirea Evangheliei că *„aduce roadă şi creşte în toată zidirea cea de sub cer"*[19].

– Ce înseamnă: *„Spre mărturie tuturor neamurilor?"*

– Înseamnă: Evanghelia a fost propovăduită pretutindeni, dar n-a fost crezută pretutindeni. De aceea Hristos a spus: *„Spre mărturie* celor ce n-au crezut", adică spre mustrare şi învinuire; *„Spre mărturie"*, adică cei care au crezut vor da mărturie împotriva celor care n-au crezut şi-i vor osîndi. De aceea Ierusalimul a fost dărîmat după ce a fost propovăduită Evanghelia în toată lumea, tocmai pentru ca nerecunoscătorii iudei să nu mai aibă nici o umbră de apărare. Căci ce iertare mai pot avea cei care au văzut puterea Lui strălucind pretutindeni şi cuprinzînd în scurtă vreme întreaga lume, dar ei stăruiesc încă în încăpăţînarea lor? Că a fost propovăduită atunci Evanghelia pretutindeni, ascultă ce zice Pavel: *„Evanghelia fiind propovăduită la toată făptura cea de sub cer"*[20]. Acesta este şi cel mai mare semn al puterii lui Hristos, că în douăzeci sau treizeci de ani cuvîntul Evangheliei a ajuns pînă la marginile lumii. „După aceasta va veni sfîrşitul Ierusalimului", spune Hristos. Că lucrul acesta a vrut să-l spună, o arată cuvintele Sale următoare. Şi ca să-i încredinţeze de pieirea Ierusalimului, citează profeţia lui Daniel, zicînd:

„Cînd veţi vedea urîciunea pustiirii, ce s-a zis prin proorocul Daniel[21], *stînd în locul cel sfînt. Cine citeşte să înţeleagă"*[22].

I-a trimis la Daniel. Hristos numeşte *„urîciune"* statuia celui care a cucerit atunci cetatea Ierusalimului, pe care cel ce a pustiit cetatea şi templul a pus-o înăuntrul templului. De aceea a şi numit-o *„a pustiirii"*.

Apoi, ca ucenicii să afle că toate acestea se vor întîmpla chiar în timpul vieţii unora din ei, a spus: *„Cînd veţi vedea urîciunea pustiirii"*.

III

Din cele întîmplate poţi admira puterea lui Hristos şi curajul apostolilor Lui, că au propovăduit Evanghelia în nişte vremuri ca acelea, în

16. *Rom.* 10, 18.
17. *Col.* 1, 23.
18. *Rom.* 15, 24, 28.
19. *Col.* 1, 6, 23.
20. *Col.* 1, 23.
21. *Dan.* 9, 27.
22. *Matei* 24, 15.

care se ducea război împotriva poporului iudeu, în care iudeii erau socotiţi nişte răzvrătiţi, în care cezarul a poruncit ca toţi iudeii să fie prigoniţi. S-a întîmplat atunci cu apostolii ce s-ar petrece cu nişte oameni care n-au condus niciodată o corabie şi nici n-au văzut marea, dar cărora li s-a poruncit să se aşeze la cîrma unei corăbii, să o conducă şi să poarte război pe mare, cînd marea îşi înalţă de pretutindeni valurile, cînd se întunecă tot văzduhul, cînd corăbiile se îneacă una după alta, cînd sus pe punte toţi se răzvrătesc, iar jos din mare năvălesc fiarele mării, care împreună cu valurile înghit pe călători; cînd trăsnete se slobod din înaltul cerului, cînd piraţii năvălesc, cînd corăbierii îşi întind unii altora curse; şi s-ar porunci unor astfel de oameni ca pe o vreme ca aceea să scufunde şi să biruie un stol nenumărat de corăbii încărcate cu oştire, care vin împotriva corăbiei lor. Da, apostolii erau urîţi de neamuri ca iudeii; erau omorîţi cu pietre de iudei ca vrăjmaşi ai religiei lor. Loc de linişte nu era pentru ei. Pretutindeni numai prăpăstii, stînci primejdioase, piedici în oraşe, în sate, în case. Orice om ducea război împotriva lor; şi voievodul şi generalul şi omul de rînd; toate neamurile, toate popoarele. Şi era atîta tulburare cît nu se poate zugrăvi cu cuvîntul. Poporul iudeu era foarte urît în imperiul roman pentru că pricinuise imperiului o mulţime de necazuri; propovăduirea Evangheliei însă n-a fost întru nimic vătămată de aceasta; Ierusalimul fusese cucerit şi ars, iar locuitorii supuşi la nenumărate munci; apostolii însă, care erau în Ierusalim, au introdus în imperiul roman legi noi şi aceste legi au biruit legile romane. Ce lucruri noi şi nemaiauzite! Romanii au biruit atunci nenumărate zeci de mii de iudei, dar n-au putut birui doisprezece oameni, care au luptat cu ei, goi şi fără arme. Ce cuvînt ar putea înfăţişa minunea aceasta?

Un învăţător trebuie să aibă două însuşiri: una, să fie vrednic de credinţă; alta, să fie iubit de ucenicii lui; în afară de aceste însuşiri şi pe lîngă acestea se mai cere ca învăţăturile lui să fie bine primite şi să fie predate într-un timp lipsit de tulburare şi răzvrătire. Pe vremea apostolilor însă, cînd au propovăduit Evanghelia, toate acestea erau împotrivă. Nici apostolii nu păreau să fie vrednici de credinţă, că îndepărtau pe oameni de la cele ce păreau a fi bună credinţă; nu erau nici iubiţi, ci dimpotrivă urîţi, că făceau pe oameni să se lepede de cele ce iubeau: de obiceiuri, de datinile strămoşeşti, de legi. Apoi poruncile lor erau grele, iar faptele de la care îi abăteau pe oameni, pline de plăcere. O mulţime de primejdii, nenumărate primejdii de moarte îndurau şi apostolii şi cei care credeau în cuvîntul lor; iar în afară de asta timpul era plin de greutăţi, de războaie, de răscoale, de tulburări. Numai acestea şi ar fi fost în stare să zădărnicească totul, fără să mai fi fost şi greutăţile de care am vorbit mai sus. Potrivită vreme este acum să spunem: *„Cine va grăi puterile Domnului?*

Cine va face auzite toate laudele Lui?"[23] Dacă iudeii, cu toate minunile făcute, nu l-au ascultat pe Moise să părăsească o țară în care erau supuși la frămîntarea lutului și facerea cărămizilor și erau chinuiți și omorîți în fiecare zi, ce i-a convins pe cei care au crezut în cuvintele apostolilor să se lepede de o viață lipsită de griji și să îmbrățișeze o altă viață plină de primejdii, de sîngiuri, de moarte, și aceasta cînd cei ce predicau această viață erau iudei, străini de neamul lor și cumplit dușmăniți din toate părțile? Să nu aduci în mijlocul popoarelor, nici în mijlocul orașelor, nici în mijlocul oamenilor, ci într-o casă mică pe un om urît de toți cei din casă și să încerci cu ajutorul acestuia să abați pe tată, pe soție și pe copii de la tot ce iubesc ei, oare nu l-ai vedea sfîșiat înainte de a deschide gura? Oare nu-l vor omorî cu pietre înainte de a călca pragul casei, dacă intrarea în casă a unui astfel de om dă naștere la ceartă și bătaie între bărbat și femeie? Iar dacă acest om mai este și ușor de disprețuit, dacă mai dă și porunci grele, dacă mai și poruncește celor ce trăiesc în huzur și desfrînări să filozofeze, să trăiască adică cumpătat, dacă în afară de acestea mai are de luptat și cu o mulțime de dușmani care îl covîrșesc, nu-i așa că toți vor căuta să-l ucidă? Ei bine, ceea ce este cu neputință să se întîmple într-o singură casă, aceea Hristos a săvîrșit în întreaga lume, aducînd pe apostoli, pe doctorii lumii, printre prăpăstii, printre rîpi, printre stînci primejdioase, în timp ce războiul cuprinsese și pămîntul și marea.

Iar dacă vrei să afli mai bine toate acestea, adică foametea, ciuma, cutremurele și toate celelalte nenorociri, citește istoria în care Iosif[24] a scris despre acestea și vei cunoaște totul cu de-amănuntul. De aceea și Hristos spunea: *„Nu vă spăimîntați, că trebuie să se întîmple toate acestea"*; și: *„Cel ce va răbda pînă la sfîrșit, acela se va mîntui"*; și: *„Se va propovădui Evanghelia aceasta în toată lumea"*. De frica nenorocirilor prezise apostolii erau abătuți și descurajați; de aceea Domnul îi întărește, spunîndu-le că, chiar dacă ar veni peste ei mii de nenorociri, Evanghelia trebuie să fie propovăduită pretutindeni în lume și numai după aceea va veni sfîrșitul.

IV

Ai văzut cum stăteau atunci lucrurile și cît de felurit era războiul? Și asta la început, cînd fiecare faptă mare avea nevoie de multă liniște! Cum stăteau, dar, pe atunci lucrurile? Nimic nu ne împiedică să le rezumăm. Cel dintîi război era războiul înșelătorilor: *„Vor veni,* spune Domnul, *hristoși mincinoși și profeți mincinoși"*; al doilea război, războiul roma-

23. *Ps.* 105, 2.

24. Iosif Flaviu, istoric iudeu, născut în Ierusalim pe la 37, mort în anul 100. În timpul asediului lui Vespasian era în Ierusalim, așa că a fost martor al împlinirii profeției Mîntuitorului. Iosif Flaviu a scris: *Războiul iudaic, Antichitățile iudaice, Autobiografia.*

nilor: *„Veți auzi de războaie"*, spune Domnul; al treilea război, războiul care aduce foamete; al patrulea război, cel ce aduce ciumă și cutremure; al cincilea război: *„Vă vor da pe voi la chinuri"*; al șaselea război: *„Veți fi urîți de toți"*; al șaptelea război: *„Se vor vinde unii pe alții și se vor urî unii pe alții"*; aici arată războiul între cei din același popor; apoi, hristoși mincinoși și frați mincinoși; apoi *„se va răci dragostea"*, care este pricina tuturor relelor. Ai văzut cîte feluri de războaie noi și nemaiauzite? Ei bine, în ciuda acestora și a altora cu mult mai mari decît acestea – că pe lîngă războiul între cei din același popor s-a adăugat și războiul între rude –, Evanghelia a biruit întreaga lume, pentru că spune Domnul: *„Se va propovădui Evanghelia în toată lumea"*.

Unde[25] sînt, dar, cei care pun în fața dogmelor Bisericii tirania ceasului în care se nasc oamenii și periodicitatea timpurilor? Cine a menționat vreodată că s-a arătat un alt Hristos, că s-a mai petrecut un lucru ca acesta datorită periodicității timpurilor? Pot să spună mulți că s-au scurs sute de mii de ani de la facerea lumii, dar aceasta n-o pot născoci! Despre ce altă periodicitate ne mai pot vorbi? N-a mai fost nici o altă Sodomă, nici o altă Gomoră, nici un alt potop. Pînă cînd vă jucați vorbind de periodicitatea timpurilor și de ceasul în care se nasc oamenii?

– Dar cum se face, aș putea fi întrebat, că se împlinesc multe din cele spuse de acești oameni?

– Pentru că tu te-ai lipsit de ajutorul lui Dumnezeu, pentru că tu te-ai lepădat de El, pentru că tu te-ai așezat în afara purtării Lui de grijă, pentru aceea diavolul îți întoarce treburile tale și ți le mută după cum vrea el. Dar nu poate face asta cu sfinții, dar, mai bine spus, nici cu noi păcătoșii, care disprețuim mult purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Chiar dacă viața noastră e așa cum este, totuși sîntem mai presus de uneltirile demonilor, pentru că, prin harul lui Dumnezeu, ne ținem cu multă tărie de dogmele adevărului.

Dar, în general vorbind, ce este credința în atotputernicia ceasului în care se naște omul? Nimic altceva decît o nedreptate ce se face firii, o confuzie, o idee care te face să crezi că totul se face la întîmplare, dar, mai bine spus, nu numai la întîmplare, ci și împotriva rațiunii.

Poate că cineva m-ar întreba:

– Dacă nu este ceasul în care se naște omul, pentru ce cutare se îmbogățește și pentru ce cutare e sărac?

– Nu știu. Deocamdată îți voi răspunde așa, ca să te învăț să nu iscodești totul și ca să te învăț că lucrurile de pe lumea aceasta nu se petrec la

25. De aici începe partea morală: *Să nu cercetezi de unde vine bogăția și sărăcia. Despre cei ce spun că în viața omului este hotărîtor ceasul nașterii și că toate se petrec la întîmplare.*

întîmplare. Iar pentru că nu știi pricinile unor lucruri, nu trebuie să inventezi pricini care nu sînt pricini. Mai bine e să nu știi bine decît să știi rău. Omul care nu știe pricina unui lucru va ajunge îndată să găsească adevărata pricină; dar cel care născocește o pricină falsă, pentru că nu o știe pe cea adevărată, nu va putea ajunge cu ușurință la cea adevărată, ci va avea nevoie și de mai multă muncă și de mai multă sudoare ca să spulbere pricina falsă de mai înainte. Pe o plăcuță, dacă e curată, poți scrie cu ușurință orice vrei; dar dacă e scrisă, nu e atît de ușor; trebuie mai întîi să ștergi ce a fost scris rău. Tot așa și cu doctorii; un doctor care nu dă nici o doctorie este cu mult mai bun decît unul care dă doctorii vătămătoare; un arhitect care clădește case șubrede este mai rău decît unul care nu clădește deloc; la fel și cu pămîntul: este cu mult mai bun pămîntul care nu are nici un rod decît cel care are spini. Să nu alergăm să cunoaștem totul, ci să îndurăm că nu știm unele lucruri, decît să le știm greșit, pentru ca nu cumva atunci cînd vom găsi dascăl să-i facem îndoită osteneală; dar, mai bine spus, adeseori mulți au rămas neîndreptați numai pentru că la început au dobîndit învățături greșite. Nu este aceeași osteneală să semeni după ce mai întîi trebuie să smulgi ierburile cele rele ce au prins rădăcină, cu a semăna un ogor curat. Dincolo trebuie să întorci brazda mai întîi și apoi să semeni alte semințe; dincoace, auzul este gata pregătit.

Deci, din ce pricină se îmbogățește cineva? Vă voi spune; unii, pentru că Dumnezeu le dă bogăție au dobîndit bogăția cu îngăduința lui Dumnezeu; iar alții, pentru că Dumnezeu le îngăduie să strîngă bogății. Aceasta e cea mai scurtă și cea mai simplă explicație.

– Cum? ai putea să mă întrebi. Dumnezeu face ca să se îmbogățească desfrînatul, cel ce săvîrșește adulter, stricatul, omul care întrebuințează rău averile sale?

– Nu face asta Dumnezeu, dar le îngăduie să se îmbogățească. Mare e deosebirea, nespus de mare, între a face și a îngădui.

– Dar, în definitiv, pentru ce îngăduie Dumnezeu asta?

– Nu e încă vremea judecății, ca să ia fiecare plata faptelor sale. Poate fi, oare, un om mai rău decît bogatul acela care nu-i dădea lui Lazăr nici firimiturile care cădeau de la masa lui?[26] Și a ajuns mai nenorocit decît toți, că nici pe o picătură de apă nu era stăpîn; și asta mai ales pentru că a fost crud cînd era bogat. Dacă sînt doi oameni la fel de răi, care aici pe pămînt nu au aceeași stare materială, unul e bogat și altul e sărac, apoi dincolo pe lumea cealaltă nu vor fi pedepsiți la fel, ci bogatul mai cumplit.

26. *Luca* 16, 19–31.

V

Vezi, dar, că bogatul este pedepsit mai cumplit, pentru că a primit pe lumea asta averi! Şi tu deci cînd îl vezi pe cel bogat că îi merge bine, deşi-i un ticălos şi un nelegiuit, suspină şi lăcrimează că bogăţia aceasta îi este adaos de pedeapsă. După cum cei care fac o mulţime de păcate, dar nu vor să se pocăiască, îşi adună loruşi multă urgie, tot aşa şi cei ce s-au bucurat de bună stare şi n-au fost pedepsiţi aici pe pămînt vor suferi dincolo mai mare osîndă. Şi dacă vrei, îţi voi dovedi lucrul acesta nu numai cu pilde din viaţa viitoare, ci şi cu pilde din viaţa aceasta. Cînd fericitul David a săvîrşit acel păcat cu Batseba şi a fost mustrat de profet, a fost învinuit mai mult tocmai pentru că a săvîrşit acel păcat cînd se bucura de toate bunătăţile. Ascultă cum îl mustră Dumnezeu mai ales pentru asta: *„Nu te-am uns Eu pe tine împărat? Nu te-am scăpat Eu din mîna lui Saul şi ţi-am dat toate cele ale domnului tău şi toată casa lui Israel şi Iuda? Şi dacă acestea îţi erau puţine, ţi-aş mai fi adăugat încă pe atîtea. Pentru ce ai făcut ceea ce este rău înaintea Mea?"*[27]

Nu primesc aceleaşi pedepse toţi păcătoşii, ci pedepsele sînt multe şi felurite; se ţine seamă şi de timpul cînd au fost săvîrşite şi de persoane şi de funcţii şi de priceperea fiecăruia şi de altele multe. Şi ca să fac mai desluşite cele ce vreau să spun, am să iau un păcat, de pildă desfrînarea, şi ai să vezi cîte feluri de pedepse voi găsi pentru acest păcat. Nu pedepse născocite de mine, ci din dumnezeieştile Scripturi.

A făcut cineva desfrînare înainte de darea legii? Altfel este pedepsit. Şi aceasta o arată Pavel: *„Cîţi au păcătuit fără lege, fără lege vor şi pieri"*[28]. A făcut cineva desfrînare după ce s-a dat legea? Va fi pedepsit mai greu. *„Cîţi au păcătuit în lege,* spune Pavel, *prin lege vor fi judecaţi"*[29]. A făcut cineva desfrînare, preot fiind? Din pricina vredniciei lui preoţeşti primeşte adaos foarte mare la pedeapsă. De aceea fetele celorlalţi oameni erau ucise de făceau desfrînare, pe cînd fetele preoţilor erau arse de vii[30]. Prin porunca aceasta legiuitorul arată, cu putere, cît de mare pedeapsă aşteaptă pe un preot care săvîrşeşte acest păcat. Dacă fata preotului este pedepsită mai greu, pentru că-i fiică de preot, apoi cu mult mai mult preotul. A fost silită o femeie să facă desfrînare? Nu-i pedepsită! A făcut desfrînare o femeie bogată şi o sărmană? Pedeapsa este felurită. Se vede asta din cele ce am spus mai dinainte, din cele ce am spus despre David. A făcut cineva desfrînare după venirea lui Hristos?

27. *II Regi* 12, 7-9.
28. *Rom.* 2, 12.
29. *Rom.* 2, 12.
30. *Lev.* 21, 9.

De moare nebotezat va fi pedepsit mai mult decît toți cei care au păcătuit înainte de venirea lui Hristos. A făcut cineva desfrînare după ce a fost botezat? Nu mai are nici o mîngîiere din pricina păcatului. Şi asta a arătat-o Pavel, zicînd: *„De călca legea lui Moise era omorît fără milă pe mărturia a doi sau trei. Gîndiți-vă cu cît mai aspră va fi pedeapsa cuvenită celui care a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu şi a nesocotit sîngele Testamentului şi a batjocorit harul lui Dumnezeu?"*[31]. A făcut desfrînare un preot? Păcatul lui este culmea tuturor păcatelor.

Ai văzut cît de diferite sînt pedepsele pentru acelaşi păcat? Alta era pedeapsa desfrînării înainte de darea legii, alta după darea legii şi alta a preotului legii vechi; acum alta este pedeapsa femeii bogate, alta a femeii sărmane, alta a catehumenei, alta a femeii botezate, alta a preotului legii noi. Iar pedeapsa dată păcatului este felurită, după ştiința celui care săvîrşeşte păcatul: *„Cel ce ştie voia domnului lui şi nu o face va fi bătut mult"* [32]. Cînd păcatul este săvîrşit în urma altor exemple, pedeapsa e mai grea. De aceea şi spune Domnul: *„Dar voi văzînd nu v-ați pocăit nici după aceea"*[33], deşi ați avut parte de o mare purtare de grijă". De aceea şi Hristos a şi mustrat Ierusalimul, zicînd: *„De cîte ori am vrut să adun pe fiii voştri şi nu ați vrut"*[34]. Alta este pedeapsa pentru cel care săvîrşeşte păcatul trăind în desfătări. O arată pilda bogatului nemilostiv şi a lui Lazăr[35]. Măreşte apoi pedeapsa păcatului şi locul în care este săvîrşit păcatul; aceasta a vrut să arate Domnul cînd a spus: *„Între templu şi altar"*[36]. Păcatul se pedepseşte apoi şi după felul păcatelor: *„Nu e de mirare dacă este prins cineva furînd"*[37]; şi iarăşi: *„Ai ucis pe fiii tăi şi pe fiicele tale; aceasta este mai mult decît toate desfrînările tale şi urîciunile tale"*[38]. Păcatul se mai pedepseşte şi după persoana față de care se săvîrşeşte păcatul: *„Dacă va păcătui față de un om, se vor ruga pentru el; dar dacă va păcătui față de Dumnezeu, cine se va ruga pentru el?"* [39] Păcatul este pedepsit mai rău şi cînd cineva întrece în trîndăvie pe cei ce sînt cu mult mai răi decît el, aşa cum mustră Dumnezeu prin profetul Iezechiel, zicînd: *„Nici după dreptățile neamurilor n-ați făcut"*[40]. La fel şi cînd nu se înțelepţeşte cineva nici prin exemplele altora: *„A văzut pe sora*

31. *Evr.* 10, 28-29.
32. *Luca* 12, 47.
33. *Matei* 21, 32.
34. *Matei* 23, 37.
35. *Luca* 16, 19-31.
36. *Matei* 23, 35.
37. *Prov.* 6, 30.
38. *Iez.* 16, 20-22.
39. *I Regi* 2, 26.
40. *Iez.* 5, 7.

ei şi s-a socotit dreaptă"[41]. Tot aşa cînd cineva are parte de mai multă purtare de grijă: *„Dacă s-ar fi făcut în Tir şi în Sidon minunile acestea, de mult s-ar fi pocăit; dar mai uşor va fi Tirului şi Sidonului decît oraşului aceluia"*[42]. Ai văzut cîtă precizie în darea pedepselor? Ai văzut că nu sînt pedepsite la fel aceleaşi păcate? Pedeapsa noastră însă ni se măreşte şi mai mult cînd ne bucurăm de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, dar nu ne folosim de ea. Asta o arată Pavel, cînd spune: *„Dar după împietrirea ta şi după inima ta cea nepocăită îţi aduni mînie"*[43].

Ştiind, dar, toate acestea să nu ne scandalizăm, să nu ne tulburăm de nimic din cele ce se petrec pe lume şi nici să nu ne frămîntăm gîndurile, ci să lăsăm totul pe seama tainicei purtări de grijă a lui Dumnezeu; să facem fapte bune şi să fugim de păcat, ca să avem parte şi de bunătăţile cele viitoare, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi cu Care Tatălui slavă, împreună cu Sfîntul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

41. *Iez.* 16, 51-52.
42. *Matei* 11, 21-22.
43. *Rom.* 2, 5.

OMILIA LXXVI

„Atunci cei din Iudeea să fugă în munţi, iar cel de pe casă să nu se coboare ca să ia cele din casa lui; cel din ţarină să nu se întoarcă înapoi ca să-şi ia hainele lui"[1]

I

După ce a vorbit de nenorocirile ce vor veni peste Ierusalim, de luptele pe care aveau să le ducă apostolii şi după ce le-a spus că vor rămîne nebiruiţi şi că vor străbate toată lumea, Hristos le vorbeşte din nou de nenorocirile iudaice, arătînd că atunci cînd apostolii vor fi străluciţi, învăţînd toată lumea, iudeii vor fi în necazuri şi supărări.

Uită-te cum înfăţişează războiul iudaic! Zugrăveşte grozăvia lui prin fapte în aparenţă mici. *„Atunci,* spune El, *cei din Iudeea să fugă în munţi"*.

– Cînd *„Atunci"?*

– Cînd se vor întîmpla acestea, cînd *„urîciunea pustiirii va sta în locul cel sfînt"*[2]. Mie mi se pare că aici vorbeşte de oştirile romane. „Fugiţi, dar, atunci, le spune Domnul. Atunci nu mai este nici o nădejde de scăpare".

Pentru că se întîmplase de multe ori ca iudeii să scape din războaie grele, de pildă pe timpul lui Senahirim[3] şi pe timpul lui Antioh[4] – că atunci au intrat oştiri străine în Ierusalim şi templul a fost ocupat, dar Macabeii au pus pe fugă pe duşmani şi au prefăcut înfrîngerea în victorie –, deci ca ucenicii să nu creadă că şi în acest război lucrurile vor lua tot o astfel de întorsătură, Hristos îi opreşte să nutrească aceste nădejdi. „Ar fi de dorit, le spune El, ca să scăpaţi numai cu trupul gol!" De aceea nu-i lasă pe cei de pe acoperiş să intre în casă să-şi ia hainele; arată prin asta că nimeni nu poate scăpa de aceste nenorociri, pentru că nenorocirile sînt fără de ieşire, pentru că va pieri neapărat cel surprins de ele. Aceasta e pricina că vorbeşte şi de cel din ţarină, zicînd: *„Nici el să nu se întoarcă să-şi ia hainele lui"*. Dacă trebuie să fugă cei ce sînt în Ierusalim, cu atît mai mult nu trebuie să-şi caute scăparea în Ierusalim cei ce sînt pe cîmp.

1. *Matei* 24, 16–18.
2. *Matei* 24, 15.
3. *IV Regi* 18, 13–19, 36.
4. *I Mac.* 6, 17; 7, 4

„Vai de cele ce vor avea în pîntece și vor alăpta!"[5]

Vai de cele ce vor avea în pîntece, pentru că sînt mai greoaie, pentru că nu pot fugi cu ușurință, împovărate fiind de povara sarcinii. Vai de cele ce vor alăpta, pentru că, legate fiind de lanțul dragostei de copii, n-au să poată să se salveze împreună cu cei pe care-i alăptează. Poți ușor să-ți lași averile și să fugi; poți ușor să-ți pui în siguranță averile și hainele; dar cum poți să înăbuși glasul sîngelui, cum poate fi ușoară cea însărcinată, cum poate femeia care alăptează să-și părăsească pruncul ei?

Apoi Hristos, tot pentru a arăta grozăvia nenorocirii, spune:

„Rugați-vă ca să nu fie fuga voastră iarna, nici sîmbăta. Că va fi atunci necaz mare, cum n-a mai fost de la începutul lumii pînă acum, nici nu va mai fi"[6].

Vezi că Hristos adresează aceste cuvinte iudeilor și că vorbește de nenorocirile acelea ce vor veni peste ei? Le adresează iudeilor, pentru că apostolii nu păzeau sîmbăta și nici nu vor fi în Ierusalim cînd Vespasian va dezlănțui aceste nenorociri. Cei mai mulți dintre ei plecaseră înainte de pe lumea aceasta, iar dacă mai rămăsese în viață careva era atunci în alte părți ale lumii.

– Dar pentru ce să nu fie fuga lor nici iarna, nici sîmbăta?

– Să nu fie iarna, din pricina greutății timpului; sîmbăta, din pricina puterii legii. Pentru că era nevoie de fugă – și de o fugă la repezeală – și pentru că iudeii nu puteau fugi sîmbăta din pricina legii și nici iarna, din pricina greutății timpului, de aceea Hristos a spus: *„Rugați-vă, că va fi atunci necaz mare, cum n-a mai fost, nici va mai fi"*.

Să nu socotească cineva că aceste cuvinte sînt o exagerare! Să afle adevărul spuselor lui Hristos din scrierile lui Iosif Flaviu! Că nimeni nu poate spune despre Iosif Flaviu că, fiind creștin, a exagerat înadins tragedia iudeilor, pentru a întări spusele lui Hristos. Nu! Iosif Flaviu a fost iudeu – și un iudeu habotnic – rîvnitor al legii, unul dintre iudeii de după venirea lui Hristos.

– Ce spune Iosif?

– Spune că nenorocirile acelea au întrecut nenorocirile oricărei tragedii; că a fost un război cum nu s-a mai abătut niciodată unul ca acesta peste poporul iudeu. Atît de mare era foametea, că mamele își mîncau proprii copii și că se luptau unele cu altele ca să-și mănînce copiii. Mai spune că mulți morți au fost spintecați ca să li se mănînce măruntaiele[7].

5. *Matei* 24, 19.

6. *Matei* 24, 20-21.

7. Iosif Flaviu, *Războiul iudeilor,* Cartea V, cap. X, 2–3; Cartea VI, cap. III, 3–4, cf. Oeuvres complètes de Flavius Josephe, Traduites en français sous la direction de Théodor Reinach, Tome sixième, *Guerre des Juifs*, Livres IV-VII, traduction de René Harmand, revisée et annotée par S. Reinach et J. Weill, Paris, 1932, p. 140-142; p. 184-185.

Cu plăcere i-aş întreba pe iudei: Pentru ce a venit peste ei mînia aceasta aşa de cumplită a lui Dumnezeu, mai cumplită decît toate cele ce au fost mai înainte, nu numai în Iudeea, ci în întreaga lume? Nu e lămurit că hotărîrea aceasta dumnezeiască este din pricina răstignirii lui Hristos? Toţi o vor spune; iar odată cu toţi şi mai presus de toţi adevărul lucrurilor. Gîndeşte-te cît de cumplite au fost acele nenorociri, cînd ele nu pot sta faţă în faţă nici cu cele din trecut, nici cu cele din viitor, cînd nici în întreaga lume, nici în alt timp, din trecut sau din viitor, nu se va putea spune că au mai fost astfel de nenorociri. Şi pe bună dreptate, că nici n-a mai îndrăznit vreun om, nici înainte de iudei, nici după ei, să mai săvîrşească o faptă atît de nelegiuită şi atît de înfricoşătoare. De aceea a şi spus Domnul: *„Va fi necaz cum n-a mai fost, nici nu va mai fi"*.

„Şi de nu s-ar fi scurtat zilele acelea, n-ar mai fi scăpat nici un trup; dar pentru cei aleşi se vor scurta zilele acelea"[8].

Prin aceste cuvinte Domnul arată că iudeii erau vrednici de o pedeapsă mai grea decît cea spusă. Prin *„zile"* înţelege zilele războiului şi ale asediului Ierusalimului. Cu alte cuvinte, Domnul spune aşa: „Dacă războiul romanilor împotriva oraşului ar fi ţinut mai mult, ar fi pierit toţi iudeii" – prin: „nici un trup" Hristos vrea să spună nici un iudeu – „şi cei din Iudeea şi cei din afară de Iudeea". Într-adevăr romanii n-au pornit război numai împotriva iudeilor din Iudeea, ci împotriva iudeilor răspîndiţi în întreaga lume; pe toţi îi prigoneau şi-i alungau din pricina urii ce le-o purtau.

II

– Pe cine numeşte Domnul aici „aleşi"?

Pe creştinii care trăiau printre iudei în timpul asediului. Ca să nu spună iudeii că acele nenorociri s-au întîmplat din pricina predicării Evangheliei şi a închinării la Hristos, Domnul arată că nu numai că nu sînt creştinii pricina acelor nenorociri, ci, dimpotrivă, dacă n-ar fi fost creştinii ar fi pierit toţi pînă la unul. Dacă Dumnezeu ar fi îngăduit să se prelungească războiul, n-ar mai fi rămas nici urmă de iudeu. Dar ca să nu piară împreună cu iudeii cei necredincioşi şi iudeii care se făcuseră creştini, Hristos a stins repede lupta şi a pus capăt războiului. Pentru aceea a spus: *„Dar pentru cei aleşi se vor scurta zilele acelea"*. Domnul a grăit aşa ca să mîngîie pe creştinii care trăiau printre iudeii asediaţi, ca să le uşureze sufletul şi să nu se teamă că vor pieri şi ei împreună cu iudeii. Dacă aici pe pămînt Dumnezeu are atîta purtare de grijă de aleşii Săi, că pentru ei mîngîie şi pe alţii, şi că pentru creştini mai rămîn resturi din iudeii necredincioşi, gîndeşte-te cîtă cinste vor avea aleşii Săi pe vremea cununilor? Hristos îi mîngîie să nu fie îndu-

8. *Matei* 24, 22.

rerați din pricina acestor nenorociri. Da, și iudeii vor suferi la fel cu ei, dar cu nici un folos, ci spre răul sufletului lor. Hristos nu numai că-i mîngîie pe ucenici, ci îi și îndepărtează pe nebăgate de seamă și pe nesimțite de obiceiurile iudaice. Într-adevăr, dacă nu va mai fi vreo schimbare și nici templul nu va mai fi înălțat și nu va mai rămîne în picioare, atunci este evident că va înceta și legea. Hristos n-a spus lămurit aceasta, dar prin pieirea desăvîrșită a templului a lăsat să se înțeleagă asta. N-a spus-o lămurit ca să nu-i înspăimînte înainte de vreme; de aceea nici n-a vorbit la început de aceste nenorociri, ci, văitînd mai întîi Ierusalimul, i-a făcut pe ucenici să-I arate clădirile templului și să-L întrebe, pentru ca El, răspunzîndu-le, așa-zicînd la întrebare, să le prezinte toate cele ce se vor întîmpla în viitor. Tu însă uită-mi-te la rînduiala făcută de Duhul Sfînt, că de toate acestea n-a scris nimic evanghelistul Ioan, ca să nu se creadă că le-a scris cunoscînd istoria celor petrecute – că Ioan a trăit multă vreme după cucerirea Ierusalimului –, ci au scris evangheliștii care au murit înainte de căderea Ierusalimului și n-au văzut grozăviile războiului iudaic, ca din toate părțile să strălucească tăria profeției lui Hristos.

„Atunci de vă va zice cineva: „Iată aici este Hristos sau acolo", să nu credeți. Că se vor scula hristoși mincinoși și profeți mincinoși și vor face semne și minuni, ca să rătăcească de va fi cu putință și pe cei aleși. Iată v-am spus vouă de mai înainte. Deci dacă vă vor zice: „Iată este în pustie", să nu ieșiți! „Iată este în cămări!", să nu credeți. Că precum fulgerul iese de la răsărit și se arată pînă la apus, tot așa va fi și venirea Fiului Omului. Că unde va fi stîrvul, acolo se vor aduna și vulturii"[9].

După ce a terminat de vorbit de Ierusalim, Hristos trece la venirea Lui cea viitoare și vorbește de semnele premergătoare ale acesteia, folositoare nu numai ucenicilor Săi, ci și nouă și tuturor ce vor fi după noi.

– Cînd *„atunci"?*

– Aici, după cum am spus de multe ori, cuvîntul *„atunci"* nu arată continuarea timpului celor spuse mai înainte. Cînd voia să spună că un fapt vine îndată după alt fapt, Hristos adaugă: *„Îndată după necazul acelor zile";* aici însă nu grăiește așa, ci spune: *„atunci";* nu arată cele ce se vor întîmpla după căderea Ierusalimului, ci cele ce se vor întîmpla în timpul în care aveau să se întîmple cele despre care avea să vorbească. Tot așa și cînd evanghelistul spune: *„În zilele acelea a venit Ioan Botezătorul"*[10] nu vorbește de timpul imediat următor, ci de timpul de mai tîrziu, după mulți ani, în care s-au întîmplat acelea despre care avea să vorbească. Într-adevăr după ce a vorbit de nașterea lui Hristos, de venirea

9. *Matei* 24, 23–28.
10. Matei 3, 1.

magilor şi de moartea lui Irod, evanghelistul spune îndată: *„În zilele acelea a venit Ioan Botezătorul"*, deşi trecuseră treizeci de ani. Scriptura are obiceiul să folosească acest mod de istorisire. Tot aşa şi aici, Hristos, trecînd peste tot timpul de la căderea Ierusalimului pînă la începuturile sfîrşitului lumii, vorbeşte de timpul care e cu puţin înainte de sfîrşitul lumii. *„Atunci de vă va zice cineva: „Iată Hristos este aici sau acolo", să nu credeţi"*. Deocamdată Hristos îi face atenţi pe ucenicii Săi asupra locului, vorbindu-le de caracteristicile venirii Lui şi de semnele hristoşilor mincinoşi. Le spune că venirea Sa de atunci nu va fi aşa cum s-a arătat la întîia Sa venire în Betleem, nu va fi într-un colţ mic al lumii, ca să nu-L ştie nimeni la început, ci va fi vădită şi cu toată strălucirea, încît nu va mai fi nevoie să o mai vestească cineva. Nu e mic semnul acesta de a nu veni pe neştiute. Observă că acum nu mai vorbeşte de război – că acum cuvîntul Său se ocupă de venirea Lui –, ci despre cei care vor încerca să amăgească pe oameni. Unii îi vor înşela pe mulţi pe vremea apostolilor – *„că vor veni şi vor înşela pe mulţi"* –, alţii îi vor înşela înainte de a doua Lui venire; aceştia din urmă vor fi mai răi decît cei dintîi, că *„vor face semne şi minuni, ca să rătăcească de va fi cu putinţă şi pe cei aleşi"*. Aici Hristos vorbeşte de antihrist şi arată că unii chiar îi vor sluji lui. De antihrist vorbeşte şi Pavel la fel. După ce l-a numit *„omul păcatului"* şi *„Fiul pierzării"*[11], a adăugat: *„A cărui venire este după lucrarea satanei, cu toată puterea şi cu semne şi cu minuni mincinoase şi cu toată amăgirea nedreptăţii la cei ce pier"*[12]. Şi uită-te cum le spune Hristos să se ferească! *„Să nu ieşiţi* în pustie, să nu intraţi în cămări"! N-a spus: „Plecaţi după el, dar să nu-l credeţi", ci: *„Să nu ieşiţi* şi nici să nu plecaţi după el! Că mare va fi atunci înşelăciunea, pentru că se vor face şi minuni spre a înşela pe oameni".

III

Aşadar, după ce Hristos a spus cum va veni antihrist, şi că va veni într-un loc anumit, spune cum va veni şi El.

– Cum va veni El?

– *„După cum fulgerul iese de la răsărit şi se arată pînă la apus, aşa va fi şi venirea Fiului Omului. Că unde va fi stîrvul, acolo şi vulturii"*.

– Cum se arată fulgerul?

– Fulgerul n-are nevoie de vestitor, n-are nevoie de predicator, ci se arată într-o clipită de ochi şi celor ce stau în case şi celor din cămări, pe faţa întregului pămînt. Aşa va fi şi venirea lui Hristos: se va arăta dintr-o dată pretutindeni prin strălucirea slavei Sale.

11. *II Tes.* 2, 3.
12. *II Tes.* 2, 9–10.

Vorbeşte apoi şi de un alt semn: *„Unde va fi stîrvul, acolo şi vulturii"*. Prin aceste cuvinte arată mulţimea îngerilor, a mucenicilor, a tuturor sfinţilor.

Apoi vorbeşte de minuni înfricoşătoare.

– Care sînt aceste minuni?

„Îndată după necazul acelor zile, spune el, soarele se va întuneca"[13].

– Despre necazul căror zile vorbeşte?

– Despre necazul zilelor din timpul lui antihrist şi a profeţilor mincinoşi. Va fi atunci necaz mare, pentru că vor fi mulţi înşelători. Dar zilele acestea nu vor ţine multă vreme. Dacă războiul iudaic s-a scurtat pentru cei aleşi, cu mult mai mult încercarea aceasta se va scurta tot pentru cei aleşi. De aceea n-a spus: *„După necazul"*, ci: *„Îndată după necazul acelor zile soarele se va întuneca"*; că toate se vor petrece cam în acelaşi timp. Profeţii mincinoşi şi hristoşii mincinoşi vor veni şi vor tulbura lumea; dar îndată va veni şi Hristos şi nu mică tulburare va cuprinde atunci lumea.

– Dar cum va veni?

– Însăşi natura se va schimba: *„Soarele se va întuneca"*; nu va dispărea, dar lumina lui va fi biruită de lumina venirii Lui.

„Stelele vor cădea"[14].

Căci ce nevoie va mai fi de ele, cînd nu va mai fi noapte?

„Şi puterile cerurilor se vor clătina"[15].

Şi pe bună dreptate, cînd văd că se face o atît de mare schimbare! Dacă puterile cerurilor s-au cutremurat şi s-au minunat atîta cînd s-au făcut stelele – că atunci cînd „s-au făcut stelele, spune Dumnezeu, *M-au lăudat cu glas mare toţi îngerii"*[16] –, cu mult mai mult văzînd că toată natura se schimbă, că oamenii dau socoteală, că toată lumea stă înaintea înfricoşătorului scaun de judecată, că toţi oamenii de la Adam şi pînă la venirea Lui dau răspuns de cele ce au făcut. Cum, dar, să nu se cutremure, cum să nu se clatine?

„Atunci se va arăta semnul Fiului Omului pe cer"[17].

Adică crucea, care va fi mai strălucitoare decît soarele; soarele se va întuneca şi se va ascunde, iar crucea se va vedea; şi nu s-ar vedea dacă n-ar fi cu mult mai strălucitoare decît razele soarelui!

– Dar pentru ce se arată semnul acesta?

13. *Matei* 24, 29.
14. *Matei* 24, 29.
15. *Matei* 24, 29.
16. *Iov* 38, 7.
17. *Matei* 24, 30.

– Ca să închidă cu covîrşire gura cea neruşinată a iudeilor, Hristos vine cu crucea la judecată, pentru că ea Îi este cea mai mare îndreptăţire; Îşi arată nu numai rănile, ci şi moartea Lui cea de ocară.

„Atunci vor plînge seminţiile"[18].

Cînd vor vedea crucea nu va mai fi nevoie de învinuire. Vor plînge seminţiile iudaice pentru că moartea Lui nu le-a folosit la nimic, pentru că au răstignit pe Acela Căruia trebuiau să I se închine.

Ai văzut cît de înfricoşător a descris Hristos venirea Lui? Ai văzut cum a trezit cugetele ucenicilor Săi? De aceea vorbeşte mai întîi de părţile dureroase ale venirii Lui, apoi de cele frumoase, pentru ca şi prin aceasta să-i mîngîie pe ucenici şi să-i liniştească. Le aminteşte din nou de patimile şi învierea Lui şi, cu strălucit chip, le aduce aminte de crucea Lui, ca să nu se ruşineze, nici să se îndurereze, pentru că El va veni atunci avînd înaintea Lui, în loc de alt semn, crucea. Alt profet spune că *„vor vedea pe Cel pe Care L-au împuns*[19]. Vor plînge fiindcă vor vedea că El este Acela.

Dar pentru că a pomenit de cruce a adăugat:

„Vor vedea pe Fiul Omului venind", nu pe cruce, ci *„pe norii cerului, cu putere şi slavă multă"*[20].

„Să nu socoteşti, spune Domnul, *cînd auzi de cruce, că iarăşi e vorba de ceva dureros şi trist!"* Nu! Domnul va veni cu putere şi slavă multă. Aduce crucea, ca păcatul iudeilor să se osîndească prin el însuşi. O aduce întocmai ca un om care fiind lovit cu o piatră arată piatra sau haina însîngerată.

Va veni pe nori, aşa cum S-a înălţat; şi seminţiile văzînd aceasta vor plînge. Nenorocirea lor însă nu se va mărgini numai la plînsete, ci plînsul va fi ca să-şi pronunţe ele însele sentinţa, ca să se osîndească singure. Atunci iarăşi

„Va trimite pe îngerii Lui cu sunet mare de trîmbiţă şi vor aduna pe cei aleşi de la cele patru vînturi, de la marginile cerurilor pînă la marginile lor"[21].

Cînd auzi aceste cuvinte gîndeşte-te la chinul celor ce nu vor fi adunaţi cu cei aleşi. Că aceia nu vor primi numai osînda de pe lumea de aici, ci şi pe aceasta. Şi după cum Hristos spunea mai înainte că vor zice: *„Binecuvîntat Cel Ce vine întru numele Domnului"*[22], tot aşa şi acum spune: *„Că vor plînge"*. Hristos le vorbise ucenicilor de războaiele cele

18. *Matei* 24, 30.
19. *Zah.* 12, 10.
20. *Matei* 24, 30.
21. *Matei* 24, 31.
22. *Matei* 23, 39.

groaznice, pentru ca să știe că pe răstignitorii Lui, în afară de nenorocirile de pe pămînt, îi așteaptă și chinurile de dincolo. Ni-i arată plînși, despărțiți de cei aleși și dați gheenei. Prin aceste cuvinte Hristos le dă iarăși curaj ucenicilor Săi, arătîndu-le de cîte rele vor scăpa și de cîte bunătăți se vor bucura.

IV

Poate că m-ar întreba cineva:

– Dacă Hristos vine cu atîta slavă și strălucire, pentru ce-i cheamă prin îngeri pe cei aleși?

– Ca și prin aceasta să-i cinstească. Pavel spune că vor fi răpiți în nori[23], dar a grăit și de chemarea prin îngeri cînd a vorbit despre înviere: *„Că Însuși Domnul,* spune el, *Se va pogorî din cer la poruncă, la glasul arhanghelului"*[24]. Deci îngerii vor strînge pe cei înviați, iar norii vor răpi pe cei strînși; și toate acestea, într-o clipită de vreme. Hristos nu-i va chema pe cei aleși, rămînînd sus în ceruri, ci vine în glas de trîmbiță.

– Pentru ce sînt trîmbițele și glasul?

– Pentru deșteptare, pentru bucurie, pentru înfățișarea uimirii de cele întîmplate, pentru durerea celor lăsați.

Vai de noi[25] în ziua aceea înfricoșătoare! Ar trebui să ne bucurăm cînd auzim de ea. Dar nu! La auzul ei ne îndurerăm, sîntem triști și abătuți. Sau numai eu sufăr lucrul acesta, iar voi vă bucurați cînd auziți de ea? În ce mă privește, îmi intră frica în oase cînd vorbesc de cele de atunci. Plîng cu amar și suspin din adîncul inimii. Plîng și suspin că pentru mine nu va fi gătită slava celor aleși, ci cuvintele care au fost spuse mai tîrziu de Domnul către fecioarele cele nebune[26] și către robul cel viclean care și-a îngropat talantul pe care l-a primit[27]. De aceea plîng, că vom cădea din o atît de mare slavă, din o atît de mare nădejde de bunătăți, și aceasta pentru totdeauna, pentru vecie, pentru că n-am voit să ne dăm cît de cît silința. Chiar dacă ar fi fost osteneala mare, iar legea lui Hristos grea, și așa ar fi trebuit să facem totul; chiar dacă mulți trîndavi ar părea să aibă o scuză, zadarnică e drept, dar ar părea s-o aibă, anume că poruncile sînt grele, că oboseala e mare, că timpul e lung, că povara e cu neputință de purtat, totuși scuza asta nu le poate sluji de apărare. Atunci are să ne usture mai mult decît gheena faptul că am pierdut cerul și bunătățile cele negrăite din pricină că n-am vrut să asudăm aici puțină vreme. Da, aici și vremea este scurtă și oboseala puțină; și totuși ne speriem și ne descurajăm. Pe pămînt te ostenești, dar

23. *I Tes.* 4, 17.
24. *I Tes.* 4, 16.
25. De aici începe partea morală: *Despre acea înfricoșătoare zi. Mulți, din pricină că nu s-au ostenit și n-au asudat puțin, vor fi lipsiți de slava și de bunătățile lui Dumnezeu.*
26. *Matei* 25, 12.
27. *Matei* 25, 26–30.

în ceruri e cununa; ești chinuit de oameni, dar ești cinstit de Dumnezeu; alergi două zile, dar răsplata e pentru veacuri nefîrșite; lupta o dai în trup stricăcios, iar cinstirile, în trup nestricăcios. Dar, în afară de aceasta, trebuie să ne mai gîndim și la aceea că dacă nu vrem să suferim dureri de dragul lui Hristos, totuși dureri suferim neapărat și din altă parte. Nici n-ai să fii nemuritor, dacă nu mori pentru Hristos! Nici n-ai să pleci de pe lumea aceasta cu bani, dacă nu-i arunci pentru Hristos! Pe acestea le cere Hristos de la tine; și pe acestea le vei da, chiar dacă nu ți le-ar cere El, pentru că ești muritor. Pe acestea vrea Hristos să le faci de buna ta voie. Numai atît îți cere Hristos: să faci pentru El acelea care datorită lor se duc și pier. Ai văzut cît de ușoară e lupta? Hristos îți spune: „Primește să suferi pentru Mine acelea pe care vrînd-nevrînd trebuie să le suferi! Adaugă faptei tale numai asta și am din partea ta îndestulătoare ascultare! Aurul pe care vrei să-l împrumuți altuia, împrumută-Mi-l Mie și cu mai mult cîștig și spre mai multă siguranță. Trupul, pe care vrei să-l dai să lupte în armata altuia, dă-l să lupte pentru Mine și te voi răsplăti din belșug cu răsplăți mai presus de ostenelile tale!" În toate afacerile tale preferi pe cel care-ți dă mai mult și cînd dai bani cu împrumut și cînd cumperi și cînd intri în oștire; dar numai pe Hristos, Care-ți dă mai mult decît toți și infinit mai mult, pe El nu-L preferi. Ce înseamnă războiul acesta atît de mare împotriva lui Hristos? Ce înseamnă atîta ură împotriva Lui? De unde vei avea iertare, de unde cuvînt de apărare, cînd nu vrei să preferi pe Dumnezeu oamenilor nici în lucrurile în care preferi pe oameni oamenilor? „Pentru ce dai pămîntului comoara ta? Dă-o în mîinile Mele", îți spune Hristos. Nu ți se pare, oare, a fi mai vrednic de credință Stăpînul pămîntului decît pămîntul? Pămîntul îți dă înapoi cît ai pus în el, dar de multe ori nici atît; Dumnezeu însă îți și răsplătește că-I dai Lui în păstrare comoara ta. Că ne iubește tare mult! De aceea, de vrei să dai bani cu dobîndă, El e gata să primească banii tăi! De vrei să semeni, El îți primește sămînța! De vrei să zidești, El te cheamă la El și-ți spune: „Zidește între cele ale Mele!". Pentru ce alergi, dar, la cei săraci, la oameni care cerșesc de la alții? Aleargă la Dumnezeu, Care-ți dă lucruri mari pentru lucruri mici.

Cu toate acestea nici cînd auzim acestea nu vrem să alergăm la Dumnezeu, ci într-acolo ne grăbim, unde sînt lupte, unde sînt războaie, unde sînt bătăi, judecăți și calomnii.

V

Oare nu pe dreptate Își întoarce Dumnezeu fața de la noi și ne pedepsește, cînd El ni Se dă nouă cu totul, iar noi Îl îmbrîncim? Negreșit! Dumnezeu îți spune: „De vrei să te împodobești, împodobește-te cu

podoaba Mea! De vrei să te înarmezi, înarmează-te cu armele Mele! De vrei să te îmbraci, îmbracă-te cu haina Mea! De vrei să te hrăneşti, hrăneşte-te la masa Mea! De vrei să călătoreşti, călătoreşte pe calea Mea! De vrei să moşteneşti, moşteneşte moştenirea Mea! De vrei să te duci în patrie, intră în cetatea al cărei meşter şi ziditor Eu sînt![28] De vrei să-ţi zideşti casă, zideşte-ţi casă în corturile Mele! Eu nu-ţi cer plată pentru cele ce-ţi dau, ci-ţi mai datorez şi răsplată de vrei să te foloseşti de toate cele ale Mele! Ce dărnicie o poate egala pe aceasta? „Eu îţi sînt tată, îţi spune Hristos, Eu îţi sînt frate, Eu îţi sînt Mire, Eu îţi sînt casă, Eu îţi sînt hrană, Eu îţi sînt haină, Eu îţi sînt rădăcină, Eu îţi sînt temelie, sînt tot ce vrei! Ca să n-ai nevoie de nimic, Eu îţi voi şi sluji! Că am venit să slujesc, nu să Mi se slujească[29]. Eu îţi sînt şi prieten şi mădular şi cap şi frate şi soră şi mamă! Eu sînt totul! Un singur lucru îţi cer numai: să-Mi fii apropiat Mie! Eu sînt sărac pentru tine, cerşetor pentru tine, pe cruce pentru tine, în mormînt pentru tine. Sus, pentru tine mijlocesc; jos, pentru tine solitor am venit de la Tatăl. Tu eşti totul pentru mine; şi frate şi împreună moştenitor şi prieten şi mădular!" Ce vrei mai mult? Pentru ce întorci spatele Celui Ce te iubeşte? Pentru ce te osteneşti pentru lume? Pentru ce torni apă într-un vas găurit? Că aceasta faci cînd te osteneşti pentru viaţa aceasta pămîntească. Pentru ce-ţi bagi mîna în foc? Pentru ce dai cu pumnii în aer? Pentru ce alergi în zadar? Nu are, oare, orice meserie un scop? Negreşit! Arată-mi şi tu scopul strădaniei tale lumeşti! Dar nu poţi! Că *„Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sînt deşertăciuni!"*[30] Să mergem la morminte! Arată-mi pe tatăl tău! Arată-mi pe soţia ta! Unde-i cel ce se îmbrăca cu haine de aur? Unde-i cel ce se plimba cu trăsura? Unde-i cel ce era înconjurat de ostaşi, cel ce purta centură, cel strigat de crainici? Unde-i cel ce pe unii îi ucidea, iar pe alţii îi arunca la închisoare? Unde-i cel ce ucidea pe cine voia şi slobozea pe cine voia? Nu văd decît oase, viermi, păianjeni. Toate acelea pămînt, toate acelea basm, toate umbră şi vis, o simplă povestire, o zugrăveală; dar, mai bine spus, nici zugrăveală. De-ar fi zugrăveală, am vedea-o într-un tablou. Dar nici tablou nu-i. Şi dacă nenorocirea s-ar mărgini la atîta! Dar nu! Onorurile, desfătarea, luxul, strălucirea sînt umbră şi cuvinte; odraslele lor însă nu mai sînt nici umbră, nici cuvinte, ci rămîn şi trec cu noi dincolo şi vor fi cunoscute de toţi: răpirile, lăcomiile, desfrînările, adulterele, nenumăratele păcate; nu sînt zugrăvite într-un tablou, nici pe cenuşă, ci scrise sus; şi cuvintele şi faptele! Cu ce ochi ne vom uita la Hristos? Dacă nu cutezăm să ne uităm în ochii

28. *Evr.* 11, 10.
29. *Matei* 20, 28.
30. *Ecl.* 1, 2.

tatălui nostru, cînd ştim că i-am greşit, cum vom putea să ne uităm atunci în ochii lui Hristos, Care-i mai nespus de blînd decît un părinte? Cum vom cuteza? Şi doar ne vom înfăţişa înaintea scaunului de judecată al lui Hristos şi vor fi cercetate cu de-amănuntul toate faptele noastre! Iar dacă cineva nu crede în judecata viitoare, să se uite la cele ce se petrec pe pămînt, la cei din închisori, la cei din ocne, la cei ce dorm pe băligar, la cei îndrăciţi, la cei nebuni, la cei ce se luptă cu boli de nevindecat, la cei ce se zbat necontenit în sărăcie, la cei ce trăiesc flămînzi, la cei zdrobiţi de dureri fără margini, la cei robiţi. N-ar suferi aceştia acestea acum, de nu i-ar aştepta osîndă şi chin şi pe ei şi pe toţi ceilalţi care ar săvîrşi aceleaşi păcate. Iar dacă unii n-au suferit aici pe pămînt nici o pedeapsă, apoi aceasta să-ţi fie semn că trebuie să fie ceva după plecarea lor de aici. Că Dumnezeu, Acelaşi Dumnezeu pentru toţi, n-ar putea pe unii să-i pedepsească, iar pe alţii, care au săvîrşit aceleaşi păcate sau chiar mai grele, să-i lase nepedepsiţi, dacă nu i-ar pedepsi pe lumea cealaltă.

Aşadar şi noi să ne smerim pe noi înşine cu aceste gînduri şi pilde, iar cei care pun la îndoială judecata viitoare să creadă şi să se facă mai buni, pentru ca, trăind aici pe pămînt într-un chip vrednic de împărăţia cerurilor să avem parte şi de bunătăţile cele viitoare, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXXVII

„Iar de la smochin învățați pildă: Cînd mlădița lui este fragedă și dă frunze, cunoașteți că aproape este vara. Tot așa și voi, cînd veți vedea acestea toate, cunoașteți că aproape este lîngă uși"[1]

I

Pentru că Hristos spusese: *„Îndată după necazul acelor zile"*[2], iar ucenicii căutau să știe cît timp după necazul acelor zile și mai ales doreau să știe ziua, de aceea le dă pilda smochinului, arătîndu-le că nu este mult, ci îndată va fi și venirea Lui. Le-a arătat aceasta nu numai prin pilda smochinului, ci și prin cuvintele spuse după aceea: *„Cunoașteți că aproape este, lîngă uși"*.

Prin aceste cuvinte Hristos mai profețește și altceva: profețește pentru drepți vara cea duhovnicească și liniștită, care va fi în ziua aceea, după iarna veacului acestuia; pentru păcătoși, dimpotrivă, iarnă după vară. Aceasta a arătat-o cînd a spus puțin mai jos că ziua aceea va veni peste ei în timp ce ei vor mînca și vor chefui[3]. Dar S-a slujit de pilda smochinului nu numai ca să arate cît mai este de la acele zile pînă la venirea Lui – că ar fi putut s-o spună și în alt chip –, ci ca să și încredințeze prin această pildă că negreșit cuvintele Sale se vor împlini. După cum trebuie să vină neapărat vara, cînd mlădița smochinului este fragedă și înfrunzește, tot așa și venirea Lui. Hristos dă totdeauna ca pildă un fapt din natură cînd vrea să spună că ceva trebuie să se întîmple neapărat. Și fericitul Pavel face adeseori la fel ca Hristos. De aceea, după cum cînd Domnul vorbește despre înviere, spune: *„Bobul de grîu căzînd în pămînt, de nu va muri, rămîne singur; iar de va muri, multă roadă aduce"*[4], tot așa și fericitul Pavel, fiind învățat de Domnul, s-a folosit de aceeași pildă cînd a vorbit corintenilor despre înviere: *„Nebun ce ești!* spune el, *Ceea ce semeni tu nu capătă viață dacă nu moare"*[5].

Apoi, pentru ca apostolii să nu mai revină asupra aceluiași lucru și să-L întrebe: „Cînd?", Domnul le aduce aminte de cele spuse mai înainte, zicînd:

1. *Matei* 24, 32–33.
2. *Matei* 24, 29.
3. *Matei* 24, 37–39.
4. *Ioan* 12, 24.
5. *I Cor.* 15, 36.

„Amin grăiesc vouă, nu va trece neamul acesta pînă ce nu vor fi toate acestea"[6].

– Care *„toate acestea"?* Spune-mi!

– Cucerirea Ierusalimului, războaiele, foametea, ciuma, cutremurele, hristoşii mincinoşi, profeţii mincinoşi, însămînţarea Evangheliei pretutindeni, răzvrătirile, tulburările şi toate celelalte cîte am spus că se vor întîmpla pînă la venirea Lui.

– Dar atunci pentru ce a spus: *„neamul acesta"?*

– Hristos n-a vorbit despre generaţia de oameni de pe vremea Lui, ci despre neamul credincioşilor. Într-adevăr Scriptura întrebuinţează cuvîntul *„neam"* nu numai pentru a arăta pe oamenii care trăiesc în acelaşi timp, ci şi pe cei care au aceeaşi religie şi acelaşi fel de vieţuire, de pildă cînd spune: *„Acesta este neamul celor ce caută pe Domnul"*[7]. Ceea ce spusese mai înainte că: *„Trebuie să fie toate"*[8] şi că: *„Se va propovădui Evanghelia"*[9], acelaşi lucru îl arată şi aici cînd spune că toate acestea se vor întîmpla negreşit şi că va dăinui neamul credincioşilor, nefiind nimicit de nenorocirile amintite. Ierusalimul va fi dărîmat, cea mai mare parte dintre iudei va pieri, dar neamul credincioşilor nu va fi biruit nici de foamete, nici de ciumă, nici de cutremur, nici de zguduirile războaielor, nici de hristoşii mincinoşi, nici de profeţi mincinoşi, nici de înşelători, nici de trădători, nici de cei ce smintesc, nici de fraţii cei mincinoşi, nici de vreo altă încercare de acest fel.

Apoi, pentru a le întări şi mai mult credinţa, le spune:

„Cerul şi pămîntul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece"[10].

Cu alte cuvinte, Hristos spune aşa: „Mai uşor vor pieri aceste zidiri, tari şi nezdruncinate, decît să piară ceva din cuvintele Mele". Cel care se împotriveşte acestora să cerceteze cele spuse de Hristos şi, de le va găsi adevărate – şi le va găsi negreşit –, să se încredinţeze din cele trecute şi de cele viitoare, să le cerceteze pe toate cu de-amănuntul şi va vedea că sfîrşitul faptelor mărturiseşte adevărul profeţiei Sale. A dat ca pildă stihiile firii: cerul şi pămîntul; şi a arătat, în acelaşi timp, că Biserica este mai de preţ decît cerul şi pămîntul, dar totodată S-a arătat şi pe Sine că este Creator al universului. Pentru că a vorbit de sfîrşitul lumii, lucru pus la îndoială de mulţi, Hristos a dat ca pildă cerul şi pămîntul spre a-Şi face cunoscută nespusa Lui putere şi spre a arăta cu multă autoritate că este Stăpînul universului; iar prin aceasta să facă vrednice de crezare spusele Sale chiar celor ce le pun foarte tare la îndoială.

6. *Matei* 24, 34.
7. *Ps.* 23, 6.
8. *Matei* 24, 6.
9. *Matei* 24, 14.
10. *Matei* 24, 35.

„Iar de ziua aceea şi de ceasul acela nimeni nu ştie; nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl"[11].

Cînd a spus ucenicilor că *„nici îngerii"*, le-a închis gura, ca să nu mai caute să afle ceea ce nu ştiu nici îngerii; cînd a spus că *„nici Fiul"* îi opreşte nu numai să ştie, dar să şi cerceteze. Că aceasta a fost intenţia Domnului rostind aceste cuvinte se vede şi de acolo că le-a închis gura cu mai multă asprime după înviere, cînd i-a văzut că sînt şi mai curioşi. Acum le-a mai vorbit de multe şi nenumărate semne ale venirii Lui; după înviere însă le spune scurt: *„Nu este al vostru a şti anii sau vremurile"*[12]. Apoi, ca apostolii să nu spună: „Sîntem nedumeriţi, sîntem dispreţuiţi, odată ce nu sîntem vrednici să ştim nici lucrul acesta", Domnul continuă: *„Pe care Tatăl le-a pus în a Sa Stăpînire"*[13]. Domnul ţinea mult să-i cinstească pe ucenici şi să nu le ascundă nimic; de aceea atribuie această cunoştinţă Tatălui Său, ca să le arate apostolilor că înfricoşător este lucrul acesta şi să nu-L mai întrebe. Dacă n-ar fi aceasta explicaţia, dacă Fiul într-adevăr n-ar şti ziua aceea, cînd o va şti? O va şti, oare, odată cu noi? Cine poate spune lucrul acesta? Fiul Îl ştie bine pe Tatăl şi tot aşa de bine cum şi Tatăl Îl ştie pe Fiul. Se poate, oare, să nu ştie ziua aceea? Mai mult! Duhul cercetează şi adîncurile lui Dumnezeu[14]; se poate, oare, ca Fiul să nu ştie nici timpul judecăţii? Se poate, oare, ca Fiul să ştie cum trebuie să judece, se poate să ştie tainele fiecărui om şi să nu ştie ceea ce-i cu mult mai neînsemnat decît aceasta? Se poate, oare, să nu ştie ziua, odată ce *„toate prin El s-au făcut şi fără de El nimic nu s-a făcut"*[15]? Cel Ce a făcut neamurile, a făcut negreşit şi anii; iar dacă a făcut anii, a făcut şi ziua aceea. Cum poate, dar, să nu ştie ziua pe care a făcut-o?

II

Voi, ereticilor, spuneţi că ştiţi şi fiinţa Fiului; şi Fiul să nu ştie, oare, nici ziua venirii Lui; să n-o ştie Fiul, Care este necontenit în sînul Tatălui?[16]. Şi este un lucru cu mult mai mare – şi nespus mai mare – să ştii fiinţa Fiului decît să ştii zilele! Cum? Vă atribuiţi vouă mai multă pricepere, iar Fiului nu-I îngăduiţi cît de cît, Fiului, *„În Care sînt ascunse toate comorile înţelepciunii şi ale cunoştinţei"*[17]? Dar nici voi nu ştiţi ce este fiinţa lui Dumnezeu oricît v-aţi zbate şi nici Fiul nu ignorează ziua aceea, ci o ştie foarte bine. De aceea, după ce Hristos a spus ucenicilor totul,

11. *Matei* 24, 36.
12. *Fapte* 1, 7.
13. *Fapte* 1, 7.
14. *I Cor.* 2, 10.
15. *Ioan* 1, 3.
16. *Ioan* 1, 18.
17. *Col.* 2, 3.

după ce a spus vremurile şi împrejurările şi i-a dus chiar pînă la uşi – că le-a spus: *„Aproape este, lîngă uşi”*–, a trecut sub tăcere ziua. „De cauţi ziua şi ceasul acela, îţi spune Domnul, n-ai s-o auzi de la Mine! Dar de întrebi de timpuri şi de semnele înainte mergătoare acelei zile, nu-ţi voi ascunde nimic şi ţi le voi spune pe toate cu de-amănuntul. Că Eu cunosc ziua aceea ţi-am arătat prin multe; ţi-am spus cîtă vreme va trece, ţi-am spus toate cele ce se vor întîmpla şi cît va trece de la acele întîmplări pînă în ziua aceea – că asta a arătat pilda cu smochinul – şi te-am adus chiar pînă în pridvorul acelei zile. Dacă nu-ţi deschid şi uşa, apoi o fac asta spre folosul tău”.

Dar ca să vezi şi altfel că nu din pricina neştiinţei a trecut Hristos sub tăcere ziua, uită-te că, după cele spuse, a mai adăugat şi un alt semn.

„Precum în zilele lui Noe mîncau şi beau, se însurau şi se măritau pînă în ziua cînd a venit potopul şi i-a luat pe toţi, tot aşa va fi şi venirea Fiului Omului”[18].

A spus acestea, ca să arate că va veni dintr-o dată, pe neaşteptate, cînd majoritatea oamenilor vor petrece şi vor benchetui. Şi Pavel spune lucrul acesta, grăind aşa: *„Cînd vor zice pace şi linişte, atunci fără de veste va veni peste ei pieirea”*[19]; şi ca să arate că vine pe neaşteptate, a spus: *„ca şi durerea celei ce are în pîntece”*[20].

– Dar atunci, cum de a spus Hristos: *„După necazul acelor zile”*[21]? Dacă atunci va fi petrecere, pace şi linişte, după cum zice Pavel, pentru ce Hristos a spus: *„După necazul acelor zile”?* Cum e necaz, cînd e petrecere şi veselie?

– Petrecere, veselie şi pace pentru cei ce trăiesc ca nişte nesimţiţi. De aceea Pavel n-a spus: „Cînd va fi pace”, ci: *„Cînd vor zice pace şi linişte”,* arătînd nesimţirea lor, ca şi a acelora de pe vremea lui Noe, care se desfătau în nişte păcate ca acestea. Dar nu drepţii, ci cei care trăiau în necaz şi supărări. În aceste cuvinte Domnul arată că atunci cînd va veni antihrist oamenii cei fără de lege se vor deda la cele mai ruşinoase plăceri şi nu vor mai nădăjdui în mîntuirea lor. Atunci îmbuibări, ospeţe şi beţii. De aceea Domnul a şi dat o pildă care se potriveşte cu realitatea: „Ca atunci, spune El, cînd Noe făcea corabia şi cînd oamenii n-au crezut”. Atunci corabia stătea în mijlocul lor şi le vestea mai dinainte nenorocirile ce vor veni, dar ei se uitau la ea, petreceau şi se veseleau ca şi cum nu avea să vină nici o nenorocire. Tot aşa şi atunci cînd se va arăta antihrist; după antihrist, sfîrşitul lumii şi chinurile cele

18. *Matei* 24, 37–38.
19. *I Tes.* 5, 3.
20. *I Tes.* 5, 3.
21. *Matei* 24, 29.

de la sfîrşitul lumii şi pedepsele cele cu neputinţă de suferit; dar cei stăpîniţi de beţia răutăţii nici nu-şi vor da seama de grozăvia celor ce vor veni peste ei. De aceea şi Pavel a spus: *„ca durerea celei ce are în pîntece"*. Aşa vor veni peste ei nenorocirile acelea groaznice şi de neîndurat.

– Dar pentru ce Domnul n-a dat ca pildă nenorocirile venite asupra Sodomei?

– A vrut să dea pildă de o nenorocire ce a cuprins întreaga lume; o nenorocire care n-a fost crezută, deşi a fost prezisă. De aceea, pentru că majoritatea oamenilor nu cred în cele viitoare, Hristos îi încredinţează de acestea prin cele întîmplate în trecut, ca să le zguduie sufletul. În afară de cele spuse, Hristos ne mai spune totodată că El a făcut şi pe cele de pe timpul lui Noe.

Apoi dă iarăşi un alt semn, prin care arată cu prisosinţă că nu-I este necunoscută ziua venirii Lui.

– Care-i acest semn?

– *„Atunci din doi care vor fi în ţarină, unul se va lua şi altul se va lăsa. Din două care vor măcina la moară, una se va lua şi alta se va lăsa. Deci privegheaţi că nu ştiţi în care ceas vine Domnul vostru"*[22].

Toate acestea sînt dovezi că El ştie ziua aceea şi că vrea să-i împiedice pe ucenici de a-L mai întreba. De aceea a grăit şi de zilele lui Noe, de aceea a şi spus: *„doi de vor fi într-un pat"*[23], pentru a arăta că va veni aşa pe neaşteptate, aşa, cînd toţi vor fi fără de grijă; cuvintele *„două care macină"* spune tocmai că n-au nici o grijă. În afară de aceasta Domnul mai arată că sînt luaţi şi lăsaţi şi robii şi stăpînii şi cei care trăiesc fără să muncească şi cei ce muncesc şi cei cu ranguri mari şi cei fără ranguri, aşa cum spune în Vechiul Testament: *„De la cel ce şade pe tron pînă la roaba cea de la moară"*[24]. Pentru că mai înainte spusese că bogaţii se mîntuie cu anevoie[25], acum arată că nu pier negreşit toţi bogaţii şi nici nu se mîntuie toţi săracii, ci şi din aceia şi din aceştia unii se mîntuie, iar alţii pier. Mie mi se pare că Hristos a vrut să arate că venirea Lui va fi noaptea. Acelaşi lucru îl spune şi evanghelistul Luca[26]. Vezi că le ştie foarte bine pe toate?

Apoi iarăşi, pentru ca ucenicii să nu-L mai întrebe, a adăugat: *„Privegheaţi, deci, că nu ştiţi în care ceas vine Domnul vostru"*. N-a spus: „Nu ştiu", ci: *„Nu ştiţi"*. Cînd era aproape să le spună ceasul venirii Sale, Hristos Se opreşte şi iarăşi îi depărtează de întrebare, pentru că vrea să-i facă să fie necontenit pregătiţi. Le spune: *„Prive-*

22. *Matei* 24, 40–42.
23. *Luca* 17, 34.
24. *Ieş.* 11, 5.
25. *Matei* 19, 23.
26. *Luca* 17, 34.

gheați!", arătîndu-le că nu le spune ziua și ceasul venirii Sale, tocmai pentru a priveghea.

„Aceea să cunoașteți, că dacă ar ști stăpînul casei la ce strajă din noapte vine furul ar priveghea și n-ar lăsa să-i spargă casa. De aceea și voi fiți gata că în ceasul în care nu gîndiți Fiul Omului va veni"[27].

De aceea le spune să privegheze, ca să fie totdeauna gata; de aceea le spune: „Atunci va veni, cînd nu vă așteptați"; voiește să fie totdeauna gata de luptă, să fie totdeauna virtuoși. Cu alte cuvinte spune așa: „Dacă cei mai mulți oameni ar ști cînd mor, negreșit că s-ar strădui în ceasul acela".

III

Dar pentru ca oamenii să nu se străduiască numai pentru ziua aceea, Domnul nu spune nici ziua cea de obște a sfîrșitului lumii, nici ziua morții fiecăruia, pentru că vrea ca oamenii să o aștepte totdeauna, pentru ca totdeauna să se străduiască. Aceasta e pricina că e necunoscut sfîrșitul vieții fiecăruia din noi.

În acest text Hristos Se descoperă pe Sine însuși că este Domn; nicăieri nu o spusese atît de clar.

Prin pilda cu stăpînul casei mie mi se pare că Domnul a vrut să-i îndemne spre virtute pe cei trîndavi; că ei n-au nici atîta grijă de sufletul lor cîtă grijă au de banii și averile lor cei care se așteaptă să-i atace hoții. Aceștia, cînd se așteaptă să fie atacați, priveghează și nu lasă să li se fure ceva din casă. „Voi însă, spune Domnul, deși știți că va veni ziua aceea – și negreșit va veni –, nu privegheați nu sînteți pregătiți ca să nu fiți duși pe nepregătite de aici. De aceea, ziua aceea vine spre pierzarea celor ce dorm. După cum stăpînul casei, de ar ști cînd vine furul, ar scăpa de el, tot așa și voi, dacă ați fi pregătiți, ați scăpa de pieire".

Așadar, pentru că le-a amintit de judecată, Își îndreaptă cuvîntul Său și spre dascăli, vorbindu-le de osîndă și răsplată. Mai întîi vorbește de cei ce săvîrșesc fapte bune și termină cu cei ce fac păcate, pentru a-Și încheia cuvîntul cu o înfricoșare.

Mai întîi spune acestea:

„Cine este, oare, sluga credincioasă și înțeleaptă pe care a pus-o domnul său peste slugile sale, ca să le dea hrană la vreme? Fericită este sluga aceea pe care venind domnul o va găsi făcînd așa. Amin zic vouă că peste toate averile sale o va pune"[28].

Spune-mi, te rog, sînt, oare, cuvintele acestea ale unui om care nu știe? Dacă spui că nu știe ziua parusiei Lui, pentru că a spus: *„Nici Fiul nu*

27. *Matei* 24, 43–44.
28. *Matei* 24, 45–47.

o știe", ce ai să spui cînd acum a spus: *„Cine este oare?"*. Sau spui că și aceste cuvinte le-a spus tot pentru că nu știa? Departe cu astfel de gînduri! Nici un ieșit din minți n-ar susține asta; deși dincolo ar putea spune pricina, dar aici nici atît. Cînd îl întreabă Hristos pe Petru: *„Petre, Mă iubești?"*[29], îl întreabă, oare, pentru că nu știa? Sau cînd întreabă: *„Unde l-ați pus?"*[30], întreabă pentru că nu știa? Vei găsi în Scriptură că și Tatăl grăiește așa; că și El zice: *„Adam, unde ești?"*[31]; și: *„Strigarea Sodomei și Gomorei s-a înmulțit spre Mine; coborîndu-Mă voi vedea de fac după strigarea care vine la Mine; iar de nu, să știu"*[32]; iar în altă parte zice: *„Dacă ar auzi, dacă ar înțelege!"*[33]; în sfîrșit, în Evanghelie spune: *„Poate se vor rușina de Fiul Meu"*[34]. Sînt, oare, toate aceste cuvinte, cuvinte de neștiință? Tatăl nu le-a spus pentru că nu știa, ci pentru a rîndui cele ce erau cu cuviință. Cu Adam, ca să-l facă să-și spună păcatul; cu sodomenii, ca să ne învețe să nu osîndim niciodată înainte de a cerceta lucrurile; cu profetul, ca să nu creadă oamenii fără judecată că o prezicere duce neapărat la săvîrșirea păcatului prezis; cu pilda din Evanghelie, ca să arate că ar fi trebuit să facă asta, să se rușineze de Fiul. Aici, în cazul nostru, a spus-o și ca ucenicii să nu mai iscodească, să nu mai caute să afle, dar și ca să arate că o astfel de cunoștință e o cunoștință rară și de mult preț.

Și vezi cîtă neștiință exprimă cuvîntul Său, dacă nu știe pe sluga pe care a pus-o! Că o fericește! *„Fericită este sluga aceea!"*, zice El; dar nu spune care este sluga aceea; că zice: *„Cine este, oare, sluga pe care o va pune domnul său?"*; și: *„Fericită este sluga aceea pe care o va afla făcînd așa"*.

Cuvintele acestea însă nu s-au spus numai despre avere și bani, ci și despre cuvîntul de învățătură, despre facerea de minuni, despre harisme și despre toată iconomia care a fost încredințată fiecăruia dintre apostoli. Pilda aceasta se potrivește și conducătorilor lumești. Că fiecare trebuie să folosească darurile ce le are, fie că are înțelepciune, fie că are dregătorie, bogăție sau orice, spre folosul obștesc, nu spre vătămarea oamenilor și nici spre pierderea sa proprie. De aceea Hristos le cere aceste două însușiri: înțelepciune și credință. Că și păcatul din prostie se săvîrșește. Domnul numește pe sluga aceasta *„credincioasă"*, că nici n-a dosit, nici n-a cheltuit în zadar și fără rost averea stăpînului său; o numește *„înțeleaptă"*, că a știut să chivernisească cum trebuie cele încredințate lui. Și noi avem nevoie de aceste două însușiri: să nu dosim bunurile Stăpînului nostru, ci să le chivernisim cum trebuie. Dacă ne lipsește una,

29. *Ioan* 21, 15.
30. *Ioan* 11, 34.
31. *Fac.* 3, 9.
32. *Fac.* 18, 20-21.
33. *Iez.* 2, 5.
34. *Matei* 21, 37.

cealaltă şchioapătă. Dacă eşti credincios şi nu furi, dar iroseşti şi pierzi lucrurile încredinţate şi le cheltuieşti pe ce nu trebuie, săvîrşeşti mare păcat. Dacă ştii să chiverniseşti bine lucrurile, dar le doseşti, iarăşi nu săvîrşeşti un mic păcat. Să audă aceste cuvinte şi cei cu averi. Că Hristos n-a adresat cuvinte numai dascălilor, celor ce învaţă cuvîntul lui Dumnezeu, ci şi bogaţilor. Şi unora şi altora li s-a încredinţat bogăţie. O bogăţie mai mare, mai necesară, dascălilor; una mai mică, vouă, bogaţilor. Cînd dascălii împrăştie bogăţii mai mari, iar voi nu vreţi să arătaţi nici cu bogăţia de mai mică însemnătate mărinimie sufletească, dar, mai bine spus, nu mărinimie sufletească, ci recunoştinţă – că daţi averi străine –, ce apărare mai puteţi avea?

Dar deocamdată, înainte de a auzi pedeapsa dată celor ce fac cele potrivnice, să auzim cinstea dată slugii celei credincioase şi înţelepte: *„Amin zic vouă, peste toate averile sale o va pune!"* Ce cinste poate fi tot atît de mare ca cinstea aceasta? Ce cuvînt va putea înfăţişa vrednicia, fericirea, cînd Împăratul cerurilor, Cel Ce are totul, o va pune peste toate averile Sale? De aceea o şi numeşte înţeleaptă, pentru că a ştiut să nu sacrifice pe cele mari în locul celor mici, ci, înţeleptindu-se aici pe pămînt, a dobîndit cerurile.

IV

Apoi, aşa cum face întotdeauna, Hristos îndreaptă pe ascultătorul Său nu pe temeiul cinstei ce o găteşte celor buni, ci al pedepsei care-i aşteaptă pe cei răi. De aceea a şi adăugat:

„Iar dacă va zice sluga cea rea în inima sa: „Întîrzie domnul meu să vină!" şi va începe să bate pe celelalte slugi şi să mănînce şi să bea cu beţivii, veni-va domnul slugii aceleia în ziua în care nu se aşteaptă şi în ceasul în care nu ştie şi o va tăia pe ea în două şi partea ei cu făţarnicii o va pune. Acolo va fi plîngerea şi scrîşnirea dinţilor"[35].

Iar dacă cineva ar spune: „Ai văzut ce gînd îi poate trece slugii prin minte, dacă nu e cunoscută ziua aceea, că spune: *„Întîrzie domnul meu!"*, eu îi voi răspunde că un astfel de gînd îi trece slugii prin minte, nu pentru că nu ştie ziua, ci pentru că e rea. De ce nu i-a trecut gîndul acesta prin minte slugii celei înţelepte şi credincioase? Ce spui, slugă ticăloasă? Chiar dacă întîrzie acum domnul tău, totuşi trebuie să te aştepţi că are să vină odată şi odată! Pentru ce nu te îngrijeşti?

De aici cunoaştem că Domnul nu întîrzie; sluga cea rea a gîndit asta, nu Domnul. De aceea o şi mustră. Că Domnul nu întîrzie, ascultă-l pe

35. *Matei* 24, 48-51.

Pavel, care spune: *„Domnul este aproape! Nimic să nu vă îngrijoreze!"*[36]; și: *„Cel ce va să vină va veni și nu va întîrzia"*[37].

Tu însă ascultă și celelalte cuvinte ale lui Hristos și află din ele că Domnul amintește necontenit că e necunoscută ziua aceea, ca să arate slugilor Sale că neștiința aceasta este spre folosul lor, că neștiința aceasta este în stare să-i deștepte și să-i scoată din trîndăvie. N-are nici o însemnătate dacă unele slugi n-au cîștigat nimic de aici; nici din celelalte ajutoare ale lui Dumnezeu mulți n-au tras nici un folos; cu toate acestea Dumnezeu nu încetează de a-Și face lucrul Său.

– Dar ce spune prin cuvintele următoare: *„Va veni în ziua în care nu se așteaptă și în ceasul în care nu știe"?*

– Spune că o va pedepsi cumplit.

Vezi că Hristos pretutindeni vorbește de același lucru, de neștiința zilei și a ceasului aceluia? Ne arată că ne este de folos această neștiință, că ne face să fim totdeauna pregătiți. Aceasta caută Domnul, ca noi să priveghem totdeauna. Și pentru că totdeauna păcătuim cînd trăim în huzur, iar în necazuri ne cumințim, de aceea Hristos, cu orice prilej, spune că atunci vin relele peste noi cînd sîntem tihniți și fără de griji. Și după cum a arătat asta mai înainte prin pilda celor de pe timpul lui Noe, tot așa spune și acum: Cînd sluga aceea se îmbată, cînd bate, atunci vine și pedeapsa cumplită.

Să[38] nu ne uităm însă numai la pedeapsa gătită aceluia, ci să căutăm să nu facem și noi, fără să ne dăm seama, aceleași fapte. Slugii aceleia i se aseamănă toți cei care au bani și averi și nu le dau celor nevoiași. Și tu ești iconom al averilor tale și nu mai puțin decît cel ce chivernisește averile Bisericii. După cum acesta nu are puterea să împrăștie fără rost și la întîmplare cele date de voi pentru săraci, pentru că au fost date pentru hrana săracilor, tot așa nici tu nu poți împrăștia fără rost și la întîmplare averile tale. Chiar dacă averea o ai moștenire de la părinți – și așa ai tot ce ai –, totuși și așa toate ale tale sînt ale lui Dumnezeu. Apoi dacă tu pretinzi ca banii pe care i-ai dat Bisericii să fie chivernisiți cu scumpătate, crezi, oare, că Dumnezeu nu-ți va cere socoteală cu mai multă asprime de averea încredințată ție, crezi, oare, că va suferi să-I cheltuiești averea fără rost și la întîmplare? Nu se poate asta, nu se poate! De aceea ți-a dat averea, ca să le dai celor săraci hrană la timp.

– Ce înseamnă la timp?

36. *Filip.* 4, 5–6.
37. *Evr.* 10, 37.
38. De aici începe partea morală: *Despre milostenie. Trebuie să fim iconomi ai lui Dumnezeu; să nu risipim averea în cheltuieli zadarnice, fie că o avem de la părinți, fie că am cîștigat-o prin munca noastră. Tot aici și despre a nu bate pe săraci.*

– Înseamnă atunci cînd au nevoie, atunci cînd sînt flămînzi. După cum tu pui un om ca să administreze averile tale, tot aşa şi Dumnezeu te-a pus pe tine administrator şi vrea ca să cheltuieşti averile cum trebuie. De aceea ţi-a şi lăsat averile – deşi putea să ţi le ia –, tocmai pentru ca să ai prilej să faci fapte bune, pentru ca, punînd averile spre trebuinţa altora, să facă şi mai călduroasă dragostea dintre oameni. Tu însă ai primit de la Dumnezeu averea şi nu numai că n-o dai celor nevoiaşi, ba îi mai şi baţi. Dacă a nu da este un păcat, apoi bătaia ce iertare mai poate avea?

V

După părerea mea, Hristos face aluzie aici la oamenii care se poartă rău cu semenii lor, la oamenii lacomi şi hrăpăreţi, arătîndu-le ce mare vină au cînd îi bat pe cei cărora li s-a poruncit să-i hrănească. După părerea mea face aluzie şi la cei care o duc în chefuri. Mare osîndă atîrnă deasupra chefliilor! *„Mănîncă şi bea cu beţivii"*, a spus Hristos pentru a arăta îmbuibarea. Nu pentru aceasta ai primit, omule, avere, ca s-o risipeşti în chefuri şi petreceri, ci ca s-o cheltuieşti în milostenii! Crezi, oare, că averile ce le ia sînt ale tale? Nu! Ţi-au fost încredinţate ţie de Dumnezeu averile săracilor, fie că le ai prin muncă dreaptă şi cinstită, fie că le ai moştenire de la părinţi. Crezi, oare, că Dumnezeu nu ţi le-ar fi putut lua? Dar n-o face, pentru că vrea ca tu să fii stăpîn cînd eşti darnic cu cei nevoiaşi.

Te rog să te uiţi şi ai să vezi că, în toate pildele Sale, Hristos osîndeşte pe cei care nu întrebuinţează averile lor pentru ajutorarea celor săraci. Nici fecioarele cele nebune n-au fost osîndite pentru că au răpit averi străine, ci pentru că n-au dat săracilor averile lor[39]; nici cel ce a ascuns talantul în pămînt n-a fost osîndit pentru că a fost un lacom, ci pentru că nu şi-a înmulţit talantul dat[40]; nici cei care au trecut cu vederea pe cei flămînzi nu sînt osîndiţi pentru că au răpit averile străine, ci pentru că n-au împărţit la săraci averile lor[41], ca şi sluga aceasta.

Să auzim toţi cîţi ne îmbuibăm, toţi cîţi cheltuim în ospeţe costisitoare bogăţia, care nu-i a noastră, ci a celor nevoiaşi şi săraci. Să nu-ţi închipui că averile sînt ale tale, din pricină că Dumnezeu, din larga Lui iubire de oameni, ţi-a poruncit să le dai ca din ale tale. Ţi le-a dat ca să poţi ajunge şi tu virtuos. Nu socoti, dar, că sînt ale tale averile pe care la ai! Nu! Cînd îi dai săracului, îi dai averile lui. N-ai spune că împrumutînd pe cineva cu bani, ca să facă vreo negustorie, că banii pe care i-ai dat cu împrumut sînt ai lui. Tot aşa şi cu averile tale. Ţi le-a dat Dumnezeu ca să negu-

39. *Matei* 25, 1–12.
40. *Matei* 25, 24–30.
41. *Matei* 25, 41–46.

țătorești cerul. Nu face, dar, pricină de nerecunoștință covîrșitoarea iubire de oameni a lui Dumnezeu. Gîndește-te ce fericire este că putem găsi după botez o cale care să ne dezlege de păcate! Dacă Dumnezeu n-ar fi spus: *„Dați milostenie!"*[42], cîți n-ar fi spus: „O, de-ar fi cu putință să dăm averile noastre ca să scăpăm de muncile cele viitoare!" Dar pentru că-i cu putință asta, oamenii au ajuns din nou nepăsători.

– Dau însă milostenie! mi se spune.

– Și ce-i cu asta? Niciodată n-ai dat cît a dat văduva aceea care a pus în cutia bisericii doi bănuți[43], dar, mai bine spus, n-ai dat nici jumătate, nici cea mai mică parte din cît a dat ea; căci cea mai mare parte din averile tale o arunci pe cheltuieli netrebnice, în ospețe, în beții, în desfrîuri; uneori inviți tu oaspeți, alteori ești tu invitat; uneori cheltuiești tu, alteori silești pe alții să cheltuiască, ca să-ți fie îndoită și osînda; și pentru cele ce însuți faci și pentru cele ce îndemni pe alții să facă. Uită-te că și această învinuire i se aduce slugii! *„Mănîncă și bea cu bețivii"*, spune Domnul. Nu pedepsește numai pe bețivi, ci și pe cei care sînt cu ei; și pe bună dreptate, că odată cu stricarea lor, mai fac și pe semenii lor să-și piardă mîntuirea. Or, nimic nu mînie atîta pe Dumnezeu cît disprețul ce-l arăți îndatoririlor ce le ai față de semenii tăi. De aceea Dumnezeu, arătîndu-Și mînia, a poruncit să fie tăiată în două sluga aceea; de aceea a și spus că dragostea este semnul după care se cunosc ucenicii Lui[44]; pentru că neapărat cel ce iubește poartă grijă de buna stare și de mîntuirea celui pe care îl iubește.

Să mergem, dar, pe această cale, pe calea milosteniei, că aceasta mai cu seamă este calea care ne urcă la cer; este calea care ne face imitatori ai lui Hristos, este calea care ne face să fim, pe cît ne este cu putință, asemenea lui Dumnezeu. Uită-te acum cît de necesare sînt virtuțile care își au sălașul pe această cale. Și dacă vreți, să le cercetăm și să le judecăm așa cum le-a gîndit Dumnezeu. Să ne închipuim două căi pentru o bună viețuire: pe una din ele să meargă cel care se îngrijește numai de cele ale lui, pe cealaltă să meargă cel care se îngrijește și de cele ale aproapelui său. Să vedem care din aceste căi merită mai multe laude, care cale ne duce spre vîrful virtuții. Cel care merge pe cea dintîi cale, cel care caută adică numai pe cele ale lui, este tare învinuit de Pavel – iar cînd spun Pavel, spun Hristos –, celălalt, cel care merge pe calea cea de-a doua, este lăudat și încununat.

– De unde se vede asta?

42. *Luca* 12, 33.
43. *Luca* 21, 2.
44. *Ioan* 13, 35.

– Ascultă ce spune Pavel de unul şi ce spune de celălat. *„Nimeni să nu caute ale sale,* spune el, *ci fiecare pe cele ale aproapelui"*[45]. Vezi, că pe unul îl dezaprobă, iar pe celălalt îl dă ca pildă? Şi iarăşi: *„Fiecare din voi să caute să placă aproapelui său în bine spre zidire"* [46]. Apoi, pe lîngă îndemn, şi laudă nespusă: *„Că şi Hristos nu Şi-a căutat plăcerea Sa"*[47]. Îndestulătoare sînt cuvintele acestea ca să arate de partea cui e biruinţa. Dar ca biruinţa să fie vădită, să vedem care faptă bună se mărgineşte numai la noi şi care faptă bună trece de la noi la alţii. Postul, culcatul pe pămînt, trăitul în feciorie, castitatea aduc cîştig numai celor ce le săvîrşesc; milostenia însă, învăţarea altora, dragostea trec de la noi la aproapele. Şi despre asta auzi-l tot pe Pavel, care spune: *„De aş împărţi averile mele, de aş da trupul meu să-l ardă, dar dragoste nu am, nimic nu-mi foloseşte"* [48].

VI

Vezi că dragostea este prin ea însăşi cu strălucire lăudată şi încununată? Dar dacă vreţi, să o punem faţă în faţă cu un al treilea caz. De pildă, un om să postească, să trăiască în castitate, să sufere mucenicia, să-i fie ars trupul; iar un altul pentru ajutorarea aproapelui să amîne mucenicia, dar nu numai să o amîne, ci chiar să fugă de mucenicie. Care din aceştia doi va fi mai slăvit după plecarea de aici? Ca să răspund la această întrebare n-am nevoie de multe cuvinte, nici de îndelungată demonstraţie. Fericitul Pavel hotărăşte şi spune: *„A mă desface şi a fi împreună cu Hristos este mai bine; dar a rămîne în trup, este mai de trebuinţă pentru voi"*[49]. Vezi, dar, că Pavel a pus ajutorarea aproapelui mai presus de plecarea la Hristos? Că a face voia lui Hristos înseamnă mai cu seamă a fi împreună cu Hristos; iar voia lui Hristos nu este alta decît a te îngriji de folosul aproapelui. Vrei să-ţi dau şi al patrulea caz? Hristos îl întreabă pe Petru: *„Petre, Mă iubeşti tu oare?"*; apoi îi spune: *„Paşte oile Mele"*[50]. De trei ori i-a pus această întrebare şi de trei ori i-a spus că aceasta este dovada dragostei[51]. Hristos n-a spus aceste cuvinte numai preoţilor, ci fiecăruia dintre noi, cărora ni s-a dat în grijă chiar o mică turmă. Să nu dispreţuieşti turma pentru că e mică. Că *„Tatăl Meu,* spune Hristos, *a binevoit întru ei"*[52]. Fiecare dintre noi are o oaie; să o ducă fiecare la păşunile ce-i priesc. Bărbatul, cînd se scoală din pat, să nu caute altceva decît să facă şi să spună ceea ce poate face mai credincioasă toată casa lui.

45. *I Cor.* 10, 24.
46. *Rom.* 15, 2.
47. *Rom.* 15, 3.
48. *I Cor.* 13, 3.
49. *Filip.* 1, 23–24.
50. *Ioan* 21, 15.
51. *Ioan* 21, 16–17.
52. *Luca* 12, 32.

Femeia iarăşi să fie gospodină; dar înainte de această grijă să aibă o altă grijă mai de neapărată trebuinţă, anume ca întreaga ei casă să săvîrşească cele cereşti. Dacă în treburile cele lumeşti ne străduim să punem îndatoririle noastre obşteşti înaintea grijii ce o avem de casă, ca nu cumva din pricina neglijării acestora să fim bătuţi, tîrîţi în piaţă şi umiliţi în fel şi fel de chipuri, cu mult mai mult trebuie să facem aceasta cînd e vorba de cele duhovniceşti, să punem mai presus de toate celelalte îndatoririle ce le avem către Dumnezeu, Împăratul tuturora, ca să nu ajungem acolo unde-i scrîşnetul dinţilor. Să căutăm să săvîrşim acele virtuţi care odată cu mîntuirea noastră pot aduce mari foloase şi semenilor noştri. O putere ca aceasta are milostenia, o putere ca aceasta are rugăciunea. Dar, mai bine spus, chiar rugăciunea ajunge prin milostenie puternică şi înaripată. Că spune Scriptura: *„Rugăciunile tale şi milosteniile tale s-au suit spre pomenire înaintea lui Dumnezeu"*[53]. Nu numai rugăciunea îşi are în milostenie tăria ei, ci şi postul. Dacă posteşti fără să faci milostenie, postul nu mai e socotit post; cel care posteşte, fără să facă milostenie, e mai rău decît unul care se îmbuibează, decît un beţiv; şi cu atît mai rău cu cît nemilostenia e mai mare păcat decît huzurul şi petrecerile. Dar pentru ce vorbesc de post? Chiar dacă trăieşti în castitate, chiar dacă trăieşti în feciorie, rămîi în afara cămării de nuntă dacă nu faci milostenie. Şi totuşi, ce virtute poate egala fecioria care, din pricina superiorităţii ei, nici în Noul Testament nu are poruncă de lege şi totuşi este izgonită din cămara de nuntă dacă nu-i însoţită de milostenie. Dacă cei care trăiesc în feciorie sînt aruncaţi afară pentru că n-au făcut milostenie cu dărnicia cuvenită, cine va putea dobîndi iertare fără milostenie? Nimeni; ci va pieri neapărat cel ce nu are această virtute. Dacă în treburile cele pămînteşti nimeni nu trăieşte pentru el însuşi, ci şi meşteşugarul şi ostaşul şi plugarul şi negustorul cu toţii lucrează pentru binele obştesc şi pentru folosul aproapelui, cu mult mai mult trebuie să facem asta în treburile cele duhovniceşti. Că aceasta înseamnă mai cu seamă a trăi: dacă trăieşti numai pentru tine, fără să-ţi pese de toţi ceilalţi, trăieşti de prisos, nu mai eşti nici om şi nici nu faci parte din neamul omenesc.

Dar mi s-ar putea spune:

– Ce? Să neglijez interesele mele şi să mă ocup de ale altora?

– Nu înseamnă că-ţi neglijezi interesele tale cînd te ocupi de ale altora. Omul care se ocupă de nevoile altora nu supără pe nimeni, ci pe toţi îi miluieşte, pe toţi îi ajută după puterile lui; pe nimeni nu jefuieşte, pe

53. *Fapte* 10, 4.

nimeni nu nedreptăţeşte; nu fură, nu dă mărturie mincinoasă; se depărtează de orice păcat, îmbrăţişează orice faptă bună; se roagă pentru duşmani, face bine celor ce-l duşmănesc; nici nu va ocărî pe cineva, nici nu-l va vorbi de rău, chiar de ar auzi că l-a vorbit acela de rău de mii şi mii de ori, ci va spune cuvintele apostolice: *„Cine este slab şi eu să nu fiu slab? Cine se sminteşte şi eu să nu ard?"*[54]. Dar dacă urmărim numai interesele noastre, atunci negreşit nu vom urmări deloc binele semenilor noştri.

Convinşi fiind din toate acestea că nu e cu putinţă să ne mîntuim de nu urmărim folosul obştesc al semenilor noştri şi uitîndu-ne şi la sluga aceea care a fost tăiată în două şi la cel ce a ascuns talantul în pămînt, să apucăm această cale de care v-am vorbit, ca să avem parte şi de viaţa cea veşnică, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi s-o dobîndim, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

54. *II Cor.* 11, 29.

OMILIA LXXVIII

„Atunci se va asemăna împărăția cerurilor cu zece fecioare care luîndu-şi candelele lor au ieşit întru întîmpinarea mirelui. Dar cinci din ele erau înțelepte, iar cinci nebune, care n-au luat untdelemn, iar cele înțelepte au luat untdelemn în vasele lor cu candelele lor. Şi zăbovind mirele, au ațipit toate şi au adormit. Iar la miezul nopții s-a făcut strigare: „Iată, mirele vine, ieşiți întru întîmpinarea lui". Atunci s-au sculat toate fecioarele acelea şi şi-au împodobit candelele. Iar cele nebune au zis celor înțelepte: „Dați-ne şi nouă din untdelemnul vostru, că se sting candelele noastre". Şi au răspuns cele înțelepte zicînd: „Nu, ca nu cumva să nu ne ajungă nouă, nici vouă, ci mai bine mergeți la cei ce vînd şi vă cumpărați". Deci mergînd ele să cumpere, a venit mirele, şi cele ce erau gata au intrat cu el la nuntă şi s-a închis uşa. Iar mai pe urmă au venit şi celelalte fecioare zicînd: „Doamne, Doamne, deschide-ne nouă!" Iar el, răspunzînd, a zis: „Nu vă cunosc pe voi!". Drept aceea privegheați, că nu ştiți ziua, nici ceasul în care Fiul Omului va veni. Că precum un om, plecînd departe, a chemat slugile sale şi le-a dat avuția sa. Unuia i-a dat cinci talanți, iar altuia doi, iar altuia unul, fiecăruia după puterea lui, şi s-a dus. Mergînd îndată, cel ce luase cinci talanți a lucrat cu ei şi a făcut alți cinci talanți. Asemenea şi cel cu doi, a cîştigat încă doi. Iar cel ce luase unul, ducîndu-se a săpat în pămînt şi a ascuns argintul stăpînului său. Iar după multă vreme a venit domnul slugilor acelora şi a făcut socoteală cu ele. Şi venind cel ce a luat cinci talanți, a adus alți cinci talanți, zicînd: „Doamne, cinci talanți mi-ai dat; iată alți cinci talanți am cîştigat cu ei". Zis-a lui stăpînul său: „Bine, slugă bună şi credincioasă, peste puține ai fost

credincioasă, peste multe te voi pune. Intră întru bucuria domnului tău!". Venind şi cel ce luase doi talanţi a zis: „Doamne, doi talanţi mi-ai dat, alţi doi am cîştigat cu ei!" Zis-a lui stăpînul său: „Bine, slugă bună şi credincioasă, peste puţine ai fost credincioasă, peste multe te voi pune. Intră întru bucuria domnului tău". Şi venind şi cel ce luase un talant a zis: „Doamne, am ştiut că eşti om aspru, care seceri unde n-ai semănat şi aduni unde n-ai risipit. Şi temîndu-mă, m-am dus de am ascuns talantul tău în pămînt. Iată,ai al tău!" Iar stăpînul său răspunzînd, i-a zis: „Slugă vicleană şi leneşă, ştiai că secer unde n-am semănat şi adun unde n-am risipit? Trebuia să dai argintul meu la zarafi şi, venind eu, aş fi luat al meu cu dobîndă. Luaţi, deci, de la el talantul şi daţi-l celui ce are zece talanţi. Că tot celui ce are i se va da şi-i va prisosi, iar de la cel ce n-are şi ceea ce are i se va lua; iar pe sluga cea netrebnică aruncaţi-o în întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plîngerea şi scrîşnirea dinţilor"[1].

I

Aceste pilde se aseamănă cu pilda de mai înainte a slugii celei credincioase şi a celei necredincioase, care a mîncat averea stăpînului[2]. Patru sînt toate pildele care, în chip deosebit, ne sfătuiesc acelaşi lucru, adică să ne sîrguim să facem milostenie şi să fim de folos aproapelui în toate chipurile cu putinţă, că altfel nu se poate să ne mîntuim. În pildele acestea vorbeşte, în general, despre orice ajutor pe care trebuie să-l dăm aproapelui; în pilda celor zece fecioare vorbeşte, în special, de milostenia făcută cu bani şi cu bunuri materiale şi se slujeşte de cuvinte mai tari decît în pilda de mai înainte. În pilda de mai înainte îl pedepseşte pe cel care bate, care se îmbată, care risipeşte şi pierde averea stăpînului; în pilda celor zece fecioare pedepseşte chiar pe cei care nu ajută pe semenii lor şi nu-şi golesc din belşug averile lor pentru ajutorarea celor nevoiaşi. Fecioarele cele nebune aveau untdelemn, dar nu din belşug; de aceea au şi fost pedepsite.

– Dar pentru care pricină Hristos Se slujeşte în pilda aceasta de fecioare şi nu dă ca pildă o altă persoană?

1. *Matei* 25, 1–30.
2. *Matei* 24, 45–51.

– Pentru că a spus lucruri mari despre feciorie: *„Sînt eunuci,* spune El, *care s-au făcut pe ei înșiși eunuci pentru împărăția cerurilor"*[3]. Și: *„Cine poate să înțeleagă să înțeleagă"*[4]. Hristos știa că fecioria se bucură de mare vază în ochii celor mai mulți oameni. Că fecioria este într-adevăr mare lucru, se vede de acolo că nici în Vechiul Testament n-a fost săvîrșită de acei sfinți bărbați din vechime și nici în Noul Testament nu este poruncă de lege. Hristos n-a poruncit fecioria, ci a lăsat-o la libera alegere a ascultătorilor. De aceea și Pavel spune: *„Dar despre fecioare nu am poruncă a Domnului"*[5]. „Laud pe cel ce trăiește în feciorie, spune el, nu silesc pe cel ce nu vrea, nici nu fac din asta lege". Deci, pentru că fecioria era mare lucru și se bucura de mare vază în ochii celor mai mulți oameni, Hristos spune pilda aceasta, pentru ca nu cumva cel care trăiește în feciorie să socotească că a făcut totul și să neglijeze celelalte virtuți. Pilda este în stare să convingă pe cel care trăiește în feciorie că, chiar dacă are toate celelalte virtuți, dar dacă-i lipsesc faptele bune ale milosteniei, este izgonit din împărăția cerurilor împreună cu desfrînații și stă alături de cei neomenoși și fără de inimă. Și pe bună dreptate; că desfrînatul este biruit de dragostea de trup, pe cînd el este biruit de dragostea de bani. Și nu este la fel de puternică dragostea trupească și dragostea de bani. Dragostea trupească este mai aprigă și cu mult mai tiranică. Și cu cît e mai slab dușmanul, cu atît sînt mai de neiertat cei biruiți de el. De aceea Domnul le numește pe fecioarele acelea *„nebune"*, pentru că au biruit oboseli mai mari, dar au fost doborîte de oboseli mai mici. Prin candele Hristos înțelege aici darul acesta al fecioriei, curățenia sfințeniei; prin untdelemn, iubirea de oameni, milostenia, ajutorul dat celor nevoiași.

„Și zăbovind mirele, au ațipit toate și au adormit". Prin aceste cuvinte Hristos arată că va trece mult timp pînă la venirea Lui, abătîndu-i pe ucenici de la gîndul lor, că ei așteptau că are să se arate curînd împărăția Lui. Într-adevăr ei nădăjduiau asta; de aceea mereu și Hristos le spulberă nădejdea aceasta. Mai mult, prin aceste cuvinte Hristos arată că și moartea este somn; că spune: *„au adormit"*.

„Iar la miezul nopții s-a făcut strigare". Hristos a grăit așa sau pentru iconomia parabolei, sau pentru a arăta ca învierea se va face noaptea. Și Pavel arată că va fi strigare, spunînd: *„La poruncă, la glasul arhanghelului și la cea din urmă trîmbiță Se va pogorî din cer"*[6].

– Dar ce vor să spună trîmbițele? Ce vrea să spună strigarea?

– Vestesc: *„Vine Mirele!"*

3. *Matei* 19, 12.
4. *Matei* 19, 12.
5. *I Cor.* 7, 25.
6. *I Tes.* 4, 16.

După ce fecioarele cele înțelepte și-au împodobit candelele lor, *„cele nebune au spus celor înțelepte: „Dați-ne nouă din undelemnul vostru"*.

Domnul le numește iarăși *„nebune"*, pentru că vrea să arate că nu este o mai mare nebunie ca aceea de a te îmbogăți aici pe pămînt și a pleca gol dincolo, unde avem nevoie mai cu seamă de iubire de oameni, unde avem nevoie de mult untdelemn. Nu numai pentru asta sînt nebune, ci și pentru că nădăjduiau că mai pot dobîndi ceva atunci, pentru că au cerut într-o vreme nepotrivită. Deși nimic nu putea egala dărnicia și iubirea de oameni a fecioarelor celor înțelepte – că pentru asta au și fost încununate –, deși nu le cereau tot untdelemnul – că le spuneau: *„Dați-ne și nouă din untdelemnul vostru"*, arătînd că ele cer numai atît cît le trebuie – *„că se sting candelele noastre"* –, totuși nici atît n-au dobîndit. Nici bunătatea celor de la care au cerut, nici neînsemnătatea cererii, nici nevoia lor, nici lipsa nu le-au ajutat să reușească în cererea lor.

Dar ce învățăm noi de aici? Învățăm că pe lumea cealaltă nimeni nu va putea să ne dea o mînă de ajutor dacă nu ne vor da mînă de ajutor faptele noastre. Nu pentru că nimeni nu vrea, ci pentru că nu poate. Tot așa și fecioarele cele nebune; caută să-și găsească scăparea acolo unde nu-i putință de scăpare. Același lucru l-a arătat și fericitul Avraam, cînd a spus că *„prăpastie mare este între voi și noi și nu se poate trece chiar dacă ar vrea cineva"*[7].

„Mergeți la cei ce vînd și vă cumpărați"[8].

– Și cine-s cei ce vînd?

– Săracii.

– Unde sînt?

– Aici pe pămînt. Fecioarele acelea ar fi trebuit să caute pe cei ce vindeau atunci cînd erau aici, nu în vremea aceea.

II

Ai văzut ce cîștig mare avem de pe urma săracilor? Dacă ai îndepărtat pe săraci, ai îndepărtat marea nădejde a mîntuirii noastre. De aceea trebuie să adunăm aici pe pămînt untdelemn, ca să ne fie de folos dincolo, cînd timpul ne va chema. Nu-i acela timpul strîngerii, ci acesta. Nu-ți cheltui, dar, averea în zadar în desfătări și în slavă deșartă. Dincolo ai nevoie de mult untdelemn.

Auzind acestea, fecioarele cele nebune au plecat, dar nu le-a folosit la nimic plecarea.

Hristos a spus aceste cuvinte sau pentru iconomia pildei, sau pentru că a vrut să arate că, chiar de-am ajunge iubitori de oameni după plecarea

7. *Luca* 16, 26.
8. *Luca* 16, 27–28.

noastră de aici, nu ne va fi de nici un folos această iubire de oameni ca să scăpăm de pedeapsă. Nici fecioarelor celor nebune nu le-a fost de vreun folos graba cu care au plecat; că n-au plecat aici pe pămînt la cei ce vînd, ci dincolo, pe lumea cealaltă. Nici bogatului celui nemilostiv nu i-a fost de vreun folos că a ajuns acolo atît de milostiv, că se îngrijea şi de mîntuirea rudelor lui. Cel care trecea cu vederea pe săracul care zăcea la poarta sa se grăbeşte acum să smulgă din primejdii şi din iad pe cei ce nu i-a văzut ajunşi în iad şi se roagă de Avraam să trimită pe cineva să le vestească chinurile de acolo. Dar n-a avut nici un folos, după cum nici fecioarele cele nebune; pentru că, fiind plecate după untdelemn, a venit Mirele. Fecioarele care erau gata au intrat cu El la nuntă, iar celelalte au rămas pe dinafară. După multe osteneli, după mii şi mii de sudori, după lupta aceea cumplită cu trupul, după ce au purtat în mîini flamurile biruinţei lor asupra înverşunării firii, au plecat ruşinate, cu candelele stinse şi cu ochii la pămînt. Nimic n-are culori mai întunecate ca fecioria lipsită de milostenie; aşa şi obişnuiesc oamenii să-i numească pe cei nemilostivi: negri la suflet. Unde le e, dar, folosul fecioriei, cînd n-au văzut pe Mire şi nici nu li s-a deschis cînd au bătut, ci au auzit acel înfricoşător cuvînt: *„Plecaţi, nu vă cunosc pe voi!"* Cînd Hristos a spus aceste cuvinte nu le-a rămas altceva decît gheena şi munca cea de nesuferit; dar, mai bine spus, cuvintele acestea sînt chiar mai cumplite decît gheena. Aceleaşi cuvinte le-a spus Hristos şi celor ce au lucrat fărădelegea[9].

„Privegheaţi, dar, că nu ştiţi ziua, nici ceasul". Ai văzut cît de des sfîrşeşte în acest chip Hristos cuvintele Sale, pentru a arăta că ne este de folos neştiinţa ceasului plecării noastre de pe lumea aceasta?

Unde sînt acum cei care trîndăvesc toată viaţa, iar cînd îi ţinem de rău, spun: „În ceasul sfîrşitului am să las la săraci averile mele"? Să audă aceste cuvinte şi să se îndrepte! Mulţi n-au mai putut face asta atunci, că au fost răpiţi dintr-o dată şi n-au mai avut vreme să spună celor apropiaţi ce planuri aveau.

Pilda aceasta a fost spusă de Domnul pentru a ne îndemna să facem milostenie din banii şi averile noastre. A doua pildă a fost spusă despre aceia care nu vor să fie de folos semenilor lor nici cu averile, nici cu cuvîntul, nici cu sprijinul, nici cu altceva, ci ascund totul.

– Dar pentru ce în pilda aceasta vorbeşte de împărat, iar în cealaltă de mire?

– Ca să afli cît de apropiate de inima lui Hristos sînt fecioarele care se despart de tot ce au. Că în asta stă şi fecioria! De aceea şi Pavel o defineşte tot aşa, spunînd: *„Cea nemăritată se îngrijeşte de*

9. *Matei* 7, 23.

cele ale Domnului"[10]; și: *„Spre bună-cuviință și alipire stăruitoare de Domnul"*[11]. *„Sfătuiesc numai"*, spune Pavel.

Iar dacă în Evanghelia de la Luca[12] este altfel istorisită pilda talanților, trebuie să spunem aceea că alta este pilda de la Matei și alta pilda de la Luca. În pilda de la Luca același capitol a adus cîștiguri diferite. Cu o mină[13] unul a cîștigat cinci mine, iar altul zece; de aceea și răsplata lor este diferită. În pilda de la Matei, dimpotrivă, de aceea și cununa este la fel: cel care a luat doi talanți a mai adus încă doi, iar cel care a luat cinci a adus tot pe atîția. În pilda de la Luca, din pricină că din aceiași bani unul a adus un cîștig mai mare, iar altul unul mai mic, e drept să nu se bucure de răsplătiri egale.

Uită-te că Domnul, în toate pildele Sale, nu le cere robilor îndată socoteală. În pilda viei a dat lucrătorilor via și a plecat[14]; și în pilda aceasta la fel a încredințat argintul său și a plecat; ca să afli îndelunga Lui răbdare. Mie mi se pare însă că Hristos, spunînd acestea, a făcut aluzie și la învierea Sa.

În pilda talanților nu mai e vorba de lucrători de pămînt și de vie, ci toți sînt muncitori. Nu mai vorbește către dregătorii poporului iudeu, nici numai către iudei, ci către toți oamenii. Cînd slugile acestea au adus talanții lor – și pe cei cîștigați și pe cei dați de stăpîn –, slugile își mărturisesc recunoștința lor. Unul spune: *„Doamne, cinci talanți mi-ai dat"*, iar celălalt: *„doi"*, arătîndu-I Domnului lor că El le-a dat prilejul să lucreze, că Lui trebuie să-I mulțumească, că Lui I se datorește totul.

– Ce le spune Stăpînul?

– *„Bine, slugă bună* – că atunci ești bun cînd ai ochi pentru nevoile aproapelui – *și credincioasă; peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune. Intră întru bucuria Domnului tău!"* Îi dă toată fericirea cu acest cuvînt.

Sluga cea rea însă n-a grăit așa.

– Dar cum?

–*„Știam că ești om aspru; că seceri unde n-ai semănat și aduni de unde n-ai risipit. Și, temîndu-mă, am ascuns talantul tău. Iată, ai al tău".*

– Ce-i spune stăpînul?

– *„Trebuia să dai argintul meu la zarafi"*, adică: „Trebuia să vorbești, să îndemni, să sfătuiești. Nu te-ar fi ascultat nimeni? Asta nu te privea!" Poate fi, oare, o mai mare bunătate?

10. *I Cor.* 7, 34.
11. *I Cor.* 7, 35.
12. *Luca* 19, 12–27.
13. Mina, monedă de 100 de drahme.
14. *Matei* 21, 33–41.

III

Oamenii nu fac aşa; ci cel care dă cu împrumut, acela este obligat să-l şi ceară; Stăpînul nu s-a purtat aşa, ci a spus: *„Trebuia să dai argintul meu la zarafi* şi să-Mi laşi Mie grija de a-l cere, *şi Eu l-aş fi cerut cu dobîndă”.* Domnul numeşte dobîndă săvîrşirea faptelor bune. „Tu, spune Domnul, trebuie să faci ce-i mai uşor şi să-Mi laşi Mie ce-i mai greu”. Dar pentru că sluga aceea n-a făcut asta, i-a spus:

„Luaţi de la el talantul şi daţi-l celui ce are zece talanţi. Că celui ce are i se va da şi-i va prisosi, iar de la cel ce n-are şi ceea ce are i se va lua”.

– Ce înţeles au cuvintele acestea?

– Cel care a primit de la Dumnezeu darul cuvîntului şi al învăţăturii spre a fi de folos semenilor săi, dar nu se foloseşte de el, pierde darul, şi, dimpotrivă, cel ce se sîrguieşte să fie de folos semenilor cu darul acesta, capătă şi mai mult dar, după cum celălalt pierde şi ce a primit. Dar paguba leneşului nu se mărgineşte la atîta. Mai e şi pedepsit fără cruţare; iar odată cu pedeapsa vine şi hotărîrea cea plină de învinuire: *„Pe sluga aceasta netrebnică,* spune stăpînul, *aruncaţi-o în întunericul cel mai din afară, acolo va fi plîngerea şi scrîşnirea dinţilor”.*

Ai văzut că este pedepsit cu cea mai grozavă pedeapsă nu numai răpitorul şi lacomul, nici numai cel ce săvîrşeşte fapte rele, ci şi cel ce nu face fapte bune?

Să[15] ne intre în urechi cuvintele acestea! Cît mai este vreme să ne străduim pentru mîntuirea noastră, să luăm untdelemn în candele, să înmulţim talantul. Dacă pregetăm şi trăim aici pe pămînt în trîndăvie, nimeni nu ne va milui acolo, pe lumea cealaltă, chiar dacă am vărsa mii şi mii de lacrimi. S-a osîndit pe el însuşi, prin tăcerea sa, şi cel care s-a dus la nuntă cu haine murdare, dar nu s-a folosit[16]; a dat înapoi talantul încredinţat şi cel ce a primit un talant, dar a fost osîndit; s-au rugat şi fecioarele cele nebune, s-au apropiat de uşa cămării de nuntă, au bătut, dar totul în zadar şi fără de folos.

Cunoscînd toate acestea, să aducem totul spre folosul aproapelui nostru şi averile şi rîvna şi sprijinul nostru. Prin talanţi înţelegem aici puterea fiecăruia, fie în a-l sprijini pe aproapele nostru, fie în a-l ajuta cu bani, fie în a-l învăţa, fie în a face orice alt lucru asemănător. Nimeni să nu spună: „Un talant am şi nimic nu pot face cu el!” Poţi fi încununat şi lăudat chiar cu un singur talant. Nu eşti mai sărac decît văduva din Evanghelie[17]. Nu eşti mai neînvăţat decît Petru şi Ioan, care erau şi oameni de rînd

15. De aici începe partea morală: *Despre dragostea de aproapele. Tot aici şi despre blîndeţe şi bunătate, despre a nu ocărî şi blestema. Dacă ocărîm şi blestemăm ajungem gură a diavolului; dacă sîntem blînzi şi buni, gură a lui Hristos.*
16. *Matei* 22, 11–13.
17. *Luca* 21, 2–3.

şi neştiutori de carte, dar pentru că au fost rîvnitori şi au pus totul în slujba folosului obştesc au dobîndit cerul. Nimeni deci nu-i atît de bun prieten al lui Dumnezeu ca acela care trăieşte spre folosul celor din jurul său. De aceea ne-a dat Dumnezeu cuvînt, mîini, picioare, tărie trupească, minte şi pricepere, ca toate acestea să fie spre mîntuirea noastră şi spre folosul aproapelui. Cuvîntul nu ne este de folos numai la înălţarea de cîntări şi mulţumiri lui Dumnezeu, ci de folos şi pentru a învăţa pe alţii şi a-i sfătui. De-l întrebuinţăm în acest scop sîntem următorii lui Dumnezeu; de facem dimpotrivă, sîntem următorii diavolului. Pentru că şi Petru, cînd a mărturisit pe Hristos a fost fericit de Domnul, că a grăit cuvintele Tatălui[18]; dar cînd L-a sfătuit să fugă de cruce, cînd L-a oprit, a fost certat cu asprime, că gîndea cele ce gîndea diavolul[19]. Dacă osînda e atît de mare pentru nişte cuvinte rostite din neştiinţă, ce iertare mai putem avea noi, cînd de bună voie săvîrşim o mulţime de păcate?

Să rostim, dar, nişte cuvinte ca acelea, prin care să se vadă că sînt cuvinte ale lui Hristos. Nu rostesc cuvintele lui Hristos nici numai cînd spun: *„Scoală-te şi umblă”*[20], nici numai cînd spun: *„Tavita, scoală”*[21], ci cu mult mai vîrtos cînd voi binecuvînta cînd sînt ocărît, cînd mă voi ruga pentru duşmani cînd sînt duşmănit. Mai înainte spuneam că limba noastră este mîna cu care atingem picioarele lui Dumnezeu; acum voi spune ceva cu mult mai mult: că limba noastră este limbă a lui Hristos, dacă arătăm cuvenita grijă, dacă rostim acele cuvinte pe care le vrea Hristos.

– Dar ce cuvinte vrea Hristos să rostim?

– Cuvinte pline de blîndeţe, de bunătate. Să grăim aşa cum grăia şi El celor ce-L ocărau: *„Eu n-am demon”*[22]; şi iarăşi: *„De am vorbit de rău, mărturiseşte pentru rău”*[23]. Dacă grăieşti şi tu aşa, dacă grăieşti spre îndreptarea semenilor tăi, ai o limbă ce seamănă cu limba lui Hristos. Însuşi Dumnezeu spune aceasta: *„Cel ce osebeşte pe cel ce e cinstit de cel necinstit, ca gura Mea va fi”*[24]. Aşadar, cînd limba ta va fi ca limba lui Hristos, iar gura ta va fi ca gura Tatălui şi tu vei fi templu al Duhului Sfînt, ce cinste poate egala cinstea aceasta? Nici de ţi-ar fi de aur gura, nici de ţi-ar fi de pietre preţioase, n-ar străluci ca atunci cînd străluceşte cu podoaba blîndeţii. Ce gură este, oare, mai de dorit decît gura care nu ştie să ocărască, ci caută să binecuvînteze şi să vorbească de bine? Dacă nu poţi să

18. *Matei* 16, 16–17.
19. *Matei* 16, 22–23.
20. *Matei* 9, 6.
21. *Fapte* 9, 40.
22. *Ioan* 8, 49.
23. *Ioan* 18, 23.
24. *Ier.* 15, 19.

binecuvîntezi pe cel ce te-a blestemat, taci! Fă deocamdată numai atîta! Şi mergînd pe calea aceasta şi străduindu-te cum trebuie, vei ajunge să şi binecuvîntezi şi vei dobîndi şi gura de care vorbeam.

IV

Să nu socoteşti o cutezanţă spusele mele! Bun este Stăpînul şi darul se datoreşte bunătăţii Lui. Cutezanţă este să ai gura la fel cu a diavolului, să ai o limbă asemănătoare demonului celui viclean, mai cu seamă cînd te împărtăşeşti cu nişte taine ca acestea, cînd te împărtăşeşti cu însuşi Trupul Stăpînului. Gîndindu-te la acestea, fii şi tu asemenea lui Hristos după puterea ta. Cînd ai ajuns aşa, diavolul nici nu va mai putea să te privească; recunoaşte în tine chipul cel împărătesc; cunoaşte armele lui Hristos cu care a fost învins.

– Care sînt armele acestea?

– Blîndeţea şi bunătatea. Cînd în munte a fost ispitit de diavol[25], Hristos l-a biruit şi l-a doborît la pămînt, deşi încă nu ştia că era Hristos. Cu aceste cuvinte însă l-a prins în plasă: prin blîndeţe l-a doborît, prin bunătate l-a biruit. Fă şi tu la fel! Dacă vezi că un om ajunge diavol şi se apropie de tine, biruie-l şi tu tot ca Hristos. Ţi-a dat Hristos putere să fii ca El după puterea ta. Nu te spăimînta cînd auzi aceste cuvinte. Atunci spăimîntează-te că nu eşti ca El. Grăieşte şi tu ca El şi cu asta ai ajuns asemenea Lui, atît cît unui om îi este cu putinţă. De aceea cel care grăieşte aşa este mai mare decît cel ce prooroceşte. Proorocia este în întregime har al lui Dumnezeu; cealaltă faptă este şi oboseala ta şi sudoarea ta. Învaţă-ţi sufletul să-ţi plăsmuiască o gură asemănătoare gurii lui Hristos. Hristos poate să facă aceasta, dacă vrei. Hristos cunoaşte meşteşugul, dacă nu eşti trîndav.

– Dar cum se plăsmuieşte o astfel de gură, cu ce culori, cu ce material?

– Nu-i nevoie nici de culori, nici de material; e nevoie numai de virtute, de blîndeţe, de smerenie.

Să vedem însă cum se plăsmuieşte o gură a diavolului, ca să nu ne facem niciodată o gură ca aceea.

– Cum se plăsmuieşte?

– Cu blesteme, cu ocări, cu invidie, cu înjurături. Cînd rosteşti cuvintele diavolului, iei limba diavolului.

Ce iertare vom avea, dar, mai bine spus, ce osîndă nu vom suferi cînd lăsăm limba, care a fost învrednicită să guste trupul Stăpînului, să rostească cuvintele diavolului? Să n-o lăsăm, ci să ne dăm toată silinţa s-o învăţăm să imite pe Stăpînul ei. Dacă o învăţăm aşa, ne vom înfăţişa cu multă îndrăznire înaintea scaunului de judecată al lui Hristos. Dacă nu ştii

25. *Luca* 4, 1-13.

să vorbeşti ca Hristos, nici Judecătorul nu te va auzi. După cum atunci cînd se întîmplă ca judecătorul să fie un roman, nu te ascultă dacă nu te aperi în limba ştiută de el, tot aşa şi Hristos, dacă nu grăieşti cum grăieşte El, nu te va asculta şi nici nu Se va uita la tine.

Să învăţăm, dar, să grăim aşa cum este obişnuit Împăratul nostru să audă. Să ne sîrguim să imităm limba Lui. Dacă te loveşte jale mare, caută ca nu cumva tirania tristeţii să-ţi schimbe graiul gurii, ci să grăieşti aşa cum a grăit Hristos; a jelit şi El pe Lazăr[26] şi pe Iuda[27]. Dacă te cuprinde frica, caută să grăieşti iarăşi aşa cum a grăit El; L-a cuprins şi pe El frica pentru tine, potrivit dogmei întrupării; spune şi tu: *„Dar nu cum vreau Eu, ci cum vrei Tu"*[28]. Dacă plîngi, plînge potolit ca El. De cazi în laţurile vrăjmaşului, de te cuprinde durerea, poartă-te ca Hristos; şi Lui I s-au întins laţuri şi El a fost îndurerat, dar a spus: *„Întristat este sufletul Meu pînă la moarte"*[29]. Ţi-a dat tot felul de pilde ca să păstrezi măsura şi să nu strici canoanele date ţie. Dacă păstrezi măsura în întristare, în mînie, în jale şi în nelinişte, vei putea avea o gură la fel cu gura lui Hristos; şi încă de pe cînd calci pe pămînt ne vei arăta o limbă asemenea Celui Ce locuieşte în ceruri. Cîţi dintre noi nu dorim să vedem chipul Domnului? Iată, este cu putinţă nu numai să-l vedem, dar să şi fim asemenea Lui, dacă ne sîrguim.

Să nu amînăm, dar, de pe o zi pe alta! Hristos nu sărută cu atîta bucurie gura profeţilor cu cîtă bucurie sărută gura oamenilor blînzi şi buni. *„Mulţi* spune Domnul, *Îmi vor zice; „N-am profeţit în numele Tău?" şi le voi răspunde: „Nu vă ştiu pe voi"*[30]. Gura lui Moise însă, pentru că Moise era foarte blînd şi bun – *„Că Moise,* spune Scriptura, *era un om foarte blînd, mai blînd decît toţi oamenii de pe pămînt"*[31] –, atît de mult Îi plăcea Domnului şi o iubea că *„vorbea cu el faţă către faţă, gură către gură, cum vorbeşte un prieten cu prietenul lui"*[32]. Nu porunceşti acum demonilor, dar vei porunci atunci focului gheenei, de ai gura ta asemănătoare gurii lui Hristos. Vei porunci adîncului focului şi vei spune: *„Taci, încetează!"*[33] şi cu multă îndrăznire vei păşi în ceruri şi te vei bucura de împărăţia cea cerească, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi s-o dobîndim cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui împreună cu Sfîntul Duh, slavă, putere, cinste, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

26. *Ioan* 11, 33-35.
27. *Ioan* 13, 21.
28. *Matei* 26, 39.
29. *Matei* 26, 38.
30. *Matei* 7, 22, 23.
31. *Num.* 12, 3.
32. *Ieş.* 33, 11; *Num.* 12, 8.
33. *Marcu* 4, 39.

OMILIA LXXIX

„Cînd va veni Fiul Omului întru slava Tatălui Lui şi toţi sfinţii îngeri cu El, atunci va sta pe scaunul slavei Lui şi va despărţi oile de ţapi; pe unii îi va primi, că fiind flămînd L-au hrănit, fiind însetat I-au dat să bea, fiind străin L-au găzduit, fiind gol L-au îmbrăcat, fiind bolnav L-au cercetat şi, în temniţă fiind, L-au văzut; şi le va da împărăţia; iar pe cei care au făcut cele potrivnice îi va trimite în focul cel veşnic, care este gătit diavolului, şi îngerilor lui"[1]

I

Să ascultăm acum cu rîvnă şi cu toată zdrobirea de inimă această prea frumoasă pericopă evanghelică, de care nu contenim a vorbi şi cu care Hristos Îşi încheie cuvintele Sale. Şi pe bună dreptate, că mult Îi plăcea Domnului să vorbească de bunătate şi milostenie. De aceea în cuvintele de mai înainte a vorbit de milostenie în felurite chipuri; acum vorbeşte mai desluşit şi mai cu tărie; nu mai vorbeşte de două sau trei persoane, nici de cinci, ci de întreaga lume. De altfel şi mai înainte, cînd a vorbit de două persoane, n-a vrut să arate două persoane, ci două părţi: pe cei care nu ascultă de cuvintele Lui şi pe cei care ascultă. Acum însă Se foloseşte de cuvinte mai înfricoşătoare şi mai clare. De aceea nu mai spune: *„Asemănatu-s-a împărăţia cerurilor"*, ci Se descoperă pe El însuşi, spunînd: *„Cînd va veni Fiul Omului întru slava Lui"*.

La întîia Sa venire, a venit întru necinste, întru ocări, întru sudalme; la a doua venire, va şedea pe scaunul slavei Lui. Necontenit pomeneşte de slavă. Pentru că răstignirea era aproape şi părea lucru de ocară, de aceea le dă curaj ucenicilor Săi, le pune sub ochi înfricoşătoarea judecată şi strînge în jur toată lumea. Nu numai prin aceasta face înfricoşător cuvîntul, ci şi prin aceea că arată cerurile goale. Toţi îngerii vor fi împreună cu El şi vor da mărturie de toate slujbele făcute de ei, la porunca Stăpînului, pentru mîntuirea oamenilor. Totul va face ca ziua

1. *Matei* 25, 31-46.

aceea să fie înfricoşătoare. Apoi *„se vor aduna toate neamurile"*, adică toţi oamenii de pe pămînt; *„şi-i va despărţi pe ei unii de alţii, cum desparte păstorul oile"*. Acum nu sînt despărţiţi, ci toţi amestecaţi unii cu alţii; atunci despărţirea va fi făcută cu toată grija. Mai întîi îi va despărţi şi-i va face cunoscuţi după locul în care stau: la dreapta şi la stînga; apoi şi după nume va arăta felul de vieţuire a fiecăruia, că pe unii îi numeşte ţapi, iar pe alţii oi. Îi numeşte pe unii ţapi, ca să arate că sînt fără de rod; că ţapii n-aduc nici un rod; pe alţii îi numeşte oi, din pricina cîştigului mare adus de oi, că mult cîştig aduc oile: şi lînă şi lapte şi miei; ţapul n-aduce acest cîştig. Animalele necuvîntătoare sînt roditoare şi neroditoare prin firea lor. Oamenii sînt roditori şi neroditori prin voinţă; de aceea sînt unii osîndiţi, iar alţii încununaţi. Dar nu-i osîndeşte pînă ce nu-i judecă mai întîi. De aceea îi şi aşază înaintea Lui şi le spune păcatele. Ei vor grăi cu blîndeţe, dar nu le e de nici un folos acum blîndeţea. Şi pe bună dreptate, că au trecut cu vederea milostenia, fapta aceea atît de mult iubită de Dumnezeu. Profeţii neîncetat spuneau aceasta: *„Milă voiesc, şi nu jertfă"*[2], iar Legiuitorul, prin toate, spre milostenie i-a îndemnat şi cu cuvîntul şi cu lucrul. Însăşi firea oamenilor tot asta îi învaţă.

Uită-te la ei! Nu sînt lipsiţi de o faptă bună sau două, ci de toate faptele bune. Nu numai că nu L-au hrănit pe Hristos, pe cînd era flămînd, nici nu L-au îmbrăcat cînd era gol, dar n-au făcut nici ce era mai uşor: nu L-au cercetat cînd era bolnav. Şi uită-te ce uşoare porunci a dat! N-a spus: „În temniţă eram şi nu M-aţi liberat! Bolnav eram şi nu M-aţi vindecat!" Nu! Ci a spus: *„Nu M-aţi cercetat"* şi: *„N-aţi venit la Mine"*. Nici cînd le-a poruncit să-L hrănească pe cînd era flămînd, porunca Lui n-a fost împovărătoare. Nu le cerea masă bogată şi scumpă, ci atît cît era de trebuinţă, hrana cea de nevoie; şi le-o cerea în haină de cerşetor. Deci toate sînt în stare să-i pedepsească. Era puţin ce le cerea. O pîine. De plîns era cel ce cerea. Un sărac. Spre milă îi împingea firea celui ce cerea. Era om. De dorit era făgăduinţa. Făgăduise împărăţia cerurilor. Înfricoşătoare era pedeapsa. Ameninţase cu gheena. Mare era vrednicia Celui Ce primea milostenia. Dumnezeu o primea prin mîinile săracilor. Covîrşitoare era cinstea. Primise Dumnezeu să Se coboare atît de mult. Drept era datul. Primea din averile Sale.

Dar în ciuda tuturor acestora, iubirea de argint i-a orbit pe cei pe care a pus gheara, deşi le stătea deasupra capului o pedeapsă atît de mare. Şi mai înainte spusese Hristos că aceia care nu vor primi pe cei nevoiaşi vor suferi pedepse mai cumplite decît sodomenii; iar acum spune: *„Întrucît n-aţi făcut unuia dintr-aceşti fraţi ai Mei prea mici, nici Mie n-aţi făcut"*.

2. *Osea* 6, 6.

– Ce spui, Doamne? Îţi sînt fraţi? Atunci pentru ce îi numeşti *„prea mici"?*

– De asta Îmi sînt fraţi, pentru că sînt smeriţi, pentru că sînt aruncaţi şi neluaţi în seamă.

Pe unii ca aceştia mai ales îi numeşte Hristos fraţi; pe oamenii de care nu vrea să ştie lumea, pe care-i dispreţuieşte lumea. Nu vorbesc numai de aceşti monahi şi de cei care locuiesc în munţi, ci de orice credincios; chiar dacă e trăitor în lume, dar dacă e flămînd şi moare de foame, dacă e gol şi străin, Hristos vrea ca el să se bucure de toată această purtare de grijă. Botezul şi împărtăşirea cu sfintele taine ne fac fraţi.

II

Apoi, ca să vezi şi în alt chip cît e de dreaptă judecata, Domnul îi laudă mai întîi pe cei care au făcut fapte bune şi spune: *„Veniţi, binecuvîntaţii Părintelui Meu, de moşteniţi împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii, că am flămînzit şi Mi-aţi dat să mănînc"* şi toate celelalte. Dar ca să nu spună cei osîndiţi: „Nu aveam cu ce face milostenie", Hristos îi osîndeşte, punîndu-le în faţă pe ceilalţi oameni care au fost în aceeaşi stare ca şi ei; aşa precum le osîndeşte pe fecioarele cele nebune, punîndu-le în faţă pe fecioarele cele înţelepte, cum osîndeşte pe sluga care se îmbăta şi se îmbuiba, punîndu-i în faţă sluga cea credincioasă, cum osîndeşte pe cel ce a ascuns talantul în pămînt, punîndu-i în faţă pe cel ce a adus încă doi talanţi; într-un cuvînt, Hristos osîndeşte pe fiecare om păcătos, punîndu-i în faţă pe cei ce au făcut fapte bune. Uneori pune în faţa păcătosului pe un om egal cu el, ca aici şi în pilda fecioarelor; alteori îi pune în faţă pe cineva superior, ca atunci cînd spune: *„Bărbaţii niniviteni se vor scula şi vor osîndi neamul acesta, că ei au crezut în propovăduirea lui Iona. Şi iată mai mult decît Iona este aici"*[3]; şi: *„Împărăteasa de la miazăzi va osîndi neamul acesta, că a venit să asculte înţelepciunea lui Solomon. Şi iată mai mult decît Solomon este aici"*[4]; şi iarăşi, punînd în faţă pe unul egal: *„Aceştia vor fi judecătorii voştri"*[5]; şi iarăşi punînd în faţă pe unul superior: *„Nu ştiţi, oare, că vom judeca pe îngeri? Cu cît mai mult pe cele lumeşti!"*[6]. Acum Hristos pune faţă în faţă pe egali cu egali: pe bogaţi cu bogaţi şi pe săraci cu săraci. Hristos arată că e dreaptă osînda pronunţată asupra celor răi nu numai prin aceea că ceilalţi au făcut fapte bune, deşi erau în aceeaşi stare ca şi ei, ci şi prin aceea că n-au făcut nici acele fapte bune pentru care sărăcia nu le era o piedică, de

3. *Matei* 12, 41.
4. *Matei* 12, 42.
5. *Matei* 12, 27.
6. *I Cor.* 6, 3.

pildă adăparea unui însetat, vederea unui întemnițat, cercetarea unui bolnav.

După ce Hristos îi laudă pe cei ce au făcut fapte bune, le arată cît e de veche dragostea Lui pentru ei: *„Veniți,* le spune El, *binecuvîntații Părintelui Meu, de moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii"*. Cîte bunătăți nu prețuiește acest nume de a fi binecuvîntat; și mai ales de a fi binecuvîntat de Tatăl!

– Și pentru ce au fost învredniciți de o atît de mare cinste? Care e pricina?

– „Pentru că *am flămînzit și Mi-ați dat să mănînc; am însetat și Mi-ați dat să beau"* și celelalte.

Cîtă cinste cuprind aceste cuvinte, cîtă fericire! N-a spus: „Luați!", ci: *„moșteniți"*, ca și cum ar fi ceva de la părinți, „ceva al vostru, ceva ce vi se cuvenea de mult". „Înainte ca voi să fiți, le spune Hristos, vi s-au pregătit și vi s-au hotărît acestea, pentru că știam că aveți să fiți așa!"

– Și în schimbul căror lucruri primesc bunătăți așa de mari?

– În schimbul unui adăpost, al unei haine, al unei pîini, al unui pahar cu apă, al cercetării bolnavilor, al ducerii la cei întemnițați.

Pretutindeni, dar, ne cere să dăm un ajutor de care un nevoiaș are neapărată nevoie. Sînt însă cazuri cînd ajutorul pe care ne cere să-l dăm nu umple toată nevoia celui nevoiaș. De pildă, după cum am mai spus, cel bolnav și cel închis nu au nevoie numai de cercetare, ci unul are nevoie de libertate, și celălalt de vindecare; Hristos însă, blînd fiind, ne cere să facem numai cît putem; dar, mai bine spus, ne cere chiar mai puțin decît putem, lăsîndu-ne nouă libertatea să facem mai mult decît ne cere.

Celorlalți le spune: *„Duceți-vă de la Mine, blestemaților!"* Nu spune: „Blestemaților de Tatăl Meu!", că nu Tatăl i-a blestemat pe ei, ci faptele lor. *„Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, cel pregătit"* – nu vouă, ci – *„diavolului și îngerilor lui"*.

Cînd a vorbit despre împărăție, după ce a spus: *„Veniți de moșteniți împărăția"*, a adăugat: *„cea pregătită vouă de la întemeierea lumii"*; dar cînd a vorbit de foc, n-a mai grăit așa, ci: *„cel pregătit diavolului"*. „Eu, le spune Hristos păcătoșilor, v-am pregătit împărăția; focul nu-i pregătit vouă, ci: *„diavolului și îngerilor lui"*; dar pentru că voi înșivă v-ați aruncat în el, vina e a voastră".

Hristos Își îndreptățește hotărîrea Lui nu numai prin cele spuse mai înainte, ci și prin cele ce le mai spune, arătînd pricinile osîndirii lor: *„Am flămînzit și nu Mi-ați dat să mănînc"*. De-ar fi fost chiar un dușman cel ce întindea mîna, oare, suferințele lui, foamea lui, frigul lui, lanțurile lui, goliciunea lui, boala lui, umbletul lui de ici-colo sub cerul liber n-ar fi fost în stare să înmoaie și să înduplece chiar pe cel mai nemilos om? Aceste

suferinţe sînt în stare să pună capăt şi duşmăniei. Dar voi n-aţi făcut aceasta nici prietenului vostru, care vă e şi prieten şi binefecător şi stăpîn. De vedem un cîine flămînd, ni se face milă de el; o sălbăticiune de-o vedem înflămînzită, ni se moaie inima; dar ţie nu ţi se înmoaie inima cînd vezi pe Stăpîn flămînd? Poţi să-ţi mai aperi o astfel de purtare? Nu îţi este, oare, îndestulătoare răsplată de-ar fi numai atît că ai hrănit pe Stăpînul şi Dumnezeul tău? Nu mai spun că auzi nişte cuvinte ca acelea în faţa întregii omeniri din gura Celui Ce stă în scaunul cel părintesc, nu mai vorbesc de dobîndirea împărăţiei! Dar nu îţi este îndestulătoare răsplata că ai făcut asta, că ai miluit pe Hristos? Acum însă, în faţa întregii omeniri, la arătarea slavei aceleia nespuse, Domnul te va proclama şi te va încununa, te va numi hrănitorul Lui şi găzduitorul Lui. Nu Se ruşinează să grăiască aşa. Vrea să-ţi facă mai strălucitoare cununa.

Pentru aceasta pe bună dreptate sînt osîndiţi aceia, iar aceştia, după har sînt încununaţi. De-ar fi făcut cei drepţi mii şi mii de fapte bune, răsplătirea lor va fi tot un har de la Dumnezeu, că li s-a dat cerul şi împărăţia şi o atît de mare cinste în schimbul unor atît de mici şi neînsemnate fapte.

„Şi a fost cînd a sfîrşit Iisus cuvintele acestea, a zis ucenicilor Săi: „Ştiţi că după două zile sînt Paştile şi Fiul Omului Se dă să se răstignească"[7].

Iarăşi la vreme potrivită vorbeşte despre patimile Sale, adică după ce a amintit de împărăţia cerurilor, de răsplătirile cele de acolo, de osînda cea fără de moarte, ca şi cum ar fi spus: „Pentru ce vă temeţi de necazurile cele vremelnice, cînd vă aşteaptă nişte bunătăţi ca acelea?".

III

Uită-te cum, prin cuvintele Sale de mai înainte, Hristos a pus în umbră şi a îndrumat pe altă cale ceea ce-i întrista pe ucenici; că n-a spus: „Ştiţi că după două zile voi fi dat să fiu răstignit".

– Dar ce a spus?

– „Ştiţi că după două zile sînt Paştile?"; apoi a adăugat: *„Fiul Omului Se dă să se răstignească"*, arătînd că ceea ce se face este o taină, o sărbătoare şi o prăznuire, care se săvîrşeşte spre mîntuirea omenirii şi că ştie mai dinainte tot ce are să sufere. De aceea, pentru că le era de ajuns ucenicilor atîta pentru mîngîierea lor, nu le-a mai spus nimic despre înviere; era şi de prisos să le mai vorbească iar despre înviere după ce le vorbise atîta. De altfel, după cum am spus, le arată că înseşi patimile Lui înseamnă scăpare de mii şi mii de rele; că Paştele le aducea aminte de vechile binefaceri din Egipt.

7. *Matei* 26, 1-2.

„Atunci s-au adunat arhiereii şi cărturarii şi bătrînii poporului în curtea arhiereului, care se numea Caiafa, şi sfat au făcut să-L prindă cu viclenie pe Iisus şi să-L ucidă. Dar ziceau: „Nu în ziua praznicului, ca să nu se facă tulburare în popor"[8].

Ai văzut cît de mult s-au stricat rînduielile iudaice? Cînd pun la cale nişte treburi nelegiuite se duc la arhiereu, voind să ia puterea de a săvîrşi nelegiuirea de acolo de unde ar fi trebuit să fie opriţi.

– Dar cîţi arhierei erau?

– Legea porunceşte să fie un singur arhiereu, dar pe vremea aceea erau mai mulţi. De aici se vede că rînduielile iudaice începuseră să se destrame. Moise, după cum am spus, poruncise să fie un singur arhiereu şi la moartea acestuia să urmeze altul; şi odată cu viaţa acestuia se termina şi surghiunul acelora care săvîrşiseră un omor fără de voie.

– Dar pentru ce erau pe vremea aceea mai mulţi arhierei?

– Pentru că arhiereii erau cu anul. Lucrul acesta l-a arătat evanghelistul Luca cînd a vorbit de Zaharia şi a spus că era din ceata preoţească a lui Abia[9]. Deci evanghelistul Matei vorbeşte de arhiereii care fuseseră arhierei şi încetaseră de a mai avea această funcţie.

– Dar pentru ce au făcut sfat? Ca să-L prindă pe ascuns sau ca să-L omoare?

– Şi pentru una şi pentru alta; că se temeau de popor; de aceea şi aşteptau să treacă sărbătoarea, că spuneau: *„Nu în ziua praznicului"*. Diavolul voia să nu se întîmple asta de Paşti, ca să nu se facă cunoscute patimile Sale; iudeii, ca să nu se facă tulburare în popor. Uită-te la iudei! Nu se temeau nici de Dumnezeu şi nici că se va face mai mare crima lor din pricina sărbătorii, ci se temeau totdeauna de oameni. Dar totuşi pentru că fierbeau de mînie, s-au răzgîndit. Au spus: *„Nu în ziua praznicului";* dar găsind pe vînzător, n-au mai ţinut seama de timp, ci L-au junghiat chiar de sărbători.

– Dar pentru ce L-au prins atunci?

– Pentru că, după cum am spus, fierbeau de mînie; se aşteptau să-L găsească atunci şi au făcut totul, ca şi cum ar fi fost orbiţi. Chiar dacă Domnul S-a slujit de răutatea lor pentru îndeplinirea iconomiei Sale, totuşi iudeii nu sînt fără de vină, ci sînt vrednici de mii şi mii de pedepse din pricina gîndului lor. Într-un timp cînd ar fi trebuit să elibereze pe toţi din închisori, chiar pe cei vinovaţi, atunci ei au ucis pe Cel nevinovat, pe Cel Ce le-a făcut mii şi mii de binefaceri, pe Cel Care, de dragul lor, a lăsat deocamdată la o parte pe păgîni. Dar cît de mare este iubirea de oameni a lui Hristos! Pe cei ce sînt atît de răi, atît de încăpăţînaţi, plini de

8. *Matei* 26, 3–5.
9. *Luca* 1, 5.

mii şi mii de păcate, pe aceştia iarăşi îi mîntuie, le trimite pe apostolii Săi, care aveau să fie junghiaţi pentru ei şi care se roagă pentru ei; că spune Pavel: *„Noi sîntem soli pentru Hristos"*[10].

Avînd[11], dar, nişte pilde ca acestea, nu vă spun să murim pentru duşmanii noştri, deşi ar trebui s-o facem; dar, pentru că sîntem mai slabi, spun deocamdată numai atît: cel puţin să nu duşmănim pe prietenii noştri, să nu invidiem pe cei ce ne fac bine. Nu spun deocamdată să facem bine celor ce ne fac rău; doresc şi asta; dar pentru că sînteţi legaţi mult de cele pămînteşti, vă spun atît: căutaţi să nu vă răzbunaţi! Sînt, oare, credinţa şi învăţătura noastră teatru, sînt făţărie? Pentru ce atunci faceţi lucruri cu totul potrivnice credinţei şi învăţăturii noastre? Nu s-au scris în zadar toate cîte a făcut Domnul în timpul răstignirii şi care puteau să-i întoarcă pe iudei la credinţă. Nu s-au scris în zadar, ci ca tu să imiţi bunătatea lui Hristos, să rîvneşti iubirea Lui de oameni. Pe cei care au venit la El să-L prindă i-a făcut să se dea înapoi şi să cadă la pămînt[12], a vindecat urechea slugii arhiereului[13] şi celor ce au venit să-L prindă le-a vorbit cu blîndeţe[14]. Cînd era sus pe cruce a făcut mari minuni: a întunecat soarele, a despicat pietrele, a înviat morţi[15], a înfricoşat în vis femeia judecătorului[16]. Chiar cînd era judecat, S-a purtat cu multă blîndeţe; iar blîndeţea Lui, nu mai puţin ca minunile, putea să-i atragă pe iudei la credinţă; a făcut nenumărate profeţii în timpul judecăţii; iar cînd era pe cruce a strigat: *„Părinte, iartă-le lor păcatul!"*[17] Cînd era în mormînt, cîte n-a făcut pentru mîntuirea iudeilor! Dar după înviere nu i-a chemat, oare, îndată pe iudei, nu le-a iertat păcatele, nu le-a pus înainte mii şi mii de bunătăţi? Poate fi, oare, ceva mai minunat ca aceasta? Cei care L-au răstignit şi L-au ucis au ajuns după răstignire fii ai lui Dumnezeu. Ce purtare de grijă o poate egala pe aceasta?

Cînd auzim acestea să ne acoperim feţele de ruşine că stăm atît de departe de Acela Care ne-a poruncit să-L imităm. Să căutăm să vedem cît de departe stăm de El, ca să ne osîndim pe noi înşine, pentru că ducem război acelora pentru care Hristos Şi-a dat sufletul Său, pentru că nu voim să ne împăcăm cu aceia pentru care, pentru ca să-i împace

10. *II Cor.* 5, 20.
11. De aici începe partea morală: *Despre dorinţa de răzbunare. Orice-ar fi, trebuie să suferim toate cele cîte vin peste noi. Se cuvine să luăm parte la durerile celor pedepsiţi de Dumnezeu sau pedepsiţi în alt chip.*
12. *Ioan* 18, 6.
13. *Luca* 22, 51.
14. *Ioan* 18, 1-8.
15. *Matei* 27, 51-52.
16. *Matei* 27, 19.
17. *Luca* 23, 34.

cu Dumnezeu, Hristos nu S-a dat înapoi nici de la junghiere. Numai dacă şi acum nu veţi spune că e nevoie pentru aceasta de cheltuială şi de pierdere de bani, aşa cum spuneţi cînd trebuie să daţi milostenie.

IV

Gîndeşte-te de cît de multe păcate eşti vinovat! De te gîndeşti la ele, atunci nu numai că nu vei amîna să ierţi pe cei ce ţi-au făcut rău, ci chiar vei alerga la cei ce te-au supărat, ca să ai prilej de a ţi se ierta păcatele. Păgînii nu aşteptau răsplată şi cu toate acestea de multe ori trăiau această filozofie, adică iertau pe cei ce le făceau rău; iar tu, care ai nădejdi atît de mari, tu amîni de pe o zi pe alta, pregeţi să ierţi pe cei ce ţi-au făcut rău? Pentru ce nu vrei să faci înainte de timp, de dragul legii lui Dumnezeu, ceea ce va face timpul de la sine? Vrei să ţi se stingă duşmănia fără de răsplată în loc să ai răsplată? Nu vei avea nici o răsplată dacă timpul îţi potoleşte duşmănia, ci, dimpotrivă, mare pedeapsă, pentru că legea lui Dumnezeu nu te-a înduplecat să faci ceea ce timpul a făcut. Iar dacă spui că te apucă furiile cînd îţi aduci aminte de ce ţi-a făcut duşmanul tău, adu-ţi aminte şi de binele ce ţi l-a făcut cîndva, ca şi de relele pe care tu le-ai făcut altora. Te-a vorbit de rău şi te-a batjocorit? Gîndeşte-te că şi tu ai vorbit de rău pe alţii. Cum vrei să fii iertat cînd tu nu ierţi pe alţii? Îmi spui că n-ai vorbit pe nimeni de rău? Dar ai auzit pe cei ce vorbeau de rău pe alţii şi ai încuviinţat. Nici fapta asta nu-i fără de păcat.

Vrei să vezi ce mare bine este să nu te răzbuni pe cel ce ţi-a făcut rău şi că asta mai cu seamă bucură pe Dumnezeu? Iată ce-ţi spun! Dumnezeu pedepseşte pe cei care se bucură cînd unii sînt pedepsiţi pe bună dreptate. Da, sînt pedepsiţi pe bună dreptate, dar tu nu trebuia să te bucuri. Profetul i-a ţinut de rău pe aceştia şi a adăugat zicînd: *„N-au suferit deloc din pricina durerii adînci a lui Iosif”*[18]; şi iarăşi: *„N-a ieşit cel ce locuieşte în Enan să plîngă casa care este lipită de ea”*[19]. Cu toate că şi Iosif, adică seminţiile ieşite din el, şi vecinii lor au fost pedepsiţi cu voia lui Dumnezeu, totuşi Dumnezeu vrea ca noi să luăm parte la suferinţele şi durerile acelora. Dacă noi, răi fiind, ne mîniem mai mult cînd vedem că o slugă rîde atunci cînd pedepsim pe o altă slugă, şi o pedepsim şi pe aceea, cu mult mai mult Dumnezeu va pedepsi pe cel ce se bucură de pedeapsa altora. Dacă nu trebuie să tăbărîm asupra celor pedepsiţi de Dumnezeu, ci să suferim împreună cu ei, cu mult mai mult nu trebuie să tăbărîm asupra celor care ne greşesc. Acesta este semnul dragostei; iar Dumnezeu pune dragostea mai presus de toate. După cum în haina împără-

18. *Amos* 6, 6.
19. *Mih.* 1, 11.

tească cele mai de preț dintre flori și culori sînt cele care slujesc la facerea hlamidei, tot așa și aici cele mai de preț fapte bune sînt cele care întăresc și țin dragostea. Nimic nu păstrează dragostea ca uitarea greșelilor celor ce ne-au greșit.

– Cum? Dumnezeu nu zice nimic de cel care ne greșește nouă și ne face rău?

– Cum să nu spună? Nu duce, oare, Dumnezeu pe cel ce face rău la cel căruia i-a făcut rău? Nu-l trimite la el chiar din fața altarului și-l cheamă la sfînta masă abia după ce s-a împăcat cu el[20]? Dar pentru că Dumnezeu i-a dat o astfel de poruncă, nu înseamnă ca tu să aștepți să vină el la tine, pentru că atunci ai pierdut totul. De aceea mai cu seamă Dumnezeu îți hotărăște răsplată nespusă, ca să o iei tu înaintea aceluia; că dacă te împaci la rugămintea lui, împăcarea nu s-a făcut de dragul poruncii lui Dumnezeu, ci datorită stăruinței celuilalt. De aceea și pleci fără de cunună; cununa o ia el.

Ce spui? Ai dușmani și nu îți este rușine? Nu ne este de ajuns că ne este dușman diavolul? Pentru ce ne mai facem dușmani și pe cei de aceeași fire cu noi, pe oameni? O, dacă nici diavolul n-ar voi să ne ducă război, atunci nici el n-ar mai fi diavol! Nu știi, oare, cît de mare e plăcerea după împăcare? N-are importanță că nu-ți dai seama de ea cînd ești cuprins de dușmănie. Atunci vei putea cunoaște bine că e mai plăcut să iubești pe cel ce ți-a făcut rău decît să-l urăști, cînd ai pus capăt dușmăniei.

V

Pentru ce imităm pe cei nebuni, sfîșiindu-ne unii pe alții, războindu-ne cu propriul nostru trup? Ascultă ce cuvinte grele se spun în legea veche despre unii ca aceștia! *„Căile celor ce țin minte răul duc la moarte”*[21]; *„Omul ține mînie asupra omului și de la Dumnezeu cere vindecare”*[22]. Scriptura grăiește așa, deși a îngăduit ochi pentru ochi și dinte pentru dinte[23].

– Atunci pentru ce mai ține de rău?

– Pentru că legea veche a îngăduit asta nu ca să ne scoatem unii altora ochii și dinții, ci pentru ca să ne abținem de la rău de frica de a nu ni se scoate ochiul sau dintele. De altfel cuvintele acestea vorbesc de o mînie trecătoare, pe cînd ținerea de minte a răului arată că sufletul cugetă numai la rău.

20. *Matei* 5, 23–24.
21. *Prov.* 12, 29.
22. *Înț. Sir.* 28, 3.
23. *Ieș.* 21, 24.

Spui că duşmanul tău ţi-a făcut rău. Dar nu ţi-a făcut atîta rău cît rău îţi faci ţie însuţi ţinînd minte răul! De altfel nici nu-i cu putinţă ca un om bun să sufere ceva rău. Să ne închipuim un om care are femeie şi copii, dar să filozofeze[24]; să ne închipuim că are şi o mulţime de pricini pentru a fi atacat, că are multe averi, putere mare, prieteni mulţi şi cinste, dar să filozofeze; condiţia aceasta trebuie neapărat adăugată. Să ne închipuim acum că vin peste el mulţime de lovituri; să-i facă un om rău pagube. Dar ce înseamnă aceste pagube pentru un om care socoteşte o nimica banii şi averile? Să-i omoare copiii! Dar ce înseamnă aceasta pentru un om care filozofează despre înviere? Să-i ucidă soţia! Dar ce înseamnă aceasta pentru un om care a fost învăţat să nu jelească pe cei adormiţi? Să fie dat jos din slujbele sale de cinste! Dar ce înseamnă aceasta pentru un om care socoteşte cele de pe lumea aceasta ca floarea ierbii? Să fie, de vrei, chinuit trupeşte şi aruncat în închisoare! Dar ce înseamnă toate acestea pentru un om care a învăţat că *„chiar dacă omul nostru din afară se strică, cel dinăuntru însă se înnoieşte din zi în zi”*[25]; şi: *„Necazul lucrează încercare”*[26].

Făgăduisem să vă arăt că un astfel de om nu este vătămat cu nimic; dar cuvîntul meu, mergînd tot înainte, a arătat că chiar îi sînt de folos, se înnoieşte şi ajunge încercat.

Aşadar să nu căutăm să punem la inimă relele ce ni le fac alţii, că de le punem la inimă ne facem nouă înşine rău şi ne slăbănogim sufletul. Nu ne este atît de mare durerea pricinuită de răutatea semenului nostru cît durerea pricinuită de chinul nostru sufletesc. De aceea plîngem şi sîntem abătuţi cînd ne ocărăşte cineva; de aceea cînd ne răpeşte cineva ceva păţim ce păţesc copiii cei mici, pe care îi zădărăsc cei mai în vîrstă şi mai şugubeţi supărîndu-i pentru nişte lucruri de nimic, nu pentru cine ştie ce mare lucru; aceia, dacă îi văd pe cei mici că se supără, continuă să-i necăjească; dar, dacă îi văd că rîd, îi lasă în pace. Noi însă sîntem şi mai nepricepuţi decît copiii; plîngem tocmai pentru acele lucruri pentru care ar trebui să rîdem. De aceea, vă rog să lăsăm această judecată copilărească şi să îmbrăţişăm cerurile. Hristos vrea să fim bărbaţi, bărbaţi desăvîrşiţi. Aşa a poruncit şi Pavel, zicînd: *„Fraţilor, nu fiţi copii cu mintea, ci cu răutatea fiţi prunci”*[27].

Să fim, dar, prunci cu răutatea, fugind de faptele cele rele! Să îmbrăţişăm virtutea, ca să avem parte şi de bunătăţile cele veşnice, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi stăpînirea în vecii vecilor, Amin.

24. Adică să trăiască potrivit filozofiei creştine.
25. *II Cor.* 4, 16.
26. *Rom.* 5, 3.
27. *I Cor.* 14, 20.

OMILIA LXXX

„Şi fiind Iisus în Betania, în casa lui Simon leprosul, s-a apropiat de El o femeie, avînd un alabastru cu mir de mult preţ şi l-a turnat pe capul Lui, pe cînd şedea la masă"[1]

I

Femeia aceasta pare să fie una şi aceeaşi la toţi evangheliştii, dar nu este aşa. La cei dintîi trei evanghelişti[2], după părerea mea, este una şi aceeaşi femeie, dar la evanghelistul Ioan[3], nu. La el este vorba de altă femeie minunată, sora lui Lazăr.

Nu fără rost a făcut evanghelistul pomenire de lepra lui Simon, ci pentru a arăta de unde a luat femeia curajul de a se apropia de Iisus. Lepra era o boală necurată şi molipsitoare. Femeia aceasta a văzut că Iisus l-a vindecat pe Simon – că altfel Iisus n-ar fi voit să rămînă la un lepros – şi că Simon L-a oprit la masă; de aceea a prins şi ea curaj, fiind încredinţată că Iisus îi va şterge uşor şi necurăţenia sufletului ei.

De asemeni nu fără rost a spus şi numele oraşului – Betania –, ca să afli că Iisus de bună voie vine la patimă. Hristos, Care mai înainte Se depărta de cărturari şi farisei, mai cu seamă cînd invidia lor era înverşunată, acum vine aproape de ei, în Betania, ca la cincisprezece stadii de Ierusalim[4]. Aşa era rînduiala mîntuirii lumii, ca mai înainte să Se depărteze de ei, iar acum să Se apropie.

Văzîndu-L, dar, femeia şi luînd curaj de la intrarea Lui în casa lui Simon leprosul, s-a apropiat de El. Dacă femeia cu scurgere de sînge – deşi nu avea o conştiinţă păcătoasă – s-a apropiat de El cu frică şi cu cutremur din pricina necurăţiei ei fireşti[5], cu mult mai mult era de presupus ca această femeie să pregete şi să şovăie din pricina conştiinţei ei păcătoase. Asta e şi pricina că femeia aceasta se apropie de Hristos după alte multe femei: samarineanca[6], cananeianca[7], femeia cu scurgere de

1. *Matei* 26, 6–7.
2. *Matei* 26, 6–13; *Marcu* 14, 3–9; *Luca* 7, 37–50.
3. *Ioan* 12, 1–8.
4. *Ioan* 11, 18.
5. *Matei* 9, 20–22.
6. *Ioan* 4, 5–42.
7. *Matei* 15, 21–28.

sînge[8] şi altele multe. Îşi dădea ea, femeia cea păcătoasă, bine seama cît de necurată era; de aceea n-a venit la El cînd era în mijlocul mulţimii, ci cînd era în casă. Toate celelalte femei veniseră numai pentru vindecarea lor trupească; ea s-a apropiat de El ca să-L cinstească şi să-şi îndrepte sufletul; nici nu avea vreo betejune trupească. Deci pentru aceasta, mai cu seamă, se cuvine s-o admiri. Şi nici nu s-a apropiat de Domnul ca de un simplu om – unui om simplu nu i-ar fi şters picioarele cu părul capului ei –, ci de cineva mai mare decît un om. De aceea, mădularul care era mai preţios din trupul ei, capul, pe acela l-a pus la picioarele lui Hristos.

„Iar ucenicii Lui văzînd s-au mîniat, zicînd: „Pentru ce risipa aceasta? Că se putea vinde scump acest mir, iar banii să se dea săracilor!" Dar Iisus cunoscînd a zis: „Pentru ce faceţi supărare femeii? Că lucru bun a făcut pentru Mine. Că pe săraci pururea îi aveţi cu voi, dar pe Mine nu Mă aveţi pururea. Că vărsînd mirul acesta pe trupul Meu spre îngroparea Mea a făcut-o. Amin zic vouă! Oriunde se va propovădui Evanghelia aceasta,în toată lumea,se va spune şi despre ce a făcut ea spre pomenirea ei"[9].

– Dar de unde le-a venit ucenicilor gîndul acela?

– Auziseră pe Dascălul lor zicînd: *„Milă voiesc, şi nu jertfă"*[10] şi învinuindu-i pe iudei că au lăsat în părăsire poruncile cele mai grele: judecata, mila şi credinţa[11], iar lor vorbindu-le multe pe Munte despre milostenie[12]. Din pricina acestora ucenicii se socoteau în ei înşişi şi gîndeau că dacă arderile de tot nu-I sînt pe plac şi nici slujirea legii vechi, cu atît mai mult ungerea cu mir. Ucenicii aşa gîndeau; dar El, văzînd cugetul femeii, o lasă să toarne mir pe El. Mare era evlavia femeii şi negrăită rîvna! De aceea Hristos, făcînd mare pogorămînt, i-a îngăduit să-I toarne mirul pe capul Lui. Dacă nu S-a ferit să Se facă om, să fie purtat în pîntece, să fie hrănit cu lapte, pentru ce te minunezi că n-a oprit-o să-L ungă cu mir? După cum Tatăl a suferit mirosul şi fumul jertfelor, tot aşa şi Hristos, precum am spus mai înainte, a primit gîndul cu care femeia păcătoasă i-a adus mirul. Iacov a uns cu untdelemn stîlpul în cinstea lui Dumnezeu[13]; la jertfe se aducea untdelemn[14], iar preoţii se ungeau cu mir[15]. Ucenicii, însă, pentru că nu-i cunoşteau gîndul, au ţinut-o de rău fără temei; iar prin vina pe care i-o aduceau, au arătat dărnicia femeii. Spunînd că s-ar fi

8. *Matei* 9, 20–22.
9. *Matei* 26, 8–13.
10. *Matei* 9, 13.
11. *Matei* 23, 23.
12. *Matei* 6, 1–4.
13. *Fac.* 28, 18.
14. *Lev.* 2, 4.
15. *Lev.* 8, 12.

putut vinde mirul cu trei sute de dinari[16], au arătat cît a cheltuit ea cu mirul acesta şi cît de mare i-a fost mărinimia sufletului ei. De aceea îi şi ţine Hristos de rău pe ucenici, zicîndu-le: *„Pentru ce faceţi supărare femeii?"* Şi adaugă şi pricina, voind să le aducă aminte iarăşi de patimile Sale, că spune: *„Spre îngroparea Mea a făcut-o"*; şi încă o altă pricină: *„Că pe săraci pururea îi aveţi cu voi, dar pe Mine nu Mă aveţi pururea"*; şi: *„Oriunde se va propovădui Evanghelia aceasta se va vorbi şi de ce a făcut ea"*.

Ai văzut că prezice iarăşi că vor ieşi să propovăduiască neamurilor? Îi mîngîie de durerea pricinuită de moartea Lui, arătîndu-le că după răstignire puterea Lui va străluci atît de mult, încît predica Evangheliei se va răspîndi peste tot pămîntul. Cine-i, oare, atît de ticălos încît să se împotrivească unui atît de mare adevăr? Şi iată, ceea ce a zis s-a făcut! În orice loc de pe faţa pămîntului te-ai duce vei auzi de fapta acestei femei. Şi doar nici nu era o persoană cu înaltă dregătorie, nici n-a avut mulţi martori cînd a făcut fapta aceasta, nici n-a săvîrşit-o în adunare de lume ci în casă, – în casa unui lepros – de faţă fiind numai ucenicii.

II

Cine a făcut să se răspîndească şi să i se ducă vestea pe faţa întregului pămînt? Cine? Puterea Celui Ce a spus aceste cuvinte! Faptele strălucite ale nenumăraţilor împăraţi şi generali sînt date uitării, chiar dacă statuile lor mai sînt încă printre noi. Nu mai sînt cunoscuţi nici din auzite, nici după nume, deşi au întemeiat oraşe, au înălţat ziduri împrejurul lor, au cîştigat bătălii, au biruit în războaie, au robit popoare multe, au dat legi şi au ridicat statui! Dar toţi cei de pe faţa pămîntului cîntă şi vorbesc de o femeie păcătoasă care a vărsat mir pe capul lui Hristos, în casa unui lepros, de faţă fiind numai doisprezece bărbaţi, iar pomenirea faptei ei nu s-a veştejit, deşi a trecut atîta amar de vreme. Perşi şi indieni, sciţi şi traci, sarmaţi şi mauri şi locuitorii insulelor britanice trîmbiţează ce s-a făcut pe ascuns într-o casă din Iudeea, de o femeie păcătoasă.

Mare e iubirea de oameni a Stăpînului! Îngăduie unei păcătoase să-I sărute picioarele, să verse mir pe ele, să I le şteargă cu părul capului ei! Da, Domnul îngăduie toate acestea şi ţine de rău pe cei care o certau. Că nici nu se cădea să fie nesocotită femeia cînd arătase atît de mare dragoste!

Te rog să te uiţi şi la aceea că ucenicii ajunseseră tare rîvnitori pentru milostenie.

– Dar pentru ce n-a spus numai atît că a făcut o faptă bună, ci mai întîi a spus: *„De ce faceţi supărare femeii?"*

16. *Marcu* 14, 5.

– Ca să-i învețe pe ucenici să nu ceară de la început oamenilor mai slabi în credință cele mai mari fapte. De aceea nici nu judecă în ea însăși fapta săvîrșită de femeie, ci în legătură cu starea ei sufletească. Dacă Domnul ar fi vrut să facă o lege din spusele Sale de acum, apoi n-ar fi vorbit deloc de femeie; dar vorbește de ea ca să afli că pentru ea a spus aceste cuvinte, ca să nu înăbușe credința ei ce odrăslise, ci să o întărească mai mult. Le grăiește așa ucenicilor ca să lăudăm și să încălzim cu focul dragostei noastre pe cel care face o faptă bună, chiar dacă fapta lui nu-i desăvîrșit de bună și să nu-i cerem aceluia de la început să fie cu totul desăvîrșit. Că Însuși Domnul voia mai cu seamă aceasta se vede de acolo că El, Care nu avea unde să-Și plece capul[17], a poruncit ucenicilor Lui să aibă pungă[18]. Dar acum nu era timpul să îndrepte ce se făcuse, ci să laude o faptă bună. După cum dacă cineva L-ar fi întrebat înainte de a fi făcut femeia lucrul acesta, El n-ar fi grăit așa, tot așa, după ce ea a făcut aceasta, Hristos a urmărit un singur lucru, ca ea să nu se simtă stînjenită din pricina mustrării ucenicilor, ci să plece mai bună, ajungînd mai plină de rîvnă, datorită blîndeții Lui. După ce a vărsat mirul, nici n-ar mai fi avut vreun rost mustrarea. Și tu, dar, dacă vezi pe cineva că face niște sfinte vase și că le aduce la biserică sau dacă vezi pe un om că împodobește zidurile sau pardoseala bisericii, nu porunci să vîndă sau să strice ce-a făcut, ca să nu-i înăbuși rîvna; dar dacă te întreabă înainte de a face, poruncește să dea săracilor banii ce vrea să-i cheltuiască; pentru că și Hristos tot așa a făcut, ca să nu-i strice inima femeii, și tot ce-a spus, spre mîngîierea ei a spus-o.

Apoi, pentru că a spus: *„Spre îngroparea Mea a făcut-o"*, ca să nu lase nedumerită pe femeie din pricina pomenirii unui astfel de lucru, adică a îngropării și a morții Lui, vezi cum îi dă iarăși curaj prin cele ce-i spune mai departe, zicînd: *„În toată lumea se va vorbi de ceea ce a făcut ea"*. Cuvintele acestea au fost pentru ucenici mîngîiere, dar și laudă și încurajare. Că a spus Domnul: „Toți o vor cînta mai tîrziu; acum ea a vestit mai dinainte patimile Mele, aducîndu-Mi cele pentru îngropare. Nimeni, dar, să nu o țină de rău! Atît de puțin Mă gîndesc să o osîndesc că a făcut ceva rău sau s-o țin de rău că n-a lucrat cum trebuie, că nu voi lăsa ascunsă fapta ei, ci lumea întreagă va ști ce a făcut ea în casă și în loc ascuns. Fapta ei pornește dintr-o inimă evlavioasă, dintr-o credință fierbinte și dintr-un suflet zdrobit".

– Dar pentru ce Hristos nu i-a făgăduit femeii nimic duhovnicesc, ci numai că are să fie pomenită veșnic?

17. *Matei* 8, 20.
18. *Ioan* 13, 29.

– Prin cele ce a spus a făcut-o să aibă încredere că va primi şi pe cele duhovniceşti. Dacă a făcut o faptă bună, apoi negreşit va primi şi o răsplată vrednică de fapta ei.

„Atunci unul din cei doisprezece, care se numea Iuda Iscarioteanul, ducîndu-se la arhierei, a spus: „Ce voiţi să-mi daţi şi eu vi-L voi da vouă?"[19]

– Cînd *„Atunci"?*

– Cînd Hristos spunea aceste cuvinte, cînd a spus: *„Spre îngroparea Mea".*

Iuda n-a fost mişcat de aceste cuvinte, nici nu s-a temut cînd a auzit că va fi propovăduită pretutindeni Evanghelia – că erau cuvintele acestea pline de putere nespusă –, ci atunci a lucrat faptele diavolului, cînd femeile, ba chiar femei păcătoase, Îi arătau atîta cinste.

– Dar pentru ce evangheliştii îi mai adaugă lui Iuda şi numele de familie?

– Că mai era şi un alt Iuda. Evangheliştii nu se feresc să spună că era din numărul celor doisprezece. Ei nu ascund nimic din cele ce par de ocară. Puteau doar să spună atît că era unul din ucenicii Lui. Că mai erau şi alţi ucenici. Dar nu, ci adaugă: *„Din cei doisprezece"*, ca şi cum ar spune: „Din ceata cea dintîi a celor ce au fost aleşi ca fiind cei mai buni, din cei ce erau cu Petru şi Ioan". De un singur lucru se îngrijeau evangheliştii, de adevăr numai, nu de a ascunde faptele. De aceea au trecut cu vederea multe minuni, dar nu tăinuiesc nimic din ceea ce părea a fi de ocară, ci dau pe faţă orice părea a fi de ocară, fie faptă, fie cuvînt.

III

Şi fac aceasta nu numai primii trei evanghelişti, ci şi evanghelistul Ioan, cel ce rosteşte cele prea înalte. El mai ales vorbeşte de ocările şi sudalmele ce I s-au adus lui Hristos.

Şi vezi cît e de mare răutatea lui Iuda! Se duce de buna lui voie. Face aceasta pentru arginţi. Şi pentru cîţi arginţi! Evanghelistul Luca spune că Iuda s-a tocmit cu căpeteniile oastei[20]. Pentru că iudeii făceau mereu răscoale, romanii puseseră peste ei oameni care să vegheze de buna lor rînduială; că imperiul iudeilor dispăruse, aşa cum grăiseră profeţii.

De aceştia deci apropiindu-se Iuda, le-a zis:

„Ce voiţi să-mi daţi mie şi eu vi-L voi da vouă?" Iar ei s-au învoit cu el cu treizeci de arginţi. Şi de atunci căuta prilej potrivit ca să-L dea"[21].

19. *Matei* 26, 14–15.
20. *Luca* 22, 4.
21. *Matei* 26, 15–16.

Iuda se temea de mulțime și voia să-L prindă cînd era singur. O, ce nebunie! Cum l-a orbit dintr-o dată iubirea de arginți! Iuda, care L-a văzut pe Hristos trecînd de atîtea ori prin mijlocul iudeilor fără să poată fi prins, care L-a văzut dînd atîtea dovezi de puterea și Dumnezeirea Lui, acum nădăjduiește să-L prindă; și aceasta după ce Hristos îi spusese atîtea cuvinte, și bune și înfricoșătoare, în stare să alunge din minte gîndul acesta rău. Nici la Cina cea de Taină nu L-a părăsit pe Domnul grija aceasta, ci pînă în cea din urmă zi, despre aceasta îi vorbea. Dar în zadar! Iuda n-a cîștigat nimic. Dar pentru asta Stăpînul n-a încetat să-Și facă lucrul Său.

Știind și noi acestea să nu încetăm să facem totul pentru cei păcătoși și trîndavi; să-i sfătuim, să-i învățăm, să-i rugăm, să-i povățuim, să-i îndemnăm, chiar dacă nu avem nici un folos. Că și Hristos știa mai dinainte că n-are să se îndrepte vînzătorul, dar n-a încetat de a face totul, sfătuindu-l, amenințîndu-l, văitîndu-l; nu pe față, nici arătat, ci îndeosebi. Chiar în vremea vînzării a primit să fie sărutat de el. Dar nici aceasta nu i-a fost aceluia de vreun folos.

Atît de mare rău este iubirea de arginți. Iubirea de arginți l-a făcut pe Iuda și vînzător și jefuitor de cele sfinte.

Ascultați[22] toți iubitorii de argint, toți cîți sînteți bolnavi de boala lui Iuda! Ascultați și feriți-vă de boala aceasta! Dacă Iuda, care a fost împreună cu Hristos, Care a săvîrșit atîtea minuni, care s-a bucurat de atîtea învățături, s-a scufundat într-o prăpastie atîta de mare, pentru că nu s-a desprins de boala aceasta, cu mult mai mult voi, care nici nu ascultați Scripturile și care sînteți și mereu prinși de grijile lumii acesteia, cu mult mai mult voi veți fi mai ușor doborîți de patima aceasta dacă nu veți avea grijă necontenit de voi înșivă. În fiecare zi era Iuda cu Acela Care nu avea unde să-și plece capul[23], în fiecare zi îl învăța cu cuvîntul și cu fapta să nu aibă nici aur, nici argint, nici două haine[24], și totuși nu s-a înțeleptit. Și cum nădăjduiești tu să scapi de boala iubirii de arginți, cînd nu te îngrijești deloc și nici nu-ți dai multă silință.

Cumplită, cumplită e fiara aceasta; totuși, dacă vrei, o poți birui cu ușurință. Nu-i o poftă legată de fire. Arată lucrul acesta și cei ce au scăpat de ea. Poftele legate de fire le au îndeobște toți oamenii; pofta aceasta însă se naște numai din pricina trîndăviei; ea o odrăslește, ea o crește; iar cînd pofta aceasta pune stăpînire pe cei orbiți de ea, îi face să trăiască împotriva firii. Și trăiesc împotriva firii cînd nu mai știu de cei de o fire cu

22. De aici începe partea morală: *Despre iubirea de arginți; această cumplită boală se naște din pricina trîndăviei. Orice păcat își are obîrșia în iubirea de arginți. Tot aici și sfătuire către săraci.*

23. *Matei* 8, 20.

24. *Matei* 10, 9-10.

ei, de prieteni, de frați, de rudenii, într-un cuvînt, de nimeni; și pe lîngă aceștia nici de ei înșiși. De aici se vede că păcatul acesta al iubirii de arginți este ceva împotriva firii. În această boală căzînd Iuda, a ajuns vînzător.

Poate că cineva m-ar întreba:

– Dar cum a ajuns Iuda vînzător, cînd a fost chemat de Hristos?

– A ajuns vînzător pentru că chemarea lui Dumnezeu nu este constrîngătoare, nici nu siluiește voința celor care nu vor să aleagă virtutea, ci îndeamnă, sfătuiește; face totul și lucrează ca să-i convingă pe oameni să fie buni. Dacă unii nu vor, nu-i silește. Iar dacă vrei să afli pricina pentru care Iuda a ajuns vînzător, vei afla că iubirea de arginți l-a pierdut.

– Dar cum a ajuns să fie stăpînit de această patimă? ai putea să mă întrebi.

– Pentru că s-a trîndăvit. Trîndăvia e pricina unor astfel de schimbări, după cum rîvna este pricina unor schimbări potrivnice. Cîți oameni, care au fost niște sălbatici, n-au ajuns acum mai blînzi decît oile? Cîți desfrînați nu s-au cumințit? Cîți din cei ce erau lacomi mai înainte n-au azvîrlit acum și averile lor? Și iarăși, din pricina trîndăviei s-a întîmplat contrariul. De pildă Ghiezi a trăit împreună cu un om sfînt, cu Ilie, dar a ajuns un rău; și el, tot din pricina aceleiași boli, a iubirii de arginți[25]. Din toate patimile, patima aceasta este cea mai cumplită. Din pricina ei, jefuirea mormintelor, din pricina ei, crimele, din pricina ei, războaiele și luptele, din pricina ei, orice rău. Un iubitor de argint nu-i bun de nici o treabă, fie că e căpetenie de oști, fie că stă în fruntea popoarelor; dar, mai bine spus, nu-i bun de nici o treabă nu numai în treburile cele de obște, dar nici în treburile lui proprii. De vrea să se însoare, nu-și ia femeie virtuoasă, ci pe cea mai rea din toate; de vrea să-și cumpere casă, nu cumpără o casă pe măsura unui om liber, ci una să-i aducă cît mai mult venit; de vrea să-și ia o slugă, apoi o ia pe cea mai rea. Dar pentru ce vorbesc eu de comanda unei oști, de conducerea unui popor, de chivernisirea casei? De este împărat, este mai ticălos decît toți ticăloșii, este o ciumă a omenirii, este mai sărac decît toți săracii pămîntului. Răpește averile tuturora, dar socoate că are mai puțin decît toți. Măsurînd pe cele ce are cu dorința de a avea pe cele pe care nu le are încă, le socoate pe cele ce le are o nimica față de cele pe care vrea să le aibă.

IV

De aceea și spune cineva: „Nimic nu-i mai nelegiuit ca iubitorul de argint". Iubitorul de argint este dușmanul lui însuși și dușman de obște al întregii lumi. Se îndurerează că pămîntul nu face aur în loc de spice de

25. *IV Regi* 5, 20-27.

grîu, că izvoarele nu izvorăsc aur în loc de apă şi că munţii nu sînt de aur în loc de piatră. Se necăjeşte cînd anul e îmbelşugat, e negru la faţă cînd lumea o duce bine; întoarce spatele oricărei trebi care nu poate să-i aducă bani; îndură orice, chiar cînd e vorba să cîştige numai doi bănuţi. Urăşte pe toţi; şi pe săraci şi pe bogaţi; pe săraci, ca nu cumva să vină să-i ceară; pe bogaţi, că nu are averile lor. Socoteşte că toţi stăpînesc avuţiile lui şi se uită urît la toţi, ca şi cum ar fi nedreptăţit de toţi. De îndestulare nu ştie, saţ nu cunoaşte. Este mai nenorocit decît toţi oamenii; după cum cel eliberat de toate acestea, cel care filozofează, este mai de invidiat decît toţi. Omul virtuos, chiar dacă e slugă, chiar dacă e întemniţat, e mai fericit ca toţi. Nimeni nu va putea să-i facă vreun rău, nici dacă s-ar aduna toată lumea împotriva lui, nici dacă s-ar pune în mişcare arme şi oştiri şi i-ar duce război. Dar omului ticălos şi rău, omului aceluia al cărui chip l-am făcut mai sus, de-ar fi împărat, de-ar purta mii şi mii de coroane, un oarecare poate să-i facă cele mai mari necazuri. Atît de neputincios e viciul, atît de puternică e virtutea!

Pentru ce, dar, te jeleşti, cînd eşti sărac? Pentru ce boceşti, cînd eşti în sărbătoare? Că zi de sărbătoare este starea ta. Pentru ce plîngi? Că zi de prăznuire este sărăcia ta,de eşti om cu judecată. Pentru ce te tîngui, copile? Căci copil trebuie să fii numit cînd faci unele ca acestea. Te-a bătut cutare? Ei, şi ce-i cu asta? Te-a făcut mai răbdător! Ţi-a răpit averile? Ţi-a luat cea mai mare parte din povară! Ţi-a ciuntit slava? Îmi vorbeşti iarăşi de un alt chip de libertate! Ascultă ce spun şi filozofii păgîni! Ei spun: „Nu suferi răul, dacă nu ţi-l însuşeşti". Ţi-a luat casa, casa aceea mare cu curte şi grădină? Dar iată, înaintea ta e tot pămîntul, clădirile publice, pe care le poţi avea după cum vrei, fie spre desfătarea ta, fie spre folosul tău. Şi ce este mai încîntător sau mai frumos decît bolta cerului? Pînă cînd sînteţi sărmani şi săraci? Nu poţi fi bogat dacă nu îţi este bogat sufletul, după cum nu-i cu putinţă să fii sărac, dacă n-ai sărăcia în sufletul tău. Dacă sufletul este mai de preţ decît trupul, atunci cele fără de preţ nu pot atrage sufletul, ci sufletul, care e mai de preţ, atrage spre el pe cele fără de preţ şi le schimbă. Dacă inima se vatămă într-un chip oarecare, apoi vatămă întreg trupul; dacă are bătăi neregulate, îmbolnăveşte tot trupul; dar dacă bate regulat, dă sănătate întregului trup. Dacă unul din celelalte mădulare ale truplui se îmbolnăveşte, dar inima rămîne sănătoasă, atunci se face uşor sănătos şi mădularul acela. Vreau să fac însă mai lămurite cele ce vreau să spun. Spune-mi, ce folos de ramuri verzi, dacă rădăcina e veştedă? Şi, ce pagubă de pe urma frunzelor veştede, cînd rădăcina e sănătoasă? Tot aşa şi aici. Nu-s de nici un folos banii cînd sufletul e sărac; şi nu-i nici o pagubă sărăcia cînd sufletul e bogat.

– Dar cum poate fi bogat sufletul cînd e sărac în averi?

– Atunci mai cu seamă e bogat; atunci se îmbogăţeşte. Dacă, după cum am arătat de atîtea ori, un om bogat se cunoaşte după aceea că dispreţuieşte banii şi că nu are nevoie de nimic şi că, dimpotrivă, sărăcia se cunoaşte după aceea că are nevoie de totul; iar dacă un om sărac dispreţuieşte cu mai multă uşurinţă banii decît un om bogat, atunci este lămurit că sărăcia îl face mai degrabă pe un om bogat. De altfel toată lumea ştie că bogatul mai mult decît săracul doreşte banii, după cum beţivul înseteazä mai mult decît cel care bea cu cumpătare. Pofta e aşa făcută,că nu se stinge cînd îi dai mai mult, ci, dimpotrivă, se aprinde şi mai tare cu cît îi dai mai mult; întocmai ca focul: cu cît pui mai multe lemne pe el cu atît ajunge mai puternic şi mai sălbatic; şi pofta de bani atunci mai cu seamă creşte, cînd îi dai mai mult aur. Deci dacă dorinţa de mai mult e semn de sărăcie, iar dacă bogatul are această dorinţă, atunci el este cel sărac. Vezi că atunci sărăceşte sufletul cînd omul este bogat şi că atunci se îmbogăţeşte cînd omul este sărac? Iar dacă vrei, să-ţi dau un exemplu. Să ne închipuim doi oameni: unul care are o mie de talanţi, iar altul zece; să luăm şi unuia şi altuia talanţii. Care din ei va suferi mai mult? Negreşit cel care a pierdut o mie de talanţi. Şi n-ar fi suferit mai mult dacă nu i-ar fi iubit mai mult; iar dacă-i iubeşte mai mult înseamnă că-i doreşte mai mult, înseamnă că el este mai sărac. Dorim mai cu seamă ceea ce nu avem; că pofta se naşte din lipsă; unde-i saţiu nu-i poftă; că atunci mai cu seamă însetăm, cînd nu avem apă.

Am spus toate acestea ca să arăt că nimeni nu ne poate face vreun rău dacă avem grijă de noi înşine. Răul nu ne vine de pe urma sărăciei, ci de pe urma noastră înşine.

De aceea, vă rog, să scoatem cu toată rîvna din sufletul nostru boala aceasta a iubirii de arginţi, ca să ne îmbogăţim şi aici pe pămînt şi să ne bucurăm şi de bunătăţile cele veşnice, pe care, facă Dumnezeu, ca noi toţi să le dobîndim cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXXXI

„Iar în ziua cea dintîi a azimelor, au venit ucenicii la Iisus, zicîndu-I: „Unde vrei să-ți gătim să mănînci Paştele?" Iar El le-a zis: „Mergeți în cetate la cutare şi spuneți-i: „Învățătorul zice: Vremea Mea este aproape. La tine vreau să fac Paştele cu ucenicii Mei"[1]

I

Evanghelistul numeşte *„ziua cea dintîi a azimelor"* ziua de dinaintea sărbătorii azimelor, că iudeii obişnuiau să numească totdeauna ziua praznicului începînd cu ajunul praznicului; şi aminteşte de această zi pentru că în seara aceea avea să se jertfească Paştele. Ucenicii au venit deci la Iisus în a cincea zi a săptămînii. Această zi o numeşte evanghelistul Matei ziua cea dintîi a azimelor, arătînd timpul cînd ucenicii au venit la Hristos. Un alt evanghelist, Luca, zice aşa: *„Şi a venit ziua azimelor, în care trebuia să se jertfească Paştele„*[2]. Prin cuvintele: *„A venit"* vrea să spună că Paştele era aproape, bătea la uşă, vorbind negreşit de ajunul acelei sărbători. Că începea de cu seara. De aceea şi fiecare evanghelist a adăugat: *„Cînd se jertfeau Paştele"*.

Ucenicii îi spun: *„Unde voieşti să-Ți gătim să mănînci Paştele?"* Din aceste cuvinte se vede iarăşi că Domnul nu avea casă, nici sălaş; eu însă socot că nici ucenicii nu aveau; că dacă ar fi avut L-ar fi chemat la casa unuia din ei; dar nu aveau casă nici ucenicii; ei părăsiseră totul.

– Dar pentru care pricină a sărbătorit Iisus Paştele?

– Pentru a arăta pînă în ziua cea din urmă, prin tot ce a făcut şi a spus, că nu este împotriva legii.

– Dar pentru ce îi trimite la un om necunoscut?

– Ca şi prin aceasta să arate că putea să nu pătimească. Dacă a înduplecat – şi asta numai cu cuvîntul– sufletul acestui om necunoscut să-i primească pe ucenici şi să-i lase să pregătească Paştele, ce n-ar fi putut face răstignitorilor Săi, dacă ar fi voit să nu pătimească? Şi ceea ce a făcut

1. *Matei* 26, 17–18.
2. *Luca* 22, 7.

cu asina, aceea face şi acum; cu acel prilej a zis: *„De vă va zice cineva ceva, veţi zice că Domnul are trebuinţă de ea"*[3]. Tot aşa şi acum: „Învăţătorul a spus: *„La tine să fac Paştele"*.

Eu nu mă minunez numai de aceea că un om necunoscut L-a primit în casa lui, ci că acest necunoscut a dispreţuit ura mulţimii, deşi se aştepta să atragă asupra lui atîta duşmănie şi război neîmpăcat.

Apoi, pentru că ucenicii nu-l cunoşteau pe omul acesta, Domnul le dă şi un semn după care să-l recunoască – aşa cum profetul Samuil îi dăduse lui Saul, zicînd: *„vei afla pe unul urcînd şi avînd un burduf cu vin"*[4] – şi le spune: *„Vă va întîmpina un om ducînd un vas de lut cu apă"*[5].

Vezi iarăşi arătarea puterii Lui! N-a spus numai: *„Să fac Paştele"*, ci a mai adăugat şi altceva: *„Vremea Mea este aproape"*. A făcut aceasta ca să le aducă aminte cît mai des ucenicilor de patima Sa, ca prin repetarea acestei preziceri să-i deprindă cu gîndul acesta şi să cugete la cele ce se vor întîmpla, dar şi ca să le arate şi lor şi gazdei şi tuturor iudeilor că merge de bună voie la patimă, lucru pe care l-a spus de atîtea ori.

A mai adăugat şi cuvintele: *„Cu ucenicii Mei"*. Aceasta şi pentru ca gazda să facă pregătiri îndestulătoare, dar şi pentru ca să nu creadă că vrea să se ascundă.

„Şi făcîndu-se seară S-a aşezat la masă cu cei doisprezece ucenici"[6].

Vai de neruşinarea lui Iuda! Era şi el acolo de faţă. A venit să se împărtăşească şi din taine şi din mîncăruri. Chiar masa la care stătea îl mustra; fiară de-ar fi fost, ar fi trebuit să ajungă blînd. De aceea şi evanghelistul aminteşte că Hristos le-a vorbit de trădare pe cînd ei mîncau, pentru ca şi timpul şi masa să arate răutatea trădătorului.

Ucenicii au făcut aşa cum le-a poruncit Iisus şi:

„Făcîndu-se seară, S-a aşezat la masă cu cei doisprezece. Şi, pe cînd mîncau ei, a zis: „Amin zic vouă, unul din voi Mă va vinde"[7].

Hristos, înainte de cină, îi spălase picioarele lui Iuda. Şi uită-te cum îl cruţă pe vînzător! N-a spus: „Cutare mă va vinde!", ci: *„Unul din voi"*, ca prin tăinuirea aceasta să-i dea din nou prilej de pocăinţă. Hristos preferă să-i înfricoşeze pe toţi, ca să mîntuiască pe Iuda. *„Unul din voi Mă va vinde*, le spune Hristos, unul din voi cei doisprezece, care aţi fost cu Mine tot timpul, cărora v-am spălat picioarele, cărora v-am făgăduit atîtea!"

3. *Matei* 21, 2–3.
4. *I Regi* 10, 3.
5. *Luca* 22, 10.
6. *Matei* 26, 20.
7. *Matei* 26, 20–21.

Jale nespusă a cuprins atunci ceata aceea sfîntă! Evanghelistul Ioan spune: *„Ucenicii erau nedumeriți și se uitau unul la altul"*[8]; fiecare din ei se întreba, temîndu-se de el însuși, deși nu se știau cu nimic pe cuget; iar evanghelistul Matei spune:

„Întristîndu-se foarte, au început să-I zică fiecare din ei: „Nu cumva sînt eu, Doamne?" Iar El, răspunzînd, a zis: „Acela este căruia Eu întingînd pîinea i-o voi da"[9].

Iată că numai atunci l-a descoperit, cînd a voit să-i scape pe ceilalți de această tulburare. Că ei ar și fi murit de frică. De aceea și stăruiau cu întrebările. Hristos a făcut aceasta nu numai pentru că voia să-i scape pe ceilalți ucenici de neliniște, ci și pentru că voia să-l îndrepte pe vînzător. Iuda Îl auzise adeseori pe Hristos sfătuindu-l pe departe; dar nu s-a îndreptat, că era nesimțitor. De aceea Hristos, vrînd să-l mustre mai tare, îi smulge masca de pe față.

Pentru că ucenicii întristați au început să spună: *„Nu cumva sînt eu, Doamne?"*, Hristos răspunzînd, le-a spus:

„Cel ce a întins cu Mine mîna în blid, acela Mă va vinde. Fiul Omului merge precum este scris despre El, dar vai de omul acela prin care Fiul Omului se vinde. Bine era de omul acela de nu se năștea"[10].

Unii tălmăcitori ai Scripturii spun că Iuda era așa de îndrăzneț, că Îl cinstea atît de puțin pe Învățător, încît întindea mîna în blid odată cu Învățătorul. Eu însă socot că Hristos a făcut lucrul acesta ca să-l rușineze și mai mult și să-l îndrepte spre alt fel de gînduri. Putea să-i folosească la ceva.

II

Nu trebuie să trecem cu ușurință peste aceste cuvinte, ci să ni le întipărim bine în sufletele noastre, ca mînia să nu pună niciodată stăpînire pe noi. Dar cine nu va izgoni din sufletul său tot veninul mîniei și al furiei, cînd se gîndește la cina aceea, cînd se gîndește că vînzătorul stătea la masă cu Mîntuitorul tuturora, că Stăpînul vorbea cu atîta blîndețe cu cel care avea să-L vîndă?

Uită-te cît de blînd îi vorbește! *„Fiul Omului merge precum este scris despre El"*. Cuvintele acestea le spunea iarăși ca să dea curaj ucenicilor Săi, ca să nu socotească cumva că patimile Sale se datoresc slăbiciunii Lui, dar și ca să îndrepte pe vînzător.

„Vai de omul acela prin care Fiul Omului se vinde! Bine era dacă omul acela nu se năștea!" Vezi iarăși cîtă blîndețe în mustrările Sale! Nici

8. *Ioan* 13, 22.
9. *Matei* 26, 22-23.
10. *Matei* 26, 23-24.

acum nu-i aspru, ci vorbeşte cu multă milă şi tot pe ocolite cu toate că nu numai nesimţirea lui Iuda de mai înainte, dar şi neruşinarea lui de mai tîrziu erau vrednice de cea mai mare indignare.

Şi Iuda, după ce a fost descoperit că el e vînzătorul, mai şi spune încă:

„Nu cumva sînt eu, Doamne?"[11].

Ce nesimţire! Ştia bine că este el şi mai şi întreabă! Evanghelistul ne spune aceasta uimit de obrăznicia lui.

– Ce-i răspunde prea blîndul şi prea bunul Iisus?

– *„Tu ai spus!"*[12]

I-a răspuns aşa, deşi ar fi trebuit să-i spună: „O, ucigaşule, blestematule, spurcatule! Mai îndrăzneşti încă să Mă mai întrebi, cînd de atîta vreme zămisleşti răul, cînd ai plecat şi ai făcut învoieli drăceşti, cînd te-ai tocmit să iei argint, cînd ai fost dat pe faţă de Mine?" dar nu, Hristos n-a grăit aşa!

– Dar cum?

– *„Tu ai spus!"*, dîndu-ne nouă îndreptări şi canoane de blîndeţe.

Dar poate că cineva mă va întreba:

– Pentru ce îl mai învinuieşte pe Iuda, dacă este scris că El trebuie să pătimească? Iuda a făcut ce era scris în Scripturi.

– Dar Iuda nu L-a vîndut cu gîndul ca să împlinească Scripturile, ci din pricina răutăţii lui. Dacă n-ai căuta scopul, l-ai absolvi şi pe diavol de toate crimele lui. Dar nu-i aşa, nu-i aşa! Şi diavolul şi Iuda sînt vrednici de mii şi mii de chinuri şi pedepse, chiar dacă în urma faptelor lor a fost mîntuită lumea. Nu vînzarea lui Iuda ne-a lucrat mîntuirea, ci înţelepciunea lui Hristos, bogata Lui pricepere, care s-a slujit de răutăţile altora pentru folosul nostru.

– Dar ce? Dacă nu L-ar fi vîndut Iuda, nu L-ar fi vîndut, oare, un altul?

– Şi ce legătură are întrebarea aceasta cu ceea ce urmărim noi să lămurim?

– Da, dacă Hristos trebuia să fie răstignit, trebuia să fie răstignit prin cineva; iar dacă trebuia să fie răstignit prin cineva, trebuia negreşit să fie răstignit printr-un om ca Iuda; iar dacă toţi oamenii ar fi fost buni, mîntuirea noastră nu s-ar fi putut săvîrşi.

– Departe de noi un astfel de gînd! Atotînţeleptul Dumnezeu ştia El cum să ne mîntuiască dacă s-ar fi întîmplat să nu fie nici un vînzător. Înţelepciunea Lui e fără margini şi mai presus de mintea omenească. Tocmai de acea Hristos îl vaită pe Iuda, ca să nu socoteşti că el a slujit la mîntuirea noastră.

11. *Matei* 26, 25.
12. *Matei* 26, 25.

Dar poate că voi fi întrebat iarăşi:

– Dacă ar fi fost bine ca Iuda să nu se fi născut, pentru ce i s-a mai îngăduit lui şi tuturor răilor să vină pe lume?

– Ar fi trebuit ca tu să învinuieşti pe cei răi, şi nu pe Dumnezeu, că aceia fiind stăpîni pe voința lor, să nu ajungă răi, totuşi au ajuns; tu însă îi laşi pe cei răi la o parte şi iscodeşti pe cele ale lui Dumnezeu. Că ştii, doar, că nu este nimeni rău prin constrîngere.

– Ar trebui însă, mi s-ar mai putea spune, să vină pe lume numai cei buni, atunci n-ar mai fi fost nevoie de iad, nici de osîndă, nici de pedeapsă şi n-ar mai fi fost nici urmă de răutate; cei răi ar fi trebuit sau să nu se nască sau să moară îndată ce s-au născut.

– Se cuvine să-ți spun mai întîi cuvintele apostolice: *„Dar tu, omule, tu cine eşti care răspunzi înaintea lui Dumnezeu? Oare făptura va zice Celui Ce a făcut-o: „Pentru ce m-ai făcut aşa?"*[13] Iar dacă vrei şi argumente, îți voi spune că sînt mai mult admirați cei buni cînd se găsesc printre cei răi; atunci se vădeşte mai ales bunătatea şi multa lor filozofie. Dar tu, spunînd acestea, nimiceşti temeiul luptelor şi al strădaniilor.

– Dar ce? Ca să se arate aceştia buni, trebuie să fi pedepsiți alții?

– Doamne fereşte! Ei nu sînt pedepsiți ca să se arate ceilalți buni, ci sînt pedepsiți pentru răutatea lor; nici n-au ajuns răi pentru că au fost aduşi aşa pe lume, ci pentru răutatea lor; nici n-au ajuns răi pentru că au fost aduşi aşa pe lume, ci pentru că sînt trîndavi. De aceea şi sînt pedepsiți. Şi cum să nu fie vrednici de pedeapsă, cînd au avut atîția dascăli de virtute şi n-au cîştigat nimic. După cum cei buni şi virtuoşi sînt vrednici de îndoită cinste şi pentru că au ajuns de folos şi pentru că n-au fost vătămați cu nimic de cei răi, tot aşa şi cei răi sînt vrednici de îndoită pedeapsă şi pentru că au ajuns răi, cînd puteau să ajungă buni – dovadă cei care au ajuns buni – şi pentru că n-au cîştigat nimic de la cei buni.

Dar să vedem ce spune nenorocitul acesta de Iuda, cînd este vădit de Învățătorul?

– Ce spune?

– *„Nu cumva sînt eu, Învățătorule?"*

– Dar pentru ce nu l-a întrebat de la început?

– Iuda socotea că se poate ascunde cînd Hristos a spus: *„Unul din voi"*. Dar cînd l-a făcut cunoscut, a îndrăznit iarăşi să-L întrebe, întemeindu-se pe bunătatea Învățătorului, că n-are să-l dea de gol. De aceea L-a şi numit: *„Învățătorule"*.

13. *Rom.* 9, 20.

III

Ce orbire! Unde l-a dus! Aşa e iubirea de argint! Îi face pe oameni nebuni, proşti, obraznici, cîini în loc de oameni; dar, mai bine spus, îi face mai răi decît cîinii; din cîini îi face demoni; Iuda s-a împrietenit cu diavolul, care-l pierdea, şi a vîndut pe Iisus, Care-i făcea bine, ajungînd el însuşi diavol prin voinţă. La astfel de oameni dă naştere pofta nesăţioasă de bani. Îi face nebuni, săriţi din minţi, ahtiaţi cu totul după cîştig; aşa cum a ajuns şi Iuda.

– Dar cum se face că Matei şi ceilalţi doi evanghelişti spun că diavolul a intrat în el, cînd a tocmit preţul vînzării, iar Ioan spune: „După pîine, a intrat în el satana"[14]?

– Dar şi evanghelistul Ioan ştie că a intrat diavolul în Iuda mai înainte; că spune mai sus: *„Şi făcîndu-se cină, cînd diavolul pusese mai dinainte gînd în inima lui Iuda, ca să-L vîndă pe El"*[15].

– Dar dacă ştia, pentru ce a mai spus că după pîine a intrat în el satana?

– O spune pentru că satana nu intră în om dintr-o dată, ci face mai întîi multe încercări, lucru pe care l-a făcut şi cu Iuda. La început l-a încercat şi s-a apropiat de el cu binişorul; cînd a văzut că este gata să-l primească, a intrat cu totul în el şi a pus stăpînire desăvîrşit pe el.

Dar se mai poate pune o întrebare:

– Pentru ce Domnul şi ucenicii mîncînd Paştele, l-au mîncat împotriva legii? Că nu trebuia să-l mănînce stînd jos. Ce putem spune?

– La această întrebare răspund că au mîncat Paştele stînd în picioare, iar după ce au mîncat Paştele în picioare, s-au aşezat la masă, ca să mănînce mai departe. Un alt evanghelist spune că în seara aceea nu au mîncat numai Paştele, ci a mai şi spus: *„Mult am dorit să mănînc Paştele acesta cu voi"*[16], adică în anul acesta.

– Ce a vrut să spună Domnul?

– Că atunci avea să se facă mîntuirea lumii, că aveau să fie date Sfintele Taine, că prin moartea Sa avea să se pună capăt tuturor pricinilor pline de tristeţe. Atît îi era la inimă lui Hristos răstignirea!

Cu toate acestea nimic n-a muiat fiara cea neîmblînzită, nici n-a înduplecat-o, nici n-a ruşinat-o. Domnul l-a văitat, spunînd: *„Vai de omul acela!"* L-a înfricoşat, spunînd: *„Bine era lui de nu se năştea!"*; l-a ruşinat spunînd: *„Acela este căruia Eu, întingîndu-i pîinea, i-o voi da"*.

Dar nici unul din aceste cuvinte nu l-au oprit. Era stăpînit de iubirea de argint ca şi cum ar fi fost nebun sau, mai bine spus, bolnav de o boală

14. *Ioan* 13, 27.
15. *Ioan* 13, 2.
16. *Luca* 22, 15.

şi mai cumplită. Da, iubirea de argint este mai cumplită decît nebunia. Ar fi făcut, oare, un nebun ce-a făcut Iuda? Nu scotea din gura lui balele nebuniei, ci uciderea Stăpînului; nu strîngea mîinile, ci le întindea spre vînzarea scumpului sînge. De aceea şi nebunia lui e şi mai mare, că, sănătos fiind, era nebun. N-a rostit cuvinte fără noimă; dar ce cuvinte mai fără noimă sînt acestea: *„Ce vreţi să-mi daţi şi eu vi-L voi da vouă?"*[17] Diavolul a grăit prin gura lui Iuda.

– Dar n-a lovit Iuda pămîntul cu picioarele, zguduindu-l?

– Nu! Este cu mult mai bine ca un om să zguduie pămîntul aşa, decît să stea drept cum a stat Iuda.

– Dar nu s-a tăiat cu pietre?

– Nu! Şi era cu mult mai bine decît să facă ce-a făcut!

Vreţi[18] să vă aduc în faţă pe îndrăciţi şi pe iubitorii de argint şi să-i comparăm pe unii cu alţii? Să nu se simtă nimeni jignit! Nu jignesc omul, ci biciuiesc patima. Îndrăcitul stă fără haină pe el, se taie cu pietre, străbate în fuga mare căi neumblate şi anevoioase şi este alungat cu străşnicie de diavol. Nu ţi se par, oare, acestea înfricoşătoare?Ce ai zice dacă-ţi voi arăta că iubitorii de argint fac lucruri mai groaznice decît acestea cu propriul lor suflet; şi atît de groaznice, că pot fi socotite jocuri de copii faptele îndrăciţilor în comparaţie cu faptele zgîrciţilor. N-aţi fugi, oare, de boala aceasta, de zgîrcenie? Haide, dar, să vedem dacă zgîrciţii sînt mai de suferit decît îndrăciţii! Nicidecum, ci, dimpotrivă, mai nesuferiţi. Sînt mai neruşinaţi dcît mii şi mii de oameni ce-ar umbla în pielea goală. Că e cu mult mai bine să nu ai pe tine haine, decît să te plimbi prin lume îmbrăcat cu hainele şi averile dobîndite prin lăcomie, ca aceia ce prăznuiesc sărbătorile lui Dionisos[19]. După cum aceia îşi pun măşti şi se îmbracă cu haine de nebuni, tot aşa şi iubitorii de argint; şi după cum nebunia îi face pe îndrăciţi de se lasă în pielea goală, tot aşa şi lăcomia îi îmbracă cu averile altora pe cei cuprinşi de patima iubirii de argint; iar îmbrăcămintea lor e mai de plîns decît goliciunea celorlalţi. Şi în cele ce voi spune, aceasta o voi arăta.

De care nebun spuneam că e mai nebun între nebuni? De cel care se taie numai pe el sau de cel care se taie şi pe el, dar şi pe toţi pe care-i întîlneşte? Negreşit că de acesta din urmă. Nebunii se despoaie numai pe ei înşişi; lacomii, pe toţi pe care-i întîlnesc.

– Dar nebunii, mi s-ar putea spune, îşi sfîşie hainele.

17. *Matei* 26, 15.

18. De aici începe partea morală: *Împotriva iubitorilor de arginţi şi zgîrciţilor. Mai răi decît îndrăciţii sînt iubitorii de arginţi. Viaţa de aici se aseamănă unei mări.*

19. Dionisos, fiul lui Zeus şi al Semelei, zeul viei şi al vinului, identificat la romani cu Bachus. Cultul lui a contribuit la introducerea misterelor.

– Fiecare om jefuit şi nedreptăţit de iubitorul de argint ar dori mai degrabă să-i sfîşie haina decît să-l despoaie de toată averea.

– Dar iubitorii de argint nu lovesc pe oameni în obraz.

– Dar tocmai asta fac lacomii. Iar dacă nu o fac toţi, apoi toţi îi lovesc în stomac, lăsîndu-i flămînzi şi săraci lipiţi pămîntului.

– Dar iubitorii de argint nu muşcă cu dinţii.

– Dare-ar Dumnezeu să muşte cu dinţii, şi nu cu săgeţile lăcomiei, care-s mai dureroase decît dinţii. *„Dinţii lor, arme şi săgeţi"* [20], spune Scriptura. Te întreb: Cine suferă mai mult? Cel care a fost muşcat o dată şi s-a vindecat îndată sau cel mîncat necontenit de dinţii sărăciei? Sărăcia fără de voie e mai cumplită decît cuptorul şi fiara sălbatică.

– Dar iubitorul de argint nu colindă prin pustietăţi ca îndrăciţii.

– Dare-ar Dumnezeu să colinde prin pustietăţi, şi nu prin mijlocul oraşelor, că s-ar bucura de tihnă toţi locuitorii oraşelor. Dar aşa sînt mai de nesuferit decît îndrăciţii, pentru că fac în oraşe ce fac aceia în pustietăţi: prefac în pustie oraşele. Şi după cum în pustie nu-i nimeni care să-i împiedice pe îndrăciţi, tot aşa şi în oraşe nu-i nimeni care să-i oprească pe iubitorii de argint, care jefuiesc averile tuturora.

– Dar iubitorul de argint nu azvîrle cu pietre în cei pe care-i întîlneşte.

– Şi ce-i cu asta? E mai uşor să te fereşti de pietre. Dar cine dintre cei căzuţi în mîna lacomilor poate să se ferească vreodată cu uşurinţă de rănile pe care le fac nenorociţilor săraci, cu hîrtia şi cu cerneala, întocmind acte pline cu mii şi mii de răni?

IV

Să vedem acum şi cît rău îşi fac loruşi iubitorii de argint. Merg goi prin oraş, că nu au pe ei haina virtuţii. Iar dacă nu li se pare ruşinos lucrul acesta, apoi şi asta se datoreşte cumplitei lor nebunii, că nici nu-şi mai dau seama de neruşinarea lor. Le este ruşine cînd sînt cu trupul gol, dar se laudă cînd umblă cu sufletul gol. Iar dacă vreţi vă voi spune şi pricina nesimţirii lor.

– Care-i pricina?

– Pentru că sînt goi între mulţi goi; de aceea nu se ruşinează, după cum nici noi, la baie, nu ne ruşinăm unii de alţii. Dacă ar fi mulţi oameni îmbrăcaţi cu haina virtuţii, atunci ruşinea le-ar sări mai bine în ochi. Dar aşa, asta merită mai cu seamă multe lacrimi că, fiind mulţi răi, faptele rele nu mai sînt o ruşine. Pe lîngă altele, diavolul a făcut-o şi pe aceasta că nu ne mai dăm seama de rele, că alungă ruşinea cu mulţimea celor ce săvîrşesc răul. Dacă un iubitor de argint ar trăi în mijlocul multor virtuoşi,

20. *Ps.* 56, 6.

atunci şi-ar vedea mai bine goliciunea sa. Se vede, dar, din cele zise că iubitorii de argint sînt mai goi decît îndrăciţii.

Nimeni, apoi, n-ar putea să mă contrazică atunci cînd spun că iubitorii de argint cutreieră pustietăţile ca şi îndrăciţii. Pieţele şi locurile largi ale oraşului sînt mai pustii decît pustia. Chiar dacă sînt în ele oameni, totuşi nici unul nu-i om, ci şerpi, scorpii, lupi, vipere şi aspide, că aşa sînt oamenii care fac răul. Pieţele şi locurile largi ale oraşului nu sînt numai asemănătoare pustiei, ci mai anevoioase ca pustia. Şi iată dovada! Pietrele, prăpăstiile şi piscurile pustiei nu rănesc atît pe cei ce o străbat cît rănesc sufletele oamenilor jaful şi lăcomia iubitorilor de argint.

Am să-ţi arăt acum că iubitorii de argint trăiesc şi lîngă morminte, ca îndrăciţi; dar, mai bine spus, ei înşişi sînt morminte. Şi se va vedea din cele ce voi spune. Ce este un mormînt? O piatră sub care stă un trup mort. Este, oare, vreo deosebire între trupurile iubitorilor de argint şi pietrele mormintelor? Nu! Dar, mai bine spus, sînt chiar mai de plîns decît mormintele. Că trupul lor nu este o piatră, care are sub ea un trup mort, ci un trup mai nesimţitor decît pietrele, un trup care poartă de colo-colo un suflet mort. De aceea n-ai greşi dacă i-ai numi morminte pe iubitorii de argint. Şi Domnul nostru aşa i-a numit pe iudei şi mai cu seamă pentru asta; că a adăugat zicînd: *„Iar pe dinăuntru sînt pline de răpire şi de nedreptate"*[21].

Vreţi, în sfîrşit, să vă arăt că iubitorii de argint îşi zdrobesc capetele cu pietre? Spune-mi, de unde vrei să afli aceasta mai întîi? Din cele de aici sau din cele viitoare? Dar pentru că iubitorii de argint nu se sinchisesc de cele viitoare, trebuie să vă vorbesc de cele de aici. De cîte ori nu-s mai grele decît pietrele grijile care zdrobesc capetele şi macină sufletele. Lacomii se tem să nu iasă pe drept din casa lor ceea ce a intrat pe nedrept; tremură de frică să nu vină peste ei cele mai cumplite necazuri; se mînie, se înfurie şi pe ai lor şi pe străini. Vin peste ei unele peste altele: cînd tristeţea, cînd frica şi mînia; şi, ca şi cum ar trece din prăpastie în prăpastie, întind capul în fiecare zi după averile care n-au intrat încă în stăpînirea lor. De aceea nici nu se bucură de averile pe care le au; asta şi pentru că se tem să nu li se ia, dar şi pentru că nu se gîndesc la altceva decît la averile pe care încă n-au pus mîna. Şi după cum cel veşnic însetat, chiar dacă ar bea apa a mii şi mii de izvoare, tot nu simte nici o bucurie, pentru că nu se satură, tot aşa şi iubitorii de argint, nu numai că nu se bucură, dar se mai şi chinuie – oricît de multe averi ar aduna în jurul lor – pentru că nu cunosc sfîrşitul unei astfel de pofte.

Aşa pătimesc iubitorii de argint aici pe pămînt. Dar să vorbim şi de ziua viitoare. Chiar dacă ei nu vor lua aminte la ce spun, totuşi pentru noi

21. *Matei* 23, 25.

e de neapărată nevoie să o spunem. În ziua cea viitoare îi vei vedea pe unii ca aceştia osîndiţi şi chinuiţi. Pe ei îi osîndeşte Domnul cînd spune: *„Am flămînzit şi nu Mi-aţi dat să mănînc; am însetat şi nu Mi-aţi dat să beau"*[22]; iar cînd spune: *„Duceţi-vă în focul cel veşnic, care a fost gătit diavolului"*[23], îi trimite acolo pe cei care s-au îmbogăţit în chip necinstit şi rău. Din ceata iubitorilor de argint face parte sluga cea rea, care n-a dat tovarăşilor săi averile stăpînului său[24]; din ceata lor face parte şi cel care a ascuns talantul în pămînt[25], ca şi cele cinci fecioare nebune[26]. Oriunde te-ai duce, vei vedea pedepsiţi pe iubitorii de argint. Vor auzi cînd: *„Prăpastie între noi şi voi"*[27], cînd: *„Duceţi-vă de la Mine în focul care a fost gătit diavolului"*[28]; cînd vor fi tăiaţi în două şi vor pleca acolo unde este scrîşnirea dinţilor[29]. Îi vei vedea alungaţi de pretutindeni; nu-şi vor găsi loc nicăieri, ci numai în iad.

V

La ce ne va folosi, oare, spre mîntuire dreapta noastră credinţă, cînd vom auzi spunîndu-ni-se aşa? Acolo, scrîşnirea dinţilor, întunericul cel mai dinafară, focul cel pregătit diavolului, tăiatul în două, alungarea; aici, vrăjmăşiile oamenilor, învinuirile, hulele, primejdiile, grijile, uneltirile, ura tuturora, dispreţul tuturora, chiar al celor ce par că ne cinstesc. După cum pe oamenii buni îi preţuiesc şi îi admiră nu numai oamenii buni, ci şi cei răi, tot aşa pe oamenii răi îi urăsc nu numai cei buni, ci chiar cei răi. Ca să vedeţi că acesta-i adevărul, am să-i întreb chiar pe iubitorii de arginţi, dacă nu se urăsc unii pe alţii, dacă nu socotesc pe ceilalţi iubitori de arginţi mai mari duşmani chiar decît pe cei care le-au făcut cel mai mare rău, dacă nu se învinuiesc unii pe alţii, dacă nu se simt ocărîţi cînd le aruncă cineva în obraz ocara aceasta de zgîrciţi? Şi într-adevăr aceasta-i cea mai grea ocară, aceasta-i dovada unei mari răutăţi.

Dacă nu poţi dispreţui averile, cum crezi că ai să poţi birui altă patimă? Cum ai să poţi birui pofta, dorinţa de slavă, mînia, furia? Nu te crede nimeni de-ai spune asta! Se spune că pofta trupului, mînia şi furia se datoresc felului cum este alcătuit trupul fiecărui om; doctorii atribuie tot

22. *Matei* 25, 42.
23. *Matei* 25, 41.
24. *Matei* 24, 48–51.
25. *Matei* 25, 24–30.
26. *Matei* 25, 8–12.
27. *Luca* 16, 26.
28. *Matei* 25, 41.
29. *Matei* 24, 51.

alcătuirii trupului patimile mari; ei susțin că oamenii mai focoși sînt mai desfrînați, pe cînd cei cu temperament rece sînt înclinați spre mînie și furie; dar nimeni n-a auzit vreodată pe cineva spunînd că este cineva zgîrcit din pricina alcătuirii trupului lui. Deci iubirea de argint se datorește numai trîndăviei și este o boală a unui suflet nesimțitor la durerea altuia.

De aceea, vă rog să ne sîrguim să îndreptăm toate patimile acestea și să prefacem în virtuți patimile care stăpînesc fiecare vîrstă a noastră. Dacă în fiecare vîrstă a vieții noastre vom naviga tot pe alăturea de ostenelile cele pentru virtute, vom avea pretutindeni naufragii și vom suferi cele mai groaznice chinuri, pentru că vom intra în port lipsiți de poverile cele duhovnicești. Mare întinsă este viața noastră. Și după cum pe mare sînt diferite golfuri și după cum mările au diferite furtuni – Marea Egee e bîntuită de vînturi, Marea Tireniană e anevoioasă, pentru că-i îngustă, Marea Caribdei de lîngă Libia e greu de străbătut, pentru că se împotmolesc în ea corăbiile, Marea de Marmara, din fața Mării Negre, este anevoioasă din pricină că-i furioasă și învălurată, Marea de dincolo de Cadix, din pricina pustietății ei, pentru că nu-i umblată și pentru că nu știm ce locuri sînt la capătul ei, și fiecare mare e anevoioasă pentru altă pricină –, tot așa și cu viața noastră. Cea dintîi mare este marea vîrstei copilăriei, care e tare agitată din pricina neștiinței, a ușurătății și a nestatorniciei. De aceea punem copiilor pedagogi și dascăli, ca aceștia, prin purtarea lor de grijă, să dea firii ceea ce-i lipsește, întocmai ca pe mare, prin meșteșugul conducerii corăbiei. După vîrsta aceasta urmează vîrsta tinereții, o mare în care vînturile sînt puternice, ca și în Marea Egee, din pricină că ne crește pofta. Și vîrsta aceasta e lipsită de îndreptar, nu numai din pricină că-i tulburată mai puternic, dar și din pricină că păcatele acestei vîrste nu sînt ținute de rău, iar tinerii nu mai au dascăli și pedagogi. Gîndește-te cît de mare e furtuna cînd vînturile suflă mai cu putere, cînd cîrmaciul este slab și nu-i nimeni care să-i vină în ajutor. După această vîrstă vine vîrsta bărbăției, în care apar grijile gospodăriei, grijile casnice, cînd vin peste bărbat: femeia, căsătoria, nașterea de copii, gospodărirea casei și alte roiuri de griji. Acum mai cu seamă înfloresc iubirea de arginți și invidia.

Cum vom face față vieții acesteia de pe pămînt, cînd fiecare parte a vîrstei noastre e străbătută de naufragii? Cum vom scăpa de pedeapsa ce va să fie, cînd în copilărie n-am învățat nimic sănătos, cînd în tinerețe n-am fost cuminți, iar la bărbăție n-am biruit patima

iubirii de arginți? Și ajungem astfel la bătrînețe ca într-o apă stătută și clocită, pentru că toate rănile acestea au slăbănogit corabia sufletului nostru și i-au desfăcut scîndurile. Vom sosi în portul acela de dincolo ducînd cu noi, în loc de marfă duhovnicească, grămezi de gunoaie; vom face pe diavol să rîdă, iar noi vom plînge și vom atrage asupră-ne pedepsele acelea de nesuferit.

Ca să nu se întîmple asta, să fim cu ochii ațintiți mereu asupra noastră, să stăm împotriva tuturor patimilor, să scoatem din sufletul nostru dragostea de bogăție, ca să dobîndim și bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXXXII

„Şi pe cînd mîncau ei, Iisus, luînd pîinea şi mulţumind, a frînt şi a dat ucenicilor Săi, zicînd: „Luaţi, mîncaţi; acesta este trupul Meu" Şi luînd paharul şi mulţumind, l-a dat lor zicînd: „Beţi dintru acesta toţi; acesta este sîngele Meu, al legii celei noi, care pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor"[1]

I

Vai, cît de mare e orbirea vînzătorului! S-a împărtăşit cu tainele şi a rămas acelaşi; s-a desfătat de masa cea prea înfricoşătoare şi nu s-a schimbat. Evanghelistul Luca a arătat aceasta spunînd: *„După pîine, a intrat în el satana"*[2]. N-a spus-o ca să dispreţuiască trupul Stăpînului, ci ca să vădească neruşinarea vînzătorului. Păcatul lui Iuda a ajuns mai mare din două pricini: şi pentru că s-a apropiat de taine cu astfel de gînd, şi pentru că apropiindu-se n-a ajuns mai bun, nici datorită fricii, nici datorită binefacerii primite, nici datorită cinstei ce i s-a făcut. Hristos nu l-a oprit, deşi ştia totul, ca să cunoşti că Dumnezeu nu lasă nimic la o parte din cele ce pot îndrepta pe cineva. De aceea, şi mai înainte şi mai tîrziu, i-a amintit necontenit şi l-a povăţuit, şi cu fapta şi cu cuvîntul şi cu frica şi cu blîndeţea şi cu ameninţarea şi cu cinstea. Dar nimic nu l-a făcut să se îndepărteze de boala aceasta cumplită a iubirii de arginţi. De aceea Hristos, lăsîndu-l pe Iuda, aminteşte iarăşi, prin sfintele taine, de junghierea Sa; iar în timpul mesei vorbeşte de cruce, pentru ca, prin prezicerea repetată a morţii Sale, să-i facă pe ucenici să primească cu uşurinţă patimile Sale. Ce n-ar fi păţit ucenicii dacă n-ar fi auzit nimic de patimi, cînd s-au tulburat atîta, deşi le vorbise mai dinainte atîtea de patimile Sale, deşi făcuse atîtea minuni înaintea lor?

„Şi pe cînd mîncau ei, a luat pîinea şi a frînt".

– Dar pentru care pricină a săvîrşit taina aceasta în timpul Paştelor?

– Ca să afli cu orice prilej că El este legiuitorul Vechiului Testament şi că pentru cele din Noul Testament au fost preînchipuite cele din Vechiul

1. *Matei* 26, 26–28.
2. *Luca* 22, 3; *Ioan* 13, 27.

Testament. De aceea acum a pus adevărul în locul preînchipuirii. Seara era dovada împlinirii vremurilor, dovadă că faptele pentru mîntuirea oamenilor au ajuns la sfîrşit.

„Şi a mulţumit".

Ne învaţă că aşa trebuie să săvîrşim taina aceasta şi ne arată că merge de bună voie la patimă; ne mai învaţă că trebuie să suferim cu mulţumire orice necaz şi supărare, dîndu-ne şi prin aceasta bune nădejdi. Dacă preînchipuirea a slobozit poporul iudeu din o robie atîta de grea, apoi cu mult mai mult adevărul va slobozi lumea şi va fi o binefacere pentru oameni. De aceea n-a dat sfintele taine mai dinainte, ci cînd trebuia să înceteze legea Vechiului Testament. Hristos a pus capăt celei mai mari sărbători a legii vechi şi i-a mutat pe ucenici la o altă masă, la o masă prea înfricoşătoare, spunînd: *„Luaţi, mîncaţi; acesta este trupul Meu, care se frînge pentru mulţi".*

– Dar cum se face că ucenicii nu s-au tulburat la auzul acestor cuvinte?

– Pentru că Hristos le spusese şi mai înainte multe şi mari lucruri despre taina aceasta. De aceea acum nu mai stăruie – că şi auziseră din destul –, ci spune numai pricina patimilor Sale, adică iertarea păcatelor. Numeşte sîngele Său sînge al Noului Testament, adică al făgăduinţei, al legii noi. Făgăduise de multă vreme sîngele Său; sîngele Său este temelia Testamentului celui Nou. Şi după cum Vechiul Testament avea oi şi viţei, tot aşa şi Noul Testament are sîngele Stăpînului. Prin aceste cuvinte Hristos arată că are să moară; de aceea vorbeşte de Testament; şi aminteşte de Testamentul de mai înainte, că şi el fusese sfinţit prin sînge. Şi iarăşi vorbeşte de pricina morţii: *„Care pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor";* şi adaugă: *„Aceasta s-o faceţi spre pomenirea Mea"*[3]. Ai văzut cum îi scoate şi îi îndepărtează pe ucenici de obiceiurile iudaice? „După cum săvîrşeaţi Paştele iudaic, le spune Hristos, spre pomenirea minunilor din Egipt, tot aşa săvîrşiţi-l şi pe acesta spre pomenirea Mea. Sîngele acela s-a vărsat spre mîntuirea celor întîi-născuţi din Egipt; acesta însă, spre iertarea păcatelor întregii lumi, că *„acesta e sîngele Meu, care se varsă spre iertarea păcatelor".* A spus aceste cuvinte şi spre a arăta prin ele că patima şi crucea sînt o taină, dar şi spre a mîngîia pe ucenici. Şi după cum Moise a spus: *„Aceasta este vouă pomenire veşnică"*[4], tot aşa şi Domnul a spus: *„Spre pomenirea Mea pînă ce voi veni".* De aceea a şi spus: *„Mult am dorit să mănînc Paştele acesta"*[5], cu alte

3. *Luca* 22, 19.
4. *Ieş.* 3, 15.
5. *Luca* 22, 15.

cuvinte: „Mult am dorit să vă dau vouă lucrurile acestea noi, să vă dau un Paşte prin care vreau să vă fac oameni duhovniceşti".

A băut şi Domnul din sînge, ca nu cumva ucenicii, la auzul cuvintelor Sale, să spună: „Ce? Bem sînge şi mîncăm carne?" şi să se tulbure – că mulţi s-au smintit de aceste cuvinte, cînd a vorbit de lucrul acesta mai înainte[6].

– Deci, ca să nu se tulbure şi acum, a băut El mai întîi, ca să-i aducă netulburaţi la împărtăşirea cu tainele. De aceea El Însuşi a băut sîngele Lui.

Dar poate că voi fi întrebat:

– Ce, dar? Trebuie să mai prăznuim şi Paştele vechi?

– Nicidecum! De aceea Hristos a spus: *„Aceasta s-o faceţi"*, ca să-i îndepărteze de Paştele Vechiului Testament. Dacă Paştele acesta nou dă iertare păcatelor – precum şi dă –, Paştele cel vechi e de prisos. Şi după cum Paştele iudeilor e legat de amintirea binefacerilor făcute lor în Egipt, tot aşa Domnul a legat strîns de tainele acestea amintirea binefacerilor Sale, închizînd şi prin asta gurile ereticilor. Cînd ei ne întreabă: „De unde se vede că Hristos S-a jertfit?", noi le închidem gura, în afară de alte argumente, şi cu cele scoase din tainele acestea. Într-adevăr, ce rost mai au tainele pe care le săvîrşim dacă Iisus n-a murit?

II

Vezi cît de mare sîrguinţă Îşi dă Domnul ca să ne amintească necontenit că a murit pentru noi? Domnul ştia că se vor ivi eretici: marcioniţii, valentinienii şi maniheii, care aveau să tăgăduiască iconomia aceasta dumnezeiască; de aceea aminteşte necontenit de patimile Sale. Aminteşte de ele şi la darea Sfintelor Taine, pentru ca nimeni să nu se lase rătăcit. Prin masa aceasta sfîntă ne şi mîntuie, ne şi învaţă că ea este capul bunătăţilor. De aceea şi Pavel neîncetat vorbeşte de ea.

Apoi după ce a dat sfintele taine, spune:

„Nu voi mai bea din rodul viţei acesteia pînă în ziua aceea cînd îl voi bea cu voi nou întru împărăţia Tatălui Meu"[7].

Le vorbise pînă acum de patimile Sale şi de răstignire; acum le vorbeşte iarăşi de înviere, amintindu-le de *„împărăţie"*, numind învierea Sa *„împărăţie"*.

– Dar pentru ce a mai băut după ce a înviat?

– Pentru ca oamenii, care nu dau crezare decît numai simţurilor lor, să nu creadă că învierea a fost o nălucire; că majoritatea oamenilor socot

6. *Ioan* 6, 53-61.
7. *Matei* 26, 29.

băutul o dovadă a învierii. De aceea şi apostolii, pentru a-i încredinţa pe oameni de învierea Lui, grăiau: *„Noi care am mîncat şi am băut împreună cu El"*[8]. Aşadar, pentru a arăta că apostolii Îl vor vedea înviat cu strălucire, că va fi iarăşi cu ei şi că ei vor fi martori ai celor făcute de El pe temeiul celor văzute şi săvîrşite, Hristos a spus: *„Pînă în ziua aceea cînd îl voi bea nou cu voi;* voi fiind martorii acestora, că voi Mă veţi vedea înviat".

– Ce înseamnă cuvîntul: *„Nou"?*

– Înseamnă: Într-un chip nou, într-un chip străin. Că după înviere Hristos nu va mai avea trup pătimitor, ci nemuritor, deci şi nestricăcios, care nu va avea nevoie de hrană. Deci Hristos după înviere nici n-a mîncat, nici n-a băut, pentru că n-a avut nevoie – că trupul Lui nu avea nevoie de mîncare şi de băutură –, ci a băut şi a mîncat pentru a-i încredinţa pe ucenici de învierea Sa.

– Dar pentru ce după înviere n-a băut apă, ci vin?

– Pentru ca să smulgă din rădăcini o altă învăţătură greşită, o altă erezie. Pentru că unii aveau să întrebuinţeze numai apă la sfintele taine, Domnul a întrebuinţat vin şi cînd a predat sfintele taine şi a întrebuinţat tot vin cînd a stat la o masă obişnuită, nu la săvîrşirea sfintelor taine; că a spus: *„Din rodul viţei",* iar viţa dă naştere la vin, nu la apă.

„Iar după ce au cîntat laude, au ieşit la Muntele Măslinilor"[9].

Să audă aceste cuvinte toţi cei care mănîncă aşa cum mănîncă porcii, care izbesc cu picioarele cînd stau la masă şi se scoală de la masă beţi. Să audă aceştia că trebuie să se scoale de la masă mulţumind şi cîntînd lui Dumnezeu laude. Ascultaţi aceste cuvinte toţi cîţi nu aşteptaţi să se citească cea din urmă rugăciune a sfintelor taine. Rugăciunea aceasta preînchipuie rugăciunea făcută de Domnul după terminarea Cinei celei de Taină. Domnul a mulţumit înainte de a da ucenicilor Săi Sfintele Taine, ca şi noi să mulţumim; a mulţumit şi a cîntat laude şi după ce le-a dat, ca şi noi să facem la fel.

– Dar pentru ce S-a dus la Muntele Măslinilor?

– Ca să Se facă văzut spre a fi prins, ca să nu pară că Se ascunde; Se grăbea să Se ducă într-un loc cunoscut şi de Iuda.

„Atunci le-a zis lor: „Voi toţi vă veţi sminti întru Mine"[10].

Apoi a adăugat şi profeţia:

„Că este scris: „Bate-voi păstorul şi se vor risipi oile"[11].

8. *Fapte* 10, 41.
9. *Matei* 26, 30.
10. *Matei* 26, 31.
11. *Matei* 26, 31.

Prin aceste cuvinte Hristos îi şi înduplecă pe ucenici să ia aminte pururea la cele scrise de profeţi, dar le şi arată că este răstignit după voia lui Dumnezeu. Nu scapă nici un prilej de a le spune că El nu-i străin Vechiului Testament, nici Dumnezeului vestit în el; nu scapă nici un prilej de a le spune că patimile Sale înseamnă mîntuirea lumii şi că tot ce se întîmplă acum a fost propovăduit de profeţi cu mult înainte. Le spune ucenicilor toate aceste lucruri, ca să-i facă să aibă încredere puternică şi în împlinirea spuselor pline de bucurie. Hristos ne mai arată totodată şi nouă ce fel de oameni erau ucenicii înainte de răstignire şi ce fel de oameni au ajuns după răstignire. În timpul răstignirii nici n-au putut să stea lîngă El; dar după moartea Lui au ajuns puternici, mai tari ca diamantul.

Şi fuga şi frica ucenicilor este o dovadă a morţii lui Hristos. Dacă unii au neruşinarea să spună că Hristos n-a fost răstignit, după ce a spus şi a făcut atîtea, în ce fărădelegi n-ar fi căzut dacă nu s-ar fi întîmplat nimic din acestea? Pentru aceea, dar, Hristos întăreşte cuvîntul despre moartea Sa nu numai prin patimile Sale, ci şi prin cele petrecute în sufletele ucenicilor Săi şi prin sfintele taine, ca prin toate să-i ruşineze pe cei ce bolesc de boala lui Marcion. Pentru asta şi îngăduie ca verhovnicul să se lepede de El. Că, într-adevăr, dacă Hristos n-a fost legat şi nici n-a fost răstignit, de unde frica lui Petru şi a celorlalţi ucenici? Dar Domnul nu i-a lăsat să rămînă întristaţi, ci le-a spus:

„Dar după ce voi învia, voi merge mai înainte de voi în Galileea"[12].

Hristos nu S-a arătat îndată din cer, nici n-a plecat într-o ţară îndepărtată, ci a rămas în neamul Său în care a şi fost răstignit, aproape în aceleaşi locuri, ca şi prin aceasta să încredinţeze pe ucenici că şi Cel răstignit şi Cel înviat este una şi aceeaşi persoană; ca să-i mîngîie şi mai mult pe întristaţii Lui ucenici. De aceea a şi spus: *„În Galileea*[13]*,* ca să scăpaţi acolo de frica iudeilor", ca să creadă în Cel Ce le grăise. De aceea S-a şi arătat lor în Galileea.

„Dar Petru, răspunzînd, a zis: „Chiar dacă toţi se vor sminti întru Tine, eu niciodată nu mă voi sminti"[14].

III

Ce spui, Petre? Profetul a spus că se vor risipi oile, Hristos a întărit cele spuse şi tu spui: „Nu!" Nu-ţi sînt de ajuns cuvintele dinainte, prin

12. *Matei* 26, 32.
13. *Matei* 28, 16–17.
14. *Matei* 26, 33.

care Hristos ți-a închis gura, atunci cînd ai spus: *„Milostiv fii Ție, Doamne!"*[15].

Nu, lui Petru nu i-au fost de ajuns. Și de aceea Domnul îl lasă să cadă, pentru ca să-l învețe și prin aceasta să asculte totdeauna de ce spune Hristos și să ajungă la încredințarea că este mai vrednică de credință hotărîrea lui Hristos decît propriul lui cuget. Ceilalți ucenici, la rîndul lor, nu puțin au cîștigat de pe urma lepădării lui Petru; și-au dat seama de slăbiciunea firii omenești și de adevărul lui Dumnezeu. Cînd Hristos prezice ceva, nu trebuie să o faci pe deșteptul și nici să te arăți mai grozav decît majoritatea oamenilor, că spune Pavel: *„Vei avea laudă față de tine însuți, și nu față de altul"*[16].

Petru ar fi trebuit să se roage și să spună: „Ajută-ne, Doamne, ajută-ne nouă ca să nu ne despărțim de Tine!" Dar nu; el se încrede în sine și spune: *„Chiar dacă toți se vor sminti întru Tine, eu niciodată"*. „Chiar dacă Te vor părăsi toți, spune Petru, eu nu Te voi părăsi!"

A ajuns încetul cu încetul încrezut. Hristos deci voind să-l smerească, a îngăduit să se lepede de El. Pentru că Petru nu L-a ascultat nici pe El, nici pe profet – că Domnul de aceea a adus mărturia profetului, ca să nu I se împotrivească nimeni – deci, pentru că Petru nu I-a ascultat cuvintele, îl învață cu faptele. Că pentru aceasta a îngăduit să se lepede, ca prin lepădarea de Hristos să se îndrepte, ascultă ce-i spune Domnul: *„Iar Eu M-am rugat pentru tine, ca să nu piară credința ta"*[17]. A spus aceste cuvinte voind să-l mustre cu asprime, ca să-i arate că păcatul lui este mai greu decît celelalte păcate și că are nevoie de mai mult ajutor. Două păcate săvîrșise Petru prin spusele sale: unul, că se împotrivise cuvintelor Domnului; altul, că se credea mai mare decît ceilalți ucenici; dar, mai bine spus, mai săvîrșise și un al treilea, că și-a atribuit lui totul. Pentru a-l vindeca de aceste păcate, Hristos a îngăduit deci ca Petru să cadă. De aceea Hristos, lăsînd la o parte pe ceilalți ucenici, Se adresează lui Petru și-i spune: *„Simone, Simone, iată satana a cerut ca să vă cearnă ca grîul"*[18], adică să vă tulbure, să vă zăpăcească, să vă ispitească; *„dar Eu M-am rugat pentru tine, ca să nu piară credința ta"*.

– Dar dacă a cerut să-i cearnă pe toți, pentru ce Hristos n-a spus: „M-am rugat pentru toți"?

– Negreșit pentru pricina pe care am spus-o mai înainte. Domnul i Se adresează numai lui Petru ca să-l mustre și să-i arate că păcatul lui era mai greu decît celelalte păcate.

15. *Matei* 16, 22.
16. *Gal.* 6, 4.
17. *Luca* 22, 32.
18. *Luca* 22, 31.

– Dar pentru ce Hristos n-a spus: „Eu n-am îngăduit", ci: *„M-am rugat"?*

– Mergînd la patimă, Hristos foloseşte cuvinte smerite, ca să-Şi vădească firea Sa omenească. Cum ar fi avut nevoie să Se roage ca să întărească sufletul unui om care se clătina, El Care a zidit Biserica pe mărturisirea lui Petru şi aşa a întărit-o încît să nu fie biruită de mii şi mii de primejdii şi de morţi, El, Care a dat lui Petru cheile împărăţiei cerurilor şi l-a făcut domn peste o atît de mare putere, El, Care n-a avut nevoie de rugăciune pentru a-i da lui Petru acestea? Cînd i-a dat lui Petru puterea, Hristos n-a spus: „M-am rugat", ci a spus cu autoritate: *„Voi zidi Biserica Mea şi-ţi voi da ţie cheile cerurilor".*

– Dar pentru ce n-a grăit şi acum tot aşa?

– Şi pentru pricina pe care am spus-o şi pentru slăbiciunea ucenicilor. Că ei n-aveau despre Domnul părerea ce I se cuvenea.

– Dar cum s-a făcut că Petru s-a lepădat de Domnul cu toate că Domnul S-a rugat pentru el?

– Domnul nu S-a rugat ca să nu se lepede, ci ca să nu piară credinţa lui, ca să nu piară desăvîrşit. Acesta a fost un semn al purtării de grijă a Domnului pentru Petru. Frica a alungat totul din sufletul lui; frica lui a fost nemăsurată, pentru că Dumnezeu l-a lipsit cu totul de ajutorul Lui. Şi l-a lipsit cu totul pentru că era cu totul mare în sufletul lui păcatul îngîmfării şi al împotrivirii. Deci, ca să stîrpească din rădăcină aceste păcate, Hristos a lăsat ca Petru să fie cuprins de un mare zbucium sufletesc.

Că păcatele acestea erau adînc înfipte în sufletul lui Petru se vede de acolo că nu s-a mulţumit numai cu ce a spus mai înainte, împotrivindu-se şi profetului şi lui Hristos, ci şi mai apoi, după ce Hristos i-a spus:

„Amin grăiesc ţie, că în această noapte, înainte de a cînta cocoşul, te vei lepăda de trei ori de Mine"[19],

Petru a zis:

„Chiar dacă ar trebui să mor împreună cu Tine, nu mă voi lepăda de Tine"[20].

Evanghelistul Luca aminteşte că Hristos cu cît oprea mai mult, cu atît Petru se împotrivea mai tare[21]. Ce înseamnă asta, Petre? Cînd Domnul a spus: *„Unul din voi Mă va vinde"*[22], te temeai să nu fii tu cumva vînzătorul şi ai silit pe ucenicul pe care-l iubea Iisus să-L întrebe[23], deşi nu te ştiai cu nimic pe cuget, acum însă te împotriveşti cînd Hristos strigă şi vorbeşte destul de desluşit că *„toţi vă veţi sminti"?* Şi nu te împotriveşti numai o dată, ci chiar de două ori şi de mai multe ori. Tot aşa spune şi Luca.

19. *Matei* 26, 34.
20. *Matei* 26, 35.
21. *Luca* 22, 34.
22. *Matei* 26, 21.
23. *Ioan* 13, 22-24.

– Dar din ce pricină a făcut Petru lucrul acesta?

– Din dragostea lui mare, din marea lui bucurie de a fi cu Hristos.

Cînd Petru s-a văzut scăpat din neliniştea din timpul vînzării, cînd a văzut cine era vînzătorul, a căpătat curaj, a grăit şi s-a socotit mai mare şi mai tare decît ceilalţi ucenici, zicînd: *„Chiar dacă toţi se vor sminti, eu nu mă voi sminti"*. Cuvintele acestea sînt cuvinte de om ambiţios. De altfel chiar în timpul cinei apostolii se întrebau cine este mai mare între ei[24]. Atît de mult îi tulbura păcatul acesta. Da, Hristos l-a împiedicat pe Petru să fie ambiţios, dar nici într-un caz nu l-a împins să se lepede de El – Doamne fereşte! –, ci l-a lăsat lipsit de ajutorul Lui şi i-a vădit firea lui omenească. Uită-te însă cît de smerit este mai tîrziu! După înviere, cînd Petru a întrebat: *„Dar cu acesta ce va fi?"*[25], Hristos i-a închis gura şi Petru n-a mai îndrăznit să I se împotrivească aşa cum a făcut acum, ci a tăcut. Iarăşi la înălţarea Domnului, cînd a auzit: *„Nu este vouă a şti anii sau vremurile"*[26], Petru tace din nou şi nu I se împotriveşte. Mai tîrziu, cînd era pe acoperiş, cînd a văzut pînza şi a auzit vocea spunîndu-i: *„Ceea ce Dumnezeu a curăţit, tu nu spurca"*[27], Petru stă liniştit şi nu cere lămuriri, deşi nu ştia bine ce înţeles au cuvintele acelea.

IV

Toate acele păcate – îngîmfarea, duhul de împotrivire şi ambiţia – au lucrat căderea lui Petru. Înainte de cădere îşi atribuia luişi totul şi zicea: *„Chiar de se vor sminti toţi, eu nu mă voi sminti"*; şi: *„Chiar de ar trebui să mor, eu nu mă voi lepăda de Tine"*, cînd ar fi trebuit să spună: „Dacă mă voi bucura de ajutorul Tău". Mai tîrziu nu mai grăieşte aşa, ci cu totul dimpotrivă: *„Ce vă uitaţi la noi, ca şi cum cu puterea sau cu evlavia noastră l-am făcut pe acesta să umble?"*[28]

Din toate aceste fapte scoatem o mare învăţătură: strădania omului nu e îndestulătoare, dacă omul nu se bucură de ajutorul cel de sus; şi iarăşi: nu cîştigăm nimic de pe urma ajutorului de sus dacă nu ne străduim. Şi una şi alta o arată Iuda şi Petru. Iuda s-a bucurat de mult ajutor, dar nu i-a folosit, pentru că n-a voit şi nici nu şi-a adus partea lui de strădanie; Petru s-a străduit, dar a căzut, pentru că nu s-a bucurat de nici un ajutor de sus. Din acestea două se împleteşte virtutea: din ajutorul cel de sus şi din strădania noastră. De aceea, vă rog, nici să nu dormiţi, lăsînd totul pe seama lui Dumnezeu, dar nici, străduindu-vă şi muncind, să socotiţi că

24. *Luca* 22, 24.
25. *Ioan* 21, 21.
26. *Fapte* 1, 7.
27. *Fapte* 10, 15.
28. *Fapte* 3, 12.

toate faptele voastre se datoresc numai ostenelilor voastre. Dumnezeu nu vrea să fim nepăsători; de aceea nu face El totul; dar nici nu vrea să fim îngîmfați; de aceea n-a lăsat totul în puterea noastră, ci, înlăturînd ce este vătămător şi dintr-o parte şi din alta, ne-a lăsat ce ne este de folos. Aceasta este pricina că a lăsat pe verhovnicul apostolilor să cadă, smerindu-l; şi aşa l-a îmboldit spre mai mare dragoste. *„Că celui ce i s-a iertat mai mult, va iubi mai mult”*[29].

Să ne supunem[30], dar, totdeauna lui Dumnezeu şi să nu ne împotrivim Lui, chiar dacă par cuvintele lui Dumnezeu potrivnice judecății şi vederilor noastre; să punem cuvîntul Lui mai presus de judecățile şi vederile noastre. Aşa să facem şi cînd ne împărtăşim cu sfintele taine. Să nu ne uităm numai la materia ce ne stă înaintea ochilor, ci să avem în minte permanent cuvintele Domnului. Cuvîntul Lui nu înşală niciodată, pe cînd simțurile ne înşală uşor. Cuvîntul Lui n-a fost niciodată dezmințit, pe cînd simțurile noastre de foarte multe ori greşesc. Cînd cuvîntul Lui spune: *„Acesta este trupul Meu”*, să ascultăm şi să credem şi să vedem trupul Lui cu ochii sufletului. Hristos nu ne-a dat nouă ceva material, ci, în lucrurile materiale, toate sînt duhovniceşti. Tot aşa şi cu taina botezului; botezul se face printr-un lucru material – apa –, dar se săvîrşeşte ceva duhovnicesc – naşterea şi reînnoirea. Dacă ai fi fost fără de trup, ți-ar fi dat daruri netrupeşti; dar pentru că sufletul este împletit cu trupul, ți-a dat cele spirituale în cele materiale. Cîți oameni nu spun azi: „Aş fi voit să-I văd chipul Lui, statura Lui, încălțămintea Lui!” Iată Îl vezi, te atingi de El, Îl mănînci! Doreşti să-I vezi hainele Lui? Dar El Se dă pe El Însuşi ție nu numai să-L vezi, ci chiar să te atingi de El, să-L mănînci, să-L primeşti înăuntrul tău. Nimeni să nu se apropie cu scîrbă, nimeni să nu se apropie cu paşi şovăitori. Toți să fim înflăcărați, toți să fim cu sufletele clocotitoare, toți să fim cu mințile treze. Dacă iudeii mîncau cu zel paştele stînd în picioare, cu încălțămintea în picioare şi cu toiegele în mîini, cu mult mai mult noi trebuie să fim veghetori. Ei trebuiau să meargă în Palestina; tu însă trebuie să mergi în cer.

V

De aceea trebuie să fim totdeauna veghetori. Nu e mică pedeapsa pentru cei ce se împărtăşesc cu nevrednicie. Adu-ți aminte cît te-ai revoltat împotriva vînzătorului, împotriva răstignitorilor. Caută, dar, să nu te faci

29. *Luca* 7, 47.

30. De aici începe partea morală: *Despre împărtăşirea cu Sfintele Taine şi despre preoți. Şi acum prin Sfintele Taine Hristos actualizează masa de la Cina cea de Taină. Tot aici şi despre preoții care cunosc păcatele cuiva şi nu-l opresc de a se împărtăşi; din mîinile lor se va cere sîngele lui Hristos.*

şi tu vinovat de trupul şi sîngele lui Hristos! Iudeii au junghiat prea sfîntul trup, dar tu îl primeşti într-un suflet murdar, după ce ai primit atîtea binefaceri. Domnul nu S-a mulţumit numai să Se facă om, să fie pălmuit şi junghiat, ci să Se şi unească cu noi; ne-a făcut trup al Lui nu numai prin credinţă, ci chiar în realitate. Decît cine trebuie să fie mai curat cel ce se împărtăşeşte cu această jertfă? Nu trebuie să fie, oare, mai curată decît raza soarelui mîna celui care taie acest trup, gura care se umple de focul cel duhovnicesc, limba care se înroşeşte cu sîngele cel prea înfricoşător? Gîndeşte-te la cinstea cu care ai fost cinstit! Gîndeşte-te la ce fel de masă iei parte! Ne hrănim şi ne unim cu Acela de Care îngerii se cutremură văzîndu-L, pe Care nici nu îndrăznesc să-L privească fără frică din pricina străfulgerării Lui; ajungem trup şi sînge al lui Hristos. *„Cine va grăi puterile Domnului? Cine va face auzite toate laudele Lui?”* [31] Care păstor hrăneşte oile sale cu mădularele lui? Dar pentru ce vorbesc de păstor? Sînt mame care, după ce au născut, dau de multe ori pe copiii lor să fie hrăniţi de alte mame. Hristos însă n-a îndurat lucrul acesta, ci Însuşi ne hrăneşte cu propriul Lui sînge şi prin toate Se uneşte strîns cu noi. Uită-te, te rog, S-a născut din fiinţa noastră!

– Dar aceasta n-are legătură cu toţi oamenii.

– Are totuşi legătură cu toţi oamenii. Dacă Dumnezeu a venit la firea noastră, atunci negreşit a venit la toţi oamenii; iar dacă a venit la toţi oamenii, atunci a venit şi la fiecare.

– Dar atunci cum se face că n-au cules toţi folosul venirii lui Hristos?

– De aceasta nu-i de vină El, Care a luat pentru toţi fire omenească, ci cei care n-au voit. Prin Sfintele Taine ale Sfintei Euharistii El Se uneşte cu fiecare din credincioşi; pe cei pe care i-a născut îi hrăneşte cu trupul Lui; nu-i dă altuia să-i hrănescă, ca să te convingi iarăşi, şi prin aceasta, că a luat trupul tău.

Aşadar să nu ne trîndăvim de vreme ce sîntem învredniciţi de o atît de mare dragoste şi cinste. Nu vedeţi pe copii cu cîtă grabă se îndreaptă spre sînul mamei lor, cu cîtă rîvnă îşi înfig buzele în sîn? Tot cu atîta grabă să ne apropiem şi noi de masa aceasta, de sînul potirului cel duhovnicesc; dar, mai bine spus, să sugem harul Duhului cu mai multă rîvnă decît copiii de lapte. O singură durere să simţim, aceea de a nu ne împărtăşi cu această hrană. Tainele din faţa noastră nu sînt fapte ale puterii omeneşti. Domnul, Care le-a săvîrşit atunci la cina aceea, Acelaşi le săvîrşeşte şi pe acestea acum. Noi preoţii nu sîntem decît slujitorii; El este Cel ce le sfinţeşte şi le preface. Nici un Iuda să nu fie aici! Nici un iubitor de argint! Dacă nu eşti ucenic, pleacă! Masa aceasta nu-i primeşte pe unii ca aceştia.

31. *Ps.* 105, 2.

„Cu ucenicii Mei vreau să fac Paştele!”[32] a spus Domnul. Masa aceasta este masa aceea de la Cina cea de Taină, întru nimic mai prejos. N-a făcut-o pe aceea Hristos, iar pe aceasta un om. Nu, ci şi pe aceasta tot El. Acesta este foişorul acela unde era El cu ucenicii Lui atunci[33]. De acolo a plecat la Muntele Măslinilor[34]. Să plecăm şi noi de aici spre mîinile săracilor. Munte al Măslinilor este locul unde sînt săracii. Mulţimea de săraci sînt măslini sădiţi în casa lui Dumnezeu, care picură untdelemnul de care avem nevoie dincolo, pe tărîmul celălalt, untdelemnul pe care l-au avut cele cinci fecioare înţelepte, pe cînd celelalte fecioare, pentru că nu l-au luat de aici, au pierit[35]. Acest untdelemn să-l luăm cînd intrăm aici în biserică, ca să întîmpinăm pe Mire cu candelele aprinse. Acest untdelemn să-l luăm şi cînd ieşim de aici. Nici un om cu inimă de piatră să nu se apropie de sfintele taine, nici unul care-i crud şi nemilos, nici unul care-i cu totul necurat.

VI

Cuvintele acestea vi le spun şi vouă care vă împărtăşiţi şi vouă celor ce împărtăşiţi. Este de neapărată trebuinţă să vi se spună şi vouă, ca să împărţiţi aceste daruri cu multă băgare de seamă. Nu mică vă va fi osînda dacă îngăduiţi să se împărtăşească de la această masă cineva pe care-l ştiţi cu vreun păcat. Sîngele lui Hristos din mîinile voastre se va cere. De-ar fi general, de-ar fi mare dregător, de-ar fi chiar cel cu diadema pe cap, opreşte-l dacă se apropie cu nevrednicie! Tu ai mai multă putere decît el. Dacă ţi s-ar fi încredinţat să ai grijă de curăţenia apei unui izvor din care bea o turmă şi ai vedea că vine la apă o oaie plină toată de noroi la gură, n-ai lăsa-o să se aplece să bea, ca să nu tulbure izvorul; aici însă nu ţi s-a încredinţat izvorul unei ape, ci izvorul sîngelui şi al Duhului. Şi cînd îi vezi pe unii că se apropie, deşi au păcate mai murdare decît pămîntul şi noroiul, nu te revolţi şi nu-i opreşti? Ce iertare mai poţi avea? Pentru aceasta v-a cinstit Dumnezeu pe voi, preoţilor, cu această cinste, ca să-i deosebiţi pe unii de alţii. Aceasta e vrednicia voastră; aceasta-i trăinicia voastră, aceasta-i toată cununa voastră, nu ca să umblaţi într-o haină albă şi strălucitoare.

– Dar de unde ştiu eu pe cutare şi pe cutare?

– Nu vorbesc de cei pe care nu-i cunoşti, ci de cei pe care-i cunoşti.

Vrei să-ţi spun ceva mai înfricoşător? Nu e atît de mare grozăvia să fie aici cei îndrăciţi, cît de mare grozăvie e să fie aici aceia despre care Pavel

32. *Matei* 26, 18.
33. *Luca* 22, 12.
34. *Matei* 26, 30.
35. *Matei* 25, 1-13.

spunea că au călcat în picioare pe Hristos, că au socotit ceva de rînd sîngele Testamentului şi au batjocorit harul Duhului[36]. Cel care păcătuieşte şi se apropie de sfintele taine este mai rău decît un îndrăcit. Îndrăciţii, pentru că sînt stăpîniţi de demoni, nu sînt pedepsiţi; aceştia însă pentru că se apropie cu nevrednicie sînt daţi osîndei veşnice. Aşadar nu numai pe aceştia să-i alungăm, ci pe toţi pe care-i vedem că se apropie cu nevrednicie. Nimeni să nu se împărtăşească, dacă nu-i ucenic! Nici un Iuda să nu se împărtăşescă, ca să nu păţească ce-a păţit Iuda. Trup al lui Hristos este şi mulţimea aceasta. Vezi, dar, ca tu, care împărtăşeşti cu sfintele taine, să nu mînii pe Stăpîn dacă nu cureţi trupul acesta! Vezi să nu-i dai sabie în loc de hrană! Dacă un om nevrednic vine din neştiinţă să se împărtăşească, opreşte-l, nu te teme! Teme-te de Dumnezeu, nu de om! Dacă te temi de om, vei fi dispreţuit de om. Dar dacă te temi de Dumnezeu, vei fi respectat şi de om. Dacă nu îndrăzneşti să opreşti de la sfînta împărtăşanie pe unul nevrednic, adu-l la mine. Nu-i voi îngădui o astfel de îndrăzneală. Mai degrabă mă voi despărţi de suflet decît să împărtăşesc cu sîngele Stăpînului pe un nevrednic; mai degrabă îmi voi răspîndi sîngele meu decît să împărtăşesc cu sîngele acesta atît de înfricoşător pe unul care nu merită. Nu ai nici o vină dacă nu cunoşti pe cel nevrednic, deşi l-ai cercetat cu de-amănuntul. Cele ce ţi le-am spus, le-am spus de cei pe care-i cunoşti. Dacă vom îndrepta pe cei pe care-i cunoaştem, Dumnezeu ni-i va face cunoscuţi repede şi pe cei pe care nu-i cunoaştem. Dar dacă îngăduim să se împărtăşească cei pe care-i cunoaştem că sînt păcătoşi, pentru ce să ne mai facă Dumnezeu cunoscuţi pe cei pe care nu-i cunoaştem? Nu spun cuvintele acestea ca să oprim de la împărtăşire pe oameni, nici ca să-i alungăm din biserică, ci ca să-i aducem la Sfînta Împărtăşire după ce s-au îndreptat, ca să ne dăm silinţa să-i îndreptăm. Aşa vom face îndurător şi pe Dumnezeu. Vom găsi mulţi oameni care să se împărtăşească cu vrednicie şi vom primi şi mare răsplată şi pentru rîvna noastră şi pentru grija ce o purtăm de alţii, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobîndim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

36. *Evr.* 10, 29.

OMILIA LXXXIII

„Atunci a mers Iisus împreună cu ei la locul ce se numeşte Ghetsimani şi a zis ucenicilor: „Şedeţi aici pînă ce voi merge să Mă rog acolo". Şi luînd pe Petru şi pe cei doi fii ai lui Zevedeu, a început a Se întrista şi a Se mîhni şi le-a zis lor: „Întristat este sufletul Meu pînă la moarte. Rămîneţi aici şi privegheaţi împreună cu Mine"[1]

I

Pentru că aceşti ucenici erau nedespărţiţi de Hristos, Hristos i-a luat cu El şi le-a spus: *„Rămîneţi aici pînă ce voi merge să Mă rog"*. Că Hristos avea obiceiul să Se roage singur, fără ei. A făcut aceasta ca să ne înveţe să ne rugăm în linişte şi înconjuraţi de multă tăcere.

Şi i-a luat pe cei trei şi le-a spus: *„Întristat este sufletul Meu pînă la moarte"*.

– Dar pentru ce nu i-a luat pe toţi?

– N-a luat pe toţi ucenicii, ca ucenicii să nu-şi piardă curajul, ci pe aceştia, care fuseseră privitorii slavei Lui[2]. Dar şi pe aceştia i-a lăsat departe de El.

„Şi mergînd puţin, S-a rugat zicînd: „Părinte, dacă este cu putinţă, să treacă de la Mine paharul acesta; dar nu cum voiesc Eu, ci cum voieşti Tu". Şi a venit la ei şi i-a găsit dormind; şi a zis lui Petru: „Aşa, n-aţi putut veghea un ceas cu Mine? Privegheaţi şi vă rugaţi, ca să nu cădeţi în ispită; că duhul este osîrduitor, iar trupul neputincios"[3]

Nu fără pricină S-a adresat numai lui Petru, deşi dormeau şi ceilalţi doi, ci a vrut să-l mustre şi cu acest prilej pentru pricina de care am vorbit mai înainte. Apoi, pentru că şi ceilalţi spuseseră acelaşi lucru – că spune evanghelistul: *„Cînd Petru a zis: „Chiar de-ar fi să mor împreună cu Tine, eu nu mă voi lepăda de Tine", au spus la fel şi toţi ucenicii"*[4] –, deci pentru că spuseseră şi ceilalţi ucenici acelaşi lucru, Hristos le-a grăit

1. *Matei* 26, 36–38.
2. *Matei* 17, 1–8.
3. *Matei* 26, 39–41.
4. *Matei* 26, 35.

tuturor, pentru a vădi slăbiciunea lor. Că ei, care spuseseră că voiesc să moară împreună cu El, n-au putut atunci să privegheze, nici să se întristeze cu El cînd era întristat, ci i-a biruit somnul.

Hristos S-a rugat cu stăruință, ca să nu pară că rugăciunea Lui e o fățărie. Sudoarea Îi curgea din aceeaşi pricină, dar şi pentru ca să nu spună ereticii că agonia sufletului Său era prefăcătorie. Din pricina aceasta sudoarea Lui, ca picăturile de sînge[5]; din pricina aceasta s-a arătat un înger întărindu-L[6]; din pricina aceasta, atîtea nenumărate dovezi de frică, ca să nu spună nimeni că sînt plăsmuite cuvintele Evangheliei. Din pricina aceasta şi rugăciunea Lui stăruitoare. Prin cuvintele: *„Dacă e cu putință să treacă"* a arătat firea Lui omenească, iar prin cuvintele: *„Dar nu cum voiesc Eu, ci cum voieşti Tu"* a arătat virtutea şi înțelepciunea Lui, învățîndu-ne să urmăm lui Dumnezeu, chiar cînd firea noastră ne trage în altă parte.

Dar pentru că nu era de ajuns pentru oamenii fără de minte să le arate numai fața plină de tristețe, Hristos a adăugat şi cuvintele. Şi iarăşi, pentru că nu le erau de ajuns numai cuvintele, au trebuit şi faptele; şi a unit cuvintele cu faptele, ca şi cei mai cîrtitori oameni să creadă că a fost om şi a murit. Dacă, după ce a făcut toate acestea, mai sînt încă unii care nu cred că a fost om cu adevărat, cu mult mai mult n-ar fi crezut de n-ar fi fost acestea.

Vezi cu cîte dovezi arată adevărul întrupării Sale? Cu cele ce rosteşte, cu cele ce pătimeşte.

Apoi vine la Petru şi-i spune: *„Aşa, n-ai putut veghea un ceas cu Mine?"* Toți dormeau, dar îl mustră pe Petru, ca să-i aducă aminte de cuvintele pe care le rostise mai înainte. Cuvintele *„cu Mine"* nu sînt puse fără rost, ci ca şi cum i-ar fi spus: „N-ai putut să priveghezi cu Mine, şi ai spus că-ți vei pune sufletul pentru Mine?" Şi celelalte cuvinte tot acelaşi lucru îl arată, că spune: *„Privegheați şi vă rugați, ca să nu cădeți în ispită"*.

Vezi cum îi învață din nou să nu fie îngîmfați, ci să fie cu inima zdrobită, să fie smeriți şi să lase totul pe seama lui Dumnezeu?

Hristos Se adresează cînd lui Petru, cînd tuturor ucenicilor. Lui Petru îi spune: *„Simone, Simone, a cerut satana să vă cearnă, dar Eu M-am rugat pentru tine"*[7]; iar tuturor celorlalți: *„Rugați-vă să nu cădeți în ispită"*[8]. Cu orice prilej le taie îngîmfarea şi-i face gata de luptă. Apoi, ca să nu pară cuvîntul Său împovărător, le spune: *„Că duhul este osîrdui-*

5. *Luca* 22, 44.
6. *Luca* 22, 43.
7. *Luca* 22, 31-32.
8. *Luca* 22, 40.

tor, iar trupul neputincios". „Chiar dacă ai vrea să dispreţuieşti moartea, spune Hristos, nu vei putea, atîta vreme cît Dumnezeu nu-ţi întinde mînă de ajutor; că trupul trage în jos mintea".

„Şi iarăşi S-a rugat la fel zicînd: „Părinte, dacă nu poate trece acest pahar de la Mine, ca să nu-l beau, facă-se voia Ta!"[9]

Prin aceste cuvinte arată că voinţa lui Hristos este una cu voinţa lui Dumnezeu şi că trebuie să urmăm totdeauna voinţa lui Dumnezeu şi pe aceasta s-o căutăm.

„Şi venind i-a găsit dormind"[10].

Era şi noaptea tîrziu, dar şi ochii ucenicilor erau îngreuiaţi de tristeţe.

Şi S-a dus a treia oară şi a rostit iarăşi aceleaşi cuvinte, întărind că a fost om. Cînd Scriptura arată că un lucru s-a săvîrşit de două şi de trei ori înseamnă că acel lucru este mai presus de orice îndoială. De pildă Iosif îl întreabă pe Faron: *„De două ori ai avut visul acesta? Ei bine, s-a făcut asta pentru adevăr şi pentru ca să fii încredinţat că se va întîmpla cu adevărat"*[11]. De aceea şi Hristos a rostit aceleaşi cuvinte o dată şi de două ori şi de trei ori, pentru a ne încredinţa că a fost om cu adevărat.

– Dar pentru ce a venit a doua oară la ucenici?

– Ca să-i mustre; dar ei erau atît de prinşi de tristeţe încît nici n-au simţit venirea Lui. Şi nu i-a mai mustrat, ci S-a depărtat puţin. Prin aceasta a arătat cît de mare era slăbiciunea lor, că n-au putut să privegheze, deşi fuseseră ţinuţi de rău. Nu-i mai trezeşte, nici nu-i mai ceartă, ca să nu le rănească şi mai mult sufletul, ci Se duce de la ei şi Se roagă. Apoi Se întoarce şi le spune:

„Dormiţi de acum şi odihniţi-vă!"[12]

Şi ar fi trebuit ca atunci să privegheze ucenicii! Hristos însă le arată că ei nu vor suferi nici vederea chinurilor Lui, ci vor fugi şi vor sta departe de agonia Sa. Le mai arată că nu are nevoie de ajutorul lor şi că trebuie să fie dat negreşit în mîinile păcătoşilor.

„Dormiţi de acum şi odihniţi-vă, le spune El. *Iată s-a apropiat ceasul şi Fiul Omului Se dă în mîinile păcătoşilor"*[13].

Arată iarăşi că fapta aceasta intră în rînduiala mîntuirii lumii.

9. *Matei* 26, 42.
10. *Matei* 26, 43.
11. *Fac.* 41, 32.
12. *Matei* 26, 45.
13. *Matei* 26, 45.

II

Dar nu numai asta, ci le şi dă ucenicilor curaj, spunîndu-le: *„În mîinile păcătoşilor”*, ca să le arate că uciderea Lui este opera răutăţii păcătoşilor, nu că ar fi vinovat de vreun păcat[14].

„Sculaţi-vă, să mergem de aici! Iată s-a apropiat cel ce Mă vinde!”

Hristos, prin tot ce face şi spune, îi învaţă pe ucenici că vînzarea şi moartea Lui nu se datorează nici neputinţei, nici silniciei, ci unei rînduieli mai presus de minte şi de cuvînt. Ştia mai dinainte că vînzătorul se apropie; şi nu numai că n-a fugit, ci a şi mers întru întîmpinarea lui.

„Şi încă vorbind El, iată a venit Iuda, unul din cei doisprezece, şi cu el mulţime multă cu săbii şi beţe, de la arhiereii şi bătrînii poporului”[15].

Frumoase unelte în mîinile preoţilor! Năvălesc asupra Lui cu săbii şi cu beţe!

Evanghelistul spune: *„Şi cu ei Iuda, unul din cei doisprezece”*. Evanghelistul îl numeşte iarăşi: *„unul din cei doisprezece”* şi nu-i este ruşine să o spună.

„Iar vînzătorul le dăduse semn, zicînd: „Pe Care-L voi săruta, Acela este, prindeţi-L”[16]

Vai, cîtă răutate a intrat în sufletul vînzătorului! Cu ce ochi se uita atunci la Învăţător? Cu ce gură Îl săruta? O, suflete ticălos! Ce-ai pus la cale? Ce-ai îndrăznit? Ce semn ai dat vînzării? *„Pe Care-L voi săruta”*, a spus Iuda. Se bizuia pe bunătatea Învăţătorului. Bunătatea Lui, care, mai mult decît orice, trebuia să-l ruşineze şi să-l lipsească de orice iertare că a vîndut pe Cel Ce era atît de bun!

– Dar pentru ce Iuda a spus că le va da semn?

– Pentru că de multe ori Domnul, fiind înconjurat de iudei, a trecut printre ei fără să-L vadă. Şi s-ar fi putut întîmpla şi atunci aceasta dacă Hristos ar fi voit. Voind deci să-i arate lui Iuda lucrul acesta, Domnul a orbit atunci vederile celor ce veniseră, şi i-a întrebat: *„Pe cine căutaţi?”*[17] Dar ei nu L-au cunoscut, deşi erau cu făclii şi cu lumini şi aveau pe Iuda cu ei. Iar cînd I-au răspuns: *„Pe Iisus”*, El le-a spus: *„Eu sînt Acela pe Care-L căutaţi”*[18]. Apoi îl întreabă iarăşi pe Iuda:

„Prietene, pentru ce ai venit?”[19]

Atunci a îngăduit Hristos să fie prins, după ce Şi-a arătat puterea Sa.

Evanghelistul Luca spune că, chiar în ceasul acesta al vînzării, Hristos căuta să-l îndrepte pe Iuda, spunîndu-i: *„Iuda, cu o sărutare vinzi pe Fiul Omului?”* [20] „Nici chipul vînzării nu te ruşinează, Iudo?” îi spune

14. *Matei* 26, 46.
15. *Matei* 26, 47.
16. *Matei* 26, 48.
17. *Ioan* 18, 4.
18. *Ioan* 18, 5.
19. *Matei* 26, 50.
20. *Luca* 22, 48.

Domnul. Totuşi, pentru că nici aceasta nu l-a împiedicat pe vînzător, Hristos a primit să fie sărutat şi S-a dat lor de bună voie; şi au pus mîna pe El; şi L-au prins chiar în noaptea în care mîncaseră Paştele. Atît de mult clocoteau de mînie, atît erau de înverşunaţi; dar nimic n-ar fi putut dacă Hristos nu le îngăduia. Aceasta însă nu-l scapă pe Iuda de osînda aceea de nesuferit, ci îl osîndeşte şi mai mult, pentru că a ajuns mai sălbatic decît o fiară, deşi avusese atîtea dovezi de puterea Lui, de blîndeţea şi de bunătatea Lui.

Ştiind[21], dar, aceasta, să fugim de lăcomie. Ea, da ea, l-a înnebunit atunci pe Iuda; ea îi face pe cei stăpîniţi de această patimă să ajungă pînă la cea mai cumplită cruzime şi neomenie. Cînd lăcomia îi face pe oameni să nu se mai gîndească la mîntuirea lor, cum se mai pot gîndi ei la mîntuirea altora? Şi atît de tiranică este patima aceasta încît biruie uneori chiar apriga dragoste trupească. De aceea, mă cuprinde o amarnică ruşine cînd văd că pe mulţi oameni îi opreşte de la desfrîu dragostea de bani, dar nu vor să trăiască în cuminţenie şi curăţie de frica lui Hristos. Să fugim, dar, de această patimă! Nu voi înceta niciodată de a o spune.

Spune-mi, omule, pentru ce aduni aur? Pentru ce-ţi faci robia mai amară? Pentru ce-ţi faci închisoarea mai împovărătoare? Pentru ce-ţi faci grija mai usturătoare? Închipuie-ţi că-i al tău tot aurul din mine, că-i al tău tot aurul din palatele împărăteşti! Dacă ai avea toată grămada aceea de aur nu te-ai folosi de ea, ci numai ai păzi-o. Şi acum ai atîta aur şi nu te foloseşti de el, ci stai lîngă el ca lîngă nişte averi străine; dacă ai avea mai mult aur, tot aşa ai face, ba chiar cu mult mai mult. Aşa obişnuiesc zgîrciţii. Cu cît au mai mult aur cu atît îl cruţă mai mult.

– Da, aşa e; dar ştiu că-i al meu, că-l stăpînesc.

– Stăpînirea este numai în mintea ta, nu în realitate, că nu te foloseşti de aurul tău.

– Vreau însă să ajung cu el temut de oameni!

– Da, ai să ajungi mai degrabă pradă şi bogaţilor şi săracilor şi hoţilor şi bîrfitorilor şi slugilor; într-un cuvînt tuturor celor ce voiesc să-ţi întindă curse. Dacă vrei să fii temut de oameni, taie părţile tale slabe de unde te pot apuca şi întrista toţi cei ce vor să-ţi ia aurul. Sau n-ai auzit proverbul care spune că pe cel sărac şi gol nu-l pot dezbrăca de-ar năvăli asupra lui o sută? Sărăcia îi este cel mai mare apărător pe care nici împăratul n-o poate învinge, nici supune.

III

Toţi de-a valma îl supără pe iubitorul de argint. Dar pentru ce vorbesc de oameni, cînd şi moliile şi viermii luptă împotriva lui? Dar pentru

21. De aici începe partea morală: *Împotriva iubitorilor de argint şi lacomilor. Cu cît adună mai mult cu atît mai mult suferă.*

ce vorbesc de molii? Chiar de nu l-ar supăra nimeni, e de ajuns numai timpul ca să-i facă cea mai mare pagubă unuia ca acesta. Te întreb: care-i plăcerea bogăției? Eu văd numai neplăceri. Spune-mi tu: Care-i plăcerea?

– Dar care-s neplăcerile?

– Iată-le! Grijile, uneltirile, dușmănia, ura, teama, setea necontenită și chinul nesfîrșit. După cum îndrăgostitul îndură cel mai mare chin cînd strînge în brațe iubita, dar nu-și poate îndeplini pofta, tot așa și cu bogatul. Are bogăție, stă alături de ea, dar nu-și poate împlini toată pofta, ci se întîmplă așa cum a spus un bărbat înțelept: *„Ca pofta eunucului de a strica fecioria unei fete!"*[22]; și: *„Ca un eunuc care îmbrățișează o fecioară și suspină"*[23]. Așa pățesc toți bogații. Cine poate vorbi de toate celelalte neplăceri? Este urît de toți: de slugi, de cei ce muncesc pămîntul, de vecini, de cei ce se ocupă cu treburile statului, de cei nedreptățiți de el, de cei cărora nu le-a făcut nici un rău; și mai mult decît toți, de soție și de copii; că zgîrcitul nu-și hrănește copiii ca pe niște oameni liberi, ci mai rău decît ca pe niște prinși de război și ca pe robii cumpărați din piață. Zgîrcitul își pricinuiește luiși prilejuri de mînie, de supărare, de furie, de batjocură. Este bătaia obștească de joc a tuturora.

Acestea-s neplăcerile bogăției; și poate chiar mai multe decît acestea. N-ai putea niciodată să le zugrăvești pe toate cu cuvîntul, ci numai viața de toate zilele le poate înfățișa. Spune-mi, care-i plăcerea ce ți-o dă bogăția?

– Mă văd bogat și mă socotesc bogat! mi se poate răspunde.

– Este, oare, o plăcere să te socotești bogat? Bogăția nu-i decît un nume care pricinuiește cea mai mare invidie. Și nu-i numai un nume, ci și un nume lipsit de conținut.

– Dar bogatul se bucură la gîndul că e bogat.

– Se bucură de acelea de care ar trebui să se întristeze.

– Să se întristeze? Pentru ce?

– Pentru că bucuria aceasta a lui îl face să nu mai fie bun de nimic. Îl face fricos și laș; și cînd pleacă în călătorie și cînd se găsește în fața morții. Bogatul socotește moartea o îndoită nenorocire, pentru că iubește banii mai mult decît lumina zilei. Pe unul ca acesta nici cerul nu-l desfată, că nu-i aduce aur; nici soarele, că nu-i sloboade raze de aur.

– Dar sînt unii bogați care se bucură de averile lor. Petrec, mănîncă, se îmbată, trăiesc în lux.

22. *Înț. Sir.* 20, 3.
23. *Înț. Sir.* 30, 20.

– Vorbindu-mi de aceştia îmi vorbeşti de nişte bogaţi mai răi decît zgîrciţii. Că ei mai cu seamă, sînt cei care nu se bucură de avuţiile lor. Zgîrcitul se abţine de la celelalte păcate şi e înlănţuit numai de o singură dragoste, dragostea de bani; aceştia însă sînt mai răi decît zgîrciţii; că în afară de păcatele de care mi-ai vorbit, mai atrag asupra lor o mulţime de stăpîni cumpliţi şi slujesc în fiecare zi, ca unor tirani amarnici, stomacului, plăcerilor trupeşti, beţiei şi celorlalte patimi desfrînate; întreţin curtezane, întind mese luxoase, găsesc plăceri în tovărăşiile cu paraziţii şi linguşitorii, se dedau la amoruri împotriva firii, îmbolnăvindu-şi de pe urma lor şi trupul şi sufletul cu mii şi mii de boli. Nu-şi cheltuiesc averile pe lucruri de folos, ci spre stricarea trupului şi odată cu el şi spre stricarea sufletului. Fac la fel ca unul care, împodobindu-şi trupul, ar socoti că-şi cheltuieşte averea pe lucruri de folos. Prin urmare numai acela gustă plăcerile bogăţiei, numai acela este stăpîn pe averile lui, care întrebuinţează averile pe ceea ce trebuie; ceilalţi sînt robii şi prizonierii avuţiilor lor; îşi măresc patimile trupului şi bolile sufletului. Cum poate fi plăcere şi desfătare acolo unde-i împresurare de duşmani şi război, unde-i furtună mai cumplită ca furtuna mării? Dacă bogăţia dă peste un prost, apoi îl prosteşte şi mai mult; dacă dă peste un desfrînat, apoi îl face şi mai desfrînat.

– Dar ce folos are săracul de pe urma priceperii lui?

– Poate că n-o ştii! Nici orbul nu ştie care-i folosul luminii. Ascultă pe Solomon, care spune: *„Pe cît este deosebirea între întuneric şi lumină, pe atît este mai presus înţeleptul de nebun”*[24]. Cum să-l învăţăm pe cel din întuneric? Că întuneric este dragostea de avuţii şi nu lasă să se vadă cum sînt ele în realitate, ci le arată altfel. După cum cel care este în întuneric socoteşte o nimica vasele de aur, pietrele preţioase sau hainele de purpură, pentru că nu vede frumuseţea lor, tot aşa şi cel stăpînit de iubirea de argint nu vede cum trebuie frumuseţile celor ce merită să fie dorite. Împrăştie, te rog, întunericul pricinuit de patima aceasta şi vei vedea ce sînt avuţiile! Nicăieri nu se vede aceasta aşa de bine ca în sărăcie; nicăieri nu se vădesc bogăţiile a fi o nimica, ca în filozofie!

IV

O, oameni nebuni, care blestemaţi pe săraci şi spuneţi că sărăcia face de ruşine şi viaţa oamenilor şi casele lor! Din pricina aceasta amestecaţi totul pe lume. Spune-mi, care e ruşinea casei unui sărac? Că nu are pat de fildeş, că nu are vase de argint? Că toate lucruruile din casa lui sînt de

24. *Ecl.* 2, 13.

lut şi de lemn? Dar tocmai aceasta dă unei case cea mai mare slavă şi strălucire. Cînd nu te ocupi de cele lumeşti poţi să-ţi întrebuinţezi timpul cu grija de suflet. Cînd vezi că te îngrijeşti numai de cele lumeşti, ruşinează-te de marea ta necuviinţă. Şi mai ales casele bogaţilor sînt lipsite de cuviinţă. Poate fi, oare, o mai mare necuviinţă decît aceea de a îmbrăca lemnele cu covoare, de a fereca paturile cu argint ca la teatru şi ca pe scenă? Care casă seamănă mai mult cu scena şi cu cele de pe scenă? Casa bogatului sau casa săracului? Nu-i aşa că a bogatului? Deci ea este plină de necuviinţă. Care casă seamănă cu casa lui Pavel, cu a lui Avraam? Nu-i aşa că a săracului? Deci ea este plină de podoabe şi de bună-cuviinţă. Şi ca să cunoşti că mai cu seamă aceasta este podoaba unei case, mergi în casa lui Zaheu şi află cum şi-a împodobit el casa cînd Hristos a vrut să intre în ea! Zaheu n-a alergat la vecini ca să ceară scaune şi paturi de fildeş, nici n-a scos din lăzi covoare ţesute în Lacedemonia, ci şi-a împodobit casa cu podoaba potrivită lui Hristos.

– Care-i podoaba aceasta?

– *„Voi da, spune el, jumătate din averile mele săracilor şi celui de la care am răpit îi voi întoarce împătrit!"*[25]

Aşa să ne împodobim şi noi casele noastre, ca să intre şi în casa noastră Hristos. Acestea-s uşile cele bune; acestea-s covoarele cele frumoase; acestea se fac în ceruri; acolo se ţes. Unde sînt acestea, acolo este şi Împăratul cerurilor. Dar dacă-ţi vei împodobi casa altfel, chemi pe diavol şi ceata lui. Du-te şi în casa lui Matei vameşul! Ce a făcut şi el? Mai întîi s-a împodobit pe el cu rîvnă, apoi a lăsat pe toate şi a urmat lui Hristos[26]. Tot aşa şi-a împodobit şi Cornelie casa: cu rugăciuni şi cu milostenii[27]. De aceea, pînă astăzi, casa lui străluceşte mai mult decît palatele împărăteşti. Urîţenia unei case nu se datorează mobilelor aşezate la voia întîmplării, nici patului nearanjat, nici pereţilor înnegriţi de fum, ci păcatelor celor ce locuiesc în casă. Hristos arată lucrul acesta prin aceea că nu Se ruşinează să intre într-o casă ca aceasta dacă în ea locuieşte un om virtuos; în cealaltă însă niciodată nu va intra, chiar de-ar avea acoperiş de aur. Deci casa care primeşte pe Stăpînul universului e mai strălucită decît palatele împărăteşti; cealaltă casă, cu acoperişurile de aur şi cu coloane, se aseamănă cu haznalele şi cu canalele, pentru că are în ea vasele diavolului.

25. *Luca* 19, 8.
26. *Matei* 9, 9.
27. *Fapte* 10, 4.

N-am spus aceste cuvinte despre bogații care-și cîștigă averile lor în mod cinstit și le întrebuințează cum trebuie, ci de bogații lacomi și zgîrciți. La aceștia nici o rîvnă, nici o grijă de cele de neapărată trebuință; singura lor grijă și rîvnă este de a-și umple pîntecele, de a se îmbăta și de a săvîrși alte necuviințe la fel cu acestea; la ceilalți, grija de a filozofa. De aceea Hristos n-a intrat niciodată într-o casă luxoasă, ci în casa vameșului Matei, în casa mai marelui vameșilor, în casa pescarului. A lăsat la o parte palatele și pe cei îmbrăcați cu haine moi.

Așadar și tu, dacă vrei să-L chemi pe Hristos în casa ta, împodobește-ți casa cu milostenii, cu rugăciuni, cu rugi și cu privegheri de noapte. Acestea-s podoabele lui Hristos; celelalte, ale diavolului, dușmanul lui Hristos. Nimeni, dar, să nu-și acopere fața de rușine că are o casă urîtă dacă are astfel de podoabe. Nici un bogat să nu se îngîmfe că are o casă luxoasă, ci mai bine să-și acopere fața de rușine și să caute să aibă o casă ca aceea, părăsindu-o pe a lui, ca să primească pe Hristos și aici pe pămînt și să se desfăteze și dincolo, în corturile cele veșnice, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXXXIV

„Şi iată unul din cei ce erau cu Iisus, întinzînd mîna, a scos sabia şi lovind pe sluga arhiereului, i-a tăiat urechea. Atunci Iisus i-a zis: „Întoarce sabia la locul ei; că toţi cei ce scot sabia, de sabie vor muri. Sau ţi se pare că nu pot să rog pe Tatăl Meu şi să-Mi trimită acum mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri? Dar cum se vor împlini Scripturile, că aşa trebuie să fie?"[1]

I

– Cine a fost cel care a tăiat urechea?

– Evanghelistul Ioan spune că Petru[2]. A făcut lucrul acesta din pricina firii lui înflăcărate.

Dar se cade să ne întrebăm: Pentru ce purta sabie? Că purta sabie se vede nu numai de aici, ci şi din răspunsul pe care ucenicii l-au dat lui Hristos: *„Sînt aici două săbii"*[3].

– Pentru ce, dar, le-a îngăduit Hristos să poarte săbii?

– Şi la întrebarea aceasta ne răspunde tot evanghelistul Luca, care, spunînd că Hristos a zis ucenicilor Lui: *„Cînd v-am trimis fără de pungă şi fără traistă şi fără încălţăminte, aţi avut nevoie de ceva?"*, iar cînd ei au răspuns: „De nimic", le-a spus: *„Iar acum cel ce are pungă să o ia, asemenea şi traistă; iar cel ce n-are sabie să-şi vîndă haina lui şi să-şi cumpere sabie". Iar cînd ei au răspuns: „Sînt aici două săbii", le-a spus: „Sînt de ajuns"*[4]

– Dar de ce le-a îngăduit să poarte sabie?

– Ca să-i încredinţeze că are să fie vîndut. De aceea le-a spus: *„Să-şi cumpere sabie"*, nu ca să se înarmeze cu săbii – Doamne fereşte! –, ci prin cuvintele acestea a arătat vînzarea.

– Dar pentru ce le spune să ia traistă?

– I-a învăţat să fie treji, să privegheze şi să aibă multă rîvnă. La început, pentru că erau neiscusiţi, Hristos i-a încălzit cu marea Lui putere;

1. *Matei* 26, 51–54.
2. *Ioan* 18, 10.
3. *Luca* 22, 38.
4. *Luca* 22, 35–38.

acum însă îi scoate ca pe nişte pui din cuib şi le porunceşte să se folosească de aripile lor. Dar ca să nu socotească ucenicii că le-a îngăduit să poarte sabie din pricina slăbiciunii Lui, Domnul le aminteşte de cele petrecute mai înainte, spunîndu-le: *„Cînd v-am trimis fără pungă, aţi avut lipsă de ceva?"*, ca şi prin una şi prin alta să cunoască puterea Sa; şi prin aceea că i-a ocrotit şi prin aceea că acum îi lasă singuri.

– Dar de unde erau acolo săbii?

– Fuseseră la cină şi ieşiseră de la masă. Acolo erau şi cuţite pentru miel. Ucenicii, auzind că au să vină unii împotriva Domnului, poate că au luat şi săbii, ca să le aibă de ajutor şi să lupte pentru Învăţătorul lor. Dar aceasta era numai ideea ucenicilor. De aceea Petru este certat de Hristos că s-a slujit de sabie; şi-l ceartă cu aspră ameninţare.

Petru a atacat sluga care s-a apropiat; a atacat-o cu căldură; dar n-a făcut-o ca să se apere pe el, ci pe învăţătorul lui. Hristos însă n-a îngăduit să se facă vreo vătămare; a vindecat urechea slugii. A făcut o mare minune, în stare să vădească blîndeţea şi puterea Lui, dar şi iubirea şi bunătatea ucenicului. Petru a scos sabia din dragoste pentru Hristos şi a băgat-o la locul ei din supunere faţă de Hristos. Cînd a auzit: *„Bagă sabia ta la locul ei"*, a ascultat îndată şi niciodată în toată viaţa lui n-a mai făcut asta. Evanghelistul Luca spune că ucenicii L-au întrebat pe Domnul: *„Să lovim cu sabia?"*[5], dar Domnul i-a oprit. A vindecat sluga rănită, iar pe ucenic l-a certat şi l-a ameninţat; şi ca să-l convingă, a spus: *„Toţi cei ce scot sabia, de sabie vor muri"*. Adaugă şi un temei cuvintelor Lui: *„Sau vi se pare că nu pot să rog pe Tatăl Meu să-Mi trimită mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri? Dar ca să se plinească Scripturile"*. Cu aceste cuvinte, Hristos, a stins mînia lor, arătîndu-le că şi Scripturile hotărăsc lucrul acesta. De aceea i-a rugat mai înainte pe ucenici să îndure cu resemnare tot ce se întîmplă, cunoscînd că totul se întîmplă după voia lui Dumnezeu. Şi i-a mîngîiat pe ucenici cu două temeiuri: unul, că vor fi pedepsiţi cei ce fac rău: *„Toţi cei ce scot sabia, de sabie vor muri"*; al doilea, că El nu suferă acestea fără voia Lui: *„Pot să rog pe Tatăl Meu"*.

– Dar pentru ce n-a spus: „Sau credeţi că nu pot să-i omor pe toţi?"

– Pentru că păreau a fi mai vrednice de crezare cuvintele spuse; că apostolii nu aveau încă despre Hristos părerea ce I se cuvenea. Cu puţin mai înainte spusese: *„Întristat este sufletul Meu pînă la moarte"*[6]; şi: *„Părinte, să treacă de la Mine paharul acesta"*[7]; a fost văzut apoi tulburat sufleteşte, plin de sudoare şi întărit de înger. Aşadar, pentru că Hristos a arătat multe slăbiciuni omeneşti, n-ar fi fost crezut dacă ar fi spus: „Cre-

5. *Luca* 22, 49.
6. *Matei* 26, 38.
7. *Matei* 26, 39.

deţi că nu pot să-i omor pe toţi?" De aceea a spus: *„Sau socotiţi că nu pot să rog pe Tatăl Meu?"* Apoi spune iarăşi cuvinte pe care le-ar fi spus orice om: *„Să-mi trimită douăsprezece legiuni de îngeri"*. Dacă un înger a ucis o sută optzeci şi cinci de mii de ostaşi înarmaţi[8], ar fi fost, oare, nevoie de douăsprezece legiuni pentru o mie de oameni? Nu! Dar Hristos grăieşte aşa din pricina fricii şi slăbiciunii ucenicilor; că erau morţi de frică. De aceea aduce ca temei Scripturile, spunînd: *„Cum se vor împlini Scripturile?"* Îi înfricoşează şi mai mult cu cuvintele Scripturii: „Dacă Scripturile spun aceasta, le zice Domnul, pentru ce vă împotriviţi acestor oameni, luptîndu-vă cu ei?"

II

Aceste cuvinte le-a spus ucenicilor Săi; celorlalţi le grăieşte aşa:

„Ca la un tîlhar aţi ieşit cu săbii şi cu beţe să Mă prindeţi? În fiecare zi şedeam în templu învăţînd şi nu M-aţi prins!"[9]

Uită-te cîte a făcut Hristos ca să zguduie sufletele celor care au tăbărît asupra Lui: i-a aruncat cu faţa la pămînt, a vindecat urechea slugii, i-a ameninţat cu moartea, căci *„cine scoate sabia de sabie va muri."* Cu vindecarea urechii i-a încredinţat şi de adevărul acestor cuvinte. De fiecare dată Hristos Îşi arată puterea Lui şi prin cele ce face şi prin cele ce spune că se vor întîmpla în viitor, pentru a le arăta că prinderea Lui nu se datorează puterii lor. De aceea a şi adăugat: *„În fiecare zi eram cu voi şi şedeam învăţînd şi nu M-aţi prins"*. Şi cu aceste cuvinte le arată că prinderea Lui s-a făcut cu voia Lui. Trece peste minuni şi vorbeşte numai de învăţătura Sa, ca să nu pară că se laudă. „Cînd învăţam, nu M-aţi prins. Cînd am tăcut, atunci aţi tăbărît asupra Mea! Eram în templu şi nimeni n-a pus mîna pe Mine. Acum însă la o vreme nepotrivită şi la miezul nopţii, v-aţi aruncat asupra Mea cu săbii şi cu beţe. Pentru ce era nevoie de aceste arme, cînd am fost tot timpul în mijlocul vostru?" Cu aceste cuvinte le-a arătat că, dacă nu S-ar fi dat de bună voie în mîna lor, n-ar fi putut pune mîna pe El. Dacă n-au putut să-L prindă atunci cînd Îl aveau în mînă, dacă n-au putut să pună mîna pe El atunci cînd Îl aveau în mijlocul lor, nici acum n-ar fi putut-o face, dacă n-ar fi voit să fie prins. Hristos însă lămureşte şi nedumerirea aceasta: pentru că acum a voit.

„Dar aceasta s-a făcut, a spus El, *ca să se plinească Scripturile profeţilor"*[10].

Ai văzut că pînă în cel din urmă ceas şi chiar în clipa vînzării a făcut totul pentru îndreptarea acelora, vindecînd, profeţind, ameninţînd: *„De*

8. *IV Regi* 19, 35.
9. *Matei* 26, 55.
10. *Matei* 26, 56.

sabie vor muri", spunînd că de buna Sa voie suferă: *„În fiecare zi eram cu voi, învățîndu-vă"*, arătînd că este de acord cu Tatăl: *„Ca să se implinească Scripturile profeților"*.

– Dar pentru ce nu L-au prins în templu?

– Pentru că în templu n-ar fi îndrăznit din pricina mulțimii. De aceea Hristos a şi ieşit afară din oraş, pentru ca şi locul şi timpul să le îngăduie să-L prindă şi pentru ca pînă în cel din urmă ceas să le taie orice cuvînt de apărare. Cum ar fi putut da o învățătură potrivnică, El, Care S-a dat pe Sine pentru ca să se implinească profețiile?

„Atunci toți ucenicii Lui, lăsîndu-L, au fugit" [11].

Cînd L-au prins, ucenicii au stat pe loc; dar după ce a grăit cuvintele acelea către cei ce L-au prins, au fugit. Au văzut că nu mai este cu putință să mai scape, de vreme ce de bună voie Se dă pe mîna lor şi spusese că se face aceasta potrivit Scripturilor.

După ce au fugit ei,

„L-au dus la Caiafa; iar Petru L-a urmat şi a intrat să vadă care este sfîrşitul" [12].

Mare este dragostea ucenicului! N-a fugit nici cînd a văzut pe ceilalți ucenici fugind, ci a rămas şi a intrat împreună cu El. E drept, a intrat şi Ioan, dar acesta era cunoscut la curtea arhiereului[13].

– Şi pentru ce L-au dus acolo unde erau adunați toți?

– Pentru ca să se facă toate cu hotărîrea arhiereilor. Caiafa era atunci arhiereu; şi toți erau acolo şi-L aşteptau pe Iisus. Pentru aceasta privegheau şi erau treji! Scriptura spune că nici n-au mîncat atunci Paştele, ci în acest scop au stat toată noaptea treji. Cînd evanghelistul Ioan a spus că era dimineață, a adăugat: *„N-au intrat în pretoriu ca să nu se spurce, ci să mănînce Paştele"* [14].

– Ce putem spune?

– Că au mîncat Paştele în altă zi şi au călcat în picioare legea din dorința de a-L ucide pe Hristos. Hristos n-a călcat timpul Paştelor; dar ei îndrăzneau orice, chiar dacă ar fi călcat mii şi mii de legi. Altădată, cînd fierbeau cumplit de mînie, n-au putut pune mîna pe El, deşi au încercat de multe ori să-L omoare; acum însă, cînd au pus mîna pe El într-un chip atît de neaşteptat, au preferat să lase şi Paştele numai ca să-şi împlinească ucigaşa lor dorință. De aceea s-au şi adunat cu toții. Era o adunare de ciumați. Şi vrînd să dea ticăloşiei acesteia o înfățişare de judecată, au

11. *Matei* 26, 56.
12. *Matei* 26, 57–58.
13. *Ioan* 18, 15.
14. *Ioan* 18, 28.

căutat şi martori. *„Dar mărturiile nu se potriveau"*, spune evanghelistul Marcu[15]. Atît era de plăsmuită judecata! Totul era numai tulburare şi zgomot.

„Şi venind martori mincinoşi au spus: „Acesta a zis: „Voi dărîma templul acesta şi în trei zile îl voi zidi"[16].

Hristos într-adevăr spusese: *„În trei zile";* dar n-a spus: „Îl voi dărîma", ci *„dărîmaţi"*[17]*;* şi n-a vorbit despre templul din Ierusalim, ci despre trupul Lui.

– Ce a făcut arhiereul?

– Voind să-L facă pe Domnul să Se apere, ca să-L prindă în cuvînt, a spus:

„Nu auzi ce mărturisesc aceştia împotriva Ta?" Iar El tăcea"[18].

Orice apărare ar fi fost fără de folos. Nimeni n-ar fi ascultat-o. Era numai o formă de judecată. De fapt era un atac de tîlhari care atacă la drumul mare. De aceea a tăcut Hristos. Arhiereul însă stăruia, zicînd:

„Te jur pe Dumnezeul cel viu să ne spui dacă Tu eşti Hristosul, Fiul Dumnezeului celui viu". Iar El a spus: „Tu ai zis! Dar Eu vă spun: De acum veţi vedea pe Fiul Omului şezînd în dreapta puterii şi venind pe nori". Atunci arhiereul şi-a sfîşiat veşmintele lui, zicînd: „A hulit!"[19]

A făcut lucrul acesta ca să fie şi mai împovărătoare învinuirea adusă Domnului; a făcut mai tari cuvintele sfîşiindu-şi hainele. Spusele Domnului băgaseră frica în ascultători; de aceea arhiereul a făcut acum ceea ce făcuseră iudeii la uciderea lui Ştefan cînd şi-au astupat urechile[20].

III

Şi ce hulă era aceea? Că Hristos spusese doar mai înainte cînd erau ei adunaţi: *„Zis-a Domnul Domnului Meu: „Şezi de-a dreapta Mea";* şi a tîlcuit aceste cuvinte[21]. Atunci n-au îndrăznit să spună ceva, ci au tăcut şi de atunci nu L-au mai contrazis. Cum se face, dar, că acum numesc spusele Sale hulă?

– Dar pentru ce le-a răspuns Hristos aşa?

– Ca să le taie orice cuvînt de apărare; că pînă în cea din urmă zi i-a învăţat că El este Hristos, că stă în dreapta Tatălui şi că va veni iarăşi să judece lumea; cuvinte care arată desăvîrşitul acord dintre El şi Tatăl.

15. *Marcu* 14, 56.
16. *Matei* 26, 60–61.
17. *Ioan* 2, 19.
18. *Matei* 26, 62–63.
19. *Matei* 26, 63–65.
20. *Fapte* 7, 57.
21. *Matei* 22, 41–45.

Aşadar, după ce şi-a sfîşiat hainele, arhiereul a spus:

„Ce vi se pare?"[22]

Nu pronunţă el hotărîrea, ci-i pofteşte pe ceilalţi, ca şi cum ar fi fost vorba de nişte păcate cunoscute de toţi şi de o hulă învederată. Ştiau că dacă ar fi ajuns să se judece pricina şi să se cerceteze cu de-amănuntul, Hristos ar fi fost absolvit de orice vină; de aceea Îl osîndesc fără judecată şi bagă în mintea ascultătorilor gîndul acesta, spunîndu-le:

„Voi aţi auzit hula!"[23]

Aproape că i-a silit şi i-a constrîns să pronunţe hotărîrea.

– Ce au spus aceia?

– *„Vinovat este de moarte!"*[24]

L-au şi socotit osîndit. Au procedat aşa ca să-l facă şi pe Pilat să pronunţe aceeaşi sentinţă. Arhiereii ştiau aceasta şi de aceea au spus: *„Vinovat este de moarte!"*. Aceiaşi oameni sînt şi pîrîşi şi judecători, aceiaşi şi cei ce pronunţă hotărîrea; aceiaşi oameni au făcut atunci totul.

– Dar pentru ce nu L-au învinuit că a călcat sîmbăta?

– Pentru că de multe ori le închisese gura. De altfel chiar din pricina celor spuse atunci voiau să-L prindă şi să-L osîndească.

Arhiereul, luîndu-o înainte, a scos din gura celor adunaţi hotărîrea, atrăgîndu-i pe toţi de partea lui prin sfîrşierea hainelor. Şi L-au dus la Pilat ca pe unul ce fusese osîndit. Astfel arhiereul a făcut totul. Lui Pilat nu i-a spus nici una din învinuirile aduse.

– Dar ce i-a spus?

– *„De n-ar fi fost acesta făcător de rele, nu L-am fi dat ţie!"*[25] Voiau să-L omoare punîndu-I în spate crime obşteşti.

– Dar pentru ce nu L-au ucis pe ascuns?

– Pentru că voiau să-I atace şi slava lui. Mulţi auziseră de El, mulţi îl admirau şi se minunau de El; de aceea arhiereii şi-au dat toată silinţa să-L ucidă pe faţă, înaintea tuturora. Hristos nu i-a împiedicat, ci S-a slujit de răutatea lor spre vădirea adevărului, pentru ca moartea Lui să ajungă cunoscută. A ieşit cu totul altceva decît ce voiau arhiereii. Voiau să-L facă de ocară, să-L facă de ruşine prin osîndirea aceasta; Hristos însă tocmai prin aceasta a strălucit mai mult. Şi după cum spuneau: *„Să-L omorîm, ca nu cumva să vină romanii şi să ne ia cetatea şi neamul"*[26] şi după ce L-au omorît s-a întîmplat ce-au spus, tot aşa şi acum; şi-au dat toată silinţa să-L răstignească în faţa întregii lumi, ca să-I

22. *Matei* 26, 66.
23. *Matei* 26, 65.
24. *Matei* 26, 66.
25. *Ioan* 18, 30.
26. *Ioan* 11, 48.

vatăme slava; dar a ieşit cu totul dimpotrivă. Iudeii aveau şi ei puterea să-L ucidă – ascultă ce le spune Pilat: *„Luaţi-L voi şi după legea voastră judecaţi-L"*[27] – dar n-au voit, pentru ca să pară că a fost ucis ca un călcător al legilor statului, ca unul ce a vrut să ia puterea, ca un răzvrătit împotriva ordinei de stat. De aceea L-au şi răstignit împreună cu tîlharii; de aceea au şi spus: *„Nu scrie: „Acesta este Împăratul iudeilor", ci: „El a spus!"*[28]. Toate acestea s-au făcut pentru adevăr, pentru ca iudeii să nu aibă nici măcar o umbră de neruşinată apărare. La fel şi cu mormîntul! Peceţile şi paza au făcut să strălucească şi mai mult adevărul. Acelaşi lucru l-au făcut şi batjocoririle, bătăile de joc şi ocările. Aşa e minciuna. Pe acolo se descoperă, pe unde se unelteşte. Aşa s-a întîmplat şi acum. Cei ce păreau biruitori, aceia mai ales au fost facuti de ruşine, aceia au fost biruiţi şi au pierit; iar Cel Ce părea învins, Acela mai cu seamă a strălucit şi a învins cu tărie.

Să nu căutăm[29], dar, să învingem în orice împrejurare şi nici să fugim de înfrîngere. Sînt victorii care vatămă şi sînt înfrîngeri care folosesc. De pildă cei ce se mînie; se pare că biruie cel ce ocărăşte mai mult; dar nu; el este cel biruit de această patimă cumplită, el este cel vătămat. Şi dimpotrivă,cel ce suferă cu curaj ocările, acela biruie, acela învinge. Celălalt n-a fost în stare să-şi stingă boala lui; acesta a curmat-o şi pe a celuilalt; celălalt a fost biruit de propria lui patimă; acesta a biruit şi patima aceluia; nu numai că nu s-a ars, dar chiar a stins şi flacăra celuilalt, care se urca la înălţime. Dacă ar fi vrut şi acesta să aibă o aparentă victorie, ar fi fost biruit şi el, că ocărîndu-l pe celalalt ar fi făcut să sufere el însuşi mai mult şi ar fi fost amîndoi, ca nişte femei, învinşi de mînie într-un chip ruşinos şi vrednic de milă. Aşa însă acesta, pentru că s-a purtat ca un filozof, a scăpat şi de această ruşine; iar prin frumoasa lui biruinţă a înălţat împotriva mîniei un trofeu strălucit şi în el însuşi şi în celălalt.

IV

Aşadar să nu căutăm în orice împrejurare să învingem. Lacomul biruie pe cel ce-l jefuieşte, dar biruinţa lui e rea şi aduce pagubă biruitorului. Dar dacă cel jefuit, cel care pare învins, rabdă ca un filozof, el este biruitorul, el poartă cununa. În orice împrejurare e mai bine să fii înfrînt; şi acesta e cel mai bun chip de victorie. Dacă te jefuieşte cineva, dacă te bate, dacă te invidiază şi dacă nu mergi împotriva lui şi eşti biruit, atunci

27. *Ioan* 18, 31.
28. *Ioan* 19, 21.
29. De aici începe partea morală: *Despre răbdare şi mînie; cel învins cînd este batjocorit, acela mai cu seamă învinge. Tot aici şi despre Iosif şi egipteancă.*

tu ești biruitorul. Dar pentru ce vorbesc eu de jaf și de invidie? Chiar cel care-i dus la mucenicie, atunci biruie cînd e legat, cînd e biciuit, cînd e tăiat în bucăți, cînd e omorît. Și ceea ce-i înfrîngerea în război, căderea luptătorului, aceea este la noi victorie. Niciodată nu învingem cînd facem rău! Dar totdeauna învingem cînd suferim răul. Așa ajunge și victoria mai strălucitoare cînd, prin răbdare, învingem pe cei ce ne fac rău. De aici se vede că victoria vine de la Dumnezeu. Victoria aceasta este cu totul de altă natură decît victoria cea lumească. Aceasta e mai cu seamă și dovada tăriei ei. Așa sfărîmă și stîncile din mare valurile ce le izbesc; așa au fost strigați și încununați și sfinții toți și au înălțat trofee strălucitoare, cîștigînd această biruință, care nu urmărea un folos material. Nici să nu ridici brațul, nici să te ostenești! Dumnezeu îți dă această putere ca să birui, nu luîndu-te de piept cu cel ce-ți face rău, ci răbdînd numai. Nu lua poziție de atac, și ai și biruit; nu te lua la trîntă, și ai și fost încununat. Ești cu mult mai bun, cu mult mai puternic decît potrivnicul tău. Pentru ce vrei să te faci de rîs? Nu-i da aceluia prilej să spună: „Ne-am luat la bătaie și l-am biruit!", ci lasă-l pe el să se minuneze și să se crucească de purtarea ta cea pașnică și să spună tuturora că ai învins fără să te bați. Așa a biruit și fericitul Iosif. A învins totdeauna pe cei care-i făceau rău răbdînd răul. Și frații lui și egipteanca au uneltit împotriva lui; dar el pe toți i-a biruit. Nu-mi vorbi de temnița în care a stat, nici de palatul în care locuia egipteanca, ci arată-mi cine-i învinsul și cine-i biruitorul, cine e trist și cine se bucură. Egipteanca n-a putut numai pe dreptul Iosif să-l biruie, dar n-a putut să-și biruie nici propria ei patimă. Iosif însă a biruit-o și pe ea și a biruit și această patimă cumplită. De vrei, ascultă-i cuvintele și vei vedea victoria! *„Ai adus aici în casă,* spune ea, *un sclav evreu ca să-și bată joc de mine"*[30]. Nu el, ticăloaso și nenorocito, și-a bătut joc de tine, ci diavolul care ți-a spus că poți frînge oțelul. Nu bărbatul tău a adus în casa ta un sclav evreu ca să te ispitească, ci demonul cel viclean a adus în sufletul tău desfrîul cel necurat, el și-a bătut joc de tine. Ce a făcut Iosif? A tăcut și a fost osîndit, ca și Hristos. Că toate cele din Vechiul Testament sînt preînchipuiri ale celor din Noul Testament.

– Bine, bine, dar Iosif a ajuns la închisoare, iar egipteanca stătea în palate!

– Și ce-i cu asta? Iosif, deși era în lanțuri, era mai strălucit decît cel cu cunună pe cap; egipteanca însă, deși trăia în cămările cele împărătești, era mai nenorocită decît un întemnițat. Dar nu trebuie să

30. *Fac.* 39, 14.

vezi numai din asta victoria unuia şi înfrîngerea alteia, ci şi din chipul în care au luat sfîrşit lucrurile. Cine a făcut ce-a vrut? Întemniţatul, şi nu împărăteasa. Întemniţatul s-a străduit să-şi păstreze curăţenia trupească şi sufletească, iar egipteanca a vrut să i-o răpească. Şi cine a făcut ceea ce a voit? Cel care a suferit răul sau aceea care a făcut răul? Negreşit că cel care a suferit răul, care a răbdat răul. Deci el este învingătorul.

Ştiind, dar, acestea să urmărim această victorie, victoria aceea pe care o dobîndim suferind răul. Să fugim de cealaltă victorie, aceea pe care o dobîndim făcînd răul. Aşa, vom duce viaţa aceasta de pe pămînt în toată liniştea, lipsiţi de griji şi de necazuri şi vom avea parte şi de bunătăţile cele viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXXXV

„Atunci L-au scuipat în obraz şi L-au bătut cu pumnii, iar alţii Îi dădeau palme, zicînd: „Profeţeşte-ne, Hristoase, cine este cel ce Te-a lovit!"[1]

I

– Pentru ce au mai făcut asta, odată ce aveau să-L omoare? Pentru ce mai era nevoie de batjocura aceasta?

– Ca să afli, din tot ce s-a petrecut atunci, cît de răi la suflet erau judecătorii Lui. Ca şi cum ar fi dat peste un animal de vînat, aşa erau de sălbătăciţi, aşa erau de înnebuniţi; au făcut petrecere din chinuirea Lui, au tăbărît asupra Lui cu bucurie, dîndu-şi la iveală firea lor cea ucigaşă.

Tu însă minunează-te de filozofia ucenicilor! Cu cîtă amănunţime, cu cît adevăr istorisesc totul! Se vede de aici firea lor iubitoare de adevăr. Istorisesc aşa cum s-au petrecut cele ce păreau o ocară; nu ascund nimic, nu se ruşinează de nimic, ci socotesc cea mai mare slavă – după cum şi este – că Stăpînul lumii a primit să sufere unele ca acestea pentru noi.

Lucrul acesta arată şi purtarea de grijă cea nespusă a lui Hristos, dar şi răutatea de neiertat a acelora care au îndrăznit acestea faţă de Cel atît de liniştit şi blînd, faţă de Cel Care le-a încîntat urechile cu cuvinte care ar fi fost în stare să facă din leu miel. Lui Hristos nu I-a lipsit blîndeţea, dar nici acelora, ocara şi sălbătăcia în tot ce făceau, în tot ce spuneau. Pe toate acestea le-a prezis şi profetul Isaia, vestindu-le mai dinainte şi arătînd într-un cuvînt toată această ocară: *„În chipul în care mulţi se vor minuna de Tine,* spune Isaia, *în acelaşi chip va fi necinstit chipul Tău de oameni şi slava Ta, de fiii oamenilor"* [2]. Ce poate egala, oare, ocara aceasta? Au scuipat şi au pălmuit obrazul acela de care marea s-a dat înapoi cînd L-a văzut, de care soarele şi-a tras înapoi razele sale cînd L-a privit pe cruce. L-au lovit în cap, înnebuniţi de nebunia lor cumplită. L-au rănit cu răni pline de ocară; că L-au bătut cu pumnii şi L-au pălmuit; iar la rănile acestea au mai adăugat şi ocara scuipatului. Au rostit apoi şi cuvinte pline de batjocură, spunînd: *„Profeţeşte-ne, Hristoase,cine este cel ce Te-a*

1. *Matei* 26, 67–68.
2. *Isaia* 52, 14.

lovit!". Îl batjocoresc aşa, pentru că mulţi spuneau că e profet. Alt evanghelist spune că făceau asta acoperindu-I faţa cu haina[3], ca şi cum ar fi avut în faţa lor un om de nimica, un om de trei parale. Şi nu numai oamenii liberi, ci şi sclavii fuseseră cuprinşi atunci de această nebunie. Pe acestea să le citim des, pe acestea să le ascultăm cum trebuie, pe acestea să le scriem în mintea noastră; că acestea sînt cinstea noastră. Cu acestea mă laud tare; mă laud nu numai cu miile şi miile de morţi pe care i-a înviat, ci şi cu patimile pe care le-a pătimit. Pe acestea Pavel neîncetat le aminteşte: crucea, moartea, patimile, ocările, insultele, batjocoririle. Uneori spune: *„Să ieşim la El purtînd ocara Lui"*[4]; alteori: *„Care, în locul bucuriei ce-I stă înainte, a răbdat crucea, dispreţuind ruşinea"*[5].

„Iar Petru şedea afară în curte; şi s-a apropiat de el o slujnică, zicînd: „Şi tu erai cu Iisus Galileanul". Iar el s-a lepădat înaintea lor, a tuturor zicînd: „Nu ştiu ce zici!" Ieşind el la poartă, l-a văzut pe el alta şi a zis: „Şi acesta era acolo cu Iisus Nazarineanul". Şi iarăşi s-a lepădat cu jurămînt. Iar după puţin, apropiindu-se de cei ce stăteau, au zis lui Petru: „Cu adevărat şi tu eşti dintre ei, că şi graiul te vădeşte". Atunci a început să se blesteme şi să se jure: „Nu ştiu pe omul acesta". Şi îndată a cîntat cocoşul. Şi şi-a dus aminte Petru de cuvîntul lui Iisus, care spusese: „Mai înainte de a cînta cocoşul, te vei lepăda de Mine de trei ori". Şi ieşind afară a plîns cu amar"[6].

O, noi şi străine lucruri! Cînd Petru L-a văzut pe Învăţător numai prins atît de tare clocotea că a scos sabia şi a tăiat urechea slugii arhiereului; dar acum, cînd ar fi trebuit să se revolte şi mai mult, să se înflăcăreze şi mai mult, să ardă şi mai mult – doar auzea cum Îl ocărăsc pe Domnul –, acum Petru se leapădă de El.

– Dar pe care om nu l-ar fi scos din minţi cele petrecute atunci?

– Da, e drept; dar ucenicul, biruit de frică, nu numai că nu se revoltă, dar se şi leapădă; îi este frică şi de ameninţarea unei slujnice sărmane şi neînsemnate; şi nu numai o dată, ci de două şi de trei ori, în scurtă vreme, şi nu în faţa judecătorilor; era doar afară, în curte. L-au întrebat cînd a ieşit pe poartă; şi nici aşa nu şi-a dat seama îndată de căderea lui. Evanghelistul Luca spune că Hristos S-a uitat la el[7], arătînd că Petru nu numai că s-a lepădat de Domnul, dar că nici nu şi-a adus singur aminte, deşi a cîntat cocoşul, ci a fost nevoie să i-o amintească tot Învăţătorul; iar privirea Lui a fost în locul glasului. Atît de speriat era. Evanghelistul Marcu spune, la

3. *Luca* 22, 64.
4. *Evr.* 13, 13.
5. *Evr.* 12, 2.
6. *Matei* 26, 69-75.
7. *Luca* 22, 61.

rîndul său, că Petru s-a lepădat întîia oară atunci cînd cocoşul a cîntat întîia oară; iar cînd s-a lepădat a treia oară, cocoşul a cîntat a doua oară[8]. Marcu istoriseşte mai cu de-amănuntul slăbiciunea lui Petru şi ne arată că era mort de frică. Pe toate acestea Marcu le ştia de la dascălul său, că a fost ucenicul lui Petru. Aceasta mai cu seamă trebuie să ne uimească! Că Marcu nu numai că n-a ascuns greşeala dascălului său, ci a şi istorisit-o mai lămurit decît ceilalţi evanghelişti, pentru că a fost ucenicul lui Petru.

II

Poate că cineva m-ar întreba:

– Cum pot fi adevărate spusele evangheliştilor, cînd Matei spune că Domnul a zis: *„Amin zic ţie, că mai înainte de a cînta cocoşul te vei lepăda de Mine de trei ori"*[9], iar Marcu spune că după ce s-a lepădat a treia oară cocoşul a cîntat a doua oară[10].

– Spusele evangheliştilor sînt cu totul adevărate şi nu se contrazic. Pentru că de obicei cocoşul cîntă la fiecare cîntat de trei ori şi de patru ori, Marcu ne vorbeşte despre aceste cîntece repetate ale cocoşului ca să arate că nici glasul cocoşului nu l-a oprit pe Petru de la cădere şi nu i-a adus aminte. Aşa că sînt adevărate şi spusele lui Matei şi ale lui Marcu. Înainte de a termina cocoşul întîiul său cîntat, Petru s-a lepădat de trei ori. Şi nici după ce i-a adus aminte Hristos de păcatul lui n-a îndrăznit să plîngă înaintea tuturora, ca să nu-l dea de gol lacrimile, ci *„a ieşit afară şi a plîns cu amar"*.

„Iar dacă s-a făcut ziuă, L-au dus pe Iisus de la Caiafa la Pilat"[11].

Pentru că arhiereii voiau să-L omoare şi pentru că nu puteau să facă ei aceasta din pricina sărbătorii, L-au dus la guvernator.

Tu însă uită-mi-te cum s-au amestecat lucrurile, ca uciderea Lui să aibă loc în timpul sărbătorii Paştelui. Aşa fusese rînduit de sus.

„Atunci Iuda, cel ce L-a vîndut, văzînd că a fost osîndit, căindu-se a întors cei treizeci de arginţi"[12].

Lucrul acesta îl învinuieşte şi pe Iuda şi pe arhierei. Pe Iuda, nu pentru că s-a căit, ci pentru că s-a căit prea tîrziu; s-a osîndit singur; el însuşi a mărturisit că L-a vîndut; pe arhierei, că nu s-au căit, deşi le stătea în puterea lor să se schimbe.

Uită-te cînd s-a căit Iuda! Cînd păcatul s-a săvîrşit deplin, şi a luat sfîrşit. Aşa e diavolul: nu-i lasă pe cei ce nu priveghează să vadă păcatul

8. *Marcu* 14, 66–72.
9. *Matei* 26, 34.
10. *Marcu* 14, 72.
11. *Matei* 27 1–2.
12. *Matei* 27, 3.

mai înainte, ca să nu se pocăiască cei prinşi de el. Iisus i-a grăit atîtea, dar Iuda nu s-a îndreptat; că atunci s-a căit, cînd a săvîrşit pe deplin păcatul; dar nici atunci cu folos. Că s-a osîndit pe sine însuşi, că a aruncat arginţii, că a înfruntat dispreţul poporului iudeu, toate bune şi de lăudat; dar că s-a sinucis, asta e de neiertat, asta e o faptă diavolească. Diavolul l-a îndepărtat de pocăinţă, ca să nu aibă vreun folos de pe urma ei. Făcîndu-l să-şi ia viaţa, moare de o moarte de ruşine, ajunsă cunoscută întregii lumi.

Uită-mi-te însă că prin toate străluceşte adevărul! Şi prin cele ce fac şi prin cele ce suferă duşmanii lui Hristos! Chiar moartea aceasta a vînzătorului coase gurile celor ce L-au osîndit şi nu le lasă să aibă nici umbră de neruşinată apărare. Ce-ar mai putea spune aceia cînd vînzătorul rosteşte o astfel de sentinţă împotriva lui însuşi?

Dar să auzim şi cuvintele pe care le spune:

„A întors cei treizeci de arginţi arhiereilor şi a zis: „Greşit-am vînzînd sînge nevinovat". Iar ei au zis: „Ce ne priveşte pe noi! Tu vei vedea!" Şi, aruncînd arginţii în templu, a plecat şi ducîndu-se s-a spînzurat"[13].

N-a mai putut îndura chinurile conştiinţei, care îl biciuiau. Uită-mi-te că şi iudeii pătesc la fel. Şi ei ar fi trebuit să se îndrepte în urma celor ce pătiseră pînă atunci; şi ar fi trebuit să se oprească; dar nu, ei nu se opresc pînă ce nu împlinesc păcatul. Păcatul lui Iuda se împlinise, că păcatul lui era vînzarea; al iudeilor însă nu se împlinise încă. Dar cînd l-au săvîrşit şi ei deplin, cînd L-au ţintuit pe Domnul pe cruce, atunci i-au apucat şi pe ei chinurile conştiinţei şi spun, cînd: *„Nu scrie: Acesta este Împăratul iudeilor"*[14] – Pentru ce vă temeţi, pentru ce vă tulburaţi? Pe cruce e ţintuit doar numai un trup mort! –, cînd Îl păzesc şi spun: *„Ca nu cumva să-L fure ucenicii Lui şi să spună că a înviat. Şi va fi rătăcirea cea din urmă mai rea decît cea dintîi"*[15]. Chiar dacă ar spune ucenicii că a înviat, minciuna s-ar vădi, dacă n-ar fi înviat cu adevărat. Dar cum aveau să spună ucenicii că a înviat, cînd ei nici n-au îndrăznit să stea lîngă El la prinderea Lui, cînd verhovnicul apostolilor s-a lepădat de trei ori de El şi n-a îndurat nici ameninţările unei fetişcane. Dar, după cum v-am spus, arhiereii erau tulburaţi; ştiau că fapta lor e o nelegiuire; se vedea aceasta din cuvintele lor: *„Tu vei vedea"*.

Ascultaţi, iubitorilor de argint! Gîndiţi-vă ce a pătit Iuda! A pierdut şi banii, a săvîrşit şi păcatul şi şi-a pierdut şi sufletul. Aşa e tirania iubirii de argint. Nu s-a bucurat nici de arginţi, nici de viaţa de aici, nici de cea vii-

13. *Matei* 27, 3–5.
14. *Ioan* 19, 21.
15. *Matei* 27, 64.

toare, ci pe toate le-a aruncat dintr-o dată. Şi după ce a fost dispreţuit de arhierei şi de bătrîni, s-a spînzurat. Dar, după cum am spus, unii îşi dau seama că au păcătuit după ce au săvîrşit păcatul. Uită-te şi la arhierei şi la bătrîni! Deocamdată nu vor să-şi dea seama de grozăvia faptei lor; spun doar atît: *„Tu vei vedea!"* Dar tocmai aceste cuvinte le măresc vina. Prin aceste cuvinte mărturisesc că fapta lor este o crimă şi o nelegiuire; îmbătaţi de patimă însă nu vor să se depărteze de drăceasca lor încercare, ci se învăluiesc nebuneşte pe ei înşişi cu vălul unei neştiinţe plăsmuite. Dacă ar fi spus aceste cuvinte după ce L-au răstignit, după ce L-au omorît, cuvintele acestea nu i-ar fi osîndit atîta, deşi nici atunci n-ar fi avut vreun temei spusele lor. Dar cum puteţi spune asta cînd Îl aveţi încă în mîinile voastre, cînd stă în puterea voastră să-I daţi drumul? Apărarea voastră vă este cea mai mare învinuire.

– Cum şi în ce chip?

– Pentru că au aruncat în spatele vînzătorului toată vina – că au spus: *„Tu vei vedea!"* –, pentru că puteau să se scape şi pe ei de crima uciderii lui Hristos, liberîndu-L; dar ei au întrecut nelegiuirea lui Iuda; au adăugat vînzării răstignirea. Ce i-a împiedicat cînd i-au spus lui Iuda: *„Tu vei vedea!"* să se îndepărteze de fapta lor necugetată şi îndrăzneaţă? Nimic, ci au făcut contrariul; au mai adăugat şi omorul; s-au încurcat, şi prin cele ce au făcut şi prin cele ce-au spus, în nişte păcate din care nu mai pot scăpa. Iar după acestea L-au dat pe mîna lui Pilat; şi au preferat să fie eliberat un tîlhar, nu Iisus; au ucis pe Cel Care nu le-a făcut nici un rău, ci le făcuse atîta bine.

III

– Ce a făcut Iuda?

– Cînd a văzut că osteneala i-a fost zadarnică şi că arhiereii nu vor să primească arginţii,

„A aruncat arginţii în templu şi plecînd s-a spînzurat. Iar arhiereii, luînd arginţii, au zis: „Nu se cade să-i punem în vistieria templului, că sînt preţ de sînge". Şi făcînd sfat au cumpărat cu ei ţarina olarului, pentru îngroparea străinilor. Pentru aceea s-a numit ţarina aceea Ţarina Sîngelui pînă în ziua de azi. Atunci s-a împlinit ceea ce s-a spus de Ieremia proorocul, care zice: „Şi au luat treizeci de arginţi, preţul celui preţuit, şi i-au dat pe ei pe ţarina olarului, după cum mi-a spus mie Domnul" [16].

Ai văzut cum arhiereii sînt iarăşi osîndiţi de conştiinţa lor? N-au pus arginţii în vistieria templului, ci au cumpărat cu ei o ţarină pentru îngro-

16. *Matei* 27, 5-10.

parea străinilor, pentru că ştiau că au cumpărat cu banii aceştia sînge. Era şi aceasta o mărturie împotriva lor şi o dovadă a trădării. Numele ţarinii a strigat tuturora, mai tare ca o trîmbiţă, crima lor. Şi arhiereii n-au făcut numai asta, ci au ţinut şi sfat – şi totdeauna au făcut aşa –, ca să nu fie nici unul nevinovat de acest păcat, ci toţi vinovaţi.

Toate aceste lucruri le-a prezis de demult profeţia. Vezi, dar, că nu numai apostolii, ci şi profeţii istorisesc cu de-amănuntul ocările aduse lui Hristos? Vezi că paginile profeţilor vorbesc şi vestesc mai dinainte patimile lui Hristos? Iudeii, fără să-şi dea seama, au împlinit profeţia. Dacă arhiereii ar fi aruncat argintul în vistieria templului, fapta lor n-ar fi ajuns atît de cunoscută; dar aşa, cumpărînd o ţarină, au făcut totul cunoscut şi generaţiilor de mai tîrziu.

Ascultaţi[17] toţi cei ce faceţi fapte bune cu bani strînşi de pe urma crimelor, toţi cei ce precupeţiţi sufletele oamenilor! Milosteniile acestea sînt milostenii iudaice, dar, mai bine spus, milostenii drăceşti. Într-adevăr, sînt şi acum oameni care fură averile altora, dar socotesc că scapă de orice păcat dacă dau săracilor zece sau o sută de galbeni. Despre aceştia şi profetul spune: *„Aţi acoperit cu lacrimi jertfelnicul Meu"*[18] Hristos nu vrea să fie hrănit cu hrană strînsă din jafuri, nu primeşte această hrană. Pentru ce ocărăşti pe Stăpîn dîndu-I necurăţenii? Mai bine să-l treci cu vederea pe cel topit de foame, decît să-l hrăneşti cu astfel de averi. Jaful e o cruzime; iar milostenia făcută din jaf e şi cruzime şi ocară. Mai bine să nu dai nimic decît să dai din munca şi sudoarea altora. Spune-mi, dacă ai vedea pe doi oameni, pe unul dezbrăcat, iar pe altul cu haină pe el, şi dacă ai dezbrăca pe cel cu haină şi l-ai îmbrăca pe cel gol, n-ai face, oare, o ndreptate? Negreşit! Dacă nu miluieşti, ci nedreptăţeşti, cînd dai altuia tot ce ai luat de la altul, ce pedeapsă nu vei primi cînd nu dai nici cea mai mică parte din ce-ai jefuit şi cînd mai numeşti milostenie datul acesta? Dacă erau ţinuţi de rău oamenii care aduceau la jertfelnic animale betege, cum crezi că vei dobîndi iertare făcînd o faptă mai rea decît ei? Dacă un hoţ, chiar dacă dădea înapoi proprietarului ceea ce-i furase, făcea totuşi o nedreptate şi nedreptatea era atît de mare că păcatul nu i se ştergea decît dacă întorcea împătrit – şi asta în Vechiul Testament –, gîndeşte-te acum cît jăratec nu adună pe capul lui nu cel ce fură, ci cel ce siluieşte şi nu dă înapoi celui jefuit, ci în locul aceluia îi dă altuia; şi nici nu dă împătrit, dar nici jumătate, şi face asta nu pe vremea Vechiului Testament, ci acum, pe vremea Noului Testament? Dacă unul ca acesta nu-i pedepsit aici pe

17. De aici începe partea morală: *Cei care dau milostenie din averile dobîndite prin jaf şi lăcomie ar face mai bine să nu dea milostenie decît să hrănească pe Hristos din nişte averi ca acestea. Tot aici şi împotriva episcopilor care se prefac în perceptori şi neglijează din pricina aceasta Biserica.*
18. *Mal.* 2, 13.

pămînt, plînge-l mai ales pentru aceasta, că-şi adună pe capul lui mai mare urgie dacă nu se pocăieşte. Ce dar? „*Credeţi, oare,* spune Hristos, *că erau păcătoşi numai aceia peste care a căzut turnul? Vă spun vouă că nu! Dar dacă nu vă veţi pocăi, veţi pieri şi voi la fel*"[19].

Să ne pocăim, dar; să facem milostenie cu bani agonisiţi din muncă cinstită, nu din jaf; să facem cît mai multă milostenie! Gîndiţi-vă că iudeii hrăneau opt mii de leviţi, iar în afară de leviţi mai hrăneau şi pe văduve şi pe orfani; făceau şi alte multe slujbe, iar pe lîngă acestea mai slujeau şi ca ostaşi. Acum însă, din pricina voastră şi din pricina neomeniei voastre, Biserica trebuie să aibă ţarine, case, clădiri de închiriat, căruţe, catîri, îngrijitori de catîri şi alte multe lucruri de acestea gospodăreşti. Şi ar trebui să fie în administrarea voastră vistieria aceasta a Bisericii, iar rîvna voastră să fie venitul ei. Dar aşa se întîmplă două lucruri nepotrivite: şi voi rămîneţi fără rod, şi preoţii lui Dumnezeu se îndeletnicesc cu ce nu se cuvine. Pe timpul apostolilor nu puteau, oare, rămîne casele şi ţarinile în administrarea apostolilor? Pentru ce le-au vîndut şi le-au împărţit? Pentru că era mai bine aşa.

IV

Aşa însă frică i-a cuprins pe sfinţii noştri părinţi; v-au văzut că vă înnebuniţi după strîngerea de averi şi că nu împrăştiaţi nimic pe milostenie; de aceea au fost siliţi să întemeieze în Biserică aceste aşezăminte de binefacere, ca să nu piară de foame cetele de văduve, de orfani şi de fecioare. Sfinţii părinţi nu voiau să se bage în aceste lucruri lipsite de bună-cuviinţă, ci doreau ca inima voastră să le fie cîştigul lor, de acolo să culeagă roade, iar ei să se ocupe numai cu rugăciunea. Dar aşa i-aţi silit să se ocupe cu lucruri lumeşti şi cu administrarea de averi. De aceea s-au întors toate pe dos. Cînd şi voi şi noi ne ocupăm de aceleaşi treburi, cine să mai împace pe Dumnezeu? De aceea nu mai îndrăznim să mai deschidem gura înaintea lui Dumnezeu, pentru că Biserica nu se deosebeşte întru nimic de casele oamenilor de afaceri. Oare n-aţi auzit că apostolii n-au primit să împartă averi strînse fără de muncă? Acum însă episcopii noştri, prin grija de cele materiale, au ajuns epitropi, vechili, perceptori, negustori; ar fi trebuit să se îngrijească de sufletele voastre, dar ei se zbat în fiecare zi cu grijile ce-i preocupă pe încasatorii de dobînzi, pe perceptori, pe contabili, pe casieri. Nu spun aceste cuvinte numai ca să mă plîng, ci ca să fac o îndreptare, o schimbare; ca noi, care robim în această cruntă robie, să fim miluiţi, iar voi să ajungeţi cîştigul şi vistieria Bisericii. Dar dacă nu voiţi, iată, săracii sînt înaintea ochilor voştri! Noi nu vom înceta

19. *Luca* 13, 4–5.

de a hrăni atîţi săraci cîţi vom putea; pe cîţi nu-i vom putea hrăni, vi-i vom lăsa vouă, ca să nu auziţi în ziua cea înfricoşătoare cuvintele acelea spuse celor nemiloşi şi cruzi: *„M-aţi văzut flămînd şi nu M-aţi hrănit"*[20]. Neomenia aceasta a voastră ne face odată cu voi şi pe noi de batjocură; că lăsăm rugăciunile, învăţătura şi celelalte îndeletniciri sfinte şi ne irosim toată vremea unii cu vînzarea vinului, alţii cu vînzarea grîului, iar alţii cu cumpărarea altor mărfuri vîndute de alţii. Din pricina aceasta, lupte, certuri, sudalme, ocări, batjocuri în fiecare zi; din pricina aceasta se dau fiecărui preot nume ce se potrivesc mai bine caselor de afaceri decît preoţilor. Ar fi trebuit ca în locul acestor nume preoţii să poarte alte nume, acelea rînduite de apostoli: să fie numiţi hrănitorii săracilor, apărătorii nedreptăţiţilor, găzduitorii străinilor, ajutătorii celor încarceraţi, purtătorii de grijă ai orfanilor, sprijinitorii văduvelor, îndrumătorii fecioarelor, şi nu îngrijitori de moşii, îngrijitori de case. Acele nume sînt odoarele Bisericii; acelea sînt vistieriile cele potrivite; ele ne dau şi nouă multă înlesnire şi vouă mult folos; dar, mai bine spus, şi vouă înlesnire odată cu folos. Socot că prin harul lui Dumnezeu sîntem aici în Antiohia cam la o sută de mii de creştini; iar dacă fiecare ar da unui sărac o pîine, toţi săracii ar fi îndestulaţi; iar dacă fiecare ar da cîte un obol, n-ar mai fi în oraş nici un sărac şi n-am mai îndura noi preoţii atîtea ocări şi batjocuri de pe urma administrării caselor şi moşiilor. Despre averile Bisericii ar fi timpul să fie spuse şi întîi-stătătorilor Bisericii cuvintele lui Hristos: *„Vinde-ţi averile tale şi le dă săracilor şi vino şi urmează Mie!"*[21] Că nu-i cu putinţă să urmezi pe Hristos cum trebuie dacă nu te desfaci de toată grija cea lumească şi legată de pămînt. Aşa însă preoţii lui Dumnezeu stau la culesul viilor, la seceratul grîului şi la vînzarea recoltelor. Slujitorii umbrei, preoţii Vechiului Testament, erau scutiţi de astfel de griji, deşi li se încredinţase o slujire mai trupească; iar noi, care sîntem chemaţi să slujim la altarul cel ceresc, care intrăm în sfintele sfintelor cele adevărate, ne îndeletnicim cu treburi de negustori şi de samsari. Din pricina aceasta nu mai citim deloc Scripturile, din pricina aceasta ne trîndăvim la rugăciune, din pricina aceasta sîntem nepăsători la toată fapta bună. Nici nu e cu putinţă să ne împărţim în amîndouă părţile cu rîvna cuvenită.

De aceea, vă rog şi mă cuceresc vouă, faceţi să se reverse spre noi din toate părţile multe izvoare, ca buna voastră voinţă şi dărnicia voastră să fie teascul şi aria noastră. Aşa vor fi şi săracii hrăniţi mai cu înlesnire, şi Dumnezeu va fi slăvit, iar voi veţi fi şi mai milostivi şi vă veţi bucura de bunătăţile cele veşnice, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să le dobîndim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

20. *Matei* 25, 35.
21. *Matei* 19, 21.

OMILIA LXXXVI

„Iar Iisus sta înaintea dregătorului şi l-a întrebat pe El dregătorul, zicînd: „Tu eşti Împăratul iudeilor?" Iar Iisus i-a zis: „Tu zici!" Şi nimic nu răspundea cînd era învinuit de arhierei şi de bătrîni"[1]

I

Vezi ce întrebare Îi pune Pilat mai întîi? Aceea pe care iudeii o vînturau neîncetat în sus şi în jos. Cînd iudeii au văzut că Pilat nu ţine seamă de vina lui Hristos faţă de legea lor, L-au învinuit de crimă împotriva statului. Aşa au făcut şi cu apostolii. Îi învinuiau totdeauna şi spuneau că umblă pretutindeni şi că propovăduiesc împărat pe un oarecare Iisus, ca şi cum apostolii ar fi vorbit de un simplu om, ca să le arunce în spate bănuiala că urmăresc să pună mîna pe putere. De aici se vede că şi sfîşierea hainelor şi spaima arhiereului pentru călcarea legii nu erau decît prefăcătorii. Scorneau orişice şi răsturnau totul numai ca să-L omoare pe Iisus. Această întrebare I-a pus şi Pilat atunci.

– Ce i-a răspuns Hristos?

– I-a răspuns: *„Tu zici!"*. A mărturisit că este Împărat, dar Împărat ceresc. Acest lucru l-a spus mai lămurit în altă parte, răspunzînd lui Pilat: *„Împărăţia Mea nu este din lumea aceasta"*[2], ca să nu aibă nici un cuvînt de apărare nici Pilat, nici iudeii, cînd Îi aduc astfel de învinuiri. Şi a dat un argument care nu putea fi doborît, spunînd: *„Dacă împărăţia Mea ar fi fost din lumea aceasta, cei ai Mei s-ar fi luptat ca să nu fiu dat"*[3].

De aceea, pentru a înlătura bănuiala aceasta, că ar urmări adică să pună mîna pe putere ca să ajungă împărat, Hristos a plătit dajdie[4] şi a poruncit şi celorlalţi s-o plătească[5]; iar cînd au vrut să-L facă Împărat, a fugit[6].

1. *Matei* 27, 11–12.
2. *Ioan* 18, 36.
3. *Ioan* 18, 36.
4. *Matei* 17, 24–27.
5. *Matei* 22, 16–21.
6. *Ioan* 6, 15.

– Dar pentru ce Domnul n-a adus aceste dovezi atunci cînd a fost învinuit că vrea să pună mîna pe putere?

– Pentru că tribunalul în care se făcea judecata era un tribunal stricat, pentru că arhiereii şi bătrînii poporului de buna lor voie orbiseră şi se înrăutăţiseră, cu toate că avuseseră în fapte mii şi mii de dovezi de puterea Lui, de bunătatea Lui, de blîndeţea Lui. De aceea Domnul nu răspunde la nici o întrebare, ci tace; iar cînd arhiereul Îl jură[7], iar Pilat Îi cere să răspundă, răspunde scurt, ca nu cumva din pricina necontenitei Sale tăceri să lase să se creadă că este obraznic. Despre învinuirile ce I se aduc însă nu spune nici un cuvînt, că nu se aştepta să-i convingă; aşa cum de demult a arătat aceasta profetul, zicînd: *„Întru smerenia Lui, judecata Lui s-a ridicat"*[8].

Dregătorul s-a minunat; şi era într-adevăr de mirare să vezi pe Hristos că e atît de blînd, că tace, deşi avea atîtea şi atîtea de spus. Nici arhiereii nu-l învinuiau pentru că Îl ştiau cu vreo faptă rea, ci numai din ură şi invidie.

Dar pentru ce arhiereii au mai stăruit în învinuirile lor, cînd au stat înaintea lor martori mincinoşi, care n-au adus nici o dovadă? Pentru ce nu s-au căit cînd au văzut că Iuda s-a spînzurat, cînd au văzut că Pilat s-a spălat pe mîini? Cînd chiar acum, în timpul patimilor, Domnul a făcut multe ca să-i trezească, dar ei n-au ajuns mai buni?

– Ce a făcut Pilat?

– L-a întrebat:

„Nu auzi cîte mărturisesc aceştia împotriva Ta?"[9]

Pilat voia ca Domnul să Se apere ca să-L poată scăpa. De aceea I-a grăit aşa. Dar pentru că Hristos nu i-a răspuns[10], Pilat a căutat un alt mijloc de scăpare.

– Ce anume?

– Iudeii aveau obiceiul să elibereze un osîndit; şi Pilat a încercat să-L scape pe această cale, zicînd: „Dacă nu vreţi să-L eliberaţi ca nevinovat, dăruiţi-L sărbătorii ca osîndit!"[11]. Ai văzut cum s-a stricat rînduiala? Rînduiala era făcută în aşa fel încît cererea pentru eliberarea osîndiţilor să fie făcută de popor, iar darea eliberării, de dregător. Acum s-a întîmplat contrariul: dregătorul cere poporului. Cu toate acestea nici aşa nu s-au îmblînzit arhiereii şi bătrînii poporului, ci s-au sălbăticit mai mult şi strigau înnebuniţi de patima invidiei. Nici nu-i puteau aduce lui

7. *Matei* 26, 63.
8. *Isaia* 53, 8.
9. *Matei* 27, 13.
10. *Matei* 27, 14.
11. *Matei* 27, 15-17.

Hristos vreo vină! Hristos tăcea; dar, cu muțimea dovezilor că era nevinovat, erau puși la stîlpul infamiei. Hristos tăcea, dar îi biruia pe cei ce vorbeau atîtea, pe cei ce se înnebuneau.

„Și, șezînd el în scaunul de judecată, a trimis la el femeia lui, zicînd: „Nimic să nu faci Dreptului acesta, că multe am suferit azi în vis pentru El"[12].

Vezi că se întîmplă încă ceva care ar fi putut să-i întoarcă pe arhierei de pe drumul ce apucaseră. Pe lîngă dovada faptelor, nu puțin lucru a fost și visul femeii lui Pilat.

– Dar pentru ce n-a avut Pilat visul acesta?

– Sau pentru că ea era mai vrednică, sau pentru că Pilat nu i-ar fi dat atîta crezare dacă ar fi avut el acest vis, sau pentru că nici nu l-ar fi spus. De aceea rînduiește Dumnezeu ca să vadă femeia lui visul, pentru a fi cunoscut de toată lumea. Și nu numai că l-a văzut, dar a și suferit multe, pentru ca bărbatul ei, din dragoste pentru soția sa, să pregete și mai mult cu privire la uciderea lui Iisus. Și timpul cînd a avut visul a făcut-o să sufere mult. Că a avut visul noaptea.

Dar poate că cineva mi-ar spune:

– Dar nu-i era lui Pilat atît de ușor să-L elibereze din pricină că arhiereii și bătrînii Îl învinuiseră pe Hristos că S-a făcut pe Sine Împărat.

– Da, nu-i era ușor! Dar Pilat ar fi trebuit să caute dovezi și mărturii și tot ce putea face dovada că Hristos a vrut să pună mîna pe putere, de pildă dacă a strîns oștire, dacă a adunat bani, dacă a făurit arme, dacă a încercat altceva asemenea. Dar, nu; se lasă dus de arhierei și de bătrîni. De aceea nici Hristos nu-l absolvă de vină, că spune: *„Cel ce M-a dat ție mai mare păcat are"*[13]. Deci din slăbiciune S-a plecat voinței arhiereilor și bătrînilor; din slăbiciune L-a dat să fie biciuit. Pilat era laș, un om slab; arhiereii însă, răi și vicleni. Căci ce uneltesc ei cînd Pilat a găsit un mijloc de a-L scăpa pe Iisus? Găsesc legea sărbătorii care le poruncea să elibereze un vinovat.

II

„Au înduplecat mulțimea să ceară pe Varava"[14].

Ai văzut cîtă purtare de grijă a avut Pilat ca să-i scape pe arhierei și pe bătrîni de orice vină și cît se silesc ei să nu le rămînă nici umbră de apărare? Ce ar fi trebuit să facă? Să elibereze pe un vinovat, recunoscut de toată lumea ca vinovat, sau pe un vinovat îndoielnic? Iar dacă trebuia eliberat un vinovat, apoi cu atît mai mult un vinovat îndoielnic. Că nici ei

12. *Matei* 27, 19.
13. *Ioan* 19, 11.
14. *Matei* 27, 20.

nu socoteau că Hristos este mai rău decît ucigașii dovediți. De aceea și evanghelistul Matei n-a spus că „aveau un tîlhar", ci: *„un tîlhar vestit"*[15], adică vestit pentru răutatea lui, un tîlhar care făcuse nenumărate crime. Și totuși arhiereii l-au preferat pe acela Mîntuitorului lumii. Nu s-au rușinat nici de timp, că era sfîntă ziua aceea; nu s-au rușinat nici de legile iubirii de oameni; nu s-au rușinat de nimic altceva; i-a orbit invidia. Și odată cu răutatea lor au mai stricat și mulțimea, ca să primească cea mai mare osîndă și pentru înșelarea poporului.

Cînd au cerut să le elibereze pe Varava, Pilat i-a întrebat:

„Dar cu Hristos ce să fac?"[16]

Pilat, prin întrebarea aceasta, a vrut iarăși să-i întoarcă, să-i facă stăpîni pe alegere, ca măcar de rușine să ceară eliberarea lui Hristos, ca eliberarea Lui să se datoreze mărinimiei lor. Dacă Pilat le-ar fi spus: „Hristos n-a păcătuit cu nimic", i-ar fi făcut și mai încăpățînați; dar cînd le-a cerut să-L elibereze din milă, atunci cererea sa și cuvintele sale nu mai puteau fi contrazise. Dar nu; arhiereii au spus:

„Răstignește-L! Iar el le-a zis: „Dar ce rău a făcut?" Iar ei mai tare strigau: „Să se răstignească!" Deci văzînd că nimic nu folosește, și-a spălat mîinile, zicînd: „Nevinovat sînt!"[17].

Pentru ce, Pilate, L-ai dat lor? Pentru ce nu L-ai răpit din mîinile lor, cum a răpit sutașul pe Pavel?[18] Știa și sutașul acela că le-ar fi făcut plăcere iudeilor să-l dea în mîinile lor – doar din pricina lui Pavel se făcuse răscoală și tulburare –, cu toate acestea a stat împotriva tuturor. Pilat însă n-a făcut așa; era un laș, un om slab; și toți la un loc, niște stricați. Nici Pilat n-a ținut piept mulțimii și nici mulțimea de popor, arhiereilor și bătrînilor. Astfel li s-a luat orice cuvînt de apărare. Și *„ei mai vîrtos strigau"*, adică mai mult strigau: *„să se răstignească!"*[19] Nu voiau numai să-L omoare, ci voiau să-L omoare pentru o vinovăție urîtă; deși judecătorul se împotrivea, ei nu încetau a striga: *„Să se răstignească"*.

Ai văzut cîte a făcut Hristos ca să-i îndrepte pe arhierei și pe bătrînii poporului? După cum pe Iuda l-a oprit de atîtea ori de pe drumul pieirii, tot așa și pe aceia i-a oprit și pe timpul predicării Evangheliei și în timpul judecării Lui. Ar fi trebuit să li se zdrobească inima cînd au văzut pe dregător, pe judecător, că se spală pe mîini și spune: *„Nevinovat sînt de sîngele dreptului acestuia"*[20], cînd au văzut că Iuda s-a spînzurat[21] și cînd au

15. *Matei* 27, 16.
16. *Matei* 27, 22.
17. *Matei* 27, 22-24.
18. *Fapte* 21, 30-37.
19. *Matei* 27, 23.
20. *Matei* 27, 24.
21. *Matei* 27, 5.

auzit că Pilat îi roagă să ia pe altul în locul Lui. Ce cuvînt de apărare mai pot avea cînd Iuda, pîrîtorul şi vînzătorul, se osîndeşte pe sine însuşi, cînd însuşi judecătorul îşi spală mîinile de crimă, cînd chiar în noaptea aceea s-a arătat un astfel de vis? Chiar dacă arhiereii şi bătrînii n-ar fi voit să fie nevinovat, totuşi n-ar fi trebuit să prefere în locul Lui pe un tîlhar, ba încă un tîlhar cunoscut de toată lumea, pe un tîlhar vestit.

– Ce au făcut iudeii?

– Cînd au văzut că judecătorul se spală pe mîini şi spune: *„Nevinovat sînt”*, au strigat:

„Sîngele Lui asupra noastră şi asupra copiilor noştri”[22].

Atunci deci, atunci cînd iudeii au pronunţat sentinţa asupra lor, atunci Pilat a îngăduit să se facă voia lor. Uită-te şi acum cît e de mare nebunia lor! Atît de mare e furia lor, atît de cumplită e pofta lor cea rea că nu-i lasă deloc să vadă ce trebuie să facă şi ce nu. Vreţi să vă blestemaţi pe voi înşivă? Blestemaţi-vă! Dar pentru ce mai aduceţi blestemul şi asupra copiilor voştri? Cu toate acestea, iubitorul de oameni Dumnezeu n-a întărit sentinţa pronunţată de ei, nu numai peste copii, dar nici chiar peste ei, deşi s-au folosit de o atît de mare furie şi împotriva lor şi împotriva copiilor lor, ci i-a primit şi i-a învrednicit de mii şi mii de bunătăţi pe aceia dintre ei şi dintre copiii lor care s-au pocăit. Dintre ei era Pavel; dintre ei, miile de credincioşi din Ierusalim: *„Vezi, frate, cîte mii de iudei sînt care au crezut?”* [23] Dacă unii s-au îndărătnicit, apoi pedeapsa să şi-o socotească loruşi.

„Atunci le-a eliberat lor pe Varava, iar pe Iisus, biciuindu-L, L-au dat să fie răstignit”[24].

– Şi pentru ce L-a biciuit?

– Sau pentru că Îl socotea ca osîndit, sau pentru că voia să dea judecăţii o înfăţişare de judecată, sau pentru că voia să facă plăcere iudeilor. Şi totuşi Pilat ar fi trebuit să li se împotrivească. Spusese, doar, mai înainte: *„Luaţi-L voi şi după legea voastră judecaţi-L”*[25]. Şi erau încă multe cele care puteau să oprească şi pe Pilat şi pe iudei: şi semnele şi minunile şi multa răbdare a Celui Ce suferea acestea şi, mai cu seamă, tăcerea cea nespusă. Dar pentru că Îşi arătase firea Sa omenească, şi prin apărarea Sa şi prin rugăciunea Sa, Şi-a arătat iarăşi Dumnezeirea Sa şi înălţimea Sa şi prin tăcerea Sa şi prin dispreţul arătat spuselor arhiereilor şi bătrînilor, ca prin toate să-i facă să se minuneze. Dar nimic din acestea nu i-a înduplecat.

22. *Matei* 27, 25.
23. *Fapte* 21, 20.
24. *Matei* 27, 26.
25. *Ioan* 18, 31.

III

Cînd[26] mintea omului este stăpînită, ca de beție sau de nebunie, de un gînd rău, greu îi este omului să se libereze dacă sufletul nu-i deosebit de puternic. Cumplit lucru, cumplit lucru este cînd faci loc în suflet patimilor rele! De aceea trebuie să le îndepărtăm prin orice mijloc și să nu le lăsăm intrare liberă; cînd ajung de pun stăpînire pe suflet și-l biruie, dau naștere la mare vîlvătaie, ca și focul ce cade pe lucruri care se aprind ușor. Vă rog deci să faceți totul ca să le opriți intrarea. Să nu băgați în sufletul vostru orice păcat, mîngîindu-vă cu acest gînd fără de folos, spunînd: „Ce lucru mare e fapta aceasta, ce mare lucru cealaltă?" De aici se nasc mii și mii de rele. Că diavolul, ticălos fiind, pentru a pierde pe oameni se folosește de multă viclenie, de multă stăruință, de mult pogorămînt. Își începe atacul cu lucruri mici. Să-ți dau cîteva pilde. A vrut să-l facă pe Saul să asculte minciunile unei vrăjitoare[27]. Dar dacă l-ar fi sfătuit dintru început la asta, Saul nu l-ar fi ascultat. Cum l-ar fi ascultat cînd Saul a gonit pe vrăjitoare?[28] De aceea diavolul se strecoară în sufletul lui pe nesimțite, încetul cu încetul. Mai întîi îl face să nu asculte de Samuil; apoi îl face să aducă lui Dumnezeu arderi de tot cînd nu era Samuil de față; iar cînd a fost ținut de rău, răspunde că a fost silit să jertfească pentru că îl amenințau cumplit vrăjmașii. Și ar fi trebuit să plîngă o astfel de faptă! El însă socotea că n-a făcut nici un rău. Dumnezeu îi poruncește apoi să nu cruțe pe amaleciți; dar el calcă și această poruncă. De aici au ieșit acele fapte îndrăznețe împotriva lui David și așa, pe nesimțite și încetul cu încetul, nu s-a mai putut opri din alunecușul său pînă a ajuns de s-a aruncat pe sine însuși în prăpastia pierzării. Tot așa și cu Cain. Diavolul nu l-a îndemnat de la început să-și omoare fratele; nu l-ar fi înduplecat; ci mai întîi îl face să aducă lui Dumnezeu ca jertfă roadele cele mai rele, spunîndu-i: „Nu-i nici un păcat!", în al doilea rînd a aprins în sufletul lui invidia și răutatea, spunîndu-i iarăși: „Nici acesta nu-i un păcat!"; și tocmai în al treilea rînd l-a înduplecat să-și omoare fratele și să tăgăduiască uciderea. Diavolul nu s-a oprit pînă ce n-a adăugat și culmea răutăților. De aceea trebuie să ne împotrivim de la început păcatelor. Chiar dacă diavolul s-ar opri la cele dintîi păcate ce le aduce asupra noastră, nici așa n-ar trebui să disprețuim aceste prime păcate; cînd însă sufletul e nepăsător, diavolul ne urcă și la mai mari păcate. Trebuie deci să facem totul ca să stîrpim începuturile păcatelor. Să nu te uiți la păcat că este mic, ci să te gîndești că ajunge rădăcină de mare păcat dacă

26. De aici începe partea morală: *Diavolul începe de la păcate mici și așa îl duce pe om la păcate mai mari, apoi în iad; așa au pățit Cain și Saul.*

27. *I Regi* 28, 7.

28. *I Regi* 28, 3.

nu-l iei în seamă. Iar dacă trebuie să vă spun ceva care să vă minuneze, este că păcatele mari nu au nevoie de atîta luare-aminte ca păcatele mici şi neînsemnate. Însăşi natura păcatelor mari face ca să ne îndepărtăm de ele; cele mici însă, pentru că sînt mici, ne fac să fim nebăgători de seamă şi nu ne îndeamnă să pornim cu hotărîre la stîrpirea lor. De aceea şi ajung repede mari, pentru că dormim. Aceasta o poţi vedea şi cu bolile trupului. Aşa s-a născut în Iuda acel mare păcat. Dacă furtul banilor săracilor nu i s-ar fi părut mic păcat, n-ar fi ajuns să vîndă pe Hristos. Dacă tirania slavei deşarte nu li s-ar fi părut iudeilor un păcat mic, n-ar fi alunecat să ajungă ucigători de Hristos. Şi poţi vedea că toate păcatele se nasc aşa. Nimeni nu sare să săvîrşească păcatul iute şi dintr-o dată. Are, are sufletul nostru o ruşine înnăscută, un respect faţă de fapta bună. Nimeni nu-i atît de neruşinat ca să săvîrşească dintr-o dată păcatul, ca să arunce toate pe una, ci se pierde pe nesimţite şi încetul cu încetul, cînd nu ia aminte. Aşa a intrat în lume închinarea la idoli. Pentru că oamenii au cinstit peste măsură şi pe vii şi pe morţi au ajuns de s-au închinat la idoli. Aşa s-a întins şi desfrînarea şi toate celelalte păcate. Să-ţi dau o pildă! Ai rîs cînd nu trebuia; unul te-a ţinut de rău; altul însă ţi-a îndepărtat din suflet frica, spunîndu-ţi: „Nu-i nimic! Ce-i dacă ai rîs? Ce poate să se nască de aici?" Dar din rîsul acesta nelalocul lui s-a născut gluma, iar din glumă, cuvintele de ruşine; apoi fapte de ruşine. Iarăşi te ţine de rău unul că bîrfeşti pe semenul tău, că-l ocărăşti, că-l vorbeşti de rău, dar dispreţuieşti cuvintele lui şi-i spui: „Nu-i nimic dacă bîrfesc!" Dar de aici se naşte ură nespusă, duşmănie neîmpăcată, nenumărate sudalme; iar de la sudalme se ajunge la bătaie, iar de la bătaie adesea la omor.

IV

De la nişte păcate aşa de mici ne duce vicleanul diavol la păcate mari; iar de la păcatele cele mari ne duce la deznădejde; şi găseşte diavolul cu aceasta o altă cale de pieire, nu mai mică decît cea de mai înainte. Că nu ne pierde atît de mult păcatul cît deznădejea. Dacă cel care a făcut un păcat se trezeşte, îşi îndreaptă prin pocăinţă repede păcatul săvîrşit; dar cel care se deznădăjduieşte şi nu se pocăieşte nu se îndreaptă, pentru că n-a folosit leacurile pocăinţei. Diavolul ne mai întinde încă o a treia cursă cumplită. De pildă cînd păcatul îmbracă haina evlaviei.

– Dar de unde are diavolul atîta putere, aş putea fi întrebat, încît să înşele pe oameni pînă într-atîta?

– Ascultă şi fereşte-te de gîndurile lui! A poruncit Hristos prin Pavel ca femeia să nu se despartă de bărbat şi să nu se lipsească unul pe altul decît prin bună înţelegere[29]. Dar unele femei, din o aşa zisă dragoste de

29. *I Cor.* 7, 5.

evlavie şi de înfrînare, îndepărtîndu-se de bărbaţii lor, cu gîndul că fac faptă de evlavie, au împins pe bărbaţii lor la desfrînare. Gîndeşte-te cît de mare e răul acesta! Aceste femei se supun unei atît de mari osteneli tocmai ca să fie învinuite că au săvîrşit cele mai mari păcate, ca să-şi atragă asupra lor cea mai grea osîndă şi să împingă pe bărbaţii lor în prăpastia pierzării. Alţii, iarăşi, abţinîndu-se de la mîncăruri prin legea postului au ajuns încetul cu încetul să socotească mîncarea ca ceva spurcat. Şi un gînd ca acesta aduce cea mai mare osîndă. Iar la nişte gînduri ca acestea se ajunge cînd punem mai mult preţ pe ideile noastre decît pe ideile Scripturilor. Socoteau şi unii corinteni că era o faptă desăvîrşită să mănînci fără deosebire din toate, chiar din cele oprite; totuşi nu era o faptă desăvîrşită, ci cea mai mare nelegiuire. De aceea şi Pavel i-a certat cu asprime şi le-a spus că sînt vinovaţi de cea mai grea pedeapsă[30]. Alţii socotesc o evlavie să lase să le crească părul; dar şi aceasta este o faptă oprită, plină de multă ruşine[31]. Alţii socot iarăşi drept un mare cîştig să se întristeze peste măsură pentru păcatele lor. Dar şi aceasta este o viclenie diavolească; dovadă Iuda; aceasta l-a făcut să se spînzure. De aceea şi Pavel se temea pentru cel ce căzuse în desfrînare; se temea să nu păţească la fel şi a sfătuit pe corinteni să-l smulgă iute din ghearele deznădejdii, *„ca nu cumva să fie doborît de mai multă întristare unul ca acesta"*[32]. Apoi pentru a arăta că o astfel de întristare prea mare este o cursă a diavolului, spune: *„Ca să nu ne lăsăm covîrşiţi de satana; că nu ne sînt necunoscute gîndurile lui"*[33]; că ne atacă el cu multă viclenie, ne spune Pavel. Dacă diavolul ar lupta împotriva noastră pe faţă şi deschis, victoria noastră ar fi uşoară şi lesnicioasă; dar, mai bine spus, dacă sîntem cu luare-aminte chiar ne va fi uşoară, că Dumnezeu ne-a înarmat împotriva fiecăreia din aceste viclenii. Ascultă ce ne sfătuieşte Hristos, pentru a ne convinge să nu nesocotim nici cele mai mici păcate! Ne spune: *„Cel ce zice fratelui său: „Nebune", vinovat va fi gheenei"*[34]; şi: *„Cel ce se uită cu ochi desfrînaţi, a şi săvîrşit păcatul desfrînării"*[35] şi vaită pe cei ce rîd[36]. Pretutindeni stîrpeşte începuturile şi seminţele păcatelor şi ne spune că vom da socoteală de orice cuvînt deşert[37]. Pentru aceasta Iov aducea jertfă lui Dumnezeu chiar pentru gîndurile copiilor lui[38]. Despre a nu te deznădăjdui Scriptura spune: *„Oare cel ce cade nu se scoală sau cel*

30. *I Cor.* 10, 27-31.
31. *I Cor.* 11, 14.
32. *II Cor.* 2, 7.
33. *II Cor.* 2, 11.
34. *Matei* 5, 22.
35. *Matei* 5, 28.
36. *Luca* 6, 25.
37. *Matei* 12, 36.
38. *Iov* 1, 5.

ce se abate nu se întoarce?"[39]; şi iarăşi: *„Nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu"*[40]; şi: *„Astăzi de veţi auzi glasul Lui"*[41]. Sînt în Sfînta Scriptură şi alte multe cuvinte şi pilde de acest fel. Şi ca să nu pierim din pricina unei false evlavii, ascultă ce spune Pavel: *„Ca nu cumva să fie doborît de mai multă întristare unul ca acesta"*[42].

Cunoscînd, dar, toate acestea, să punem înţelepciunea Scripturilor în faţa tuturor căilor care abat pe trîndavi de pe drumul cel drept. Să nu spui: „Ce mare lucru este dacă mă uit cu curiozitate la o femeie?" Dacă săvîrşeşti desfrînarea cu inima, repede o vei îndrăzni şi cu trupul. Să nu spui: „Ce mare lucru este dacă nu dau nimic de pomană săracului acestuia?" Dacă nu dai acestuia, n-ai să dai nici celuilalt; iar dacă nu dai aceluia, n-ai să dai nici altuia. Iarăşi să nu spui: „Ce mare lucru este dacă poftesc lucrurile semenului meu?". Vorbele acestea, vorbele acestea au dus la pieire pe Ahaav[43]. Şi doar dăduse bani pe vie! Da, dar o cumpărase fără voia stăpînului ei. Nu trebuia să o cumpere cu sila, ci cu voia stăpînului viei. Dacă cel care a dat preţul cuvenit pe vie a fost pedepsit aşa, pentru că a luat-o cu sila, ce osîndă nu merită, oare, cel care nu dă nici preţul cuvenit, ba răpeşte şi cu sila şi mai trăieşte şi în vremea harului?

Aşadar, ca să nu fim osîndiţi, să nu ne mînjim cu silnicii şi cu răpiri. Să ne ferim de păcate; şi mai ales de începuturile păcatelor, ca să ne îngrijim cu toată rîvna şi de virtute. Aşa ne vom bucura şi de bunătăţile cele veşnice, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

39. *Ier.* 8, 4.
40. *Iez.* 18, 23.
41. *Ps.* 94, 8.
42. *II Cor.* 2, 7.
43. *II Regi* 21, 1–29.

OMILIA LXXXVII

„Atunci ostaşii dregătorului, ducînd pe Iisus în pretoriu, au adunat în jurul Lui toată cohorta; şi, dezbrăcîndu-L, L-au îmbrăcat cu hlamidă roşie; şi, împletind o cunună de spini, I-au pus-o pe cap şi trestie în dreapta Lui. Şi îngenunchind înaintea Lui, îşi băteau joc de El, zicînd: „Bucură-Te, Împăratul Iudeilor!”[1]

I

Ca şi cum ar fi fost o înţelegere, diavolul a dansat atunci cu toţii. Pricepem de ce iudeii, măcinaţi de invidie şi de ură, au tăbărît cu atîta furie împotriva Lui; dar nu pricepem pentru ce au făcut ostaşii lucrul acesta. Care e pricina? Nu se vede, oare, de aici că diavolul i-a înnebunit pe toţi? Ostaşii se desfătau ocărîndu-L, pentru că erau cruzi şi neomenoşi. Ar fi trebuit să li se frîngă inima de durere, ar fi trebuit să lăcrimeze, să sufere aşa cum a suferit poporul; dar ostaşii n-au făcut aceasta, ci dimpotrivă Îl ocărau şi tăbărau asupra Lui; şi făceau aceasta poate pentru că voiau să facă pe placul iudeilor sau pentru că erau nişte oameni fără de inimă. Ocările erau multe şi felurite. Oameni blestemaţi şi spurcaţi au pălmuit capul acela dumnezeiesc, L-au batjocorit cu cunună de spini, L-au lovit cu trestie. Mai putem avea noi, oare, vreun temei să ne pornim împotriva celor ce ne ocărăsc după ce Hristos a suferit atîtea ocări? Că a îndurat atunci cele mai mari ocări. Nu I-a fost batjocorit numai un mădular, ci tot trupul. Capul, cu cunună de spini, cu trestie, cu pălmuiri; faţa, cu scuipări; obrajii, cu palme; tot trupul cu biciuiri, cu îmbrăcare cu hlamidă şi închinăciuni făţarnice; mîna, cu trestia pe care I-au dat-o să o ţină în loc de sceptru; în sfîrşit, cu datul oţetului. Poate fi oare ceva mai cumplit decît acestea? Poate fi, oare, o ocară mai mare? Cele săvîrşite atunci depăşesc orice cuvînt. Ca şi cum s-ar fi temut să nu lase ceva nefăcut din îndrăzneaţa lor faptă, iudeii săvîrşesc totul; pe profeţi i-au omorît cu mîinile lor, iar pe Hristos, pe temeiul hotărîrii judecătorului; ajung ucigaşi şi osîndesc pe Hristos; Îl

1. *Matei* 27, 27–29.

osîndesc şi cu gura lor şi cu gura lui Pilat, spunînd: *„Sîngele Lui asupra noastră şi asupra copiilor noştri"*[2]. Tăbărăsc asupra Lui şi-L ocărăsc; Îl leagă şi-L tîrăsc; ei sînt vinovaţi că ostaşii Îl ocărăsc; Îl pironesc, Îl înjură, îşi bat joc de El, Îl batjocoresc. Pilat n-a hotărît aceasta; dar ei fac toate acestea de la ei; ei sînt totul: şi acuzatori şi judecători şi călăi. Acestea le citim în auzul tuturor cînd sîntem strînşi toţi la un loc, ca să nu spună păgînii: „Arătaţi noroadelor şi popoarelor faptele cele strălucite ale lui Hristos, de pildă semnele şi minunile, dar faptele cele de ocară le ascundeţi". Deci, ca să nu spună păgînii aceasta, harul Duhului a rînduit să se citească toate acestea în marea seară a Paştelor, într-o sărbătoare cu mult norod, cînd sînt de faţă mulţimi de bărbaţi şi femei. Deci cînd toată lumea e de faţă, atunci se citesc acestea cu mare glas. Se citesc acestea, le cunoaştem toţi şi credem că Hristos este Dumnezeu. În afară de alte pricini ne închinăm lui Hristos şi pentru aceea că a binevoit să Se pogoare atîta pentru noi, ca să pătimească şi acestea şi ca să ne înveţe toată virtutea. Pe acestea deci să le citim necontenit; că mult e cîştigul şi mare e folosul de aici. Cînd vezi că Domnul e batjocorit în tot chipul, şi cu vorba şi cu fapta, cînd vezi că I se închină Lui în bătaie de joc, cînd vezi că este bătut peste faţă, că îndură cele mai cumplite suferinţe, de piatră să fii şi tot ajungi mai moale decît ceara şi-ţi scoţi din suflet toată îngîmfarea.

Ascultă însă şi cele ce urmează!

„După ce L-au batjocorit, L-au dus să-L răstignească"[3].

După ce L-au dezbrăcat, I-au luat hainele Lui şi stăteau şi-L păzeau, ca să vadă cînd Îşi va da sufletul. Şi ei au împărţit hainele Lui[4]. Lucru ce nu se face decît cu osîndiţii cei mai de rînd şi mai de dispreţuit, cu osîndiţii care n-au nimic, care sînt părăsiţi de toată lumea. Au împărţit hainele cu care a făcut atît de mari minuni; dar atunci ele n-au făcut nici o minune, pentru că Hristos le-a oprit puterea lor nespusă. Nici această împărţire a hainelor nu era un mic adaos de furie. Că, după cum am spus mai înainte, au îndrăznit asupra Lui totul ca faţă de un om de nimic, de dispreţuit şi mai rău decît toţi răii. Tîlharilor nu le-au făcut asta; dar lui Hristos au îndrăznit să-I facă totul. L-au răstignit în mijlocul tîlharilor, ca să aibă şi El parte de faima lor.

Şi I-au dat Lui să bea oţet"[5].

Şi aceasta au făcut-o tot ca să-L ocărască. Dar El n-a vrut să bea. Un alt evanghelist spune că gustînd a spus: *„Săvîrşitu-s-a"*[6].

2. *Matei* 27, 25.
3. *Matei* 27, 31.
4. *Matei* 27, 35.
5. *Matei* 27, 34.
6. *Ioan* 19, 30.

– Ce înseamnă cuvintele: *„Săvîrşitu-s-a”?*

– Înseamnă că profeţia despre El s-a împlinit; că a spus profetul: *„Dat-au spre mîncarea Mea fiere şi spre setea Mea M-au adăpat cu oţet”*[7]. Dar nici evanghelistul Ioan nu spune că a băut; că nu-i nici o deosebire între a gusta şi a nu bea; amîndouă cuvintele arată unul şi acelaşi lucru. Şi totuşi nebunia lor nu s-a oprit nici aici, ci, după ce L-au dezbrăcat, după ce L-au răstignit şi după ce I-au dat oţet, merg mai departe; chiar cînd Îl văd atîrnat pe cruce Îl ocărăsc şi ei şi cei ce treceau. Dar ceea ce era mai cumplit decît toate era că Hristos pătimea acestea sub învinuirea de amăgitor şi înşelător, de îngîmfat, de om care s-a lăudat în zadar cu cele ce spunea. De aceea L-au şi răstignit în faţa întregului popor, ca să-L facă de rîs înaintea tuturor celor ce-L vedeau; de aceea s-au slujit de mîinile ostaşilor, ca furia lor să crească şi prin această judecată publică.

II

Ce inimă n-ar fi muiat mulţimea care-L urma pe Iisus şi plîngea? Această mulţime, da, dar nu pe aceste fiare! De aceea şi Domnul pe aceia îi învredniceşte de răspuns, dar pe aceştia, nu!

După ce arhiereii şi bătrînii au făcut tot ce au voit, se străduiesc, de teama învierii Sale, să-I pîngărească şi slava Lui. De aceea spun toate aceste ocări în auzul mulţimii; de aceea L-au răstignit împreună cu tîlharii. Voind să arate că-i un înşelător, spuneau:

„Cel ce dărîmi templu şi în trei zile Îl zideşti, coboară-Te de pe cruce!”[8].

Arhiereii şi bătrînii i-au spus lui Pilat să şteargă de pe cruce vina – că vina era ce scrisese pe cruce: „Împăratul iudeilor”[9] –, dar n-au reuşit, pentru că Pilat a rămas la hotărîrea sa, zicînd: *„Ce am scris, am scris”*[10]. Deci pentru că n-au putut face nimic, arhiereii şi bătrînii au încercat atunci să arate, prin batjocoririle lor că nu este Împărat. De aceea au spus şi cuvintele acelea şi pe acestea:

„Dacă este Împăratul lui Israil, să Se coboare acum de pe cruce”[11].

Şi iarăşi:

„Pe alţii a mîntuit, dar pe Sine nu poate să Se mîntuiască”[12].

Cu aceste cuvinte încearcă să bîrfească minunile de mai înainte. Şi iarăşi:

7. *Ps.* 68, 25.
8. *Matei* 27, 40.
9. *Ioan* 19, 21.
10. *Ioan* 19, 22.
11. *Matei* 27, 42.
12. *Matei* 27, 42.

„Dacă este Fiul lui Dumnezeu şi-L vrea, să-L mîntuie!"[13].

O, blestemaţilor şi răsblestemaţilor! Ce? Profeţii n-au fost profeţi şi drepţii n-au fost drepţi, pentru că nu i-a scăpat Dumnezeu de primejdii? Erau şi drepţi şi profeţi şi totuşi au pătimit ce-au pătimit. Ce poate egala, oare, iudeilor, nesocotinţa voastră? Dacă primejdiile ce le-aţi adus peste ei n-au pîngărît slava lor, ci au fost profeţi, deşi au pătimit ce-au pătimit, cu mult mai mult n-ar fi trebuit să vă scandalizaţi de Hristos, Care a căutat totdeauna, şi cu fapta şi cu cuvîntul, să vă îndrepte mai dinainte părerea voastră cea greşită. Totuşi cuvintele şi faptele Sale n-au avut vreo putere asupra arhiereilor şi bătrînilor, nici chiar în timpul patimilor. Dar L-a mărturisit şi a pomenit de împărăţia Lui[14] un om putred din pricina cumplitei lui răutăţi, un om care şi-a cheltuit toată viaţa în omoruri şi în spargeri de case. L-a mărturisit atunci cînd se rosteau aceste hule asupra Lui. Poporul Îl plîngea. Faptele păreau a da altă mărturie în ochii celor care nu cunoşteau iconomia tainei, iar cele ce se petreceau păreau a-L arăta slab şi neputincios; totuşi adevărul a ieşit la iveală chiar prin cele potrivnice.

Auzind, dar, acestea să ne întrarmăm împotriva oricărei mînii, a oricărei furii. De vezi că inima ţi se mîndreşte, pecetluieşte-ţi pieptul făcînd semnul crucii. Aminteşte-ţi de cele petrecute atunci şi, prin amintirea celor întîmplate, vei alunga ca pe praf toată mînia. Gîndeşte-te la cuvintele, la faptele Domnului! Gîndeşte-te că Acela este Stăpîn, iar tu rob; Acela a suferit ocări şi batjocură pentru tine; tu, din pricina ta însuţi; Acela, pentru cei cărora le-a făcut bine, pentru cei care L-au răstignit; tu, din pricina ta însuţi; Acela, pentru cei care L-au ocărît; tu, din pricina nedreptăţilor tale; Acela a suferit ocări şi batjocură în văzul întregului oraş, dar, mai bine spus, în văzul întregului popor al iudeilor – şi străini şi băştinaşi – cărora Domnul le-a rostit cuvinte pline de iubire de oameni; tu, în faţa cîtorva oameni. Iar cea mai mare ocară pentru Domnul a fost că L-au părăsit chiar ucenicii Lui. Toţi prietenii de mai înainte au fugit, iar duşmanii şi vrăjmaşii Lui, avîndu-L în mijlocul lor atîrnat pe cruce, Îl ocărau, Îl suduiau, Îl batjocoreau, rîdeau şi-şi băteau joc de El; de jos, de pe pămînt, iudeii şi ostaşii; de sus, de pe cruce, tîlharii aşezaţi de-a dreapta şi de-a stînga Lui. Că şi cei doi tîlhari Îl ocărau şi-L batjocoreau[15].

– Dar atunci pentru ce evanghelistul Luca spune că numai un tîlhar Îl ocăra?[16]

– S-a întîmplat şi una şi alta. La început amîndoi tîlharii Îl ocărau. Mai tîrziu, nu. Şi ca nu cumva să socoteşti că lucrul acesta s-a făcut

13. *Matei* 27, 43.
14. *Luca* 23, 40–43.
15. *Matei* 27, 44.
16. *Luca* 23, 39.

printr-o învoială şi să spui că tîlharul n-a fost tîlhar, dar că dintr-o dată s-a schimbat.

Gîndindu-te[17] la toate acestea, judecă, dar, ca un filozof! Ai pătimit ce-a pătimit Stăpînul Tău? Ai fost ocărît în fața întregii lumi? Dar nu ca El! Ai fost batjocorit? Dar nu ți-a fost batjocorit tot trupul, nici n-ai fost biciuit ca El, nici dezbrăcat ca El! Chiar dacă ai fost pălmuit, dar nu atît!

III

Adaugă-mi acum şi de cine ai fost batjocorit, pentru ce, cînd şi cine! Şi ceea ce-i mai cumplit e că în timp ce se petreceau atunci acestea, nimeni nu spunea un cuvînt, nimeni nu dezaproba cele făptuite, ci dimpotrivă toți le încuviințau, toți la fel Îl batjocoreau, cu toții îşi băteau joc de El ca de un îngîmfat, ca de un înşelător şi amăgitor Care nu putea face ce spusese. Aşa Îl ocărau; dar El tăcea, dîndu-ne nouă cele mai mari leacuri ale răbdării. Dar noi, deşi auzim acestea, nu avem răbdare nici cu slugile noastre, ci sărim şi izbim mai tare decît asinii sălbatici. Cînd sîntem ocărîți sîntem cruzi şi nemiloşi, dar cînd e ocărît Dumnezeu nici nu ne sinchisim. Cu prietenii ne purtăm la fel; dacă ne supără cineva, nu-l suferim; dacă ne ocărăşte, ne sălbăticim mai rău ca fiarele, noi care citim patimile Domnului în fiecare zi. Ucenicul L-a vîndut pe Domnul; ceilalți ucenici L-au părăsit şi au fugit; cei cărora le-a făcut bine L-au scuipat; sluga arhiereului L-a pălmuit; ostaşii L-au lovit cu palmele; cei ce erau de față îşi băteau joc de El şi-L ocărau; tîlharii îl învinuiau, iar El către nimeni n-a scos nici un cuvînt, ci cu tăcerea i-a biruit pe toți, învățîndu-te cu fapta că de vei îndura cu blîndețe totul vei birui pe toți cei ce-ți fac rău şi toți se vor minuna de tine. Căci cine nu se minunează de cel care suferă fără murmur ocările duşmanilor? După cum atunci suferi pe bună dreptate şi înduri răul fără să murmuri, lumea te crede că suferi pe nedrept, tot aşa cînd suferi pe nedrept, dar te răzvrăteşti, lumea te bănuieşte că suferi pe bună dreptate şi ajungi de ocară, ca un prins de război care-şi pierde noblețea de se lasă tîrît de mînie. Un om ca acesta nu merită să fie numit liber, chiar de-ar stăpîni mii şi mii de robi. Spui că te-a supărat rău cutare? Ei, şi ce-i cu asta? Atunci trebuie să-ți arăți filozofia! Şi animalele sălbatice stau liniştite cînd nu-i nimeni care să le supere; că nici ele nu se sălbăticesc totdeauna, ci cînd le zădărăşte cineva. Şi noi, deci, ce cîştig avem dacă sîntem liniştiți numai atunci cînd nu ne supără nimeni? Fiarele sălbatice adeseori se înfurie şi au dreptate; că se înfurie cînd sînt mişcate şi împunse; ele, însă, sînt lipsite de rațiune şi sălbatice prin firea

17. De aici începe partea morală: *Despre bunătatea şi blîndețea lui Hristos; că a suferit totul în tăcere şi că trebuie şi noi să-L imităm. Tot aici şi împotriva celor ce ocărăsc şi se mînie.*

lor. Dar tu, care ai rațiune, spune-mi, ce iertare poți avea cînd te sălbăticești și te înfurii? Îmi spui că ai suferit o nedreptate, că ai fost jefuit? Dar tocmai pentru aceea trebuie să înduri, ca să cîștigi mai mult. Îmi spui că ți s-a luat slava? Și ce-i cu asta? Cu nimic nu s-au micșorat prin aceasta cele ale tale dacă filozofezi. Iar dacă nu suferi nici un rău, pentru ce te mînii pe un om care nu ți-a făcut rău, ci, dimpotrivă, bine? Pe cei trîndavi laudele și cinstirile îi fac și mai trîndavi, iar pe cei treji ocările și disprețul îi fac și mai cu luare-aminte. Deci, dacă sîntem cu luare-aminte asupra noastră, cei ce ne ocărăsc ne sînt pricină de filozofie; ceilalți, cei ce ne laudă și ne cinstesc, dimpotrivă ne fac să ne mîndrim, ne umplu de îngîmfare, de slavă deșartă și de moliciune, ne slăbănogesc sufletul. Dovadă sînt părinții că îi țin de rău pe copiii lor mai mult decît îi laudă, ca să nu ajungă niște răi din pricina laudelor; tot așa și dascălii se slujesc de același leac. Deci, dacă trebuie să întoarcem cuiva spatele, apoi să-l întoarcem mai degrabă celor ce ne lingușesc decît celor ce ne ocărăsc. Celor ce nu iau aminte la ei înșiși le aduce mai mare vătămare lingușeala decît ocara și e mai greu de stăpînit mîndria pricinuită de lingușeală decît durerea pricinuită de ocară. Plata, apoi, e cu mult mai mare, iar admirația tot pe atît de mare. Într-adevăr, mai minunat lucru este să vezi un om ocărît, care nu face nici o mișcare de împotrivire, decît unul care nu lasă să fie doborît de lovituri și de izbituri.

– Dar cum e cu putință să nu faci nici o mișcare de împotrivire cînd ești ocărît? aș putea fi întrebat.

– Te-a ocărît? Fă-ți semnul crucii pe piept! Amintește-ți de toate cele petrecute în timpul patimilor Domnului și toată durerea ți se stinge. Nu te gîndi numai că te-a ocărît, ci gîndește-te și la binele ce ți l-a făcut cel ce te-a ocărît; și îndată te vei liniști. Dar, mai bine spus, gîndește-te la frica de Dumnezeu și îndată vei fi măsurat și blînd.

IV

În afară de aceasta, ia povață și de la slugile tale. Cînd vezi că sluga ta tace atunci cînd o ocărăști, gîndește-te că e cu putință să filozofezi; osîndește-te atunci pe tine însuți că te-ai înfuriat și în același timp învață-te să nu răspunzi cu ocări la ocări; făcînd așa, n-ai să suferi cînd ești ocărît. Gîndește-te că acela care te ocărăște e un ieșit din minți, un nebun; și gîndind așa, n-ai să te superi cînd te ocărăște; că și îndrăciții ne lovesc, dar nu le răspundem cu lovituri, ci ne este milă de ei. Fă și tu așa! Ai milă de cel ce te ocărăște! Este stăpînit de o fiară cumplită, de mînie; de un demon grozav, de furie. Eliberează-l, că-i stăpînit de un demon cumplit și în scurtă vreme se pierde. Așa e boala aceasta; nici n-are nevoie de multă vreme ca să piardă pe cel stăpînit de ea. De aceea și spunea cineva: „*Istețimea*

mîniei lui este căderea lui"[18]. Prin aceasta se arată tirania acestei patimi, că săvîrşeşte în scurtă vreme mari rele şi că nu are nevoie de multă zăbavă. Mînia ajunge de nedoborît dacă pe lîngă puterea ei o mai laşi să te stăpînească şi multă vreme. Aş vrea să vă arăt cum este cel ce se mînie şi cum este cel ce filozofează; aş vrea să aduc înaintea voastră gol şi sufletul unuia şi sufletul altuia. Aţi vedea că sufletul unuia seamănă cu o mare învăluratǎ, iar al celuilalt cu un port scăpat de frămîntare. Sufletul celui din urmă nu-i frămîntat de aceste duhuri rele; le potoleşte cu uşurinţă. Cei ce-l ocărăsc fac totul ca să-l supere; dar cînd văd că nădejdea lor e dezminţită se potolesc şi ei şi pleacă îndreptaţi. Nu e cu putinţă ca un om care se mînie să nu se osîndească pe el însuşi; dimpotrivă, cel ce nu se mînie n-are ce să-şi reproşeze. Ai de mustrat pe cineva? Fă aceasta fără mînie. De faci aşa, n-ai nici o neplăcere. Dacă voim, avem în noi înşine toate bunătăţile şi cu harul lui Dumnezeu ne sîntem de ajuns nouă înşine pentru liniştea şi slava noastră. Pentru ce ceri slavă de la altul? Cinsteşte-te pe tine însuţi şi nimeni nu va putea să te necinstească. Dar dacă te necinsteşti pe tine însuţi, nu vei fi cinstit chiar de te-ar cinsti toată lumea. După cum dacă nu ne facem nouă înşine rău, nimeni nu poate să ne facă rău; tot aşa dacă nu ne ocărîm pe noi înşine, nimeni nu poate să ne facă de ocară. Să ne închipuim un om minunat şi mare; să-l numească toţi desfrînat, hoţ, jefuitor de morminte, ucigaş, tîlhar de drumul mare. Acela însă să nu se mînie, să nu se revolte, nici să se simtă cu ceva pe conştiinţă. Va simţi, oare, vreo ocară? Niciuna!

– Cum, dacă o mulţime de lume are o astfel de părere despre el?

– Nici aşa nu-i insultat, ci aceia se fac pe ei înşişi de ocară socotind aşa pe un om ca acela. Spune-mi, dacă cineva ar socoti că soarele e întunecos, pe cine a făcut de ocară: pe soare sau pe el? Negreşit pe el, pentru că toată lumea l-ar socoti sau orb sau nebun. Tot aşa se fac de ocară pe ei înşişi şi cei care socotesc pe cei răi buni şi pe cei buni răi. De aceea trebuie să ne dăm cît mai multă silinţă să avem o conştiinţă curată, să nu dăm prilej de bănuială rea, nici să ni se găsească părţi slabe. Şi dacă alţii ar vrea totuşi s-o facă pe nebunii, cînd noi sîntem drepţi şi cinstiţi, să nu ne îngrijim prea mult de asta, nici să ne supărăm. Omul bun nu este vătămat cu nimic de este bănuit de fapte rele, dar cel ce bănuieşte în zadar şi fără temei, acela se vatămă cumplit; la fel şi cu omul rău; dacă se spune despre el că e un om bun, nu cîştigă nimic din

18. *Înţ. Sir.* 1, 21.

asta, ci dimpotrivă osînda i se măreşte, iar trîndăvia îi creşte şi mai mult; dacă însă i se spune că e un rău, e cu putinţă să se umilească şi să-şi recunoască păcatele; dar dacă i se trec sub tăcere păcatele, atunci ajunge de nu mai simte că păcătuieşte. Dacă păcătoşii se pocăiesc cu greu, chiar cînd toată lumea îi ţine de rău, cînd vor mai putea deschide ochii cei ce trăiesc în păcate, cînd nu numai că nu sînt ţinuţi de rău, dar mai sînt şi lăudaţi? N-ai auzit că şi Pavel a ţinut de rău pe corinteni, că prin încuviinţările şi laudele lor nu numai că nu l-au făcut pe cel desfrînat să-şi recunoască păcatul, ci l-au făcut să şi stăruiască în păcat?[19]

De aceea, vă rog, să nu ţinem seamă de părerile oamenilor, nici cînd ne ocărăsc, nici cînd ne laudă. Să urmărim un singur lucru; nu ne ştim cu nici un păcat pe cuget şi nici să ne facem de ocară pe noi înşine. Făcînd aşa, ne vom bucura şi în veacul de acum şi în cel ce va să fie de multă slavă, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobîndim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

19. *I Cor.* 5, 1–2.

OMILIA LXXXVIII

„Iar din ceasul al şaselea întuneric s-a făcut peste tot pămîntul pînă la ceasul al nouălea. Iar în ceasul al nouălea a strigat Iisus cu glas mare şi a zis: „Eli, Eli, lama sabahtani!", adică: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai lăsat?" Iar unii din cei ce stăteau acolo, auzind, ziceau: „Pe Ilie strigă Acesta!" Şi îndată alergînd unul din ei şi luînd un burete, l-a umplut cu oţet şi punîndu-l într-o trestie I-a dat să bea"[1]

I

Acesta este semnul pe care iudeii îl ceruseră mai înainte şi pe care Hristos li-l făgăduise să-l dea, zicînd: *„Neam viclean şi desfrînat semn cere şi semn nu i se va da lui decît semnul lui Iona proorocul"*[2], adică crucea, moartea, îngroparea şi învierea. Şi iarăşi, în alt chip, pentru a arăta puterea crucii, a spus: *„Cînd veţi înălţa pe Fiul Omului, atunci veţi cunoaşte că Eu sînt"*[3]. Cu alte cuvinte a spus aşa: Cînd Mă veţi răstigni şi veţi socoti că M-aţi biruit, atunci mai cu seamă veţi cunoaşte puterea Mea!" Da, după răstignire, Ierusalimul a fost dărîmat, jertfele de la templu au încetat, iudeii şi-au pierdut şi statul şi libertatea, predica Evangheliei a înflorit şi pînă la marginile lumii cuvîntul s-a lăţit; pămîntul şi marea, lumea locuită şi pustia propovăduiesc neîncetat puterea lui Hristos.

Despre aceste fapte minunate vorbesc cele ce s-au petrecut atunci în timpul răstignirii, cînd s-a făcut întuneric peste tot pămîntul. Şi e cu mult mai minunat că aceasta s-a săvîrşit cînd era pironit pe cruce decît dacă s-ar fi săvîrşit cînd mergea pe pămînt. Şi nu e numai lucru minunat că s-a făcut întuneric, ci şi că s-a făcut din cer, aşa cum cereau iudeii. Şi semnul acesta, întunericul, s-a întins peste întreaga lume, cum niciodată mai înainte nu s-a întîmplat, decît doar în Egipt, cînd aveau să săvîrşească Paştele[4]. Că şi Paştele acela a fost o preînchipuire a Paştelui nostru.

1. *Matei* 27, 45–48.
2. *Matei* 12, 39.
3. *Ioan* 8, 28.
4. *Ieş.* 10, 21–23.

Uită-te cînd s-a petrecut semnul acesta! În amiaza zilei, cînd peste întreaga lume era zi, ca să-l afle toți cei ce locuiesc pămîntul. Semnul acesta era în stare să-i întoarcă pe iudei nu numai prin măreția minunii, ci și prin săvîrșirea lui la bună vreme. Întunericul s-a săvîrșit după ce s-a sfîrșit toată nebunia și batjocura lor nelegiuită, cînd li s-a potolit mînia, cînd au pus capăt rîsului, cînd s-au săturat de batjocorit, după ce au grăit tot ce le-a plăcut. Atunci s-a arătat întunericul, ca măcar așa să lase mînia și să cîștige de pe urma minunii. Mai mare minune era să săvîrșească semnul acesta fiind pe cruce decît să Se coboare de pe cruce. De-ar fi socotit iudeii că Hristos a făcut semnul acesta, ar fi trebuit să creadă în El și să se teamă; iar de-ar fi socotit că nu l-a făcut El, ci Tatăl, ar fi trebuit să se pocăiască, că întunericul era, doar, un semn că Tatăl S-a mîniat din pricina celor săvîrșite de ei.

Că întunericul n-a fost o eclipsă de soare, ci mînie și urgie, se vede nu numai din cele spuse, ci și din timpul cît a ținut întunericul. A ținut trei ceasuri; iar eclipsa nu ține decît cîtăva vreme. Și știu asta cei ce au văzut o eclipsă de soare; că au fost eclipse și în timpul vieții noastre.

Dar aș putea fi întrebat:

– Pentru ce nu s-au minunat toți oamenii și nici nu L-au socotit Dumnezeu?

– Pentru că neamul omenesc era stăpînit atunci de multe păcate, de multă răutate. Minunea aceasta a fost una singură și a trecut îndată ce s-a întîmplat; nimănui nu i-a trecut prin minte să-i caute pricina. Mare putere are obișnuința și prejudecata necredinței! Oamenii de pe vremea aceea nici nu și-au dat seama pentru ce s-a făcut atunci întuneric; au socotit poate că întunericul acela se datora unei eclipse sau unei alte rînduieli a firii. Pentru ce te minunezi de oamenii din lumea întreagă, care nu știau nimic de cele ce se petreceau la Ierusalim, cînd chiar cei care erau în Iudeea, din pricina nepăsării lor, n-au cercetat pricina întunericului de atunci; că ei, după ce văzuseră atîtea minuni, încă mai stăruiau în a-L ocărî, deși Domnul le arătase destul de lămurit că El făcuse minunea aceasta. De aceea El și grăiește după ce s-a luat întunericul; tocmai pentru ca iudeii să afle că este încă viu, că El a adus întunericul, ca și prin asta să se facă mai buni. Și a grăit: *„Eli, Eli, lama sabahtani!"* ca să vadă iudeii că cinstește pe Tatăl pînă la cea din urmă suflare, că nu este împotriva lui Dumnezeu. De aceea a și dat drumul la cuvinte profetice, mărturisind Vechiul Testament pînă în cel din urmă ceas. Și n-a dat drumul numai la cuvinte profetice, ci și la cuvinte ebraice, ca să fie cunoscute și pricepute de iudei. Prin toate arată acordul Lui cu Tatăl.

Dar uită-te și acum la nerușinarea, la obrăznicia și la nebunia iudeilor! Au crezut că strigă pe Ilie; și îndată I-au dat să bea oțet.

„Iar altul, apropiindu-se cu sulița, I-a împuns coasta"[5]. Poate fi o mai mare ticăloșie? Poate fi o mai mare sălbăticie? Au întins pînă acolo nebunia lor, că au batjocorit și un trup mort.

Tu însă uită-mi-te cum Dumnezeu S-a slujit de nelegiuirile lor pentru mîntuirea noastră. După ce a fost făcută rana, au țîșnit din ea izvoarele mîntuirii noastre.

„Iar Iisus, strigînd cu glas mare, Și-a dat Duhul"[6].

Despre lucrul acesta spunea: *„Putere am să-Mi pun sufletul Meu și putere am iarăși să-l iau"*[7]*;* și: *„Eu Însumi îl pun"*[8]. De aceea a strigat cu glas mare, ca să arate că se face lucrul acesta cu propria Lui putere.

Evanghelistul Marcu spune că Pilat s-a mirat că a murit așa curînd[9] și că sutașul pentru aceasta mai cu seamă a crezut, pentru că a murit cu propria Lui putere[10].

Vocea aceasta a sfîșiat catapeteasma[11], a deschis mormintele[12] și a făcut casa pustie[13]. N-a făcut lucrul acesta ca să aducă ocară templului – cum ar fi putut face asta Cel Ce a spus: *„Nu faceți casa Tatălui Meu casă de neguțătorie!"*[14], ci ca să le arate iudeilor că sînt nevrednici de templu, că nu merită să stea în el, așa cum s-a întîmplat atunci cînd a dat templul în mîinile babilonienilor. Toate acestea nu s-au făcut numai pentru pricinile de mai sus, ci a fost și o profeție a pustiirii de mai tîrziu a templului, a schimbării slujirii lui Dumnezeu într-o slujire mai mare și mai înaltă. Toate au fost o profeție a puterii Lui.

II

Hristos S-a arătat ca Dumnezeu nu numai prin acestea, ci și prin cele întîmplate după acestea, prin învierea morților[15], prin întunecarea luminii, prin schimbarea stihiilor. Pe vremea lui Elisei a înviat un mort care a fost atins de trupul mort al lui Elisei[16]; acum glasul lui Hristos i-a înviat pe morți, trupul Lui fiind sus pe cruce. De altfel și cele petrecute pe timpul lui Elisei au fost o preînchipuire a celor de acum. Ca să se creadă acestea, s-au făcut cele de atunci. Și n-au înviat numai morții, ci și pietrele s-au

5. *Ioan* 19, 34.
6. *Matei* 27, 50.
7. *Ioan* 10, 18.
8. *Ioan* 10, 18.
9. *Marcu* 15, 44.
10. *Marcu* 15, 39.
11. *Matei* 27, 50–51.
12. *Matei* 27, 52.
13. *Matei* 23, 38.
14. *Ioan* 2, 16.
15. *Matei* 27, 52–53.
16. *IV Regi* 13, 21.

despicat şi pămîntul s-a cutremurat ca să cunoască iudeii că Hristos putea să-i şi orbească, să-i şi sfărîme. Cu mult mai mult ar fi putut să le facă asta Cel Ce a despicat pietrele şi a umplut de întuneric întreaga lume, dacă ar fi voit; dar n-a voit, ci şi-a eliberat mînia Sa asupra stihiilor, pentru că voia să-i mîntuie pe aceia prin bunătatea Lui; dar ei nu s-au lăsat de nebunia lor. Aşa e invidia, aşa e ura; nu se opresc cu uşurinţă. Atunci, pe timpul patimilor, s-au purtat cu neobrăzare faţă de cele ce vedeau; după aceea, după ce a înviat, cu toate peceţile puse şi cu toată paza ostaşilor, cînd au auzit de la paznici că a înviat, au dat argint ca să strice şi pe alţii şi să fure şi temeiul învierii. Nu te minuna, dar, dacă şi după înviere iudeii tot nişte nechibzuiţi au rămas; totdeauna erau gata să se obrăznicească. Nu te minuna, dar, de aceasta, ci uită-te cîte semne a făcut Domnul: unele în cer, altele pe pămînt, altele în templu; prin toate Şi-a arătat şi supărarea Sa, dar şi că cele cu neputinţă vor fi cu putinţă, că se va deschide cerul şi că lucrurile se vor muta în Sfintele Sfintelor cele adevărate. Iudeii spuneau: *„Dacă eşti Împăratul lui Israil, coboară-Te de pe cruce”*[17]; Hristos însă a arătat că este Împăratul întregii lumi. Ei ziceau: *„Cel ce dărîmi templu şi în trei zile îl zideşti”*[18]; Hristos însă le-a spus că templul va fi cu totul pustiit. Iarăşi ei spuneau: *„Pe alţii a mîntuit, dar pe Sine nu poate să Se mîntuiască”*[19]; Hristos însă, pe cruce fiind, a arătat cu prisosinţă aceasta în trupul robilor. Mare minune a fost să scoată din mormînt pe Lazăr cel mort de patru zile[20], dar cu mult mai mare minune să arate dintr-o dată vii pe cei de mult adormiţi. Aceasta este dovada învierii celei ce va să fie. *„Că multe trupuri ale sfinţilor adormiţi au înviat şi au intrat în sfînta cetate şi s-au arătat multora”*[21]. S-au arătat în Ierusalim multor oameni ca să nu pară o nălucire învierea lor.

„Şi sutaşul a slăvit atunci pe Dumnezeu, zicînd: „Cu adevărat omul acesta drept a fost!” Iar mulţimile, care erau de faţă la privelişte, bătîndu-şi piepturile lor, se întorceau”[22]. Atît de mare era puterea Celui răstignit, că după atîta bătaie de joc, după atîta batjocură, sutaşul şi mulţimile s-au pocăit. Unii spun că sutaşul acesta, întărindu-se mai pe urmă în credinţă, a murit mucenic[23].

„Şi erau acolo femei multe privind de departe, care Îl urmaseră slujindu-I Lui: Maria Magdalena şi Maria lui Iacov şi a lui Iosif şi mama fiilor lui Zevedeu”[24].

17. *Matei* 27, 42.
18. *Matei* 27, 40.
19. *Matei* 27, 42.
20. *Ioan* 11, 42–43.
21. *Matei* 27, 52–53.
22. *Luca* 23, 47–48.
23. Numele lui este Longhin, prăznuit de Biserică la 16 octombrie.
24. *Matei* 27, 55–56.

Femeile priveau cele ce se petreceau; femeile care suferiseră alături de El, care plînseseră pentru El. Uită-te cît de mare e stăruința lor! I-au urmat slujindu-L și au fost de față și în mijlocul primejdiilor. De aceea au și văzut totul: cum a strigat, cum Și-a dat sufletul, cum s-au despicat pietrele și pe toate celelalte. Și ele au fost cele dintîi care L-au văzut pe Iisus înviat; și neamul acesta femeiesc osîndit, neamul acesta, el s-a bucurat cel dintîi de vederea bunătăților; neamul acesta femeiesc a arătat bărbăție; ucenicii au fugit, dar femeile au rămas.

– Cine erau aceste femei?

– Mama lui Hristos, pe care evanghelistul Matei o numește mama lui Iacov și celelalte. Un alt evanghelist spune că și mulți oameni plîngeau și-și băteau pieptul de cele întîmplate[25]. Tocmai aceasta arată cruzimea iudeilor; rîdeau de cele ce storceau altora lacrimi; nici mila nu i-a muiat, nici frica nu i-a oprit. Toate cele petrecute atunci erau semne de mare mînie; nu erau semne întîmplătoare, ci toate semne de mînie: întunericul, pietrele despicate, catapeteasma sfîșiată la mijloc, cutremurul pămîntului. Mînia Domnului a fost cumplită.

„Și venind Iosif a cerut trupul”[26].

Acest Iosif este acela care mai înainte era ucenic al lui Iisus, dar într-ascuns[27]. Acum însă după moartea lui Hristos, are mare îndrăzneală. Nu era un om neînsemnat, nici un necunoscut, ci făcea parte din sfat, era un om de seamă; de aici mai ales se poate vedea curajul lui. Se dădea pe sine morții și-și atrăgea ura tuturor prin dragostea sa pentru Iisus și prin îndrăzneala de a-I cere trupul. Și nu s-a oprit pînă n-a reușit. Dragostea și curajul lui se văd nu numai de acolo că a luat trupul și l-a îngropat cu multe cheltuieli, ci și de acolo că l-a îngropat în mormîntul său cel nou[28]. Și nu s-a rînduit la întîmplare îngroparea lui Hristos într-un mormînt nou, ci ca să se înlăture orice umbră de bănuială că a înviat altul în locul Lui.

„Și erau acolo Maria Magdalena și cealaltă Marie, șezînd în fața mormîntului”[29].

– Dar pentru ce au mai rămas ele stînd în fața mormîntului?

– N-aveau încă despre Hristos ideea mare și înaltă pe care trebuiau s-o aibă. De aceea au și adus miruri și stăteau la mormînt ca să vadă unde-L pun, pentru a veni să ungă trupul Lui îndată ce se va fi potolit mînia iudeilor.

25. *Luca* 23, 48.
26. *Matei* 27, 58.
27. *Ioan* 19, 38.
28. *Matei* 27, 59–60.
29. *Matei* 27, 61.

III

Ai văzut curajul femeilor? Ai văzut dragostea lor? Ai văzut măreția sufletului lor și în fața banilor și în fața morții?

Să imităm[30], dar, bărbaților, pe femei! Să nu lăsăm pe Iisus în necazuri și nevoi! Femeile acelea au cheltuit atîția bani și și-au pus viața în primejdie chiar cînd Iisus era mort; noi însă – iarăși vă voi grăi de aceleași lucruri –, noi nu-L hrănim cînd îl vedem flămînd, nici nu-L îmbrăcăm cînd Îl vedem gol, ci trecem pe lîngă El cînd vedem că ne întinde mîna. Și totuși, dacă L-ați vedea pe Hristos, fiecare s-ar goli de toate averile lui. Dar și acum tot El este. Că El a spus: „Eu sînt cel sărac!" Pentru ce, dar, nu vă goliți de toate averile voastre. Și acum Îl auzi, spunîndu-ți: *„Mie Mi-ați făcut!"*[31]. Nu-i nici o deosebire dacă dai acestuia sau Aceluia. Nu vei avea o răsplată mai mică decît femeile care L-au hrănit atunci, ci cu mult mai mare. Dar nu fremătați! Chiar dacă L-ai hrăni pe Hristos, faci mai puțin lucru, pentru că vederea Lui este în stare să moaie și o inimă de piatră, decît de a hrăni pe un sărac, pe un beteag, pe un gîrbov, numai pentru că Hristos a spus că acela care dă săracului Lui Îi dă. Dincolo vederea și vrednicia Celui pe Care-L vezi împarte cu tine fapta ta; dincoace, întreaga faptă revine iubirii tale de oameni, bunătății tale. Dai mai mare dovadă de respect față de Hristos cînd, de dragul spuselor Lui, ai grijă de fratele tău și-l ajuți în toate nevoile lui. Ajută-l, dar, crezînd în Cel Ce a primit și a spus: *„Mie Îmi dai!"*[32]. De nu I-ai fi dat Lui, nu te-ar fi învrednicit de împărăția cerurilor; de nu I-ai fi întors Lui spatele, nu te-ar fi trimis în iad! Dar pentru că El e Cel disprețuit, de aceea mare e și păcatul. Tot așa și Pavel pe Hristos Îl prigonea cînd prigonea pe ucenicii Lui; de aceea i-a și spus: *„Pentru ce Mă prigonești?"*[33] Cînd dăm deci celor săraci, să avem o astfel de stare sufletească ca și cum I-am da lui Hristos. Că mai vrednice de credință sînt cuvintele Lui decît văzul nostru. Cînd vezi un sărac, adu-ți aminte de cuvintele Lui care-ți arătau că El este cel hrănit și miluit. Chiar dacă săracul pe care-l vezi nu este Hristos, totuși sub chipul acestui sărac El primește, El cerșește. Spui că te rușinezi cînd auzi că Hristos cerșește? Rușinează-te mai degrabă cînd nu dai celui ce cerșește! Aceasta e rușine, aceasta e pedeapsă și osîndă. Cerșitul Lui e semnul bunătății Lui. De aceea trebuie să ne și lăudăm cu el. Dar nedatul tău este semnul neomeniei tale. Dacă nu crezi acum că, întorcînd spatele

30. De aici începe partea morală: *Despre milostenie. Trebuie să vorbim în fiecare zi de milostenie, pînă ce o săvîrșim. Tot aici și mustrare, că prin cuvintele și faptele noastre necurate am prefăcut biserica în grajd pentru măgari și cămile.*
31. *Matei* 25, 40.
32. *Matei* 25, 42.
33. *Fapte* 9, 4.

unui sărac, întorci lui Hristos spatele, vei crede atunci cînd aducîndu-te în fața întregii lumi, îți va spune: *„Întrucît n-ați făcut acestora, nici Mie nu Mi-ați făcut!”*[34]. Dar să nu dea Dumnezeu să auzim cuvintele acestea, ci, crezînd acum și făcînd rod, să auzim cuvintele acelea pline de fericire care ne duc în împărăția cerurilor.

Poate că cineva îmi va spune:

– În fiecare zi ne vorbești de milostenie și de iubirea de oameni!

– Da! În fiecare zi! Și nu voi înceta de a vă vorbi. Dar chiar dacă ați face milostenie, nici atunci n-ar trebui să încetez, ca să nu vă trîndăviți. Da, e drept, aș vorbi mai puțin dacă v-aș vedea că dați milostenie; dar pentru că n-ați ajuns nici pînă la jumătate de măsură, nu trebuie să-mi spuneți mie lucrul acesta, ci vouă! Cînd mă țineți de rău că vă vorbesc mereu de milostenie, vă asemănați cu un copil care, pentru că nu învață să facă litera a, deși i se spune de nenumărate ori, ține de rău pe dascălul lui că îi bate mereu capul cu această literă. Cine a ajuns datorită cuvintelor mele mai grabnic la milostenie? Cine s-a despărțit de banii și averile sale? Cine a dat jumătate din averea sa? Cine a treia parte? Nimeni! Nu-i, oare, o nebunie să-mi porunciți să nu mai vorbesc de milostenie, cînd voi n-ați învățat milostenia? Ar trebui să faceți cu totul dimpotrivă: dacă aș vrea să încetez să mai vorbesc, voi ar trebui să mă apucați de mînă și să-mi spuneți: „N-am învățat încă să facem milostenie! Pentru ce deci ai încetat de a ne vorbi?” De s-ar întîmpla cuiva să aibă o boală de ochi, iar eu aș fi doctor și l-aș părăsi pentru că n-am reușit mare lucru, deși i-am făcut spălături la ochi, l-am uns cu alifie și i-am dat și celelalte îngrijiri, oare bolnavul n-ar veni la ușa casei mele și n-ar țipa la mine, învinuindu-mă că sînt un trîndav, că l-am lăsat tot bolnav? Oare s-ar mulțumi să-i spun, cînd mă învinuiește: „Ți-am făcut spălături la ochi, te-am uns cu alifii?” Nu, ci îndată mi-ar spune: „Ce folos dacă eu tot sufăr?” Gîndește așa și despre suflet. Ce folos că am uns de multe ori cu untdelemn o mînă chircită și înțepenită, dacă n-am putut s-o moi? Oare n-au să-mi audă urechile aceleași mustrări? Și acum bag în baia cuvîntului o mînă chircită și uscată. De aceea n-am să mă opresc pînă ce n-o voi întinde desăvîrșit. Să dea Dumnezeu ca și voi să nu vorbiți de altceva decît de milostenie și acasă și în piață și la masă și noaptea și în vis! Că dacă ne-am îngriji de milostenie ziua, am visa-o și noaptea.

IV

Ce spui? Spui că vorbesc necontenit de milostenie? Cît aș dori și eu să n-am nevoie să vă sfătuiesc mereu să faceți milostenie, ci să vă vorbesc despre lupta ce o avem de dus cu iudeii, cu păgînii, cu ereticii! Dar

34. *Matei* 25, 45.

cum e cu putință să înarmezi pe niște oameni care nu sînt încă sănătoși? Cum poți să duci pe cîmpul de luptă pe niște oameni care au încă răni și buboaie? Dacă v-aș vedea sănătoși, v-aș scoate pe cîmpul acela de luptă și ați vedea, cu harul lui Hristos, mii și mii de morți căzuți la pămînt, iar capetele lor puse unele peste altele. În alte cărți am scris mult împotriva iudeilor, păgînilor și ereticilor; dar nu pot să sărbătoresc din toată inima această victorie, din pricina nepăsării multora. De-aș birui de mii și mii de ori învățăturile lor, totuși ei mă vor bîrfi; că vor bîrfi viața multor creștini, rănile lor, bolile lor sufletești. Cum să mai am curaj să vă duc pe cîmpul de luptă cînd mă stînjeniți și pe mine și sînteți îndată trîntiți la pămînt de vrăjmași și făcuți de rușine? Mîna unuia suferă și e zgîrcită la dat. Cum va putea unul ca acesta să țină în mînă scutul și să se apere, ca să nu fie rănit de batjocurile cele pline de cruzime? Picioarele altora tremură, a tuturor acelora care urcă scările teatrelor și se duc în locuințele femeilor stricate. Cum vor putea aceștia să se țină pe picioare în luptă și să nu fie aruncați la pămînt de păcatele desfrînării lor? Altul suferă de ochi, îi sînt ochii betegi și nu vede bine; e plin de desfrăbălare, atacă cinstea femeilor și strică casele oamenilor. Cum va putea unul ca acesta să privească în față pe dușmani? Cum va putea să mînuiască sulița, să sloboadă săgețile cînd este pișcat din toate părțile de fapte de rușine? Poți vedea apoi pe mulți bolnavi de stomac, tot așa de bolnavi ca și hidropicii; aceștia sînt stăpîniți de lăcomia pîntecelui și de beție. Cum voi putea să-i duc la război pe acești bețivi? Gura altuia e putredă; o gură ca aceasta au cei ce se mînie, cei ce ocărăsc, cei ce clevetesc. Cum va putea unul ca acesta scoate la luptă strigăte de război? Cum va putea face vreo faptă mare, vreo faptă de vitejie cînd este și el beat de o altă beție, care stîrnește rîsul dușmanilor? De aceea în fiecare zi am să trec prin tabăra aceasta ca să tămăduiesc rănile și să vindec plăgile. Dacă vă veți trezi și veți ajunge destoinici să doborîți pe dușmani, vă voi învăța și meșteșugul de luptă, vă voi arăta cum trebuie să întrebuințați armele; dar, mai bine spus, atunci chiar faptele voastre vor fi armele voastre, că toți dușmanii își vor pleca îndată capetele, dacă veți fi milostivi, buni, pașnici, nerăzbunători și dacă veți săvîrși și celelalte fapte de virtute. Dacă unii se vor împotrivi, atunci voi adăuga și eu armele mele și vă voi aduce pe voi ca pildă. Dar așa cum stau lucrurile voi mă opriți din drumul acesta. Uitați-vă! Spunem că Hristos a făcut lucruri mari, că a făcut din oameni îngeri; dar cînd ni se cere socoteală de spusele noastre, cînd ni se poruncește să dăm dovadă din turma noastră, rămînem cu gura închisă. Mă tem ca nu cumva în loc de îngeri să scot din staul porci și armăsari înnebuniți după iepe. Știu că vă dor cuvintele mele, dar nu le spun împotriva tuturor, ci împotriva celor

vinovați; dar, mai bine spus, nici împotriva lor, dacă se trezesc, ci pentru ei. Așa însă toate s-au pierdut, toate s-au stricat; și biserica nu se deosebește întru nimic de un staul de vite, de un țarc de măgari, de un țarc de cămile. Umblu să caut o oaie și nu o văd. Toți azvîrl din picioare ca niște cai și ca niște asini sălbatici și umplu de băligar totul din biserică. Că așa sînt vorbele ce le grăiesc unii către alții. Dacă ai putea auzi cele grăite de bărbați și de femei cînd sînt în biserică, ai vedea că sînt mai necurate cuvintele lor decît băligarul cailor și asinilor. De aceea, vă rog, schimbați-vă obiceiul acesta urît, ca să miroasă biserica a mir. Acum însă aducem în biserică numai mirosurile acelea care ne desfătează simțurile și nu ne sinchisim deloc de necurățenia sufletească, pentru a o curăți și îndepărta. Și care-i folosul? N-am batjocori atît de mult biserica dacă am aduce în ea băligar, cît o batjocorim, cu vorbele noastre, grăind unii cu alții cît sîntem aici de cîștiguri, de afaceri, de negutătorii, de cele ce n-au nici o legătură cu mîntuirea noastră. Ar trebui să fie aici coruri de îngeri, să facem din biserică cer, să nu se știe nimic altceva decît de rugăciuni necontenite, de tăcere desăvîrșită pentru ascultarea slujbei și a predicii. Să facem asta cel puțin de acum înainte, ca să ne curățim și viața noastră și să avem parte și de bunătățile cele făgăduite, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor, Amin.

OMILIA LXXXIX

„Iar a doua zi, care este după vineri, s-au adunat arhiereii şi fariseii la Pilat, zicînd: „Doamne, ne-am adus aminte că amăgitorul acela a zis, încă fiind viu: „După trei zile Mă voi scula". Porunceşte, dar, să se întărească mormîntul pînă a treia zi, ca nu cumva venind ucenicii Lui să-L fure şi să spună norodului că a înviat din morţi. Şi va fi rătăcirea cea de pe urmă mai mare decît cea dintîi"[1]

I

Totdeauna înşelăciunea se prinde în propriile ei lanţuri şi fără să vrea dă mînă de ajutor adevărului. Uită-te! Trebuia să se creadă că Hristos a murit, că a fost îngropat şi că a înviat. Şi despre toate acestea duşmanii Lui ne fac dovada. Uită-te că înseşi cuvintele lor ne dau mărturie de toate acestea. Ei spun: *„Ne-am adus aminte că amăgitorul acela, încă fiind viu";* deci a murit; *„După trei zile Mă voi scula". Porunceşte, dar, să se întărească mormîntul";* deci a fost înmormîntat; *„Ca nu cumva să vină ucenicii Lui să-L fure";* deci, dacă va fi întărit mormîntul, nu se va putea face nici o viclenie. Nici una. Prin urmare dovada învierii a ajuns de necontestat tocmai prin cele propuse de voi, nu s-a făcut nici o viclenie, pentru că mormîntul a fost pecetluit. Iar dacă nu s-a făcut nici o viclenie şi s-a găsit mormîntul gol, atunci negreşit a înviat. Ai văzut cum arhiereii şi bătrînii poporului, chiar fără voia lor, au luptat pentru dovedirea adevărului?

Tu însă uită-mi-te la dragostea de adevăr a ucenicilor! Nu ascund nimic din cele spuse de duşmani, chiar dacă spun lucruri de ocară. Iată Îl numesc pe Hristos *„amăgitor"* şi nu o trec sub tăcere.

Cuvintele spuse de arhierei şi de farisei lui Pilat arată şi cruzimea lor, că nici la moartea Lui n-au pus capăt mîniei, dar şi curăţenia şi dragostea de adevăr a ucenicilor.

Merită apoi să căutăm unde a spus Domnul: *„După trei zile voi învia".* În toată Evanghelia n-ai să găseşti cuvintele acestea aşa de desluşit spuse; n-ai să găseşti decît pilda cu Iona proorocul[2]. Deci arhiereii şi fari-

1. *Matei* 27, 62–64.
2. *Matei 12, 39–40.*

seii înțeleseră ce voise să spună Domnul, dar de buna lor voie vicleneau.

– Ce le-a răspuns Pilat?

– *„Aveți strajă! Întăriți cum știți!" Și pecetluind mormîntul, l-au întărit cu strajă"*[3].

Pilat n-a lăsat pe ostași să pecetluiască ei singuri mormîntul; aflase ce e cu Hristos și nu voia să le dea vreun ajutor; dar, ca să scape de ei, le-a îngăduit și aceasta, spunîndu-le: „Pecetluiți voi mormîntul cum voiți, ca să nu puteți învinui pe alții". Dacă ostașii ar fi pecetluit ei singuri mormîntul, arhiereii și cărturarii ar fi putut spune – chiar dacă ar fi fost spusele lor neadevărate și mincinoase; și cum nu le-a fost rușine să spună altele, ar fi putut spune și asta – că ostașii, îngăduind să fie furat trupul, ar fi dat prilej ucenicilor să plăsmuiască cuvîntul despre înviere. Așa însă, întărind ei înșiși mormîntul, nu mai puteau să spună asta.

Ai văzut cum se sîrguiesc arhiereii și fariseii să pună fără voia lor în lumină adevărul? Ei s-au dus la Pilat, ei i-au cerut, ei au întărit mormîntul cu strajă, ca să fie unii altora și învinuitori și martori ai adevărului. Cînd L-au furat ucenicii? Sîmbăta? Dar cum, cînd nu le era îngăduit să se apropie sîmbăta de mormînt? Dar chiar dacă ar fi făcut-o călcînd legea, cum ar fi îndrăznit să se apropie cînd ei erau atît de fricoși? Cum ar fi putut convinge poporul? Ce-ar fi trebuit să spună? Ce-ar fi trebuit să facă? Cu ce tragere de inimă ar fi putut lua apărarea unui mort? Ce răsplată ar fi așteptat? Pe cînd trăia, au fugit îndată ce L-au văzut prins. Ar fi avut, oare, curajul să vorbească despre El după moartea Lui, dacă n-ar fi înviat? Cum s-ar putea susține așa ceva? Se vede de aici că ucenicii nici n-ar fi voit, nici n-ar fi putut să plăsmuiască învierea, dacă Hristos n-ar fi înviat. Hristos le vorbise ucenicilor mult despre înviere, le vorbise adeseori, pînă într-atîta, că chiar iudeii au zis că Hristos spusese: *„După trei zile voi învia"*. Deci dacă n-ar fi înviat, ucenicii s-ar fi socotit negreșit înșelați; și văzîndu-se atacați din pricina Lui de tot poporul și ajunși fără de casă și fără de masă, I-ar fi întors spatele și n-ar fi voit să-I încununeze fruntea cu o astfel de slavă, pentru că fuseseră înșelați și aruncați, din pricina Lui, în cele mai mari primejdii. Nici nu mai este de dovedit! Dacă n-ar fi fost adevărată învierea, nici n-ar fi putut s-o plăsmuiască. Pe ce s-ar fi întemeiat? Pe talentul lor oratoric? Dar erau niște oameni neînvățați! Pe mulțimea banilor? Dar nu aveau nici toiag, nici încălțăminte. Pe faima neamului? Dar erau oameni de jos și din oameni de jos. Pe măreția locului lor de naștere? Dar erau niște sate neînsemnate. Pe mulțimea numărului lor? Dar nu erau mai mult de unsprezece oameni și aceștia împrăștiați. Pe făgăduielile învățătorului? Care făgăduieli? Dar dacă n-a înviat, nici făgăduielile nu mai puteau fi vred-

3. *Matei* 27, 65-66.

nice de credință. Cum ar fi putut înfrunta un popor înfuriat? Dacă verhovnicul apostolilor n-a putut înfrunta cuvintele unei femei care stătea la poartă, și dacă toți ceilalți ucenici s-au împrăștiat cînd L-au văzut legat, cum s-ar mai fi gîndit să meargă pînă la marginile lumii și să sădească o învățătură plăsmuită despre înviere? Dacă Petru n-a putut înfrunta amenințarea unei femei, iar ceilalți ucenici au fugit la vederea lanțurilor, cum ar fi putut înfrunta pe împărați, pe dregători și popoare, care aveau și săbii și grătare și cuptoare aprinse și-i amenințau cu mii și mii de primejdii de moarte în fiecare zi, dacă nu s-ar fi putut bucura de puterea și ajutorul Celui înviat? Minuni asemănătoare făcuse Domnul; înviase atîția morți; dar nici una din aceste minuni nu i-a făcut pe iudei să se rușineze, ci au răstignit pe Săvîrșitorul lor. Aveau, oare, să creadă popoarele în învierea lui Hristos numai pe spusele ucenicilor? Nu! Lucrul acesta nu se poate, nu se poate! Că pe toate le-a lucrat puterea Celui înviat!

II

Uită-te la răutatea vrednică de rîs a arhiereilor și fariseilor! *„Ne-am adus aminte,* spun ei, *că amăgitorul Acela a zis încă pe cînd trăia: „După trei zile voi învia".* Dacă era un amăgitor și un lăudăros mincinos, pentru ce vă temeți, pentru ce alergați de colo-colo, pentru ce atîta rîvnă? „Ne temem, spun ei, ca să nu-l fure cumva ucenicii și să înșele mulțimea". Și s-a arătat, doar, că asta n-ar fi fost deloc o dovadă; dar răutatea este chițibușară și nerușinată; face lucruri nechibzuite. Au poruncit să întărească mormîntul trei zile, ca și cum ar fi luptat pentru apărarea învățăturilor lui Hristos. Voind să arate și mai departe că este un amăgitor, și-au întins răutatea lor pînă la mormînt. Și Hristos a înviat mai devreme, ca să nu poată spune arhiereii că nu Și-a împlinit cuvîntul și că a fost furat. N-a fost un lucru lipsit de valoare că a înviat mai devreme; dar dacă învia mai tîrziu, ar fi fost pusă la îndoială învierea. Ce n-ar fi putut să zică și să răszică, deși pe nedrept, dacă Hristos n-ar fi înviat atunci cînd ostașii stăteau la mormînt și păzeau mormîntul, ci după trei zile, după plecarea ostașilor? Pentru aceea deci Hristos a înviat înainte de împlinirea celor trei zile. Trebuia să învieze atunci cînd ostașii erau acolo, cînd păzeau mormîntul; trebuia deci să învieze chiar înăuntru celor trei zile. Dacă ar fi înviat după trecerea celor trei zile și după plecarea ostașilor, învierea ar fi putut fi pusă la îndoială. De aceea a și îngăduit să se pecetluiască mormîntul așa cum voiau și să pună de pază și ostași. Și nu le-a păsat arhiereilor și fariseilor că fac asta sîmbăta, că lucrează; ei aveau ochii îndreptați numai într-o singură parte: să-și împlinească răutatea lor. Nădăjduiau că prin asta vor birui. Dar fapta aceasta a lor era semnul celei mai mari

nechibzuinţe. Semn că erau zguduiţi de o puternică frică. Cei care L-au prins cînd era viu se tem de El cînd e mort. Şi ar fi trebuit, dacă Hristos era un simplu om, să prindă curaj, acum cînd e mort. Dar ca să afle arhiereii şi fariseii că cele ce a pătimit Hristos, pe cînd trăia, le-a pătimit de bună voie, iată că Domnul îngăduie să I se pună pecete, piatră şi strajă; dar n-au putut să-L ţină în mormînt. Un singur lucru reuşesc să facă: să facă cunoscut mormîntul şi să fie crezută prin aceasta învierea.

Şi stăteau ostaşii la mormînt, iar iudeii, alături de ei.

„Iar foarte tîrziu sîmbăta, cînd se lumina spre ziua întîia a săptămînii, au venit Maria Magdalena şi cealaltă Marie să vadă mormîntul. Şi iată cutremur mare s-a făcut, că îngerul Domnului pogorîndu-se din cer şi venind a prăvălit piatra de pe uşa mormîntului şi şedea deasupra ei. Şi era înfăţişarea lui ca fulgerul şi îmbrăcămintea lui albă ca zăpada"[4].

După înviere a venit îngerul.

– Dar pentru ce a venit şi a ridicat piatra?

– Pentru femei; că ele atunci l-au văzut pe înger la mormînt. Deci, ca să creadă că a înviat, femeile văd mormîntul gol, fără trup. De aceea îngerul a ridicat piatra, de aceea s-a făcut şi cutremurul, ca să le ridice din gîndurile lor, să le trezească. Ele veniseră ca să ungă trupul Domnului; şi aceasta se făcea noaptea; şi poate că unele chiar dormitau.

– Pentru ce le spune îngerul:

„Nu vă temeţi voi!"?[5]

–Pentru ca să le scape mai întîi de frică; apoi le vorbeşte de înviere. Cuvîntul *„voi"* arată cinstea deosebită ce le-o dă îngerul; totodată arată că cele mai grele pedepse vor veni peste cei ce au îndrăznit să-L răstignească, dacă nu se pocăiesc. Îngerul le spune: *„Nu* voi trebuie să vă temeţi, ci cei care L-au răstignit!" Scăpîndu-le deci de frică şi prin cuvintele lui şi prin înfăţişarea lui – că era luminos la înfăţişare şi aducea nişte binevestiri ca acelea –, îngerul a adăugat spunînd:

„Ştiu că pe Iisus cel răstignit căutaţi"[6].

Îngerul nu se ruşinează să-L numească răstignit; că răstignirea este capul bunătăţilor.

„S-a sculat"[7]

De unde se vede?

„Precum a zis"[8]

4. *Matei* 28, 1–3.
5. *Matei* 28, 5.
6. *Matei* 28, 5.
7. *Matei* 28, 6.
8. *Matei* 28, 6.

„Dacă pe mine nu mă credeți, le spune îngerul, aduceți-vă aminte de cuvintele Lui! Atunci mă veți crede și pe mine!"

Apoi le dă altă dovadă:

„Veniți și vedeți locul unde fusese pus!"[9]

De aceea dăduse la o parte piatra, ca femeile să aibă și de aici dovada învierii.

„Și spuneți ucenicilor Lui: „Îl veți vedea în Galileea"[10].

Le poruncește să binevestească și celorlalți învierea; iar acest lucru le încredințează și mai mult.

Bine a spus: „În Galileea". Le alungă din suflet neliniștea și teama de primejdii; pentru ca nu cumva frica să le stînjenească credința.

„Și ieșind ele de la mormînt cu frică și cu bucurie"[11].

Văzuseră un lucru de spaimă și de mirare totodată: un mormînt gol în care văzuseră că fusese pus mai înainte Domnul. De aceea îngerul le-a și dus să vadă mormîntul, ca să fie martore a două fapte: și a mormîntului și a învierii. Că ele se gîndeau: „Nimeni nu L-ar fi putut lua dacă n-ar fi înviat; ostașii erau doar de pază". De aceea se și bucură, se și minunează; și-și iau și răsplata străduinței lor: sînt cele dintîi care au văzut și au binevestit nu numai cele spuse de înger, ci și cele văzute de ele.

III

Pe cînd ieșeau ele cu frică și cu bucurie,

„Iată Iisus le-a întîmpinat, zicînd: „Bucurați-vă!" Iar ele I-au cuprins picioarele Lui"[12].

Cu nespusă bucurie au alergat la El și au luat, și prin atingerea de El, dovada și încredințarea învierii.

„Și I s-au închinat Lui"[13].

Ce le-a spus Hristos?

„Nu vă temeți!"[14].

Iarăși le scoate și Domnul frica din suflet, deschizîndu-le calea credinței.

„Ci mergeți și spuneți fraților Mei să meargă în Galileea și acolo Mă vor vedea"[15].

9. *Matei* 28, 6.
10. *Matei* 28, 7.
11. *Matei* 28, 8.
12. *Matei* 28, 9.
13. *Matei* 28, 9.
14. *Matei* 28, 10.
15. *Matei* 28, 10.

Uită-te cum şi Domnul, prin femei, binevesteşte ucenicilor! Domnul – lucru pe care l-am spus adeseori – ridică la cinste neamul cel mai dispreţuit, neamul femeiesc, îi dă bune nădejdi şi-i vindecă durerea.

Care[16] dintre voi n-ar vrea să fie ca acelea şi să cuprindă picioarele lui Iisus? Puteţi şi acum, toţi cîţi vreţi! Puteţi să-I cuprindeţi nu numai picioarele, ci şi mîinile, şi capul acela sfînt, împărtăşindu-vă, cu cuget curat, cu înfricoşătoarele taine. Nu numai aici pe pămînt; ci Îl veţi vedea şi în ziua aceea a judecăţii, cu slava aceea nespusă, cînd va veni cu popor de îngeri, dacă veţi vrea să fiţi iubitori de oameni, dacă veţi vrea să fiţi milostivi şi veţi auzi nu numai aceste cuvinte: *„Bucuraţi-vă!"*, ci şi cuvintele acelea: *„Veniţi, binecuvîntaţii Părintelui Meu, de moşteniţi împărăţia cea gătită vouă de la întemeierea lumii"*[17]. Fiţi, dar, milostivi, ca să auziţi aceste cuvinte! Iar voi, femeilor, care purtaţi bijuterii de aur şi aţi văzut drumul acestor femei, lepădaţi, chiar tîrziu, boala poftei după aur! Deci, dacă doriţi să fiţi cu acele femei, schimbaţi podoaba cu care sînteţi împodobite cu podoaba milosteniei. Spune-mi, ce folos ai de pe urma acestor pietre preţioase, de pe urma hainelor ţesute cu aur?

– Mi se bucură şi mi se veseleşte sufletul de ele!

– Eu te-am întrebat de folos, iar tu mi-ai vorbit de pagubă. Nimic nu este mai păgubitor ca a te interesa de bijuterii de aur, a te bucura de ele şi a-ţi lipi inima de ele. Robia aceasta cumplită ajunge şi mai amară cînd îţi face plăcută robia. De care faptă duhovnicească se va îngriji vreodată cum trebuie, cînd va nesocoti grijile lumeşti cum se cuvine, o femeie care socoteşte că merită să se bucure cînd e legată cu aur? Cel care se bucură că stă în închisoare nu va voi niciodată să scape de închisoare. Tot aşa şi femeia aceasta; ca un prizonier de război, robită de această poftă rea, nu va suferi să audă cu dorul şi rîvna cuvenită vorbindu-i-se de cele duhovniceşti şi nici nu va face vreo faptă bună. Care, dar, îţi este folosul de pe urma podoabei acesteia, de pe urma acestei moliciuni?

– Îmi fac plăcere bijuteriile!

– Iarăşi mi-ai vorbit de pagubă şi de pierzare!

– Dar mă cinstesc mult cei ce mă văd.

– Şi ce-i cu asta? O altă pricină de stricăciune, care te face cînd înfumurată, cînd obraznică. Haide, dară, îngăduie-mi să-ţi arăt eu pagubele, odată ce tu nu mi-ai spus folosul.

Care sînt, dar, pagubele ce ţi le aduc bijuteriile? Grija e mai mare decît plăcerea. Din pricina asta mulţi din cei ce te văd – negreşit din cei legaţi de pămînt – se bucură mai mult decît tine, care porţi aurul şi bijuteriile. Tu te împodobeşti cu podoabe care-ţi aduc griji; aceia îşi desfă-

16. De aici începe partea morală: *Despre femeile care poartă podoabe de aur şi se împodobesc. Cuvînt foarte frumos.*

17. *Matei* 25, 34.

tează privirile fără să aibă vreo grijă. O altă grijă apoi. Ești umilită și invidiată de toți. Vecinele și prietenele, pișcate de invidie, se înarmează împotriva bărbaților lor și dezlănțuie împotriva ta războaie cumplite. Pe lîngă aceste pagube, altele: îți cheltuiești tot timpul liber și toată grija cu gătelile; nu te lipești cu toată inima de faptele cele duhovnicești; ești plină de înfumurare, de obrăznicie și slavă deșartă; ești legată strîns de pămînt, ți se taie aripile și, în loc de vultur, ajungi cîine și porc. Încetînd de a te mai uita și a zbura la cer, cauți în jos ca porcii; și, cotrobăind prin găurile pămîntului după aur, sufletul tău își pierde bărbăția și libertatea.

Spui că-și întorc oamenii privirile spre tine cînd te arăți în oraș? Dar tocmai pentru asta n-ar trebui să porți aur, ca să nu ajungi spectacol de teatru, ca să nu deschizi gura tuturor bîrfitorilor. Nici unul din cei ce-și întorc privirile spre tine nu te admiră, ci-și bat joc de tine că-ți plac podoabele, că ești o înfumurată, că ești o femeie vanitoasă. Dacă te duci la biserică, nu pleci de acolo fără vreun folos sufletesc, ci cu mii și mii de cuvinte de batjocură, de ocări și de blesteme, nu numai de la cei care te văd, ci și de la profet. Isaia, cel cu mare glas, îndată ce te vede strigă: *„Acestea zice Domnul către fetele cele îngîmfate ale Sionului: „Pentru că au umblat cu grumajii ridicați, pentru că au făcut cu ochiul, pentru că-și tîrăsc hainele cu pășitul picioarelor, pentru că joacă din picioare, Domnul va dezveli podoaba lor și în locul mirosului celui plăcut va fi praf și în loc de brîu se vor încinge cu funie"*[18]. De acestea vei avea parte și tu în loc de podoabă. Că aceste cuvinte n-au fost spuse numai pentru fetele Sionului, ci oricărei femei care face ca ele. Împreună cu profetul Isaia stă acuzator și Pavel, spunînd lui Timotei să poruncească femeilor *„să nu se împodobească cu împletituri de păr sau cu aur sau cu mărgăritare sau cu haine scumpe"*[19]. Deci, în orice împrejurare, îți este vătămătoare purtarea de bijuterii; dar mai cu seamă cînd te duci la biserică, cînd treci printre săraci. Dacă ai căuta să te învinuiești amarnic pe tine însăți, n-ai putea-o face mai bine decît îmbrăcîndu-te cu astfel de haine și podoabe, semn de cruzime și neomenie.

IV

Gîndește-te cîte stomacuri flămînde lași cu podoabele acestea, cîte trupuri dezbrăcate, cu luxul acesta drăcesc! Cu mult mai bine ar fi să hrănești sufletele celor flămînzi decît să-ți găurești loburile urechilor și să atîrni de urechi, degeaba și fără de rost, hrana a mii și mii de săraci. Este, oare, o slavă să fii bogat? Este, oare, o laudă să porți pe tine bijuterii de aur? Chiar dacă podoabele acestea ar fi cîștigate prin muncă cinstită,

18. *Isaia* 3, 15, 23.
19. *I Tim.* 2, 9.

totuşi vina ta este nespus de mare; gîndeşte-te însă cît de covîrşitoare este atunci cînd sînt cîştigate cu necinste şi nedreptate! Spui că-ţi sînt dragi laudele şi slava? Dezbracă această podoabă plină de batjocură şi toţi te vor admira şi te vei bucura şi de slavă şi de plăcere curată; aşa însă eşti batjocorită şi-ţi pregăteşti cu ele multe prilejuri de supărări. Dacă pierzi vreuna din ele gîndeşte-te cîte necazuri îţi pricinuieşti! Cîte slujnice nu-s bătute, cîţi oameni nu sînt necăjiţi, cîţi nu sînt arestaţi, cîţi nu sînt întemniţaţi! Din pricina podoabelor acestora, judecăţi, anchete, mii şi mii de blesteme şi învinuiri; femeia este blestemată şi învinuită de bărbat, bărbatul, de prieteni, iar sufletul, de el însuşi.

– Dar bijuteriile nu se pierd!

– Tocmai acest lucru nu este uşor! Dar chiar dacă le-ai feri totdeauna de pierdere şi aşa păstrate dau multă bătaie de cap, multă grijă şi scîrbă şi nici un cîştig. Ce venit aduc ele în casă? Ce folos celei ce le poartă? Nici un folos, ci multă urîţenie şi învinuiri din toate părţile. Cum vei putea săruta şi cuprinde picioarele lui Hristos cînd eşti împopoţonată aşa? Hristos Îşi întoarce faţa de la această podoabă. De aceea a primit să Se nască în casa teslarului; dar, mai bine spus, nici în casa aceea, ci într-o colibă şi într-o iesle. Cum vei putea să-L vezi pe El cînd nu ai frumuseţea cea poftită de El, cînd nu porţi podoaba plăcută Lui, ci una urîtă de El? Cînd te apropii de El nu trebuie să fii împodobită cu astfel de haine, ci îmbrăcată cu virtute. Gîndeşte-te ce este în definitiv aurul? Nimic altceva decît pămînt şi cenuşă. Bagă-l în apă şi s-a făcut glod! Gîndeşte-te şi ruşinează-te cînd faci din glod stăpîn, cînd laşi toate şi stai lîngă aur, cînd îl porţi şi-l plimbi pretutindeni, chiar cînd te duci la biserică, atunci cînd mai cu seamă ar trebui să fugi de el. Nu s-a zidit biserica ca să-ţi arăţi în ea bogăţia aceasta, ci bogăţia cea duhovnicească. Tu însă, ca şi cum te-ai duce la paradă, nu la biserică, aşa te împodobeşti din cap pînă în picioare; imiţi pe cele de pe scenă şi porţi pe tine gunoiul acesta vrednic de batjocură. Din pricina asta sufletele multora se vatămă, iar după terminarea slujbei de la biserică, în case şi la mese, ai să auzi pe cei mai mulţi vorbind tocmai de gătelile acestea. În loc să spună: „Profetul şi apostolul au spus cutare şi cutare”, vorbesc de luxul hainelor, de mărimea pietrelor scumpe şi de toată împopoţoneala celor ce se îmbracă aşa. Aceste discuţii vă fac şi pe voi şi pe casnicii voştri trîndavi spre milostenie. Nici unul din voi n-ar dori să rupă repede ceva din aurăriile acestea şi să hrănească un flămînd. Cum ai putea hrăni pe un altul cu preţul uneia din aceste bijuterii, cînd tu însăţi vrei să duci o viaţă amară mai degrabă decît să-ţi vezi împuţinate podoabele? Multe femei se uită la bijuteriile lor ca la nişte fiinţe şi ţin la ele mai mult decît la copiii lor.

– Doamne fereşte! mi se răspunde.

– Arătaţi-mi asta! Arătaţi-mi-o prin fapte, pentru că eu văd că acum lucrurile stau cu totul altfel. Care femeie, stăpînită tare de dragostea de giuvaericale, a prefăcut în bani giuvaericalele ei, ca să smulgă din ghearele morţii sufletul unui copil? Dar pentru ce vorbesc de sufletul unui copil? Care femeie şi-a răscumpărat cu ele sufletul ei pierdut? Dimpotrivă, văd că mulţi îşi vînd în fiecare zi sufletul de dragul bijuteriilor. Dacă li se îmbolnăveşte trupul fac tot ce pot, dar dacă văd că li se strică sufletul, nu fac nimic, ci privesc cu nepăsare şi sufletul lor şi sufletul copiilor lor ca să le rămînă giuvaericalele, care pier cu timpul şi ele. Pui pe tine aurării în valoare de mii de talanţi, iar mădularul lui Hristos nu are nici hrana cea de toate zilele. Stăpînul de obşte al universului a dat deopotrivă tuturor şi cerul şi cele din ceruri şi masa cea duhovnicească. Tu însă nu-i dai Lui nici pe cele pieritoare, ca să fii legat necontenit cu lanţurile acestea cumplite. Din pricina aceasta miile şi miile de păcate, din pricina aceasta bărbaţii ajung nişte desfrînaţi, pentru că voi, femeile, nu-i faceţi să trăiască creştineşte, nu-i faceţi să filozofeze, ci-i învăţaţi să le placă podoabele cu care se împodobesc femeile stricate; din pricina aceasta şi cad repede în braţele desfrîului. Dar dacă i-aţi învăţa să dispreţuiască astfel de podoabe şi să le facă bucurie castitatea, evlavia şi smerenia, n-ar fi prinşi cu atîta uşurinţă în ghearele desfrîului. Poate să se împodobească aşa desfrînatele! Ba, chiar mai mult decît atîta, dar nu pentru bărbaţii voştri!

Obişnuiţi, dar, pe bărbaţii voştri să le placă podoaba aceasta duhovnicească, pe care n-o pot vedea la desfrînate. Mă întrebi cum îl poţi face pe bărbatul tău să capete acest obicei? Îndepărtează de la tine gătelile şi giuvaericalele şi pune-ţi podoaba cea duhovnicească. Aşa îţi vei feri bărbatul de orice pericol, iar tu vei fi preţuită. Dumnezeu te va milui, toţi oamenii te vor admira şi vei avea parte şi de bunătăţile cele viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XC

„Şi mergînd ele, iată unii din străjeri, venind în cetate, au vestit arhiereilor toate cele ce se făcuseră. Şi adunîndu-se cu bătrînii şi ţinînd sfat, au dat ostaşilor arginţi mulţi, zicînd: „Spuneţi că ucenicii Lui, venind noaptea, L-au furat, pe cînd noi dormeam. Şi dacă se va auzi la dregător aceasta, noi îl vom îndupleca, iar pe voi vă vom face fără grijă"[1]

I

Pentru aceşti ostaşi s-a făcut cutremurul acela, ca să-i înspăimînte şi să dea mărturie. Lucru ce s-a şi întîmplat. Astfel vestea adusă de străjeri nu mai putea fi pusă la îndoială. Unele semne au fost date întregii omeniri, altele numai celor care au fost acolo de faţă; întunericul a fost dat întregii lumii; îngerul şi cutremurul, numai celor de la mormînt.

Cînd ostaşii au venit şi au vestit pe arhierei – adevărul străluceşte mai mult cînd e propovăduit de potrivnici –, le-au dat arginţi ca să spună că *„ucenicii Lui au venit noaptea şi L-au furat"*.

Cum L-au furat, o, nechibzuiţilor! Adevărul învierii era prea strălucitor şi prea măreţ ca să poată fi plăsmuit! Spusa aceasta că L-au furat era de necrezut şi nici chip de minciună nu avea. Spune-mi, cum L-au furat ucenicii, cînd ei erau nişte oameni sărmani şi din popor, care nici nu îndrăzneau să se arate? Nu era, oare, pusă pecete pe mormînt? Nu erau, oare, lîngă mormînt atîţia paznici, atîţia ostaşi şi iudei? Nu se gîndeau, oare, şi ei la asta, nu se îngrijeau, nu privegheau, nu aveau grijă să nu fie furat? Dar, în sfîrşit, pentru ce să-L fure ucenicii, ca să născocească dogma învierii? Dar cum le-ar fi trecut prin minte să născocească aşa ceva unor oameni cărora le plăcea să trăiască ascunşi de lume? Cum ar fi ridicat piatra care era atît de păzită? Cum ar fi putut să se ascundă de atîţia oameni? Chiar dacă nu s-ar fi temut de moarte, totuşi n-ar fi încercat, în zadar şi fără rost, să săvîrşească fapta asta, cînd erau atîţia paznici. Că ucenicii mai erau şi nişte fricoşi o arată cele petrecute mai înainte. Cînd L-au văzut prins, toţi au fugit. Dacă n-au avut curajul să rămînă lîngă El atunci cînd Îl vedeau viu, cum nu s-ar fi

1. *Matei* 28, 11-14.

temut acum cînd era mort şi înconjurat de o mulţime atît de mare de ostaşi? Aveau, oare, de deschis o uşă? Trebuia să se ascundă numai de un singur om? Nu! Pe mormînt era pusă o piatră mare care avea nevoie de multe mîini. Aveau dreptate arhiereii să spună: *„Şi va fi rătăcirea cea din urmă mai rea decît cea dintîi!"* Împotriva lor au rostit aceste cuvinte! Ar fi trebuit ca, după atîta furie, să se căiască de faptele lor; dar ei se silesc să le întreacă pe cele de mai înainte născocind minciuni vrednice de rîs; cînd era viu, I-au cumpărat sîngele; după ce a fost răstignit şi a înviat, încearcă tot cu bani să facă să piară cuvîntul despre înviere. Tu însă uită-mi-te că sînt prinşi tocmai prin cele ce au făcut. Dacă nu s-ar fi dus la Pilat şi n-ar fi cerut strajă la mormînt ar fi putut să-şi răspîndească minciunile lor cu mai multă neruşinare; dar aşa, nu! Aşa au lucrat totul ca şi cum s-ar fi străduit să-şi coasă propriile lor guri. În ce priveşte pe ucenici, dacă n-au putut să privegheze cu El mai cu seamă cînd au fost ţinuţi rău de El, cum ar fi putut îndrăzni să-L fure? De ce nu L-au furat mai înainte, mai înainte de a fi pus voi, arhiereilor, pază la mormînt? Dacă ucenicii ar fi voit să-L fure, ar fi putut face asta în prima noapte, cînd mormîntul nu era păzit, cînd nu era nici o primejdie, cînd puteau lucra fără frică. Că arhiereii s-au dus sîmbătă la Pilat şi i-au cerut strajă ca să-L păzească[2]. În cea dintîi noapte nu era nimeni din ei la mormînt.

II

Ce ne spun apoi giulgiurile care fuseseră muiate în smirnă? Şi Petru a văzut giulgiurile acestea în mormînt[3]. Dacă ucenicii ar fi voit să-L fure nu l-ar fi furat trupul gol; nu numai ca să nu-L facă de ocară, ci şi ca să nu mai piardă vremea cu dezbrăcatul şi aşa să-i scoale pe străjeri şi să pună mîna pe ei; mai cu seamă că Domnul fusese uns cu smirnă, o materie care se lipeşte tare de trup şi intră în haine; de aceea nu era uşor să se desprindă giulgiurile de pe trup; iar cei care ar fi făcut aceasta aveau nevoie de multă vreme. Prin urmare şi de aici se vede că este de necrezut furtul trupului. Nu cunoşteau, apoi, ucenicii mînia iudaică? Nu ştiau că-şi atrag urgia lor? Dar, în sfîrşit, ce-ar fi cîştigat din fapta lor dacă Hristos n-ar fi înviat? Dar arhiereii şi bătrînii, ştiind că au născocit furtul, au dat arginţi şi au spus: *„Spuneţi că L-au furat şi noi vom îndupleca pe dregător"*. Voiau să se răspîndească zvonul acesta, dar au izbit în zadar cu pumnii în adevăr; iar prin cele prin care au încercat să umbrească adevărul, prin acelea l-au făcut, fără voia lor, să strălucească. Chiar spusa arhiereilor şi

2. *Matei* 27, 62-66.
3. *Ioan* 20, 5.

bătrînilor, că ucenicii L-au furat, întărește învierea. Ei înșiși mărturisesc că nu era trupul în mormînt. Cînd înșiși arhiereii și bătrînii mărturisesc că trupul Lui nu era acolo, iar șederea paznicilor lîngă mormînt, giulgiurile și frica ucenicilor arată ca mincinos și neadevărat furtul, urmează că dovada învierii este de nezdruncinat. Totuși arhiereii cei nerușinați, care îndrăznesc orice, cărora li s-a închis gura de atîtea ori, spun: *„Spuneți așa și noi îl vom îndupleca pe dregător și pe voi fără grijă vă vom face"*. Vezi că toți sînt niște stricați? Pilat, care s-a lăsat convins, ostașii, poporul iudeu. Să nu te minunezi dacă banii au biruit pe ostași. Dacă au avut atîta putere asupra ucenicului[4], apoi cu atît mai ușor asupra lor.

„Și s-a răspîndit cuvîntul acesta pînă în ziua de azi".[5]

Ai văzut iarăși dragostea de adevăr a ucenicilor? Ai văzut că nu se rușinează să spună nici că s-a răspîndit un cuvînt ca acesta împotriva lor?

„Și cei unsprezece ucenici au plecat în Galileea; și unii s-au închinat, iar alții văzîndu-L s-au îndoit"[6].

Mi se pare că aceasta este cea din urmă arătare în Galileea, cînd i-a trimis să boteze. Iar dacă unii s-au îndoit, minunează-te și cu acest prilej de dragostea de adevăr a ucenicilor, că pînă în cea din urmă zi nu-și ascund cusururile. Dar și aceștia s-au încredințat atunci cînd L-au văzut.

Ce le-a spus cînd L-au văzut?

„Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pămînt"[7].

Iarăși le vorbește într-un grai pe măsura înțelegerii omenești. Că nu primiseră încă Duhul, Care avea să le lumineze mintea.

„Mergînd învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-le să păzească toate cîte v-am poruncit vouă"[8].

Le-a vorbit despre dogme și despre porunci. Nu amintește deloc de iudei, nu vorbește de cele întîmplate, nu ține de rău pe Petru pentru lepădarea sa, nici pe ceilalți pentru fuga lor. Le poruncește să se răspîndească în întreaga lume, încredințîndu-le o singură învățătură, aceea de la botez.

Apoi, pentru că le-a dat o poruncă mare, le dă curaj, spunîndu-le:

„Iată Eu sînt cu voi în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului"[9].

Ai văzut iarăși autoritatea cu care le-a vorbit? Ai văzut că și aceste cuvinte au fost spuse pe măsura înțelegerii ucenicilor? N-a spus că are să fie numai cu ei, ci cu toți credincioșii de mai tîrziu – că n-aveau să trăiască

4. *Matei* 24, 15.
5. *Matei* 28, 15.
6. *Matei* 28, 16–17.
7. *Matei* 28, 18.
8. *Matei* 28, 19–20.
9. *Matei* 28, 20.

apostolii pînă la sfîrşitul veacului –, ci le-a vorbit ca unora ce fac un singur corp cu toţi credincioşii de mai tîrziu. Domnul le-a spus: „Să nu-mi vorbiţi de greutatea însărcinării. Eu, Care fac toate uşoare, sînt cu voi!" Aceasta o spunea adesea şi profeţilor în Vechiul Testament: şi lui Ieremia, care punea înainte tinereţea lui, şi lui Moise şi lui Iezechiel, care şovăiau: *„Eu sînt cu voi!"* Acelaşi lucru îl spune acum şi ucenicilor Săi. Uită-mi-te aici însă şi la deosebirea dintre unii şi alţii. Profeţii, deşi au fost trimişi la un singur popor, adeseori refuzau să îndeplinească porunca; apostolii însă n-au grăit nimic asemănător, deşi au fost trimişi în toată lumea.

Hristos le aminteşte apoi şi de sfîrşitul lumii, ca să-i atragă şi mai mult; să nu se uite numai la greutăţile din faţa lor, ci şi la bunătăţile cele viitoare, cele fără de sfîrşit. „Supărările pe care le veţi avea, le spune Hristos, se sfîrşesc cu viaţa aceasta de aici de pe pămînt, aşa precum şi veacul acesta se va sfîrşi; dar fericirea de care vă veţi bucura este nemuritoare, aşa precum v-am spus de multe ori mai înainte". Aşa, încurajîndu-i şi ridicîndu-le cugetele şi cu aducerea aminte de ziua aceea, i-a trimis. Că ziua aceea este dorită de cei ce trăiesc făcînd fapte bune, după cum este înfricoşătoare celor ce trăiesc în păcate, pentru că le aduce osîndă.

Dar[10] să nu ne temem numai şi să ne cutremurăm de ziua aceea, ci să ne şi schimbăm cît mai este vreme şi să ne ridicăm din păcate. Putem, dacă voim. Dacă mulţi din cei dinainte de venirea harului s-au ridicat din păcate, cu mult mai mult după ce harul a venit.

III

Ce lucru greu ne-a poruncit Hristos? Ne-a poruncit să tăiem munţi? Să zburăm prin văzduh? Să trecem Marea Tireniană? Deloc! Ne-a poruncit să ducem o viaţă aşa de uşoară ca să nu avem nevoie de nici o unealtă, ci numai de suflet şi de sîrguinţă. Ce unelte au avut apostolii aceştia, care au săvîrşit atîtea şi atîtea fapte mari? N-au mers în toată lumea cu o singură haină şi desculţi şi i-au biruit pe toţi? Ce greutate au poruncile Lui? Să nu ai nici un duşman! Să nu vorbeşti pe nimeni de rău! Faptele potrivnice acestora sînt cu mult mai grele.

– Dar Hristos a spus: „Desparte-te de bani şi de averi!", mi se poate obiecta.

– Această poruncă este grea? Dar Hristos n-a poruncit asta, ci a sfătuit. Dar chiar dacă ar fi o poruncă, ce greutate este să nu porţi de

10. De aici începe partea morală: *Nimic greu nu ne porunceşte Hristos. Despre iubirea de argint şi sărăcie. Tot aici şi despre cei ce strălucesc în sărăcia lor, imagine a vieţii îngereşti.*

colo-colo poveri şi griji deşarte? Dar, o, iubire de arginţi! Prefaci totul în bani! Din pricina aceasta s-au întors toate pe dos. De fericeşti pe cineva, îl fericeşti pentru că are bani; de-l vaiţi pe cineva, îl vaiţi pentru că n-are bani. Toţi nu vorbesc de altceva decît de bani: cum s-a îmbogăţit cutare, cum a sărăcit cutare. Dacă pleacă cineva în armată, dacă se însoară, dacă învaţă o meserie, dacă se apucă de orice altceva, nu pune mîna pe lucru pînă ce nu află mai întîi dacă poate ajunge uşor bogat.

Să nu ne sfătuim, oare, cînd sîntem adunaţi aici, cum putem scăpa de boala aceasta? Nu ne vom ruşina de faptele mari ale sfinţilor părinţilor noştri, ale celor trei mii[11], ale celor cinci mii[12], care au avut toate în comun[13]. Ce cîştig avem de pe urma vieţii acesteia dacă nu ne folosim de ea ca să o cîştigăm pe cea viitoare? Pentru ce nu călcaţi o dată în picioare pe mamona care v-a robit? Pînă cînd veţi fi robi banilor? Pentru ce nu iubiţi libertatea? Pentru ce nu puneţi capăt iubirii de averi? Dacă aţi fi robi la oameni aţi face totul ca să vă căpătaţi libertatea, de vi s-ar făgădui; dar cînd sînteţi robi iubirii de argint, nici nu vă gîndiţi cum să vă scăpaţi de robia aceasta amară; şi doar nu-i robie mai cumplită ca robia iubirii de argint; tirania ei este foarte amară. Gîndiţi-vă ce preţ mare a dat Hristos pentru noi! Şi-a vărsat sîngele Lui! S-a dat pe Sine Însuşi! Voi însă, şi după toate acestea, aţi căzut; şi ceea ce-i mai groaznic e că, chiar vă bucuraţi de robia aceasta, vă place necinstea şi vă este plăcut ceea ce trebuie alungat.

Dar pentru că nu trebuie numai să plîngem şi să ne învinuim, ci să ne şi îndreptăm, să vedem cum a ajuns plăcută patima aceasta, păcatul acesta.

– Cum dar? Cum a ajuns plăcută?

– Pentru că îmi dă slavă şi îmi asigură viaţa, mi s-ar răspunde.

– Spune-mi cum ţi-o asigură?

– Mă asigură că n-am să trăiesc în sărăcie, că n-am să tremur de frig, că n-am să fiu vătămat, că n-am să fiu dispreţuit.

– Dar dacă am să-ţi dau şi eu aceeaşi asigurare, ai să te desparţi de bogăţie? Dacă pentru aceasta îţi este dragă bogăţia şi dacă ai avea aceeaşi asigurare şi fără bogăţie, atunci ce nevoie ai mai avea de bogăţie?

– Dar cum e cu putinţă să am toate acestea fără să fiu bogat? aş putea fi întrebat.

– Te voi întreba şi eu la rîndul meu: Cum poţi să le ai cînd eşti bogat? Cînd eşti bogat eşti nevoit să linguşeşti pe mulţi: şi pe dregători

11. *Fapte* 2, 41.
12. *Fapte* 4, 4.
13. *Fapte* 2, 11-45.

şi pe oamenii de rînd; ai nevoie de mii şi mii de lucruri; trebuie să fii slugarnic, să te temi, să tremuri, să bănuieşti ochii invidioşilor, să-ţi fie frică de gurile clevetitorilor şi de poftele altor iubitori de argint. Sărăcia nu-i aşa, ci cu totul dimpotrivă. Este loc nejefuit şi sigur, liman neînviforat, loc de exerciţiu şi şcoală a filozofiei, imagine a vieţii îngereşti. Auziţi acestea toţi cîţi sînteţi săraci, dar, mai bine spus, toţi cîţi doriţi să vă îmbogăţiţi! Nu e o nenorocire să fii sărac, ci să nu voieşti să fii sărac. Nu socoti sărăcia o nenorocire şi nu va fi o nenorocire. Nenorocirea nu stă în natura sărăciei, ci în judecata oamenilor cu suflet slab. Dar, mai bine spus, chiar m-aş ruşina de-aş spune numai atîta despre sărăcie, să spun atît numai că nu-i o nenorocire. Dacă filozofezi, sărăcia îţi va fi izvor de mii şi mii de bunătăţi. Dacă cineva ţi-ar oferi o mare dregătorie, demnităţi politice, bogăţie, desfătare, apoi ţi-ar oferi şi sărăcia şi ţi-ar da libertatea să alegi ce vrei, negreşit, dacă i-ai cunoaşte frumuseţea, ai pune îndată mîna pe sărăcie.

IV

Ştiu că mulţi rîd de cuvintele acestea, dar nu mă tulbur, ci vă cer să mă ascultaţi şi veţi fi îndată de părerea mea. Mi se pare că sărăcia seamănă cu o fecioară cu bună-cuviinţă, frumoasă şi dulce la chip; iar iubirea de argint, cu o femeie cu chip de fiară, cu Scila[14] şi Hidra[15] şi cu alte fiare ca acestea, născocite de poeţi.

Nu-mi da pildă pe oamenii care grăiesc de rău sărăcia, ci pe cei care au strălucit prin ea! Cu sărăcia Ilie crescut fiind, a fost răpit cu acea fericită răpire; cu sărăcia Elisei a strălucit; cu sărăcia, Ioan Botezătorul, cu sărăcia, toţi apostolii; dar din pricina iubirii de argint au fost osîndiţi Ahaav, Izabela, Ghiezi, Iuda, Neron, Caiafa. Dar dacă vrei, să nu privim numai la cei care au strălucit în sărăcie, ci să cercetăm însăşi frumuseţea acestei fecioare. Ochiul este curat şi limpede; nu e tulbure, cum e ochiul iubirii de argint, cînd plin de mînie, cînd plin de poftă, cînd răvăşit de neînfrînare. Ochiul sărăciei nu-i aşa, ci potolit, liniştit; se uită dulce la toţi; e dulce ca mierea, plin de bunătate; nu urăşte pe nimeni, nu şi-l întoarce de la nimeni. Dincolo, unde-s bani, pricină de vrajbă şi de mii şi mii de lupte. Gura iubirii de argint e plină de ocări, de îngîmfare, de multă mîndrie, de blestem, de viclenie; gura şi limba sărăciei sînt sănătoase, pline de necontenite mulţumiri, de binecuvîntări, de cuvinte dulci şi iubitoare, de cuvinte de mîngîiere, de laude, de cuvinte bune. Iar dacă ai vrea să vezi şi mărimea staturii uneia şi a alteia, vei

14. Să se vadă nota 45 de la Omilia IV.
15. Să se vadă nota 38 de la Omilia LXX.

vedea că sărăcia este mai înaltă şi mai bine făcută decît bogăţia. Nu te minuna că fug mulţi de sărăcie! Nechibzuiţii fug şi de celelalte virtuţi.

– Dar săracul e ocărît şi dispreţuit de bogat, mi se spune.

– Cînd îmi vorbeşti aşa, îmi vorbeşti tot de lauda sărăciei. Spune-mi, cine-i fericit: Cel ce ocărăşte sau cel ocărît? Negreşit cel ocărît. Deci iubirea de argint porunceşte să ocărăşti, pe cînd sărăcia te îndeamnă să suferi ocara.

– Săracul rabdă de foame, mi se spune.

– Şi Pavel a răbdat de foame şi a fost flămînd.

– Săracul n-are odihnă.

– Nici Fiul Omului n-a avut unde să-Şi plece capul[16]. Ai văzut pînă unde urcă laudele sărăciei? Ai văzut unde te aşază? Lîngă ce bărbaţi te pune? Ai văzut că te face imitator al Stăpînului? Dacă ar fi fost bine să avem aur, Hristos le-ar fi dat aur ucenicilor Săi, El, Care le-a dat acele bunătăţi nespuse. Dar aşa, nu numai că nu le-a dat, ci i-a şi oprit să aibă aur. Din pricina aceasta şi Petru, nu numai că nu se ruşinează de sărăcie, ci se şi laudă cu ea, zicînd: *„Argint şi aur nu am, dar ce am aceea îţi dau"*[17]. Cine n-ar voi să rostească aceste cuvinte?

– Negreşit că toţi, mi-ai răspunde, poate.

– Atunci aruncă argintul, aruncă aurul!

– Şi dacă-l arunc, voi dobîndi puterea lui Petru?

– Spune-mi, ce l-a făcut fericit pe Petru? Că a înzdrăvenit un olog? Nu! Nicidecum! Ci că n-a avut averi! Lucrul acesta i-a pricinuit cerul. Mulţi din cei ce au făcut averi au ajuns în iad, dar cei care au aruncat aurul şi argintul au dobîndit împărăţia. Şi aceasta afl-o chiar de la Petru. Două lucruri a spus el. Unul: *„Aur şi argint n-am";* al doilea: *„În numele lui Iisus Hristos scoală-te şi umblă"*[18]. Ce l-a făcut pe Petru strălucitor şi fericit? Însănătoşirea ologului sau aruncarea banilor? Răspunsul caută-l chiar din gura Celui Ce răsplăteşte, din gura lui Hristos! Ce-a spus El bogatului care căuta viaţa veşnică? Nu i-a spus: „Însănătoşează ologi!", ci: *„Vinde-ţi averile tale şi le dă săracilor şi vino şi urmează Mie şi vei avea comoară în ceruri"*[19]. Petru iarăşi n-a spus: „Iată în numele Tău am scos demoni", deşi-i scosese, ci: *„Iată am lăsat toate şi Ţi-am urmat Ţie! Ce va fi nouă oare?"*[20] Iar Hristos, din nou, răspunzîndu-i la această întrebare, n-a spus: „Dacă cineva însănătoşează un olog", ci: *„Oricine a lăsat case şi ţarini va primi însutit în veacul acesta şi va moşteni viaţa veşnică"*[21].

16. *Matei* 8, 20.
17. *Fapte* 3, 6.
18. *Fapte* 3, 6.
19. *Luca* 18, 22.
20. *Matei* 19, 27.
21. *Matei* 19, 29.

Şi noi, dar, să-l imităm pe Petru, ca să nu fim ruşinaţi, ci să ne înfăţişăm cu îndrăznire în faţa scaunului de judecată a lui Hristos, ca să-L facem să fie cu noi, după cum a fost şi cu ucenicii Lui. Va fi şi cu noi, cum a fost şi cu ucenicii Lui, dacă voim să-i imităm pe ei, dacă vom fi rîvnitorii vieţii şi traiului lor. Pentru aceste fapte Dumnezeu te încununează şi te proclamă; nu-ţi cere să înviezi morţi, nici să îndrepţi ologi. Nu acestea ne fac să ajungem asemenea lui Petru, ci aruncarea averilor. Aceasta-i fapta mare a apostolului Petru. Spui că nu poţi să le arunci? Dimpotrivă, e totul cu putinţă! Dar dacă nu vrei, nici nu te silesc, nici nu te forţez. Un lucru însă te rog! Cheltuieşte cît de cît cu cei nevoiaşi şi nu căuta să ai pentru tine mai mult decît îţi este de neapărată trebuinţă. Aşa, vom duce aici o viaţă liniştită, lipsită de grijă şi ferită de necazuri şi ne vom bucura şi de viaţa cea veşnică, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobîndim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

INDICE SCRIPTURISTIC

Cifrele romane arată omilia, iar cifrele arabe, capitolul omiliei.

Facere

1, 1 –LII, 2.
1, 11 –XLIX, 2.
1, 20 – XLIX, 2.
1, 27 – LXII, 1.
2, 4 – II, 3.
2, 25 – XVIII, 3.
3, 1 – XIII, 2.
3, 5 – XIII, 3, 4.
3, 9 – LXXVII, 3.
3, 13 – XLII, 3.
3, 16 – XXXI, 3.
3, 19 – XII, 4; XXII, 3; XXXI, 3.
3, 22 – XV, 2.
Cap. 6, – XLIII, 2.
Cap. 7 – XLIII, 2.
4, 1 – LIX, 3.
4, 2–8 – XL, 3.
4, 8 – XIV, 3.
4, 10 – XIX, 3.
4, 13 – XII, 4.
4, 24 – LXXIV, 2.
8, 7 – V, 3.
8, 8–11 – XII, 3.
9, 2 – LXIV, 1.
9, 6 – LXXIV, 2.
9, 22–23 – VI, 6.
9, 22–25 – IX, 5.
9, 25–26 – VIII, 3.
11, 1–9 – XXXV, 1.
12, 1 – LIII, 4.
12, 1–2 – LIII, 4.
12, 10–20 – LVI, 5.
12, 14–20 – IV, 6.
14, 14 – XXXV, 5.
18, 7 – XXXV, 5.
18, 12 – VI, 6.
18, 17 – XXVI, 1.
18, 20–21 – LXXVII, 3.
18, 20–19 – XLIII, 2.
18, 27 – XXV, 4; LXV, 6; LXXII, 4.
18, 28 – XLIII, 3.
19, 1–3 – XXVI, 1.
19, 4–8 – LVII, 4.
19, 14 – IV, 2.
21, 2 – XI, 2.
22, 10 – XVII, 6.
25, 8 – XXVIII, 3.
27, 29 – VIII, 3.
27, 33–35 – IX, 5.
28, 18 – LXXX, 1.
28, 20 – XXI, 3.
38, 11–18 – LXX, 2.
38, 29 – III, 3.
39, 12 – XVIII, 3.
39, 14 – LXXXIV, 4.
40, 8 – LIX, 3.
41, 32 – LXXXIII, 1.
45, 1–15 – LXI, 5.
48, 7 – IX, 3.
49, 7 – VIII, 3.
49, 10 – II, 4; IV, 2; VI, 4.

Ieşire

2, 25 – XXVI, 8.
3, 7 – LXVII, 4.
3, 2 – XI, 5. 7.
3, 15 – LXXXII, 1.
4, 1–5 – XXVIII, 1.
4, 2 – XXXI, 3.
4, 10 – LVI, 2.
5, 2 – LXV, 6.
10, 21–23 – LXXXVIII, 1.
11, 5 – LXXVII, 2.
12, 16 – XXXIX, 3.
13, 21–22 – VI, 2.
14, 15 – XIX, 3.
14, 16 – XXVIII, 1. 2; LVI, 2.
14, 21 – XXVIII, 1–2.
14, 27–28 – XIII, 5; LXV, 6.
14, 31 – LVI, 2.
16, 3 – VI, 4.
16, 22 – LXXV, 5.
19, 6 – XI, 5.
19, 8 – LXVII, 2.
19, 16 – XII, 2.
19, 18 – II, 1.
19, 18–19 – I, 1.
20, 5 – LXXIV, 2.
20, 12 – LI, 2.
20, 13 – LXVIII, 1.
21, 16 – LI, 2.
21, 24 – XVI, 6. 7; LXXIX, 5.
23, 5 – XV, 10.
24, 18 – LVI, 3.
29, 33 – XXXIX, 1.
32, 1–6 – LVII, 4.
32, 1–9 – XII, 2.
32, 4 – XXXV, 1.
32, 6 – VI, 6.
32, 10 – XXXV, 4.
32, 27 – XXXV, 1.
32, 32 – XXXV, 4; LVI, 2; LXI, 5.
33, 11 – LXXVIII, 4.
34, 30 – XXVII, 2.

Levitic

2, 4 – LXXX, 1.
8, 12 – LXXX, 1.
21, 9 – LXXV, 5.

Numeri

3, 45 – LVIII, 1.
3, 46–48 – LVIII, 1.
11, 4–5 – VI, 4.
11, 12 – XXXV, 4.
12, 3 – LXXVIII, 4.
12, 8 – LXXVIII, 4.
12, 14 – V, 4.
13, 6 – XXXIX, 4.
13, 28 – XXXIX, 4.
15, 32–36 – XXXIX, 3.
15, 38–40 – LXXII, 2.
16, 1–35 – XL, 3.
25, 5 – XXXV, 1.
25, 6–18 – XVII, 6.
28, 9 – XXXIX, 2.

Deuteronom

4, 2 – LI, 1.
6, 4 – XVII, ; XXXVI, 3; LXXII, 1.
6, 8 – LXXII, 2.

6, 11-12 – LV, 5.
6, 13 – XIII, 3.
6, 16 – XIII, 3.
8, 3 – XIII, 2. 3.
15, 7-8 – LVI, 5.
22, 27 – V, 3.
25, 4 – XXX, 2.
25, 5 – XLVIII, 3.
32, 8 – LIX, 4.
32, 11 – LXXIV, 3.
32, 15 – LV, 5.
33, 9 – XXXV, 1.
34, 6 – V, 4.

Isus Navi

6, 4 – XXXIX, 2.
10, 12-13 – IV, 1.

Rut

4, 1-10 – LXX, 2.

I Regi

1, 13 – VI, 5; XIX, 3.
2, 5 – LXI, 1.
2, 26 – LXXV, 5.
2, 31 – XXIX, 3.
4, 1-19 – XVII, 7.
5, 1-6 – VI, 3.
5, 13 – VI, 3.
6, 1-15 – XXII, 4.
6, 6 – VIII, 2.
10, 3 – LXXXI, 1.
13, 4 – XLVI, 3.
16, 1 – V, 4.
16, 7 – XXIX, 2.
Cap. 17 – XLII, 2.
17, 49-52 – XXVI, 6.
Cap. 18 – XLII, 2.
18, 7 – XLII, 2.
21, 6 – XXXIX, 1.
22, 18 – XXXIX, 2.
24, 1-8 – XLII, 2.
24, 2-8 – LXII, 4.
26, 2-13 – LXII, 4.
28, 3 – LXXXVI, 3.
28, 7 – LXXXVI, 3.
28, 7-25 – VI, 3.
28, 15 – LXII, 5.

II Regi

3, 21-39 – XLII, 3.
11, 2-29 – XXVI, 6.
12, 1-7 – LXVIII, 2.
12, 1-14 – LX, 1.
12, 1-16 – II, 6.
12, 7-9 – LXXV, 5.
12, 9-10 – XXVI, 6.
12, 11-14 – XLII, 3.
15, 25-26 – III, 5.
16, 11 – III, 5.
16, 11-12 – IX, 2; XV, 6.

III Regi

3, 5-14 – XXIII, 4.
11, 4 – LXVII, 4.
11, 34 – II, 3.
17, 1 – XII, 4; LVI, 2.
17, 9-16 – XLIX, 3.
17, 17-24 – LVI, 2.
18, 1 – LVI, 2.
18, 18 – LVIII, 4.
18, 21 – XXIV, 4.
19, 18 – XXI, 4.
19, 19-21 – XIV, 2.
19, 20 – LXVIII, 5.
21, 1-15 – XXXV, 1.
21, 1-29 – LXXXVI, 4.
21, 19 – XXIV, 4.

IV Regi

5, 1-11 – XXV, 2.
5, 11 – XXXI, 1.
5, 20-27 – LXXX, 3.
13, 21 – LVII, 2; LXXXVIII, 2.
18, 13-19 – LXXVI, 1.
18, 36 – LXXVI, 1.
19, 34 – II, 3.
19, 35 – LXXXIV, 1.
20, 3 – LIII, 5.
21, 1-17 – XXII, 4.
21, 9-18 – LXVII, 4.
22, 8 – IX, 4.

II Paralipomena

6, 30 – XXX, 1.

I Ezdra

1, 1-11 – VI, 4.

Iov

1, 1 – IV, 3; XVI, 4.
1, 5 – XXXIII, 6; XLII, 4; LXXXVI, 4.
2, 9 – XXXIII, 7.
2, 10 – XIII, 4.
3, 25 – XXXIII, 6.
7, 16 – XXXIII, 6.
11, 6 – XXXIII, 6.
30, 25 – XV, 10; XXXIII, 6.
31, 1 – XVII, 2; XXXIII, 6.
31, 24 – XXXIII, 6.
31, 25 – XXXIII, 6.
38, 7 – LXXVI, 3.
39, 34 – XXXIII, 7.
40, 3 – XXXIII, 7.
42, 5-6 – XXXIII, 7.

Psalmi

2, 1 – XXXVI, 3.
4, 4 – XVI, 7; XLII, 4.
5, 9 – LXXIII, 2.
6, 5 – XXXVI, 3.
6, 6 – XXVI, 8.
7, 7 – XVI, 5.
7, 10 – XXIX, 2.
8, 3 – VII, 2; LXVII, 1.
8, 4 – VII, 2.
13, 1 – LXXI, 1.
16, 8 – LXXIV, 3.
17, 13 – LVI, 3.
18, 1 – XXII, 1.
18, 11 – LXVIII, 5.
21, 6 – XXV, 4; LXXII, 4.
21, 18 – XXXVI, 3.
21, 20 – XXXVI, 3.
22, 4 – LIV, 5.
22, 6 – LXX, 5.
23, 6 – LXXVII, 1.
23, 8 – XIX, 9.
24, 19 – IX, 2.
24, 20 – IX, 2.
33, 12 – X, 6.
33, 13 – X, 6.
33, 14 – XLVII, 3.
33, 17 – XLVII, 3.
34, 12 – XXVI, 8.
36, 11 – XV, 3.
36, 27 – X, 6.
37, 4 – XXXVIII, 3.
38, 17 – LXIV, 5.
44, 3 – XXVII, 2.
44, 12 – LII, 1.
44, 12-13 – III, 4.
44, 13 – XXX, 6.
48, 7 – V, 4.
49, 13 – XXX, 3.
49, 15 – XVI, 9.
49, 24 – XVI, 9.
50, 6 – XXXVII, 4.
50, 18 – XV, 2; XLVII, 3; LXV, 6.
52, 1 – LXXI, 1.
52, 2 – LXXI, 1.
54, 6 – LXXIV, 3.
56, 6 – LXXXI, 3.

60, 4 – LXXIV, 3.
62, 8 – LXXIV, 3.
67, 5 – XXXI, 5.
67, 19 – XIX, 9.
68, 25 – XXXVI, 3; LXXXVII, 1.
71, 6 – LIII, 2.
71, 7 – V, 3.
76, 13 – XXXVII, 2.
77, 2 – XLVII, 1.
77, 22 – XLIX, 2.
79, 9 – XLIV, 3.
79, 13 – III, 3.
83, 10 – IV, 11.
83, 11 – IV, 11.
85, 7 – XXXVII, 2.
88, 20 – III, 5.
89, 2 – V, 3.
90, 4 – LXXIV, 3.
90, 11-12 – XIII, 3.
94, 2 – XIV, 4.
94, 8 – LXXXVI, 4.
96, 2 – LVI, 3.
101, 4 – II, 5.
102, 21 – XIX, 5.
102, 23 – XIX, 9.
103, 4 – LVI, 4.
103, 16 – LVII, 5.
105, 2 – LXXV, 3; LXXXII, 5.
105, 32 – XVII, 6.
106, 16 – XXXVI, 3.
106, 25 – XXVIII, 2.
109, 1 – VII, 2.
109, 8 – LXX, 4.
113, 11 – XXVI, 3.
114, 7 – XXXI, 3.
117, 21-22 – LXVIII, 2.
118, 71 – X, 7.
129, 1 – XIX, 3.
140, 2 – XVI, 9; LXXIII, 3.
144, 17 – XXI, 3.
146, 10 – XXI, 3.
148, 9 – XXII, 1.
148, 12 – V, 3.

Proverbe

3, 12 – XIII, 5.
5, 3-4 – LXXIII, 4.
6, 6 – VII, 6; XVII, 7; XXI, 3.
6, 8 – XVII, 7; XXI, 3.
6, 30 – LXXV, 5.
6, 34 – IV, 4.
9, 9 – VI, 3.
9, 12 – LXII, 4.
12, 29 – LXXIX, 5.
16, 6 – LXV, 6.
18, 21 – LI, 5.
19, 17 – XV, 9; LXVI, 5.
20, 6 – LII, 5.
23, 13 – LV, 2.
24, 17 – XL, 4.
24, 18 – XL, 4.
28, 1 – XXIV, 4.

Eclesiastul

1, 2 – LXXVI, 5.
2, 13 – LXXXIII, 3.
7, 3 – XL, 4.

Cîntarea cîntărilor

8, 6 – IV, 4.

Isaia

1, 1 – IV, 1.
1, 3 – XLIII, 3.
1, 10 – XI, 1.
1, 15 – LI, 5; LXVIII, 1.
1, 18 – LII, 3.
1, 26 – V, 2.
3, 15 – XVII, 3; LXXXIX, 3.
3, 23 – LXXXIX, 3.
5, 1 – XLIV, 3.
5, 2 – III, 3.
5, 4 – XII, 2; XLIV, 3; LXVIII, 2.
5, 5 – XI, 3.
5, 19 – XI, 3.
6, 3 – XIX, 4.
6, 9 – XXXV, 1.
7, 13 – V, 2. 3.
8, 3 – V, 2.
9, 1-2 – XIV, 1.
9, 2 – XIV, 1.
9, 5-6 – VI, 4.
10, 23 – XI, 3.
11, 1 – IV, 3.
11, 10 – VII, 2; X, 3; XXXVI, 3.
13, 9 – XLIII, 4.
13, 22 – LIX, 7.
14, 13 – XXV, 4.
16, 8 – XI, 3.
19, 1 – LVI, 3.
20, 3 – XVIII, 3.
29, 13 – XI, 7.
35, 3 – LXVII, 4.
35, 10 – XXXI, 3.
36, 12 – XXXVII, 5.
37, 35 – XXVI, 8.
40, 3 – X, 3.
40, 4-5 – X, 3.
42, 2 – LIII, 2.
43, 26 – XLI, 4.
45, 7 – XXII, 4.
49, 15 – XXII, 6.
51, 1-2 – XI, 2.
52, 14 – LXXXV, 1.
53, 2 – XXVII, 2.
53, 4 – XXVII, 1.
53, 7 – XXXVI, 3; LIV, 4.
53, 8 – II, 1; XXXVI, 3; LXXXVI, 1.
53, 9 – XVI, 2.
53, 12 – XIX, 9; XXXVI, 8.
56, 7 – LXVII, 1.
58, 3 – XXX, 3.
58, 5-6 – LVI, 5.
58, 6 – LVI, 5.
58, 6-9 – LIV, 5.
58, 7 – XLV, 2; LVI, 5.
58, 9 – LIV, 5.
61, 1 – XIX, 9.
65, 25 – X, 3.
66, 2 – XV, 1; XLVII, 3; LXV, 6.

Ieremia

1, 2 – IV, 1.
1, 18 – LIV, 2.
2, 10-11 – XVII, 7.
2, 12 – LXI, 3.
2, 32 – XLIII, 3.
3, 7 – LXXIV, 3.
4, 2 – XVII, 6.
5, 8 – XIII, 5.
7, 15 – XLIII, 2.
7, 16 – XLIII, 2.
8, 4 – XXVI, 5; LXVII, 4; LXXXVI, 4.
8, 7 – XXI, 3.
11, 14 – V, 4; LX, 2.
13, 7 – XXX, 4.
13, 12 – XXX, 4.
15, 19 – LXXVIII, 3.
17, 9 – XXIX, 2.
18, 7-10 – LXIV, 1.
22, 17 – LXXIII, 3.
23, 23 – LIV, 5.
31, 31 – I, 1.
31, 31-32 – XVI, 7.
31, 33 – I, 1.
35, 14-19 – XLIII, 3.
36, 23 – IX, 4.

Iezechiel

2, 5 – LXVIII, 1; LXXVII, 3.
Cap. 4 – XXXVII, 4.
Cap. 5 – XLIII, 2.
5, 7 – LXXV, 5.
10, 2 – XI, 5.
12, 2 – XXXV, 1.
13, 10 – LXVIII, 2.
14, 14 – V, 4.
14, 16 – V, 4.
Cap. 16 – XXXVII, 4; XLIII, 1.
16, 9 – XLIII, 4.
16, 14 – XLIII, 4.
16, 6 – XLIII, 4.
16, 20 – LXXV, 5.
16, 26 – XLIII, 4.
16, 49 – VI, 6; XIII, 1; LVII, 4.
16, 51 – XXXVII, 4.
16, 51-52 – LXXV, 5.
18, 23 – XLV, 2; LXXXVI, 4.
20, 12 – XXXIX, 3.
20, 20 – XXXIX, 3.

Daniel

2, 24 – V, 4.
3, 1 – IV, 10.
3, 17 – IV, 10.
3, 18 – IV, 10; XXIII, 7.
3, 23 – XVI, 11.
3, 27 – III, 5.
3, 28-29 – XV, 8.
3, 29 – III, 5.
3, 31 – III, 5.
3, 39 – XV, 2.
4, 28-30 – XIII, 5.
7, 13 – LVI, 3.
9, 25-27 – IV, 2.
9, 27 – LXXV, 2.

Osea

4, 2 – LXVIII, 1; LXXIV, 2.
6, 3 – XXII, 6.
6, 4 – XXII, 6.
6, 6 – XXX, 2; XXXIX, 2; XLI, 1; L, 4; LXXIX, 1.
11, 2 – VIII, 3.
9, 8 – XLIII, 3.

Amos

3, 6 – XXII, 4.
6, 6 – XLVIII, 5; LXXIX, 4.
8, 11 – II, 6
9, 7 – VIII, 4; XI, 1.

Miheia

1, 11 – LXXIX, 4.
3, 10 – LXVIII, 1.
5, 2 – VII, 1. 2. 4.
6, 3 – XXIX, 3; LXVIII, 2.
7, 5 – XXXV, 1.
7, 6 – XXXV, 1.

Ioil

2, 13 – XIX, 3.
3, 10 – XIX, 9.

Iona

1, 2 – VI, 3. 4; XVI, 6.
3, 5 – XVI, 6.

Naum

1, 15 – XXXII, 6.

Zaharia

5, 2 – XI, 3.
5, 7 – XXXVIII, 3.
9, 9 – XIX, 9; LXVI, 2.
12, 10 – LXXVI, 3.

Maleahi

2, 13 – LXXXV, 3.
3, 1 – XIX, 9.
3, 2 – XIX, 9.
4, 2 – XIX, 9; XX, 5; XXVIII, 5.
4, 5 – XXXVII, 3.
4, 5-6 – LVII, 1.
4, 6 – XXXVII, 3.

Baruh

3, 36 – XIX, 9.
3, 38 – II, 2.

Înțelepciunea lui Solomon

3, 1 – XXVIII, 3.
6, 6 – XXVI, 6.
9, 8 – XVII, 2.
16, 29 – XXV, 4.

Înțelepciunea lui Isus, fiul lui Sirah

1, 21 – LXXXVII, 4.
2, 2 – X, 7.
4, 8 – XXXV, 4; LI, 5.
5, 8 – LXVIII, 5.
9, 20 – LI, 5.
12, 17 – IX, 6.
18, 16 – XXXV, 5; LI, 5.
18, 30 – LXXIII, 4.
20, 3 – LXXXIII, 3.
28, 3 – LXXIX, 5.
30, 7 – LV, 2.
30, 20 – LXXXIII, 3.
32, 11 – XLVII, 3.
34, 22 – LII, 5.

I Macabei

6, 17-7, 4 – LXXVI, 1.

Matei

1, 1 – II, 1; III, 1.
1, 2 – III, 1. 2.
1, 3 – III, 2.
1, 5 – III, 4.
1, 16 – IV, 2.
1, 17 – IV, 1.
1, 18 – IV, 2. 3.
1, 19 – II, 4; IV, 3. 5.
1, 20 – IV, 3. 4. 5. 6; V, 2; VIII, 2.
1, 21 – IV, 6. 7; VII, 2.
1, 22 – V, 2; XVI, 2; XXV, 3.
1, 22-23 – V, 1.
1, 23 – V, 2.
1, 24 – V, 3.
1, 25 – V, 3.
2, 1 – VI, 4.
2, 1-2 – VI, 1.
2, 2 – VI, 4; VII, 2.
2, 3 – VI, 4.
2, 4-5 – VII, 1.
2, 6 – VII, 2.
2, 7 – VII, 2.
2, 8 – VII, 3.
2, 9 – VI, 2; VII, 3.
2, 11 – IV, 3; VIII, 1.
2, 12 – VIII, 1.
2, 13 – VIII, 1. 2. 3; IX, 3.
2, 15 – VIII, 2. 4.
2, 16 – VII, 3; IX, 1.
2, 16-18 – XLVIII, 2.
2, 17-18 – IX, 3.
2, 19-20 – IX, 3.
2, 22 – IX, 4.
2, 23 – IX, 4.
3, 1 – XXXVII, 2; LXXVI, 2.
3, 1-2 – X, 1.
3, 3 – X, 3; XLIV, 3.
3, 4 – X, 3.
3, 4-9 – XLIV, 3.
3, 5-6 – X, 5.
3, 7 – XI, 1; XXIV, 4; XLIV, 2.
3, 8 – X, 3. 6; XI, 2.

3, 9 – XI, 2. 3; XXVI, 4; XLIV, 2.
3, 10 – XI, 3. 6; XXIII, 7; LVI, 4.
3, 11 – III, 5; XI, 4. 6; XXXVII, 2.
3, 12 – XXXII, 3.
3, 13 – XII, 1.
3, 13-17 – VII, 1.
3, 14 – XII, 1; XXXVI, 1.
3, 15 – X, 1; XII, 1; XVI, 2; LIV, 4.
3, 15-16 – XII, 1.
3, 16 – XII, 2; XXXVI, 1.
3, 17 – XII, 2; XIII, 1. 2; XXXVI, 1; LVI, 4.
4, 1 – XIII, 1.
4, 2 – XIII, 2; XLVI, 4.
4, 3 – XIII, 2.
4, 4 – XIII, 2; XXI, 2.
4, 6 – XIII, 3.
4, 7 – XIII, 3.
4, 8-10 – XIII, 3.
4, 11 – XIII, 4.
4, 12 – XIV, 1.
4, 13 – XIV, 1.
4, 15-16 – XIV, 1.
4, 16 – XIV, 1.
4, 17 – XIV, 1.
4, 18 – XIV, 2; XXXII, 3.
4, 18-20 – XIV, 2.
4, 18-22 – XXX, 1.
4, 19 – LXIV, 1.
4, 21 – XIV, 2; XXXII, 3.
4, 23-24 – XXV, 1.
4, 24 – XIV, 3.
5, 1-3 – XV, 1.
5, 3 – XVI, 3; XVIII, 6; XLVII, 3; LXII, 3.
5, 4 – VI, 5. 6; XV, 2. 3; XVI, 3; XVIII, 6; XL, 4.
5, 5 – XV, 3; XVI, 3.
5, 6 – XV, 3. 4; XVI, 3; XIX, 3.
5, 7 – XV, 4; XVI, 3; XVIII, 6; XX, 2.
5, 8 – XV, 4; XVI, 3; XVIII, 6; XLVII, 3.
5, 9 – XV, 4; XVI, 3; XVIII, 6.
5, 10 – XV, 4; XVIII, 6.
5, 10-12 – XVI, 3.
5, 11 – XVI, 3; XXXIII, 7.
5, 11-12 – XV, 4.
5, 12 – XV, 5; XVIII, 5. 6.
5, 13 – IV, 7; XII, 5; XV, 6. 7; XVIII, 3. 6.
5, 14 – IV, 7; XII, 5; XV, 7.
5, 14-15 – XV, 7.
5, 15 – XLIII, 5.
5, 15-16 – XV, 7.
5, 16 – XIX, 4; XLVI, 3.
5, 17 – XVI, 1. 2. 3.
5, 18 – XVI, 3.
5, 19 – XVI, 3. 4; XVIII, 6.
5, 20 – XVI, 3. 4; XVII, 7; XXI, 4; LVI, 2; LXIV, 4.
5, 21 – XVI, 1. 5; XXII, 2.
5, 22 – XV, 3; XVI, 1. 3. 4, 5. 7; XVIII, 1; XXV, 1; XXXV, 3; XLI, 4; LXI, 2; LXIV, 4; LXXXVI, 4.
5, 22-23 – XVII, 5.
5, 23 – XVIII, 5; LX, 1.
5, 23-24 – XVI, 9; LXXIX, 4.
5, 24 – XVI, 3.
5, 25 – XV, 3; XVI, 3. 10; XX, 2. 4.
5, 27 – XXII, 2.
5, 27-28 – XVII, 1.
5, 28 – VII, 7; XVI, 3; XVII, 5; XVIII, 6; XXV, 1; XXXVI, 3; LI, 4; LXI, 2; LXXXVI, 4.
5, 29 – XVII, 3. 5; LIX, 6.
5, 29-30 – LIX, 4.
5, 30 – XVII, 3.
5, 31-32 – XVII, 3; LXII, 1.
5, 32 – XVII, 5; XVIII, 6; XXV, 1.
5, 33-34 – XVII, 4.
5, 34 – XVIII, 4; XXII, 2; XXV, 1.
5, 34-35 – XVII, 5.
5, 34-37 – XLI, 4.
5, 35 – XVIII, 4; XXII, 2.
5, 36 – XVIII, 5.
5, 37 – XVII, 5; XVIII, 6.
5, 38-40 – XVIII, 1.
5, 39 – XVI, 3. 7; XXV, 1; XXXIX, 4; LX, 1.
5, 40 – XVI, 3; XX, 2.
5, 41 – XVIII, 3.
5, 42 – XVIII, 3; XXXV, 4.
5, 43-45 – XVIII, 3.
5, 44 – XVIII, 6; XXV, 1; LX, 2.
5, 45 – XVI, 6; XVIII, 6; XIX, 1. 7; XXII, 2; LXI, 5.
5, 46 – XVIII, 5. 6; XL, 4; LX, 2.
5, 47 – XVIII, 6; XXII, 2.
5, 48 – XVIII, 6.
6, 1 – XIX, 1; XX, 1.
6, 1-4 – LXXI, 3; LXXX, 1.
6, 2 – XIX, 1.
6, 3 – XIX, 2; XX, 1; LXXI, 3.
6, 4 – XIX, 2; XXII, 3.
6, 5-6 – XIX, 2.
6, 6 – XIX, 3; XX, 1.
6, 7 – XIX, 3.
6, 8 – XIX, 3.
6, 9 – XIX, 4.
6, 10 – XIX, 4. 5.
6, 11 – XIX, 5; XXII, 3; LV, 5.
6, 12 – XIX, 5; LX, 1.
6, 13 – XIX, 6; XXII, 2.
6, 14 – XVI, 9; XIX, 6; LIX, 6.
6, 14-15 – XIX, 7.
6, 16 – XX, 1.
6, 17 – XXX, 3.
6, 19 – XVI, 3; XX, 2; LXXIV, 5.
6, 19-20 – XX, 2.
6, 20 – XXI, 1.
6, 21 – XX, 3.
6, 22 – XX, 3.
6, 22-23 – XX, 3.
6, 24 – XVI, 3; XXI, 1; XXVIII, 4; XLI, 4; LIX, 6; LXXIV, 5.
6, 25 – XXI, 2.
6, 26 – XXI, 2. 3; XXII, 1; XXXII, 4; LXXIV, 5.
6, 27 – XXI, 2. 3.
6, 28-30 – XXII, 1.
6, 31-32 – XXII, 2.
6, 32 – XXII, 2. 3.
6, 33 – XV, 3; XXII, 3; XXVI, 4; LV, 6; LXVIII, 3. 5.
6, 34 – XXII, 3; XXXII, 4.
7, 1 – XXIII, 1.
7, 2 – XXIII, 1.
7, 3 – XXIII, 1. 2.
7, 5 – XXIII, 2.
7, 6 – I, 7; XXIII, 3; XXXVIII, 1.
7, 7 – XXIII, 3.
7, 9 – XXIII, 4.
7, 11 – XXIII, 4; LXIII, 1.
7, 12 – I, 5; XVI, 3; XXIII, 5.
7, 13 – XVI, 3; XLVII, 2.
7, 13-14 – XXIII, 5

7, 14 – XVI, 3; XXIII, 6; XXVI, 6; XXXVIII, 2; XXXIX, 4; XLIII, 5.
7, 15 – XXIII, 6.
7, 16 – XXIII, 6; XLVI, 3.
7, 16-18 – XXIII, 7.
7, 19 – XXIII, 7.
7, 20 – XXIII, 7.
7, 21 – XXIV, 1.
7, 21-23 – XXV, 1.
7, 22 – XXIV, 1; LXXVIII, 4.
7, 22-23 – XXXII, 8; LXIV, 4.
7, 23 – XXIV, 1; LXXVIII, 2-4.
7, 24 – XXIV, 2.
7, 25 – XXIV, 2.
7, 26 – XXIV, 3.
7, 27 – XXIV, 4.
7, 28 – XXV, 1.
7, 28-29 – XVII, 1; XXVI, 1.
7, 29 – XXV, 1.
8, 1 – XXV, 1.
8, 1-2 – XXV, 1.
8, 2 – XXVI, 1; LVII, 3.
8, 2-16 – XXV, 1.
8, 3 – XXV, 1. 2; XXVI, 1-4; XXIX, 1; LVII, 3.
8, 4 – XXV, 2; XXVI, 3; XXIX, 2.
8, 5-6 – XXVII, 1.
8, 5-7 – XXVI, 1.
8, 5-8 – XXVI, 2.
8, 5-13 – LXVI, 1.
8, 7 – LII, 2.
8, 8 – III, 5; XXVI, 1. 2; XXVII, 1; XXIX, 1; LII, 2.
8, 9 – XXVI, 1. 4.
8, 10 – XXVI, 1. 2; XXIX, 1.
8, 11 – XVI, 4; XXVI, 2. 4; XXXI, 3.
8, 11-12 – XXVI, 2; LXIV, 2.
8, 12 – XII, 4; XXVI, 4; XL, 3.
8, 13 – XXVI, 2. 4; XXXII, 1.
8, 14 – XXVII, 1.
8, 15 – XXIX, 2.
8, 16-17 – XXVII, 1.
8, 18 – XXVII, 2.
8, 19 – XXVII, 2.
8, 20 – IV, 3; XXII, 4; XXVII, 2; XXXVII, 3; XLVI, 3; LXIII, 4; LXIV, 5; LXXX, 2. 3; XC, 4.
8, 21 – XXVII, 3.
8, 21-22 – XIV, 2; XLIV, 1; LXVIII, 5.
8, 22 – XXVII, 3; LXX, 3.
8, 23-24 – XXVIII, 1.
8, 23-27 – L, 1.
8, 24-27 – XVI, 2; XXVII, 1.
8, 25 – XXVIII, 1.
8, 26 – XXVIII, 1. 2; XXIX, 1; XXXII, 1; LVIII, 2.
8, 27 – XXVIII, 1; L, 2.
8, 28 – LVII, 3.
8, 28-32 – LXVII, 1.
8, 29 – XXVIII, 2; XXIX, 1.
8, 30-32 – XIX, 6.
8, 32 – XXIX, 1. 2.
8, 34 – XXVIII, 3.
9, 1-2 – XXIX, 1.
9, 2 – XXXI, 2; XXXII, 1; XXXIX, 1.
9, 2-8 – XXX, 1.
9, 3 – LXII, 1.
9, 4 – XXIX, 3; XXXVII, 1.
9, 4-5 – XXIX, 2.
9, 6 – XXIX, 1. 2; XXIX, 2; LXXVIII, 3.
9, 7 – IV, 3.
9, 8 – XXIX, 3.
9, 9 – XXX, 1; XXXII, 3; XLVII, 3; LXVII, 4; LXXIV, 5; LXXXIII, 4.
9, 9-10 – XXVII, 1.
9, 11 – XXX, 2.
9, 12 – XXX, 2.
9, 13 – XXX, 2. 3; L, 4; LXXX, 1.
9, 14 – XXX, 3; XXXVI, 1.
9, 15 – XXX, 3. 4; XLIII, 2.
9, 16 – XXX, 4.
9, 17 – XXX, 4.
9, 18 – XXXI, 1; LII, 1.
9, 20-21 – XXXI, 1.
9, 20-22 – LXVI, 1; LXXX, 1.
9, 22 – XXXI, 2.
9, 23-24 – XXXI, 2.
9, 25 – XXXI, 3; XXXII, 1.
9, 27-30 – XXXII, 1.
9, 28 – XIV, 3.
9, 30 – XXXII, 1.
9, 30-31 – XXXII, 1.
9, 32 – XXXII, 1.
9, 33 – XXXII, 1. 2.
9, 34 – XVII, 1; XXXII, 2.
9, 35 – XXXII, 2.
9, 36-38 – XXXII, 2.
10, 1 – XXXII, 3.
10, 2 – XXXII, 3.
10, 3 – XXXII, 3.
10, 4 – XXXII, 3.
10, 5 – XXXII, 3; LII, 1; LV, 2.
10, 5-6 – XXXII, 3.
10, 6 – LXIX, 1.
10, 7 – XXXII, 4.
10, 8 – XXXII, 4; XXXIII, 4; XXXV, 3; LVII, 3.
10, 9 – XXII, 4; XLVI, 4.
10, 9-10 – XXXII, 4; XXXIII, 4; XXXV, 3; LXIII, 2; LXXX, 3.
10, 10 – XXII, 4; XXXII, 4; XXXIII, 4. 9; XXXIV, 1; XXXV, 3; XLIX, 5.
10, 11 – XXXII, 5; XXXIII, 1-4.
10, 12 – XXXV, 1.
10, 12-13 – XXXII, 5; XXXIII, 4; XXXV, 3.
10, 13 – XXXIII, 4.
10, 14 – XXXVII, 5.
10, 14-15 – XXXII, 5; XXXV, 2. 3.
10, 15 – XXXIII, 3. 4.
10, 16 – XXXIII, 1. 4; LV, 2.
10, 17-18 – XXXIII, 2. 4.
10, 17-22 – IX, 3; XXXII, 4.
10, 18 – LV, 2.
10, 19 – XXXII, 4; XXXIV, 1.
10, 19-20 – XXXIII, 4.
10, 20 – XXXIII, 3.
10, 21 – XXXIII, 3.
10, 22 – XXXIII, 3. 4; XXXIV, 1; XLVI, 1.
10, 23 – IV, 3; XXXIV, 1.
10, 24-26 – XXXIV, 1.
10, 25 – XXXIII, 7; LXI, 5.
10, 26 – XXXIV, 1.
10, 27 – XXIII, 3; XXXIV, 2.
10, 28 – XXXIV, 1. 2.
10, 29 – IX, 3.
10, 29-30 – XXXIV, 2.
10, 30 – XXVIII, 3.
10, 31 – XXXIV, 2.
10, 32-33 – XXXIV, 3.
10, 33 – VI, 6.
10, 34 – XXXV, 1.
10, 35 – XXXV, 1.

10, 36 — XXXV, 1; LIX, 1.
10, 37 — XLVIII, 3.
10, 37-38 — XXXV, 1.
10, 38 — XXXVIII, 3; LV, 2.
10, 39 — XXXV, 2; XXXVIII, 3; LVI, 1; LXIV, 2.
10, 40 — XXXV, 2, 3.
10, 41 — XXXV, 2.
10, 42 — III, 4; XXXV, 2.
11, 1 — XXXVI, 1.
11, 2-3 — XXXVI, 1.
11, 2-19 — XXX, 3.
11, 3 — XLIX, 1.
11, 4-5 — XXXVI, 2.
11, 6 — XXXVI, 2.
11, 7-9 — XXXVII, 1.
11, 10 — XXXVII, 2.
11, 11 — XXXVII, 2; XXXVIII, 1; XLVIII, 4.
11, 12 — XXIII, 6; XXXVIII, 1. 3; LXIX, 4.
11, 13 — XXXVII, 3.
11, 13-14 — XXXVIII, 1.
11, 14 — XXXVII, 3; LVII, 1.
11, 15 — XXXVII, 3.
11, 16-17 — XXXVII, 3; XXXVIII, 1.
11, 16-19 — XXXVII, 3.
11, 18 — XXXVII, 4.
11, 18-19 — XIV, 1.
11, 19 — XXX, 2; XXXI, 1; XXXVII, 2. 4.
11, 20-21 — XXXVII, 4.
11, 21-22 — LXXV, 5.
11, 21-24 — XXXVII, 4; XXXVIII, 1.
11, 23 — XLVIII, 1.
11, 25-26 — XXXVIII, 1.
11, 27 — XXXVIII, 2; LIV, 2.
11, 28 — XXXVIII, 2; LXIX, 1.
11, 29 — III, 5; XLVI, 4; LXIV, 5.
11, 29-30 — XXXVIII, 3.
11, 30 — XXIII, 5.
12, 1 — XXXIX, 1; LXII, 1.
12, 1-7 — LXII, 2.
12, 1-13 — XVI, 2.
12, 2 — XXIII, 1; XXX, 2; XXXIX, 1.
12, 2-13 — LXII, 1.
12, 3-4 — XXXIX, 1; XL, 1.
12, 4 — XL, 1.
12, 5 — XXXIX, 2.
12, 6 — XXXIX, 2.
12, 7 — XXXIX, 2.
12, 8 — XXXIX, 3.
12, 9-10 — XL, 1.
12, 10 — XL, 1.
12, 10-12 — LXII, 2.
12, 10-13 — XXXIX, 1.
12, 11 — XVI, 1; XL, 1.
12, 11-12 — XL, 1.
12, 12 — LXII, 2.
12, 13 — XL, 1.
12, 14 — XL, 1.
12, 15 — XL, 2.
12, 15-16 — XL, 2.
12, 17-21 — XL, 2.
12, 22 — XL, 2.
12, 23-24 — XL, 3.
12, 24 — XLI, 1; XLV, 1.
12, 25-26 — XLI, 1.
12, 26 — XLI, 1.
12, 27 — XLI, 2; LXIV, 2; LXXIX, 2.
12, 28 — XLI, 2.
12, 29 — XLI, 2.
12, 30 — XLI, 3.
12, 31 — XLI, 3.
12, 31-32 — XLI, 3.
12, 33 — XLII, 1.
12, 34 — XLII, 1.
12, 35 — XLII, 1.
12, 36 — XLII, 2; LXXXVI, 4.
12, 37 — XLII, 2; LI, 5.
12, 38 — XIII, 3.
12, 38-39 — XLIII, 1.
12, 39 — LIII, 2; LXV, 1; LXXXVIII, 1.
12, 39-40 — LXXXIX, 1.
12, 40 — XLIII, 1.
12, 41 — VI, 3; XLIII, 2; LXIV, 2; LXXIX, 2.
12, 41-42 — XXXVII, 4.
12, 42 — VI, 3; XXXVII, 2; XLIII, 3; LXIV, 2; LXXIX, 2.
12, 43-45 — XLIII, 2. 3.
12, 46 — IV, 3.
12, 46-48 — XLIV, 1.
12, 46-50 — XLV, 1.
12, 47 — XXVII, 3.
12, 48 — XXVII, 3.
12, 50 — XLIV, 2.
13, 1 — XLIV, 2.
13, 2 — XLIV, 2.
13, 3 — XLIV, 2.
13, 7 — XX, 4.
13, 10-11 — XLV, 1.
13, 11 — XLVII, 1; LXII, 4.
13, 12 — XLV, 1.
13, 13 — XXIII, 3; XLV, 1.
13, 14 — XLV, 1.
13, 15 — XLV, 1.
13, 16 — XLV, 2.
13, 17 — XLV, 2.
13, 18 — XLV, 2.
13, 19 — XLIV, 3.
13, 20-21 — XLIV, 3.
13, 22 — XX, 4; XLIV, 4.
13, 24-30 — XLVI, 1.
13, 30 — XXIX, 3; XLVI, 2.
13, 31 — XLVI, 2.
13, 32 — XLVI, 2.
13, 33 — XLVI, 2.
13, 34-35 — XLVII, 1.
13, 36 — XLVII, 1.
13, 37-43 — XLVII, 1.
13, 42 — LVI, 4.
13, 43 — LVI, 4.
13, 44-46 — XLVII, 2.
13, 47-48 — XLIV, 3; XLVII, 2.
13, 48 — LVI, 4.
13, 50 — XLVII, 2; LVI, 4.
13, 51 — XLVII, 2.
13, 52 — XLVII, 2.
13, 53 — XLVIII, 1.
13, 54 — XLVIII, 1.
13, 55 — V, 3; XXXVII, 2; XLVIII, 1.
13, 55-56 — XLIV, 1.
13, 57-58 — XLVIII, 1.
13, 58 — XLVIII, 1.
14, 1 — XLVIII, 2.
14, 1-2 — LIV, 1.
14, 1-12 — VI, 4.
14, 2 — XLVIII, 2.
14, 3-5 — XLVIII, 2.
14, 4 — XXIV, 4.
14, 6 — XLVIII, 2.
14, 6-8 — XLVIII, 2.
14, 9 — XLVIII, 2.
14, 13 — XLIX, 1.
14, 14 — XLIX, 1.
14, 15 — XLV, 1; XLIX, 1; LIII, 1.
14, 15-21 — XVI, 2.
14, 16 — XLIX, 1; LIII, 1.
14, 17 — XLIX, 1.
14, 18 — XLIX, 1.
14, 19 — XVI, 1.
14, 19-21 — XLIX, 1.
14, 20 — XLIX, 1.
14, 22 — XLIX, 3.
14, 23-24 — L, 1.
14, 25 — L, 1.
14, 26 — L, 1.

14, 27 – L, 1.
14, 28 – L, 1.
14, 29 – LVI, 2.
14, 29–31 – L, 1.
14, 32 – L, 2.
14, 33 – L, 2; LIV, 1.
14, 34–36 – L, 2.
15, 1–2 – LI, 1.
15, 1–20 – LXXIII, 1.
15, 2 – XXIII, 1.
15, 2–20 – LVIII, 2; LXII, 1. 2.
15, 2–3 – XXV, 2.
15, 3–6 – LI, 1.
15, 8–9 – LI, 2.
15, 10 – LI, 3.
15, 11 – LI, 3; LXII, 2.
15, 12 – XLV, 1; LI, 3.
15, 13 – LI, 3.
15, 14 – LI, 3.
15, 15 – LI, 3; LXII, 2.
15, 16 – XXVIII, 1; LI, 4.
15, 16–17 – LIII, 3.
15, 17–20 – LI, 4.
15, 20 – LI, 3.
15, 21–22 – LII, 1.
15, 21–28 – V, 4; LXXX, 1.
15, 22 – VI, 3.
15, 22–28 – XXII, 5; XXVI, 1; LXVI, 1.
15, 23 – LII, 1.
15, 24 – LII, 1.
15, 25 – LII, 2.
15, 26 – XXII, 5; LII, 2; LIII, 2.
15, 27 – XXII, 6; LII, 2.
15, 28 – XXVI, 2; LII, 2; LIII, 2.
15, 28–29 – LVIII, 2.
15, 29–31 – LII, 3.
15, 32 – LIII, 1.
15, 33 – LIII, 1. 3.
15, 34 – LIII, 1.
15, 35–36 – LIII, 2.
15, 37–38 – LIII, 2.
15, 39 – LXXXVIII, 1.
15, 39–16, 4 – LIII, 2.
16, 5 – LIII, 3.
16, 5–7 – XLIX, 1.
16, 6 – LIII, 3.
16, 6–12 – LVII, 3.
16, 7 – LIII, 3.
16, 8–9 – LIII, 1.
16, 8–10 – LIII, 3.
16, 9 – XXX, 2.
16, 11 – LIII, 3.
16, 12 – LIII, 3.
16, 13 – LIV, 1.
16, 14 – LIV, 1; LVI, 1; LVII, 2.
16, 15 – LIV, 1.
16, 16 – LIV, 1; LVII, 2; LVIII, 1.
16, 16–17 – LVI, 1; LXXVIII, 3.
16, 17 – LIV, 1. 2; LVII, 3; LVIII, 2.
16, 17–19 – LXIV, 1.
16, 18 – LIV, 2.
16, 19 – LIV, 2; LVIII, 2; LXV, 3.
16, 20 – LIV, 3.
16, 21 – LIV, 3; LVII, 2.
16, 22 – LIV, 3; LV, 1; LVI, 2; LXV, 1; LXXXII, 3.
16, 22–23 – LXXVIII, 3.
16, 23 – LIV, 3. 4; LV, 1; LVII, 3; LVIII, 1.
16, 24 – LV, 1; LVI, 2; LXIII, 2.
16, 25 – LVI, 1.
16, 25–26 – LV, 2.
16, 26 – LIX, 7.
16, 27 – LV, 4; LVI, 1.
16, 28 – LVI, 1.
17, 1 – LVI, 1.
17, 1–3 – LVI, 1.
17, 1–8 – LXXXIII, 1.
17, 2–3 – LVIII, 2.
17, 4 – LVI, 2. 3.
17, 5 – LVI, 3; LVIII, 1. 3.
17, 6 – LVIII, 3.
17, 6–8 – LVI, 3.
17, 9 – XXVII, 1; LVI, 4.
17, 10 – LVII, 1.
17, 11 – LVII, 1.
17, 12 – LVII, 2. 3.
17, 12–13 – LVII, 1.
17, 14–16 – LVII, 2.
17, 14–18 – LVII, 2.
17, 17 – LVII, 2. 3.
17, 19 – LVII, 3.
17, 20 – LVII, 2. 3.
17, 21 – LVII, 4.
17, 22–23 – LVII, 2; LVIII, 1.
17, 24 – LVIII, 1.
17, 24–27 – LXX, 1; LXXXVI, 1.
17, 25–26 – LVIII, 1.
17, 27 – LI, 3; LVIII, 1; LXV, 3.
18, 1 – LVIII, 2; LXV, 3. 4.
18, 2–3 – LIX, 4; LXII, 4.
18, 2–4 – LXV, 4.
18, 2–6 – LXXII, 3.
18, 3 – LXV, 1.
18, 4 – LXI, 2.
18, 5 – LIX, 4.
18, 6 – LIX, 4.
18, 7 – LIX, 1. 4. 5.
18, 8–9 – LIX, 4.
18, 10 – LIX, 4. 5.
18, 11 – LIX, 4. 5.
18, 12–14 – LIX, 4.
18, 14 – LIX, 5.
18, 15 – LX, 1.
18, 15–17 – XXIII, 1.
18, 16 – LX, 1.
18, 17 – XXIII, 1; LX, 1. 2; LXI, 1.
18, 18 – LX, 2.
18, 19–20 – LX, 2.
18, 21–22 – LXI, 1.
18, 22 – LX, 1.
18, 23–25 – LXI, 1.
18, 23–34 – V, 4; XV, 11; LVI, 1; LXI, 1.
18, 24–25 – LXI, 3.
18, 26–27 – LXI, 3.
18, 28 – LXI, 4.
18, 29 – LXI, 4.
18, 30–31 – LXI, 4.
18, 32 – XXIII, 2.
18, 32–33 – LXI, 4.
18, 34 – LVI, 4; LXI, 4.
19, 1 – LXII, 1.
19, 2 – LXII, 1.
19, 3 – LXII, 1.
19, 4 – XVI, 2.
19, 4–6 – LXII, 1.
19, 7 – LXII, 2.
19, 8 – XVII, 4; LXII, 2.
19, 9 – LXII, 2.
19, 10 – XXIII, 3; LXII, 2.
19, 11 – LXII, 3.
19, 12 – LXII, 3; LXV, 1; LXXVIII, 1.
19, 13–15 – LXII, 4.
19, 16 – XXVII, 3; LXIII, 1.
19, 17 – XXVII, 3; LXIII, 1.
19, 17–18 – LXIII, 1.
19, 20 – LXIII, 1.
19, 21 – LXIII, 1; LXIV, 1; LXV, 1; LXXXV, 4.
19, 22 – LXIII, 2.
19, 23 – LXIII, 2; LXXVII, 2.
19, 24 – LXIII, 2.
19, 25 – XXIII, 3.
19, 26 – LXIII, 2.

19, 27 – XLVI, 4; LXIII, 3; LXIV, 1; XC, 4.
19, 28 – XXVI, 4; XLVI, 4; XLVII, 3; LXIII, 3; LXIV, 1; LXV, 2.
19, 29 – XV, 3; XLVI, 4; LXIII, 3; LXIV, 1; LXV, 1; LXXIV, 5; XC, 4.
19, 30 – XXVI, 4; LXIV, 2. 3; LXVII, 3; LXIX, 2.
20, 1–16 – LXIV, 2.
20, 9 – III, 5.
20, 16 – LXIV, 3; LXVII, 3.
20, 17–19 – LXV, 1.
20, 20–21 – LXV, 2.
20, 20–24 – L, 2.
20, 22 – LVI, 1; LXV, 2.
20, 23 – LIV, 2; LXV, 2.
20, 24 – LXV, 3; LXVI, 1.
20, 25 – LXV, 4.
20, 25–27 – LXV, 4.
20, 26 – LXIV, 5.
20, 28 – LXIV, 5; LXV, 4; LXXVI, 5.
20, 29–30 – LXVI, 1.
20, 32–33 – LXVI, 1.
21, 1–5 – LXVI, 1.
21, 2–3 – LXXXI, 1.
21, 4 – XVI, 2.
21, 10–11 – LXVI, 3.
21, 12–13 – LXVII, 1.
21, 14 – LXVII, 1.
21, 15 – XVI, 2; LXVII, 1.
21, 16 – LXVII, 1.
21, 18 – LXVII, 1.
21, 19 – LXVII, 1.
21, 21 – LXVII, 2.
21, 22 – LXVII, 2.
21, 23 – LXVII, 2; LXX, 1.
21, 25 – LXVII, 2.
21, 25–26 – XI, 1.
21, 26 – LXVII, 2.
21, 27 – LXVII, 2.
21, 28–30 – LXVIII, 1.
21, 28–31 – LXVII, 2.
21, 31 – X, 3; LX, 2; LXVII, 3; LXIX, 2.
21, 32 – LXVII, 3; LXXV, 5.
21, 33–34 – LXXIV, 1.
21, 33–41 – LXVII, 2; LXXVIII, 2.
21, 33–42 – LXVIII, 1.
21, 37 – LXXVII, 3.
21, 38–39 – LXIX, 1.
21, 41 – LXXIV, 2.
21, 43 – LXIX, 1.
21, 44 – LXVIII, 2.
21, 45–46 – LXVIII, 2.
21, 46 – LXX, 1.
22, 1–14 – LXIX, 1.
22, 2–14 – LXXIV, 1.
22, 8–13 – LVI, 1.
22, 11–13 – LII, 3; LXXVIII, 3.
22, 13 – LVI, 4.
22, 15 – LXX, 1.
22, 16 – XXX, 3.
22, 16–17 – LXX, 1.
22, 16–21 – LXXVI, 1.
22, 18 – LXII, 1; LXX, 1.
22, 19 – LXX, 2.
22, 20 – LXX, 2.
22, 21 – LXX, 2.
22, 22 – LXX, 2.
22, 23 – LXX, 2.
22, 24–28 – LXX, 2.
22, 28 – LXX, 2.
22, 29 – LXX, 2.
22, 30 – LXX, 3.
22, 31–32 – LXX, 3.
22, 33 – LXX, 3.
22, 34–36 – LXXI, 1.
22, 35–39 – LXIII, 1.
22, 37–39 – LXXI, 1.
22, 39 – I, 5.
22, 40 – LXXI, 1.
22, 41–45 – LXXXIV, 3.
22, 42 – LXXI, 1; LXXII, 3.
22, 43 – LXXI, 2.
22, 43 – LXXI, 2.
22, 43–44 – XXVI, 8.
22, 43–45 – LXXI, 2.
22, 44 – LXXI, 2.
22, 46 – LXXI, 2.
23, 1–3 – LXXII, 1.
23, 3 – LXXII, 1; LXXIII, 1.
23, 4 – XXIII, 1; LXXII, 1; LXXIII, 1.
23, 5 – LXXII, 2.
23, 6–7 – LXXII, 2.
23, 8 – LXXII, 3.
23, 9 – L, 3; LXXII, 3.
23, 10 – LXIII, 1; LXXII, 3.
23, 11–12 – LXXII, 3.
23, 13 – XXIII, 2; LXXIII, 1.
23, 14 – XXIII, 2; LXXIII, 1.
23, 15 – XXIII, 2; LXXIII, 1.
23, 16 – XVII, 5.
23, 23 – XXIII, 1. 2; LXXIII, 1; LXXX, 1.
23, 24 – XXIII, 1; LXXIII, 2.
23, 25 – XXIII, 2; LXXXI, 4.
23, 25–26 – LXXIII, 1.
23, 27 – XXIII, 2; LXXIII, 2.
23, 29 – XXIII, 2.
23, 29–30 – LXXIV, 1.
23, 31 – LXXIV, 1.
23, 32 – LXVIII, 1; LXXIV, 1.
23, 33 – LXXIV, 1.
23, 34 – XLVII, 2; LXXIV, 1.
23, 34–36 – LXXIV, 1.
23, 35 – LXXV, 5.
23, 37 – VI, 6; LXXIV, 3; LXXV, 5.
23, 38 – LXXIV, 3; LXXV, 1; LXXXVIII, 1.
23, 39 – LXXIV, 3; LXXV, 1; LXXVI, 3.
24, 1–2 – LXXV, 1.
24, 1–44 – X, 1.
24, 3 – LXXV, 1.
24, 4–6 – LXXV, 1.
24, 6 – LXXVII, 1.
24, 7 – LXXV, 2.
24, 8 – LXXV, 2.
24, 9 – LXXV, 2.
24, 9–13 – LXXV, 2.
24, 12 – XVI, 8.
24, 14 – X, 5; XXV, 3; LXXV, 2; LXXVII, 1.
24, 15 – LXXV, 2; LXXVI, 1.
24, 16–18 – LXXVI, 1.
24, 19 – LXXVI, 1.
24, 20–21 – LXXVI, 1.
24, 21 – XLIII, 3.
24, 22 – LXXVI, 1.
24, 23–28 – LXXVI, 2.
24, 29 – LIII, 2; LXXVI, 3; LXXVII, 1. 2.
24, 30 – LXXVI, 3.
24, 31 – LXXVI, 3.
24, 32–33 – LXXVII, 1.
24, 34 – LXXVII, 1.
24, 35 – LIV, 2; LXXVII, 2.
24, 36 – LXXVII, 1.
24, 37–38 – LXXVII, 2.
24, 37–39 – LXXVII, 1.
24, 40–42 – LXXVII, 2.
24, 42 – LXVII, 4.
24, 43–44 – LXXVII, 2.
24, 45–47 – LXXVII, 3.
24, 45–51 – LXXVIII, 1

24, 48-51 = LXXVII, 4; LXXXI, 4.
24, 51 = LVI, 4; LXXXI, 4.
25, 1-12 = LII, 3; LXIV, 4; LXXVII, 5.
25, 1-13 = IX, 6; XX, 6; XLVII, 3; L, 4; LXXXII, 5.
25, 1-30 = LXXVIII, 1.
25, 8-12 = LXXXI, 4.
25, 12 = XXIII, 8; LXVIII, 3; LXXVI, 4.
25, 21 = LVI, 4.
25, 24-30 = LXXVII, 5; LXXXI, 4.
25, 26 = XLII, 4; LVI, 4.
25, 26-30 = LXXVI, 4.
25, 30 = XLII, 4.
25, 31-46 = LXXIX, 1.
25, 32 = XLVII, 2.
25, 34 = LXXXIX, 3.
25, 34-35 = LVI, 4.
25, 35 = IV, 12; LXXXV, 4.
25, 40 = LXXXVIII, 3.
25, 41 = XXIII, 8; XLV, 3; LVI, 4; LXXXI, 4.
25, 41-42 = LXIV, 4.
25, 41-46 = LXXVII, 5.
25, 42 = XXIII, 8; L, 3; LXXXI, 4; LXXXVIII, 3.
25, 45 = XXXV, 3; L, 3; LXXXVIII, 3.
26, 1-2 = LXXIX, 2.
26, 3-5 = LXXIX, 3.
26, 6-7 = LXXX, 1.
26, 6-13 = L, 4; LXXX, 1.
26, 8-13 = LXXX, 1.
26, 10 = L, 4.
26, 11 = L, 4.
26, 14-15 = LXVII, 4; LXXX, 2.
26, 15 = LXXXI, 3; XC, 2.
26, 15-16 = LXXX, 3.
26, 17-18 = LXXXI, 1.
26, 18 = LXXXII, 5.
26, 20 = LXXXI, 1.
26, 20-21 = LXXXI, 1.
26, 21 = LXXXII, 3.
26, 22-23 = LXXXI, 1.
26, 23-24 = LXXXI, 1.
26, 25 = LXXXI, 2.
26, 26 = L, 3.
26, 26-28 = LXXXII, 1.
26, 29 = XXXI, 4; LXXXII, 2.
26, 30 = LXXXII, 2. 5.
26, 31 = LXXXII, 2.
26, 32 = LXXXII, 2.
26, 33 = LXXXII, 2.
26, 34 = LXXXII, 3; LXXXV, 2.
26, 35 = LXXXII, 3; LXXXIII, 1.
26, 36-38 = LXXXIII, 1.
26, 38 = LXXVIII, 4; LXXXIV, 1.
26, 39 = LXXVIII, 4; LXXXIV, 1.
26, 39-41 = LXXXIII, 1.
26, 41 = XIII, 1.
26, 42 = LXXXIII, 1.
26, 43 = LXXXIII, 1.
26, 45 = LXXXIII, 1.
26, 46 = LXXXIII, 2.
26, 47 = LXXXIII, 2.
26, 48 = LXXXIII, 2.
26, 50 = VI, 6; LXXXIII, 2.
26, 51-54 = LXXXIV, 1.
26, 55 = LXXXIV, 2.
26, 56 = LXXXIV, 2.
26, 57-58 = LXXXIV, 2.
26, 60-61 = LXXXIV, 2.
26, 62-63 = LXXXIV, 2.
26, 63 = LXXXVI, 1.
26, 63-65 = LXXXIV, 2.
26, 65 = LXXXIV, 3.
26, 66 = LXXXIV, 3.
26, 67-68 = LXXXV, 1.
26, 69-75 = LXXXV, 1.
27, 1-2 = LXXXV, 2.
27, 3 = XLIII, 1; LXXXV, 2.
27, 3-5 = LXXXV, 2.
27, 5 = LXXXVI, 2.
27, 5-10 = LXXXV, 3.
27, 11-12 = LXXXVI, 1.
27, 13 = LXXXVI, 1.
27, 14 = LXXXVI, 1.
27, 15-17 = LXXXVI, 1.
27, 16 = LXXXVI, 2.
27, 19 = LXXIX, 3; LXXXVI, 1.
27, 20 = LXXXVI, 1.
27, 22 = LXXXVI, 2.
27, 22-24 = LXXXVI, 2.
27, 23 = LXXXVI, 2.
27, 24 = LXXXVI, 2.
27, 25 = LXXXVI, 2; LXXXVII, 1.
27, 26 = LXXXVI, 2.
27, 27-29 = LXXXVII, 1.
27, 31 = LXXXVII, 1.
27, 34 = LXXXVII, 1.
27, 35 = LXXXVII, 1.
27, 40 = LXXXVII, 2; LXXXVIII, 2.
27, 42 = LXXXVII, 2; LXXXVIII, 2.
27, 43 = LXXXVII, 2.
27, 44 = LXXXVII, 2.
27, 45 = XVI, 2.
27, 45-48 = LXXXVIII, 1.
27, 50 = LXXXVIII, 1.
27, 50-51 = LXXXVIII, 1.
27, 51-52 = LXXIX, 3.
27, 52 = LXXXVIII, 1.
27, 52-53 = LXXXVIII, 2.
27, 55-56 = LXXXVIII, 2.
27, 58 = LXXXVIII, 2.
27, 59-60 = LXXXVIII, 2.
27, 61 = LXXXVIII, 2.
27, 62-64 = LXXXIX, 1.
27, 62-66 = XC, 1.
27, 63 = LXI, 5; LXX, 1.
27, 64 = LXXXV, 2.
27, 65-66 = LXXXIX, 1.
28, 1-3 = LXXXIX, 2.
28, 5 = LXXXIX, 2.
28, 6 = LXXXIX, 2.
28, 7 = LXXXIX, 2.
28, 8 = LXXXIX, 2.
28, 9 = LXXXIX, 3.
28, 10 = LXXXIX, 3.
28, 11-14 = XC, 1.
28, 15 = XC, 2.
28, 16-17 = LXXXII, 2; XC, 2.
28, 18 = XC, 2.
28, 19 = VII, 4; LXIX, 1.
28, 19-20 = XC, 2.
28, 20 = XV, 1; L, 4; XC, 2.

Marcu

1, 4 = X, 2.
1, 7 = III, 5.
1, 13 = XIII, 1.
1, 22 = XVII, 1.
1, 30 = XXVII, 1.
1, 34 = XXVII, 2.
1, 40 = XXV, 1.
2, 3-4 = XXVI, 3.
2, 4 = XXVI, 1; XXIX, 1.
2, 7 = XXIX, 1.
2, 14 = XXX, 1.
2, 26 = XXXIX, 1.
2, 27 = XXXIX, 3; XLI, 1.
3, 4 = XL, 1.
3, 5 = XL, 1.
3, 6 = XL, 2.
3, 16-18 = XXXII, 3.

3, 22 – XXVII, 1; XXXVII, 4.
3, 23 – XXXII, 2.
4, 10 – XLV, 1.
4, 13 – XLIV, 2.
4, 33 – XLVII, 1.
4, 35-38 – XXVIII, 1.
4, 38 – XXVIII, 1.
4, 39 – LXXVIII, 4.
5, 5 = XXVIII, 2; LVII, 3.
5, 10 – XXVIII, 2.
5, 37 – XXXI, 1.
5, 43 – XXXI, 3.
6, 3 – V, 3; LXIV, 1.
6, 10 = XXXII, 5.
6, 16 = XLVIII, 2.
6, 18 = LVIII, 4.
6, 20 = XLVIII, 2.
6, 23 = XLVIII, 3.
7, 11 = LI, 2.
7, 19 = LI, 4.
7, 24 = LII, 1.
8, 11 = XLIII, 1.
8, 11-12 = LIII, 2.
8, 17-18 = LIII, 1.
8, 17-21 = XLIX, 1.
9, 6 = LVI, 3.
9, 21 = LVII, 3.
9, 22 = LVII, 2.
9, 23 = LVII, 2. 3.
9, 24 = LVII, 2.
9, 25 = LVII, 2.
9, 31 = LVII, 2.
9, 32 = LVII, 2; LVIII, 1; LXV, 1.
9, 34 = LVIII, 2.
10, 10 = LXII, 3.
10, 17 = LXIII, 1.
10, 21 = LXIII, 1.
10, 26 = LXI, 1.
10, 30 = XI, 5.
10, 31 = LXVII, 3.
10, 35 = LXV, 2.
10, 36 = LXV, 2.
10, 37 = LXV, 2.
11, 13 = LXVII, 1.
12, 14 = LXX, 1.
12, 28 = XXVII, 2; XXXVII, 3.
12, 33 – LXXI, 1.
12, 34 – LXXI, 1.
13, 3 – LXXV, 1.
14, 3-9 – LXXX, 1.
14, 5 – LXXX, 1.
14, 31 – LVI, 3.
14, 56 – LXXXIV, 2.
14, 66-72 – LVIII, 2; LXXXV, 1.
14, 72 – LXXXV, 2.
15, 44 – LXXXVIII, 1.

Luca

1, 4 = I, 3.
1, 5 = LXXIX, 3.
1, 5-25 = VII, 1.
1, 6 = IV, 3.
1, 8-22 = IV, 4.
1, 27 = II, 3.
1, 34 = IV, 4, 5.
1, 41 = IV, 4; XXXVI, 1.
1, 43 = IV, 3.
1, 76 = XIV, 1.
2, 7 = VIII, 1.
2, 8-18 = VII, 1.
2, 10-12 = III, 1.
2, 14 = XXV, 3; XXXV, 1; LXVIII, 3.
2, 19 = IX, 4.
2, 25-38 = VII, 1.
2, 48 = III, 1.
3, 2 = X, 1.
3, 3 = X, 1.
3, 5-6 = X, 3.
3, 6 = X, 3.
3, 8 = IX, 5; X, 2.
3, 10 = XXIV, 4.
3, 14 = XXI, 4.
3, 16 = XXXVI, 1. 2; LXVII, 2.
3, 23 = X, 1.
4, 1-13 = LXXVIII, 4
4, 13 = XIII, 4.
4, 18 = XIX, 9.
4, 23 = XVI, 4; XLVIII, 1.
4, 25-27 = XLVIII, 2.
4, 38 = XXVII, 1.
4, 41 = XIII, 2; XXVII, 2.
5, 4-6 = XVI, 2.
5, 8 = III, 5.
5, 18-25 = XIV, 3.
5, 19 = XXIX, 1.
5, 27 = XXX, 1.
5, 30 = XXIII, 1.
5, 33 = XXX, 3.
6, 1 = XXXIX, 1.
6, 8 – XL, 1.
6, 15 – XXXII, 3.
6, 16 – XXXII, 3.
6, 20 – XV, 1.
6, 22 – XV, 5.
6, 23 – XV, 5.
6, 25 – XL, 4; LXXXVI, 4.
6, 26 – XV, 5.
6, 30 – XVIII, 3.
6, 34 – XVIII, 3.
6, 35 – XV, 9; LVI, 5.
6, 36 – XXXV, 4; XXXIX, 3; XLIX, 4; LII, 5.
7, 1-10 – XXVI, 2.
7, 2 – XXVI, 1. 3.
7, 3 – XXVI, 2.
7, 4 = XXVI, 3.
7, 5 = XXVI, 2.
7, 6 = XXVI, 2.
7, 18-19 – XXXVI, 1.
7, 22 = XXVII, 3.
7, 24 = XXVII, 3.
7, 24-25 = XXVII, 3.
7, 25 = X, 4.
7, 28 = XXXVI, 3.
7, 29 = XXXVII, 4.
7, 37 - 38 = XXX, 1; LXXIII, 3.
7, 37-50 = V, 4; VI, 5; LXXX, 1.
7, 45 = XLVIII, 7.
7, 47 = LXXXII, 4.
8, 22 = XXVIII, 1.
8, 29 = XXVIII, 2.
8, 31 = XXVIII, 2.
8, 39 = XXXII, 1.
8, 45 = XXXI, 2.
8, 46 = XXXI, 2; LII, 2.
8, 47 = XXXI, 2.
8, 48 = XXXI, 2.
8, 49 = XXXI, 1. 2.
8, 50 = XXXI, 2.
8, 51 = XXXI, 1.
8, 52 = XXXI, 1.
8, 54-55 = XXXII, 1.
8, 55 = XXXI, 3.
8, 56 = XXXI, 3.
9, 4 = XXXII, 5.
9, 8 = XLVIII, 2.
9, 9 = XXIV, 4; XLVIII, 2.
9, 28 = LVI, 1.
9, 33 = LVI, 3.
9, 31 = LVI, 2; LVIII, 1; XLV, 1.
9, 32 = LVI, 3.
9, 45 = LVII, 2; LVIII, 1.
9, 49 = XLI, 3.
9, 50 = XLI, 3.
9, 54 = LVI, 2.
9, 54-55 – XXIX, 3.
9, 55 – LVI, 2.
9, 58 – LX, 4.
9, 62 – XXVII, 4.
10, 2 – XLVII, 1.

10, 8 = XLVI, 4.
10, 12 = XXXVI, 3.
10, 12-14 = XXXVI, 4.
10, 17-21 = XXXVIII, 1.
10, 19 = LXV, 6.
10, 20 = XXIV, 1; XXXII, 8.
10, 30-37 = XV, 11.
11, 5-8 = XIX, 4; XXII, 5.
11, 15 = XVII, 1; XLVIII, 1.
11, 17 = I, 3.
11, 20 = XLI, 2.
11, 27 = XLIV, 2.
11, 28 = XLIV, 2.
11, 41 = L, 4; LII, 4.
11, 47-48 = LXXIV, 1.
11, 48 = LXXIV, 1.
12, 7 = LV, 5.
12, 16-20 = LXXIV, 5.
12, 20 = XXVIII, 3.
12, 32 = LXXVII, 6.
12, 33 = LXXVII, 5.
12, 47 = XXVI, 6; LXXV, 5.
12, 49 = VI, 4; XXXV, 1.
13, 4-5 = LXXXV, 3.
13, 23 = LIX, 6; LXIV, 4.
13, 30 = LXVII, 3.
14, 26 = I, 1; XXXV, 1; XXXVIII, 3.
14, 33 = XXXVIII, 3.
15, 5 = LIX, 5.
15, 7 = LIX, 5; LXIX, 4.
15, 11-32 = V, 4; XXII, 5.
15, 25-30 = LXIV, 3.
16, 9 = V, 5.
16, 19 = XLI, 4.
16, 19-26 = LXIV, 4.
16, 19 - 31 = IV, 11; XXVIII, 3; LII, 3; LVI, 1; LXX, 4; LXXIV, 5; LXXV, 4. 5.
16, 22 = XIII, 4.
16, 22-31 = XLI, 4.
16, 24 = IX, 5; LXIII, 3.
16, 24-25 = XIII, 5.
16, 26 = LXXVIII, 1; LXXXI, 4.
16, 27-28 = LXXVIII, 2.
16, 27-31 = XXVIII, 3.
17, 1 = LIX, 3.
17, 12-19 = XXV, 2.
17, 18 = XXV, 2.
17, 34 = LXXVII, 2.
18, 2-8 = XIX, 4; XXXII, 5; LVII, 44.
18, 10-14 = III, 4; XV, 2; XXXV, 5; XLII, 3; XLVII, 3; LXIV, 4. 5.
18, 11 = XIX, 1.
18, 12 = XIX, 1; XXX, 3.
18, 22 = XC, 4.
18, 27 = LXXIV, 5.
18, 34 = LIV, 3.
19, 1-9 = LXXIV, 5.
19, 5 = XXX, 2.
19, 8 = XXX, 2; LII, 5; LXXXIII, 4.
19, 9 = XXX, 2.
19, 10 = IV, 3.
19, 11 = LXV, 2.
19, 12-27 = LXXVIII, 2.
20, 16 = LXVIII, 2.
20, 17 = LXVIII, 2.
20, 26 = LXX, 1.
20, 36 = LXX, 3.
21, 2 = LXXVII, 5.
21, 2-3 = LXXVIII, 3.
21, 2-4 = LII, 4.
21, 7 = LXXV, 1.
21, 9 = XXIII, 6.
21, 15 = XXXIII, 3.
22, 3 = LXXXII, 1.
22, 4 = LXXX, 3.
22, 7 = LXXXI, 1.
22, 10 = LXXXI, 1.
22, 12 = LXXXII, 5.
22, 15 = LXXXI, 3; LXXXII, 1.
22, 19 = LXXXII, 1.
22, 24 = LXXXII, 3.
22, 31 = LXXXII, 3.
22, 31-32 = LXXXIII, 1.
22, 32 = LXXXII, 3.
22, 34 = LXXXII, 3.
22, 35 = XXXII, 4.
22, 35-38 = LXXXIV, 1.
22, 38 = LXXXIV, 1.
22, 40 = LXXXIII, 1.
22, 43 = LXXXIII, 1.
22, 44 = LXXXIII, 1.
22, 48 = LXXXIII, 2.
22, 49 = LXXXIV, 1.
22, 51 = LXXIX, 3.
22, 61 = LXXXV, 1.
22, 64 = LXXXV, 1.
23, 34 = XVIII, 4; LX, 3; LXXIX, 3.
23, 39 = LXXXVII, 2.
23, 39-43 = VI, 4.
23, 40 = XXIII, 2.
23, 40-43 = LXXXVII, 2.
23, 43 = LXVII, 4.
23, 47-48 = LXXXVIII, 2.
23, 48 = LXXXVIII, 2.

Ioan

1, 1 = XVI, 2.
1, 3 = XVI, 2; XXII, 2; LIV, 2; LXXVII, 1.
1, 9 = XIV, 1.
1, 10 = XVI, 2. 6.
1, 11 = XVI, 6.
1, 12 = IX, 5.
1, 13 = II, 2.
1, 14 = IV, 3.
1, 18 = LXXVII, 2.
1, 21 = XI, 1; LVII, 1.
1, 24 = XI, 1.
1, 25 = XI, 1.
1, 29 = XI, 5; XII, 1; XXVII, 1; XXIX, 2; XXXVI, 1. 2; LXVII, 2.
1, 31 = X, 1.
1, 33 = X, 1; XI, 5; XXXVI, 1.
1, 34 = XI, 5; LXVII, 2.
1, 36-42 = XIV, 2.
1, 42 = XIV, 2; LIV, 2.
1, 44 = XXX, 1.
1, 45 = III, 1.
1, 46 = IX, 4.
1, 47 = XXVII, 3.
1, 49 = LIV, 2.
1, 50 = LIV, 2.
2, 1-11 = XVI, 2; XLIV, 2.
2, 14-16 = LXVII, 1.
2, 16 = LXXXVIII, 1.
2, 17 = LXVII, 1.
2, 18 = LXVII, 2.
2, 19 = XLIII, 2; LXV, 1; LXVII, 2; LXXXIV, 2.
3, 13 = LIV, 1.
3, 16 = XXXVI, 1; LIX, 5.
3, 20 = LXXI, 1.
3, 25 = XXXVI, 1.
3, 26 = XXXVI, 1.
3, 29 = XXX, 3; LXIX, 1.
3, 30 = XXXVI, 1; LXIX, 1.
3, 31 = LXVII, 2.
4, 1-4 = LXVI, 1
4, 5-42 = LXXX, 1.
4, 6 = LXVI, 2.
4, 7 = VI, 3; LXVI, 2.
4, 7-42 = LII, 2.
4, 8 = LXVI, 2.
4, 22 = LXIII, 1.
4, 25 = LVII, 1.
4, 35 = XLVII, 1; LXVII, 1.
4, 37 = XLVII, 1.
4, 38 = XXXII, 2; LXVII, 1.
4, 49 = XXVI, 3; LII, 1.

5, 1-15 — XXIX, 1.
5, 1-18 — XL, 1.
5, 2-15 — XIV, 3.
5, 4 — XXXVII, 3.
5, 6 — XXIX, 1; LXVII, 4.
5, 7 — LXVII, 4.
5, 8 — LXVII, 4.
5, 10 — XXIX, 1.
5, 14 — XLIII, 4; LXVII, 4.
5, 16 — XXIX, 1.
5, 17 — XVI, 1; XXX, 3; XXXIX, 1; XL, 1.
5, 31 — LXIII, 1.
5, 46 — XI, 1.
6, 9 — XLIX, 1; LIII, 1.
6, 15 — XLIX, 3; LXXXVI, 1.
6, 15-17 — LIII, 2.
6, 21 — L, 2.
6, 26 — XLIX, 3.
6, 42 — III, 1.
6, 53-61 — LXXXII, 1.
6, 62 — LIV, 1.
6, 67-69 — LXV, 4.
7, 4 — XXVII, 3; XLIV, 1.
7, 5 — V, 3; XLIV, 1.
7, 6 — XXVII, 3.
7, 6-8 — XLIV, 1.
7, 12 — LXVIII, 2; LXX, 1.
7, 20 — LXII, 1.
7, 23 — XVI, 1; XL, 1.
7, 25-26 — LXVIII, 2.
7, 33-34 — LXV, 1.
7, 37 — LXIX, 1.
7, 39 — XXXII, 3.
7, 42 — II, 3; IV, 3.
7, 52 — IX, 4.
8, 13 — XIV, 1; XXXVI, 2.
8, 28 — LXXXVIII, 1.
8, 33 — XI, 2; LII, 2.
8, 39 — XLIV, 2.
8, 41 — XVII, 6.
8, 44 — XVII, 6.
8, 46 — XVI, 2.
8, 48 — LXVIII, 2.
8, 49 — LXXVIII, 3.
8, 58 — XVI, 2.
9, 1-38 — XVI, 2.
9, 1-41 — XL, 1.
9, 6 — XXXIX, 1.
9, 16 — XXIX, 3; LVI, 1; LXVIII, 2; LXX, 1.
9, 39 — LII, 2.
10, 18 — LXXXVIII, 1.
10, 20 — LXX, 1.
10, 33 — XXIX, 1; LVI, 1.
10, 37-38 — XXIX, 1.
10, 41 — XXXVII, 3; XLVI, 3.
11, 6-7 — XXXI, 2.
11, 11 — XXXI, 2.
11, 18 — LXXX, 1.
11, 21-22 — XXVII, 4.
11, 22 — XXVI, 2.
11, 25 — XXVI, 2.
11, 33-35 — LXXVIII, 4.
11, 34 — XXXI, 3; LXXVII, 3.
11, 35 — VI, 6; LXVI, 2.
11, 39 — XXXI, 3.
11, 40 — XXVI, 2.
11, 41 — XVI, 1.
11, 42 — XVI, 1.
11, 42-43 — LXXXVIII, 2.
11, 44 — XXXI, 3.
11, 45-46 — XII, 2.
11, 48 — LXXXIV, 3.
12, 1-8 — LXXX, 1.
12, 2 — XXXI, 3.
12, 24 — LV, 1; LXVII, 1.
12, 28-29 — LVI, 4.
12, 40 — XXXV, 1.
12, 47 — LVII, 1.
13, 2 — LXXXI, 3.
13, 7 — XII, 1.
13, 8 — XII, 1; L, 3; LIV, 4.
13, 9 — XII, 1.
13, 15 — LXIV, 5.
13, 21 — LXXVIII, 4.
13, 22 — LXXXI, 1.
13, 22-24 — LXXXII, 3.
13, 27 — LXXXI, 3; LXXXII, 1.
13, 29 — LXXX, 2.
13, 35 — XVI, 8; XXXII, 8; LXXVII, 5.
13, 37 — LVI, 3.
14, 6 — XXXVIII, 2.
14, 12 — XXXIV, 2.
14, 15 — LXXI, 1.
14, 27 — XXXII, 6.
14, 30 — XVI, 2.
15, 1 — XI, 5.
15, 13 — LX, 3.
15, 14 — XXXIV, 1.
15, 15 — XXXIV, 1.
15, 22 — XXXVI, 3.
16, 5 — XXXIII, 1.
16, 6 — XXX, 4; XXXIII, 1; LXV, 1.
16, 12 — XXX, 4; LIV, 3.
16, 23 — XVI, 4.
16, 33 — X, 7; XXXI, 3.
17, 10 — XVI, 5.
17, 22-23 — XXXII, 8.
18, 1-8 — LXXIX, 3.
18, 4 — LXXXIII, 2.
18, 5 — LXXXIII, 2.
18, 6 — LXXIX, 3.
18, 10 — LVI, 3; LXXXIV, 1.
18, 15 — LXXXIV, 2.
18, 16 — LXV, 4.
18, 23 — LXXVIII, 3.
18, 28 — LXXXIV, 2.
18, 30 — LXXXIV, 3.
18, 31 — LXXXIV, 3; LXXXVI, 2.
18, 36 — VI, 1; LXXXVI, 1.
19, 11 — LXXXVI, 1.
19, 21 — LXXXIV, 3; LXXXV, 2; LXXXVII, 2.
19, 22 — LXXXVII, 2.
19, 26-27 — IV, 6; V, 3.
19, 30 — LXXXVII, 1.
19, 34 — LXXXVIII, 1.
19, 38 — LXXXVIII, 1.
20, 2-4 — L, 1.
20, 5 — XC, 2.
20, 6 — LXV, 4.
21, 15 — XLVI, 3; LXXVII, 3. 6.
21, 16 — LXXI, 1.
21, 16-17 — LXXVII, 6.
21, 21 — LXXXII, 3.

Faptele Apostolilor

1, 7 — LXXVII, 1; LXXXII, 3.
1, 8 — LXIII, 1.
1, 9 — LVI, 3.
1, 13-14 — LXXIII, 3.
1, 16-19 — IX, 6.
2, 1-4 — I, 1.
2, 2-3 — XII, 2.
2, 11-45 — XC, 3.
2, 29 — XXVI, 8; XXXIX, 1; LXXI, 2.
2, 41 — XXI, 3; XXXII, 6; XC, 3.
3, 6 — XC, 4.
3, 12 — XXV, 1; LXXXII, 4.
4, 4 — XXI, 3; XXXII, 6; XC, 3.
4, 16 — XXIV, 4.
4, 19 — XXXIII, 2.
4, 20 — XXIV, 4; XXXIII, 2.
4, 32 — XXI, 1; XXXII, 6.
4, 34-35 — LXIV, 2.
5, 10 — XVII, 6.

5, 15 – LVI, 2.
5, 28 – XXIV, 4; XXXIII, 2.
5, 35-37 – XLVIII, 5.
5, 36-37 – X, 5; LXX, 1.
5, 40-41 – XLVII, 3.
5, 41 – XXXVIII, 3.
6, 15 – XXVII, 2.
7, 50-53 – LXVIII, 2.
7, 57 – LXXXIV, 2.
7, 59 – XXVIII, 3.
7, 60 – LXI, 5.
8, 1-3 – LXVII, 4.
8, 9-23 – XLVI, 3.
8, 13 – LXVII, 4.
8, 18-24 – LXVII, 4.
8, 26-39 – I, 6; XXVI, 4.
8, 32 – LIV, 4.
9, 1-2 – LXVII, 4.
9, 3-9 – LXVII, 4.
9, 4 – XXIX, 3; LXXXVIII, 3.
9, 4-6 – VI, 4.
9, 40 – LXXVIII, 3.
10, 1-48 – LVII, 2.
10, 4 – L, 4; LXXVII, 6; LXXXIII, 4.
10, 9-16 – LII, 1.
10, 14 – LI, 3.
10, 15 – LXXXII, 3.
10, 41 – LXXXII, 2.
11, 26 – VII, 7.
12, 1-2 – LVI, 1.
12, 2 – LXV, 4.
12, 19 – LX, 1.
13, 22 – XLVI, 3.
13, 46 – VII, 4; LXIX, 2.
15, 1-29 – V, 3.
16, 1 – IX, 5.
16, 14 – XLIII, 5.
16, 15 – LXXIII, 3.
16, 16-18 – XIII, 2.
17, 6 – XXXIII, 5.
17, 7 – XXXIII, 5.
17, 22-31 – VI, 3.
18, 2-18 – LXXIII, 3.
19, 4 – X, 1. 2.
20, 30 – LIX, 1.
21, 11 – X, 4.
21, 20 – V, 3; LXXXVI, 2.
21, 20-37 – LXXXVI, 2.
23, 6-10 – XXXV, 1.
25, 23-26 – XXXIII, 4.
25, 32 – XXXIII, 4.
26, 5 – LXX, 2.

Romani

1, 3 – IV, 3.
1, 18 – XXXVI, 4.
1, 25 – LV, 6.
1, 28 – XXXVIII, 2.
2, 1-5 – XLVI, 3.
2, 5 – LXXV, 5.
2, 8-9 – XXXVI, 4.
2, 10 – XXXVI, 4.
2, 12 – XXXVI, 4; LXXV, 5.
2, 13 – LXVII, 2.
2, 17-18 – XXIV, 1.
2, 21 – XVI, 4.
3, 13 – LXVIII, 5.
3, 23 – XXX, 3.
3, 31 – XVI, 2.
5, 3 – XVI, 11; LXXIX, 5.
5, 10 – XXXIX, 4.
5, 12 – XXVII, 2.
6, 7 – XXVII, 4.
6, 13 – LXVIII, 4.
6, 17 – XXXVIII, 1.
6, 21 – XVI, 11.
8, 1-2 – XVI, 5.
8, 3-4 – XVI, 2.
8, 6 – XXIII, 7.
8, 7 – XXIII, 7.
8, 18 – XXXVIII, 3.
8, 23 – XIX, 5.
8, 32 – XXIII, 5; LIX, 5.
8, 34 – XVIII, 4.
8, 35 – XXXVIII, 3.
9, 3 – XVII, 3; LXI, 5.
9, 5 – IV, 3.
9, 6 – IX, 5.
9, 6-7 – VII, 2.
9, 8 – IX, 5.
9, 20 – LXXXI, 2.
9, 28 – XI, 3.
9, 30-32 – X, 2.
10, 2 – VI, 6.
10, 3 – X, 2; XXXVIII, 1.
10, 4 – XVI, 2.
10, 14 – XLIV, 4.
10, 15 – XXXII, 6.
10, 18 – LXXV, 2.
11, 17 – XXXV, 4.
11, 25-26 – LXVI, 2.
11, 28 – IX, 5.
11, 33 – LXI, 2.
12, 12 – XIX, 4.
12, 19 – XVI, 7.
13, 4 – XVI, 11.
13, 5 – XVI, 11.
13, 7 – LXX, 21.
14, 4 – XXIII, 1.
14, 9 – LXX, 3.
14, 10 – XXIII, 1.
14, 15 – LIX, 4.
15, 2 – LXXVII, 5.
15, 3 – LXXVII, 5.
15, 9 – LXIX, 2.
15, 12 – IV, 3; XXII, 6.
15, 24 – LXXV, 2.
15, 28 – LXXV, 2.
16, 4 – LIII, 4.
16, 12 – LXXIII, 3.
16, 18 – XXIII, 6.

I Corinteni

1, 9 – LIX, 3.
1, 10-12 – XLVI, 3.
1, 10-13 – XXXII, 7.
2, 9 – XI, 6; LIV, 5.
2, 10 – LXXVII, 1.
2, 14 – XXIII, 3; LIV, 5.
3, 5 – LXXII, 3.
3, 7 – XXI, 2.
3, 18 – XXXVIII, 1.
4, 3-5 – XXIII, 1.
4, 4 – VI, 6.
4, 5 – XXIII, 1.
5, 1-2 – LXXXVII, 4.
5, 5 – IX, 2.
5, 8 – XXXIX, 3.
5, 11 – XXX, 2.
5, 11-13 – LX, 1.
5, 12 – LX, 1.
6, 3 – LXXIX, 2.
6, 7 – XVI, 7.
6, 10 – LVII, 5.
6, 11 – X, 1.
6, 13 – XLVI, 1.
6, 14 – LIV, 5.
6, 15 – XLVIII, 5.
7, 3 – VII, 7.
7, 4 – VII, 7.
7, 5 – LXXXVI, 4.
7, 15 – LXIV, 2.
7, 23 – LIV, 4.
7, 25 – LXXVIII, 1.
7, 26 – XV, 3.
7, 28 – XV, 3.
7, 29 – VII, 7.
7, 30 – LXXIV, 4.
7, 31 – VII, 7; LXX, 3; LXXIV, 4.
7, 32 – XV, 3; XXII, 4.
7, 34 – LXXVIII, 2.
7, 35 – LXXVIII, 2.
9, 7 – XXX, 2.

9, 9 — XXX, 2.
9, 14 — XXX, 2.
10, 3-4 — LXIV, 4.
10, 5 — LXIV, 4.
10, 11 — II, 6.
10, 12 — XXVI, 5; LXVII, 4.
10, 24 — LXXVII, 5.
10, 27-31 — LXXXVI, 4.
10, 31 — XLVIII, 7.
10, 32 — XV, 8.
11, 10 — LIX, 4.
11, 14 — LXXXVI, 4.
11, 18-32 — XLI, 3.
11, 27 — VII, 5; XXXVI, 4.
11, 31 — XLI, 4; XLII, 4.
11, 31-32 — LXIV, 5.
12, 26 — LVIII, 5.
12, 31 — XXXII, 8; XLVI, 4.
13, 1-13 — XXXII, 8.
13, 2 — XXVI, 1.
13, 3 — XLI, 4; LXXVII, 5.
13, 4 — LXXI, 1.
13, 8 — LX, 3.
13, 9 — XXXVIII, 2.
13, 10 — XVI, 5.
14, 20 — XXXVI, 3; LXXIX, 5.
15, 8-9 — XXV, 4.
15, 9 — III, 5; LXXII, 4.
15, 26 — XXXVI, 3.
15, 31 — XXXIII, 5.
15, 33 — II, 6.
15, 36 — LXXVII, 1.
15, 41 — LV, 4.
15, 55 — XIX, 9.

II Corinteni

1, 4 — LIII, 4.
1, 8 — XXVIII, 1.
1, 10 — XXVIII, 1.
2, 2 — VI, 8.
2, 4 — LVIII, 5.
2, 6 — XLI, 3.
2, 7 — LXXXVI, 4.
2, 11 — LXXXVI, 4.
2, 16 — XV, 9.
3, 3 — I, 1.
4, 16 — LXXIX, 5.
4, 17 — XVI, 11; XXIII, 5; XXXVIII, 3.
4, 18 — XXIII, 5.
5, 20 — LXXIX, 3.
6, 15 — XXXI, 3.
6, 30 — XXIX, 2.
7, 2 — XXXII, 7.
7, 5 — LIX, 1; LXXV, 2.
7, 10 — XV, 2.
7, 11 — II, 6.
8, 5 — XV, 4.
8, 9 — XXII, 6.
8, 14 — XXXV, 2.
9, 2 — LXIV, 5.
9, 6 — V, 5.
10, 6 — XL, 2.
11, 2 — LXIX, 1.
11, 3 — VI, 6.
11, 12 — XXXII, 5.
11, 13 — LXXV, 2.
11, 26 — LIX, 1; LXXV, 2.
11, 29 — LVIII, 5; LXXVII, 6.
12, 2-4 — XXIII, 7.
12, 7 — X, 7.
12, 8 — XXV, 4.
12, 9 — XXV, 4; XXXIII, 2; LX, 2.
12, 15 — LXVI, 2.

Galateni

1, 4-5 — LV, 6.
1, 13 — XXX, 1.
1, 15 — LXIV, 3.
2, 8 — LXIX, 1.
3, 28 — LXXIII, 3.
4, 4 — IV, 3.
4, 5 — LXIV, 2.
4, 14 — LIII, 5.
4, 15 — LIII, 5.
4, 22 — XVI, 7.
4, 24 — XVI, 7.
5, 2 — IX, 5.
5, 12 — LXII, 3.
5, 22 — LV, 5.
5, 24 — LXX, 3.
6, 4 — LXXXII, 3.
6, 8 — XXIV, 3.
6, 14 — XXIV, 3; XLII, 4; XLIII, 2; LXVIII, 3.
6, 17 — XVI, 11.

Efeseni

2, 14 — III, 3.
4, 26 — XVI, 10.
5, 14 — LXVII, 4.
5, 32 — LXIX, 1.
6, 2 — XV, 3.
6, 3 — XV, 3.
6, 12 — VI, 7; IX, 6; XXIII, 6.
6, 17 — LIX, 7.

Filipeni

1, 23 — XXIII, 8; XXVIII, 3.
1, 23-24 — LXXVII, 6.
2, 7 — IV, 3.
2, 10 — XXXVI, 3.
2, 17-18 — XXXVIII, 4.
3, 2 — XIX, 1.
3, 19 — VI, 8; XXI, 2.
4, 4 — VI, 5; XXXVII, 6.
4, 5 — LXXIV, 4.
4, 5-6 — LXXVII, 4.
4, 6 — LXXIV, 4.
4, 11 — LXXIV, 5.

Coloseni

1, 6 — LXXV, 2.
1, 24 — XVI, 11; LXXV, 2.
2, 3 — LXXVII, 2.
2, 14 — XXXVI, 2.
3, 15 — XXV, 3.
3, 17 — LV, 5.

I Tesaloniceni

2, 14-15 — XV, 5.
2, 15 — LXIX, 1.
2, 19 — LVIII, 5.
3, 8 — LVIII, 5.
4, 13 — XVIII, 6.
4, 16 — LXXVI, 4; LXXVIII, 1.
4, 17 — XXVII, 2; XLVII, 2; LXXVI, 4.
5, 3 — LXXVII, 2.

II Tesaloniceni

1, 8 — XVIII, 6.
2, 3 — LXXVI, 2.
2, 9-10 — LXXVI, 2.
3, 10 — XXXV, 4.
3, 13 — XXXV, 4.
3, 15 — XXXV, 4.

I Timotei

1, 9 — XVI, 4.
2, 8 — XIX, 8; XXIII, 4; LI, 5.

2, 9 – XVII, 3; XLIX, 5; LXXXIX, 3.
3, 6 – XV, 2; LXV, 6.
5, 5 – XXXI, 5.
5, 8 – XLI, 4.
5, 20 – XXIII, 1.
5, 23 – LVII, 5.
6, 6 – LVI, 5; LXXIV, 4.
6, 9 – LXXIV, 4.
6, 10 – LXIII, 1. 4; LXXI, 1; LXXIV, 4.

II Timotei

2, 8 – IV, 3.
2, 12 – LXIV, 2.
2, 25 – XXIX, 3.
2, 5 – XXIII, 3.
4, 2 – XXIII, 1.
4, 7 – LIII, 5.
4, 8 – LXV, 3.
4, 15 – XXIII, 3.
4, 17 – XXXIII, 4.

Tit

1, 9 – XXIII, 3.
2, 11–12 – LVII, 1.
2, 13 – LVII, 1.
3, 10 – XXIII, 3.

Evrei

1, 7 – LXV, 3.
1, 8 – LXV, 3.
1, 12 – LIII, 2.
1, 13 – LXV, 3.
3, 3 – XXXVII, 2.
4, 13 – LVI, 4.
5, 12 – XVII, 7.
10, 28–29 – LXXV, 5.
10, 29 – LXXXII, 6.
10, 32–33 – XV, 6.

Iacov

2, 19 – XI, 7.
2, 25 – LXVII, 4.
4, 6 – LXV, 6.

I Petru

3, 15 – XXXIII, 5.

II Petru

2, 22 – XII, 4.

Indice real şi onomastic

Cifrele romane arată omilia, iar cifrele arabe, capitolul omiliei.

A

Aaron, primul arhiereu al evreilor, V, 4; XL, 3.
Abel, fiul lui Adam, XIX, 3; XL, 4; LXXIV, 1. 2.
Abia, coborîtor din Eleazar fiul lui Aaron, LXXIX, 3.
Abiatar, arhiereu, XXXIX, 1.
Abimelec, arhiereu, XXXIX, 1.
Abiron, cel ce s-a sculat împotriva lui Moise, XL, 3.
Acvila, gazda lui Pavel în Corint, XLIII, 5; LV, 6.
Adam, cel întîi zidit, I, 3; II, 2. 3; X, 4; XII, 4; XIII, 2; XV, 2; XVIII, 3; XXX, 3; LXVIII, 3; LXX, 3; LXXVI, 3; LXXVII, 3.
Adevăr, cuvîntul -ului, XXV, 1; XLIV, 3; dogmele -ului, XLIV, 1; LXXV, 4; duşmanii -ului, VII, 1; vestitorii -ului, VII, 4; -ul este unic, XLVII, 2.
Adulter, III, 1. 4. 5. 6; IV, 8; XVII, 1. 7; XXIV, 3; XXVI, 6; XXXVI, 3; XXXVII, 6; XXXIX, 1; XL, 3; XLI, 4; XLVIII, 4. 5; LI, 4. 5; LIII, 2; LIX, 7; LXXIII, 3; LXXV, 4; LXXVI, 5.
Aeropag, altarul de pe –, VI, 3.
Agripa (Irod Agripa II), XXXIII, 4.
Ahaab, împăratul lui Israel, XXIV, 4; XXXV, 1; LVI, 2; LVIII, 4; LXXXVI, 4; XC, 4.
Ahaz, împăratul lui Iuda, VIII, 5.
Altar, – ceresc, LXXXV, 4.
Aluat, -ul fariseilor, LIII, 3; -ul pîinii, LIII, 3; -ul saducheilor, LIII, 3.
Amaleciţi, LXXXVI, 3.
Amos, profet, XLVIII, 1. 5.
An, – jubiliar, LXIV, 4.
Ana, mama lui Samuil, VI, 5; XIX, 3.
Ana, proorociţa, VII, 1.
Andrei, apostol, XXXII, 3; chemarea lui –, XIV, 2.
Antihrist, XLVI, 1; LXXVI, 2. 3; LXXVII, 2.
Antioh I Soter, împăratul Siriei, XLIII, 3.
Antioh V Eupator, împăratul Siriei, LXXVI, 1.
Antiohia, LXVII, 3; LXXXV, 4.
Antonie cel Mare, sfîntul, VIII, 5.
Aplauze, XV, 5; XVII, 7; XXXVII, 5. 6.
Apostol, -ii, doctorii lumii, LXXV, 3; -fals, XXXII, 5; -i mincinoşi, XLVI, 1; LXXV, 2; curajul -ilor, LXXV, 3; Petru, corifeul -ilor, LIV, 2; puterea -ilor, XLVI, 3; viaţa -ilor, XXIV, 3; virtutea -ilor, XVI, 2; LXV, 2.
Aproapele, ajutorarea -lui, LXXVII, 6; dragostea de -, I, 5; XVI, 9; LXXI, 1; folosul -lui, XIX, 4; LXXVII, 6; LXXVIII, 1. 3; nevoia -lui, LXXVIII, 2; ochii -lui, XVI, 6; XXIII, 2.
Arabi, III, 1.
Arderi de tot, LXXI, 1; LXXX, 1; LXXXVI, 3.
Argint, iubire de -, LXIII, 4; XC, 3. 4; iubitor de -, XX, 4; XLVII, 4; LXXX, 3; XC, 3; 30 de -nţi, LXXX, 3; LXXXV, 2. 3.
Arhanghel, glasul -ului, LXXVIII, 1.
Arhelau, fiul lui Irod, împăratul Iudeii, IX, 4.
Arhiereu, sluga -lui, LXXIX, 3; LXXXIV, 1; LXXXV, 1; LXXXVII, 3.
Arie, eretic, rătăcirile lui -, VIII, 5.
Arieni, eretici, VIII, 5.
Aristip, filozof grec, XXXIII, 4.
Ascaloniţi, VI, 3; VIII, 2.
Astrologie, VI, 1; ceasul în care se nasc oamenii, LXXV, 4.
Atenieni, XXXIII, 4.
August, împărat roman, VIII, 4.
Aur, tirania -ului, XXI, 1.
Avere, -ri adunate din răpire şi lăcomie, XV, 3; -rile din cer, V, 5; XX, 2. 3; – moştenită, XV, 3; – părintească, V, 4; XXII, 5; -ri străine, XV, 4; XXI, 4; -ri veşnice, XXXI, 4; administratori de -ri, LXXXV, 4; administrator al unor -ri străine, XXI, 1; aruncarea -rilor, XC, 4; dispreţul -rilor, XX, 2; XLI, 4; XLVI, 3. 4; dragostea de -ri, XII, 5;

XIV, 4; XVIII, 5; XX, 2. 4. 5; XLII, 4; XLVI, 4; LXII, 2; LXIII, 3; LXXXIII, 3; XC, 3; grija de -ri, XII, 5; iubitor de -ri, VIII, 5; LXIII, 3; împărțirea -rii, XX, 3; luarea -rilor, XVIII, 3; patima după -ri, XIII, 4; pofta după -ri, XII, 5; XIII, 4; răpirea -rilor, XVIII, 3; strîngerea de -ri, LXXXV, 4; tirania -rilor, XX, 3. 5.
Avesalom, fiul lui David, XXVI, 8.
Avraam, patriarh, I, 1. 3; II, 1. 2. 4; III, 1. 2. 3; IV, 1. 2. 6; V, 4; VIII, 5; IX, 5; XI, 2. 3. 4; XIV, 3; XVI, 2. 7; XVII, 6; XX, 6; XXI, 1; XXV, 4; XXVI, 1. 3. 4. 8; XXXV, 5; XLII, 1; XLIII, 2; XLIV, 2; XLVI, 3; L, 1; LIII, 4; LVI, 6; LXIV, 2. 5; LXV, 6; LXIX, 3; LXX, 3; LXXII, 4; LXXIV, 1; LXXVIII, 1. 2; LXXXIII, 4; copiii lui –, XXVI, 4; fiii lui –, XI, 2. 3; XXVI, 4; patriarhul –, XXVIII, 3; sînurile lui –, XVI, 4; XXVI, 2. 4; XXXI, 3; LXIX, 4.
Avuție, vezi: Avere.
Azimă, XXXIX, 3.

B

Babilon, IV, 1. 2. 10. 11. 12; VII, 2; VIII, 2. 5; XXXVI, 3; XLIII, 2. 3; cuptorul -ului, XVI, 11; XXXVII, 7; XLIII, 4.
Babilonic, robia -ă, IV, 1. 2.
Babiloneni, IV, 2; X, 5; XXXVI, 4; LXXXIII, 1.
Balaam, vrăjitor, XXIV, 2.
Baltazar, fiul lui Nabucodonosor, XXIV, 2.
Ban, -i adunați din răpire și lăcomie, XIX, 3; -i cu împrumut, XV, 9; LVI, 5. 6; -i mărunți, V, 5; –i munciți, XLVIII, 5; -i pierduți, XXIII, 4; belșug de -i, XIX, 3; disprețul -ilor, XXI, 1; XLIV, 4; dragostea de -i, IV, 9; XIV, 4; XV, 1; XVI, 11; XVIII, 5; XX, 4; XXI, 1; XXVIII, 5; XL, 1; LIX, 7; LXIII, 1; LXVII, 3; LXXVIII, 1; LXXXIII, 2. 3; întoarcerea -ilor, XX, 5; mulțimea de -i, XIII, 4; paguba de -i, LXII, 4; patima de -i, XIII, 4; păstrarea -ilor, XXI, 2; pofta de -i, X, 1; XIII, 4; LXXXI, 3; prizonier -ilor, XXI, 1; rob -ilor, XXI, 1; XXVII, 2; sumă de -i, IX, 2; tirania -ilor, XXI, 1; LXIII, 1.
Baraba, tîlhar, LXXXVI, 1. 2.
Bătrîn, -ii poporului, LXXIX, 3; LXXXIII, 2; LXXXVI, 1; LXXXIX, 1.
Băutură, – duhovnicească, XXXIX, 4.
Beelfegor, idol, VIII, 3; XXXV, 1.
Beelzebul, idol, XXXIII, 7; XXXIV, 1; XL, 3; XLI, 1. 2; XLV, 1; XLVIII, 1; LXI, 5.
Bersabee, soția lui Urie Heteul, L, 2; LXXV, 5.
Betania, LXXX, 1.
Betfaghe, LXVI, 1.
Betleem, II, 3; VI, 1. 4; VII, 1. 2. 3. 5; VIII, 1; IX, 1. 3. 4; XXIX, 1; LXXVI, 2; -ul Iudeii, VII, 1; hotarele -ului, IX, 1; nașterea din –, VIII, 4; pruncii din –, X, 2; strălucirea -ului, VII, 2.
Betsaida, XXXVII, 4.
Beție, X, 5. 6; XIII, 1; XV, 10; XXIII, 2; XXIV, 3; XLVIII, 3. 7; LVII, 4. 5; LIX, 3; LX, 1; LXX, 3–5; LXXIV, 4–5; LXXVII, 2; LXXXIII, 3; LXXXVI, 3; LXXXVIII, 4; -ia mîniei, XV, 10.
Biblia, V, 1; XLVIII, 7.
Bine, -le moral, LIX, 2; adevăratul –, LXIII, 1.
Biserică, -ca celor întîi născuți, II, 1; -cile lui Dumnezeu, XV, 5. 8; LXXII, 2; adunarea -cii, VII, 7; alungarea din –, LX, 2; averea -cii, LXVI, 3; LXXVII, 4; LXXXV, 4; ce este -ca? L, 3; dogmele -cii, LXXV, 4; începuturile -cii, XLVI, 1; întîistătător al -cii, XLVI, 1; filozofia -cii, VIII, 1; slujba din –, LXXI, 4; șederea în –, XI, 7; strămoșii -cii, VII, 4; venirea la –, V, 1; XI, 7; vistieria -cii, LXXXV, 4.
Bogat, -ul din Evanghelie, XIII, 5; -ul cel nebun, LXXIV, 5; -ul nemilostiv, XXVIII, 3; XLI, 3; LIII, 5; LVI, 1; LXIII, 3; LXIV, 4; LXX, 4; LXXIV, 5; LXXV, 4. 5; LXXVIII, 2; necazurile -aților, XV, 11; neplăcerile -aților, XV, 11; plăcerile -aților, XV, 11.
Bogăție, – duhovnicească, LXXXIX, 4.
Botez, -ul Bisericii, XII, 3; -ul cu Sfîntul Duh, XI, 6; – de mărturisire, X, 2; – iudaic, XII, 3; -ul lui Iisus, X, 1; -ul lui Ioan, X, 1; -ul pocăinței, X, 1. 2; XII, 1; baia -ului, XLIII, 4; învățătura despre –, XC, 2; măreția darurilor de la –, XIII, 1; taina -ului, X, 5; LXXXII, 4.
Britanic, insulele -e, LXXX, 2.
Bunătăți, – cerești, II, 3; XI, 2; XVI, 5; XVIII, 6; XLIX, 4; – de aici, XXV, 4; – din lumea aceasta, XXII, 3; XXIV, 3; – duhovnicești, XV, 3; -le făgăduite, XLI, 4; – lumești, XV, 3; – materiale, XV, 3; – nemuritoare, XXIV, 4; – nespuse, XVIII, 6; XXII, 3; XXIII, 5; LXVIII, 5; – pămîntești, XXXII, 4; – veșnice, VIII, 5; XV, 11; LXIII, 4; LXXI, 4; LXXIX, 5; LXXX, 4; LXXXV, 4; LXXXVI, 4; -le viitoare, I, 2; II, 6; V, 5; XI, 8; XV, 3; XVI, 10. 11; XVII, 7; XIX, 5. 9; XXII,

3. 6; XXIV, 3; XXV, 4; L, 4; LVIII, 5; LXVI, 5; LXVIII, 5; LXXII, 4; LXXIV, 5; LXXV, 5; LXXXI, 5; LXXXIV, 4; LXXXIX, 4; XC, 2; darea -ilor, XII, 3; desfătarea de -le veşnice, XVI, 4; dobîndirea -lor cereşti, XXIII, 8; fericirea -lor cereşti, XXIII, 7; nădejdea -lor viitoare, XVI, 11; XXIII, 5; participarea la -le viitoare, XI, 6; pierderea -lor, XXI, 2; pierderea -lor cereşti, XXIII, 8; XXIV, 4; piscul -lor, XXI, 4.

C

Cadix, oraş în Spania, LXXXI, 5.
Caiafa, arhiereu, LXXIX, 3; LXXXIV, 2; LXXXV, 2; XC, 4.
Cain, fiul lui Adam, XIV, 3; XVI, 8; XXVI, 6; XXXVIII, 4; XL, 3. 4; LXXIV, 2; LXXXVI, 3.
Camătă, V, 5; XLII, 4; LVI, 6.
Canaan, VIII, 3.
Cana Galileii, nunta din –, XLIV, 2.
Cananeancă, V, 4; VI, 3; XXII, 5; XXVI, 1. 2; LXVI, 1; LXXX, 1.
Cananeeni, LXXII, 4.
Capadochia, VIII, 4; LXVII, 3.
Capernaum, XIV, 1; XXVI, 1; XXIX, 1; XXXVII, 4; XLVIII, 1; LVIII, 1.
Castitate, I, 4; XV, 2; XXXVII, 6; XXXIX, 4; LI, 6; LV, 2. 6; LXIV, 4; LXX, 4; LXXIV, 4; LXXVII, 5. 6; LXXXIV, 4; LXXXIX, 4; cununile -tăţii, VIII, 5.
Catapeteasmă, LXXXVIII, 1. 2.
Catehumen, X, 5; LXXV, 5.
Căinţă, XXVI, 4; XXXVII, 7; XLI, 4; LXXIV, 3.
Călugăr, vezi: Monah.
Călugăriţă, XVII, 2; LXVII, 3.
Căsătorie, – nelegiuită, XXXVI, 1; legea -i, VII, 7; sfinţenia -i, VI, 7; taina -i, VI, 7.
Cedar, ţinut la răsărit de Iordan, XVII, 7.
Cetate, -a cea de sus, LXIX, 3; LXXIII, 3.
Cezar, LXX, 1. 2; LXXV, 3; duşman al -ului, LXX, 1.
Cezareea lui Filip, LIV, 1.
Cezareea lui Straton, LIV, 1.
Chemare, -a cea de sus, XVI, 11; -a celor tăiaţi împrejur, LXIX, 1; -a neamurilor, LXIX, 1; a doua –, XIV, 2.
Chifa, vezi: Petru.
Cilicia, LXVII, 3.
Chivot, -ul legii, III, 5; VI, 3; VIII, 2; carul cu -ul legii, XXII, 4.
Cina cea de taină, XII, 3; L, 3; LXXX, 3; LXXXI, 1. 2; LXXXII, 3. 5.
Comentator, XI, 2; XVI, 11; XXIV, 1; XXV, 2; XXVI, 1. 2.
Conştiinţă, – curată, XIX, 4; chinul -ţei, LXXXV, 2.
Convertire, XXXII, 5.
Copil, -iii daţi ca exemplu, V, 2; XI, 7. 8; XXIII, 9; corupător de -ii, XLVIII, 7; LXXIII, 3; creşterea -iilor, XXXIII, 6; sufletul -ului, LVIII, 2. 3; LXII, 4.
Core, cel ce s-a sculat împotriva lui Moise, XL, 3.
Corint, IX, 2; desfrînatul din –, XLI, 3.
Corinteni, II, 6; VI, 6; XV, 4; XVI, 7; XXIII, 1; XXXII, 7; XLI, 3; XLVI, 3; LXXVII, 1; LXXIX, 3; LXXXVI, 4; LXXXVII, 4.
Cornelie Sutaşul, XLIII, 5; LVII, 2; LXI, 3; LXXXIII, 4.
Creator, vezi: Dumnezeu.
Credinţă, -ţa creştină, I, 2; – curată, XXV, 1; – falsă, VIII, 4; atlet al -ţei, XXXII, 5; armonia dreptei -ţe, X, 3; cuvîntul -ţei, I, 2; XLIII, 5; XLIV, 3; darul -ţei, XIII, 5; dreapta –, IV, 1; XLVII, 3; LXIV, 4; întărirea -ţei, XXI, 2; învăţătură de –, XXIV, 1; puţină –, XXII, 2; puţinătatea -ţei, XXVIII, 1; rătăcire de la –, VIII, 1; taina -ţei, LIV, 3; uşurinţa -ţei, X, 3.
Creştin, -i dintre păgîni, IX, 5; numele de –, VII, 7; primii –, VI, 5.
Creştinism, începuturile -ului, XII, 2.
Cruce, -a, semnul biruinţei, LIV, 4; -a, semnul mîntuirii, LIV, 5; -a, simbolul sfînt al mîntuirii, LIV, 4; jertfa de pe –, XXV, 3; luarea -cii, LV, 1. 2; puterea -cii, LXXXVIII, 1; semnul -cii, LIV, 4; LXXXVII, 2. 3; semnul de biruinţă al -cii, II, 1; taina -cii, LIV, 3. 4.
Cuvînt, – aspru, XV, 7; – bun, LV, 1; -ul bunei credinţe, XXV, 3; – cuminte, II, 6; – de apărare, V, 5; VI, 3; VII, 7; XI, 7; XII, 4; -vinte de folos, XIII, 2; -vinte de învăţătură, XXV, 1; -vinte de mîngîiere, XV, 10; -vinte de ruşine, II, 4. 6; VI, 7; XXXVII, 5; LI, 4; – deşert, XLII, 2; -vinte drăceşti, XLVIII, 7; -vinte duhovniceşti, II, 4. 5; XXVII, 4; -vinte dumnezeieşti, VI, 4; -vinte evanghelice, LV, 5; -vinte înfricoşătoare, XXIV, 2; – înţelept, X, 7; XLIII, 3; -vinte lumeşti, II, 5; -vinte mînioase, LI, 4; – neomenos, XLVIII, 6; -vinte nepotrivite, XLVIII, 6; -vinte neruşinate, XLII, 2; -vinte profetice, V, 2; – rău, XV, 4. 5. 7; XLII, 2; -vintele Scripturii, II, 6; greutatea -ului, VII, 7; puterea vintelor, II, 6; şirul vintelor, XXV, 1.

D

Dajdie, banul -i, LXX, 2.
Daniel, profet, IV, 2; XX, 1. 6; XLIII, 5; LXXV, 2.
Dascăl, vezi: Hristos.
Dascăl, – de virtute, LXXXI, 2.
Datan, cel ce s-a sculat împotriva lui Moise, XL, 3.
David, împărat și profet, I, 3; II, 1. 2. 3. 4. 5. 6; III, 2. 3. 4. 5; IV, 1. 2. 6; IX, 2; X, 6. 7; XV, 2. 3. 6; XX, 1; XXI, 3; XXII, 1; XXIII, 7; XXV, 4; XXVI, 7. 8; XXXVI, 3; XXXVII, 4; XXXVIII, 3; XXXIX, 1. 2; XLI, 1. 5; XLII, 2. 3; XLIV, 3; XLVI, 3; XLVII, 1; XLVIII, 1; L, 2; LVI, 3; LVII, 1; LVIII, 4; LX, 1; LXI, 3; LXII, 4. 5; LXIV, 5; LXV, 6; LXVI, 3; LXVII, 4; LXVIII, 2; LXXI, 1. 2; LXXII, 4; LXXV, 5; LXXXVI, 3; blîndețea lui –, LXII, 5; casa lui –, II, 4; dreptul –, XXVI, 6. 8; fericitul –, XXVI, 6. 7; filozofia lui –, XXVI, 8; istoria lui –, XXVI, 6. 8; neamul lui –, II, 3. 4; patriarhul –, XXVI, 8; păcatele lui –, XXVI, 6. 7. 8; seminția lui –, IV, 3; XI, 1; viața desăvîrșită a lui –, XXVI, 8; virtutea lui –, XXVI, 8.
Demon, -ul cel cumplit, XVIII, 4; armată de -i, XV, 11; biruința -ilor, XLVIII, 2; izgonirea -ilor, LIII, 3; lucrarea -ilor, XLIII, 3; scoaterea -ilor, XLI, 2. 3; șeful -ilor, XLI, 2; uneltirile -ilor, XLIII, 4; LXXV, 4.
Desfrînare, adîncul -nării, VII, 6; cuvînt de –, XVII, 4; ocean de –, VII, 6.
Destin, XXVI, 6; LXII, 3. 4.
Deuteronom, IX, 4; XXXV, 1; LXXII, 2;
Diavol, -ul, pricina tuturor relelor, XIX, 6; armata -ului, XV, 10; atacul -ului, XXIV, 3; cursele -ului, X, 5; XLII, 2; LXXIV, 4; falanga -ului, XIII, 3; fiii -ului, XVI, 6; focul pregătit -ului, XLV, 3; gură a -ului, LXXVIII, 4; ispita -ului, VI, 8; LXXIV, 4; îndemnul -ului, XVIII, 1; înfrîngerea -ului, XIX, 6; îngerii -ului, XLV, 3; LXXIX, 1. 2; lupta -ului, XIII, 4; lupta împotriva -ului, VIII, 4; mîinile -ului, XI, 7; mreaja -ului, VII, 6; oastea -ului, XLVI, 4; osînda -ului, XV, 2; priveliștea -ului, XV, 10; puterea -ului, XLVI, 4; LIV, 4; scrisul -ului, XI, 7; tăria -ului, XLVI, 4; teatru al -ului, VII, 7; tirania -ului, II, 1. 5. 6; VIII, 4; uneltirile -ului, LXIX, 4; următor -ului, LXXVIII, 3; viclenia -ului, XLVI, 1; XLIX, 1; vicleșugul -ului, XLVI, 1; vinele puterii -ului, XVI, 8; voile -ului, VI, 7; voința -ului, XLII, 1.
Diogene din Sinope, filozof grec, XXXIII, 4.
Dion din Siracuza, om de stat, XXXIII, 4.
Dionisos, zeu, LXXXI, 3.
Divorț, LXII, 2. 3.
Dogmă, -ele adevărului, XLIV, 1; LXVI, 2; – dumnezeiască, LIV, 2; -ma întrupării, LXXVIII, 4; -ma învierii, XC, 1; curăția -melor, VIII, 5.
Domnul, vezi: Hristos.
Dragoste, – de părinte, XXII, 4; -a, mama tuturor bunătăților, XIX, 4; – păcătoasă, XLII, 4; LXVII, 3; LXX, 3; – părintească, XXIII, 4; -a, rădăcina tuturor bunătăților, XIX, 7; – trupească, XXXVIII, 4; LXVIII, 3. 4; LXX, 4; LXXVIII, 1; LXXXIII, 2; legătura în –, XVI, 8; porunca -i, XVI, 8; puterea -i, XIV, 2; XLI, 2; virtutea -i, XVI, 8.
Dreptate, -tățile neamurilor, LXXV, 5; -a prin credință, XVI, 2; – specială, XV, 3; calea -tății, LXVII, 3; ideea de –, XVIII, 1; prisos de –, XVI, 3.
Duh, Sfîntul –, I, 1. 8; II, 2; IV, 2. 3. 4. 6; IX, 6; X, 1. 7; XI, 4. 5. 6; XII, 3; XXIII, 8; XXVI, 6, 7; XXX, 4; XXXII, 3; XL, 2; XLI, 3; XLII, 1; XLIII, 5; XLV, 2; XLIX, 6; L, 2. 3; LIII, 5; LV, 5. 6; LVI, 2. 4. 6; LVII, 4; LXI, 2; LXIV, 1; LXIX, 1; LXXII, 3; LXXVI, 2; XC, 2; -ul lui Dumnezeu, II, 6; XII, 1. 2; -ul Dumnezeului nostru, X, 1; -ul în chip de porumbel, XII, 3; -ul Tatălui, XXXIII, 4; aripile -ului, II, 4; cuvintele -ului, XI, 7; darea -ului, XI, 6; XXXIII, 4; dăruirea -ului, XIX, 4; LXVIII, 3; darul -ului Sfînt, XI, 5; faptele -ului, I, 1; focul -ului Sfînt, XLIX, 6; harul -ului, I, 1. 8; II, 2; XI, 8; XII, 3; XVII, 1; XXXIV, 5; XLIII, 3; XLVI, 3; LIV, 3; LV, 6; LVII, 2; LXV, 2; LXVIII, 2. 4. 5; LXXXII, 5. 6; LXXXVII, 1; harul Sfîntului–, XXVI, 8; învățătura -ului, LIV, 3; lucrarea Sfîntului –, XLI, 3; ochii -ului, I, 8; pîrga -ului, XIX, 5; pogorîrea -ului, II, 2; XIII, 1; XVI, 2; L, 2; puterea -ului, XVI, 5; XXXIII, 4. 7; LVII, 4; roada -ului, LV, 5; roadele -ului, XXIII, 10; roua -ului, II, 5; sabia -ului, LIX, 7; LXX, 3; Sfîntul și Bunul –, XVIII, 6; XXV, 4; templu al Sfîntului –, LXXVIII, 3; vistieriile -ului, V, 1; vrednicia -ului, XII, 3.
Duh, – de blîndețe, XII, 3; -urile drepților, II, 1; -ul este osîrduitor, LXXXIII, 1; – necurat, XXXII, 3; XLIII, 3; LXXI, 4; -rău, I, 4; XXVII, 1; LXXXVII, 4;

– umilit, XV, 2; XLVII, 3; om purtător de – rău, XLIII, 3.

Duminică, -ca trecută, XI, 7.

Dumnezeire, VIII, 4; XVII, 1; XXVIII, 2; XXIX, 2; frumuseţea şi slava nespusă a -rii, XXVII, 2.

Dumnezeu, acoperămîntul lui –, LXXIV, 3; adîncurile lui –, LXXVII, 1; ajutorul lui –, XXII, 3. 6; XXIII, 5; LXXIV, 3; LXXV, 4; LXXVII, 4; ameninţarea lui –, LVI, 3; ascultarea cuvintelor lui –, XIX, 3; XLIV, 4; ascultarea cuvîntului lui –, XLVII, 2; asemănarea cu –, XVIII, 4; atotînţeleptul –, LXXXI, 2; auzirea cuvîntului lui –, XLIV, 4; bătăile lui –, XXII, 4; binefacerile lui –, XIX, 4. 7. 9; XXII, 6; XXV, 3. 4; L, 3; LV, 6; Biserica lui –, XXX, 1; LXXIII, 3; blîndeţea lui –, XVI, 7; bogăţia lui –, XXII, 6; LXI, 2; bogăţia puterii lui –, XXII, 1; covîrşitoarea bunătate a lui –, XVIII, 4; bunătatea lui –, XXIII, 4. 5; LXI, 1; LXIII, 1; LXIX, 2; bunătăţile lui –, XXII, 6; bunăvoinţa lui –, XVI, 11; calea lui –, LXX, 1; casa lui –, XXVII, 4; XXXIX, 1; XL, 9; LXXIII, 3; LXXXII, 5; chemarea lui –, LXXX, 3; chipul lui –, XLVIII, 6; cinstirea lui –, XVII, 5; credinţa în –, IX, 4; cunoaşterea lui –, XXXVI, 3; LXII, 1; LXIII, 1; LXVI, 5; cuvîntul lui –, XIX, 5; XXI, 2; XXXIII, 3; XLVII, 2; LV, 5; LXXVII, 3; cuvintele lui –, II, 6; XIV, 3; XLVII, 3; LXVIII, 5; darul lui –, XIX, 5; XX, 4; XXV, 4; XXXIII, 4; LVII, 4; darurile lui –, XXIII, 3; LXXIII, 4; darurile mari date de – oamenilor, XXIII, 5; datornic lui –, XXIV, 2; dărnicia nespusă a lui –, XXII, 6; degetul lui –, XLI, 2; dragostea de –, I, 5; IV, 11; XIII, 4; XXII, 6; XLII, 2; LXVII, 4; dragostea de oameni a lui –, XII, 4; XXII, 1. 6; XXIII, 4; XLIV, 4; LXXI, 4; dreptatea lui –, XXXVI, 4; XXXVIII, 1; XLV, 1; Duhul lui –, XL, 2; XLI, 2; duşmani ai lui –, XV, 10; XVI, 1; XIX, 9; existenţa lui –, XIII, 5; facerea de bine a lui –, XIV, 4; făgăduinţa lui –, IX, 3; fiinţa lui –, LXXVII, 2; fiu al lui –, XII, 3. 4; XVI, 3; fii ai lui –, XVIII, 6; XXI, 4; LXX, 3; LXXIX, 3; focul dragostei lui –, XXII, 6; frica de –, XV, 9; XVI, 11; XVII, 5; XXI, 1; LIX, 7; LXI, 1. 2; LXVII, 4; LXXXVII, 3; genealogia lui – întrupat, III, 2. 3; genunchii lui –, LI, 5; gura lui –, XXI, 4; harul lui –, II, 4; III, 3. 5; V, 4; VI, 4; XV, 9; XXIV, 2; XXV, 4; XXXVIII, 1; LXV, 3; LXVI, 4; LXVII, 3; LXIX, 2; LXXV, 4. 5; LXXXV, 4; LXXXVII, 4; hotărîrea lui –, LV, 4; LXX, 3; hotărîrile lui –, XXII, 2; imitarea lui –, LXI, 5; inima lui –, XXII, 6; iubirea de oameni a lui –, XIV, 4; XV, 3; XVI, 6. 8; XIX, 2. 5. 6; XXII, 6; XXIII, 4; XXXV, 1; XXXIX, 3; LXI, 5; LXIV, 4; LXXVII, 5; iubitorul de oameni–, VIII, 3; XVI, 7. 11; XIX, 5; LXXXVI, 2; izvorul cel pururea curgător al binefacerilor lui –, XXII, 6; împăcarea lui – cu oamenii, V, 2; împărăţia lui –, XVI, 3. 6; XIX, 4; XXVII, 4; XLI, 2; LXV, 2; LXVIII, 3. 5; LXXI, 1; îndrăznire către –, XIX, 9; îndreptăţirea lui –, X, 2; întristare după –, XV, 2; înţelepciunea lui –, XXII, 1. 2; LXI, 2; LXXXI, 2; jertfă lui –, XV, 2; XLVII, 3; judecata lui –, LX, 2; laudă lui –, LV, 5; legea lui –, XV, 8; XXIII, 7; LVI, 6; LXVII, 3; LXXIX, 4; legile lui –, II, 6; III, 5; IV, 8; XVII, 7; XVIII, 6; XIX, 8. 9; lucrarea lui –, LXIII, 2; măreţia lui –, VIII, 2; XXXVII, 4; LXVII, 1; mila lui –, V, 4; XIX, 8; XXII, 6; XLIII, 4; LVII, 4; LXXI, 4; milostenia lui –, XIX, 1; minunile lui –, LXVII, 4; LXXII, 2; mîna lui –, XXI, 3; XXVIII, 3; mînia lui –, V, 4; VI, 3; XXXVI, 4; XLIII, 4; LXXIII, 3; LXXVI, 1; LXXVII, 5; mîntuirea lui –, X, 3; neascultarea de –, LIX, 3; necredinţa în –, XV, 5; numele lui –, XV, 7; XIX, 6; XXVIII, 4; oceanul şi adîncul iubirii de oameni a lui –, V, 2; ochii lui –, XVII, 6; XLVII, 3; osînda lui –, XXIII, 2; pedeapsa lui –, LXI, 5; picioarele lui –, LXXVIII, 3; planul lui –, XL, 2; planurile lui –, IX, 3; porunca lui –, XV, 11; LI, 1; LXII, 1; LXXIX, 4; poruncile lui –, XV, 1; XIX, 7; XXVI, 6; LVI, 2; LXIX, 2; LXXII, 2; potrivnic lui –, XXV, 3; potrivnicii lui –, VI, 3; predicarea cuvîntului lui –, XLVII, 2; prietenul lui –, VIII, 5; prieten al lui –, XI, 8; LXXVIII, 3; privirile lui –, XLVII, 3; purtarea de grijă a lui –, II, 1; III, 2; IX, 3; XI, 5; XVI, 7; XXI, 2. 3; XXII, 2. 3. 6; XXV, 3. 4; XXVIII, 3; XXXIV, 2; XXXVII, 4; XLIII, 3; LVII, 3; LIX, 1; LXVIII, 1. 2; LXIX, 1; LXXV, 4. 5; puterea lui –, IV, 2; VI, 3; VIII, 1. 2; IX, 3; XIII, 2; XIV, 3; XIX, 7; XXV, 4; XLVII, 2; LXIII, 2; LXX, 2; răsad al lui –, LI, 3; rînduiala lui –, VII, 1. 3; VIII, 1; răbdarea

lui –, XLIII, 4; LXVIII, 1; LXIX, 1; LXXV, 5; robia lui –, XXI, 1. 2; slava lui –, XIX, 4. 7; XXII, 1; XXV, 2; XXVI, 2. 8; XXX, 3; XXXII, 1; XLVIII, 7; LIV, 5; LVI, 1. 5; LXXI, 4; slăvirea lui –, XVII, 5; slujitor al lui –, XVI, 11; stăpînirea blîndă a lui –, XXI, 2; stihiile începutului cuvintelor lui –, XVII, 7; ştiinţa lui –, LXI, 2; templu al lui –, LXXIII, 3; tronul lui –, XVII, 5; LXV, 3; tronul împărătesc al lui –, II, 1; urechea lui –, LIV, 5; urgia lui –, XXIII, 2; următor al lui –, LXXVIII, 3; vederea lui –, XV, 4; voia lui –, XIX, 6. 7; LXXXII, 2; LXXXIV, 1; voinţa lui –, III, 5; XVI, 8; XIX, 5; XXIV, 1; LXXXIII, 1; voinţa lui – şi a Tatălui, LV, 6; – are iubire suprafirească, XXII, 6; – ascuns în fire omenească, II, 1; –, Binefăcător, XIV, 4; – cel adevărat, XVII, 6; – cel bun, XVI, 6; – cel drept, XVI, 6; – cel viu, LXXXIV, 2; – Creator, IV, 5; XI, 3; XVI, 6; XVII, 2; XVIII, 6; XXII, 1. 2; XXV, 4; XXVIII, 2; XXXII, 7; XXXIV, 1. 4; XXXIX, 3; XLIX, 6; L, 3; LXVII, 1; – datornic, XXII, 5; -ul Noului Testament, XVI, 7; -ul Vechiului Testament, XVI, 6. 7; - ul păcii, XV, 10; – s-a făcut om, LXVIII, 1; -ul universului, XIX, 3. 9; LVIII, 2; LIX, 2; LXVIII, 3; LXXIII, 2.

Duşman, – al societăţii, XLVIII, 1; -i declaraţi, XXIII, 6; – de moarte, XIII, 4; -i tăinuiţi, XXIII, 6; biruinţă asupra - ilor, XIX, 3; biruirea -ilor, VIII, 1; iertarea -ilor, XIX, 6.

E

Ebraic, cuvînt –, LXXXVIII, 1.

Egipt, I, 3; IV, 1. 2; VIII, 1. 2. 3. 4. 5; IX, 1. 4; XXXIX, 3. 4; XL, 4; XLIII, 3. 4; XLIV, 3; LVI, 2; LXVIII, 1; LXXXII, 1; LXXXVIII, 1; binefacerile din –, LXXIX, 3; cărnurile din –, VI, 4; chemarea din –, VIII, 4; ducerea în –, VIII, 4; fuga în –, IX, 4; ieşirea din –, VIII, 4; întoarcerea din –, VIII, 4; locuitorii din –, VIII, 5; minunile din –, LXXXII, 1; pustiul din –, VIII, 4; plecarea din –, VIII, 4; robia din –, V, 4; vechiul –, VIII, 5.

Egiptean, -eni, I, 1; IV, 2; VIII, 1; L, 2; LVIII, 1; LXV, 6; bogăţia -enilor, VIII, 1; popor –, XXXVI, 4; trupurile -tenilor, VII, 6.

Egipteanca, XXXIII, 7; XXXVII, 7; LXXXIV, 4.

Elen, I, 4; VI, 3; XVII, 7; XXXIII, 3; legiuirile -ilor, XVI, 4; moravurile -ilor, XVI, 4.

Elisabeta, mama sfîntului Ioan Botezătorul, I, 6.

Elisei, profet, XIV, 2; XXV, 2; XXXI, 1; XLVIII, 2; LVII, 2; LXVIII, 3; LXXXVIII, 2; XC, 4.

Emanuel, numele lui Iisus, V, 1. 2.

Enan, în Septuagintă: Sennaan, LXXIX, 4.

Endor, vrăjitoarea din –, VI, 3.

Epistolă, -la către Romani, IV, 3; XXXV, 4; -lele lui Pavel, V, 2.

Eretic, XVI, 2. 7; XV, 1; XXIII, 3. 6; XXVII, 3; XLVI, 1. 2; XLVII, 3; LI, 3; LVIII, 1; LXXVII, 2; LXXXII, 1. 2; LXXXIII, 1; LXXXVIII, 4; -i manihei, XVI, 7; adunările -ilor, XLVI, 2; asociaţiile -ilor, XLVI, 2; otrava -ilor, XLVI, 1.

Erezie, I, 3; XLVI, 1; LV, 5. 6; LXXXII, 2.

Etiopian, XI, 1; XXVI, 4; LVII, 1; eunucul –, I, 6.

Euharistie, XXV, 3; LXXXII, 5; taina sfintei -tii, XLIII, 2.

Eunuc, -ul etiopian, I, 6; roiuri de -i, XX, 2.

Eva, VI, 6; XIII, 4.

Evanghelie, -ia împărăţiei, X, 5; XXXII, 2; cuvîntul -i, LXXIII, 4; cuvintele -i, VI, 2; predica -i, LXXX, 1; LXXXVIII, 1; predicarea -i, XXXIII, 3; LXXV, 1; LXXVI, 2; LXXXVI, 2; propovedui-rea - i, XV, 7; XXIV, 2; XXV, 3; LXV, 3; LXXV, 3; puterea -i, X, 3; XXIV, 2; tălmăcirea -i, XII, 2; tăria -i, XXIV, 2.

Evlavie, dragoste de –, LXXXVI, 4; masca -i, LXXIII, 1.

Evreu, -ei, I, 3; XVII, 5; XXXIX, 3; XLIII, 4; LXXXIV, 4; poporul –, XXXV, 1.

Ezechia, împăratul lui Iuda, II, 3; VIII, 5; LIII, 5.

F

Faptele Apostolilor, X, 4; XXXIII, 2. 5; LXV, 4; LXXIII, 3.

Faraon, XXXIX, 3; XLIII, 4; LIII, 3; LVI, 2. 6; LXV, 6; LXXXIII, 1; pedepsirea lui –, LIII, 4.

Fares, fiul lui Iuda, III, 2. 3.

Fariseu, -sei făţarnici, XXIII, 2; învăţătura -seilor, LIII, 3; pilda cu -l, XV, 2; XLVII, 4; răutatea -seilor, XLII, 1; trimişii -seilor, XI, 1.

Farmece, XVII, 2.

Faza, fluviu în Transcaucazia, LXX, 4.

Fecioara Maria, I, 6; II, 2. 4; III, 1; IV, 2. 3. 4. 5. 6; V, 1. 2. 3; VI, 1. 2. VII, 2. 4;

VIII, 1. 2. 3. 4; IX, 3. 4; XLIV, 1. 2; XLV, 1; XLVIII, 1; LXXXVIII, 2; dragostea lui Hristos faţă de –, XLIV, 2; genealogia, -rei, II, 3. 4; naşterea din Fecioară, XII, 2; XXV, 3.
Fecioară, – afierosită lui Dumnezeu, XVII, 2; -re înţelepte, LXXVIII, 1; LXXIX, 2; LXXXII, 5; -re nebune, LXIV, 4; LXXVI, 4; LXXVII, 5; LXXVIII, 1. 2. 3; LXXIX, 2; LXXXI, 4; LXXXII, 5; roiuri de -re, VIII, 4.
Feciorie, -ria nu-i poruncă de lege, LXXVIII, 1; frumuseţea -riei, XX, 2; trăitul în –, LXXVII, 5; virtutea -riei, XLVI, 4.
Femeie, -ia cananeancă, XXII, 5; LIII, 2; -ia cu scurgere de sînge, XXXI, 1. 2; L, 2; LXVI, 1; LXXX, 1; -ia cea păcătoasă, V, 4; VI, 5; XXX, 1; XL, 2; XLVIII, 6; LXVII, 3. 4; LXXIII, 3; –, LXXX, 1. 2; dragostea de femei, IV, 9; gingăşia firii -eii, VIII, 4.
Fenicia, LXVII, 3.
Filip, apostol, XXX, 1; XXXII, 3; XXXVII, 4.
Filip, fratele împăratului Irod, XXIV, 4; XLVIII, 2; LVIII, 4.
Filipeni, XIX, 1.
Filozof, -i greci, X, 4; XXXIII, 4; -i păgîni, LXXX, 4; -i stoici, XXXIII, 4.
Filozofie, -ia cea adevărată, XVIII, 6; -ia cea înaltă, VI, 3; -ia cinică, X, 4; XXXIII, 4; – desăvîrşită, XIX, 4; – înaltă, XVII, 6; – mai înaltă, XI, 2; -ia propovăduită de pescari, VIII, 5; -ia pustiei, LV, 6; – vrednică de ceruri, X, 4; adevărata –, VIII, 5; adevărul -i creştine, VIII, 5; dobîndirea -i, XXI, 2; frumoasă –, XI, 8; înălţimea -i creştine, XXI, 4.
Finees, fiul lui Eleazar, fiul lui Aaron, XVII, 6.
Fiul, – lui Adam, II, 2; – lui Avraam, II, 3; – lui David, II, 2. 3; III, 1; XXXII, 1; XL, 3; LXVI, 1; LXXI, 2; – lui Dumnezeu, I, 2; II, 1. 2; III, 1; IV, 6; VII, 5; VIII, 3. 4; XI, 5. 6; XII, 2. 3; XIII, 2. 3; XXIII, 5; XXVIII, 2; XXXI, 4; XLI, 2; L, 2; LIV, 1. 2. 3; LV, 1; LVI, 1. 3; LVII, 2; LXIII, 4; LXVII, 2; LXVIII, 3; LXXV, 5; LXXXVII, 2; – lui Iosif, III, 1; – Omului, II, 2; III, 1; IX, 4; XIV, 1; XVII, 1; XXVII, 2; XXIX, 1. 2. 3; XXXIV, 1; XXXVII, 3; XXXIX, 3; XLI, 3; XLIII, 1; XLVII, 1; LIV, 1; LV, 4; LVI, 1. 3; LVII, 1. 2; LVIII, 1; LIX, 4; LXIV, 1. 2. 5; LXV, 1. 4; LXXVI, 2; LXXVIII, 1; LXXIX, 1. 2. 3; LXXXI, 1. 2; LXXXIII, 1. 2; LXXXIV, 2; LXXXVIII, 1; XC, 4; – pierzării, LXXVI, 2; – teslarului, XLIV, 1; – cel întîi-Născut, V, 3; – Meu cel iubit, XII, 2; XIII, 2; – Unul-Născut, XV, 4. 10; XXII, 1; XXIII, 8; XLIV, 1; LXI, 5; deofiinţimea Tatălui cu –, LV, 2. 4; descoperirea -ui, LIV, 2; egalitatea Tatălui cu –, XLIX, 2; fiinţa -ui, LXXVII, 2; întruparea -ui lui Dumnezeu, XII, 3; XXV, 4; jertfa -ui, XXIII, 5; naşterea -ui, V, 3; patimile -ui, LVI, 3; slava -ui, LV, 4; taina întrupării -ui lui Dumnezeu, XIII, 2; LIV, 4; venirea -ui lui Dumnezeu printre noi, XXIII, 5; venirea -ui Omului, LXXVI, 3; LXXVII, 2; vrednicia -ui, LIV, 2.
Foc, – pregătit diavolului, LXXXI, 5; -ul cel veşnic, LXXIX, 1. 2; LXXXI, 4.

G

Gadareni, XXIX, 1.
Galateni, XVI, 7; XXX, 1; epistola către –, LV, 6.
Galileea, IX, 4; XII, 1; XIV, 1; LVIII, 1; LXII, 1; LXV, 1; LXVI, 1; LXXXII, 2; LXXXIX, 2. 3; XC, 2; – neamurilor, XIV, 1; XXVI, 4.
Galilean, IX, 4.
Gabriel, arhanghelul –, II, 3; IV, 3.
Gazei, VI, 3.
Gheenă, -na focului, XVI, 7. 8; XVIII, 1; LIX, 4; LXI, 2; LXIV, 4; focul -nei, XII, 5; XV, 10; XVI, 3; LXXVIII, 4; osînda -nei veşnice, XVI, 8.
Ghenizaret, L, 2.
Ghergheseni, ţinutul -lor, LXVII, 1.
Ghetsimani, LXXXIII, 1.
Ghiezi, sluga lui Elisei, LXXX, 3; XC, 4.
Goliat, uriaş ucis de David, XXVI, 6; XLII, 2; lupta cu –, XXVI, 7.
Gomora, XI, 1; XXXII, 5; XXXIII, 3; XXXVI, 3; LXXV, 4; LXXVII, 3.
Gomoreni, XXXVI, 3. 4.
Grec, VIII, 4.
Grecia, I, 4.

H

Halev, fiul lui Iefoni, XXXIX, 4.
Har, -ul de sus, XIX, 5; -ul Duhului, XXXIV, 3; XXXIX, 4; -urile Duhului Sfînt, LIV, 3; – duhovnicesc, II, 5; – dumnezeiesc, XLVIII, 1; -ul facerii de minuni, XXIV, 2; XLVI, 4; LVI, 2; -ul lui Dumnezeu, XXXIX, 4; belşugul -ului, XI, 4; bogăţia -ului, XI, 4; legea

-ului, LXXII, 1; puterea -ului, XII, 4; venirea -ului, IV, 4; XXXVII, 5; LXXIII, 2; LXXXVI, 4; XC, 2.
Harismă, X, 5; XI, 6; XXIV, 1. 2; -me, LXXVII, 3; -ma de a scoate demoni, XXIV, 1.
Hidra, monstru marin, LXX, 3; XC, 4.
Himera, monstru terestru, IX, 8.
Horazim, XXXVII, 4.
Hrană, -na cea tainică, LIV, 4.
Hristos, activitatea lui –, începutul activității lui –, XXIII, 1; XXV, 2; sfîrşitul activității lui –, XXIII, 1; agonia sufletului lui –, LXXXIII, 1; ajutorul lui –, LV, 1. 6; LXXXII, 3. 4; – apărător, VII, 3; arătarea lui –, LXV, 3; armele lui –, LXXVIII, 4; armata lui –, VIII, 4; autoritatea lui –, XLII, 2; – binefăcător, VII, 5; XII, 3; binefacerile lui –, VII, 2; XXVI, 3; XXVIII, 1; XL, 3; biruința lui –, XXXIX, 2; Biserica lui –, L, 4; blîndețea lui –, XXIII, 7. 8; XXVIII, 4; XL, 2; XLI, 1; XLII, 1; XLIV, 2; XLVI, 2; XLVIII, 1; LIII, 2; LXII, 1; LXXXIII, 2; LXXXIV, 1; LXXXV, 1; LXXXVI, 1; bogățiile lui –, LIV, 5; botezul lui –, II, 2; X, 2; XI, 4; XII, 2. 3; LIV, 4; bunătatea lui –, XL, 1. 2; XLI, 2; LIII, 2; LXII, 3; LXIX, 2; LXX, 1; LXXIX, 3; LXXXVI, 1; LXXXVIII, 2. 3; bunătățile lui –, LV, 4; – este izvorul bunătăților, XXVI, 2; bunăvoința lui –, XXI, 1; capul lui –, VII, 1; XII, 4; LVI, 4; cămaşa lui –, XXXVI, 3; cărările lui –, X, 3; chinuirea lui –, LXXXV, 1; chinurile lui –, LXXXIII,. 1; chipul lui –, XXVII, 2; LXXVIII, 4; LXXXII, 4; chipul blînd al lui –, XLIII, 4; cina lui –, XXVII, 4; coborîrea lui –, LXV, 4; copilul –, IV, 7; V, 2; VI, 2; –, creator al universului, VII, 2; LXXVII, 1; crucea lui –, XLIII, 2; LIV, 4; LXXXV, 1; LXXXVIII, 1; patima crucii lui –, LIV, 4; cunoaşterea lui –, XXXVI, 3; XXXVIII, 1; cuvîntul (cuvintele) lui –, II, 6; VII, 4; X, 1; XI, 6; XIV, 2; XV, 2. 4; XVI, 1. 2; XIX, 1; XX, 1. 5; XXI, 1. 2; XXII, 1. 2. 4; XXIII, 1. 4. 5. 7; XXIV, 1. 2. 3. 4; XXV, 1; XXVI, 3. 4; XLIII, 3; XLIV, 2. 4; XLVI, 1. 2; XLVIII, 1; LIII, 1; LIV, 3; LV, 1. 5; LXXVIII, 3; LXXIX, 1; LXXXII, 4; dulceața cuvintelor lui –, XXV, 1; greutatea cuvintelor lui –, XXV, 1; puterea cuvintelor lui –, XLVIII, 1; tăria cuvintelor lui –, XVII, 3; cuvîntarea lui –, XLIV, 1; darul lui –, XXIV, 1; XLIX, 2; L, 3; LIII, 1; dăruirea lui – spre mîncare, XXV, 3; –, dascăl, XV, 2; XXVII, 1; XXX, 2; XXXIV, 1; XXXV, 1; XLIII, 3; XLIX, 4; L, 2; LVI, 3; LVIII, 1; LXXX, 1; –, Domn al sîmbetei, XXXIX, 3; –, Domnul universului, LXV, 3; dorul de –, VII, 4; XLIX, 1; dragostea de –, VIII, 5; XXI, 1; XXIII, 8; XXXVIII, 1. 3; XLIX, 1; dragostea lui – față de mama Lui, XLIV, 2; Dumnezeirea lui –, XVI, 1. 2; XXVI, 8; XXVIII, 3; XXXI, 1; XLI, 1; XLII, 1; XLIV, 1; XLIX, 1. 2; LI, 2; LIV, 1; LXX, 2; LXXI, 1. 2; LXXX, 3; LXXXVI, 2; – Dumnezeu, V, 3; LXXXVII, 1; –, Dumnezeu în trup, VII, 4; duşmanii lui –, VII, 3; LXXXV, 2; duşman al lui –, XLI, 3; diavolul, duşman al lui –, LXXXIII, 4; faptele lui –, XIV, 1; XVI, 2; XXVIII, 1; faptele mari ale lui –, XVI, 1; faptele strălucite ale lui –, V, 3; LXXXVII, 1; fața lui –, XXVII, 2; fața blîndă a lui –, XXIII, 3; făgăduințele lui –, XV, 7; LXIV, 2; fericirile lui –, XVIII, 6; Fiimea lui –, LIV, 1; filozofia învățăturii lui –, XXVII, 3; filozofia lui –, XIX, 1; XXV, 2; LVIII, 3; filozofia poruncilor lui –, XXIV, 3; firea omenească a lui –, LXXXIII, 1; LXXXVI, 2; –, Fiul lui Dumnezeu, XXVII, 2; –, Fiul Dumnezeului celui viu, LXXXIV, 2; frații lui –, V, 3; XLIV, 1. 2; XLV, 1; XLVIII, 1; frumusețea omenească a lui –, XXVII, 2; genealogia lui –, IV, 1. 2; gîndul lui –, LIII, 1; glasul lui –, XLV, 2; L, 2; LIII, 2; LXXXVIII, 2; gura lui –, XXVII, 2; LIII, 3; LVI, 4; LXXVIII, 4; hainele lui –, XXXVI, 3; harul lui –, XXII, 5; XXXIII, 2; LXXXVIII, 4; hotărîrile lui –, XVI, 8; XXXVII, 2; XLVI, 2; LI, 3; LXII, 1; LXIII, 4; LXXV, 1; LXXIX, 2; LXXXII, 3; hrănirea cu lapte a lui –, VIII, 3; ieslea naşterii lui –, VII, 2. 4; ieşirea în lume a lui –, VII, 1. 2; X, 2; Iisus –, XIII, 1. 2. 3. 4; XVI, 5; XXXIII, 5; LIII, 5; LV, 6; LXXIII, 3; – Iisus Domnul nostru, LV, 5; Iisus Galileanul, LXXXV, 1; Iisus Nazarineanul, LXXXV, 1; Iisus profetul cel din Nazaretul Galileii, LXVI, 3; imitator al lui –, LXXVII, 5; indignarea lui –, LIII, 3; insultele aduse lui –, LXXXV, 1; iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus –, XII, 5; XIII, 5; XIV, 4; XIX, 5; XXVI, 3; XLIV, 3. 5; XLV, 3; XLVI, 4; XLVII, 1. 4; XLIX, 6; L, 4; LI, 6; LIII, 5; LIV, 5; LV, 6; LXI, 1; LXXIX, 3; – izbăvitor,

XIV, 4; -, Împărat, II, 1. 2. 3; III, 4; IV, 7; VI, 3. 4; XIX, 2. 3. 6. 9; XXXII, 7; LI, 2. 5; LIV, 5; LIX, 5; LXVI, 1. 2. 5; LXXVII, 6; LXXVIII, 4; -, Împăratul cerurilor, IX, 5; LIV, 4. 5; LVIII, 1; LXIX, 3. 4; LXXVII, 3; LXXXIII, 4; LXXXVI, 1; - Împăratul iudeilor, VI, 1; VII, 2; LXXXIV, 3; LXXXV, 2; LXXXVI, 1; LXXXVII, 1. 2; -, Împăratul întregii lumi, LXXXVIII, 2; -, Împăratul lui Israel, LIV, 2; LXXXVII, 2; LXXXVIII, 2; -, Împăratul puterilor celor de sus, LXV, 4; -, mare Împărat, XVIII, 4; slava tainică a Împăratului -, LIV, 5; împărăţia lui -, VII, 5; VIII, 4; XLVII, 1; LV, 5. 6; LVI, 1; LXXVIII, 1; LXXXII, 2; LXXXVI, 1; LXXXVII, 2; Înălţarea lui -, VII, 2; LXV, 4; LXIX, 1; LXXXII, 3; înălţimea lui -, XII, 1; înălţimea poruncilor lui -, XXV, 1; închinare la -, LXXVI, 2; înfăţişarea lui -, XXVIII, 1; îngerul lui -, V, 3; îngeri la naşterea lui -, VII, 1; îngroparea lui -, LXXX, 1. 2; LXXXVIII, 1. 2; înomenirea lui -, LIV, 1; înrudirea cu -, XLIV, 1; întruparea lui -, I, 2; VIII, 1; XLIV, 3; XLIX, 1; LXVIII, 2; adevărul întrupării lui -, XIII, 2; LXXXIII, 1; iconomia întrupării lui -, V, 3; taina întrupării lui -, IV, 6; VIII, 1. 4; înţelepciunea lui -, XX, 3; XXV, 1; XXXV, 2; XXXIX, 2; XLI, 2; XLVI, 2; XLVIII, 1; XLIX, 1; LXII, 2; LXX, 2; LXXXI, 2; LXXXIII, 1; -, învăţător, XX, 5; XXVII, 2. 3; XXX, 1; XXXI, 1. 2; XXXII, 7; XXXIII, 1; XLIII, 1; XLVIII, 1; XLIX, 1. 3; LVIII, 1. 2; LXIV, 1. 5; LXV, 3; LXVII, 4; LXX, 1. 2; LXXII, 3; LXXIV, 4. 5; LXXXI, 1. 2; LXXXIV, 1; LXXXV, 1; LXXXIX, 1; bunătatea învăţătorului, LXXXI, 2; LXXXIII, 2; înţelepciunea Învăţătorului, XXXIII, 3; LXII, 1; puterea Învăţătorului, XXV, 1; vrednicia Învăţătorului, LXII, 4; Învăţătorule bune, LXIII, 1; învăţătura (învăţăturile) lui -, XV, 2. 7; XVIII, 6; XX, 5; XXIII, 3; XXV, 1. 2; XXVI, 1; XXVIII, 4; XXXVI, 2; XXXVII, 3; XXXVIII, 1; XLI, 1; XLIV, 2. 3; XLV, 2; XLVI, 1; XLVII, 1. 2; XLVIII, 1. 2. 6; LIV, 1; LVIII, 3; LXII, 1; LXV, 1; LXX, 3; LXXXIV, 2; LXXXIX, 2; învăţătura despre Dumnezeirea lui -, XXV, 1; învăţătura filosofiei lui -, XV, 1; noutatea învăţăturii lui -, XXVI, 4; învierea lui -, III, 1; V, 3; XXX, 1; XLIII, 1. 2; XLIX, 1; L, 1; LI, 3; LIV, 3. 4; LVI, 3. 4; LVIII, 1; LX, 3; LXV, 1. 2. 4; LXVIII, 2; LIX, 1; LXXIV, 3; LXXVII, 1; LXXVIII, 2; LXXIX, 3; LXXXII, 2. 3; LXXXVII, 2; LXXXVIII, 1. 2; LXXXIX, 1. 2. 3; XC, 1. 2; jertfa lui –, X, 1; judecarea lui –, LXXXVI, 2; judecata lui –, XXXVI, 3; XXXVII, 2; XL, 2; scaunul de judecată a lui –, LXXVIII, 4; Judecător, XI, 2. 4. 5; XII, 1; XIV, 4; XXIV, 1. 2; XXXI, 4. 5; XXXII, 7; XXXIV, 3; XLII, 2. 3; XLVI, 2; XLVII, 1; LIII, 2; LXXVIII, 4; dreptul Judecător, LXV, 3; mîinile Judecătorului, XXII, 4; sentinţa Judecătorului, XVI, 10; stăpînirea Judecătorului, XVI, 10; laudele lui –, LXXV, 3; LXXXII, 5; legea (legile) lui –, VII, 7; VIII, 5; XVI, 1. 2. 4. 5. 8; XVII, 3; XXIII, 2; XXV, 1; XXIX, 3; L, 4; LI, 2; LXXVI, 4; blîndeţea legilor lui –, XVI, 8; legiuirea lui –, XVI, 4. 6; – legiuitor, XVI, 5. 7; XVII, 2; XXII, 4; LXXIX, 1; – legiuitorul legii noi, XVIII, 1; – legiuitorul legii vechi, XVIII, 1; – legiuitorul Vechiului Testament, XL, 2; LXXXII, 1; înţelepciunea legiuitorului, XVIII, 1; XXI, 3; liberarea lui –, LXXVI, 2; limba lui –, LXXVIII, 3; mădularele lui –, XVI, 8; XLVIII, 5; LXXIII, 3; măreţia lui –, XXXVII, 4; XLI, 1; mergerea pe mare a lui –, L, 1. 2; – Mesia, LVII, 1; –, Mielul lui Dumnezeu, XI, 5; XII, 1; XXVII, 1; XXXVI, 1. 2; L, 3; LXVII, 2; mila lui –, XLIX, 1; LXVI, 1; minunile lui –, XV, 1. 2; XXV, 2; XXVII, 2; XXVIII, 1. 3; LXV, 1. 2; LXVII, 1. 2; LXVIII, 1; LXXI, 1; LXXIX, 3; LXXXIV, 1; mîna (mîinile) lui –, XXV, 2; XXXVI, 3; XLV, 3; L, 3; mînia lui –, LXXXVIII, 2; – Mire, III, 4. 5; IX, 6; XXX, 3. 4; XLIII, 2; LXIX, 1; LXXVI, 5; LXXVIII, 2; LXXXII, 5; –, Mirele duhovnicesc, LIV, 5; petrecerea cu Mirele, XLIX, 4; misiunea lui –, XLVIII, 1; – Mîntuitor, I, 3; II, 2. 3. 4; IV, 1; VII, 3; XIII, 4; LXXXI, 2; LXXXVI, 2; moartea lui –, V, 3; XXXIX, 1; XLIII, 2; XLVI, 4; LVI, 3; LXV, 1. 2. 4; LXVI, 2. 3; LXVIII, 1; LXIX, 1; LXXX, 1. 2; LXXXI, 3; LXXXII, 1. 2; LXXXIII, 1. 2; LXXXIV, 3; LXXXV, 1; LXXXVIII, 1; LXXXIX, 1; mormîntul lui –, XLIII, 2; LXV, 4; LXXXIV, 3; LXXXVIII, 2; LXXXIX, 1. 2; XC, 1; mustrare făcută de –, LXXXI, 2; naşterea lui –, II, 1. 2. 3; III, 1. 2; IV, 2. 3. 5. 7; V, 2. 3; VI, 3. 4; VII, 1. 2. 3. 4; VIII, 2. 3; IX, 1. 3; LXXVI, 2;

naşterea din Fecioară, XXV, 3; naştere dumnezeiască, IX, 1; naştere minunată, VIII, 2; XLIV, 1; naştere nouă şi străină, V, 3; XXXVII, 3; locul naşterii lui –, VII, 1. 4; taina naşterii lui –, V, 3; timpul şi locul naşterii lui –, VI, 4; numele lui –, IV, 7; VII, 2; X, 1; XXVIII, 3; XLVI, 4; LXXV, 1; –, oaie, LXXXV, 1. 3; ochii dulci ai lui –, XXIII, 3; LVI, 4; odihna lui –, XXXVI, 3; omenirea lui –, XLIX, 2; osîndirea lui –, XXXVI, 3; ostaş al lui –, LXIX, 3; ostaşii lui –, VI, 7; – prin Pavel, XXIII, 1; – Se numeşte pe El piatră, LXVIII, 2; patimile lui –, II, 1; XI, 5; XXII, 6; XXX, 4; XXXIV, 1; XXXV, 2; XXXVI, 3; XLI, 3; XLIII, 2; LIII, 2; LIV, 3. 4; LV, 1; LVI, 1. 2. 3. 4; LVII, 2; LVIII, 1; LIX, 4; LXII, 1; LXV, 1. 2; LXVI, 1; LXXVI, 3; LXXIX, 2. 3; LXXX, 1. 2; LXXXI, 1. 2; LXXXII, 1. 2. 3; LXXXV, 1. 3; LXXXVI, 1; LXXXVII, 2. 3; LXXXVIII, 2; patima crucii lui –, LIV, 4; timpul patimilor, XXVII, 2; –, Păstor, XXXII, 7; XXXIII, 1; XLVII, 2; – Păstor liniştit şi blînd, VII, 2; păstorii de la naşterea lui –, III, 1; VII, 1; picioarele lui –, XII, 1; XXXVI, 3; L, 3. 4; LXXI, 2; XXXIX, 3. 4; pogorîrea la iad a lui –, XXXVI, 3; popor al lui –, IV, 7; porunca (poruncile) lui –, XV, 9; XVI, 1. 2. 3. 4. 5. 8. 9. 11; XVII, 5. 7; XVIII, 2. 3; XIX, 1. 5; XXI, 2. 4; XXII, 2. 3. 4; XXIII, 2. 3. 4; XXIV, 3. 4; XXVI, 1; XXVIII, 4; XXXIX, 4; XLIII, 5; XLVI, 3; LVI, 1. 5; LXII, 2; LXIV, 2; XC, 3; postul lui –, XIII, 2; predica lui –, XIV, 1. 2; predicarea lui –, LIV, 1; prieten al lui –, XXVII, 4; prinderea lui –, LXXXIV, 2; LXXXV, 2; profeţia lui –, XV, 7; LXXVI, 2; LXXVII, 1; LXXIX, 3; –, prunc, VI, 2. 4; VII, 3. 4. 5; VIII, 1. 2. 4; IX, 1. 3. 4; –, pruncul fugar, VIII, 4; arătarea pruncului, VIII, 4; capul pruncului, VI, 2; VII, 4; casa pruncului, VII, 5;naşterea pruncului, V, 3; VII, 3. 4; IX, 1; sufletul pruncului, VIII, 2. 3; purtarea de grijă a lui –, XVII, 3; XXII, 4; XLIII, 2; LXXIX, 3; LXXXII, 3; LXXXV, 1; purtarea în pîntece a lui –, VIII, 3; XLIV, 1; puterea lui –, V, 3; VIII, 1. 5; XIII, 3; XIV, 3; XV, 7; XXV, 1. 2; XXVI, 1. 4; XXVII, 1. 2; XXVIII, 3. 4; XXXII, 4; XXXIII, 1. 2. 3; XXXV, 2; XXXVI, 1; XXXVIII, 2; XL, 2; XLI, 1. 2; XLIII, 1; XLVI, 2; XLIX, 2. 3; L, 1. 2; LIII, 1. 2; LIV, 3; LVI, 3. 4; LX, 2; LXV, 1; LXVI, 1; LXVII, 1. 2; LXXV, 2. 3; LXXVII, 1; LXXX, 1. 3; LXXXII, 5; LXXXIII, 2; LXXXIV, 1. 2; LXXXVI, 1; LXXXVIII, 1. 2; puterea învierii lui –, V, 3; puterea pedepsitoare a lui –, LXVII, 1. 2; răbdarea lui –, LXXXVI, 2; LXXXVII, 3; îndelunga răbdare a lui –, LXVI, 5; LXXVIII, 2; – răscumpărător, X, 2; XII, 1; răstignirea lui –, III, 2; XLI, 3; XLIII, 1. 2; LIV, 3. 4; LVI, 3. 4; LVII, 3; LXV, 2; LXVI, 1; LXVIII, 1; LXIX, 1; LXXII, 1; LXXIV, 3; LXXVI, 1; LXXIX, 1; LXXX, 1; LXXXI, 3; LXXXII, 2; LXXXV, 2; LXXXVIII, 1; LXXXIX, 2; răstignirea este o taină, o sărbătoare, LXXIX, 3; taina răstignirii, LXXXVII, 2; rob al lui –, XXI, 1; robie întru –, XLI, 4; rugăciunea lui –, LXXXIII, 1; LXXXVI, 2; scaunul de judecată a lui –, XC, 4; scaunul slavei lui –, LXXIX, 1; schimbarea la faţă a lui –, LVI, 3; LVII, 2; semnele lui –, XVI, 11; LXXI, 1; setea lui –, XXXVI, 3; sfaturile lui –, XXI, 1; LXIII, 2; sîngele lui –, II, 1; IV, 9; X, 1; XIX, 8; XXXVI, 4; XLV, 3; L, 3; LXXXII, 1. 5. 6; LXXXVI, 2; LXXXVII, 1; XC, 1. 3; vărsarea sîngelui lui –, XXV, 3; slava lui –, VII, 2; XXIII, 7; XXV, 1; XXXVI, 3. 4; XLV, 2; LIV, 4; LVI, 3; LXIV, 2; LXV, 2. 4; LXXI, 2; LXXV, 1; LXXVI, 3; LXXIX, 1; LXXXIV, 3; LXXXV, 1; LXXXVII, 2; slavă dată de –, IV, 9; smerenia lui –, XXVII, 2; XXXVI, 3; LXXXVI, 1; –, Soarele dreptăţii, VII, 5; spusele lui –, XXI, 2; XXIV, 2. 3; LI, 3; LIV, 3; LV, 1. 2; statura lui –, LXXII, 4; –, Stăpînul, II, 2; III, 5; IV, 10. 12; VIII, 2; X, 3; XI, 5; XII, 1. 4; XIII, 2. 4; XIV, 4; XV, 6. 8. 10. 11; XVI, 1; XVII, 5; XIX, 5; XXII, 3; XXV, 1. 2. 3; XXVI, 4. 6. 7; XXVII, 2; XXVIII, 2; XXIX, 1; XXX, 2; XXXII, 3. 6; XXXIII, 7; XXXIV, 1; XXXV, 3. 4; XXXVI, 4; XXXVIII, 2; XXXIX, 2. 3; XLI, 2; XLIII, 2; XLIV, 1. 3; XLV, 2. 3; XLVI, 1; XLVIII, 6; LIV, 4. 5; LV, 6; LVI, 1. 4; LX, 2; LXI, 4. 5; LXIV, 5; LXV, 4; LXVI, 1. 3. 5; LXX, 4; LXXIV, 1; LXXVII, 3; LXXVIII, 4; LXXIX, 2; LXXX, 3; LXXXI, 2; LXXXII, 6; LXXXV, 3; LXXXVII, 2; XC, 4; Stăpînul împărăţiei, XI, 2; Stăpînul îngerilor, I, 8; VI, 6; XII, 4; XIII, 5; XL, 4; LXIX, 3; Stăpînul legii, XL, 1; Stăpînul lumii, LXXXV, 1; Stăpînul universului, XI, 3; XLVII, 1; LXXVII, 1; LXXXIII, 4; LXXXIX, 4; Stăpînul sîmbetei, LIV, 4;

blîndeţea Stăpînului, LIV, 4; bunătatea Stăpînului, LXXVIII, 4; chipul Stăpînului, XXVII, 2; iubirea de oameni a Stăpînului, LXXX, 2; legea Stăpînului, XLVII, 1; porunca Stăpînului, VIII, 2; LXXIX, 1; sîngele Stăpînului, LXXXII, 6; suferinţa Stăpînului, XVIII, 4; trupul Stăpînului, LXXVIII, 4; LXXXII, 1; uciderea Stăpînului, LXXXI, 3; stăpînirea lui –, LXVII, 1; steaua de la naşterea lui –, VI, 3; VII, 1. 2. 3. 5; VIII, 1; arătarea stelei, VI, 3; mersul stelei, VI, 3; VII, 4; strămoşii lui –, III, 2. 4; IV, 2; sufletul lui –, LXXXIII, 1; LXXXIV, 1; LXXXVII, 1; LXXXVIII, 1; surorile lui –, XLVIII, 1; şederea lui – pe mînz tînăr, LXVI, 1; tainele lui –, LIV, 4; tainele cele negrăite ale lui –, LXVII, 3; taina întrupării lui –, VIII, 3; Tatăl lui –, XLVIII, 1; tăcerea lui –, LXXXVI, 2; LXXXVII, 3; tăcerea din timpul copilăriei lui –, VIII, 3; tăria lui –, XV, 7; XL, 2; tăria învăţăturii lui –, XXIV, 2; templul trupului lui –, VIII, 3; trăirea cu –, XXIII, 8; tristeţea lui –, LXXXIII, 1; tronul slavei lui –, LXIV, 1. 2; trupul lui –, IV, 3; VII, 5; VIII, 1; XXXII, 7; XXXVI, 3. 4; L, 2. 3; LXVII, 1; LXXXII, 1. 4. 5. 6; LXXXIV, 2; LXXXVIII, 2; LXXXIX, 1. 2; XC, 2; uciderea lui –, XXXIX, 1; XLIII, 3; LXXIV, 1; LXXXV, 2; LXXXVI, 1; –, Unul-Născut, I, 2; II, 1; XVI, 5; XXV, 4; LXV, 3; LXVIII, 3; LXXII, 3; frate cu Unul-Născut, XIX, 4; ura faţă de –, V, 2; urmele lui –, XIII, 4; urmarea lui –, XIV, 2; LXIII, 2; LXIV, 1; venirea lui –, III, 2; IV, 1; V, 2; VI, 3; XIV, 1; XVI, 4; XXXVI, 3. 4; XXXVII, 2; XLI, 2; XLV, 2; L, 1; LIII, 2; LVII, 1; LXXV, 1. 5; LXXVI, 3; LXXVII, 1. 2; LXXVIII, 1; LXXXII, 5; venirea întîia a lui –, XII, 4; LXXVI, 2; LXXIX, 1; venirea întîia şi a doua a lui –, X, 2; venirea a doua a lui –, X, 1; XIX, 9; LVII, 1; LXXIV, 3; LXXV, 1; LXXVI, 2; LXXIX, 1; venirea cea înfricoşătoare a lui –, XVI, 4; semn al venirii lui –, VI, 4; LXXV, 1; veşmintele lui –, LI, 1. 2; viaţa lui –, X, 2; vieţuirea cu –, LXIX, 4; virtutea lui –, LXXXIII, 1; vînzarea lui –, LXXXIII, 2; voia lui –, XLIV, 1. 2; LXXVII, 6; voinţa lui –, XXV, 2; LIV, 3; LXXXIII, 1; vrednicia lui –, VII, 2; XI, 5; XIV, 1; LIV, 1; ziua intrării lui –, XIX, 9.

Hristoşi mincinoşi, LXVI, 2; LXXV, 1. 2. 4; LXXVII, 1.

Iacov, patriarh, II, 4; III, 1. 2; IV, 2; V, 3. 4; VI, 4; X, 7; XI, 2; XXI, 3; XXVI, 4; XXX, 6; XL, 3. 4; XLII, 2; XLVI, 3; L, 1; LXIV, 2; LXX, 3; LXXX, 1; fiii patriarhului –, VIII, 2; sînul lui –, XXXI, 3; sînurile lui –, XVI, 4; XXVI, 2; viaţa aspră a lui –, V, 3.

Iacov al lui Alfeu, apostol, XXXII, 3.

Iacov al lui Zevedeu, XIII, 5; XXX, 1; XXXI, 1. 3; XXXII, 3; XLVI, 3; LVI, 1; LXV, 4; LXVIII, 2; LXXXVIII, 2.

Iacov, fratele lui Iisus, apostol, XLVIII, 1.

Iad, cuptorul -ului, XI, 6; chinul din –, XVII, 2; XXIII, 7. 8; LXXVIII, 2; chinurile -ului, X, 5; XI, 2; XIII, 5; XXIV, 4; LVI, 1; LXVI, 4; focul -ului, XXX, 6; frica de –, XIII, 5; învăţătura despre –, XI, 2; muncile -ului, XV, 3; LXVI, 4; oceanul -ului, VII, 6; osînda din –, XV, 11; porţile -ului, XXVI, 4; LIV, 2. 4; ruşinea din –, XLIII, 5.

Idol, închinarea la -i, XVII, 6; LVI, 2; LXXXVI, 3; închinător la -i, XXXV, 1; slujirea -ilor, XVII, 6; tirania închinării la -i, XVII, 5.

Ieremia, profet, V, 4; IX, 3. 4; XXIX, 2; XXX, 4; XXXV, 2; XLIII, 2; XLVIII, 2. 4; LIV, 1. 2; LVI, 1; LVII, 2; LX, 2; LXIV, 1; LXXXV, 3; XC, 2.

Ierihon, LXVI, 1; cucerirea -ului, XXXIX, 2.

Iertare, -a greşelilor, XIX, 5–6; -a păcatelor, IX, 2; XV, 3; XIX, 5; duh de –, XXIII, 2.

Ierusalim, V, 2. 3; VI, 1. 2. 4. 6; VII, 1. 2. 3. 4; X, 1. 2; XVII, 5; XIX, 9; XXII, 2; XXXVII, 4; XLIII, 1. 2. 4; XLIV, 1; LI, 1; LVI, 2; LVII, 2; LVIII, 1; LXII, 1; LXV, 1. 2; LXVI, 1. 3; LXVII, 4; LXVIII, 1; LXIX, 1. 2; LXXIV, 3; LXXV, 5; LXXVI, 1. 2; LXXVII, 1; LXXX, 1; LXXXIV, 2; LXXXVI, 2; LXXXVIII, 1. 2; -ul cel de sus, XXIII, 6; asediul -ului, LXXVI, 1; căderea -ului, X, 1. 5; XLI, 3; LXXV, 2; LXXVI, 2; cucerirea -ului, LXXVI, 2; LXXVII, 1; distrugerea -ului, LXXV, 1; locuitorii -ului, VII, 1; nenorocirile -ului, LXXV, 1; pieirea -ului, LXXV, 2; tulburarea -ului, VIII, 3; sfîrşitul -ului, LXXV, 1. 2; zidirea -ului, IV, 2.

Ierusalimleni, VII, 4; LXXIV, 3.

Iesei, tatăl lui David, III, 5; rădăcina lui –, XXXVI, 3; toiagul lui –, LVI, 2.

Iezechiel, profet, II, 3; V, 4; XI, 5; XIII, 1; XXXVII, 4; XXXIX, 3; XLIII, 1. 2. 4; XLVII, 1; LV, 6; LXVIII, 2; LXXV, 5; XC, 2.

Iisus, vezi: Hristos.
Isus al lui Navi, urmaşul lui Moise, II, 3; XXXIX, 4.
Ilie, preot, XVII, 7.
Ilie, profet, X, 4; XI, 1; XII, 4; XIII, 2; XIV, 2; XV, 5; XXI, 3. 4; XXIV, 4; XXXVII, 3; XLVI, 3; XLVIII, 2; XLIX, 3; L, 2; LIV, 1; LVI, 1. 2. 3. 4; LVII, 1. 2; LVIII, 1. 4; LXIII, 4; LXVIII, 3. 5; LXXX, 3; LXXXVIII, 1; XC, 4; sărăcia de bună-voie a lui –, XLVI, 3.
Indieni, LXXX, 2.
Interpret al Scripturii, III, 2. 3. 4; XXXVI, 2. 3; XXXVII, 2.
Interpretarea Scripturii, VII, 4; XI, 2; XXV, 2; XXVI, 2; XXXVI, 3; XLVII, 1.
Invidie, stîrpirea -i, XLVI, 4.
Ioab, generalul lui David, XLII, 3.
Iodae, preot, LXIV, 2.
Ioan Botezătorul, III, 5; IV, 4; VI, 4; VII, 1; IX, 5; X, 1. 2. 3. 4. 5. 6; XI, 1. 2. 3. 4. 5. 6; XII, 1. 2; XIII, 2; XIV, 1. 2; XVI, 2; XXI, 3. 4; XXIV, 4; XXVI, 4; XXVII, 1. 3; XXIX, 2; XXX, 3. 4; XXXII, 3; XXXVI, 1. 2. 3; XXXVII, 1. 2. 3. 4; XXXVIII, 1; XLVI, 2. 3; XLVIII, 2. 3. 4. 5; XLIX, 1; LIV, 1. 4; LVII, 1. 2; LXVIII, 4; LXIII, 4; LXVII, 1. 2. 3; LXVIII, 3. 5; LXIX, 1; LXXIV, 1. 2; LXXVI, 2; XC, 4; botezul lui –, I, X, 2; XI, 1; XII, 1. 2. 3; XXXVII, 4; LXVII, 2; cuvintele lui –, XXIII, 7; filozofia lui –, X, 5; îmbrăcămintea lui –, X, 3; întemnițarea lui –, XIV, 2; înțelepciunea lui –, XI, 4; mustrările lui –, XI, 1. 2; patimile lui –, LVII, 2; predica lui –, X, 2. 3; XI, 1; XXXVII, 3; tragedia lui –, XLIX, 1; ucenicii lui –, XIV, 1; uciderea lui –, XLIX, 1; viața lui –, X, 4; XI, 3; vrednicia lui –, XII, 2.
Ioan Evanghelistul, I, 2. 3; IV, 3; V, 3; XI, 1; XIII, 4. 5; XIV, 2; XVI, 2. 6; XXVI, 3; XXIX, 1; XXX, 1. 4; XXXI, 1. 3; XXXII, 2. 3; XXXVII, 5; XLIV, 1; XLVI, 3; XLIX, 1; L, 2;LIII, 2; LV, 1; LVI, 1; LVIII, 2; LXV, 4; LXVI, 1; LXVII, 1. 2; LXIX, 1; LXXIV, 4; LXXV, 1; LXXVI, 2; LXXVIII, 3; LXXX, 1. 2. 3; LXXXI, 1. 3; LXXXIV, 1. 2; LXXXVII, 1; Evanghelia lui –, XIV, 2; XXXII, 2.
Iona, profet, VI, 3. 4; XLIII, 2. 3; LXXXVIII, 1; LXXXIX, 1; propovăduirea lui –, LXXIX, 2; semnul lui –, LIII, 2. 3; LXV, 1.
Iona, tatăl lui Petru, XIV, 2; Simon, fiul lui –, LIV, 1; LVIII, 2.
Iordan, rîu, X, 1. 2; XII, 1. 3; XIV, 1; XXV, 2; XXXVI, 1; XXXVII, 1; LVI, 4; LXII, 1; împrejurimea -ului, X, 5; malurile -ului, X, 2.
Iosi, fratele lui Iisus, XLVIII, 1.
Iosif, fiul lui Iacov, VIII, 5; X, 7; XVI, 8; XVIII, 3; XXXIII, 7; XL, 4; XLIII, 5; XLIX, 6; LIX, 1; LXI, 5; LXXIX, 4; LXXXIII, 1; LXXXIV, 4.
Iosif, logodnicul, II, 3. 4; IV, 2. 3. 4. 5. 6. 7; V, 2. 3; VIII, 1. 2. 3. 4; IX, 3. 4; genealogia lui –, II, 4; III, 1.
Iosif din Arimateea, LXXXVIII, 2.
Iosif Flaviu, IX, 3; LXXV, 3; LXXVI, 1.
Iov, I, 1; IV, 3; V, 4; X, 7; XIII, 1. 4; XV, 5. 10; XVI, 4; XVII, 2; XX, 6; XXI, 1; XXIV, 3; XXVIII, 3; XXXIII, 6. 7; XLI, 3; XLII, 4; XLVI, 3; XLIX, 3; L, 1; LIX, 1; LXI, 3. 5; LXIV, 5; LXXIV, 5; LXXXVI, 4.
Irod, împărat, VI, 1. 2. 4; VII, 1. 2. 3. 5; VIII, 1. 2. 3; IX, 1. 2. 3. 4; XXIV, 4; XXXVI, 1; XXXVII, 1; XLVIII, 2; LVIII, 4; LXX, 1; mîinile lui –, VIII, 1; moartea lui –, LXXVI, 2; nebunia lui –, VII, 3; răutatea lui –, VIII, 2; ura lui –, VIII, 4.
Irod, tetrarh, VI, 4; XLVIII, 2. 3. 4. 5.
Irod Agripa, IX, 1.
Irodieni, XXX, 3; XL, 2; LXX, 1. 2.
Isaac, patriarh, III, 1; VIII, 3; IX, 5; XI, 2; XXVI, 4; XLVI, 3; LIX, 7; LXIV, 2; LXX, 3; sînul lui –, XXXI, 3; sînurile lui –, XVI, 4; XXVI, 2.
Isaia, profet, II, 1; III, 3; IV, 7; V, 2. 3; VI, 4; X, 3; XI, 1. 2; XII, 2; XV, 1; XVII, 3; XVIII, 3; XXVII, 1. 2; XXX, 3; XXXVI, 3; XL, 2; XLIV, 3; XLV, 1. 2; LI, 2, 3; LIV, 5; LV, 6; LXVII, 1; LXVIII, 2. 4; LXXXV, 1; LXXXIX, 3.
Isav, fiul lui Isaac, III, 1. 2; IX, 5; XVI, 8; XL, 3. 4.
Israil, VII, 1. 2; VIII, 3; IX, 5; X, 1. 2; XXVI, 1. 2. 3; XXIX, 1; XXXII, 1. 2; LV, 5; LVIII, 4; LXVI, 2; -ul cel duhovnicesc, XXXIX, 3; casa lui –, LXIX, 1; LXXV, 5; pămîntul lui –, IX, 3; poporul –, VII, 2; IX, 3; semințiile lui –, LXIV, 1. 2; sfîntul lui –, XI, 3.
Israilitean, V, 4; XXVI, 3; XXVII, 3; XLVIII, 2; neamul –, III, 1.
Iubirea de argint, V, 5; XXI, 2; XXXII, 4; LXIII, 1; LXXI, 1; LXXIV, 4; LXXIX, 1; LXXX, 3. 4; LXXXI, 3. 4. 5; LXXXII, 1. 5; LXXXIII, 3; – nu-i o poftă legată de fire, LXXX, 3; tirania –, XXI, 1; LXXXV, 2.
Iubirea de frați, XXX, 3.

Iubirea de oameni, IV, 12; V, 5; VII, 7; XIII, 5; XV, 11; XVI, 9; XVII, 3; XVIII, 1. 3; XXXI, 5; XXXII, 2. 8; XXXIII, 7; XXXIV, 5; XXXV, 5; XXXVI, 4; XXXVIII, 1. 4; XXXIX, 4; XL, 1. 5; XLI, 4; XLII, 4; XLIII, 5; XLVIII, 7; L, 4; LVI, 5; LXI, 1. 3. 4. 5; LXXI, 2. 3; LXXIII, 2; LXXVIII, 1. 2; LXXXVI, 2; LXXXVIII, 3.

Iubirea de străini, XXVI, 1.

Iubitor de argint, XXVIII, 4. 5; L, 3; LI, 6.

Iubitor de avuţie, XXVIII, 5; LI, 6.

Iubitor de bani, XL, 1.

Iuda, fratele lui Iisus, XLVIII, 1.

Iuda, fiul lui Iacov, III, 1. 2. 4; IV, 2; XXXII, 3; casa lui –, LXXV, 5; domnii din –, VI, 4; VII, 2; pămîntul lui –, VI, 4; seminţia lui –, II, 4.

Iuda Leveul zis Tadeul, XXXII, 3.

Iuda Iscariotul, VI, 6; IX, 6; XV, 5; XXIV, 1; XXVI, 4; XXVIII, 4; XXXII, 3; XLIX, 3; L, 3; LXIV, 1; LXVII, 4; LXXVIII, 4; LXXX, 2; LXXXI, 1. 2. 3; LXXXII, 1. 4. 5. 6; LXXXIII, 2; LXXXV, 2. 3; LXXXVI, 1. 2. 3. 4; XC, 4; răutatea lui –, LXXX, 3.

Iuda Galileul, X, 5; XLVIII, 5; LXX, 1.

Iudaic, neam –, VI, 3; XXVI, 3; obicei –, LXXXII, 1; pieirea totală a statului –, LXXIV, 3; războaie -e LXXV, 1; LXXVI, 3; rînduieli -e, LXXIX, 3; seminţii –e, LXXVI, 3; vieţuire -ă, VI, 3.

Iudaism, XXX, 1; LI, 3.

Iudeea, VI, 1. 4; VII, 1. 2; IX, 4; XV, 5; LIX, 7; LXII, 1; LXVI, 1; LXIX, 1. 2; LXXVI, 1; LXXX, 2; LXXXVIII, 1; pustia -ii, X, 1. 2.

Iudeu, istoria poporului –, III, 1; poporul –, III, 2. 3; IV, 1; VI, 1; VII, 2. 4. 5; VIII, 4; XIV, 1; XXVI, 3; XXX, 4; XXXVI, 1; XXXVII, 2; XLIV, 3; LVI, 2; LXXV, 3; LXXVIII, 2; LXXXII, 1; LXXXV, 2; XC, 2.

Iudei, -i erau cruzi, XVII, 4; – neruşinaţi, XIV, 1; – nesimţitori, XVII, 6; bătrînii -lor, XXVI, 2. 3; boierii -lor, XXV, 1; căderea -lor, LXIX, 1; conducătorii -lor, XVI, 1; cuvînt către –, rostit de sf. Ioan Gură de Aur, XII, 2; gura neruşinată a -lor, XVI, 1. 2; XXV, 2; invidia -lor, XIV, 1; XXVII, 2; îngîmfarea -lor, III, 2; linguşeala -lor, XXVI, 2; mintea -lor, XVI, 1; mîinile -lor, VIII, 1; mustrarea -lor, VII, 1; nenorocirile -lor, LXXV, 2; LXXVI, 1; nerecunoştinţa -lor, VI, 3; LXVII, 2; LXIX, 1; nesimţirea -lor, VI, 3; păcatele -lor, X, 2; păcatul -lor, LXXVI, 3; purtarea de grijă a lui Dumnezeu de –, LXIX, 1; tabăra -lor, VI, 2.

Iulian Apostatul, împărat bizantin, IV, 1; XLIII, 3.

Iulian, unchiul lui Iulian Apostatul, IV, 1.

Izabela, soţia împăratului Ahaab, XXXV, 1; L, 2; XC, 4.

Î

Împărăteasă, -sa de la miazăzi, VI, 3; XXXVII, 4; XLIII, 3; LXIV, 2; LXXIX, 2.

Împărăţie, -ia cerurilor, XVI, 3. 4. 5. 8; XVIII, 4. 6; XIX, 9; XXII, 3; XXIII, 9; XXIV, 1. 2; cămările de nuntă din -ia cerurilor, LIV, 5; cetăţean al -i cerurilor, XXIII, 9; cheile -i cerurilor, LIV, 2; LXIV, 1; fiii -i cerurilor, XXVI, 2. 4; XL, 3; XLVII, 1; haina -i cerurilor, LIV, 5; locuitor al -i cerurilor, XIX, 7; moştenitor al -i cerurilor, XLV, 2; neintrarea în -ia cerurilor, XXIV, 3; participare la -ia cerurilor, XI, 6; popoarele -i cerurilor, XIX, 9; pridvoarele -i cerurilor, XXIV, 1; slava din -ia cerurilor, XXIII, 8; tainele -i cerurilor, XLV, 1; XLVII, 1.

Împărtăşire, sf. –, LXVI, 5; LXXXII, 6; -a cu sfintele taine, IV, 7; LXXIX, 1; LXXXII, 1.

Înfrînare, dragoste de –, LXXXVI, 4.

Înger, -ii diavolului, XLV, 3; LVI, 4; -rul Domnului, VIII, 1; IX, 3; - pogorît din cer, XXIII, 9; -ul satanei, X, 5; adunare a -ilor, L, 3; arătarea -ilor, XIII, 4; cete de -i, VIII, 4; cîntarea -ilor, LXVIII, 4; corul -ilor, XLVIII, 7; legiuni de -i, LXXXIV, 1; nepătimirea -ilor, XIX, 5; popoare de -i, XIX, 3; sfinţii -i, LXXIX, 1; viaţa -ilor, LXX, 5;

Întunericul cel mai din afară, XII, 4; LVI, 4; LXIX, 1. 2; LXXVIII, 1. 3; LXXXI, 5.

Învăţător, – de lege, LXXI, 1; LXXII, 1; – iudeu, LXIII, 1; -ii iudeilor, LXVIII, 2; scaun de –, LXVII, 2.

Învăţătură, -ra adevărată, XLVI, 1; -ri băbeşti, XXXVI, 4; -ra creştină, I, 5; V, 3; -ra cuvîntului, VI, 5; -ri desăvîrşite, XXIII, 3; -ra Duhului, LIV, 3; -ra fariseilor şi saduceheilor, LIII, 3; -ri filozofice, XXIII, 2; -ri greşite, XLVI, 1; LIX, 3; LXXV, 4; LXXXII, 2; –ri înalte, XIX, 2; -ri mai mari, XVI, 5; -ri mîntuitoare, XIII, 2; -rea, LXII, 3; a străină,

XLVII, 2; -ă sfîntă, XV, 7; -ri vechi, XXV, 3; apărarea -rilor, XLI, 3; cuvînt de –, LXXVII, 3; darul -rii, LXXVIII, 3; folosul -rii, XIII, 2; păzirea adevăratelor -ri, XLVII, 3; răutatea -rilor, XV, 5.

Înviere, -a ce va să fie, LXXXVIII, 2; - a de morți, XXXII, 8; -a generală, LXXVI, 4; -a morților, XII, 2; XLVI, 4; LIII, 3; LXXXVIII, 2; -a se va face noaptea, LXXVIII, 1; -a trupurilor, XI, 6; arătarea semnelor de la –, XI, 6; credința în –, XIII, 5; făgăduința -rii, LXX, 3; taina -rii, XI, 6; LIV, 3.

J

Jertfă, -fa cea fără de sînge, XXV, 4; -fa cea înfricoșătoare, XXV, 3; - de laudă, XVI, 9; -fa de pe cruce, XXV, 3; - de seară, XVI, 9; -fa euharistică, XXX, 6; sfînta –, XIX, 8; sîngele -fei euharistice, XXX, 6.

Jertfelnic, – duhovnicesc, XLVII, 3.

Judecată, -ta cea neînșelată, LV, 4; -ta de apoi, XIII, 5; -ta de obște a lumii, XXIV, 2; -ta dreaptă, XX, 4; -ta cea înfricoșătoare, VI, 6; XIII, 5; XIX, 2; XX, 6; XXIII, 9; XXIV, 1; XLII, 2; LV, 5; LXXIX, 1; -ta lumii, LVI, 4; LVII, 1; -ta sinedriului, XVI, 8; -ta viitoare, X, 5; XI, 6; XXIV, 2; LXXVI, 5; credința în -ta viitoare, XIII, 5; dreapta –, XLII, 2; existența – cății viitoare, XIII, 5; puterea de –, XVIII, 1; scaun de –, XIII, 5; XIV, 4; XVI, 10, XLI, 4; XLII, 3. 4; LV, 4; LX, 2; LXXVI, 3. 5; LXXXVI, 1; timpul -cății, XXIV, 1; ziua -cății, XXVIII, 3; LXXXIX, 3; ziua cea mare a -cății, XIV, 4; ziua înfricoșătoare a -cății, XXV, 1.

Judecător, – aspru, XXIII, 2, 3; – nepărtinitor, XXI, 1.

Jurămînt, – fals, XLVIII, 6; -minte false, XVI, 8; – strîmb, XVII, 4. 5. 7; XLI, 4; călcare de –, XLVIII, 2; călcători de –, XVI, 6.

L

Laban, socrul lui Iacov, XL, 3; XLII, 2.

Lacedemonieni, LXXXIII, 4.

Lameh, fiul lui Matusala, LXXIV, 2.

Lazăr cel de patru zile, VI, 6; XVI, 1; XXVII, 4; XXXI, 2. 3; LXXVIII, 4; LXXX, 1; LXXXVIII, 2; învierea lui –, XII, 2.

Lazăr, săracul –, IV, 11; IX, 2; XIII, 4; XVI, 4; XXVIII, 3; LVI, 1; LXXV, 4. 5.

Lăcomie, – la mîncare, X, 6; LXX, 3; – la mîncare și băutură, XLIV, 4; -ia pîntecelui, LXXXVIII, 4.

Lege, – apostolică, LV, 5. 6; -gile astrologiei, VI, 1; -gile Bisericii, XIX, 5; -a căsătoriei, I, 6; V, 3; -gile civile, XXXIII, 1; -gi creștine, III, 3; -gi date iudeilor, XIV, 3; -gi date lui Noe, XIV, 3; -gi de dezordine, XXIII, 1; -gi de distrugere, XXIII, 1; - dreaptă, XXVI, 4; -a din paradis, XIV, 3; -a duhului vieții, XVI, 5; – dumnezeiască, I, 7; XLIV, 5; -gi dumnezeiești, XVII, 7; – evanghelică, XVI, 7; -gile firii, I, 4; IV, 2; IX, 5; – generală, XXIII, 1; – iudaică, LIII, 3; -a luptei, XXXIII, 1; -gi mai bune, XVII, 5; -gea morții, XVI, 5; -gea nouă, XVIII, 1; LXXXII, 1; -gi noi, LXXV, 3; -gile Noului Testament, XVII, 5; -gi obștești, XXXIII, 5; -gi omenești, XVII, 5; -a păcatului, XVI, 5; XXXIX, 4; -gile păcii, XXIII, 1; -gi romane, LXXV, 3; -gile statului, XXXIII, 5; XXXVII, 6; -gea Stăpînului, XLVII, 1; -gea veche, I, 1. 2; II, 3. 4; III, 2. 3. 5; X, 1. 4; XII, 1; XVII, 4. 5. 6; XVIII, 1; XXI, 3; XXV, 2. 3; LXII, 1. 2; LXVII, 1; LXXIII, 2; LXXIX, 5; LXXX, 1; LXXXII, 1; -gile Vechiului Testament, XVI, 1. 2. 3. 5. 6; XVII, 5; LXXXII, 1; călcarea -gii, XII, 1; XIII, 2; XVI, 7; XL, 1; XLVIII, 3; LXII, 2; LXXII, 1; călcător de –, XVI, 4; XX, 1; XXV, 3; LI, 1. 2; LVI, 1; cuvintele -gii vechi, XVIII, 1; darea -gii, XVIII, 1; XXXVI, 4; XXXVII, 5; dătător de –, LVI, 1; faptele -gii, X, 2; faptele -gii vechi, XXVI, 4; greutatea -gii, X, 3; greutatea -gii iudaice, VIII, 1; îmbunătățirea -gii, XVI, 1; împlinirea -gii, XVI, 2; îndreptarea -gii Vechiului Testament, XVI, 2; înrăutățirea -gii, XVI, 1; litera -gii, XVI, 2; literele -gii, XVI, 1; măsura -gii vechi, XVII, 6; păzirea -gii, XXXVI, 3; poruncile -gii, XVI, 1; LXIII, 1; poruncile -gii noi, XVIII, 1; poruncile -gii vechi, XVI, 4. 6; XVIII, 1; prescripțiile -gii, XXV, 3; LXXIII, 1. 2; sfîrșitul -gii Vechiului Testament, XVI, 2; stricător de –, LVI, 1; suspendarea -gilor firii, V, 2; tirania -gii Vechiului Testament, XVI, 2; voința -gii Vechiului Testament, XVI, 2.

Legiuire, – bună, XXIII, 3; -a cea mai bună, XXI, 2; -a nouă, XVI, 5; -a veche, XVI, 5; -rile Vechiului Testament, XVII, 5.

Legiuitor, -i păgîni, XXVI, 6; – roman, LVI, 6.

Levi, fiul lui Iacov, VIII, 3; seminția lui –, VI, 1; XI, 1; LVIII, 1.

Levi, numit Tadeu, apostol, XXXII, 3.
Lia, soţia lui Iacov, XXX, 6.
Libertate, -a voinţei, XXIX, 3; LIX, 1.
Libia, LXXXI, 5.
Lidia, XLIII, 5.
Lot, nepotul lui Avraam, IV, 2. 3; XXVI, 1; XLIII, 2.
Luca, evanghelist, I, 2. 3; II, 3. 4; IV, 1. 5; VII, 1; VIII, 1; IX, 4; X, 1. 3; XIII, 4; XV, 1; XXV, 2; XXVI, 1. 2. 3; XXVII, 1; XXVIII, 2. 3; XXX, 3. 4; XXXI, 1. 2; XXXII, 3; XXXV, 1; XXXVI, 1; XXXVII, 4; XXXVIII, 1; XXXIX, 1; XLI, 2; XLVIII, 1. 2; LIV, 3; LVI, 2. 3; LVIII, 1; LIX, 1. 5; LXVIII, 2; LXX, 1; LXIV, 1; LXXV, 1; LXXVII, 2; LXXVIII, 2; LXXIX, 3; LXXX, 3; LXXXI, 1; LXXXII, 1. 3; LXXXIII, 2; LXXXIV, 1; LXXXV, 1; LXXXVII, 2.
Lume, -a aceasta, XX, 6; XXI, 1; XXII, 3. 4; XXIII, 10; XXXVIII, 4; LXIV, 1; LXV, 6; LXVI, 4. 5; LXVII, 5; LXIX, 2. 4; LXXIII, 4; LXIV, 1. 2. 3. 5; LXXVI, 4; LXXVIII, 2; -a cealaltă, II, 5; IV, 11; XI, 5. 6; XII, 5; XIII, 5; XV, 11; XX, 2; XXIV, 1; XXXIV, 3; XXXVI, 3. 4; XLIII, 3; LX, 2; LXI, 4; LXIII, 4; LXIV, 3; LXXIV, 2. 5; LXXVIII, 1. 2. 3; -a viitoare, XVI, 5; grijile -mii, LXXX, 3; întemeierea -mii, LXXIX, 2; LXXXIX, 3; naşterea din nou a -mii, LXIV, 1; plecarea din -mea aceasta, XX, 6; semnele sfîrşitului -mii, X, 5; XX, 6; sfîrşitul -mii, X, 1. 5; XX, 6; XXV, 3; XLVII, 2; LXXV, 1. 2; LXXVI, 2; LXXVII, 1. 2. 3; XC, 2; teatrul acestei -mi, XX, 1.
Lux, dragoste de –, XLIX, 6.

M

Macabei, fraţii –, XXXVI, 3; LXXVI, 1.
Macedoneni, XV, 4; LXIV, 5.
Mag, credinţa -ilor, VII, 4; VIII, 1; darurile -ilor, VII, 4; filozofia -ilor, VIII, 1; închinarea -ilor, VII, 4; VIII, 3; venirea -ilor, VI, 2. 4; VII, 1; LXXVI, 2; virtutea -ilor, VI, 4.
Magdala, tîrguşor lîngă lacul Tiberiada, LIII, 2.
Maica Domnului, vezi: Fecioara Maria.
Maleahi, profet, XXXVII, 2; LVII, .
Mamona, – al nedreptăţii, V, 5; rob al lui –, XXI, 1; slujirea lui –, XXI, 2; tirania cumplită a lui –, XXI, 2.
Manase, împăratul lui Iuda, LXVII, 4.
Manihei, eretici, XVI, 7; XXVI, 5. 6; XLIX, 2; LI, 3; LV, 5. 6; LVIII, 3; LXII, 3; LXXXII, 2.
Marcion, eretic, VII, 4; XXXVIII, 2; XLIII, 2; LXXXII, 2.
Marcioniţi, eretici, XXVI, 6; XLIX, 2; LXXXII, 2.
Marcu, evanghelist, I, 2. 3; IV, 1; X, 2; XIII, 1; XXV, 1; XXVII, 1; XXVIII, 1. 2; XXXI, 1; XXXII, 3; XXXIX, 1. 3; XL, 2; XLV, 1; XLVII, 1; XLVIII, 2. 3; XLIX, 1; LI, 2. 4; LIII, 1. 2; LVIII, 1; LXII, 3; LXIII, 1; LXX, 1; LXXI, 1; LXXV, 1; LXXXIV, 2; LXXXV, 1. 2; LXXXVIII, 1.
Marea Caribdei, LXXXI, 5.
Marea de dincolo de Cadix, LXXXI, 5.
Marea de Marmara, LXXXI, 5.
Marea Egee, LXXXI, 5.
Marea Neagră, LXXXI, 5.
Marea Roşie, XXXIX, 4; XLIII, 4; LVI, 2.
Marea Tireniană, LXXXI, 5; XC, 3.
Maria lui Iacov, LXXXVIII, 2.
Maria, sora lui Lazăr, XXVII, 4.
Maria Magdalena, LXXXVIII, 2; LXXXIX, 2.
Maria, sora lui Moise, V, 4; XXVI, 8; XL, 3.
Maria, cealaltă -ie, LXXXVIII, 2; LXXXIX, 2.
Marta, sora lui Lazăr, XXVI, 2.
Martor, – mincinos, LXXXIV, 2; LXXXVI, 1.
Matei, evanghelist, I, 1. 2. 3. 6. 7. 8; II, 2. 3. 4; III, 1. 4; IV, 1. 2. 3. 5; V, 1. 3; VIII, 2; IX, 3. 4; X, 1. 3; XI, 1; XII, 3; XIII, 1. 2. 4; XIV, 1. 2. 3; XV, 1. 5; XVII, 5; XXV, 1. 2. 3; XXVII, 1. 2; XXVIII, 1. 2; XXIX, 1; XXX, 1. 2. 3. 4; XXXI, 1; XXXII, 1. 3; XXXVI, 1; XXXVII, 4; XL, 1; XLI, 2; XLIV, 2; XLV, 1; XLVII, 4; XLVIII, 2. 5; LIII, 1; LVI, 1; LVII, 3; LVIII, 2; LXV, 2; LXVII, 1. 4; LXVIII, 2; LXXI, 1; LXXIV, 4; LXXVIII, 2; LXXIX, 3; LXXXI, 1. 3; LXXXIII, 4; LXXXIV, 2; LXXXVI, 2; LXXXVIII, 2.
Mauri, LXXX, 2.
Mărturisire, VI, 5; X, 5; XIV, 4; XXXIV, 3; XXXVII, 6; LIV, 1. 4; -a lui Petru, LIV, 2.
Melchisedec, împăratul Salemului, LXIV, 5.
Mihea, profet, VI, 4; VII, 1. 2.
Milet, LIX, 1.
Milostenie, IV, 9. 12; V, 5; XI, 7; XV, 3. 4, 10; XVI, 9; XIX, 1. 2. 3; XX, 1. 2. 3. 4; XXI, 4; XXVII, 4; XXXII, 6; XXXV, 3. 4. 5; XXXIX, 3. 4; XLI, 4; XLVI, 4; XLVII, 3. 4; XLVIII, 7; XLIX, 4; L, 4; LVI, 5; LVII, 4; LXV, 4. 5; LXVI, 1. 3. 4; LXXI, 2. 3. 4; LXXII, 2; LXXIII, 1. 2;

LXXIV, 4; LXXVII, 5. 6; LXXVIII, 1. 2; LXXIX, 1. 2. 3; LXXX, 1. 2; LXXXIII, 4; LXXXV, 3. 4; LXXXVIII, 3. 4; LXXXIX, 3. 4; – cu fapta, XV, 4; – cu bani, XIV, 4; -nii drăceşti, LXXXV, 3; -ia e o taină, LXXI, 4; -ia este inima virtuţii, XLVII, 4; -nii iudaice, LXXXV, 3; bogăţia -i, XXIII, 10; fapte de –, XIX, 2; porunci despre –, XXII, 3.
Minune, -nile înmulţirii pîinilor, XLIX, 1–3; LIII, 1. 3; covîrşirea -nii, XIII, 2; facerea de -ni, XXIV, 1; XXXII, 4; XXXIII, 1. 4; XLVI, 4; LXXVII, 3; făcător de -ni, XXIV, 1. 2; XXXII, 7; harul facerii de -ni, XXIV, 2; LVI, 2; mărturia -nilor, VII, 1; roi de -ni, XIV, 3; săvîrşirea -nilor, VII, 2.
Mînie, -nia cea de sus, XIX, 8; -nia cea viitoare, XI, 1. 4; cuptorul -niei, XVI, 10; flacăra -niei, XVI, 8; înfrînarea -niei, XLVI, 4.
Mîntuire, -a celor rătăciţi, VI, 3; -a iudeilor, LXXIX, 3; -a lumii, VI, 3; LXXXI, 3; LXXXII, 2; LXXXIII, 1; -a oamenilor, XV, 7; XL, 3; LXXIX, 1; LXXXII, 1; -a omenirii, LXXIX, 3; -a rudelor, LXXVIII, 2; -a sufletului, LXVIII, 4; cale de –, XLI, 4; crucea, semnul -rii, LIV, 5; haina -rii, XLV, 3; leacurile -rii, XIII, 2; XXIII, 1; nădejde de –, XI, 2; XII, 5; XIX, 8. 9; XLV, 3; L, 1; LXIV, 5; LXV, 3; LXXVIII, 2; pierderea -rii, XXI, 2; rînduiala -rii lumii, LXXX, 1; taina -rii, LXV, 1; uşurinţa -rii, X, 3.
Moabiteanca, LXX, 2.
Moarte, -a cea mai ruşinoasă, XXIII, 8; – de ruşine, LXXXV, 2; – ruşinoasă, LV, 1; -a este somn, LXXVIII, 1; – silnică, LXV, 2; frica morţii, LXII, 5; latura morţii, XIV, 1; lovitură de –, LXXI, 2; mireasmă spre –, XV, 9; nimicirea morţii, XI, 6; patul de –, LIII, 5; tirania morţii, XXXVI, 3; umbra morţii, XIV, 1.
Moise, legiuitor şi profet, I, 1. 2; II, 1. 3; V, 4; VIII, 5; IX, 5; XI, 1. 5; XII, 2; XIII, 2; XV, 3. 5; XVII, 4; XIX, 3; XXI, 3; XXV, 1. 2. 3; XXVI, 3. 8; XXVII, 2; XXVIII, 1. 2; XXX, 2. 3; XXXI, 3; XXXII, 4; XXXV, 2. 4; XXXVI, 4; XXXVII, 2; XXXIX, 3; XL, 3; XLVIII, 1. 3; L, 2; LI, 1. 3; LIII, 3; LV, 5. 6; LVI, 1. 2. 3. 4; LVIII, 1; LIX, 4; LXI, 5; LXII, 1. 2; LXX, 2. 3; LXXII, 1; LXXV, 3. 5; LXXIX, 3; LXXXII, 1; XC, 2; cîntarea lui –, LXXIV, 3; gura lui –, LXXVIII, 4; legea lui –, LXXII, 1; mormîntul lui –, V, 4; scaunul lui –, LXXII, 1.
Monah, chiliile -ilor egipteni, VIII, 4. 5; popoarele de -i, XX, 1; vieţuirea -ilor din munţii Antiohiei, LXVIII, 3–5; LXIX, 3. 4; LXX, 3. 5; LXXII, 3. 4; vieţuirea -ilor, LV, 5. 6.
Mucenic, mormintele -ilor, XXXVII, 7; popoare de -i, VIII, 4; răsplăţile -ilor, XXIV, 3.
Muntele Fericirilor, VII, 7; XV, 1; XXV, 1; XXVI, 1; XXVII, 2; XXXVIII, 2; XLIV, 2; LXII, 3; LXXX, 1.
Muntele Măslinilor, X, 1; LXVI, 1; LXXV, 1; LXXXII, 2. 5.
Muntele Sinai, I, 1; XI, 5; LVI, 3.
Muntele Taborului, LVI, 2. 3. 4; LVII, 2.

N

Nabucodonosor, împăratul Babilonului, IV, 10; XIII, 5; XV, 8; XXIV, 2; LXV, 6.
Nabute Israeliteanul, XXXV, 1.
Naştere, – de copii, LXXXI, 5; durerile -rii, VIII, 1. 2. 3; XVIII, 5.
Natan, profet, LX, 1; LXVIII, 2.
Natanael, apostol, IX, 4; XXVII, 3; LIV, 2.
Nazaret, VII, 1; IX, 4; X, 1; XXIX, 1; XLVIII, 1; LXVI, 3.
Nazarinean, IX, 4; XLVIII, 1.
Neam, -urile păgîne, VII, 4; ascultarea -urilor, LXVII, 2; aşteptarea -urilor, VI, 4; chemarea -urilor, LXVI, 2; LXXX, 1; supunerea -urilor, LXVI, 2.
Necromanţie, XXXIV, 4.
Nedreptate, legătura -tăţii, LIV, 5; LVI, 5; scrisoare cu –, LIV, 5.
Neeman, general sirian, XXV, 2; XXXI, 1; XLVIII, 2.
Neftalim, fiul lui Iacov, XIV, 1.
Neron, împărat roman, XXXIII, 4; XC, 4.
Niniviteni, VI, 2. 3. 4. 5. 6; XVI, 6; XXXVII, 4; XLIII, 2. 3. 4. 5; LV, 4; LXIV, 1. 2; LXXIX, 2.
Noe, fiul lui Lameh, I, 1; V, 4; VI, 6; VII, 7; VIII, 3; IX, 5; XIII, 1; XIV, 3; XX, 6; XLIII, 2; LXIV, 5; LXVI, 2; LXXIV, 2; LXXVII, 2. 4; timpul lui –, VI, 6.

O

Om, -ul cel vechi, X, 1; -ul, fiinţa cea mai de preţ de pe pămînt, XXII, 1; ce este -ul, LXV, 5; cel dintîi –, XIII, 2; XV, 2; LIX, 1. 2; LXI, 2; LXII, 2; LXIV, 1; LXV, 6; cei dintîi oameni, VI, 8; XIII, 3; crearea -ului, LXII, 1; dragostea de oameni, XVI, 6. 7; XXV, 3; XXVI, 1; XXXIX, 4; XLV, 1; dragostea dintre oameni, LXXVII, 4; facerea de la început a -ului, XVI, 2.

Osea, profet, VIII, 3; XLIII, 3.

P

Pace, II, 1; X, 6; XV, 4; XVI, 9; XIX, 9; XXII, 4; XXXIII, 3. 4. 5; XXXV, 1. 3. 4; XXXVI, 4; LI, 5; LIV, 5; LV, 5; LX, 2; LXIV, 4; LXVII, 5; LXVIII, 3; LXX, 5; LXXVII, 2; -a atît dorită de Dumnezeu, XVI, 8; calea păcii, X, 6; Dumnezeul păcii, XV, 10; făcător de –, XV, 6; XVI, 3; legile păcii, XXIII, 1; mulţimea păcii, V, 3; taina sfintei împărtăşanii este taină a păcii, L, 3; vremi de –, XXXIII, 5.

Palestina, VI, 2. 4; VII, 2. 3; VIII, 2. 4; XV, 6; XXXII, 2. 3; XXXIII, 3; XXXIV, 1. 2; XXXVII, 3; LIV, 3; LXXV, 1; LXXXII, 4.

Paradis, XII, 4; XXXIII, 5; LXVIII, 3.

Paralipomene, IX, 4.

Paşte, XII, 3; LXVII, 1; LXXIX, 2; LXXXI, 1. 3; LXXXII, 1. 4. 5; LXXXIII, 2; LXXXIV, 2; LXXXVIII, 1; -le iudaic, XII, 3; LXXXII, 1; -le Vechiului Testament, LXXXII, 1; -le vechi, LXXXII, 1; marea seară a -lui, LXXXVII, 1; sărbătoarea -lui, LXXXV, 2.

Patimă, – tiranică, XVI, 11; XIX, 1; cuptorul -mii, XVII, 1; lipsă de simţire faţă de -mi, VIII, 5; tirania -mii, XX, 2.

Pavel, apostol, I, 1. 2; II, 6; III, 3. 5; IV, 1. 3. 9; V, 2. 3. 5; VI, 3. 4. 5. 6. 7. 8; VII, 2. 4. 5. 6. 7; VIII, 5; IX, 2. 5; X, 1. 2. 4. 5. 7; XI, 3; XIII, 2. 5; XV, 2. 3. 4. 5. 6; XVI, 2. 4. 5. 7. 8. 10. 11; XVII, 3. 7; XVIII, 4. 5. 6; XIX, 1. 4. 5. 8. 9; XXI, 2; XXII, 4. 6; XXIII, 1. 3. 5. 6. 7; XXIV, 1. 3; XXV, 3. 4; XXVIII, 1; XXIX, 3; XXX, 1. 2. 3; XXXI, 3. 5; XXXII, 6. 7. 8; XXXIII, 2. 4. 5; XXXIV, 3; XXXV, 1. 2. 4; XXXVI, 2. 3. 4; XXXVII, 2. 5. 6; XXXVIII, 1. 2. 3. 4; XXXIX, 3. 4; XL, 2; XLI, 4; XLII, 4; XLIII, 2; XLVI, 1. 4; XLIX, 5; LI, 5; LIII, 4. 5; LIV, 4. 5; LV, 6; LVI, 6; LVII, 1. 5; LVIII, 5; LIX, 1. 4; LX, 1. 2. 3; LXI, 3. 5; LII, 3; LXIII, 1. 4; LXIV, 2. 3. 4. 5; LXV, 3; LXVI, 2; LXVII, 2. 4; LXVIII, 4; LXIX, 1. 2; LXX, 2. 3; LXXII, 3. 4; LXXIV, 4. 5; LXXV, 2. 5; LXXVI, 2. 4; LXXVII, 1. 2. 4. 5. 6; LXXVIII, 1. 2; LXXIX, 3. 5; LXXXII, 2. 3. 6; LXXXIII, 4; LXXXV, 1; LXXXVI, 2. 4; LXXXVII, 4; LXXXVIII, 3; LXXXIX, 3; XC, 4; – se laudă cu semnele lui Hristos, XVI, 11; ascultarea lui , VI, 4; epistolele lui , XXV, 4; XXXVII, 5; Hristos prin –, XXIII, 1; gîndirea lui –, LIV, 5; mînia lui –, XVI, 7; pilda lui –, VI, 5.

Pavel de Samosata, VII, 4.

Păcat, -e de neiertat, XLIII, 3; -e interzise cu desăvîrşire, XXIII, 2; – întîmplător, XVII, 7; XXIII, 1; -ul lumii, XI, 6; XII, 1; XXVII, 1; XXXVI, 2; LXVII, 2; -e mari, XXIII, 1. 2; LXXXVI, 3. 4; -e mici, LXXXVI, 3. 4; -ele strămoşilor, III, 2. 4; VIII, 5; adîncul -ului, XXVI, 7; depărtare de -e, X, 6; dezlegare de -e, LIII, 3; frica de –, XXVI, 8; iertarea -elor, IV, 7; X, 1. 2. 3; XI, 4; XIV, 3. 4; XIX, 4. 5; XXII, 6; XXIII, 1; XXIX, 2; XLI, 4; LXI, 2; LXXXII, 1; izbăvirea de -e, IV, 7; IX, 2; izvorul -elor, XIV, 3; întunecimea -elor, VI, 5; lanţuri de -e, XIV, 4; mărimea -elor, XXVI, 7; mulţime de -e, XIII, 2; murdăria -elor, XXVI, 7. 8; nerecunoaşterea -elor, X, 2; poveri de -e, X, 5; prăpastia -elor, XXVI, 5. 6; recunoaşterea -elor, X, 2; săvîrşirea -ului, XXVI, 8; ştergerea -elor, XI, 6; XII, 3; ura de –, XXIV, 3; viaţă plină de -e, XIII, 5; vîltoarea -elor, XIX, 7.

Părinte, XVIII, 6; XXIX, 1; XXXVIII, 1. 2; XXXIX, 1; XLIX, 4; LVI, 4; LXXIX, 2. 3; LXXXIII, 1; LXXXIV, 1; LXXXIX, 3.

Părinţi, sfinţii –, III, 1; LXXIII, 3; LXXXV, 4; XC, 3; bunătatea sfinţilor –, XXIII, 5.

Pedeapsă, -sa ce va să fie, XXI, 4; – cruntă, XXIII, 9; – înfricoşătoare, XX, 6; -depse pămînteşti, XVI, 8; – veşnică, XI, 5. 6; XVI, 7; LV, 4; frica de –, XVI, 7; XIX, 7; izbăvire de –, LXI, 2; ridicarea -depsei, XIX, 4.

Pericle, om de stat atenian, XXXIII, 4.

Perşi, VI, 3. 4; VII, 1; VIII, 1; X, 5; LXXX, 2.

Persan, VI, 1.

Persia, VI, 2; VII, 1. 5; VIII, .

Persida, creştină din epoca apostolică, LXXIII, 3.

Petru, apostol, I, 2; III, 5; IX, 1. 4; XII, 1; XIII, 5; XIV, 2; XVI, 2; XVII, 6; XXIII, 1. 3; XXVI, 8; XXVII, 1; XXXI, 1. 2. 3; XXXII, 1. 3; XXXIII, 5; XXXIX, 1; XLVI, 3. 4; L, 1. 2. 3; LI, 3. 4; LIV, 1. 2. 3; LV, 1; 4; LVI, 1. 2. 3; LVII, 2. 3; LVIII, 1. 2; LXI, 1; LXII, 2; LXIII, 3. 4; LXIV, 1; LXV, 1. 2. 3. 4; LXIX, 1; LXXI, 1. 2; LXXII, 3; LXXV, 1; LXXVII, 3. 6; LXXVIII, 3; LXXX, 2; LXXXII, 2. 3. 4; LXXXIII, 1; LXXXIV,

1. 2; LXXXV, 1. 2; LXXXIX, 1; XC, 2. 4; – corifeul apostolilor, LIV, 4; – merge pe apă, LVIII, 2; căderea lui –, LXXXII, 4; LXXXV, 1; chemarea lui –, XIV, 2; credința lui –, L, 2; LIV, 2; lepădarea lui –, LVIII, 2; LXXXII, 3; XC, 2; mărturisirea lui –, LIV, 2; LXV, 4; LXXXII, 3; soacra lui –, XXIX, 2.

Pilat din Pont, VI, 1; IX, 4; XLIII, 1; LXXXIV, 3;LXXXV, 2; LXXXVI, 1. 2; LXXXVII, 1. 2; LXXXVIII, 1; LXXXIX, 1; XC, 1. 2; femeia lui –, LXXXVI, 1.

Pildă, -da aluatului, XLVI, 2; XLVII, 1. 2; LVII, 3; -da celor doi fii, LXVII, 2. 3; LXVIII, 1; -da celor 10 fecioare, LXIV, 4; LXXVIII, 1; LXXIX, 2; -da celui ce datora 10.000 de talanți, XV, 11; LXI, 1. 5; -da comorii ascunse în țarină, XLVII, 2; -da grăuntelui de muștar, XLVI, 2; XLVII, 1. 2; -da lucrătorilor celor răi, LXVIII, 1. 2; -da lucrătorilor tocmiți în vie, LXIV, 2. 4; -da mărgăritarului, XLVII, 2; -da năvodului, XLVII, 2; LXIV, 4; -da neghinei din țarină, XLVI, 1; XLVII, 1. 2; -da nunții fiului de împărat, LXIX, 1. 2; -da oii căzute în groapă sîmbăta, XVI, 1; -da prietenului sculat la miezul nopții, XIX, 4; XXII, 5; -da semănătorului, XLIV, 3; XLV, 2; XLVI, 1. 2; XLVII, 1. 2; -da seminței căzute între spini, LXIV, 4; -da slugii credincioase și a celei necredincioase, LXXVII, 3. 4; -da talanților, LXXVIII, 1. 2; -da vameșului și fariseului, XLVII, 4; -da văduvei și judecătorului celui nedrept, XIX, 4; XXII, 5; LVII, 4; cum trebuie explicate -dele, LXIV, 3.

Pitagora, filozof grec, XXIII, 4.

Platon, filozof grec, I, 4. 5; XXXIII, 4.

Plăcere, – lumească, VI, 5; -a ochilor, XVII, 2; – păcătoasă, XVI, 11; – trecătoare, XVI, 11; -ri trupești, VIII, 5; XIV, 4; LXXXIII, 3.

Pocăință, – adîncă, X, 6; – spre mîntuire, XV, 2; calea -ței, XI, 1; cîștigul –ței, XIX, 5; leacurile -ței, LXXXVI, 4; puterea -ței, XXII, 5; roade vrednice de –, X, 3; rod vrednic de –, X, 2; ușă de –, XLIII, 5.

Podoabă, – duhovnicească, LXXXIX, 4.

Poftă, – de aur, LXXXIX, 3; – de averi, XVIII, 5; – de slavă, XVIII, 5; – nedreaptă, XVIII, 3; – pentru bani, XXIII, 4; – rea, XVIII, 5; XIX, 7; – trupească, XVIII, 5; XLIV, 4; LXXXI, 5; -te urîte, XLIII, 5; natura -tei, LXXX, 4; creșterea -tei XVII, 2; roiul -telor, II, 5.

Popor, -ul cel nou, LXVI, 2; înșelarea -ului, LXXXVI, 2.

Poruncă, -cile apostolilor, III, 5; -ca diavolului, XIII, 2; -folositoare, XXI, 2; -cile legii, X, 1; -cile ușoare, XXI, 4; – morală, XVII, 1; – omenească, LI, 2; -ci pline de fărădelege, XXI, 1; -ci potrivnice, XXI, 1; -ca sărăciei de bună voie, XXI, 4; -cile Stăpînului, XVI, 5; -cile Vechiului Testament, XVI, 3; călcare de –, XIII, 2; LI, 1; LXVIII, 3; cununa -cilor, XVIII, 6; împlinirea -cilor, X, 1; XXV, 3; ordinea -cilor, XVI, 5; povara -cilor, XVI, 11; săvîrșirea -cilor, XXIII, 6; ușurința împlinirii - cilor, XXIII, 4.

Post, – îndelungat, XI, 8; cununa -ului, XX, 1; dușmanii -ului, XX, 2; legea -ului, LXXXVI, 4.

Postitor, mască de –, XX, 1.

Potir, -de aur, L, 3. 4; – duhovnicesc, LXXXII, 5.

Potop, apa -ului, VII, 7; XIV, 3; vremea -ului, VI, 6.

Predică, -ca apostolilor, XLVI, 2; -a Evangheliei, XLVI, 2; -a de azi, VI, 8; -a de pe Munte, XV, 1. 2. 3; XLVII, 3; ascultarea -cii, IV, 9; folosul -cii, V, 1; puterea -cii, XLVI, 2; șir de -ci, V, 1.

Preot, -oții iudeilor, LXXII, 1; -oții lui Dumnezeu, LXXXV, 3; fetele -oților, LXXV, 5; marele –, XXXIX, 1; LXV, 4; puterea -ului, LXXXII, 6; slava -oților, XXV, 2; treapta de –, XVII, 6.

Prietenie, masca -i, XIII, 5.

Priscila, creștină din epoca apostolică, LV, 6; LXXIII, 3.

Priveghere, -ri de noapte, LXXXIII, 4.

Profet, -eți mincinoși, IV, 1; XXIII, 6. 7; XXXV, 1; XLIII, 3; XLVI, 1; LXXV, 2. 4; LXXVI, 2. 3; LXXVII, 1; cuvintele - eților, XVII, 5; gura -eților, VII, 4; LXXVIII, 4; mărturiile -eților, VI, 3. 4; XIII, 3; LXVIII, 2; sîngele -eților, XI, 1; LXXIV, 1; uciderea -eților, XLIII, 3.

Profeție, -ia este har al lui Dumnezeu, LXXVIII, 4; continuarea -iei, VII, 1; cuvintele -iei, VII, 2; începutul -iei, VII, 2; realizarea -iei, XXVI, 4; spusele -iei, VII, 3.

Pustie, filozofia -i, LV, 6; greutățile -i, X, 4; locuirea în –, XLIV, 1.

R

Rahav, desfrînata din Ierihon care a adăpostit iscoadele israeliților, I, 6; III, 4; LXVII, 4.

Rahila, femeia lui Iacov, IX, 3.
Rai, intrarea în –, XI, 6.
Rama, localitate în Palestina, IX, 3.
Răbdare, – evanghelică, XXVI, 7; îndelungă –, IX, 2; XIII, 3. 5.
Răscumpărător, vezi: Hristos.
Răsplată, -plăţi cereşti, XV, 3; XVIII, 3; -ta de pe lumea aceasta, XV, 3; – duhovnicească, XV, 3. 4; – în ceruri, XV, 3; -plăţi materiale, XV, 3. 4. 5; -ta milosteniei, XV, 4; – nespusă, XXIV, 3; -ta răbdării, XXIV, 3; – trecătoare, XXIII, 5; -plăţi veşnice, XXIII, 5; – viitoare, XV, 6; spor de –, IX, 2.
Răstignire, vezi: Hristos.
Rău, -l moral, LIX, 2; ce este -l, LIX, 3; originea -lui, LIX, 2. 3; săvîrşirea -lui, XVI, 6; suferirea -lui, XVIII, 2. 3; ţinerea de minte a -lui, LXXIX, 5.
Răutate, – covîrşitoare, XIX, 6; -a sufletului, VII, 7; adîncurile -tăţii, LXVII, 3; veninul -tăţii, XIX, 8.
Rebeca, femeia lui Isaac, I, 6; XXX, 6.
Rehabin, israelitean, XLIII, 3.
Religie, -ia creştină, XV, 9; – falsă, XV, 9; -ia păgînă, XV, 9.
Roman, XXXVII, 7; XXXVIII, 1; XLVI, 3; LXX, 1; LXXV, 3; LXXVIII, 4; LXXX, 3; LXXXIV, 3; imperiul –, LXXV, 1. 3; oştiri -e, LXXVI, 1; putere -ă, LXXV, 1; războiul -ilor, LXXV, 4; LXXVI, 1.
Rugăciune, – continuă, XIX, 4; XXII, 5; -ni de mulţumire, LV, 6; -a domnească, XVI, 9; XIX, 5. 7; XXII, 2; -a e jertfă, XVI, 9; -ni lungi, XIX, 4; LXXIII, 1; – nelegiuită, XIX, 9; – pentru cel mort, XXXI, 4; ajutorul -nilor stăruitoare, XXIII, 4; cererile -nii domneşti, XIX, 7; obişnuitele -ni, XVII, 7; sfinte -ni, XLIV, 5; stăruinţa în –, X, 7; trîndăvia la –, XIX, 7.
Rut, femeie moabiteancă, I, 6; III, 4; LXX, 2.

S

Saduchei, aluatul -lor, LIII, 3; învăţătura -lor, LIII, 3.
Samaria, LXVI, 1.
Samarinean, XV, 11; XXXII, 3. 4; XLVII, 1; LXVIII, 2.
Samarineanca, VI, 3; VII, 6; LVII, 1; LXVI, 2; LXXX, 1.
Samuel, profet, V, 4; IX, 5; XIX, 3; LXXXI, 1; LXXXVI, 3.
Saracini, III, 2.
Sarmaţi, popor nomad din Rusia meridională, LXXX, 2.
Sarra, femeia lui Avraam, I, 6; IV, 6; VI, 6; XI, 2; XXX, 6; pîntecele de piatră al -rei, XI, 2.
Satana, IX, 2; XIII, 3; XLI, 1. 2. 3; LIV, 4; LV, 1; LXI, 5; LXXVI, 2; LXXXI, 3; LXXXII, 1. 3; LXXXIII, 1; LXXXVI, 4; tirania -nei, XLI, 3.
Saul, primul împărat al lui Israel, III, 5; V, 4; XXVI, 7; XXIX, 3; XXXIX, 2; XLII, 2; LVIII, 4; LXII, 4. 5; LXXV, 5; LXXXI, 1; LXXXVI, 3.
Sărac, – cu duhul, XV, 1. 5; XLVII, 3; – de bună voie, LXXIV, 5; furtul banilor -ilor, LXXXVI, 3.
Sărăcie, – de bună voie I, 5; XX, 2; XXI, 1. 4; XXXIII, 4; XLV, 2; LXV, 1; LXXXI, 3; -ia de bună voie a lui Ilie, XLVI, 3; – sufletească, V, 1; bogăţia -i, XLVII, 4; calea -i, XIII, 4.
Schimbarea la faţă, vezi: Hristos.
Sărbătoare, -a azimelor, LXXXI, 1; legea -torii, LXXXVI, 1.
Scila, monstru marin, IV, 8; LXX, 3; XC, 4.
Sciţi, XXVI, 6; LXIX, 3; LXXX, 2.
Scriptură, -rile profeţilor, LXXXIV, 2; cercetarea -rilor, IX, 4; XLVII, 3; cetirea sfintei -ri, II, 5. 6; XLVII, 3; cuvintele -rii, XIII, 3; XVII, 7; dumnezeiasca –, II, 5; XIII, 5; înţelepciunea -rii, LXXXVI, 4; mărturia -rii, XIII, 3; text din –, II, 5; XIV, 2.
Sectă, LXX, 2.
Semei, fiul lui Ghiram, rudă cu împăratul Saul, IX, 2.
Semen, binele -ilor, LXXVII, 6; folosul -ilor, LXXVIII, 3.
Semn, – de biruinţă, XL, 2; – de punctuaţie, XXVI, 4; – din cer, LIII, 2; -ul lui Iona, LIII, 2. 3; -e prevestitoare, XX, 6.
Senaherim, împăratul asirienilor, LXXVI, 1.
Septuaginta, cei 70 de traducători ai -tei, V, 2; mulţimea traducătorilor -tei, V, 2; textul -tei, V, 2; traducători ai -tei, V, 2; traducerea -tei, V, 2.
Sfintele Sfintelor, LXXXV, 4; LXXXVIII, 2.
Sfinţenie, curăţenia -i, LXXVIII, 1.
Sfînt, cununile sfinţilor, LXIX, 4; popoare de sfinţi, II, 1; rugăciunile sfinţilor, V, 4; strălucirea sfinţilor, LVI, 4; sufletele sfinţilor, LXVIII, 5.
Sidon, oraş în Fenicia, XXXVI, 4; XXXVII, 4; LXXV, 5.
Simeon, fiul lui Iacov, VIII, 3.
Simeon, primitorul de Dumnezeu, VII, 1; VIII, 3.

Simeon, fratele lui Iisus, XLVIII, 1.
Simeon, fariseul, XLVIII, 6.
Simon, vezi: Petru.
Simon Canaanitul, XXXII, 3.
Simon Leprosul, LXXX, 1.
Simon, Magul, XLVI, 3. 4; L, 3; LXVII, 4.
Sion, V, 2; LXVIII, 1; LXXXIX, 3; fetele -ului, LXXXIX, 3; fiica -ului, XIX, 4.
Siria, XIV, 3.
Sirian, limba -nă, XVI, 7.
Sirieni, XIV, 3; XXXI, 1.
Sîmbătă, -ta Domnului, XXXIX, 1; desființarea -betei, XL, 1; dezlegarea -betei, XVI, 2; păzirea -betei, LI, 2.
Sînge, – nevinovat, LXXXV, 2; vînzarea scumpului –, LXXXI, 3.
Slavă, -va adevărată, XL, 5; -va cea de sus, XIII, 4; -va cea viitoare, XXXI, 4; -va celor aleși, LXXVI, 4;-cerească, XLVII, 2; XLIX, 4; LVI, 1; –va crucii, LVI, 2; -va de dincolo, XXIV, 4; -va de la lume, XL, 5; -va de la oameni, XX, 4; XL, 4. 5; -va din afară, XXV, 4; -va din ceruri, XXIII, 8; XXVI, 5; – deșartă, III, 5; IV, 9. 10; XI, 8. XIX, 1. 2. 3. 6. 7; XX, 1. 2. 4; XXV, 2; XXX, 3; XXXI, 3; XXXII, 8; XL, 4; XLIV, 1. 2. 4; XLVI, 1; LVI, 1; LVIII, 3. 5; LIX, 6; LXII, 5; LX, 3; LXI, 2; LXV, 4; LXVII, 3; LXXI, 2. 3. 4; LXXII, 2. 3; LXXIII, 2; LXXIV, 1; LXXVIII, 2; LXXXVII, 3; LXXXIX, 3; -va lumii, XI, 8; XXXII, 1; XL, 5; XLIV, 4; – mare și veșnică, XXIII, 5; – nemuritoare, XII, 4; – nespusă, LIV, 5; – omenească, XIII, 4; XVII, 7; XVIII, 6; XX, 2; – tainică, LIV, 5; -va tainică a Împăratului, LIV, 5; -va viitoare, XXXVIII, 3; alungarea -vei deșarte, XLVI, 4; disprețul -vei, XLVI, 3; dorința de –, XX, 4; XL, 4; LXXXI, 5; dorința de – omenească, XV, 9; dorința -vei deșarte, XV, 9; doritor de – deșartă, XVIII, 5; dragoste de –, IV, 9; XX, 2; XXXII, 1; LXII, 4. 5; LXXII, 1; dragoste de – deșartă, XI, 8; XIII, 4; XIX, 1; LXVIII, 2; pierderea -vei, XXVI, 7; patima -vei deșarte, XIX, 3. 9; pierderea -vei din împărăția cerurilor, XXIII, 7; tirania -vei deșarte, LXXXVI, 3.
Slugă, -ga cea credincioasă, LXXVIII, 1; -ga cea necredincioasă, LXXVIII, 1; -ga cea rea, LXXIV, 4; LXXXI, 4.
Slujbă bisericească, LXXXVIII, 4; LXXXIX, 4.
Smerenie, cuvinte de –, XVI, 4; duh de –, XV, 2; roadele – niei, III, 5.
Sodoma, XI, 1; XX, 6; XXXII, 5; XXXIII, 3; XXXVI, 3; XXXVII, 4; XLI, 3; XLIII, 2; XLVIII, 1; LXXV, 4; LXXVII, 2. 3.
Sodomeni, VI, 6; VII, 7; XIII, 1; XXVI, 1; XXXV, 3; XXXVI, 3. 4; XXXVII, 5; XLIII, 2; LVII, 1. 4; LXXVII, 3; LXXIX, 1.
Solomon, împărat, II, 3; III, 2; IV, 2; XXII, 1; XXIII, 4; XXVI, 8; XXXVII, 2; XL, 5; LVIII, 4; LXII, 4; LXVII, 4; LXXIX, 2; LXXXIII, 3; îmbrăcămintea lui –, XXII, 1; înțelepciunea lui –, XLIII, 3.
Somn, vedenii din –, XLII, 4.
Stat, -ul iudeu, LXXXVIII, 1; crimă împotriva -ului, LXX, 1; LXXXVI, 1; legile -ului, LXX, 1; LXXXIV, 3; ordinea de –, LXX, 1; LXXXIV, 3.
Stăpîn, vezi: Hristos.
Stăpîn, -ul casei, XLVII, 1. 2. 3; LXIV, 2. 3; LXVIII, 1; LXXVII, 3.
Straton, Cezareea lui –, LIV, 1.
Suflet, – aprins, XXIII, 4; – curajos, X, 4; – de aur, L, 3; -e înecate, VII, 6; – slăbănogit, XIV, 3; – tînăr, XVIII, 4; – treaz, V, 3; – tulburat, XXIV, 4; – veghetor și cercetător XLVII, 2; – zdrobit, XV, 6; activitatea -ului, XX, 3; cuvinte pierzătoare de –, XIII, 5; desfătarea -ului, XXI, 2; durerea -ului, VI, 5; frumusețea -ului, XXXIV, 5; învîrtoșarea -ului, XI, 1; larg la –, XVIII, 3; mare la –, XVIII, 3; mic la –, IX, 3; XXII, 2; mîntuirea -ului, XXX, 2. 3. 5. 6; nemurirea -ului, XXXIV, 2. 5; pedepsirea -ului, XLI, 4; rîvna -ului, XIX, 3; sănătatea -ului, VI, 8; tainele -ului, LXX, 1. 2; tainițele -ului, V, 1; trîndăvia -ului, VI, 5; vătămarea -ului, XXI, 2; XXIII, 9; zdrobirea -ului, VI, 5.

Ș

Școală, -la celor necuvîntătoare, VII, 6; – duhovnicească, XVII, 7; – filozofică, VIII, 5.
Ștefan, întîiul mucenic, XXVII, 2; XXVIII, 3; LXI, 5; LXVIII, 2; LXIX, 1; LXXXIV, 2.

T

Taină, -na credinței, LIV, 3; -na crucii, LIV, 3; -nele inimilor, XLIX, 2; -nele împărăției cerurilor, XLV, 1; XLVII, 1; -ne prea înfricoșătoare, XLIII, 3; -na sfintei împărtășiri, L, 3; -na sfintei împărtășiri este o – a păcii, L, 3; -na învierii, LIV, 3; dumnezeieștile -ne XLI, 3; împărtășirea cu sfintele -ne, LXXXII, 4; înfricoșătoarele -ne XXV, 3; nemuritoarele -ne, XVII, 7; sfintele -ne, IV,

7; VII, 5; XIII, 5; XXIII, 3; XXXV, 3; XXXVI, 4; L, 2; LIV, 3. 5; LXIX, 1; LXXVIII, 4; LXXXI, 1. 3; LXXXII, 1, 2. 5. 6; LXXXIX, 3.
Tamara, nora lui Iuda, fiul lui Iacov, I, 6; III, 2. 3; LXX, 2.
Tasos, insulă greacă, XLVIII, 6; LIII, 4.
Tăierea împrejur, VI, 3; XVI, 1; XXXIX, 2; XL, 1; LI, 3.
Tatăl, (Dumnezeu-Tatăl), I, 2. 8; - a dat spre junghiere pe Fiul Său, XXIII, 5; - cel ceresc, XV, 7; XVIII, 6; XX, 1; XXII, 2; XXIII, 4; XXIV, 1; - nostru, XIX, 4; - obştesc, XIX, 4; bunătatea -ui ceresc, XXIII, 5; casa -ui, LXXXVIII, 1; cuvintele -ui, LVI, 4; deofiinţimea -ui cu Fiul, LV, 4; descoperirea -ui, LIV, 2. 3; dragostea -ui, XXXVIII, 1; Duhul -ui, XXXIII, 3; Fiul e deofiinţă cu -, LIV, 2; egalitatea Fiului cu -, XLIX, 2; gura -ui, LXXVIII, 3; împărăţia -ui, XLVII, 1; LXXXII, 2; lauda adusă -ui, XIX, 4; sînul -ui, LXXVII, 2; slava -ui, LV, 4; LVI, 1. 4; LXXIX, 1; şederea de-a dreapta -ui, LXV, 3; ştirea -ui, IX, 3; vocea -ui, LVI, 3; voia -ui, XXIV, 2; XLIV, 2; voinţa -ui, XL, 2; voinţa lui Dumnezeu şi -ui, LV, 6.
Tălmăcire, - dreaptă, XXIV, 1.
Tălmăcitor, -i ai Sfintei Scripturi, LXXXI, 1.
Temistocle, om politic atenian, XXXIII, 4.
Templu, -ul din Ierusalim, IV, 1; clădirile -lui, LXXV, 1; dărîmarea -lui, LXXV, 1; frumuseţea -lui, LXXV, 1; pustiirea -lui, LXXV, 1; LXXXVIII, 1; ruinele -lui, LXXV, 1; vistieria -lui, LXXXV, 3.
Tesaloniceni, XV, 5.
Testament, XVI, 7; XXVII, 3; LXXXII, 6; poruncile celor două -e, XVI, 7.
Testamentul Nou, I, 1. 2; IX, 5; XV, 6; XVI, 4. 5. 7. 8; XXIX, 3; XXXV, 1; XLV, 2; XLVII, 3; L, 4; LXVII, 4; LXVIII, 1; LXXVII, 6; LXXVIII, 1; LXXXII, 1; LXXXIV, 4; LXXXV, 3; hrana cea tare a -lui -, XVII, 6; învăţătura -lui -, LXXI, 1; poruncile -lui -, XVI, 7; LXXII, 1; răsplăţile -lui -, XVI, 5.
Testamentul Vechi, I, 1; III, 1; V, 2; IX, 5; XIII, 2; XV, 3. 6; XVI, 1. 2. 4. 5. 6. 7. 8; XVII, 1. 2. 6; XXI, 1. 3. 4; XXIV, 1; XXVI, 4; XXVIII, 1; XXIX, 3; XXX, 3. 4; XXXI, 1; XXXV, 1; XXXVII, 2. 4; XXXIX, 1. 3; XLI, 3; XLIII, 2; XLV, 2; XLVII, 3; L, 4; LI, 3. 4; LVI, 1. 2. 6; LVII, 2; LXII, 2; LXVII, 4; LXVIII, 1; LXXI, 1; LXXII, 1; LXXIV, 2; LXXVII, 2; LXXVIII, 1; LXXXII, 1. 2; LXXXIV, 4; LXXXV, 3; LXXXVIII, 1; XC, 2; desfiinţarea -ului -, XVI, 6; dreptatea -ului -, XVII, 6; Istoria -ului -, XVIII, 1; legile -ului -, XVI, 4. 5. 6; legiuirea -ului -, LXXII, 1; legiuitorul -ului -, XVI, 1; păzirea -ului -, XVI, 6; poruncile -ului -, XVI, 4. 7; LXXII, 1; preoţii -ului -, LXXXV, 4; traduceri ale -ului -, V, 2–3.
Tesvitean, LVII, 1.
Teuda, revoluţionar iudeu, X, 5; XLVIII, 5; LXX, 1.
Timotei, apostol, IX, 5; XXIII, 3; XLIII, 5; LVII, 5; LXXXIX, 3.
Timp, periodicitatea -urilor, LXXV.
Tir, oraş în Fenicia, XXXVI, 4; XXXVII, 4; LXXV, 5.
Tit, împărat roman, XLIII, 3; LXIX, 1.
Tîlcuire, XLVI, 2.
Tîlcuitor, XLII, 2.
Tîlhar, -ul de pe cruce, XXIII, 2.
Toma, apostol, XXXII, 3.
Trup, – bine întocmit, XX, 4; – de copil, X, 4; -ul este neputincios, LXXXIII, 1; – gol, VII, 6; – nemuritor, XXVII, 2; LXXXII, 2; – omenesc, VIII, 4; X, 4; XVIII, 3; – pătimitor, XVIII, 3; LXXXII, 2; – plăpînd, X, 4; -uri strălucitoare, XVII, 1; desfacerea de legăturile -ului, XXIII, 8; dragostea de –, LXVII, 3; LXXVIII, 1; dragostea de -uri frumoase, XLII, 4; frumuseţea - urilor, LXII, 4; izbăvirea -ului, XIX, 5; înfăţişarea -ului, XIX, 3; luarea -ului omenesc, XIII, 2; mădularele -ului, XVII, 3; mijlocul -ului, X, 3; mişcările -ului, LXII, 3; organele -ului, X, 6; umbra -ului, LVI, 2; vigoarea -ului, XXIV, 3.
Turnul Babel, XXXV, 1.

Ţ

Ţarină, -na olarului, LXXXV, 3; -na sîngelui, LXXXV, 3.

U

Unul-Născut, vezi: Hristos.
Urîciune, LXXV, 5; -a pustiirii, LXXVI, 1.
Urie Heteul, I, 6; XLII, 3.

V

Valentinieni, eretici, LV, 5; LXXXII, 2.
Văduvă, -va cu doi bănuţi, LXXVII, 5; LXXVIII, 3.
Veac, -ul acesta, XV, 3; XXIV, 2; LXIV, 1; LXV, 1; LXXXVII, 4; XC, 2. 4; -ul vii

tor, XI, 5; XV, 3; XXIV, 2; XXXIV, 3; XLIII, 3; LXIV, 1. 2; LXXXVII, 4; sfîrşitul -ului, XV, 1; XLVII, 1; L, 4; LIII, 2; LXXV, 1; XC, 2; zilele -ului, VII, 1. 2.
Veliar, duh rău, XXXI, 3.
Veniamin, fiul lui Iacov, IX, 3.
Vespasian, împărat roman, XLIII, 3; LXIX, 1; LXXVI, 1.
Viaţă, -ţa aceasta, XVI, 11; XIX, 9; XX, 3; XXVI, 8; XXVII, 2; L, 4; XC, 3; – apostolică, XXI, 4; – aspră, X, 4. 5; XXXVII, 4; – creştină, VIII, 5; – cumpătată, X, 5; – curată, XXIII, 5; XXIV, 1. 2; XXIX, 3; XXXI, 5; XLVI, 3; LIV, 5; -ţa de aici, XIII, 5; XIV, 4; LXXXV, 2; XC, 2; -ţa de azi, XXVI, 5; -ţa de dincolo, XV, 9; XXXI, 3; – desăvîrşită, XV, 7; XIX, 6; XXXII, 4; XXXIII, 6; -ţa desăvîrşită a puterilor celor de sus, XIX, 5; – desfrînată, XXIII, 3; -ţa de toate zilele, XXIII, 4. 7; XXIV, 4; – fericită, LXX, 3; – îmbunătăţită, XXIV, 2. 4; LXVI, 1; – îngerească, X, 4; LXII, 4; XC, 3; -ţa întregii lumi, XV, 6; – lipsită de griji, XIII, 5; – luxoasă, XLVIII, 5; – mai înaltă, XVI, 3; – măsurată, XXI, 4; – nelegiuită, XXIII, 3; – nemuritoare, LVI, 5; – nepătată, XV, 8; LXVII, 3; – omenească, XVI, 6; XXIII, 5; -ţa aceasta pămîntească, XXIII, 9; – pămîntească, XXIV, 2; XLIX, 4; – păcătoasă, X, 5; XV, 7; XVI, 8; XXIV, 4; – plină de păcate, V, 4; – simplă, X, 6; – stricată, X, 3; XV, 8; XXIII, 3; XLVII, 2; LXIX, 2; LXXII, 1; – superioară, XXII, 2; – unică pe lume, XXIV, 3; – veşnică, XI, 5; XV, 3; XXXI, 3; XLVI, 4; LIV, 5; LVI, 5; LXIII, 1. 2. 3; LXIV, 1. 2; LXV, 1; LXXVII, 6; XC, 4; -ţa viitoare, XV, 9; XXVI, 8; XXVII, 4; XXXI, 5; XXXII, 2. 8; XLIX, 4; LXVIII, 4; LXXV, 5; LXXXV, 2; XC, 3; – virtuoasă, V, 4; XV, 5; XVI, 11; XXIV, 2; XLIII, 5; LXIV, 4; LXIX, 1; bucuriile vieţii, XXIII, 5; desăvîrşirea vieţii, XV, 7; fericirea vieţii, XIX, 5; furtunile vieţii, XXIV, 3; greutăţi din –, XX, 4; împrejurările vieţii, XIII, 4; începutul vieţii, XXVI, 7; nestatornicia vieţii, II, 5; supărările vieţii, XXIII, 5; sfîrşitul vieţii, X, 5; XXVI, 7.
Viclenie, – diavolească, XXVI, 6.
Vin, prefacerea apei în –, XVI, 2.
Vindecare, -a diferitelor boli, LXVII, 1; -a fiicei cananeencei, LXVIII, 2; -a omului cu mîna uscată, XXXIX, 1; XL, 1; -a slugii sutaşului, LXVIII, 2; -a unui îndrăcit, orb şi mut, XL, 2; nădejde de –, XI, 3.
Virtute, -a strămoşilor, III, 2; bogăţia -uţii, XXXII, 8; calea care duce la –, XXIII, 6; calea -uţii, XIII, 5; cetatea -uţii, LXXII, 3; culmea -uţii, XVIII, 4; XXV, 4; cununile -uţii, XVI, 11; XVIII, 3; dragostea de –, XXIV, 3; XLVI, 3; fapte de –, XIII, 5; XXVI, 7. 8; XLVIII, 4; laudă a -uţii, X, 4; masca -uţii, XXIII, 6; puterea -uţii, XXIV, 2. 4; XLVIII, 2; rîvna pentru –, XXVI, 4; săvîrşirea -uţii, XVI, 11; XXIII, 5; XXV, 4; sfîrşitul -uţii, XXIII, 5; treaptă mai înaltă de –, XVIII, 3.
Vitezda, XL, 1; scăldătoarea –, XXIX, 1.
Vînzător, alungarea -ilor din templu, LXVII, 1. 2.
Vînzătoare, -a de porfiră, LXXIII, 3.
Vîrstă, -a bărbăţiei, LXXXI, 5; -a copilăriei, LXXXI, 5; -a tinereţii, LXXXI, 5.
Voinţă, – bună, XIV, 4; XLIV, 1; – liberă, XXI, 2. 3; LVIII, 3; LIX, 3; LXII, 3; somnul -ţei, XLVI, 1.

Z

Zabulon, fiul lui Iacov, pămîntul -ului, XIV, 1.
Zaharia, profet, XXXVIII, 3; LXVI, 1. 2. 3.
Zaharia, tatăl sfîntului Ioan Botezătorul, IV, 4. 5; VII, 1; X, 1; XIV, 1; LXXIX, 3.
Zaharia, fiul lui Barahia, LXXIV, 1. 2.
Zaheu vameşul, XXX, 2; LXXXIII, 4.
Zara, fiul lui Iuda, III, 2. 3.
Zenon din Citium, filozof grec, I, 4.
Zevedeu, tatăl apostolilor Iacov şi Ioan, mama fiilor lui –, LXV, 2. 3. 4; fiii lui –, LXXXIII, 1; LXXXVIII, 2.
Zi, -ua azimelor, LXXXI, 1; -ua cea de mîine, XIX, 5; -ua cea dintîi a azimelor, LXXXI, 1; -ua cea din urmă, LV, 5; LVI, 4; -ua cea înfricoşătoare, X, 5; XX, 6; XLI, 4; XLIII, 4; XLVIII, 6; LXXIX, 1; -ua cea mare, LVI, 4; -ua de azi, XI, 8; XIII, 5; XXII, 4; -le de linişte, X, 7; -ua de mîine, XXII, 3. 4; -ua Domnului, XI, 3; XLIII, 4; -ua judecăţii, IV, 4. 11; XXVIII, 3; XXXIII, 3; XXXVII, 4; XLII, 2; LV, 6; -ua naşterii, XLVIII, 2; -ua praznicului, LXXXI, 1; -ua viitoare, XX, 4; XXIV, 1; LXXXI, 4; grijile -lei de azi, XXII, 4; povara -lei de mîine, XXII, 4.
Zorobabel, conducător iudeu, IV, 2; VII, 2.

CUPRINSUL

Cuvînt înainte 5
Introducere 9
Omilia I 15
Omilia a II-a (la Matei 1,1 - Despre folosul studierii Sfintelor Scripturi) 27
Omilia a III-a (la Matei 1,1 - Despre smerenie) 37
Omilia a IV-a (la Matei 1,17 - Omul credincios trebuie să aibă o viaţă curată) 46
Omilia a V-a (la Matei 1, 22-23 - Nu trebuie să ne gîndim că ne poate ajuta virtutea altora, ci noi înşine să ducem o viaţă virtuoasă; împotriva cămătarilor) 66
Omilia a VI-a (la Matei 2, 1-2 - Plînsul după voia lui Dumnezeu pricinuieşte mare bucurie şi folos; mare rău este rîsul; trebuie să fugim de teatre) 76
Omilia a VII-a (la Matei 2, 1-5 - Cei ce se împărtăşesc cu nevrednicie se vatămă pe ei înşişi; despre milostenie; să fugim de sminteli) 90
Omilia a VIII-a (la Matei 2,11 - Despre viaţa monahilor) 101
Omilia a IX-a (la Matei 2,16 - Împotriva bogaţilor şi a iubitorilor de argint) 109
Omilia a X-a (la Matei 3, 1-2 - A te pocăi înseamnă a săvîrşi fapte contrare păcatelor pe care le-ai făcut; şi despre stăruinţa în rugăciune) 120
Omilia a XI-a (la Matei 3,7 - Despre judecată) 131
Omilia a XII-a (la Matei 3,13 - Creştinul care nu duce o viaţă foarte bună se pedepseşte mai aspru) 145
Omilia a XIII-a (la Matei 4,1 - Nu trebuie să căutăm la faţa oamenilor cînd ne sfătuiesc, ci să punem la încercare cuvintele celor ce ne vorbesc; despre înviere, despre împărăţia cerurilor şi despre pedeapsă) 153
Omilia a XIV-a (la Matei 4,12 - Trebuie să avem totdeauna în minte păcatele noastre şi să-L rugăm pe Dumnezeu pentru ele; despre judecata viitoare) 164

Omilia a XV-a (la Matei 5,1-3 - Dacă sîntem virtuoşi sîntem admiraţi chiar de vrăjmaşii noştri) 173
Omilia a XVI-a (la Matei 5,17 - Despre Botez) 195
Omilia a XVII-a (la Matei 5, 27-28 - Despre a nu te jura) 218
Omilia a XVIII-a (la Matei 5, 38,40 - Despre a nu aştepta să fim salutaţi, ci de a face noi întîi aceasta; despre smerenie) 232
Omilia a XIX-a (la Matei 6,1 - Despre a nu blestema pe duşmani şi despre a sta cu frică, cu respect şi în tăcere în biserică) 244
Omilia a XX-a (la Matei 6,16 - Împotriva iubitorilor de argint) 261
Omilia a XXI-a (la Matei 6,24 - Dacă te laşi de lăcomie poţi ajunge iute milostiv) 272
Omilia a XXII-a (la Matei 7, 22-30 - Trebuie să alegem binele. Dumnezeu săvîrşeşte totul. Să cerem lui Dumnezeu necontenit şi stăruitor cele duhovniceşti) 280
Omilia a XXIII-a (la Matei 7,1 - Este mai rău să pierzi împărăţia cerurilor decît să fii pedepsit cu chinurile iadului. Viaţa virtuoasă dă strălucirea, nu bogăţia şi puterea) 292
Omilia a XXIV-a (la Matei 7,21 - Cel virtuos nu poate fi întinat de nimeni, dar cel vicios de toţi se teme şi tremură) 310
Omilia a XXV-a (la Matei 7,28 - Trebuie să mulţumim totdeauna lui Dumnezeu. Dacă nu te depărtezi de grijile lumeşti, nu te poţi cunoaşte pe tine însuţi) 319
Omilia a XXVI-a (la Matei 8, 5-7 - Cel ce stă nu trebuie să se încreadă pînă la sfîrşit şi nici cel căzut să nu se descurajeze) 328
Omilia a XXVII-a (la Matei 8,14 - Oamenii care trăiesc în desfătări şi cei cu putere nu se deosebesc întru nimic de morţi) 343
Omilia a XXVIII-a (la Matei 8, 23-24 - Împotriva zgîrciţilor) 352
Omilia a XXIX-a (la Matei 9, 1-2 - Nu trebuie să sfătuim cu mînie, ci cu blîndeţe pe cei ce au o părere greşită despre Dumnezeu) 362
Omilia a XXX-a (la Matei 9,9 - Cel ce vrea să îndrepte pe cineva pe calea virtuţii trebuie să-l sfătuiască să săvîrşească mai întîi virtuţile mici. Tot aşa trebuie să facă şi cu femeile cele iubitoare de podoabe) 368
Omilia a XXXI-a (la Matei 9,18 - Nu trebuie să plîngem pe cei morţi) 380
Omilia a XXXII-a (la Matei 9,22,27 - În biserică preotul ţine locul apostolilor. Trebuie să căutăm să săvîrşim fapte de virtute mai mult decît să umblăm după minuni, că mai mare lucru este să ai o viaţă virtuoasă decît facerea de minuni) 390

Omilia a XXXIII-a (la Matei 10,16 - Trebuie să răbdăm orice ispită, luînd ca pildă răbdarea lui Iov).. 406
Omilia a XXXIV-a (la Matei 10,23 - Trebuie neapărat să se strice trupurile noastre; dacă nu s-ar întîmpla aceasta, s-ar petrece multe lucruri nepotrivite) .. 420
Omilia a XXXV-a (la Matei 10,34 - Despre milostenie şi mila de nevoiaşi)... 430
Omilia a XXXVI-a (la Matei 11,1 - Despre iad) 442
Omilia a XXXVII-a (la Matei 11, 7-9 - Nu trebuie să ne ducem la teatrele cele rele; astfel de teatre îi fac pe oameni să săvîrşească multe fapte nechibzuite) ... 451
Omilia a XXXVIII-a (la Matei 11, 25-26 - Jugul dreptăţii este uşor şi duce la mîntuire, pe cînd jugul păcatului, pe lîngă faptul că este greu, ne şi pierde) .. 465
Omilia a XXXIX-a (la Matei 12,1 - Să sărbătorim în chip adevărat Domnului, îndepărtîndu-ne de orice păcat şi săvîrşind dumnezeieştile virtuţi) ... 474
Omilia a XL-a (la Matei 12, 9-10 - Despre invidie. Cuvînt foarte folositor) .. 482
Omilia a XLI-a (la Matei 12, 25-26 - Trebuie să facem fapte potrivnice păcatelor de vrem să fim învredniciţi de împărăţia cerurilor) ... 491
Omilia a XLII-a (la Matei 12,33 - Despre lăcomie şi nedreptate. Cel ce face nedreptate este mai păgubit decît cel nedreptăţit) 500
Omilia a XLIII-a (la Matei 12, 38-39 - Nu trebuie să ne pierdem curajul şi să ne neliniştim privind la trîndăvia altora; gîndul acesta este fără de folos) .. 508
Omilia a XLIV-a (la Matei 12, 46-48 - Nu este de ajuns o singură virtute pentru mîntuire, ci trebuie să căutăm să le săvîrşim pe toate cu toată rîvna) ... 519
Omilia a XLV-a (la Matei 13, 10-11 - Dumnezeu ne-a dat porunci foarte drepte. În locul marilor bunătăţi pe care ni le dă trebuie să dăm celor nevoiaşi după putere chiar neînsemnate bunătăţi) 530
Omilia a XLVI-a (la Matei 13, 24-30 - Despre apostoli şi despre toţi sfinţii. Ei au strălucit mai mult prin viaţa şi virtutea lor şi prin harisme. Cele mai bune virtuţi sînt dragostea şi milostenia; ele biruie fecioria) ... 536
Omilia a XLVII-a (la Matei 13, 34-35 - Acuzare celor ce nu citesc Sfintele Scripturi. Care sînt virtuţile mădularelor; în care vorbeşte

şi despre Matei şi despre iubitorul de argint. Ce fel este cel sărac de bună voie) 545
Omilia a XLVIII-a (la Matei 13,53 - Despre cinstitul cap al Sfîntului Ioan Botezătorul. Despre îndrăzneala femeiască şi despre femeile desfrînate şi despre dansul drăcesc) 553
Omilia a XLIX-a (la Matei 14,13 - Averile sînt o meserie mai folositoare decît toate celelalte meserii, al căror dascăl este Hristos; meseriile cele nefolositoare nici nu pot fi numite meserii. Învinuire adusă tinerilor care poartă încălţăminte înfrumuseţată cu podoabe) . 566
Omilia a L-a (la Matei 14, 23-24 - Trebuie să ne apropiem de preot ca de Hristos, că El săvîrşeşte şi acum Taina Sfintei Împărtăşanii. Mai mare este milostenia decît jertfa. Trebuie să se săvîrşească întîi milostenia şi numai după aceea să afierosim bisericii vase sfinte de mare preţ) 578
Omilia a LI-a (la Matei 15, 1-2 - Nu foloseşte la nimic dacă, apropiindu-ne de Hristos, ne curăţim mîinile şi hainele, dar nu avem curate gura şi limba de orice cuvînt murdar. Şi despre a ne ruga cu bunăcuviinţă, şi nu cu gura plină de blesteme) 587
Omilia a LII-a (la Matei 15, 21-22 - Despre milostenie. Milostenia este mai mare decît toate meseriile; fără milostenie toate se duc şi se pierd) 599
Omilia a LIII-a (la Matei 15,32 - Viaţa e împletită din clipe plăcute şi triste şi nu poate fi om care să fie fără dureri şi bucurii. Nimic nu ne poate mîngîia la plecarea noastră din această viaţă ca o conştiinţă bună 610
Omilia a LIV-a (la Matei 16,13 - Despre ruşinea de a mărturisi cinstita cruce. Despre premiile date de împăratul pămîntesc şi Împăratul ceresc. Ce fel sînt premiile pentru cei ce fac milostenie) 621
Omilia a LV-a (la Matei 16,24 - Despre monahi, că sînt vrednici de laudă dacă socotesc timpul de acum timp de jale) 633
Omilia a LVI-a (la Matei 16,28 - Despre judecata din urmă; atunci dregătoriile dispar. Învinuirea cămătarilor şi sfătuire pentru a face mai degrabă milostenie) 645
Omilia a LVII-a (la Matei 17,10 - Despre post şi rugăciune şi împotriva celor ce trăiesc în desfătări şi se îmbată) 659
Omilia a LVIII-a (la Matei 17, 22-23 - Despre mîndrie şi despre a nu ne lăuda cu strămoşii. Numai acela e nobil, care are sufletul curat.

În această parte şi despre a nu te bucura împreună cu cei cărora le merg toate din plin) 671
Omilia a LIX-a (la Matei 18,7 - Trebuie să întindem mînă de ajutor celor ce se găsesc jos; mai ales celor din casa noastră; că nu ne e de ajuns pentru mîntuire numai virtutea noastră. În acest cuvînt şi despre purtarea de grijă de suflet) 682
Omilia a LX-a (la Matei 18,15 - Despre dragoste. Sîntem uniţi unii cu alţii mai mult pentru pricini lumeşti decît pentru dragostea de Hristos; de aceea şi dragostea dintre noi se spulberă repede, pe cînd dragostea care are temei pe Hristos rămîne veşnică) 697
Omilia a LXI-a (la Matei 18, 21-22 - Să nu purtăm ură celor care ne ocărăsc, celor care ne calomniază şi ne fac rău, ci să îndurăm cu curaj; ba, mai mult, să ne rugăm pentru ei) 704
Omilia a LXII-a (la Matei 19,1 - Despre blîndeţea lui David şi răutatea lui Saul. Sfătuire pentru a ne însuşi blîndeţea şi a ne depărta de răutate) 715
Omilia a LXIII-a (la Matei 19,16 - Despre iubirea de argint. Cei cuprinşi de această patimă sînt atît de înnebuniţi că vor să fie aur şi marea şi pămîntul) 726
Omilia a LXIV-a (la Matei 19,27 - Dacă ne lipseşte o singură virtute, vor veni peste noi multe rele şi vom fi lipsiţi şi de împărăţia cerurilor. Despre milostenie. Despre a nu osîndi, nici a imita pe cei ce fac fărădelege, ci pe cei care săvîrşesc fapte bune) 735
Omilia a LXV-a (la Matei 20, 17-19 - Despre smerenie şi împotriva celor mîndri) 747
Omilia a LXVI-a (la Matei 20, 29-30 - Despre milostenie. Trebuie să facem milostenie înainte de a plăti impozitele, pentru că Dumnezeu ne-a dăruit multe şi ne va mai dărui) 762
Omilia a LXVII-a (la Matei 21, 12-13 - Despre pocăinţă. Cei păcătoşi să nu-şi piardă nădejdea, iar cei ce stau să nu dormiteze) 769
Omilia a LXVIII-a (la Matei 21, 33-42 - Despre monahi. Viaţa lor pare împovărătoare, dar e mai dulce decît viaţa care pare plăcută şi lesnicioasă) 780
Omilia a LXIX-a (la Matei 22, 1-14 - Despre judecată, despre a ne îngriji de minte şi de suflet şi a dispreţui cele trupeşti. E cu neputinţă să-ţi împodobeşti şi trupul şi în acelaşi timp să-ţi împodobeşti şi sufletul şi mintea) 791
Omilia a LXX-a (la Matei 22,15 - Despre monahi. Monahii sînt mai

încercați decît cei înarmați cu sulițe. Despre cei ce petrec și se desfătează și despre cei ce nu petrec și nici nu se desfătează; și de unde își adună și unii și alții cele ce pun pe mesele lor) 801
Omilia a LXXI-a (la Matei 22, 34-36 - Despre cei care umblă după slava deșartă și mai ales despre cei care fac milostenie pentru a fi văzuți) 811
Omilia a LXXII-a (la Matei 23, 1-3 - Despre monahi. Monahii mai cu seamă practică smerenia. Trebuie ca noi să ne ducem mai des la locuințele acestor sfinți, ca să ne curățim multele noastre pete sufletești) 819
Omilia a LXXIII-a (la Matei 23,14 - Despre cei care se împodobesc; unii ca aceștia se aseamănă cu mormintele. Mustrare celor care se uită după femei frumoase și mai cu seamă în biserică. Aici și despre cum trebuie să ne căsătorim) 828
Omilia a LXXIV-a (la Matei 23, 29-30 - Cînd ni se îmbolnăvește sufletul trebuie să mergem la doctorii sufletești ca să fim povățuiți de ei. Tot aici și despre vameși) 837
Omilia a LXXV-a (la Matei 24, 1-2 - Să nu cercetezi de unde vine bogăția și sărăcia. Despre cei ce spun că în viața omului este hotărîtor ceasul nașterii și că toate se petrec la întîmplare) 848
Omilia a LXXVI-a (la Matei 24, 17-18 - Despre acea înfricoșătoare zi. Mulți,din pricină că nu s-au ostenit și n-au asudat puțin, vor fi lipsiți de slava și de bunătățile lui Dumnezeu) 860
Omilia a LXXVII-a (la Matei 24, 32-33 - Despre milostenie. Trebuie să fim iconomi ai lui Dumnezeu; să nu risipim averea în cheltuieli zadarnice, fie că o avem de la părinți, fie că am cîștigat-o prin munca noastră. Tot aici și despre a nu bate pe săraci) 871
Omilia a LXXVIII-a (la Matei 25, 1-30 - Despre dragostea de aproapele. Tot aici despre blîndețe și bunătate, despre a nu ocărî și blestema. Dacă ocărîm și blestemăm,ajungem gură a diavolului; dacă sîntem blînzi și buni, gură a lui Hristos) 885
Omilia a LXXIX-a (la Matei 25, 31-36 - Despre dorința de răzbunare. Orice-ar fi, trebuie să suferim toate cele cîte vin peste noi. Se cuvine să luăm parte la durerile celor pedepsiți de Dumnezeu sau pedepsiți în alt chip) 895
Omilia a LXXX-a (la Matei 26, 6-7 - Despre iubirea de arginți; această cumplită boală se naște din pricina trîndăviei. Orice păcat își are obîrșia în iubirea de argint. Tot aici și sfătuire către săraci) ... 905

Omilia a LXXXI-a (la Matei 26, 17-18 - Împotriva iubitorilor de arginţi şi a zgîrciţilor.Mai răi decît îndrăciţii sînt iubitorii de arginţi. Viaţa de aici se aseamănă unei mări) .. 916
Omilia a LXXXII-a (la Matei 26, 26-28 - Despre împărtăşirea cu Sfintele Taine şi despre preoţi. Şi acum prin Sfintele Taine Hristos actualizează masa de la Cina cea de Taină. Tot aici şi despre preoţii care cunosc păcatele cuiva şi nu-l opresc de a se împărtăşi; din mîinile lor se va cere sîngele lui Hristos) 926
Omilia a LXXXIII-a (la Matei 26, 36-38 - Împotriva iubitorilor de argint şi a lacomilor. Cu cît adună mai mult cu atît mai mult suferă) 938
Omilia a LXXXIV-a (la Matei 26, 51-54 - Despre răbdare şi mînie; cel învins cînd este batjocorit, acela mai cu seamă învinge. Tot aici şi despre Iosif şi egipteanca) .. 947
Omilia a LXXXV-a (la Matei 26, 67-68 - Cei care dau milostenie din averile dobîndite prin jaf şi lăcomie, ar face mai bine să nu dea milostenie decît să hrănească pe Hristos din nişte averi ca acestea. Tot aici şi împotriva episcopilor care se prefac în perceptori şi neglijează din pricina aceasta Biserica) .. 956
Omilia a LXXXVI-a (la Matei 27, 11-12 - Diavolul începe de la păcate mici şi aşa îl duce pe om la păcate mari, apoi în iad; aşa au păţit Cain şi Saul) .. 964
Omilia a LXXXVII-a (la Matei 27, 27-29 - Despre bunătatea şi blîndeţea lui Hristos; că a suferit totul în tăcere şi că trebuie şi noi să-L imităm. Tot aici şi împotriva celor ce ocărăsc şi se mînie) 973
Omilia a LXXXVIII-a (la Matei 27, 45-48 - Despre milostenie. Trebuie să vorbim în fiecare zi de milostenie, pînă ce o săvîrşim. Tot aici şi mustrare, că prin cuvintele şi faptele noastre necurate am prefăcut biserica în grajd pentru măgari şi cămile) 981
Omilia a LXXXIX-a (la Matei 27, 62-64 - Despre femeile care poartă podoabe de aur şi se împodobesc. Cuvînt foarte frumos) 990
Omilia a XC-a (la Matei 28, 11-14 - Nimic greu nu ne porunceşte Hristos. Despre iubirea de argint şi sărăcie. Tot aici şi despre cei ce strălucesc în sărăcia lor, imagine a vieţii îngereşti) 999
Indice scripturistic .. 1007
Indice real şi onomastic .. 1023
Cuprinsul .. 1045

Volume din colecţia Părinţi şi Scriitori bisericeşti în curs de apariţie la Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române:

30. SFÎNTUL GRIGORE DE NYSSA: SCRIERI I
31. SFÎNTUL GRIGORE DE NYSSA: SCRIERI II
43. TEODORET AL CIRULUI: ISTORIE EVLAVIOASĂ SAU VIEŢUIRE ASCETICĂ
44. TEODORET AL CIRULUI: ISTORIA BISERICEASCĂ
52. AMBROZIE: SCRIERI EXEGETICE
75. CASIODOR: ISTORIA BISERICEASCĂ TRIPARTITĂ
79. SFÎNTUL SOFRONIE AL IERUSALIMULUI : SCRIERI
41. SFÎNTUL CHIRIL AL ALEXANDRIEI: DESPRE SFÎNTA TREIME
 FERICITUL AUGUSTIN: CONFESSIONES (MĂRTURISIRI) (Reeditare)

Redactor: Pr. CORNELIU ZĂVOIANU
Tehnoredactor: Pr. VALENTIN BOGDAN

Format: 16/70 x 100. Coli de tipar: 66
Comanda: 186

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE AL
BISERICII ORTODOXE ROMÂNE